NEW YORK
Herald Tribune
FOUNDED APRIL 10, 1841, by HORACE GREELEY

Owned and published daily by the New York Herald Tribune Inc. Robert M. White II, *President and Editor*
Richard C. Steele, *Vice-President and General Manager*; Barney G. Cameron, *Vice-President and Business Manager*
Fendall W. Yerxa, *Vice-President and Managing Editor*; Dwight E. Sargent, *Editorial Page Editor*
Charles M. Hupp, *Secretary-Treasurer*

24 Thursday, November 3, 1960

Dimitri Mitropoulos, Whose Life Was Music

New York knew Dimitri Mitropoulos well, for the climax of his career as a conductor came here, first at the Philharmonic and later at the Metropolitan Opera. Not every conductor is equally at home in symphony and in opera, but Mr. Mitropoulos was no ordinary musician. To his dramatic understanding and technical mastery he joined a sense of dedication and devotion to his art.

Mr. Mitropoulos wasn't the kind of conductor who stayed within the safe confines of the standard repertory. He liked to explore music and extend its frontiers, and modern composers, Americans not excepted, knew him as their friend. It was typical that he should have been rehearsing one of the lesser-known Mahler symphonies when he was fatally stricken in Italy yesterday.

Although he had undergone a serious attack a few years ago, Mr. Mitropoulos took up the burdens of his calling once again simply because life to him meant music, and nothing else. We had been counting upon seeing and listening to him this season at the Metropolitan and in Carnegie Hall. Now we shall never have that privilege. But the picture of his lean, spare, ascetic figure upon a podium is one that will long dwell in many memories.

Περιοδ. ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ, τεύχη Δεκεμβρίου 1960

ΣΧΟΛΙΑ—ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ—ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
(1896-1960)

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1939, στὸ 'Ωδεῖο τοῦ 'Ηρώδη τοῦ 'Αττικοῦ, ὕστερ' ἀπὸ μιὰν ἔξοχη ἐκτέλεση, τὸν κατευοδώσαμε γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι, τὴν κατάκτηση τοῦ κόσμου μὲ τὴν μαγικὴ δύναμη τῆς μπαγκέτας, καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1960 μᾶς γύρισε μιὰ φούχτα στάχτη, ποὺ τὴν ὑποδεχθήκαμε, πάλι στὸ 'Ωδεῖο τοῦ 'Ηρώδη τοῦ 'Αττικοῦ, μὲ δάκρυα καὶ χειροκροτήματα... Ἔτσι θριαμβευτικὰ καὶ θεαματικὰ τερμάτισε τὴν πορεία του, μιὰν ἐπίπονη, βασανιστικὴ πορεία, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Εὐτυχής, γιατὶ «κάηκε», ἀναλώθηκε ὁλόκληρος γιὰ μιὰν ἰδέα κ' ἕνα πάθος. Τὴν ἰδέα ὅτι ἡ Μουσικὴ εἶναι ἡ «ὁδὸς» πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν τελειότητα, δηλαδὴ πρὸς τὸ Θεό, ὄχι ὅπως τὸν αἰσθάνονται στὰ μέτρα τους οἱ μικρὲς ψυχές, ἀλλὰ ὅπως τὸν μαντεύουν μέσα στὸν ἴλιγγό τους οἱ μεγάλες. Καὶ τὸ πάθος νὰ μεταδώσει τὴ δική του φλόγα στοὺς ἄλλους, ν' ἀνάψει καὶ στῶν ἄλλων τὶς καρδιὲς τὴν πυρκαγιὰ τῆς «φλεγομένης καὶ μὴ καιομένης βάτου», τὴ φωτιὰ τῆς μουσικῆς, ποὺ ἀναστάτωνε τὴ δική του. Ἡ πίστη του βρῆκε — πράγμα σπάνιο—στὸν κόσμο τοῦτο τὴν ἀνταμοιβή της. Τοῦ ἀναγνωρίστηκε τὸ δικαίωμα καὶ τοῦ δόθηκε ἡ χάρη νὰ ζήσει τὴν ἰδέα καὶ τὸ πάθος του ἕως τὴν «ἄκρη» τους. Ἔμεινε σ' ὁλόκληρη τὴ ζωή του μιὰ διαρκῶς ἐμπύρετη, ἀνεξάντλητη σὲ ἀποχρώσεις εὐαισθησία, μιὰ διαρκῶς τεντωμένη χορδὴ ποὺ ἤξερε ὄχι ἁπλῶς νὰ μεταδίνη τὸν παλμό της, ἀλλὰ νὰ κεραυνοβολῆ τοὺς ἄλλους μὲ τὶς μουσικὲς δονήσεις της — καὶ στὸ τέλος, ὅταν πιὰ ἡ μικρή, φτωχὴ καρδιά του ἔσπασε ἀπὸ τὸν ἀγώνα καὶ τὴν ἀγωνία, γκρεμίστηκε ἀπὸ τὸ πόδιο, σὰ νὰ τὸν βρῆκε κατάστηθα τὸ βέλος τῆς Ἀρᾶς ποὺ δὲν ἐπιτρέπει στὸν ἄνθρωπο νὰ ὑπερβῆ τὸ «ὅριο»...

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος δοξάστηκε ὄχι σὰ μουσουργός, ἀλλὰ σὰν ἑρμηνευτής. Νέος ἔγραψε μουσικὴ καὶ ὁ ἴδιος ἀναφέρεται λ.χ. μιὰ ὄπερά του, καθὼς καὶ μιὰ σειρὰ ἀπὸ μικρὲς συνθέσεις του. Προσωπικὰ θυμᾶμαι τὴν ἐντύπωση ποὺ ἔκαμαν τὰ ὅσα — ἂν δὲν γελιέμαι — καβαρικά του «ποιήματα» (μουσικὴ γιὰ πιάνο σὲ στίχους τοῦ Καβάφη) σ' ἕνα μικρὸ κύκλο ποὺ μαζὶ μὲ τὸν ποιητὴ τ' ἀκούσαμε κάποτε νὰ ἐκτελοῦνται στὴν 'Αλεξάντρεια ἀπὸ τὸν πιανίστα Σόλωνα Κρητικὸ (ἐδῶ καὶ τριάντα τόσα χρόνια). Μουσικὴ ἀπόκρημνη, ποὺ δὲν σὲ παρακολουθοῦσε φιλικὰ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀκρόαση, περισσότερη δεξιοτεχνία παρὰ ὑποβολή. Ἄλλα ἔργα του προσωπικὰ δὲν ἔτυχε ν' ἀκούσω· νομίζω μάλιστα ὅτι καὶ ὁ ἴδιος στὸ τέλος δὲν ἦταν βέβαιος γιὰ τὴν ἀξία τους· γι' αὐτὸ ἐγκατέλειψε τὴ σύνθεση καὶ δόθηκε στὴν ἑρμηνεία, ὅπου πραγματικὰ θριάμβευσε. Εἶναι ἄραγε γι' αὐτὸ λιγότερο σημαντικός, «μικρότερος» ἀπὸ τοὺς δημιουργικοὺς μουσουργούς;

Τὸ πρόβλημα τῆς «ἑρμηνείας» τῶν ἔργων Τέχνης εἶναι δύσκολο, καὶ παρουσιάζει τόσες ἀπόψεις, ποὺ περιπλέκει καὶ φέρνει σὲ ἀμηχανία τοὺς ἀμύητους. Ὁ «ἁπλὸς» ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει γιατὶ ἐγκωμιάζεται, ἀποθεώνεται κάποτε ὁ καλὸς ἐκτελεστὴς (ἴδίως ὁ διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας, ποὺ οὔτε κὰν ὁ ἴδιος «παίζει»), ἀφοῦ ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι ὁ δημιουργός, ὁ συνθέτης τοῦ ἐκτελούμενου ἔργου. Ἕνας «ἄλλος» ἔχει συλλάβει καὶ πλάσει, ἔχει δημιουργήσει καὶ «γράψει» τὴ μουσικὴ σύνθεση· αὐτὸς ἁπλῶς τὴ «διαβάζει» καὶ τὴν ἀποδίνει πιστά, σύμφωνα μὲ τὴ βούληση καὶ τὶς ρητὲς ὁδηγίες τοῦ μουσουργοῦ... Καὶ ὅμως δὲν εἶναι καθόλου παθητικὸς ἢ ἀσήμαντος ὁ ρόλος ἐκείνου ποὺ «ἐκτελεῖ» ἕνα ἔργο μουσικῆς, ὅπως κ' ἕνα δράμα ἢ μιὰ χορευτικὴ σύνθεση. Γιατὶ — ἁπλούστατα — ὑπάρχουν καλλιτεχνήματα ποὺ βγαίνουν ἕτοιμα, τελειωμένα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ δημιουργοῦ, καὶ ἄλλα ποὺ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση τους γεννιοῦνται ἀτελείωτα, καὶ πρέπει νὰ βρεθεῖ ὁ τ ρ ί τ ο ς ποὺ θὰ τ' ἀποτελειώσει. Ποὺ θὰ κατορθώσει δηλαδὴ ν' ἀνακαλύψει μὲ τὴν εὐαισθησία του ὅσες ἀξίες κρύβονται μέσα τους, καὶ νὰ τὶς ἀναδείξει, νὰ τὶς φέρει στὸ φῶς μὲ τὴ δεξιοτεχνία του. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐμπνευσμένος ἑρμηνευτής. Δημιουργὸς καὶ κεῖνος, ἀφοῦ μὲ τὴ δική του φαντασία καὶ δύναμη τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο γίνεται ἐκεῖνο ποὺ εἶναι. Ὀρθότερα: ἐκεῖνο ποὺ προορίζεται νὰ εἶναι. Χωρὶς τὴν παρέμβαση τούτου τοῦ τρίτου (ἀνάμεσα στὸ μουσουργὸ καὶ στὸν ἀκροατή) τὸ καλλιτέχνημα εἶναι μιὰ δυνατότητα μονάχα, μιὰ προσδοκία καὶ ἀναμονή. Γιὰ νὰ πραγματωθῆ, ν' ἀποκτήσει οὐσιαστικὴν ὑπόσταση καὶ ν' ἀκτινοβολήσει, νὰ ἐλευθερώσει τὴν ἐνέργεια ποὺ ὑπάρχει μέσα του, χρειάζεται τὸν ἄξιο ἑρμηνευτὴ ποὺ θὰ τὸ δεχτεῖ στοὺς κόλπους του, θὰ τὸ θρέψει μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς του καὶ μὲ τὴ δική του δύναμη (ἐπομένως καὶ μὲ τὴ

δική του εὐθύνη) θὰ τὸ δώσει ὁριστικά, ἕτοιμο, μεστό, ἀποτελειωμένο, στὸν κόσμο ποὺ τὸ περιμένει.

Ὁρισμένες λοιπὸν τέχνες (αὐτὲς ποὺ οἱ ἀρχαῖοι 'Αριστοτελικοὶ τὶς ὀνόμαζαν «πρακτικές», γιατὶ ἀπαιτοῦν τὸν ἐκτελεστὴ γιὰ νὰ ὁλοκληρωθοῦν) φτάνουν στὸ ἀποτέλεσμά τους ὄχι μὲ μιὰ καὶ μόνη, ἀλλὰ μὲ πολλὲς γεννήσεις. Αὐτὸ λ.χ. συμβαίνει στὸ Θέατρο, στὴν Ὄρχηση καὶ προπάντων στὴ Μουσική. Ἡ «παρτιτοῦρα» τῆς ἀρτιότερα γραμμένης συμφωνίας εἶναι ἀκόμη ἕνα σχεδίασμα, ἕνα σκίτσο, μιὰ σειρὰ συμβόλων, ποὺ γιὰ ν' ἀποκρυπτογραφήσει κανεὶς καὶ ν' ἀποδώσει τὸ νόημά της, δὲν ἀρκεῖ νὰ ξέρει τὰ μυστικὰ τοῦ πενταγράμμου, τὶς νότες, τὶς κλίμακες καὶ τὰ κλειδιά τους. Κάτι ἄλλο χρειάζεται πολὺ μεγάλο καὶ πολὺ σπάνιο: ψυχὴ εὐαίσθητη, καὶ πνεῦμα φωτεινό, ἱκανὸ νὰ συλλάβει καὶ νὰ ξαναγεννήσει ὅ,τι ἐκείνη ἡ ἄλλη ψυχή, ἐκεῖνο τὸ ἄλλο πνεῦμα, ὁ πρῶτος δημιουργός, ἔπλασε ἀπὸ τὴ δική του ἐμπειρία καὶ ἀπὸ τὸ δικό του πόνο. Ὥστε δὲν ἔχει μόνο ἕ ν α γεννήτορα τὸ μουσικὸ ἔργο, ἀλλὰ δ ύ ο : τὸ συνθέτη καὶ τὸν ἑρμηνευτή του. Ποὺ πρέπει νὰ βρίσκονται, ὡς μεγέθη ἀνθρώπινα καὶ μεγέθη καλλιτεχνικά, σὲ κάποια συστοιχία μεταξύ τους, γιὰ νὰ συμπράξουν ἁρμονικὰ καὶ νὰ βγεῖ κάτι πρωτότυπο καὶ σημαντικὸ ἀπὸ τὴ σύμπραξή τους. Ἀλλιώτικα τὰ προϊόντα τῆς συνεργασίας τους θὰ εἶναι νόθα, καὶ μὲ τέτοιες νοθεῖες ἡ Τέχνη μόνο νὰ διαπομπευθεῖ μπορεῖ, ὄχι νὰ προκόψει. Εὐτυχία γιὰ τὸν ἄξιο συνθέτη εἶναι νὰ πέσει τὸ ἔργο του στὰ χέρια ἑνὸς ἄξιου ἑρμηνευτῆ· καὶ εὐλογία γιὰ τὸν ἄξιο ἑρμηνευτὴ εἶναι νὰ γίνει ὁ ἐξάγγελος ἑνὸς ἄξιου συνθέτη. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἡ εἰσφορὰ τοῦ ἑνὸς στὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα δὲν διαχωρίζεται μὲ σαφήνεια ἀπὸ τὴν καταβολὴ τοῦ ἄλλου. Ποιός θὰ μποροῦσε νὰ προσδιορίσει σὲ μιὰ λαμπρὴν ἐκτέλεση τῆς Ἐννάτης τί «ἀνήκει» στὸν Μπετόβεν καὶ τί στὸν Φουρτβαῒγκλερ; Τί εἶχε «βρεῖ» μέσα στὸν Σοπὲν καὶ τί τοῦ εἶχε «δώσει» ἕνας Ρουμπινστάϊν; Πῶς θὰ ἦταν ὁ Μάλερ χωρὶς τὴ μπαγκέτα τοῦ Μητρόπουλου καὶ ὁ Μητρόπουλος χωρὶς τὸ κείμενο τοῦ Μάλερ;

Λέγεται συνήθως: Μαζὶ μὲ τὸν ἑρμηνευτὴ γάνεται καὶ ἡ ἑρμηνεία του, τοῦ πρώτου ὅμως δημιουργοῦ τὸ ἔργο μένει. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἂν καλοεξετάσομε, δὲν ἀληθεύει πάντα. Τοῦ κλασικοῦ ἔργου ἡ ἱστορία γράφεται μὲ τὶς ἑρμηνεῖες ποὺ δέχεται καὶ ποὺ τὸ ἔχουν ἀναδείξει. Καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορία αὐτὴ (ὅπως ἀπὸ κάθε ἱστορία) τίποτα δὲν γάνεται. Ὕστερ' ἀπὸ μιὰ πρωτότυπη καὶ βαθιὰ προσωπικὴν ἑρμηνεία του τὸ ἔργο ἔχει κερδίσει (στὸ περιεχόμενο καὶ στὴ μορφή του) κάτι τόσο σημαντικό, ποὺ δὲν τὸ ἀποβάλλει πιὰ ποτέ. Ἰδίως σήμερα ποὺ μὲ τὴν ἀποτύπωση σὲ δίσκους, οἱ ἑρμηνεῖες τῶν μεγάλων μουσικῶν συνθέσεων δὲν ἀποθησαυρίζονται πιὰ μόνο στὴ μνήμη ὅσων ἀξιώθηκαν νὰ τὶς ἀκούσουν. Καὶ τοῦ Μητρόπουλου λοιπὸν οἱ ἀναδημιουργίες δὲν πρόκειται ν' ἀφανιστοῦν μαζί του. Ἐκείνη ἡ ἄκρα σοβαρότητα καὶ ἀκρίβεια, ἡ τρομακτική, σεισμικὴ ἔνταση, ὁ ὑψηλὸς τόνος ποὺ ἔδινε σὲ ὅσα ἔργα ἀνάσταινε μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν πίστη του, ἔχουν ἤδη γίνει ἕνα μὲ τὴ βαθύτερη οὐσία τους καὶ θὰ διαιωνιστοῦν μαζί της. Ἐδῶ μᾶς ἦρθε μόνο ἡ τέφρα, ἡ φλόγα του ἔχει περάσει ἀλλοῦ καὶ ἐκεῖ θὰ μείνει. Ὅπως θὰ μείνει στὴ μνήμη τῶν φίλων βαθιὰ χαραγμένη, ἡ ἀσκητικὴ μορφὴ καὶ ἡ εὐγενική, παιδιάστικη καρδιά του.

Ἀνάμεσα σὲ δυὸ μακρές, ἀτελείωτες σιωπὲς ἕνας «λόγος», τραγούδι καὶ θρῆνος μαζί, εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Μιὰ μικρὴ παρένθεση ποὺ ἀνοίγει ἔτσι ξαφνικά, καὶ ἔπειτα κλείνει. Δὲν σημαίνει ποὺ εἶναι τόσο σύντομη. Σημασία ἔχει τὸ τί μπορεῖ νὰ χωρέσει μέσα της. Γιατὶ πραγματικὰ μπορεῖ κάποτε νὰ περιλάβει ἕνα ἀπέραντο πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ μεγαλεῖο.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

✻

ΝΕΩΝ
-7 ΝΟΕ. 1960

ΕΠΑΝΗΛΘΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΟΝ ΓΗΝ

Ἡ σποδός τοῦ Δ. Μητροπούλου ἐναπετέθη στό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν

ΣΕΜΝΗ ΤΕΛΕΤΗ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΗΡΩΔΟΥ

Ἀπεδόθη ὕστατος φόρος τιμῆς

Ἡ σποδός τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου μετεφέρθη χθές εἰς τάς Ἀθήνας καί ἐναπετέθη εἰς τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν — εἰς τό μουσικόν ἵδρυμα πού τόν ἐγαλούχησε. Προηγουμένως, ὁ πολιτικός, πνευματικός καί καλλιτεχνικός κόσμος τῆς Ἑλλάδος, ἀπέτισε, εἰς εἰδικήν τελετήν εἰς τό Ὠδεῖον Ἡρῴδου τοῦ Ἀττικοῦ, τόν ὕστατον φόρον τιμῆς εἰς τόν μεγάλον ἀρχιμουσικόν, ὁ ὁποῖος, διά τῆς ἀκτινοβολίας τῆς προσωπικότητός του, ἐλάμπρυνε τήν Ἑλλάδα καί ἐδόξασε τήν ἑλληνικήν τέχνην.

Τό εἰδικῶς διατεθέν διά τήν μεταφοράν τῆς σποδοῦ ἀεροσκάφος τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας εἶχε φθάσει ἀπό τό Μιλάνον εἰς τάς 2 καί 20 μ.μ. εἰς τόν οὐρανόν τῆς Ἀττικῆς, ἀλλά ἐπειδή εἶχεν ἀνακοινωθῆ ὡς ὥρα ὑποδοχῆς τῆς σποδοῦ ἡ 4η μ.μ., διετάχθη ταῦτο νά προσγειωθῆ εἰς τό ἀεροδρόμιον Ἐλευσῖνος, ἀπό ὅπου νά ἔλθη τήν ὁρισθεῖσαν ὥραν εἰς τό Ἑλληνικόν.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἀπό τῆς 3 μ.μ. εἰς τό ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ εἶχε παραταχθῆ διά τήν ἀπόδοσιν τιμῶν ἄγημα τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας, μέ ἐπί κεφαλῆς τήν μουσικήν τοῦ σώματος. Τήν 3.45 ἤρχισαν νά καταφθάνουν οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν καλλιτεχνικῶν ὀργανώσεων καί ἄλλες προσωπικότητες τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου.

Εἰς τό ἀεροδρόμιον προσῆλθε καί ἡ ὑπέργηρος χήρα Μιλτιάδου Νεγρεπόντη, ἡ ὁποία ἐβοήθησε τόν Μητρόπουλον εἰς τά πρῶτα του βήματα εἰς τήν τέχνην.

Ὀλίγον πρό τῆς προσγειώσεως τοῦ ἀεροπλάνου προσῆλθαν ἐκπρόσωποι τοῦ ἐπισήμου κράτους, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Παν. Κανελλόπουλος, οἱ ὑπουργοί κ.κ. Κ. Τσάτσος καί Βογιατζῆς καί ὁ δήμαρχος κ. Ἄγγ. Τσουκαλᾶς.

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ

Μόλις τό ἀεροπλάνο προσεγειώθη εἰς τό ἀεροδρόμιον, ἐξῆλθε κρατῶν τήν κάλπην μέ τήν λήκυθον πού περιέχει τήν σποδόν τοῦ μεγάλου μουσικοῦ ὁ διευθυντής Γραμμάτων καί Θεάτρου τοῦ ὑπουργείου Παιδείας Γ. Κουρνοῦτος, ὁ ὁποῖος μαζί μέ τόν ἐκπρόσωπο τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Δημητρόπουλο εἶχαν μεταβῆ εἰς τό Μιλάνο γιά τήν μεταφορά τοῦ λειψάνου τοῦ ἐκλιπόντος μαέστρου. Εὐθύς ἀμέσως τό τιμητικόν ἄγημα ἀπέδωσε τιμάς, ἐνῶ ἡ μουσική τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας ἀνέκρουσε τό Πένθιμο Ἐμβατήριο τοῦ Μπετόβεν. Ἀκολούθως ὁ κ. Κουρνοῦτος ἐπέδωσε τήν κάλπην εἰς τόν προσωρινό διευθυντή τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. Θ. Βαβαγιάννην, ὁ ὁποῖος ἀκολουθούμενος ἀπό τόν κ. Κουρνοῦτο καί τόν κ. Δημητρόπουλο τήν παρέδωσε εἰς τόν ἀντιπρόεδρον τῆς κυβερνήσεως κ. Παν. Κανελλόπουλον.

ΠΕΡΙΕΒΛΗΘΗ ΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Ὁ κ. Π. Κανελλόπουλος, φανερά συγκινημένος, περιέβαλε ἀμέσως τήν κάλπην μέ τήν ἑλληνικήν σημαίαν ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ Κατίνα Παξινοῦ κλαίουσα ἠσπάσθη τήν λήκυθον. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως παρέδωσε ἐν συνεχείᾳ τήν κάλπην εἰς ἀνώτατον ἀξιωματικόν τῆς ἀεροπορίας διά νά τήν μεταφέρη εἰς τό Ὠδεῖον τοῦ Ἡρῴδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Ἐσχηματίσθη κατόπιν μία μεγάλη φάλαγξ αὐτοκινήτων, τῆς ὁποίας προηγεῖτο αὐτοκίνητον τῆς ἀστυνομίας μέ τόν διευθυντήν κ. Ρακιντζῆ καί τόν διευθυντήν Ἀσφαλείας κ. Καραμπέτσον. Ἠκολούθει τό τζίπ μέ τήν κάλπην, τήν ὁποίαν ἐκράτει ὁ ὑποσμηναγός κ. Ν. Γεωργαντζᾶς καί εἵποντο τά αὐτοκίνητα τῶν ἐπισήμων.

ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΗΡΩΔΟΥ

Ἡ πομπή ἔφθασεν εἰς τό Ὠδεῖον Ἡρῴδου τοῦ Ἀττικοῦ τήν 4.35. Μέ τήν ἄφιξιν τοῦ τζίπ μέ τήν σποδόν, τό ἀναμένον πλῆθος ἄρχισε νά χειροκροτῆ παρατεταμένα. Εἰς τήν εἴσοδον τοῦ Ὠδείου τήν κάλπην παρέλαβε πάλιν ὁ Θ. Βαβαγιάννης. Τήν στιγμήν πού τήν ἔφερε μέσα εἰς τό ἀρχαῖον θέατρον, μία σάλπιγξ ἐσήμαινε τό «προσοχή», ἐνῶ ὁ κόσμος ἐξέσπασε καί πάλιν εἰς χειροκροτήματα. Ἡ κάλπη ἐνεπετέθη εἰς εἰδικόν βάθρον, ἐνῶ ἀριστερά της καί δεξιά ἔκαιγαν φλόγες. Ἀμέσως ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Βασιλέως ἀντισυνταγματάρχης κ. Ἀλέξανδρος Καραμανώλης κατέθεσε δάφνινον στέφανον.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀκολούθως, τόν λόγο ἔλαβεν ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος ὁ ὁποῖος πλημμυρισμένος ἀπό συγκίνησιν εἶπε τά ἑξῆς :

«Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις πενθεῖ καί τιμᾶ τό ἔξοχο τέκνο της Ἑλλάδος, τόν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καί τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως ἀξίζει στούς γενναίους, σέ ὅσους ἔπεσαν στό πεδίο τῆς μάχης. Ἡ μάχη πού ἔδωσε στή ζωή του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη. Τήν ἔδωσε καί τήν ἐκέρδισε σ' ἕνα πεδίο πού ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος, καί μέ ὅπλα τά πιό μυστηριώδη ὅπλα πού ἐφεῦρε ὁ ἄνθρωπος ἤ πού ὁ ἴδιος μόλλον ὁ Θεός, σέ μιάν ὥρα μεγάλης εὐνοίας, παρέδωσε στά χέρια καί στό πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μουσική ἔχει μέσα της—ὅταν εἶναι γνήσια—τό ὑπέρτατο νόημα τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου. Ἔχει μέσα της κάτι πολύ περισσότερο: Τό νόημα τοῦ Σύμπαντος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἔζησε τό νόημα αὐτό—κ' ἔκαμε μυριάδες ἀνθρώπους νά τό ζήσουν—μ' ἕναν τρόπο πού ἐφερε τόν ἴδιον καί κάθε γνήσιο ἀκροατή του, ὡς τά κράσπεδα τῆς ἕδρας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πολλοί ἀληθινοί καί μεγάλοι Ἕλληνες ἀπό τούς ἀρχαίους ἤδη χρόνους, ἔτσι καί ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἄνηκε στόν κόσμο ὁλόκληρο, εἶχε δοθῆ στήν ἀνθρωπότητα. Αὐτό δέν ἐσήμανε διόλου τήν ἀπάρνησι τῆς Πατρίδος. Ἐσήμανε, ἀντίθετα, τήν πιό ὡραία καί πιό οὐσιαστική ἐπικύρωσι τοῦ πανανθρώπινου χαρακτῆρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν Ἕλλην κατ' ἐξοχήν. Ἦταν, ταυτόχρονα, καλός πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ δυό αὐτές ἰδιότητες — ὅπως τό ἀποδεικνύει ἡ καρδιά ἑκατοντάδων χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς — ταιριάζουν ἄριστα μεταξύ τους. Καί ἦταν, τέλος, στήν ἔννοια πού ἔδωσαν στή λέξι αὐτή μερικοί μεγάλοι Ἕλληνες τῆς ἀρχαιότητος, κοσμοπολίτης. Ὁ Ἀττικός οὐρανός ὑποδέχεται σήμερα τόν Δημήτρη Μητρόπουλο καθαρός καί ἀνέφελος τήν ὥρα πού δύει ὁ ἥλιος. Ὅπως δύει ὁ ἥλιος τῆς Ἀττικῆς, ἔτσι ἔδυσε καί ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Μιά τέτοια δύσι εἶναι στήν ὁμορφιά της αἰώνια».

ΥΠΗΡΞΕΝ ΗΡΩΣ

Ἐν συνεχείᾳ κατέθεσε στέφανον ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὁ μουσουργός κ. Πετρίδης ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε καί τόν ἑξῆς ἀποχαιρετισμό τοῦ Μανώλη Καλομοίρη :

«Καθηλωμένο μήνες τώρα στό κρεβάτι μέ δρᾶκε τό φοβερό μήνυμα τοῦ γαγγοῦ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Καί παρ' ὅλη τή συντριβή μου καί τήν ἀδυναμία μου νά συγκεντρωθῶ, πιστός στό κέλευσμα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλά καί στήν παρόρμησι τῆς ψυχῆς καί τῆς καρδιᾶς μου, ἔρχομαι νά χαιρετήσω τόν ἐνδοξότερο μουσικό πού ἐτούτη ἡ Γῆ τῶν ἡρώων τοῦ πνεύματος καί τῆς ἀνδρείας ἀνάστησε μαζί μέ τό μυρωμένο ἄερα καί τό φλοίσβο τοῦ Παληοῦ Φαλήρου. Σά φωτεινό μετέωρο τόν ἀνέβασε νά φωτίση ὅλο τόν πολιτισμένο κόσμο καί νά χαρίση στίς πονεμένες καρδιές τῶν ἀνθρώπων τό ὑπέρθεο τραγούδι ἑνός ἥρωα καί ἑνός ἁγίου. "Ηρωας καί ἅγιος τῆς τέχνης ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἕνας ἀπό τούς μεγαλύτερους ἀναδημιουργούς τοῦ αἰώνα μας, ἐχάραξε ὅπως ὁ Τοσκανίνι καί ὁ Φούρτβέγκλερ τή θέρμη καί τόν παλμό πού τόν ἐβονοῦσε ὁλόκληρο, ἀλλά ἐσάλπισε καί ἐμπρός στήν ἐκθαμβη ἀνθρωπότητα τό σάλπισμα τῆς αἰωνιας καί ἀκατάλυτης ψυχῆς τῶν Σαλαμίνων πού δέν χάνεται στά τάφτορα ἀλλά μονάχα ξαπωσταίνει στή ζωή, ξαναφαίνεται καί λαοῦς ἀνασταίνει.

»Πῶς τό νέο ξανθό παιδί—πού κάποια εὐλογημένη μέρα ἐκεῖ στά 1912 ἔκθαμβος πρωτογνώρισα—τό δαιμόνιο πού συνεκλόνιζε ὅλο τό εἶναι του θά ἔφθανε στίς ἀπάτητες κορυφές ὅπου πουλί δέ φτέρωσε μήτε τίς εἶδε ἀνθρώπου μάτι ; Κάθε μέρα πού τόν παρακολουθοῦσα μαθητή καί ὕστερα ὥριμο καλλιτέχνη, ὅταν γύριζε ἀπό τή Γερμανία μ' ἔκανε ν' ἀνακράξω στόν «Ἐλεύθερο Τύπο» : Οὐκ ἐγώ εἰμί τό φῶς ἀλλά ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ! Καί ἀλήθεια μέ τό τρίμορφο τάλεντο τοῦ δημιουργοῦ, τοῦ συνθέτη πού ἀπό παιδί χαρισε στήν Ἑλληνική Μουσική ἔργα ὅπως ἡ «Ταφή», ἡ «Κρητική Γιορτή», ἡ «Θεατρίκη» καί τά τραγούδια σέ στίχους τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Σικελιανοῦ, δείχνουνε πώς καί στό δημιουργικό τομέα θά μποροῦσε νά δώση ἀθάνατα ἀριστουργήματα. Τό ἴδιο καί στήν ἀπόδοσί του σάν πιανίστας. Ἕνας καταπληκτικός πιανίστας θάμπωνε τούς ἀκροατάς του μέ τήν ἴδια ὑποβλητική δύναμι πού τοῦ βρίσκαε ἀργότερα στίς μοναδικές ἀναδημιουργίες του ὡς μαέστρου.

»Ὅμως ὁ δαίμονας τῆς ἀναδημιουργίας τόν συνεπῆρε στό τέλος ὁλόκληρο καί σφράγισε μέ τή φλόγα του ὅλη του τή ζωή, ὅλη του τήν ὕπαρξι. Ἀπό τόν καιρό πού στά 1924 κατέβηκε στήν Ἑλλάδα ὡς τή στιγμή πού ἐπάνω στίς ἐπάλξεις βρῆκε στό πόντιουμ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου τόν ὡραιότερο θάνατο πού μποροῦσε νά ὀνειρευτῆ ἕνας καλλιτέχνης, ὁ Μητρόπουλος ἀπαρνήθηκε ὅλα τά ἐγκόσμια γιά νά δοθῆ ἀποκλειστικά καί μόνο στή διακονία τῆς Τέχνης τῶν ἤχων καί τῶν ρυθμῶν. Ἅγιος, γιατί δέ γνώρισε ἄλλη χαρά, ἄλλη ἀπόλαυσι ἀπό τό ζωντάνεμα τοῦ παλμοῦ καί τῆς ψυχῆς τῶν μεγάλων μουσουργῶν καί τῶν συγχρόνων του σκαπανέων τῆς Τέχνης. Ἀδιαφορώντας ἄν τά προγράμματά του μερικές φορές ξέσκιζαν, γιά τήν τολμηρότητα τούς ὑπερσυντηρητικούς, ἀγωνίστηκε γιά ὅ,τι πίστευε ὡραῖο καί διώσιμο στήν τέχνη.

»Αὐτόν τόν ἥρωα καί αὐτόν τόν ἅγιο θρηνεῖ σήμερα ὅλη ἡ ἀνθρωπότης πού γυρεύει τήν παρηγοριά καί τή λησμονιά στῆς τέχνης τά ἀθάνατα νερά. Τόν θρηνῶ κι' ἐγώ ἕνας ταπεινός ἐργάτης καί δουλευτής τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς Ἰδέας, ἀλλά τόν θρηνεῖ καί ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, πού ἀπό τά 1933 πρῶτον Ἕλληνα μουσικό τόν εἶχε τιμήσει ὀνομάζοντάς τον πρόσεδρο μέλος της καί ἀπό τά 1959 τοῦ ἀπένειμε τόν πιό τιμητικό τίτλο πού ἀπό τό καταστατικό της μποροῦσε νά τοῦ ἀπονείμη, τόν ἐξέλεξε ἐπίτιμο μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Τιμή πού ἀπενεμήθη μόνο στόν καρκινολόγο Ἰατρό κ. Παπανικολάου καί στόν Πρόεδρο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ντουάϊτ Ἀΐζενχάουερ. Αἰωνία σου ἡ μνήμη Δημήτρη Μητρόπουλε καί ἄς εἶναι ἀνάλαφρος ὁ ἀέρας τῆς Ἀττικῆς πού δροσίζει τή σποδό σου, ἀνάλαφρος σάν τήν μυρωμένη αὔρα τοῦ Παληοῦ Φαλήρου καί σάν τό σκέρτσο τῆς Ἡρωϊκῆς Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν πού τόσες φορές μέ τή θεία σου τέχνη ἐμάγεψες τίς ψυχές μας. Αἰωνία σου ἡ μνήμη».

ΤΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀκολούθως ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Ἄγγελος Τσουκαλᾶς εἶπε τά ἑξῆς : «Ὁ Δῆμος Ἀθηναίων ἀπονέμει τό Μετάλλιον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καί καταθέτει τό δάφνινο τοῦτο στέφανον ὡς φόρον ὑπερτάτης τιμῆς πρός τόν μεγάλο Μητρόπουλο».

Η ΑΡΕΤΗ ΥΠΗΡΞΕ ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ

Ἐν συνεχείᾳ ὡμίλησεν ὁ πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Ἀρ. Κυριακίδης ὁ ὁποῖος εἶπε, μεταξύ ἄλλων, τά ἑξῆς :

«Τά δάκρυα τῶν μαθητῶν καί συνεργατῶν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου εἶναι ἀστείρευτα. Ὁ μεγάλος μαέστρος πού ἔφερε τήν δόξα στήν πατρίδα του ἐπέστρεψε πλέον διά παντός εἰς αὐτήν. Σήμερα πού αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος Ἀττικοῦ ἡλίου παίρνουν μιά λάμψι γιά νά καταυγάσουν τόν Ἱερό Βράχο, κλείνομε εὐλαβῶς τό γόνυ στόν μεγάλο δάσκαλο».

Ἀκολούθως κατέθεσεν στεφάνους ἐκ μέρους τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας ὁ Θ. Βαβαγιάννης, ὁ ὁποῖος εἶπε τά ἑξῆς :

«Πολυαγαπημένε μαέστρο. Στόν ἱερό αὐτό χῶρο πού πρίν ἀπό λίγα χρόνια ἀντήχησε ἡ ἀθάνατη τέχνη σου, ἤλθαμε σήμερα προσκυνηταί τῆς ἄγιας μνήμης σου. Ἡ ζωή του γεμάτη αὐταπάρνησι καί μεγαλεῖο κάνει τήν προσφορά τῆς μικρῆς μας χώρας στόν τομέα τῆς τέχνης δυσανάλογα μεγάλη. Ἡ ἀθέατη παρουσία σου θά γεμίση τό εἶναι μας καί θά μᾶς ὁδηγῆ στήν ἀρετή, πού ὑπῆρξε πάντοτε τό σύμβολο τῆς ζωῆς σου. Μέσα ἀπό τόν τάφο σου θ' ἀναβλύζη αἰώνιο φῶς καί ζωή γιά τίς μέλλουσες γενεές, μικρή παρηγοριά γιά μᾶς πού τόσο πιστά σ' ἀγαπήσαμε καί σοῦ παρασταθήκαμε. Ἡ εὐγνωμοσύνη μας ἄς σέ συντροφεύη στό μακρυνό σου ταξίδι κι' ἄς εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη σου».

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΚΕΝΟΝ

Μετά τόν λόγο ἔλαβε ὁ Κωστῆς Μπαστιᾶς ὁ ὁποῖος εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων τά ἑξῆς ἐκ μέρους τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς:

«Δέν εἶναι ἡ θλῖψι γιά τόν χαμό ἑνός ἀτόμου, οὔτε γιά τόν χαμό μιᾶς ἀξίας. Εἶναι ἡ θλῖψι γιά τόν χαμό ἑνός παγκοσμίου κενοῦ πού δημιουργεῖ ὁ χαμός τοῦ Μητροπούλου».

ΕΝΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΟΝ

Ἐν συνεχείᾳ κατέθεσαν στεφάνους οἱ κ.κ. Πύρρος Σπυρομήλιος ἐκ μέρους τοῦ Ε.Ι.Ρ., Ἀντίοχος Εὐαγγελάτος ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Μουσουργῶν καί τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου, Μάριος Βάρβογλης ἐκ μέρους τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Συνθετῶν, ὁ ὁποῖος εἶπε καί τά ἑξῆς : «Σάν φίλος τοῦ Μητρόπουλου θέλω νά τοῦ πῶ τό ἑξῆς τραγούδι :

Ἐγώ 'μαι κεῖνο τό πουλί
πού τήν φωτιά σιμώνω
καίγομαι, στάχτη γίνομαι
καί πάλι ξανανιώνω».

Τά λόγια αὐτά τοῦ Βάρβογλη προεκάλεσαν θύελλα χειροκροτημάτων.

ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΣΤΕΦΑΝΟΙ

Ἀκολούθως κατέθεσαν στεφάνους οἱ μουσικοί τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, ἡ Ἐθνική Ἑταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν διά τοῦ κ. Στράτη Μυριβήλη, τό Κρατικό Ὠδεῖο Θεσσαλονίκης, ἡ κ. Κρινιώ Καλομοίρη ἐκ μέρους τοῦ Ἐθνικοῦ Ὠδείου, ὁ κ. Μεν. Παλλάντιος ἐκ μέρους τῆς χορωδίας Ἀθηνῶν, ὁ κ. Χυτήρης ἐκ μέρους τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου, ὁ πρόεδρος τοῦ Σωματείου Ἠθοποιῶν κ. Βασίλης Μεσολογγίτης, ὁ πρόεδρος τοῦ Σ.Η.Μ.Ο κ. Διον. Θάνος, ὁ κ. Μάνος Παπαχρήστος ἐκ μέρους τοῦ Ἀλληλοβοηθητικοῦ Σωματείου τῆς Ε.Λ.Σ., ἡ κ. Ἀλεξάνδρα Τριάντη ἐκ μέρους τῶν Φίλων τῆς Μουσικῆς, οἱ μαθηταί τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὁ κ. Χαμουδόπουλος ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Μουσικῶν καί Θεατρικῶν Κριτικῶν καί ὁ Σύλλογος Ἀποφοίτων τοῦ Ὠδείου Θεσσαλονίκης. Ὅλοι οἱ κατατεθέντες στέφανοι ἦσαν δάφνινοι διότι ὁ ἐκλιπών ἀρχιμουσικός εἶχεν ἐκφράσει τήν ἐπιθυμίαν νά μή κατατεθοῦν ἄνθη.

Ἀκολούθως ἡ Κρατική Ὀρχήστρα ἔπαιξε χωρίς μαέστρον τό πένθιμον ἐμβατήριον τοῦ Μπετόβεν.

ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν συνεχείᾳ ὁ ὑπουργός τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς παρέδωσε τήν κάλπην εἰς τόν κ. Ἀρ. Κυριακίδη ὁ ὁποῖος τήν παρέδωσε στόν Σπ. Φαραντάτο. Ἡ σποδός μετεφέρθη εἰς τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ὅπου καί ἐναπετέθη.

Ἀπόκομμα ΑΝΕΞ. ΤΥΠΟΥ
Χρονολογία -7 ΝΟΕ. 1960

Η ΣΥΓΓΛΟΝΙΣΤΙΚΩΤΕΡΑ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Μέσα εἰς κατανυκτικήν σιγήν ἀντήχη σαν χθές εἰς τό θέατρον τοῦ Ἡρῴδου αἱ συγχορδίαι τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν. Ἦτο ἡ συγκλονιστικωτέρα συναυλία πού ἐδόθη εἰς τόν ἀρχαῖον χῶρον ὑπό τόν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Χιλιάδες Ἀθηναῖοι ἤκουσαν μέ εὐλάβειαν καί σπαραγμόν τήν «Ἡρωϊκήν», τήν ὁποίαν τόσες φορές εἶχε ζωντανέψει ἡ μαγική μπακέττα τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Παρά τήν κλίμακα τοῦ προσκηνίου ἐπί ἑνός βάθρου διακρίνεται τό κυδωτίδιον μέ τήν σποδόν τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ. ΚΑΤΩ: Ἡ σποδός μέ τήν τέφραν τοῦ Μητροπούλου τοποθετεῖται εἰς τό βάθρον ἀπό τόν κ. Βαβαγιάννην.

ΒΡΑΔΥΝΗΣ
8 ΝΟΕ. 1960

Ὁ μεγάλος πού ἔφυγε

Πλήθη κόσμου προσέρχονται κα θημερινῶς εἰς τήν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν διά νά προσκυνήσουν τήν ἐναποτεθειμένην εἰς αὐτήν σκοδόν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Ἀνωτέρω, ὁ ἐκλιπών κατά φωτογραφίαν φέρουσαν τήν ὑπογραφήν του.

ΥΠΟ ΤΑΣ ΣΥΓΧΟΡΔΙΑΣ ΤΗΣ «ΗΡΩΙΚΗΣ» ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΗΡΩΔΟΥ

Λαϊκόν προσκήνυμα ἀπό σήμερον εἰς αἴθουσαν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν

Χθές τό ἀπόγευμα διεκομίσθη ἀπό τήν Ἐλβετίαν ἡ τέφρα τοῦ ἐκλιπόντος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Τήν 4 μ.μ. ἀκριβῶς τό ἀεροπλάνο τῆς ΕΒΑ προσεγειώθη εἰς τό ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, ὁ ὑπουργός Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Τσάτσος, ὁ ὑπουργός Παιδείας κ. Βογιατζῆς, ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς, ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ, καλλιτεχνικοῦ καί πνευματικοῦ κόσμου περιμένουν νά ὑποδεχθοῦν τόν μεγάλο νεκρό. Παρευρίσκοντο ἐπίσης καί συγγενεῖς τοῦ ἐκλιπόντος. Ἡ θεία του κ. Ἀναγνωστοπούλου, οἱ ἐξαδέλφες του κυρίες Μακρῆ, Μανουσάκη, Χλωροῦ, Βενετσανοπούλου, Ζαράνη, οἱ ἀνεψιοί του Μάρω Μανουσάκη, Ἔλλη Μακρῆ, Ἄγγελος Μιχαλόπουλος.

Ἡ πόρτα τοῦ ἀεροπλάνου ἀνοίγει. Ὁ διευθυντής Γραμμάτων καί Τεχνῶν κ. Κουρνοῦτος παρουσιάζεται στό ἄνοιγμά της κρατῶν τό κιβωτίδιον μέ τήν σποδόν.

Τό τιμητικό ἀπόσπασμα παρουσιάζει ὅπλα ἐνῶ ἡ Φιλαρμονική τῆς Ἀεροπορίας παίζει ἕνα πένθιμο ἐμβατήριο. Ψηλά ἕνα σύννεφο κρύβει τόν ἥλιο.

Ἡ σποδός μεταφέρεται ἀπό τόν παλιό συμμαθητή τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη πού ἔφυγε, τόν ἐκλεκτό ἀρχιμουσικό κ. Βαβαγιάννη τοποθετεῖται σέ ἕνα τζίπ καί μέ τήν τιμητική συνοδεία τεσσάρων μοτοσυκλεττιστῶν παίρνει τόν δρόμο γιά τήν Ἀθήνα.

Ὥρα 4.30. Ὁ ἥλιος ἀρχίζει νά γέρνη πίσω ἀπό τήν Ἀκρόπολι, ὁ Τσκιος τοῦ Παρθενῶνα πέφτει ἐπάνω στό θέατρο Ἡρῴδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἐνῶ ἡ θλῖψι πέφτει στήν καρδιά ὅλων τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν συγκεντρωθῆ στό θέατρο. Καί ὅσοι δέν χώρεσαν νά μποῦνε μέσα, ὄρθιοι, ἀπέναντι, στό δρόμο — χιλιάδες εἶναι ἐδῶ — κλαῖνε δουβά, μέ αἴσθημα καί εἰλικρίνεια καί χειροκροτοῦν αὐτό πού ἀπέμεινε ἀπό τόν μάγο τῆς μπακέττας.

Τό κιβωτίδιο, σκεπασμένο μέ τήν ἑλληνική σημαία, τοποθετεῖται σ' ἕνα βάθρο στή σκηνή τοῦ θεάτρου, ἀνάμεσα σέ δυό μεγάλους φλογοβόλους. Ἀπό κάτω ἡ Κρατική Ὀρχήστρα ἑτοιμάζεται νά ἀποχαιρετίση καί αὐτή τόν μεγάλο δάσκαλό της. Ἕνας ἀντισυνταγματάρχης πλησιάζει.

— Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καταθέτω δάφνινο στεφάνι.

Καί ἀκολουθοῦν καί ἄλλα καί ἄλλα πολλά. Ὁ κ. Κανελλόπουλος ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ ἀκαδημαϊκός μουσικοσυνθέτης κ. Πετρίδης, ὁ ὁποῖος ἀπευθύνει χαιρετισμό καί ἀπό τόν ἀσθενῆ Μανώλη Καλομοίρη, ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς, ὁ πρόεδρος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν — στό ὁποῖον δίδασκε ὁ Μητρόπουλος — κ. Κυριακίδης, ὁ κ. Βαβαγιάννης γιά τήν Κρατική Ὀρχήστρα, ὁ κ. Μπαστιᾶς ἐκ μέρους τῆς Λυρικῆς, ὁ γεν. διευθυντής τοῦ ΕΙΡ κ. Σπυρομήλιος, ὁ κ. Ἀντ. Εὐαγγελάτος ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Μουσουργῶν, τά μέλη τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας Βορείου Ἑλλάδος, ὁ ἀκαδημαϊκός Στράτης Μυριβήλης γιά τήν Ἐθνική Ἑταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, τό Κρατικόν Ὠδεῖον Θεσσαλονίκης, ἡ κυρία Κρινιώ Καλομοίρη ἐκ μέρους τοῦ Ἐθνικοῦ Ὠδείου, τό ἑλληνικόν Ὠδεῖον, ὁ κ. Χυτήρης ἐκ μέρους τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου, ὁ τενόρος Θάνος γιά τό Σ.Η.ΜΟ, ὁ Β. Μεσολογγίτης ἐκ μέρους τοῦ Σωματείου Ἠθοποιῶν, ὁ τενόρος Παπαχρήστου ἐκ μέρους τοῦ Ἀλληλοβοηθητικοῦ Ταμείου τῆς Ε.Λ.Σ., ἡ κ. Τριάντη ἐκ μέρους τοῦ συλλόγου «Οἱ φίλοι τῆς Μουσικῆς», οἱ μαθηταί τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ἡ Ἕνωσις Θεατρικῶν καί Μουσικῶν Κριτικῶν, ὁ Σύλλογος Ἀποφοίτων Ὠδείων Θεσσαλονίκης. Ἀκόμη καταθέτουν ἀντί στεφάνου, κλωνάρι δάφνης ὁ Μάριος Βαρβόγλης ἐκ μέρους τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Συνθετῶν καί ὁ Μενέλαος Παλλάντης γιά τήν Χορωδία Ἀθηνῶν.

Ἦρθε καί ἡ σειρά τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας νά ἀποτίση φόρο τιμῆς

Απόκομμα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
Χρονολογία - 8 ΝΟΕ 1960

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΝ

Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗ ΣΕΜΝΗ ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΕΚΟΜΙΣΘΗ ΚΑΙ ΕΝΑΠΕΤΕΘΗ ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Μὲ ἐκδηλώσεις βαθυτάτης συγκινησεως ἀλλὰ καὶ ἐπισημότητος ἡ πρωτεύουσα ὑπεδέχθη προχθὲς τὴν σποδὸν τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, ἡ δημιουργικὴ ζωὴ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ δρᾶσις τοῦ ὁποίου ἐτίμησαν τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον.

Τὸ ἀεροσκάφος τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας ποὺ μετέφερε τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ ἀνεχώρησε τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς ἀπὸ τὸ Μιλάνον καὶ ἔφθασε τὴν 2.30 μ.μ. εἰς τὴν Ἐλευσῖνα, ἀπ' ὅπου κατόπιν ἀπεγειώθη διὰ νὰ φθάσῃ τὴν 4ὴν μ.μ. εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὡς εἶχε προγραμματισθῆ. Εἰς τὸν χῶρον τῆς προσγειώσεως τοῦ ἀεροσκάφους εἶχε παραταχθῆ τμῆμα τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας καὶ ἡ μουσικὴ της, ἀνέμενον δὲ διὰ νὰ ἀποτίσουν φόρον τιμῆς εἰς μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος, οἱ ὑπουργοὶ Προεδρίας κ. Κ. Τσάτσος καὶ Παιδείας κ. Γ. Βογιατζῆς, ὁ διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. Θ. Βαβαγιάννης, ὁ διευθυντὴς τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς κ. Κ. Μπαστιᾶς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ μας κόσμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ κ. Α. Εὐαγγελάτος, ὁ κ. Γ. Σκλάβος, ὁ κ. Σπ. Φαραντάτος, ὁ κ. Μ. Παλλάντιος, ὁ κ. Ἰωσ. Μπουστιντοῦτ, ὁ κ. Πονηρίδης, ἡ κ. Κρινιὼ Καλομοίρη, ὁ πρόεδρος καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου κ.κ. Χυτήρης καὶ Βαρδάκης, πολλοὶ ἐκ τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς καὶ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν Ὠδείων, ἡ κ. Κατίνα Παξινοῦ, οἱ ἐκ μητρὸς συγγενεῖς τοῦ ἐκλιπόντος καὶ πλῆθος κόσμου. Τὴν τάξιν ἐτήρησε πολυάριθμος ἀστυνομικὴ δύναμις ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν κ.κ. Θ. Ρακιντζῆ καὶ Καραμπέτσου.

Μετὰ τὴν προσγείωσιν τοῦ ἀεροπλάνου ὁ διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. Θ. Βαβαγιάννης ἐπροχώρησε καὶ ἀνελαβὼν τὴν κλίμακα του παρέλαβεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ διευθυντοῦ Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Γ. Κουρνούτου τὸ κιβωτίδιον μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Ἐν συνεχείᾳ καὶ ἐνῶ τὸ παρατεταγμένον στρατιωτικὸν τμῆμα ἀπέδιδε τὰς νενομισμένας τιμάς, ἐπροχώρησε, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Κουρνούτου, τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Ἀλ. Δημητροπούλου καὶ ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τῆς ἀεροπορίας, πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἀνέμενον οἱ ἐπίσημοι. Συγχρόνως ἡ μπάντα τῆς ἀεροπορίας ἀνέκρουε πένθιμον ἐμβατήριον. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος ἐκάλυψε τὸ κιβωτίδιον ποὺ περιεῖχε τὴν τέφραν τοῦ Μητροπούλου, μὲ τὴν κυανόλευκον καὶ κατόπιν ὁ κ. Βαβαγιάννης μὲ τὴν σποδὸν ἐπεβιβάσθη τοῦ τζὶπ, τὸ ὁποῖον ἐξεκίνησε θραδέως, περιβαλλόμενον ἀπὸ τιμητικὸν ἀπόσπασμα μοτοσυκλεττιστῶν. Ἠκολούθουν τὰ αὐτοκίνητα τῶν ἐπισήμων καὶ ἰδιωτικὰ αὐτοκίνητα.

Κατὰ μῆκος τῆς παραλιακῆς λεωφόρου πλῆθη κόσμου ποὺ εἶχον συγκεντρωθῆ ἀπεκαλύπτοντο μὲ συγκίνησιν καθὼς διήρχετο ἡ πομπή, ἡ ὁποία ἔφθασε περὶ τὴν 4.30 μ.μ. εἰς τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου, ποὺ ἦτο ἀσφυκτικῶς πλῆρες κόσμου, ὑπολογιζομένου εἰς 3.000. Εἰς τὸ πεζοδρόμιον ποὺ εὑρίσκεται πρὸ τῆς κλίμακος, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὸ Ὠδεῖον, εὑρίσκετο ἀντιπροσωπεία ἐπιλέκτων στελεχῶν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κ. Βύρ. Κολάσην, ἐνῶ ἄλλα πλῆθη κόσμου εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὴν ὁδὸν Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου.

Μόλις ἔφθασε τὸ αὐτοκίνητον τὸ φέρον τὴν τέφραν, ὁ κ. Βαβαγιάννης παρέλαβεν ἐκ νέου τὸ κιβωτίδιον καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ Ὠδεῖον, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἐπισήμων καὶ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Ἐνῶ ἡ πομπὴ εἰσήρχετο εἰς τὸ Ὠδεῖον ἀντήχησαν ζωηρὰ σαλπίσματα καὶ ταυτοχρόνως αἱ τρεῖς χιλιάδες ποὺ εἶχον καταλάβει τὰς κερκίδας ἐξέσπασαν εἰς ἕνα παρατεταμένον χειροκρότημα. Ὁ κ. Βαβαγιάννης ἐπροχώρησε καὶ ἐναπέθεσε τὸ κιβωτίδιον μὲ τὴν τέφραν τοῦ μεγάλου μαέστρου ἐπὶ βάθρου ποὺ ἔφερε τὰ ἐθνικὰ χρώματα καὶ οἱ ἐπίσημοι κατέλαβον τὰς θέσεις των εἰς τὸ Ὠδεῖον, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον προσέλθει οἱ ἀκαδημαϊκοὶ κ.κ. Στ. Μυριβήλης καὶ Ἠλ. Βενέζης, ὁ διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης κ. Μαρ. Καλλιγᾶς, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τοῦ Ε.Ι.Ρ. κ. Π. Σπυρομίλιος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου. Τὰ μέλη τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας μὲ τὰ ὀργανά των εἶχον καταλάβει θέσεις μέσα εἰς τὴν σφενδόνην.

Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ τιμητικὴ ἐκδήλωσις εἰς μνήμην τοῦ Μητροπούλου μὲ κατάθεσιν στεφάνου ἐκ μέρους ἐκπροσώπου τοῦ Βασιλέως.

Ὁ λόγος τοῦ κ. Π. Κανελλοπούλου

Κατόπιν ἐπροχώρησε πρὸς τὸ βάθρον ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος καὶ κατέθεσεν ἐκ μέρους αὐτῆς στέφανον, εἰπών, ἐν καταφανεῖ συγκινήσει, τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πενθεῖ καὶ τιμᾷ τὸ ἔξοχον τέκνον τῆς Ἑλλάδος, τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καὶ τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως ἀξίζει στοὺς γενναίους, σὲ ὅσους ἔπεσαν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ἡ μάχη ποὺ ἔδωσε στὴν ζωὴ του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη. Τὴν ἔδωσε καὶ τὴν ἐκέρδησε σ' ἕνα πεδίο ποὺ ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος καὶ μὲ ὅπλα τὰ πιὸ μυστηριώδη ὅπλα ποὺ ἐφεῦρε ὁ ἄνθρωπος ἢ ποὺ ὁ ἴδιος μᾶλλον ὁ Θεός, σὲ μιὰν ὥρα μεγάλης εὐνοίας, παρέδωσε στὰ χέρια καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μουσικὴ ἔχει μέσα της —ὅταν εἶναι γνήσια— τὸ ὑπέρτατο νόημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἔχει μέσα της κάτι πολὺ περισσότερο: τὸ νόημα τοῦ Σύμπαντος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἔζησε τὸ νόημα αὐτὸ —κ' ἔκαμε μυριάδες ἀνθρώπους νὰ τὸ ζήσουν— μ' ἕναν τρόπο ποὺ ἔφερε τὸν ἴδιον καὶ κάθε γνήσιο ἄκροατή του ὡς τὰ κράσπεδα τῆς ἕδρας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πολλοὶ ἀληθινοὶ καὶ μεγάλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους, ἔτσι καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἄνηκε στὸν κόσμο ὁλόκληρο, εἶχε δοθῆ στὴν Ἀνθρωπότητα. Αὐτὸ δὲν ἐσήμαινε διόλου τὴν ἀπάρνησι τῆς πατρίδος. Ἐσήμαινε, ἀντίθετα, τὴν πιὸ ὡραία καὶ πιὸ οὐσιαστικὴ ἐπικύρωσι τοῦ πανανθρώπινου χαρακτῆρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν "Ελλην κατ' ἐξοχήν. Ἦταν ταυτόχρονα καλὸς πολίτης τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Οἱ δυὸ αὐτὲς ἰδιότητες —ὅπως τὸ ἀποδεικνύει ἡ καρδιὰ ἑκατοντάδων χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς— ταιριάζουν ἄριστα μεταξύ τους. Καὶ ἦταν, τέλος, στὴν ἔννοια ποὺ ἔδωσαν στὴν λέξι αὐτὴ μερικοὶ μεγάλοι Ἕλληνες τῆς ἀρχαιότητος, κοσμοπολίτης. Ὁ ἀττικὸς οὐρανὸς ὑποδέχεται σήμερα τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καθαρὸς καὶ ἀνέφελος τὴν ὥρα ποὺ δύει ὁ ἥλιος. Ὅπως δύει ὁ ἥλιος τῆς Ἀττικῆς, ἔτσι ἔδυσε καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Μιὰ τέτοια δύσις εἶναι στὴν ὁμορφιὰ της αἰώνια».

Ὁ διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. ΒΑΒΑΓΙΑΝΝΗΣ παραδίδων εἰς τὸν ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλον τὸ κιβώτιον μὲ τὴν τέφραν τοῦ Δημ. Μητροπούλου.

Μία ἄποψις τοῦ Ἡρωδείου ὅπου εἶχον συγκεντρωθῆ πλῆθη κόσμου διὰ νὰ τιμήσουν τὴν σποδὸν τοῦ Δημ. Μητροπούλου. Ἡ στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ κρατικὴ ὀρχήστρα, ἡ ὁποία περιελάμβανε πολλοὺς παλαιοὺς μουσικούς, ἐκτελεῖ τὸ πένθιμον ἐμβατήριον τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν.

ΕΘΝΟΥΣ
- 8 ΝΟΕ 1960

Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν

ΕΙΧΕ ΔΙΚΑΙΩΜΑ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΝΑ ΑΡΝΗΘΗ ΔΕΗΣΙΝ ΠΡΟ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ;

Γνῶμαι θεολόγων

Ἡ μὴ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν διακομιδὴν τῆς τέφρας τοῦ Μητροπούλου ἔδωσεν ἀφορμήν, ὡς ἦτο φυσικόν, ποικίλων σχολίων.

Ὑπεύθυνοι ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες ἐκφέρουν διαφόρους γνώμας ἐπὶ τῆς ἀρνήσεως τῆς Ἐκκλησίας νὰ τελέσῃ νεκρώσιμον δέησιν, ἐπειδὴ ὁ Μητρόπουλος ἐζήτησε διὰ τῆς διαθήκης του νὰ καῇ μετὰ θάνατον.

Ὡς γνωστόν, ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν δὲν συνηθίζεται, χωρὶς ὅμως, καὶ νὰ ἀπαγορεύεται. Ἐπειδὴ ἡ καῦσις ἦτο εἰδωλολατρικὸν ἔθιμον, οἱ Χριστιανοὶ ἀντετάχθησαν ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνας εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτήν, ἀκόμη καὶ διὰ τὸν ἑξῆς λόγον:

Κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια, εἰς τοὺς Χριστιανοὺς εἶχον ἐπικρατήσει αἱ λεγόμεναι «ἐνθουσιαστικαὶ τάσεις», ἐπιστεύετο δὲ ὅτι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, τὴν ὁποίαν ἀνήγγειλεν ὁ Χριστός, θὰ ἐπραγματοποιεῖτο πολὺ σύντομα καὶ κυρίως, ὅτι θὰ ἐγίνετο ἡ ἀνάστασις τῶν σωμάτων.

Ἐν τούτοις, ὡς δηλώνουν ἁρμόδιοι καθηγηταί, οὐδεὶς Κανὼν Οἰκουμενικὸν ἢ ἄλλων Συνόδων ἀπηγόρευσε τὴν καῦσιν τῶν νεκρῶν, ἐνῶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν ἀποφάσεών των προέβλεψαν καὶ τὰς μικροτέρας λεπτομερείας τοῦ χριστιανικοῦ βίου.

Ὁ καθηγητὴς κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος εἰς ἐπιστολήν του πρὸς πρωϊνὴν ἐφημερίδα λέγει τὰ ἑξῆς:

«Μὲ δεδικαιολογημένην ἔκπληξιν ἀνέγνωσα εἰς τὰς σημερινὰς ἐφημερίδας, ὅτι ἡ «Ἐκκλησία» (ποία) δὲν θὰ ἀποδώσῃ τὰ ἐκκλησιαστικὰ νόμιμα εἰς τὰ (οἱαδήποτε) λείψανα τοῦ σκηνώματος τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου μουσουργοῦ Δ. Μητροπούλου. Περισσότερον δὲ ἐξεπλάγην διότι ἀνεγράφη, ὅτι ἡ «Ἐκκλησία» θὰ πράξῃ τοῦτο διότι «κατὰ τὸ δόγμα» τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται μέχρι στερήσεως τῶν ἐπιταφίων ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν, ἐνῷ τοιοῦτον δόγμα εἶναι ὅλως ἀνύπαρκτον. Προφανῶς, λοιπόν, τὴν ἔκφρασιν τούτων ὡς ἐκ μέρους τῆς «Ἐκκλησίας» προερχομένων ἔδωκεν ὄπειρός τις καὶ ἄνευ οἱασδήποτε ὡς πρὸς τοῦτο μορφώσεως κληρικός, χωρὶς νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι διὰ τούτου ἠδίκησεν εἰς τὰ ὄμματα τῆς Κοινωνίας τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι βέβαιος, ὅτι μὴ περιφρονοῦσα τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς» (Ματθ. 8, 22) δὲν εἶναι δυατόν, εὑρισκομένη πρὸ τόσων ἄλλων ἀλύτων ὑπερόγκων ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἔχει πρὸ αὐτῆς νὰ ἀσχολῆται σπουδαιοφανῶς μὲ τὴν κατάστασιν τῶν σκηνωμάτων τῶν ποτὲ ἀνθρώπων, εἴτε ταῦτα εἶναι «γῆ εἴτε σποδός».

Βεβαίως ὑπάρχει ἀρχαιοτάτη χριστιανικὴ συνήθεια καταστᾶσα ἐκκλησιαστική (ὄχι ἱερὰ) παράδοσις, οἱ νεκροὶ νὰ θάπτωνται κατὰ τὸν συνήθη γνωστὸν τρόπον. Οὐχὶ σπανίως, ὅμως, ἡ παράδοσις αὕτη διακόπτεται ὅταν δι' ὡρισμένους λόγους τὸ κοινὸν σκήνωμα μετατρέπεται εἰς κόνιν ἢ ἄμορφον ὕλην, ὅτε τὸ ὑπὸ τοιαύτην μορφὴν λείψανα παραδίδονται καὶ αὐτὰ εἰς τὴν μητέρα γῆν μὲ τὴν αὐτὴν εὐχετικὴν τάσιν καὶ πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, μὴ ὑπάρχοντος δόγματος ἀπαγορεύοντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταφὴν τῆς «σποδοῦ» τῶν κατὰ τὰ σώματα δὲν βλέπω πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ στερηθῇ τὸ ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν σκήνωμα ἑνὸς Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ καὶ δὴ, ὡς γνωστόν, διακρινομένου διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ εὐσέβειάν του τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ταφῆς. Ἀληθῶς δὲ καὶ ὁ τύπος, κακὴν προσφέρει ὑπηρεσίαν ἀποδίδων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πράγματα, τὰ ὁποῖα οὔτε προφανῶς θὰ εἶπε, ἀλλ' οὔτε καὶ δύναται νὰ ὑποστηριξῇ θεολογικῶς καὶ κανονικῶς. Συνεπῶς εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ Ἐκκλησία θὰ τελέσῃ τὰ ἐκκλησιαστικῶς νόμιμα καὶ ἐπὶ τῆς «σποδοῦ» τοῦ Μητροπούλου, παρέχουσα τὰς εὐχάς της ὡς πρέπει εἰς τὸν δικαιούμενον τούτων νεκρόν».

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Παναγιώτης Μπρατσιώτης εἰς συντάκτην μας εἶπεν, ὅτι «εἶναι παλαιοτάτη παράδοσις ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν, ὡς γίνεται μέχρι σήμερον καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔχει λάβει τὸ παράδειγμα ἐκ τοῦ τρόπου ταφῆς τοῦ Χριστοῦ.

»Δὲν ὑπάρχει, βεβαίως, οὔτε ἱερὸς Κανών, οὔτε δόγμα ποὺ νὰ ἀπαγορεύῃ τὴν καῦσιν τῶν νεκρῶν.

»Ἡ Ἐκκλησία — προσέθεσεν ὁ κ. καθηγητής, ὡς εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ ἐκ σχετικῆς συνομιλίας του μετὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Θεοκλήτου—δὲν θὰ εἶχεν ἀντίρρησιν, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε κλίβανος ἐν Ἑλλάδι, νὰ τελέσῃ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν κανονικῶς καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ καῇ ὁ νεκρός, ὡς ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ παλαιότερον ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τὸν ἐκεῖ ἀποθανόντα γραμματέα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου Μελᾶν.

»Τὸ νὰ φαλῇ, ὅμως, ἀκολουθία νεκρώσιμος, τῆς ὁποίας τὰ κείμενα ὁμιλοῦν περὶ ἐπαναφορᾶς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἰς τὴν χωματώδη προέλευσίν του, εἶναι κόπως «πρωτότυπον».

Καὶ κατέληξεν ὁ κ. Μπρατσιώτης, ὅτι εἶναι βέβαιος, καὶ μᾶς τὸ εἶπεν ὑπεβύνως, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει καμμίαν ἀντίρρησιν νὰ ἀπευθύνῃ ἐπιμνημόσυνον δέησιν διὰ τὸν μεγάλον Ἕλληνα μαέστρον Δημήτρη Μητρόπουλον.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐπίσης κ. Ἰωάν. Καρμίρης, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος τῆς Συνόδου, ὑπῆρξεν, ὡς πληροφορούμεθα, ἀπόλυτος καὶ προέτεινον ὅπως ἡ Ἐκκλησία μὴ συμμετάσχῃ εἰς τὰς μεταθανατίους τελετὰς τῆς Πολιτείας διὰ τὸν Μητρόπουλον.

Χθές, ἄλλωστε, μετὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Συνόδου, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς γνωρίζομεν, δὲν συνεζητήθη τὸ θέμα, ἔλεγεν εἷς ἀρχιερεύς, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει οὔτε τρισάγιον νὰ διαβάσῃ, διότι καταπατεῖται ἡ παράδοσις».

Ὁ πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας Λαϊκῶν Θεολόγων κ. Α. Κεραμίδας, μᾶς εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἐπὶ 135 χρόνια, ἡ Ἐκκλησία μας, ἀφ' ὅτου κατέστη ἐλευθέρα, δὲν ἔχει λάβει ἀπόφασιν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν. Οἱ ἱεροὶ Κανόνες οὐδαμοῦ τὴν ἀπαγορεύουν. Δογματικὴν σημασίαν δὲν ἔχει ἡ πρᾶξις καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἀπασχολεῖ τὴν δογματικήν.

»Ἡ γνώμη μου, ὡς Θεολόγου, Ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ, εἶναι, ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ τοὐλάχιστον ἐπιμνημόσυνος δέησις διότι δὲν ἐμεσολάβησεν αὐτοκτονία διὰ νὰ ἀπαγορευθῇ αὕτη, ἀλλὰ φυσικὸς θάνατος.

»Ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἀποφανθῇ ἐπισήμως ἡ Ἐκκλησία μας, ὤφειλεν ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία ὄχι βέβαια νὰ κηδεύσῃ τὸν νεκρόν, ὡς σταχτῆ, διότι τοῦτο θὰ προεκάλει τὸν Λαόν, ἀλλὰ νὰ διαβάσῃ ἐπιμνημόσυνον δέησιν.

»Ἡ δέησις ἐπὶ σποδοῦ δὲν ἀπαγορεύεται καὶ ἔχει γίνει πολλάκις ὅταν Χριστιανοὶ κατεκάησαν εἰς πυρκαϊὰς ἢ εἰς δυστυχήματα. Διὰ τοῦτο φρονῶ, ὅτι ἦτο παράλειψις ἡ ἄρνησις, ἐὰν ἐγένετο ἐπισήμως τοιαύτη, νὰ φαλῇ δέησις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀρχιμουσικοῦ Μητροπούλου».

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
- 8 ΝΟΕ 1960

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ἠρνήθη ν' ἀποδώσῃ τὰ ἐκκλησιαστικῶς νόμιμα εἰς τὰ λείψανα τοῦ σκηνώματος τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου μουσουργοῦ Δ. Μητροπούλου μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι ἐδημιουργεῖτο κώλυμα λόγῳ τῆς καύσεώς του. Ἔτσι ἡ σποδός του, ἡ ὁποία μετεφέρθη προχθὲς εἰς τὰς Ἀθήνας ἔτυχε μόνον πολιτικῶν καὶ πνευματικῶν τιμῶν. Πρὸς τὴν ἀποψιν, ἐν τούτοις, αὐτὴν τῆς Ἐκκλησίας διεφώνησε δημοσίᾳ ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξεν ὅτι ὑπάρχει μὲν παρ' ἡμῖν ἀρχαιοτάτη ἐκκλησιαστικὴ συνήθεια νὰ θάπτωνται οἱ νεκροί, οὐδὲν ὅμως ὑπάρχει δόγμα ἀπαγορεῦον τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταφὴν τῆς σποδοῦ τῶν κατέντων σωμάτων καὶ ὅτι συνεπῶς οὐδεὶς εἶχε δικαίωμα νὰ στερήσῃ τὸ σκήνωμα ἑνὸς ὀρθοδόξου χριστιανοῦ καὶ μάλιστα ἐντόνως θρησκευομένου, ὅπως ἦτο ὁ Μητροπουλος, τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ταφῆς. Πῶς, λοιπόν, ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν αὐτήν:

ΕΝ ΜΕΣΩ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΠΕΝΘΟΥΣ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΛΑΟΥ

Η ΔΙΑΚΟΜΙΔΗ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ Η ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΤΕΛΕΤΗ ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΗΡΩΔΟΥ

Η ΛΗΚΥΘΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΦΡΑΝ ΕΙΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑΝ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ

ΑΙ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΙ ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΑΛΛΑΙ ΤΙΜΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΚΛΙΠΟΝΤΑ

Ἡ σποδὸς τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου εὑρίσκεται ἀπὸ προχθὲς τὸ βράδυ εἰς τὰς Ἀθήνας. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ μάγου τῆς μπαγκέττας, ὅπως τὴν ἐξέφρασε ρητῶς εἰς τὴν διαθήκην του, ἡ περιέχουσα τὴν τέφραν του λήκυθος ἐναπετέθη εἰς τὴν καταλλήλως διακοσμηθεῖσαν αἴθουσα συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ ἐξετέθη εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἐπὶ τριήμερον ἀπὸ 10 π.μ. ἕως 12 μ. καὶ ἀπὸ 5 μ.μ. ἕως 6 μ.μ. Παρὰ τὴν λήκυθον ἐτοποθετήθη ἐναλλασσομένη τιμητικὴ φρουρὰ ἐκ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Ὠδείου.

Τὸ εἰδικῶς διατεθὲν διά τὴν ἐκ Μιλάνου μεταφορὰν τῆς σποδοῦ ἀεροσκάφος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀεροπορίας ἔφθασε προχθὲς τὴν 2.20 μ.μ. ὑπεράνω τοῦ ἀεροδρομίου Ἑλληνικοῦ. Ἐπειδή, ὅμως, ὡς ὥρα ὑποδοχῆς τῆς σποδοῦ εἶχε καθορισθῆ ἡ 4 μ.μ., τὸ ἀεροσκάφος προσεγειώθη καὶ παρέμεινεν ἐπί μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Ἐλευσῖνος, διά νὰ ἐπανέλθῃ ἀργότερον εἰς τὸ Ἑλληνικόν.

Ἀπὸ τῆς 3 μ.μ. εἶχε παραταχθῆ εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἄγημα τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας διά τὴν ἀπόδοσιν τιμῶν, μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν μουσικὴν τοῦ σώματος. Τὴν 3.45 μ.μ., ἐφθασαν οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ, ἐκποόσωποι τῶν καλλιτεχνικῶν ὀργανώσεων καί συνεργάται καί φίλοι τοῦ ἐκλιπόντος διασήμου ἀρχιμουσικοῦ. Ὀλίγον πρό τῆς προσγειώσεως τοῦ ἀεροσκάφους προσῆλθον ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος, οἱ ὑπουργοί Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καί Παιδείας κ.κ. Κ. Τσάτσος καί Γ. Βογιατζῆς καί ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς.

Μόλις τό ἀεροσκάφος προσεγειώθη, ἐξῆλθε κρατῶν τήν κάλπην μέ τήν λήκυθον, ἡ ὁποία περιεῖχε τήν σποδόν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ὁ διευθυντής Γραμμάτων καί Τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Γ. Κουρνούτος, ὁ ὁποῖος μετά τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Δημητροπούλου εἶχαν μεταβῆ εἰς τό Μιλάνον διά νά μεταφέρουν ἐνταῦθα τήν σορόν τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ. Ἐνῶ ἡ μουσική τῆς Ἀεροπορίας ἐξετέλει τήν προσευχήν «Ὀρκίζομαι εἰς τήν δύναμιν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης» τοῦ Μπορτενιάνσκι, ὁ διευθυντής τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν κ. Θ. Βαβαγιάννης ἀνῆλθε τήν κλίμακα τοῦ ἀεροσκάφους καί παρέλαβε τήν τεφροδόχον ἀπό τόν κ. Κουρνοῦτον. Συνοδευόμενος ἐν συνεχείᾳ ὑπό ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τῆς ἀεροπορίας παρέδωσε τήν τεφροδόχον εἰς τόν ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλον, διά νά τήν περιβάλλῃ μέ τήν Ἑλληνικήν σημαίαν πρίν ἡ κάλπη τοποθετηθῇ ἐπί αὐτοκινήτου τῆς Ἀεροπορίας προκειμένου νά μεταφερθῇ εἰς τό Ὠδεῖον Ἡρώδου Ἀττικοῦ.

Εἰς τόν

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
- 8 ΝΟΕ. 1960

Ἡ σποδὸς τοῦ Μητροπούλου ἐπανέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα

Ἀπὸ τὴν μεταφορὰν τῆς τέφρας τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου εἰς Ἀθήνας. Ἀριστερά: Ἡ τεφροδόχος τὴν ὁποίαν φέρει ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς ἀεροπορίας μεταφέρεται ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνον. Παρ' αὐτὸν εὑρίσκεται ὁ μαέστρος Θεόδ. Βαβαγιάννης καὶ ἀκολουθοῦν ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος (ἀριστερὰ) καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς. Εἰς τὸ μέσον: Μία γενικὴ ἄποψις τοῦ θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὅπου τὰ πλήθη ποὺ τὸ κατέκλυσαν ἀπὸ ἑνωρὶς ἀκούουν τὴν Κρατικὴν Ὀρχήστραν νὰ παίζῃ χωρὶς μαέστρον τὸ πένθιμον ἐμβατήριον ἀπὸ τὴν Ἡρωϊκὴν Συμφωνίαν τοῦ Μπετόβεν. Δεξιά: Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Σ. Φαραντάτος μετὰ τοῦ κ. Γ. Σκλάβου καὶ τῶν λοιπῶν καθηγητῶν, μεταφέρει τὴν τεφροδόχον μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Μητροπούλου, ἡ ὁποία θὰ διαφυλαχθῇ εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
- 8 ΝΟΕ. 1960

'Απόκομμα ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ
Χρονολογία - 8 ΝΟΕ. 1960

ΔΙΑ ΝΑ ΑΠΟΤΙΣΘΟΥΝ ΦΟΡΟΝ ΤΙΜΗΣ

ΠΛΗΘΗ ΚΟΣΜΟΥ ΠΑΡΕΛΑΥΝΟΥΝ ΠΡΟ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Συγκινητικαὶ ἐκδηλώσεις τοῦ Κοινοῦ

ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΟΥ ΜΑΣ κ. **ΓΕΩΡΓ. ΒΩΚΟΥ**

Ἀπὸ χθὲς προσκύνημα στὴν σποδὸ τοῦ Μητροπούλου, στὴν αἴθουσα συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

Σκεπασμένη μὲ τὴν ἑλληνικὴ σημαία, ἡ τεφροδόχος κάλπη, σύμβολον μιᾶς μουσικῆς μεγαλοφυΐας ποὺ ἔζησε, θριάμβευσε καὶ στὸ τέλος ἔδωσε τὴν ἴδια του τὴν ὕπαρξι γιὰ τὴν τέχνη...

Στεφάνια δάφνινα, σ' ἐκεῖνον ποὺ τῆς πατρίδας τ' ὄνομα σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη τίμησε...

Καὶ τώρα πάλι ξανὰ στὴν μητέρα Ἑλλάδα...

Κάθε στιγμή, ἀπὸ χθές, περνοῦν μπροστὰ ἀπὸ τὴν τεφροδόχο ὄχι μόνον ἄνθρωποι ποὺ ἡ μαγεία τῆς μουσικῆς του προσφορᾶς εἶχε γεμίσει εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸν καλλιτεχνικὸ ἱεροφάντη, ἀλλὰ καὶ ξένοι πρὸς κάθε μουσικὸ δογματισμό... Ἄνθρωποι ποὺ δὲν θὰ ἔτυχε νὰ τὸν ἰδοῦν ποτὲ νὰ διευθύνῃ τὴν ὀρχήστρα μὲ τὸν ἀπαράμιλλο τρόπο ποὺ μόνον αὐτὸς ἤξερε...

Μὰ ὁ μαγνήτης τοῦ μάγου τῆς μπαγκέττας δὲν συνέπαιρνε μόνον ὅσους τὸν ἔζησαν στὶς ὀνειρώδεις ἐκεῖνες στιγμὲς τῆς μουσικῆς ἐξαϋλώσεως. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν θρῦλος... Ἦταν κάτι τὸ ἀσύλληπτο, τὸ φανταστικό... Κι' αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ θρῦλος μαγνήτιζε κι' ἐκείνους ἀκόμη ποὺ δὲν εἶχαν τὴν εὐτυχία νὰ ζήσουν μαζί του τὴν ὑπέροχη τελετουργία τῶν ἤχων, τὴν θεία μουσικὴ μυσταγωγία.

Γι' αὐτὸ ἀπὸ χθὲς ὁ τόπος ποὺ ἔχει τοποθετηθῇ ἡ τεφροδόχος τοῦ ἀσύγκριτου μαέστρου ἀτενίζεται σὰν κάτι ἱερό, σὰν κάτι ὑπερκόσμιο... Λογῆς - λογῆς ἄνθρωποι...

Σιωπηλοί, μὲ ὑγρὰ μάτια... Πόσοι στοχασμοὶ καὶ πόσος πόνος. Πόσες ἀναμνήσεις... Ὁ Μητρόπουλος ἔφθασε στοὺς μουσικοὺς παραδείσους...

Μαθηταὶ ὠδείων διαβαίνουν μπροστὰ ἀπὸ τὴν τεφροδόχο. Ἐκεῖ μέσα βρίσκεται ὁ καταπληκτικὸς μουσικός...

Μένει ἀθάνατος στὴν ψυχὴ ὅλων ὁ Μητρόπουλος...

Μιὰ σπουδάστρια τοῦ πιάνου κλαίει... Αὐτὰ τὰ δάκρυα μιλοῦν εὔγλωττα γιὰ τὸν σπαραγμὸ τῆς ψυχῆς τῆς παιδούλας... Θρηνεῖ τὸ θαῦμα, τὸ ἑλληνικὸ μουσικὸ θαῦμα... Κι' ὕστερα, ἀκίνητη γιὰ πολλὴ ὥρα ἀτενίζει πρὸς τὰ ἐκεῖνον, πρὸς τὴν τεφροδόχο...

Κάτι ψιθυρίζουν τὰ χείλη της. Προσευχὴ ἄραγε... Λόγια ἀμέτρητης καλλιτεχνικῆς ἀγάπης; Ποιὸς ξέρει... Εἶναι ὁλόκληρη δοσμένη στὴν φανταστικὴ εἰκόνα ἐκείνου...

Ἔρχονται κι' ἄλλοι, κι' ἄλλοι... Καὶ πάντα δάκρυα ἐκδηλώνουν τῆς καρδιᾶς τὸν σπαραγμὸ γιὰ τὸν χαμὸ τοῦ τιμημένου μουσικοῦ παιδιοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι τόσο κοντά μας... Ἀκόμη πέρυσι μᾶς χάρισε τὶς οὐράνιες ἐκεῖνες στιγμὲς μὲ τὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Βιέννης. Πῶς νὰ σβήσουν αὐτά;

Καὶ τὸ προσκύνημα στὴν τέφρα τοῦ κολοσσοῦ τῆς μπαγκέττας συνεχίζεται...

Τίποτε δὲν εἶναι Ἱκανὸ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ξεχάσουμε τὸν ἐμπνευσμένο μουσικὸ ἑρμηνευτή...

Μιὰ ἰλιγγιώδης πορεία πρὸς τὴν δόξα... Ἔφθασε στὴν κορυφή... Καὶ ἐκεῖ ἔπεσε, δαφνοστεφανωμένος... Τί περισσότερο νὰ ἐπιθυμοῦσε ὁ μαέστρος;

—Ἀλήθεια, ψιθυρίζει κάποιος ποὺ στέκεται δίπλα μου, τί παραπάνω νὰ ποθήσῃ; Ὁ διαλεχτὸς τῶν διαλεχτῶν... Μουσικὸς κατακτητής...

Ἡ τέχνη τὸν ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά της. Τοῦ τὰ ἔδωσε ὅλα...

Τὸν ἀνέβασε τόσο ψηλά, ὥστε νὰ τὸν καταστήσῃ ἀθάνατο στὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων... Ἐλαμψε στὸ παγκόσμιο μουσικὸ στερέωμα... Κυριάρχησε, ἀλλὰ ἔμεινε πάντα σεμνός, δίχως ἴχνος κακίας ἢ ἐγωκεντρισμοῦ, αὐτὸς ὁ μεγάλος Μητρόπουλος...

Ἦταν δυνατὸν μεθυσμένος ἀπὸ τιμὲς καὶ δόξα αὐτὸς ὁ φωτισμένος καλλιτέχνης νὰ εἶχε ἀποκτήσει κάποιο ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ τὸ μεθύσι τῆς δόξας δίνει στὸν ἄνθρωπο...

Ὁ Μητρόπουλος ξεπέρασε τ' ἀνθρώπινα... Ἔμεινε ἄτρωτος ἀγνός, πάνω ἀπὸ μικρότητες... Γι' αὐτὸ ἔγινε γίγας τῆς τέχνης...

Ρίχνω μιὰ ματιὰ γύρω μου... Δάκρυα, θλῖψις σὲ κάθε πρόσωπο, στὸ προσκύνημα ποὺ θὰ συνεχισθῇ καὶ σήμερα καὶ αὔριο...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΩΚΟΣ

Ἡ σποδὸς τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Τὰ πλήθη προσέρχονται καὶ ἀποδίδουν τὸν τελευταῖο χαιρετισμὸ στὸν μάγο τῆς μπαγκέττας.

ΜΕΤΕΦΕΡΘΗ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ Η ΤΕΦΡΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΕΞΕΤΕΘΗ ΕΙΣ ΛΑΪΚΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Η ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΗΡΩΔΟΥ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ

Ἡ τέφρα τοῦ Μητροπούλου εὑρίσκεται ἀπὸ προχθὲς εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξεπήγασε. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὴν ὑπεδέχθη μὲ ἐκδηλώσεις τόσον γνησίας ἀγάπης καὶ ὑπερηφανείας ποὺ ἀσφαλῶς ὀρθώνουν τὴν ἐπιβλητικωτέραν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῆς δόξης ποὺ ὑπέταξεν ἡ δύναμις τῆς τέχνης του. Πέραν τῶν νεκρολογιῶν καὶ τῆς ἐπισήμου τελετῆς ἡ ἐπιβλητικὴ παρουσία τοῦ λαοῦ καὶ αἱ γνήσιαι ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης του ἦσαν τὸ ἐξέχον χαρακτηριστικὸν τῆς προχθεσινῆς ὑποδοχῆς τῆς σποδοῦ τοῦ Μητροπούλου. Αἱ λαϊκαὶ ἐκδηλώσεις ἤρχισαν μὲ τὴν ἄφιξιν τῆς σποδοῦ εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ, συνεχίσθησαν ἀργότερα εἰς τὴν τελετὴν τοῦ Ὠδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ὅπου ἔχει ἐναποτεθῇ ἡ σποδός του.

Τὸ εἰδικὸν ἀεροπλάνον τὸ ὁποῖον μετέφερεν τὴν τέφραν τοῦ Μητροπούλου ἀπὸ τὸ Μιλάνον προσεγειώθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὰς 4.05' μ. μ. τῆς παρελθούσης Κυριακῆς. Εἰς τὸν ἀερολιμένα εἶχον ἀπὸ τὰς 3 μ. μ. συγκεντρωθῇ συγγενεῖς τοῦ Μητροπούλου, κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι τῶν καλλιτεχνικῶν ἱδρυμάτων καὶ πλῆθος κόσμου. Πρὸ τοῦ χώρου τῆς προσγειώσεως τοῦ ἀεροπλάνου εἶχε παραταχθῇ τιμητικὸν ἀπόσπασμα καὶ μουσικὴ τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας διὰ τὴν ἀπόδοσιν τιμῶν εἰς τὸν νεκρόν. Εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἐπισήμων εὑρίσκοντο ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Προεδρίας κ. Τσάτσος. Μεταξὺ τῶν συγκεντρωμένων ἐκπροσώπων διαφόρων καλλιτεχνικῶν ἱδρυμάτων ἦσαν οἱ διευθυνταὶ τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς, ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὁ διευθυντὴς τῆς κρατικῆς ὀρχήστρας. Παρευρίσκοντο ἐπίσης ἡ κ. Κρινιὼ Καλομοίρη, ἡ κ. Κατίνα Παξινοῦ καὶ ἡ κυρία Νεγρεπόντη, ἡ ὁποία ἀναφέρεται ὡς ὑποστηρίξασα τὸν Μητροπούλου εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς καλλιτεχνικῆς του σταδιοδρομίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι καλλιτέχναι.

Κατὰ τὴν προσγείωσιν τοῦ ἀεροπλάνου ποὺ ἔφερε τὴν τέφραν τοῦ Μητροπούλου οἱ ἐπίσημοι εἶχον παραταχθῇ εἰς δύο στίχους ὑποδοχῆς. Ἐνῶ ἡ μουσικὴ τῆς Ἀεροπορίας ἤρχισε ἀνακρούουσα πένθιμον ἐμβατήριον, μὲ ἀργὸν βῆμα ὁ διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. Βαβαγιάννης συνοδευόμενος ὑπὸ ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τῆς Ἀεροπορίας κατηυθύνετο πρὸς τὸ ἀεροσκάφος εἰς τὴν θύραν τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ὁ διευθυντὴς Γραμμάτων καὶ Θεάτρου τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνούτος κρατῶν τὴν τεφροδόχον κάλπην μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Μητροπούλου. Ὁ κ. Κουρνούτος μετὰ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Δημητροπούλου καθὼς καὶ ὁ Ἀμερικανὸς συνθέτης καὶ προστατευόμενος τοῦ Μητροπούλου κ. Ντίξον, εἶχαν συνοδεύσει τὴν σποδὸν ἀπὸ τοῦ Μιλάνου. Πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἀεροπλάνου ὁ κ. Βαβαγιάννης παρέλαβε τὴν τεφροδόχον καὶ ἐνῶ συνεχίζετο ἡ ἀνάκρουσις τοῦ πενθίμου ἐμβατηρίου κατηυθύνθη ἀργὰ πρὸς τὴν θέσιν τῶν ἐπισήμων, ὅπου καὶ παρέδωσε τὴν τεφροδόχον εἰς τὸν κ. Κανελλόπουλον. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως προφανῶς συγκεκινημένος ἐκάλυψε τὴν κάλπην μὲ τὴν κυανόλευκον καὶ τὴν παρέδωσεν ἀκολούθως εἰς ἀξιωματικὸν τῆς Ἀεροπορίας, ὁ ὁποῖος θὰ τὴν μετέφερε διὰ στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου τζὴπ εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Εὐθὺς ἀμέσως τὸ στρατιωτικὸν αὐτοκίνητον συνοδείᾳ μοτοσυκλετιστῶν τῆς Ἀεροπορίας καὶ τὰ αὐτοκίνητα τῶν ἐπισήμων ἐσχημάτιζαν πένθιμον πομπὴν πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἐνῶ πλῆθη κόσμου ἠγωνίζοντο νὰ ἐξασφαλίσουν μεταφορικὸν μέσον διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν μετακομιδὴν τῆς τέφρας.

Ἤδη ἀπὸ τὰς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα τὸ Ἀρχαῖο Θέατρον εἶχε πληρωθῇ ἀπὸ πλῆθη Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ ποὺ, ἐξακολουθητικῶς συρρέοντα ἀπὸ κάθε σημείου τῶν Ἀθηνῶν, εἶχαν καλύψει καὶ τὸν ὕπερθεν τοῦ Ὠδείου χῶρον τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὰ τεζοδρόμια τῆς λεωφόρου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου. Τὴν ἄφιξιν τῆς πομπῆς μὲ τὴν τέφραν τοῦ Μητροπούλου ἐχαιρέτησαν τὰ χειροκροτήματα αὐτοῦ τοῦ τεραστίου πλήθους, τὸ ὁποῖον ἐτίμα οὕτω τὸν Μητρόπουλον ὡς ζῶντα καὶ θριαμβευτήν. Ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον τῆς Ἀεροπορίας τὴν τεφροδόχον παρέλαβεν πάλιν ὁ κ. Βαβαγιάννης καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς καλλιτέχνας ποὺ τὸν συνόδευαν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Θέατρον, ἐνῶ τὸ πλῆθος ἐξέσπα εἰς νέα ζωηρὰ χειροκροτήματα καὶ τὰ χάλκινα τῆς Κρατικῆς Ὀρνήστρας ἐσάλπισαν τὸν χαιρετισμόν των. Ὁ κ. Βαβαγιάννης ἀπέθεσε τὴν τεφροδόχον ἐπὶ βάθρου κεκαλυμμένου μὲ τὴν κυανόλευκον μεταξὺ δύο ἀνημμένων πυρσῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἐπίσημοι κατέλαβον τὰς θέσεις των εἰς τὰς κερκίδας τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, ὅπου εὑρίσκοντο ἤδη ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως, ὁ δήμαρχος κ. Τσουκαλᾶς, ἀκαδημαϊκοί, καὶ πλεῖστοι ἐκπρόσωποι καλλιτεχνικῶν ἱδρυμάτων καὶ ὀργανώσεων.

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΤΕΛΕΤΗ

Τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπιμνημοσύνου τελετῆς ἐσήμανεν ἡ κατάθεσις στεφάνου δάφνης ἐκ μέρους τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Βασιλέως ἀντισυνταγματάρχου κ. Α. Καραμανώλη. Ἀκολούθως τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ κ. Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀφιερώνει εἰς τὸν Μητροπουλον στέφανον δάφνης, ὅπως ἀξίζει εἰς ὅσους ἔπεσαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἡ μάχη ποὺ ἔδωσε εἰς τὴν ζωήν του ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη. Τὴν ἔδωσε καὶ τὴν ἐκέρδισε σ' ἕνα πεδίο ποὺ ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος καὶ μὲ ὅπλα τὰ πιὸ μυστηριώδη ὅπλα ποὺ ἐφεύρεν ὁ ἄνθρωπος ἢ ποὺ ὁ ἴδιος μάλλον ὁ Θεός, σὲ μιὰν ὥρα μεγάλης εὐνοίας, παρέδωσε στὰ χέρια καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων.

Μετὰ τὸν κ. Κανελλόπουλον κατέθεσε στέφανον δάφνης ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὁ μουσουργὸς κ. Πετρίδης, ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε ἀποχαιρετισμὸ πρὸς τὸν Μητρόπουλο, γραμμένον ἀπὸ τὸν συνθέτη Μανώλην Καλομοίρη. Ὁ κ. Καλομοίρης, γράφων ἀπὸ τὴν κλίνην τῆς ἀσθενείας, ἐχαιρέτα τὸν Μητρόπουλον ὡς τὸν πιὸ ἔνδοξο μουσικὸ ποὺ ἀνέδειξε ἡ ἑλληνικὴ γῆ καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους μουσικοὺς ἀναδημιουργοὺς τοῦ αἰῶνος μας, μαζὶ μὲ τὸν Τοσκανίνι καὶ τὸν Φουρτβέγκλερ καὶ ἐπίσης ὡς ἅγιον ποὺ δὲν ἐγνώρισεν ἄλλην ἀπόλαυσιν καὶ χαρὰν ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὴν τῆς τέχνης του.

Ἀκολούθως ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς κατέθεσε στέφανον δάφνης πρὸ τῆς τεφροδόχου καὶ ὑπέμνησεν ὅτι αἱ Ἀθῆναι, ἰδιαιτέρα πατρὶς τοῦ Μητροπούλου, τὸν εἶχον ἤδη τιμήσῃ μὲ τὸ χρυσοῦν Μετάλλιον τῆς Πόλεως. Ἐν συνεχείᾳ κατέθεσε στέφανον δάφνης καὶ ὡμίλησεν ὁ πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Κυριακίδης, ὁ διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας κ. Βαβαγιάνης, ἐκ μέρους τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, ὁ διευθυντὴς τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς κ. Κ. Μπαστιάς, ὁ διευθυντὴς τοῦ Ε.Ι.Ρ. κ. Σπυρομήλιος, ὁ κ. Εὐαγγελάτος ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Μουσουργῶν, ὁ κ. Βαρβογλης ἐκ μέρους τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων Συνθετῶν, ὁ κ. Μυριβήλης ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρίας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, ἐκπρόσωπος τοῦ Κρατικοῦ Ὠδείου Θεσσαλονίκης, ἡ κ. Κρινιὼ Καλομοίρη ἐκ μέρους τοῦ Ἐθνικοῦ Ὠδείου καὶ σειρὰ ἄλλων ἐκπροσώπων καλλιτεχνικῶν ἱδρυμάτων καὶ ὀργανώσεων. Οἱ στέφανοι, τοποθετούμενοι ἑκατέρωθεν τῆς τεφροδόχου μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Μητροπούλου, ἐκάλυψαν ὅλον τὸ μῆκος τῆς σκηνῆς τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Κάθε μίαν ἀπὸ τὰς ἀποχαιρετιστηρίους προσφωνήσεις συνώδευαν ζωηρὰ τὰ χειροκροτήματα τῶν χιλιάδων λαοῦ ποὺ εἶχε κατακλύσῃ τὸ θέατρον. Ἐνῶ ἐτελείωναν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν πνευματικῶν ὀργανώσεων, ναυτικὸς ἐκ τοῦ ἀκροατηρίου ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ν' ἀποχαιρετήσῃ τὸν Μητρόπουλον ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ναυτιλλομένων καὶ ἀπηύθυνεν ἐκ τῆς θέσεώς του ὀλίγας λέξεις.

Πὴν κατάθεσιν τῶν στεφάνων ἠκολούθησεν ἡ ἐπιβλητικωτέρα στιγμὴ τῆς τελετῆς τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ στὸν Μητρόπουλο. Ρίγη συγκινήσεως διαπερνοῦν τὸ ἀκροατήριο, ὅταν ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα ἀρχίζῃ νὰ ἀνακρούῃ τὸ πένθιμον ἐμβατήριον ἀπὸ τὴν Ἡρωϊκὴν Συμφωνίαν τοῦ Μπετόβεν. Τὸ κοινὸν ἐγείρεται αὐθορμήτως, τὸ μιμοῦνται οἱ ἐπίσημοι καὶ ὅλοι ἵστανται σὲ μαρμαρίνην ἀκινησίαν. Οἱ τελευταῖοι χαιρετισμοὶ τῆς ἡμέρας ροδίζουν εἰς τὰ λευκὰ μάρμαρα τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ χρόνος ἔχει ἀκινητήσει εἰς μίαν στιγμὴν ὑπερηνίνης ἀνατάσεως. Εἶναι ἕνα αἴσθημα ποὺ γίνεται πολὺ ἔντονον ἀπὸ κάτι ποὺ παρατηρεῖται κάτω ἐκεῖ εἰς τὴν Ὀρχήστραν τοῦ Θεάτρου: τὸ πόντιουμ, πρὸ τῶν ὀργάνων τῆς Κρατικῆς, ἡ θέσις τοῦ Μαέστρου εἶναι κενή. Τὴν ὀρχήστραν διευθύνει διὰ τελευταίαν φορὰν ἡ σκιὰ τοῦ Μητροπούλου.

ΤΡΙΗΜΕΡΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Κατὰ τὸν ἐπιβλητικὸν αὐτὸν τρόπον ἔληξεν ἡ ἐπιμνημόσυνος τελετή. Ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς παρέλαβεν ἀπὸ τοῦ βάθρου της τὴν τεφροδόχον, τὴν παρέδωσεν εἰς τὸν προέδρον τοῦ Ὠδείου κ. Κυριακίδην καὶ αὐτὸς εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ Ἱδρύματος κ. Φαραντάτον, ὁ ὁποῖος τὴν συνώδευσεν, ἐπὶ τοῦ αὐτοκινήτου πάντοτε καὶ μὲ τὴν συνοδείαν ἀνδρῶν τῆς Β. Ἀεροπορίας, εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ὅπου καὶ ἐκτίθεται εἰς τριήμερον λαϊκὸν προσκύνημα.

Ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν συρρέει τώρα εἰς τὸ κτίριον τοῦ Ὠδείου διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν Μητρόπουλον διὰ τελευταίαν φορὰν. Αἱ θύραι τοῦ Ὠδείου εἶναι ἀνοικταὶ μεταξὺ 10—12 π. μ. καὶ 5—6 μ. μ., πλὴθη δὲ Ἀθηναίων ἐξακολουθοῦν συρρέοντα διὰ νὰ ἀποχαιρετήσουν τὸν μεγάλον Ἕλληνα μουσικόν.

Ἐξ ἄλλου, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας ὁ Μητρόπουλος ἦτο ἐπίτιμον μέλος, διοργανώνει καλλιτεχνικὸν μνημόσυνον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἀναλυθῇ καὶ ἐξαρθῇ τὸ ὅλο ἔργον τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ χθεσινὴ ἐναρκτήριος συναυλία τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Βαβαγιάννη, ἀφιέρωσε τὸ πρόγραμμά της εἰς τὴν μνήμην τοῦ Μητροπούλου καὶ περιέλαβεν εἰς αὐτὸ τὴν διασκευὴν Μητροπούλου τοῦ ἔργου τοῦ Μπὰχ «Φαντασία καὶ Φούγκα». Τὸ πρόγραμμα παρηκολούθησεν ὁ Βασιλεύς.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ διεθνεῖς ἐκδηλώσεις πένθους συνεχίζονται. Ἀπασαι αἱ ἐφημερίδες τοῦ δυτικοῦ Βερολίνου δημοσιεύουν τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ Μητροπούλου, συνοδεύουσαι αὐτὴν διὰ μακρῶν ἐγκωμιαστικῶν περιγραφῶν τοῦ βίου, τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἐκλιπόντος μουσουργοῦ.

Γενικῶς ἡ ἀπώλεια τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου διὰ τὴν μουσικὴν χαρακτηρίζεται ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχιμουσικοῦ Φουρτβέγκλερ.

ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Συλλόγου Κρητῶν Σπουδαστῶν, συμμετέχον εἰς τὸ πένθος διὰ τὸν θάνατον τοῦ Δημ. Μητροπούλου, ὀργανώνει μουσικὸν ἀπόγευμα μὲ ἔργα Ἑλλήνων συνθετῶν καὶ σύντομον σκιαγράφησιν τῆς καλλιτεχνικῆς προσωπικότητος τοῦ Μητροπούλου. Ἡ συγκέντρωσις θὰ πραγματοποιηθῇ τὴν προσεχῆ Πέμπτην εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Παγκρητίου Ἑνώσεως, 7 Γενναδίου καὶ ὥραν 7.30 μ. μ.

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΑΕΣΤΡΟΥ

Ὁ Μητρόπουλος

ΕΝΑΣ ΠΛΗΡΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ...

ΦΩΤΕΙΝΗ ΣΕΛΙΔΑ ΣΤΟ ΠΑΝΑΡΧΑΙΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΥ κ. Δ. Α. ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

Γυρίζω τριανταπέντε, ἀκριβῶς χρόνια πίσω.

Ἕνας εὐκίνητος νέος ξεκινᾶ ἀπ' τὸ Παληὸ Φάληρο γιὰ τὴν Ἀθήνα, χωρὶς νὰ χρησιμοποιήσῃ μεταφορικὸ μέσο.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἐπιχειρεῖ καὶ ἀντίστροφα τὴν πορεία, ὕστερ' ἀπ' τὴ δουλειά του.

Καὶ ὁ περίπατος αὐτὸς ἐπαναλαμβάνεται συχνά, παρ' ὅλο ποὺ ἡ Λεωφόρος Συγγροῦ βρίσκεται σὲ κατάσταση ὄχι εὐχάριστη γιὰ τὸν πεζοπόρο.

Ἀλλὰ ὁ ἐσωτερικὸς πληθωρισμός, ὁ ἐσωτερικὸς ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ δύναμη τῆς ζωῆς καὶ τῆς δημιουργίας, ποὺ ὑπάρχουν μέσα στὸν ζωηρὸν αὐτὸν ἄνθρωπο δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ μείνῃ ἥσυχος οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή.

Καὶ ἐκδηλώνονται σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ βίου του, ἀπὸ τὸ ὑλικὸ φαινόμενο τῆς πεζοπορίας καὶ τῶν μακρυνῶν περιπάτων ἕως τὴν ἄϋλη δημιουργία, τὸ ξαναζωντάνεμα, δηλαδή, τῶν ἄψυχων σημείων τοῦ μουσικοῦ πενταγράμμου.

Ρυθμὸς καὶ ἦχος ἀποτελοῦν τὸ χῶρο, μέσα στὸν ὁποῖον ἀναπνέει.

Καὶ ὁ ρυθμὸς καὶ ὁ ἦχος τοῦ δίνουν τὰ φτερὰ καὶ τὴν ἀνάλαφρη κίνηση, αὐτὴν, ποὺ ὑπερνικᾶ τὴν ὕλη καὶ τὰ ἐμπόδια.

Τὸ ἀνεκτίμητο δῶρο, ποὺ τοῦ χάρισε ὁ Θεός, νὰ κάνῃ τοὺς συναν θρώπους του εὐτυχισμένους μὲ τὸ ξαναζωντάνεμα αὐτὸ τῶν μουσικῶν σημείων καὶ ἡ ἐνθουσιώδης, ἡ φλογερή του Ἰδιοσυγκρασία, ποὺ σὰν καταρράκτης χύνεται καὶ τρέφει τὴ μουσικὴ ὁρμή του, ἔχουν, καθὼς συντελεῖται μέσα του ἡ ἕνωση ταλάντου καὶ Ἰδιοσυγκρασίας καὶ καθὼς τὸ μέγα πάθος του ἐνσαρκώνεται σ' ὅ,τι μᾶς προσφέρει ὡς μουσικὸς ἐκτελεστὴς καὶ ἑρμηνευτής, ἕνα ἄρρητο μεγαλεῖο, ἀδιάφορο ἂν ἡ προσφορὰ αὐτὴ ἐκδηλώνεται μὲ κίνηση ἢ ἀκινησία.

Γιατὶ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καὶ κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς ἀκινησίας ἀκόμα τὸν ἔβλεπες καὶ τὸν ἔνοιωθες μέσα στὴν κίνηση.

Ἔζησα ἀπὸ πολὺ κοντὰ μιὰ τέτοια ὑπ

Απόκομμα ΕΘΝ. ΚΗΡΥΚΟΣ

Χρονολογία - 8 ΝΟΕ. 1960

ΔΙ' ΑΕΡΟΣΚΑΦΟΥΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ

Διεκομίσθη εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ σποδὸς τοῦ Δημ. Μητροπούλου καὶ ἐναπετέθη ἐντὸς λυκήθου εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν

ΕΙΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΕΛΕΤΗΝ ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΗΡΩΔΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΚΑΤΕΘΕΣΕ ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ

Αἱ συγκινητικαὶ ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν μεταφοράν του

Τὴν 4ην ἀπογευματινὴν τῆς Κυριακῆς, δι' ἀεροπλάνου τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας, μετεφέρθη ἐξ Ἰταλίας εἰς Ἀθήνας, ἡ σποδὸς τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Ἡ τέφρα τοῦ ἀειμνήστου καλλιτέχνου, τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος, ὑπὸ τὰς συνθήκας ποὺ ἐπῆλθε, προεκάλεσε ζωηροτάτην συγκίνησιν, παρελήφθη τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς εἰς τὸ Μιλᾶνον, ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνούτου καὶ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Δημητροπούλου, οἱ ὁποῖοι καὶ τὴν παρέδωσαν, ἅμα τῇ προσγειώσει τοῦ ἀεροσκάφους εἰς τὸ Ἑλληνικόν, εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. Θ. Βαβαγιάννην.

Ὁ κ. Βαβαγιάννης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. Κουρνούτου καὶ Δημητροπούλου καὶ ἑνὸς ἀξιωματικοῦ τῆς Ἀεροπορίας, μὲ ἀργὸν βηματισμόν, ρυθμιζόμενον ὑπὸ τῆς μουσικῆς τῆς Ε.Β.Α., ἡ ὁποία ἀνέκρουε πένθιμον ἐμβατήριον, καὶ ἐνῶ τμῆμα σμηνιτῶν ἀπέδιδε τιμάς, κατηυθύνθη εἰς ἀνοικτὸν αὐτοκίνητον «τζὶπ» καὶ παρέδωσε τὸ κιβωτίδιον εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπιβαινούσης τετράδος ἀεροπόρων.

Προηγουμένως, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, εἶχε καλύψει τὸ κιβωτίδιον τῆς σποδοῦ μὲ τὴν κυανόλευκον, ὑπὸ τὸ θερμὸν χειροκρότημα τῶν παρισταμένων, ἐπισήμων καὶ μή.

Σημειωτέον, ὅτι ἐκτὸς τοῦ κ. Κανελλοπούλου, εἶχον κατέλθει εἰς τὸ ἀεροδρόμιον οἱ ὑπουργοὶ κ.κ. Τσάτσος καὶ Βογιατζῆς, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς κ. Μπαστιᾶς, καθὼς καὶ πλῆθος ἐπιλέκτων ἐκπροσώπων τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Μεταξὺ ἄλλων παρέστησαν οἱ κ.κ. Βαβαγιάννης, Παρίδης, Εὐαγγελάτος, Σκλάβος, Φαραντάτος, Ποντηρίδης, Παλλάντιος, Μπουστίνης, ὁ κ. Κρινὶς Καλομοίρη, ὁ πρόεδρος καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου κ.κ. Χυτήρης καὶ Βαρδάκης, πολλοὶ καλλιτέχναι τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς καὶ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν Ὠδείων, ἡ Κατίνα Παξινοῦ, οἱ ἐκ μητρὸς συγγενεῖς τοῦ Μητροπούλου καὶ πλῆθος κόσμου. Τὰ τηροῦντα τὴν τάξιν ἀστυνομικὰ ὄργανα, ἐπέβλεπον προσωπικῶς οἱ κ.κ. Ρακιντζῆς καὶ Καραμπέτσος.

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. ΠΑΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ ἐνῶ καταθέτει στέφανον ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως εἰς μνήμην τοῦ Δ. Μητροπούλου κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον τελετὴν τοῦ Ὠδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΤΟΥ ΗΡΩΔΟΥ

Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς σποδοῦ εἰς τὸ αὐτοκίνητον, τοῦτο ἐπλαισιώθη ὑπὸ μοτοσυκλεττιστῶν ἐνῶ οἱ ἐπίσημοι ἐπεβιβάσθησαν τῶν ἰδικῶν των αὐτοκινήτων καὶ τὴν 4.30 ἀπογευματινήν, ἡ πένθιμος συνοδεία ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, κατηυθύνθη εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἐκεῖ, εἶχον ἀπὸ ἐνωρίς συγκεντρωθῆ περὶ τὰς 3 χιλιάδας λαοῦ, ὅλων τῶν τάξεων καὶ ἡλικιῶν. Εἰς τὸ πεζοδρόμιον, πρὸ τῆς κλίμακος ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὸ ἀρχαῖον θέατρον εὑρίσκετο ἀντιπροσωπεία ἐπιλέκτων στελεχῶν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Βύρωνα Κολάσην. Μόλις ἔφθασε τὸ αὐτοκίνητον τὸ φέρον τὴν τέφραν τῆς σποδοῦ τοῦ Μητροπούλου, ὑπὸ τὴν γενικὴν καὶ ζωηρὰν πάντοτε συγκίνησιν, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας παρέλαβεν ἐκ νέου τὸ κιβώτιον καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ἀρχαῖον ὠδεῖον. Μαζὶ τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ὁ κ. Μπαστιᾶς, ἐκπρόσωποι τῶν στελεχῶν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, καθὼς ἐπίσης

Συνέχεια ΕΚ ΤΗΣ ... ΣΕΛΙΔΟΣ

καὶ ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς. Ἐνῶ ἡ πομπὴ εἰσήρχετο εἰς τὸ ὑπερπλήρες Ὠδεῖον Ἡρώδου, ἀντήχησαν ζωηρὰ σαλπίσματα καὶ ταυτοχρόνως αἱ τρεῖς χιλιάδες ποὺ εἶχον καταλάβει τὰς κερκίδας, ξεσποῦσαν εἰς ἕνα παρατεταμένον χειροκρότημα.

Ὁ κ. Βαβαγιάννης, παρέλαβε ἐκ νέου ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον τὴν κάλπιδα μὲ τὴν σποδόν, ἐπροχώρησε καὶ τὴν ἐτοποθέτησεν ἐπὶ βάθρου, φέροντος τὰ ἐθνικὰ χρώματα.

Εὐθὺς κατόπιν, οἱ ἐπίσημοι κατέλαβον τὰς εἰδικὰς θέσεις των εἰς τὰς κερκίδας τοῦ ἀρχαίου θεάτρου καὶ ἤρχισεν ἡ ἐκδήλωσις πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου. Εἰς τὸ Ὠδεῖον, ἐκτὸς τῶν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον κατελθόντων, οἱ ὁποῖοι καὶ προσῆλθον ἐπίσης, εἶχον συγκεντρωθῆ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ κ.κ. Σ, Μυριβήλης καὶ Ἡλ. Βενέζης, ὁ διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης κ. Μ. Καλιγᾶς καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Ε.Ι.Ρ. κ. Σπυρομήλιος.

Τὰ μέλη τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, εἶχον μὲ τὰ ὄργανά των καταλάβει θέσεις ἐντὸς τῆς σφενδόνης.

Η ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ

Πρῶτος κατετέθη ὁ στέφανος τοῦ Βασιλέως, ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκπροσώπου τῶν ἀνακτόρων καὶ κατόπιν ὁ τῆς Κυβερνήσεως, ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου της κ. Κανελλοπούλου, ὁ ὁποῖος, ἐν καταφανεῖ συγκινήσει δι' ἐμπνευσμένου λόγου ἀπέτισε φόρον τιμῆς πρὸς τὸν καλλιτέχνην ποὺ ἐτίμησε τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος εἰς τὰ πέρατα τῆς Γῆς, τονίσας ὅτι «ὁ Μητρόπουλος, ἔζησε τὸ νόημα τοῦ σύμπαντος ποὺ ἔχει μέσα της ἡ μουσικὴ καὶ ἔκαμε ἀκόμη χιλιάδας ἀνθρώπους νὰ τὸ ζήσουν, μ' ἕνα τρόπον, ποὺ ἔφερε τὸν ἴδιον καὶ τὸν γνήσιον ἀκροατήν του εἰς τὰ κράσπεδα τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πολλοὶ ἀληθινοὶ καὶ μεγάλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους, ἔτσι καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἄνηκε στὸν κόσμο ὁλόκληρο, εἶχε δοθῆ στὴν Ἀνθρωπότητα. Αὐτὸ δὲν ἐσήμαινε διόλου τὴν ἀπάρνησι τῆς Πατρίδος. Ἐσήμαινε, ἀντίθετα, τὴν πιὸ ὡραία καὶ πιὸ οὐσιαστικὴ ἐπικύρωσι τοῦ πανανθρώπινου χαρακτῆρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν Ἕλλην κατ' ἐξοχήν. Ἦταν ταυτόχρονα καλὸς πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ δύο αὐτὲς ἰδιότητες — ὅπως τὸ ἀποδεικνύει ἡ καρδιὰ ἑκατοντάδων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς — ταιριάζουν ἄριστα μεταξύ τους».

Ἀκολούθως, κατετέθη ὁ στέφανος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν μουσουργὸν Πετρίδην, ὁ ὁποῖος ἀκολούθως ἀνέγνωσε συγκινητικὸν κείμενον, τοῦ ὁρισθέντος ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ὁμιλητοῦ, ἀλλὰ μὴ προσελθόντος λόγω ἀσθενείας κ. Μαν. Καλομοίρη. Τὸ κείμενον αὐτό, κατέληγεν ὡς ἑξῆς:

«Αἰωνία σου ἡ μνήμη Δημήτρη Μητρόπουλε καὶ ἂς εἶναι ἀνάλαφρος ὁ ἀέρας τῆς Ἀττικῆς ποὺ δροσίζει τὴ σποδό σου ἀνάλαφρος σὰν τὴν μυρωμένη αὔρα τοῦ Παληοῦ Φαλήρου καὶ σὰν τὸ πκέρτσο τῆς Ἡρωϊκῆς Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν ποὺ τόσες φορὲς μὲ τὴν θεία σου Τέχνη ἐμάγεψες τὶς ψυχές μας. Αἰωνία σου ἡ μνήμη».

Ἐπηκολούθησε κατάθεσις πλεί στων στεφάνων, ὅλων ἐκ δάφνης, δεδομένου ὅτι ὁ μεγάλος ἀρχιμουσικός, ἀπέκλεισε διὰ τῆς διαθήκης του κατάθεσιν στεφάνων ἐξ ἀνθέων.

Μετὰ τὴν κατάθεσιν τῶν στεφάνων, ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα, χωρὶς μαέστρον, ἀπέδωσε ὑπὸ τὴν γενικὴν συγκίνησιν καὶ μὲ ὀρθίους ὅλους τοὺς παρισταμένους, τὸ δεύτερον μέρος τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν, εἰς τὸ ὁποῖον περιέχεται καὶ τὸ πένθιμον ἐμβατήριον του. Μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὑστάτου αὐτοῦ φόρου τιμῆς, πλοίαρχος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, εὐρισκόμενος μεταξὺ τῶν παρισταμένων, ἐζήτησε μεγαλοφώνως ἀπὸ τὸν κ. Κανελλόπουλον τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ἐξέφρασε τὴν ἰδιαιτέραν συγκίνησιν τοῦ ἀνωνύμου πλήθους διὰ τὴν μεγάλην ἀπώλειαν.

Ο κ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ

Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὴν ἐσπέραν τῆς Κυριακῆς ὡμίλησεν ἀπὸ ραδιοφώνου διὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλον καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς, ὁ ὁποῖος, μεταξὺ ἄλλων ἐτόνισεν ὅτι: «Ὁ δρόμος τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ὑπῆρξεν ἀνηφορικός, συνεχῶς ἀνηφορικός, χωρὶς διακοπὰς ἀποσυνθετικάς, αἱ ὁποῖαι ἀναγκάζουν τὸν ἄνθρωπον εἰς κατολισθήσεις. Ἀνήρχετο, ἀδιακόπως ἀνήρχετο πρὸς τὰ ὑψηλὰ πεδία τῆς Τέχνης κοὶ τῆς πνευματικῆς ὡριμάνσεως. Τὸν ὠνόμασαν μέγαν δεξιοτέχνην, ἀλλ' ἡ δεξιοτεχνία αὐτὴ ὑπῆρξε κοσμὸς τοῦ σκληροτέρου μόχθου ὁ ὁποῖος κάποτε ὑπερέβαινε τὰς φυσικάς του δυνάμεις. Φυσικὸν ἦτο τὸ πνεῦμα ν' ἀποβῇ νικητής, τὸ τάλαντον ἐμπλουτισμένον νὰ θριαμβεύσῃ, ἀλλὰ τὸ φθαρτὸν σῶμα νὰ καμφθῇ. Καὶ ἔπεσεν ὡς δρῦς πανύψηλος ἐπάνω εἰς τὴν ἔπαλξιν τῆς Τέχνης. Ἔπεσεν ὡς μέγας μαέστρος, ὡς μέγας μύστης, ὡς μέγας ἱεροφάντης, ἐπάνω εἰς τὸν βωμὸν τὸν ὁποῖον διηκόνισεν ἐπὶ ἡμισυ σχεδὸν αἰῶνα. Ἂν ὅμως τὸ σῶμα ἐκάμφθη, τὸ πνεῦμα τοῦ Μητρόπουλου δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀκτινοβολεῖ ὡς τηλαυγὴς φάρος, ὡς μέγα παιδευτικὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν, ὡς ὑποθήκη πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους. Ἡ Ἑλλὰς κλαίει πρώτη διὰ τὴν πρόωρον ἀπώλειάν του, διότι ὁ Μητρόπουλος ἦτο τέκνον της. Ὑπῆρξεν ἕνα ἀπὸ τὰ ὀλίγα καλύτερα τέκνα της».

Μετὰ τὰς συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἡ σποδὸς τοῦ Μητροπούλου μετεφέρθη εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ὅπου καὶ ἐναπετέθη πρὸς φύλαξιν.

ΕΘΝ. ΚΗΡΥΚΟΣ

- 8 ΝΟΕ. 1960

Ο ΓΙΓΑΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ

Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ κ.κ. ΒΟΛΩΝΙΝΗΣ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ ΑΦΗΓΟΥΝΤΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ

ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΟΥ ΜΑΣ κ. ΚΩΝ. Δ. ΔΗΜΗΤΡΕΛΙΑ

Ὁ ΑΞΕΧΑΣΤΟΣ Μητρόπουλος, ποὺ αἱ Ἀθῆναι ἐδέχθησαν προχθὲς τὴν σποδόν του, μέσα εἰς ἐκδηλώσεις βαθυτάτου πένθους, δὲν ὑπῆρξεν ἕνας ἐκ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων μεγίστων διευθυντῶν ὀρχήστρας τοῦ κόσμου, ὅπως ἐγράφη κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς. Ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος ὅλων τῶν ἀρχιμουσικῶν τῆς νεωτέρας ἐποχῆς! Ἔτσι τουλάχιστον τὸν ἐχαρακτήρισε μία ἄλλη δόξα τῆς μουσικῆς, ὁ θρυλικὸς Ἀρτοῦρο Τοσκανίνι, εἰς συνομιλίαν του, γενομένην πρὸ ἐτῶν μὲ Ἕλληνα καλλιτέχνην. Ἡ ἀναγνώρισις αὐτὴ τῶν πρωτείων εἰς τὸν Ἕλληνα μάγον τῆς μπαγκέττας, διδομένη εἰς τὴν δημοσιότητα ἔστω καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, ἔχει μίαν ἰδιαιτέραν σημασίαν. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἐξομολογήσεως αὐτῆς τοῦ Τοσκανίνι θὰ ὁμιλήσω κατωτέρω, διὰ ν' ἀνοίξω, ἐν τῷ μεταξύ, μίαν παρένθεσιν.

Σκοπὸς τῆς ἐρεύνης αὐτῆς εἶναι νὰ φέρῃ εἰς φῶς ὡρισμένα ἄγνωστα καὶ χαρακτηριστικὰ στιγμιότυπα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἐκλιπόντος μεγαλοφυοῦς μαέστρου, ποὺ ἀσφαλῶς θὰ βοηθήσουν εἰς τὸ νὰ συνθέσῃ κανεὶς τὴν πολύπλευρον, τὴν ἀσύλληπτον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ, προσωπικότητα τοῦ καλλιτέχνου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὅπως εἶναι φυσικόν, αἱ αὐθεντικώτεραι πηγαὶ εἶναι ὡρισμένα ἀπὸ τὰ ἄτομα ἐκεῖνα, ποὺ ἐγνώρισαν καλὰ τὸν μεγάλον μαέστρο.

Ο ΤΕΤΗΣ «ΜΑΕΣΤΡΟΣ» ΕΠΑΙΖΕ «ΑΜΑΔΕΣ»

Εἶναι ζήτημα ἂν ὑπάρχῃ κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ μουσικοῦ μας κόσμου, ποὺ νὰ ἐγνώρισε τὸν Μητρόπουλον εἰς τόσον μακρυνὴν ἐποχὴν καὶ νὰ διετήρησε ἔκτοτε τόσην ἐπαφὴν μαζί του, ὅσον ὁ καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ πρῶτος σολίστ βιολιοῦ τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, κ. Φρ. Βολωνίνης.

Ὁ ἐξαιρετικὸς καλλιτέχνης, εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μοῦ προσφέρῃ πολυτιμότατον ὑλικόν. Μετεφέρθη νοερῶς μισὸν περίπου αἰῶνα πρὸς τὰ πίσω, εἰς τὰ 1912, ὅταν μόλις 10ετὴς ἐπήγαινε εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μητροπούλου, εἰς τὸ Παλαιὸν Φάληρον. Ὁ Δημήτρης ἦτο τότε 16 ἐτῶν καὶ ἐσπούδαζεν εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν. Ὁ συνομιλητής μας, ποὺ περιεπτύχθη τὸ βιολί ἀπὸ ἡλικίας 6 ἐτῶν, ἦτο ὁ μικρότερος μιᾶς καλλιτεχνικῆς συντροφιᾶς, ποὺ ἐλάμβανε μέρος εἰς μουσικὰς ἀσκήσεις καὶ οἰκογενειακὰ κοντσέρτα, τὰ ὁποῖα ἔδιδοντο εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μητροπούλου. Ἡ παιδικὴ ὀρχήστρα τὸν ἀπεκάλει μαέστρο καὶ ἔβλεπε εἰς αὐτὸν κάτι μεταξὺ μυσταγωγοῦ καὶ προφήτου, ὅπως θὰ ἠμποροῦσε νὰ πῇ κανεὶς μὲ τὸ λεξιλόγιον τῶν ὡρίμων ἀνθρώπων.

— Ὁ ἔφηβος ἐκεῖνος, ποὺ εἶχε κυριολεκτικῶς ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὴν μουσικὴ — παρατηρεῖ ὁ κ. Βολωνίνης — ἐνῶ ἔδιδε ἐντύπωσιν ἑνὸς ἀσκητοῦ, εἶχε στιγμὰς ἀπιστεύτου παιδικότητος. Ἔτσι, μεταξὺ ἄλλων, ἔπαιζε «ὁμάδες» μὲ τὰ παιδικὰ μέλη τῆς ὀρχήστρας του, ποὺ δὲν ἔπαυσαν καὶ αὐτά, νὰ εἶναι παιδιά. Ὁ ἴδιος, ποὺ κατόπιν ἐπέταξε εἰς δυσθεώρητα ὕψη τῆς Τέχνης, ἔμεινε, εἰς τὸ βάθος, ἕνα μεγάλο παιδί, μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

ΤΟ 1924 ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ «ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ» ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Τὰ χρόνια ἐπέρασαν, ὁ Μητρόπουλος, ἀποφοιτήσας ἀπὸ τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ἐτελειοποίει τὰς σπουδάς του εἰς τὰς Βρυξέλλας, ὁ Βολωνίνης μετεξεπαιδεύετο εἰς τὸ Κονσερβατουὰρ τῶν Παρισίων. Καὶ οἱ δύο ἔκαμαν ἀνωτέρας σπουδὰς ὡς ὑπότροφοι, καθ' ὅτι εἶχαν τιμηθῆ μὲ τὸ χρυσοῦν μετάλλιον. Ἡ ὡριμότης τοῦ Μητροπούλου παρουσίαζε μίαν ἰλιγγιώδη ἄνοδον, μὲ κύριον διακριτικὸν τὴν ἔντονη τάσιν πρὸς τὴν νέαν μουσικήν. Τὸ 1924, τὸ ἄλλοτε παιδὶ καὶ ὁ ἄλλοτε ἔφηβος μαέστρος, εὑρέθησαν εἰς τὴν ἰδίαν αἴθουσαν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὸ θέατρον «Κεντρικόν», διὰ νὰ ἑρμηνεύσουν μίαν τολμηροτάτην σύνθεσιν, πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὴν «Ἱστορία τοῦ Στρατιώτη», τοῦ Στραβίνσκυ.

— Πῶς ἐδέχθη τὸ κοινὸν τὴν ἐκτέλεσίν της;

— Μὲ παταγώδη σφυρίγματα — μοῦ ἀπαντᾶ μειδιῶν ὁ συνομιλητής μου. Παρ' ὅλον ποὺ ἡ αἴθουσα ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἐκλεκτὸν κοινόν, οἱ πρὸ 36 ἐτῶν θιασῶται τῆς συμφωνικῆς μουσικῆς ὄχι μόνον τῶν Ἀθηνῶν ἀλλὰ καὶ εὐρωπαϊκῶν μεγαλουπόλεων μὲ μεγάλην μουσικὴν παράδοσιν ἦσαν εἰς σημαντικὸν ποσοστόν, ἀνεξοικείωτοι μὲ τὰς μουσικὰς σχολὰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους.

Ὁ κ. Βολωνίνης μετέσχε, ὡς πρῶτο βιολί, ἀπὸ τὸ 1926, τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν, μὲ μαέστρο τὸν Μητρόπουλο, ἔζησε κοντά του ὅλο τὸ γιγαντιαῖον ἔργον τῆς ἀναπτύξεως τῆς κλασσικῆς μουσικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ παρηκολούθησε τοὺς θριάμβους του, ποὺ τὸν ἔκαμαν διεθνῆ προσωπικότητα.

Ὁ Δημήτρης παρέμεινε ἀμετάβλητος. Ἕνα μεγάλο παιδί, γεμᾶτο ἁπλότητα, στοργικὸ πρὸς ὅλο τὸν κόσμο καὶ πρὸ πάντων πρὸς τοὺς ὑφισταμένους του μουσικούς.

Ο ΑΛΤΡΟΥΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΣΧΟΝΤΑΣ

Ἦλθε ὁ πόλεμος καὶ ἡ κατοχὴ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀπελευθέρωσις. Τὸ 1946 ὁ κ. Βολωνίτης ἔκαμε καλλιτεχνικὴν περιοδείαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἔδωσε συναυλίαν εἰς τὴν ὀνομαστὴν αἴθουσαν «Κάρνεζυ Χώλ». Ὁ Μητρόπουλος, ὁ ὁποῖος ἦτο διευθυντὴς τῆς ὀνομαστῆς ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως, μόλις ἐπληροφορήθη τὸ γεγονὸς ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας, ἔσπευσε νὰ συναντήσῃ τὸν παλαιὸν φίλον καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ τὴν θέσιν τοῦ β' βιολιοῦ, τὴν μόνην ποὺ ἦτο κενή, εἰς τὴν ὀρχήστραν. Ὁ κ. Βολωνίτης ἔμεινεν εἰς αὐτὴν ἐπὶ τρία ἔτη.

— Ποῖα πράγματα σᾶς ἔκαμαν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν, κατὰ τὸ διάστημα αὐτό; ἐρωτοῦμε τὸν καθηγητὴν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

— Πολλὰ πράγματα. Πρῶτα - πρῶτα, ὁ ἀπέραντος ἀνθρωπισμὸς τοῦ μαέστρου μὲ τὴν διεθνῆ προβολήν, ὁ ὁποῖος ἐμοίραζε τὰ χρήματά του εἰς τοὺς πάσχοντας. Τὰ περιστατικὰ τοῦ εἴδους αὐτοῦ εἶναι πάμπολλα. Ἐδοκίμαζε ἰδιαιτέραν συγκίνησιν, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἀρρώστων. Δύο περιπτώσεις εἶναι ἀρκετὰ χαρακτηριστικαί. Ἡ σύζυγος ἑνὸς μέλους τῆς ὀρχήστρας (δεύτερο κόρνο) μὲ τὰς ἐπανειλημμένας ἀσθενείας της, εἶχε φέρει τὸν μουσικὸν εἰς οἰκονομικὸν ἀδιέξοδον καὶ εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν κλινικήν. Ὁ Μητρόπουλος, μόλις τὸ ἐπληροφορήθη, μοῦ ἔδωσε ἕνα σημαντικὸν ποσὸν καὶ μὲ ἐπεφόρτισε νὰ πληρώσω τὰ νοσήλεια, ἀφοῦ μὲ ἐξώκρισεν, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θ' ἀποκαλύψω τὴν ἐντολήν του. Ὁ ταλαιπωρημένος οἰκογενειάρχης κατεπλάγη, ὅταν διεπίστωσεν ὅτι τὸ χρέος του εἶχεν ἐξοφληθῆ, ἀδυνατῶν νὰ φαντασθῇ ποῖος ἦτο ὁ μέγας φιλάνθρωπος. Καί, ἔως τὴν στιγμὴν αὐτήν, δὲν τὸ ἔμαθε. Ἐξ ἄλλου, ὁ μεγάλος αὐτὸς ἀνθρωπιστής, δὲν ἐδίστασε νὰ πληρώσῃ ἐξ ἰδίων τὴν ἀμοιβὴν ἑνὸς ἄλλου μέλους τῆς ὀρχήστρας, τὸ ὁποῖον, διὰ σοβαρώτατον κώλυμα, δὲν μετέσχεν εἰς τὴν τρίμηνον τουρνὲ τοῦ συγκροτήματος τῆς Μιννεαπόλεως καί, διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἐστερήθη τῶν ἀποδοχῶν του, ἀπὸ τὸν οἰκονομικὸν διευθυντήν.

Η ΣΤΟΡΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΜΟΥΣΙΚΟΥΣ

Ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον τῆς ζωῆς τοῦ Μητροπούλου - Ἀνθρώπου, δὲν ἤρχισεν εἰς τὴν Ἀμερικήν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀγαπημένην του πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα. Πρὶν ἀπεδείξῃ ἐμπράκτως τὰ γενναῖα του αἰσθήματα πρὸς τοὺς ξένους, τὰ εἶχεν ἐκδηλώσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὑφισταμένους του μουσικούς. Ὁ κ. Γ. Τσιριγώτης, ποὺ μετέχει σήμερον, ὡς πρῶτο κόρνο, εἰς τὴν Συμφωνικὴν Ὀρχήστραν καὶ εἰς τὴν ὀρχήστραν τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς, ἔχει ἕνα ἐξαιρετικοῦ τύπου ὄργανον, ποὺ τοῦ ἔστειλε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ Μητρόπουλος, ἐκτελῶν παλαιοτέραν του ὑπόσχεσιν. Ἀνάλογα δῶρα ἔστειλεν εἰς ὁρκετοὺς Ἕλληνας μουσικούς, ὅπως καὶ συνέδραμε ἄλλους εἰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς ζωῆς των. Ἔτσι, τὸ 1938, μόλις εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀξιοποιῇ οἰκονομικῶς τοὺς καλλιτεχνικούς θριάμβους του, ἐνίσχυσε μὲ 25.000 τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἕνα βιολοντσελλίστα, ποὺ ἀντιμετώπιζε ἕνα οἰκογενειακὸν δρᾶμα, λόγω ἀσθενείας καὶ ποὺ ἐξακολουθεῖ σήμερον νὰ μετέχῃ σημαντικοῦ μουσικοῦ συγκροτήματος τῶν Ἀθηνῶν. Ἐννοεῖται, ὅτι τὰ περιστατικὰ αὐτὰ εἶναι ὀλίγα ἀπὸ τὰ πολλά, ποὺ συνθέτουν τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου καὶ καλλιτέχνου.

ΑΓΝΩΣΤΗ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΟΣΚΑΝΙΝΙ

Μετὰ τὴν παρεμβολὴν αὐτήν, ἂς συνεχίσωμε τὴν ἐνδιαφέρουσαν ἀφήγησιν τοῦ κ. Βολωνίνη:

— Εἰς τὴν Μιννεάπολιν —μᾶς λέγει ὁ ἔγκριτος μουσικὸς— ἐλάτρευαν κυριολεκτικῶς τὸν Μητρόπουλο. Ἐθαύμαζαν, μεταξὺ ἄλλων, τὴν μουσικὴν μνήμην του. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ, ὅτι ὁ ἀξέχαστος μαέστρος ἐμελέτησε ἐπ' ὀλίγον, ἐνῶ ἐταξίδευε μαζί μου μὲ τραῖνο, μίαν νέαν σύνθεσιν, ποὺ ἔβλεπε διὰ πρώτην φοράν. Τὴν ἐπομένην, διηύθυνε τὴν ἐκτέλεσίν της, χωρὶς νὰ ρίξῃ ἄλλη ματιὰ στὴν «παρτιτούρα».

Ἐκεῖνο, ὅμως, ποὺ μὲ συνεκλόνισε, ἦτο μιὰ ἐξομολόγησις τοῦ μεγάλου Τοσκανίνι, τὸν ὁποῖον εἶχα τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω εἰς τὴν Ἀμερικήν. «Ἔχεις τὸ εὐτύχημα —μοῦ εἶπε— ὅτι παίζεις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΥ ΜΑΕΣΤΡΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ». Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν —συνέχισε ὁ κ. Βολωνίνης— πρέπει νὰ σᾶς πῶ καὶ κάτι ἄλλο:

«ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ»
-9 ΝΟΕ. 1960

ΜΙΑ ΙΔΕΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΛΕΤΗΘΗ

ΝΑ ΓΙΝΗ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.-Η ΤΕΦΡΑ ΤΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΗ ΣΤΟ ΕΤΟΙΜΟΡΡΟΠΟ ΩΔΕΙΟ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΕΝΟΙΚΟΥ κ. Μ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

Στὸν ἀριθμὸ 19 τῆς ὁδοῦ Τρίτωνος, στὸ Παλιὸ Φάληρο, εὑρίσκεται τό σπίτι στὸ ὁποῖο γεννήθηκε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος καὶ στὸ ὁποῖο πέρασε τὰ παιδικὰ χρόνια του. Σήμερα τὸ σπίτι αὐτὸ ἀγοράσθηκε ἀπὸ τὸν ἀνώτερον ὑπάλληλον τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης κ. Κωνσταντόπουλον, ὁ ὁποῖος καὶ ἀγωνίζεται νὰ τὸ κάμη κατοικήσιμον. Μέσα σ' αὐτὸ σὰν σκιὰ ζῆ ἐπίσης ἡ κ. Μαρίκα Σταματιάδου, ποὺ ὁλόκληρες δεκατίες ἔζησε μαζὶ μὲ τὴν μητέρα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου καὶ τὸν γνώρισε ἀπὸ μικρόν. Ἡ κυρία Σταματιάδου στάθηκε κοντὰ στὴν μητέρα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου τὴν κυρία Ἀγγελική. Αὐτὴ ἦταν πάντα ἡ συντροφιὰ τῶν τελευταίων χρόνων της. Αὐτὴ ἦταν ἡ νοσοκόμος της κι' αὐτὴ τῆς ἔκλεισε τὰ μάτια λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα τοῦ 1946, ὅταν ἀνεπαύθη. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ὡστόσο ὑπεβλήθη σὲ πολλὲς δοκιμασίες. Κι' ἡ μοῖρα τὸ θέλησε, ὕστερα ἀπὸ ἕναν ὁλόκληρο ἀγῶνα δικαστικὸ νὰ μείνη τέλος σ' ἕνα δωματιάκι πληρώνοντας ἐνοίκιον!... Τὸ λάθος δὲν ἦταν τῆς οἰκογενείας Μητροπούλου οὔτε τῶν συγγενῶν της. Ὅλα τὰ φταίει ἡ Κατοχή. Τότε ἐπωλήθη τὸ σπίτι. Κι' ὕστερα δγῆκε σ' ἕνα πλῆθος πλειστηριασμῶν μέχρις ὅτου περιῆλθε στὸ σημερινὸ ἰδιοκτήτη του.

Ὡστόσο, τὸ σπίτι στὸ ὁποῖο γεννήθηκε κι' ἔζησε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ χαθῆ ἔτσι καὶ νὰ σβήση ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς!... Θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ τ' ἀγοράση τὸ Κράτος, νὰ τοῦ δώση τὸν παλιὸ ρυθμόν του καὶ τὴν εἰδυλλιακήν του ὁμορφιάν. Θὰ μποροῦσε νὰ τὸ διατηρήση, νὰ τοποθετήση ἐκεῖ τὴν τεφροδόχον τοῦ διασήμου καὶ ἀθάνατου μαέστρου, νὰ τὸ κάνη ἕνα μουσεῖον Μητροπούλου. Ἕναν ἀληθινὸν ναόν του, στὸν ὁποῖο νὰ διατηρηθῆ ἡ ἀνάμνησίς του. Στὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν δὲν θὰ μπορέση νὰ μείνη γιὰ πολὺ ἡ τέφρα. Ὅλο τὸ κτίριο εἶνε ἐρειπωμένο. Εἶνε σπίτι ποὺ κτίσθηκε τὸ 1835! Ἐκεῖ ἔμεινε ὁ Ἀρμανσπεργκ. Ἡ μεγάλη κόρη του, ὅπως εἶνε γνωστόν, εἶχε ἐρωτευθῆ τὸν Ὄθωνα κι' ὁ πατέρας της εἶχε τὴν χιμαιρικὴν ἰδέαν νὰ τὴν πατρέψη μὲ τὸν νεαρὸν τότε βασιλέα Ὄθωνα κι' ἐκείνη νὰ γίνη βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος! Μὰ ἀλλοιῶς γράφηκε κι' ἡ μοῖρα τοῦ Ὄθωνος κι' ἡ μοῖρα τῆς μεγάλης ἀπὸ τὶς τρεῖς κόρες τοῦ Ἀρμανσπεργκ. Ἐκεῖ λειτούργησε καὶ λειτουργεῖ τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν. Σ' αὐτὸ τὸ ἐρείπιον. Ὅταν προχθὲς ἀνοίχθηκε ἡ πόρτα τῆς αἰθούσης τῶν συναυλιῶν, ἡ μούχλα καὶ ἡ ὑγρασία ἦταν ἀπερίγραπτη!... Ὁ ἀριστερὸς τοίχος τῆς πρὸς τὸ μέρος τῆς σκηνῆς, εἶχε ἕνα λευκὸ μπάλωμα ἀπὸ ἀσβέστη! Τὸ πάτωμα εἶχε σάπια σανίδια. Ὁ διάκοσμός του ἦταν ἀπογοητευτικός!... Σαὐτὸ τὸ ἐτοιμόρροπο κτίριο θὰ φυλαχθῆ ἡ σποδὸς τοῦ διασήμου μαέστρου; Ποῦ θὰ τοποθετηθῆ; Σ' ἕνα ὑγρὸ καὶ ἐρειπωμένο δωμάτιο; Τί λέγουν πάνω σ' αὐτὸ οἱ παλιοὶ συμμαθηταί του καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι του; Γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ζοῦνε ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὸν πίκραναν καὶ τὸν πλήγωσαν. Ποὺ ἔχουν σήμερα ὑψηλὲς θέσεις καὶ ποὺ ἀκόμη, γιατὶ νὰ κοροϊδευώμαστε, θὰ ἤθελαν νὰ λησμονηθῆ ὁ διεθνοῦς φήμης μαέστρος μὲ τὴν ἀφελῆ σκέψιν ὅτι εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ φωτισθοῦν αὐτοί, ἐνῶ ἔχει ἀπὸ καιρὸ ἀποκαλυφθῆ ἡ γυμνότητά τους καὶ ἡ μετριότης τοῦ ταλέντου τους! Ἂς μὴ κρύψουμε τὴν ἱεράν αὐτὴν κάλπην στοὺς ὑγροὺς κι' ἐρειπωμένους τοίχους ἑνὸς οἰκήματος ποὺ πρόκειται συντόμως νὰ γκρεμισθῆ. Ἂς τῆς δώσουμε τὴν ἀνάλογη τιμή. Ἂς τὴν γυρίσουμε στὸ πατρικό σπίτι τοῦ Παλιοῦ Φαλήρου κι' ἂς γίνη τέλος αὐτὸ ἕνα μουσεῖον τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Μιὰ ἔνδοξη ἱστορία σαράντα πέντε χρόνων ζωῆς καὶ θριάμβων!... Ὅλες οἱ χῶρες, ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου θὰ συμβάλουν ἀσφαλῶς σ' αὐτὸ τὸ ἔργον. Δὲν πρέπει ἡ Ἑλλὰς νὰ χάση αὐτὴ τὴν εὐκαιρία γιὰ τὸν τουρισμόν της. Κοντὰ στοὺς ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς της θὰ ἔχη νὰ ἐπιδείξη κι' ἕνα «κοσμοπολίτη» ἕναν «Διαγόρα», ἕναν ἀληθινὰ ἀθάνατον: Τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Τὸ μουσεῖο τῆς ζωῆς του καὶ τῆς τέχνης του. Ὅλες τὶς καλλιτεχνικές του ἀναμνήσεις, μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκε...

Μὰ ἂς ἰδοῦμε τί λέγει ἡ «σκιὰ» αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ, ἡ κυρία Μαρία Σταματιάδου:

— Εἶνε ἀλήθεια, μᾶς εἶπε, ὅτι τὸ σπίτι τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου τὸ ἔκαναν ἀγνώριστο οἱ ἰδιοκτῆτες ποὺ τὸ ἐπῆραν. Ἄλλοτε ἦταν σωστὸς παράδεισος. Εἶχε τριάντα πεῦκα ἄμορφα ὁλόδροσα παρτέρια μὲ θαυμάσια λουλούδια. Πάγκους ὅπου ἠρέσκετο ὁ Δημήτρης νὰ ξεκουράζεται. Τὸ σπίτι εἶχε 24 δωμάτια καὶ θεόρατες φοινικιές. Δυὸ - τρεῖς σώζονται ἀκόμη καὶ σήμερα. Μὰ τὸ σπίτι κατὰ τὸ κέφι τοῦ κάθε ἰδιοκτήτη διαρρυθμίζεται καὶ χάνει τὴν παλιὰ ἀρχοντιά του. Γίνεται χῶρος ἐκμεταλλεύσιμος.... Καὶ νὰ σκεφθῆτε ὅτι αὐτὸ τὸ σπίτι θὰ ἦτανε δικό μου. Μὰ τὸ ἔφαγαν οἱ δικαστικοὶ ἀγῶνες, τὰ χρέη καὶ τὰ ἔξοδα.

— Κυρὰ Μαρία θὰ ἤθελα νὰ μᾶς πῆς ὅ,τι γνωρίζεις γιὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καὶ τὴν μητέρα του...

Ἡ κυρὰ Μαρία μᾶς κυττάζει κατάματα.

— Τί νὰ σᾶς πῶ μέσα σ' αὐτὰ τὰ χαλάσματα; Δὲν βλέπετε; Ἔπεσε τσεκούρι καὶ ἀξίνα. Ὅλα γκρεμίζονται κι' ἀλλάζουν μορφή... Τὸ πονῶ αὐτὸ τὸ ἀρχοντικὸ γιατὶ σ' αὐτὸ ἔζησα ἀπὸ μικρὸ κοριτσάκι. Ἐγὼ ἔζησα τὴν μάννα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Μαζὶ συζητούσαμε τὶς ἐπιτυχίες του καὶ τοὺς θριάμβους του. Μαζὶ μὲ τὸν Δημήτρη μιλούσαμε συχνά. Ἐγὼ τὸν ἔπαιρνα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ὡδηγοῦσα ὡς τὴν πολυθρόνα, στὴν ὁποία ἦταν κατάκοιτη ἡ μητέρα του. Ἐγὼ τὴν στόλιζα, τὴν ἔντυνα, τὴν κτένιζα καὶ τὴν ὡδηγοῦσα στὸν κῆπο, ἀφοῦ ἑτοίμαζα τὰ διάφορα τραπεζάκια γιὰ τὸ μπρίτζ. Ἡ Ἀγγελικὴ Μητροπούλου κάθε ἡμέρα περίμενε τὶς φίλες της καὶ τοὺς καλούς της φίλους. Ὅλη ἡ κοσμικὴ ζωὴ τῆς παλιᾶς Ἀθήνας περνοῦσε ἀπὸ τὸ σπίτι της...

— Κι' ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος;

— Αὐτὸς εἶχε τὴν ζωή του. Τὴν ἰδιορρυθμία του. Μοναδική του ἀγάπη ἡ μουσική. Ἀποτραβιόταν στὴν ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ σ' ἕνα δωματιάκι κι' ἐκεῖ ζοῦσε τὴ ζωή του μὲ τὸ βιολί του καὶ τὸ πιάνο του. Ἀγαποῦσε παθολογικὰ τὴν μάννα του καὶ μ' αὐτὴν κλεινόταν ὧρες καὶ ὧρες καὶ συζητοῦσαν. Ξέρω πὼς τὸ ὄνειρο τοῦ πατέρα του ἦταν νὰ τὸν κάνη ἀξιωματικὸ τοῦ Ναυτικοῦ, μὰ ἐκεῖνος ἀγαποῦσε μοναδικὰ τὴν μουσική.

— Ἤξερες τὴν ἐπιθυμία του νὰ γίνη καλόγερος στὸ Ἅγιον Ὄρος;

— Ναί, ἦταν ἀλήθεια. Εἶχε ἀπὸ μικρός, ὅπως ἄκουγα ἀπὸ τὴν μητέρα του μιὰ φοβερὴ προσήλωσι στὰ θεῖα. Ὧρες ὁλόκληρες τὶς περνοῦσε μέσα στὶς ἐκκλησίες τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου μὲ τοὺς παπάδες.... Καὶ τέλος βρῆκε τὸν δρόμο του καὶ δόθηκε στὴν μουσική. Πῆγε στὸ Βερολῖνο. Ἄρχισε πιὰ τὴν ζωή του.

— Πόσο χρονῶν ἦταν ἡ ἀδελφή του ἡ Ἑλένη σὰν ἀρρώστησε;

— Δὲν εἶχε ἀκόμη τελειώσει τὸ γυμνάσιον. Ἡ μητέρα της τὴν ἔπηγε στὴν Ἐλβετία γιὰ νὰ τὴν σώση. Ἔτρεξε ἐκεῖ κι' ὁ Δημήτρης καὶ τὴν ἐπῆρε στὸ Βερολῖνο μὰ δὲν πρόλαβε νὰ τὴν δισώση. Πέθανε σὲ λγο. Κι' ὁ Δημητράκης πικράθηκε... Ὁ Καῖρης, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο βοήθησε τὸν Δημήτρη στὶς σπουδές του. Ἔπειτα τὸν εἴχαμε πιὰ ἐπισκέπτη στὸ πατρικὸ σπίτι. Ἡ μητέρα του ἀλληλογραφοῦσε μαζί του. Τῆς ἔστελνε χρήματα. Μὰ δημιουργήθηκαν πολλὰ μπερδέματα μὲ τοὺς συγγενεῖς. Δὲν ἤθελε κανέναν πιὰ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ἀντικρύση. Μόνο μὲ τὸν Ἀντώνη Σκὼκο διατηροῦσε τὴν παλαιὰ καὶ ἀδιατάρακτη φιλία του.

— Πότε πέθανε ἡ μητέρα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου;

— Τὸ 1946. Ἔνα πρωί. Ἐδῶ στὸν κῆπο ποὺ τὴν εἶχα βγάλει μὲ τὴν πολυθρόνα της. Τὴν εἶχα κτενίσει καὶ περιποιηθῆ. Περίμενε τὶς φίλες της νὰ παίξουν μπρίτζ. Ἔγειρε καὶ πέθανε, σὲ μιὰ στιγμή. Ἀπὸ συγκοπὴ τῆς καρδιᾶς... Σὲ μιὰ στιγμή.. Ἔπειτα τὸ σπίτι...διελύθη. Πάει τὸ ἀρχοντικό. Ἤρθαν οἱ ξένοι. Κι' ἐγὼ μένω σ' ἕνα μικρὸ δωματιάκι καὶ πληρώνω ἐνοίκιο!... Γυρίζω στὸ σπίτι τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου μὲ κάποιο δέος. Μέσα στὰ χαλάσματα ποὺ ἀποκαλύπτουν ὡστόσο ὅτι κάποτε αὐτὸ τὸ σπίτι ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πλούσια ἀρχοντικὰ τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου ἐδῶ κι ἑξῆντα χρόνια!...

Ἡ κ. Κατίνα Σκώκου, ἡ σύζυγος τοῦ πλέον ἀγαπημένου νεανικοῦ φίλου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Ἀντώνη Σκώκου, ποὺ μᾶς ἀφησε τὸ 1951, μοῦ ἀνέφερε ἐπίσης σὲ μιὰ συνομιλία:

— Μὲ τὸν ἄνδρα μου ἦταν ἀχώριστοι. Μαζὶ σπουδάσαμε στὸ Βερολῖνο. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος μὲ τὴν Νεγρεπόντη μᾶς βάφτισε καὶ τὸ παιδί μας. Στὰ παλιὰ χρόνια ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μανιώδεις ὀρειβάτες. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ ἀνέβηκε στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου. Τ' ἄρεσαν καὶ τὸν γοήτευαν τὰ ψηλὰ βουνά! Ἦταν δοσμένος σὲ κάθε τι ὡραῖο. Σιγὰ - σιγὰ ἀπομακρύνθηκε ὅμως τελείως ἀπὸ τὸν ὑλικὸ κόσμο. Ἦταν ἀσκητικὸς καὶ ζοῦσε μόνον στὸν κόσμο τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Τὰ πρῶτα χρόνια ἦταν κεφᾶτος, ζωηρός. Ἔπειτα ἡ πίκρα ἄρχισε νὰ σταλάζη στὴν καρδιά του. Ἀγωνίσθηκε νὰ ἀνυψωθῆ ἀπὸ τὰ πάθη τνῶ ἀνθρώπων. Ἦταν ἀφάνταστα εὐαίσθητος. Κι' ἡ ἀσκητική μορφή του εἶχε μιὰ ἀπεριγραπτη μελαγχολία. Τὴν ψυχή του, τὴν πληγωμένη ψυχὴ του μόνο στὸ βλέμμα του μποροῦσες νὰ τὴν ἀντικρύσης. Κι' ἂν εἶχε κανεὶς τὸ χάρισμα νὰ καταλαβαίνη τὴν μουσική, μποροῦσε νὰ νοιώση αὐτὰ τὰ ξεσπάσματα τοῦ μεγάλου καημοῦ του μέσα στὴν θεϊκὴ ἁρμονία τῶν ἤχων της...

Στὸν ἀριθμὸ 19 τῆς ὁδοῦ Τρίτωνος, στὸ Παλιὸ Φάληρο ἡ σκαπάνη δουλεύει στὸ σπίτι ποὺ γεννήθηκε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Εἶνε καιρὸς ἂν θέλουν νὰ τὸ διασώσουν καὶ νὰ τὸ κάνουν Μουσεῖο τῆς ζωῆς του καὶ τῶν θριάμβων του νὰ ἔρθουν σὲ σχετικὲς συνεννοήσεις μὲ τὸν σημερινὸν ἰδιοκτήτη. Εἶνε ἁμαρτία νὰ χαθῆ τὸ σπίτι τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, ἐνῶ μπορεῖ νὰ γίνη ἕνα θαυμάσιο μουσεῖον. Σ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐναποθετηθῆ κι' ἡ τέφρα τῆς σοροῦ τοῦ ἀθάνατου μαέστρου. Τοῦ μοναδικοῦ Ἕλληνα ποὺ δόξασε στὸν τομέα τῆς μουσικῆς τόσο λαμπρὰ τὴν Ἑλλάδα σ' ὅλη τὴν ὑδρόγειον. Εἶνε ἀκόμη καιρὸς νὰ τὸν γλυτώσουν ἀπὸ τούς... ἄσπονδους «φίλους» του καὶ νὰ διασώσουν στοὺς αἰῶνες τὴν μνήμη του. Εἶνε καιρὸς νὰ τὸν διασώσουν ἀπὸ τούς... γρύλους ποὺ θέλουν νὰ κάνουν τ' ἀηδόνια, στὸν Παραδείσιο κῆπο τῆς μουσικῆς!...

Θ. ΔΡΑΚΟΣ

Τὸ σπίτι τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Τρίτωνος 19, στὸ Παλαιὸ Φάληρο, ὅπως σώζεται σήμερον...

Ἀπόκομμα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ
- 8 ΝΟΕ. 1960
Χρονολογία .....

Διεκομίσθη ἀεροπορικῶς ἐξ Ἰταλίας

ΜΕ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΒΑΘΥΤΑΤΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΝΑΠΕΤΕΘΗ ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Χωρὶς μαέστρον ἡ κρατικὴ ὀρχήστρα ἀπέδωσε τὸ πένθιμον ἐμβατήριον

ΕΤΙΜΗΘΗ ΩΣ ΗΡΩΣ Ο ΜΕΓΑΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 7.— Μὲ συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις βαθυτάτου πένθους καὶ εἰλικρινοῦς λύπης τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ φιλοτέχνου κόσμου διεκομίσθη τὴν Κυριακὴν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ σποδὸς τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου καὶ ἔγινεν εἰδικὴ τιμητικὴ ἐκδήλωσις εἰς μνήμην του. Τὸ ἀεροπλάνον, τὸ ὁποῖον μετέφερε τὴν κάλπιδα μὲ τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ, ἀνεχώρησε τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς ἀπὸ τὸ Μιλᾶνον καὶ ἔφθασε τὴν 2.30΄ ἀπογευματινὴν εἰς Ἐλευσῖνα.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἔφυγε καὶ τὴν 4ην μ.μ., ὅπως εἶχε προγραμματισθῆ, τὸ «Ντακότα» τῆς στρατιωτικῆς ἀεροπορίας προσγειώθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἐκεῖ, εἰς τὸν χῶρον ὅπου ἔγινεν ἡ προσγείωσις, εἶχε παραταχθῆ τμῆμα τῆς βασιλικῆς ἀεροπορίας καὶ ἡ μουσική της, προσῆλθον δὲ ὅπως ἀποτίσουν φόρον τιμῆς εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, οἱ ὑπουργοὶ κ.κ. Τσάτσος καὶ Βογιατζῆς, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς λυρικῆς σκηνῆς κ. Μπαστιᾶς, καθὼς καὶ πλῆθος ἐπιλέκτων ἐκπροσώπων τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Μεταξὺ ἄλλων παρέστησαν οἱ κ.κ. Βαβαγιάννης, Παρίδης, Εὐαγγελᾶτος, Σκλάβος, Φαραντάτος, Πουηρίδης, Πολλάντιος, Μπουστίντουί, ἡ κ. Κρινιὼ Καλομοίρη, ὁ πρόεδρος καὶ ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ πανελληνίου μουσικοῦ συλλόγου κ.κ. Χυτήρης καὶ Βαρδάκης, πολλοὶ καλλιτέχναι τῆς λυρικῆς σκηνῆς καὶ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν ὠδείων. Προσῆλθεν ἐπίσης ἡ Κατίνα Παξινοῦ.

Εἰς τὴν ἐκδήλωσιν παρέστησαν καὶ οἱ κάτωθι συγγενεῖς τοῦ Μητροπούλου ἐκ μητρός: Γουλιέλμος Ἀναγνωστόπουλος, Ἑλένη Χλωροῦ, Σωσὼ Χρύσα, Λουΐζα Ζαράνη, Αἰκατερίνη Βενετσανοπούλου, Βασιλικὴ Ἀναγνωστοπούλου, Ἑλένη Καραπιπέρη καὶ Δημήτριος Λαλαούνης, ὅλοι, ὅπως ἀναφέρουν, ἐξάδελφοί του πρῶτοι. Ἐπίσης παρευρέθησαν οἱ ἀνεψιοί του Νίκος Ἀναγνωστόπουλος, Ἀγησίλαος Ἀναγνωστόπουλος, Μάρω Μανουσάκη, Ἕλλη Μακρῆ καὶ Ἄγγελος Μιχαλόπουλος.

ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Εὐθὺς μόλις προσγειώθη τὸ ἀεροπλάνον ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς κρατικῆς ὀρχήστρας κ. Βαβαγιάννης ἐπροχώρησε πρὸς τὴν κλίμακά του, τὴν ἀνῆλθε καὶ παρέλαβεν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἐπιβαίνοντος διευθυντοῦ γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου παιδείας κ. Κουρνούτου τὸ κιβώτιον μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Ἐν συνεχείᾳ, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν κ. Κουρναῦτον, τὸν ἐκπρόσωπον τοῦ ὑπουργείου ἐξωτερικῶν κ. Δημητρόπουλον, ποὺ ἐπίσης εἶχε μεταβῆ εἰς τὸ Μιλᾶνον καὶ ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τῆς ἀεροπορίας, ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἀνέμενον οἱ ἐπίσημοι. Τὸ παρατεταγμένον τμῆμα ἀπέδιδε τὰς νενομισμένας τιμάς, ἐνῷ συγχρόνως ἡ μπάντα τῆς ἀεροπορίας ἀνέκρουε πένθιμον ἐμβατήριον. Μὲ ἀργὸν βῆμα καὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν συγκίνησιν ἡ τετρὰς ἐπλησίασεν εἰς ἀνοικτὸν τζὶπ τῆς ἀεροπορίας καὶ ὁ κ. Βαβαγιάννης παρέδωσε τὸ κιβώτιον μὲ τὴν τέφραν εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τετράδος ποὺ ἐπέβαινε. Προηγουμένως ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος ἐκάλυψε μὲ τὴν κυανόλευκον τὴν κάλπιδα ποὺ περιεῖχε τὴν σποδόν.

Τὴν 4.30 μ.μ. ἡ πένθιμος συνοδεία ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας καὶ κατηυθύνθη εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἐνωρίτερον τὸ κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἀρχαῖον θέατρον εἶχεν ἀσφυκτικῶς πληρωθῆ ἀπὸ κόσμον. Ἔκειμε μάλιστα ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὰς τρεῖς καὶ πλέον χιλιάδας ποὺ εἶχον συρρεύσει εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου ἀνῆκον εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, μὲ πυκνὴν ἐκπροσώπησιν καὶ τῆς νέας γενεᾶς. Πλήθη κόσμου εἶχον συγκεντρωθῆ καὶ εἰς τὴν ὁδὸν Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου. Εἰς τὸ πεζοδρόμιον πρὸ τῆς κλίμακος ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὸ ἀρχαῖον θέατρον εὑρίσκετο ἀντιπροσωπεία ἐπιλέκτων στελεχῶν τῆς κρατικῆς ὀρχήστρας. Μόλις ἔφθασε τὸ αὐτοκίνητον τὸ φέρον τὴν τέφραν τῆς σοροῦ τοῦ Μητροπούλου, ὑπὸ τὴν γενικὴν καὶ ζωηρὰν πάντοτε συγκίνησιν, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς κρατικῆς ὀρχήστρας παρέλαβεν ἐκ νέου τὸ κιβώτιον καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ἀρχαῖον Ὠδεῖον. Μαζὶ τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως, ὁ κ. Μπαστιᾶς, ἐκπρόσωποι τῶν στελεχῶν τῆς κρατικῆς ὀρχήστρας, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς. Ἐνῶ ἡ πομπὴ εἰσήρχετο εἰς τὸ ὑπερπλῆρες Ὠδεῖον Ἡρώδου ἀντήχησαν ζωηρὰ σαλπίσματα καὶ ταυτοχρόνως οἱ τρεῖς χιλιάδες κόσμου, αἱ ὁποῖαι εἶχον καταλάβει τὰς κερκίδας του ἐξέσπασαν εἰς ἕνα παρατεταμένον χειροκρότημα.

Ὁ κ. Βαβαγιάννης ἐπροχώρησε καὶ ἐτοποθέτησε τὴν κάλπιδα μὲ τὴν τέφραν τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμουσικοῦ ἐπὶ βάθρου τὸ ὁποῖον ἔφερε τὰ ἐθνικὰ χρώματα. Εὐθὺς κατόπιν οἱ ἐπίσημοι κατέλαβον τοὺς εἰδικοὺς θώκους εἰς τὰς κερκίδας τοῦ ἀρχαίου θεάτρου καὶ ἤρχισεν ἡ ἐκδήλωσις πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου. Εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου προσῆλθον οἱ ἀκαδημαϊκοὶ Στράτης Μυριβήλης καὶ Ἡλίας Βενέζης, ὁ διευθυντὴς τῆς ἐθνικῆς πινακοθήκης κ. Μαρῖνος Καλλιγᾶς, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τοῦ Ε.Ι.Ρ., κ. Σπυρομίλιος καὶ ὡρισμένοι ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου. Τὰ μέλη τῆς κρατικῆς ὀρχήστρας μὲ τὰ ὄργανά των εἶχαν θέσεις μέσα εἰς τὴν σφενδόνην. Ἡ ἐκδήλωσις ἤρχισε μὲ κατάθεσιν στεφάνου ἐκ μέρους τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ βασιλέως.

Ο ΕΝΔΟΞΟΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ

Ἀκολούθως ἐπροχώρησε πρὸς τὸ βάθρον ὅπου εἶχε ἐναποτεθῆ τὸ κιβώτιον μὲ τὴν τέφραν, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐν καταφανεῖ συγκινήσει κατέθεσε στέφανον, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις πενθεῖ καὶ τιμᾶ τὸ ἔξοχον τέκνον τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως ἀξίζει εἰς τοὺς γενναίους, οἱ ὁποῖοι ἔπεσαν εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης. Μετὰ ταῦτα κατέθεσε στέφανον ἐκ μέρους τῆς ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὁ μουσουργὸς κ. Πετρίδης, ὅστις ἀνέγνωσεν ἐν συνεχείᾳ συγκινητικὸν κείμενον τοῦ κορυφαίου μας συνθέτου ἀκαδημαϊκοῦ Μανώλη Καλομοίρη, ὁ ὁποῖος, ἀσθενῶν, δὲν ἠδυνήθη νὰ παραστῆ. Εἰς τὸ κείμενον τοῦ κ. Καλομοίρη ἀναφέρεται, ὅτι «ὁ μυρωμένος ἀέρας τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου, σὰ φωτεινὸ μετέωρο ἀνέβασε τὸν Μητρόπουλο, γιὰ νὰ φωτίσῃ ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ χαρίσῃ στὶς πονεμένες καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων τὸ ὑπέρθεο τραγούδι ἑνὸς ἥρωα. Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Μητρόπουλος ὑπῆρξεν ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἀναδημιουργοὺς τοῦ αἰῶνος μας καὶ ἐχάρισεν ὅπως ὁ Τοσκανίνι καὶ ὁ Φουρτβέγκλερ τὴν θέρμη καὶ τὸν παλμόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐδονεῖτο ὁλόκληρος.

Μετὰ τὸν κ. Πετρίδην καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὡς ἄνω κειμένου τοῦ Μανώλη Καλομοίρη κατέθεσε στέφανον μὲ θερμὴν προσφώνησιν ὁ δήμαρχος κ. Τσουκαλᾶς, ὁ ὁποῖος ἀπεχαιρέτησε τὸν ἀπελθόντα διαπρεπῆ Ἀθηναῖον καλλιτέχνην. Ἐπηκολούθησε κατάθεσις πολλῶν ἄλλων στεφάνων. Σημειωτέον ὅτι δοθέντος ὅτι ὁ Μητρόπουλος εἶχεν ἀποκλείσει καὶ εἰς τὴν διαθήκην τὴν κατάθεσιν ἀνθέων, οἱ στέφανοι οἱ ὁποῖοι κατετέθησαν ἦσαν δάφνινοι.

Ὁ μαέστρος κ. Βαβαγιάννης, διακομίζει τὴν σποδὸν τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου Δημήτρη Μητροπούλου.

Μετὰ τὴν κατάθεσιν τῶν στεφάνων ἡ κρατικὴ ὀρχήστρα, χωρὶς μαέστρον, ἐπέδωσεν ὑπὸ τὴν γενικὴν συγκίνησιν καὶ μὲ ὀρθίους ὅλους τοὺς παρισταμένους τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἡρωϊκῆς συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν, εἰς τὸ ὁποῖον περιέχεται καὶ τὸ πένθιμον ἐμβατήριόν του. Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Κυρι

μα «ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ»
για 1960

Ο ΗΜΙΘΕΟΣ ΤΗΣ ΜΠΑΓΚΕΤΤΑΣ ΠΟΥ ΕΣΒΗΣΕ

Η ΤΕΦΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΞΕΤΕΘΗ ΑΠΟ ΠΡΟΧΘΕΣ ΕΙΣ ΛΑΪΚΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Η ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.-ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΟΙ. - ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΓΕΙΩΣΙΝ ΤΟΥ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΥ, ΠΟΥ ΜΕΤΕΦΕΡΕ ΤΗΝ ΣΠΟΔΟΝ ΤΟΥ Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΕΚΡΟΥΕ ΤΗΝ «ΠΡΟΣΕΥΧΗ» ΤΟΥ ΜΠΟΡΤΕΝΙΑΝΣΚΙ

ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΛΑΟΥ ΑΠΕΝΕΙΜΑΝ ΤΟΝ ΥΣΤΑΤΟΝ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΝ ΣΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΗΡΩΔΟΥ

Ἡ καλλιτεχνικὴ οἰκογένεια, ἡ Ἀθήνα καὶ ὁλόκληρη ἡ Ἑλλὰς μὲ βαθειὰ συγκίνησι ἀπηύθυναν προχθὲς τὸν ὕστατο χαιρετισμό πρὸς τὸ τιμημένο παιδί τους, πρὸς τὸ σύμβολο τῆς μεγαλειώδους μουσικῆς δυνάμεως, ποὺ ἡ δόξα τὸν περιέβαλλε μὲ τὸ χρυσό της στεφάνι: τὸ Δημήτρη Μητρόπουλο.

Τόσα χρόνια τίμησε τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα. Ἡ φήμη του ἔγινε ἡ ἠχὼ τῆς ἀνυπολόγιστης μουσικῆς του ἀξίας.. Καὶ στὴν τέφρα του ἀτενίσαμε τὸν γίγαντα τῆς Τέχνης, καὶ τὴν προσμονὴ μιᾶς νέας μουσικῆς πανδαισίας, σὰν ἡ μπαγκέττα του ἐκεῖ στὸν κόσμο τῶν ὀνείρων καὶ τῆς αἰωνιότητος δώση τὸ σύνθημα γιὰ μιὰ ὑπερτάτη καὶ θεϊκὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσι...

Λιβανωτὸς καὶ ἀφιέρωμα ἡ προχθεσινὴ ἡμέρα: Στὴν μνήμη ἐκείνου ποὺ πιστὸς στὰ καλλιτεχνικά του ἰδανικά, ἔδωσε τὰ πάντα γιὰ τὴν μουσική, καὶ στὸ τέλος πρόσφερε τὴν ἴδια του τὴν ζωή, λατρεύοντας τὴν πάναγνη μορφὴ τῆς θείας τῶν Ἤχων Τέχνης.

Ἡ τέφρα του βρίσκεται ἀπὸ προχθὲς στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας Ἑλλάδας.

Στὸ ἀερολιμένα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀπὸ τὶς 3 τ' ἀπόγευμα περίμεναν πολλοὶ ἐκ τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, παλαιοὶ συνάδελφοί του, καθηγηταὶ Ὠδείων, σολίστ, συνθέται, καθὼς καὶ ἄλλοι λάτρεις τῆς μεγάλης τέχνης τῆς περιφημότερης μπαγκέττας τοῦ κόσμου. Τὸ ἀεροσκάφος τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας προσγειώθηκε στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ στὶς 4 τ' ἀπόγευμα ἀκριβῶς.

Τοῦ ἀεροπλάνου ἐπέβαιναν ὁ διευθυντὴς Γραμμάτων τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνοῦτος, ὁ κ. Δημητρόπουλος καὶ ἡ κυρία Κατσογιάννη, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν προσωπικὴ φίλη τοῦ διασήμου μαέστρου.

Προηγουμένως βρεθήκαμε, στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Ἐλευσῖνος ὅπου τὸ φέρον ἀπ' τὸ Μιλᾶνον τὴν σποδὸν τοῦ Μητροπούλου ἀεροσκάφος εἶχε προσγειωθῆ ἀπὸ τὶς 2 μ. μ. παραμεῖναν μέχρι τῆς 3.45', ὁπότε ἀπεγειώθη γιὰ τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Κατὰ τὴν συνάντησίν μας εἰς τὴν Ἐλευσῖνα μὲ τὸν κ. Κουρνοῦτον πληροφορηθήκαμε τὰ ὅσα μεσολάβησαν μέχρις ὅτου παραληφθῆ ἡ τέφρα τοῦ Μητρόπουλου.

«Εἰς ὅλον τὸν κόσμον — μᾶς λέγει ὁ κ. Κουρνοῦτος — μεγάλη ἡ συγκίνησις καὶ ἡ θλῖψις γιὰ τὸν θάνατο τοῦ διασημοτέρου μαέστρου. Στὸ Μιλᾶνο οἱ πάντες ἀνεπιφυλάκτως ἐκφράζονται περὶ τῆς ἀπωλείας ἑνὸς σπανίου μουσικοῦ φαινομένου....

Τὸ Σάββατο ἡ σορὸς τοῦ Μητροπούλου στὶς 2 τ' ἀπόγευμα μετεφέρθη εἰς Λουγκάνο τῆς Ἑλβετίας ὅπου καὶ ἐκάη εἰς τὸ ἐκεῖ κρεματόριο. Ἡ θλιβερὴ αὐτὴ διαδικασία ἐτελείωσε στὶς 8.20' τὸ βράδυ, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ σποδὸς του πλέον στὶς 9.30' μετεφέρθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιο Μολπένσα ὅπου καὶ μᾶς παρεδόθη.

Κατὰ τὴν ἀφιξιν τοῦ ὀροσκάφους — σημπληρώνει ὁ κ. Κουρνοῦτος — εἶχε παραταχθῆ φρουρὰ καραμπινιέρων εἰς τὸ ἀεροδρόμιον. Παρευρίσκοντο ἐπίσης καὶ τρεῖς φίλοι ἀπ' τὴν Βιέννη τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμουσικοῦ, ὁ ἀγαπητὸς μαθητὴς τοῦ Μητροπούλου κ. Τζὴμ Ντίξον καὶ ἡ γραμματεύς του κυρία Γκόθ».

⁂

Στὶς 4 παρὰ 20' εἰς τὸν ἀερολιμένα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔφθασαν ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος, ὁ ὑπουργὸς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσάτσος καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς.

Τμῆμα ἐκ σμηνιτῶν, καὶ ἡ μουσικὴ τῆς ἀεροπορίας εἶχον παραταχθῆ γιὰ ν' ἀποδώσουν τιμὲς εἰς τὴν σποδὸν τοῦ Μητροπούλου.

Ὅταν τὸ ἀεροσκάφος προσγειώθηκε, ἐξῆλθε ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀποστολῆς διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς σπονδοῦ τοῦ Μητροπούλου κ. Γ. Κουρνοῦτος κρατῶν τὴν τεφροδόχον κάλπην καὶ ἐνῶ ἡ μουσικὴ τῆς ἀεροπορίας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχιμουσικοῦ κ. Πουλημένου ἀνέκρουε τὴν «Προσευχὴ» τοῦ Μπορτενιάνσκι «Ὁρκίζομαι στὴν δύναμι τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης», προχωρεῖ ὁ κ. Βαβαγιάννης, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε παλαιὸς μαθητὴς τοῦ Μητροπούλου, καὶ παραλαμβάνει ἀπὸ τὸν κ. Κουρνοῦτον τὴν τεφροδόχον.

Ὁ κ. Βαβαγιάννης συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν κ. Κουρνοῦτον, τὸν κ. Δημητρόπουλον καὶ ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τῆς Ἀεροπορίας πλησιάζει τὸν ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλον, ὁ ὁποῖος μὲ καταφανῆ συγκίνησι καλύπτει τὴν τεφροδόχον μὲ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν.

Κατόπιν ἡ τεφροδόχος παραδίδεται εἰς βαθμοφόρον τῆς ἀεροπορίας πλησιωμένον ἀπὸ δύο σμηνίτας, οἵτινες ἐπιβαζόμενοι τζίπ, ἀνεχώρησαν κατευθυνόμενοι εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὅπου καὶ θὰ ἐγίνετο ἐπιμνημόσυνος τελετή.

Αὐτοκίνητον τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων προηγεῖται τῆς τιμητικῆς πομπῆς, ἀκολουθεῖ τὸ τζὶπ τὸ φέρον τὴν τέφραν τοῦ Μητροπούλου, τὸ ὁποῖον πλαισιώνουν τρεῖς μοτοσυκλεττίσται τῆς ἀεροπορίας καὶ ἔπονται κατὰ σειρὰν τὰ αὐτοκίνητα τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλοπούλου, τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Τσάτσου καὶ τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας κ. Βογιατζή, καθὼς καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, ἐκ παλαιῶν του συναδέλφων, καθηγητῶν τῶν ὠδείων καὶ ὀργανώσεων τῶν Τεχνῶν καὶ τῶν Γραμμάτων.

⁂

Εἰς τὶς 4.35 ἡ τιμητικὴ πομπὴ φθάνει στὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου. Εἰς τὰ προπύλαια ἀναμένει ὁ κ. Βαβαγιάννης, ὁ ὁποῖος παραλαμβάνει τὴν τεφροδόχον ἐνῶ τὸ κοινὸν ποὺ ἔχει κατακλύσει τὸν γῦρο χῶρον χειροκροτεῖ, ὅπως θὰ χειροκροτοῦσε τὸν ἡμίθεο τῆς μπαγκέττας, ὕστερα ἀπὸ μνημειώδη ἑρμηνεία μιᾶς Μπετοβενικῆς συμφωνίας.

Περιστοιχούμενος ὁ κ. Βαβαγιάννης ἀπὸ τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Φαραντάτον, τὸν πρόεδρον τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου κ. Κυριακίδην καὶ καθηγητὰς τοῦ Ὠδείου, κατευθύνεται πρὸς τὸ παλκοσένικο ὅπου καὶ ἐναποθέτει τὴν τεφροδόχο.

Κατάμεστο τὸ Ἀρχαῖο Ὠδεῖο... Οἱ στιγμὲς γεμᾶτες συγκίνησι καὶ ἀναπόληση ἀπὸ κάποιο εὐτυχισμένο παρελθὸν ὅταν ὁ μάγος τῆς μπαγκέττας προκαλοῦσε μὲ τὶς ὀνειρώδεις ἑρμηνεῖες του ἀφάνταστο ἐνθουσιασμό...

Ὅταν ὁ κ. Βαβαγιάννης εἰσήρχετο εἰς τὸ ἀρχαῖον Ὠδεῖον, κρατῶν τὴν τεφροδόχο κάλπη, ἡ σάλπιγγα σήμανε «προσοχή». Ὄρθιοι οἱ χιλιάδες κόσμου παρακολουθοῦν τὴν τελετουργίαν... Ἀντιπρόσωπος τοῦ Βασιλέως καταθέτει δάφνινο στεφάνι καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος ὡμίλησεν ὡς ἑξῆς, καταθέσας ἐπίσης δάφνινον στεφάνι ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως.

«Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πενθεῖ καὶ τιμᾷ τὸ ἔξοχο τέκνο τῆς Ἑλλάδος, τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καὶ τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως ἀξίζει στοὺς γενναίους, σὲ ὅσους ἔπεσαν στὸ πεδίο τῆς μάχης.

Ἡ μάχη ποὺ ἔδωσε στὴ ζωή του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη. Τὴν ἔδωσε καὶ τὴν ἐκέρδισε σ' ἕνα πεδίο ποὺ ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος καὶ μὲ ὅπλα τὰ πιὸ μυστηριώδη ὅπλα ποὺ ἐφέρε ὁ ἄνθρωπος ἢ ποὺ ὁ ἴδιος μᾶλλον ὁ Θεός, σὲ μιὰν ὥρα μεγάλης εὐνοίας, παρέδωσε στὰ χέρια καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μουσικὴ ἔχει μέσα της— ὅταν εἶνε γνήσια — τὸ ὑπέρτατο νόημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἔχει μέσα της κάτι πολὺ περισσότερο: Τὸ νόημα τοῦ σύμπαντος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἔζησε τὸ νόημα αὐτό — ἢ ἔκαμε μυριάδες ἀνθρώπους νὰ τὸ ζήσουν — μ' ἕναν τρόπο ποὺ ἔφερε τὸν ἴδιον καὶ κάθε γνήσιο ἀκροατή του, ὡς τὰ κράσπεδα τῆς ἕδρας τοῦ θεοῦ.

Ὅπως πολλοὶ ἀληθινοὶ καὶ μεγάλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους, ἔτσι καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀνῆκε στὸν κόσμο ὁλόκληρο, εἶχε δοθῆ στὴν ἀνθρωπότητα. Αὐτὸ δὲν ἐσήμαινε διόλου τὴν ἀπάρνησι τῆς πατρίδος. Ἐσήμαινε, ἀντίθετα, τὴν πιὸ ὡραία καὶ πιὸ οὐσιαστικὴ ἐπικύρωσι τοῦ πανανθρώπινου χαρακτῆρος τῆς Ἑλλάδος.

— Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν Ἕλλην κατ' ἐξοχήν. Ἦταν, ταυτόχρονα, καλὸς πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ δύο αὐτὲς ἰδιότητες — ὅπως τὸ ἀποδεικνύει ἡ καρδιὰ ἑκατοντάδων χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς — ταιριάζουν ἄριστα μεταξύ τους. Καὶ ἦταν, τέλος, στὴν ἔννοια ποὺ ἔδωσαν στὴ λέξι αὐτὴ μερικοὶ μεγάλοι Ἕλληνες τῆς ἀρχαιότητος, κοσμοπολίτης.

Ὁ ἀττικὸς οὐρανὸς ὑποδέχεται σήμερα τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καθαρὸς καὶ ἀνέφελος τὴν ὥρα ποὺ δύει ὁ ἥλιος.

Ὅπως δύει ὁ ἥλιος τῆς Ἀττικῆς, ἔτσι ἔδυσε καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Μιὰ τέτοια δύσι εἶνε στὴν ὁμορφιὰ της αἰώνια».

Ἐπηκολούθησε ἡ κατάθεσις στεφάνων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν διὰ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Πετρίδη, τοῦ Δήμου Ἀθηναίων διὰ τοῦ κ. Τσουκαλᾶ, τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν διὰ τοῦ κ. Κυριακίδη, τῆς Ὀρχήστρας διὰ τοῦ κ. Βαβαγιάννη καὶ ὡς παλαιοῦ μαθητοῦ τοῦ Μητροπούλου, τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς διὰ τοῦ κ. Μπαστιᾶ, τοῦ Ε.Ι.Ρ. διὰ τοῦ κ. Σπυρομίλιου, τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Μουσουργῶν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου διὰ τοῦ κ. Εὐαγγελάτου, τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Συνθετῶν διὰ τοῦ κ. Βάρβογλη, τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας Βορείου Ἑλλάδος διὰ τοῦ κ. Ὀρπῆ, τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρίας Ἑλλήνων λογοτεχνῶν διὰ τοῦ Μυριβήλη, τοῦ Κρατικοῦ Ὠδείου Θεσσαλονίκης διὰ τῆς κ. Σγουροῦ, τοῦ Ἐθνικοῦ Ὠδείου διὰ τῆς κ. Κρινιῶς Καλομοίρη, τῆς χορωδίας Ἀθηνῶν διὰ τοῦ κ. Παλλαντίου, τοῦ Παγελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου διὰ τοῦ κ. Χυτήρη τοῦ Σωματείου Ἠθοποιῶν Μελοδράματος καὶ Ὀπερέττας διὰ τοῦ κ. Θάνου, τοῦ Σωματείου Ἠθοποιῶν διὰ τοῦ κ. Μεσολογγίτη, τοῦ ΑΣΠΕΛΣ διὰ τοῦ κ. Παπαχρήστου, τῆς Ἑταιρίας τῶν Φίλων τῆς Μουσικῆς διὰ τῆς κ. Τριάντη, τῆς Ἑνώσεως Θεατρικῶν καὶ Μουσικῶν Κριτικῶν διὰ τοῦ κ. Χαμουδοπούλου, μαθητῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ ἀποφοίτων τοῦ Ὠδείου Θεσσαλονίκης.

Ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα ἐν συνεχείᾳ ἑρμήνευσε τὸ «Πένθιμο ἐμβατήριο» ἀπὸ τὴν Ἡρωϊκὴ συμφωνία τοῦ Μπετόβεν καὶ ἡ τεφροδόχος διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆ παρεδόθη εἰς τὸν κ. Κυριακίδην καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὸν κ. Φαραντάτον, ὁ ὁποῖος τὴν μετέφερεν εἰς τὴν Αἴθουσαν Συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὅπου ἐξετέθη εἰς λαϊκὸν προσκύνημα, τὸ ὁποῖον θὰ συνεχισθῆ σήμερον καὶ αὔριον καὶ κατὰ τὶς ὧρες 9—12 π.μ. καὶ 5—7 μ.μ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΩΚΟΣ

Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ κ. ΘΕΟΔ. ΔΡΑΚΟΥ

Ἐξ ἄλλου ὁ συνεργάτης μας κ. Θ. ΔΡΑΚΟΣ γράφει τὰ ἑξῆς διὰ τὴν μεταφορὰν καὶ τὸ λαϊκὸ προσκύνημα τῆς τέφρας τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου:

Ἀπὸ τὸ πρωὶ τῆς χθὲς συνεχίζεται τὸ προσκύνημα τῆς κάλπης ποὺ φέρει τὴν τέφρα τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου στὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν. Στὴν αἴθουσα συναυλιῶν, πάνω στὸ παλκοσένικο, σ' αὐτὸ τὸ κτίριο ποὺ ἦταν ἡ παλιὰ κατοικία τοῦ Ἄρμανσπεργκ. Ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ἀκούστηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ μουσικὴ κι' ἐδόθηκαν οἱ πρῶτες ἐπίσημες δεξιώσεις τὴν ἐποχὴ τῆς ἀφίξεως τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος στὴν Ἀθήνα, σωστὰ ἑκατὸν εἴκοσι χρόνια!.. Ἐκεῖ ἐτοποθετήθη ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Μέσα στὸ Ὠδεῖο ποὺ σπούδασε. Ποὺ δοκίμασε τὶς πρῶτες συγκινήσεις τῆς μουσικῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς διακρίσεως τοῦ ταλέντου του. Σ' αὐτὸ τὸ παλκοσένικο ποὺ ὡς ἔφηβος μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ καὶ τὰ φωτεινὰ γαλάζια μάτια δοκίμασε τὴν χαρὰ νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἀγγίξῃ τὶς καρδιὲς τῶν ἀκροατῶν του.

Ἐζήσαμε ὅλες τὶς συγκινητικὲς στιγμὲς τῆς ἀφίξεως τῆς κάλπης ποὺ ἔφερε τὴν σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Εἴδαμε ὅλους τοὺς παλιοὺς φίλους του καὶ τοὺς συμμαθητάς του κι' ἀκούσαμε τὶς συγκινητικὲς ἀφηγήσεις τους. Ζήσαμε τὴν τελευταία συνάντησι τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου μὲ τὸ κοινὸ τῶν συναυλιῶν, ἐκεῖ στὸ θέατρο Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ τὸν χαιρετισμὸ ὅλων τῶν ἐπισήμων. Ὅταν στὶς 2.20 τὸ μεσημέρι τῆς Κυριακῆς ἡ «Ντακότα» τῆς Ε. Β.Α. προσγειώθη στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Ἐλευσῖνος κατέβηκαν ἀπὸ αὐτὴν ἡ κ. Καΐτη Κατσογιάννη, ἡ παλιὰ κι' ἀγαπημένη φίλη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ὁ γενικὸς διευθυντὴς Γραμμάτων καὶ Θεάτρου κ. Κουρνοῦτος καὶ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Δημητρόπουλος. Κι' ὁ μεγάλος μαέστρος ἔμεινε μόνος σ' αὐτὸ τὸ ἀεροσκάφος. Αὐτὸ τὸ γιγάντιο πουλὶ μὲ τὰ ἁπλωμένα φτερά, ποὺ ἦταν ἕτοιμο γιὰ νὰ πετάξῃ πάλι μέσα στὸ χρυσὸ ἑλληνικὸ φῶς καὶ τὸ γαλάζιο τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἀττικῆς.

Ἡ ἐπίσημος ὑποδοχὴ εἶχε καθορισθῆ γιὰ τὴν 4 μ. μ. στὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ ἔπρεπε νὰ δοθῆ καιρὸς νὰ παραταχθῆ τὸ ἄγημα, νὰ ἔρθουν οἱ ἐπίσημοι καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Ἦταν μιὰ τυπικὴ ἀνωμαλία ὡς πρὸς τὴν ὥραν ἀφίξεως τοῦ ἀεροσκάφους. Ἀπεγειώθη ἐνωρίτερον καὶ ὅταν ἐδόθη τὸ σῆμα δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ εἰδοποιηθοῦν καὶ νὰ ἀφιχθοῦν μέσα σέ τρεῖς ὧρες στὸ ἀεροδρόμιον.

Κι' ἔτσι τοὺς εἴδαμε στὸ ἀεροδρόμιον τῆς Ἐλευσῖνος. Ὁ κ. Δημητρόπουλος συνεννοεῖται μὲ τὶς ἁρμόδιες Ἀρχές. Ὁ κ. Κουρνοῦτος συγκινημένος μιλεῖ γιὰ τὸ ταξίδι στὸ Μιλάνο καὶ γιὰ τὸν ἐπίλογο τῆς ζωῆς τοῦ ἀθάνατου Δημήτρη Μητροπούλου. Καὶ ἡ κ. Καΐτη Κατσογιάννη πνιγμένη ἀπὸ τὴν συγκίνησι μᾶς ἀφηγεῖται:

— Πέθανε ὅπως ἐπιθυμοῦσε. Εἶχεν ἕνα ὡραῖο θάνατο. Δὲν πόνεσε, δὲν ὑπέφερε, δὲν τὸν κατάλαβε καθόλου. Σ' ἕνα λεπτό. Σὲ μιὰ στιγμή. Ἐκεῖ, στὸ πόντιουμ, ποὺ ὅλο τὸ μυαλό του ἦταν δοσμένο στὶς νότες τοῦ ἀγαπημένου συνθέτου του Μάλερ. Ἐκεῖ ἀνάμεσα στοὺς φίλους του τῆς ὀρχήστρας τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου. Σήκωσε τὴν μπαγκέττα, μὲ ἐκείνην τὴν τόσο χαρακτηριστικὴ κίνησι τῶν χεριῶν του ποὺ μιλοῦσαν, ἔγειρε πάνω στὸ πόντιουμ καὶ ἀνεπαίσθητα αἰώνια. Κι' ἡ ψυχή του φτερούγισε πάνω στὶς θεῖες νότες τῆς μουσικῆς, ἔγινε ἕνα μ' αὐτὲς κι' ἀνέβηκε πάνω πρὸς τὸν Δημιουργό του. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εὐνοήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸν ποὺ λάτρεψε καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν χαρὰν τῶν καλῶν ἀνθρώπων.

Ἦταν χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του. Ἀνώδυνα, εἰρηνικά.... Πέθανε μέσα στὸν κόσμο τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀγάπησε, μέσα στὸν ἱερὸ ναὸ τῆς μουσικῆς: Στὴν Σκάλα τοῦ Μιλάνου!... Ὡραῖος θάνατος γι' αὐτόν. Τραγικὴ ἀπώλεια γιὰ τὸ διεθνὲς κοινὸν τῶν φίλων τῆς θείας ἁρμονίας....

Καὶ ἡ κ. Καΐτη Κατσογιάννη μᾶς ἀφηγεῖται κατόπιν πῶς τὸν ἐφρόντισαν οἱ φίλοι του. Πῶς τὸν μετέφεραν στὸ Ἰνστιτοῦτον Ἰατροδικαστικῆς τοῦ Μιλάνου. Τὸ προσκύνημα ὅλων τῶν Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν πρὸ τῆς σοροῦ του.

— Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος δὲν ἤθελε τὰ ἄνθη.. Δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀντικρύσουν νεκροστολισμένον. Ἤθελε νὰ τὸν θυμοῦνται ὁλοζώντανον. Νὰ στέκεται λυγερόκορμος σὰν κυπαρίσσι μὲ τ' αὐτὶ καὶ τὸ μάτι στὴν ὀρχήστρα. Ἕτοιμος πάντα μὲ τὶς κινήσεις τῶν χεριῶν του νὰ δώσῃ τὴν καρδιὰ καὶ τὴν συγκίνησι τῶν διασήμων συνθετῶν. Νὰ τὴν μεταφέρῃ στὴν καρδιὰ τῶν ἀκροατῶν του. Νὰ κάνῃ τὶς νότες τὶς ἄψυχες νὰ πάρουν τὴν θεϊκὴ ἁρμονία τους.

Ἑξῆ δενδράκια παράστεκαν στὸ φερετρό του. Κι' οἱ φίλοι μὲ βουρκωμένα μάτια περνοῦσαν ἀπὸ μπροστά του καὶ τὸν χαιρετοῦσαν....

ΠΩΣ ΕΓΙΝΕ Η ΚΑΥΣΙΣ

— Πῶς ἔγινε ἡ καῦσις τῆς σοροῦ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου;

— Μά, ὅπως εἶνε γνωστόν, στὸ Λουγκάνο. Στὴν Ἰταλία δὲν ὑπάρχει κρεματόριο. Οἱ Καθολικοὶ ἀπαγορεύουν τὴν καῦσιν τῶν νεκρῶν. Ἦταν ὅμως αὐτό, ἡ τελευταία ἐπιθυμία τοῦ Μητροπούλου. Ἔπρεπε νὰ γίνῃ σεβαστῆ. Ἔτσι ἐγὼ τὸν συνώδευσα εἰς τὸ Λουγκάνο τῆς Ἑλβετίας. Ὁ Φραντζέσκο Σισιλιάνι ὁ ἀρχιμουσικὸς καὶ διευθυντὴς τῆς Σκάλας κι' ἑπτὰ μουσικοὶ ὑπεβάσταζαν τὸ δρύϊνο φέρετρον. Γιὰ τὸ Λουγκάνο φύγαμε τὸ μεσημέρι. Τὸ βράδυ γυρίσαμε πάλι στὸ Μιλάνο μὲ τὴν κάλπην ποὺ ἔφερε τὴν τέφραν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Ἤμουν ἡ μόνη ποὺ τὸν ἠκολούθησα ὡς ἐκεῖ καὶ παρευρέθην στὴν ἀποτέφρωσίν του. Μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ποὺ τὸ σῶμα του εἰσήχθη στὸν κλίβανον δὲν ἤθελα νὰ τὸν χάσω ἀπὸ τὰ μάτια μου... Μέχρι τὴν τελευταία στιγμή...

Ἐνῶ τὸ σῶμα τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου καιγόταν μέσα στὸν κλίβανο τοῦ κρεματορίου, στὸ παρεκκλήσιό του, ὁ μοναδικὸς Ἕλλην μουσικὸς ποὺ διαμένει στὸ Λουγκάνο, ὁ κ. Ἄγγελος Μπάρβας, καθισμένος στὸ ἁρμόνιον μὲ δάκρυα στὰ μάτια, ἔπαιζε μιὰ φούγκα τοῦ Μπάχ. Καὶ κοντά του παράστεκαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Λυρικῶν Σκηνῶν τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Σάλτσμπουργκ, τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας καὶ τοῦ ραδιοσταθμοῦ. Ἔπειτα, συνέχισεν ἡ κ. Κατσογιάννη, γυρίσαμε πάλι στὸ Μιλᾶνο. Καὶ τὴν Κυριακὴ μὲ τὸ ἀεροπλάνο τὸν φέραμε ἐδῶ...

— Ἤσαστε παιδικὴ φίλη του;

— Τὸν γνώρισα ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια ποὺ νέος γύρισε ἀπὸ τὸ Βερολῖνο, μετὰ τὶς σπουδές του. Ἀπὸ τότε κάθε φορὰ ποὺ ἐρχόταν στὴν Ἑλλάδα τοῦ ἄρεσε νὰ ξεκουράζεται στὸ σπίτι μου. Ἦταν ἁπλός, ἀσκητικός, ἥρεμος. Γεμάτος καλωσύνη. Κι' ἀγαποῦσε τὰ παιδιά... Ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ ξυπνοῦσαν τὴν ψυχή του καὶ τοῦ γιάτρευαν ἕνα παλιὸ πλήγωμα...

Η ΠΡΩΤΗ ΠΙΚΡΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Κι' ἀλήθεια, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ὅταν φτωχὸς σπούδαζε στὸ Βερολῖνο, τὸ 1918, ἡ ἀδελφούλα του ἀρρώστησε βαρειὰ καὶ τὴν μετέφεραν στὴν Ἑλβετία. Μὰ ἦταν πολὺ βασανισμένη. Ἔτρεξε ὁ φτωχὸς σπουδαστής, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος νὰ τὴν πάρῃ καὶ νὰ τὴν μεταφέρῃ στὸ Βερολῖνο. Σ' ἕνα βαγόνι τῆς τρίτης θέσεως, οἱ ἐπιβάτες τοῦ τραίνου ἔβλεπαν συγκινημένοι αὐτὸν τὸν ξανθὸ νέον μὲ τὰ γαλανὰ μάτια καὶ τὸ τριμμένο παλιὸ κοστούμι νὰ κρατᾶ στὴν ἀγκαλιά του ἕνα μικρὸ ἄρρωστο κοριτσάκι καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ ξεκουράσῃ ἀπὸ τὸ ἐπίπονο ταξίδι. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά του τὴν ἀδελφούλα του Ἑλένη ποὺ ἀγωνίσθηκε σκληρὰ νὰ διασώσῃ. Μὰ ἐκείνην τὴν ἐγλύτωσε ἀπὸ τὰ βάσανα καὶ τὴν ἐπῆρε ἔπειτα ἀπὸ λίγο ὁ Θεός. Ὅμως ἡ πίκρα ἔμεινε μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ Μητρόπουλου. Ἡ πρώτη πίκρα. Κι' ὕστερα ἀκολούθησαν πολλὲς ἄλλες ἀπὸ συναδέλφους καὶ φίλους μὰ ποὺ τὶς ξεχνοῦσε μέσα στὴν μουσική.

Μᾶς εἶπαν ὅτι ἦταν ὑπερβολικὰ αὐαίσθητος ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Σὲ ἡλικία 17 χρόνων ἤθελε νὰ πάῃ στὸ Ἅγιον Ὄρος γιὰ νὰ καλογερέψῃ. Τὸν ἔπεισαν ν' ἀλλάξῃ ἀπόφασι μὲ τὴν παρατήρησι ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἐπέτρεπαν ν' ἀσχολῆται μὲ τὴν μουσική. Μὰ ὁ Μητρόπουλος μέχρι τοῦ θανάτου του διετήρησε τὴν λιτότητα καὶ τὴν μορφὴν ἑνὸς ἀσκητοῦ. Ἐλάτρευε τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀσίζης καὶ προσπαθοῦσε ν' ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμά του...

— Ναί, εἶχε τὴν ἁπλότητα ἑνὸς ἀσκητοῦ, μᾶς παρατηρεῖ καὶ ἡ κ. Κατ

Απόκομμα ΑΥΓΗΣ
Χρονολογία ...8 ΝΟΕ 1960...

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΓΥΡΙΣΕ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΚΗ ΤΟΥ ΓΗ

Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΩΝ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Πλῆθος κόσμου παρακολούθησε προχθὲς τὴν εἰδικὴ τιμητικὴ ἐκδήλωση στὸ Ὠδεῖο Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος γύρισε γιὰ πάντα στὴν πατρικὴ του γῆ. Ἀπὸ τὴν Κυριακὴ ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα ἡ σποδὸς τοῦ μεγάλου Ἕλληνα μαέστρου βρίσκεται τοποθετημένη σὲ εἰδικὸ βάθρο στὴ μεγάλη αἴθουσα συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, τοῦ μουσικοῦ ἱδρύματος ποὺ γαλούχησε τὴ μεγαλύτερη μουσικὴ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὴ ἡ ταπεινὴ σάλλα ἑνὸς ἀθηναϊκοῦ ὠδείου εἶναι ἡ τελευταία κατοικία τοῦ διάσημου νεκροῦ καὶ ἀπὸ χθὲς τὸ πρωὶ πλήθη κόσμου σπεύδουν νὰ προσκυνήσουν τὴ σποδό του καὶ νὰ τὴ ράνουν μὲ λιγα λουλούδια τῆς Ἀττικῆς.

Τὸ πένθος καὶ ἡ συγκίνηση ποὺ προκάλεσε ὁ θάνατος τοῦ Μητρόπουλου δὲν περιορίσθηκε μόνο ἀνάμεσα στὸ φιλότεχνο κοινό, ἀλλὰ συμμετέχουν σ' αὐτὸ πλατύτατα στρώματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τοῦ ἀνώνυμου κοινοῦ καὶ ἰδιαίτερα τῶν νέων, ποὺ ἔσπευσαν νὰ γεμίσουν ἀσφυκτικὰ τὶς κερκίδες τοῦ ἀρχαίου θεάτρου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ νὰ ἀποχαιρετίσουν τὴν Κυριακὴ τὸ ἀπόγευμα τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καὶ ἀπὸ τὸ προσκύνημα ποὺ ἄρχισε ἀπὸ χθὲς στὴ σποδό του.

Ἡ σποδὸς τοῦ μεγάλου ξενητεμένου Ἕλληνα ἀρχιμουσικοῦ ἔφθασε στὶς 4 τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ μὲ εἰδικὸ ἀεροπλάνο. Ἀπὸ τὶς 3 ἡ ὥρα στὸν ἀερολιμένα εἶχε παραταχθεῖ ἄγημα τῆς ἀεροπορίας καὶ ἡ μπάντα τοῦ σώματος γιὰ νὰ ἀποδώσουν τιμὲς ἐνῶ λίγο ἀργότερα ἄρχισαν νὰ φθάνουν οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ πνευματικῶν ὀργανώσεων, καθὼς καὶ ἄλλες προσωπικότητες τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως παρέστησαν ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Π. Κανελλόπουλος, οἱ ὑπουργοὶ κ.κ. Βογιατζῆς καὶ Τσάτσος, καθὼς καὶ ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς.

Ὅταν τὸ ἀεροπλάνο προσγειώθηκε στὸ Ἑλληνικὸ ὁ διευθυντὴς Γραμμάτων τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνοῦτος, ὁ ὁποῖος μαζὶ μὲ ἐκπρόσωπο τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν εἶχαν μεταβεῖ στὸ Μιλάνο γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ νεκροῦ, παρέδωσε τὴν κάλπη μὲ τὴ σποδὸ τοῦ Μητρόπουλου στὸν προσωπινὸ διευθυντὴ τῆς Κρατικῆς ὀρχήστρας κ. Θ. Βαβαγιάννη, ἐνῶ τὸ τιμητικὸ ἄγημα ἀπέδιδε τιμὲς καὶ ἡ μπάντα τῆς ἀεροπορίας ἀνέκρουε τὸ Πένθιμο ἐμβατήριο τοῦ Μπετόβεν. Ἀφοῦ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος ἐκάλυψε τὴν κάλπη μὲ τὴν ἑλληνικὴ σημαία ἡ λήκυθος παρεδόθη σὲ ἀνώτατο ἀξιωματικὸ τῆς ἀεροπορίας καὶ ἡ πομπὴ ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Στὶς 4.35 μ.μ. ἡ πομπὴ ἔφθασε στοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὅπου τὸ πλῆθος ποὺ περίμενε ἀπὸ ὥρα ξέσπασε σὲ παρατεταμένα χειροκροτήματα. Τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Θ. Βαβαγιάννης ἔμπαινε στὸ ἀρχαῖο θέατρο κρατώντας τὴν κάλπη μία σάλπιγ-

Πλῆθος κόσμου προσέρχεται ἀπὸ χθὲς στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν γιὰ νὰ προσκυνήσει τὴ σποδὸ τοῦ μεγάλου Ἕλληνα ἀρχιμουσικοῦ ἡ ὁποία ὅπως δείχνει ἡ φωτογραφία καλυμμένη ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ σημαία καὶ δάφνινα στεφάνια, φρουρεῖται τιμητικῶς ἀπὸ δυὸ σπουδαστὲς τοῦ Ὠδείου

γὰ σήμανε «προσοχὴ» ἐνῶ ὁ κόσμος χειροκροτοῦσε μὲ συγκίνηση. Ἡ κάλπη τοποθετήθηκε σὲ εἰδικὸ βάθρο ποὺ δεξιὰ καὶ ἀριστερά της ἔκαιγαν φλόγες. Ὁ πρῶτος στέφανος ποὺ κατατέθηκε — ἂς σημειωθεῖ ὅτι ὅλοι οἱ στέφανοι ἦταν δάφνινοι γιατὶ ὁ Μητρόπουλος εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία νὰ μὴ κατατεθοῦν ἄνθη — ἦταν ἀπὸ ἐκπρόσωπο τοῦ βασιλέως.

Κατόπιν μίλησε ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις πενθεῖ καὶ τιμᾶ τὸ ἔξοχο τέκνο τῆς Ἑλλάδος, τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καὶ τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως ἀξίζει ἀτοὺς γενναίους, σὲ ὅσους ἔπεσαν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ἡ μάχη ποὺ ἔδωσε στὴ ζωή του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη. Τὴν ἔδωσε καὶ τὴν ἐκέρδισε σ' ἕνα πεδίο ποὺ ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος».

Σὲ συνέχεια ὁ μουσουργὸς κ. Π. Πετρίδης κατέθεσε στέφανο ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ διάβασε ἀποχαιρετισμὸ τοῦ ἄρρωστου ἀκαδημαϊκοῦ Μανώλη Καλομοίρη. «Ἔρχομαι — ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων ὁ ἄρρωστος μουσουργὸς — νὰ χαιρετίσω τὸν ἐνδοξότερο μουσικὸ ποὺ ἐτούτη ἡ γῆ τῶν ἡρώων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀνδρείας ἀνάστησε μαζὶ μὲ τὸ μυρωμένο ἀέρα καὶ τὸ φλοῖσβο τοῦ Παληοῦ Φαλήρου. Σὰ φωτεινὸ μετέωρο τὸν ἀνέβασε νὰ φωτίσῃ ὅλο τὸν πολιτισμένο κόσμο καὶ νὰ χαρίσῃ στὶς πονεμένες καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων τὸ ὑπέρθεο τραγούδι ἑνὸς ἥρωα καὶ ἑνὸς ἁγίου. Ἥρωας καὶ ἅγιος τῆς Τέχνης ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἀναδημιουργοὺς τοῦ αἰώνα μας, ἐχάρισε ὅπως ὁ Τοσκανίνι καὶ ὁ Φούρτβέγκλερ τὴ θέρμη καὶ τὸν παλμὸ ποὺ τὸν ἐδονοῦσε ἁλόκληρο».

Ἀκολούθως ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἀπονέμει τὸ μετάλλιον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ καταθέτει τὸ δάφνινο τοῦτο στεφάνι ὡς φόρον ὑπερτάτης τιμῆς πρὸς τὸν μεγάλο Μητρόπουλο».

Ἐκ μέρους τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν μίλησε ὁ πρόεδρός του κ. Ἀρ. Κυριακίδης, ὁ ὁποῖος εἶπε:

«Τὰ δάκρυα τῶν μαθητῶν καὶ συνεργατῶν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου εἶναι ἀστείρευτα. Ὁ μεγάλος μαέστρος ποὺ ἔφερε τὴν δόξα στὴν πατρίδα του ἐπέστρεψε πλέον διὰ παντὸς εἰς αὐτήν. Σήμερα ποὺ αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος ἀττικοῦ ἡλίου παίρνουν μιὰ λάμψι γιὰ νὰ καταυγάσουν τὸν Ἱερὸ Βράχο, κλίνομε εὐλαβῶς τὸ γόνυ στὸν μεγάλο δάσκαλο».

Τὸν στέφανο τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας συνόδευσαν τὰ παρακάτω λόγια, ποὺ εἶπε ὁ μαέστρος Θ. Βαβαγιάννης: «Πολυαγαπημένε μαέστρο. Στὸν ἱερὸ αὐτὸ χῶρο ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ἀντήχησε ἡ ἀθάνατη τέχνη σου, ἤλθαμε σήμερα προσκυνηταὶ τῆς ἁγίας μνήμης σου. Ἡ ζωή σου γεμάτη αὐταπάρνησι καὶ μεγαλεῖο κάνει τὴν προσφορὰ τῆς μικρῆς μας χώρας στὸν τομέα τῆς τέχνης δυσανάλογα μεγάλη. Ἡ ἀθέατη παρουσία σου θὰ γεμίζῃ τὸ εἶναι μας καὶ θὰ μᾶς ὁδηγῇ στὴν ἀρετή, ποὺ ὑπῆρξε πάντοτε τὸ σύμβολο τῆς ζωῆς σου. Μέσα ἀπὸ τὸν τάφο σου θ' ἀναβλύζῃ αἰώνιο φῶς καὶ ζωὴ γιὰ τὶς μέλλουσες γενεές, μικρὴ παρηγοριὰ γιὰ μᾶς ποὺ τόσο πιστὰ σ' ἀγαπήσαμε καὶ σοῦ παρασταθήκαμε. Ἡ εὐγνωμοσύνη μας ἂς σὲ συντροφεύῃ στὸ μακρυνό σου ταξίδι κι' ἂς εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη σου».

Στεφάνους κατέθεσαν ἐπίσης οἱ κ.κ. Σπυρομήλιος, ἐκ μέρους τοῦ Ε.Ι.Ρ., Ἀντίοχος Εὐαγγελάτος, ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Μουσουργῶν, Μάριος Βάρβογλης, ἐκ μέρους τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Συνθετῶν καὶ Θεὼς καὶ οἱ μουσικοὶ τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, ἡ Ἐθνικὴ Ἑταιρία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, τὸ Κρατικὸ Ὠδεῖο Θεσσαλονίκης, κ. Κρινιὼ Καλομοίρη, ἐκ μέρους τοῦ Ἐθνικοῦ Ὠδείου, ὁ κ. Μεν. Παλλάντιος, ἐκ μέρους τῆς χορῳδίας Ἀθηνῶν, ὁ κ. Χυτήρης ἐκ μέρους τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου, ὁ πρόεδρος τοῦ Σωματείου Ἠθοποιῶν κ. Βασίλης Μεσολογγίτης, ὁ πρόεδρος τοῦ Σ.Η.Μ.Ο. κ. Διον. Θᾶνος, ὁ κ. Νῖκος Παπαχρῆστος, ἐκ μέρους τοῦ Ἀλληλοβοηθητικοῦ Σωματείου τῆς Ε.Λ.Σ., ἡ κ. Ἀλεξάνδρα Τριάντη, ἐκ μέρους τῶν Φίλων τῆς Μουσικῆς, οἱ μαθητὲς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὁ κ. Χαμουδόπουλος, ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Μουσικῶν καὶ Θεατρικῶν Κριτικῶν καὶ ὁ Σύλλογος Ἀποφοίτων τοῦ Ὠδείου Θεσσαλονίκης.

Τέλος, πρὶν ἡ σποδὸς παραδοθεῖ στὸν κ. Φαραντάτο γιὰ νὰ μεταφερθεῖ στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα ἔπαιξε χωρὶς μαέστρο τὸ Πένθιμο ἐμβατήριο τοῦ Μπετόβεν.

Ἀπόκομμα ΕΘΝΟΥΣ
Χρονολογία -8 ΝΟΕ 1960

ΣΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΡΙΗΜΕΡΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

ΠΩΣ ΤΟΝ ΕΥΡΗΚΕΝ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

ΜΙΑ ΔΙΚΑΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΜΕΤΑ τὴν γενομένην τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς τελετὴν ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Γ. Βογιατζῆς παρέδωσε τὴν λήκυθον μὲ τὴν τέφραν τοῦ διασήμου Ἕλληνος μαέστρου εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Σ. Φαραντάτον, ὁ ὁποῖος, συνοδείᾳ τῶν καθηγητῶν τοῦ Ἱδρύματος μετέφερεν εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν καὶ κατέθεσε αὐτὴν εἰς τὴν αἴθουσα συναυλιῶν, ἡ ὁποία εἶχε διακοσμηθῇ καταλλήλως, παρουσίᾳ ὅλου τοῦ προσωπικοῦ καὶ πλήθους κόσμου. Παρὰ τὴν λήκυθον ἐτοποθετήθη τιμητικὴ φρουρὰ ἐκ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Ὠδείου. Ἡ αἴθουσα θὰ παραμείνῃ ἀνοικτὴ διὰ τὸ Κοινὸν ἐπὶ τριήμερον καὶ κατὰ τὰς ὥρας 10 - 12 π. μ. καὶ 5 - 6 μ.μ. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ κ. Ἑλένη Μαλαφέκα — Περπέσα, τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας κ. Βογιατζῆ τὸ ποσὸν τῶν δρχ. 1.000 εἰς μνήμην Δημήτρη Μητρόπουλου, ὡς ἐλαχίστου δείγμα φόρου τιμῆς πρὸς τὸν μεταστάντα διὰ τὴν πολύτιμον αὐτοῦ συμπαράστασιν εἰς τὸ συνθετικὸν ἔργον τοῦ συζύγου της Χαριλάου Περπέσα, τοῦ ὁποίου ἔργα διηύθυνε κατ' ἐπανάληψιν ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Συμφώνως πρὸς ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τῆς κ. Περπέσα ἐπιθυμίαν, τὸ ἀνωτέρω ποσὸν δύναται νὰ διατεθῇ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ κ. Βογιατζῆ, ἐφ' ὅσον ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς κηδείας τοῦ ἐκλιπόντος δὲν ἤθελε συσταθῇ ἐν Ἑλλάδι ἴδιον Ἵδρυμα «Δημήτρη Μητρόπουλου», ἐκπληροῦν τοὺς σκοποὺς διὰ τοὺς ὁποίους ἐμόχθησεν ὁ ἀείμνηστος ἀρχιμουσικός.

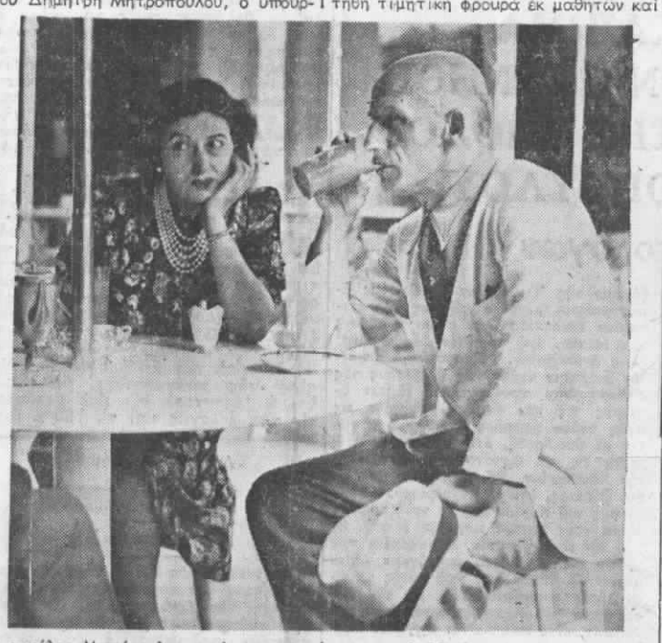

Ὁ μεγάλος Μητρόπουλος κατὰ φωτογραφίαν του πρὸ 20ετίας εἰς τὴν Ἀμερικὴν μαζὶ μὲ τὴν Κατίνα Παξινοῦ. Ὡς γνωστόν, ὁ κορυφαῖος ἀρχιμουσικὸς συνεδέετο δι' ἰδιαιτέρας φιλίας μὲ τὴν διαπρεπῆ τραγῳδόν.

ΠΩΣ ΑΠΕΘΑΝΕ

ΑΠΟ χθεσινὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἕλληνος τενόρου Ἀντόνιο Κωνσταντίνο, Παπαϊωαννταντίνου, ποὺ βρισκόταν στὸ Μιλάνο τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ἐγνώσθησαν ὡρισμένες λεπτομέρειες τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ.

Ὁ καθηγητὴς Καρούζο, πρώτη «τρόμπα» τῆς Σκάλας, διηγήθηκε στὸν Ἕλληνα τενόρο πῶς «ἔσβυσε» ὁ Μητρόπουλος: «Μπαίνοντας στὴν αἴθουσα τῶν δοκιμῶν, ὕστερα ἀπὸ τέσσαρα χρόνια, ποὺ εἶχε νὰ ἔλθῃ στὴ Σκάλα, μὲ χαιρέτησε πρῶτον ἀπ' ὅλους μὲ θερμὴ χειραψία. Ἄρχισε ἀμέσως τὴν πρόβα, ὕστερα, ὅμως, ἀπὸ μερικὲς παύσεις εἶπε στοὺς μουσικούς: «Γιὰ νὰ μὴ σταματοῦμε κάθε τόσο, σᾶς ἐξηγῶ πῶς πρέπει νὰ κάνουμε ὅλο τὸ ἔργο». Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν «συνεννόησι», ἡ πρόβα ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἡ ὀρχήστρα εἶχε παίξει 40 περίπου μέτρα, ὅταν ἀκολούθησε ἕνα «σόλο» τῆς «τρόμπας», ποὺ ἄρχιζε «φόρτε» καὶ τελείωνε «πιανίσσιμο». Ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ «σόλο» ὁ Μητρόπουλος κάθησε καὶ πλησιάζοντας στὸ «ντιμινουέντο» ἔκλινε τὸ κεφάλι, σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ τὸν χρωματισμὸ τοῦ «πιανίσσιμο». Ἔτσι, τοὐλάχιστον, νόμισαν οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας. Ὅταν, ὅμως, τὸ κεφάλι του ἔφθασε χαμηλότερα καὶ τὸ σῶμα παρεσύρθη πρὸς τὸ κενόν, ἀντελήφθησαν ὅλοι, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ συνήθη κίνησι χρωματισμοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὸ τέλος μιᾶς μεγαλοφυΐας. Πέφτοντας, χτύπησε τὸ πηγοῦνί του, ἐνῶ ἕνας ρόγχος ἠκούσθη καὶ ἀμέσως δεύτερος, βαθύτερος, καὶ ὁ Μητρόπουλος παρέδωσε τὸ πνεῦμα στὰ χέρια τῶν μουσικῶν, μέσα στὸ θέατρο, ποὺ ἀγάπησε περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο στὴ ζωή του».

ΔΙΚΑΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ

Ἐλάβαμε τὴν ἀκόλουθον ἀπολύτως δικαιολογημένην διαμαρτυρίαν τοῦ συνδέσμου καθηγητῶν τοῦ Ὠδείου:

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου Καθηγητῶν τῶν Ὠδείων καὶ Σολίστ παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως εὐαρεστηθῆτε καὶ δημοσιεύσητε εἰς τὸ ἔγκριτον φύλλον σας τὴν κάτωθι διαμαρτυρίαν μας:

Ὁ ἡμέτερος Σύνδεσμος, κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, συμπεριελήφθη εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καταρτισθέντα κατάλογον καὶ ἐκλήθη ἐπισήμως νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ γενομένην χθὲς τελετήν, εἰς μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος μεγαλοφυοῦς ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὴν πρόσκλησιν, παρέστημεν, τόσον τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὅσον καὶ τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ, κατὰ τὴν ἄφιξιν τῆς τέφρας τοῦ μεγάλου νεκροῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀκολουθοῦντες δι' αὐτοκινήτων τὴν πομπήν, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων καλλιτεχνικῶν Ὀργανισμῶν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἀλλὰ παραδόξως, εἰς τὸν πρὸ τοῦ Ὠδείου χῶρον δὲν μᾶς ἐπετράπη ἡ εἴσοδος εἰς τὸ θέατρον, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐγνωστοποιήσαμεν εἰς τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς ἀστυνομικοὺς τὴν ἰδιότητά μας.

Τὰ ἀνωτέρω ἀνακοινοῦμεν διὰ τοῦ Τύπου, ἵνα μὴ παρεξηγηθῇ ἀφ' ἑνὸς ἡ σημειωθεῖσα ἀπουσία τοῦ Συνδέσμου μας καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ Ὠδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ τελετὴν καὶ ἡ γενομένη κατάθεσις τοῦ στεφάνου μας παρ' ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς προσώπου καὶ ἄνευ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ προετοιμασθέντος παρ' ἡμῶν λόγου καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν πικρίαν μας διὰ τὴν ἀκουσίαν αὐτὴν ἀπουσίαν τοῦ Συνδέσμου μας, πλείστων τῶν μελῶν τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν συμμαθηταί, συνεργάται καὶ φίλοι τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ.

7)11)60.

Μετὰ τιμῆς

Ἡ Ἀντιπρόεδρος: Μ. Ὀριγώνη - Μουτσούση. Ἡ Γεν. Γραμματεύς: Ἤβη Παπᾶ. Τὰ μέλη: Σ. Γενάδη, Μάγγη Καρατζᾶ, Ι. Ἱππολύτου, Νέλλη Εὐελπίδη, Τ. Τριαντάκης καὶ Γ. Βῶκος.

LE MESSAGER D'ATHENES
- 8 NOE. 1960

L'ELITE INTELLECTUELLE DE LA GRECE S'EST RECUEILLIE A L'ODEON HERODE DEVANT LES CENDRES DE MITROPOULOS

Discours du vice-président M. Canellopoulos

Les cendres de Dimitri Mitropoulos ont été apportées dimanche dernier à Athènes et placées au musée de l'Odéon.

Le monde intellectuel et artistique de la Grèce a auparavant, au cours d'une cérémonie spéciale au Théatre Hérode Atticus, rendu le dernier hommage au grand chef d'orchestre dont la personnalité mondiale a rehaussé le prestige de la Grèce à l'étranger.

Depuis les 3 heures de l'après midi un détachement de l'aviation royale ayant en tête la fanfare avait pris place à l'aéroport d'Hellinikon. A 3 h. 45 arrivaient les parents du defunt, les représentants des organisations artistiques ainsi que plusieurs personnalités du monde intellectuel. Parme celles-ci se trouvait la veuve de Miltiade Negreponti qui aida Mitropoulos dans ses premiers pas.

Peu avant l'atterrissage de l'avion arrivaient le vice-président du Conseil, M. Cannellopoulos ainsi que les ministres MM. C. Tsatsos, Voyatzis et le maire d'Athènes, M. A. Tsoucalas.

Dès que l'avion atterrit, le directeur de la section des Lettres et du Théatre au ministère de l'Education Nationale, M. G. Cournoutos est descendu de l'appareil tenant à la main l'urne contenant les restes du grand musicien. M. Cournoutos était accompagné de M. Dimitropoulos du ministère des affaires étrangères.

Aussitot après, le détachement militaire rendit les honneurs pendant que la fanfare de l'Aviation Royale jouait le marche funèbre de Beethoven.

M. Cournoutos remit l'urne au directeur de l'Orchestre d'Etat, M. Th. Vavayannis qui, suivi de MM. Cournoutos et Dimitropoulos la remit au vice-président du Conseil, M. Canellopoulos.

M. Canellopoulos profondément ému entoura aussitot l'urne du drapeau hellénique pendant que Mme Paxinou, en pleurs, baisait l'urne.

Le vice-président du Conseil remit ensuite le précieux objet à un officier supérieur de l'aviation pour être transporté à l'Odéon d'Hérode Atticus.

Une grande file de voitures à la tête de laquelle se trouvait une jeep contenant l'urne se rendit ensuite aux pieds de l'Acropole.

A L'ODEON HERODE ATTICUS

Le cortège arriva à l'Odéon Hérode Atticus à 4 h. 35 p.m. A l'arrivée de la jeep contenant l'urne, la foule commença à applaudir frénétiquement.

L'urne fut déposée par M. Vavayannis sur un socle spécial. Aussitot après, le représentant du Roi, lieutenant-colonel Alexandre Canellopoulos y déposa une couronne de lauriers.

LE DISCOURS DE M. CANELLOPOULOS

Le vice-président du Conseil, M. Canellopoulos, tout ému, prit ensuite la parole en ces termes :

«Le gouvernement hellénique, en deuil, honore le digne fils de la Grèce, Dimitri Mitropoulos. Il lui remet une couronne de lauriers, tout comme aux vaillants combattants qui tombent sur le champ d'honneur. La bataille lancée par Dimitri Mitropoulos pendant sa vie a été glorieuse. Il l'a donnée et l'a gagnée sur un terrain mondial avec les armes les plus mystérieuses que l'homme ait jamais créées ou plutot avec celles que Dieu dans un moment de grande bonté a remises entre des mains humaines.

La musique renferme en elle-même — lorsqu'elle est véritable — le sens réel de la vie et de la mort. Elle renferme, de plus, quelque chose de bien plus important : Le sens de l'Infini. Dimitri Mitropoulos a connu ce sens et a permis à des milliers d'êtres humaines de le connaître, de façon telle qu'il parvenait, aussi bien lui-même que ses auditeurs, d'atteindre les assises du trone de Dieu.

Tout comme un grand nombre de Grecs — depuis les temps les plus anciens — Dimitri Mitropoulos appartenait au monde entier. Ceci ne signifiait nullement qu'il avait renié sa patrie. Bien au contraire. ceci était la plus belle confirmation du caractère humanitaire de la Grèce.

Dimitri Mitropoulos était Grec par excellence. Il était également un bon citoyen des Etats-Unis.

Ces deux qualités — ainsi que le prouvent les centaines de milliers de Grecs d'Amérique — vont parfaitement de pair. Mitropoulos était enfin cosmopolite, en donnant à ce mot le sens que lui attribuaient les Grecs de l'antiquité.

Le ciel de l'Attique, pur et sans nuages, accueille aujourd'hui Dimitri Mitropoulos à l'heure où le soleil se couche. Tout comme le soleil de l'Attique, Dimitri Mitropoulos s'est éteint. Une pareille mort demeure éternellement belle».

Après le discours de M. Canellopoulos, le compositeur Pétridis déposa une couronne au nom de l'Académie d'Athènes. Il lut ensuite une lettre d'adieu de M .Manolis Calomiris qui, alité, ne pouvait assister à la cérémonie.

LA MEDAILLE D'ATHENES

Prenant la parole, le maire d'Athènes, M. Tsoukalas, a dit :

«La municipalité d'Athènes décerne la Médaille de la Ville et dépose une couronne le lauriers comme preuve de suprême hommage au grand Mitropoulos».

Le président du Conseil d'administration de l'Odéon d'Athènes, M. A. Kyriakidis, a prononcé ensuite des paroles émues. Puis M. Th. Vavayannis a déposé une couronne au nom de l'Orchestre d'Etat.

Enfin au nom de la Scène Lyrique, M. Costi Bastias, a prononcé un discours dont voici un passage :

«Ce n'est pas la douleur que l'on éprouve pour la perte d'une personne, ou pour la perte d'une valeur. C'est la douleur que l'on éprouve pour le vide mondial que crée la disparition de Dimitri Mitropoulos».

LES COURONNES

Des couronnes de laurier ont été ensuite déposées par les musiciens de l'Orchestre d'Etat, par la Société Nationale des Intellectuels Grecs, par l'Odéon de Thessalonique, par Mme Crinio Calomiris au nom de l'Odéon National, par la Chorale d'Athènes, par la Ligue Musicienne Panhellénique, par le président de la corporation des artistes, par Mme Alexandra Triandi au nom des amis de la musique, par les élèves de l'Odéon d'Athènes, par l'Union des Critiques de musique et de théatre, par la Ligue des diplomés de l'Odéon de Thessalonique.

L'Orchestre d'Etat a joué, aussitot après, sans chef la marche funèbre de Beethoven.

Le ministre de l'éducation nationale, M. Voyatzis, a remis ensuite l'urne à M. S. Pharadatos qui l'a portée à l'Odéon d'Athènes où elle a été déposée.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ
- 9 ΝΟΕ 1960

ΕΙΣ ΛΑ·Ι·ΚΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΕΞΕΤΕΘΗ Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ, 8.— Ἡ κάλπη μὲ τὴν λήκυθον, ἡ ὁποία περιέχει τὴν τέφραν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, ἐναπετέθη εἰς τὴν αἴθουσαν συναυλιῶν τοῦ ὠδείου Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἔχει διακοσμηθῇ καταλλήλως. Παρὰ τὴν κάλπην ἐτοποθετήθη τιμητικὴ φρουρὰ ἀπὸ μαθητὰς καὶ μαθητρίας. Ἡ αἴθουσα τοῦ ὠδείου θὰ παραμείνῃ ἀνοικτὴ διὰ τὸ κοινὸν ἐπὶ τριήμερον. Πλῆθη κόσμου διῆλθον σήμερον πρὸ τῆς σποδοῦ τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα. Ἂς σημειωθῇ, ὅτι ἐπὶ τῆς σποδοῦ τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου κατέθεσαν στεφάνους καὶ τὸ ὠδεῖον Θεσσαλονίκης, τὰ μέλη τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας βορείου Ἑλλάδος καὶ ὁ σύλλογος ἀποφοίτων ὠδείων Θεσσαλονίκης.

μα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
γία - 9 ΝΟΕ 1960

«Ὁ Φιγκαρὸ» διὰ τὸν Μητρόπουλον.

Ὁ ὑπογράφων μὲ τὸ ψευδώνυμον Κλαρεντόν, διάσημος Γάλλος μουσικολόγος Μπερνὰρ Γκαοττῆ, τακτικὸς μουσικοκριτικὸς τῆς ἐφημερίδος «Φιγαρό», εἰς νεκρολογίαν, τὴν ὁποίαν ἀφιερώνει εἰς τὸν Δημήτρην Μητρόπουλον, γράφει μεταξὺ ἄλλων: «Ὁ κόσμος χάνει ἕνα καλλιτέχνη ποὺ, μετὰ τὸν Τοσκανίνι, τὸν Φουρτβάνγκλερ καὶ τὸν Μπρούνο Βάλτερ, κατεῖχε μιὰν ἀπὸ τὶς ὑψηλότερες θέσεις».

ΕΛΛΗΝ. ΒΟΡΡΑΣ ΘΕΣΝΙΚΗ
- 8 ΝΟΕ 1960

ΕΝ ΜΕΣΩ ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΕΚΟΜΙΣΘΗ ΤΙΜΗΤΙΚΩΣ Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΠΟΜΠΗ ΜΕΤΑΦΕΡΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ, ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ. — ΟΙ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝΤΕΣ ΣΤΕΦΑΝΟΙ. — ΜΙΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ, 7 (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας).— Μὲ συγκινητικὲς ἐκδηλώσεις βαθυτάτου πένθους καὶ εἰλικρινοῦς λύπης τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ φιλότεχνου κόσμου διεκομίσθη χθὲς εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ σποδὸς τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου καὶ ἔγινεν εἰδικὴ τιμητικὴ ἐκδήλωσις εἰς μνήμην του. Τὸ ἀεροπλάνον ποὺ μετέφερε τὴν κάλπιδα μὲ τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ ἀνεχώρησε χθὲς τὸ πρωὶ ἀπὸ τὸ Μιλάνον καὶ ἔφθασε τὴν 2.30' ἀπογευματινὴν εἰς Ἐλευσῖνα. Ἀπὸ ἐκεῖ τὴν 4ην ἀπογευματινήν, ὅπως εἶχε προγραμματισθῆ, τὸ «Ντακότα» τῆς στρατιωτικῆς Ἀεροπορίας προσγειώθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἐκεῖ, εἰς τὸν χῶρον ὅπου ἔγινεν ἡ προσγείωσις, εἶχε παραταχθῆ τμῆμα τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας καὶ ἡ μουσικὴ της, προσῆλθον δὲ ὅπως ἀποτίσουν φόρον τιμῆς εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, οἱ ὑπουργοὶ κ. κ. Τσάτσος καὶ Βογιατζῆς, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Λυρικῆς Σκηνῆς κ. Μπαστιᾶς, καθὼς καὶ πλῆθος ἐπιλέκτων ἐκπροσώπων τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Ὁμοίως παρέστησαν οἱ ἐκ μητρὸς ἐξάδελφοι τοῦ μεταστάντος, καθὼς καὶ πλῆθος κόσμου. Πολυάριθμος ἀστυνομικὴ δύναμις ἐτήρει τὴν τάξιν.

Κατάμεστον τὸ θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ἀπὸ κόσμον, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ τὴν εἰς μνήμην Δημ. Μητροπούλου συναυλίαν χωρὶς μαέστρον, τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν

Εὐθὺς μόλις προσεγειώθη τὸ ἀεροπλάνον ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. Βαβαγιάννης ἐπροχώρησε πρὸς τὴν κλίμακά του, τὴν ἀνῆλθε καὶ παρέλαβεν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἐπιβαίνοντος διευθυντοῦ Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνούτου τὸ κιβώτιον μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Ἐν συνεχείᾳ, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν κ. Κουρνούτον, τὸν ἐκπρόσωπον τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Δημητρόπουλον, ποὺ ἐπίσης εἶχε μεταβῆ εἰς τὸ Μιλάνον, καὶ ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τῆς Ἀεροπορίας, ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἀνέμενον οἱ ἐπίσημοι. Τὸ παρατεταγμένον τμῆμα ἀπέδιδε τὰς νενομισμένας τιμάς, ἐνῶ συγχρόνως ἡ μπάντα τῆς Ἀεροπορίας ἀνέκρουε πένθιμον ἐμβατήριον. Μὲ ἀργὸν βῆμα καὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν συγκίνησιν ἡ τετρὰς ἐπλησίασεν εἰς ἀνοικτὸν τζὶπ τῆς Ἀεροπορίας καὶ ὁ κ. Βαβαγιάννης παρέδωσε τὸ κιβώτιον μὲ τὴν τέφραν εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τετράδος ποὺ ἐπέβαινε. Προηγουμένως ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος ἐκάλυψε μὲ τὴν Κυανόλευκον τὴν κάλπιδα ποὺ περιεῖχε τὴν σποδόν. Καὶ ἐνῶ τὸ συγκεντρωμένον πλῆθος ἐξεσπούδων εἰς ζωηρὸν χειροκρότημα εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου νεκροῦ τὸ αὐτοκίνητον ἐξεκίνησε πλαισιωμένον ἀπὸ μοτοσυκλεττιστάς. Ἀκολουθοῦσαν τιμητικῶς ἐπιβαίνοντες τῶν αὐτοκινήτων των τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ κρατικὴ ἀντιπροσωπεία, ἡ ὁποία εἶχε μεταβῆ εἰς τὸ Μιλάνον.

Περὶ τὴν 4.30' ἀπογευματινὴν ἡ

●● ΣΥΝΕΧΕΙΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ 8ην ΣΕΛΙΔΑ

πένθιμος συνοδεία ἐφθασεν εἰς Ἀθήνας καὶ κατηυθύνθη εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἐνωρίτερον τὸ κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν ἀρχαῖον θέατρον εἶχεν ἀσφυκτικῶς γεμίσει ἀπὸ κόσμον. Ἔκαμε μάλιστα ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὰς τρεῖς καὶ πλέον χιλιάδας ποὺ εἶχον συρρεύσει εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου ἀνῆκον εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, μὲ πυκνὴν ἐκπροσώπησιν καὶ τῆς νέας γενεᾶς. Πλήθη κόσμου εἶχον συγκεντρωθῆ καὶ εἰς τὴν ὁδὸν Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου. Εἰς τὸ πεζοδρόμιον πρὸ τῆς κλίμακος ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὸ ἀρχαῖον θέατρον εὑρίσκετο ἀντιπροσωπεία ἐπιλέκτων στελεχῶν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Βύρωνα Κολάσην. Μόλις ἔφθασε τὸ αὐτοκίνητον τὸ φέρον τὴν τέφραν τῆς σοροῦ τοῦ Μητροπούλου, ὑπὸ τὴν γενικὴν καὶ ζωηρὰν πάντοτε συγκίνησιν, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας παρέλαβεν ἐκ νέου τὸ κιβώτιον καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ἀρχαῖον ὠδεῖον. Μαζὶ τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ὁ κ. Μπαστιᾶς, ἐπρόσωποι τῶν στελεχῶν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς. Ἐνῶ ἡ πομπὴ εἰσήρχετο εἰς τὸ ὑπερπλήρες Ὠδεῖον Ἡρώδου ἀντήχησαν ζωηρὰ σαλπίσματα καὶ ταυτοχρόνως οἱ τρεῖς χιλιάδες ποὺ εἶχαν καταλάβει τὰς κερκίδας του ξεσπούσαν εἰς ἕνα παρατεταμένον χειροκρότημα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ὁ κ. Βαβαγιάννης ἐπροχώρησε καὶ ἐτοποθέτησε τὴν καλπίδα μὲ τὴν τέφρα τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμουσικοῦ ἐπὶ βάθρου ποὺ ἔφερε τὰ ἐθνικὰ χρώματα. Εὐθὺς κατόπιν οἱ ἐπίσημοι κατέλαβον τοὺς εἰδικοὺς θώκους εἰς τὰς κερκίδας τοῦ ἀρχαίου θεάτρου καὶ ἤρχισεν ἡ ἐκδήλωσις πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου. Μαζὶ μὲ τοὺς ἐπισήμους — σημειωτέον — κατέφθασαν καὶ ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ κόσμου ποὺ εἶχον κατέλθει εἰς τὸ ἀεροδρόμιον. Ἐκτὸς δὲ μως αὐτῶν εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου προσῆλθον καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου. Τὰ μέλη τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας μὲ τὰ ὄργανά των εἶχον θέσεις μίσα εἰς τὴν σφενδόνην. Ἡ ἐκδήλωσις ἤρχισε μὲ κατάθεσιν στεφάνου ἐκ μέρους τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Βασιλέως.

Ο κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Μετὰ ταῦτα ἐπροχώρησε πρὸς τὸ βάθρον, ὅπου εἶχεν ἐναποτεθῆ τὸ κιβώτιον μὲ τὴν τέφραν, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος, ἐν καταφανεῖ συγκινήσει κατέθεσε τὸν στέφανον τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πενθεῖ καὶ τιμᾶ τὸ ἔξοχον τέκνον τῆς Ἑλλάδος, τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καὶ τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως δέξῃ στοὺς γενναίους, σὲ ὅσους ἔπεσαν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ἡ μάχη ποὺ ἔδωσε στὴν ζωή του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη. Τὴν ἔδωσε καὶ τὴν ἐκέρδισε σ' ἕνα πεδίο ποὺ ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος καὶ μὲ ὅπλα τὰ πιὸ μυστηριώδη ὅπλα ποὺ ἐφεῦρε ὁ ἄνθρωπος ἢ ποὺ ὁ ἴδιος μᾶλλον ὁ Θεός, σὲ μιὰν ὥρα μεγάλης εὐνοίας, παρέδωσε στὰ χέρια καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μουσικὴ ἔχει μέσα της — ὅταν εἶναι γνήσια — τὸ ὑπέρτατο νόημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἔχει μέσα της κάτι πολὺ περισσότερο: τὸ νόημα τοῦ Σύμπαντος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἔζησε τὸ νόημα αὐτὸ — κ' ἔκαμε μυριάδες ἀνθρώπους νὰ τὸ ζήσουν — μ' ἕναν τρόπο ποὺ ἔφερε τὸν ἴδιον καὶ κάθε γνήσιο ἀκουστή του ὡς τὰ κοάσπεδα τῆς Ἕδρας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πολλοὶ ἐλληνικοὶ καὶ μεγάλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους, ἔτσι καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἄνηκε στὸν κόσμο ὁλόκληρο, εἶχε δοθῆ στὴν Ἀνθρωπότητα. Αὐτὸ δὲν ἐσήμαινε διόλου τὴν ἀπάρνησι τῆς Πατρίδος. Ἐσήμαινε, ἀντίθετα, τὴν πιὸ ὡραία καὶ πιὸ οὐσιαστικὴ ἐπικύρωσι τοῦ πανανθρώπινου χαρακτῆρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν "Ἕλλην κατ' ἐξοχήν. Ἦταν, ταυτόχρονα, καλὸς πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ δυὸ αὐτὲς ἰδιότητες — ὅπως τὸ ἀποδεικνύει ἡ καρδιὰ ἑκατοντάδων χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς — ταιριάζουν ἄριστα μεταξύ τους. Καὶ ἦταν, τέλος, στὴν ἔννοια ποὺ ἔδωσαν στὴν λέξι αὐτὴ μερικοὶ μεγάλοι Ἕλληνες στὴν λέξι αὐτὴ μερικοὶ μεγάλοι Ἕλληνες τῆς Ἀρχαιότητος, κοσμοπολίτης. Ὁ ἀττικὸς οὐρανὸς ὑποδέχεται σήμερα τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καθαρὸς καὶ ἀνέφελος τὴν ὥρα ποὺ δύει ὁ ἥλιος.

"Οπως δύει ὁ ἥλιος τῆς Ἀττικῆς, ἔτσι ἔδυσε καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Μιὰ τέτοια δύσις εἶναι στὴν ὁμορφιὰ της αἰώνια».

ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΣΤΕΦΑΝΟΙ

Μετὰ ταῦτα κατέθεσε στέφανον ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὁ μουσουργὸς Πετρίδης.

Μετὰ τὴν κατάθεσιν τῶν στεφάνων ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα, χωρὶς μαέστρον, ἀπέδωσεν ὑπὸ τὴν γενικὴν συγκίνησιν καὶ μὲ ὀρθίους ὅλους τοὺς παρισταμένους τὸ δεύτερον μέρος τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν, εἰς τὸ ὁποῖον περιέχεται καὶ τὸ πένθιμον ἐμβατήριον του.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
10 ΝΟΕ 1960

Μὰ πρέπει νὰ ἐπανεξετασθῆ κατὰ πόσον τὸ σημερινὸν κτίριον τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν εἶναι ὁ καταλληλότερος χῶρος διὰ νὰ ἐναποτεθῆ τελικῶς ἡ λάρνακος μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὸν δεσμὸν τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου μουσικοῦ μὲ τὸ Ὠδεῖον, ἀλλ' ὁ Μητρόπουλος ἀνήκει γενικώτερον εἰς τὸ Ἔθνος. Καὶ ἔπειτα ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ κτιρίου καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι πάντοτε ὑπάρχει τὸ σχέδιον κάπου ἀλλοῦ νὰ μεταφερθῆ τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθοῦν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Ἴσως ὁ καταλληλότερος χῶρος ἀναπαύσεως διὰ τὸν Μητρόπουλον θὰ ἦτο κάπου κοντὰ εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὅπου ἐπαίχθη καὶ παίζεται ἡ πρωτότυπος μουσικὴ του εἰς διάφορα ἀρχαῖα δράματα καὶ ὅπου ἐγνώρισεν ὁ Ἴδιος μερικοὺς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους θριάμβους του ὡς ἀρχιμουσικός.

ATHENS NEWS
- 8 NOE 1960

MITROPOULOS' ASHES BROUGHT TO ATHENS

Thousands pay homage to great maestro

The ashes of Greek-born conductor Dimitri Mitropoulos were flown to Athens Sunday from Milan, where he died last week at the age of 64. Cremation had taken place Saturday in Switzerland.

The urn containing the ashes was taken to the Herod Atticus Theatre, where a public ceremony took place. Yesterday it was placed in the Athens Conservatory, for viewing by the public.

The ashes were accompanied from Italy by Director of the Education Ministry Mr Kornoutos and two friends of the late Mitropoulos, Mrs Kaitsoyanni and Mr Demetropoulos.

At Elefsina airport Greek representatives of the music world and the theatre waited to pay homage. they included Director of the Athens Conservatory Mr Farantatos, Conductor of the Athens State Orchestra Mr Vavayannis, Director of the Greek Opera Mr Bastias, Director of the National Conservatory Mrs Krino Kalomoiri, Greek composers, musicians, and old friends.

From Elefsina airport, where the plane landed at 3.45 p.m., the ashes were transferred to a Greek Royal Air Force plane, which landed at Ellinikon Airport at 4.20 p.m. There Deputy Premier Canellopoulos, Minister to the Prime Minister Tsatsos, Minister of Education Voyatzis, and other officials, with large crowds, were waiting. The ashes were carried by Mitropoulos' student, Mr Vavayannis, in an urn covered with the Greek flag, onto to a jeep, to be transferred to the Herod Atticus theater, where the late maestro had given many a memorable concert.

WREATHS

The theater of Herod Atticus was full to capacity when the King's representative and the Deputy Premier gave short orations and laid wreaths.

Wreaths weer also laid by representatives of the Academy, the Mayor of Athehns, the Athens State Orchestra, the Greek Opera, theh National Broadcasting System, the Union of Greek Musicians and Composers, the Athens Choir, the Union of Greek Opera Actors, the Union of Greek Theater actors, and Athens and Salonika Consenvatories, while the State Orchestra played the Funeral March by Beethoven.

After the ceremony, Minister of Education Voyatzis, handed the urn to Mr Farantatos, Director of the Athens Conservatory, to be taken to the conservatory.

NEW YORK TRIBUTE

The New York Philharmonic Orchestra, which was conducted by Dimitri Mitropoulos until a few years ago, dedicated Sunday's concert to the memory of the great maestro, with Mahler's "Resurrection" symphony which Mitropoulos was conducting last Wednesday at La Scala, Milan when he died.

The Metropolitan Opera of New York announced yesterday that six distinguished Russian composers, Dimitri Shostakovich, Krehinikof, Dandjevic, Amirof and Zaroustowsky, cabled their great sorrow at the maestro's death. Another Russian composer, Aram Katchachurian, in a broadcast on Radio Moscow, said yesterday that "Mitropoulos was one of the greatest musicians in the world."

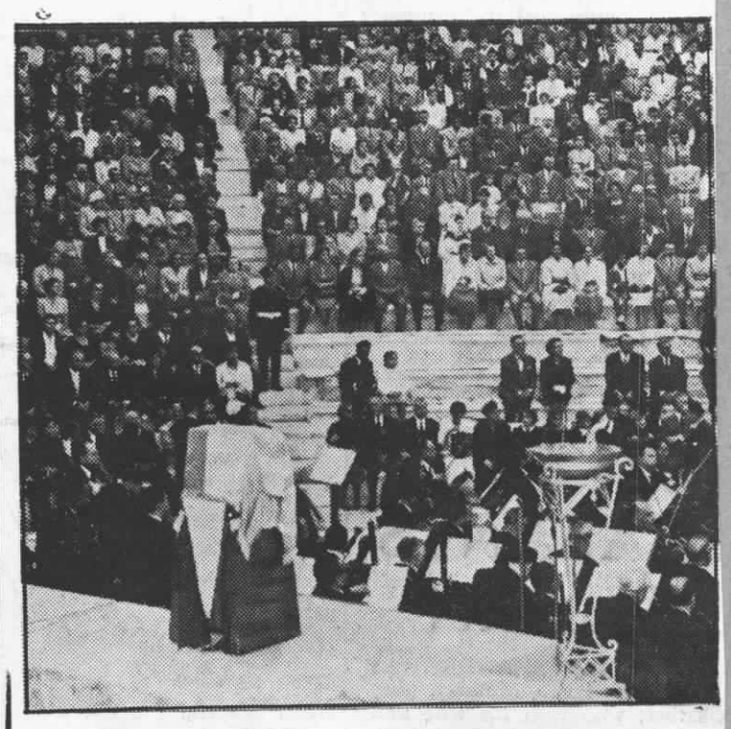

Last tribute to Mitropoulos: the great conductor's ashes are placed in the Herod Atticus theatre, and before them the Athens State Orchestra plays memorial music — without a conductor.

Ἀπόκομμα ΝΕΩΝ
Χρονολογία 11 ΝΟΕ 1960

ΠΡΟΣ ΑΡΣΙΝ ΤΩΝ ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΒΕΑΤΡΙΚΗ» ΤΟΥ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΞΙΝΟΥ

ΑΠΟ ΚΟΡΩΝΗΣ, ΚΟΡΩΝΑΚΗΣ ΚΙ' ΑΠΟ ΤΕΝΟΡΟΣ ΒΑΡΥΤΟΝΟΣ!

Ἡ Κατίνα Παξινοῦ, σὲ συνέντευξί της γιὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο, ποὺ δημοσιεύθηκε σὲ πρωϊνὴ ἐφημερίδα τῆς περασμένης Κυριακῆς, ἀνέφερε ἀναλυτικῶς, ὅτι στὴν παράστασι τῆς «Βεατρίκης» του, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Κορώνης, πού... ἔχανε συνεχῶς τὰ λόγια του! Τὴν ἴδια ἀνακρίβεια, ἡ κ. Παξινοῦ ἐπανέλαβε καὶ σὲ ραδιοφωνικὴ συνέντευξί της, τὴν ἴδια ἡμέρα. Ὁ τενόρος Μιχάλης Κορώνης — ποὺ τὸ 1918 ἦταν ἀκόμη νήπιο—διεμαρτυρήθη μὲ ἐπιστολή του, ποὺ δημοσιεύθηκε στὰ χθεσινὰ Θεατρικὰ «Νέα».

Ἤδη, ὁ ἐξαίρετος Ἱστορικὸς τοῦ Νεοελληνικοῦ Θεάτρου κ. Γιάννης Σιδέρης βάζει μιὰ καλὴ τάξι τὰ πράγματα στὴν θέσιν τους, δίνοντας κάθε σχετικὴ πληροφορία μὲ τὴν παράστασι τῆς «Θεατρίκης» τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

«Ἀγαπητά «Νέα»,

Θὰ πάρω τὸ θάρρος ν' ἀπασχολήσω τὶς στῆλες σου, κυριως γιὰ νὰ μὴ στενοχωριέται ἄδικα ὁ φίλος Μιχάλης Κορώνης ὡς πρὸς τὴν κ. Παξινοῦ, ποὺ, βεβαίως, δὲν ἔκανε λάθος ἐντελῶς· τί ἀνάγκη νὰ τὸν παρουσιάση πρεσβύτερο; Βεβαίως, δὲν ἔχω ἁρμοδιότητα νὰ μιλήσω γιὰ ἕνα μελόδραμα οὔτε μοῦ πέφτει λόγος νὰ διαφεντέψω τὴν πρωταγωνίστρια τῆς «Βεατρίκης».

Μ' ἐνδιαφέρει ὅμως τὸ γεγονὸς ἀπὸ δύο ἀπόψεις: α) Τὸ λιμπρέτο τῆς «Βεατρίκης» εἶναι ἀπὸ τοῦ Μαίτερλιγκ τ' ὁμώνυμο «Θαῦμα», δημοσιευμένο στὰ «Παναθήναια» (τόμος ΚΓ'), μετάφραση «ΑΒΓ») καὶ ὁ Μαίτερλιγκ ἔχει ἐπίδραση σέ συγγραφεῖς μας καὶ β) Στή «Βεατρίκη»—ὅπερα τοῦ Μητροπούλου—τό κύριο πρόσωπο τό τραγούδησε στή νεαρή της ἡλικία μία τωρινὴ πρώτη γυναίκα τοῦ θεάτρου μας—καὶ μία ἁπλῆ ἠθοποιός νά τό εἶχε τραγουδήσει πάλι θά μ' ἐνδιέφερε ὡς ἐρευνητή.

Ἂς μέ παρακολουθήση λοιπόν ὁ κ. Μ. Κορώνης νά δῆ πῶς ἔγινε τό «λάθος»: Τό ἔργο παίχθηκε στίς 13 Μαΐου 1920 (ἐπανάληψη στίς 16). Ἀπό τή μελέτη μου ξέρω τά ἑξῆς: "Οτι μαζί μέ τήν κ. Παξινοῦ παίξανε ὁ Κίμων Τριανταφύλλου («Πατρίς», 15 Μαΐου 1920)· ἡ πληροφορία εἶναι μέσα σέ μιά κριτική ἐπαινετική γιά ἐκείνην. Ἡ «Ἑστία», 14 Μαΐου, ἀναγράφει καί τ' ὄνομα τῆς κ. Μάγγης Τριανταφύλλου (Καρατζᾶ). Ἔχει ἡ «Ἑστία» κι' ἕνα ἄρθρο τοῦ Μαρσίκ γιά τή μουσική, ὅτι ἦταν «πλήρης ζωῆς καί εἰλικρινείας, ἡ partition του ἀποδεικνύει μουσικόν χαρακτῆρα ὑφηλόν καί πρωτότυπον. Δέν ὑπάρχει καμμία κοινοτοπία εἰς τήν μουσικήν του ἀντίληψιν, καμμία ὑποχώρησις πρός τήν... ἀπομίμησιν τοῦ τύπου τοῦ παλαιοῦ μελοδράματος...» (15 Μαΐου). Τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἐχορήγησε κάθε εὐκολία γιά τή διδασκαλία.

Γιά τ' ἄλλα πρόσωπα δέν ἤξερα ἐπί καιρό τίποτα· ἕνα ὅμως ἐξόχως φιλικό μου καί ἀγαπητό πρόσωπο, πού δέν ἀγνοοῦσε τήν ἐπιθυμία μου νά μάθω τούς τραγουδιστές πού τραγούδησαν μέ τήν κ. Παξινοῦ, μοῦ διεβίβασε, τελευταία, ἕνα ἀντίγραφο τοῦ προγράμματος—κι' ἐλπίζω νά φροντίση ὥστε ν' ἀποκτήση τό Θεατρικό Μουσεῖο καί τό πρωτότυπο· ἀπό τό ἀντίγραφο αὐτό σημειώνω τή διανομή: «Ἀδελφή Βεατρίκη» Κα Κ. Ι. Παξινοῦ, 'Η ἡγουμένη δνίς Κ. Ἀνδρεάδου (πρός Θεού, ὄχι ἡ Κατερίνα, πού δέ θά εἶχε δάλει ἀκόμη στό νοῦ της κάν τό θέατρο—ἄς μήν ἔχουμε καμμιά καινούργια παρεξήγηση!), Ἀδελφή Ἐγλαντίνη, δνίς Ε. Ρουμπέν, Κλεμένς Κα Λ. Χοϊδᾶ, Εὐτυχία δνίς Π. Δρίδα, Βαλδίν δνίς Λ. Πετραλιᾶ, Ρεζίνα δνίς Κ. Παπαναγιώτου (Οὐρανοί! Ὄχι ἡ Κάκια, ἄν καί ἡ ἀγαπητή καί ὡραία Κασσάνδρα τῆς «Ὀρέστειας» γράφεται «Παναγιώτου» καί δέν εἶχε κάν γενηθῆ στό 1920—ἀλλοίμονο!), Ἡ μικρή Ἀλέττα Κα Μ. Τριανταφύλλου (Καρατζᾶ), ὁ πρίγκιψ Μπελιντόρ κ. Κ. Τριανταφύλλου, ὁ Ἱερεύς κ. Λ. Κορωνάκης. Ἰδού ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου, τό τελευταῖο πρόσωπο, ἕνας ψηλός νέος βαρύτονος· ἡ κ. Παξινοῦ αὐτόν ἐννοοῦσε καί τόν εἶπε «Κορώνη», πού ἴσως καί νά τόν ἔλεγαν ἔτσι στόν κύκλο τους. Ἂς ἡσυχάση λοιπόν ὁ τενόρος τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς. Στό γράμμα του γράφει γιά τήν κ. Παξινοῦ: «Μαθαίνω ὅτι σπούδασε τραγούδι· συγγνώμη ἀγαπητέ Μιχάλη! Δέ «σπούδασε» ἁπλῶς τραγούδι· ἡ κ. Παξινοῦ· ὑπῆρξε σπουδαία μουσικός καί φωνή ἀξιόλογη· λίγοι "Ελληνες ξέρουν τόσο τή μουσική ὅπως ἐκείνη! Στή «Βεατρίκη» δέν τήν ἄκουσα, ὄχι γιατί ἤμουνα τότε μικρός—νά κι' ἄλλη παρεξήγηση—ἀλλά γιατί ὁ κοσμικός χαρακτήρας τῆς παράστασης ἦτανε φυσικό ν' ἀπομακρύνη ἕνα ἁπλό δευτερεστῆ φοιτητή, ὅπως ἤμουν τότε! Ὁ Καλομοίρης, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό μία συμμετοχή της μέ τήν Κρατική Ὀρχήστρα πού τραγούδησε «Θυσία τοῦ Ἀβραάμ» («Ἀπαγγελία — Μοιρολόϊ») πρίν ἀπό λίγα χρόνια (27 Αὐγ. 1951), ὁμολογεῖ στήν κριτική του τή μουσική καί φωνητική της ἀξία. Ἡ ἴδια ἡ κ. Παξινοῦ, πού μέ τόν παλιό μου φίλο τόν Ἀλέξη Μινωτή, δέ νομίζω πώς πεδαίνουν ἀπό ἀγάπη γιά μένα, θά παραξενεύεται γιά τήν «ὑπεράσπιση»· ἐμένα ὅμως μοῦ δίνει πάρα πολύ μεγάλη λύπη νά μήν ξέρουν οἱ νεώτεροι τή σημασία τῶν πρεσβυτέρων· καί αὐτό τό αἴσθημα ἄλλως τε μέ κεντρίζει πρός τήν ἔρευνα. Σχετικά μέ τή «Βεατρίκη» θά εἶχα νά προσθέσω τό ἑξῆς: Κάπου ἔχω δῆ μία φωτογραφία! Εἶναι ἡ κ. Παξινοῦ στή «Βεατρίκη», ὅπως μοῦ τό ἐξήγησε ὁ κ. Μινωτῆς μιά φορά πού τήν εἶχε περιγραφεῖ· εἶναι ἕνα νέο κορίτσι, μέ ἀκατάστατα μαλλιά καί μέ μπαλώματα στά φτωχά της ροῦχα· ἔχει ὕφος πολύ πονεμένο καί ἀλλοπαρμένο· ἡ Βεατρίκη τρελλαίνεται στό τέλος· ἂν θυμᾶμαι καλά, ἡ φωτογραφία σημειώνει κάτω ἀπό τήν ὑπογραφή «Βερολῖνο» καί χρονιά «1924». Εἶναι, πραγματικά, ἀπό τή «Βεατρίκη»; Ἡ κ. Παξινοῦ θά ἔχη ἀντίτυπο· ἄς τό δημοσιεύση, γιά νά δῆ ὁ κ. Κορώνης πού δέ θά ἦτανε καθόλου ἄσκημο νά εἶχε τήν ἡλικία μας (τῆς κ. Παξινοῦ ἐνῶ καί τῆ δική μου), γιά νά εἶχε παίξει τόν ἐραστή, ἔστω καί ἀπάνω στή Σκηνή, ἑνός κοριτσιοῦ ὡραίου καί κάτι περισσότερο.

Ζητῶ ἄπειρες φορές συγγνώμη

ΓΙΑΝ. ΣΙΔΕΡΗΣ

Υ.Γ. Ἡ κ. Τριάντη δέν ἀναγράφεται στή διανομή· ἕνα ἀκόμη λάθος τῆς μνήμης.

ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ
10 ΝΟΕ 1960

ΕΝ ΤΟΥΤΟΙΣ...

Ἀνεπισήμως παρέγεται ἀπὸ ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους μία ἐξήγησις σχετικῶς μὲ τὸ ζήτημα Μητροπούλου. Εἶναι γεγονὸς, λέγουν, ὅτι δὲν ὑφίσταται γραπτὴ κανονικὴ διάταξις ἀπαγορεύουσα τὰς ἐπιταφίους εὐχὰς τοῦ κλήρου εἰς τὴν σποδὸν ἀποτεφρωθέντος νεκροῦ. Ἡ ἔλλειψις ὅμως αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὸ δεδομένον ὅτι ὁ ἐνταφιασμὸς τῶν νεκρῶν, ὡς ἀκεραίων πτωμάτων, ἀπετέλει γενικευμένην καὶ ἀπαράβατον συνήθειαν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, συνδεομένην μὲ τὴν εὐαγγελικὴν προσδοκίαν ἀναστάσεως καὶ ἄλλως μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων. Ἡ καῦσις ἦτο περίπτωσις ἀδιανοήτου καὶ ἀδύνατος, ἐντελῶς ἔξω τοῦ χριστιανικοῦ καθεστῶτος. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον οὐδέποτε παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀσχοληθῆ ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸ θέμα, — ἀνύπαρκτον διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον, — καὶ νὰ θεσπίση ἀπαγορεύσεις καὶ κυρώσεις. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι αἱ ἐξηγήσεις αὐταὶ φαίνονται πειστικαί. Ἀναμφισβήτητον ὅμως παραμένει ὅτι ἡ ἀπουσία γραπτῆς ἀπαγορευτικῆς διατάξεως παρεῖχε τὴν δυνατότητα εἰς τοὺς ἁρμοδίους νὰ χειρισθοῦν μὲ εὐρύτητα τὸ προκύψαν λεπτὸν ζήτημα. "Οχι μόνον διότι ὁ Μητρόπουλος ἦτο μία δόξα τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ ἀπειδὴ ὁ ἐκλιπὼν ἦτο καθ' ὅλας τὰς πληροφορίας ἔνθερμος χριστιανός.

Ἀπόκομμα Νέων τοῦ Ἰσραήλ
Χρονολογία 11 ΝΟΕ 1960

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ ἐκλιπών, ἕνας μεγάλος φίλος τοῦ Ἰσραήλ

Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, συνεκίνησεν ἰδιαιτέρως τοὺς πολυπληθεῖς φίλους του εἰς τὸ Ἰσραήλ.

Ὡς γνωστὸν ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶχε με

ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Ἀπαράδεκτος ἀνάμιξις

«Ἡ Καθολική», καθ' ὑπέρβασιν τῆς καλῶς νοουμένης ἀβρότητος ἐπεξέτεινε τὴν μέριμνάν της ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καί, ἐξ ἐπόψεως βέβαια καθολικῆς, ὑπεραμύνεται τοῦ ὀρθοῦ τῆς στερήσεως τῶν ἐπιταφίων εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς πρὸ τοῦ θανάτου των διατάξαντας τὴν καῦσιν τοῦ νεκροῦ των, ἀπορεῖ δ' ἡ «Καθολική» διὰ τὴν διατυπωθεῖσαν ἀντίθετον γνώμην «διακεκριμένου ὀρθοδόξου καθηγητοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου».

Ἀποροῦμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς διὰ τὰ ὑπὸ τῆς «Καθολικῆς» γραφέντα, εἰς τὰ ὁποῖα δίδεται ἡ ἑξῆς ἀπάντησις ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως:

1) Βεβαίως ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὸ δικαίωμα ὡς αὐτοτελὴς ὀργανισμὸς νὰ νομοθετῇ πέραν τῶν δογμάτων τοῦ θείου νόμου, ἐφ' ὅσον βεβαίως τὰ νομοθετήματά της πέραν αὐτῶν δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς ἐκεῖνα. Καὶ βεβαίως ἡ ὑπακοὴ εἰς τὰ νομοθετήματά της αὐτὰ εἶναι αὐτονόητος ἀπὸ μέρους τῶν τιμίων μελῶν της, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ οὐδενὸς κληρικοῦ καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ κατέχοντος τὴν ἀνωτάτην θέσιν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ ὁ λόγος καὶ ἡ διαταγὴ εἶναι νόμος! Ὁ πρῶτος δέ, ὁ ὁποῖος ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους εἶναι ὁ κληρικός, οὐδὲν ἔχων δικαίωμα μόνος καὶ αὐθαιρέτως νὰ νομοθετῇ καὶ νὰ ἀπαιτῇ μάλιστα σεβασμὸν εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ νομοθετήματα, τοῦ σεβασμοῦ ὀφειλομένου μόνον εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου νομοθετικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας νομοθετούμενα. Ἐφ' ὅσον λοιπόν, ο ὐ δ ε ὶ ς ν ό μ ο ς ἢ κ α ν ὼ ν ὑπάρχει ἀπαγορεύων τὴν καῦσιν τῶν νεκρῶν, οὐδεὶς δύναται καὶ νὰ διατάξῃ πράγματα οὐ μόνον μὴ διατασσόμενα ὑπὸ νόμων ἢ κανόνων, ἀλλὰ καὶ ἀντιτιθέμενα εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου διατασσόμενα, ὅστις ἐν προκειμένῳ εἶπε καὶ τὸ «ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς» (Ματθ, 8.22), οὐδεμίαν συγχωρῶν ὑπὲρ μέτρον φροντίδα διὰ τὰ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐλεεινὰ ἄλλωστε ἐντάφια. Καὶ τοῦ Παύλου ρητῶς λέγοντος περὶ τοῦ «χοϊκοῦ» ἀνθρώπου, ὅτι «σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ... καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι» (Α' Κορ. ΙΕ' 50 στ.). Ἡ μακρὰ συνήθεια, ὡς ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις εἶναι σεβαστή, ἀλλὰ καὶ δυναμένη ἀσκανδαλίστως νὰ διακοπῇ, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη.

2) Λυπούμεθα διότι ἡ «Καθολική», ἀκουσίως της ἴσως καὶ ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου της, περιπίπτει εἰς θεολογικὸν σφάλμα, ἰσοφαρίζον πρὸς αἵρεσιν, διότι, παρὰ τὰ ὡς ἀνωτέρω λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Παύλου, ἀνακηρύσσει τὸ ν ε κ ρ ὸ ν (περὶ τούτου καὶ μόνον πρόκειται) σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον εἶναι μόνον γῆ καὶ σποδός, εἰς «ναὸν τοῦ Θεοῦ»!!! Ναὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ζῶν καὶ οὐχὶ ὁ νεκρὸς ἄνθρωπος εἰς τὴν ὅλην του ὑπόστασιν καὶ βεβαίως καὶ τὴν σωματικὴν ἀκόμη. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ κανόνες ἀπαγορεύουν ῥητῶς εἰς ἀνοήτους ἱερεῖς, ἀγραμμάτους θεολογικῶς, νὰ μεταδίδουν τὰ ἄχραντα μυστήρια εἰς νεκρὰ σώματα καὶ ἐπαπειλεῖ μὲ βαρυτάτας τούτους ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς διὰ τοῦτο. Ὡς γνωστὸν δὲ τὰ «νεκρὰ σώματα» ἢ «ἀνθρώπου λείψανον ο ἱ ο ν δ η π ο τ ο ῦ ν», θεωρούμενα γῆ καὶ σποδὸς δὲν ἐπιτρέπεται κἂν νὰ θάπτωνται καὶ ἐντὸς τῶν ἱερῶν ναῶν, ἐν οἷς «μαρτυρικὰ λείψανα τεθησαύρισται καὶ ἁγίου μύρου ἐμεσολάβησε χρίσμα» (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν ὅτι ὁ κ. καθηγητὴς θεωρεῖ ὑπερβολικόν, προτιμῶν τὴν ἀντικανονικὴν πρᾶξιν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας).

3) Δὲν γνωρίζομεν ἂν εἰς τὸ corpus juris canonici *τῆς ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχῃ ρητὴ ἀπαγορευτικὴ διάταξις τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, ἐφ' ᾗς τυχὸν στηρίζεται ἡ ἀνάλογος πρᾶξις αὐτῆς. Ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ὅμως Ἐκκλησίᾳ τοιαύτη διάταξις δὲν ὑφίσταται, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ Μίλας λεγόμενα, οὐδαμοῦ στηριζόμενα, καὶ ἁπλῶς ἐπαναλαμβάνοντα τὰ ἐν τῇ ρωμαιοκαθολικῇ Αὐστρίᾳ κρατοῦντα, οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχουν ἢ κῦρος διὰ νὰ δημιουργήσουν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος νομολογίαν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ ὀρθόδοξος λοιπὸν θεολόγος καὶ κανονολόγος ὀρθῶς καλίζει τὴν κατ' ἀντιγραφὴν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς πράξεως ἐκ τοῦ μὴ ὄντος προβληθεῖσαν αὐθαίρετον ἄρνησιν ταφῆς τῶν ο ἱ ω ν δ ή π ο τ ε λειψάνων ἑνὸς ὀρθοδόξου χριστιανοῦ καὶ τὴν περὶ τούτων πολυπραγμοσύνην τῆς Ἐκκλησίας περὶ ταῦτα, ἀντίθετα πρὸς τὴν προτροπὴν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ σπουδαιότατα πρόκεινται καὶ ἐπείγοντα ζητήματα ἄλλα, ἄλυτα καὶ παρορώμενα, διὰ τὰ ὁποῖα εἰς τὰ καίρια βλάπτεται τὸ ζῶν χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Μὴ ὑπάρχοντος λοιπὸν ἀπαγορευτικοῦ νόμου καὶ διατάξεως, κακῶς δὲν ἐξετελέσθη ἐν προκειμένῳ τὸ εὐχετικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐδέποτε ἔπρεπε διὰ τῆς ἀρνήσεως τούτου νὰ δοθῇ αἰτία ἀποδόσεως ἐθνικιζουσῶν τιμῶν εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Μητροπούλου, δι' ἃς ἡ εὐθύνη τῶν ἁρμοδίων καὶ διὰ τὸν ἐπισυμβάντα σκανδαλισμὸν πολλῶν πιστῶν ἐκ τούτου, παραμένει ἀκεραία.*

Δυστυχῶς αἱ Ἐκκλησίαι ἢ μᾶλλον οἱ διοικοῦντες αὐτὰς ὑπερφρονοῦντες ὡς πρὸς τὴν θέσιν των ποιοῦνται κατάχρησιν τοῦ συνδέσμου «ἀλλά», δηλ., ναὶ μὲν δὲν ἀπαγορεύεται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἀλλ' ἡμεῖς ἀνατρέπομεν τὸ ἐν πᾶσι ἄτεγκτον «ναὶ ναὶ καὶ οὒ οὔ», τοῦ Κυρίου! ὁ ὁποιος μισεῖ τὸ «ἀλλὰ», τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἔχει γίνει νόμος! Ἐν προκειμένῳ μάλιστα ἐν τῷ δικαιώματι τοῦ ἐντὸς τῆς εὐρυτέρας χριστιανικῆς νοοτροπίας διευθετεῖν, — διότι «νομοθετεῖν» ἐν προκειμένῳ δὲν νοεῖται—τὰ νεκρικὰ πράγματα, καλὸν θὰ ἦτο ἥ τε Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ καὶ αὐταὶ αἱ Προτεσταντικαὶ κατ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τὴν καθαρὰν πατερικὴν ἀντίληψιν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη ὀρθή, νὰ παύσουν «ἐθνικίζουσαι» ὡς πρὸς τὴν ἐξαιρετικὴν θεατρικὴν περιποίησιν τῶν νεκρῶν — παρὰ τὴν αἰσθητικὴν ἴσως τοῦ πράγματος δικαιολογίαν — τὴν φθάνουσαν οὐ μόνον εἰς τὴν περιποίησιν καὶ διατήρησιν καὶ ἐπένδυσιν τῶν νεκρῶν σωμάτων μὲ πολυτελεῖς τῆς καθημερινῆς ζωῆς αἰσθήτας, ἀλλ' ὃ χειριστον, προκειμένου περὶ νεκρῶν σωμάτων κληρικῶν, διὰ πλήρους ἱερατικῆς στολῆς, ἐνῶ ὁ οὕτω τελετουργικῶς ἐμφανιζόμενος κληρικὸς μόνον fuit! *Ἴσως αὐτὴ ἡ ἐμφάνισις νὰ ἱκανοποιῇ καὶ ἐκ συνηθείας αἰσθητικῶς καὶ τὸν γράφοντα ἀκόμη, ἀλλὰ πάντως ἀποτελεῖ παρὰ καὶ τὴν παράδοσιν κατακριτέον ἔκτροπον. Οὔτε πρόκειται περὶ ἀπαραβάτου παραδόσεως διότι αὕτη, ἐν προκειμένῳ, ἐκκλησιαστικὴ καὶ οὐχὶ ἱερὰ οὖσα, εἶναι ἡ ἐπὶ ἐθίμου στηριζομένη, μεταβλητή, ἐφ' ὅσον ὡρισμένα ἔθιμα ὑπόκεινται εἰς κατάκρισιν καὶ κατάργησιν ἀκόμη (κόμη τῶν κληρικῶν). Συνεπῶς οὔτε ζήτημα σκανδαλισμοῦ ὑφίσταται, διότι ἂν ὑπάρχῃ τοιοῦτος σκανδαλισμός, οὗτος δὲν προῆλθε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θανόντος, ἀλλ' ἐκ τῆς πολυπραγμοσύνης τῶν ἁρμοδίων περὶ τὸ σῶμα του!*

Κακῶς, κάκιστα λοιπὸν δὲν ἐγένετο ἡ ταφὴ τῆς σποδοῦ τοῦ Μητροπούλου ἐκκλησιαστικῶς καὶ τὸ παράπτωμα, ὅτι ἐκηδεύθη οὗτος «ἐθνικῶς», βαρύνει κανονικῶς τοὺς ὑπευθύνους κληρικούς, δι' αὐθαίρετον καὶ ἀπάδουσαν παράλειψιν καθήκοντος, τῆς στερήσεως τοῦ δικαιώματος της ἐκκλησιαστικῆς ταφῆς τοῦ θανόντος, ἐφ' ὅσον οὗτος ἦτο πιστὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι κατὰ τὸ ὀρθόδοξον Κανονικὸν Δίκαιον οἱ μὲν κληρικοὶ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ καθῆκον μᾶλλον ἢ δικαίωμα, οἱ δὲ καλοὶ Χριστιανοὶ κυβερνῶνται πνευματικῶς κατὰ δικαίωμα μᾶλλον ἢ καθῆκον.

ΑΜΙΛΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

Die Gegenwart gilt

Dimitri Mitropoulos starb den Furtwängler-Tod / Von Josef Müller-Marein

In den zwanziger Jahren kam *Bela Bartók* nach Berlin, um Freunden sein inhaltlich wie musikalisch anstößiges Ballett vom „Wunderbaren Mandarin" vorzuspielen. Er hatte einen Klavierauszug für vier Hände gemacht, weil zwei Hände nicht ausreichten, die Partitur wiederzugeben. Lange fand er keinen Partner, der den technischen und musikalischen Schwierigkeiten gewachsen war, bis *Busoni* ihm schließlich einen seiner Schüler schickte. „Setzen Sie sich ans Klavier", sagte Bartók, sonst kein Wort. Und wortlos nahm der junge Mann Platz, und sie spielten das vertrackte Stück, ohne daß sie pausieren, Irrtümer korrigieren oder sich verständigen mußten.

Bartók war nicht bloß ein großartiger Pianist, sondern es war ja seine Musik, die er zu vertreten hatte. Für den anderen war alles dies neu. Er machte, als sie geendet hatten, eine Verbeugung und ging. Bartók behielt diese Szene immer im Gedächtnis: das Schweigen, die Verbeugung, das makellose Spiel, das schmale Gesicht mit der kühnen Nase und den großen Augen, die magere, nicht eben elegant gekleidete Gestalt. „Wer war das?" fragte Bartók. — „Ein Grieche namens *Mitropoulos*."

Soeben hat die musikalische Welt Abschied von ihm genommen. Er hatte gerade mit dem glänzenden Orchester des Kölner Senders die Dritte Symphonie von *Gustav Mahler* gespielt. — Er war nach Mailand gefahren, um auch dort dieses Werk einzustudieren, diese grandiose Musik aus einer Epoche, da Mahler noch mehr als sonst Ideen natur-religiöser Art hingegeben war und da die Nietzsche-Zeile „O Mensch, gib acht" ihn tief beschäftigte. Mitropoulos war mitten in der Probe des ersten Satzes, als er plötzlich zusammenbrach. Herzschlag. Auch Furtwängler — mit dem Mitropoulos gewisse äußerliche Ähnlichkeit hatte — war so getroffen worden: bei der Arbeit am Dirigentenpult. Genau wie Furtwängler nahm Mitropoulos den Tod nicht wahr, der ihn auf dem Transport zum Krankenhaus ereilte; das Letzte, was er wahrgenommen hatte, war Mahlers Symphonie.

Mit diesem stillen, höflichen Manne, der eine freundliche Legerität zur Schau trug, müsse sich angenehm musizieren lassen — auf diese Bemerkung in Musikerkreisen erwiderte einer: „*Er gehört nicht vor's Orchester; er gehört auf den Berg Athos.*" Vielleicht wußte dieser Mitwirkende an den Salzburger Festspielen, daß Mitropoulos Sohn eines gelehrten Priesters und Enkel eines Bischofs war. Vielleicht wußte er es nicht. Dann hat sein (übrigens berlinisches) Wort auf die Strenge der Kunstanschauung gezielt, die Dimitri Mitropoulos zu eigen war, auf sein Streben, nicht nur die Noten darzustellen, sondern das, was hinter den Noten steht. Also ein kluger, grübelnder Diener am Werk? Zugegeben, aber mit dem Hinweis, daß ihm die Musikwissenschaft, die er, der Intellektuelle, beherrschte und stets heranzog, nicht wichtiger war als die Musik.

Sein Lehrer Busoni spielte Bachs „Wohltemperiertes Klavier" aus Überzeugung auf dem modernen Flügel und mit — wenn auch gemäßigtem, „stilisiertem" — Espressivo, und die Puristen, die Bachs Klaviermusik nur auf dem Cembalo oder nur mit Register-Dynamik gelten lassen wollten, konnten ihn nie überzeugen. So auch Mitropoulos als Dirigent: Er musizierte die klassische und romantische Orchestermusik, in der er ebenso brillierte wie die anderen prominenten und internationalen Taktstock-Virtuosen, auf möglichst glutvolle, aufwühlende Weise.

Allerdings kam es ihm bei alledem darauf an, den spirituellen Gehalt herauszukristallisieren — dies eben nicht mit Verzicht, sondern äußerster Pflege der Farben. Dies war Busonis Lehre der Interpretation, und ihr blieb er treu. Aber Treue hielt er auch Busonis Wegweisung und Philosophie der Neuen Musik. Wie sehr er da *Philipp Jarnach*, dem anderen Busoni-Schüler, nahestand! Dieselbe Klarheit und Reinheit der Kunstanschauung, dieselbe weltläufige und zugleich tiefe Bildung, dieselbe Höflichkeit, die Strenge verbirgt (was leicht zu Mißverständnissen führt), derselbe Eindruck auf die Mitwelt, daß sie Kunst nicht allein für die ästhetische, sondern auch — moralische Sache halten. Schließlich die Überzeugung, daß das Schaffen der Lebenden einer der Maßstäbe für den Reichtum des Kunstbesitzes von Jahrhunderten sein muß.

Dies ergibt dann eine harte Forderung an sich selber: sich nicht auszuruhen, sich nicht auf die Pflege des Erprobten zu beschränken, nicht alt, nicht müde zu werden. Mitropoulos jedenfalls hat nie darauf verzichtet, Werke der Gegenwart aufzuführen — so problematisch sie erscheinen mochten. Und da er nicht gesonnen war, sich unter den Palmen seiner Berühmtheit auszuruhen, hat er sich verschlissen. Er ist nur 64 Jahre alt geworden.

Seine Heimatstadt Athen verdankt ihm viel: Dreißigjährig erzog er das dortige Symphonie-Orchester (nachdem er Korrepetitor an der Berliner Staatsoper gewesen war). Amerika verdankt ihm viel: Er baute in Minneapolis ein großes Orchester auf und leitete danach das weltberühmte Philharmonische Orchester in New York. Er selber sagte, daß er einer bestimmten Atmosphäre alles verdanke: der Kunstatmosphäre in Berlin.

INDIANAPOLIS, IND., STAR
Friday, November 11, 1960

Baton Laid Down

Gary Post-Tribune: Another talented baton is laid down. Dimitri Mitropoulos is dead at the age of 64. We in Gary can better understand the sorrow of the world of music because it was only last summer that we lost our own beloved and renowned Desire Defauw.

Mitropoulos, who died while practicing at La Scala opera house in Milan, Italy, was well known to Americans—possibly had reached his greatest fame and doubtless his greatest financial success in this country—but his was not the story of the poor immigrant who comes to the United States to make his way.

Born in Athens and educated at the Athens Conservatory of Music, he had conducted to acclaim in France, Germany, Belgium, Italy, Russia, Monte Carlo and Great Britain, as well as in his native Greece, before coming to the United States in 1936.

. . . The passing of one who, through art, has contributed so much to the joy of others, calls, perhaps, for a dirge. Still, there is a touch of beautiful harmony in the deaths of both Defauw and Mitropoulos. Defauw died among the Lake Michigan dunes he had come to love. Mitropolous died in the cradle of opera while doing the thing he loved and for which the world loved him — making music.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΑΡΙΣΙΗΣ
11 ΝΟΕ. 1960

Σὰν μιὰ οἰκογένεια σφιχτοδεμένη καὶ ἀγαπημένη βρέθηκε ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης μόλις πληροφορήθηκε τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ Μεγάλου μας Μαέστρου Δ. Μητροπούλου

"Ολοι οἱ ἄνθρωποι θρήνησαν γιατὶ ὁ Μητρόπουλος ἦταν πολίτης τοῦ κόσμου. Ἐμεῖς οἱ νεώτεροι δὲν εἴχαμε τὴν τύχη νὰ τὸν ἀκούσωμε πολλὲς φορές. Οἱ λίγες ὅμως ποὺ τὸν εἴδαμε καὶ τὸν ἀκούσαμε εἶναι ἱκανὲς γιὰ νὰ μᾶς ἐπιβάλλουν τὴν στιγμὴν αὐτὴν βαθυτάτην θλῖψιν καὶ νὰ νοιώθωμε σὰν νὰ μᾶς ἔφυγε κάτι ἀπὸ πάνω μας. Καὶ πράγματι μᾶς ἔφυγε ὁ Μεγαλύτερος, ὁ καλλίτερος.

Ἐμεῖς ποτὲ δὲν θὰ θέλαμε νὰ φεύγουν οἱ μεγάλοι γιατὶ αὐτοὶ εἶναι τὸ στήριγμα καὶ τὸ πιστεύω τῶν μικρῶν.

Ἔφυγε ὁ Μητρόπουλος, ποιὸς θὰ τὸν ἀναπληρώσῃ;

Κάθε μέρα δὲν γεννῶνται Μητρόπουλοι καὶ στὴ σκέψη αὐτὴ ὁ Μουσικὸς κόσμος θρηνεῖ τὸν μεγάλομας Μαέστρο.

Ἰδιαίτερα ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες θρηνοῦμε τὸν ἄνθρωπο ποὺ πονεμένος ἔφυγε γιὰ νὰ γίνῃ ὁ θρῦλος εἰς τὴν τέχνην του. «Πρέπει νὰ παρακαλοῦμε τὸν Θεὸν καθημερινῶς νὰ ἐμπνέῃ τὸν μεγάλον αὐτὸν ἀναδημιουργὸ» γράφουν «οἱ Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου ὕστερα ἀπὸ μία του συναυλία.

Οἱ γενιὲς ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν μποροῦν νὰ ὀνομάσουν τὸν 20ὸν αἰῶνα, «αἰῶνα τοῦ Μητροπούλου» γιατὶ δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἄλλη σύγχρονη του φυσιογνωμία ποὺ νὰ μπορῇ τόσο ἐπιβλητικὰ νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσῃ στὴν διεύθυνση τῆς ὀρχήστρας καὶ τῆς ὄπερας.

Κάτω ἀπὸ τὰ χέρια του τραγούδησαν οἱ μεγαλείτεροι τῆς ἐποχῆς μας καὶ ὅταν τοὺς ρωτούσαν πῶς τοὺς φαινόταν ὁ διευθυντὴς τους ἡ ἀπάντησις ἦταν σχεδὸν στερεότυπος. Μᾶς μαγεύει, μᾶς ὑπνωτίζει. Αὐτὴ τὴν δύναμιν εἶχε ὁ πολύτιμος αὐτὸς θησαυρὸς τῆς τέχνης τῶν ἤχων καὶ τῶν ρυθμῶν.

Πρωτοπόρος καὶ βοηθὸς τῶν νέων συνθετῶν διηύθυνε μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του, ὅλα του τὰ κονσέρτα.

Ὁ Θεὸς ἄκουσε τὴν προσευχὴ του καὶ τὸν πῆρε τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ ἤθελε, μὲ τὴν Μπαικέττα, στὸ χέρι καὶ ἀνάμεσα στοὺς μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας ποὺ τόσο ἀγάπησε.

Καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτό, τὸν πῆρε τὴν ὥρα ποὺ διηύθυνε τὴν τρίτη συμφωνία τοῦ Μάλερ.

Καὶ τὶ σημαίνει αὐτό; ἁπλούστατα ὁ Μάλερ εἶναι μέγας συμφωνιστὴς καὶ ἔχει δικό του ὕφος καὶ ἦχο χρωματικὲς δυσκολίες ποὺ μόνο οἱ μεγάλοι ἀναλαμβάνουν νὰ φέρουν εἰς πέρας.

Ἔτσι λοιπὸν ἡ ραγισμένη καρδιὰ τοῦ μεγάλου μας Μητροπούλου σταμάτησε. Τὸ πέρασμά του μέσα ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς τέχνης μοιάζει σὰν τὸ πέρασμα ἑνὸς ἀνεμοστροβίλου ποὺ γκρεμίζει καὶ ξεριζώνει καὶ ἀνακατεύει ὅλα τὰ στοιχεῖα, σὲ τρόπο ποὺ νὰ μὴν ξεχωρίζῃ κανεὶς τίποτε καθαρὸ μπροστά του.

Ὕστερα ὅταν ἡ τρικυμία πέσῃ φανερώνονται ξαφνικὰ καινούργιες ὁμορφιὲς ἀόρατες ἕως τότε καὶ κρυμμένες.

Καὶ ὁ χαλαστὴς φαίνεται τώρα δημιουργὸς ἑνὸς κόσμου ὡραίου καὶ μεγάλου.

Ἔτσι καὶ ὁ Μητρόπουλος, Περνᾶ κι' ὅπου διαβῇ χαλάσματα κι' ὅπου σταθῇ παλάτια.

Γκρεμίζει καὶ κτίζει κι' ὁ κόσμος κυττάζει.

Ὁλόγυρα στ' ὄνομά του πλέκονται βρύλλοι ποὺ σχηματίζουν μιὰ ἀτμόσφαιρα πυκνὴ ἀπὸ φαρμακερὲς πνοὲς καὶ ἀπὸ θυμίαμα ποὺ συγχρόνως σκοτίζουν τὸ μυαλὸ καὶ τὸ ἀφήνουν ἀνίκανο νὰ κυττάξῃ καθαρὰ καὶ νὰ κρίνῃ κατὰ τὴν ἀξία του τὸ μεγάλο ἔργο ποὺ δημιούργησε.

Τώρα ἡ τρικυμία σώπασε, ἡ ραγισμένη καρδιὰ ἔπαψε νὰ κτυπᾷ, τὸ ἔργο ὅμως στέκει ἀκέραιο καὶ καθαρὸ μέσα στὸ φῶς ποὺ ὁλόγυρα τὸ περιλάμπει.

Τὰ μίση ἔπαυσαν οἱ ἀντιδραστικοὶ ποὺ τοῦ ράγησαν τὴν καρδιὰ θαυμάζουν τώρα μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους.

Ὁ κόσμος βλέπει καὶ κρίνει.

Καὶ τὸ κοινὸ μὲ τὸ πραγματικὸ ἔνστικτό του δίνειτὸ στεφάνι τῆς νίκης στὸν τεχνίτη μὲ τὰ μεγάλα ἰδανικά.

Καὶ ὅσο περνᾶ ὁ χρόνος θὰ καταλάβωμε τὴν ἀξία ποὺ χάσαμε.

Ἂς εὐχηθοῦμε γρήγορα νὰ βρεθῇ αὐτὸς ποὺ θὰ παραλάβῃ τὴν σκυτάλη ποὺ ἄφησε ὁ Μητρόπουλος φεύγοντας, καὶ νὰ τὴν παραδώσῃ τὸ ἴδιο δοξασμένη σὲ νέους Ἕλληνας καλλιτέχνας. Τὸ εὐχόμεθα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΔΟΞΑΣΤΗΚΑΝ

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ

(ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ)

ΤΟΥ κ. Θ. ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗ

Ἀπόκομμα Προόδου Σερρῶν
Χρονολογία 12 ΝΟΕ. 1960

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΕΚΛΙΠΟΝΤΟΣ ΓΙΓΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ο ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΣΕΡΡΩΝ ΕΤΙΜΗΣΕ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΝ ΕΛΛΗΝΑ ΜΑΕΣΤΡΟΝ ΔΗΜΗΤΡ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΟΒΡΑΔΥΝΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΚΑΙ Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΜΙΜΗ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

Ἡ βαθειὰ συγκίνησι ποὺ προκάλεσε σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, βέβαια, ἰδιαίτερα, ὅμως, στοὺς Ἕλληνες, ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου συμπατριώτου μας, τοῦ γίγαντα τῆς Θείας Μουσικῆς, τοῦ «Μάγου τῆς Μπαγκέττας» ὅπως προσφυέστατα ὀνομάσθηκε, τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλο, δὲν μποροῦσε νὰ μὴ συγκινήσῃ μέχρι τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς Σερραίους φιλόμουσους.

Σὰν ἐκδήλωση δὲ τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν πρὸς τὸν Μητρόπουλο, ποὺ ἐδόξασε καὶ ἐτίμησε τὴν πατρίδα του στὸν τομέα τῆς μουσικῆς, ὑπῆρξεν ἡ προχθεσινοβραδυνὴ πανηγυρικὴ συγκέντρωση τῶν μελῶν τοῦ Ροταριανοῦ Ὁμίλου τῆς πόλεώς μας στὴν Λέσχη τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων, στὴν ὁποία παρέστησαν καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι φίλοι τῆς μουσικῆς καὶ τῆς Ροταριανῆς Ἰδέας.

Μετὰ τὴν προσέλευση τῶν μελῶν τοῦ Ὁμίλου καὶ τῶν προσκεκλημένων ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ καὶ λάτρης τῆς μουσικῆς κ. Μίμης Στεφανίδης, ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τοὺς συγκεντρωθέντας διὰ τὴν προσέλευσή των, ἔκαμε μιὰ σύντομη ἀλλὰ ἐμπνευσμένη σκιαγραφία τοῦ μεγάλου Ἕλληνα Ἀρχιμουσικοῦ.

Ὁ κ. Στεφανίδης προτοῦ ἀρχίσῃ τὴν ὁμιλία του ἐπρότεινε νὰ τηρηθῇ ἑνὸς λεπτοῦ σιγὴ «στὴν μνήμη τῆς μεγαλυτέρας Ἑλληνικῆς καὶ παγκοσμίου φυσιογνωμίας καὶ προσωπικότητος, τοῦ μάγου αὐτοῦ τῆς μπαγκέττας Δημήτρη Μητροπούλου». Ἐν συνεχείᾳ ἀνεφέρθη μὲ λίγα λόγια εἰς τὴν μεταφορὰ τῆς σποδοῦ τοῦ ἐκλιπόντος καὶ τὶς τιμὲς ποὺ ἀπεδόθησαν ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως, τῆς Κυβερνήσεως, τῶν καλλιτεχνικῶν ὀργανώσεων τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, ὑπογραμμίσας τὴν συγκινητικὴν ὑποδοχὴν ποὺ ἐπεφύλαξεν στὸν μεγάλο νεκρὸ ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης καὶ εἶπεν ὅτι: «ἀπὸ τὸν κολοσσὸ τῆς μπαγκέττας, ἀπὸ τὸ φωτεινὸ ἐκεῖνο ἐγκέφαλο, ἀπὸ τὴν τρομερὴ δύναμη ποὺ μὲ τὴ μουσική του μαγεύει καὶ αἰχμαλωτίζει τοὺς πάντας σκορπώντας κύματα καλλιτεχνικῆς γοητείας, ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ μουσικὴ προσωπικότητα τοῦ Μητροπούλου ἀπὸ τὸ ἐκτυφλωτικὸ μουσικὸ φῶς, τίποτε δὲν ἀπομένει παρὰ λίγη στάχτη... Καὶ ὅμως ἄν τὸ σῶμα τοῦ μαέστρου, τῆς ἀδυσώπητης φωτιᾶς ἔγινε βορᾶ, ἡ ψυχή του, τὸ πνεῦμα του, ἡ θεόπνευστη τέχνη του μένουν στὶς καρδιὲς μας βαθειὰ χαραγμένες, κτῆμα τῶν συνανθρώπων του ποὺ τὸν γνώρισαν καὶ παρηκολούθησαν τὴν ἐκπληκτικὴ ἄνοδο κι' ἐπιβουλὴ καὶ τοῦ ἀφιέρωσαν ὄχι μόνον τὸν θαυμασμὸ ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπη τους». Συνεχίζοντας ὁ κ. Στεφανίδης ἀφοῦ ἀνεφέρθη σὲ προσωπικές του ἀναμνήσεις γιὰ τὸν Μητρόπουλο καὶ τὸ συνθετικὸ ἔργο τοῦ μεγάλου μαέστρου, εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

»Ἐκεῖνο ποὺ ἀξίζει νὰ ὑπογραμμισθῇ παραλληλα εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη μορφὴ τοῦ Μητρόπουλου. Ὁ ἀλτρουϊσμός του ὑπῆρξε συγκινητικός, ἡ γενναιοδωρία του πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας ἀπεριόριστος. Ἐφρόντιζε δὲ νὰ καλύπτῃ τὰς ἐκδηλώσεις συμπαραστάσεώς πρὸς τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς ἐξαθλιωμένους μὲ τὸν πέπλον τῆς μυστικότητος. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἁπλότης καὶ ἡ ἀπέριττος συμπεριφορά του, ἡ καταδεκτικότης πρὸς τοὺς ὑφισταμένους του, ὑπῆρξαν πρωτοφανεῖς διὰ δὸν διάσημον ἀρχιμουσικόν.

»Γι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς οἱ Ροταριανοὶ ποὺ τιμοῦμε ἀπόψε τὴ μνήμη του, βρίσκουμε ὅτι εἴμεθα πολὺ κοντά του. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἐνεθάρρυνε καὶ ἐκαλλιέργησε «τὸ ἰδεῶδες τοῦ ὑπηρετεῖν». Μέσα δὲ στοὺς σκοποὺς τοῦ Ρόταρυ εἶναι καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς διεθνοῦς κατανοήσεως, τῆς καλῆς θελήσεως καὶ τῆς εἰρήνης, σ' ἕνα κόσμο ποὺ οἱ ἄνθρωποι τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὅλων τῶν ἐπαγγελιμάτων θὰ εἶναι ἡνωμένοι διὰ διεθνοῦς φιλίας ἐξυπηρετούσας τὸ ἰδεῶδες τοῦ ὑπηρετεῖν. Αὐτὸ τὸ ἐπέτυχεν ἀπόλυτα ὁ μεγάλος μας μαέστρος.»

Σὲ συνέχεια, ἀφοῦ ὁ ὁμιλητὴς ἀνέφερεν διαφόρους γνώμας διασήμων μουσικῶν διὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Μητροπούλου, ἐπέρανε τὴν ὁμιλία του εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Τὸ δοξασμένο παιδὶ τῆς μητέρας Ἑλλάδος, τὸ σύμβολο τῆς μουσικῆς ἰδιοφυΐας, ὁ ἀσύλληπτος σὲ φλόγα ὑπερδημιουργίας, ὁ ἀκατάβλητος σὲ ἐργατικότητα καὶ καλλιτεχνικὴ πίστι, ὁ ἐκλεκτὸς τῶν ἐκλεκτῶν, ὁ πρύτανις τῶν πρυτάνεων, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀναπαύεται στὰ φιλόξενα ἅγια χώματα τῆς πατρίδος μας.

»Ἔτσι τελείωσε ἡ ζωὴ ἑνὸς τιμίου, ἀνιδιοτελοῦς γενναίου καὶ ἐνθουσιώδους καλλιτέχνου.

»Ὁ Ροταριανὸς Ὅμιλος Σερρῶν καταθέτει στὴν σποδό του αὐτὸν τὸν δάφνινον στέφανον ποὺ ἔγινε ἀπὸ φύλλα δάφνης τῆς Σερραϊκῆς γῆς».

Τὴν ἐμπνευσμένην ὁμιλίαν τοῦ κ. Στεφανίδη ἐκάλυψαν ζωηρὰ χειροκροτήματα τῶν παριστα μένων.

Ὁ κ. Στεφανίδης ἀνεκοίνωσεν ἐν συνεχείᾳ στοὺς Ροταριανοὺς ὅτι τὸ δάφνινο στεφάνι θὰ τὸ μεταφέρῃ διὰ νὰ τὸ καταθέσῃ στὴ σποδὸ τοῦ μεγάλου μαέστρου, καὶ ὅτι ὁ Ὅμιλος προσφέρει 500 δραχμὲς γιὰ τὴν προτομὴ τοῦ Μητροπούλου ποὺ θὰ φιλοτεχνηθῇ ἐν καιρῷ.

Στὴν πανηγυρικὴ αὐτὴ συγκέντρωση πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου Ἕλληνος μαέστρου παρέστησαν ἐκτὸς τῶν μελῶν τοῦ Ροταριανοῦ Ὁμίλου καὶ αἱ Κυρίαι Μητακίδου, βουλευτοῦ, Παπαβασιλείου, Ἰατροῦ, Κύρου, Διευθυντοῦ τοῦ Ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, Δημάδη, Οἰκονομικοῦ Ἐφόρου Σερρῶν καὶ Μαρία Σφονδύλη Καθηγήτρια, ὡς καὶ οἱ κ.κ. Ὀρ. Καζαμίας Πρόεδρος τοῦ Ὁμίλου «Ὀρφεύς», Α. Τζεμαΐλας Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Σερρῶν, Κ. Δημάδης, Οἰκονομικὸς Ἔφορος, Ἀν. Παντέκης γεωπόνος, Κ. Κωνσταντᾶς, Δ. Γαλανός, Χαρ. Βουβονῖκος, Δημ. Γαϊταντζῆς, Κυρ. Μερτζιμέκης, Ἰω. Καλαϊτζῆς, Δικηγόρος, Θ. Γούτας καὶ Γ. Τσούντας.

Τοὺς προσκεκλημένους ὑπεδέχετο ὁ Κοσμήτωρ τοῦ Ὁμίλου κ. Ἄγγ. Βασιλειάδης, πρὸ τῆς συνεστιάσεως δὲ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ρόταρυ κ. Δ. Γούσιος ἀπήγγειλε τὴν καθιερωμένην προσευχήν.

Ε. Τ.

Ἀπόκομμα ATHENS NEWS
Χρονολογία 12 ΝΟΕ. 1960

TRIBUTE TO MITROPOULOS

The distinguished Greek-born patron of the arts, Domini Lady Crosfield, who lives in London, broadcast a tribute to Dimitri Mitropoulos, the famous Greek conductor, shortly after his death

in Italy. Her tribute was first heard by listeners to the BBC Greek Service's transmission at 20.30 (Greek time) on Friday, November 4. This transmission is now broadcast on the 25 and 19 metre bands. Lady Crosfield's talk was partly repeated on the following evening in a special program devoted to the memory of the dead maestro.

Ἀπόκομμα ΒΗΜΑΤΟΣ
Χρονολογία 13 ΝΟΕ. 1960

ΤΟ ΚΑΨΙΜΟ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ

ΤΟΥ κ. ΓΕΩΡΓ. ΦΤΕΡΗ

Καθὼς εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὶς πληροφορίες τῶν ἐφημερίδων, στὶς τιμὲς ποὺ ἀποδοθήκανε στὸ Μητρόπουλο, στὸ μεγάλο μουσικὸ ποὺ ἐδόξασε μὲ τὸ παγκόσμια ἀναγνωρισμένο του ταλέντο τὸν τόπο μας—καὶ μάλιστα σ' ἕναν τομέα ποὺ δὲν ἔχομε τὴν παράδοση ποὺ ἔχουν ἄλλοι λαοί—ἔλαβε μέρος ὅλη ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία, ὅλες οἱ πολιτικές, οἱ καλλιτεχνικὲς κι' οἱ πνευματικὲς ἐκπροσωπήσεις μας, θὰ λέγαμε ἀκόμη καὶ ὁ λαός, ποὺ χάρη στὸ γρήγορο καὶ σίγουρο ἔνστικτό του κατόρθωσε νὰ πάρει ἀμέσως ἐπαφὴ μὲ τὸ διάχυτο αἴσθημα. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ὁμόφωνη, τὴν τόσο συντονισμένη ἐκδήλωση, δὲν ἔμεινεν ἔξω παρὰ μιὰ πνευματικὴ ἀρχή: ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία. Τὸ σημειώνομε μὲ λύπη, μιὰ λύπη ποὺ δὲν εἶναι ἁπλῶς προσωπική—ἂν ἦταν μόνο προσωπικὴ δὲν θὰ τὸ ἐσημειώναμε—ἀλλὰ τοῦ περισσότερου κόσμου, ποὺ γιὰ τοῦτο παίρνει σημασία, ἑπομένως δὲν θἄπρεπε νὰ περάσει ἀπαρατήρητη. Κι' ἐδῶ ἐρωτᾶται: γιατὶ ἔμεινε ἡ Ἐκκλησία ἔξω ἀπὸ μιὰ συγκίνηση πανελλήνια, γιατὶ ὁπουσίασε ὁλωσδιόλου ἀπὸ ἕνα προσκλητήριο ὅπου ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν τὸ παρών τους; Γιατί—ἔτσι γράφτηκε—ἡ Ἐκκλησία ἀπαγορεύει τὴν καύση τῶν νεκρῶν. Ἡ ἀπαγόρευση—ἄσχετα μὲ τὸ πῶς θὰ τὴν ἔκρινε μέσα του κανείς—θὰ εἶχεν ἀσφαλῶς μιὰ βαρύτητα ἂν στηριζότανε στὸ δόγμα. Ἀλλὰ αὐτὸ κανένα δὲν ἀποδεικνύεται. Καὶ τὸ γιατὶ δὲν ἀποδεικνύεται τὸ ἐξηγεῖ μὲ θαρραλέα σαφήνεια σ' ἕνα του γράμμα πού θημοσιεύτηκε τελευταία, ὁ κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος, ποὺ καὶ ἡ ἁρμοδιότης του στὰ θρησκευτικὰ ζητήματα μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ κορυφαία καὶ ὁ ὑφηλός, ὁ καθαρὸς εὐρύτερα στοχασμός του εἶναι ἀπὸ ὅλους βαθύτατα σεβαστός. «Μὲ δεδικαιολογημένην ἔκπληξιν—γράφει—ἀνέγνωσα εἰς τὰς σημερινὰς ἐφημερίδας ὅτι ἡ «Ἐκκλησία» (ποία) δὲν θὰ ἀποδώσῃ τὰ ἐκκλησιαστικῶς νόμιμα εἰς τὰ (οἱαδήποτε) λείψανα τοῦ σκηνώματος τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου μουσουργοῦ Δ. Μητροπούλου. Περισσότερον δὲ ἐξεπλάγην διότι ἀνεγράφη ὅτι ἡ «Ἐκκλησία» θὰ πράξῃ τοῦτο διότι «κατὰ δόγμα» τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται μέχρι στερήσεως τῶν ἐπιταφίων ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν, ἐνῶ τοιοῦτο δόγμα εἶναι ὅλως ἀνύπαρκτον... Βεβαίως ὑπάρχει ἀρχαιοτάτη χριστιανικὴ συνήθεια καταστάσα ἐκκλησιαστικὴ (ὄχι ἱερά) παράδοσις, οἱ νεκροὶ νὰ θάπτωνται κατὰ τὸν συνήθη γνωστὸν τρόπον. Οὐχὶ σπανίως ὅμως ἡ παράδοσις αὕτη διακόπτεται ὅταν δι' ὡρισμένους λόγους τὸ κοινὸν σκήνωμα μετατρέπεται εἰς κόνιν ἢ ἄμορφον ὕλην, ὅτε τὰ ὑπὸ τοιαύτην μορφὴν λείψανα παραδίδονται καὶ αὐτὰ εἰς τὴν μητέρα γῆν μὲ τὴν αὐτὴν εὐχετικὴν τάσιν καὶ πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, μὴ ὑπάρχοντος δόγματος ἀπαγορεύοντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταφὴν τῆς «σποδοῦ» τῶν κοσμικῶν σωμάτων, δὲν βλέπω πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ στερηθῇ τὸ ὑπὸ οἱανδήποτε μορφὴν σκήνωμα ἑνὸς ὀρθοδόξου χριστιανοῦ καὶ δή, ὡς γνωστόν, διακρινομένου διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ εὐσέβειάν του, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταφῆς». Καὶ ὅμως ἡ σποδὸς τοῦ Μητροπούλου ἐστερήθη αὐτῆς τῆς ταφῆς, χωρὶς νὰ ὑπάρχει δογματικὸ κώλυμα, καθὼς διαπιστώνεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀλιβιζάτου, ποὺ τὴν μεταφέραμε στὰ κυριότερα μέρη της γιατὶ ἀποτελεῖ ἀδιάσειστη μαρτυρία.

Προσθέτομε, μιὰ ποὺ δίνεται ἡ ἀφορμή, ὅτι ἡ ἀποτέφρωση τῶν νεκρῶν ἔπαψε πιὰ νὰ ξαφνιάζει τὸ χριστιανικὸ κόσμο. Καὶ χρησιμοποιοῦμε τὴν ἔκφραση «νὰ ξαφνιάζει», γιατὶ δὲν ἔχομε ὑπόψη μας ἐκδηλώσεις ζωηροτέρων ἀντιδράσεων, τουλάχιστον στὰ νεώτερα χρόνια. Ὁ Σέλλεϋ ποὺ ἐκάη στὴν Ἰταλία — κατὰ τὸ λεγόμενο ἑλληνικὸ ἔθιμο — ἔχει τὸν τάφο του στὸ νεκροταφεῖο τῶν Διαμαρτυρομένων τῆς Ρώμης, λίγο φηλότερα ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Κήτς. Τὸ ἴδιο κι' ὁ Ζὰν Μορεάς, ποὺ ἐκάη τὸ 1910 στὸ Παρίσι, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία του, ἔχει τὸν τάφο του σ' ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα νεκροταφεῖα, στὸ Πὲρ Λασαίζ, ὅπου ἁλλωστε λειτουργεῖ, ἀπὸ καιρὸ ἐγκατεστημένος ἀποτεφρωτικὸς κλίβανος, ὅπως λειτουργοῦν ἀποτεφρωτικοὶ κλίβανοι σὲ διάφορες πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Στὴ Γαλλία ὑπάρχει νόμος ποὺ ἐπιτρέπει τὴν καῦση, σὲ κάθε χριστιανὸ ποὺ θέλει νὰ κατεῖ τὸ σῶμα του. Ἀφοῦ ἀναφέρονται περιπτώσεις ἀποτεφρώσεων ἀκόμη καὶ στὴν Ἰταλία, μιὰ χώρα ὡστόσο μὲ πολὺ συντηρητικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Προβλέπεται μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν μελετήσει εἰδικότερα τὸ θέμα, ὅτι ἡ καῦση τῶν νεκρῶν θὰ πάρει στὸ μέλλον μεγαλύτερη ἀνάπτυξη. Γιατὶ μὲ τὶς πολυάνθρωπες καὶ ἀσφυκτικὲς πολιτεῖες ποὺ βλέπομε ὁλοένα νὰ σχηματίζονται, ἡ ἀνάγκη θὰ ἐπιβάλει νὰ ἀντιμετωπισθεῖ μιὰ μέρα παντοῦ τὸ πρόβλημα τῶν μεγάλων ἐκτάσεων ποὺ καταλαμβάνουν τὰ νεκροταφεῖα.

Ἀφήνοντας τώρα τὸ παραπάνω δημόσιο καὶ ἐπίκαιρο θέμα ποὺ χρειάστηκε νὰ θίξομε, θὰ πᾶμε σ' ἕνα ἄλλο, ποὺ ἀναφέρεται ἐπίσης σὲ κάψιμο νεκροῦ. Θὰ πᾶμε στὸν Ὅμηρο. Καὶ φανταζόμαστε πῶς κανένας δὲν θὰ φέρῃ ἀντίρρηση στὴ γνώμη, ὅτι κάθε εὐκαιρία γυρισμοῦ στὸν Ὅμηρο θὰ σημαίνει πάντα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες πνευματικὲς χαρές. Ὅσο κι' ἂν γυρίζουν στὰ ἴδια, σὲ χώρους γνώριμους.

Εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς Ἰλιάδος ὅπου οἱ Τρῶες, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα, παίρνουν φαλάγγι τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ χυμᾶνε ἀκράτητοι κατὰ τὰ πλοῖα. Ὁ Πάτροκλος βλέποντας τὸν κίνδυνο, βρίσκει τὸν Ἀχιλλέα καὶ μὲ δάκρυα τὸν παρακαλεῖ νὰ τοῦ δώσει τὰ ξακουστά του ἅρματα γιὰ νὰ τρέξει στὴ μάχη μὲ τοὺς Μυρμιδόνες καὶ νὰ πολεμήσει τὸν ὀχτρὸ ποὺ εἶναι ἕτοιμος νὰ βάλει φωτιὰ στὰ καράβια. Ὁ Ἀχιλλέας τοῦ τὰ δίνει μαζὶ μὲ τὸ δικό του τὸ στρατὸ καὶ τὸν παρακινεῖ νὰ φύγῃ τὸ γρηγορότερο γιὰ ν' ἀναχαιτίσει τοὺς Τρῶες. Ἐκεῖνος ρίχνεται μὲ τοὺς Μυρμιδόνες στὴ μάχη καὶ σταματᾶ τὸ κάψιμο τοῦ πρώτου καραβιοῦ. Οἱ Ἀχαιοὶ ἀνασαίνουν, οἱ Τρῶες ὅπου φύγει - φύγει, τσακίζουν, παίρνουν ἀλαφιασμένοι τὸ δρόμο τοῦ κάστρου, μὲ τὸν Ἕκτορα μαζί. Ὁ Πάτροκλος σκορπᾶ τὸ θάνατο ὁλόγυρά του, ὥσπου σκοτώνεται κι' ἐκεῖνος, χτυπημένος ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα κι' ἀποτελειωμένος ἀπὸ τὸ γυιὸ τοῦ Πριάμου. Αὐτὸ τὸ σημεῖο θεωρεῖται μέσα στὴν Ἰλιάδα τὸ κατακόρυφο, γιατὶ ὁ θάνατος τοῦ Πάτροκλου δίνει στὸν Ἀχιλλέα τὴν ἀφορμὴ νὰ ξαναγυρίσει στὴ δράση. Γίνεται ἀγώνας μεγάλος γιὰ τὸ ποιὸς θὰ μπορέσει ν' ἁρπάξει τὸν νεκρό, πού πότε τὸν τραβοῦν οἱ Τρῶες καὶ πότε οἱ Ἀργίτες, οἱ πρῶτοι μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀπόλλωνα ποὺ πάει πάντα μὲ τὸ μέρος τὸ δικό τους, κι' οἱ δεύτεροι μὲ τὴ βοήθεια πάντα τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς πρώτης, τῆς κατάπρωτης Ἑλληνίδος. Ὁ Μενέλαος κοιτᾶ νὰ κρατήσει τὸ κουράγιο τῶν Δαναῶν καὶ στέλνει τὸν Ἀντίλοχο, τὸ γυιὸ τοῦ γερο - Νέστορα, νὰ φέρει τὸ κακὸ μαντᾶτο στὸν Ἀχιλλέα, γιὰ νὰ προφτάσει νὰ γλυτώσει τὸ πτῶμα τοῦ φίλου του πού τὸ ξαρμάτωσε ὁ γυιὸς τοῦ Πριάμου. Στὸ τέλος μὲ τὸ Μηριώνη τὸν Κρητικὸ σηκώνουν ἀγκαλιαστὰ τὸν Πάτροκλο καὶ καταφέρνουν νὰ τὸν πᾶνε στὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν, ἐνῶ οἱ δύο Αἴαντες, ὁ Τελαμώνιος κι' ὁ Ὀϊλέας, κρατᾶνε τὸν Αἰνεία καὶ τὸν Ἕκτορα ποὺ κάνουν γιουρούσια γιὰ νὰ τοὺς τὸν πάρουν.

Στὴ συνέχεια, στὸ στοιχεῖο Σ τῆς Ἰλιάδος, φωτίζεται ἡ ἀπαράμιλλη σκηνὴ τῆς Θέτιδος, ποὺ ὅταν ἄκουσε στὰ βάθη τῆς θάλασσας τοὺς βόγγους τοῦ Ἀχιλλέα, παρατᾶ τὴν πελαγίσια σπηλιά της καὶ μὲ τὶς ἄλλες νεράϊδες ἀνοίγει δρόμο ἀνάμεσα στὰ κύματα ποὺ ἀραδιάζουν τὸν ἀφρό τους ἀπὸ τὴ μιὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἀνεβαίνει στὸ ἀκρογιάλι τῆς Τροίας καὶ βρίσκει τὸ γυιό της τὴν ὥρα ποὺ ἔκλαιγε μὲ ἀναφυλλητὰ μαθαίνοντας πῶς ἔχασε τὸ φίλο του. Καὶ μαζὶ μὲ τὸ φίλο του τ' ἅρματά του. Πῶς νὰ πολεμήσει πῶς νὰ πάρει πίσω τὸ αἷμα τοῦ Πάτροκλου; Ἡ Θέτις τὸν ὁρμηνεύει νὰ περιμένει κι' ἐνῶ οἱ ἄλλες νεράϊδες πού τὴν συνοδεύουν ξαναβουτᾶνε στὰ νερά, ἐκείνη φεύγει γιὰ τὸν Ὄλυμπο. Ὁ Ἀχιλλέας μοιρολογώντας τὸ Πάτροκλο τοῦ τάζει πῶς δὲ θὰ κάμει

ΕΙΚΟΝΕΣ
ΑΡ. 264 11.11.1960

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ

Μεγάλος ὁ Μητρόπουλος. Καὶ σὰν καλλιτέχνης. Καὶ σὰν μαέστρος. Καὶ σὰν Ἕλληνας. Κι' ὅμως, ἔπρεπε νὰ πεθάνη γιὰ νὰ τοῦ τὸ ἀναγνωρίσουν μερικοὶ αὐτὸ τὸ τελευταῖο, δηλαδή, ὅτι ἔτρεφε πάντοτε ἀληθινὴ καὶ ἀκατάλυτη ἀγάπη γιὰ τόν τόπο του. Βέβαια, ἴσως νὰ ὑπῆρξαν ὡρισμένες ἐποχὲς, ποὺ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀφωσιώθηκε μ' ἀπεριόριστο φανατισμὸ στὴν δουλειά του κι' ἀποκλειστικὰ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ διεθνοῦς ἐπιπέδου, εἰς τὸ ὁποῖον, ἐδῶ καὶ χρόνια, τὸν εἶχε τοποθετήσει τὸ καταπληκτικὰ δυναμικὸ ταλέντο του καὶ ἡ ἀπέραντη μουσικὴ ἰδιοφυΐα του. Ἐν τούτοις, οὐδέποτε ἐξέχασε τὸν τόπο του καὶ ποτὲ δὲν ἐλησμόνησε, ὄχι μόνο τὴν καταγωγή του, ἀλλὰ καὶ κάθε τι ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωή του, τὰ πρῶτα καλλιτεχνικὰ βήματά του καὶ τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνες του στὴν σφαῖρα τῆς Τέχνης. Θυμᾶμαι, σὰν καὶ τώρα, τὸ βράδυ τοῦ Σεπτεμβρίου 1958, ποὺ διηύθυνε τὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Βιέννης στὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Φεστιβὰλ Ἀθηνῶν. Ἡ ἀνθρωποθάλασσα ποὺ πλημμύριζε τὶς κερκίδες τοῦ ἀρχαίου θεάτρου τὸν εἶχε κυριολεκτικὰ ἀποθεώσει. Παραλήρημα ἐνθουσιασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ ἀτελείωτο. Χειροκροτήματα καὶ «μπράβο» ἐπὶ 10 λεπτὰ τῆς ὥρας. Καὶ κατόπιν, στὰ «παρασκήνια», ἐπιδρομὴ ἐπισήμων καὶ ἀνθρώπων τῆς Τέχνης. Ἐκεῖνος, μ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο, ποὺ φώτιζε τὴν ἀξέχαστη φυσιογνωμία του, δεχότανε ἁπλᾶ καὶ γεμᾶτος μετριοφροσύνη τὰ συγχαρητήρια τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν, ποὺ διατελοῦσαν γοη-

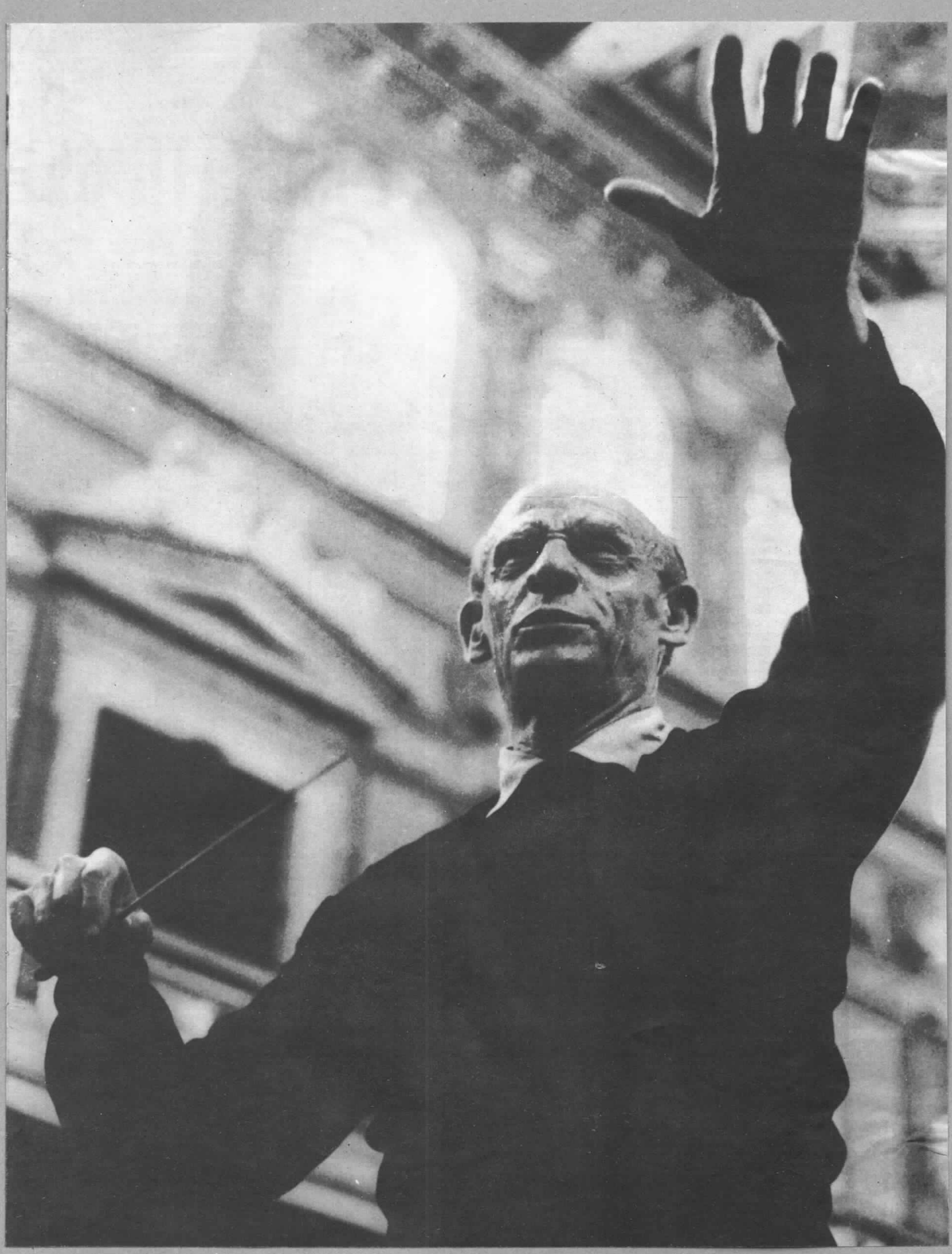

'Απόκομμα Χερσαίου Βήματος
Χρονολογία 12 ΝΟΕ. 1960

ΟΙ ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΙ ΣΕΡΡΩΝ ΕΤΙΜΗΣΑΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΝ ΕΛΛΗΝΑ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΝ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΟΒΡΑΔΥΝΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ

'Ο Δημήτρης Μητρόπουλος, ὁ γίγαντας αὐτὸς τῆς μουσικῆς ποὺ ἐτίμησε τὸ 'Ελληνικό ὄνομα στὸν κόσμο ὁλόκληρο, ὅσο κανένας ἄλλος ἴσως, γύρισε πιὰ γιὰ πάντα νὰ ἀναπαυθῆ στὴν πατρικὴ γῆ ποὺ τόσο νοσταλγοῦσε ὅταν ζοῦσε. "Αν δὲ ἀναγκάσθηκε νὰ ξενητευθῆ εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι αὐτὸ ἔγινε γιατί ἦταν τόσο μεγάλος ποὺ δὲν τὸν χωροῦσαν τὰ στενὰ πλαίσια τῆς πατρώας γῆς.

"Ωστόσο ὁ Μητρόπουλος ἀγάπησε τὴν πατρίδα καὶ τὸ λαό της ἀπεριόριστα, ἦτανδὲ θλιμμένος γιατί δὲν μπόρεσε, δὲν μποροῦσε νὰ διαθέση τὴ μεγαλοφυΐα του στὴν ὑπηρεσία τῶν πλατειῶν λαϊκῶν μαζῶν ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦσε διακαῶς. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ ἕνα χαρακτηριστικὸ μήνυμα ποὺ ἔστειλε τὸ 1955 ἀπὸ τὴν 'Αμερικὴ ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψή του στὴν Πατρίδα του τὴν 'Ελλάδα. Στὸ μήνυμά του αὐτὸ ὁ μεγάλος μαέστρος ἔγραφεν ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καὶ τὰ ἑξῆς:

«Εἶναι ἀληθινὸ δυστύχημα ποὺ ἡ Τέχνη, ἰδίως ἡ μουσικὴ καὶ ἰδίως ἡ δουλειά ἡ δική μου δὲν γνώρισε φτώχεια. "Ετσι, παρ' ὅλη τὴν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ Τέχνες ἔμειναν πάντα προνόμιο τῶν ὀλίγων... 'Εν τούτοις, οἱ Καλὲς Τέχνες εἶναι σὰν μιὰ θρησκεία, ἴσως ἡ πιὸ ἀγαπητὴ στὸ Θεὸ καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ εἶναι προνόμιο τῶν ὀλίγων, τῶν ἐκλεκτῶν... Στὸ χέρι μας εἶναι νὰ δημιουργήσουμε σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τὸν παράδεισό μας κι' ὅμως κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε γιὰ νὰ τὸν μετατρέψουμε σὲ κόλαση. Πῶς θἄθελα νὰ ἔδινα συναυλίες δωρεὰν στὸν κόσμο, στὸν τόπο μου, μ' ἕνα σύνολο σὰν αὐτὸ ποὺ διαθέτω (ἐννοοῦσε βέβαια τὴν Φιλαρμονικὴ 'Ορχήστρα τῆς Ν. 'Υόρκης ποὺ διηύθυνε τότε). Μὰ πίσω ἀπ' αὐτὴ τὴν ὄμορφη τελειότητα ἀγρυπνᾶ ὁ μεγάλος δράκος τῶν μυριάδων δολλαρίων ποὺ ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν παρὰ αὐτὴ τὴν τόση ἄμεμπτη θρησκευτικὴ ἔκφραση ὁ "Αιος Πέτρος θὰ μᾶς ἄνοιγε τὴν πόρτα τοῦ Παραδείσου».

***

'Η βαθειὰ συγκίνησι ποὺ προεκάλεσε σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, βέβαια, ἰδιαίτερα ὅμως στοὺς "Ελληνες ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου συμπατριώτου μας, τοῦ γίγαντα τῆς Θείας Μουσικῆς, τοῦ «Μάγου τῆς Μπακγέτας» ὅπως προσφυέστατα ὀνομάσθηκε, τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, δὲν μποροῦσε νὰ μὴ συγκινήση μέχρι τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς Σερραίους φιλόμουσους.

Σὰν ἐκδήλωση τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν πρὸς τὸν Μητρόπουλο, τὸ μεγάλο αὐτὸ τέκνο τῆς αἰωνίας 'Ελλάδας, ποὺ ἐδόξασε καὶ ἐτίμησε τὴν πατρίδα του στὸν τομέα τῆς μουσικῆς, ὑπῆρξεν ἡ προχθεσινοβραδυνὴ πανηγυρικὴ συγκέντρωση τῶν μελῶν τοῦ Ροταριανοῦ 'Ομίλου τῆς πόλεώς μας στὴν Λέσχη τῶν Δημοσίων 'Υπαλλήλων, στὴν ὁποία παρέστησαν καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι φίλοι τῆς μουσικῆς καὶ τῆς Ροταριανῆς ἰδέας.

Μετὰ τὴν προσέλευση τῶν μελῶν τοῦ 'Ομίλου καὶ τῶν προσκεκλημένων ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ καὶ λάτρης τῆς μουσικῆς κ. Μίμης Στεφανίδης, ἀφοῦ πρὸ χαριτωσε τοὺς συγκεντρωθέντος διὰ τὴν προσέλευσή των, ἔκαμε μιὰ σύντομη ἀλλὰ ἐμπνευσμένη σκιαγραφία τοῦ μεγάλου "Ελληνα 'Αρχιμουσικοῦ.

'Ο κ. Στεφανίδης προτοῦ ἀρχίση τὴν ὁμιλία του ἐπρότεινε νὰ τηρηθῆ ἑνὸς λεπτοῦ σιγὴ «στὴν μνήμη τῆς μεγαλυτέρας 'Ελληνικῆς καὶ παγκοσμίου φυσιογνωμίας καὶ προσωπικότητος, τοῦ μάγου αὐτοῦ τῆς μπαγκέττας Δημήτρη Μητρόπουλου».

Περαιτέρω ὁ κ. Πρόεδρος τῶν Ροταριανῶν ἀνέφερθη μὲ λίγα λόγια γιὰ τὴν μεταφορὰ τῆς σποδοῦ τοῦ Μητροπούλου καὶ τὶς τιμὲς ποὺ ἀπεδόθησαν ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως, τῆς Πολιτείας τῶν καλλιτεχνικῶν ὀργανώσεων τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ Δήμου 'Αθηναίων, καὶ τὴν συγκινητικὴν ὑποδοχὴν ποὺ ἐπεφύλαξεν στὸν μεγάλο νεκρό ὁλάς τῆς πρωτευούσης ὑπεγράμμισεν δὲ ὅτι ἀπὸ τὸν κολοσσὸ τῆς μπαγκέττας, ἀπὸ τὸ φωτεινὸ ἐκεῖνο ἐγκέφαλο, ἀπὸ τὴν τρομερὴ δύναμη ποὺ μὲ τὴ μουσική του μαγεύει καὶ αἰχμαλωτίζει τοὺς πάντας σκορπώντας κύματα καλλιτεχνικῆς γοητείας, ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ μουσικὴ προσωπικότητα τοῦ Μητρόπουλου ἀπὸ τὸ ἐκτυφλωτικὸ μουσικὸ φῶς τίποτε δὲν ἀπομένε παρὰ λίγη στάχτη..

Καὶ ὅμως ἂν τὸ σῶμα τοῦ μαέστρου, τῆς ἀδυσώπητης φωτιᾶς ἔγινε βορᾶ ἡ ψυχή του, τὸ πνεῦμα του ἡ θεόπνευστη τέχνη του μένουν στὶς καρδιές μας βαθειὰ χαραγμένες, κτῆμα τῶν συνανθρώπων του ποὺ τὸν γνώρισαν καὶ παρηκολούθησαν τὴν ἀλματώδη, τὴν ἐκπληκτικὴ ἄνοδο κι' ἐπιβολὴ καὶ τοῦ ἀφιέρωσαν ὄχι μόνον τὸν θαυμασμό ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπη τους».

Συνεχίζοντας ὁ κ. Στεφανίδης ἀφοῦ ἀνεφέρθη σὲ προσωπικές του ἀναμνήσεις γιὰ τὸν Μητρόπουλο καὶ τὸ συνθετικὸ ἔργο τοῦ μεγάλου μαέστρου, εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

«'Εκεῖνο ποὺ ἀξίζει νὰ ὑπογραμμισθῆ παράλληλα εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη μορφὴ τοῦ Μητρόπουλου. 'Ο ἀλτρουϊσμός του ὑπῆρξε συγκινητικός, ἡ γενναιοδωσία του πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας ἀπεριόριστος 'Εφρόντιζε δὲ νὰ καλύπτη τὰς ἐκδηλώσεις συμπαραστάσεώς του πρὸς τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς ἐξαθλιωμένους μὲ τὸν πέπλον τῆς μυστικότητος. 'Εξ ἄλλου ἡ ἁπλότης καὶ ἡ ἀπέριττος συμπεριφορά του, ἡ καταδεκτικότης πρὸς τοὺς ὑφισταμένους του, ὑπῆρξαν πρωτοφανεῖς διὰ τὸν διάσημον ἀρχιμουσικόν.

»Γι' αὐτὸ — ἐτόνισεν ὁ κ. Πρόεδρος τῶν Ροταριανῶν — καὶ ἡμεῖς οἱ Ροταριανοὶ ποὺ τιμοῦμε ἀπόψε τὴ μνήμη του βρίσκουμε ὅτι εἴμεθα πολὺ κοντά του.

»'Ο Δημήτρης Μητρόπουλος ἐνεθάρρυνε καὶ ἐκαλλιέργησε «τὶ ἰδεῶδες τοῦ ὑπηρετεῖν». Μέσα δὲ στοὺς σκοποὺς τοῦ Ρόταρυ εἶναι καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς διεθνοῦς κατανοήσεως, τῆς καλῆς θελήσεως καὶ τῆς εἰρήνης, σ' ἕνα κόσμο ποὺ οἱ ἄνθρωποι τῶν Τεχνῶν, τῶν ἐπιστημόνων καὶ ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων θὰ εἶναι ἡνωμένοι διὰ διεθνοῦς φιλίας ἐξυπηρετοῦσας τὸ ἰδεῶδες τοῦ ὑπηρετεῖν. Αὐτὸ ἐπέτυχεν ἀπόλυτα ὁ μεγάλος μας μαέστρος».

Σὲ συνέχεια ἀφοῦ ὁ ὁμιλητὴς ἀνέφερεν διαφόρους γνώμας διασήμων μουσικῶν διὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Μητροπούλου, ἐπέρανε τὴν ὁμιλίαν του εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Τὸ δοξασμένο παιδὶ τῆς μητέρας 'Ελλάδας, τὸ σύμβολο τῆς μουσικῆς ἰδιοφυΐας ὁ ἀσύλληπτος σὲ φλόγα ὑπερδημιουργίας ὁ ἀκατάβλητος σὲ ἐργατικότητα καὶ καλλιτεχνικὴ πίστι, ὁ ἐκλεκτὸς τῶν ἐκλεκτῶν, ὁ Πρύτανις τῶν πρυτάνεων ὁ Δημήτριος Μητρόπουλος ἀναπαύεται στὰ φιλόξενα ἅγια χώματα, τῆς Πατρίδος μας.

»"Ετσι τελείωσε ἡ ζωὴ ἑνὸς τιμίου, ἀνιδιοτελοῦς γενναίου καὶ ἐνθουσιώδους καλλιτέχνου.

»'Ο Ροταριανὸς "Ομιλος Σερρῶν καταθέτει στὴν σποδό σου αὐτὸν τὸν δάφνινον στεφανον ποὺ ἔγινε ἀπὸ φύλλα δάφνης τῆς Σερραϊκῆς γῆς».

Τὴν ἐμπνευσμένην ὁμιλίαν τοῦ κ. Στεφανίδη ἐκάλυψαν ζωηρὰ χειροκροτήματα τῶν παρισταμένων.

'Απόκομμα ΒΡΑΔΥΝΗΣ
11 ΝΟΕ. 1960

Ἡ Διεθνὴς Μουσικὴ Κίνησις

«Δοσμένος ὁλοκληρωτικὰ στὴν ἀποστολή του»

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ. — ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΛΩΝΙΑ. —

Κάτω ἀπ' αὐτὸν τὸν τίτλο, «δοσμένος ὁλοκληρωτικὰ στὴν ἀποστολή του» ὁ Χάϊντς Γιοάχιμ ἀπ' τοὺς διαπρεπέστερους μουσικοκριτικοὺς τῆς Γερμανίας, γράφει στὴν μεγάλη ἐφημερίδα «Ντὶ Βέλτ» ('Ο Κόσμος) γιὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο, θρηνώντας τὸν χαμό του. 'Η ἐφημερὶς δημοσιεύει, ἐπίσης, στὴν 1η σελίδα της, καὶ τὴ φωτογραφία τοῦ Μητρόπουλου.

— 'Ο κ. Γιοάχιμ ἀναφέρει ὅλη τὴ σταδιοδρομία τοῦ ἀρχιμουσικοῦ μας, τὶς μεγαλοφυεῖς ἐρμηνεῖες του, τὶς συνθέσεις του, τὴν πιανιστική του τέχνη, τονίζοντας πὼς μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Φουρτβέγκλερ καὶ Τοσκανίνι, ἡ ἀπώλεια τοῦ Μητρόπουλου συγκλονίζει ὅλον τὸν κόσμο.

— Καὶ εἶναι ἀληθινὰ τραγικὸ ὅτι στὸ ἴδιο φύλλο τῆς «Βέλτ» (3 Νοεμβρίου) δίπλα στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Γιοάχιμ, ποὺ πέρνει μισὴ στήλη, ὑπάρχει ἀκόμα μιὰ κριτικὴ γιὰ δυὸ συναυλίες ποὺ ὁ Μητρόπουλος διηύθυνε στὴν Κολωνία, ὑπογραμμένη ἀπὸ τὸν ἐπίσης διαπρεπῆ κριτικὸ Χάϊνριχ φὸν Λύτβιτς.

— 'Ο ἀξέχαστος ἀρχιμουσικὸς μας εἶχε διευθύνει τὶς «Παραλλαγὲς 'Ορχήστρας» τοῦ Σένμπεργκ καὶ τὴν «Θάλασσα» τοῦ Ντεμπυσσύ, ὀκτὼ μέρες πρὸ τοῦ θανάτου του, καὶ μόλις δυὸ μέρες πρὶν φύγη γιὰ τὸ Μιλάνο, τὴν «Τρίτη Συμφωνία» τοῦ Μάλερ ποὺ ἔμελλε γὰ δώση στὴ συναυλία τῆς Σκάλας καὶ ποὺ πάνω στὴ δοκιμὴ σταμάτησε ἡ μεγάλη του καρδιά.

* 'Αλλὰ δὲν εἶναι μόνο ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία, ποὺ συγκλονίστηκαν ἀπ' τὸν ἀδόκητο θάνατο τοῦ "Ελληνος ἀρχιμουσικοῦ καὶ ποὺ οἱ ἐφημερίδες τους ἀφιερώνουν μακροσκελῆ ἄρθρα γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν δρᾶσι του.

— Οἱ 'Ελβετικὲς ἐφημερίδες, ἰδιαίτερα τῆς Ζυρίχης, ὅπου ὁ Μητρόπουλος ἐπρόκειτο νὰ διευθύνη κατὰ τὶς προσεχεῖς 'Εορτὲς τοῦ 1961 τὴν «'Ηλέκτρα» τοῦ Στράους, γράφουν, ἐπίσης, συγκινητικὰ ἄρθρα. 'Ο Βίλλι Ράϊχ τῆς «Νέας 'Εφημερίδος τῆς Ζυρίχης ἀναφέρει τὶς ὑπηρεσίες ποὺ ὁ Μητροπουλος προσέφερε στοὺς σύγχρονους νέους συνθέτες, θαυμάζει τὴν καταπληκτικὴ μνήμη του, γράφει γιὰ τὴν καλωσύνη, τὴν θρησκευτικότητα, τὴν σεμνότητα καὶ μετριοφροσύνη τοῦ καλλιτέχνη ποὺ ἔχασε ὁ κόσμος.

— 'Αλλὰ καὶ ἡ Γαλλία δὲν συγκινήθηκε λιγώτερο. "Ολες οἱ ἐφημερίδες τοῦ Παρισιοῦ γράφουν γιὰ τὸν Μητρόπουλο. 'Ιδιαίτερα στὸ «Φιγκαρὸ» ὁ διάσημος κριτικὸς Μπερνὰρ Γκαβοτὺ, ποὺ γράφει ὑπὸ τὸ ψευδώνυμο «Κλαραντόν», τονίζει πὼς μετὰ τὸν Τοσκανίνι καὶ τὸν Φουρτβέγκλερ, ὁ Μητρόπουλος συγκαταλέγονταν ἀνάμεσα στοὺς πιὸ μεγάλους τοῦ κόσμου.

'Απόκομμα ΕΘΝΟΥΣ
Ἡμερομηνία 14 Νοεμβρ...

Τὰ σχέδιά του

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΘΑ ΔΙΗΥΘΥΝΕ ΣΥΝΑΥΛΙΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΗΜΟΝ

Τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, Νοέμβριος. (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας). — Τὸ καλλιτεχνικὸν περιοδικὸν «Σαμπὰχ ἐλ Χὲρ» γράφει, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου τοῦ Μητροπούλου, ὅτι ὁ ἀείμνηστος μαέστρος εἶχε ζητήσει πρὸ διμήνου νὰ τοῦ σταλοῦν τὰ πλέον ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα νεοαραβικῆς μουσικῆς, διότι ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ εἰς τὸν κύκλον μιᾶς καλλιτεχνικῆς του περιοδείας, κατὰ τὴν ἄνοιξιν, καὶ τὸ Κάϊρον, ὁπότε θὰ παρουσίαζεν εἰς τὸ πρόγραμμά του καὶ ἀραβικὴν μουσικήν. Εἰς τὴν σχετικὴν ἐπιστολήν του, ὁ Μητρόπουλος ἔλεγεν: «'Επιθυμία μου εἶναι νὰ διευθύνω μίαν συναυλίαν εἰς τὴν "Ερημον, τὴν ὁποίαν φαντάζομαι σὰν μίαν μυθικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου».

ΝΤ. ΚΟΥΤΣΟΥΜΗΣ

Προτάσεως Αθηνών
14 ΝΟΕ. 1960

Ὁ θάνατος τοῦ Μητροπούλου

'Η Πατρὶς μὲ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου ἀναδημιουργοῦ Μητροπούλου χάνει τὸν ἄνθρωπον τοῦ πνεύματος, χάνει τὸν παγκοσμίως ἐπιβληθέντα ὑπηρέτην τῆς μουσικῆς. Τὰς ἐπιτυχίας του ὠνόμαζεν «ἠθικοὺς θριάμβους καὶ πνευματικὰς νίκας». Διὰ τὸν Μητρόπουλον καμμία προσπάθεια δὲν ἦτο πολὺ μεγάλη, κανένας ἄνθρωπος πολὺ μικρός.

"Ητο ἀσκητὴς φιλόσοφος. 'Απέφευγε τὰς κοινωνικὰς συγκεντρώσεις καὶ τὴν δημοσιότητα περὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς φήμης του. 'Ο θάνατος τὸν εὑρῆκεν ἐπάνω εἰς τὸ πόντιουμ (της Σκάλας τοῦ Μιλάνου) μὲ τὴν ψυχὴν δεσμένην εἰς τὴν θείαν μουσικήν.

'Απόκομμα ΔΡΑΣΕΩΣ Θεσ/νίκη
14 ΝΟΕ. 1960

ΜΟΥΣΙΚΗ

Σεμνὸ μνημόσυνο τοῦ Δημ. Μητρόπουλου

Μὲ δικαιολογημένον ἐνδιαφέρον ἀναμένεται ἡ συναυλία τῆς 'Ορχήστρας Δωματίου τοῦ Λουγκάνο, ποὺ θὰ δοθῆ ὡς ἔκτακτος ἐκδήλωσις τῆς ΤΕΧΝΗΣ, τὸ Σάββατο 19 Νοεμβρίου στὴν αἴθουσα τῆς 'Εταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ἐλβετικὴ αὐτὴ ὀρχήστρα εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον ἀξιόλογα μουσικὰ συγκροτήματα τοῦ εἴδους. Διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας εἶναι ὁ Ρίχαρντ Σούμαχερ, συμμετέχει δὲ αὐτῆς ὡς σολίστ ὁ παγκοσμίου φήμης Οὔγγρος πιανίστας Τζούλιαν Κατόλυϊ ὁ ὁποῖος ἐγγράφει δίσκους μὲ τὶς μεγάλες ἑταιρίες «Ντόϋτσε Γκραμοφὸν Γκεζελσάφτ» καὶ «Χὶς Μάστερς Βοὶς». Τὸ πρόγραμμα τῆς συναυλίας περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς ΜΠΑΧ: Κοντσέρτο γιὰ δυὸ βιολιὰ σὲ ρὲ ἔλασσον ΜΠΑΧ: Κονσέρτο γιὰ πιάνο σὲ ρὲ ἔλασσον, ΜΟ-

---

'Απόκομμα ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ
13 ΝΟΕ. 1960

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

"Ενας ἀκόμη ἐπιφανὴς "Ελλην, ὁ ὁποῖος ὑπέστη ὅταν ζοῦσε, τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς προπηλακισμοὺς τῆς ὄχθεν ἐθνικόφρονος, πράγματι ὅμως ἀντεθνικῆς "Ακρας Δεξιᾶς καὶ τώρα ποὺ ἀπέθανε διακομίζεται ὁ νεκρός του μὲ ἐπίσημον μεταφορικὸν μέσον διὰ νὰ κηδευθῆ μὲ τιμάς, μόνον ὅμως μεταθανατίους, ὅταν εἶναι ἀργὰ πλέον, «κατόπιν ἑορτῆς» θὰ ἔλεγε κανείς!... 'Ο Δημήτρης Μητρόπουλος διέπρεψε παγκοσμίως ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους συγχρόνους διευθυντὰς ὀρχήστρας καὶ ἐτίμησε τὸ ὄνομά του καὶ τὴν πατρίδα του ὅσον ὀλίγοι "Ελληνες εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμπόδισε τοὺς δῆθεν ἐθνικόφρονας, ποὺ διεπόμπευσαν διεθνῶς τὴν 'Ελλάδα κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἰδίως ἐπὶ πολλὰ ἔτη μετ' αὐτόν, ἀκόμη καὶ σήμερον, νὰ τὸν μυκτηρίζουν καὶ οὐσιαστικῶς νὰ μὴ θέλουν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου εἰς τὴν 'Ελλάδα. Οὔτε νὰ γίνη τακτικὸν μέλος τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν οὔτε νὰ καταλάβη ὁ διαπρεπὴς μαέστρος μας τὴν θέσιν ποὺ τοῦ ἄξιζε εἰς τὴν γενέθλιον γῆν... "Ητο ἀποδιοπομπαῖος ὁ Μητρόπουλος, ἐπειδὴ ἦτο προοδευτικὸς καὶ ριζοσπάστης, φίλος τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ, ἐχθρὸς τῶν τυράννων του καὶ τῶν ψευδοεθνικοφρόνων τῆς μετὰ τὸ 1945 θλιβερᾶς περιόδου. Τώρα διὰ λόγους δημοκοπίας εἰς παραμονὰς ἐκλογῶν περιφέρουν τὸν νεκρόν του, ἀφοῦ ζῶντα τὸν ὕβρισαν καὶ τὸν ἐσυκοφάντησαν χυδαίως!...

Ο ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ

COMMERCIAL GREECE
14 NOE. 1960

DIMITRI MITROPOULOS ... GREATEST OF GREEK CONDUCTORS ... DIES IN MILAN

Music has suffered a great loss by the sudden death at Milan on November 2 of the eminent Greek composer and conductor Dimitri Mitropoulos. He died of an attack of cerebral haemorrhage while conducting a rehearsal of the Third Symphony of Gustav Mahler at the Scala Opera House.

Dimitri Mitropoulos was born in Athens in 1896. His father was a leather merchant and his grandfather Metropolitan of Patras. In his youth he wanted to become a monk, but was deterred by the fact that musical instruments are forbidden in monasteries.

He studied at the Athens Academy of Music, receiving the Gold Medal for piano in 1918.

After completing his studies in Athens, he went abroad, studying first composition at the Brussels Conservatoire. From Brussels he went to Berlin, where he studied at the Academy of Music from 1921 to 1924 under Busoni, becoming an assistant conductor at the Berlin State Opera.

In 1924 he returned to Greece, where he became successively conductor of the Symphony Orchestra of the Greek Odeum and, in 1927, of the Athens Odeum Orchestra.

In 1936 he made his first appearance in the United States as conductor of the Boston Symphony Orchestra. In 1939 he settled finally in America, and became director of the Minneapolis Symphony Orchestra, a position he occupied for twelve years.

From 1949 to 1957 he directed the New York Philharmonic Orchestra. During the same period he conducted concerts and operas in all principal musical centres of the word.

In Greece he received the Medal for Letters and the Arts, and in 1959 was elected an honorary member of the Athens Academy. That year he had his first heart attack, which compelled him temporarily to withdraw from musical activities.

Besides being a great conductor, Mitropoulos was also a composer. He wrote the score for an opera, "Beatrice", which was performed in Athens in 1919, the incidental music for Sophocles' "Electra" and Euripides' "Hippolytus", and several concertos, sonatas and other works, including songs to the words of Palamas Sikelianos and Cavafis.

By a strange coincidence, only a few days before his death while conducting a rehearsal of Gustav Mahler's Third Symphony, the International Gustav Mahler Institute had decided to award him its Gold Medal as one of the leading interpreters of the Viennese composer's works.

Περιοδ. Θεσσαλ. Ημερ.
Απόκομμα
Χρονολογία 14 ΝΟΕ. 1960

Ἡ ΨΥΧΗ τοῦ κόσμου, ποὺ εἶναι ἦχος καὶ φῶς, μὲ τὸν θάνατο τοῦ Μητρόπουλου, ἑνὸς ἀπὸ τὰ πιὸ γνήσια παιδιὰ τοῦ 'Απόλλωνα, ράγισε ξαφνικὰ ἀπὸ σπαρακτικὸ λυγμό: Στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου, μέσα στὸ "Αδυτο τῆς Μουσικῆς, ἐνῶ ἀνάστηνε τοὺς ἤχους, ξαναπλάθοντας τοὺς ἀνάερους ἐκείνους κόσμους ποὺ συναδελφώνουν τὴν ἀνθρωπότητα, μιλώντας ὁ Μητρόπουλος τὴν αὐθεντικὴ γλῶσσα κάθε ἀνθρώτου σὲ κάθε γωνιὰ τῆς Γῆς — ψυχὴ καὶ νοῦς, ἐκστασιασμὸς καὶ ἔμπνευση — ὑψώνοντας πάνω ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα μίση τὴν εὐλογία τῆς ἁρμονίας — τρόπαιο καὶ σημαία ἑνὸς καλύτερου κόσμου — ἔπεσε ξέπνοος ἀνάμεσα στὰ μουσικὰ ὄργανα, γιὰ ν' ἀκούσει σὰν ἀποχαιρετισμὸ τὸν βαθύτατο λυγμὸ τῆς τελευταίας τους νότας.

★

ΕΙΧΕ, ἀληθινά, δεχθεῖ ὁ Μητρόπουλος τὸ φίλημα τῶν Θεῶν: Τὸ γνήσιο, τὸ πηγαῖο τάλαντο ποὺ κοχλακίζει σὰ βρυσομάνα, χωρὶς νὰ στερεύει ποτέ. Κι' ἔζησε, εὐλογημένος ἀπὸ τὶς Μοῖρες, ἀνεβάζοντας μαζί του τὴν 'Ελλάδα, νὰ στέκεται ἡ πατρίδα του περήφανη καὶ νὰ τὸν θωρεῖ πάνω ἀπὸ τὶς μυριάδες τῶν θρησκευομένων ἀκροατῶν. Κι' ἐκεῖ ψηλά, ὅταν σήμανε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, δέχτηκε τὸ ὕστερο χάδι τῆς εὐθανασίας. "Ετσι ὄρθιος, μὲ τὴ μπαγκέττα στὸ χέρι, αἰώνιος ἀρχιμουσικός, συνεχίζει τὴν ὑπέροχη διακονία του, μέσα στὴ μνήμη καὶ τὴ λατρεία τῶν ἀνθρώπων. 'Η Μουσικὴ κι' ἡ 'Ελλάδα τὸν συντροφεύουν καὶ σκύβουνε μπρὸς στὴν τέφρα του μὲ συντριβὴ καὶ περηφάνεια.

★

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
13 ΝΟΕ. 1960

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 12. ('Ιδ. ὑπ.).— Ἡ ἐφημερὶς «Μιλλιγιὲτ» δημοσιεύει εἰδικὸν σημείωμα διὰ τὸν Μητρόπουλον, εἰς τὸ ὁποῖον τονίζεται ἡ προσωπικότης τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου "Ελληνος μουσικοῦ καὶ ἀκολουθεῖ βιογραφικὸν σημείωμα. 'Η ἐφημερὶς κατατάσσει τὸν Μητρόπουλον μεταξὺ τῶν Φουρτβέγκλερ, Τοσκανίνι καὶ Κλέμπερ.

'Απόκομμα ΗΜΕΡΑΣ ΠΑΤΡΩΝ
Χρονολογία 12 ΝΟΕ. 1960

'Ο Δημήτρης Μητρόπουλος ἄφησε μόνον κληρονόμον του 'Αμερικανὸν μουσικόν

ΕΞΕΤΙΜΑ ΠΟΛΥ ΤΟ ΤΑΛΕΝΤΟΝ ΤΟΥ

ΝΤΕΜΟΪΝ. "Ενας μουσικὸς ἀπὸ τὴν 'Αϊόβαν, ἀναφέρεται ὡς μόνος κληρονόμος εἰς τὴν διαθήκην τοῦ διασήμου ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Τὸ ὄνομά του εἶναι Τζένημς Ντίξον, ἡλικίας 32 ἐτῶν καὶ ὑπῆρξε κατὰ τὸ παρελθὸν διευθυντὴς τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πολιτείας. 'Ο Ντίξον τώρα διαμένει εἰς Βοστώνην, ὅπου διευθύνει τὴν συμφωνικὴν ὀρχήστραν τῆς Νέας 'Αγγλίας. 'Η διαθήκη τοῦ Μητροπούλου ἠνοίχθη εἰς Νέαν 'Υόρκην. Δὲν ἐγνώσθη πόσην περιουσίαν κατέλιπεν ὁ μεταστάς.

'Ο Ντίξον καὶ ὁ Μητρόπουλος συνηντήθησαν διὰ πρώτην φορὰν τὸ 1946, ὅταν ὁ πρῶτος, ὡς γυμνασιόπαις, ἔπαιζε τρομπέττα εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ σχολείου του. Τότε ὁ Ντίξον εἶχε μεταβῆ διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν Συμφωνικὴν 'Ορχήστραν τῆς Μιννεαπόλεως, ποὺ διηύθυνεν ὁ διάσημος μαέστρος. Δύο ἔτη βραδύτερον συνήντησε πάλιν τὸν Μητρόπουλον εἰς τὴν Μιννεάπολιν, ὁ δὲ μαέστρος τὸν παρώτρυνε νὰ παρακολουθήσῃ εἰδικὰ μαθήματα. Προφανῶς, ὁ ἀρχιμουσικὸς ἐξετίμησε τὸ ταλέντον του, ἐντυπωσιασθεὶς ἀπὸ τὴν ἱκανότητα τοῦ νεαροῦ Ντίξον εἰς τὴν τρομπέτταν.

'Ο Ντίξον ἐπεράτωσε τὰς πανεπιστημιακάς του σπουδὰς εἰς τὴν 'Αϊόβαν τὸ 1951. Τότε ὁ Μητρόπουλος, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας 'Υόρκης, μετέβη εἰς 'Αϊόβαν διὰ νὰ παίξῃ σόλο πιάνο εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ Πανεπιστημίου, τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ὁ Ντίξον. Αὐτὸ ἦτο τὸ δῶρον του πρὸς τὸν ἑορτάζοντα τὴν ἡμέραν ἐκείνην 23ην ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του Τζένημς.

Απόκομμα ΒΗΜΑΤΟΣ
Χρονολογία 13 ΝΟΕ. 1960

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΛΟΤΗΤΑ ΤΟΥ

ΗΤΑΝ ΜΕΓΑΛΗ Η ΠΙΣΤΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΒΑΘΥΣ Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΤΟΥ

Πορτραῖτο τοῦ Δημ. Μητρόπουλου ἀπό ἕναν Ἀμερικανόν φίλον του

Η ΣΤΕΝΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, Νοέμβριος.— Ἡ πρώτη μου συνάντησις μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο ἔγινε τό 1947 εἰς μίαν παράστασιν τῆς «Μήδειας» τοῦ Ρόμπινσον Τζέφερς μέ πρωταγωνίστριαν τήν Ἰουδήθ Ἄντερσον. Εἴμαστε καί οἱ δύο ὄρθιοι καί εἰς τό διάλειμμα ἕνας κοινός γνωστός μάς συνέστησε. Ξαφνικά, ἀμέσως, ἐγίναμε στενοί φίλοι, κυρίως διότι ὁ Μητρόπουλος αἰσθανόταν ἔντονη ἐγκαρδιότητα γιά ὁποιονδήποτε ἀγαποῦσε τό θέατρο.

Ἡ σκηνή, ἰδίως ἐκείνη πού ἐνδιεφέρετο γιά τό δυνατό δρᾶμα, ἦταν ζωτικό κομμάτι τῆς ζωῆς τοῦ Μητρόπουλου. Πράγματι, ἦταν ἕνας ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου κάθε ἐνέργεια ἐνεῖχε κάποιο εἶδος δράματος. Ἡ ἐμφάνισίς του, ἡ ὁμιλία του, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον διηύθυνε, ἡ προσωπική του φιλοσοφία—ὅλα αὐτά περιεβάλλοντο ἀπό μίαν ἄλω θεάτρου. Λέγω θεάτρου, ὄχι θεατρικότητος, γιατί τίποτε τό ψεύτικο δέν ὑπῆρχε στόν μαέστρο. Ὅ,τι κι' ἄν ἔκανε, παρά τά ἀντίθετα ἐξωτερικά φαινόμενα, ἦταν φυσικό καί ἀληθινό.

Ἐπίστευεν ἀπολύτως εἰς ὁ,τιδήποτε ἔκανεν. Ὡς μαέστρος, εἶχε συχνά ἐπικριθῆ ὅτι ἔφερεν εἰς τήν μουσικήν ἕνα εἶδος φλογερᾶς καί διαίας διεγέρσεως τήν ὁποίαν μερικοί τήν ἐθεώρουν ὑπερβολικήν καί ὑστεροῦσαν εἰς ἐπιβλητικότητα.

Εἰς ἀπάντησιν ἔλεγεν ἁπλῶς—καί σᾶς τό μεταδίδω κατά λέξιν, καθώς συχνά κρατοῦσα σημειώσεις ὅταν εἴμαστε μαζί: «Συμβαίνει νά εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος τόν ὁποῖον ἡ μουσική ἐπηρεάζει κατά ἕνα πολύ παράξενο τρόπο. Ἡ μουσική μέ κάνει νά παθαίνωμαι, μέ κάνει νευρικόν καί ἀνήσυχον καί καμμιά φορά μέ δένει μέ συναισθηματικά δεσμά. Ἄν μοῦ τό κάμη αὐτό μία παρτιτούρα, αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκη νά τό μεταδώσω στό ἀκροατήριόν μου. Τί ἀξίζει ἕνας μαέστρος πού δέν ἐπιθυμεῖ νά κάμη τό ἀκροατήριόν του νά αἰσθάνεται ὅπως αὐτός; Δέν εἶμαι ρυθμόμετρον, εἶμαι ἑρμηνευτής. Ἄν αὐτό πού ἔχω νά εἰπῶ διά μέσου τῆς μουσικῆς μου ἐνοχλῆ μερικούς, τότε αὐτοί ἔχουν κάθε δικαίωμα νά μή ἀκούουν. Ἀλλά ἐάν δέν κάνω αὐτό πού ξέρω ὅτι εἶναι σωστό, τότε ψεύδομαι πρός τόν ἑαυτόν μου καί τόν Θεόν μου».

Ἦταν ἕνας ἐντόνως σοβαρός ἄνθρωπος, ἀκόμη καί ὅταν ἠσχολεῖτο μέ τά πιό τυχαῖα πράγματα. Π.χ. ἕνα βράδυ, ὄχι πρίν ἀπό πολύν καιρό, μέ προσεκάλεσε νά ἰδοῦμε ἕνα κινηματογραφικό ἔργον—ἐλάτρευε ὅλων τῶν εἰδῶν τίς ταινίες—τό ὁποῖον ἔτυχε νά εἶναι ἀξιοδάκρυτον ἀπό κάθε ἄποψη πού θά μποροῦσε κανείς νά φανταθῆ. Ἀλλ' αὐτό δέν ἐνοχλοῦσε διόλου τόν Μητρόπουλο. Ἀπεφάσισεν ἐπί τόπου νά κάμη νέαν κατανομήν τῶν ρόλων μέ τόν ἴδικόν του τρόπον. Κάθε ὁλίγα δευτερόλεπτα μέ ἐσκουντοῦσε γιά νά μέ ξυπνήση καί νά μοῦ πῆ: «Τώρα σοῦ λέγω ὅτι δέν θά ἐκοιμόσουν ἐάν τόν ρόλον αὐτόν—καί ἔδειχνε πρός τήν ὀθόνη—τόν ἔπαιζεν ὁ Τζών Οὐαίην. Καί ὁ ρόλος αὐτοῦ τοῦ νέου θά ἐπήγαινε τέλεια στόν Πώλ Νιούμαν. Ὅσο γιά τήν ἡρωΐδα, χρειάζεται μιά Μανιάνι, ὄχι ἕνα τσόφλι».

❁

Ὅλα αὐτά ἐλέγοντο μέ ἀπόλυτην σοβαρότητα, ὁ Μητρόπουλος δέν ἀστειευόταν. Ὁ Μητρόπουλος δέν ἐκωμικοποιοῦσε ποτέ τίποτε. Παρηκολούθει μίαν ταινίαν ἡ ὁποία κατά τήν κρίσιν του ἠδύνατο νά εἶναι καλύτερη καί ἄρχιζε νά τήν ἀναλύη σκηνήν πρός σκηνήν ὡσάν νά ἦτο δυνατόν τό ἔργον νά ξαναπλασθῆ σύμφωνα μέ τάς ὁδηγίας του. Ἤθελε νά βελτιώνη κάθε τι μέ τό ὁποῖον ἤρχετο εἰς ἐπαφήν. Αὐτή ἦταν ἡ κατάστασις πού τόν ἔσπρωχνε νά ἀναζητᾶ τήν τελειότητα.

Ἀλλ' ἐγνώριζε ὅτι ἡ τελειότης ἦταν ἀδύνατη εἰς τά πάντα, ἐκτός τῆς θρησκείας. Ἐσκέφθη, ὅταν ἦτο νέος, νά γίνη κληρικός, ἀλλ' ἡ ἕλξις τῆς μουσικῆς τόν ὡδήγησε πρός ἄλλας κατευθύνσεις. Ὡστόσον ἐσυζητοῦσε διά μακρῶν γιά τήν συγγένεια μεταξύ Θεοῦ καί μουσικῆς καί εἶχε τήν ἰδέαν ὅτι ἡ θέσις του ὡς ἀρχιμουσικοῦ δέν ἦτο διάφορος ἐκείνης τοῦ Ἱερέως. «Καί οἱ δύο ὑπηρετοῦμεν κάτι τό ἰδανικόν—ἔλεγε—καί εἴμεθα ἐδῶ διά νά ὑπηρετήσωμεν τήν ἀνθρωπότητα».

Ἐπίσης καί ἡ φιλοσοφία του περί μουσικῆς εἶχε μιά θρησκευτική βάσι. «Ὁ Σαϊμπεργκ—ἔλεγεν—ἐβγῆκεν ἔξω ἀπό τό σύνηθες τονικόν σύστημα διότι τό τονικόν αὐτό σύστημα δέν τοῦ παρεῖχε πιά τό μέσον νά ἐκφράση τήν πίστιν του. Εὗρε τήν πίστιν του εἰς τήν ἀτονικότητα καί αὐτή τόν ἔκαμεν ἰσχυρόν. Καί αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἰσχύς προσείλκυσε τούς περισσοτέρους ἀπό τούς νέους μας συνθέτας πρός αὐτόν. Ἦταν ἕνας Ἀπόστολος. Καί ἐπειδή ἐπίστευε, προσείλκυεν ὀπαδούς».

Ἀλλά, παρ' ὅλας τάς πολυπλοκότητας τῶν λογισμῶν του καί τόν δυναμισμόν τῆς παρουσίας του, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦτο κατ' οὐσίαν ἕνας ἁπλός ἄνθρωπος. Ἐζοῦσε σχεδόν ὡσάν ἐρημίτης. Ὅταν ἦτο μόνιμος ἀρχιμουσικός τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως ἔμενεν εἰς ἕνα τόσο μικρόν δωμάτιον ὥστε μόλις ἐχωροῦσε ἕνα πιάνο καί τό διαμέρισμα τοῦ ξενοδοχείου του εἰς τήν Νέαν Ὑόρκην ἦτο τόσον λιτά διακοσμημένον ὥστε ἔμοιαζε κάπως μέ σκηνήν μετά τήν ἀφαίρεσιν τῶν σκηνικῶν. Καί μολονότι ἀπέκτησε περιουσίαν, σπανίως ἐδαπανοῦσε περισσότερα ἀπό 3.000 δολλάρια κατ' ἔτος διά τόν ἑαυτόν του. Ἔδιδε τό ὑπόλοιπον τῆς ὡμοιδῆς του εἰς νεαρούς σπουδαστάς πρός ἐξασφάλισιν τῆς συνεχίσεως τῶν σπουδῶν των, εἴτε εἰς τήν θεολογίαν, εἴτε εἰς τήν σύνθεσιν.

Αὐτός ἦταν μόνον ἕνας ἀπό τούς λόγους διά τούς ὁποίους ἠγαπᾶτο ἀπό τόσον πολλούς. Εἰς ὁλόκληρον τόν μουσικόν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐκ παραδόσεως εἶναι θερμοκήπιον ζηλοτυπιῶν καί φθόνου, δέν ὑπῆρχε οὔτε ἕνας ὁ ὁποῖος νά εἰπῆ μίαν λέξιν ἐναντίον του. Ποτέ δέν ἔβαλε τίς φωνές, ποτέ δέν ἔχασε τήν ψυχραιμίαν του, ποτέ δέν ἠρνήθη μιά χάρη. Ἀκόμη καί ὅταν δέν ἐπέτυχε νά καταλάβη τήν διεύθυνσιν τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Βοστώνης, μίαν θέσιν τήν ὁποίαν ἐπεθύμει βαθύτατα, δέν ἐξεδήλωσεν οὔτε ἴχνος θυμοῦ.

Ἀλλά ἐνῶ ἡ μουσική καί ἡ θρησκεία ἀποτελοῦσαν τόν πυρῆνα τῆς ζωῆς του, δέν τοῦ ἔλειπαν τά προσφιλῆ πάρεργα. Τό κυριώτερον ἀπό αὐτά ἦταν ἡ ὀρειβασία. «Ἀνεβαίνω στά βουνά—ἔλεγε—γιατί μοῦ ἀρέσει νά νικῶ τά πράγματα, νά κατοικτῶ. Γιά μένα ἡ κατάκτησις ἑνός βουνοῦ εἶναι ὡσάν τήν κατάκτησιν μιᾶς νέας καί δύσκολης παρτιτούρας. Ἐπίσης ὅταν βρίσκωμαι στήν κορυφήν ἑνός βουνοῦ νοιώθω ἕνα αἴσθημα ζωῆς, ἀλλ' ἐπίσης καί ἕνα αἴσθημα θανάτου. Καί σᾶς λέω ὅτι θά πεθάνω πέφτοντας ἀπό ἕνα βουνό».

Ἡ προφητεία του βγῆκε ἀληθινή. Ὅταν τόν ἐκάλεσεν ὁ θάνατος, ὁ Μητρόπουλος ἦταν στήν κορυφήν ἑνός πολύ ξεχωριστοῦ βουνοῦ. Ἦταν τό ἀνάβαθρόν του.

JAY S. HARRISON

Ἀπόκομμα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
Χρονολογία 13 ΝΟΕ. 1960

ΑΙ ΕΠΙΦΥΛΙΔΕΣ ΤΗΣ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ»

ΕΚ ΠΡΟΣΦΑΤΟΥ ΑΦΟΡΜΗΣ...

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΚΑΥΣΙΝ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

(ΒΡΑΧΥΤΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ.—Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΕΞ ΕΠΟΨΕΩΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ)

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗ
(Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

Τό ζήτημα τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν εἶχεν ἤδη πρό τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ἐμφανισθῆ εἰς τόν κοινωνικόν μας ὁρίζοντα, ἀλλά τό πνευματικόν τῆς πατρίδος μας κλῖμα δέν ἠυνόησε τότε οὔτε τήν καιροσκοπίαν αὐτήν οὔτε κἄν τήν σχετικήν συζήτησιν. Ἡ συζήτησις μόνον ἐπανελήφθη κατ' ἀραιά διαστήματα καί ἀκόμη πρό ἐλαχίστων ἐτῶν, πλήν ἄνευ ἀποτελέσματος.

*

Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν εἶναι εἰδωλολατρικόν ἔθιμον, χρονολογούμενον ἀπό τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς καί χρησιμοποιούμενον παρά τοῖς ἰνδογερμανικοῖς λαοῖς, μάλιστα δέ παρά τισιν Ἰνδοῖς, κατά μέγα δέ μέρος καί παρά τοῖς παλαιοῖς ἡμῶν προγόνοις. Τά αἴτια τοῦ ἐθίμου τούτου ἦσαν ἀφ' ἑνός μέν πρακτικῆς, ἀφ' ἑτέρου δέ θρησκευτικῆς φύσεως. Οἱ πρακτικοί λόγοι ἦσαν ἡ ἀνάγκη τῶν νομαδικῶν κατ' ἀρχάς λαῶν, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι ἐχρησιμοποίησαν, ὡς φαίνεται, τό ἔθιμον τοῦτο, ὅπως, μετακινούμενοι ἀπό τόπου εἰς τόπον, ἔχουν μεθ' ἑαυτῶν τουλάχιστον τήν τέφραν τῶν προσφιλῶν των νεκρῶν. Ὡς θρησκευτικοί δέ λόγοι δύνανται νά θεωρηθοῦν ὁ φόβος πρό τῶν νεκρῶν καί ἡ ἰδέα, ὅτι τό πῦρ καθαίρει τήν ψυχήν καί προπαρασκευάζει αὐτήν δι' ὑψηλοτέραν ἐπιβίωσιν. (Πρβ. τόν θάνατον τοῦ Ἡρακλέους καί τόν μῦθον τοῦ πτηνοῦ Φοίνικος).

Παρά τοῖς Ἑβραίοις, ὡς καί παρά τοῖς ἄλλοις Σημίταις, ἴσχυεν ὡς κανών (μέ ἐλαχίστας ἐξαιρέσεις) ἡ ταφή τῶν νεκρῶν, τήν ὁποίαν ὑπέστη καί ὁ Κύριος. Ἀκριβῶς δέ τό παράδειγμα τοῦτο τοῦ Σωτῆρος ἀφ' ἑνός καί ἡ χριστιανική πίστις ἀφ' ἑτέρου εἰς τήν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν καί εἰς τό σῶμα ὡς κατοικητήριον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ὄχι ὡς δεσμωτήριον τῆς ψυχῆς, συνετέλεσαν εἰς τήν ἐξοστράκισιν τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως, ὡς εἰδωλολατρικοῦ καί εἰς τήν καθιέρωσιν καί ἐμπέδωσιν τοῦ φιλανθρώπου ἐθίμου τῆς ταφῆς καθ' ἅπασαν τήν χριστιανικήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Δύσεως μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων καί εἰς τήν συνύφανσιν αὐτοῦ μετά τῆς θρησκευτικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς τῶν διαφόρων χριστιανικῶν λαῶν.

Ὑπό τήν ἐπίδρασιν ὅμως τῆς Ἀναγεννήσεως καί μάλιστα τοῦ λεγομένου Διαφωτισμοῦ ἤρχισεν ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἐθίμου τῆς καύσεως ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ. Κατά τήν Γαλλικήν Ἐπανάστασιν ἐγένετο ἀπόπειρα ἐπιβολῆς τοῦ ἐθίμου καί καταργήσεως τῶν νεκροταφείων. Ἀπό δέ τῆς Γαλλίας, ὅπου τοῦτο ὑπεστηρίχθη ὑπό τοῦ Balzac καί τοῦ Gautier καί ἄλλων, μετεφυτεύθη ἡ κίνησις ὑπέρ τῆς καύσεως καί εἰς ἄλλας χώρας τῆς Δύσεως, καί δή εἰς τήν Ἰταλίαν, τήν Ἀγγλίαν καί τήν Γερμανίαν, ὅπου ὑπεστηρίχθη μάλιστα ὑπό τῶν γνωστῶν ὑλιστῶν Vogt καί Moleschott. Σύν τῷ χρόνῳ ἡ κίνησις αὕτη, τήν ὁποίαν προυκάλεσαν καί ὑπεστήριξαν ἀντιεκκλησιαστικοί καί ἀντιχριστιανικοί κύκλοι, ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον διά τῆς ἱδρύσεως σχετικῶν συλλόγων καί Κρεματορίων (ἀποτεφρωτικῶν κλιβάνων) εἰς διαφόρους μεγάλας πόλεις τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς, μάλιστα δέ ἐν Ἰταλίᾳ καί Γερμανίᾳ. Κατά τῆς κινήσεως δέ ταύτης ἀντέδρασαν ἐπιμόνως ὄχι μόνον ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, ἀπαγορεύουσα καί μέχρι σήμερον τήν θρησκευτικήν κηδείαν τῶν διά καύσιν προοριζομένων νεκρῶν, ἀλλά καί αἱ Προτεσταντικαί Ἐκκλησίαι, ἀκόμη δέ καί πολλά εὐρωπαϊκά κράτη, τουλάχιστον ἐπί τινα χρόνον. Ἀπό δέ τό πρόσφατον περιστατικόν τοῦ μακαρίτου Δ. Μητροπούλου, τοῦ ὁποίου ὁ νεκρός ἀπετεφρώθη εἰς τό Λουγκάνο τῆς Ἑλβετίας, ἐπληροφορήθημεν ἀπό τάς ἐφημερίδας ὅτι εἰς τήν Ἰταλίαν δέν ὑπάρχουν πλέον Κρεματόρια. Περί τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν θά ἠδύνατό τις νά εἴπῃ ὅτι ἀνέχονται σήμερον τήν καῦσιν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τήν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν οὔτε τό δόγμα οὔτε ἱερός τις κανών οὔτε κἄν ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπαγορεύει εἴτε τήν καῦσιν εἴτε τήν ἐκκλησιαστικήν κηδείαν καί εἶναι ἀπορίας ἀξία ἡ προσφάτως δημιουργηθεῖσα, ὡς μή ὤφελε (ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας), παρέκκλισις τοῦ ἐθίμου τούτου. Καί ὁ ἴδιος ὁ Μητρόπουλος, ὁ τόσο ταπεινόφρων, ψιθύρισε μετά τήν παράστασιν, αὐτή τήν ἀποχαιρετιστήρια πρός τή ζωή, τῆς «Δύναμης τοῦ Πεπρωμένου» στήν Ὄπερα τῆς Βιέννης:

— Τέτοιες παραστάσεις εἶναι δῶρον θεοῦ.

Ὅταν μετά τό τέλος τῶν ἐμφανίσεών του στή Βιέννη καί στό Σάλτσμπουργκ, πρίν ἀπό δυό μῆνες, ἀποχαιρετοῦσε τίς φίλες πού θά γύριζαν στήν Ἑλλάδα ἐκεῖνες εἶχαν τό αἴσθημα ὅτι τίς ἀποχαιρετοῦσε διά παντός. Ἡ ματιά του ἦταν βαθύτατα θλιμμένη.

— Ὁ Θεός νά μ' ἀξιώσῃ νά σᾶς ξαναδῶ, ψιθύρισε.

— Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό ἐσένα, Δημήτρη, τοῦ εἶπε ἡ κυρία Κατσογιάννη.

— Ὄχι ἀπό ἐμένα. Ἀπό τή μοῖρα, εἶπε ὁ Μητρόπουλος.

Σέ μιά ἄλλη στιγμή εἶπε στήν κ. Κατσογιάννη:

— Μή μ' ἀφήσετε σέ ξένα χώματα.

Ἡ κυρία Κατσογιάννη ἦταν ἡ μόνη Ἑλληνίδα πού, πῆγε μέ τήν κυβερνητική ἀποστολή, μέ τόν κ. Κουρνοῦτο, στήν Ἰταλία γιά νά μεταφέρουν τά λείψανά του, «νά μή μείνουν σέ ξένα χώματα». Καθώς εἶναι γνωστό, ἐπειδή ἡ καῦσις δέν μποροῦσε νά γίνῃ στήν Ἰταλία μετέφεραν τό νεκρό στό Λουγκάνο.

— Ἔβρεχε στό Μιλᾶνο, ὅταν ἦταν νά ξεκινήσουμε, ἀφηγεῖται ἡ κυρία Κατσογιάννη. Ὡστόσο, ὅταν τό φέρετρο μπῆκε στή νεκροφόρο, ὁ καιρός ξάνοιξε. Ξεκινήσαμε. Μπροστά τό αὐτοκίνητο μέ τό νεκρό, πίσω ἐμεῖς. Ὅταν, προχωρώντας, φάνηκαν οἱ Ἄλπεις ὁ οὐρανός ἔγινε ἀττικός. Τά μεγάλα βουνά, πού τόσο τά ἀγαποῦσε, ἦταν σά νά τόν ὑποδέχονταν. Οἱ Ἰταλοί μᾶς λέγαν δείχνοντας τήν δροσειρά τῶν Ἄλπεων πού τή λένε «Τό πριόνι τοῦ οὐρανοῦ»: «Αὐτό γίνεται πολύ σπάνια. Σχεδόν πάντα τό σύννεφο σκεπάζει «Τό πριόνι τοῦ οὐρανοῦ». Αὐτό πού γίνεται σήμερα εἶναι πολύ σπάνιο».

Ἔπειτα τόν πῆρε τόν Μητρόπουλο ἡ πυρά, ἐνῶ ἔπαιζε τό ἁρμόνιο. Μές στό στρατιωτικό ἀεροπλάνο οἱ πέντε Ἕλληνες ἀεροπόροι πού ἐπέστρεφαν στήν Ἑλλάδα τήν τέφρα τοῦ Μητρόπουλου ἦταν συγκλονισμένοι ἀπό τήν πράξη:

— Σιωπηλοί, σεμνοί, συγκινημένοι, ἦταν σάν πέντε ἄγγελοι πού γύριζαν τήν τέφρα του, εἶπε ἡ κυρία Κατσογιάνη.

Ὅλα ἦταν στόν τόνο τῆς τελειότητος καί τῆς δμορφιᾶς, ὅπως τή θέλησε στή ζωή του.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

Υ. Γ.: Ὁ Μητρόπουλος δέ θέλησε λουλούδια καί στεφάνους. Ἀλλά πολλοί θά ἤθελαν κάτι νά εἰσφέρουν εἰς μνήμην του. Νομίζω πώς θά ἦταν ὡραία πράξη ἄν τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν δημιουργοῦσε ἕνα Ταμεῖον Ὑποτροφιῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου. Γιά νά σπουδάζῃ ἕνα παιδί μουσική ὅπως σπούδασε κι' ἐκεῖνος. Τήν πρώτη εἰσφορά θά μποροῦσε νά τήν καταθέση στό Ταμεῖο αὐτό ἡ Κυβέρνηση. Καί θά ἀκολουθοῦσαν οἱ φίλοι του.

Καθημερινή
Νέα Σελίδα
15 ΝΟΕ. 1960

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ δόξα τῆς Ἑλλάδος, ποὺ εἶχε καλύψει τὸν κόσμον μὲ τοὺς φθόγγους τῆς μουσικῆς καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ἠθικῆς προσωπικότητος ἑνὸς τελείου ἀνθρώπου, ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν οὐράνιον σφαῖραν τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀφθάρτου δόξης. Ὁ Μητρόπουλος ἐτίμησε τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅσον ὀλίγοι καὶ ἀπετέλεσε, δι' αὐτὴν καὶ δι' ὁλόκληρον τὸν κόσμον, τὴν προσωποποίησιν τοῦ ἰδανικοῦ εἰς τὰς δυνατὰς ἀνθρωπίνους διαστάσεις του. Δι' αὐτὸ καὶ ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειάν του ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος καὶ τοῦ ἀπέδωσε τὰς ὑστάτας τιμὰς μὲ εἰλικρινῆ σεβασμὸν καὶ ὁλόψυχον γενναιοδωρίαν. Ἂν δὲ ἀπὸ τὴν προσφορὰν αὐτὴν τῶν τιμῶν ἀπουσίασεν ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία, διὰ λόγους καθαρὰ τυπικοὺς καὶ ἐθιμικούς, ἡ ἀνεπίσημος ἐκκλησία καὶ τὸ θρησκευόμενον πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ἀπένειμε μὲ βαθυτέραν συγκίνησιν τὰς ὀφειλομένας πρὸς αὐτὸν τιμάς. Διότι ὁ Ὀλύμπιος μουσουργὸς ἦτο σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ πιστὴ χριστιανικὴ ψυχή. Ἂς ἐλπίσωμεν ἡ περίπτωσίς του, ποὺ ἤγειρεν ἤδη ζωηρὰς συζητήσεις εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ θεολογικοὺς κύκλους, νὰ γίνῃ ἀφορμὴ ἐξετάσεως τοῦ ἐθίμου ὑπὸ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι γεννᾷ πολλὰς ἀπορίας τὸ θέμα: νὰ μὴ ἀρνῆται ἡ Ἐκκλησία θρησκευτικὴν κηδείαν ἀπὸ οἱονδήποτε ὡρισμένον ἄθεον καὶ νὰ τὴν ἀρνῆται, δι' ἀσήμαντον αἰτίαν, ἀπὸ πιστὸν τῆς ἱεραποστολικῆς μορφῆς ἑνὸς Μητροπούλου.

Απόκομμα ΒΗΜΑΤΟΣ
Χρονολογία 15 ΝΟΕ. 1960

ΔΙΑΤΙ ΕΚΑΗ Η ΣΟΡΟΣ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΚΛΙΠΟΝΤΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΟΜΙΛΕΙ ΣΑΦΩΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΠΟΔΟΝ

Ὡριζεν ἀμετακλήτως ὅτι ἔπρεπε προηγουμένως νά γίνῃ ἀποτέφρωσις

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 14 Νοεμβρίου. Ἰδιαιτέρα Ὑπηρεσία.— Ὁ πρό ἡμερῶν ἐκλιπών διάσημος Ἕλλην ἀρχιμουσικός Δημήτρης Μητρόπουλος, διατυπώνει σαφῶς εἰς τήν διαθήκην του τήν ἐπιθυμίαν διά τήν μεταφοράν τῆς τέφρας του εἰς τήν Ἑλλάδα. Τό κείμενον τῆς διαθήκης, ἀναφέρει συγκεκριμένα τά ἑξῆς: «Ἀποτελεῖ ἀμετάκλητον ἐπιθυμίαν μου, ὅπως εἰς περίπτωσιν θανάτου μου δημοσιευθῆ εἰδοποίησις πρός ἀποφυγήν ἀποστολῆς ἀνθέων. Πᾶν ἄτομον τό ὁποῖον θά ἐπεθύμει νά ἀποτίσῃ φόρον τιμῆς, δύναται νά συμβάλῃ εἰς κεφάλαιον συγκεντρωθησόμενον εἰς τό ὁμομά μου. Τό κεφάλαιον τοῦτο θά χρησιμοποιῆται ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Ἀμερικανῶν συνθετῶν, τήν διαχείρισίν του δέ δέον νά ἀναλάβῃ ἡ Ἑταιρεία τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἡ σορός μου νά μή ἐκτεθῆ εἰς κοινήν θέαν καί νά ἀποτεφρωθῆ, ἄνευ τελετῆς καί κατά τόν πλέον σύμφορον τρόπον. Ἡ τέφρα μου νά ἀποδοθῆ εἰς τόν Τζαίημς Ντίξον, διαμένοντα εἰς τήν πόλιν τῆς Ἀϊόβα, εἰς τήν ὁδόν Σένταρ 1333, νά τοποθετηθῆ δέ ἐντός κοινῆς ληκύθου ἤ ἑτέρου δοχείου ἀγορασθησομένου εἰς τήν ὀνομαστικήν του ἀξίαν. Ὁ προαναφερθείς Τζαίημς Ντίξον, δύναται, ἐάν τό ἐπιθυμῇ, νά παραδώσῃ τήν ὡς ἄνω ληκύθου εἰς τήν Ἑλλάδα»...

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη 15 Νοεμβρίου 1960

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

(Η ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ «ΔΥΝΑΜΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟΥ» ΣΤΗΝ ΟΠΕΡΑ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ)

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Ἤμουν στό Παρίσι, προσκαλεσμένος γιά φαγητό, ὅταν μόλις ἔφτασα στό σπίτι πού μᾶς φιλοξενοῦσε μοῦ ἀνήγγειλαν τό θάνατο τοῦ Μητρόπουλου. Εἶχαν διαβάσει τήν εἴδηση στήν ἀπογευματινή ἔκδοση τοῦ «Μόντ». Καί ἀπό τά σχόλια πού ἔγιναν, μέ τήν ἀναγγελία αὐτοῦ τοῦ θανάτου, σ' ἐκείνη τή συντροφιά τῶν ξένων πού κανένας τους δέν ἦταν μουσικός, εἶδα πόσο ἡ φήμη καί ἡ δόξα του ἦταν ἀληθινά μεγάλη, ἡ μεγίστη πού ἀξιώθηκε Ἕλλην καλλιτέχνης ἐκτός τῆς Ἑλλάδος.

Γυρίζοντας τήν μεθεπομένη στήν Ἀθήνα πρόλαβα νά φτάσω στό Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ἀκριβῶς τήν ὥρα πού γινόταν ἡ τελετή τῆς ἀναλήψεώς του. Ὁ Σεφέρης — καθώς ἔμαθα — εἶπε τή μοναδική λέξη, θέλοντας νά δώσῃ ἕναν χαρακτηρισμό στό θάνατο τοῦ Μητρόπουλου — στόν τρόπο τοῦ θανάτου του: Ἀνάληψις. Ἦτων, πράγματι, μιά ἀποθέωση τοῦ θανάτου, ὅπως θά τήν ὀνειρεύόταν ἕνας ζωγράφος τῆς Ἀναγέννησης νά τήν κάμῃ πίνακα μνημειώδη μέ ἀγγέλους καί μέ σύννεφα. Ὁ Μητρόπουλος, τρέμοντας τήν ἀσχήμια τῶν γερατειῶν καί τοῦ ἄρρωστου κορμιοῦ, πεθαίνει ὄρθιος, ἀπάνω στό πόδιουμ, ἐνῶ δίνει στήν ὀρχήστρα τίς τελευταῖες ὁδηγίες γιά μιά σελίδα τοῦ Μάλερ. Ἔδωσε τίς ὁδηγίες, ἡ ὀρχήστρα ἑτοιμαζόταν νά ξαναρχίσῃ, ἐκεῖνος ἄφησε τήν μπαγκέτα του κι' ἔγειρε. Αὐτό ἦταν. Εἶχε ζητήσει νά τόν κάψουν. Ἔτσι ἔγινε καπνός καί ἀέρας. Κι' ὅ,τι ἔμεινε ἀπ' τό σῶμα του, ἕνα τίποτα, μπῆκε σέ μιά λήκυθο κι' ἀποτέθηκε στήν ὀρχήστρα τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἀπ' τή μιά κι' ἀπ' τήν ἄλλη ἀναβαν δυό φλόγες. Οἱ ἄρχοντες τῆς Πολιτείας, ὁ λαός εἶχε γεμίσει τό ἀρχαῖο θέατρο. Πολλή συγκίνηση, κατάνυξη ἀληθινή, ἐλάχιστοι λόγοι, λίγα κλαδιά δάφνης, ἡ ὀρχήστρα τῶν Ἀθηνῶν πού ἔπαιζε χωρίς μαέστρο. Καί πίσω ἀπ' τίς κουφάλες τοῦ θεάτρου, ἐκεῖ κατά τή Σαλαμῖνα, τά χρώματα τοῦ ἀττικοῦ ἡλιοβασιλέματος πού ἔδιναν μιάν αἴσθηση αἰωνιό-

Συνέχεια εἰς τήν 4ην σελίδα

Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος

τητος—ἐκείνη τή δόνηση πού κάνει τά ἀρχαῖα ἐρείπια, τίς σπασμένες καλῶνες, νά ζοῦν καί νά ὑπάρχουν σάν πλάσματα μέ ψυχή καί μέ πάθος.

Ἀνάληψις. Τί ἄλλο πράγματι νά πῆ κανείς γιά τήν τελειότητα αὐτοῦ τοῦ θανάτου καί τῆς λειτουργίας τῆς πομπῆς του;

Ἀνέβηκα, προχτές, στό σπίτι τῆς Μαγκουφάνας, στό σπίτι

Περιοδ. Νέα Εστία
Απόκομμα
Χρονολογία 15 ΝΟΕ. 1960

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Κ' ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η ΦΥΓΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Εἶναι μερικοὶ μεγάλοι, ποὺ ἀφοῦ πρῶτα-πρῶτα προικίστηκαν μὲ τὴ θεία δωρεὰ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ κατόπιν εὐνοήθηκαν ἀπὸ τὶς μοῖρες, ὥστε νὰ ζήσουν δυνατά, δημιουργικά, τιμημένα καὶ πλούσια, ἔχουν καὶ τὴν ὕστατη εὔνοια ν' ἀφίνουν τὸν φθαρτὸν κόσμο μας στὴν πρέπουσα στιγμὴ καὶ μέσα στὸ μεγαλεῖο ἑνὸς θανάτου, ποὺ πλαισιώνει μὲ σωστὲς ἀναλογίες καὶ μὲ συνέπεια ὅλη τὴν ἐπίγεια ζωή τους. Γιατὶ φαίνεται πὼς καὶ τὸν τρόπο καὶ τὴν ὥρα, ποὺ θὰ τελειώσει κανεὶς τὶς μέρες του τὰ ρυθμίζει, κατὰ τὴ μεγαλωσύνη ἢ τὴ μετριότητα τοῦ ἀνθρώπου, κάποια ἀνώτερη δύναμη, ποὺ τὶς ἀποφάσεις της δὲν τεχνουργεῖ μόνον ἡ μοῖρα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἴδια ἡ ζωὴ τοῦ ἀπερχόμενου καὶ ἡ θέλησή του καὶ ἡ προετοιμασία του.

Πάντα τὸ στοχάζομαι αὐτό, ὅταν μελετῶ τοὺς θανάτους κάποιων ἐκλεκτῶν, ὅπως π.χ. τοῦ μεγάλου Ρώσου, ποὺ μὲ τὸ σημερινό της τεῦχος ἡ «Νέα Ἑστία» συμμετέχει στὴν παγκόσμια μνημόνευση τοῦ ὀνόματός του μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως πενῆντα χρόνων ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Θυμοῦμαι πὼς ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς νιότης — καὶ τὸ γεγονὸς δὲν ἦταν τότε πολὺ μακρυνὸ — κοντὰ στὴ βαθύτατη ἐντύπωση ποὺ ἄφινε στὴν νεανικὴ ψυχὴ τὸ ἔργο τοῦ Τολστόη, κοντὰ στὴν ὄχι πολὺ συνειδητή, ὅμως μὲ πολὺ ὑγιὲς ἔνστικτο δυνατὴ ἐντύπωση, ποὺ ἄφινε καὶ στὸ μυαλὸ τὸ μνημειῶδες π.χ. μυθιστόρημά του «Πόλεμος καὶ Εἰρήνη», τὴν ἴδια σχεδὸν βαθειὰ ἐντύπωση προκαλοῦσε καὶ ἡ δραματικὴ ἐκείνη φυγή του καὶ ὁ εὐθὺς μετὰ ἀπὸ αὐτὴ θάνατός του στὸν ἀσήμαντον ἐκεῖνο σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τοῦ Ἀστάποβου. Καὶ ἡ ἐντύπωση δὲν ἦταν βέβαια μόνο δική μου. Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ἀκριβῶς, καλὸς καὶ εὐγενικὸς φίλος, ποὺ ἔτυχε νὰ ζεῖ νέος στὴ Ρωσία κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ θανάτου τοῦ Τολστόη, μοῦ περιέγραφε τὴν ἐντύπωση ποὺ ἄφηκε σ' αὐτὸν καὶ σὲ πλῆθος ἄλλων νέων ὁ θάνατος τοῦ Τολστόη, ὄχι ἁπλῶς σὰν μιὰ ἀπώλεια ἑνὸς μεγάλου μυθιστοριογράφου, ἀλλὰ καὶ σὰν στεφάνωμα μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς.

Βέβαια, ἂν ὁ Τολστόη πέθαινε στὸ σπίτι του ἢ στὸ δωμάτιο ἑνὸς νοσοκομείου μὲ ὅλη τὴν ἐθιμοτυπία, μὲ τὴ θαλπωρὴ καὶ τὴ στοργὴ ὅλων τῶν οἰκείων του καὶ ὕστερα ἀπὸ ὅλες τὶς δυνατὲς φροντίδες τῆς ἰατρικῆς, δὲν θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους συγγραφεῖς τῆς Εὐρώπης. Ὅμως ἡ σχεδὸν ἀλλόφρενη ἐκείνη φυγή του, ὁ λαχανιασμένος ἐκεῖνος πυρετὸς τῆς δραπετεύσεως, ποὺ μάλιστα τόσο ξαφνιάζει ὅταν σημειωθεῖ πὼς φλογίζει τὰ κατὰ τεκμήριον τουλάχιστον νηφάλια γηρατειά, καὶ ἡ γοργὴ κοπὴ τοῦ νήματος τῆς ζωῆς ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν κρίσιμη ὥρα, πρὶν ἐπέλθει τυχὸν ἡ πικρὴ δοκιμασία κάποιου προσωπικοῦ μετανοιωμοῦ ἢ κάποιου πειθαναγκασμοῦ ἀπὸ ἄλλους, δίνει καὶ στὸ συγγραφέα καὶ στὸν ἄνθρωπο μιὰ ἀκόμη δυνατὴ φτερούγα γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ μεγίστου ὕψους. Ἡ φυγὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Τολστόη ἦταν ὅ,τι ταίριαζε στὴν ἀνήσυχη, στὴν κυμαινόμενη, στὴν ἀπαιτητικὴ καὶ μεγάλη ζωή του. Καὶ ἂν αὐτὸ εἶναι μιὰ προσφορὰ τῆς μοίρας, πρέπει νὰ μὴ ξεχνοῦμε πὼς εἶναι καὶ ἕνα εἶδος συνεποῦς τελευταίας πράξεως τῆς ὅλης του ζωῆς.

Κάτι ἀνάλογο σκεπτόμουν τὶς ἡμέρες αὐτὲς γιὰ ἕναν ἄλλο πρόσφατο θάνατο, γιὰ τὸ θάνατο τοῦ δικοῦ μας Δημήτρη Μητρόπουλου. Ἕνας μέτριος καὶ φοβισμένος ἀνθρωπάκος, μόλις ἡ καρδιὰ τὸν εἰδοποιοῦσε καὶ οἱ γιατροὶ τὸ πιστοποιοῦσαν, πὼς ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου εἶναι πιθανός, θὰ πανικοβάλλονταν. Καὶ ὁ Ἀδυσώπητος θὰ τὸν εὕρισκε στὸ κρεβατάκι του. Ὅμως ὁ Μητρόπουλος δὲν κατέβηκε ἀπὸ τὴ γέφυρά του. Καὶ φυσικὰ ὁ θάνατος τὸν βρῆκε μὲ τὴ μπαγκέτα στὸ χέρι τὴν ὥρα, ποὺ πραγματοποιοῦσε γιὰ πολλοστὴ φορὰ τὸν προορισμὸ τῆς ζωῆς του: νὰ αἰσθητοποιεῖ καὶ νὰ χαρίζει στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἁρμονία τῆς μεγάλης μουσικῆς.

Πάντα λοιπὸν θὰ τὸν θυμοῦνται οἱ εὐαίσθητοι ἄνθρωποι καὶ τὸν τόπο καὶ τὸν τρόπο τοῦ θανάτου κάποιων ἐκλεκτῶν. Καὶ θὰ τὸν λογαριάζουν ὡς μιὰ ἀκόμη βεβαίωση τῆς μεγαλωσύνης των.

ΠΕΤΡΟΣ ΓΛΕΖΟΣ

Περιοδ. Νέα Εστία
Απόκομμα
Χρονολογία 15 ΝΟΕ. 1960

Τό δημοσιεύσιμο

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
(1896 - 1960)

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ — Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἕνα πρωῒ στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου ἡ ὀρχήστρα περίμενε τὸ μαέστρο γιὰ ν' ἀρχίσει ἡ πρόβα στὴν 3η συμφωνία τοῦ Μάλερ. Τὴν ὁρισμένη ὥρα, 10.15 π.μ., ἕνας ψηλός, λιγνὸς ἄντρας μπῆκε στὴν αἴθουσα, προχωρώντας μὲ βῆμα σταθερό, χαρούμενος, γελαστός, κι ἀνέβηκε στὸ πόντιουμ. Ἄρχισε ἡ πρόβα κι ἐξακολούθησε κανονικὰ γιὰ καμιὰ εἰκοσαριὰ λεπτά. Ξαφνικὰ γλίστρησε ἡ μπαγκέτα ἀπὸ τὸ χέρι του κι ἔπεσε κατὰ γῆς. Τὰ βάχτυλα τοῦ μαέστρου, ἐκεῖνα τὰ μαγικὰ βάχτυλα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ἔμειναν ἀκόμα λίγα δευτερόλεπτα στὴ θέση ποὺ κρατοῦσαν τὴ μπαγκέτα. Σὲ λίγο σωριάστηκε ὁ Μαέστρος καταγῆς. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν μπόρεσε νὰ προφέρει λέξη. Καθὼς τὸν μετέφεραν στὸ νοσοκομεῖο, ἡ ψυχὴ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου παράτησε τὸ γήϊνο κορμί του. Ἦταν ἡ μοιραία μέρα, 2 τοῦ Νοέμβρη τῆς φετεινῆς χρονιᾶς, τὸ τέλος μιᾶς ζωῆς δοξασμένης.

Ὅταν ἔμαθα τὴ θλιβερὴ εἴδηση, μοῦ φάνηκε νὰ ξετυλίγεται μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου ὁλόκληρη ἡ ζωὴ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ τέκνου τῆς Ἑλλάδας μας, ζωὴ ποὺ τὴν παρακολούθησα μὲ καμάρι ἀπὸ τὰ παιδικά του χρόνια. Καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ μοῦ φάνηκε σὰν μιὰ συμφωνία Ἡρωϊκή, γραμμένη θελγματικὰ ἀπὸ τὸν ἴδιον ἢ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἴσαμε τὴν τελικὴ συγχορδία τοῦ φινάλε της μὲ τὸ βουβὸ χτύπο τῆς πεσμένης μπαγκέτας.

Γιατί εἴτε συνειδητά, εἴτε ἀπὸ ἔνστικτο, ὁ ἴδιος ἔπλασε τὴ ζωή του μὲ τὴ θ έ λ η σ ή του, θέλησή που ὑπερνίκησε κάθε δυσκολία, κάθε ἐμπόδιο. Τὸν ἤθελαν ἀξιωματικὸ τοῦ ναυτικοῦ οἱ γονεῖς του, ὅμως ἐκεῖνος, ὑπακούοντας στὴν ἐσωτερική του ἐπιταγή, ἀκολούθησε ἀμέσως τὸ δρόμο ποὺ τὸν ἔφερε στὴν κορυφὴ τῆς Μεγάλης Τέχνης. Κατάλαβε ἀπὸ νωρὶς πὼς ἡ μουσικὴ δὲν ἦταν γι' αὐτὸν ἐ π ά γ γ ε λ μ α, ἀλλὰ ἀ π ο σ τ ο λ ή. Πὼς εἶχε χρέος ν' ἀξιοποιήσει τὰ πλούσια δῶρα ποὺ τοῦ εἶχε χαρίσει ἡ φύση μ' ἁπλοχεριά, γιὰ νὰ ἐξυψώσει τῶν ἀνθρώπων τὶς ψυχές. Καὶ τί δῶρα! Μουσικὴ ἀντίληψη σπάνια, μνήμη τεράστια, τεχνικὲς ἱκανότητες μοναδικές. Καὶ προχωροῦσε ὁλοένα ἁλματικά. Χρυσὸ μετάλλιο στὶς διπλωματικές του ἐξετάσεις στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν, λαμπρὲς σπουδὲς στὸ ἐξωτερικό, χάρη στὴν ἐνίσχυση φιλομούσων, Ἐμμανουὴλ Μπενάκη καὶ τοῦ ζεύγους Μιλτιάδη καὶ Μαρίας Νεγρεπόντη, ποὺ ἀναγνώρισαν ἀμέσως τὴν ἰδιοφυΐα του. Εἶχε γράψει κιόλας ἀρκετὰ ἔργα, μουσικὴ κάμερας, τραγούδια, κομμάτια συμφωνικὰ καὶ γιὰ πιάνο καὶ μιὰν ὄπερα «Βεατρίκη» ποὺ ἀνεβάστηκε στὰ 1919 μὲ πρωταγωνίστρια τὴν Κατίνα Παξινοῦ.

Ἀπὸ κεῖ καὶ ὕστερα ἀδιάκοπο ἀνέβασμα σὲ ἀνώτερα ἐπίπεδα τεχνικῆς, δημιουργίας καὶ πρὸ πάντων ἀ ν α δ η μ ι ο υ ρ γ ί α ς, ὅταν ἀποφάσισε νὰ ἀφιερώσει ὅλες του τὶς δυνάμεις στὴ διεύθυνση τῆς ὀρχήστρας. Ἔφτασε τελικὰ νὰ δοξαστεῖ παγκόσμια καὶ ν' ἀναγνωριστεῖ ὡς ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος ἀρχιμουσικός.

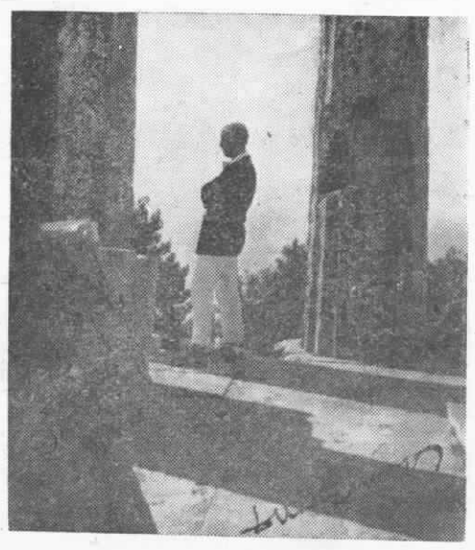

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος στὸ Ναὸ τῆς Ἀφαίας — Αἴγινα.

Αὐτὴ ἡ καταπληκτικὴ σταδιοδρομία συντελέστηκε μὲ τὴν ἀβάσταστη θέλησή του νὰ ὑπερνικήσει κάθε ἐμπόδιο ὁλικό. Ἀσκοῦσε τὸ κορμί του μὲ τὴν ὀρειβασία στὶς ἀψηλότερες κορυφὲς τῶν βουνῶν ἐδῶ κι ἀλλοῦ. Ἔλεγε πὼς ἡ πιὸ εὐτυχισμένη μέρα τῆς ζωῆς του ἦταν ὅταν ἀνέβηκε στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου καὶ κάθησε στὸ θρόνο τοῦ Διός. Δὲν ἦταν ὅμως ἕνας ξερός, ἄχαρος ἀσκητής. Χαιρόταν τὶς ὁμορφιὲς τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὶς ἀ λ η θ ι ν ὲ ς ὁμορφιές. Ἔμενε μακριὰ ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνούσια κοσμικὰ γλέντια, ἀλλὰ χαιρόταν τὴ συντροφιὰ φίλων ποὺ τὸν ἀγαποῦσαν καὶ τὸν ἔνιωθαν. Καὶ ἡ μεγάλη χαρά του ἦταν ἡ μελέτη τῆς Τέχνης. Μὲ τὸ πάθος του γιὰ τὴ μουσικὴ καταπιανόταν μὲ ὅ,τι μποροῦσε νὰ τοῦ χρησιμέψει. Τὸν θυμοῦμαι νὰ στέκεται στὸ βάθος τῆς ὀρχήστρας παίζοντας τύμπανο γιὰ νὰ βρίσκεται σὲ στενώτερη ἐπαφὴ μὲ τὰ ὄργανα. Δὲ σταματοῦσε ποτὲ νὰ μελετᾶ τὶς παρτιτοῦρες τῶν μεγάλων ἔργων ποὺ εἶχε κιόλας διευθύνει ἑκατὸ ἴσως φορές. Ἀκόμα καὶ ταξιδεύοντας τὶς ἀκουβαλοῦσε μαζί του καὶ τὶς μελετοῦσε μέσα στὸ τραῖνο, καὶ πάντα ἔβρισκε κάτι καινούριο νὰ προσθέσει στὴν ἑρμηνεία του. Ἔτσι μὲ τὴν ἀβάσταστη θέλησή του καὶ τὴν καταπληχτική του ἐργατικότητα ἔφτασε νὰ δοξαστεῖ παγκόσμια γιὰ τὴν ὑπέροχη μουσική του ἀναδημιουργία.

Καὶ τώρα θέλω νὰ μιλήσω γιὰ τὸν ὑπέροχο ἄνθρωπο.

Εἶχε πάντα βαθειὰ θρησκευτικότητα, ποὺ παρὰ λίγο νὰ τὸν τραβήξει στὸ μοναχικὸ βίο. Ὡς τόσο, θρησκεία καὶ μουσικὴ ἦταν γι' αὐτὸν ἕνα. Ὄχι θρησκεία ἐξωτερική, θρησκεία τύπων, ἀλλὰ ψυχικὴ ἔξαρση, καὶ χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ καλωσύνη. Ἡ καρδιά του ξεχείλιζε ἀπὸ συμπόνια γιὰ τοὺς συνανθρώπους του. Ἡ χαρά του ἦταν νὰ δίνει, ὅλο νὰ δίνει. Νὰ ντύνει τὰ παιδιὰ τῶν φτωχῶν μουσικῶν τῆς ὀρχήστρας του. Νὰ βοηθεῖ νέους μουσικοὺς στὰ πρῶτα τους βήματα. Πόσοι δικοί μας νέοι βρῆκαν γιὰ κόμπασον καιρὸ θερμὸ ἀποκούμπι στὴν Ἀμερικὴ χάρη στὸ Μητρόπουλο. Καὶ μόλις ξεχώριζε κάποιον μὲ ταλέντο, τοῦ ἔδινε συμβουλὲς γιὰ νὰ τελειοποιήσει τὴν παρτιτούρα του καὶ νὰ μπορέσει νὰ τοῦ τὴν παρουσιάσει ἄρτια στὸ ἀμερικανικὸ κοινό.

Λάτρευε τὴ φύση. Οἱ ὁμορφιές της τὸν ἐνέπνεαν, ὄχι νὰ τὶς ἀντιγράψει, ἀλλὰ ἀντικρύζοντάς τες νὰ γεμίζει ἡ ψυχή του κατάνυξη. Σὲ μιὰν ἐκβρομή μας στὴν Αἴγινα, στάθηκε ὥρα πολλὴ ἀντικρύζοντας τὴ θάλασσα ἀπὸ τὸ ναὸ τῆς Ἀφαίας, βυθισμένος σὰν σὲ προσευχή.

Εἶχε τὸ σπάνιο χάρισμα τῆς ἁπλότητας καὶ τῆς καλωσύνης. Μεγάλος καὶ τρανὸς καὶ δοξασμένος, εἶχε μείνει πάντα ἕνα μεγάλο παιδί. Ἔλαμπε ἀπὸ χαρὰ ὅταν ἀντίκρυζε πρόσωπα ἀγαπητά, περιφρονοῦσε ὅμως κοσμικὲς ἐπιδείξεις καὶ ἀπέφευγε νὰ χάνει τὸν καιρό του σὲ δεξιώσεις, πρὸ πάντων στὴν Ἀμερική, ὅπου ἦταν πάντα περιζήτητος, ὅταν μάλιστα εἶχε φτάσει νὰ εἶναι ὁ μεγάλος καὶ δοξασμένος μαέστρος τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης. Προτιμοῦσε νὰ ξεκουράζεται πηγαίνοντας στὸν κινηματογράφο, γιὰ νὰ ξαναρχίζει πάλι μὲ καινούρια ἔνταση τὶς μουσικές του μελέτες. Προσπαθοῦσε νὰ μὴ σπαταλᾶ οὔτε ἕνα λεπτὸ τῆς ζωῆς του, ποὺ μποροῦσε νὰ τοῦ χρησιμέψει γιὰ τὴ μουσική.

Ἡ μυστικόπαθη θρησκευτικότητά του φανερωνόταν πολλὲς φορὲς στὶς πρωτοχρονιάτικες κάρτες ποὺ ἔστελνε ἀπὸ τὴ Ν. Ὑόρκη στοὺς φίλους του, μὲ εὐχὲς γραμμένες ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἢ φράσεις ἀπὸ ποιητές. Ἦταν κι αὐτὲς ἕνας τρόπος νὰ σκορπίζει χαρά, μὲ λόγια ἁπλά, γεμάτα ἀγάπη, σὰν παραινέσεις ἢ ἐξομολογήσεις. Ἀξίζει ν' ἀναφέρω μερικές:

«Ἡ ἀνθρωπότητα ἀνταμείβει κάποτε μὲ περίεργο τρόπο τοὺς μεγάλους δημιουργούς της. Ἡ Ἀμερικὴ π.χ. θὲν πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ Κολόμβου. Κι ὅμως τόνομα τοῦ Κολόμβου βρίσκεται σ' ὅλες τὶς καρδιὲς τοῦ λαοῦ της. Εὔχομαι σ' ὅλους τοὺς φίλους μου μιὰ παρόμοια ἀνταμοιβή».

«Σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ προσπάθησα νὰ ἐξυπηρετῶ, νὰ κατανοῶ, νὰ ἀγαπῶ, καὶ τώρα ποὺ μὲ κατανόησαν, μὲ ἐκτίμησαν, μὲ ἀγάπησαν, νιώθω τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφράσω μὲ ταπεινοσύνη τὴ βαθύτατη εὐγνωμοσύνη μου γιὰ τὸ πολύτιμο αὐτὸ δῶρο».

(20 - 2 - 1956)

«Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ πάλι ποὺ θώσατε τόση σημασία στὸ φετεινὸ χρονιάτικο μήνυμά μου. ... κι ἐγὼ πάντα προσπαθῶ, μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπο, νὰ δικαιολογήσω τὴν ὕπαρξή μου, προσφέροντας κάτι ἀπὸ τὶς δυνατότητες γιὰ τὶς ὁποῖες μορφώθηκα».

(27 - 1 - 1953)

* * *

Τέτοιος ἦταν ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, σὰν καλλιτέχνης, σὰν δημιουργός, σὰν ἐμπνευσμένος ἀναδημιουργός, σὰν ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Καὶ τὸν ἀγάπησε ὁ Θεός. Καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ τέλος ποὺ ἀποζητοῦσε: ν ὰ π ε θ ά ν ε ι ὄ ρ θ ι ο ς. Ἡ Ἡρωϊκὴ συμφωνία τῆς ζωῆς του τέλειωσε μὲ τὸ πέσιμο τῆς μπαγκέτας του.

ΑΥΡΑ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Περιοδ. Εβδομαδιαία
Απόκομμα
Χρονολογία 15 - ΝΟΕ. 1960

Μουσικὴ

Δημήτρης Μητρόπουλος

Ὁ θάνατος, διέγραψε τὴν τελευταίαν γραμμὴν τῆς τροχιᾶς τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Διότι καὶ ὁ θάνατός του ὑπῆρξεν, ὅπως τὸν εὑρῆκε, ἕνα περιστατικὸν τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς, σχεδὸν ὄχι τυχαῖον. Εὑρέθησαν καὶ ἐγράφησαν, ἤ, ἐλέχθησαν πολλαὶ λυρικαὶ ἐκφράσεις διὰ τὸ τέλος αὐτὸ ἐπὶ τοῦ «podium τοῦ Ἀρχιμουσικοῦ. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ ὁποιον ἔχει σημασίαν ἐδῶ, δὲν εἶναι ὅτι ὁ θάνατος εὑρῆκε τὸν Μητρόπουλον ὡς ἕναν «ἀγαπημένον τῶν θεῶν», ὅπως εἰς τοὺς ἀρχαίους μύθους, ἐπάνω εἰς προσφιλῆ του ἐνασχολίαν, χωρὶς προειδοποίησιν, εἰς μίαν εὐτυχῆ στιγμήν. Ἡ ἐνασχολία ἦτο, πράγματι ἡ κατ' ἀποκλειστικότητα προσφιλής, διότι ὁ Μητρόπουλος ἦτο καθ' ὁλοκληρίαν ἀφοσιωμένος εἰς τὴν τέχνην, ἄρα καὶ ἡ στιγμὴ ἦτο εὐτυχής, ἀλλὰ ὁ θάνατος δὲν ἦλθε χωρὶς προειδοποίησιν. Ὁ Μητρόπουλος, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ τὸν ἀναμένῃ, ἐν ἐπιγνώσει, δεδομένου ὅτι ὁ κίνδυνος, μετὰ τὴν ἀπὸ ἐτῶν πρώτην κρίσιν καὶ τὴν περυσινὴν ἐπανάληψίν της, ἦτο ἐμφανής. Ὁ Μητρόπουλος, παρ' ὅτι τοῦ εἶχεν ὑποδειχθῆ ν' ἀποσυρθῆ, ἠθέλησε ν' ἀγνοήσῃ τὸν κίνδυνον. Εἶναι τοῦτο ἕνας ἐνσυνείδητος ἡρωϊσμός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προβάλλει τὸ μεγαλεῖον τοῦ τέλους. Εἶναι, ὅμως, μία αὐτοθυσία τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς, δὲν θὰ τοῦ ἐπέτρεπεν ἡ ὕπαρξις ἑνὸς ἰδιαιτέρως ἰδικοῦ του ἀνθρωπίνου περιβάλλοντος. Καὶ ὁ Μητρόπουλος ἀνεξαρτήτως διὰ ποῖον λόγον, ἦτο μόνος. Καὶ ὁ μόνος διάλογος τῆς ψυχῆς του, ἦτο ὁ διάλογος μὲ τὴν τέχνην. Κατὰ τοῦτο, λοιπόν, εὑρῆκε τὸν εὐτυχέστερον δι' αὐτὸν θάνατον, διότι εἰς τὸ τέλος του, περιεστοιχίζετο ἀπὸ μουσικὰς ἰδέας πραγματοποιουμένας εἰς ἤχους, ὅπως ἕνας ἄλλος ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα του πρόσωπα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὑποκατάστατον, ἀκόμη καὶ δι' ἕναν ἀσκητὴν τῆς τέχνης, εἶναι, πράγματι, εἰς θέσιν ν' ἀντικαταστήσῃ ὁλόκληρον τὴν προσφορὰν τῆς πραγματικῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἡ τέχνη εἶναι ἕνα μέρος; Ἂς ἐνθυμηθοῦμε γνωστὴν ἐπιστολὴν ἑνὸς ἀφοσιωμένου τῆς Τέχνης, ἐκ τῶν μεγαλυτέρων, τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην τοῦ Wagner πρὸς τὸν Lisgt, ὅπου ἐξομολογεῖται ὅτι, ἡ τέχνη εἶνει δι' αὐτὸν ἡ φανταστικὴ πραγματοποίησις τῶν ὅσων τοῦ εἶχεν ἀρνηθῆ ἡ ζωὴ καὶ ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἀντήλλασσεν τὴν τέχνην του ὁλόκληρον, διὰ μίαν εὐτυχισμένην πραγματικὴν ζωήν. Κατὰ τὸ πόσον εἶχε συνειδητοποιήσει τοῦτο ὁ Wagner φαίνεται ἀκριβῶς, ἀπὸ τὸ πάθος μὲ τὸ ὁποῖον, αὐτόχρημα ἀρπακτικά, ἐπροχώρησε εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς πραγματικῆς ζωῆς. Ἴσως νὰ εἶναι χρήσιμον τοῦτο τὸ παράδειγμα, διὰ νὰ σταθμισθῇ ἡ τραγικότης τῆς περιπτώσεως τοῦ Μητρόπουλου, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ κριθοῦν οἱ λόγοι ὅσων, ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς πρὸς τό... παρόν, εὑρῆκαν τὴν αἰσθητικὴν διάθεσιν νὰ χαρακτηρίσουν «ὡραῖον» τὸν θάνατον τοῦ Μητρόπουλου.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μουσικῆς ζωῆς τῆς μέσης εἰκοσαετίας τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὁ Μητρόπουλος θὰ μείνῃ ὡς μία ἰδιαιτέρως ἔντονος προσωπικότης, ὄχι μόνον χάρις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ταλάντου του καθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ αἰτίας τῶν ἀντιλήψεών του ἐπὶ τῆς ἑρμηνείας, αἱ ὁποῖαι ἀποκαλύπτουν ὅτι, ἐντὸς του, ὑπῆρχεν ἕνα κρᾶμα ρομαντικῆς αὐθαιρεσίας, μακρυνὴ ἀπήχησις τῶν τάσεων τοῦ μέσου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ «ἐγκεφαλισμοῦ», ἄλλη ἔκφανσις καὶ αὐτὴ αὐθαιρεσίας, γνώρισμα τοῦ κριτικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας. Ὑπῆρξε συνεπῶς, μία ἰδιοσυστασία ἀντιφατικὴ κατὰ τὸ ψυχικὸν καὶ τὸ διανοητικὸν περιεχόμενόν της, ἡ ὁποία εὑρῆκε τὴν δικαίωσίν της εἰς τὸν μεγαλοφυᾶ τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου ἐξεφράζετο.

Ἔκφρασις τοῦ Μητρόπουλου ὑπῆρξεν ἡ ἀναδημιουργία, δηλαδὴ ἡ ἑρμηνεία. Καὶ ὁ τομεὺς αὐτός, καθ' ἑαυτόν, ἔχει σημεῖα ἀντιλεγόμενα. Διότι, ἡ ἑρμηνεία, ἡ ὁποία προϋποθέτει πάντοτε τὴν κρᾶσιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ (ἔργου) καὶ τοῦ ὑποκειμενικοῦ (Ἑρμηνευτὴς), εἶναι, ὁπωσδήποτε, κάτι τὸ ἀστάθμητον. Καὶ παραλλάσσει ἐξ αἰτίας τοῦ αὐτοῦ πάντοτε παράγοντος, ἀναλόγως, δηλαδή, τοῦ ὑπεισερχομένου παράγοντος τοῦ Ἑρμηνευτοῦ. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου, προκύπτουν ποικίλαι περιπτώσεις ἑρμηνείας, ἀπὸ τοῦ περιορισμοῦ εἰς τὸ ἐλάχιστον τοῦ ὑποκειμενικοῦ στοιχείου τοῦ Ἑρμηνευτοῦ, ἕως τῆς κυριαρχικῆς προβολῆς του. Ἐκ τῶν δύο τούτων ἀκραίων τάσεων, ὁρίζονται αἱ ἀντίστοιχοι κύριαι σχολαὶ ἑρμηνείας. Ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑρμηνευτὴς προσφέρεται εἰς τὸ ἔργον, ἐπιδιώκει τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν τῶν εἰς αὐτὸ ἐμφαινομένων προθέσεων τοῦ Συνθέτου. Καὶ ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἔργον προσφέρεται εἰς τὸν Ἑρμηνευτήν, παρέχον ἐκφραστικὰς καὶ ἐν γένει αἰσθητικὰς δυνατότητας καὶ πέραν τῶν ἐμφαινομένων προθέσεων τοῦ Συνθέτου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι, πάντως, δυνατὸν εἰς τὴν μουσικήν, ἡ ὁποία, λόγῳ, ἀκριβῶς τοῦ ἀφηρημένου χαρακτῆρος της, δὲν ἔχει τὴν ἀπολύτως προσδιωρισμένην ἐκφραστικὴν διατύπωσιν ἄλλων Τεχνῶν, τοῦ λόγου, ἤ, τῶν εἰκαστικῶν. Ὁ Μητρόπουλος, εἶχεν ἐκλέξει τὴν σχολὴν ἡ ὁποία προσεφέρετο περισσότερον πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του καὶ ὑπῆρξεν ὁ πλέον τολμηρὸς διδάσκαλος τῆς ἀναδημιουργικῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑρμηνευτοῦ. Ἐδῶ εὑρίσκεται ὅ,τι ἄλλοι ἐθαύμασαν καὶ ἄλλοι ἐκατηγόρησαν σ' αὐτόν. Καὶ ἡ δικογνωμία θὰ τὸν ἀκολουθεῖ καὶ πέραν τῆς ὑλικῆς ζωῆς του, ἐφ' ὅσον τὰ σύγχρονα μέσα παρέχουν τὸ προνόμιον τῆς διαρκείας καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀναδημιουργῶν, καταδικασμένον ἄλλοτε ν' ἀκολουθῇ τοὺς φορεῖς του ἀπὸ τῆς σιγῆς εἰς λήθην.

Α. Κ. ΛΑΒΔΑΣ

Ἀπόκομμα Ἐφημερίς
Χρονολογία 15. NOE. 1960

Σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ κουτὶ κλείστηκε μιὰ δόξα...

ΜΙΑ ΔΟΞΑ ΠΟΥ ΕΣΒΥΣΕ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, ὁ μεγάλος μουσικός, ὁ ἀσύγκριτος καλλιτέχνης, ὁ εὐγενικὸς ἄνθρωπος, ὁ ἀφιερώσας τὴν ζωή του στὸ πεντάγραμμο, δὲν ὑπάρχει πιά. Ἡ Μουσικὴ ἑστερήθη τῶν ὑπηρεσιῶν του. Οὔτε, βέβαια, ἡ δόξα του, οὔτε τὸ ὄνομά του θὰ σβύσῃ, ἀφοῦ πῆρε τὴ θέσι του στὴν παγκόσμια ἱστορία τῆς Μουσικῆς.

Μέχρι καὶ τοῦ ἑξηκοστοῦ πέμπτου ἔτους, ὁ Μητρόπουλος μὲ τὴ μπαγκέττα στὸ χέρι. Στὴ Μουσικὴ ἡ ἀγάπη του, σ' αὐτὴν ἡ προσήλωσίς του. Οὔτε στιγμὴ μακρυά της, ἀφοῦ κι' ὁ θάνατος ἀκόμα, μὲ τὴν ἀδυσώπητη ἀπόφασί του, δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἀνταμώσῃ μακρυὰ ἀπὸ τὸ ἀναλόγιο. Κι' ὁ μεγάλος Μητρόπουλος, ἡ μουσικὴ αὐτὴ δόξα τῆς Ἑλλάδος, ἡ διεθνὴς αὐτὴ καλλιτεχνικὴ φυσιογνωμία, ἔπεσεν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων. Ἡ τύχη τὸν ηὐνόησε. Δὲν ἦταν δυνατὸν ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος νὰ ὀνειρευθῇ εὐτυχέστερον τέλος. Κυκλωμένος ἀπὸ τοὺς συνεργάτας μουσικούς, ἄφησε τὴν τελευταίαν του πνοὴ στὸ ἀναλόγιο, τὴν στιγμὴ ποὺ διηύθυνε μιὰ δοκιμὴ μὲ τὴν ὀρχήστρα τῆς «Σκάλας» τοῦ Μιλάνου. Καὶ ὁ μουσικὸς κολοσσός, αὐτὸς ὁ ἀνυπέρβλητος γίγας, ὁ μαγος τῆς μπαγκέττας, ποὺ ἠλέκτριζε τὰ μέλη τῆς ὀρχήστρας κι' ἐσαγήνευε τὸ ἀκροατήριον, ἐτερμάτισε τὴν σταδιοδρομίαν του, ἀλλὰ ἐνδόξως. Ἔπεσεν ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος. Ὁ θρίαμβός, ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε ζῶντα, συνοδεύει καὶ τὴν μνήμη του.

Η ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΤΟΥ

Γέννημα καὶ θρέμμα τῆς Ἀθήνας ὁ Μητρόπουλος, εἶδε τὸ φῶς τῆς ζωῆς τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1896. Ἔμπορος ὁ πατέρας του, εἶχε τὴν φιλοδοξία νὰ τὸν κάνῃ ἀξιωματικὸ τοῦ Ναυτικοῦ. Ἀλλὰ ὁ Μητρόπουλος δὲν συνεκινεῖτο ἀπὸ τὰ γαλόνια. Μιὰ βαθειὰ θρησκευτικὴ πίστι τὸν μαγνήτιζε πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον κι' ἤθελε ν' ἀκολουθήσῃ τ' ἀχνάρια τοῦ παππού του καὶ τοῦ θείου του. Ὁ πρῶτος παππᾶς, ὁ δεύτερος ἀρχιεπίσκοπος. Λάτρευε ὅμως καὶ τὴν μουσική. Κι' ἂν δὲν πῆγε τελικὰ στὸ Ἅγιο Ὄρος, ὅπως ἐσκόπευε, τοῦτο ὀφείλετο σ' ἕνα ἐκκλησιαστικὸ κανόνα, ποὺ ἀπαγορεύει τὰ μουσικὰ ὄργανα στὰ μοναστήρια. Μποροῦσε νὰ ζήσῃ ὁ Μητρόπουλος χωρὶς μουσική; Κι' ἐπροτίμησε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν τέχνη τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος κι' ἐνεγράφη στὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ὅπου ἐσπούδασε πιάνο, ἁρμόνιο καὶ ἀντίστιξι, ἀπὸ τοὺς κορυφαίους τότε δασκάλους Μαρσὶκ καὶ Βανσενχόβεν. Ἦταν τέτοια ἡ ἐπίδοσίς του στὴ μουσική, ποὺ σπουδαστὴς ἀκόμη τοῦ Ὠδείου ὁ Μητρόπουλος, συνέθεσε ἕνα μελόδραμα, τὴν «Ἀδελφὴ Βεατρίκη». Γι' αὐτὴ του τὴ σύνθεσι ἐξεφράσθη κολακευτικώτατα ὁ μουσουργὸς Σαὶν - Σάνς, ὅταν πέρασε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὰ 1915 — 16 καὶ μάλιστα τὴν ἐσχολίασε ἐνθουσιαστικὰ στὶς στῆλες μιᾶς γαλλικῆς ἐφημερίδος.

Στὰ 1918, τιμημένος μὲ τὸ χρυσὸ μετάλλιο, τελειώνει τὰ ἐγκύκλια μαθήματα στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν καὶ φεύγει γιὰ τὶς Βρυξέλλες, νὰ συνεχίσῃ τὶς σπουδές του. Ἀπὸ κεῖ, ἐγκαθίσταται στὸ Βερολῖνο γιὰ ἀνώτερα μαθήματα, κοντὰ στὸν καθηγητὴ Μπουζόνι, ὅπου εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐξασκηθῇ καὶ πρακτικῶς ὡς μαέστρος στὴν ἐκεῖ Κρατικὴ Ὄπερα, πλάϊ στοὺς Μπλὲχ καὶ Κλέϊμπερ.

Στὰ 1924 ἐπιστρέφει στὴν γενέτειρα μὲ πρόσκλησι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου, γιὰ ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀρχήστρας του. Ὕστερα ἀπὸ ἀποδοτικὴ δουλειά, τοῦ ἀναθέτουν τὴν διεύθυνσι τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ μὲ τὴν ὀντότητά του, χαρίζει μιὰ ἀφάνταστη ἄνθησι στὴν μουσικὴ κίνησι τοῦ τόπου. Ἡ φήμη του δὲν ἄργησε νὰ ξεπεράσῃ τὰ στενὰ ὅρια τῆς Πατρίδος μας καὶ στὰ 1930 καλεῖται νὰ διευθύνῃ συμφωνικὲς ὀρχῆστρες στὰ πιὸ μεγάλα μουσικὰ κέντρα, ὅπως στὸ Παρίσι, τὸ Λίβερπουλ, τὸ Βερολῖνα, τὶς Βρυξέλλες, τὴν Ρώμη, τὴν Νεάπολι, τὴν Φλωρεντία, τὸ Λονδῖνο. Ἀκαταπόνητος, ἀλλὰ καὶ γεμᾶτος αὐτοπεποίθησι, ὁ Μητρόπουλος βαδίζει μὲ βῆμα σταθερὸ πρὸς τοὺς ἀνοικτοὺς ὁρίζοντας τῆς διεθνοῦς προβολῆς. Ἡ ἱκανότης του ὡς ἰδεώδους μαέστρου, εἶναι ἀναμφισβήτητη. Σ' αὐτὸ συνετέλεσε καὶ ἡ περίπτωσις τῆς ἐμφανίσεώς του, κατὰ τὸ 1934 ὡς μαέστρου καὶ σολίστ, ὅταν ἐκλήθη νὰ διευθύνῃ τὴν Φιλαρμονικὴ τοῦ Βερολίνου. Ἐπρόκειτο νὰ παιχθῇ τὸ κοντσέρτο γιὰ πιάνο τοῦ Προκόπιεφ, μὲ σολίστ τὸν Ἔγκον Πέτρι. Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ὅμως, ὁ Πέτρι δὲν προσῆλθε καὶ γιὰ νὰ μὴ ματαιωθῇ ἡ συναυλία, ὁ Μητρόπουλος ἀνέλαβε νὰ τὸν ἀναπληρώσῃ, παίζοντας ἀντὶ τοῦ Πέτρι καὶ διευθύνοντας τὴν ὀρχήστρα ἀπὸ τὴν θέσι τοῦ σολίστ, μὲ τόση ἐπιτυχία, ὥστε τὸ γεγονὸς ἔμεινε ἱστορικὰ στὰ μουσικὰ χρονικὰ τοῦ Κόσμου. Ἀπὸ τότε, ἡ φήμη του ἐδραιώθη διεθνῶς. Μετὰ πάροδον μιᾶς διετίας, ἡ δόξα του ἀνοίγει καινούργια πόρτα: Καλεῖται στὴ Βοστώνη κι' ὕστερα ἀπὸ ἐπιτυχεῖς ἐμφανίσεις, ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσι τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως καὶ ποὺ χάρις στὴν μπαγκέττα τοῦ Μητρόπουλου ἡ ὀρχήστρα αὐτὴ ἀποκτᾷ διεθνῆ φήμη. Στὰ 1945 τὸν καλοῦν στὴν Νέα Ὑόρκη καὶ ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσι τῆς Φιλαρμονικῆς, ποὺ μέχρι τότε διηύθυνε ὁ μεγάλος Τοσκανίνι. Στὴ θέσι αὐτὴ παρέμεινε δέκα ὁλόκληρα χρόνια — γεγονὸς ἀξιοσημείωτο — καὶ στὸ διάστημα αὐτὸ ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐγνώρισε τοὺς μεγαλύτερους θριάμβους. Μετὰ τὴν δεκαετῆ προσφορὰν πρὸς τὴν Φιλαρμονικήν, ἐστράφη πρὸς τὴν Μετροπόλιταν Ὄπερα, ὅπου ὁ μεγάλος αὐτὸς δημιουργὸς ἐγνώρισε ἀφάνταστες δόξες. Ὁ «δαιμόνιος ἀρχιμουσικὸς», ὅπως ἀπεκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς κύκλους, ἐπεσκέπτετο καὶ κάθε χρόνο τὰ διάφορα εὐρωπαϊκὰ κέντρα καὶ διηύθυνε τὶς Συμφωνικὲς Ὀρχήστρες. Πρόπερσι, ὕστερα ἀπὸ μιὰ καρδιακὴ προσβολή, οἱ γιατροὶ τοῦ ἀπηγόρευσαν γιὰ λίγους μῆνες τὴν τόσο κοπιαστικὴ ἐργασία. Μὰ ὁ Μητρόπουλος δὲν ἦταν δυνατὸν ν' ἀποχωρισθῇ τὴν μπαγκέττα του. Ἦταν ἡ ἴδια του ἡ ζωή. Καὶ τῆς τὴν χάρισε. Παγκόσμιο ἦταν καὶ εἶναι τὸ πένθος γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Μητρόπουλου. Δὲν ἔσβυσε ἁπλῶς ἕνας ἄνθρωπος. Ἔχασε τὸ διεθνὲς Κοινὸ τὸν μεγάλο, τὸν ἐξαίρετο, καλλιτέχνη.

Β.—

Νοέμβριος 1960

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΣΤΟ ΘΡΟΝΟ ΤΟΥ ΔΙΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

Τοῦ ΤΑΣΟΥ ΖΑΠΠΑ

Προέδρου τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Συγγραφέων καὶ Δημοσιογράφων τοῦ Τουρισμοῦ.

Οἱ μεγάλοι καλλιτέχνες καὶ οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς ποὺ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς χώρας των καὶ προβάλλουν τὸ πνεῦμα των καὶ τὴν τέχνη των στὸ διεθνὲς προσκήνιο, εἶναι χωρὶς ἄλλο οἱ ἄμισθοι πρέσβεις τῆς πατρίδος των, οἱ ὁποῖοι ἀνέδοξα γιὰ τὸν τόπο τους ἐργάζονται καὶ δοξάζουν τὴν πατρίδα τους.

Ἕνας τέτοιος πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξε ὁ μέγας Μητρόπουλος ποὺ χάσαμε. Ἀπὸ τὸ 1936 περίπου, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὴν πατρίδα, περιέφερε σὲ ὅλη τὴν ὑδρόγειο, ὅπου μεγάλο καλλιτεχνικὸ κέντρο, τὴ σημαῖα τοῦ Ἔθνους του καὶ κατηύγαζε μὲ τὸ σελαγίζον πνεῦμα του καὶ τὴν ἄφθαστη μεγαλοφυΐα του τὸ διεθνὲς μουσικὸ στερέωμα.

Ἡ παρουσία τοῦ Μητρόπουλου, εἴτε στὴν Μετροπόλιταν Ὄπερα τῆς Ν. Ὑόρκης, εἴτε στὴν συμφωνικὴ ὀρχήστρα τῆς Μινεαπόλεως, εἴτε στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου, εἴτε στὴν Ὄπερα τῆς Βιέννης, εἴτε στὸ Κόβεν Γκάρτεν τοῦ Λονδίνου, εἴτε στὰ φεστιβὰλ τοῦ Σάλτσμπουργκ ἢ τῶν Ἀθηνῶν, ἦταν πάντοτε μιὰ ἐγγύησις γιὰ τὴν ἀνώτερη καλλιτεχνικὴ ποιότητα τῆς ἐργασίας του καὶ πάντα ἕνας ἀναμφισβήτητος θρίαμβος τῆς μουσικῆς. Γιατὶ τὸν Μητρόπουλο ἦταν ἐνσαρκωμένη ἡ μεγαλοφυΐα. Τίποτα τὸ κατώτερο ἢ τὸ μέτριο.

Θυμᾶμαι τὸν ἀξέχαστο μαέστρο νὰ διευθύνῃ τὴν συμφωνικὴ ὀρχήστρα τοῦ Συλλόγου Συναυλιῶν κατὰ τὰ ἔτη 1924—1927 στὶς συναυλίες ποὺ ἐδίδοντο στὸ θέατρο «Ἰντεάλ», στὰ «Ὀλύμπια» καὶ ἀλλοῦ καὶ ἀργότερα τὴν συμφωνικὴ ὀρχήστρα τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, τὴν μετέπειτα Κρατικὴ Ὀρχήστρα. Ἦταν ἀπὸ τὶς σπάνιες μουσικὲς ἀπολαύσεις ποὺ δοκίμασαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀπόσταγμα καλλιτεχνικῆς πανδαισίας. Ἦταν ἡ ἐποχὴ πού, νομίζω, μὲ πρωτοβουλία δική του ἡ Ἀθήνα γνώρισε σὲ ρεσιτὰλ ἢ μὲ τὴν ὀρχήστρα, τοὺς μεγάλους δασκάλους τοῦ πιάνου Κορτώ, Ζάουερ, Ἰτούρμπι καὶ τόσους ἄλλους. Στάθηκε αὐτὴ μιὰ εὐτυχισμένη περίοδος τῆς μουσικῆς ζωῆς τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης.

Δὲν λησμονῶ ἀκόμα τὸν Μητρόπουλο, στὴν ἴδια περίοδο, πόση μουσικὴ ζωτικότητα καὶ δραστηριότητα ἔδειχνε σὰν καθηγητὴς τότε τοῦ Ἑλλ. Ὠδείου, σὲ ὅλες τὶς καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ ἱδρύματος. Ἀπὸ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν περίοδο τοῦ 1924—27 διατηρῶ μιὰ συγκινητικὴν καλλιτεχνικὴν ἀνάμνησι. Συνέβαινε τότε νὰ σπουδάζω μουσικὴ καὶ τραγοῦδι στὸ Ἑλληνικὸ Ὠδεῖον (τάξις δ. Κινοπούλου). Ἐπρόκειτο ἕνα πρωὶ κριτικὴ ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς τοῦ Ὠδείου Δ. Μητρόπουλο, Νίνα Φωκᾶ καὶ Πίνδιο, νὰ μὲ ἀκούσῃ καὶ νὰ μὲ κρίνῃ ἂν ἤμουν ὥριμος νὰ μετάσχω μιᾶς συναυλίας. Ἡ ἀκομπανιατρὶς Καμίνσκυ ἄργησε νἄρθῃ. Τότε ὁ Μητρόπουλος, χωρὶς καμμιὰ οἴηση ἀλλὰ μὲ τὴν πάντα καλοπροαίρετη διάθεση καὶ ἁπλότητα ποὺ τὸν διέκρινε, κάθησε ἀμέσως στὸ πιάνο καὶ μὲ συνώδευσε ὁ ἴδιος σὲ τρία τραγούδια Μέντελσον, Τόστι καὶ Σακελλαρίδη. Τὸ περιστατικὸ μοῦ μένει πάντα μιὰ τιμητικὴ καὶ συγκινητικὴ ἀνάμνηση.

Ἀκόμα θυμᾶμαι τὸ περίφημο κοντσέρτο γκρόσο τοῦ Μητρόπουλου, ποὺ ἔπαιξε ὁ ἴδιος ἕνα βράδυ στὴν αἴθουσα τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν σὲ πρώτη ἐκτέλεση, μπροστὰ σ' ἕνα πυκνὸ μουσικὸ ἀκροατήριο. Τὸ κοντσέρτο ἐκεῖνο μὲ τὴν πολὺ μοντέρνα τεχνοτροπία του εἶχε ἀφήσει σὲ ἀμηχανία τὸν μουσικὸ κόσμο. Στὸ τέλος ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς μουσικοσυνθέτες, εἶχα ἀκούσει νὰ λέῃ ὅτι «ὕστερα ἀπὸ πενήντα χρόνια ἴσως θὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ τὸ καταλάβουμε. Σήμερα εἶναι νωρὶς νὰ τὸ νοιώσουμε».

Τὸ ἴδιο καταπληκτικὸς ἦταν ὁ Μητρόπουλος καὶ ὅταν ἔπαιζε τὸ γνωστὸ κοντσέρτο γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα τοῦ Προκόπιεφ, διευθύνοντας ταυτόχρονα καὶ τὴν ὀρχήστρα.

Ἀλλὰ ὁ Μητρόπουλος δὲν ἦταν μόνον ὁ ἀνυπέρβλητος πιανίστας καὶ μαέστρος, ὁ ἁπλὸς γεμᾶτος καλωσύνη καὶ καταδεκτικότητα, ἄνθρωπος. Ὁ μεγάλος ἀρχιμουσικός, ποὺ ξαφνικὰ τὸν ἔχασε ἡ ἀνθρωπότης στὸ Μιλάνο, τὴν ὥρα ποὺ ἀνεβασμένος πάνω στὸ πόντιουμ τῆς ὀρχήστρας ἱερουργοῦσε μὲ τὴ μπαγκέτα του, ἴσως ἐλάχιστοι θὰ γνωρίζουν πόσο στενὰ ἦταν δεμένος ὄχι μόνο μὲ τὸν ἀχανῆ κόσμο τῶν ἤχων παρὰ καὶ μὲ τὴ φύση. Δὲν ἦταν μόνον ἡ ἄϋλη θωπεία τῆς Τέχνης ποὺ ἄγγιζε καίρια τὸ πνεῦμα του καὶ τὴν ψυχή του, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁμορφιὰ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ ξεχωριστὰ τοῦ βουνοῦ, ποὺ ἐρέθιζε τὴ φαντασία του καὶ ἔδινε φτερὰ στὰ λιγνὰ πόδια του. Ἡ καλλιτεχνική του ἰδιοφυΐα ἴσως ἐγκαίρως νὰ εἶχε αἰσθανθεῖ αὐτὸ ποὺ εἶχε πῆ ὁ Γκαῖτε, ὅτι ἡ φύσις μόνον εἶναι πλούσια καὶ μονάχα αὐτὴ φτιάχνει τὸν μεγάλο καλλιτέχνη.

Καθὼς ὅλα τὰ μεγάλα πνεύματα, ὁ Πετράρχης, ὁ Μονταίνιος, ὁ Ραμπελαί, ὁ Σατωμπριάν, ὁ Οὐγκώ, ὁ Ζὰν Ζὰκ Ρουσώ, ἔτσι καὶ ὁ Μητρόπουλος ἐγύρευε μὲ ἱερὸ πάθος τὰ ἀπροσπέλαστα ὕψη. Καὶ τὰ ἔφτασε διπλὰ αὐτὰ τὰ ἀκροούρανα. Μὲ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ τὸ σῶμα.

Νιώθοντας ἔντονη ροπὴ γιὰ τὸ βουνὸ ὁ Μητρόπουλος, εἶχε ζωηρὰ ἐκδηλώσει τὴν κλίση του αὐτή, καὶ γιὰ νὰ μπορῇ εὔκολα νὰ ἐπικοινωνῇ μαζί του, εἶχε ἀποτελέσει ἀρχικὰ μέλος τοῦ Συνδέσμου «ἡ Ὑπαίθριος Ζωὴ» καὶ μὲ τὴ συντροφιὰ διαλεχτῶν συναδέλφων τοῦ βουνοῦ, καθὼς τοῦ Γ. Κ. Σταμπολῆ, τοῦ Δ. Παπαευστρατίου, τοῦ Θεόδωρου καὶ Γιάννη Βαβαγιάννη, τοῦ Γιάννη Ράπτη, τοῦ Γιώργου Δαδιώτη τοῦ Ι. Σαραντίδη καὶ ἄλλων μελῶν τότε τῆς Ὑπαιθρίου Ζωῆς, γύριζε καὶ χαιρόταν τὴν τέλεια χαρὰ ποὺ ἔδιναν τὰ βουνά, γεμᾶτα γαλήνη καὶ ρέμβη. Ἀργότερα ἔγινε μέλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀρειβατικοῦ Συνδέσμου καὶ μὲ καινούργιες ὀρειβατικὲς συντροφιές, ὅπως τοῦ Β. Λεοντοπούλου, τοῦ Ἡλ. Νικόπουλου, τοῦ Ἀντ. Μαρίνου καὶ ἄλλων, μετὰ τὴν ὁλοβδόμαδη κοπιαστικὴ ἐργασία σὰν καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου καὶ διευθυντὴς τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας, ἔφευγε γιὰ τὶς κορφὲς τῶν βουνῶν νὰ χορτάσῃ τὴν πολύμορφη μαγεία τοῦ φυσικοῦ κάλλους, ποὺ ξεδιπλωνόταν πολύχρωμο σκηνικὸ στὰ διψασμένα καὶ ἀνήσυχα μάτια του.

Θυμᾶμαι τώρα μιὰ ἀνάβαση ποὺ εὐτύχησα νὰ κάνω στὶς κορυφὲς τοῦ Ὀλύμπου μὲ τὸ Δημήτρη Μητρόπουλο καὶ μὲ μιὰ ὀλιγομελῆ ὁμάδα ἐκλεκτῶν συναδέλφων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀρειβατικοῦ Συνδέσμου, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἦταν ἡ κ. Ρακτιβάν, ὁ πρόεδρος σήμερα τοῦ Ε.Ο.Σ. Β. Λεοντόπουλος, ὁ Ἀντώνης Μαρῖνος, ὁ Δ. Χατζηϊωάννου, ὁ Νῖκος Μαλτέζος καὶ ἄλλοι. Ἦταν στὶς 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1932.

Ἀνεβήκαμε ἀπὸ τὸ Λιτόχωρο στὴ Μονὴ Ἁγίου Διονυσίου κι' ἀπὸ κεῖ περνώντας ἀπὸ τὰ Πριόνια, φτάσαμε τὸ βράδυ στὸ ὀρειβατικὸ καταφύγιο (2.100 μ.). Ἀνάψαμε φωτιὰ στὸ τζάκι, ρίξαμε κούτσουρα κι' ὕστερα καθήσαμε ὁλόγυρα ἀπολαμβάνοντας, μετὰ τὸ φαγητό, τὴ θαλπωρὴ μέσα στὴν ἀρκετὰ τσουχτερὴ νύχτα τοῦ Ὀλύμπου. Ἐννέα ὁλάκαιρες ὧρες ἀνεβαίναμε. Ὁ Μητρόπουλος εὐκίνητος, σβέλτος, μὲ κεῖνο τὸ στεγνὸ κορμί του, βάδιζε εὐδιάθετος καὶ ἀκούραστος. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ ὁ Μητρόπουλος, μὲ τὸ σακκίδιο στὴν πλάτη, μὲ λίγα τρόφιμα κι' ἕνα παρανάισιο πουλόβερ μέσα, συντροφευμένος ἀπὸ ἕνα τμῆμα τῆς ὁμάδος, κι' ἀπὸ τὸν ὁδηγὸ τοῦ Ὀλύμπου, τὸν Κάκαλο, ξεκίνησε πρωῒ-πρωῒ γιὰ τὴν κατάκτηση τῶν ψηλότερων κορυφῶν Σκολειὸ (2.911 μ.) Μύτικας (2.917 μ.) καὶ Θρόνος τοῦ Διὸς (2.909 μ.). Ἐγὼ καὶ ἄλλα δυὸ μέλη τῆς συντροφιᾶς, ἀνεβήκαμε ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰ ζωνάρια στὴν κορυφὴ Θρόνος τοῦ Διός, ὅπου καὶ τοὺς συναντήσαμε.

Ντυμένος τὸ πουλόβερ του ὁ Μητρόπουλος καὶ μὲ τὸ μπερὲ στὸ κεφάλι, εἶχε ἀναγείρει στὸν πέτρινο πυργίσκο τοῦ ὑψομέτρου καὶ βύθιζε τὴ ματιά του στὰ ὁλύμπια χάη ποὺ ἄνοιγαν γύρω μας, εὐτυχὴς γιατὶ εἶχε πατήσει τὶς μυθικὲς κορφὲς τοῦ Δωδεκάθεου. Περιέφερε τὸ ὀξὺ κι' ἄλλοτε ρεμβῶδες βλέμμα του γύρω στὶς ἡλιολουσμένες κορφὲς κι' ἔπειτα στὰ βαθειὰ βάραθρα τῶν ὀνομαστῶν καζανιῶν τοῦ θεϊκοῦ βουνοῦ. Κάποια στιγμὴ ἀκούστηκε νὰ λέῃ: «Φαντάζομαι τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ Ὀλύμπου τὴν ὥρα ποὺ ἀρχινᾶνε οἱ καταιγίδες καὶ τὰ ἀστραπόβροντα νὰ συγκλονίζουν τὸ βουνό». Ἦταν σὰν νὰ μιλοῦσε γι' αὐτὲς τὶς θεῖες ἀστραπές, ποὺ ὄλβιοι νιώσαμε ἀργότερα, ν' ἀναπηδοῦν ἀπὸ τὰ νευρώδη καὶ ὡστόσο διάφανα, σχεδὸν ἀερένια, χέρια του ὅταν διηύθυνε, σὰν σταλμένος ἀπὸ τοὺς Θεούς, τὴν ὀρχήστρα του.

Τὸ ἀπομεσήμερο γυρίσαμε στὸ καταφύγιο, κάτω ἀπὸ τὰ γιγαντιαῖα ρόμπολα, γευτήκαμε πάλι τὸ θάλπος τῆς φωτιᾶς καὶ τὴν πνευματικὴ συντροφιὰ τοῦ Μητρόπουλου. Τὴν ἑπομένη κατεβήκαμε στὸ Ἄσυλο τῶν Μουσῶν, ὅπως εἶχε ὀνομάσει τὴν σπηλιά του ὁ ζωγράφος Ἰθακήσιος, περνώντας ἀπὸ ἕνα πυκνὸ καὶ ἄφωτο δάσος ὀξυᾶς ἀπὸ τὰ πιὸ ὄμορφα τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ξερόφυλλα εἶχανε στρώσει χλωμὸ τάπητα κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας καὶ στὸ πλάϊ κελάρυζε τραγουδιστὴ πηγή. Πλημμυρισμένοι ἀπὸ μιὰ παγανιστικὴ διάθεση, εἴχαμε πεῖ, τότε, μὲ τὸν γίγαντα αὐτὸν τῶν ἤχων, νὰ ἀξιωθοῦμε κάποτε νὰ ξαναπᾶμε στὸν Ὄλυμπο, νὰ μείνωμε μὲ ἀντίσκηνα ἕνα δεκαήμερο μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀποθέωση τοῦ δάσους. Ἡ μουσική του εὐαισθησία, πίστευα, θἄβρισκε μοναδικὲς στιγμὲς μέσα σ' ἕνα τέτοιο παρθένο χῶρο νὰ κουρσέψῃ τοὺς κελαηδισμοὺς τῶν πουλιῶν, τὸν ψίθυρο τοῦ δάσους καὶ τὰ παιγνίδια τῶν σκίουρων στοὺς κορμοὺς τῶν ἀρχαίων δέντρων. Δὲν εἶχε ὅμως τὴν ἴδια γνώμη ὁ μάγος ἀρχιμουσικὸς ποὺ χάσαμε. Ὁ Μητρόπουλος εἶχε προσθέσει τότε ὅτι ἡ ἔμπνευση δὲν μπορεῖ νὰ ἐπηρεασθῇ καὶ νὰ εἶναι ἀποδοτικὴ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸ ἀντικείμενο. Ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία, εἶχε πεῖ, θἄρθει ἀργότερα. Ὅταν θὰ εἶναι κανεὶς μακρυὰ καὶ ἡ νοσταλγία θὰ τὸν κυριεύῃ καὶ θὰ ἐρεθίζῃ δημιουργικὰ τὴ φαντασία του. Δὲν ἀξιωθήκαμε νὰ ξαναπᾶμε στὸν Ὄλυμπο. Ἴσως αὐτὴ ἡ τέλεια σύζευξή του μὲ τὴν φύση νὰ ἦταν μιὰ ἐναρμόνιση μὲ τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμο καὶ νὰ βοηθοῦσε νὰ ἀναπηδᾶ ἀπὸ τὸν ἀστέρευτο κρουνὸ τῆς μεγαλοφυΐας του πιὸ ἀκεραιωμένο τὸ ὑψιπετὲς ἔργο του.

Δὲν ἦταν αὐτὴ ἀπὸ τὶς μεγαλείτερες ὀρειβασίες τοῦ Μητρόπουλου. Εἶχε στὸ ἐνεργητικό του πολλὲς ἄλλες, πολυήμερες καὶ ὄχι λιγώτερο ἐπίπονες, σὰν τὴν δωδεκαήμερη μὲ τὴν Ὑπαίθριο Ζωὴ ἀπὸ τὸ Πήλιο στὰ Τέμπη κι' ἀπὸ κεῖ στὰ Μετέωρα, στὸ Μέτσοβο καὶ στὰ Γιάννενα μὲ τὰ πόδια. Ὅμως ὁ Ὄλυμπος ἔμεινε στὴν ψυχή του ὄχι μόνο μιὰ ὑλικὴ μὰ περισσότερο μιὰ πνευματικὴ κατάκτηση.

Παραθέτω κάποιες σύντομες περικοπὲς ἀπὸ ἕνα ἄρθρο τοῦ Μητρόπουλου δημοσιευμένο στὸ περιοδικὸ «Ἐκδρομικὰ» τὸ 1933, μὲ ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν ἀνάβασή μας αὐτὴ στὸν Ὄλυμπο.

«...Μοῦ ἔλαχε ὁ κλῆρος νὰ γράψω αὐτὰ τὰ λόγια. Εἶχα τὴν εὐτυχία μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ὀκτὼ συντρόφους ν' ἀνέβω τὸ πολυθρύλητο βουνό μας. Μὲ λαχτάρα περίμενα τὴ μέρα ποὺ θὰ ξεκινούσαμε. Οὔτε κοιμόμουνα κἄν τὴν νύχτα, ξανόγινα πάλι παιδὶ γεμάτος ἀπὸ αὐτὸ τὸ μεγάλο σκοπό: θ' ἀνέβω στὸν Ὄλυμπο... Ἄγριες καὶ ἀπρόσιτες οἱ κορυφὲς αὐτὲς δίνουν πραγματικὰ τὴν ἐντύπωση πὼς μόνο θεοὶ μποροῦν νὰ κατοικοῦν ἐκεῖ πάνω. Εἶναι τέτοια ἡ ἐπίδραση αὐτῆς τῆς ἀσύγκριτης θέας ποὺ ξεχυλάει κανεὶς ἀπὸ ἐνθουσιασμό, αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του Θεό. Μόλις ἔφτασα στὸ Σκολειὸ καὶ ἀντίκρυσα τὸ μεγαλεῖο τῆς φύσης φώναξα μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μου: «Εἶναι ἡ εὐτυχέστερη μέρα τῆς ζωῆς μου. Τώρα πιὰ μπορῶ νὰ πεθάνω μὲ τὴν θεϊκὴ αὐτὴ εἰκόνα στὴν ψυχή μου. Νὰ ζῇ κανεὶς δὲν ἔχει σημασία, ν' ἀνεβαίνῃ ψηλὲς κορυφὲς βουνῶν, ν' ἀγκαλιάζῃ τὴ φύση, αὐτὸ ἔχει σημασία. Νύχτα τα-

Απόκομμα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
Χρονολογία 17 ΝΟΕ. 1960

ΑΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΗΣ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ»

Ο ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

(ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΕΝΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΟΥ)

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. Μ. ΔΟΥΝΙΑ

Ὁ θάνατος τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου συνεκλόνισε τὸ Πανελλήνιον. Ἀμφιβάλλω ἂν τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ ἀπώλεια ἑνὸς μεγάλου τέκνου τῆς μικρῆς μας χώρας συνεκίνησε βαθύτερα πέρα ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς μας κύκλους καὶ τὸ ἀνώνυμο πλῆθος τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων. Καθὼς οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς πολιτείας, τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου καὶ χιλιάδες λαοῦ ἀποχαιρετοῦσαν στὴ σεμνὴ τελετὴ τοῦ Ἡρωδείου τὸν νεκρό, ἔνοιωθε κανεὶς πὼς ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἐτιμοῦσε τὴ μνήμη του ὁλόκληρη ἡ Ἑλλάδα.

Ἡ ὑποταγή μας στὸ μοιραῖον ἔχει ἀπαλύνει ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ὀδύνη τῶν πρώτων ἡμερῶν καὶ τὰ ἐπιτάφια ἐγκώμια ποὺ ἁρμόζουν σὲ μεγάλους ἄνδρες, εἶναι ἑπόμενο νὰ διαδεχθοῦν ἡ ἤρεμη προσήλωσις στὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ ἀξιολόγησις τοῦ ἔργου του ποὺ ἀνήκουν πιὰ στὴν ἱστορία.

Βέβαια, ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνάλυσις τῆς μορφῆς τοῦ Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ εἶναι ἔργον μελλοντικὸ τῆς μουσικολογίας, ποὺ θὰ βασίση τὰ πορίσματά της στὴ μελέτη τῶν στοιχείων καὶ συνθηκῶν ποὺ διεμόρφωσαν τὸν καλλιτέχνη. Μιὰ τέτοια θεμελιώδης ἐργασία θὰ προέλθη πιθανῶς ἀπὸ μελετητὰς τοῦ ἔργου του, ποὺ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ τὸν παρακολουθήσουν τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια ἀπὸ κοντὰ στὴν Ἰλιγγιώδη διεθνῆ σταδιοδρομία του. Τὸ σύντομο καὶ, ἀλλοίμονο, πρόχειρο αὐτὸ σημείωμα δὲν φιλοδοξεῖ νὰ προσφέρη τίποτε περισσότερο ἀπὸ μιὰ σκιαγραφία τοῦ Μητρόπουλου καὶ νὰ ἑρμηνεύση, βάσει προσωπικῆς ἐμπειρίας, τὸ φαινόμενο ἑνὸς μουσικοῦ ποὺ ὑπῆρξε καὶ ὡς ἄνθρωπος πρωτότυπος καὶ ὡς καλλιτέχνης πρωτοπόρος.

★

Ὅσο ζοῦσε ἀκόμη εἶχε δημιουργηθῆ γύρω ἀπὸ τὴ μορφὴ του ἕνας θρῦλος ποὺ ἔφερνε τὸ ὄνομά του στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν διεθνῶν καλλιτεχνικῶν κύκλων τῶν ἀπανταχοῦ θαυμαστῶν του, ἀκόμη καὶ στὰ χείλη ἀνθρώπων, ποὺ εἴτε δὲν ἦσαν σὲ θέσι νὰ κατανοήσουν τὸ ἀνεπανάληπτο τῆς τέχνης του, εἴτε δὲν τὸν εἶχαν κἂν ἰδῆ, ἢ ἀκούσει ποτέ! Ἡ φήμη ὅμως ξεκινᾶ ἀπὸ τὰ πράσπεδα τῆς δόξας καὶ μεταδίδεται γρήγορα πανταοῦ σὰν φωτιά, σὰν φῶς.

Ἡ πρώτη προπολεμικὴ ἐμφάνισις τοῦ Μητρόπουλου στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἐξέπασε σὰν θύελλα. Τὸ ἀμερικανικὸ κοινὸ ἔμεινε κατάπληκτο, σὰν ὑπνωτισμένο, ἀπὸ τὴν σαγηνευτικὴ ἰδιοσυγκρασία τοῦ Ἕλληνος μαέστρου. Ἡ ἀρχὴ εἶχε γίνει. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἡ ἀλματικὴ σταδιοδρομία του τὸν ἔφερε σὲ λίγα χρόνια ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μεγαλύτερης ὀρχήστρας τοῦ Νέου Κόσμου, τῆς Φιλαρμονικῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐν τῷ μεταξύ, περίεργα δημοσιεύματα στὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ Τύπο τῆς Ἀμερικῆς ἀρχίζουν νὰ πλάθουν γύρω ἀπὸ τὸν Ἕλληνα μαέστρο ἀπίθανες Ἱστορίες μὲ ἀφηγηματικὲς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του ποὺ, ἀκόμη καὶ ὅσοι ἀπὸ μᾶς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα τὸν εἴχαμε γνωρίσει ἀπὸ κοντά, ἀκούαμε γιὰ πρώτη φορά. Ἀπὸ τὰ διάφορα αὐτὰ ἐντυπα μαθαίνομε αἴφνης πὼς σὲ ἐφηβικὴ ἡλικία ἐχεδίαζε νὰ γίνη μοναχὸς καὶ κατέπληκτοι βλέπαμε σὲ περιοδικὰ ἐντυπωσιακὲς φωτογραφίες τοῦ Μητρόπουλου, μεταξὺ ἄλλων μία νὰ μελετᾶ τὴν παρτιτούρα του πρὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου...

Λεπτομέρειες τῆς καθημερινῆς ζωῆς του γίνονται μυθιστόρημα, ὅπως ὁ βίος τῶν κινηματογραφικῶν ἀστέρων. Ἦταν ἀδύνατο νὰ συλλάβουν στὴ χώρα τῆς τυποποιημένης ζωῆς τὸ φαινόμενο ἑνὸς μεγάλου μαέστρου ποὺ σὰν ἄνθρωπος ἔμεινε ἁπλὸς καὶ ζοῦσε σὰν ἀσκητὴς σὲ πενιχρὰ διαμερίσματα, ποὺ ταξίδευε τρίτη θέσι χρησιμοποιώντας τὸ σακκίδιο μὲ τὶς νότες του γιὰ προσκέφαλο, ποὺ ἀγαποῦσε τὴν ὀρειβασία καὶ τὴ μοναξιά, ποὺ περιφρονοῦσε τὸ χρῆμα καὶ μοίραζε τὸ μισθό του σὲ ἀγαθοεργίες, ποὺ προτιμοῦσε τὴν συντροφιὰ τῶν μουσικῶν τῆς ὀρχήστρας του ἢ τὴν κουβέντα μὲ ἁπλοῦς βιοπαλαιστὰς ἀπὸ τὶς ἐπίσημες δεξιώσεις ἢ τὶς προσκλήσεις τῶν ἡλικιωμένων κυριῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν σωματείων. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια διεβάζαμε τὸν πρῶτο καιρὸ σὲ μακροσκελεῖς ἀφηγήσεις γιὰ τὸν «μυθικὸ Ἕλληνα ποὺ δημιουργοῦσε μουσικὴ Ἱστορία» στὸ Νέο Κόσμο.

Ὅμως τὸν ἀληθινὸ Μητρόπουλο ἴσως νὰ μὴν τὸν γνώρισε ποτὲ κανείς. Κατὰ βάθος ἡ ζωή του ἔμεινε ἕνα ἄλυτο αἴνιγμα, δίνοντας ἀφορμὴ στὴ δημιουργία τοῦ μύθου ποὺ καλλιεργοῦσε πιθανῶς ἀσυνειδήτως ὁ ἴδιος γύρω ἀπὸ τὸ ἄτομό του. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ πολὺ ἀνθρώπινα, ἡ αὐταρέσκεια, ἡ ἔντεχνη διαφήμισις, ἡ θρησκόληπτη μουσικοπάθεια, ἡ τόσο ἐντυπωσιακὴ σ' ἕνα τεχνοκρατούμενο κόσμο, οἱ μικροαδυναμίες, τέλος, οἱ τόσο κοινὲς στοὺς περισσοτέρους Ναρκίσσους τῆς μπαγκέττας, εἶναι ὅπλα ἑνὸς ἀπεγνωσμένου ἀγῶνος ἐπαγγελματικῆς ἐπιβιώσεως, ἐξωτερικὲς φιοριτοῦρες, διακοσμητικὰ ποικίλματα ποὺ ἐλάχιστα ἀφοροῦν τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπο. Τὸν γνήσιο, πραγματικὸ Μητρόπουλο τὸν εὕρισκε κανεὶς στὴ μουσική του. Γι' αὐτὴν ἔζησε καὶ ἐμόχθησε, μὲ αὐτὴν ἐμεγαλούργησε, καὶ πάνω σ' αὐτὴν ἀπέθανε. Μὲ τὸν φαντασμαγορικὸ θάνατο τὴν ὥρα τῆς δοκιμῆς στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου ἐπεκύρωσε τὸν ἀληθινὸ μῦθο τῆς ζωῆς του: τὴν πραγματικότητα ἑνὸς αὐτοδημιούργητου καλλιτέχνου, μοναδικοῦ καὶ ἀνεπανάληπτου, ποὺ χάραξε νέους δρόμους στὴν τέχνη τῆς συμφωνικῆς ἑρμηνείας.

Πολλοὶ ἔδωσαν σημασία στὴν ἀληθῆ ἀκαταμάχητη μνήμη του. Πράγματι, ἡ ἱκανότης του ἀπομνημονεύσεως ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ γνωστοῦ ρεπερτορίου ἀπὸ τὸν Μπὰχ ὣς τὸν Μπέργκ καὶ ἀναρίθμητων πρωτοποριακῶν ἔργων τῶν ἡμερῶν μας ποὺ παρουσίαζε μὲ πάθος εἰς πρώτην ἐκτέλεσιν, ἔμεινε παροιμιώδης. Μαζὶ μὲ τὸν Φουρτβαῒγκλερ καὶ τὸν Τοσκανίνι ἀνήκει στοὺς πρωτοπόρους τῆς συμφωνικῆς ἀποστηθίσεως. Ὀλίγον πρὶν ἀπὸ τὴν φλογερὴ αὐτὴ τριάδα, ἕνας μάγος τῆς μπαγκέττας, ὁ Artur Nikisch († 1922), σκυμμένος στὸ ἀναλόγιό του, φυλλομετροῦσε εὐσυνείδητα τὴν παρτιτούρα σὲ κάθε συναυλία του. Ποιός, ἔστω νεαρός, μαέστρος ποὺ ἐρωτοτροπεῖ μὲ τὴν διασημότητα θὰ τολμοῦσε σήμερα πιὰ νὰ χρησιμοποιήση ἀναλόγιο; Ὅμως αὐτὴ καθαυτὴ ἡ θαυμαστὴ ἱκανότης τῆς ἀπομνημονεύσεως δὲν σχετίζεται κατ' ἀνάγκην ἄμεσα μὲ τὴν μουσικὴν ἰδιοφυΐα. Ἡ μαεστρικὴ μνημοτεχνικὴ δυνατὸν νὰ στηρίζεται σὲ ποικίλους συνδυασμούς, σὲ ἀριθμητικοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν μέτρων ἢ καὶ σὲ ὀπτικὲς παραστάσεις τοῦ κειμένου. Τὰ μουσικὰ ἐπακόλουθα δμως εἶναι βαρυσήμαντα. Ἀποδεσμεύει τὸν μαέστρο ἀπὸ τὴν σκλαβιὰ τῆς παρτιτούρας καὶ τὸν ὑποβοηθεῖ νὰ κατευθύνη τὸ βλέμμα καὶ τὴν προσοχή του στὴν ἐμψύχωσι τῆς ὀρχήστρας. Ἐν τούτοις, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ κειμένου ὁδηγεῖ συχνὰ στὴν κατάχρησι καὶ τὴν ἀποχαλίνωσι. Πολλοὶ μαέστροι ἐπιδίδονται σὲ περίεργες ἀκροβασίες ἀσυμβίβαστες μὲ τὸ νόημα τῶν κειμένων,

(Συνέχεια εἰς ὀην Σελ. 1η Στήλη)

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Πέμπτη 17 Νοεμβρίου 1960

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΤΕΡΜΑ ΜΙΑΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ κ. Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1939, στὸ Ὠδεῖο τοῦ Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, ὕστερ' ἀπὸ μιὰν ἔξοχη ἐκτέλεση, τὸν κατευοδώσαμε γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι, τὴν κατάκτηση τοῦ κάσμου μὲ τὴ μαγικὴ δύναμη τῆς μπαγκέτας, καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1960 μᾶς γύρισε μιὰ φούχτα στάχτη, ποὺ τὴν ὑποδεχθήκαμε, πάλι στὸ Ὠδεῖο τοῦ Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ μὲ δάκρυα καὶ χειροκροτήματα... Ἔτσι θριαμβευτικὰ καὶ θεαματικὰ τερμάτισε τὴν πορεία του, μιὰν ἐπίπονη, βασανιστικὴ πορεία, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Εὐτυχής, γιατὶ «κάηκε», ἀναλώθηκε ὁλόκληρος γιὰ μιὰν ἰδέα κ' ἕνα πάθος. Τὴν ἰδέα ὅτι ἡ Μουσικὴ εἶναι ἡ «ὁδὸς» πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν τελειότητα, δηλαδὴ πρὸς τὸ Θεό, ὄχι ὅπως τὸν αἰσθάνονται στὰ μέτρα τους οἱ μικρὲς ψυχές, ἀλλὰ ὅπως τὸν μαντεύουν μέσα στὸν θλιγγό τους οἱ μεγάλες. Καὶ τὸ πάθος νὰ μεταδώση τὴ δική του φλόγα στοὺς ἄλλους, ν' ἀνάψη καὶ στῶν ἄλλων τίς καρδιές τὴν πυρκαγιὰ τῆς «φλεγομένης καὶ μὴ καιομένης βάτου», τὴ φωτιὰ τῆς μουσικῆς, ποὺ ἀναστώτωνε τὴ δική του. Ἡ πίστη του βρῆκε—πρᾶγμα σπάνιο—στὸν κόσμο τοῦτο τὴν ἀνταιμοιβή της. Τοῦ ἀναγνωρίστηκε τὸ δικαίωμα καὶ τοῦ δόθηκε ἡ χάρη νὰ ζήση τὴν ἰδέα καὶ τὸ πάθος του ἕως τὴν «ἄκρη» τους. Ἔμεινε σ' ὁλόκληρη τὴ ζωὴ του μιὰ διαρκὼς ἐμπύρετη, ἀνεξάντλητη σὲ ἀποχρώσεις εὐαισθησία, μιὰ διαρκῶς τεντωμένη χορδὴ ποὺ ἤξερε ὄχι ἁπλῶς νὰ μεταδίνη τὸν παλμό της, ἀλλὰ νὰ κεραυνοβολῆ τοὺς ἄλλους μὲ τίς μουσικές δονήσεις της—καὶ στὸ τέλος, ὅταν πιὰ ἡ μικρή, φτωχὴ καρδιὰ του ἔσπασε ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀγωνία, γκρεμίστηκε ἀπὸ τὸ πόδιο, σά νὰ τὸν βρῆκε κατάστηθα τὸ βέλος τῆς Ἀρᾶς ποὺ δὲν ἐπιτρέπει στὸν ἄνθρωπο νὰ ὑπερβῆ τὸ «ἄριο»...

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος δοξάστηκε ὄχι σὰ μουσουργός, ἀλλὰ σὰν ἑρμηνευτής. Νέος ἔγραψε μουσική καὶ ὁ ἴδιος· ἀναφέρεται λ.χ. μιὰ ὄπερά του, καθὼς καὶ μιὰ σειρὰ ἀπὸ μικρὲς συνθέσεις του. Προσωπικὰ θυμᾶμαι τὴν ἐντύπωση ποὺ ἔκανε στὸν Σοπέν καὶ τί τοῦ εἶχε «δώσει» ἕνας Ρουμπινστάϊν; Πῶς θὰ ἦταν ὁ Μάλερ χωρὶς τὴ μπαγκέτα τοῦ Μητρόπουλου καὶ ὁ Μητρόπουλος χωρὶς τὸ κείμενο τοῦ Μάλερ;

Λέγεται συνήθως : Μαζὶ μὲ τὸν ἑρμηνευτὴ χάνεται καὶ ἡ ἑρμηνεία του, τοῦ πρώτου ὅμως δημιουργοῦ τό ἔργο μένει. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἂν καλοεξετάσωμε, δὲν ἀληθεύει πάντα. Τοῦ κλασικοῦ ἔργου ἡ ἱστορία γράφεται μὲ τίς ἑρμηνεῖες ποὺ δέχεται καὶ ποὺ τό ἔχουν ἀναδείξει. Καὶ ἀπό τήν ἱστορία αὐτή (ὅπως ἀπό κάθε ἱστορία) τίποτα δέν χάνεται. Ὕστερ' ἀπό μιά πρωτότυπη καί βαθιά προσωπικήν ἑρμηνεία του τό ἔργο ἔχει κερδίσει (στό περιεχόμενο καί στή μορφή του) κάτι τόσο σημαντικό, πού δέν τό ἀποβάλλει πιά ποτέ. Ἰδίως σήμερα πού μέ τήν ἀποτύπωση σέ δίσκους, οἱ ἑρμηνεῖες τῶν μεγάλων μουσικῶν συνθέσεων δέν ἀποθησαυρίζονται πιά μόνο στή μνήμη ὅσων ἀξιώθηκαν νά τίς ἀκούσουν. Καί τοῦ Μητρόπουλου λοιπόν οἱ ἀναδημιουργίες δέν πρόκειται ν' ἀφανιστοῦν μαζί του. Ἐκείνη ἡ ἄκρα σοβαρότητα καί ἀκρίβεια, ἡ τρομακτική, σεισμική ἔνταση, ὁ ὑψηλός τόνος πού ἔδινε σέ ὅσα ἔργα ἀνάσταινε μέ τήν ἀγάπη καί τήν πίστη του, ἔχουν ἤδη γίνει ἕνα μέ τή βαθύτερη οὐσία τους καί θά διαιωνιστοῦν μαζί της. Ἐδῶ μᾶς ἤρθε μόνο ἡ τέφρα, ἡ φλόγα του ἔχει περάσει ἀλλοῦ καί ἐκεῖ θά μείνη. Ὅπως θά μείνη στή μνήμη τῶν φίλων βαθιά χαραγμένη ἡ ἀσκητική μορφή καί ἡ εὐγενική, παιδιάστικη καρδιά του.—Ἀνάμεσα σέ δύο μακρές, ἀτελείωτες σιωπές ἕνας «λόγος», τρογούδι καί θρῆνος μαζί, εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Μιά μικρή παρένθεση πού ἀνοίγει ἔτσι ξαφνικά, καί ἔπειτα κλείνει. Δέν σημαίνει πού εἶναι τόσο σύντομη. Σημασία ἔχει τό τί μπορεῖ νά χωρέση μέσα της. Γιατί πραγματικά μπορεῖ κάποτε νά περιλάβη ἕνα ἀπέραντο πνευματικό καί ἠθικό μεγαλεῖο.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Συνέχεια εἰς τήν 7ην σελίδα

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΤΕΡΜΑ ΜΙΑΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Τοῦ κ. Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος

μαν τά δέκα—ἄν δέν γελιέμαι—καταφαφικά του «ποιήματα» (μουσική γιά πιάνο σέ στίχους τοῦ Καβάφη) σ' ἕνα μικρό κύκλο πού μαζί μέ τόν ποιητή τ' ἀκούσαμε κάποτε νά ἐκτελοῦνται στήν Ἀλεξάνδρεια ἀπό τόν πιανίστα Σόλωνα Κρητικό (ἐδῶ καί τριάντα τόσα χρόνια). Μουσική ἀπόκρημνη, πού δέν σέ παρακολουθοῦσε φιλικά ὕστερ' ἀπό τήν ἀκρόαση, περισσότερη δεξιοτεχνία παρά ὑποβολή. Ἄλλα ἔργα του προσωπικά δέν ἔτυχε ν' ἀκούσω· νομίζω μάλιστα ὅτι καί ὁ ἴδιος στό τέλος δέν ἦταν βέβαιος γιά τήν ἀξία τους· γι' αὐτό ἐγκατέλειψε τή σύνθεση καί δόθηκε στήν ἑρμηνεία, ὅπου πραγματικά θριάμβευσε. Εἶναι ἄραγε γι' αὐτό λιγώτερο σημαντικός, «μικρότερος» ἀπό τούς δημιουργικούς μουσουργούς;

Τό πρόβλημα τῆς «ἑρμηνείας» τῶν ἔργων Τέχνης εἶναι δύσκολο, καί παρουσιάζει τόσες ἀπόψεις, πού περιπλέκει καί φέρνει σέ ἀμηχανία τούς ἀμύητους. Ὁ «ἁπλός» ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά καταλάβη γιατί ἐγκωμιάζεται, ἀποθεώνεται κάποτε ὁ καλός ἐκτελεστής (ἰδίως ὁ διευθυντής τῆς ὀρχήστρας, πού οὔτε κάν ὁ ἴδιος «παίζει»), ἀφοῦ ἐπί τέλους δέν εἶναι ὁ δημιουργός, ὁ συνθέτης τοῦ ἐκτελούμενου ἔργου. Ἕνας «ἄλλος» ἔχει συλλάβει καί πλάσει, ἔχει δημιουργήσει καί «γράψει» τή μουσική σύνθεση· αὐτός ἁπλῶς τή «διαβάζει» καί τήν ἀποδίνει πιστά, σύμφωνα μέ τή βούληση καί τίς ρητές ὁδηγίες τοῦ μουσουργοῦ... Καί ὅμως δέν εἶναι καθόλου παθητικός ἤ ἀσήμαντος ὁ ρόλος ἐκείνου πού «ἐκτελεῖ» ἕνα ἔργο μουσικῆς, ὅπως κ' ἕνα δράμα ἤ μιά χορευτική σύνθεση. Γιατί—ἁπλούστατα—ὑπάρχουν καλλιτεχνήματα πού βγαίνουν ἕτοιμα, τελειωμένα ἀπό τό χέρι τοῦ δημιουργοῦ, καί ἄλλα πού ἀπό τήν ἴδια τή φύση τους γεννιοῦνται ἀτελείωτα, καί πρέπει νά βρεθῆ ὁ τρίτος πού θά τ' ἀποτελειώση. Πού θά καταρθώση δηλαδή ν' ἀνακαλύψη μέ τήν εὐαισθησία του ὅσες ἀξίες κρύβονται μέσα τους, καί νά τίς ἀναδείξη, νά τίς φέρη στό φῶς μέ τή δεξιοτεχνία του. Αὐτός εἶναι ὁ ἐμπνευσμένος ἑρμηνευτής. Δημιουργός καί κεῖνος, ἀφοῦ μέ τή δική του φαντασία καί δύναμη τό καλλιτεχνικό ἔργο γίνεται ἐκεῖνο πού εἶναι. Ὀρθότερα: ἐκεῖνο πού προορίζεται νά εἶναι. Χωρίς τήν παρέμβαση τούτου τοῦ τρίτου (ἀνάμεσα στόν μουσουργό καί στόν ἀκροατή) τό καλλιτέχνημα εἶναι μιά δυνατότητα μονάχα, μιά προσδοκία καί ἀναμονή. Γιά νά πραγματευθῆ, ν' ἀποκτήση οὐσιαστικήν ὑπόσταση καί ν' ἀκτινοβολήση, νά ἐλευθερώση τήν ἐνέργεια πού ὑπάρχει μέσα του, χρειάζεται τόν ἄξιο ἑρμηνευτή πού θά τό δεχτῆ στούς κόλπους του, θά τό θρέψη μέ τό αἷμα τῆς καρδιᾶς του καί μέ τή δική του δύναμη (ἐπομένως καί μέ τή δική του εὐθύνη) θά τό δώση ὁριστικά, ἕτοιμο, μεστό, ἀποτελειωμένο, στόν κόσμο πού τό περιμένει.

Ὡρισμένες λοιπόν τέχνες (αὐτές πού οἱ ἀρχαῖοι Ἀριστοτελικοί τίς ὠνόμαζαν «πρακτικές», γιατί ἀπαιτοῦν τόν ἐκτελεστή γιά νά ὁλοκληρωθοῦν), φτάνουν στό ἀποτέλεσμά της ὄχι μέ μιά καί μόνη, ἀλλά μέ πολλές γεννήσεις. Αὐτό λ.χ. συμβαίνει στό Θέατρο, στήν Ὄρχηση καί προπάντων στή Μουσική. Ἡ «παρτιτούρα» τῆς ἀρτιώτερα γραμμένης συμφωνίας εἶναι ἀκόμη ἕνα σχεδίασμα, ἕνα σκίτσο, μιά σειρά συμβόλων, πού γιά ν' ἀποκρυπτογραφήση κανείς καί ν' ἀποδώση τό νόημά της, δέν ἀρκεῖ νά ξέρη τά μυστικά τοῦ πενταγράμμου, τίς νότες, τίς κλίμακες καί τά κλειδιά τους. Κάτι ἄλλο χρειάζεται πολύ μεγάλο καί πολύ σπάνιο: ψυχή εὐαίσθητη καί πνεῦμα φωτεινό, ἱκανό νά συλλάβη καί νά ξαναγεννήση ὅτι ἐκείνη ἤ ἄλλη ψυχή, ἐκεῖνο τό ἄλλο πνεῦμα, ὁ πρῶτος δημιουργός, ἔπλασε ἀπό τή δική του ἐμπειρία καί ἀπό τό δικό του πόνο. Ὥστε δέν ἔχει μόνο ἕνα γεννήτορα τό μουσικό ἔργο, ἀλλά δύο: τό συνθέτη καί τόν ἑρμηνευτή του. Πού πρέπει νά βρίσκωνται, ὡς μεγέθη ἀνθρώπινα καί μεγέθη καλλιτεχνικά, σέ κάποιαν συστοιχία μεταξύ τους, γιά νά συμπράξουν ἁρμονικά καί νά βγῆ κάτι πρωτότυπο καί σημαντικό ἀπό τή σύμπραξή τους. Ἀλλιώτικα τά προϊόντα τῆς συνεργασίας τους θά εἶναι νόθα, καί μέ τέτοιες νοθεῖες ἡ Τέχνη μόνο νά διαπομπευθῆ μπορεῖ, ὄχι νά προκόψη. Εὐτυχία γιά τόν ἄξιο συνθέτη εἶναι νά πέση τό ἔργο του στά χέρια ἑνός ἄξιου ἑρμηνευτῆ· καί εὐλογία γιά τόν ἄξιο ἑρμηνευτή εἶναι νά γίνη ὁ ἐξάγγελος ἑνός ἄξιου συνθέτη. Στίς περιπτώσεις αὐτές ἡ εἰσφορά τοῦ ἑνός στό τελικό ἀποτέλεσμα δέν διαχωρίζεται μέ σαφήνεια ἀπό τήν καταβολή του ἄλλου. Ποιός θά μποροῦσε νά προσδιορίση σέ μιά λαμπρήν ἐκτέλεση τῆς Ἐννάτης τί «ἀνήκει» στόν Μπετόβεν καί τί στόν Φουρτβαῒγκλερ; Τί εἶχε «βρεῖ» μέσα στή μουσική του ὁ Μπετόβεν καί τί ἔδωσε ἀπό τό δικό του ὁ Φουρτβαῒγκλερ; Ἀπό ποῦ ἄρχιζε ὁ ἕνας καί ποῦ τελείωνε ὁ ἄλλος; Ἀπό ποῦ ἄρχιζε ἡ ἀντίθετες ἀκόμη καί στὴν φυσιολογικὴ ροὴ τῆς μουσικῆς, ἐκτὸς ποὺ γελοιοποιοῦνται στὰ βλέμματα σοβαρῶν ἀκροατῶν: «Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς βάζουν τὴν ὀρχήστρα νὰ παίξη γιὰ νὰ χορεύουν οἱ ἴδιοι», ὅπως διετύπωσε κάποτε τὶς παρατηρήσεις του νεαρὸς ἀκροατής. Ἐλάχιστες κινήσεις, ἐν τούτοις, ὅταν ἀναβλύζουν ἀπὸ διάθεσιν ἐνδόμυχη, ἀρκοῦν νὰ ἐμπνεύσουν ὑποδειγματικὲς ἑρμηνεῖες καί, γιὰ νὰ ἐπανέλθω στὸν Nikisch, θὰ μοῦ μείνη ἀλησμόνητη ἡ φλογισμένη του ἐγκράτεια, καὶ πιὸ πρόσφατα ἡ λιτότης τοῦ πνευματικώτατου Κλέμενς Κράους.

Ὁ Μητρόπουλος δὲν ἐγνώρισε ποτὲ ψυχικὴ γαλήνη. Κάθε ἑρμηνεία του ἦταν μιὰ πυρακτωμένη ἔκφρασις ἀσίγαστου, ἀνεξάντλητου πάθους. Ὅταν ἀντίκρυζε τὴν ὀρχήστρα του, ὁ πρᾶος αὐτὸς ἀσκητής, ὁ φαινομενικὰ ἤρεμος, γινόταν ἕνας δαίμονας, μεταμορφωνόταν σὲ μιὰ ἀκαταμάχητη καταιγιστικὴ δύναμι. Κλονιζόταν σύγκορμος, ἔτρεμε, ἔπασχε καὶ ξοδευόταν σπάταλα, ἄσπλαγχνα κι' ἀπεριόριστα. Τίποτε ὅμως σ' αὐτὴν τὴν ἐνσάρκωσι δημιουργικοῦ κραδασμοῦ δὲν ἦταν ἐξωτερικὸ ἢ ἀνάμαστο. Ἡ λεπτόλιγνη, ἄψογη κορμοστασιά του, τὰ μακρόστενα δάκτυλα, ὁ παλμὸς τῆς χειρονομίας καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ χαρακωμένη μορφή του δένονταν μὲ τὴν μουσική, ἔδιδαν τὴν πλαστικὴν εἰκόνα τῆς ἑρμηνείας του. Ἡ μαγνητικὴ ἀκτινοβολία του φλόγιζε τὴν ὀρχήστρα καὶ συνεκλόνιζε μέχρι παραληρήματος τὸ ἀκροατήριό του. Πράγματι, τὸ νὰ βλέπη κανεὶς τὸν Μητρόπουλο στὸ ἀναλόγιο τοῦ μαέστρου ἦταν μιὰ ἀποκαλυπτικὴ, συναρπαστικὴ ἐμπειρία.

Πολλοί, ἀπορροφημένοι κυρίως ἀπὸ τὴν θεαματικώτατα ἐντυπωσιακὴ συμμετοχὴ τοῦ Μητρόπουλου στὴν προβολὴ τῆς μουσικῆς, δὲν ἦσαν πιθανῶς σὲ θέσι νὰ ἀντιληφθοῦν τὶς οὐσιαστικὲς ἀρετὲς τῆς προσωπικότητός του. Ὁ Ἕλλην μαέστρος ὑπῆρξε πρὸ παντὸς μέγας ἀρχιτέκτων τῆς ἑρμηνείας. Μελετητής, ὅπως ὅσοι ζοῦν στὴ μοναξιά, ἐσπούδαζε ἐξονυχιστικὰ τὴν δομὴ τῶν ἔργων: ποιὰ εἶναι τὰ κύρια καὶ ποιὰ τὰ δευτερεύοντα σημεῖα μιᾶς μορφῆς, πῶς ἔπρεπε νὰ στήνη ἕνα μεγάλης ὀλκῆς κρεσέντο χωρὶς νὰ σπάζη πρόωρα τὴν ἔντασί του, πῶς νὰ μὴν κομματιάζη τὴν γενικὴ μουσικὴ γραμμὴ σὲ μικρόψυχες φρασοῦλες, πρὸ παντὸς πῶς νὰ κατευθύνη τὴν ἑρμηνεία του πρὸς τὸ ἕνα μεγαλειῶδες κορύφωμα ἑνὸς συμφωνικοῦ μέρους. Στὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου ἑρμηνείας τὸν βοηθοῦσε ἡ ἀπίστευτη δεξιοτεχνικὴ ἱκανότης του νὰ ὁδηγῆ τὴν βούλησι μιᾶς τεραστίας ὀρχήστρας πρὸς μαγευτικὲς ἀποχρώσεις, πρὸς τολμηρά, ὅμως πάντοτε πειστικά, συμφωνικὰ εὑρήματα πότε ἐπισπεύδοντας, πότε ἐπιβραδύνοντας τὴν ρυθμικὴ ἀγωγὴ μὲ τὴν ἴδια εὐχέρεια ποὺ τεντώνει ἢ χαλαρώνει κανεὶς ἕνα λάστιχο.

Μαεστρικὴ δεξιοτεχνία, βαθύτατη γνῶσις τῆς παρτιτούρας καὶ μιὰ εὐαισθησία ποὺ τὸν ὡδηγοῦσε κάθε φορὰ ἀμετάκλητα πρὸς τὴν ἔκστασι, τὸν ἐπέβαλαν διεθνῶς ὡς μίαν ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες μουσικὲς φυσιογνωμίες τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ψυχική του συνάφεια πρὸς τὸ ἄμετρο, ἀχαλίνωτο πάθος τῶν Ρομαντικῶν τοῦ ἐξασφάλιζε μεγαλειώδη ἑρμηνεία τοῦ Σοῦμαν, τοῦ Βάγκνερ, τοῦ Μπράμς, τοῦ Μάλερ. Ἰδιαιτέρως τὸν ἐνέπνεε ἡ πυρέσσουσα μουσικὴ τοῦ Μπερλιόζ. Ὅποιος θέλει νὰ γνωρίση τὴν δαιμονία πλευρὰ τοῦ Μητρόπουλου, ἂς ἀκούση σὲ δίσκους του τὴν «Πορεία πρὸς τὴν ἀγχόνη» ἀπὸ τὴν Φανταστική, ἢ τὸν «Θάνατο τοῦ Ρωμαίου» ἀπὸ τὸν «Ρωμαῖο καὶ Ἰουλιέττα» τοῦ Γάλλου συμφωνιστοῦ. Οἱ ἐφιαλτικὲς αὐτὲς εἰκόνες τοῦ Μπερλιόζ ὀρθώνονται μπροστά μας σὰν δράματα κολάσεως.

Ἐμπνευσμένος ὑπέρμαχος τῶν συγχρόνων κάθε ἀποχρώσεως, ἐννοοῦσε νὰ προβάλλη σὲ πρώτη ἐκτέλεσι τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ ἔργα τους, ἀδιάφορο ἂν ἦσαν σημαντικὰ ἢ ἀσήμαντα. Ἀφιερώνοταν στὴ μελέτη τους μὲ φανατικὴ ἐπιμέλεια. Τὸν παρακολούθησα μὲ τὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Ν. Ὑόρκης στὴ δοκι

Θησαυρός
17 ΝΟΕ 1960

Ο Δημήτρης Μητρόπουλος

Ἡ ἀνάπη του γιὰ τὰ φτωχὰ παιδάκια τῶν μουσικῶν

ΚΥΡΙΑΚΗ, 6 Νοεμβρίου 1960, ὥρα 4η μ.μ. Ἡ Ντακότα τῆς ΕΒΑ, μέσα στὸ λαμπρὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀπὸ τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ ἤρθε νὰ σταθῆ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ περίπτερο τῶν ἐπισήμων. Ὕστερα ἀργὰ γύρισε μὲ τὴν ἀριστερὴ πλευρὰ κι' ὁ πιλότος ἔφερε τὴν πόρτα τῆς ἀτράκτου στὴ μέση τῶν δυὸ παράλληλων γραμμῶν, στὶς ὁποῖες στεκόντουσαν οἱ ἐπίσημοι, οἱ συγγενεῖς κι' οἱ φίλοι τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Μέσα στὴ βαθειὰ σιωπή, ἐνῶ οἱ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατὰ ἀπὸ τὴ συγκίνησι, ἡ πόρτα τῆς ἀτράκτου ἀνοιξε. Τὴν ἴδια στιγμὴ φάνηκε ἕνας μαυροντυμένος μικρόσωμος καὶ λεπτὸς ἄνθρωπος νὰ στέκεται σὲ στάσι προσοχῆς καὶ νὰ κοιτᾶ στὰ δυό του χέρια ἕνα μικρὸ κιβώτιο σὲ γρῶμα καρδιᾶς, μιὰ κάλπη, ποὺ εἶχε στὰ τετράγωνα γείλη τῆς εἰσόδου της γραμμένο ἕνα ὄνομα καὶ μιὰ ἡμερομηνία: «Δημήτρης Μητρόπουλος, Λουγκάνο, 5 Νοεμβρίου 1960».

Τὸ ἄγημα τῆς ΕΒΑ παρουσιάζει ὅπλα. Ἡ μουσικὴ τῆς ΕΒΑ κάτω ἀπὸ τὴ μπαγκέττα τοῦ ἀρχιμουσικοῦ Σπ. Πουλημένου σκορπίζει τοὺς ἤχους τῆς «Προσευχῆς» τοῦ Μπορτνιάνσκι: « Ὀρκίζομαι στὴν δύναμι τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης...»

Ὁ μαυροντυμένος ἄνθρωπος στέκεται ἀκίνητος, εὐθυτενὴς σὰν κυπαρίσσι, μὲ πλήρη συναίσθησι τῆς ἱερῆς στιγμῆς. Κρατεῖ καὶ στηρίζει πάνω στὶς παλάμες του τὴν τεφροδόχο, ἐνῶ δάκρυα κυλοῦν ἀπὸ τὰ μάτια του. Εἶναι ὁ διευθυντὴς Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνοῦτος.

Κάτω, στὴ βάσι τῆς σκάλας ποὺ ἔχει τοποθετηθῆ, στέκεται ἀκίνητος ἐπίσης ὁ διευθυντὴς τῆς κρατικῆς ὀρχήστρας κ. Βαβαγιάννης, ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Πίσω του ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ΕΒΑ κ. Ν. Γεωργαντζᾶς.

Δάκρυα κυλοῦν ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς κυβερνήσεως Π. Κανελλοπούλου καὶ φαίνονται βαθειὰ συγκινημένοι οἱ ὑπουργοὶ κ.κ. Τσάτσος καὶ Βογιατζῆς. Οἱ ἀχώριστοι συμμαθητὲς καὶ φίλοι τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, Φαραντάτος καὶ Σκλάβος, ὁ Βάρβογλης, ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι τῶν μουσικῶν ἱδρυμάτων, οἱ συνθέτες, οἱ καθηγητές, οἱ καλλιτέχνες μὲ τὸ θλέμμα θολὸ ἀπὸ τὴ συγκίνησι κάνουν τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Ὁ κ. Κουρνοῦτος παραδίδει στὸν κ. Βαβαγιάννη τὴν κάλπη. Κι' ὕστερα σ' εὐθεῖα γραμμή, μαζὶ μὲ τὴν ἀντιπροσωπεία, ποὺ εἶχε σταλῆ στὸ Μιλάνο, γιὰ νὰ διακομίσῃ τὴ σορὸ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, προχωροῦν μ' ἀργὸ βῆμα καὶ στέκονται μπροστὰ στὸν κ. Κανελλόπουλο. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς κυβερνήσεως καλύπτει μὲ τὴν ἑλληνικὴ σημαία τὴν τεφροδόχο, ἐνῶ τὴν παραδίδει στὸν ἀξιωματικὸ τῆς ΕΒΑ κ. Γεωργαντζᾶ, ποὺ τὴ μεταφέρει στὸ τζὶπ τῆς Ἀεροπορίας μὲ τὴν τιμητικὴ φρουρά. Κι' ἡ πομπὴ ξεκινᾶ γιὰ τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ, ὅπου περιμένουν τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα καὶ ὁ κόσμος.

Μιὰ σάλπιγγα ἠχεῖ τὴν ὥρα, ποὺ φτάνει στὴν εἴσοδο τοῦ θεάτρου ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Χιλιάδες κόσμου στέκονται ὄρθιοι σὲ στάσι προσοχῆς. Κλαῖνε καὶ γειροκροτοῦν. Ἡ κάλπη τοποθετεῖται πάνω στὴ σκηνὴ τοῦ ἀργαίου θεάτρου σ' ἕνα βάθρο. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ καίει ἡ ἱερὴ φλόγα πάνω σὲ δυὸ τρίποδες. Ἀοχίζει ἡ κατάθεσι στεφάνων ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως τῆς κυβερνήσεως, τῶν μουσικῶν ἱδρυμάτων, τῶν μουσικῶν συλλόγων, τῶν καλλιτεχνῶν. Ἐκφωνοῦνται συγκινητικοὶ λόγοι καὶ τέλος ἡ κρατικὴ ὀρχήστρα ἐκτελεῖ τὸ πένθιμο ἐμβατήριο τῆς Ἡρωϊκῆς Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν. Μόνη της. Μὲ κενὴ τὴ θέσι τοῦ μαέστρου. Μὲ τὴ σκέψι τους ἀκολουθοῦν τὶς ὑποδείξεις τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Τὸν βλέπουν μπροστὰ στὸ «πόντιουμ» νὰ τοὺς διευθύνῃ ἀόρατος, ἐνῶ ἡ τέφρα του ἀναπαύεται στὴν κάλπη σκεπασμένη μὲ τὴν ἑλληνικὴ σημαία καὶ στολισμένη ἀπὸ ἕνα πλῆθος στεφάνια δάφνης...

Ἔτσι ἦρθε ἐδῶ, αὐτὴ τὴ φορὰ γιὰ πάντα, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ὅπως ἄκουσα τὸ εἶχε ἐπιθυμήσει κι' ὅπως τὸ εἶχε ἀναφέρει στὶς τελευταῖες θελήσεις του:

«... ἐπιθυμῶ ὅπως ἡ σορός μου ἀποτεφρωθῆ μὲ τὴν μεγαλειτέραν δυνατὴν οἰκονομίαν. Προηγουμένως δὲ νὰ μὴ ἐκτεθῆ εἰς κοινὴν θέαν. Μετὰ τὴν ἀποτέφρωσιν ἡ σποδός μου δέον νὰ ἀποσταλῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα...»

Ἔτσι ἦρθε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος καὶ θὰ παραμείνῃ στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν.

Μὰ ἂς γυρίσουμε πίσω, σωστὰ 64 χρόνια, στὸ Παληὸ Φάληρο, στὴν ὁδὸ Ἀφροδίτης, σ' ἕνα σπίτι. Ἐκεῖ, στὶς 18 Φεβρουαρίου 1896, ἦρθε στὸν κόσμο ἕνα ἀγόρι. Ὁ πατέρας του ἦταν ἔμπορος, μὰ γιὰ τὸ γυιό του ἀνειρευόταν τὰ χρυσᾶ γαλόνια καὶ τὴ δόξα τοῦ ναυτικοῦ.

— Θὰ τὸν κάνω ἀξιωματικό, δήλωνε στὴ γυναῖκα του. Κάποιος θὰ πρέπει νὰ δοξάσῃ τὴν οἰκογένεια...

Μὰ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια ἔδειξε πὼς εἶχε εὐαίσθητη ψυχὴ καὶ ἀπεριγραπτη καλωσύνη. Τὸν γοήτευαν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι καὶ ἡ μουσική. Ζοῦσε μέσα σ' ἕναν δικό του κόσμο μονώσεως κι' ἀνειρευόταν μιὰν ἄλλη ζωή, ἕναν ἄλλο κόσμο προσευχῆς καὶ ψυχικῆς συγκεντρώσεως. Ὅταν ἔμαθε γιατί τὸν προόριζε ὁ πατέρας του, κούνησε μελαγγολικὰ τὸ κεφάλι καὶ εἶπε:

— Ὄχι ἀξιωματικός. Οὔτε ἔμπορος. Θὰ γίνω καλόγερος. Θὰ πάω στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ θ' ἀφοσιωθῶ στὴν μουσική...

— Μὰ δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀσχολοῦνται οἱ καλόγεροι μὲ τὴ μουσική, τοῦ εἶπαν.

Κλονίστηκε τὸ δεκαεπτάχρονο παιδί. Ἐκεῖ στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου, ποὺ φοροῦσε τὰ λευκὰ ἱερατικὰ ἐνδύματα κι' ἄναβε τὰ καντήλια καὶ κρατοῦσε τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τὰ φανάρια στὶς μεγάλες γιορτὲς καὶ στὸν Ἐπιτάφιο, ἐκεῖνος εἶχε κάνει ἄλλα ὄνειρα... Τώρα αὐτὴ ἡ πληροφορία τοῦ γαλοῦσε τὰ σχέδια.

Καὶ εὐτυχῶς δὲν ἔγινε καλογεράκι. Μὰ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ διετήρησε τὴν νεοτροπία καὶ τὴ λιτότητα τοῦ ἀσκητῆ. Κι' ἀργότερα, ὅταν διάβασε καὶ μοφώθηκε καὶ ταξίδεψε καὶ εἶδε καὶ φωτίστηκε, ἀκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσίζης...

Αὐτὸς ἦταν τὸ φωτεινὸ παράδειγμά του κι' ὁ ὁδηγός του στὴ ζωή...

Ὠδείου Ἀθηνῶν. Τὸ 1930 ἔκανε τὴν πρώτη καλλιτεχνικὴ περιοδεία του στὸ ἐξωτερικό: Παρίσι, Λίβερπουλ, Βερολῖνο, Βρυξέλλες. Τὸ 1932 διηύθυνε συναυλίες στὴ Ρώμη, στὴ Νεάπολι, στὴ Φλωρεντία, στὸ Λονδῖνο καὶ τὸ Παρίσι. Ὡς δεξιοτέχνης σολίστ ἐπεβλήθη τὸ 1934.

Τὸ 1937 διορίστηκε διευθυντὴς τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως κι' ἔμεινε σ' αὐτὴ τὴ θέσι μέχρι τὸ 1949. Κι' ὕστερα ἀπὸ τὸ 1949 διαδέχτηκε τὸν Τοσκανίνι καὶ τὸ Μπροῦνο Βάλτερ στὴ διεύθυνσι τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τιμήθηκε μὲ τὸ μετάλλιο Σαὶμπεργκ.

Ἡ φήμη του ἀπὸ χρόνια εἶχε ἁπλωθῆ σ' ὅλο τὸν κόσμο. Παντοῦ μάγευε τοὺς ἀκροατές του μὲ τὸ ἐκπληκτικό, τὸ θεῖο χάρισμά του νὰ ἑρμηνεύῃ τὴν καρδιὰ καὶ τὴ συγκίνησι τῶν διασήμων συνθετῶν. Σὰν συνθέτης, ἔδωσε τὴν «Συμφωνία τοῦ Χριστοῦ», τὴν «Κρητικὴ Γιορτή», τὸ «Κοντσέρτο Γκρόσσο», τὴν «Ἑλληνικὴ σονάτα», ἕνα κύκλο μελωδιῶν γιὰ τὰ «Ἡδονικὰ» τοῦ Καβάφη, τὴν «Κασσιανή», 60 φούγκες διπλές, 30 χορικά, τὴ μουσικὴ γιὰ τὴν «Ἠλέκτρα» τοῦ Σοφοκλέους, γιὰ τὸν «Ἱππόλυτον Στεφανηφόρον» τοῦ Εὐριπίδη, τρεῖς χοροὺς τῶν Κυθήρων κι' ἕνα πλῆθος ἄλλων ἔργων...

Στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, ὅπως ἀποκαλύπτουν οἱ στενοί φίλοι του ἦταν ἁπλός, λιτός, ἀσκητικὸς μὲ μιὰ διάθεσι μονώσεως. Ἡ ζωή του ἦταν μουσική. Ἡ σκέψι του μουσική. Ἡ καρδιὰ του χτυποῦσε μόνο γιὰ τὴ μουσική, ὡς τὸν τελευταῖο παλμό της. Κι' ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἡ ἀδελφή του Ἑλένη πέθανε ἄρρωστη στὴν ἀγκαλιά του, τὸν καιρὸ τῆς μεγάλης καὶ ἀνελέητης φτώχειας τῶν νεανικῶν σπουδῶν του στὸ Βερολῖνο, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶχε μιὰ ἰδιαίτερη ἀγάπη γιὰ τὰ φτωχὰ μικρὰ παιδιά.

Ἡ κ. Κατίνα Παξινοῦ τὸ ἀναφέρει μὲ ἰδιαίτερη συγκίνησι:

«... Δὲν ἔπαψε νὰ λατρεύῃ τὰ παιδιά. Ἤξερε πάντα πόσα παιδιὰ εἶχαν οἱ μουσικοί του. Τί ἡλικία εἶναν. Ἀπὸ ποιὲς ἀρρώστιες εἶχαν περάσει. Μιὰ μέρα στὴν Ν. Ὑόρκη μοῦ ἔδωσε χίλια δολλάρια: «Θέλω νὰ πᾶς, μοῦ εἶπε, καὶ νὰ μοῦ ἀγοράσῃς δῶρα γιὰ τὰ παιδιά. Ἐδῶ ἔχω τί νούμερο ροῦχα καὶ παπούτσια φοροῦνε». Καὶ μοῦ ἔδωσε ἕνα χαρτὶ γεμᾶτο ἀριθμούς, ποὺ τὸ εἶχε γράψει μὲ τὸ γέρι του. «Κύτταξε μοῦ εἶπε, νὰ κάνῃς καλὰ ψώνια». Ἀγόρασα πράγματι τὰ δῶρα, κι' ἡ μέρα τῆς διανομῆς τους ἦταν γιὰ τὸ Μητρόπουλο μιὰ μέρα ἀληθινὰ εὐτυχισμένη. Τὸ πρόσωπό του, ἐκεῖνο τὸ χλωμὸ πρόσωπο, ἐπάνω στὸ ὁποῖο ἡ πίκρα εἶχε χαράξει τὸ ἀποτύπωμά της, ἔλαμπε χαρούμενο ὅπως ποτὲ ἀπὸ σαράντα χρόνια στὴν Ἀθήνα, ὅταν προετοίμαζε τὴν παράστασι τῆς «Βεατρίκης» του».

Ὁ Δημήτριος Μητρόπουλος ἐξομολογεῖτο συνιὰ μὲ κάποια δόση ἀνησυχίας, στὴ φίλη του, πὼς ἀναρωτιόταν ἂν θὰ εἰσακούσῃ μιὰ παράκλησί του ὁ Θεός:

— Δὲ θέλω νὰ πεθάνω στὸ κρεββάτι, ἔλεγε. Ἂν μ' ἀγαπᾶ ὁ Θεός, πρέπει νὰ μοῦ στείλῃ τὸ θάνατο, καθὼς θὰ στέκωμαι δοθιος...

Κι' ὁ Θεὸς ἔδειξε ὅτι τὸν ἀγαποῦσε...

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος πέθανε ἀπὸ συγκοπὴ στὶς 10.45' τὸ πρωῒ τῆς 2 Νοεμβρίου, ἐνῶ διηύθυνε τὴν πρόβα τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μάλερ στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου. Τὴν ἑτοίμαζε γιὰ τὸ κοντσέρτο, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ τὴ Δευτέρα, στὶς 7 Νοεμβρίου.

Ὡστόσο ἀπὸ πολλὰ χρόνια... δὲ θὰ ὑπῆρχε στὴ ζωὴ καὶ δὲ θὰ ἦταν διάσημος. Ἐδῶ καὶ ἀκεπτίες δεκαετίες εἶχε θελήσει μιὰ μέρα νὰ κολυμπήσῃ στὴ θάλασσα τοῦ λιμένος τῶν Πατρῶν. Μὰ ξεχάστηκε, κουράστηκε, ἔπαθε κράμπα κι' ἄοχισε νὰ πνίγεται. Ἕνας ναυτικός, ἀπὸ ἕνα σκάφος, ἀντελήφθη αὐτὸν τὸν «ἄγνωστον», ποὺ πάλευε μὲ τὰ μανιασμένα κύματα καὶ ποὺ πνιγόταν. Βούτηξε, πάλεψε σκληρὰ καὶ τὸν μετέφερε ἀναίσθητο στὴν παραλία. Ἕνα λεπτὸ ἂν ἀργοῦσε, ὁ «ἄγνωστος» θὰ εἶχε πνιγῆ!

— Πῶς λέγεστε; τὸν ρώτησαν, ὅταν συνῆλθε. Τί τρέλλα ἦταν αὐτὴ ποὺ κάνατε; Πήγατε νὰ πνιγῆτε!... Μὲ τέτοια θάλασσα ἦταν ἀληθινὴ αὐτοκτονία τὸ κολύμπι...

Ὁ «ἄγνωστος» γαμογέλασε:

— Ἡ θάλασσα πάντα ἦταν ἡ ἀνάπη μου, εἶπε. Αὐτὴ μὲ παρέσυρε. Πῶς λέγομαι; Δημήτρης Μητσόπουλος...

Κι' ὕστερα εὐχαρίστησε τὸν ἄγνωστο ναυτικό, ποὺ δὲ φανταζόταν ὅτι σώζοντας αὐτὸν τὸ νεαρὸ «ἄγνωστο», εἶχε σώσει ἕνα πέλλωτα διάσημο ἀοχιμουσικό, μιὰ μελλοντικὴ δόξα τῆς Ἑλλάδος.

Θ. ΔΡΑΚΟΣ

Ἀπόκομμα ΠΑΤΡΙΔΟΣ Ηρακλείου
Χρονολογία 19 ΝΟΕ 1960

ΟΜΕΓΑΛΟΣ ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΕ

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ

2ον

Ἡ συναυλία εἶχε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Ἡ «Νέα Ἐφημερις» στὸ φύλλο τῆς 19) 2)1925 γράφει σχετικά: Μὲ τὴν αἴθουσαν πλήρη περιλαμβάνουσα ὅ,τι ἐκλεκτὸν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ κοινωνία μας ἐδόθη τὴν Δευτέραν ἑσπέραν ἡ συναυλία ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ—καθηγητοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου κ. Μητροπούλου. Ἦτο προφανὴς ἡ συγκίνησις τοῦ ἀκροατηρίου κληθέντος νὰ παραστῇ εἰς ἐκτέλεσιν Μουσικῆς κλασσικῆς ἀλλὰ καὶ ἐκλεκτῆς, ἣν σπανίως τοῦ ἐδόθη μέχρι σήμερον ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκούσῃ. Ὑπὸ σιγὴν ἀπόλυτον, δι' ἣν ἀξίζει πᾶς ἔπαινος πρὸς τὸ κοινόν, ἤρχισε ἡ ἐκτέλεσις ὑπὸ δύο βιολοντσέλλων τῆς περιφήμου Σονάτας ὑπ' ἀριθμ. 43 τοῦ Ρομπέρ τῶν κ. κ. Ἀντωνοπούλου—Γεωργαντᾶ. . . .

. . . . . .

Καὶ ἦλθε ἡ στιγμὴ καὶ ἡ εὐκαιρία ν' ἀκούσωμε τὸ πιάνο τοῦ ἀφθάστου Μητροπούλου. Προκειμένου περὶ μαεστρίας γνωστῆς πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος ἡ ταπεινή μας γνώμη παρέλκει. Ἂς σημειώσωμεν μόνον τὴν ἀλησμόνητον «Ἱστορίαν τῆς ἀγάπης» του καὶ τὴν μεγαλειώδη «Κρητικὴν Γιορτήν του».

Τὶς ὑπόλοιπες πληροφορίες γιὰ τὴν ἄφιξη καὶ τὴν παραμονὴ στὴν πόλη μας τοῦ Μητροπούλου εἶχε τὴ καλωσύνη νὰ μᾶς δώσῃ ὁ ἀγαπητὸς καθηγητὴς Λευτέρης Ἀλεξίου, ποὺ πρωτοστάτησε στὴν ὀργάνωση τῆς συναυλίας καὶ ποὺ φιλοξένησε ἰδιαίτερα στὸ σπίτι του καὶ γενικά, ἔκανε παρέα μαζί του ὅλες τὶς μέρες τῆς ἐδῶ παραμονῆς του:

«Ὁ διάσημος ἀρχιμουσικὸς Δημήτρης Μητρόπουλος, μᾶς λέει ἦρθε μιὰ φορὰ μόνο στὸ Ἡράκλειο, τὶς Ἀπόκρηες τοῦ 1925. Τὸν συνώδευαν ὁ διολοντσελλίστας Ἀντωνόπουλος, ὁ καθηγητὴς τῆς ἀπαγγελίας καὶ ἠθοποιὸς Μποῦρλος (τῶν Δελφικῶν Ἑορτῶν) ὁ γιὸς τοῦ ποιητῆ Ἄγγέλου Σικελιανοῦ Γλαῦκος καὶ μερικοὶ ἄλλοι λίγο—πολὺ καλλιτέχνες καὶ λόγιοι. Μὲ τὴν παρέμβαση τοῦ ἀλησμόνητου Μανόλη Γεωργιάδη φιλοξενήθηκαν ὅλοι αὐτοὶ στὸ σπίτι τοῦ ἐπίσης ἀλησμόνητου Μη-

(Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος)

νᾶ Γεωργιάδη στὸν Πόρο. Ἐκεῖ πήγαιναν συχνὰ τὰ ἀπογεύματα ὁ Νῖκος Καζαντζάκης καὶ ὁ Λευτέρης Ἀλεξίου

Ὁ Καζαντζάκης ἄρχιζε τότε τὴ συγγραφὴ τῆς «Ὀδύσσειας» στὸ ἀνώγειο τοῦ ἰδίου σπιτιοῦ (ὅπου κι' αὐτὸς φιλοξενήθηκε γιὰ πολλοὺς μῆνες).

Ἔδωσαν μιὰ συναυλία στὸ «Θέατρο Πουλακάκη» μὲ ἀπαγγελία ἀπὸ τὸν Μποῦρλο, μὲ μουσικὴ γιὰ ἕνα μικρὸ γκρούπ, ποὺ ἐλάμβαναν μέρος σ' αὐτὸ ὁ Μητρόπουλος καὶ ὁ Ἀντωνόπουλος.

Ὁ Μητρόπουλος εἶχε συνθέσει τότε τὴν «Κρητικὴ Γιορτὴ» καὶ τὴν ἔπαιξε ἐπανειλημμένα στὸ πιάνο καὶ τὸ κοινὸ τῆς ἔκανε πάντα ἐνθουσιώδη ὑποδοχή. Τὴν «Κρητικὴ Γιορτὴ» εἶχε συνθέσει ὁ Μητρόπουλος κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπιστρατεύσεως 1917—1920, ποὺ ὑπηρέτησε μαζὶ μὲ Κρητικοὺς καὶ ἄκουε τοὺς λυράρηδες καὶ τοὺς τραγουδιστὲς νὰ τραγουδοῦν, μαζὶ μὲ ἄλλα, καὶ τὸ γνωστὸ καὶ πραγματικὰ ὡραῖο κρητικὸ τραγοῦδι «Δὲν ξαναψήνω μπλιὸ κουκιά, δὲ στένω μπλιὸ τσικάλι....»

Ἡ συντροφιὰ ἦτανε κάθε βράδυ καλεσμένη στοὺς δημόσιους χορούς, ποὺ ἐδίδοντο λόγῳ τῆς ἀποκρηᾶς. Ὁ Μητρόπουλος, ἁπλὸς καὶ ἀπέριττος ὅπως πάντα, ἐκάθιζε στὸ πιάνο καὶ ἔπαιζε τὰ ταγκὸ καὶ τὰ φόξ—τρὸτ τῆς ἐποχῆς καὶ οἱ Ἡρακλειῶτες ἐχόρευαν. Συγκεκριμένα ἕνα βράδυ ἀκούστηκε ἡ βροντερὴ φωνὴ τοῦ Μονόλη Γεωργιάδη, πάνω ἀπὸ τὴν ἐξέδρα τῆς ὀρχήστρας, ποὺ ἀποτειγόμενος στοὺς χορευτὲς εἶπε: «Τὸ ἔβαζε ποτὲ ὁ νοῦ σας πὼς θὰ σᾶς παίζῃ ὁ Μητρόπουλος νὰ χορεύετε»; Τὸ γεγονὸς αὐτὸ θὰ τὸ θυμοῦνται ἀσφαλῶς ὅλοι ποὺ παρευρέθησαν στὸ χορὸ ἐκεῖνο.

Οἱ ἐντυπώσεις τοῦ Μητροπούλου ἀπὸ κεῖνες τὶς μέρες τῆς Ἡρακλειώτικης διαμονῆς του, ἐγράφτηκαν βαθύτατα στὴ μνήμη του καὶ σὲ πολλὲς περιστάσεις ἔκαμε λόγο, σὲ συμπατριῶτες φίλους του, γιὰ τὴν ἐγκαρδιότητα τῶν Ἡρακλειωτῶν ποὺ συνερίζονταν κάθε μεσημέρι καὶ κάθε βράδυ ποιός θὰ τοὺς ἐστιάσῃ».

ΜΗΝ. ΝΙΚΗΦΟΡΑΚΗΣ

Ἀπόκομμα ΒΗΜΑΤΟΣ
Χρονολογία 20 ΝΟΕ 1960

Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Κύριε Διευθυντά,

Μὲ τὴν ἄρνησιν τῆς Ἐκκλησίας νὰ συνοδεύσῃ τὴν σποδὸν τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Μητροπούλου μὲ τὰς ἐπιταφίους εὐχάς της, ἀνακύπτει ἕνα σημαντικώτατον, πολύπλευρον δέ, ζήτημα τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ ὑπὸ πᾶσαν ἀποψιν καὶ δὴ θρησκευτικήν, ὅταν μάλιστα ἁρμόδιοι καθηγηταὶ τῆς Θεολογίας ὡς ὁ κ. Ἀλεβιζάτος βεβαιώνουν ὅτι οὐδὲν κανονικὸν κώλυμα δημιουργεῖται — ἐκ τῆς καύσεως τῆς σοροῦ — εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν τέλεσιν θρησκευτικοῦ μνημοσύνου. Ἐπειδὴ δέ ἀνεγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι διὰ τὴν θρησκευτικὴν τελετὴν θὰ ἀπῃτεῖτο ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ληφθῇ διότι θὰ ἐδημιουργεῖτο προηγούμενον, ἔχω νὰ τονίσω τὰ ἀκόλουθα: Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Δημήτριος Σ. Μπαλᾶνος εἰς μίαν παλαιάν, ἤδη ὅμως λίαν ἐπίκαιρον μελέτην του, «Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΥΠΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ», τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσα εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων «Η ΜΕΛΕΤΗ» (1912, σελ. 257) ἀναφέρει ἐπὶ λέξει: «Ἔχομεν τὸ προηγούμενον ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δὲν ἠρνήθη τὰς θρησκευτικὰς τιμὰς εἰς τὸν ἐν Γερμανίᾳ θανόντα ἀοίδιμον Κασσαβέτην, ὁ νεκρός τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν τελευταίαν του θέλησιν, ἐκάη ἐν τῷ κρεματορίῳ τῆς Ἰένης, ἔνθα καὶ παρίστην. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐν Παρισίοις διαμένοντος μεγάλου ποιητοῦ Διαμαντοπούλου (JEAN MOREAS)». Ἂς λεχθῇ δέ ὅτι ὁ Μπαλᾶνος ὑπογραμμίζει ὅτι «οὔτε γραφικὴ οὔτε συνοδικὴ ἀπαγόρευσις τῆς καύσεως ὑπάρχει».

Μεθ' ὑπολήψεως,
ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α ΚΟΤΣΙΑΝΟΣ
Δικηγόρος, τ. βουλευτὴς Χαλκιδικῆς

Θεσσαλονίκη, 9 Νοεμβρίου 1960

★

Κύριε Διευθυντά,

Ἕνα ζήτημα ποὺ ἀνεφύη ἐξ αἰτίας τῆς καύσεως τοῦ νεκροῦ τοῦ διασήμου μαέστρου Μητροπούλου, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας, πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ αἰσθητικῆς, ὅσον καὶ οἰκονομικῆς πλευρᾶς. Ὁ Μητρόπουλος, καλλιτέχνης ὡς τὰ μυχαίτατα τῆς ψυχῆς του, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μὴ προβλέψῃ τί δυσάρεστον θέαμα εἶναι ἡ κηδεία ἑνὸς νεκροῦ. Ἡ περιφορὰ δέ τῶν νεκρῶν μας εἶναι τόσον ἀντιαισθητικὸν πρᾶγμα ὥστε πολλοὶ ἄνθρωποι νὰ μὴ μποροῦν τὸ θράδυ νὰ κλείσουν μάτι ἀπὸ τὸ θλιβερὸν αὐτὸ θέαμα. Ἡ δέ μεταφορὰ τῶν νεκρῶν μας, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ τοποθέτησίς των εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον θὰ τελεσθῇ γάμος δημιουργεῖ μίαν κατάστασιν ἀπέχουσαν πολὺ ἀπὸ τὴν χαράν. Οἱ Ἑβραῖοι ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἀφίνουν τοὺς νεκροὺς των ἔξω ἀπὸ τὴν συναγωγήν των. Ὁ γράφων ὁσάκις ἤθελε νὰ ἐκκλησιασθῇ, ἀπέφευγε τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἔγινε κηδεία, φίλου ἢ συγγενοῦς. Κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀμέσως μετὰ τὴν διαπίστωσιν τοῦ θανάτου ἑνὸς πολίτου, εὐθὺς πρέπει νὰ παραλαμβάνεται ἀπὸ ὁπαλλήλους τῆς δημαρχίας ὁ νεκρὸς καὶ νὰ μεταφέρεται εἰς τὸ ναύδριον τοῦ νεκροταφείου, χωρὶς νὰ παραμένῃ οὔτε στιγμὴν εἰς τὸ οἴκημα ὅπου ἐξέπνευσε. Ἂν ἐκάη ὁ νεκρὸς τοῦ Μητροπούλου καὶ δὲν τὸ ἠνέχθη ἡ Ἐκκλησία μας, ὡς εἰδωλολατρικόν, τότε τὸ προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ ἐρρίπτοντο οἱ νεκροὶ εἰς τὴν θάλασσαν, πρᾶγμα ποὺ θὰ μᾶς ἔφερε πλησιέστερα πρὸς τοὺς προγόνους μας, ποὺ ὡμιλοῦσαν περὶ Ἀχερουσίας λίμνης. Καὶ τώρα ἂς ἐλθωμεν εἰς τὴν οἰκονομικὴν πλευράν. Ἡ καῦσις τοῦ νεκροῦ τοῦ Μητροπούλου δημιουργεῖ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας κακὸν προηγούμενον, ἐπειδὴ παύουν πολλαὶ εἰσφοραὶ τῶν συγγενῶν πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον, ποὺ διαρκοῦν μέχρι τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων.

Μετὰ τιμῆς
Χ. ΜΙΣΑΗΛΙΔΗΣ

Ἀπόκομμα ΠΑΤΡΙΔΟΣ Ηρακλείου
Χρονολογία 19 ΝΟΕ 1960

ΟΜΕΓΑΛΟΣ ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΠΟΥ ΠΕΘΑΝΕ

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκδηλώσεως εἰς μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ποὺ θὰ γίνῃ μεθαύριο στὴν ἔναρξη τῶν Συναυλιῶν τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Ο ΑΠΟΛΛΩΝ» καὶ τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης Ἡρακλείου, δημοσιεύομε τὸ κατωτέρω χρονικὸν τοῦ κ. Μηνᾶ Νικηφοράκη.

Ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου μαέστρου Δημήτρη Μητρόπουλου, μιᾶς ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες καλλιτεχνικὲς μορφὲς ποὺ γέννησε ἡ Ἑλλάδα στὰ νεώτερα χρόνια, ἔφερε στὴ μνήμη τῶν φίλων τῆς μουσικῆς τὴν ἀξέχαστη παρουσία του στὸ Ἡράκλειο ἐδῶ καὶ 35 χρόνια. Καὶ ἀξίζει νὰ ξαναθυμηθοῦμε πῶς καὶ μὲ ποιοὺς ἦλθε, πῶς τὸν ὑποδέ

Ο ΥΣΤΑΤΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

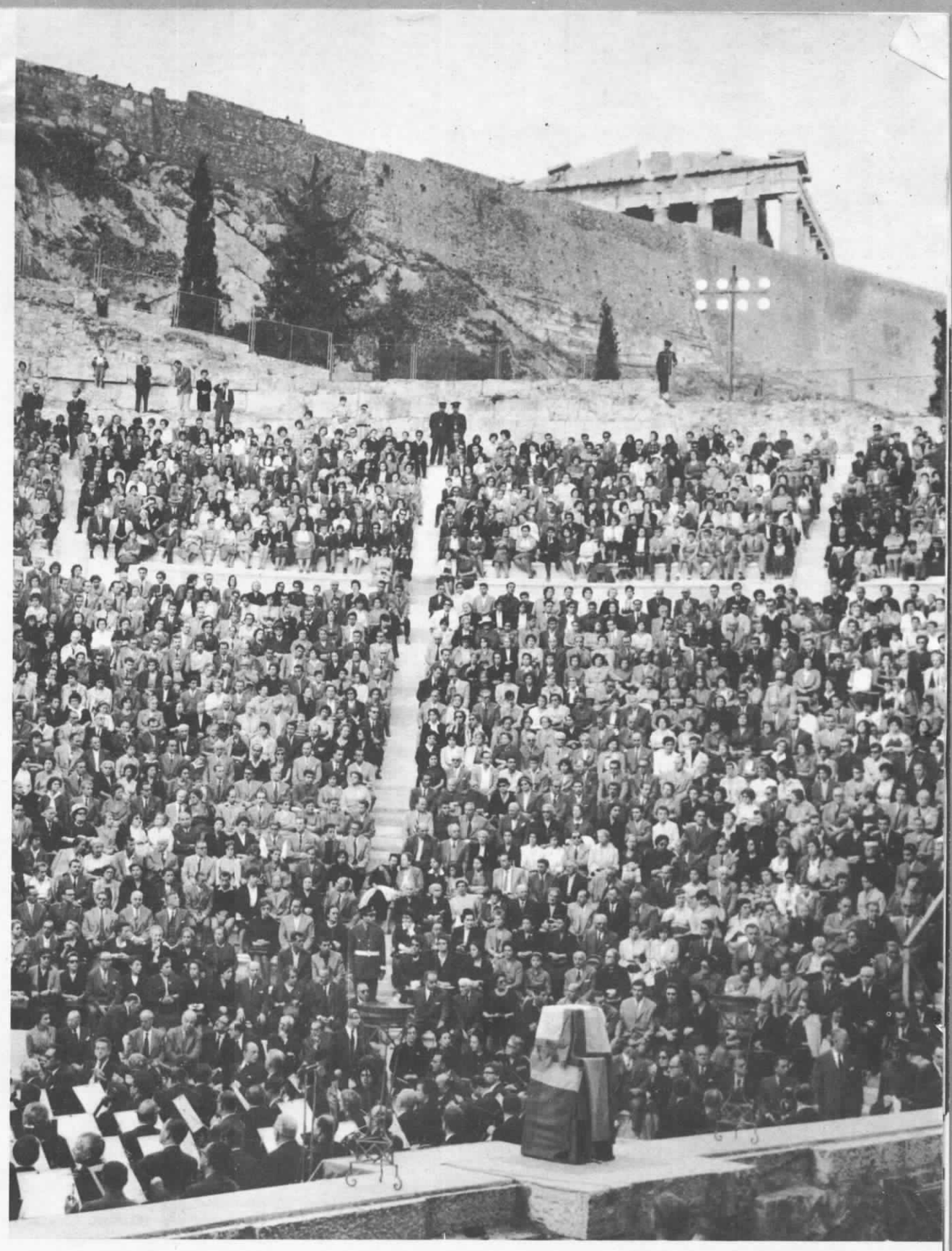

ΜΕ ΒΑΘΕΙΑ συγκίνηση οἱ Ἀθηναῖοι, σὲ μιὰ ἐπιβλητικὴ συγκέντρωσή τους στὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἀποχαιρέτισαν τὴν σ π ο δ ὸ τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἀττικῆς γῆς. Κατανυκτικὴ ἦταν ἡ στιγμὴ ὅταν, μετὰ τὴν κατάθεση τῶν στεφάνων τοῦ Βασιλέως, τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἀκαδημίας, ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα, χωρὶς μαέστρο, ἀπέδωσε τὸ δεύτερο μέρος τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν, ὅπου περιέχεται καὶ τὸ πένθιμο ἐμβατήριο.

Ο κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΤΑΘΕΤΕΙ ΣΤΕΦΑΝΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΧΩΡΙΣ ΜΑΕΣΤΡΟ Η ΗΡΩΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΕΣΤΡΟ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

Ἀπόκομμα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Χρονολογία .....

ΑΦΟΡΜΕΣ

Ἡ δύναμη τῶν καθιερωμένων

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΤΟΥ ΑΛΚΗ ΘΡΥΛΟΥ

Ἔτσι ἀποχαιρέτησα σὲ μιὰ σύντομη ὁμιλία, ποὺ μοῦ τὴν εἶχαν ζητήσει, τὸν Δ. Μητρόπουλο, τὸν Καλλιτέχνη, τὸν Φίλο:

«Γιὰ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ προσφορὰ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, γιὰ τὴ μουσική του δημιουργία, κανένας δὲν εἶναι, φαντάζομαι, πιὸ ἀναρμόδιος ἀπὸ μένα. Ἔτσι θὰ περιορισθῶ νὰ θυμηθῶ τὸν Ἄνθρωπο μὲ τὸν ὁποῖο μὲ εἶχε συνδέσει πρὶν ἀπὸ χρόνια, πρὶν φύγῃ γιὰ τὴν Ἀμερική, μιὰ πολὺ θερμὴ φιλία. Οἱ γονεῖς μου ποὺ ἀντίθετα ἀπὸ μένα καὶ κατανοοῦσαν τὴ μουσικὴ καὶ ἐνδιαφέρονταν γι' αὐτήν, εἶχαν ἀμέσως διακρίνει τὴν ἐξαιρετική, τὴ μοναδικὴ του μεγαλοφυΐα, καὶ εἶχαν καταβάλλει κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ ἐξομαλυνθοῦν, ὅσο γίνεται, οἱ δυσχέρειες καὶ οἱ ἀντιθέσεις ποὺ ἕνα ταλέντο, ὅσο μεγάλο κι' ἂν εἶναι, συναντᾶ πάντα πρὶν ἐπιβληθῇ κι' ἀναγνωρισθῇ, γιὰ νὰ τὸν ἐνισχύσουν στὴν πορεία του ποὺ ἔμελλε νὰ εἶναι θριαμβευτική. Ἔτσι ὁ Μητρόπουλος σύναζε ταχτικὰ στὸ σπίτι μας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συμπάθεια ποὺ αἰσθανόμουνα γι' αὐτὸν πάρα πολὺ εἶχα πάντα ἐκτιμήσει καὶ θαυμάσει τὴ θρησκευτική, μπορῶ νὰ πῶ, προσήλωσή του σ' ὅ,τι ἤταν ὁ προορισμός του: ἡ ὑπηρεσία τῆς μουσικῆς. Γιὰ τὸ Μητρόπουλο δὲν ὑπῆρχε παρὰ μόνο ἡ μουσική, ἀλλ' ἡ μουσικὴ ὅπως τὴν ἀντιλαμβανόταν αὐτός. Ἡ μουσικὴ γι' αὐτὸν δὲν ἤταν καθόλου μιὰ ἔννοια στενή, μιὰ εἰδικὴ ἀπομονωμένη μορφὴ τῆς Τέχνης, δὲν τὴν ἀποτελοῦσαν μόνον ἤχοι ἤταν σφιχτὰ συνενωμένη μὲ τὸ σύνολο τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ ὁποίου ἤταν μιὰ ἐκδήλωση συνδεδεμένη μὲ ὅλες τὶς ἄλλες ἐκδηλώσεις του. Ὁ Μητρόπουλος ἤταν καὶ μονομερὴς γιὰ νὰ φέρῃ στὴν τελειότητα τὸ ὄργανό του καὶ καθολικός. Κι' ὅσο προχωροῦσαν τὰ χρόνια τόσο καὶ ἀφωσιωνότανε πιὸ ὁλοκληρωτικὰ στὴν Τέχνη· εἶχε φθάσει χάριν αὐτῆς στὸν ἀσκητισμό. Δὲν ἐπέτρεπε στὸν ἑαυτό του, δὲν καταδεχότανε, τὶς μικρὲς ἀσχολίες στὶς ὁποῖες ἄλλοι κοινότεροι ἀπ' αὐτὸν καταφεύγουν γιὰ ρηχὲς κι' ἐπιπόλαιες διασκεδάσεις. Πλάι στὸ ἔργο του πρέπει λοιπόν, πιστεύω, νὰ διατηρήσωμε στὴ μνήμη μας τὴ μορφή του σὰν τὴν ἀντιπροσωπευτικὴ καὶ ὑποδειγματικὴ τοῦ γνήσιου καὶ καθαροῦ καλλιτέχνη.

Κι' ἀνταμείφθηκε γι' αὐτὴν τὴν καθαρότητά του. Ὁ ἀδόκητος θάνατός του ὅταν βρισκότανε ἀκόμα στὴν ἀκμή του, ὅταν ἡ δημιουργική του διάθεση ἔσφυζε ἀκόμα μέσα του, κι' ἀποκρυσταλλωνότανε σὲ ἀπαράμιλλες δημιουργίες, μπορεῖ νὰ φαίνεται τραγικὸς καὶ ἄδικος, μπορεῖ μερικοὶ νὰ θεωροῦν ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶχε ἐξοικονομήσει τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ μὴν τὸν εἶχε παραδώσει χωρὶς περίσκεψη στὴν φλόγα ποὺ τὸν ἔκαιε· ὅμως ἄμα σκεφθοῦμε, ὅσο μποροῦμε, ψύχραιμα, δὲν γίνεται νὰ μὴ κατανοήσουμε καὶ νὰ μὴν παραδεχθοῦμε ὅτι ὁ Μητρόπουλος εἶχε τὸν ὡραιότερο καὶ τὸ πιὸ ζηλευτὸ θάνατο ποὺ μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανένας. Δὲν γνώρισε τὶς παραχωρήσεις καὶ τοὺς συμβιβασμοὺς ποὺ σμικραίνουν καὶ ταπεινώνουν τὸν ἄνθρωπο. Ἔμεινε ἴσαμε τὸ τέλος ὄρθιος, καὶ **ἐμπρόσθετα πέθανε μέσα στὸ περιβάλλον ποὺ ἀγαποῦσε, στὸ κλίμα μέσα στὸ ὁποῖο αἰσθανότανε εὐτυχισμένος, ἀνάμεσα στὰ σύνεργα ποὺ εἶχε δοξάσει.**

«Ω! ἀσφαλῶς οἱ Μοῖρες ἀπὸ τὴ γέννησή του τότε ποὺ τοῦ χάρισαν τὴν μεγαλοφυΐα του, μαζὶ μὲ τὴν προσωπικότητά του, τὸν χαρακτῆρα του, ὡς τώρα στὸ θάνατό του ποὺ τοῦ ἔδωσαν τὴν ἀκραία ἀθανασία, πολὺ ἀγάπησαν τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο!»

«Ὅταν πληροφορήθηκα ὅτι ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶχε ἐκφράσει τὴν εὐχὴ τὸ σῶμα του νὰ καῇ, νὰ ἐξαϋλωθῇ καὶ νὰ ἐξαερωθῇ μέσα σὲ λίγη ὥρα ἀπὸ τὴν ἀγνὴ φλόγα καὶ νὰ μὴ γνωρίσῃ τὴ σιγανὴ καὶ φριχτὴ φθορὰ μέσα στὴ γῆ, καὶ ὅτι ἡ εὐχή του εἶχε πιστὰ εἰσακουσθῇ, νόμισα ἀρχικὰ ὅτι ἡ εὐθανασία καὶ ἡ ἀγάπη τῶν Μοιρῶν εἶχαν συμπληρωθῇ. Πραγματικὰ τί μποροῦσε νὰ εἶναι πιὸ κοντὰ στὴν ἀποθέωση ἀπὸ τὴ μεταφορὰ τῆς σποδοῦ, ποὺ καθὼς ἔχει μεταβάλει τὴν ὕλη μοιάζει πὼς δὲν διαφυλάγει παρὰ τὴν Ἰδέα, στὸ χῶρο ἀκριβῶς ὅπου ὁ Καλλιτέχνης εἶχε μεταρσιωθῇ, ἐργασθῇ, καὶ δώσει ἔκφραση στὴ σπάνια, στὴν ἐξαιρετική του μουσικὴ ἰδιοσυγκρασία; Ἕνας χῶρος ἐντελῶς ἰδιάμορφος, ἐντελῶς ἄλλος ἀπὸ κεῖνον ὅπου χωρίζονται τελειωτικὰ οἱ ζωντανοὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν ἤταν ἐκεῖνος ποὺ ἄρμοζε σὲ μιὰ μοναδικότητα. Ὄχι ἡ καταθλιπτικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ τὰ μελαγχολικὰ μισοσκόταδα τῶν ἐκκλησιῶν, ὄχι οἱ ἀσφυξιογόνες ἀναθυμιάσεις τῶν κεριῶν καὶ τοῦ λιβανιοῦ, ἀλλ' ὁ ὁρίζοντας κι' ὁ οὐρανός, ἕνα μειλίχιο καὶ πράο δειλινὸ φωτισμένο ἀπὸ τὶς στερνὲς θωπευτικὲς ἀχτῖνες ἑνὸς λαμπροῦ ἥλιου ποὺ ἔσβηνε ἁπαλά, ἦταν τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀποχαιρέτησαν τὸν Μητρόπουλο ὅσοι πολὺ τὸν θαύμασαν καὶ τὸν ἀγάπησαν. Καμμιὰ ὑποχρεωτικὴ παρουσία τοῦ κλήρου δὲν ἀνέμιζε τὴν ἀπαγγελία μὲ ἔρρινη φωνὴ ψαλμῶν καὶ ρητῶν τυπικῶν, καθορισμένων, στερεότυπων, καὶ λοιπῶν παράφωνων στὸ λόγο ποὺ διαμορφωνότανε εἰδικὰ ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν καρδιὰ καὶ τὴ συγκίνηση.

Ὅσο κι' ἂν βάραινε ἡ θλίψη καὶ τὸ πάθος παρακολούθησα ὅλη τὴν τελετὴ συνεπαρμένη ἀπὸ τὴν ὑπέρτατη ὁμορφιά της καὶ τὴν ἐναρμόνισή της μὲ τὸν ὕστατο χαιρετισμὸ σὲ μιὰ προσωπικότητα ποὺ ξεπερνοῦσε πολὺ τὸ κοινὸ μέτρο. Ἰδανικώτερη κηδεία γιὰ ἕναν καλλιτέχνη δὲν ἤταν δυνατὸ νὰ φαντασθῇ κανένας.

Ἐν τούτοις ὕστερα ἀπὸ ἕνα κάποιο διάστημα ἐκεῖνες οἱ ἀμφιβολίες ποὺ πάντα μὲ καταδιώκουν, ποὺ συστηματικὰ καὶ πνευματικὰ πάντα μοῦ δείχνουν καὶ τὴν ἄλλη ὄψη τῶν ὅσων πιστεύω, ἤρθαν καὶ πάλι νὰ μὲ δηλητηριάσουν. Δὲν μπόρεσα νὰ μὴν σκεφθῶ: Εἶναι βέβαιο ὅτι αὐτὴ ἡ παγανιστικὴ κηδεία θὰ εὐχαριστοῦσε τὸν Μητρόπουλο; Ὅ,τι εἶναι γιὰ μένα ἔξοχο, εἶναι βέβαιο πὼς θὰ ἦταν τὸ ἴδιο καὶ γι' αὐτόν; Δὲν ξέρω μιὰ ποὺ ἡ ἀπουσία τοῦ Μητρόπουλου ἀπὸ τὰς Ἀθήνας μὲ εἶχε ἐμποδίσει ὅλα τὰ τελευταῖα χρόνια νὰ ἔρθω σ' ἐπικοινωνία μαζί του, καὶ νὰ συζητήσω μαζί του, ἂν εἶχε σαφέστατα διαχωρίσει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴ Θρησκεία, ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ ξέρω εἶναι ὅτι ἦταν ἀνέκαθεν καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ἕνας τύπος βαθύτατα θρησκευμένος. Ὁ μεταφυσικὸς κόσμος δὲν ἦταν καθόλου γι' αὐτὸν ἕνας κόσμος κλειστὸς καὶ ξένος, ἀνύπαρκτος. Ἡ ψυχή του τὸν ἀναζητοῦσε κι' ἀναπαυότανε μέσα σ' αὐτὸν σχεδὸν τόσο ὅσο μέσα στὸν κόσμο τῆς μουσικῆς. Ἔτσι, κι' ἂς μὴν εἶναι βέβαιο, εἶναι τουλάχιστον πιθανὸ ὅτι ἂν εἶχε ὑποπτευθῇ τὴν ἐχθρικὴ στάση τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στὴν τέφρα θὰ εἶχε διστάσει νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐπιθυμία τὸ σῶμα του νὰ παραδοθῇ στὴ φωτιά. Ἴσως νὰ ὑποπτευθῇ αὐτὴ τὴ στάση μιὰ ποὺ ὅπως τὸ ὑποστήριξαν σοφοὶ καὶ ἔγκριτοι θεολόγοι κανένας κανόνας δὲν τὴν ὁρίζει; Ἡ Ἐκκλησία μόνον γιὰ νὰ μείνῃ πιστὴ σὲ μιὰ παράδοση, σὲ μιὰ συνήθεια, ποὺ δὲν ἔχει δύναμη νόμου, προσκολλήθηκε σ' αὐτὴν πεισματικά, μὲ μωσπία, μὲ στενοκεφαλιά, μὲ τέλεια παρεξήγηση καὶ τοῦ δικοῦ της συμφέροντος. Γιατὶ δὲν καταλαβαίνω πῶς φαντάζεται ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὸ γόητρό της ὅταν φανερώνῃ μιὰ ἀκραία ἀπουσία κατανόησης καὶ προσαρμογῆς, ὅταν δείχνῃ ὅτι κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸν σχολαστικὸ φαρισαϊσμὸ ποὺ ὁ Χριστὸς εἶχε ἐκδιώξει ἀπὸ τὸ Ναό. Ὅταν ἀποπέμπῃ μακρυά της τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς καλλιτέχνες; Ὕστερα ἀπὸ τὸν Καζαντζάκη τὸν ὁποῖον εἶχε θελήσει κ' ἐπιδιώξει νὰ ἀναθεματίσῃ ἐπειδὴ εἶχε ἀποκαλύψει κάποιο μυστικὸ ποὺ δὲν ἦταν σύμφωνο μὲ τὸ δόγμα της, ἀλλὰ γιὰ τὸ ὁποῖο ἦταν χρέος του σὰν πνευματικοῦ ἀνθρώπου νὰ μιλήσῃ μιὰ ποὺ πίστευε ὅτι ἦταν ἡ ἀλήθεια, μιὰ ποὺ ἦταν ἡ δική του ἡ ἀλήθεια, ὕστερα ἀπὸ τὸν Καζαντζάκη τὸν ὁποῖο μόνο ζορισμένη ἀποφάσισε στερνὰ νὰ συνοδεύσῃ στὸν τάφο του, ἀπώθησε καὶ τὸ Μητρόπουλο. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἀκόμα πιὸ ἀδικαιολόγητα γιατὶ ὁ Μητρόπουλος ποτὲ δὲν τῆς εἶχε ἐναντιωθῇ. Τὸ ἐναντίο. Πῶς νὰ μὴ σκεφθοῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἀκριβῶς ἐπειδὴ πιστεύει στὴν ἐπιβίωση τῶν ψυχῶν διέπραξε ἕνα θανάσιμο σφάλμα; Ἐνῶ συχνά, ἐνῶ κατὰ καιροὺς ἔχει ἀναθεωρήσει τὴν παρουσία της καὶ σὲ κείνους ποὺ δὲν τὴν θέλουν, ἀρνήθηκε, τὸ ἴδιο ἄτοπα, τὴν συμπαράσταση της —τὴν συμπαράσταση ποὺ κανένας γιατρὸς τῶν σωμάτων δὲν τὴν ἀρνεῖται, δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ τὴν ἀρνηθῇ σ' ὁποιον τὴ ζητήσει —σὲ κάποιον ποὺ σύμφωνα μὲ τὴν πίστη της στὴν ἀθανασία τῶν ψυχῶν πρέπει νὰ συναισθανθῇ τὴν ἀρνησή της. Ἀπαρνήθηκε κάποιον ποὺ τὸ μόνο του κρῖμα εἶναι ὅτι, ἀντίθετα ἀπ' αὐτήν, προτίμησε τὴν καθαρὴ φωτιὰ ἀπὸ τὰ βρώμικα κι' ἀηδῆ σκουλήκια. Τὸ κρῖμα αὐτὸ —ἂν εἶναι κρῖμα— ἡ Ἐκκλησία ποὺ ζητεῖ ἀπὸ τὸ Θεὸ τὸν ὁποῖο ἰσχυρίζεται ὅτι ἀντιπροσωπεύει, νὰ συγχωρέσῃ ὅλες τὶς ἁμαρτίες τὶς ἐκούσιες κι' ἀκούσιες, δὲν παραδέχθηκε οὔτε νὰ τὸ ἀνεχθῇ!

Κι' ἄλλες σκέψεις διαπερνοῦν τὸ νοῦ μου. Ὁ Μητρόπουλος μὲ τὴν ἄλλη του εὐχὴ νὰ μὴν κατατεθοῦν στὴ σορό του λουλούδια, δήλωσε πὼς ἐπιθυμεῖ ὁ θάνατός του νὰ μὴν προκαλέσῃ ἀναστατώσεις. Ἦταν πάντα τόσο λιτὸς καὶ μετριόφρονας! Ἀπέφευγε συστηματικὰ τοὺς θορύβους γύρω ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινό του ἀτομο· ἤθελε ν' ἀχτινοβολῇ μόνο σὰν καλλιτέχνης. Κι' ὅμως ὁ ἐνταφιασμὸς τῆς τέφρας του, ἡ ἡ κατάθεσή της σ' ἕναν κατάλληλο χῶρο, εἶναι πρόβλημα καὶ δημιουργεῖ διλήμματα, συζητήσεις. Εἴμαστε λοιπὸν καταδικασμένοι οἱ ἀγνότερες προθέσεις μας ὅταν ξεφεύγουν ἀπὸ τοὺς χαραγμένους δρόμους νὰ ἔχουν γιὰ ἀποτέλεσμα τὰ ἀντίθετα ἀπ' ὅσα προσδοκούσαμε; Ὢ! φυσικὰ στὴν Τέχνη μποροῦμε καὶ ὀφείλομε νὰ εἴμαστε ὅσο εἶναι στὶς δυνατότητές μας πρωτότυποι, προσωπικοί, πρωτοπόροι. Στὴν ἰδιωτική μας ὅμως ζωὴ μήπως εἶναι προτιμότερη, ἂν θέλωμε νὰ μὴν φανοῦμε ἐκκεντρικοὶ καὶ νὰ μὴν ἐντυπωσιάσουμε, ἡ συμμόρφωση μὲ τὰ πανίσχυρα καθιερωμένα, ἡ ὑποταγὴ στὴ ρουτίνα, ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀνταρσίας ποὺ δὲν ὁδηγεῖ παρὰ σὲ χρεωκοπία; Μήπως σὲ τελευταία ἀνάλυση εἶναι προτιμότερη ἡ ταπείνωση τῆς ὑποταγῆς ἀπὸ τὴ χρεωκοπία;

Ξαναστοχάζομαι τὶς τελευταῖες μου σκέψεις κι' ἀπορῶ. Πῶς ἔφθασα σὲ τοῦτα τὰ συμπεράσματα ποὺ ἀντιβαίνουν σὲ ὅσα μοῦ ἀρέσουν καὶ μὲ ἑλκύουν ἀλλὰ πού, ἀφοῦ ἔστω καὶ παροδικὰ τὰ ἔνοιωσα ἀληθινά, ἔπρεπε νὰ τὰ ἐκφράσω; Μήπως βρίσκομαι σὲ περίοδο μέγιστης ἔφεσης, ἀπαισιοδοξίας, ἠττοπάθειας; Μπορεῖ...

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 1ης ΣΕΛΙΔΟΣ

ΒΡΑΔΥΝΗΣ

18 ΝΟΕ. 1960

Ἡ Διεθνὴς Μουσικὴ Κίνησις

Οἱ Ἀμερικανοὶ θρηνοῦν τὸν Μητρόπουλο

Η ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΖΕΪΜΣ ΝΤΙΞΟΝ ΑΝΤΑΞΙΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΟΥ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, Νοέμβριος.('Ἰδιαιτ. ὑπηρ.). — Σὰν κεραυνὸς ἔπεσε στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ σ' ὅλας τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Εἶναι ἀπερίγραπτος ὁ πόνος τῶν μουσικῶν ποὺ εἶχαν τὴν τύχη νὰ παίξουν ὑπὸ τὴν διεύθυνσί του, ἀλλὰ καὶ ὅλων ἐκείνων ποὺ εἶχαν γνωρίσει τὸν θαυμάσιο μουσικὸ καὶ τὸν ἐξαιρετικὸ ἄνθρωπο Μητρόπουλο. Ἰδιαίτερα οἱ μουσικοὶ καὶ τὸ κοινὸ τῆς Μιννεαπόλεως, ὅπου ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἄοκνη ἐργασία τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ἀνέδειξε τὴν Συμφωνικὴν Ὀρχήστρα τῆς πόλεως σὰν μιὰ ἀπὸ τὶς καλλίτερες ἀμερικανικὲς ὀρχήστρες, θρηνοῦν τὸν ἀδόκητο θάνατό του ποὺ εἶναι μιὰ σκληρὴ ἀπώλεια ὄχι μόνο γιὰ τὴν Ἀμερική, ὄχι μόνο γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ γιὰ ὅλον τὸν πολιτισμένο κόσμο. Οἱ μουσικοὶ τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Ν. Ὑόρκης, ὅλοι οἱ καλλιτέχναι τῆς Μετροπόλιταιν Ὄπερα, ὅλοι οἱ θαυμασταί του, θρηνοῦν τὸ χαμό του καὶ δὲν μποροῦν ἀκόμα νὰ συλλάβουν τὸ φριχτὸ γεγονὸς πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναϊδοῦν, δὲν θὰ τὸν ξανακούσουν ποτὲ πιά!...

Ὅσοι γνώρισαν ἀπὸ πιὸ κοντὰ τὸν Μητρόπουλο, ἔχουν καὶ κάτι νὰ διηγηθοῦν ἀπ' τὴν ἰδιωτική του ζωή, ἀπ' τὶς καλωσύνες, ἀπ' τὶς ἀγαθοεργίες του. Μιὰ συγκινητικὴ Ἱστορία εἶναι κι' ἡ Ἱστορία τοῦ νεαροῦ ἀρχιμουσικοῦ Τζέϊμς Ντίξον, ποὺ ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Μητροπούλου καὶ παρὰ λίγο θετὸς υἱός του.

Ἡ Ἱστορία ἀρχίζει ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐργασίας τοῦ Μητροπούλου στὴν Μιννεάπολι. Ὁ Ἕλληνας ἀρχιμουσικὸς ἔβλεπε νὰ παρακολουθῇ τακτικὰ τὶς δοκιμές του μὲ τὴν ὀρχήστρα ἕνα νεαρὸ ἀγόρι ποὺ μόλις θᾶταν τότε δέκα τεσσάρων ἢ δέκα πέντε ἐτῶν. Αὐτὸ ἔκανε ἐντύπωσι στὸν Μητρόπουλο — ἦταν μιὰ ἐποχὴ ποὺ μόλις ἄρχιζε νὰ ξυπνάῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ τῆς Μιννεαπόλεως γιὰ τὴ μουσικὴ —καὶ ἀπὸ περιέργεια, φώναξε τὸ μικρὸ ἀγόρι καὶ τὸ ρώτησε ποιὸς ἦταν, ἂν σπούδαζε μουσικὴ κλπ. Καὶ τότε ἔμαθε τὴν συγκινητικὴ Ἱστορία του. Ἦταν ὁ Τζέϊμς Ντίξον, ποὺ, πεντάρφανο παιδί, εἶχε υἱοθετηθῇ ἀπὸ ἕνα ζεῦγος Ντίξον. Ναί, ἐσπούδαζε μουσικὴ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἰόββα, ἀλλά, φιλότιμο παιδί, γιὰ νὰ μὴν ἐπιβαρύνῃ τοὺς θετούς του γονεῖς, ἐργαζόταν σκληρὰ τὴ νύχτα σ' ἕνα φοῦρνο!...

Ὁ Μητρόπουλος συγκινήθηκε, καί, ὅταν διεῖδε τὸ ταλέντο τοῦ νεαροῦ Τζέϊμς, τὸν πῆρε ὑπὸ τὴν προστασία του καὶ τὸν προώθησε στὶς σπουδές του. Γιὰ τὸν Ντίξον, ὁ Μητρόπουλος ἔγινε πιὰ ὁ Θεός του. Ἐξ ἄλλου ὁ μεγάλος μας ἀρχιμουσικὸς ἐκτιμοῦσε ὅλο καὶ περισσότερο, παράλληλα μὲ τὸ ταλέντο τοῦ νεαροῦ μαθητοῦ του, καὶ τὸν λαμπρό του χαρακτῆρα, τὰ πλούσια ψυχικά του χαρίσματα. Κάποτε μάλιστα θέλησε νὰ τὸν υἱοθετήσῃ... Ἀλλὰ ὁ Ντίξον δὲν δέχθηκε «γιὰ νὰ μὴν θίξῃ τοὺς θετούς του γονεῖς ποὺ τὸν εἶχαν ἀναθρέψει», πρᾶγμα ποὺ ἔκανε τὸν Μητρόπουλο νὰ τὸν ἐκτιμήσῃ ἀκόμα περισσότερο...

Σήμερα ὁ Ντίξον εἶναι ὁ γενικὸς κληρονόμος τοῦ Μητροπούλου, ἀλλά, ἀντίθετα μὲ ὅσα διαβάσαμε σὲ μερικὲς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες, πολὺ λίγα πράγματα ἔχει νὰ κληρονομήσῃ. Ὁ Μητρόπουλος δὲν εἶχε σπίτι — οἱ δημοσιογράφοι τῶν Ἀθηνῶν ἐρμήνευσαν λανθασμένως τὴν ἀγγλικὴ λέξι «Household» πού, δὲν σημαίνει «σπίτι», ἀλλὰ τὰ «περιεχόμενα», τὰ «ὑπάρχοντα» τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ Ντίξον κληρονομεῖ τὰ ὑπάρχοντα τοῦ μικροῦ διαμερίσματος τοῦ ξενοδοχείου ὅπου ἔμενε ὁ Μητρόπουλος ἐδῶ, στὴ Ν. Ὑόρκη— προσωπικὰ ἀντικείμενα, βιβλία, δίσκους κλπ. —ἐκτὸς ὡρισμένων χειρογράφων ποὺ θὰ σταλοῦν προσεχῶς στὰς Ἀθήνας, ὅπου, μαζὶ μὲ μερικὰ ἄλλα χειρόγραφα ποὺ βρίσκονται σὲ φιλικό του ἀθηναϊκὸ σπίτι, θὰ σχηματίσουν ἕνα μικρὸ Μουσεῖον Μητροπούλου....

Αὐτὴ εἶναι ἡ συγκινητικὴ Ἱστορία τοῦ Τζεῖμς Ντίξον πού, ἐν τῷ μεταξύ, μὲ τὸ ἐξαιρετικό του ταλέντο ἐξελίχθηκε σ' ἕνα ἄξιο ἀρχιμουσικὸ ποὺ τιμάει τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Δασκάλου του. Διηύθυνε ἐπ' ἀρκετὸ καιρὸ τὴν ὀρχήστρα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἰόββα, ὅπου εἶχε σπουδάσει καὶ σήμερα διευθύνει τὴν ἐξ 90 ὀργάνων Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τοῦ μεγάλου Πανεπιστημίου τῆς Βοστώνης. Ἐν τῷ μεταξὺ διηύθυνε δυὸ φορὲς στὴ Γερμανία μὲ μεγάλη ἐπιτυχία, ἐπισκέφθηκε δυὸ φορὲς τὴν Ἑλλάδα, τὴν πρώτη σὰν περιηγητής, τὴ δεύτερη, τὸ 1956, γιὰ νὰ διευθύνῃ μιὰ συναυλία τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν στὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Α. Π.

Σημείωσις τῆς «Βραδυνῆς»: Πράγματι, ὁ Τζ. Ντίξον διηύθυνε στὶς 23 Ἰουλίου 1956, στὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου, τὴν Κρατικὴ μας Ὀρχήστρα μὲ τεράστια ἐπιτυχία. Στὸ πρόγραμμά του ἦταν τὸ «Πρελούδιο κι' ὁ θάνατος τῆς Ἰσόλδης» ἀπὸ τὸ «Διδὼ καὶ Αἰνείας» τοῦ Πέρσελ κατὰ μεταγραφὴ Μητροπούλου, ἡ «Τραγικὴ Εἰσαγωγὴ» καὶ ἡ 1η Συμφωνία τοῦ Μπράμς, καὶ ἡ σύνθεσι τοῦ Ἀμερικανοῦ Γουώλιγκφορντ Ρήγκερ «Μουσικὴ γιὰ Ὀρχήστρα».ὁ

Ἀπόκομμα Ἀημοσίας Ζακυνθου

Χρονολογία 19 ΝΟΕ. 1960

ΣΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ

ΧΩΡΙΣ ΜΑΕΣΤΡΟ

Τοῦ κ. ΔΙΟΝΥΣΗ ΜΑΥΡ. ΜΥΛΩΝΑ

Δὲν τὸν ἔκλαψαν μόνο οἱ Ἕλληνες μαθητές του καὶ παλιοὶ φίλοι του. Δὲν τὸν ἔκλαψαν μόνο οἱ συνεργάτες του τῆς Μετροπόλιταν στὴ Νέα Ὑόρκη ποὺ τόσα χρόνια πέρασε μαζί τους δουλεύοντας τὰ ἀθάνατα ἔργα τῆς θείας τέχνης τῶν ἤχων. Δὲν τὸν ἔκλαψαν μόνο οἱ μουσικοὶ τῆς Σκάλας ποὺ μπροστὰ στὰ μάτια τους ἔσβυσε. Τὸν ἔκλαψε ἡ καρδιὰ τοῦ κόσμου ὅλου. Ἡ Μπαγκέττα του ἔπεσε μέσα στὴν ὄπερα τοῦ Μιλάνου, ἀλλὰ ὁ κρότος της ἀκούστηκε στὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Καὶ ὅταν ἔγειρε ὁ μαέστρος στὸ πλάϊ, σὰν ἀηδόνι ἄπνοο, χτυπημένος κατακέφαλα ἀπ' τὴ μοῖρα, γέμισε τὸ μπόϊ του τὴ γῆ. Ἡ Δύναμη τοῦ Πεπρωμένου, τὸ τελευταῖο ἔργο ποὺ διεύθυνε, ποὺ δὲν τὸν ἄφησε ὁ χάρος, αὐτὸς ὁ ὑπερμαέστρος νὰ τελειώσει, ἀντιλάμπιζε, θαρρεῖς, σὰν τίτλος τὴ δύναμη τοῦ δικοῦ του πεπρωμένου. Τὸ πεπρωμένο αὐτὸ τὸ ἄγνωστο ποὺ βάζει τὴ σφραγίδα του ὅποτε θέλει, ὅπως θέλει, στὸ ἔργο τῆς ζωῆς· θάνατος. Ἀλλὰ τί θάνατος καλύτερος γιὰ τὸ μεγάλο μαέστρο. Τί θάνατος ζηλευτὸς γιὰ κάθε μαέστρο! Νὰ πέφτει ἐκεῖ στό πόστο του· πάνω στὴν ἐξεδρούλα, μπροστὰ στὰ ὄργανα, μὲ τὰ χέρια ἁπλωμένα καὶ τὴν ἀγωνιώδικη ἐκείνη ἔκφραση στὸ πρόσωπο ποὺ δείχνει ὅλο τὸν ἐσωτερικὸν ἀγώνα τῆς στιγμῆς. Σὰ στρατιώτης ποὺ τὸν βρίσκει τὸ βόλι στὸ σταυρό, μέσα στὸ φούντωμα τῆς μάχης, στὴ θέση του, πλάϊ στοὺς συντρόφους του.

Ἔπεσε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος στὸ φούντωμα τῆς μάχης τοῦ πνεύματος γιὰ τὸ κέρδισμα τῆς νίκης τοῦ Ἀνθρώπου· τῆς ἀξίας Ἄνθρωπος. Γιατὶ τὶ ἦταν ἡ ζωή του ὁλάκερη; Ἡ ζωὴ τοῦ κάθε μεγάλου καλλιτέχνη;

Ἀγώνας ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τοῦ ἄγνωρου —καὶ γι' αὐτὸ ἀγώνας δύσκολος, ὕπουλος πολλὲς φορὲς ἀπ' τὴ μεριὰ τοῦ ἐχθροῦ—, ποὺ πιάνει τὸ πνεῦμα καὶ τὸ τραβάει πρὸς τὰ κάτω. Πρὸς τὸ σκοτάδι. Ἐκεῖνο ψηλώνει πρὸς τόν ἥλιο· θέλει νὰ τὸν φθάσει· νὰ γιομίσει φῶς· νὰ γίνει τὸ ἴδιο φῶς· δὲν φοβᾶται μὴν καεῖ. Δὲν καίγεται. Ὅσο πυρώνεται τόσο δυνατώτερο γίνεται. Τόσο πιὸ ἄξιο. Καὶ μάχεται, λοιπόν, ἀγώνα τιτάνειο ἀπὸ χιλιάδες πολλὲς χρόνια τώρα μὲ τὴ λάσπη. Ξεφεύγει ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας του καὶ κοιτάει ψηλά. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολὴ τοῦ γιοῦ, τῆς κόρης: νὰ κεφαλώσει τὸν πατέρα· τὴ μάνα· τὸν πρόγονο· νὰ ἀνέβει ἕνα σκαλοπάτι πιὸ πάνω. Ἕνα σκαλοπάτι κάθε χίλια χρόνια, κάθε αἰώνα, κάθε χρόνο. Ποιοὶ βοηθᾶνε σ' αὐτὸ τὸ ἀνέβασμα; Οἱ ἄνθρωποι ὅλοι ὅσοι αἰσθάνονται τὸν προορισμὸ τοῦ Ἀνθρώπου Διερμηνευτὲς αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα, ἐξηγητὲς αὐτῆς τῆς τάσης, οἱ καλλιτέχνες.

Κορυφαῖος μέσα στοὺς σύγχρονους ἐξηγητές, καὶ γι' αὐτὸ ὁδηγός, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Δύναμη πνευματικὴ μεγάλη. Ὁδηγητὴς ἀληθινός· γι' αὐτὸ καὶ προσωπικότητα μὲ λάμψη παγκόσμια. Ὅλοι τὸν καλοῦν νὰ τοὺς δείξει, νὰ τοὺς ξηγήσει τὸν ἀγώνα τὸν ἀόρατο. Καὶ πάει, ἀπ' τὴ Νέα Ὑόρκη στὸ Βερολῖνο, στὸ Μιλάνο, στὴ Χάγη, στὴ

Ο ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ ΤΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

Αναδιφώνιας τὸ παλιρικὸ σπίτι τοῦ Μητρόπουλου

ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΤΟΥ ΜΗΤΕΡΑ ΣΤΑ 1902

Στὴν ὁδὸν Τρίτωνος 19, στὸ Παλιὸ Φάληρο, ὑπάρχει ἀκόμη τὸ μεγάλο διώροφο σπίτι ὅπου γεννήθηκε καὶ ἔζησε τὰ πρῶτα εἴκοσι χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Σήμερα τὸ σπίτι αὐτό, ποὺ στὴν εἴσοδό του ὑψώνονται δυὸ γερασμένοι φοίνικες, ἔχει ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τὴν ἁπλόχωρη αὐλή του κ' ἐπισκευάζεται ριζικὰ ἀπὸ τὸν νέο ἰδιοκτήτη του. Ἡ μητέρα τοῦ ἀρχιμουσικοῦ τὸ πούλησε στὴν κατοχή, ὅταν, γιὰ νὰ συντηρηθῆ, ἔδωσε ἀκόμη τὸ πρῶτο βιολὶ καὶ τὸ ἀγαπημένο πιάνο τοῦ διάσημου γιοῦ της. Τὸ σημερινὸ κτίριο, ποὺ ἦταν κάποτε ἀρχοντικὸ μὲ 24 δωμάτια, δὲν θυμίζει τίποτα ἀπὸ τὴν πρὸ 50ετίας αἴγλη του, ὅταν ὁ δερματέμπορος

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ γκρίνιαζε, δὲν τὸν ἤθελε μουσικό. Ὁ μικρὸς Δημήτρης κλεινόταν κρυφὰ σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο νὰ παίξη βιολί.

Ἰωάννης Μητρόπουλος ζοῦσε εὐτυχισμένος μὲ τὴν σύζυγό του Ἀγγελικὴ, τὸν γιό του Δημήτρη καὶ τὴν κορούλα του τὴν Ἑλενίτσα. Σήμερα κανένα μέλος τῆς οἰκογενείας αὐτῆς δὲν ζῆ. Ὁ πατέρας πέθανε ὅταν ὁ γιός του σπούδαζε ἀκόμα. Ἀκολούθησε ὁ θάνατος τῆς μικρῆς στὴν Ἑλβετία, ὅπου φοιτοῦσε σὲ κολλέγιο. Ἡ μητέρα ἔζησε πολλὰ χρόνια μετὰ καὶ χάρηκε τὴν δοξασμένη ἄνοδο τοῦ παιδιοῦ της, ἀλλὰ πέθανε τὸ 1946 σὲ ἡλικία 75 ἐτῶν, ἔχοντας νὰ τὸ δῆ ἀπὸ τὸ 1939. Τέλος, ὁ κύκλος τοῦ θανάτου ἔκλεισε πρὶν λίγες ἡμέρες στὸ πόντιουμ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου, ὅπου ἔπεσε ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ μαέστρου, γιὰ πάντα, ἡ ἐκφραστικὴ μπαγκέττα του. Ἂς σημειωθῆ ὅτι καὶ οἱ τέσσαρες νεκροὶ ὑπέφεραν ἀπὸ τὴν καρδιά τους.

Στὴν τελετὴ τῆς μεταφορᾶς τῆς σποδοῦ τοῦ Μητρόπουλου παρευρέθησαν οἱ θεῖοι του καὶ τὰ ἐξαδέλφια του, τόσο ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ πατέρα του, ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ σόϊ τῆς μητέρας του, ποὺ τὴν ὑπεραγαποῦσε, γιατὶ ἦταν ἡ μόνη μέσα στὸ Μητροπουλαίϊκο, ποὺ δὲν τοῦ εἶχε φέρει καμμία ἀντίρρηση νὰ γίνη μουσικός. Κι' ὅμως μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς συγγενεῖς, ποὺ πενθοῦσαν τὸν θάνατό του, ὁ μαέστρος δὲν εἶχε καμμιὰ ἀπολύτως ἐπαφή. Ὁ μόνος ἄνθρωπος, ἔξω ἀπὸ τοὺς συνεργάτες καὶ τοὺς ἐλάχιστους φίλους του, ποὺ ἐξασκοῦσε μιὰ συναισθηματικὴ ἐπιρροὴ ἐπάνω του ἦταν μιὰ ἄσημη γρηούλα, παλιὰ γνώριμη τοῦ σπιτιοῦ τους, ἡ ὁποία εἶχε παραστηθῆ, τόσο σὰν νοσοκόμος, ὅσο καὶ σὰν ἔμπιστη, στὴ μητέρα του κατὰ τὰ δέκα τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς της. Καὶ ὅταν τὸ 1958 εἶχε ἔλθει στὴν Ἀθήνα ὁ μεγάλος μουσικός, ἐκτὸς ἀπὸ λίγους φίλους του ποὺ εἶδε, πῆγε ἀργὰ τὸ βράδυ, ἴσως ξημερώματα, στὸ Παλιὸ Φάληρο γιὰ νὰ δῆ τὴν γυναῖκα αὐτή. Τὸ ταξὶ θὰ τὸν ἄφησε ἐκεῖ κάπου στὸ Τραικαντερὸ κι' αὐτός, ρουφώντας ἰώδιο καὶ ἁρμύρα ἀπὸ τὴν φαληριώτικη παραλία, θὰ πῆγε περπατώντας ἕως τοὺς δύο φοίνικες τῆς ὁδοῦ Τρίτωνος. Θὰ κοντοστάθηκε λίγο, θ' ἀγκάλιασε μὲ τὸ βλέμμα του τὸ πατρικό του σπίτι καὶ μετά, περπατώντας τὴν πλακόστρωτη αὐλή, χτύπησε καταισυγκινημένος μιὰ πορτούλα.

Ἡ τελευταία του ἐπίσκεψη

—Ὅταν ἄνοιξα, ρωτώντας φοβισμένη «ποιὸς εἶναι τέτια ὥρα», διηγεῖται ἡ κυρία Μαρία Σταματιάδου, ἀντίκρυσα τὴν σιλουέττα τοῦ μαέστρου. Εἶχε στρέψει τὸ πρόσωπο πρὸς τὸ κυρίως κτίριο τοῦ πατρικοῦ του σπιτιοῦ, ἐνῶ τὸ χέρι του ἔμενε μετέωρο πρὸς τὴν πορτούλα ποῦ δωματίου ποὺ εἶχε χτυπήσει. Ἔκανα τὰ τοῦ φιλήσω τὸ χέρι, ἀλλὰ μὲ ἐμπόδισε καὶ τὸ μόνο ποὺ μὲ ἄφησε ἦταν νὰ τὸν ἀγκαλιάσω κλαίγοντας. Μοῦ εἶπε νὰ ἡσυχάσω καὶ κάθησε σὲ μιὰ μεγάλη βαθειὰ πολυθρόνα, ἀπομεινάρι τοῦ σπιτιοῦ του. Ἔφερε τὴ ματιά του τριγύρω στοὺς τοίχους, κατάφορτους ἀπὸ πορτραῖτα καὶ φωτογραφίες τῆς μητέρας του, τῆς ἀδελφούλας του, τῶν παιδικῶν του χρόνων, ἀλλὰ καὶ πιὸ πρόσφατες, δικές του, ἀπὸ τοὺς θριάμβους του. Μὲ ρώτησε πῶς περνάω, τί γίνεται τὸ Φαληράκι. «Γιὰ τὸ σπίτι μὴ στενοχωριέσαι. Θὰ χτίσουμε ἄλλο καὶ θὰ βάλουμε ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνθύμια, ἀκόμα καὶ τὸν κοῦκλο», μοῦ εἶπε καὶ ἐχάϊδεψε μὲ τὰ ἐκφραστικά του δάχτυλα τὸ παιχνίδι, ποὺ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της ἡ ἀδελφή του, πρὶν μισὸ περίπου αἰῶνα. Ξαφνικὰ πετάχτηκε πάνω, ἄνοιξε τὴν πόρτα καθὼς ἑτοιμαζόμουν νὰ τὸν τρατάρω καὶ ἔφυγε μουρμουρίζοντας «ὅ,τι θέλεις, νὰ

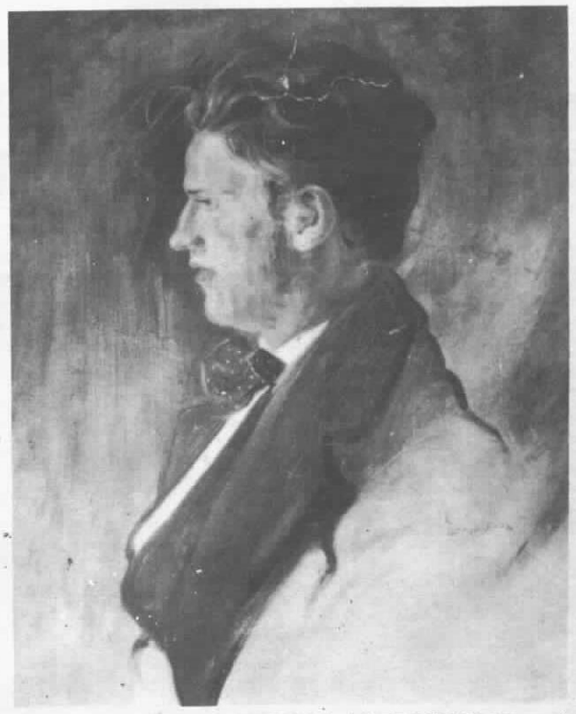

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ στὰ πρῶτα βήματα τῆς μουσικῆς σταδιοδρομίας του, ὅταν πιὰ ἡ ἐπιτυχία εἶχε ἀρχίσει νὰ τὸν παίρνῃ στὰ φτερά της. Τὸ πορτραῖτο ἔγινε ἀπὸ τὸ ζωγράφο Σ. Βανδῶρο

ΣΚΕΠΤΙΚΟΣ, μὲ ἔντονα ἀποτυπωμένη στὴν ἐκφραστικὴ φυσιογνωμία του μιὰ ὄχι συνηθισμένη πνευματικότητα καὶ εὐαισθησία, ὁ νεαρὸς μαθητὴς τοῦ Βαρβακείου ἀπὸ τὸ Π. Φάληρο.

Ἐνθύμια σοὺ ἀναδιαλώνουν ἄγνωστες πλευρὲς τῆς ζωῆς του

μοῦ γράφῃς». Χάθηκε μέσα στὴ νύχτα, ὅπως εἶχε ἔρθει. Ἦταν ἡ τελευταία φορὰ ποὺ εἶδα τὸ παιδί μας...

Ἡ κυρία Μαρία Σταματιάδου θεωροῦσε τὸν μαέστρο σὰν παιδί της, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, μετὰ τὸν θάνατο τῆς μητέρας του, τὴν ἀγαποῦσε, μὲ τὸν δικό του περίεργο τρόπο, σὰν συγγενικό του ἄνθρωπο, κάτι σὰν τελευταῖο συνδετικὸ κρίκο μὲ τὴν μητέρα του. Ὅταν πέθανε ἡ οἰκοδέσποινα τῆς ὁδοῦ Τρίτωνος 19, ὁ Μητρόπουλος μετεβίβασε τὰ δικαιώματα τῆς διεκδικήσεως τοῦ πουλημένου ἐπὶ κατοχῆς πατρικοῦ του σπιτιοῦ στὴν νοσοκόμο τῆς μητέρας του. Ἐπίσης τῆς ἔστειλε, ἀρκετές φορές, χρήματα. Ἀκόμη τῆς εἶχε ἐμπιστευθῆ πολλὰ ἐνθύμια τῆς οἰκογενείας του καὶ τῆς εἶχε χαρίσει ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὴν ἐπίπλωση καὶ τὰ στολίδια τοῦ παλιοῦ ἀρχοντικοῦ.

—Ὁ μαέστρος ἦταν ἕνα ἀγαπημένο, ἀλλὰ παράξενο παιδί, διηγεῖται ἡ κ. Σταματιάδου. Νὰ φαντασθῆτε ὅτι ἂν καὶ ἔγραφε καὶ μιλοῦσε ἀπταίστως ἑλληνικά, ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἔστελνε στὴ μητέρα του γράμματα στὴν ἀγγλική. Ἡ κυρία Μητροπούλου στενοχωριόταν ποὺ ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ τὰ διαβάζῃ μεταφρασμένα. Ἡ καημένη, θυμᾶμαι ποὺ τοῦ εἶχε γράψει σ' ἕνα της γράμμα: «Δημητράκη, πολυαγαπημένο μου παιδί. Προτιμῶ νὰ μὴ μοῦ στέλνῃς χρήματα, παρὰ νὰ μὴ μοῦ γράφῃς στὴ γλῶσσα μας». Ἐκεῖνος τῆς ἔγραψε τότε ἑλληνικά, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπεξήγηση ὅτι τὰ ἀγγλικὰ τὸν διευκόλυναν περισσότερο κι' ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δίνῃ σημασία σὲ τέτοιες μικρολεπτομέρειες, ἀφοῦ καὶ τώρα τὴν ἀγαποῦσε ὅσο καὶ πρῶτα. Ἐπίσης ἐτόνιζε ὅτι εἶναι τόσο πολὺ ἀπασχολημένος, ὥστε πολλὲς φορὲς ὑπαγόρευε τὴν ἀλληλογραφία του σὲ ἄλλους.

»Ἔχω σωροὺς ἀπὸ γράμματα, ἀλλὰ ὄχι δικά του, γιατὶ συνήθιζε νὰ βάζῃ στενοὺς τοὺς συνεργάτες - μουσικοὺς νὰ γράφουν, ἐνῶ αὐτὸς τοὺς ὑπαγόρευε ἢ τοὺς ἔδινε ἁπλῶς τὴν διεύθυνση καὶ τοὺς ἔλεγε τὸ θέμα τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἐκεῖνοι ἀνελάμβαναν νὰ γράψουν καὶ νὰ ταχυδρομήσουν τὸ γράμμα. Πάντως θυμᾶμαι ὅτι μιὰ φορὰ εἶχε γράψει, στὴ μητέρα του, ὅτι «ἡ Ἑλλάδα εἶναι ὁ τόπος ποὺ θὰ λατρεύω πέρα κι' ἀπὸ τὸ θάνατο, ἀλλὰ

ΘΥΜΙΑΤΙΖΕΙ τὴ φωτογραφία τοῦ ἀγαπημένου νεκροῦ ἡ Κα Σταματιάδου, ἡ πιστὴ οἰκογενειακὴ φίλη, ποὺ στὰ χέρια της πέθανε ἡ μητέρα του.

ΕΔΩ γεννήθηκε ὁ μαέστρος πρὶν 64 χρόνια.

Ἐνθύμια, σὲ σαΐλι τοῦ Φαλήρου

«ΑΓΑΠΗΤΕ μου Δημητράκη...». Τὸ γράμμα αὐτὸ δὲν ταχυδρομήθηκε. Τὸ ἔγραψε, σὰν διαθήκη, ἡ μητέρα του στὴν κατοχή, ἀποκλεισμένη ἀπὸ τὸν γιό της.

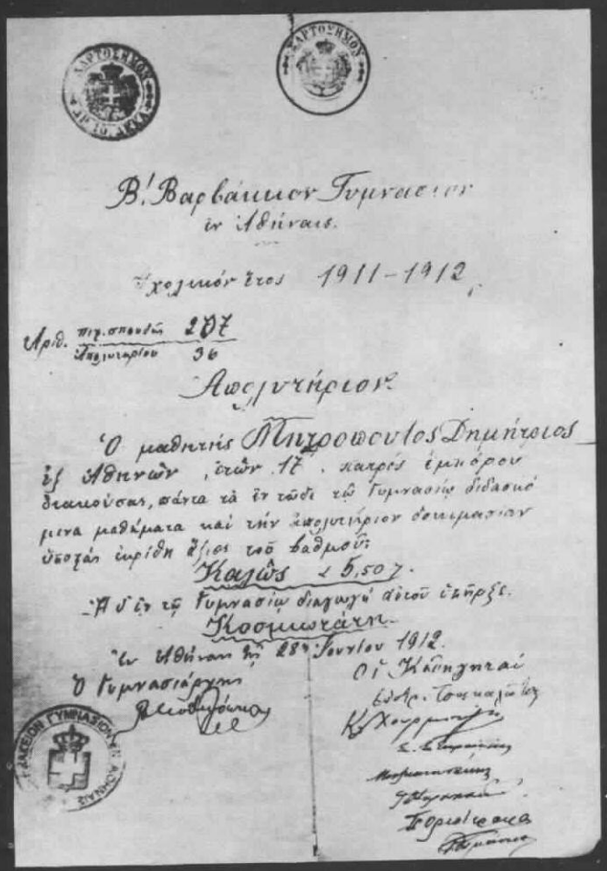

Β' Βαρβάκειον Γυμνάσιον
ἐν Ἀθήναις.

Σχολικὸν ἔτος 1911-1912.

Ἀριθ. πρωτοκ. 287
Ἰανουαρίου 36

Ἀπολυτήριον

Ὁ μαθητὴς Πιτροπουλος Δημήτριος ἐξ Ἀθηνῶν, ἐτῶν 17, κατοίκου ἐμπόρου διανύσας, κατὰ τὰ ἐν τῷδε τῷ Γυμνασίῳ διδόμενα μαθήματα καὶ τὴν ἀπολυτήριον ἐξεταστικὴν ὑποβὰς ἐπιτυχῶς ἔσχε τὸν βαθμόν:

Καλῶς 5,507.

Ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Γυμνασίῳ διαγωγὴ ἄριστος ἐυπῆρξε.

Θεσσαλονίκη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου 1912.

Ὁ Γυμνασιάρχης

Οἱ Καθηγηταί

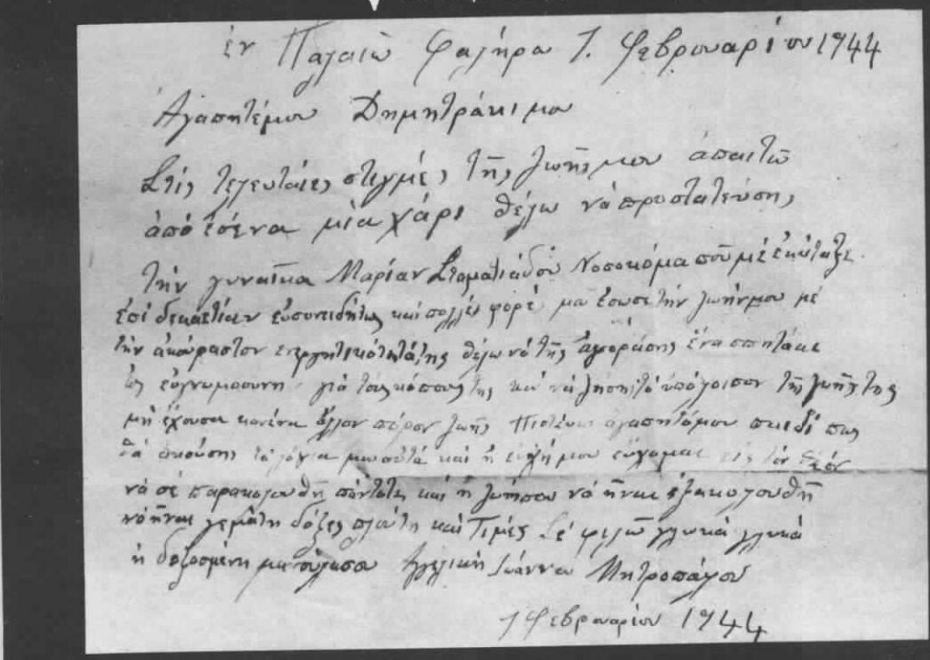

Ἐν Παγαίῳ Φαλήρου 1. Φεβρουαρίου 1944

Ἀγαπητέμου Δημητράκη μου

Δὲν ἠξεύρω ἂν θὰ μὲ ἐπιτρέψουν νὰ σοῦ στείλω τὸ γράμμα αὐτό. Ἐπειδὴ ὅμως ἔχω τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ μὲ ἐπιτρέψουν, ἐπειδὴ ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ σοῦ μιλήσω, ἐπειδὴ ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ ἀκούσω τὴν φωνή σου, ἐπειδὴ ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ σὲ ἀγκαλιάσω καὶ νὰ σὲ φιλήσω, ἐπειδὴ ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ σὲ βλέπω, ἐπειδὴ ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ σὲ ἔχω κοντά μου, ἐπειδὴ ἔχω μεγάλη ἀνάγκη νὰ σὲ ἔχω μόνον ἐγὼ μόνη

"Ενας μελαγχολικὸς ἔφηβος,
μαθητὴς κάθε ἄλλο
παρὰ λαμπρός,
μὲ τάσεις μυστικιστικές,
ἔκρυβε στὴν τσάντα του
τὶς παρτιτοῦρες τῆς τέχνης
ποὺ δὰ τὴν ὑπηρετοῦσε
μέχρι—ἀκριβῶς—τὸν θάνατό του

ΜΑΖΥ μὲ τὴ φωτογραφία καὶ τὸ πορτραῖτο του, τὰ εἰκονίσματα ποὺ εἶχε συγκεντρώσει ὁ μαέστρος, ὅταν ἀποφάσισε νὰ καλογερέψη στὸ "Αγιον "Ορος. Προστάτη του θεωροῦσε τὸν "Αγιο Φανούριο, ποὺ τὸ ἀσημένιο εἰκόνισμά του εἶναι πρῶτο ἀριστερά

κάθεται στὰ ρεύματα ἱδρωμένος μετὰ τὶς πρόβες καὶ νὰ μὴ ξεχνάη ὅτι τὸ Φαληράκι του ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡλιόλουστο καὶ γραφικό. «Μαμά, τῆς ἀπαντοῦσε κ' ἐκεῖνος, πάρε τὴν Μαρία καὶ πήγαινε μιὰ βόλτα στὴν παραλία. 'Αγόρασε ἕνα φάκελο ἀπὸ τὸ περίπτερο καὶ κράτα το ἀνοιχτὸ νὰ φυσήξη μέσα του ἡ δροσιὰ τοῦ Φαλήρου. Μετὰ φίλησέ το καὶ στεῖλτο μου μὲ τὴν εὐχή σου». Τὴν ἀγαποῦσε πολὺ τὴν μητέρα του ὁ Δημήτρης καὶ συχνὰ διηγεῖτο ὅτι συνεννοημένος μαζύ της, ὅταν ἦταν νεαρός, ἔλεγε στὸν πατέρα του πὼς θὰ πήγαινε μιὰ βόλτα, ἐνῶ μὲ τὴν βοήθειά της εἶχε φράξει τὶς χαραμάδες ἑνὸς ἀπομακρυσμένου δωματίου τοῦ σπιτιοῦ τους καί, κλεισμένος ἐκεῖ μέσα, ἔπαιζε τὸ βιολί του.

"Ενας μαθητὴς μὲ κακοὺς βαθμούς

Ο Μητρόπουλος οὐδέποτε ὑπῆρξε καλὸς μαθητὴς στὸ σχολεῖο. Τὸ ἀπολυτήριό του, τοῦ Β΄ Βαρβακείου Γυμνασίου, ἔχει τὸν βαθμὸ 5½. 'Η μητέρα του ἔλεγε ὅτι σὲ ὅλα τὰ μαθήματα οἱ καθηγηταὶ τοῦ ἔβαλαν τὴ βάση 5 μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ περάση, ἀλλὰ στὴν 'Ωδικὴ τὸν ἐβαθμολόγησαν μὲ 10, δηλαδὴ ἄριστα, καὶ ἔτσι ὁ τελικός μέσος ὅρος βγῆκε πέντε καὶ μισό. Γι' αὐτὸν τὸν μισὸ βαθμὸ πολλὲς φορὲς χαριτολογοῦσε καὶ ἔλεγε στὴν μητέρα του: «Εἶδες, μαμά, πόσο ἀξίζει ἡ μουσική; Γιὰ χάρη της ἀνέβηκε ὁ μέσος ὅρος τῆς βαθμολογίας ὅλων τῶν μαθημάτων μου». "Ας σημειωθῆ ὅτι ὁ μαθητὴς Μητρόπουλος ποτὲ δὲν εἶχε βάλει στὴ σχολική του τσάντα ἄλλο βιβλίο ἢ τετράδιο ἐκτὸς ἀπὸ παρτιτοῦρες μουσικῆς.

ΔΗΜ. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΡΙΤΩΝΟΣ 19, ΠΑΛΑΙΟ ΦΑΛΗΡΟ. ΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙ

Ἀπόκομμα περιοδ. Ἐνοχή
Χρονολογία 20 ΝΟΕ 1960
ΚΡΙΤΙΚΗ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Κύριε, δῶσε στὸν καθένα τὸν θάνατό του», προσευχόταν ὁ Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε, μέσα στὶς σελίδες τῶν «Σημειώσεων τοῦ Μάλτε Λάουριντς Μπρίγκε». Στὸν Δημήτρη Μητρόπουλο δόθηκε ἕνας θάνατος πικρότατος καὶ ἀπότομος, δίχως τὴν παραμικρὴ προθεσμία γιὰ γαλήνη: Ἦρθε καὶ τὸν βρῆκε τὴ στιγμὴ ἴσα - ἴσα ποὺ ἦταν δοσμένος στὴν ἀκατάπαυστη προσπάθειά του νὰ κατασκευάση περισσότερη Τέχνη, νὰ ἐξοφλήση μὲ περισσότερη Δημιουργία τὴν τρομερὴ ὀφειλὴ τῆς παρουσίας του στὸν κόσμο... Αὐτὸ δίνει στὸ θάνατό του μιὰ τραγικότητα καὶ ἕνα μεγαλεῖο ποὺ μονάχα πολὺ ἁπλοϊκοὶ ἢ πολὺ ἀτρόμητοι καὶ γενναῖοι μποροῦν νὰ ζηλέψουν.

Παρακολουθῶντας τὴ ζωή του καὶ τὴ δημιουργία του σὰν ἑρμηνευτή, βρεθήκαμε μπροστὰ σὲ μιὰ ψυχὴ ποὺ ἔνοιωσε ἴσο φόβο γιὰ τὴ Ζωὴ καὶ γιὰ τὸ Θεὸ καὶ βρῆκε καταφύγιο στὸν προσωρινώτατα λυτρωτικὸ ἀσκητισμὸ τῆς Τέχνης. (Ποιός ξέρει ἂν αὐτὸς ὁ ὑποψήφιος μοναχὸς ποὺ στάθηκε στὰ πολὺ νεανικά του χρόνια ὁ Μητρόπουλος, δὲν θέλησε τὴν τελευταία στιγμὴ νὰ τηρήση μιὰ ἀπόσταση εὐλάβειας ἀπὸ τὸν Θεό, νὰ μὴν τὸν ἀναγάγη σὲ καθημερινότητα;). Μήπως στὴν Τέχνη δὲν καταφεύγουν πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ νοιώθουν πὼς ἡ ζωὴ ποὺ τοὺς δόθηκε εἶναι βάρος, χρέος καὶ δάνειο βαρὺ — ἔντιμοι, βαθύτατα ἀδύνατοι καὶ σχεδὸν ὅγιοι ποὺ νοιώθουν πὼς πρέπει νὰ ἐξαγοράσουν μὲ τὸν ἱδρῶτα καὶ τὸ ἄγχος τῆς δημιουργίας αὐτὴ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐπιδοκιμασία τῶν τρίτων ποὺ εἶναι δικαίωμα καὶ τοῦ ταπεινότερου πλάσματος πάνω σ' αὐτὸν τὸν κόσμο;

Φαίνεται πὼς τὸ ἄγχος αὐτὸ στάθηκε σύντροφος ὅλων τῶν ἡμερῶν τοῦ Μητρόπουλου σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ἄρρωστος πέρυσι, διαζόταν νὰ σταθῆ στὰ πόδια του, γιὰ νὰ ξαναπιάση στὰ χέρια του τὸ μαγικό του ραβδί, τὴ μπαγκέττα του. Γι' αὐτὸν δὲν μπορεῖ νὰ ὑπῆρχε ἄλλη ζωὴ παρὰ τὸ ὑποκατάστατό της — ἡ Τέχνη. Ἡ Τέχνη ποὺ δὲν εἶναι στὸ βάθος παρὰ ἡ ἀπολογία τοῦ καλλιτέχνη — αὐτοῦ τοῦ κολοσσιαίου πλέγματος ἐνοχῆς...

Πόση τραγικότητα ἀντικαθρέφτιζαν στὸ βάθος αὐτὲς οἱ ἰδανικὰ στιλπνές του ἑρμηνεῖες (ποιός ἀπὸ ὅσους τὸν ἄκουσαν θὰ λησμονήση ποτὲ τὴν Δεκάτη Συμφωνία τοῦ Σοστακόβιτς;») καὶ πόσο κατάπληκτους μᾶς εἶχε ἀφήσει ὅταν τὴν ἴδια αὐτὴ στιλπνότητα καὶ διαύγεια ἐπέβαλε κάποτε σ' ἕνα ἔργο τυπικὰ «ρομαντικό», τὴ Δεύτερη Συμφωνία τοῦ Σοῦμαν. Οἱ νέοι δὲν εἶχαν μπορέσει τότε νὰ νοιώσουν αὐτὸν τὸν μέχρι τραχύτητος σεμνὸ ἀσκητή, ποὺ δὲν ἐπέτρεπε στὸν ἑαυτό του ἄλλο πάθος ἀπὸ κεῖνο τῆς προσευχῆς. Ὅσο γιὰ τοὺς μεγαλύτερους, τὸν θαύμαζαν τυφλά, σὰν εἴδωλο καί, πρὶν πεθάνη, τὸν εἶχαν δίκαια ἀναγάγει σὲ θρῦλο, σὲ μῦθο, σὲ θαῦμα — ὅπως ὅλους τοὺς μεγάλους ἀσκητὲς καὶ ἁγίους.

Πολλοὶ θρήνησαν τὸ μεγάλο μουσικό, ἄλλοι τὸ δάσκαλο, τὸ σύντροφο, τὸ φίλο ἢ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐκθαμβωτικὴ ἀνάμνηση τῶν νεανικῶν τους χρόνων. Μὲ τὶς γραμμὲς αὐτὲς ὅμως θρηνοῦμε περισσότερο τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἐμόχθησε, θρηνοῦμε ἀνώνυμα τὰ Πάθη ἑνὸς Στοχαστῆ. Καὶ θλιβόμαστε ἀκόμη βαθύτερα, γιατὶ ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποὺ κατέθεσαν δεκάδες δάφνινα στεφάνια στὴ σποδό του, δὲν βρέθηκε μήτε ἕνας νὰ θυμηθῆ τὸ Χριστιανὸ ποὺ ἡ ἐπίσημη Ἐκκλησία ἀπέφυγε νὰ ἐνταφιάση, τὸν ὑμνωδὸ τῆς «Συμφωνίας τοῦ Χριστοῦ», καὶ νὰ ἀπιθώση ἐπάνω της, ἔστω κ' ἕνα μικρὸ ξύλινο Ἐσταυρωμένο — Ad Requiem Aeternam.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ
20 ΝΟΕ 1960

ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΝΕΚΡΟ

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΜΩΡΙΣ ΛΕ ΡΟΥ

(Συνθέτου καὶ Δ)ντοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Γαλλίας)

Πρὶν ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες, στὸ Μιλᾶνο, ἔκανε δοκιμὴ μὲ τὴν ὀρχήστρα τῆς Σκάλας, στὴν Τρίτη Συμφωνία τοῦ Μάλερ. Δίχως ἀναλόγιο, ὅπως τὸ συνήθιζε, μ' ὁλόκληρη τὴν παρτιτούρα (νότες, ὄργανα, ἀποχρώσεις, ἀριθμοὺς) μέσα στὸ κεφάλι καὶ μέσα στὴν καρδιά του. Καὶ ξαφνικά, ἡ καρδιὰ τὸν πρόδωσε: Πέθανε ὄρθιος, πάνω στὴ δουλειά του, ἀνάμεσα στοὺς φίλους του μουσικούς, τὴ μοναδικὴν οἰκογένεια ποὺ διάλεξε γιὰ νὰ περιβάλλη τὴ ζωή του.

Ὁ Μητρόπουλος δὲν ἦταν ἕνας διευθυντὴς ὀρχήστρας σὰν τοὺς ἄλλους. Οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας ἦταν γι' αὐτὸν ἀδέρφια του. Ἔβλεπε μονάχα τὸν ἑαυτό του σὰν ἕνα μέλος τῆς ὀρχήστρας, ποὺ ἔπαιζε ὀρχήστρα, καθὼς ἄλλοι παίζουν βιολὶ ἢ ὄμποε. Ἔβαζε τὸ κοινὸ νὰ χειροκροτῆ τοὺς μουσικούς του πρὶν κάν πάρη ὁ ἴδιος μέρος στὴν ἐπιτυχία καὶ τοὺς χαιρετοῦσε πρὶν κὰν χαιρετήση τὸ κοινό. Μάθαινε ἀπ' ἔξω τὰ ὀνόματα τῶν μουσικῶν τῶν ὀρχηστρῶν ὅπου τὸν καλοῦσαν νὰ διευθύνη, χάριζε τὸ κάθε τι ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ φανῆ χρήσιμο ἢ νὰ δώση εὐχαρίστηση. Χάριζε τοὺς δίσκους του, τὰ ροῦχα του, τὸ αὐτοκίνητό του.

Ἄνθρωποι λιγώτερο γενναιόδωροι ἀπ' αὐτόν, εἶδαν κάποτε τὶς χειρονομίες αὐτὲς σὰν ἐκδηλώσεις παραξενιᾶς ἢ δημαγωγίας. Ὅποιος ὅμως γνώρισε ἔστω καὶ γιὰ λίγο τὸν Μητρόπουλο, ἐκεῖνος ξέρει πὼς αὐτὸς ὁ μεγάλος καλλιτέχνης ἦταν, ἀπεναντίας, ἐμψυχωμένος ἀπὸ τὶς ὑψηλότερες σκέψεις καὶ πὼς ὅσο κι' ἂν ἦταν θαυμάσιος homme de théâtre, εἶχε ἕναν ἀπόλυτο σεβασμὸ γιὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα.

Ἀντιμετώπιζε τὴν τέχνη του σὰν ἀποστολή, σὰν κάτι τὸ ἱερό, στὸ ὁποῖο θ' ἄξιζε νὰ θυσιάση τὸ κάθε τι. Ὅταν τὸν γνώρισα, τὸ 1954, στὸ Σάλτσμπουργκ, οἱ πρῶτες του λέξεις ἦταν: «Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ εἶναι διευθυντὴς ὀρχήστρας, δηλαδὴ ἄνθρωπος ποὺ ἐπιβάλλει τὴν δική του ἀντίληψη γιὰ ἕνα ἔργο σ' ἑκατὸ ἄλλους, ποὺ ὁ καθένας τους ἔχει πιθανώτατα μιὰν ἰδιαίτερην ἀντίληψη γιὰ τὸ ἔργο αὐτό, πρέπει πραγματικὰ ν' ἀξίζη αὐτὸ τὸ προνόμιο. Δὲν θὰ ἐργασθῆ ποτέ του ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα σ' αὐτὴ τὴ θέση. Καὶ πρέπει νὰ σέβεται τὸν ἄνθρωπο ἀκόμη περισσότερο, τὴν στιγμὴ ποὺ ξέρει ὅτι πρέπει νὰ παραβιάση τὴν εὐαισθησία ὅλων, γιὰ νὰ ἐπιβάλη τὴ δική του. Πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι πιὸ προικισμένος, πιὸ μουσικὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, πιὸ ἐργατικός, πιὸ μετριόφρων, καὶ ὑπεράνω συμφερόντων, πιὸ ἀγνός».

Οἱ λέξεις αὐτές, ποὺ ἔμειναν χαραγμένες στὴν μνήμη μου, συνοψίζουν ἀρκετὰ καλά, θαρρῶ, τὴν βιοθεώρια τοῦ Μητροπούλου. Ἔχουν νὰ εἰποῦν ὅτι ἄλλοτε εἶχε περάσει πολλοὺς μῆνες στὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους κι' ὅτι ἐκεῖ ἄντλησε τὸ μυστικὸ τῆς ἐσωτερικῆς του ζωῆς. Ὁ Μητρόπουλος δὲν παραδέχθηκε ποτὲ αὐτὴν τὴν ἱστορία, ποὺ συναντᾶ κανεὶς σ' ὅλες του τὶς βιογραφίες. Ὡστόσο, εἶχε μιὰ μεγάλη δίψα γιὰ σιωπὴ καὶ γιὰ μοναξιά, συμπληρώματα ἀσφαλῶς ἀπαραίτητα μιᾶς πεῖραλμπρης δημοσίας ζωῆς καὶ τῆς φρενιτιώδους δραστηριότητος ἑνὸς μεγάλου, διεθνοῦς διευθυντοῦ ὀρχήστρας.

Ἔτσι, ὅταν ὁ Μητρόπουλος ἐρχόταν νὰ περάση καμμιὰ δεκαπενταριὰ ἡμέρες στὴν Βενετία, δὲν ἔμενε οὔτε στὰ ξενοδοχεῖα τοῦ Λίντο οὔτε στὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα τοῦ Γκράν Κανάλε. Προτιμοῦσε τὸ νησάκι Τορτσέλλο ποὺ ἡ ἡρεμία του τοῦ ἐπέτρεπε ν' ἀφιερώση ἐπὶ πολὺ τὸ στοχασμό του στὰ ἔργα ποὺ προετοίμαζε καὶ νὰ μάθη ἀπ' ἔξω ὅλες τους τὶς λεπτομέρειες.

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ διανοητικὴ ἐργασία καὶ ἰδιαίτερα αὐτὴ ἡ σπάνια μουσικὴ μνήμη, στάθηκαν οἱ ἀρετές του ἐκεῖνες ποὺ ἄφιναν ἔκπληκτους μουσικοὺς καὶ κοινό. Μάθαινε τὸ κάθε τι ἀπ' ἔξω, μποροῦσε νὰ παίξη τὸ κάθε τι στὸ πιάνο, θὰ μποροῦσε νὰ ξαναγράψη ὅλες τὶς παρτιτοῦρες. Ὄχι μόνον διηύθυνε ὅλες τὶς συναυλίες ἀπ' ἔξω, πρᾶγμα ποὺ κάνουν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀρχιμουσικούς, ἀλλὰ ἔκανε καὶ ὅλες τὶς δοκιμὲς χωρὶς παρτιτούρα, ἀκόμη καὶ αὐτὲς τὶς δοκιμὲς τῶν πιὸ πολύπλοκων συγχρόνων ἔργων ἢ τῶν μελοδραμάτων —μὲ τοὺς σολίστ, τὰ χορικά, τὰ μπαλλέτα κ.λ.π.

Ὅταν πρόκειται γιὰ ἔργα, ὅπως ὁ «Βότσεκ» τοῦ Ἄλμπαν Μπέργκ, μένει κανεὶς ἐμβρόντητος μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοιαν ἑρμηνεία. Ὁ Μητρόπουλος δὲν ἐννοιωθε τὴν παραμικρότερη φιλαυτία καὶ διηυκρινιζε ἁπλῶς ὅτι μελετοῦσε καθημερινῶς μεθοδικώτατα ἐπὶ τριάντα ὁλόκληρα χρόνια. Καὶ προσέθετε: «Τὸ θεωρῶ σὰν μιὰν ἔλλειψη σεβασμοῦ, σὰν δειλία καὶ σὰν ἀπαράδεκτη ὀκνηρία τὸ νὰ ἐμφανίζεται κανεὶς μπροστὰ σὲ μιὰν ὀρχήστρα, δίχως νὰ γνωρίζη καλὰ τὶς παρτιτοῦρες».

Θὰ μποροῦσε νὰ φοβηθῆ κανεὶς πὼς μιὰ τέτοια ἐγκεφαλικὴ συγκρότηση, μιὰ τέτοια διαύγεια, μιὰ τέτοια διανοητικὴ ἐργασία, θὰ ἐμπόδιζαν τὸν Μητρόπουλο νὰ ἐκφράση τὴν μουσικὴ μὲ τὶς κινήσεις του. Ἀπεναντίας, ὅμως, θὰ ἦταν δύσκολο νὰ βρῆ κανεὶς ἀρχιμουσικὸ ποὺ νὰ ἀσκῆ ἐκτυφλωτικώτερη γοητεία. Μιὰ διαβολικὴ ζωτικότης, μιὰ συνεχὴς ἐπαγρύπνησις σ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ὀρχήστρας, τὸν ὑποχρέωναν σὲ μιὰ πλαστικώτατη ζωντάνια. Συγκέντρωνε τὰ φυσικὰ χαρίσματα τῶν μεγαλυτέρων διευθυντῶν ὀρχήστρας: Τὸν συγκεντρωμένο δυναμισμὸ τοῦ Μοντέ, τὴν τρυφερότητα τοῦ Μπρούνο Βάλτερ, τὴν ἐλαστικὴν εὐλυισία τοῦ Καραγιάν, τὴν ἐπιτηδευμένη κομψότητα τοῦ Μύνχ, τὴν αὐστηρὴν εὐπρέπεια τοῦ Φουρτβαίνγκλερ.

Ὅλ' αὐτὰ «συνέβαιναν» μέσα στὴν ὀρχήστρα, ὁ ἦχος τῶν ὀργάνων ἄλλαζε, ἡ βεντάλια τῶν ἀποχρώσεων ἄνοιγε πιὸ πλατειά, χαρίζοντας στὶς κλασσικὲς παρτιτοῦρες φωτισμοὺς καὶ διαστάσεις ἄγνωστες.

Ἐκεῖνοι ποὺ μποροῦν νὰ διαβάζουν παρτιτοῦρες ἔμεναν ἔκπληκτοι, διαπιστώνοντας ὅτι μιὰ τέτοια ἠχητικὴ ἀνανέωση δὲν ἦταν παρὰ ἡ ἀκέραια καὶ πιστὴ προβολὴ τῶν ἔργων, «πάνω σὲ μεγάλην ὀθόνη» θὰ ἐλέγαμε.

Ὅπως καὶ ὁ Τοσκανίνι, ἔδῶ καὶ πενῆντα χρόνια, ἔτσι καὶ ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἕνας μεγαλοφυὴς μουσικὸς ποὺ σεβάστηκε στὸ ἀκέραιο τὰ ἔργα ποὺ διηύθυνε, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν του ὅλες τὶς λεπτομέρειες καὶ ἀναθεωρώντας μόνον τὰ «κλισέ τῆς εὐαισθησίας», ποὺ παραμορφώνουν τὰ πολυπαιγμένα καὶ πολυακουσμένα ἔργα.

Στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλλη τὸ σεβασμὸ γιὰ τὴν εὐρωπαϊκὴ παράδοση, γιὰ τὰ «τέμπι», τὶς ἀποχρώσεις, τὶς ἠχητικὲς ἰσορροπίες, ὅλ' αὐτὰ ποὺ ἀποτελοῦν τὸ ὄφος. Ἀποφασιστικὰ ἐστραμμένος πρὸς τὸ μέλλον ὁ Μητρόπουλος, ἀπὸ τὸν τρόπο ζωῆς του, τὰ γούστα του, τὸ πάθος του γιὰ τὴν σύγχρονη μουσικὴ θὰ μείνη σὰν πρόμαχος ἑνὸς πολιτισμοῦ.

Ὁ μουσικὸς κόσμος ἔζησε λοιπὸν μὲ πολὺ μεγάλη ἀπώλεια. Καὶ ἰδιαίτερα ἡ Γαλλία ποὺ δὲν τὴν εἶχεν ἰδῆ ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια, μὲ ἐξαίρεση κάποιο σύντομο πέρασμά του, μὲ τὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης, ἐδῶ καὶ τρία χρόνια. Περίμενα μὲ ἀνυπομονησία τὴν ἐπομένη χρονιὰ γιατὶ μοῦ εἶχε ὑποσχεθῆ πὼς θὰ ἐρχόταν νὰ διευθύνη δυὸ συναυλίες μὲ τὴν Ἐθνικὴ Ὀρχήστρα. Ὅλοι οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας εἶχαν καταχαρῆ γιὰ τὴν εἴδηση. Κατὰ τὸ πέρασμά μας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὸν περασμένον Αὔγουστον, εἴχαν γίνει οἱ ἀπαραίτητες ἐπαφὲς καὶ ἡ Ἐθνικὴ Ὀρχήστρα, ἐπρόκειτο νὰ κληθῆ γιὰ νὰ δώση ὑπὸ τὴν διεύθυνσή του δύο συναυλίες στὸ θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου.

Μᾶς μένουν οἱ δίσκοι του, ὅπου θὰ ξαναβροῦμε τὴν μουσική του διδασκαλία. Ἀλλὰ μᾶς μένουν ἀκόμη καὶ οἱ φωτογραφίες του, ποὺ θὰ διατηρήσουν τὴν εἰκόνα του. Γιατὶ πέρ' ἀπὸ τὴν τεχνικὴ κληρονομιά, ὁ Μητρόπουλος μᾶς ἀφήνει κυρίως μιὰ κληρονομιὰ ἀνθρώπινη. Κυττάζοντας αὐτὸ τὸ ποσώπο, ποὺ ἔμοιαζε σ' ἐκεῖνο τοῦ Ζίντ, τοῦ Γκρὸκ καὶ τοῦ Πικάσσο, ταὐτόχρονα μπορεῖ κανεὶς νὰ στοχαστῆ ὥρα πολλὴ πάνω στὴν ἀσυνήθιστη ποιότητα αὐτοῦ τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου καὶ τοῦ ὑποδειγματικοῦ ἀνθρώπου.

Maurice Le Roux

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
22 ΝΟΕ 1960

Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Κύριε Διευθυντά,

Μὲ τὴν ἄρνησιν τῆς Ἐκκλησίας νὰ συνοδεύση τὴν σποδὸν τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Μητροπούλου μὲ τὰς ἐπιταφίους εὐχάς της, ἀνακύπτει ἕνα σημαντικώτατον, πολύπλευρον δέ, ζήτημα τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καὶ δὴ θρησκευτικήν, ὅταν μάλιστα ἁρμόδιοι καθηγηταὶ τῆς Θεολογίας, ὡς κ. Ἀλεβιζάτος, βεβαιώνουν ὅτι οὐδὲν κανονικὸν κώλυμα δημιουργεῖται —ἐκ τῆς καύσεως τῆς σοροῦ —εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅπως ἐπιτρέπῃ τὴν τέλεσιν θρησκευτικοῦ μνημοσύνου.

Ἐπειδὴ δὲ ἀνεγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι διὰ τὴν θρησκευτικὴν τελετὴν θὰ ἀπητεῖτο ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ληφθῆ διότι θὰ ἐδημιουργεῖτο προηγούμενον, ἔχω νὰ τονίσω τὰ ἀκόλουθα:

Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Δημήτριος Σ. Μπαλάνος εἰς μίαν παλαιάν, ἤδη ὅμως λίαν ἐπίκαιρον μελέτην του, «Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν», τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσα εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων «Ἡ Μελέτη» (1912, σελ. 257) ἀναφέρει ἐπὶ λέξει:

«Ἔχομεν τὸ προηγούμενον ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δὲν ἠρνήθη τὰς θρησκευτικὰς τιμὰς εἰς τὸν ἐν Γερμανίᾳ θανόντα ἀοίδιμον Καισσαβέτην, ὁ νεκρὸς τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν τελευταίαν του θέλησιν, ἐκάη ἐν τῷ κρεματορίῳ τῆς Ἰένης, ἔνθα καὶ παρέστην. Ἂν δὲ δὲν ἀπατῶμαι τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐν Παρισίοις διαμένοντος μεγάλου ποιητοῦ Ζὰν Μωρεάς».

Ἂς λεχθῆ δὲ ὅτι ὁ Μπαλάνος ὑπογραμμίζει ὅτι «οὔτε γραφικὴ οὔτε συνοδικὴ ἀπαγόρευσις τῆς καύσεως ὑπάρχει».

Μεθ' ὑπολήψεως

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΤΣΙΑΝΟΣ

Δικηγόρος, τ. Βουλευτὴς Χαλκιδικῆς

Ν. ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΘΕΣ)ΚΗΣ
22 ΝΟΕ 1960

Η ΑΥΡΙΑΝΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΑΠΟ ΔΙΣΚΟΥΣ

Αὔριον στὶς 7.30 μ.μ. δίδεται εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀμερικανικῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν ἡ πρώτη ἐκ τῆς ἐφετεινῆς σειρᾶς συναυλιῶν ἀπὸ δίσκους. Ἡ πρώτη αὐτὴ συναυλία ἀφιεροῦται εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου μου σουργοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἔργων ἑρμηνευθέντων ὑπ' αὐτοῦ, διευθύνοντος τὴν φιλαρμονικὴν ὀρχήστραν τῆς Νέας Ὑόρκης. Τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνει τὰ ἔργα: Εἰσαγωγὴ «Φιντέλιο» τοῦ Μπετόβεν Συμφωνία ἀριθ. 2 τοῦ Μπράμς καὶ κοντσέρτο διὰ βιολὶ καὶ ὀρχήστρα τοῦ Ἄλλαν Σοῦλμαν.

Ἐνδ. ζήτημα καὶ ζωή περιοδ.
ογία 21 ΝΟΕ 1960

Μὲ τὸ θερμόμετρο

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ ἀναγνῶστες τοῦ «Κόσμου» εἶναι σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀπώλεια τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Ὁ ἀρχιμουσικὸς Δημήτρης Μητρόπουλος, ἔκλινε τὸ κεφάλι του μπροστὰ στὴ δύναμη τοῦ πεπρωμένου, ἔκλεισε τὰ μάτια του, ὁ μουσικὸς παλμὸς τῆς καρδιᾶς του σταμάτησε. Ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τὶς πεπρωμένες καλλιτεχνικὲς φυσιογνωμίες, τὶς ἀφραγισμένες, ποὺ δὲν ἐπαναλαμβάνονται συχνά, ποὺ δὲν μοιάζουν μεταξύ τους, ποὺ ἡ φύση δὲν διαθέτει ἀντίγραφο ἀπ' αὐτές. Περιορίζεται στὸ ἕνα, στὸ πρωτότυπο, ποὺ ποιὸς ξέρει ποιοῦ εἴδους βιολογικοὶ συνδυασμοὶ συνεργοῦν γιὰ τὴ γέννησή του.

Δὲν εἶναι κανεὶς ποὺ νὰ μὴν ξέρει μὲς ἀπὸ ποιὲς ἀντιξοότητες εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ βαδίσει μιὰ τέτοια φύση, γεννημένη στὴν Ἑλλάδα, στὴν πατρίδα τῶν θεῶν, ποὺ κάτω ἀπὸ τὶς πολιτικοκοινωνικὲς συνθῆκες τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἀναπνέουν δύσκολα κι' ἀναγκάζονται νὰ προσφεύγουν σὲ ξένα ἔθνη. Ἡ Κετίνα Παξινοῦ μᾶς δίνει τὸ πορτραῖτο τοῦ φλογεροῦ νέου — γύρω στὰ εἴκοσι χρόνια του — μὲ τὴν περίεργη φυσιογνωμία. Τί σημαίνει περίεργη φυσιογνωμία;

Εἶναι ἡ φυσιογνωμία ποὺ τὴν ὁλοκληρώνει μιὰ ἐκ τῶν ἔσω ἀ«τινοβολία, ποὺ μαγνητίζει μὲ μιὰν ὁμορφιά, περίεργη, ἀνερμήνευτη:

«Ἦταν ψηλός, ξανθός, ἀδύνατος μὲ μπλὲ μάτια... Ὡραῖος δὲν ἦταν ποτέ, ἀλλὰ τὰ μπλὲ μάτια του ἀκτινοβολοῦσαν δύναμη καὶ θέληση...».

Ὁ νέος αὐτὸς δὲν ταλαντεύτηκε ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ὄνειρα. Εἶδε ἀπ' ὅταν ἔλαβε συνείδηση τοῦ ἐαυτοῦ του τὸ δρόμο τοῦ πεπρωμένου του. Τὸν εἶδε καὶ τὸν ἀκολούθησε χωρὶς ἀμφιβολίες, παρὰ τὶς δύσκολες ἀτομικές του συνθῆκες. Φτωχός, μὲ δυσκολία συντηροῦσε τὴ μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφή του. Κι' ἕνας φτωχὸς μὲ ἀμεμπτη ἀξιοπρέπεια, παλεύει σὰν νάναι ὄχι μιὰ φορά, ἀλλὰ ἑκατὸ φορὲς φτωχός. Εἶναι πολὺ νέος ὅταν γράφει τὴν ὄπερά του «Βεατρίκη» ποὺ παίχθηκε στὸ Δημοτικὸ Θέατρο Ἀθηνῶν μὲ μεγάλη ἐπιτυχία. Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ δημιουργική του ἐργασία, ποὺ σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις κινεῖται μέσα στὸ κλίμα τῆς καλλιτεχνικῆς πληρότητος, ἡ καρδιὰ τοῦ Μητροπούλου, ἔγινε τὸ κέντρο ἀπ' ὅπου διῆλθε τὸ ρίγος τῶν μεγάλων μουσικῶν δημιουργιῶν. Ἄνθρωπος μὲ καταπληκτικὴ μνήμη, μετέβαλε τὸν βαθύτερο ἑαυτό του σὲ τόπο τῆς μουσικῆς. Ἀπὸ τὸ κέντρο του ἐκινοῦσαν τὰ ρεύματα ὅλων τῶν μεγάλων συμφωνιῶν. Τὰ θεῖα νευρώδη του χέρια κρατοῦσαν τὰ νήματα στὶς μουσικὲς λειτουργίες.

Ἀσκητικός, ταπεινός, ἔβρισκε ἀκατανόητες τὶς μικρότητες ποὺ πολλὲς φορὲς τὸν πίκραναν, ὅπως ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, ὅταν πλάϊ σ' αὐτὸν ἔβαλαν κι' ἕναν ἄλλο συνδιευθυντὴ στὴν Κρατικὴ Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης. Εὐαίσθητος, ἐξαντλημένος ἀπὸ τὴν προσήλωση καὶ τὸ μόχθο στὸ ἀνώτερης ποιότητος ἔργο του, δέχθηκε τὴν πρώτη καρδιακὴ προσβολή, τὴν πρώτη ἐπίθεση τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ ἡ ἐπίθεση ἐκείνη ἀπέτυχε. Ὁ θάνατος ὅμως δὲν ξεχνᾶ καὶ ἐπανῆλθε τὴν Τετάρτη 2 Νοεμβρίου, τὴν ὥρα ποὺ διηύθυνε τὶς δοκιμὲς τοῦ ἔργου ἡ «Δύναμη τοῦ Πεπρωμένου» στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου. Ἡ ἐπίθεση ὑπῆρξε κεραυνοβόλος. Ἔπεσε μὲ τὴν μπαγκέττα στὸ χέρι καὶ τὸ πρόσωπο πάνω στὸ ἀναλόγιο, σὰ νὰ μὴν ἦταν ὁ θάνατος παρὰ μιὰ μουσικὴ κίνηση, ποὺ τὴ διηύθυνε ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἴδια ἀταραξία καὶ τὴν ἴδια τελειότητα ποὺ διηύθυνε καὶ τὴ «Δύναμη τοῦ Πεπρωμένου».

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγάπησε τὴν πατρίδα του σὰν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα σὰν πατρίδα του, βρίσκεται τώρα στὴν Ἑλλάδα — λίγη στάχτη — μέσα σὲ μιὰ μικρὴ λύκηθο. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ κάτι ἀκόμη ἀπὸ τὶς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων. Ἕνας ἀνταποκριτὴς τηλεγράφησε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ γραμματεὺς τοῦ Μητροπούλου κ. Τρούντ Γκόθ, μοῦ ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεὶς ἐνδιεφέρθη μέχρι στιγμῆς ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς, οὔτε ὁ πρόξενος, οὔτε ἡ Λυρικὴ Σκηνή. Εἴσθε ὁ πρῶτος Ἕλλην ποὺ μὲ ἐρωτᾶ διὰ τὸν νεκρόν...».

Θὰ εἶχε κανεὶς τὴν ἐντύπωση ὅτι ὁ Μητρόπουλος ἔμεινε μόνος. Ὄχι. Οἱ μουσικοὶ τῆς Ὀρχήστρας τοῦ Μιλάνου ποὺ διηύθυνε ὁ Μητρόπουλος «ἠγρύπνησαν ὁλόκληραν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα, πλησίον τῆς σοροῦ του, εἰς ὁμάδας ἀνὰ πέντε...». Καὶ μαζὶ μὲ αὐτούς, ἑκατοντάδες χιλιάδες θαυμαστῶν του, ἀγρύπνησαν νοερῶς πλάϊ στὸ νεκρό, πλάϊ στὴν Ἑλλάδα. Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοί — σὰν τὸν Μητρόπουλο, ἀποτελοῦν τὴν ἐπίσημη Ἑλλάδα. Αὐτοὶ οἱ μεγάλοι μόνοι κρατοῦν ἀναμένο τὸ ἄστρο της καὶ τ' ὄνομά της.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Περιοδ. Θέατρο
22 ΝΟΕ 1960

ΜΙΑ ἀπὸ τὶς κυριώτερες ἀρετὲς τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, τοῦ μεγάλου Ἕλληνα μαέστρου ποὺ ἐξέλιπε, ἦταν ἡ συνεχὴς ἀνησυχία κι' ἡ ἀναζήτησις τοῦ καινούργιου. Τόσο πολὺ ἤθελε τὴν ἀνανέωσι τοῦ ρεπερτορίου τῆς μουσικῆς, ὥστε εἶχε φθάσει κάποτε στὴν ὑπερβολὴ νὰ πῆ τὸν Μπετόβεν «τυμπανιαῖο».

Ημερησ. Θεατής

22 ΝΟΕ. 1960

Θεατρικές Ιστορίες

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τοῦ **ΜΙΧΑΛΗ ΚΟΡΩΝΗ**

Το μεγάλο παιδί τῆς Ἑλλάδος, ὁ μαέστρος Δημήτρης Μητρόπουλος, ἔπαψε νά ζῆ. Ἡ μαγεία τῆς μπακέττας του δέν θά πλημμυρίση ξανά τίς αἴθουσες τῶν θεάτρων, δέν θά γοητέψη, οὔτε θά συγκινήση πιά τά ἑκατομμύρια τῶν θαυμαστῶν του σέ ὅλο τόν κόσμο.

Ξεφύγησε, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀγωνιστές, ἐπάνω στίς ἐπάλξεις τῶν ἀγώνων καί τῶν προσπαθειῶν τους. Ἦταν ὁλόκληρος ἀφοσιωμένος στή γενική δοκιμή τῆς ὀρχήστρας μέσα στό Ἱστορικό θέατρο τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου, στόν παγκόσμιο αὐτό ναό τῆς Τέχνης, ἐκεῖ ὅπου χιλιάδες φορές Ἱερούργησε, σάν μεγάλος Ἀρχιερέας, ἐκεῖ ὅπου τό μουσικό σκῆπτρο του κινήθηκε ἄπειρες φορές ρυθμικά, σκορπώντας στό ἐκκλησίασμα θεῖο βάλσαμο καί γαλήνη, ἀνακούφισι καί ξεκούρασι.

Ἄφησε τή στερνή του πνοή ἐπάνω στόν ἄμβωνα ἀπό ὅπου δίδαξε καί ἐπέβαλε τή μεγάλη, τήν ἀκατανίκητη θρησκεα τῆς μουσικῆς. Ἐκεῖ, ἀνάμεσα στούς μουσικούς, κάτω ἀπό τό θεατρικό θόλο ὅπου δημιουργήθηκε ἡ παράδοσι καί ἡ ἱστορία τῆς ὅπερας, ἔγυρε τό κεφάλι του καί ἔπεσε, πρῶτα ἐπάνω στό ἀναλόγιο τοῦ ἀρχιμουσικοῦ. Τά φωτεινά του μάτια σκοτείνιασαν, ἡ μπακέττα ξέφυγε ἀπό τό γνωστό γιά τή στιβαρότητα χέρι του καί κύλισε μαζί του στό δάπεδο.

Προικισμένος ἀπό τή φύσι μέ σπάνιο μουσικό ταλέντο φυσικό ἦταν, ὅπως καί ἔγινε, νά προκαλέση τίς ἀντιδράσεις πολλῶν ἐπίδοξων διευθυντῶν ὀρχήστρας πού βρίσκονταν, ἐκείνη τήν ἐποχή, στά σκαριά τῆς ἀναδείξεως. Ἀντί, νά κυττάξουν νά γίνουν αὐτοί καλύτεροι καί νά τόν συναγωνισθοῦν τίμια, προσπαθοῦσαν μέ διάφορα τεχνάσματα νά τοῦ ἀποσπάσουν τή μπακέττα ἀπό τό χέρι, νά μήν τόν ἀφήσουν νά διευθύνη γιατί τό Μητροπούλειο ἠφαίστειο τούς κατεπλάκωνε μέ τή λάβα του καί τούς ἔκανε στάχτη κάθε φορά πού κατώρθωνε, ὕστερα ἀπό πολλές «λαχτάρες» πού τοῦκαναν οἱ μικρόψυχοι μουσικοκάπηλοι, νά ἀνεβαίνη στό «Πόντιουμ».

Ἀντί νά χαροῦν οἱ «Ἕλληνες αὐτοί ἀδελφοί», ἀντί νά φωτισθοῦν ἀπό τόν λαμπερό πυρσό του, νά διδαχθοῦν ἀπό τήν ἀκένωτη πηγή πού εἶχαν ὁλόκληρη στή διάθεσί τους, κάθε στιγμή, ἀντί νά τόν ἀξιολογήσουν καί νά τόν προβάλλουν στήν καλύτερη δι τρίνα, συνωμοτοῦσαν διαρκῶς καί κατέβαλαν κάθε προσπάθεια γιά νά τόν γκρεμίσουν ἀπό τό ψηλό βάθρο πού εἶχε ἀνεβῆ ἡ μουσική αὐτή ἰδιοφυΐα. Ἀλλά ρίχνεται εὔκολα ὁ Μητρόπουλος; Αὐτή ἀκριβῶς ἡ πολεμική ἐναντίον του ἀπό τούς «συναδέλφους» του, αὐτός ὁ ἀνιστόρητος κατατρεγμός, τόν ἔκαναν νά πάρη τά μάτια του καί νά φύγη γιά πάντα ἀπό τήν Ἑλλάδα. Καί, χάρι σ' αὐτούς τούς συναδέλφους του, ἔγινε ὁ μεγάλος ἐθναπόστολος τῆς μουσικῆς, ἀναδείχθηκε καί ἐπεβλήθηκε ὡς τά πέρατα τῆς οἰκουμένης καί ἀνυψώθηκε σά σύμβολο λατρείας λευκῶν καί ἐγχρώμων. Πρέπει, λοιπόν, ὅλος ὁ κόσμος πού μαγεύθηκε, φυχαγωγήθηκε καί διδάχθηκε ἀπό τόν Μητρόπουλο, νά ὀφείλη εὐγνωμοσύνη στούς τύπους πού, μέ τή ζηλόφθονη κακία τους, τόν ἔδιωξαν ἀπό τήν πατρίδα του καί ἔτσι μπόρεσε νά τόν γνωρίση ἡ Οἰκουμένη, νά τόν χαρῆ καί νά τόν κάνη κτῆμα της, γιατί ἀλλοιῶς, εἶναι ἀναμφισβήτητο, θά παράδερνε ἐδῶ στήν ψωροκόσταινα, ἀνάμεσα σέ ἐχθρούς καί θά φυτοζωοῦσε χωρίς νά μπορέση ποτέ νά προχωρήση στήν πραγματοποίηση τοῦ ὀνείρου του.

Εἶναι ὁ πρῶτος μαέστρος πού ἀποδέχθηκε τό κήρυγμα τῆς ἰσότητος λευκῶν καί μαύρων καί ὁ πρῶτος πού διηύθυνε Συμφωνική ὀρχήστρα μέ σολίστα μαύρη τραγουδίστρια καί ὅταν στό τέλος τῆς συναυλίας ἡ μαύρη μετζοσοπράνο χειροκροτήθηκε, ὁ Μητρόπουλος ἀδίστακτα τήν ἀγκάλιασε μπροστά σέ 15.000 ἀνθρώπους καί τή φίλησε. Καί τό ἔκανε αὐτό, τό ἄξιο ἑλληνόπουλο, ὅταν ἡ κατακραυγή τῶν λευκῶν ἐναντίον τῶν μαύρων ἦταν στό φόρτε της καί ὅλοι οἱ λευκοί ξενοδόχοι τῆς Νέας Ὑόρκης εἶχαν ἀρνηθῆ νά παραχωρήσουν ἕνα δωμάτιο γιά νά κοιμηθῆ ἡ μαύρη καλλιτέχνις.

Νά ἡ παλληκαριά καί τό μεγαλεῖο τοῦ Μητρόπουλου! Ἀψηφώντας κάθε ἀπαγορευτικό νόμο καί γελοῖο ἀνθρώπινο φραγμό, ἀνέδειξε τή μαύρη καί ἔγινε τό ἴνδαλμα τῆς φυλῆς της. «Μητρόπουλος» γιά τούς μαύρους θά πῆ ἕνας ἡμίθεος ἀπάνω στή Γῆ, ἕνας δυνατός φίλος, ἕνας τίμιος ἀδελφός τους.

Θυμᾶμαι, πρίν ἀπό δέκα, περίπου, χρόνια, πώς ἐξ αἰτίας μιᾶς «πρές κόνφερανς» πού ἔδωσε ὁ Μητρόπουλος στή Ν. Ὑόρκη, ξεσηκώθηκαν ἀπό ἐδῶ μερικοί «ἐαγανακτισμένοι» γιά τίς δηλώσεις πού ἔκανε καί συναγωνίστηκαν, σέ ἀγῶνα ταχύτητος καί ἐμπαθείας, ποιός νά τόν κατηγορήση πρῶτος.

Καί τί δέν τοῦ ἔψαλλαν τότε!

Βρῆκαν τήν εὐκαιρία —ἔτσι νόμισαν— γιά νά τοῦ πετάξουν στό πρόσωπο ὅλες τίς ἀκαθαρσίες τῆς ψυχῆς καί τοῦ νοῦ τους.

Ἀλλά, ρυπαίνεται ὁ Μητρόπουλος; Ὅλα αὐτά τά δύσοσμα πού βγῆκαν ἀπό τίς γλῶσσες καί τίς πέννες τῶν ὀψίμων ἀνθρώπων, ἔκαναν ταχύτατα στροφή 180 μοιρῶν καί ξαναγύρισαν στίς νοσογόνες ἑστίες ἀπό ὅπου, βλακωδῶς καί ἠλιθίως, ξεκίνησαν. Δέν ἀποκλείεται ὅμως, τήν ἡμέρα τῆς κηδείας του —ἄν γινόταν ἐδῶ— νά βλέπαμε κάποιον ἀπό αὐτούς νά «ἐξυμνεῖ», σέ ἐπικήδειο λόγο, ἐτίς ἀρετές τοῦ σπανίου ἀνδρός».

Εἶχα τήν εὐτυχία νά συνεργασθῶ μαζί του τό 1949 σέ μιά συναυλία μέ τήν ὀρχήστρα του στή Φιλαδέλφεια καί θυμᾶμαι τή συμπεριφορά του ὅταν δυσκολευάμουν, λόγω ὑπηκοότητος, νά τραγουδήσω σέ διάφορες σκηνές τῆς Ἀμερικῆς. Μοῦδωσε θάρρος καί συμβουλή:

—Θά δυσκολευτῆς πολύ, μοῦ εἶπε, μέ τό Ἑλληνικό σου διαβατήριο. Γίνονται κάτι λευκοί γάμοι ἐδῶ, ἐπί πληρωμῆ. Κάνε ἕνα ἀπ' αὐτούς, ἄν μπορῆς νά πληρώσης. Τότε θά μοῦ εἶναι εὔκολο νά σέ χρησιμοποιῶ ὁπουδήποτε καί νά σέ προτείνω καί σέ ἄλλους ὀργανισμούς.

Καί μοῦ διηγήθηκε μέ παράπονο τί τράβαγε αὐτός μέχρι πρό ὀλίγου. Μιά φορά πού βρέθηκε σέ προξενεῖο τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς γιά νά ταξιδέψη στήν Εὐρώπη, οἱ ὑπάλληλοι τόν παραμέρισαν γιά νά ἐξυπηρετήσουν πρῶτα αὐτούς πού εἶχαν διαβατήρια Ἀμερικανικά, Ἀγγλικά, Ἰταλικά κλπ. ἀφίνοντάς τον τελευταῖο. Καί εἶχε ἤδη ἐπιβληθῆ τότε ὁ Μητρόπουλος παγκοσμίως.

—Ἀπό κείνη τή στιγμή, μοῦ ἐκμυστηρεύθηκε, πού ταπεινώθηκα καί ταλαιπωρήθηκα ἔτσι, χωρίς νά εἶναι καί ἡ μόνη φορά, ἀναγκάσθηκα νά γίνω Ἀμερικανός.

Πρίν ἀπό 4 χρόνια πού ἦρθε ἐδῶ γιά νά διευθύνη, τήν ὥρα πού κατέβαινε ἀπό τό ἀεροπλάνο, τρέχει ἐπάνω του ἐπιδεικτικά ἕνας τύπος (ὁ κύριος διώκτης του στήν Ἑλλάδα) μέ μιά τεράστια ἀνθοδέσμη καί χαμόγελο ὑποσχέσεως τοῦ κινηματογράφου καί τοῦ φωνάζει μέ ἐγκαρδιότητα:

—Καλῶς ἦρθες Δημητράκη μου. Τί κάνεις γλυκέ μου Μιμάκη; Καί ἐπεχείρησε νά τόν ἀγκαλιάση. Ὁ Μητρόπουλος τόν κύτταξε, ὕστερα γύρισε πρός ἕναν ἐπίσημο καί δίδοντάς του τό χέρι τόν ρωτᾶ:

—Ποιός εἶναι ὁ κύριος;

Ὁ «κύριος» κοκκινίζει, μαζεύεται, τά χάνει, πρός στιγμήν ὅμως, γιατί ἀμέσως ἐπαναστᾶ τό θράσος του καί σπεύδει νά δώση ὁ ἴδιος ἀπάντησι:

— Κλωτσομπακετίδης, δέ μέ θυμᾶσαι κύριε Μητρόπουλε;

—Ναί, κάτι θυμᾶμαι ἀπό σᾶς κύριε, τοῦ λέει ὁ μεγάλος Ἕλλην μαέστρος.

Καί τόν ἔλουσε μέ τήν περιφρόνησί του.

Ὅλοι εἶπαν ὅτι ἄξιζε τό μάθημα αὐτό ὁ Κλωτσομπακετίδης, γιατί σέ ὅλη του τή ζωή πολέμησε μέ ἀγριότητα τίς μουσικές ἀξίες τῆς Ἑλλάδος.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΡΩΝΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Βόλου

.....

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

Ο ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΠΟΥ ΧΑΣΑΜΕ

Τό σβύσιμο τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς δόξας τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, κατασυγκίνησε τούς φιλόμουσους σ' ὁλόκληρο τόν πολιτισμένο κόσμο. Ἀλλά ἡ ἀπώλεια ἦταν ἰδιαιτέρα μεγάλη γιά μᾶς τούς συμπατριῶτες του, πού τόσο λίγοστά πνευματικά ταλέντα διαθέτουμε κι' αὐτά σχεδόν ὅλα στόν τομέα τῆς τέχνης.

Ὁ μεγάλος μαέστρος, ὁ μάγος τῆς μπαγκέττας, πού ἤξερε ὅσο κανείς ἄλλος νά ὁδηγῆ τούς μουσικούς ἀνάμεσα ἀπ' τούς δύσκολους, ἀλλά σωστούς δρόμους στήν ἀνάδειξι καί κατάκτησι τῆς μουσικῆς τελειότητας καί ν' ἀποδίδη ἐκτελέσεις τῶν μουσικῶν κομματιῶν μ' ἕνα τρόπο τόσο ὑπέροχο, πού οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ συνθέτες τουὸ ἴδεν θά εἶχαν ὀνειρευτῆ, πέθανε ἐπί τῶν ἐπάλξεων τοῦ ἰδιώδους του, ὅπως ἀκριβῶς πέθανε πρίν ἕνα χρόνο ὁ μεγάλος μας πρωταθλητής τῆς κολυμβήσεως Ἡλιάσων Ζηργάνος. Ὁ Μητρόπουλος, πού ἐπί χρόνια τόν παρακολουθοῦσε μέ συγκρατημένη τήν ἀναπνοή τό διεθνές κοινό καθώς ἱερουργοῦσε στό δωμό τῆς Τέχνης πέθανε ὄρθιος μέ τήν μπαγκέττα στό χέρι. Δέν εἶχε θελήσει νά παρατείνη τή ζωή του ζῶντας ἀποτραβηγμένος καί προσέχοντας τή ραγισμένη του καρδιά. Κι' ὁ θάνατός του ἦταν πραγματικά ὡραῖος — θάνατος ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος, θά λέγαμε — κι' ἕνα τέτοιο θάνατο θά εὐχόταν ὁ καθένας γιά τόν ἑαυτό του. Κι' ὁ μεγαλόπρεπος αὐτός τρόπος πού πέθανε μοῦ θυμίζει τούς στίχους ἀπ' «τό θάνατο τοῦ ἀητοῦ».

Ἄρρωστος πιά ἀπ' τά πολλά τά χρό-
(νια
πού τοῦ μαδοῦν τά μαῦρα του φτερά
ὁ ἀητός μέ μάτια φλογερά
τό θάνατο προσμένει.
Τ' ἄσπρα χιόνια τῶχουν ἁπλώσει
νεκρικά σεντόνια
στά κουρφοβούνια πού πετοῦσε μιά
(φορά
μέ δύναμι κι' ἀπέραντη χαρά
καί πού τόν βλέπουν τώρα μέ συμπό-
(νια.

Μά ὄχι, δέν θέλει νά πεθάνη ταπει-
(νός
τοῦ ἀγέρα ὁ δυνατός ὁ βασιληᾶς
καί βλέποντας νά χάσκη ἕνας γκρε-
(μνός
πέρνει μιά σπίθα δύναμις παληᾶς
πέφτει, στά βράχια σκίζει τά φτερά
(του
μεγάλος καί τήν ὥρα τοῦ θανάτου.

Ἡ προσφορά τοῦ Μητροπούλου στήν παγκόσμια μουσική ἀνάπτυξι ἔχει ἀφήσει ἐποχή κι' εἶναι κρῖμα πού ἡ Ἑλλάς δέν σκέφτηκε ἤ δέν πρόφτασε νά τόν μετακαλέση μόνιμα στήν Ἀθήνα, πρᾶγμα πού θά συνέβαλλε τά μέγιστα καί στήν ἀνάπτυξι τοῦ τουρισμοῦ μας.

Τόν παρακολουθούσαμε νοερά στά διάφορα μεγάλα μουσικά κέντρα πού πήγαινε νά διευθύνη ὀρχήστρες καί χαιρόμασταν καί καμαρώναμε γιά τίς ἐπιτυχίες του. Παλιά μᾶς εἶχε συγκινήσει τό γεγονός, ὅτι δέν θέλησε νά ἐξαμερικανίση τό ὄνομά του, ὅσο δυσκολοπρόφερτο κι' ἄν ἦταν ἀπ' τούς Ἀμερικανούς. Σάν νά ἤθελε νά βροντοφωνάξη μέ τό ἑλληνικό του ὄνομα πῶς τό θεωροῦσε τιμή του, πού ἦταν Ἕλληνας καί πῶς ἡ συκοφαντημένη σήμερα Ἑλλάδα δέν παύει νά ἔχη ἀξίες. Τό ἴδιο συγκινητική ἦταν ἡ ἀγάπη του στήν ὁμορφιά τῆς πατρίδας του ὅπως κι' ἡ ἐπιθυμία πού προσισθανόμενος τό σύντομο τέλος του, εἶχε διατυπώσει σέ ἑλληνίδες φίλες του μετά τίς τελευταῖες του ἐμφανίσεις στή Βιέννη καί ἰστό Σάλτσμπουργκ: «Μή μ' ἀφήσετε στά ξένα χώματα...». Ἡ ἐπιθυμία του ὅμως νά ἀποτεφρωθῆ ἡ σορός του, εἶναι ἔξω-ἀπ' τά ἑλληνικά παραδεδεγμένα. Λένε πῶς μισοῦσε τήν ἀσχήμια καί τά γερατειά καί δέν ἤθελε νά παρουσιάση στά μάτια τοῦ κόσμου πού τόν εἶχε κάνει ἴνδαλμά του, ἕνα ἀξιοθρήνητο λείφανο. Ἴσως καί νά νόμιζε πῶς ἄν ἡ τέφρα του ἔμενε ἄταφη — δέν δρίζει στή διαθήκη του ἄν ἐπιθυμῆ νά ταφῆ ἤ ὄχι — θά ἐξακολουθοῦσε νά ζῆ ἀνάμεσά μας.

Πάντως, πολλοί βρῆκαν ποιητικό τρόπο τῆς ἀποτεφρώσεως. Πιθανόν ὅμως — κι' ἄς μή πέρασε ἀπό τό μυαλό κανενός — ὁ Μητρόπουλος, ὅπως φοβόταν τήν ἀσχήμια, νά φοβόταν πολύ περισσότερο μάλιστα τήν ἀποσύνθεσι καί τά σκουλίκια πού θά τόν ἀποτελείωναν κι' ἄς μή τόν ἔβλεπε κανένας. Αὐτός ὁ μεγάλος φοβήθηκε νά ὑποταχθῆ στήν κοινή μοῖρα τῶν ἀνθρώπων: «Χοῦς εἶ καί εἰς χοῦν ἀπελεύσῃ», πρᾶγμα πού ὁ εἰδωλολάτρης Ὁράτιος τόσους αἰῶνες πρίν εἶχε παραδεχθῆ μέ ξενοιασιά καί ἀνακούφισι παραγγέλλοντας στούς φίλους του:

Μή θάφετε μέ νεκρικά
τραγούδια τό κορμί μου
δέν θέλω πένθη ἀνώφελα
κι' ἄπρεπα δάκρυα ἀκόμα
ἤσυχα βάλτε με βαθειά
στή γῆ τήν ὑστερνή μου
κι' ἀφήστε τό σῶμα μου
νά ξαναγίνη χῶμα

Κι' ἐφ' ὅσον δέν ἐπρόκειτο νά ἐνταφιασθῆ οὔτε ἡ τέφρα, πῶς ἡ ἐκκλησία θά προέβαινε σέ ἱεροπραξία κηδείας ὅταν δέν θά μποροῦσε νά τοῦ ἀπευθύνη τό ἐγαῖαν ἔχοις ἐλαφράν; Τώρα ὅμως πού ἡ τέφρα αὐτή πρόκειται ν' ἀποθαθῆ στή μητέρα γῆ καταλαμβάνοντας τόν τάφο πού προσφέρει ὁ Δῆμος Ἀθηναίων, φαντάζομαι πῶς ἡ Ἐκκλησία δέν θά ἔχη πιά ἀντιρρήσεις στό νά τόν κηδεύση μέ ὅλες τίς συνήθειες χριστιανικές εὐχές.

Ἄλλη μιά ἀπορία μᾶς γεννήθηκε. Συνήθως ἡ μακάβρια προσφορά, ὅπως ἡ λήκυθος μέ τήν τέφρα τοῦ Μητροπούλου, συνοδεύεται καί μέ οἰκονομικές παροχές. Μαζί μέ τήν καρδιά πού κληροδότησε ἡ Ἕλενα Βενιζέλου στό Μαιευτήριο «Μαρίκα Ἠλιάδη» γιά νά δείξη πόσο τήν ἐνδιέφερε ἡ προκοπή του κι' ὅσο ἦταν ζωντανή καί μετά τό θάνατό της, προικοδότησε τό Ἵδρυμα καί μέ ἀρκετά χρήματα. Εἶχε κι' ὁ Μητρόπουλος περιουσία πού τήν ἄφησε ὁλόκληρη διά διαθήκης σέ ἕνα Ἀμερικανό καλλιτέχνη, ττοῦ ὁποίου ἐκτιμοῦσε τό τάλαντο καί πού σίγουρα θά τοῦ εἶχε παρασταθῆ πολύ κατά τήν ἀρρώστεια του. Καί μέ πόση λεπτότητα παραγγέλει στόν κληρονόμο του «...δύναται, ἐάν τό ἐπιθυμῆ, νά παραδώση τήν ὡς ἄνω λήκυθον (μέ τήν τέφρα του δηλαδή) στήν Ἑλλάδα».

Μᾶς ἄφησε ἔκπληκτους ἡ παράληψι ν' ἀφήση καί κάποιο ποσόν, συμβολική ἔστω προσφορά, στόν ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ὅπου κι' ὁ ἴδιος εἶχε σπουδάσει, γιά μία ὑποτροφία σέ ἑλληνικό μουσικό ταλέντο. Ἴσως νά πρόκειται περί ἰδιοτροπίας τοῦ ἐκλιπόντος καλλιτέχνου. Ποιός ξέρει. Πάντως τό γεγονός ἔκανε ἐντύπωσι πού γρήγορα, ὅμως θά ξεχαστῆ.

Τό θέβαιο εἶναι πῶς τό ὄνομα τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, τοῦ ἀπαράμιλλου αὐτοῦ ἑρμηνευτοῦ καί ἀναδημιουργοῦ τῶν μεγάλων μουσικῶν ἔργων θά πάρη καί δίκαια τήν ἐξέχουσα θέσι πού τοῦ ἀξίζει στήν ἱστορία τῆς μουσικῆς.

ΗΡΩ

ΗΜΕΡΑΣ ΠΑΤΡΩΝ

26 ΝΟΕ. 1960

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Θ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΘΡΟΝ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΛΙΝΤΑΣ ΚΕΝΤ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ. «Ὁ ἐπόμενος Μπάχ ἤ Μπετόβεν θά γεννηθῆ στήν Ἀμερική». Αὐτή ἡ πρόβλεψις πού ἔκαμε ὁ ἀποθανών Δημήτρης Μητρόπουλος πρίν πολλά χρόνια ἄρχισε τώρα μέ τόν θάνατο τοῦ διεθνοῦς φήμης μαέστρου νά κερδίζη ἔδαφος καί πιθανόν νά γίνη πραγματικότης. Λέμε μέ τόν θάνατό του διότι ὁ Μητρόπουλος παρεκάλεσε ὅπως ἐκεῖνοι πού ἐπιθυμοῦν νά τόν τιμήσουν νά μή τό κάμνουν μέ ἀποστολές ἀνθέων στόν τάφο του ἀλλά νά συμβάλλουν στήν ἵδρυση ἑνός Ταμείου, πού ἡ μέριμνά του θά εἶναι ἡ συγκέντρωσις καί προβολή τῶν Συνθέσεων Ἀμερικανῶν μουσουργῶν.

Ἡ σκέψις του αὐτή χαρακτηρίζει τόν μετριόφρονα καί γλυκομίλητο Ἕλληνα πού ἦλθε πρό 24ετίας στήν χώρα αὐτήν καί ἐκέρδισε τήν συμπάθεια ὅλων πού τοῦ μίλησαν ἤ πού τόν ἄκουσαν.

Ἡ εὐγενική του στάσις καί ὁ σεβασμός του πρός τόν ἄλλο πάντοτε κατέπλησσε τούς συναδέλφους του μουσικούς. Τό 1936 ὁ Μητρόπουλος παρ' ὅλο πού ἦταν διάσημος ὡς μαέστρος καί πιανίστας σέ ὅλην τήν Ἀμερική, ἡ Συμφωνική Ὀρχήστρα τῆς Βοστώνης πού τόν προσεκάλεσε νά τήν διευθύνη ἔδειξε σημεῖα δυσπιστίας ὡς πρός τήν ἀπόδοσή του. Αὐτό ὅμως καθόλου δέν τόν ἐπηρέασε καί σύδεμία ἔκφραση δυσαρεσκείας του ἐσημειώθη.

Ἐναπόκειτο ὅμως στήν Μιννεάπολη νά τόν γνωρίση καλά καί ὡς ἄνθρωπο καί ὡς μουσικό. Προσκληθείς σ' αὐτήν τήν βομβοῦσα μητρόπολη τοῦ Μεσοδυτικοῦ τμήματος τῆς Ἀμερικῆς, ἐπειτα ἀπό τίς ἐπιτυχίες του στήν Βοστώνη, ἔγινε Διευθυντής Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας της τό 1937 καί διετήρησε αὐτήν την θέση ἕως τό 1949. Στό διάστημα αὐτό κατώρθωσε νά δημιουργήση ἕνα ἀπό τά καλλίτερα «σύνολα» τῆς χώρας καί τόσο ἀγάπησε τήν πόλη καί τούς κατοίκους της πού ἀπέρριψε πολύ εὐνοϊκώτερες προσφορές ἀλλαχοῦ.

Ἡ ἁπλότης του ἦτανένδεικτική τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρός. Φοροῦσε κουστούμια σπόρ, σέ τίποτα δέν διέφερε ἀπό τούς συναδέλφους του, συμμετεῖχε σέ ἐμφανίσεις μουσικῆς τζάζ τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καί δι' ἀναψυχή παρακολουθοῦσε Ἀμερικανικές ταινίες.

Τό 1946 ἔγινε Ἀμερικανός πολίτης.

Ἰδού καί μία ἄλλη πλευρά τοῦ ἑαυτοῦ του πού ἐπρόδιδε ἕνα ἰσχυρότατο θρησκευτικό μυστικισμό. Ἀπό μικρός ἤθελε νά γίνη μοναχός ἀλλά ἄλλαξε σκέψη ὅταν ἡ ἐκκλησία δέν τοῦ ἐπέτρεψε νά παίζη μουσικά ὄργανα. Πάντοτε ζοῦσε μία ἁπλῆ, σχεδόν μοναστική ζωή καί ἐπί ἕνα διαστημα στήν Μιννεάπολη εἶχε ἕνα μικρό δωμάτιο στόν χῶρο τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ κοινωνικός στρόβιλος δέν ἦταν στόν τύπο του. Τό ἐδήλωσε στήν κοινωνία τῆς πόλεως πού ἐσεβάσθη τήν ἐπιθυμίαν του.

Πάντοτε ὅμως εὕρισκε καιρό νά συζητᾶ μέ τήν νεολαία. Ἔδινε ἐνθάρρυνση καί συμβουλές, βοηθοῦσε τούς σπουδαστάς στήν μελέτη τους καί συνθέτας μέ ταλέντο χρηματικά οὕτως ὥστε ἀπερίσπαστοι νά γράφουν μουσική. Στίς περιοδεῖες του ἔβαζε σέ ἕνα σάκκο ὅλα ὅσα τοῦ ἐχρειάζοντο καί τόν χρησιμοποιοῦσε διά προσκέφαλο ὅταν ἐξεκουράζετο. Κάποτε ὅταν ἡ ὀρχήστρα ἔφθασε μέ καθυστέρηση στόν προορισμό της ὁ Μητρόπουλος ἐπήδηξε στήν σκηνή καί ἀδιάφορος ὡς πρός τό ἀκροατήριο ἐβοήθησε στήν τακτοποίησή της.

Ἕνα καλοκαίρι τοῦ Πολέμου ὅταν ἐθελοντικά ἔγινε μέλος μιᾶς ὁμάδος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ πού μέ αὐτοκίνητα περιώδευε συλλέγοντας αἷμα, ἠρωτήθη διατί τό ἔκαμνε αὐτό. Ἀπάντησε: «Πάντοτε αἰσθανόμουνα ἀμφιβολία, ἐάν καί κατά πόσον ἡ καλλιτεχνική μου ἐργασία εἶχε ἀρκετή ἀξία στήν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου. Ἐμεῖς πού ἀνήκουμε στήν σφαῖρα τῆς διανοήσεως καί τῆς τέχνης διατρέχουμε πάντοτε τόν κίνδυνο νά χάσουμε τήν ἐπαφή μέ τόν κοινό ἄνθρωπο».

Πάντως ὁ Μητρόπουλος δέν ἔχασε αὐτήν την ἐπαφή ὅταν ἐτοποθετήθη στήν πλέον περίβλεπτο θέση τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Ὅταν δηλαδή ἔγινε διευθυντής τῆς Φιλαρμονικῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἡ συμπεριφορά του πρός τά μέλη τῆς ὀρχήστρας ἦταν συμπεριφορά συναδέλφου.

Οἱ λάτρεις τῆς μουσικῆς δέν θά ξαναδοῦν αὐτήν την ὑψηλή ἔντονη μορφή νά διευθύνη καί συνήθως χωρίς μπαγκέτα. Ἀλλά αὐτοί καί ὅλοι οἱ ἄλλοι πού τούς ἐβοήθησε πολύ δύσκολα θά τόν ξεχάσουν τόν Δημήτρη Μητρόπουλο.

ΛΙΝΤΑ ΚΕΝΤ

Η. ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΘΕΣ)ΚΗΣ

25 ΝΟΕ. 1960

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁλόκληρος ὁ ἀμερικανικός Τύπος ἀσχολεῖται συνεχῶς τίς τελευταῖες ἡμέρες μέ τήν προσωπικότητα τοῦ αἰφνιδίως ἐκλιπόντος κορυφαίου ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητράπουλου. Οἱ Ἀμερικανοί κριτικοί παραλληλίζουν τόν Μητρόπουλο μέ τόν Τοσκανίνι καί ἐξαίρουν τήν πνευματικότητά του ὡς καί τήν πλήρη περιφρόνησι πρός τό χρῆμα ἡ ὁποία τόν διέκρινε.

Ἐξ ἄλλου, ἔρχονται στήν δημοσιότητα μερικά λόγια χαρακτηριστικά πού εἶχε εἰπῆ ὁ Μητράπουλος, ὅταν εἶχε ἐπισκεφθῆ, γιά τελευταία φορά τό Χόλλγουντ. Σέ ἐρώτησι συγκεκριμένως ἄν θά μποροῦσε νά παρουσιάση ἔργα Ἑλλήνων συνθετῶν, ὁ μεγάλος μαέστρος εἶχε ἀπαντήσει: Καταλαβαίνετε πόσο θά ἤθελα. Ἄν οἱ ὀρχῆστρες ἦσαν κρατικές, ὅπως ἄλλοῦ, τοῦτο θά ἦταν γιά μένα εὔκολο καί εὐχάριστο καθῆκον. Δυστυχῶς ὅμως ἐδῶ οἱ ὀρχῆστρες εἶναι αὐτοσυντήρητες καί κάθε φορά πού παρουσιάζουν ἔργα ἀγνώστων συνθετῶν, ὅσον καί ἄν εἶναι καλοί, χάνουν χρήματα. Ὡς ἐκ τούτου καί ἐκεῖνα πού ἔχω ἑκλέξει ἤδη θά περάσουν δέκα χρόνια γιά νά μοῦ δοθῆ ἡ εὐκαιρία νά τά παρουσιάσω. Γιά τοῦτο ὑποστηρίζω ὅτι, γιά νά προαχθῆ ἡ τέχνη, ἐπιβάλλεται ἡ συντήρησις τῶν ὀρχηστρῶν νά γίνεται ἀπό τό Κράτος.

Τό πόθος μου συνέχισε ὁ Μητρόπουλος, νά γυρίσω στήν Ἑλλάδα εἶναι μεγάλος, ἀλλά δέν μοῦ εἶναι τώρα δυνατόν. Ἡ διεύθυνσις τῆς φιλαρμονικῆς Νέας Ὑόρκης συνεπάγεται μεγάλες εὐθύνες καί ἀπαιτεῖ πολλή δουλειά. Τό καλοκαίρι μόνο μοῦ μένει λίγος καιρός, ἀλλά ὄχι ἀρκετός νά τόν διαθέσω γιά ἕνα σοβαρό σκοπό. Διότι, ἄν ἐπιχειρήσω τό ταξίδι, δέν θά τό ἐπιχειρήσω χάριν ἀναψυχῆς, ἀλλά διά νά κάμω κάτι πού περιμένουν καί πρέπει νά κάμω γιά τόν τόπο μου. Καί ἔπειτα πρέπει νά ἔχω ἀνάλογα οἰκονομικά μέσα γιά νά ἀντιμετωπίσω στίς ἀνάγκες τῶν τόσων καλῶν καί ἀξίων φίλων μου. Πάντως στή θέσι αὐτή (τοῦ διευθυντοῦ τῆς Φιλαρμονικῆς Νέας Ὑόρκης) δέν συνηθίζουν νά τούς κρατοῦν περισσότερο ἀπό πέντε χρόνια καί τότε θά μπορέσω νά ἐπιστρέψω. Ἐν τῷ μεταξύ φροντίζω γιά τήν πλήρη κατάρτισι τῆς ὀρχήστρας Ἀθηνῶν ἀποστέλλων νέα ὄργανα ἐξ Ἀμερικῆς ὅπου εἶναι τά τελειότερα, ἰδίως τά ἔγχορδα».

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ

25 ΝΟΕ. 1960

ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ἡ συζήτησις ἐπί τοῦ θέματος τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν. Ἐπί τούτου, δημοσιεύεται εἰς ἀθηναϊκήν ἐφημερίδα ἡ κατωτέρω ἀξιοπρόσεκτος ἐπιστολή, ὑπογραφομένη παρά τοῦ δικηγόρου, κ. Χ. Κότσιανου:

«Μέ τήν ἄρνησιν τῆς ἐκκλησίας νά συνοδεύση τήν σποδόν τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Μητροπούλου μέ τάς ἐπιταφίους εὐχάς της, ἀνακύπτει ἕνα σημαντικώτατον, πολύπλευρον δέ, ζήτημα τό ὁποῖον πρέπει νά ἐρευνηθῆ ὑπό πᾶσαν ἄποψιν καί δή θρησκευτικήν, ὅταν μάλιστα ἁρμόδιοι καθηγηταί τῆς θεολογίας ὡς ὁ κ. Ἀλεβιζάτος, βεβαιώνουν ὅτι οὐδέν κανονικόν κώλυμ

Μουσική καὶ Φῶς

Τρίτη 22 Νοεμβρίου 1960 | Γραφεῖα: Ξενοφῶντος 15α — Τηλ. 24.509 | Ἀριθ. φύλλου 7 — Τιμὴ Δρχ. 1.50

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

⁂ Πολλὰ ἐγράφησαν καὶ πολλὰ θὰ γραφοῦν ἀκόμη γιὰ τὸν μεγάλο ἀρχιμουσικὸ ποὺ δὲν ὑπάρχει πιά, γι' αὐτὴν τὴν κολοσσιαία φυσιογνωμία τῆς μουσικῆς ποὺ ἔφυγε ἀφήνοντας ἕνα κενὸ τόσο δυσαναπλήρωτο.

⁂ Ἡ τέχνη του ἦτο ἀπέραντη καὶ ἡ προσφορά του στὴν μουσικὴ στὴν μακροχρόνιο καρριέρα του

Δημήτρης Μητρόπουλος

τεράστια. Ἡ συναυλίες του προκαλοῦσαν παντοῦ ἐνθουσιασμὸν καὶ εὐλάβειαν. Δὲν ὑπάρχει φιλόμουσος σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον ποὺ νὰ μὴν αἰσθάνθηκε μιὰ παράξενη συγκίνησι βλέποντας τὸν Μητρόπουλο νὰ διευθύνη, μὲ τὴν τεράστια δύναμι ποὺ διέθετε, τὴν Ὀρχήστρα του. Οἱ ἑρμηνεῖες τῶν ἔργων ποὺ διηύθυνε εἴτε γιὰ ἔργα τοῦ κλασσικοῦ ρεπερτορίου ἐπρόκειτο, εἴτε γιὰ ἔργα τῆς μοντέρνας Σχολῆς ἦσαν πάντοτε ἀπὸ τὶς τελειότερες ποὺ ἀκούσθηκαν ποτέ.

⁂ Ὁ Μητρόπουλος γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1896 καὶ τὰ πρῶτα μαθήματα μουσικῆς καὶ συνθέσεως τὰ ἐπῆρε στὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἀπὸ ὅπου ἀποφοίτησε τιμηθεὶς μὲ τὸ Χρυσοῦν βραβεῖον. Τὸ 1918 φεύγει γιὰ τὶς Βρυξέλλες ὅπου παρηκολούθησε ἀνώτερα μαθήματα. Ἀργότερα τὸν βρίσκομεν στὸ Βερολίνο μαθητὴ τοῦ μεγάλου Μπουζόνι στὸν ὁποῖον ὅπως ἔλεγε ὁ ἴδιος ὄφειλε τὸ ὅτι ἔγινε μαέστρος. Τὸ 1922 προσλαμβάνεται σὰν βοηθὸς μαέστρου στὴν Κρατικὴ Ὄπερα τοῦ Βερολίνου.

⁂ Τὸ 1924 ἐπιστρέφει στὴν Ἀθήνα καὶ ἀναλαμβάνει τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὠδείου καὶ τὸ 1926 τῆς Ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦσαν γιὰ τὸν Μητρόπουλο μία περίοδος γονίμου δημιουργίας καὶ ἕνας σταθμὸς μεγάλος γιὰ τὴν μουσικὴ ζωὴ τῆς Ἀθήνας. Εἶναι τὰ πρῶτα δείγματα τῆς μεγαλοφυΐας του ποὺ μᾶς ἔδιδε. Τὸ 1930 προσεκλήθη γιὰ πρώτη φορὰ νὰ διευθύνη στὸ Παρίσι. Ἡ μεγάλη τέχνη του ἀρχίζει νὰ γίνεται γνωστὴ καὶ νὰ ἐκτιμᾶται. Ταξιδεύει καὶ διευθύνει σ' ὅλα τὰ μεγάλα μουσικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης: Βερολίνο, Βρυξέλλες, Λονδίνο, Ρώμη, Νεάπολι, Παρίσι κλπ.

⁂ Τὸ 1936 διάσημος πιὰ προσκαλεῖται νὰ διευθύνη μιὰ σειρὰ συναυλιῶν μὲ τὴν Φιλαρμονικὴν τῆς Βοστώνης. Οἱ Συναυλίες αὐτὲς εἶναι ἕνας πραγματικὸς θρίαμβος καὶ ἡ τεραστία προσωπικότης τοῦ Μητρόπουλου μέσα σὲ λίγες ἡμέρες, σχολιάζεται κολακευτικότατα στοὺς μουσικοὺς κύκλους τῆς Ἀμερικῆς.

⁂ Τὸ 1949 προσκαλεῖται νὰ διαδεχθῆ τὸν ΤΟΣΚΑΝΙΝΙ στὴν διεύθυνσιν τῆς Φιλαρμονικῆς Συμφωνικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης. Καὶ ἐδῶ ἡ προσφορά του εἶναι ἀνυπολόγιστη καὶ ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ θριαμβεύει.

⁂ Ὁ Μητρόπουλος ἂν καὶ ἔφτασε στὰ πιὸ ὑψηλὰ σκαλοπάτια τῆς δόξης, ὁ χαρακτήρας του ἔμεινε ἀνέπαφος, ἀγνός. Ἦταν ἁπλὸς μὲ μιὰ ἀπέραντη καρδιὰ γεμάτη καλωσύνη καὶ ἀγάπη γιὰ τοὺς συνανθρώπους του. Πολλὲς χιλιάδες δολλάρια διέθετε κάθε χρόνο σὲ φιλανθρωπικὰ καὶ πνευματικὰ ἔργα. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν βαθύτατα προσηλωμένος στὴν Χριστιανικὴ θρησκεία ὅταν ἦταν νέος ἐπιθυμοῦσε νὰ ἀφοσιωθῆ στὴν προσευχὴ καὶ τὸν μοναχικὸ βίο καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐπεσκέφθηκε καὶ ἔζησε στὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπὶ μικρὸν χρονικὸν διάστημα. Ἡ προσωπικότης του συνεκέντρωνε ὅλα τὰ προτερήματα τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπου. Χαρακτηριστικὰ ἦταν τὰ εὐγενικὰ αἰσθήματά του καὶ ἡ μετριοφροσύνη του. Ὁ Μητρόπουλος δὲν πανδρεύθηκε, ὁλόκληρη τὴν ζωή του τὴν ἀφιέρωσε στὴν ὑπηρεσία τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ μνήμη του ἦταν ἀπέραντη, ὅλα τὰ ἔργα ποὺ διηύθυνε τὰ ἐμάθαινε ἀπέξω. Εἶχε τὴν μαγικὴ ἐκείνη δύναμι νὰ διευθύνη τοὺς μουσικούς του καὶ νὰ μεταδίδη σ' αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τοῦ συνθέτη. Τὶς περισσότερες φορὲς διηύθυνε χωρὶς μπαγκέττα μόνον μὲ τὰ χέρια του. Μὲ τὰ νευρώδη καὶ ἐκφραστικὰ ἐκεῖνα χέρια μὲ τὰ μακρυὰ λεπτὰ δάκτυλα ποὺ θάλεγε κανεὶς ὅτι μαγνήτιζαν τὴν Ὀρχήστρα.

⁂ Ἀλλὰ ὁ Μητρόπουλος δὲν διηύθυνε συναυλίες μόνο μὲ τὶς ὀρχήστρες στὶς ὁποῖες ἦταν ἐπικεφαλῆς. Συχνὰ διηύθυνε συναυλίες σὰν προσκεκλημένος μαέστρος σὲ ἄλλες πόλεις τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Στὸ Σάλτζμπούργ, στὴ Βιέννη, στὴ Σκάλα. Ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι οἱ μελοδραματικὲς παραστάσεις ποὺ διηύθυνε ὁ Μητρόπουλος στὴν Μετροπόλιταν ὄπερα τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἀκόμα ἡ τελευταία του ἐμφάνισις στὸ ἐφετεινὸ Φεστιβὰλ τοῦ Σάλτζμπουρκ ὅπου διηύθυνε τὴν Συμφωνία τῶν χιλίων τοῦ ΜΑΛΕΡ εἶναι κάτι ποὺ δύσκολα θὰ ξεχασθῆ.

⁂ Στὸ ρεπερτόριο τῶν συναυλιῶν του συχνὰ συμπεριελάμβανε ἔργα συγχρόνων συνθετῶν τῆς Μοντέρνας Σχολῆς. Ἀγαποῦσε τὶς δημιουργίες νέων συνθετῶν καὶ τὶς ὑποστήριζε. Πίστευε στὴν ἐξέλιξιν τῆς μουσικῆς καὶ ἀσφαλῶς ἡ μοντέρνα μουσικὴ τοῦ ὀφείλει πολλά. Ἤξερε νὰ διακρίνη καὶ νὰ τονίζη στὰ νέα ἔργα ποὺ διηύθυνε ἀκριβῶς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἀποκαλύψουν στὸν ἀκροατὴ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ συνθέτου. Εἶχε τὴν ἱκανότητα ὄχι μόνον νὰ ἑρμηνεύη ἕνα ἔργο ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ἀπ' αὐτό, νὰ τὸ ἀναδημιουργῆ.

⁂ Ἡ τέχνη τοῦ Μητρόπουλου ἦταν τόσο μεγάλη ὥστε τὸν ὠνόμασαν «Μάγος τῶν ἤχων» καὶ ἀκόμα «Ἡμίθεο τῆς Μουσικῆς». Ὁ ἴδιος δὲ τὶς θαυμάσιες ἑρμηνεῖες τῆς ὀρχήστρας του μὲ τὴν μετριοφροσύνη ποὺ τὸν χαρακτήριζε τὶς ὀνόμαζε «ἠθικὲς καὶ πνευματικὲς νίκες». Ὁ Μητρόπουλος παρ' ὅλο ποὺ ἔζησε τὰ περισσότερα χρόνια του στὴν ξένη κατὰ βάθος ἔμεινε Ἕλληνας μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἕλληνος καὶ αἰσθανόταν μεγάλη ὑπερηφάνεια ὅταν τοῦ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ παρουσιάζη ἔργα Ἑλλήνων συνθετῶν στὶς συναυλίες του.

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΕΙΤΑΙ

Η ΤΖΑΖ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΕΞΕΛΙΞΙΝ

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ † ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἐρώτησις εἶναι: Ἀποτελεῖ ἡ τζὰζ ζωτικὴν μουσικὴν τῆς σήμερον;

Ἀσφαλῶς ἡ τζὰζ εἶναι ἡ ζωτικὴ μουσικὴ τῆς παρούσης ὥρας, ἡ τουλάχιστον μία ἐκ τῶν ζωτικῶν ἐκδηλώσεων τῆς μουσικῆς. Ἐξ ἴσου ζωτικὴ ὅσον καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια, οἱ κατευθυνόμενοι πύραυλοι καὶ οἱ φοβερὲς ὑπερηχητικὲς ταχύτητες. Ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα εἶναι τρόπον τινὰ οἱ δεινόσαυροι τῆς ἐποχῆς μας. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὴν δύναμίν των. Εἶναι ἕτοιμοι νὰ ὑποδουλώσουν, νὰ γεμίσουν τὸν κόσμον μὲ περιπέτειες, νὰ καταστρέψουν—καὶ βεβαίως νὰ καταστραφοῦν. Ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα εἶναι σημαντικὰ διὰ τὴν σημερινήν μας ζωήν. Εἶναι κατὰ βάσιν ἀναπόφευκτα καὶ συνεπῶς πολὺ ζωτικά. Ἀντιπροσωπεύουν τὶς ἐκφράσεις καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς μας.

Ἀλλ' ὅμως, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν εἰδῶν κατὰ τὴν διάρκειαν δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ἡ Φύσις ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πλέον φοβερὰ ὄντα ἐδημιούργησε ταυτοχρόνως καὶ μερικὰ ὄντα ἀσθενῆ σχετικῶς, ὅπως τὰ θηλαστικὰ ἐπὶ παραδείγματι. Αὐτά, παρὰ τὴν φαινομενικήν των ἀδυναμίαν, κατώρθωσαν νὰ ἐπιζήσουν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ἐνῶ οἱ δεινόσαυροι δὲν ἀποτελοῦν πλέον παρὰ ἕνα μῦθο τοῦ παρελθόντος καὶ ἕνα εἶδος διὰ τὸ μουσεῖον. Ἡ παλαιά των ἰσχὺς ὑπενθυμίζεται μόνον διὰ νὰ μᾶς χρησιμεύση σὰν ἀναλογία ὅσον ἀφορᾷ τὰ προαναφερθέντα ἐνεργὰ στοιχεῖα τοῦ παρόντος. Ἡ ἐπιβίωσις εἶναι θέμα ἀπρόβλεπτον.

Εὑρέθηκα πάντοτε σὲ δύσκολον θέσιν ὅταν μὲ ρωτοῦσαν διάφοροι ἄνθρωποι τί σκέπτομαι διὰ τὴν τζάζ. Πιθανῶς νὰ ἀνέμεναν νὰ πῶ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μουσικὴ τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ' ὅμως, τὸ γεγονὸς ὅτι εἶμαι μουσικὸς δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἐρώτησιν. Ἀσφαλῶς παραδέχομαι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ τζὰζ εἶναι μουσική. Ὅπως εἶναι μουσικὴ καὶ τὸ τραγοῦδι ἑνὸς βοσκοῦ τῶν βουνῶν, τὸ κλάμμα ἑνὸς μωροῦ, τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν. Ὅλα αὐτὰ εἶναι μουσική. Καὶ ὅμως δὲν ἔχουν οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὴν τζὰζ ὅπως καὶ ἡ τζὰζ δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μὲ ἐμένα. Τὰ θεωρῶ στοιχεῖα καὶ τὰ ἀποδέχομαι ὡς τοιαῦτα διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς στολίδια εἰς τὴν κατασκευὴν ἑνὸς τεραστίου μουσικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ οἰκοδομήματος. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ἡ τέχνη τῆς μουσικῆς ποὺ ἀντιπροσωπεύω. Ἀντιπροσωπεύω ἕνα διαφορετικὸ κόσμο, τὸν ἀποκαλούμενο κόσμο τῶν ἐγκεφαλικῶν μουσικῶν, καὶ ὡς ἑρμηνευτής, ἀφιέρωσα τὴν ζωήν μου εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν δημιουργιῶν αὐτῶν τῶν ἐγκεφαλικῶν συνθετῶν.

Ἡ μουσικὴ τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύω πηγάζει ἀπὸ τὴν λατρείαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐγράφη ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ὑπηρετοῦσαν τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ μουσικὴ των συνετέθη διὰ χορωδίας μὲ σκοπὸν νὰ ψάλλουν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἀργότερα ἡ μουσικὴ αὐτὴ ἤρχισε νὰ διευρύνη τοὺς ὁρίζοντές της, βγῆκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ ἔγινε κοσμικὴ μουσική, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ ἐκφράση ὄχι μόνον τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀκόμη ἀνθρώπινα αἰσθήματα καὶ ἀνθρώπινες σκέψεις. Μία νέα ἀρχιτεκτονικὴ ἐδημιουργήθη, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ἤχου. Τὰ ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια τῆς ἐποχῆς μετεβλήθησαν σὲ μουσικὰ σχήματα. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐδημιουργήθη ἡ μορφὴ τῆς συμφωνίας. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν Γερμανικὴν σκέψιν. Ἡ μουσικὴ τὴν ὁποία ἑρμηνεύω εἶναι ἀκόμη καθαρὰ ἀρχιτεκτονική, οἰκοδομημένη ἀπὸ ἤχους, σὲ μουσικὰ σχήματα.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μουσικὴ δὲν περιορίζεται πλέον εἰς τὴν ἁπλῆν λειτουργίαν τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, περιέχει τόσον πολὺ τὸ στοιχεῖο αὐτὸ ὥστε νὰ μπορῶ ἄφοβα νὰ πῶ ὅτι τὸ νὰ πηγαίνη κανεὶς σήμερα σὲ μιὰ συμφωνικὴ συναυλία δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ πηγαίνη στὴν ἐκκλησία. Ὑποτίθεται ὅτι πρέπει νὰ ἀπολαμβάνουμε αὐτὴν τὴν μουσικοπνευματικὴν ἔκφρασιν τοῦ νοῦ καὶ τοιουτοτρόπως, μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ σὰν διασκέδασις, ἀλλὰ εἶναι μία διασκέδασις ὑψηλῆς πνευματικῆς ποιότητος.

Ἔτσι μ' ἀρέσει νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου σὰν ἱερέα ποὺ ἐξυπηρετεῖ ἕνα

(Συνέχεια εἰς τὴν 4ην σελ.)

PHILIPS

ΒΡΟΧΗ ΑΠΟ ΔΙΣΚΟΥΣ

Τέσσαρες χοροὶ τοῦ Σκαλκώτα

N. SKALKOTTAS
4 Greek Dances
NEW YORK PHILHARMONIC DIMITRI MITROPOULOS

Πιστὸς στὴν πατρίδα του, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος δὲν παρέλιπε ποτὲ νὰ προβάλη τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ ὅπου μποροῦσε. Θαυμάσιος σὲ ἀπόδοσι εἶναι ὁ δίσκος ΦΙΛΙΠΣ 409152 ΑΕ ποὺ περιλαμβάνει τέσσαρες ἀπὸ τοὺς 36 ἑλληνικοὺς χοροὺς ποὺ ἔγραψε ὁ Νίκος Σκαλκώτας. Παίζει ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ

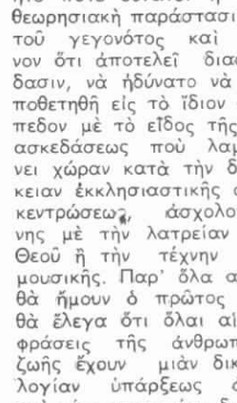

Θαυμάσιοι σὲ ἀπόδοσι, ἐξαιρετικοὶ σὲ μουσικότητα, χαρίζουν πολλὲς ὧρες μουσικῆς ἀπολαύσεως δύο δίσκοι μὲ μουσικὴ Σοστάκοβιτς. Πρόκειται γιὰ τὸν AL 1238 μὲ τὸ περίφημο Κοντσέρτο γιὰ βιολὶ καὶ ὀρχήστρα OP 99 καθὼς καὶ τὸν AL 1175 μὲ τὴν Συμφωνία ὑπ' ἀριθ. 10 OP 93. Παίζει καὶ πάλιν ἡ Φιλαρμονικὴ Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

ΛΑΤΡΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΤΕΡΝΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ὁ Μητρόπουλος δὲν ἀγνόησε τὴν μοντέρνα μουσική. Οἱ ἑρμηνεῖες τῶν ἔργων ποὺ διηύθυνε ἦσαν πάντοτε ἀπὸ τὶς τελειότερες ποὺ ἀκούστηκαν ποτέ. Παράδειγμα τὸ μπαλέττο ΠΕΤΡΟΥΣΚΑ τοῦ Ἰγκὸρ Στραβίνσκυ, ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον χαρακτηριστικὰ ἔργα τῆς συγχρόνου μουσικῆς.

Ἔχει γυρισθῆ σὲ δίσκο ἀπὸ τὴν Φίλιπς (05620) καὶ παίζει ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

Ἄλλο ἔργο τῆς μοντέρνας σχολῆς ποὺ ἔχει γυρίσῃ ὁ Μητρόπουλος μὲ τὴν Φίλιπς (Δίσκος ΑΛ 1380) εἶναι τὸ μπαλέττο τοῦ Προκόφιεφ «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα». Ἂς σημειωθῆ ὅτι ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ τοῦ Μητροπούλου ἐθεωρήθη ἀπὸ τοὺς μουσικοκριτικοὺς ὅλου τοῦ κόσμου ὡς ἡ πλέον ἐξαιρετικὴ καὶ μοναδικὴ τοῦ χοροδράματος αὐτοῦ.

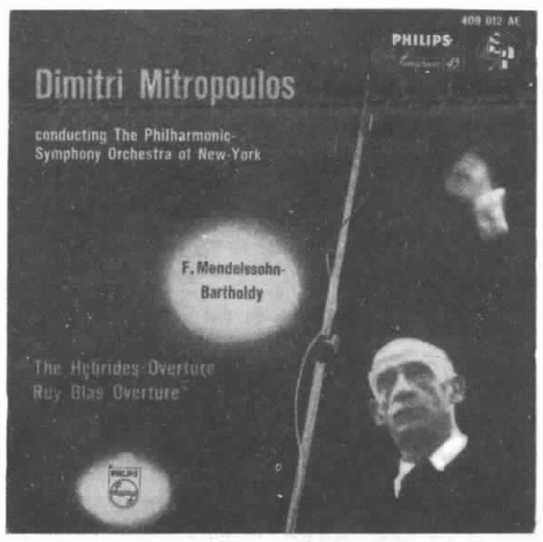

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

«Αὐτὸς εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ τῶν κοντσέρτων πιάνου» ἀνεφώνησε ἕνας Γάλλος ἀξιωματικὸς τὸ 1809 ὅταν πρωτάκουσε τὸ 5ο Κοντσέρτο τοῦ Μπετόβεν.

Εἰς τὸν δίσκον A 01215 L προστίθεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὸ ἐπίθετον τοῦ αὐτοκράτορος. Διότι πραγματικὰ ἡ ἑρμηνεία τοῦ Μητροπούλου εἶναι «αὐτοκρατορική».

Σολίστ... ὁ Ζῖνο Φραντζεσκάτι

Μὲ σολίστ τὸν περίφημο βιολονίστα Ζῖνο Φραντζεσκάτι καὶ τὸν Μητρόπουλο εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, ὑπάρχει εἰς τὴν διάθεσίν σας ἕνας θαυμάσιος δίσκος (ΦΙΛΙΠΣ A 01214 L) μὲ δύο μοναδικὰ κομμάτια. Τὸ Κοντσέρτο γιὰ βιολὶ καὶ ὀρχήστρα τοῦ Μέντελσον καὶ τὸ Κοντσέρτο γιὰ βιολὶ καὶ ὀρχήστρα τοῦ Τσαϊκόφσκυ.

ΑΝΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ

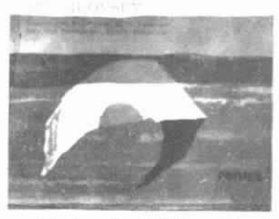

Ἀπὸ τὸ 1949 ποὺ ὁ Μητρόπουλος ἐκλήθη νὰ διαδεχθῆ τὸν Τοσκανίνι εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ θριαμβεύει. Ἡ προσφορά του πρὸς τὴν τέχνη εἶναι ἀνυπολόγιστη. Μὲ τὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐγύρισε δεκάδες δίσκων ὅπως ἡ 5η Συμφωνία τοῦ Τσαϊκόφσκι (SL 4605), ἡ 6η Συμφωνία τοῦ Τσαϊκόφσκυ ἢ Παθητικὴ (AY 835500), ὁ «Μακάβριος Χορὸς» τοῦ Σαὶντ - Σάνς (AE 409013) καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα ποὺ τοῦ χάρισαν φήμη καὶ ἀξία.

ΖΕΙ... ΟΙ ΔΙΣΚΟΙ ΔΙΑΙΩΝΙΖΟΥΝ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

Μεταξὺ τῶν πολλῶν δίσκων ποὺ ἔχει γυρίσει ὁ Μητρόπουλος μὲ τὴν Φίλιπς, σημειοῦμεν τοὺς κάτωθι :

A — E 409015 — Πολοβτσιανοὶ Χοροὶ τοῦ Μποροντίν.

S — L 4620 — Κοντσέρτο γιὰ βιολὶ Ἀρ. 1 τοῦ Παγκανίνι.

A — E 409012 — Μέντελσον — Μπαρτόλντυ. Οὐβερτοῦρα Ἑβρίδων καὶ Οὐβερτοῦρα ἀπὸ τὸν Ρουῒ Μπλάς.

A — Y 835513 — Ἱσπανικὴ Συμφωνία τοῦ Λαλώ.

N — E 409528 — Ἰντερμέτζα ἀπὸ γνωστὲς Ὄπερες.

S — F 313416 — Ἰντερμέτζο No 1 καὶ 2 τοῦ Βόλφ Φεράρι.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΦΩΣ

Μηνιαία ἔκδοσις τοῦ Ὀργανισμοῦ Δημοσίων Σχέσεων «ΟΡΙΖΩΝ»
Ξενοφῶντος 15α
Τηλ. 24.509
Ὑπεύθυνος κατὰ Νόμον : Διευθ. Συντάξεως : Γ. Ἀποστολάτος

Η ΤΖΑΖ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΕΞΕΛΙΞΙΝ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελ.)

εἶδος ἐκκλησιαστικῆς συγκεντρώσεως. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ θὰ εὑρισκόμουν εἰς ἐξαιρετικὰ δύσκολον θέσιν ἐὰν ἤρχετο κάποιος νὰ μὲ ρωτήσῃ τί σκέπτομαι διὰ μίαν ἐπιθεωρησιακὴν παράστασιν. Σὰν νὰ ἦτο ποτὲ δυνατὸν ἡ ἐπιθεωρησιακὴ παράστασις ἐκ τοῦ γεγονότος καὶ μόνον ὅτι ἀποτελεῖ διασκέδασιν, νὰ ἠδύνατο νὰ τοποθετηθῆ εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον μὲ τὸ εἶδος τῆς διασκεδάσεως ποὺ λαμβάνει χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν ἐκκλησιαστικῆς συγκεντρώσεως, ἀσχολουμένης μὲ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ ἢ τὴν τέχνην τῆς μουσικῆς. Παρ' ὅλα αὐτά, θὰ ἤμουν ὁ πρῶτος ποὺ θὰ ἔλεγα ὅτι ὅλαι αἱ ἐκφράσεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἔχουν μιὰν δικαιολογίαν ὑπάρξεως ἀλλὰ καὶ μίαν τεραστίαν διαφοροποίησιν ὅπως ἀπὸ τοὺς πρόποδας ἑνὸς βουνοῦ εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ. Ποὺ δύναται τρόπον τινὰ νὰ ἀντιπροσωπεύῃ καὶ τὴν ἄνοδον πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἐναντιοῦμαι εἶναι νὰ ἀναμένῃ ὁ κόσμος νὰ κάνω συγκρίσεις. Εἶναι εὔκολον νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἡ τζὰζ καὶ ὁ Φράνκ Σινάτρα καὶ ὁ Τζώννη Ραὶη καὶ ὁ Ἔλβις Πρίσλεϋ καὶ ἡ μουσικὴ ποὺ δημιουργοῦν δίδει τὴν χαρὰν εἰς ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἐνῶ ἡ μουσικὴ τὴν ὁποίαν δημιουργῶ ἐγὼ δίδει χαρὰν εἰς μόνον δέκα ἑκατομμύρια. Ἡ πλειοψηφία πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ καὶ πιθανῶς, ἐὰν ἡ τέχνη τῆς μουσικῆς ποὺ ἀντιπροσωπεύω ἐπρόκειτο νὰ ἐξασφανισθῆ ἀπὸ τὸν κόσμον, οὐδεὶς θὰ τὸ ἀντελαμβάνετο ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δέκα αὐτὰ ἑκατομμύρια. Ὅμως, μὲ ἕνα θαυμαστὸν τρόπο, ἡ ἴδια ἡ φύσις μᾶς ἔχει ἀποδείξει μὲ μιὰν μακρὰν σειρὰν πειραμάτων καὶ ἐξαφανίσεων, τὴν δυνατότητα τῆς ἐπιζήσεως μόνον τῆς τέχνης αὐτῆς τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει μιὰ ἀσθενὴς μειοψηφία, ἐφ' ὅσον βέβαια ἀποδειχθοῦν οἱ πνευματικές της ἀξίες ἰσχυρὲς καὶ ἄφθαρτες.

Πάντως, πιστεύω ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ βουνό, περὶ τοῦ ὁποίου ὡμίλησα πιὸ πάνω, ἡ μειοψηφία εἶναι ἡ κορυφὴ καὶ ἡ πλειοψηφία οἱ πρόποδες. Ἀλλὰ ὅπως εἶπα διατὶ νὰ κάμωμεν συγκρίσεις ; Διατὶ νὰ παραπονούμεθα διὰ πράγματα ποὺ εἶναι εἰς τὴν οὐσία ἡ δόξα τῆς ζωῆς ; Εἰς ὅλην τὴν σύγκρουσιν καὶ τὴν πάλην διὰ τὴν ἐπιβίωσιν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμείνωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν τεραστίαν αὐτὴν ἔκτασιν τῆς ἐκφράσεως ἀπὸ κάτω ἕως τὴν κορυφήν. Αὐτὸ ποὺ πραγματικὰ ἔχει σημασίαν εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ὕπαρξις τοῦ βουνοῦ καὶ διὰ νὰ ὑπάρξῃ τὸ βουνὸν αὐτό, πρέπει νὰ ἔχει κορυφὴν καὶ πρόποδας. Καὶ τὰ δύο εἶναι ἐξ ἴσου σημαντικά. Δὲν ὑπάρχει κἂν ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῆ ποία ἡ κορυφὴ καὶ ποῖοι οἱ πρόποδες. Ἂς δεχθοῦμε τὸ πρᾶγμα ὡς ἔχει καὶ ἂς τὸ χαροῦμε ἀναλόγως.

Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἔχω ἀνάγκη ὅλων αὐτῶν τῶν ἑκατὸν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων ποὺ διαφέρουν ἀπὸ μένα διὰ νὰ ἀποδείξω τὴν ἀξίαν τῆς ὑπάρξεώς μου. Ἐσχάτως εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ συνεργασθῶ, δηλαδὴ νὰ ἐμφανισθῶ εἰς τὴν αὐτὴν συναυλίαν, μὲ τὸν Ντιοὺκ Ἔλλιγκτον καὶ τὸ ἐξαιρετικὰ γυμνασμένο συγκρότημά του. Ἐγὼ ἔπαιζα ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἐνοχλητικῆς «παλαιοῦ τύπου» μουσικῆς περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλησα καὶ ἐκεῖνος ἔπαιξε τὴν μουσικὴν ποὺ ἀντιπροσωπεύει καὶ ποὺ ἀποτελεῖ πιθανῶς τὴν πλέον προκεχωρημένην ἔκφρασιν τζάζ, τὸ ζωτικὸν καὶ μαγευτικὸν στοιχεῖον τῆς ἐποχῆς μας.

Πιστέψετέ το ἢ ὄχι, ὅταν τελείωσα τὸ μέρος τοῦ προγράμματος ποὺ ἔπαιζα, κάθησα κάτω καὶ ἀπήλαυσα κάθε λεπτὸ ποὺ ἔπαιζε ὁ Ντιοὺκ Ἔλλιγκτον. Πολὺ ἔξυπνο, πολὺ διασκεδαστικό. Οὔτε γιὰ ἕνα λεπτὸ δὲν σκέφτηκα ὅτι παρακολουθοῦσα, ἂς ποῦμε, ἀπὸ ἕνα ὑψηλότερο ἐπίπεδο. Ἁπλούστατα ἤμουν σὲ ἕνα διαφορετικὸ κόσμο καὶ ἤμουν εὐτυχὴς ποὺ μποροῦσα νὰ αἰσθάνωμαι μὲ καθαρὸ μυαλό, ὥστε νὰ μὴ μὲ ἐμποδίζει τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μουσική του ἔκφρασις ἀνῆκε σὲ κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ διακονοῦσα.

Μοῦ ἀρέσει νὰ ὑπηρετῶ μόνον τὴν μουσικὴ ποὺ ἀντιπροσωπεύω. Ἀλλ' ὅμως ἀποδέχομαι τὸ δικαίωμα ποὺ ἔχει ὁ ἄλλος κόσμος νὰ ἐκφράζεται διαφορετικὰ καὶ συνεπῶς δὲν αἰσθάνομαι καμμίαν ἀνάγκη εἴτε νὰ τοὺς μισήσω εἴτε νὰ τοὺς μειώσω διὰ νὰ ὑπεραμυνθῶ τῆς τέχνης μου. Ἀντιθέτως προσπαθῶ νὰ τοὺς καταλάβω καὶ νὰ ἱκανοποιηθῶ, εὐχαριστῶν τὸν Θεὸ ποὺ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἀπολαμβάνω ἐκφράσεις μουσικῆς τέχνης διαφορετικῆς ἀπὸ αὐτὴν διὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθην μὲ ἱκανότητας καὶ ταλέντο νὰ τὴν ἐξυπηρετήσω.

Μὲ ἄλλα λόγια θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι ἀγαπῶ μὲ τὴν ἴδια θέρμη ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλην τὴν παραγωγὴ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ ἱκανότητος, δικαιώνοντας ἔτσι καὶ δοξάζοντας τὴν ὕπαρξη ἑνὸς παντοδυνάμου καὶ παναγάθου δημιουργοῦ τοῦ σύμπαντος.

Dimitri Mitropoulos

PHILIPS

Ἀπόκομμα φωνῆς τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ
Χρονολογία 27 ΝΟΕ 1960

Μετὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς συγκλονιστικῆς διαθήκης του:

Ο. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ

Ποῖος εἶναι ὁ 32ετὴς κληρονόμος τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἔπλασαν ἀπίθανες ἱστορίες μὲ ἀφηγηματικὲς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του. Ἡ γνώμη του γιὰ τὴν τζὰζ

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΙΧΕ ΠΑΝΤΟΤΕ ΜΕΣ ΣΤΗ ΧΟΥΦΤΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΟΡΧΗΣΤΡΑ. — ΑΛΛ' Η ΠΙΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΤΟΥ ΜΑΓΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΗΤΑΝ ΟΤΑΝ ΣΗΚΩΝΕ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΨΗΛΑ. — Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΝΕΠΝΕΕ ΤΟΥΣ ΜΟΥΣΙΚΟΥΣ ΣΕ ΜΙΑ ΘΕΙΑ ΑΠΟΔΟΣΙ

Καμμιὰ ἔκπληξι δὲν δοκίμασαν ὅσοι γνώριζαν καλὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο ὅταν ἐγνώσθη ὅτι στὴ διαθήκη του διώριζε κληρονόμο τὸν 32ετῆ ἐξ Ἀϊόβας Ἀμερικανὸ προστατευόμενό του καὶ μουσικὸ Τζέημς Α. Ντίξον.

Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ γιὰ τοὺς νέους εἶχεν ἐκδηλωθῆ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν ἀκόμη καθηγητὴς στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ παῶτο καὶ ἡ δεύτερη δὲν μοιάζουν μὲ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπη τῶν προσωπικοτήτων τῆς σειρᾶς. Ὁ Μητρόπουλος ὑπῆρξε πρωτότυπος ὡς ἄνθρωπος καὶ πρωτοπόρος ὡς καλλιτέχνης.

Οἱ Ἀμερικανοί, ποὺ ἀρέσκονται στὰ περίεργα δημοσιεύματα, ἔπλασαν γύρω ἀπὸ τὸν διάσημο ἄνδρα ἀπίθανες ἱστορίες, μὲ ἀφηγηματικὲς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του, ποὺ ἀκόμη καὶ ὅσοι ἀπὸ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα τὸν εἶχαν γνωρίσει ἀπὸ κοντά, τ' ἄκουσαν γιὰ πρώτη φορά.

Η ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Ἀπὸ τὰ διάφορα αὐτὰ ἔντυπα ἐπληροφορήθημεν αἴφνης ὅτι δήθεν σὲ ἐφηβικὴ ἡλικία ἐσχεδίαζε νὰ γίνῃ μοναχός. Κατάπληκτοι εἴδαμε, στὰ ἀμερικανικὰ αὐτὰ περιοδικά, νὰ δημοσιεύεται, μεταξὺ ἄλλων, φωτογραφία τοῦ Μητροπούλου μελετῶντας παρτιτούρα πρὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου..

«Ἦταν ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ στὴ χώρα τῆς τυποποιημένης ζωῆς, γράφει ἕνας φίλος του, τὸ φαινόμενο ἑνὸς μεγάλου μαέστρου ποὺ σὰν ἄνθρωπος ἔμεινε ἁπλὸς καὶ ζοῦσε σὰν ἀσκητὴς σὲ πενιχρὰ διαμερίσματα, ποὺ τοξέυευε τρίτη θέσι χρησιμοποιώντας τὸ σακκίδιο μὲ τὶς νότες του γιὰ προσκέφαλο, ποὺ ἀναπύσσε τὴν ἀρειβασία καὶ τὴ μανιὰ ποὺ περιφρονοῦσε τὸ χρῆμα καὶ μοίραζε τὸ μισθό του σὲ ἀναθεργίες, ποὺ πάστιμοῦσε τὴν συντροφιὰ τῶν μουσικῶν τῆς ὀρχήστρας του ἢ τὴν κουβέντα μὲ ἁπλοὺς βιοπαλαιστὰς ἀπὸ τὶς ἐπίσημες δεξιώσεις ἢ τὶς προστιλήτειες τῶν ἡλικιωμένων κυριῶν κοινωνικῶν ἐκλεκτισταστικῶν σωματείων».

ΑΙΝΙΓΜΑ

Καὶ ὅμως ἡ ζωή του, ἡ ζωὴ τοῦ ἀληθινοῦ Μητρόπουλου ἔμεινε ἕνα ἄλυτο αἴνιγμα, δίδοντας ἀφορμὴ στὴ δημιουργία τοῦ μύθου ποὺ καλλιεργοῦσε πιθανῶς ἀσυνειδήτως ὁ ἴδιος γύρω ἀπὸ τὸ ἄτομό του. «Ἀλλ' ὅλα αὐτά, σημειώνει ὁ ἴδιος φίλος του, τὰ πιὸ ἀνθρώπινα, ἡ αὐταρέσκεια, ἡ ἐντεχνη διαφήμισις, ἡ θρησκόληπτη μουσικοπάθεια, ἡ τόσο ἐντυπωσιακὴ σ' ἕνα τεχνοκρατούμενο κόσμο, οἱ μικροσβυναμίες, τέλος, οἱ τόσο κοινὲς στοὺς περισσοτέρους Ναρκίσσους τῆς μπαγκέττας, εἶναι ἁπλα ἑνὸς ἀπεγνωσμένου ἀγώνος ἐπαγγελματικῆς ἐπιβιώσεως, ἐξωτερικὲς φιοριτοῦρες... Τὸν γνήσιο, τὸν πραγματικὸ Μητρόπουλο τὸν εὗρισκε κανεὶς στὴ μουσική του.

ΠΕΡΙ ΤΖΑΖ

Ὅταν κάποτε νεαροὶ Ἀμερικανοὶ τὸν ἐρώτησαν: «Ἀποτελεῖ ἡ τζὰζ ζωτικὴν μουσικὴν τῆς σήμερον;», ἐκεῖνος εἶπε: «Ἀσφαλῶς ἡ τζὰζ εἶναι ἡ ζωτικὴ μουσικὴ τῆς παρούσης ὥρας, ἡ ταύλάγιστον μία ἐκ τῶν ζωτικῶν ἐκδηλώσεων τῆς μουσικῆς...» Καὶ διηγήθηκε στοὺς φίλους τῆς τζὰζ, τὸ ἑξῆς περιστατικό:

«Μιὰ μέρα εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ συνεργασθῶ, δηλαδὴ νὰ ἐμφανισθῶ εἰς τὴν αὐτὴν συναυλίαν, μὲ τὸν Ντιοὺκ Ἔλλιγκτον καὶ τὸ ἐξαιρετικὰ γυμνασμένο συγκρότημά του. Ἐγὼ ἔπαιζα ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἐνοχλητικῆς «παλαιοῦ τύπου» μουσικῆς περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλησα καὶ ἐκεῖνος ἔπαιζε τὴν μουσικὴν ποὺ ἀντιπροσωπεύει καὶ ποὺ ἀποτελεῖ πιθανῶς τὴν πλέον ποοκεχωσημένην ἔκφρασιν τζὰζ, τὸ ζωτικὸν καὶ μαγευτικὸν στοιχεῖον τῆς ἐποχῆς μας.

Πιστέψετέ το ἢ ὄχι, ὅταν τελείωσα τὸ μέρος τοῦ προγράμματος ποὺ ἔπαιζα, κάθησα κάτω καὶ ἀπλαυσα κάθε λεπτὸ ποὺ ἔπαιζε ὁ Ντιοὺκ Ἔλλιγκτον. Πολὺ ἔξυπνο, πολὺ διασκεδαστικό. Οὔτε γιὰ ἕνα λεπτὸ δὲν σκέφτηκα ὅτι παρακολουθοῦσα, ἂς ποῦμε, ἀπὸ ἕνα ὑψηλότερο ἐπίπεδο. Ἁπλούστατα ἤμουν σὲ ἕνα διαφορετικὸ κόσμο καὶ ἤμουν εὐτυχὴς ποὺ μποροῦσα νὰ αἰσθάνωμαι μὲ καθαρὸ μυαλό, ὥστε νὰ μὴ μὲ ἐμποδίζει τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μουσικὴ του ἔκφρασις ἄνηκε σὲ κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ἐγὼ διακονοῦσα.

Μοῦ ἀρέσει νὰ ὑπηρετῶ μόνον τὴν μουσικὴ ποὺ ἀντιπροσωπεύω. Ἀλλ' ὅμως ἀποδέχομαι τὸ δικαίωμα ποὺ ἔχει ὁ ἄλλος κόσμος νὰ ἐκφράζεται διαφορετικὰ καὶ συνεπῶς δὲν αἰσθάνομαι καμμίαν ἀνάγκη εἴτε νὰ τοὺς μισήσω εἴτε νὰ τοὺς μειώσω διὰ νὰ ὑπεραιωνθῶ τῆς τέχνης μου. Ἀντιθέτως προσπαθῶ νὰ τοὺς καταλάβω καὶ νὰ ἱκανοποιηθῶ, εὐχαριστῶν τὸν Θεὸ ποὺ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἀπολαμβάνω ἐκφράσεις μουσικῆς τέχνης διαφορετικῆς ἀπὸ αὐτὴν διὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθην μὲ ἱκανότητας καὶ ταλέντο νὰ τὴν ἐξυπηρετήσω.

Μὲ ἄλλα λόγια θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι ἀγαπῶ μὲ τὴν ἴδια θέρμη ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλην τὴν παραγωγὴ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ ἱκανότητος, δικαιώνοντας ἔτσι καὶ δοξάζοντας τὴν ὕπαρξή ἑνὸς παντοδυνάμου καὶ παναγάθου δημιουργοῦ τοῦ σύμπαντος».

Ἔτσι ὁ Μητρόπουλος ἀνεγνώριζε τὸ κάθε ταλέντο. Κι' ἔτσι ἐξεχώρισε καὶ τὸν ἐξ Ἀϊόβης νεαρὸ προστατευόμενόν του, ποὺ εἶναι ἕνας δεξιοτέχνης τῆς τρομπέττας.

Μὲ τὸ ν' ἀφήσῃ τὸ σπίτι του, ἀντικείμενα προσωπικῆς του χρήσεως, τὴν βιβλιοθήκη του ἀπὸ παρτιτούρες, μουσικὰ χειρόγραφα καὶ δίσκους καὶ ἄλλα πράγματα στὸν 32ετῆ Τζέημς Ντίξον, ὁ Μητρόπουλος δείχνει τὴν πρωτίμησί του στοὺς νέους μουσικούς. Ἐπὶ πλέον ὁ ἐξ Ἀϊόβης Ἀμερικανὸς τρομπεττίστας ὅπως ἐδήλωσε ὁ ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης κ. Χόφερ ἀπ' τὴν Νέα Ὑόρκη, ἦταν ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια φίλος τοῦ ἐκλιπόντος στὸ Μιλάνο ἀρχιμουσικοῦ.

ΑΥΓΗΣ
27 ΝΟΕ. 1960

Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΙΔΕΕΣ

Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας στὴν Νέα Ὑόρκη κ. ΧΡ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΛΛΑ γράφηκαν καί εἰπώθηκαν γιά τό Δημήτρη Μητρόπουλο, μέ τήν εὐκαιρία τοῦ θανάτου του. Εἴτε ἀπό ἄγνοια, ὅμως, εἴτε ἀπὸ σκοπιμότητα, ἀποσιωπήθηκε μιά πλευρά του, πού ἀσφαλῶς πολύ ἀφαιρεῖ ἀπό τήν προσωπικότητά του: ἡ στάση του ἀπέναντι στὴν ζωή καί τά προβλήματά της.

Παλιτικά, ὁ Μητρόπουλος, εἶχε συνταχθεῖ μέ τίς δυνάμεις πού ἀγωνίζονται γιά τήν εἰρήνη καί τή λαϊκή προκοπή, καί ἐπανειλημμένα εἶχε ἐκφράσει δημόσια τήν προτίμησή του αὐτή. "Αν καί κάπως ἑρμητικός καί ἀποτραβηγμένος τύπος, πίστευε στὴν κοινωνική ἀποστολή τῆς τέχνης καί ὁρθοῦσε πάντα, μὲ τόν τρόπο του θέβαια, σάν ἕνας ἄνθρωπος πού «σκέφτεται καί αἰσθάνεται τό ψήμα τῶν καιρῶν μας». Τό ἑλληνικό μεταπολεμικό δράμα τόν ἔθλιβε κατάκαρδα. «Ἐγώ εἶμαι καλλιτέχνης — εἶχε πεῖ τό Σεπτέμβριο τοῦ 1948 σὲ μιά συνέντευξή του στό «Ἑλληνοαμερικανικό Βῆμα» τῆς Νέας Ὑόρκης — σὲ μιά ἐποχή δηλαδή, πού εἶχαν ἐνταθεῖ αἰσθητά οἱ σκοταδιστικοί διωγμοί στὶς ΗΠΑ. Καί δ,τι κι' ἄν μοῦ κάνουνε ἤ μὲ ρωτήσουνε, δὲν μποροῦν νά μοῦ βγάλουν ἀπό μέσα μου αὐτά πού πιστεύω». Ἀναφερόμενος στὴν Ἑλλάδα, στίς ἐκτελέσεις καί τήν τρομοκρατία, πού τότε εἶχαν πάρει μεγάλες διαστάσεις, εἶχε πεῖ: «Ὅλο τό κακό ξεκινάει ἀπό δῶ (ἀπό τίς ΗΠΑ). Ἀπό δῶ ἀρχίζουνε ὅλα». Καί πιό κάτω: «Ὅταν πᾶς νά μιλήσεις γιά εἰρήνη ἤ συμφιλίωση, γιά νά σταματήσει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στὴν Ἑλλάδα, σὲ λένε κομμουνιστή». Τό Μάρτιο τοῦ 1950, ἐξ ἄλλου, σὲ μιά καλλιτεχνική περιοδεία του στό Χιοῦστον τοῦ Τέξας, σὲ μιά ἐποχή πού ὁ ἀγώνας γιά τήν ἐδραίωση τῆς εἰρήνης καί τήν παρανομοποίηση τῶν ὅπλων μαζικῆς ἐξόντωσης εἶχε κορυφωθεῖ καί ἡ συμπαράσταση κάθε προσωπικότητας ἦταν πραγματικά πολύτιμη, εἶχε δηλώσει σὲ συνέντευξή του στὸν ἀμερικανικό Τύπο: «Ἡ εἰρήνη πρέπει νά διασφαλισθεῖ διά μέσου φιλικῶν σχέσεων μεταξύ γειτόνων. Ὁ ἄνθρωπος — συνέχισε — πρέπει ν' ἀγαπᾶ τό γείτονά του, γιά νά τό κατορθώσει δὲ αὐτό ὀφείλει νά στραφεῖ ὁλοένα καί περισσότερο στὴ μουσική καί τίς τέχνες. Βέβαια ἡ μουσική ἀντικαθρεφτίζει τήν ἐποχή στὴν ὁποία γράφηκε, ὅμως, δὲ νομίζω ὅτι θ' ἀκοῦστε ποτὲ τήν ἀτομική βόμβα σὲ μιά συμφωνία. Τά νέα ὅπλα προξενοῦν ρίγη στούς ἀνθρώπους, ἀλλά ἀσκοῦν μικρή ἐπίδραση πάνω στή μουσική, γιατί ἡ μουσική ἀποτελεῖ τήν πνευματική ἀντανάκλαση τῶν καιρῶν. "Οσο θά ὑπάρχουν ἄνθρωποι — κατέληξε — δὲν μπορεῖ νά καταστραφεῖ τό πνεῦμα».

Πανηγυρική ἐπιβεβαίωση τῶν ἀπόψεών του αὐτῶν, ἀποτέλεσε τό γεγονός ὅτι τό 1948, ὄντας διευθυντής τῆς συμφωνικῆς τῆς Μιννεάπολης, ἦταν ἐνεργό μέλος τῆς πολιτειακῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Προοδευτικοῦ κόμματος τοῦ Οὐάλλας στὴν Μιννεσότα, πρᾶγμα πού ποτὲ δὲν τοῦ συγχώρησαν οἱ μακαρθικοί διῶκτες, καί πού, παρά τήν κατοπινή σιγή του καί μιά κάποια ἀνακολουθία του, ἐπιβλημένη μὲ πιέσεις, ἀποτελεῖ τίτλο τιμῆς γι' αὐτόν.

Μὲ τήν εὐκαιρία αὐτή δὲν θεωροῦμε ἄσκοπο νά θίξουμε καί μία ἄλλη πτυχή τῆς καρριέρας του. Ὁ Μητρόπουλος δὲν παραιτήθηκε τό 1959 ἀπό διευθυντής τῆς συμφωνικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅπως ἀναγγέλθηκε τότε. Παρά τό κῦρος καί τήν ἀξία του, ἐκδιώχθηκε μὲ ὑποβολιμαῖο τρόπο, γιά νά κάνει τόπο στὸν Λεονάρδο Μπερνστάϊν, πού ὑποστηρίζονταν ἀπό τή φατρία πού κρατᾶ στὰ χέρια της τὴ διαχείριση τῆς φιλαρμονικῆς. Τό πρῶτο πλῆγμα, σχετικά, στάθηκε ἕνα ἀλοσέλιδο ἐπιθετικό ἄρθρο τοῦ μουσικοκριτικοῦ τῶν «Τάϊμς» τῆς Νέας Ὑόρκης, Χάουαρντ Τάουμπμαν, στὸ ὁποῖο ὁ σεμνός καί ὑποδειγματικά εὐσυνείδητος μαέστρος κατηγοροῦνταν, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ὡς ὑπεύθυνος γιά τήν πτώση τῆς ποιοτικῆς στάθμης τῆς φιλαρμονικῆς, γιά ἔλλειψη αὐστηρότητας καί ἐπιβολῆς πειθαρχίας στὰ μέλη τῆς ὀρχήστρας καί γιά ἀσυγχώρητη μονομέρεια. Γιά ἐκτέλεση δηλαδή κυρίως μοντέρνας μουσικῆς, πού τάχα ἄμβλυνε τό ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ καί ἔρριξε ἐπικίνδυνα τίς εἰσπράξεις. Τήν «ἔτυμηγορία» αὐτή τήν ἐπισημοποίησε σὲ λίγο καί ἀπόφαση τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς συμφωνικῆς, μὲ τήν ὁποία ὁ Μπερνστάϊν διορίζονταν, γιά τήν τήρηση προσχημάτων, συνδιευθυντής. Στήν οὐσία, ὅμως, ὁ νέος σχετικά αὐτός Ἀμερικανός μαέστρος, πού κυριολεκτικά διψᾶ γιά ρεκλάμα καί φιγούρα — ὅπως ἔχει δείξει ἐπανειλημμένα μὲ σωρεία ἀποκρουστικῶν ἐκδηλώσεών του — κατελάμβανε μόνος του τή διεύθυνση, ἐνῶ ὁ Μητρόπουλος ὁλοένα καί παραγκωνίζονταν καί τελικά κατέληξε στὸ πόστο τοῦ «ἔκτακτου διευθυντοῦ». Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὅταν τό προπερασμένο καλοκαίρι οἱ δύο ἀρχιμουσικοί περιόδευσαν μὲ τή συμφωνική τῆς Νέας Ὑόρκης στὴ Λατινική Ἀμερική, οἱ Ἀμερικανοί ἀνταποκριτὲς ἀνέπεμπαν ὕμνους ἐπί ὕμνων κάθε φορά πού διηύθυνε ὁ Μπερνστάϊν καί τούς ἔπιανε ξαφνική δουβαμάρα ὅταν ἀνέβαινε στὸ βῆμα ὁ Μητρόπουλος. μολονότι, κατά γενική ὁμολογία, ὁ Ἕλληνας μαέστρος στεκόταν τουλάχιστο ἕνα κεφάλι πιό πάνω. Χωρίς ἄλλο, ἡ βάναυση καί ἄδικη αὐτή συμπεριφορά πίκρανε βαθειά τό Μητρόπουλο, πού ἤδη ἔπασχε ἀπό τήν καρδιά του — κι' ἄς μήν τό ἔδειξε δημόσια — καί δὲν εἶναι ὑπερβολή νά ποῦμε ὅτι τόν ἔστειλε μιά ὥρα γωρίτερα στὸν τάφο. Αὐτή ἦταν ἡ γνώμη τότε, ὅλων ὅσοι παρακολουθοῦσαν ἀπό καιρό τίς ὑπονομευτικές, παρασκηνιακές μηχανορραφίες. Φυσικά, ἡ μικρόπρεπη αὐτή ἐνέργεια, κάθε ἄλλο παρά στάθηκε ἱκανή νά κοντύνει τό καλλιτεχνικό ἀνάστημα τοῦ Μητρόπουλου, πού ἀπό χρόνια εἶχε καθιερωθεῖ καί καταλάβει μιά ἀπό τίς πιό ἐπίζηλες θέσεις στὸ διεθνῆ καλλιτεχνικό στίβο. Τήν ἀναφέρουμε, ὡστόσο, γιατί ἀποτελεῖ μιά ἀπό τίς πιό ὀδυνηρές μαρτυρίες γιά τά μέσα πού μετέρχονται, στὴ χώρα τοῦ παραγοντισμοῦ καί τοῦ ἀγοραίου θορύβου, οἱ ἀδίστακτοι περιφρονητὲς καί στραγγαλιστὲς τῶν ταλέντων καί τῶν πραγματικῶν ἀξιῶν, προκειμένου νά ἐξυπηρετήσουν τά ποικίλα συμφέροντά τους....

ΕΘΝΟΣ
30 ΝΟΕ. 1960

ΚΑΤΑ ΛΗΦΘΕΙΣΑΝ ΧΘΕΣ ΑΠΟΦΑΣΙΝ

ΟΥΤΕ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΣΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ!

Ἡ διοικοῦσα Σύνοδος συνεδρίασε χθές, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Ὕδρας, λόγῳ τῆς μεταβάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν εἰς τὰς Πάτρας διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πολιούχου ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Ἡ Σύνοδος ἠσχολήθη μὲ διάφορα ὑπηρεσιακὰ θέματα καὶ μὲ τὸ ζήτημα ἐὰν πρέπει νὰ γίνῃ ἐκκλησιαστικὸν μνημόσυνον διὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλον. Κατόπιν μακρᾶς συζητήσεως ἐλήφθη ἀπόφασις ὅπως ἀπαγορευθῇ πᾶσα ἐπιμνημόσυνος εὐχὴ ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὁ ἀποθανὼν ἐζήτησε νὰ μὴ ταφῇ, ἀλλὰ νὰ καῇ ὁ νεκρός του.

Ἡ ἀπόφοσις αὕτη σχολιάζεται δυσμενέστατα ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων διότι, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀπουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰς ἐπικηδείους τελετὰς τῆς σποδοῦ τοῦ Μητροπούλου, ἐγράφησαν ὑπὸ εἰδικῶν ἀρκετὰ ἄρθρα ἀποδεικνύοντα τὴν λανθασμένην θέσιν, πού ἔλαβεν ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία.

Εἰδικώτερον, τὸ «Ἔθνος», τὴν 8ην Νοεμβρίου, ἐδημοσίευσεν ἀπόψεις τῶν καθηγητῶν Π. Μπρατσιώτη, προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, τοῦ κ. Α. Ἀλιβιζάτου καὶ τοῦ προέδρου τῶν Θεολόγων κ. Α. Κερομίδα, οἱ ὁποῖοι ἐτάσσοντο μὲ τὴν ἄποψιν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἀπευθύνῃ ἐπιμνημοσύνους δεήσεις καὶ ὅτι οὐδεμία ἀπαγόρευσις, κανονικὴ ἢ συνοδική, ὑφίσταται ἐν προκειμένῳ.

Ὁ κ. Μπρατσιώτης, μάλιστα, ἀπεκάλυπτε συνομιλίαν του μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχεν εἴπει, ὅτι ἂν ὑπῆρχε κλίβανος ἐν Ἑλλάδι θὰ ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία νὰ φάλῃ πρὸ τῆς καύσεως τὸν νεκρὸν καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἀντίρρησιν δι' ἐπιμνημοσύνους δεήσεις.

Ἀντιθέτως, ὁ καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς κ. Ι. Καρμίρης, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος εἰς τὴν Σύνοδον, εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι «ἐφ' ὅσον ὁ Μητρόπουλος ἐζήτησε νὰ καῇ, δὲν πρέπει οὔτε τρισάγιον νὰ φάλῃ ἡ Ἐκκλησία».

Ὡς φαίνεται, οἱ συνοδικοὶ κατὰ τὴν χθεσινὴν συνεδρίασιν ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὸν κ. Καρμίρην, ἐτάχθησαν μὲ τὴν ἄποψίν του καὶ ἔλαβαν τὴν ἀρνητικὴν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία μποροῦσε νὰ ἦτο διαφορετική, ἐὰν προήδρευε τῆς Συνόδου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις, κατὰ τὸν κ. Μπρατσιώτην, ἦτο σύμφωνος διὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ Μητροπούλου.

ΝΕΟΛΟΓΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
27 ΝΟΕ. 1960

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΝ

Τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἀπέστειλε πρὸς τὴν Φιλαρμονικὴν Ἑταιρίαν τὸ κάτωθι ἔγγραφον διὰ τὸ ἐκδοθὲν ψήφισμα τοῦ Δ. Σ. ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δημ. Μητροπούλου:

«Κύριε Πρόεδρε,

Μὲ συγκίνησιν ἐλάβομεν τὸ ψήφισμα τοῦ ὑμετέρου Δ. Συμβουλίου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, τὸ ὁποῖον κατ' ἐντολήν σας μᾶς ἐπέδωσεν ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὠδείου σας καὶ σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς καθηγητὴς τοῦ ἡμετέρου Ὠδείου κ. Ι. Μπουστίντουϊ.

Ὅπως ἦτο φυσικὸν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τιμῆς εὐλαβείας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ἐνώθηκε ὅλος ὁ διεθνής, ἀλλὰ καὶ μὲ βαθύτερον ἀκόμη συναίσθημα, ὁ Ἑλληνικὸς μουσικὸς κόσμος.

Τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν τὸ ὁποῖον ηὐτύχησε νὰ ἔχῃ εἰς τοὺς κόλπους του τὸν Δημήτρην Μητρόπουλον ἀπὸ τὰ κοτώτερα μαθητικὰ χρόνια ἕως τὴν διεύθυνσιν τῆς Συμφωνικῆς μας Ὀρχήστρας, μαζὶ μὲ τὴν ὑπερηφάνειαν τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ διὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτήν, αἰσθάνεται ἀκόμη βαθυτέραν τὴν θλῖψιν διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐξόχου πνευματικοῦ τέκνου του.

Τὸ ψήφισμά σας περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς μετὰ τὴν πένθιμον τελετὴν μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις ἐδέχθη καὶ ἐτίμησε ἐπιστρέφουσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν τιμημένην σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Ἡ συμμετοχὴ ὅμως τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ ὅλου τοῦ καλλιτεχνικοῦ του προσωπικοῦ, τοῦ ὁποίου μετέχει ὡς ἐκλεκτὸν μέλος ὁ ὑμέτερος Διευθυντής, ὑπῆρξε τόσον θερμὴ καὶ ἐγγυτάτη, ὥστε νὰ ἔχετε πλήρες τὸ συναίσθημα, ὅτι ἐξεπληρώθη ἡ πρὸς τὸν κ. Ι. Μπουστίντουϊ ἐξουσιοδότησις περὶ ἐκπροσωπήσεώς σας.

Μετὰ πλείστης τιμῆς καὶ συναδελφικῶν χαιρετισμῶν

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν

Α. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ»

Δρόμοι Εἰρήνης

ΝΟΕΜ. - ΔΕΚΕΜ.

Ο ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΠΕΘΑΝΕ ΟΡΘΙΟΣ

ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Μητρόπουλου

Ἡ ὀρχήστρα διέκοψε τὴν πρόβα της καὶ οἱ μουσικοὶ σηκώθηκαν ἀπ' τις θέσεις τους νὰ ξεμουδιάσουν. Ὁ μαέστρος, ἀντίθετα, κάθησε σὲ μιὰ καρέκλα νὰ ξεκουραστῆ.

— «Αἰσθάνομαι σὰν παληὸ αὐτοκίνητο», εἶπε. «Ἀπ' αὐτὰ δηλ. ποὺ ἀντέχουν» διάστηκε νὰ προσθέση.

Ὕστερα ἀπὸ λίγα λεπτὰ σηκώθηκε, ἀνέβηκε στὸ podium, διηύθυνε τὶς πρῶτες «μπατοῦτες» καὶ ξαφνικὰ σωριάστηκε κάτω.

Ἔτσι πέθανε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Πιστεύουμε ὅτι σὲ τέτοιους ἀνθρώπους «δὲν τοὺς πρέπει θρῆνος». Αὐτὸ ποὺ χρειάζεται εἶναι νὰ προσπαθήση κανεὶς νὰ τοὺς κ α τ α λ ά β η.

Οἱ «Δρόμοι τῆς Εἰρήνης» εἶχαν τὴ μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ συναντήσουν τὸ μόνο πρόσωπο στὴν Ἑλλάδα ποὺ παρακολούθησε βῆμα - βῆμα τὴν πορεία τοῦ μαέστρου ἐδῶ καὶ 35 χρόνια καὶ ποὺ ἔχει συγκεντρωμένα τόσα στοιχεῖα, γράμματα, ἀπακόμματα ἐφημερίδων καὶ κυρίως τόσες ἄμεσες προσωπικὲς ἐμπειρίες ἀπὸ τὸ Δημήτρη Μητρόπουλο ὥστε θὰ μποροῦσε νὰ συγκροτήση ὁλόκληρο Μουσεῖο γιὰ τὸ μεγάλο καλλιτέχνη. Γιὰ τὴν πολύωρη συζήτηση καὶ τὰ πολύτιμα στοιχεῖα ποὺ μᾶς παρεχώρησε, εὐχαριστοῦμε θερμά.

Μέσα στὴν ταραχὴ τῶν πρώτων ἡμερῶν παρεισέφρυσαν μερικὲς ἀνακρίβειες ποὺ πρέπει ν' ἀνασκευασθοῦν.

Δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Μητρόπουλος δὲν ἤθελε θρησκευτικὴ λειτουργία στὴν κηδεία του. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ καῆ καὶ ἤθελε, ὅπως

Λένινγκραντ 1935. Οἱ δύο Δημήτρηδες. Ὁ Μητρόπουλος καὶ ὁ Σοστακόβιτς.

ἔγραψε νὰ ταφῆ «Without ceremonies» (χωρὶς τελετὲς). Κακῶς ἡ λέξη «ceremonies» (στὸν πληθυντικὸ) ἑρμηνεύτηκε σὰν θρησκευτικὴ λειτουργία.

Γράφτηκε ἀκόμα ὅτι ἀφήνει «ὁλόκληρη τὴν περιουσία του» (πρόκειται κυρίως γιὰ τὴν πλουσιωτάτη μουσικὴ βιβλιοθήκη του γιατὶ ὁ Μητρόπουλος ποτὲ δὲν σχημάτισε περιουσία) στὸν «υἱοθετημένο» γυιό του Τζίμμυ Ντίξον.

Ὁ Τζίμμυ ἦταν νόθο παιδὶ στὸ ὀρφανοτροφεῖο. Ἐκεῖ τὸν βρῆκε ἕνας ἐργάτης, ὁ Ντίξον, τὸν υἱοθέτησε τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομά του καὶ τὸν ἀνέθρεψε. Ὅταν τὸν γνώρισε ὁ Μητρόπουλος διέγνωσε τὸ ταλέντο του, τούδωσε τὰ μέσα νὰ σπουδάση, τὸν ἔβαλε ἐσωτερικὸ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀϊόβα (Τμῆμα Μουσικῆς) ὅπου ὁ νεαρὸς Τζίμμυ δὲν ἄργησε νὰ διαπρέψη. Σήμερα ὁ Τζίμμυ εἶναι καθηγητὴς στὸ ἴδιο Πανεπιστήμιο, ἔχει διευθύνει δυὸ φορὲς

τὴ δική μας ὀρχήστρα καὶ πολλὲς ὀρχῆστρες στὴν Εὐρώπη. Ὁ Μητρόπουλος τὸν βοήθησε ἁπλόχερα ἀλλὰ ποτὲ μὲ τὶς γνωριμίες καὶ τὸ κῦρος του.

«— Δὲν θέλω ὁ Τζίμμυ νάχη μπάρμπα στὴν Κορώνη», ἔλεγε.

Πολλὲς φορὲς ὁ μαέστρος πρότεινε στὸν Τζίμμυ νὰ τὸν υἱοθετήση, ἀλλὰ ἐκεῖνος πάντα ἀρνιόταν. Δὲν ἤθελε νὰ προσβάλη τὸν γέρο - Ντίξον, τὸν ἐργάτη, ποὺ τοῦ εἶχε δώσει τὸ ὄνομά του.

Ἡ ἀνθρωπιά του

Βοηθοῦσε τοὺς πάντες, εἴτε εἶχαν ταλέντο εἴτε ὄχι, εἴτε ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὴ μουσικὴ εἴτε ὄχι. Βοηθοῦσε στὶς σπουδές τους τὰ παιδιὰ τῶν μουσικῶν τῆς ὀρχήστρας ποὺ ἤθελαν νὰ γίνουν φιλόλογοι, δικηγόροι ἀκόμη καὶ παπποῦδες.

Ἦταν ἀφάνταστα ἐπιεικὴς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, αὐστηρὸς γιὰ τους φίλους του καὶ ἀπάνθρωπος γιὰ τὸν ἑαυτό του. Εἶχε γιὰ πρότυπο τὸν Ἅγιο Φραγκίσκο τῆς Ἀσσίζης γιατὶ ἦταν ἀσκητὴς καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ δόγμα.

—«Δὲν εἶμαι καλός, ἔλεγε σὲ ὅσους τὸν παίνευαν, σᾶς λέω δὲν εἶμαι καλός, εἶμαι τεμπέλης, δὲν δουλεύω ἀρκετά».

Σὲ μὰ συνέντευξή του στὸ Ἰταλικὸ περιοδικὸ «Τζέντε» (ἐφημερίδες 23-4-60) ἔλεγε: «Δὲν μπορῶ ποτὲ νὰ ξανακούσω ἕνα δίσκο δικό μου γιατὶ φοβᾶμαι ὅτι θ' ἀνακαλύψω πολλὰ λάθη».

Τὸ πάθος του γιὰ τὴ δουλειὰ

Ὅταν ἔπαθε τὸ πρῶτο του ἔμφραγμα ἐδῶ καὶ 7 χρόνια οἱ γιατροὶ τοῦ εἶπαν πὼς ἂν δὲν σταματοῦσε, διέτρεχε κίνδυνο. Ἐκεῖνος συνέχισε. Δὲν φοβόταν τὸ θάνατο, φοβόταν τὰ γηρατειά, τὴν ἀρρώστεια, τὸ νοσοκομεῖο, τὴν κατάπτωση.

Τοῦ ἄρεσε νὰ ἐξαντλῆ τὸ ὅριο τῆς ἀνθρώπινης ἀντοχῆς. Σὰν ὀρειβάτης εἶχε γυρίσει ὅλες τὶς βουνοκορφὲς στὴν Ἑλλάδα. Τσάκιζε τὸ σῶμα του, καταπονοῦσε τοὺς μῦς του γιὰ νὰ φτάση λίγο πιὸ ψηλὰ ἀπ' ὅσο εἶχε ὑπολογίσει ὅτι μπορροῦσε νὰ φτάση. Ἤθελε νὰ ἐλέγχη νὰ ἐξουσιάζη ἀπόλυτα αὐτὸ ποὺ λέγεται ἀνθρώπινη μηχανή.

Ποτὲ δὲν εἶχε μπροστά του νότες. Ἀκόμα καὶ στὶς πρόβες, ἀκόμη καὶ σὲ ἔργα σὰν τὶς συμφωνίες τοῦ Μάλερ, ποὺ διαρκοῦσαν 70 καὶ 80 λε-

πτὰ διηύθυνε ἀπὸ μνήμης.

—«Τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ κάνω ἔστω καὶ ἕνα λάθος, θὰ πάψω νὰ διευθύνω ἀπ' ἔξω» ἔλεγε.

Ἡ μέρα αὐτὴ δὲν ἔφτασε ποτέ.

Ὅσο ὡρίμαζε τόσο ἁπλούστευε τὴν τεχνική του, τόσο κέρδιζε σὲ βάθος καὶ σὲ λιτότητα. Ποτὲ δὲν πασπάλιζε τὶς νότες μὲ ἐκφράσεις, ποτὲ δὲν γλυστροῦσε σὲ εὔκολα «ἐφφέ». Πάντα προσπαθοῦσε νὰ βρῆ τὸ νόημα ποὺ ἔκρυβε τὸ ἔργο, νὰ δώση τὴ σύνθεση στὴν πληρότητά της. Ὁ Μητρόπουλος εἶχε μιὰ θαυμαστή, γνήσια Ἑλληνικὴ ἀρετή: Συνεδύαζε μιὰν ἐκρηκτική, φλογερὴ φύση μὲ ἕναν ἀπόλυτο ἔλεγχο πάνω στὰ ἐκφραστικὰ του μέσα. Ἂν ἡ τελειότητα ἔχει συνταγή, τότε τὴ συνταγὴ αὐτὴ τὴν εἶχε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν Ἑλλάδα

«Τί γίνεται βρὲ παιδιά, σᾶς ἀποθύμησα» ἦταν ἡ πρώτη του κουβέντα ὅταν ἔφτασε τὸ 1955 στὴν Ἀθήνα.

Ἡ ἁπλῆ αὐτὴ κουβέντα ἔκρυβε πάρα πολλά.

Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο ἐρχόταν κάθε καλοκαῖρι στὴν Ἑλλάδα. Τὸ 1939 ἔβλεπε τὸ μεγάλο κακὸ νάρχεται κι' ἔλεγε:

—«Πρέπει νὰ κάνω ὅτι μπορῶ γιὰ νὰ γυρίσω ἐκεῖ ποὺ μὲ καλεῖ τὸ συμβόλαιό μου. Ὅμως μακάρι νὰ μὴ μ' ἀφήσουν. Θέλω νὰ μείνω ἐδῶ κι' ἂν χρειαστῆ νὰ γίνω καὶ τραυματιοφορέας...»

Τὰ γράμματά του ἀπ' τὴν Ἀμερικὴ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἰταλικῆς ἐπίθεσης ἦταν ἕνας σπαραγμός. «Ἂς ἐπιζήσω, ἂς ξαναδῶ μονάχα τὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν θὰ ξαναφύγω ποτέ».

Μετὰ τὸν πόλεμο φοβόταν νὰ γυρίση νὰ μὴν τὸν «κρατήση ὁ τόπος». Θυμόταν τὰ πάντα ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, τοὺς φίλους του μὲ τὰ μικρά τους ὀνόματα, τὰ Ἑλληνικά του ποὺ ἔμειναν τέλεια ὡς τὸ τέλος, τὶς Ἑλληνικὲς συνήθειες ποὺ ποτὲ δὲν τὶς ἔχασε.

Ἡ ἐπαφή του μὲ τὸ κοινὸ

Σὲ μιὰ συνέντευξή του στὰ «Ἀθηναϊκὰ Νέα» τὸ 1937 ὁ Μητρόπουλος ἐξομολογιόταν:

—«Ἂν εἶναι κάτι ποὺ μοῦ φέρνει ἀπελπισία ὅταν τὸ σκέπτομαι, εἶναι ἡ ἀπόσταση ποὺ μὲ χωρίζει ἀπ' τὸ κοινό. Ἀγαπῶ τὸν ἁπλὸ λαό. Τὸν καταλαβαίνω, ἀλλὰ δὲν μὲ καταλαβαίνει. Ἡ μεγάλη δυστυχία τῆς ζωῆς μου εἶναι αὐτή. Καὶ ρωτάω τὸν ἑαυτό μου: τί προσφέρεις στὴν ἀνθρωπότητα;

"Ερχονται στιγμὲς ποὺ σκέπτομαι ὅτι θὰ ἦταν προτιμώτερο γιὰ μένα νὰ κάνω κάτι ἄλλο, ποὺ νὰ τὸ καταλαβαίνη ὅλος ὁ κόσμος. Αἴφνης νὰ σκάβω τὴ γῆ...»

'Η ἀπόσταση αὐτὴ ἀπ' τὸ κοινὸ φάνηκε ἰδιαίτερα ἐδῶ καὶ μερικὰ χρονια, τότε ποὺ διηύθυνε τὴ μοντέρνα «δωδεκαφθογγικὴ» ὄπερα Βότσεκ στὸ Μιλάνο. Στὴ «γαλαρία» τῆς Σκάλας (τὸ «πούμπλικο σκαλίτζερο» ὅπως τὸ λένε) οἱ γνῶμες ἦταν διχασμένες. "Αλλοι χειροκροτοῦσαν ἄλλοι σφύριζαν. 'Ανταλάσσονταν μάλιστα βαρειὲς φράσεις: «Ντροπή σου νὰ χειροκροτᾶς» «Πάψε ἐσὺ σαλαμιτζῆ!» «Πλύστρα! 'Αμόρφωτε!» κ.ἄ.

'Ο Μητρόπουλος διακόπτει τότε τὴν παράσταση καὶ γυρίζει στὸ ἀκροατήριο:

—«'Αγαπητοὶ φίλοι, τοὺς λέει. Θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἀποφεύγετε τὶς ἐκδηλώσεις. "Οχι γιατὶ εἶμαι ἀντίθετος πρὸς τὶς ἐκδηλώσεις. 'Απ' ἐναντίας. Μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως προβῆτε σὲ οἱαδήποτε ἐκδήλωση. Θὰ μὲ βρῆτε σύμφωνο μαζί σας στὴν ἐλευθερία τῆς σκέψης, ἀλλὰ μετὰ τὸ τέλος, ὄχι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς παραστάσεως» ('Εφημ. 10 'Ιουνίου 1952).

'Αμέσως τὰ πνεύματα ἡσύχασαν καὶ ὁ «Βότσεκ» συνεχίσθηκε.

Μεγάλη ἐντύπωση τοῦ εἶχε κάνει ἡ μουσικὴ κατάνυξη καὶ ὁ αὐθορμητισμὸς τοῦ σοβιετικοῦ κοινοῦ τὸ 1935 ὅταν πῆγε στὴν ΕΣΣΔ. Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ ὁ ἴδιος κατέκτησε τοὺς Σοβιετικούς. "Οταν τὸ 1956 πῆγε ἡ πρώτη ἀποστολὴ 'Ελλήνων στὴ Μόσχα πολλοὶ ποὺ τὸν εἶχαν ἀκούσει τότε, ρωτοῦσαν τοὺς "Ελληνες ἐπισκέπτες: «Τί γίνεται ὁ Μητρόπουλος;»

"Ηταν ὁ πρῶτος ποὺ ἔπαιξε Σοστακόβιτς στὴν 'Αμερική. «Στὰ προγράμματά μου», εἶπε στὴν συνέντευξή του μὲ τοὺς δημοσιογράφους, ὅταν ἦρθε τὸ 1955 στὴν 'Ελλάδα, ἔχω πολλὴ σοβιετικὴ μουσικὴ γιατὶ ἀρέσει σ' ὅλο τὸν κόσμο... Παρ' ὅλο τὸν Μάκ Κάρθυ ἡ Φιλαρμονικὴ στὶς περιοδεῖες της προπαγανδίζει τὴ ρωσικὴ μουσική. 'Ιδίως ὁ Σοστάκοβιτς ἔχει τὴ δύναμη νὰ προσελκύει τὸ πλῆθος» («Βῆμα» 1-10-55).

Καὶ κάτι ἐνδιαφέρον: 'Ο Μητρόπουλος δὲν περιφρονοῦσε τὴν ἐλαφρὰ μουσική. Τὸ 1957 στὴν «ἑβδομάδα τῶν νέγρων» διηύθυνε ἕνα κομμάτι συμφωνικῆς τζάζ γραμμένο ἀπὸ τὸν Νέγρο συνθέτη Λάϊονελ Χάμπτον. "Οταν τελείωσε ὁ Νέγρος συνθέτης κατασυγκινημένος τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε τὸ ἑξῆς ἀμίμητο:

—«Τί κρῖμα νὰ διευθύνης σοβαρὰ μουσική. Τί θαυμάσιος μαέστρος τζάζ θὰ γινόσουν!»

'Ο Μητρόπουλος μὲ τὸν Πάμπλο Καζάλς.

'Ο Μαέστρος πέθανε ὄρθιος

'Εξαντλῶντας τὰ ὅρια τῆς ἀνθρώπινης ἀντοχῆς

Οἱ γνῶμες του γιὰ τὴ μοντέρνα μουσικὴ

Στὴν τελευταία του ἐπίσκεψη στὴν 'Ελλάδα ὁ μαέστρος ἦταν πολὺ ὁμιλητικὸς καὶ πολὺ ἐπιγραμματικὸς στὴ συνομιλία του μὲ τοὺς δημοσιογράφους. Νομίζουμε ὅτι ἔχει ἐνδιαφέρον νὰ παραθέσουμε ὁλόκληρη τὴν ἀπάντησή του σὲ ἐρώτηση σχετικὴ μὲ τὴ μοντέρνα μουσική.

«Τὸ κοινόν, εἶπε, πληρώνει τὸ εἰσιτήριο τῆς συναυλίας ὄχι γιὰ νὰ κουράση τὸ μυαλό του νὰ κατανοήση ἕνα ἔργο, ἀλλὰ γιὰ νὰ εὐχαριστήση τὴν ἀκοή του καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὴν ψυχή του. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν πλειοψηφία του τὸ κοινὸ παραμένει πιστὸ στὸν Μπετόβεν, τὸν Μπράμς, τὸν Τσαϊκόφσκυ. Γι' αὐτὸ οἱ προσπάθειες τῶν συγχρόνων μοντέρνων δωδεκαφθογγιστῶν, καὶ ἄλλων πέφτουν κατὰ κανόνα στὸ κενὸ μὲ ἐξαίρεση δύο ἢ τρία ὀνόματα.

»'Η γνώμη μου εἶναι ὅτι τὴν ἀξίζουν αὐτὴ τὴν τύχη οἱ μοντέρνοι συνθέται οἱ ὁποῖοι ἀξιοῦν νὰ κατανοήση καὶ νὰ ἀγαπήση τὸ κοινό τοὺς θορύβους τους, τοὺς ὁποίους μόνον ἐμεῖς οἱ μουσικοὶ μποροῦμε μὲ δυσκολία νὰ ξεχωρίσουμε καὶ νὰ κατατάξουμε. Οἱ συνθέται αὐτοὶ δὲν γράφουν μουσική, ἀλλὰ πειραματίζονται μὲ τὶς μουσικὲς νότες, ὅπως οἱ μικροβιολόγοι στὸ ἐργαστήριό τους μὲ τὰ διάφορα μικρόβια. 'Η διαφορὰ εἶναι ὅτι οἱ πρῶτοι θέλουν τὴν παρουσία τοῦ κοινοῦ στὰ πειράματά τους, ἐνῶ οἱ δεύτεροι δὲν ἐνοχλοῦν παρὰ μόνο τὸν ἑαυτό τους μὲ τὰ... μικρόβια. 'Εξαίρεση στὴν τάση αὐτὴ ἀποτελοῦν οἱ Ρῶσοι μουσουργοί, ὅπως ὁ Σοστάκοβιτς, ὁ Προκόφιεφ, ὁ Καμπαλιέφσκυ καὶ ἄλλοι, ποὺ μὲ τὴν προτροπὴ καὶ τοῦ Κράτους γράφουν μουσικὴ γιὰ τὸ λαό.

»"Ετσι παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο ὅταν παίζονται οἱ συνθέσεις τῶν Ρώσων στὶς χῶρες τῆς Δύσεως καὶ ἰδιαίτερα στὴν 'Αμερική, τὸ κοινὸ ὄχι μόνο νὰ προσέρχεται ἀθρόως στὶς συναυλίες, ἀλλὰ νὰ ἐπιφυλάσση ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴ στὰ ἔργα αὐτά. 'Εντελῶς τὸ ἀντίθετο συμβαίνει στὶς συναυλίες μὲ τὰ ἔργα τῶν Δυτικῶν μοντέρνων συνθετῶν ὅπως π.χ. τοῦ Μπουλαὶζ ἢ τοῦ Γερμανοῦ Στοκχάουζ ὅπου τὸ κοινὸ γίνεται ὅλο καὶ ἀραιότερο. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ κόσμος μᾶς ξεχνάει ὅταν τὸν ξεχνᾶμε. Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς τὴ βασικώτερη αἰτία στὴν κρίση τῆς μοντέρνας μουσικῆς». «Τὰ Νέα» 3-9-58).

'Ο μαέστρος - ἀσκητής, ὁ μαέστρος - ἀγωνιστὴς ποὺ πάλαιψε καὶ νίκησε τὴν ἀρρώστεια, τὴ χαλάρωση, τὸν κίνδυνο τῆς εὐκολίας, τὴν ἔπαρση καὶ ὅλες τὶς μικρότητες, ὁ μαέστρος ποὺ ἀγαποῦσε τὸ κοινό, ποὺ ἀγαποῦσε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲν τοὺς θεωροῦσε πειραματόζωα ἢ εὐκαιρία προσωπικῶν θριάμβων, πέθανε ὄρθιος. Γιατὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀγαποῦσε τὴ μουσικὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, τὴ μουσικὴ - γιὰ - τοὺς - ἀνθρώπους περισσότερο ἀπὸ τὴ ζωή του.

LA SCALA
RIVISTA DELL'OPERA

Direttore: FRANCO ABBIATI

•

DICEMBRE 1960

DIMITRI MITROPOULOS

Forse non si saprebbe immaginare e desiderare un trapasso dalla vita alla morte più felice del suo: trascendere in un attimo, finire in un fiat, dall'ineffabile gioia di accordare la multipla voce dell'orchestra, mentre si è per trasfonderle la propria anima e farle superare un arduo passo, al misterioso e religioso silenzio della morte. E forse se non lo ha provocato, certo non l'ha evitato, come doveva e poteva.

Non credo, del pari, che ci sia stato un musicista di fama mondiale osannato, portato in trionfo, ogni giorno si può dire, da grandi masse di pubblico teatrale o di concerto, come Mitropoulos e che dopo il suo decesso abbia avuto più squallide, anzi deserte onoranze funebri, sia pure per sua espressa tassativa volontà.

Spirito religioso, questo grande moderno greco, che pensava di essere polvere ed in polvere doversi dissolvere? Greco antico, intinto di cristianesimo, chè i divinizzati eroi omerici della sua terra venivano, sì, dopo morte, consunti dal rogo purificatore, ma con cerimonie d'alta onoranza?

Difficile dire esattamente della vita e del pensiero umano e religioso di Mitropoulos. Di quella non si hanno che notizie contradditorie, forse falsificate da dicerie o amplificazioni leggendarie quali, la fama mondiale di certi singolari artisti fa nascere irrimediabilmente. Di questo, nemmeno si ha alcunchè di preciso.

Aveva del santo, per certa sua bontà innata e filantropica, come può essere provato da certe sue azioni? (Fra l'altro, è veramente certo che provvedeva del suo, quasi nascosto nell'anonimo, alla vita materiale di due ospizi di carità della propria terra). Aveva, al contrario, del diabolico per certe sue asserite esuberanze vitali, che lo avrebbero fatto correre, mai sazio, di piacere in piacere?

Il certo degli ultimi suoi giorni è questo. Come sempre, era venuto a Milano solo, senza parenti (non si sa se ne avera ancora in vita) assistito da una non più giovane sua segretaria. Scherzò, con rassegnata amarezza, salendo sul podio direttoriale scaligero: « Sono oramai una vecchia carretta, ma ancora abbastanza funzionante », e dall'orchestra, i cui componenti conosceva e trattava con semplice affettuosità nominalmente, uno per uno, venne accolto con l'amorosa sconfinata reverenza, che, per nessun altro che per lui, spontaneamente trovava. Da poco s'era accinto a provare. A un tratto, si sbiancò, vacillò, si abbattè cadendo sotto al podio, fulminato da un infarto cardiaco, il terzo subito in pochi anni. Raccolto, e, inu-

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τετάρτη 4 Ἰανουαρίου 1961

ΦΟΡΟΣ ΤΙΜΗΣ =
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΣΚΑΛΑ»

ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ο ΜΕΓΑΣ ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΠΟΥ ΕΞΕΛΙΠΕ

Ζῶν καί μετά θάνατον
ἐτιμήθη ὅσον οὐδείς

Ἄρθρον τοῦ κ. ΑΛΤΣΕΟ ΤΟΝΙ

Εἰς τό τεῦχος Δεκεμβρίου τῆς ἐπιθεωρήσεως «Σκάλα» πού ἐκδίδεται ἀπό τό θέατρον τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου δημοσιεύεται μία ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα σκιαγραφία τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, γραμμένη ἀπό τόν διακεκριμένον Ἰταλόν μουσικολόγον καί κριτικόν κ. Ἀλτσέο Τόνι. Τήν ἐνδιαφέρουσαν αὐτήν σκιαγραφίαν τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ δημοσιεύομεν κατωτέρω ἐν μεταφράσει:

«Δέν θά ἠμποροῦσε ἴσως νά φαντασθῆ ἤ νά ἐπιθυμήση κανείς ἕνα πέρασμα ἀπό τήν ζωήν εἰς τόν θάνατον περισσότερον εὐτυχές ἀπό τό ἰδικόν του: πέρασμα πού ἐστάθη ἀκαριαῖον. Ἐξέπνευσε μέσα εἰς τήν ἄρρητον χαράν πού τοῦ προξενοῦσε ὁ συντονισμός τῆς πολλαπλῆς φωνῆς τῆς ὀρχήστρας. Ἐνῶ ἔβαζε τήν ψυχή του εἰς τό ἔργον αὐτό καί, ὑπό τήν διεύθυνσίν του, ἡ ὀρχήστρα ξεπερνοῦσε ἕνα δύσκολο σημεῖον, ὁ Μητρόπουλος εἰσῆλθεν εἰς τήν μυστηριώδη καί θρησκευτικήν σιωπήν τοῦ θανάτου. Καί ἄν ἴσως δέν τόν προεκάλεσε τόν θάνατόν του, ἀσφαλῶς δέν τόν ἀπέφυγε, ὅπως ὤφειλε καί ἠμποροῦσε νά τόν ἀποφύγη.

Πιστεύω ὅτι δέν ὑπῆρξε ποτέ ἄλλος μουσικός παγκοσμίου φήμης πού νά ἐπευφημήθη, νά ἐσηκώθη θριαμβευτικῶς εἰς τούς ὤμους καθημερινῶς σχεδόν ἀπό μεγάλας μάζας φιλοτέχνου κοινοῦ ὅσον ὁ Μητρόπουλος καί πού μετά τόν θάνατόν του νά εἶχε τόσον ἁπλῆν καί λιτήν κηδείαν, ἔστω καί κατά τήν ἰδικήν του ρητήν ἐπιθυμίαν.

Ἀπό θρησκευτικότητα ἄραγε ὁ μέγας αὐτός Νεοέλλην ἐπίστευεν ὅτι χοῦς ἦν καί εἰς χοῦν ἐμελλεν ἀπελεύσει; Ἦτο ἄραγε ἕνας ἀρχαῖος Ἕλλην, ἐμποτισμένος μέ χριστιανισμόν, πού ἤθελε νά καῆ εἰς τό ἐξαγνιστικόν πῦρ μετά τόν θάνατόν του, ὅπως οἱ θεοπνευσμένοι ὁμηρικοί ἥρωες τῆς πατρίδος του, μέ τήν διαφοράν ὅτι ἐκεῖνοι ἐκαίοντο μέ τελετάς καί μεγάλας τιμάς;

Εἶναι δύσκολον νά ἀναλύση κανείς μέ ἀκρίβειαν τήν ζωήν καί τήν ἀνθρωπίνην καί θρησκευτικήν σκέψιν τοῦ Μητροπούλου. Περί τῆς ζωῆς του εἶναι γνωστά μερικά ἀντιφατικά στοιχεῖα, παραποιημένα ἴσως ἀπό φημολογίας ἤ ὑπερβολάς τάς ὁποίας ἀφεύκτως δημιουργεῖ ἡ παγκόσμιος φήμη ὡρισμένων ἐξαιρετικῶν καλλιτεχνῶν. Ἀλλά οὔτε καί περί τῆς σκέψεώς του εἶναι γνωστόν κάτι συγκεκριμένον.

Εἶχε ἄραγε κάτι ἀπό τήν ὑφήν ἁγίου, ὅπως προκύπτει ἀπό κάποιαν ἔμφυτον καί φιλανθρωπικήν καλωσύνην του, ἀποδεικνυομένην ἀπό ὡρισμένας πράξεις του; (Εἶναι ἐξηκριβωμένον, μεταξύ ἄλλων, ὅτι συνετήρει ἐξ ἰδίων καί σχεδόν κρυφίως, δύο φιλανθρωπικά ἱδρύματα τῆς πατρίδος του). Ἤ, ἀντιθέως, εἶχε κάτι διαβολικόν, ὅπως θά ἠμποροῦσε νά ὑποθέση κανείς κρίνων ἀπό ὡρισμένας ἐκρηκτικάς ζωϊκάς ἐκδηλώσεις του, πού τόν ἔκαναν νά τρέχη, ἀκόρεστον πάντοτε, ἀπό ἀπολύσεως εἰς ἀπόλαυσιν;

Τό βέβαιον, ὡς πρός τάς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του, εἶναι τοῦτο: Εἶχεν ἔλθει εἰς τό Μιλᾶνον μόνος, ὅπως πάντοτε, χωρίς συγγενεῖς (δέν εἶναι γνωστόν ἄν εἶχεν ἀκόμη συγγενεῖς ἐν ζωῇ) συνοδευόμενος ἀπό τήν μᾶλλον ὡρίμου ἡλικίας γραμματέα του. Μέ πικράν ἐγκαρτέρησιν καί ἐνῶ ἀνήρχετο εἰς τό «πόντιουμ» τῆς ὀρχήστρας τῆς «Σκάλας», εἶπεν ἀστειζόμενος: «Εἶμαι πλέον ἕνα παλαιό ἀμάξι, πού ὅμως λειτουργεῖ ἀκόμη ἀρκετά καλά». Καί οἱ ἀποτελοῦντες τήν ὀρχήστραν, τούς ὁποίους ἐγνώριζε μέ τά ὀνόματά των καί τούς ἐφέρετο μέ ἁπλότητα καί στοργήν, κατελήφθησαν ἀπό τόν ἀπεριόριστον καί πλήρη ἀγάπης σεβασμόν πού ἔτρεφον αὐθορμήτως μόνον δι' αὐτόν καί διά κανένα ἄλλον. Εἶχεν ἀρχίσει ἀπό ὀλίγης ὥρας ἡ δοκιμή. Εἰς μίαν στιγμήν ἔγινε κατάχλωμος, ἐκλονίσθη καί ἐσωριάσθη κάτω ἀπό τό πόντιουμ, κεραυνοβοληθείς ἀπό καισδιακόν ἔμφραγμα, τό τρίτον πού τοῦ συνέβαινε εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν. Περισυλλεγείς καί ματαίως ὑποβληθείς εἰς τήν ἀρμόζουσαν θεραπείαν ὑπό τοῦ ἰατροῦ τοῦ θεάτρου, διεκομίσθη ἐσπευσμένως εἰς τήν πολυκλινικήν ἀλλά ἔφθασεν ἐκεῖ νεκρός. Ἐκεῖ ἐναπετέθη εἰς τόν νεκρικόν θάλαμον ὅπου παρέμεινε ὁλομόναχος— ὅπως εἶχε φθάσει—ἐπί 24 ὥρας καί πλέον. Ἐκεῖθεν, δυνάμει τοῦ νόμου, μετεφέρθη εἰς τό νεκροτομεῖον ὅπου ἐπί τέλους τόν περιεστοίχισαν ὡς τιμητική φρουρά τά μέλη τῆς ὀρχήστρας τῆς «Σκάλας», τεθλιμμένοι μάρτυρες τοῦ κεραυνοβόλου τέλους του, καί τά συγκεκινημένα μέλη τῆς Διευθύνσεως τοῦ θεάτρου.

Ἀνάμεσα εἰς τά χαρτιά του ἀνευρέθησαν μερικαί σχηματικαί τελευταῖαι θελήσεις, ἐπιβεβαιωθεῖσαι ἀπό τήν γενικήν διαθήκην του εὑρισκομένην εἰς χεῖρας ἑνός συμβολαιογράφου τῆς Νέας Υόρκης. Δυνάμει τῶν θελήσεων αὐτῶν, σορός του ἐτοποθετήθη ἐντός ἑνός κοινοῦ φερέτρου καί ἐστάλη μέ φορτηγό αὐτοκίνητον εἰς τήν Ἑλβετίαν ὅπου ἐκάη χωρίς καμμίαν δημοσίαν τελετήν. Ἐκεῖθεν, ἐφ' ὅσον ἡ γενέτειρά του Ἑλλάς διεξεδίκησε τήν σποδόν του, ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας τῆς Ἀμερικῆς ὅπου ἔζησεν ἐπί μακρόν καί κατέστη πολίτης της, τά λείψανά του μετεφέρθησαν ἀεροπορικῶς εἰς τάς Ἀθήνας ὅπου ἐτάφησαν εἰς τό Πάνθεον τῶν πλέον διακεκριμένων καί ἀξίων πολιτῶν.

Θλῖψις μᾶς κυριεύει ὅταν ἀναλογιζόμεθα τό τόσον ἄτυχον καί ἀθέουδον τέλος ἑνός τόσον μεγάλου καλλιτέχνου. Πῶς νά ἐξηγήσωμεν τήν κλειστήν ἄν ὄχι μονήρη φύσιν του; Πῶς νά ἐξηγήσωμεν τήν ἀποχώρησίν του ἀπό τόν Κόσμον ὡς νά ἦτο μισάνθρωπος, ἀπογοητευμένος, ἀηδιασμένος ἀπό τήν κοινωνικήν ζωήν, αὐτός πού, κορυφαῖος καλλιτέχνης, ἑρμηνευτής δηλαδή τῶν ζωηροτέρων καί περισσότερον ἐποικοδομητικῶν ἐξάρσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἤρχετο εἰς καθημερινήν σχεδόν ἐπικοινωνίαν μέ πλήθη ὅλων τῶν χωρῶν; Τί νά σκεφθῆ κανείς διά τοιαύτην καί τόσην ἀντίφασιν;

Ἴσως τά πάντα νά ἦσαν ἀνώμαλα καί ὑπερβολικά εἰς τόν Μητρόπουλον, ὡς ἄνθρωπον καί ὡς καλλιτέχνην. Ἐγώ δέν ἐγνώρισα διευθυντήν ὀρχήστρας περισσότερον παράδοξον ἀπό αὐτόν. Μουσικός πού διά τῆς μουσικῆς εἶχεν εἰσέλθει εἰς τόν χῶρον τοῦ ἀπολύτου πνεύματος, κατέκτησε ταχέως τήν κορυφαίαν δεξιοτεχνίαν εἰς τήν μουσικήν, ἀναδειχθείς ἀκόρεστος ἐξερευνητής καί ἑρμηνευτής τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τῆς μουσικῆς. Πιανίστας ὁλκῆς, μέχρι σημείου νά γίνη δεκτός εἰς τήν σχολήν τοῦ Μπουζόνι, πού ἀπετέλει τό ἀνώτατον ἐκπαιδευτικόν ἵδρυμα δι' ὅσους, τότε, ἐπεδίωκαν νά γίνουν κορυφαῖοι βιρτουόζοι τοῦ πιάνου, ὁ Μητρόπουλος δέν ἠρκέσθη εἰς τάς λαμπράς ἐπιτυχίας του ὡς πιανίστα. Ἐπεζήτει περισσοτέρας ἐμπειρίας καί εὐρυτέραν κτῆσιν τῆς μουσικῆς, πρᾶγμα πού τόν ἀπέσπασεν ἀπό τήν δόξαν τοῦ πιάνου. Ἡ διεύθυνσις ὀρχήστρας ἤρχισε νά γίνεται ὁ στόχος τοῦ μουσικοῦ ἐνδιαφέροντός των. Τό πιάνο δέν τοῦ ἤρκει πλέον. Ἡ ὀρχήστρα, τό ὄργανον αὐτό μέ τάς ἑκατό φωνάς καί τάς χιλίας ἠχητικάς, χρωματικάς καί ἐκφραστικάς δυνατότητας, τόν εἵλκυε ἀκαταμάχητα. Ἦτο ἀναμφισβητήτως γεννημένος διά νά κυριαρχῆ τῆς ὀρχήστρας, πού εἶχε καταστῆ πλέον ὁ μεγάλος καί μοναδικός ἔρως του. Ὁ Μητρόπουλος εἶχε ὅλα τά προσόντα πού ἐχρειάζοντο διά νά τήν ὑποτάσση καί νά τήν ζωοποιῆ κατά τάς θελήσεις του. Εἶχε μίαν φυσικήν κλίσιν πρός τό ἄρχειν καί ἰδιότυπην χειρονομίαν, πρᾶγμα πού χαρακτηρίζει ὅλους τούς μεγάλους μαέστρους. Ὅλα αὐτά ἐξέφραζαν τό εἶναι του κατά τρόπον ἄμεσον, ὡς νά συνέθεταν μίαν ὑλικήν καί πνευματικήν ἑρμηνείαν τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου. Εἶχε προδιάθεσιν καί συνήθειαν ταυτοχρόνως νά ἀναζητῆ τήν τελείαν ἐκτέλεσιν, ἀκόμη καί εἰς τάς τελευταίας λεπτομερείας, πρᾶγμα πού ἦτο καρπός μακρᾶς καί κοπιώδους πείρας του ὡς μέλους συμφωνικῆς ὀρχήστρας.

Ἡ προσπάθειά του πρός ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτάτου δυνατοῦ ὁρίου καλλιτεχνικῆς τελειότητος ἐχαρακτηρίζετο ἀπό σιδηρᾶν θέλησιν. Εἶχε μίαν καταπληκτικήν μνήμην, χάρις εἰς τήν ὁποίαν ἐγνώριζεν ἀπό στήθους τάς πλέον περιπλόκους καί μακράς παρτιτούρας, χωρίς νά ἔχη ἐνώπιόν του τά κείμενα, διορθώνων, ἐνδεχομένως, κάθε νόταν οἱουδήποτε ὀργάνου εἰς οἱανδήποτε στιγμήν.

Τόν κατεῖχε μία ἀπεριόριστη μουσικότης, χάρις εἰς τήν ὁποίαν οἱαδήποτε μουσική ἦτο δι' αὐτόν ὄχι ἁπλῶς οἰκεία ἀλλά ἰδική του, κάτι συμφυές καί συγγενες μέ αὐτόν. Οὕτω, ὅταν εὑρίσκετο ἐπάνω εἰς τό πόντιουμ, ὁ Μητρόπουλος μετεμορφώνετο. Δέν ἐνεφανίζετο μαινόμενος καί κατεχόμενος ἀπό ἕνα εἶδος ἐπιληπτικῆς μανίας. Ἀντιθέτως, ἀπέκτα κάτι ἱερατικόν, ὡς νά κατεῖχετο ἀπό τήν θρησκευτικήν ζέσιν καί τήν ἔμπνευσιν τῆς προσευχῆς. Ἐξηφανίζοντο αἱ γωνίαι καί αἱ δυσαρμονίαι τῆς φυσιογνωμίας του. Τό ὀστεῶδες καί γωνιῶδες πρόσωπόν του, ἡ μύτη του, τά μεγάλα καί ἐξέχοντα αὐτιά του, τό ὀστεῶδες σῶμα του, οἱ μακροί βραχίονές του, τά ὀστεώδη χέρια του, αἱ ὑπερβολικῶς μακραί κνῆμαι του πού κατέληγαν εἰς τεράστια ὑποδήματα, ἐχάνοντο. Ἡ ὀρχήστρα ἔπαιζε μαζί του, ζωοποιουμένη ἀπό αὐτόν, μαγεμένη ἀπό ἕνα εἶδος ἱερᾶς ἀγάπης. Καί ἔτσι ἐπραγματοποιεῖτο καί ἡ σωματική του μεταμόρφωσις. Πόσα ρίγη συγκινήσεως διέτρεχαν τό κοινόν καί ποία κοινωνία ψυχῶν ἀποκαθίστατο! Καί ποῦ δέν μᾶς μετέφερε μέ τάς ἑρμηνείας του τῶν κλασικῶν, τῶν ρωμαντικῶν καί τῶν συγχρόνων συνθετῶν;

Καί ἠθέλησε νά φύγη ἀπό τόν κόσμον ἀγνοῶντας τον καί ἀγνούμενος!

Ἀλλά ὄχι. Ἐγνώσθη ἡ ὕπαρξις μιᾶς ἐπιστολῆς του πρός ἕνα νεαρόν Ἀμερικανόν φίλον του, εἰς τήν ὁποίαν ἐξέφραζε ταπεινά καί τρυφερά τήν ἐπιθυμίαν του νά παραστῆ ὁ φίλος του αὐτός εἰς τήν κηδείαν του. Ρωμαντική αἰσθηματικότης ἤ τίποτε ἄλλο; Ἀνθρωπίνη εὐαισθησία, ὅπως ἐκείνη πού τόν ἔκανε νά συντηρῆ φιλανθρωπικά ἱδρύματα; Ἤ ἀγάπη ὁμοία πρός ἐκείνην πού συνέδεε τόν Ἀχιλλέα μέ τόν Πάτροκλον;

Ἴσως. Ἀλλά εἶναι ὡραιότερον νά τόν ἐνθυμούμεθα διά τήν ἀνεξάντλητον ἀγάπην του πρός τήν μουσικήν. Ἐγνώριζεν ὅτι, ἀντιμετωπίζων τούς κόπους καί τάς συγκινήσεις πού συνεπάγεται ἡ διεύθυνσις μιᾶς ὀρχήστρας, διεκινδύνευε τήν ζωήν του. Τί τόν ἐνδιέφερεν ὅμως ἡ ζωή του; Ἡ μουσική ἦτο δι' αὐτόν ἡ ζωή, πρό παντός καί ὑπεράνω ὅλων. Ἡ μουσική ἦτο δι' αὐτόν κάτι περισσότερον ἀπό τήν ζωήν του διότι τόν μετέφερε εἰς τάς ὑψίστας καί ἀρρήκτους σφαίρας τοῦ πνεύματος. Μέ τήν μουσικήν καί διά τήν μουσικήν θά ἀπέθνησκε, σάν ἕνας ἥρως πού ἀπάγεται μυθικῶς εἰς τό μυστηριῶδες καί ἱερόν ὑπερπέραν τοῦ θανάτου.

ALCEO TONI

ΜΙΛΑΝΟΝ, 3 Ἰανουαρίου. Ἰδιαιτέρα Ὑπηρεσία.— Εἰς τό Μουσεῖον τῆς Σκάλας ἐγένοντο σήμερον τά ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ διευθυντοῦ ὀρχήστρας Δημήτρη Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἀπέθανεν αἰφνιδίως τήν 2αν παρελθόντος Νοεμβρίου ἐνῶ διηύθυνε δοκιμαστικῶς τήν ὀρχήστραν τοῦ διεθνοῦς φήμης θεάτρου τῆς Σκάλας.

---

tilmente sottoposto alle cure del caso dal medico teatrale, venne portato affrettatamente, d'urgenza al Policlinico, ma vi giunse già morto, e qui non potè che essere deposto nella camera mortuaria, ove rimase, come vi era giunto, più di ventiquattro ore, paurosamente solo. Trasportato poi, per imperiose ingiunzioni di legge all'Obitorio, qui, finalmente ebbe la guardia d'amore e di onore degli orchestrali scaligeri, testimoni costernati della sua fulminea fine, ossequiante commossa la soprintendenza della Scala.

Si trovarono tra le sue carte delle schematiche disposizioni testamentarie, confermate dal suo testamento generale, in possesso a un notaio di New York, e, per questo, chiuso tra le quattro assi di una comune cassa da morto, avviato in camion in Svizzera per esservi cremato senza alcuna cerimonia pubblica. Di qui, la Grecia, in cui nacque, rivendicandone per patria potestà le ceneri, contro il desiderio dell'America, nella quale visse a lungo e acquistò la cittadinanza, le trasportò in aereo ad Atene, ove furono tumulate nel Panteon dei più illustri e benemeriti cittadini.

Tristezza nel dover ricordare la fine così sconsolante di un così grande artista. Come spiegarci questa sua se non selvatica, certo chiusa o almeno ombrosa, schiva natura umana? Questo suo congedo dal mondo da misantropo, disilluso, disgustato del vivere sociale, proprio lui, che, artista sommo, interprete, cioè, delle più vive e consolanti espansioni dell'anima umana, le comunicò, appassionandovisi, ogni giorno, si può dire, a folle di tutti i paesi? Che dire di tale e tanta contraddizione?

Forse tutto fu anormale, trascendentale, in Mitropoulos: l'uomo e l'artista. Per me, è certo che non conobbi direttore d'orchestra più portentoso di lui, e, per un verso, direi anche paradossale. Musicista, che della musica era nato nel dominio spirituale assoluto, s'appropriò presto, in rami diversi, il magistero tecnico massimo di essa, insaziabile esploratore ed esplicatore delle sue manifestazioni artistiche. Pianista da essere ammesso alla scuola del Busoni, ultima thule degli ammaestramenti artistici per chi, allora, perseguiva l'estremo acquisto della virtuosità pianistica, non s'appagò dei successi conseguiti di effettivo, rilevante significato. C'era in lui una volontà di esperienze e di padronanza musicale più vasta, che lo distrassero e lo distolsero dalle glorie della tastiera. La direzione d'orchestra cominciò ad essere il punto calamitato del suo interesse musicale. Il pianoforte non gli bastò più. L'istrumento dalle cento voci e dalle mille possibilità sonore, coloristiche ed espressive, lo richiamava soggiogante. Senza dubbio era nato per signoreggiare l'orchestra, amore suo ormai esclusivo, irresistibile. Possedeva tutto per sottometterla e animarla ai suoi voleri. La disposizione naturale al comando, il gesto, il gesto tutto suo, com'è inconfondibilmente proprio, personale di tutti i grandi direttori: una traduzione immediata in segni altrimenti intraducibili materiali e spirituali dell'esser suo, una predisposizione e un'abitudine insieme nella ricerca della perfetta esattezza esecutiva, anche nei minimi particolari, acquisita nelle esperienze del virtuosismo concertistico da lui largamente e duramente fatte, una volontà ferrea nell'applicarsi a raggiungere il limite del perfettibile artistico, una memoria fenomenale da poter concertare le più complesse e le più chilometriche partiture a memoria, senza averle davanti, suggerendo e coreggendo, all'occorrenza, ogni nota di qualsiasi istrumento in qualsiasi battuta.

Poi? Una musicalità sconfinata lo possedeva e per la quale ogni e qualsiasi musica gli riusciva non familiare soltanto, ma propria, come cosa a lui connaturata e spontaneamente connaturantesi. Così sul podio, Mitropoulos si trasfigurava: appariva non mai incomposto, invasato, in preda a furore epilettico, assumeva invece un che di sacerdotale, eccitato religiosamente nell'ardore dell'ispirazione e della preghiera. Della sua persona scomparivano i tratti, le angolosità, le disarmonie fisionomiche. Quel suo viso scarno, incavato e insieme di forti prominenze; il naso, le orecchie a sventola, l'ossuto corpo dinoccolato, le lunghe braccia ciondolanti, le mani nodose, i piedi che si allungavano smisuratamente calzati da enormi scarpe ciabattanti, nè li vedevi più, nè li ricordavi. L'orchestra suonava con lui e per lui infuocata, soggiogata d'amore sacro, e si operava così anche la sua trasfigurazione fisica. Quali brividi di emozione non passavano nel pubblico e quale comunione d'anime non avveniva? Dove non ci portava con le sue interpretazioni dei classici, dei romantici e dei moderni?

Ed ha voluto uscire dal mondo ignorandolo, quasi con dispetto, e farsi ignorare.

Ma no. Si sa di una recente lettera di lui a un giovane amico americano, nella quale manifestava un sommesso, amoroso desiderio della sua presenza al proprio trasporto funebre. Sentimentalità romantica, o altro? Ragione di sensibilità umana, come quella degli ospizi di carità a cui largamente provvide? Amore simile a quello d'Achille per Patroclo?

Forse. Ma non so dire se è più bello o pietoso ricordarlo pel suo amore inesauribile per la musica. Sapeva che affrontando le fatiche e le emozioni della direzione d'orchestra rischiava la vita. Che doveva importargli? La musica, soprattutto e soprattutti era per lui la vita. Più della vita, chè lo trasportava nelle supreme regioni dello spirito, ineffabili e indicibili, e con lei e per lei sarebbe trasceso, come un eroe favolosamente rapito, nel di là misterioso e sacro della morte. Vale.

Alceo Toni

Ἀπόκομμα ΗΜΕΡΑΣ ΠΑΤΡΩΝ

Χρονολογία ...1 ΔΕΚ. 1960...

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἡ Σύνοδος ἀπηγόρευσε δέησιν διὰ τὸν Δ. Μητρόπουλον

ΑΘΗΝΑΙ. Ἡ διοικοῦσα Σύνοδος, ἀπουσιάζοντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς Πάτρας, ἀπεφάσισε ν' ἀπαγορευθῆ πᾶσα ἐπιμνημόσυνος δέησις διὰ τὸν Δημήτριον Μητρόπουλον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος ἐζήτησε νὰ ἀποτεφρωθῆ.

Τὴν ἄποψιν ταύτην ὑπεστήριξεν ὁ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος κα θηγητὴς δογματικῆς κ. Καρμίρης καὶ ἐπηρεάσθη ἡ Σύνοδος.

Ἄλλοι, ὅμως, καθηγηταί, ὡς οἱ κ. κ. Μπρατσιώτης καὶ Ἀλιβιζάτος ἔχουν ὑποστηρίξει ὅτι ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν δὲν ἀποκλείεται ἀπὸ ἱερὸν κανόνα ἢ συνοδικὴν ἀπόφασιν, συνεπῶς ἐπεδάλλετο νὰ γίνῃ δέησις.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

...1 ΔΕΚ. 1960...

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ «ΑΘΗΝΑΙΟΝ»

('Η καῦσις τῶν νεκρῶν)

'Αγαπητὲ 'Αθηναῖε,

Σχετικῶς μὲ τὸ τελευταῖος —ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Μητροπούλου— ἐγερθὲν ζήτημα τῆς θέσεως ἣν λαμβάνει ἡ 'Ορθοδοξος 'Εκκλησία ἔναντι τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, ἔτυχε πρὸ ἡμερῶν νὰ ἀναγνώσω εἰς τὸ περιοδικὸν «Μελέτη» ἔτους 1912 διεξοδικὴν πραγματείαν τοῦ θεολόγου Δημ. Σ. Μπαλάνου, εἰς ἣν γράφει: «'Αν ἐξ ἰουδαϊκῶν προκαταλήψεων ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἀντιπάθειά τις πρὸς τὴν καῦσιν, αὕτη οὐδόλως στηρίζεται ἐπὶ δογματικῶν προϋποθέσεων, διότι οὔτε γραφικὴ οὔτε συνοδικὴ ἀπαγόρευσις τῆς καύσεως ὑπάρχει». Καὶ περαιτέρω: «Μὴ ζητῶμεν νὰ ἐφευρίσκωμεν πανταχοῦ στοιχεῖα θρησκευτικά. Μὴ φανταζώμεθα ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ἡ θρησκευτικὴ ἐπιδαλλόμενον ἢ θρησκευτικῶς ἀδιάφορα» καὶ τοιοῦτον εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, τὸ ζήτημα τῆς ταφῆς ἢ τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν».

'Αναφέρει δὲ ἐν τέλει: «'Εχομεν ἄλλως τὸ προηγούμενον ὅτι ἡ 'Εκκλησία ἡμῶν δὲν ἠρνήθη τὰς θρησκευτικὰς τιμὰς εἰς τὸν ἐν Γερμανίᾳ θανόντα ἀοίδιμον Καισσαρέως, ὁ νεκρὸς τοῦ ὁποίου, κατὰ τελευταίαν του θέλησιν, ἐκάη ἐν τῷ κρεματορίῳ τῆς 'Ιένης, ἔνθα καὶ παρέστην. Τὸ αὐτὸ συνέδη καὶ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐν Παρισίοις μεγάλου "Ελληνος ποιητοῦ Διομαντοπούλου (Ζάν Μωρεάς)».

Τὸ ζήτημα ἐπομένως φαίνεται ὅτι ἔχει ἐξανθληθῆ πρὸ πεντηκονταετίας καὶ ἀποδαίνει ἄξιον ἀπορίας πῶς ἡ 'Εκκλησία ἐπαναφέρει μίαν ἀνεδαφικὴν αὐστηρότητα».

Μετὰ τιμῆς
ΛΕΩΝ Α. ΡΗΓΙΔΗΣ

'Αθῆναι, 23.11.60

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΕΣ)ΝΙΚΗΣ

-1 ΔΕΚ. 1960

ΜΟΥ γράφει ὁ ἐν ἀ. ὑποστράτηγος, κ. Γ. Σ. Μαγιάκος (Κωνσταντινουπόλεως 22): «'Επὶ τοῦ ζητήματος τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν ὅπερ ἀνεκίνησεν ὁ ἐκ Πολυνύρου διακήνυκος κ. Στέφανος Κότσιανος καὶ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐκκλησίας μας ν' ἀναπέμψη εὐχὰς ἐπὶ τῆς σποδοῦ τοῦ θανόντος ἀρχιμουσικοῦ Μητροπούλου, ἔχω ν' ἀπαντήσω τὰ ἑξῆς: Κατὰ τὴν γνώμην μου, ὀρθῶς ἔπραξεν ἡ ἐκκλησία μας ἀρνηθεῖσα, διότι εἶναι ἀναπέμπονται εἰς τὸν θανόντα μόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ νεκρώσιμος ἀκολουθία ψάλλεται ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ ὅπου μεταφέρεται τὸ σῶμα καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τοῦ τάφου κατὰ τὸν ἐνταφιασμόν. Τυχὸν συγκατάθεσις τῆς ἐκκλησίας ν' ἀναπέμψη εὐχὰς ἐπὶ τῆς σποδοῦ ἢ καὶ νὰ ψάλη νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, θὰ ἐσήμαινε τὴν ἐκ μέρους της ἀπάρνησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἥτις προσδοκᾷ ἀνάστασιν νεκρῶν, τὴν ὁποίαν προσδοκῶμεν, ὡς ἀναφέρομεν εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως: «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος». Αἱ εὐχαὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἀναφέρονται: 1) Εἰς τὸ κατὰ 'Ιωάννην Ε. 25 εὐαγγέλιον «ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται». 2) Εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α' 144 καὶ 146 ἐπιστολὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔγραφεν «εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι 'Ιησοῦς ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ 'Ιησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ 'Αρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον». 3) Εἰς τὴν ψαλμῳδίαν «ὡς ἄνθος μαραίνεται καὶ ὡς ὄναρ παρέρχεται καὶ διαλύεται πᾶς ἄνθρωπος» πάλιν δὲ ἠχούσης τῆς σάλπιγγος νεκροὶ ὡς ἐν συστειμῷ πάντες ἀναστήσονται». 'Η λέξις διαλύεται ἀναφέρεται εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος ἐν τῇ γῇ καὶ οὐχὶ ἐν κρεματορίῳ διὰ καύσεως. 4) Εἰς τὴν ἑτέραν ψαλμῳδίαν τοῦ 'Ιωάννου Δαμασκηνοῦ «ξεμνήσθην τοῦ προφήτου δοῶντος ἐγὼ εἰμὶ γῆ καὶ σποδὸς καὶ πάλιν κατενόησα ἐν τοῖς μνήμασι καὶ εἶδον τὰ ὀστᾶ τὰ γεγυμνωμένα καὶ εἶπον· ἆρα τίς ἐστὶν κ.λ.π.».

Δ

»Η ΨΑΛΜΩΔΙΑ αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν προφήτην 'Ιεζεκιήλ, κεφ. Λ.Ζ. Ὁ δραματισθέντα τὸν Θεόν, ὅστις παραλαβὼν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν ὡδήγησεν εἰς ἐκτεταμένην πεδιάδα πλήρη ἀνθρωπίνων ὀστέων καὶ ἀφοῦ τὸν περιέφερεν ἐπαγειλημμένος περὶ αὐτῆς «κύκλῳ κύκλωθεν», εἶπε πρὸς αὐτὸν νὰ προφητεύσῃ ὅτι ἐν κελεύσματί Του ἕκαστον ὀστοῦν θὰ μετακινηθῇ καὶ θὰ ἀνεύρῃ τὰ ἴδικά του ὀστᾶ πρὸς τὰ ὁποῖα θὰ προσαρμοσθῇ καὶ ὅτι θὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ σάρκα καὶ δέρμα καὶ θὰ ἐμφυσήσῃ πάλιν τὴν πνοὴν (τὴν ψυχήν του) διὰ νὰ ἀναστηθῇ. Ὡς ἀναφέρεται μετενηνεγμένως εἰς τὸ κατὰ 'Ιωάννην Εὐαγγέλιον, περὶ οὗ ὀνωτέρω γίνεται μνεία. Ὁ πρωτοπρεσβύτερος Καλλίνικος Κωνσταντίνος εἰς τὸ βιβλίον του «Ὁ χριστιανικὸς γάμος καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ» (σελὶς 694) γράφει: «ἡ πίστις ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐστὶ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον προϋπάρχεται νὰ ἐγερθῇ καὶ αὖθις ἐνδύσῃ καὶ ἀφθαρτισμένον πρὸς λαμπροτέραν ἀνανέωσιν μετὰ τῆς ψυχικῆς συζυγίας, ὥθησεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοὺς χριστιανοὺς οὐ μόνον νὰ μὴ παραδίδωσιν εἰς τὴν τέφραν τοὺς νεκροὺς των κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης τιμῆς νὰ καταθέτωσι τὸ σῶμα εἰς τὴν γῆν πλῆρες καὶ ἐν τῇ ὁλοκληρίᾳ του (ἰμάτια κλπ.)».

Δ

»Ο ΘΕΝ, ἐφ' ὅσον οἱ σήμερον νεωτερίζοντες καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν λεγομένην ἐξέλιξιν ἀπαρνοῦνται τὴν θρησκείαν τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ τῶν γονέων των διὰ τοιούτων εἰδωλολατρικῶν δοξασιῶν, ὡς ἔπραξε καὶ ὁ ἀποθανὼν ἀοιμουσικὸς Μητρόπουλος, ὅστις ἔτι ζῶν ἐξέφρασε διὰ διαθήκης του τὴν τελευταίαν ἐπιθυμίαν του ἵνα καῇ τὸ σῶμά του εἰς τὸ κρεματόριον, ἀπαρνηθεὶς οὕτω τὴν θρησκείαν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν γονέων του, ὀρθῶς ἔπραξεν, ἐπαναλαμβάνω, ἡ ἐκκλησία μας ἀρνηθεῖσα νὰ ψάλη εὐχὰς ἐπὶ τῆς τέφρας του ἢ καὶ νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, καθόσον μόνον ἐπὶ νεκροῦ σώματος ψάλλονται αὗται».

Δ

From
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

DEC 11 1960

Mitropoulos Photographs

Informal photographs of the late Dimitri Mitropoulos, taken by Maurice Nobleman, will be on show this Wednesday, through Jan. 17 in the New York Public Library's Music Library, 121 E. 58th St. Some of the pictures show Mr. Mitropoulos rehearsing with prominent soloists, such as Eleanor Steber, Joseph Szigeti and Issac Stern, and two show him as a pianist.

Mr. Nobleman, who is a conductor as well as a photographer took the pictures during rehearsals in New York and Philadelphia.

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Βόλου

-4 ΔΕΚ. 1960

ΘΑ ΕΠΙΤΡΑΠΗ Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΩΡΑΝ ΜΑΣ;

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ θανάτου τοῦ μαέστρου Δημ. Μητροπούλου, τοῦ ὁποίου ἡ σορὸς ἀπετεφρώθη εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἡ σποδός του ἐνεπετέθη εἰς Ἀθήνας, ἤρχισε ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Τύπου συζήτησις ἐὰν ἐπιτρέπεται ἢ ὄχι ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν.

Σχετικὴ εἶναι ἡ ἀκολουθοῦσα ἐπιστολή.

«Συνεχιζομένης τῆς συζητήσεως περὶ καύσεως τῶν νεκρῶν, ἐπιθυμῶ νὰ προσφέρω εἰς αὐτὴν τ' ἀκόλουθα ἐνδιαφέροντα ὡς νομίζω, στοιχεῖα: Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῶν Παρισίων ἔλυσε τὸ πρόβλημα τοῦτο κατὰ τρόπον ἱκανοποιοῦντα καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ. Ψάλλει δηλαδὴ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν ἐπὶ τῆς σοροῦ καὶ ἔπειτα οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, παραλαμβάνοντες τὸν νεκρόν, τὸν μεταφέρουν καὶ τὸν παραδίδουν πρὸς καῦσιν εἰς τὸ νεκροταφεῖον Πὲρ Λαχαϊζ, ὅπου ὑπάρχει ἀποτεφρωτήριὸς κλίβανος.

Μετὰ ταῦτα, δηλαδὴ μετὰ μίαν περίπου ὥραν δύο πρόσωπα τῆς ἀκολουθίας, καλούμενα ἔξω τοῦ στομίου τοῦ κλιβάνου, παρίστανται εἰς τὸ ἄνοιγμά του καὶ διαπιστώνουν τὴν ἀποτέφρωσιν. Μετ' ὃ ἡ λήκυθος, ἡ περιέχουσα τὴν τέφραν (ὑπάρχουν δὲ δύο κατηγορίαι καύσεως. Ἡ πρώτη ἀποδίδει τέφραν ἐξ ὁλοκλήρου, ἡ δὲ δευτέρα ἀφίνει καὶ ὀλίγα πυρίκαυστα κόκκαλα) τοποθετεῖται εἴτε εἰς τετραγωνικὸν ἀνοιγμα μεγάλου τοίχου, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει καὶ ἄλλας λήκυθους μ' ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς θύρας κεῖθε ἀνοίγματος, εἴτε παραδίδεται, διὰ νὰ ταφῇ εἰς τάφον κατὰ τὰ εἰωθότα. Ἡ πρώτη περίπτωσις, κατὰ τὰς πληροφορίας μου, ἔγινε διὰ τὸν Ἀ. Ἰλαντίεφ. ἀνταποκριτὴν τότε τῆς 'Εστίας (1924) (ἡ ἐπιθυμία του διὰ τὴν καῦσιν εἶχε εὑρεθῇ εἰς τὸ πορτοφόλι του), ἡ δὲ δευτέρα διὰ τὸν Ζὰν Μωρεάς, τοῦ ὁποίου ὁ ὁ τάφος εὑρίσκεται σήμερον εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ὅπου καὶ ἀπετεφρώθη.

Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἡ λύσις τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία Παρισίων εἶναι πραγματοποιήσιμος καὶ ἐξῶ.

Μετὰ τιμῆς
ΑΛ. ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΣ

μα Συνάξεις

γία 3 ΔΕΚ. 1960

ΕΠΑΘΛΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Πληροφορίαι ἐκ Νέας Ὑόρκης, ἀναφερόμεναι ὅτι, κατόπιν ἐπιθυμίας τοῦ ἐκλιπόντος διασήμου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, καθιεροῦται χρηματικὴ ἐπιχορήγησις διὰ μουσικὰς συνθέσεις Ἀμερικανῶν μουσουργῶν. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὡς ἄνω ἐπιθυμίας ἀνετέθη εἰς τὴν Φιλαρμονικὴν τῆς Νέας Ὑόρκης, τῆς ὁποίας ὁ ἐκλιπὼν καλλιτέχνης ὑπῆρξε, ὡς γνωστόν, διευθυντής. Ἡ ἐν λόγῳ ὀρχήστρα, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λέοναρντ Μπερστάϊν καὶ εἰς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἐκλιπόντα ἀρχιμουσικόν, τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευήν, ἐκτὸς προγράμματος, ἐξετέλεσε καὶ τὸ «Πρωτογενὲς φῶς» μέρος τῆς Ζας Συμφωνίας τοῦ Μάλλερ, τῶν συνθέσεων τοῦ ὁποίου ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἐθεωρεῖτο εἷς τῶν καλυτέρων ἑρμηνευτῶν.

Ἀπόκομμα Συνδέσμου Τέχνης

Χρονολογία - - ΔΕΚ. 1960

Δημήτρης Μητρόπουλος

Μὲ τὸ θάνατο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ὁ Κόσμος ἔχασε ἕναν ἀπὸ τοὺς δυὸ — τρεῖς κορυφαίους μαέστρους τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἡ Ἑλλάδα τὴ μεγαλύτερη, παγκόσμια καθιερωμένη, μουσικὴ φυσιογνωμία της.

Μαζὶ ὅμως μὲ τὸν μεγάλο μαέστρο οἱ μουσικοὶ τῆς μικρῆς μας χώρας ἔχασαν κι ἕνα ὑψηλὸ ἰδανικό, πρὸς τὸ ὁποῖο ὅλοι ἔτειναν, ἀνεξάρτητα ἀπ' τὸν ὁποιο κλάδο τῆς μουσικῆς τους δραστηριότητας· τὴν ἀναμφισβήτητη ἀξία, ποὺ σιωπηρὰ ἐμψύχωνε τοὺς ὁραματισμοὺς καὶ τὶς καλλιτεχνικές τους ἐπιδιώξεις.

Σήμερα, ὅσο καὶ ἂν ἡ ὀδύνη τῶν πρώτων στιγμῶν ἔχει παραχωρήσει πλέον τὴ θέση της σὲ νηφαλιότερες σκέψεις γιὰ τὸ κενὸ ποὺ δημιούργισε ὁ θάνατος τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, μιὰ ὑπεύθυνη ἀξιολόγηση τῆς καλλιτεχνικῆς του προσφορᾶς εἶναι δύσκολη, ἀδύνατη. Τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ τὸ ἀναλάβει ἡ μουσικολογία ἀργότερα, ἀφοῦ πρῶτα συναχθεῖ τὸ ἀπαραίτητο τεράστιο «ὑλικὸ» ποὺ δημιούργησε ἡ πολύμορφη προσωπικότητά του.

Ἀνήσυχο πνεῦμα, μὲ μιὰ πολύπλευρη δραστηριότητα, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἐνσάρκωνε τὸ σύγχρονο πνευματικὸ τύπο, ποὺ οἱ ρίζες του χάνονται βαθιά, στὰ χρόνια τοῦ Μεσαίωνα καὶ τῆς Ἀναγέννησης. Δεξιοτέχνης τοῦ πιάνου, πρωτοποριακὸς συνθέτης, διευθυντὴς ὀρχήστρας. Οἱ τρεῖς αὐτὲς ἰδιότητες τοῦ ἔδωσαν τὴ δυνατότητα μιᾶς τέλειας ἐποπτείας τῶν συγχρόνων καλλιτεχνικῶν ρευμάτων. Αὐτὴ ὅμως ποὺ ὑπερίσχυσε καὶ τὸν καθιέρωσε εἶναι ἡ τελευταία. Οἱ δυὸ ἄλλες, τοῦ πιανίστα καὶ τοῦ συνθέτη, ὅσο κι ἂν πάλαιψαν—καὶ πάλαιψαν σκληρὰ γιὰ τὴν προβολή τους—στὸ τέλος ὑποχώρησαν· χωρὶς ὡστόσο αὐτὸ νὰ σημαίνει τὴν τέλειαν ἐξαφάνισή τους. Ἡ πλούσια καλλιτεχνική τους «ἐμπειρία», γιὰ πολλὰ χρόνια συνεπληρώνει καὶ τελειώνει τὴν ἰδιότητα τοῦ μαέστρου, ποὺ τελικὰ ἀπορρόφησε τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο.

Ἀκολουθώντας τὸ πνεῦμα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, ποὺ στὴ μουσικὴ δημιουργία ἐκφράζεται μὲ τὴν προβολὴ τοῦ ρυθμικοῦ στοιχείου, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος μᾶς ξανάδωσε τὴ μουσικὴ κληρονομιά—ἀπ' τὰ προκλασικὰ ὡς τὰ σύγχρονα μουσικὰ ἔργα—ἀναβαπτισμένη μέσα σ' ἕνα καινούριο φῶς καὶ μιὰ ἀναζωογονητικὴ δύναμη ποὺ τῆς δίδουν ἡ ὑπογράμμιση καὶ ἡ προβολὴ τοῦ ρυθμικοῦ στοιχείου. Μὲ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο, ὁ ρυθμός, τὸ πρωταρχικὸ αὐτὸ στοιχεῖο τῆς μουσικῆς, ξαναπῆρε τὴ θέση του.

Στὸ ἴδιο αὐτὸ στοιχεῖο, στὸν ἀδυσώπητο ρυθμὸ τῆς ἀκατάπαυστης μελέτης καὶ τῶν ἐξοντωτικῶν δημοσίων ἐμφανίσεων, ὀφείλεται καὶ ὁ πρόωρος θάνατός του. Στὶς 2 τοῦ Νοέμβρη, στὴ δοκιμὴ τῆς 3ης Συμφωνίας τοῦ Μάγερ στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου, ἡ καρδιὰ του ἔπαψε νὰ κτυπᾶ ὑπακούοντας κι' αὐτὴ στὸ ρυθμὸ μιᾶς ἄλλης, ὑπέρτερης ὅμως δύναμης, τῆς φύσης, ποὺ πίστεψε πρὸς στιγμὴν ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ τὴν ἀψηφίσει.

ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ

Περιοδ. Τὸ Σφίγγ τοῦ Ἀπαίνου

κομμα

ολογία -1 ΔΕΚ. 1960

ΕΝΑ ΛΑΜΠΡΟ ἀστέρι ἔσβησε—ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Μιλοῦσε στὴν ἀφθαστη γλῶσσα τῆς μουσικῆς, διέλιζε καὶ μετρυσίωνε τοὺς πιὸ ἄπεφθους φθόγγους της, ἀνέβαζε τὴν ἔννοια τῆς 'Αρμονίας σὲ ἀπλησίαστα ὕψη. Ἦταν ἕνα γνήσιο τέκνο τοῦ 'Απόλλωνα, ποὺ ἱερουργοῦσε σὰν μύστης καὶ σὰν ἱεροφάντης στὸ βωμό του. Στάθηκε μιὰ δόξα τῆς 'Ελλάδας. Μέσα σὲ λίγα χρόνια κέρδισε τὴ γενικὴ ἐκτίμηση καὶ ἐπέτυχε τὴν παγκόσμια καθιέρωσή του. Γιατὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, ὁ διεθνοῦς φήμης μαέστρος, ποὺ χάσαμε πρὶν λίγες μέρες, ἦταν ἕνας ἐκλογημένος ἀπὸ τῆς μοῖρες ἄνθρωπος, νὰ μεταδίδει ρίγη συγκινήσεως ἀκόμα καὶ στοὺς ἀμύητους—ἦταν ὁ ἴδιος ἡ ἔκφραση καὶ ἡ προσωποποίηση τῆς ἁρμονίας τοῦ μουσικοῦ φθόγγου.

*

ΠΕΘΑΝΕ ΣΑΝ στρατιώτης ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων. Πάνω στὸ Πάντιουμ, μὲ τὴ μπαγκέτα στὸ χέρι, τὴν ὥρα ποὺ διηύθυνε τὶς δοκιμὲς στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου. Ἡ τελευταία νότα ἔσβησε σὰν λυγμός, τὴν ὥρα ποὺ σωριαζόταν νεκρὸς—ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ συμφόρηση—στὸ δάπεδο. Τίμησε ζώντας ὅσο λίγοι τὴν πατρίδα του—κι αὐτὴ πάλι, δέχτηκε τὴ σποδό του μὲ ἰδιαίτερη συγκίνηση, ἀποδίδοντάς του τῆς τιμὲς ποὺ ταίριαζαν σ' ἕνα μεγάλο παιδί της. Ἐπίσημοι καὶ ἀνώνυμο πλῆθος λαοῦ συγκεντρώθηκαν στὸ Θέατρο 'Ηρώδου τοῦ 'Αττικοῦ γιὰ νὰ τοῦ ἀποδώσουν τὶς πρέπουσες τιμές. Ἦταν ὁ μεγάλος μαέστρος, ποὺ τὸ χαμὸ του θρηνεῖ ὄχι μόνο ἡ 'Ελλάδα, ἀλλὰ ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Γιατὶ ἡ Μουσικὴ δὲν ἔχει πατρίδα—ὅπως δὲν ἔχουν πατρίδα οἱ Μεγάλοι μύστες της. Ἀνήκουν στὸν κόσμο ὁλόκληρο—στὴν Οἰκουμένη. Ὅπως ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

*

Ἀπὸ τὸ Βῆμα τῆς

-3 ΔΕΚ. 1960

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ κόσμος τῆς μουσικῆς ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἐθνικότητα καὶ πολιτικὲς διαφορὲς θρήνησε μιὰ μεγάλη ἀπώλεια. Τὸν "Ελληνα ἀρχιμουσικὸ Δημ. Μητρόπουλο. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν μιὰ δόξα τῆς μουσικῆς, μὲ ἀπαράμιλλη εὐγένεια καὶ μουσικὸ αἴσθημα. Μὴ μπορῶντας νὰ ἀνεδειχθῇ στὴν 'Ελλάδα ὅπου συναντοῦσε κάθε εἴδους δυσκολία καὶ ἀντιξοότητα ἔφυγε στὴν Ἀμερικὴ ὅπου ἡ ἄνοδός του ἦταν γρήγορη καὶ ἀσφαλής. Ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὑπῆρξε ἡ μεγάλη μουσικὴ φυσιογνωμία τῆς Ἀμερικῆς, διηύθυνε στὴ φιλαρμονικὴ τῆς νέας Ὑόρκης καὶ γνώρισε καταπληκτικὲς ἐπιτυχίες στὰ Εὐρωπαϊκὰ μουσικὰ κέντρα, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἔκανε νὰθεωρῆται ὁ ὑπ' ἀριθμὸν ἕνα ἀρχιμουσικὸς τοῦ κόσμου. Ὁ θάνατός τὸν ηὗρε σὲ δοκιμὴ μὲ τὴν ὀρχήστρας τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου στὸ Μιλάνο.

Γιὰ τὴν 'Ελλάδα εἰδικώτερα ὁ θάνατός του ἦταν μιὰ μεγάλη ἐθνικὴ ἀπώλεια καὶ γι' αὐτὸ προξένησε βαθιὰ θλίψη σὲ ὅλους τοὺ πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Ἡ διαθήκη τοῦ Μητρόπουου ἡ ὁποία ὥριζε ἡ σορός του νὰ καῇ δὲν ἐπέτρεψε νὰ κηδευθῇ στὴν 'Ελλάδα καὶ νὰ ἀκολουθηθῇ τὸ πρόγραμμα τῆς κυβερνήσεως σχετικά. Ἡ τέφρα του ὅμως ἐναπετέθη στὸ 'Εθνικὸ Ὠδεῖο ὅπου καὶ οἱ φίλοι τῆς μουσικῆς τὸν ἐτίμησαν μὲ τὸ τελευταῖο ἀλλὰ θερμότερό τους χειροκρότημα

πρῶτα στὴν Παξινοῦ ποὺ τοῦ σύστησε ἀνεπιφύλακτα: «Νὰ τὴν ἀνεβάσῃς». Νὰ τὴν ἀνεβάσῃ, ἀλλὰ πῶς; Ὁ Μητρόπουλος ἦταν πολὺ φτωχός, συντηροῦσε τὴ μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφή του καὶ δὲν εἶχε οὔτε μία δραχμὴ στὴν ἄκρη. Τότε ἡ Παξινοῦ, ποὺ ἦταν τὸ πλουσιώτερο μέλος τῆς συντροφιᾶς, ἀποφάσισε νὰ ἐπιχορηγήσῃ τὴν παράσταση κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος της. Ἔτσι ἡ «Βεατρίκη» ἀνέβηκε στὸ «Δημοτικὸ Θέατρο» μὲ πρωταγωνίστρις τὴν Παξινοῦ στὸ ρόλο τῆς Βεατρίκης, τὴν Τριάντη, τὸν Τριανταφύλλου καὶ τὸν Κορωνάκη. Ὁ Μητρόπουλος φυσικὰ ἦταν ἡ ψυχὴ ὅλης τῆς παραστάσεως. Τὴ μία στιγμὴ βρισκόταν στὴ σκηνὴ ὅπου καθωδηγοῦσε τοὺς ἠθοποιοὺς πῶς νὰ παίξουν, ὕστερα πηδοῦσε σὰν λάστιχο στὶς θέσεις τῆς ὀρχήστρας καὶ καθόταν στὸ πιάνο, ἔπαιζε μερικὲς νότες, ἀλλὰ ξαφνικὰ διαπίστωνε ὅτι ὁ Κορωνάκης ἔχανε τὰ λόγια του. «Ὁ ὑποβολέας. Ποῦ εἶναι ὁ ὑποβολέας;» Ἀλλὰ ὁ ὑποβολέας εἶχε φάει βαρειὰ τὸ περασμένο βράδυ καὶ εἶχε ἀρρωστήσει. Χωρὶς ὑποβολέα ἡ «Βεατρίκη» ἐμοιαζε μὲ πλοῖο ποὺ πήγαινε κατ' εὐθεῖαν στὴν ξέρα. Τελικὰ ὁ Μητρόπουλος ἔκανε καὶ τὸν ὑποβολέα καὶ τὰ πράγματα τακτοποιήθηκαν.

Ἡ παράσταση δόθηκε καὶ εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία. Ἡ «Βεατρίκη» παιζόταν μία ἑβδομάδα μὲ τὸ θέατρο γεμᾶτο. Ἀλλὰ νά καὶ μία λεπτομέρεια ποὺ δείχνει πόσο λίγο νοιαζόταν ὁ Μητρόπουλος γιὰ τὴν ἐμπορικὴ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου. Ὅταν τελείωσε κάποτε ἡ περιπέτεια τῆς «Βεατρίκης», ξέχασε νὰ ζητήσῃ λογαριασμὸ ἀπὸ τὸν ταμία. Τὸ ἔργο εἶχε ἀνεβῇ, εἶχε συγκινήσει, εἶχε χειροκροτηθῇ. Τί ἄλλο μποροῦσε νὰ ἔχῃ σημασία; Καὶ οἱ εἰσπράξεις της ἔκαναν φτερά, μιὰ καὶ κανεὶς δὲν ἔδειχνε νὰ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτές.

Οἱ μουσικοί του τὸν λάτρευαν. Ποτὲ δὲν ὕψωνε τὸν τόνο τῆς φωνῆς του, ποτὲ δὲν ἔχανε τὴν ψυχραιμία του, ποτὲ δὲν ἀρνιόταν χάρη ποὺ τοῦ ζητοῦσαν. Κάποτε, ὅταν ἔμαθε ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους του μουσικοὺς θὰ παντρευόταν, τοῦ ἔκανε δῶρο τὰ ἔξοδα τοῦ γαμήλιου ταξιδιοῦ. Ἡ θερμή του παρουσία ἦταν διάχυτη παντοῦ. Ἤξερε τὴ βιογραφία ὅλων τῶν μουσικῶν τῆς ὀρχήστρας του, ἂν ἦταν παντρεμένοι καὶ πόσα παιδιὰ εἶχε ὁ καθένας.

Μιὰ μέρα, στὴ Νέα Ὑόρκη, ἔδωσε στὴν Κατίνα Παξινοῦ ἕνα χαρτονόμισμα τῶν 1.000 δολλαρίων. «Θέλω νὰ πᾶς στὰ μαγαζιὰ καὶ νὰ μοῦ ἀγοράσῃς δῶρα γιὰ τὰ παιδιά», τῆς εἶπε. «Ἐσὺ σὰ γυναίκα θὰ τὰ καταφέρῃς καλύτερα ἀπὸ μένα. Ἔχω ἐδῶ τί νούμερο ροῦχα καὶ παπούτσια φοροῦν τὰ παιδιὰ τῶν μουσικῶν μου (τῆς ἔβαλε στὸ χέρι μιὰ κόλλα διαγωνισμοῦ γεμάτη μὲ ἀριθμοὺς ποὺ τοὺς εἶχε γράψει ὁ ἴδιος). Κοίταξε νὰ κάνῃς καλὰ ψώνια.»

Τὰ δῶρα ἀγοράστηκαν καὶ ἡ μέρα τῆς διανομῆς τους ἦταν γιὰ τὸν μαέστρο μέρα εὐτυχίας. Τὸ πρόσωπό του, ἐκεῖνο τὸ ρουφηγμένο ἀπὸ τὴν πίκρα καὶ τοὺς στοχασμοὺς πρόσωπο, ἔλαμπε ὅπως θὰ ἔλαμπε πρὶν ἀπὸ μισὸ αἰῶνα τὸ πρόσωπο ἑνὸς ἀγοριοῦ δεκά

Περιοδ. ΕΚΛΟΓΗ
-4 ΔΕΚ. 1960

Στιγμὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου

a

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΘΕΟ

Τώρα ποὺ ἡ ἀπώλεια τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου πῆρε τὶς διαστάσεις της στὸ χρόνο, μπορεῖ κανεὶς νὰ κάμη μιὰ προσπάθεια γιὰ νὰ διώξη τὴν ὁμίχλη ποὺ σκέπαζε πάντα τὴ μορφὴ ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ χάρισε μὲ τὴν μπαγκέττα του στιγμὲς εὐτυχίας σὲ ὅλο τὸν κόσμο, χωρὶς νὰ μπορέση νὰ βρῆ τὴν εὐτυχία γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Αὐτὸ δὲν εἶναι εὔκολο. Εἶναι σὰ νὰ μπαίνης στὸ δωμάτιο κάποιου ποὺ ὅλοι τὸν νομίζουν νεκρό, ἀλλὰ ἐσὺ ξέρεις ὅτι εἶναι ὁλοζώντανος καὶ σὲ παρακολουθεῖ μὲ τὰ πονεμένα του μάτια. Ὁ Μητρόπουλος ἔδεχνε σπάνια τὸν ἑαυτό του καὶ τὰ περισσότερα κείμενα ποὺ γράφτηκαν μὲ τὴ φιλοδοξία νὰ σκιαγραφήσουν τὸν μεγάλο μαέστρο πέρασαν μακρυὰ ἀπὸ τὸν στόχο τους. Ἡ θέση του ἀπέναντι στὴν Τέχνη ἦταν στέρεη καὶ ξεκαθαρισμένη. Ἤξερε πάντα τί ἤθελε νὰ δώση καὶ ἡ ὀρχήστρα ποὺ διηύθυνε, κάτω ἀπὸ τὶς μαγικὲς κινήσεις τῆς μπαγκέττας του, ἔμοιαζε μὲ χωράφι ποὺ ἀλλάζει ξαφνικὰ χρῶμα, καθὼς ὁ ἄνεμος περνᾶ πάνω ἀπὸ τὰ στάχυα. «Ἔφτανε νὰ σὲ κοιτάξη στὰ μάτια, γιὰ νὰ καταλάβης πῶς ἔπρεπε νὰ παίξης», εἶπε ἕνας μουσικὸς μετὰ τὸ θάνατό του. Ἀλλὰ ἡ θέση του στὴ ζωὴ ἔμεινε τυλιγμένη σὲ μιὰ αἰνιγματικὴ ὁμίχλη μέχρι τέλους. Πολὺ λίγοι μποροῦν νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι ἤξεραν καλὰ τὸν μεγάλο μαέστρο καὶ ἴσως αὐτοὶ ποὺ τὸ ὑποστηρίζουν νὰ μὴν εἶναι πολὺ βέβαιοι γι' αὐτό. Ὁ Μητρόπουλος πέθανε 65 χρόνων, ἀλλὰ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴ ζωὴ ἦταν διαστικὸ καὶ ἀνήσυχο, καὶ οἱ φίλοι του ἔμειναν μὲ μιὰ αἴσθηση πικρῆς προσδοκίας.

Ὅταν ἔσβηναν τὰ χειροκροτήματα καὶ ἡ αἴθουσα ἄδειαζε σιγὰ - σιγά, ὁ Μητρόπουλος ἔβγαινε μόνος του ἀπὸ τὸ θέατρο καὶ ἀνακατευόταν μὲ τὸ πλῆθος. Πάντα, ὕστερα ἀπὸ κάθε κοντσέρτο, ἔνοιωθε πολὺ κουρασμένος. «Νοιώθω κάθε φορὰ σὰ μάνα ποὺ γέννησε τὸ στερνοπαίδι της», εἶπε κάποτε σὲ ἕνα φίλο του. Ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἀνώνυμο πλῆθος τοῦ ἔκανε καλό. Ἂν ποτὲ γυριστῆ ταινία μὲ θέμα τὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου μαέστρου, ἡ εἰκόνα αὐτὴ θὰ φέρη τὸν θεατὴ πολὺ κοντὰ στὸν Μητρόπουλο, ἴσως κοντύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη λεπτομέρεια: ὁ μαέστρος χωμένος στὸ βαρύ του παλτό, μὲ τὸν γιακᾶ ἀνασηκωμένο καὶ τὰ χέρια στὶς τσέπες, νὰ περπατᾶ ὁλομόναχος σὲ ἕνα πολυθόρυβο δρόμο. «Μοναξιά». Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνιμο θέμα τῆς ζωῆς του, τρεῖς νότες ποὺ τὸν συντρόφεψαν ἀπὸ τὴν ἐφηβεία του ὡς τὴ στιγμὴ τοῦ θανάτου του.

Ὁ πατέρας του δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήση νὰ γίνη μουσικός. Ἀλλὰ ἡ μητέρα του, ὠδηγημένη ἀπὸ τὸ ἔνστικτό της, φρόντιζε νὰ μαλακώση τὸν πατέρα καὶ νὰ τονώση τὸν ἀνήσυχο καὶ εὐαίσθητο γιό της στὰ πρῶτα του βήματα. Ἔμεναν σὲ ἕνα σπίτι στὸ Παλιὸ Φάληρο, στὴν ὁδὸ Τρίτωνος 19, ποὺ σώζεται ἀκόμη. Ἐκεῖ, σὲ ἕνα στενὸ καὶ ἀπομονωμένο δωμάτιο, ὁ Δημήτρης ἐρωτεύτηκε τὴ Μουσική. Τὸ πρῶτο ὄργανο ποὺ ἔμαθε νὰ παίζη ἦταν βιολί. Ἡ μητέρα του ἔφραζε μὲ πανὶ τὶς χαραμάδες τῆς πόρτας, γιὰ νὰ μὴν ἀκούη ὁ πατέρας καὶ συγχίζεται. Ἡ ἐπίδοσή του στὸ σχολεῖο ἦταν πολὺ μέτρια. Εἶχε μιὰ παθολογικὴ ἀδιαφορία γιὰ ὅλα τὰ μαθήματα, ἀλλά, πρὶν ἀκόμη βγάλη τὸ γυμνάσιο, κατάφερε νὰ σχηματίση μιὰ μικρὴ ὀρχήστρα μὲ νεαροὺς μουσικούς, ἀπὸ 12 ὡς 16 χρόνων. Ὁ Δημήτρης ἦταν ὁ μεγαλύτερος, εἶχε τὸ γενικὸ πρόσταγμα καί, φυσικά, ἦταν ὁ μαέστρος. «Τὸ περίεργο εἶναι πώς, ἐνῶ ἦταν δοσμένος ὁλόψυχα στὴ μουσική», ἀφηγεῖται τώρα ὁ γνωστὸς βιολονίστας κ. Φρ. Βολωνίνης, ποὺ ὑπῆρξε μέλος τῆς ὀρχήστρας ἐκείνης, «γινόταν ξαφνικὰ ἕνα παιδὶ ποὺ λαχταροῦσε νὰ παίξη». Ἄφηνε τὴν μπαγκέττα του γιὰ νὰ τρέξη στὸ δρόμο καὶ νὰ παίξη ἀμάδες, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα κουραζόταν καὶ γύριζε μὲ τὸ πρόσωπο μελαγχολικὸ καὶ συλλογισμένο στὶς παρτιτοῦρες του.

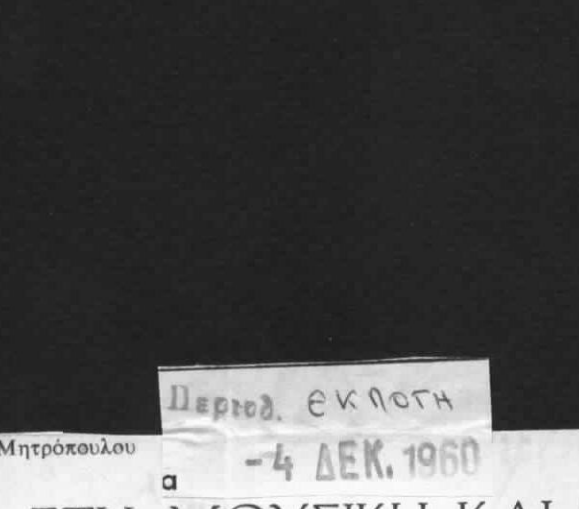

Λαχταροῦσε νὰ παίξη, μὰ δὲν μποροῦσε. Τὸν κυβερνοῦσε ἀπὸ τότε τὸ προαίσθημα μιᾶς ἀπροσδιόριστης, ἀλλὰ βαρειᾶς εὐθύνης. Αὐτὸ τὸ παιδί, ποὺ δὲν γεύτηκε ὅσο ἤθελε τὴν ξεγνοιασιά, τὸ παιδὶ ποὺ δὲν μεγάλωσε ποτέ, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πλευρὲς τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ποὺ θὰ πρέπει νὰ ἐρευνηθοῦν κάποτε. Ἦταν μιὰ σπίθα ποὺ σιγόκαιγε μέσα του γιὰ νὰ γίνη φλόγα τὰ Χριστούγεννα, ὅταν ἀνακατευόταν, γελαστὸς καὶ ξένοιαστος, ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ τῶν μουσικῶν του καὶ τοὺς μοίραζε δῶρα ἤ, κάποια ἄλλα βράδυα, ὕστερα ἀπὸ τὰ κοντσέρτα, ὅταν ἔλεγε στοὺς φίλους του: «Τί λέτε, πᾶμε στὸν κινηματογράφο νὰ δοῦμε κανένα περιπετειῶδες;» Ὁ κινηματογράφος ἦταν πάντα ἡ μεγάλη του ἀδυναμία (μὲ ἰδιαίτερη προτίμηση στὰ περιπετειώδη, ὅπου σκοτώνονται οἱ πάντες ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς θεατὲς) καὶ στὰ νειᾶτα του ἦταν ἀπὸ τοὺς τακτικώτερους πελάτες τοῦ «Ροζικλαίρ».

Ἴσως οἱ βιογράφοι του νὰ μπορέσουν νὰ βροῦν μιὰ ἐξήγηση τῆς μοναξιᾶς του σὲ ἕνα ἄτυχο ἔρωτα ποὺ δόνησε τὴν ψυχή του ὅταν ἦταν 23 χρόνων. Εἶχε τελειώσει τὸ Ὠδεῖο καὶ ὑπηρετοῦσε στὸ στρατό.

«Ἦταν ψηλὸς καὶ ξανθός, μὲ μπλὲ μάτια ποὺ ἀκτινοβολοῦσαν δύναμη καὶ θέληση». Τότε γνώρισε τὸν ἔρωτα στὸ πρόσωπο μιᾶς νέας καὶ ὄμορφης κοπέλλας, ποὺ γοητεύτηκε ἀπὸ τὴ δυνατή του προσωπικότητα. Ἴσως αὐτὴ ἡ κοπέλλα, ποὺ εἶναι σήμερα ὥριμη γυναίκα μὲ σημαντικὴ προσφορὰ στὴν Τέχνη, νὰ εἶναι ἡ μόνη ποὺ εἶδε τὸν ἀληθινὸ Μητρόπουλο. Τότε ἀκόμη ἡ πίκρα δὲν εἶχε χαράξει τὴν κέρινη μάσκα τοῦ προσώπου του. Πίστευε, ἀγωνιζόταν, ἐλπιζε. Ἀλλὰ ἡ γυναίκα ποὺ ἀγάπησε ἦταν ἀρκετὰ γενναία – ἢ ἀρκετὰ δειλὴ – γιὰ νὰ μὴ μείνη κοντά του. «Θὰ πετάξης ψηλὰ καὶ πρέπει νὰ εἶσαι μόνος σου γιὰ νὰ πετάξης καλά», τοῦ εἶπε. Ὁ Μητρόπουλος δὲν συγχώρησε ποτὲ αὐτὰ τὰ λόγια. Ἔφυγε γιὰ νὰ συνεχίση τὶς σπουδές του στὴ Γερμανία, ἀλλὰ ἡ σκέψη του γύριζε πάντα στὴν Ἑλλάδα.

απόκομμα κίσσιος της Ελληνίδος
-- ΔΕΚ. 1960

ΟΣΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΟΙ

Θὰ εἰποῦμε μιὰ σκέψι ποὺ μᾶς δημιούργησε ὁ θάνατος τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ἀφοῦ πρῶτα ἐκδηλώσωμε τὴ συμμετοχὴ καὶ τοῦ περιοδικοῦ μας στὴ βαθιὰ λύπη ποὺ προκάλεσε ὁ χαμός του σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Πρόκειται γι' αὐτοὺς ποὺ γίνονται μεγάλοι, σ' ὁποιοδήποτε τομέα, τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης, ἢ ἄλλης ἀνθρωπίνης ἐκδηλώσεως, μακρυὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους. Βέβαια αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι παύουν ν' ἀνήκουν πιὰ ἀποκλειστικὰ στὸν τόπο ποὺ τοὺς γέννησε καὶ γίνονται παιδιὰ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ὡστόσο δὲν πρέπει νὰ παύη ὁ τόπος τους νὰ τοὺς καμαρώνη καὶ νὰ τοὺς τιμᾶ—κι αὐτὸ ὄχι μόνον ὅταν πεθαίνουν.

Δὲν θέλομε νὰ εἰποῦμε ὅτι κάτι τέτοιο ἔγινε μὲ τὸ μεγάλο μουσικό, ὑπάρχουν ὅμως πολλοὶ ἄλλοι ἕλληνες, ἀνεγνωρισμένης ἀξίας καὶ μὲ πλούσια προσφορὰ στὴν ἀνθρωπότητα ποὺ ζοῦν στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ποὺ γι' αὐτοὺς ἴσως μόνον μετὰ τὸ θάνατό τους θ' ἀκούσωμε ἐγκωμιαστικὰ λόγια. (Ἂς ἀφήσωμε ὅτι κάτι τέτοιο γίνεται καὶ γι' ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν ἀνάμεσά μας).

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὀφείλουν, ὅλοι οἱ ἕλληνες ποὺ γίνονται μεγάλοι στὸ ἐξωτερικό, νὰ μὴ ξεχνοῦν τὸν τόπο ποὺ τοὺς γέννησε, παραμερίζοντας κάποτε καὶ μία δικαιολογημένη ἴσως πικρία ὅτι ἐδῶ δὲν ἀναγνωρίσθηκαν ἢ δὲν τοὺς παρεσχέθησαν τὰ μέσα ν' ἀναδειχθοῦν. Κι ἂς μὴν ξεχνοῦν ὅτι, ἂν κάποιοι μποροῦν τέλος πάντων νὰ συμβάλλουν στὴν ἀνόρθωσι αὐτῆς τῆς χώρας, εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔγιναν μεγάλοι, ἔστω καὶ μακρυά της.

Μ.Β.Κ.

ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΗΜΕΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1960

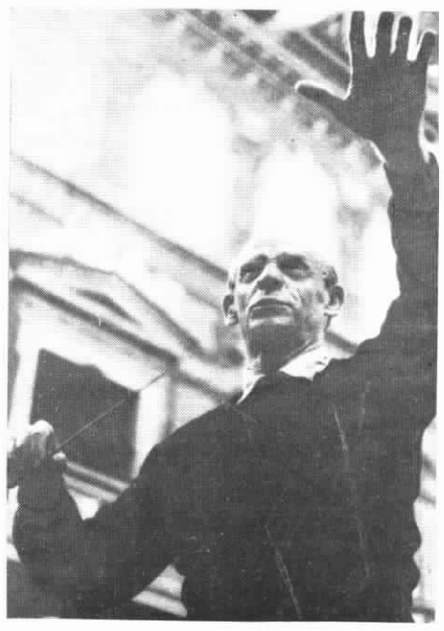

Dimitri

THE CONCERT

When I first listened to a Beethoven's symphony directed by Mitropoulos I got the feeling of a human being trying to break the bounds of earth by rising above human and natural laws.

I saw a battle taking place between the composer and the conductor. The conductor was trying to surpass the composer's genius, giving all his soul to that goal. I saw his powerful sensitive fingers trying to find their way. A man's whole life was contained between those anxious, tortured hands. The conductor won me over because he was trying to lose himself, while the composer had found his way through his deed. He took me with him in his difficult searching. I was living in another world. It was as though I was the one who was giving the battle.

I knew it would be very difficult to recreate an act like that symphony. I knew that was the reason why he chose that act as his battlefield. I knew without knowing him that he was Honor, a real human being. The body was nothing else but a means which would bring him to the top, to his top.

Allegro : the battle in full sway.

Andante can moto : A prayer. A cruel, poweful prayer.

The fingers are burning with the fever of life. Nothing can stop them. Not even a sweet *andante can moto*. The top is high. I cannot see it. Only he can because he chose it, he placed it there.

It is very high. So high that no human eye can see it. I did not see it but I thank him deeply for letting me imagine how far it is.

Very far. Somewhere near Eternity.

ANNA HEROPOULOU, V

Mitropoulos

THE ARTIST

When someone really great dies everybody talks about him. Newspapers and magazines are full of details about his life and career. Such was the case with Dimitri Mitropoulos. In our magazine, the *Sunny Days*, we didn't want to repeat what we had read in other papers. We wanted information from someone who had really known the great maestro.

Mrs. Katsoyannis, one of his closest friends, kindly accepted our request for an interview. She received us at her home in Kifissia and we offer her our deepest and sincerest thanks. Mrs. Katsoyannis spoke in a moved but calm way :

«Dimitri Mitropoulos seemed to be steadily drawing away from the world and wordly things. This tendency was particularly vivid in the last year of his life. He seemed very remote from everything, except his art; all his energy, all his life were centered around music; he wanted music to be the personification of perfection. He was never satisfied with himself; even when a standing audience clapped mad with enthusiasm, he remained calm and impassive. He didn't feel he had reached the heights he wanted. He expected more and more from himself. Only once did I see him pleased with himself and the performance he had given. It was in Vienna last summer where he conducted Verdi's «La Forza del Destino.» When we, his friends, told him what an exceptional performance it had been, he remarked, «A performance like that is a gift from Heaven.» When asked, even the singers couldn't say what it was that had urged them to sing so exultantly that particular night. Perhaps it was his quality of inspiring the performers. One of the musicians, when asked why the orchestra had been so perfect under Mitropoulos and not so good under another conductor, observed, «If we played like that under all conductors, we would be dead before the end of each concert!»

In America, the efficiency and the seriousness with which concerts and performances were faced and organized, satisfied Mitropoulos, but he missed his friends and Greece to an extreme degree. More than anything, he missed the mountains of his homeland, which he had explored in detail and adored. In a letter to me, he said, «Sometimes I wish I were a shepherd, so that I could see them, walk on them, and touch their soil.» He often remarked that by leaving Greece «he had sacrificed his soul to his art.»

At the end of our conversation Mrs. Katsoyannis said, «What is the most important and most wonderful thing about Dimitri Mitropoulos is that he was as great a man as he was an artist.»

HELEN MATHEOPOULO, VI

Ιωαννινα
Πρωϊνὴ Λόγος
-9 ΔΕΚ. 1960

Ο ΕΚΛΙΠΩΝ ΜΕΓΑΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὅπως τὸν εἶδαν οἱ Ἀμερικανοί

Ἐνδιαφέρον ἄρθρον τῆς κριτικοῦ ΛΙΝΤΑΣ ΚΕΝΤ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ.— «Ὁ ἐπόμενος Μπάχ ἢ Μπετόβεν θὰ γεννηθῆ στὴν Ἀμερική». Αὐτὴ ἡ τάφο του ἀλλὰ νὰ συμβάλλουν πρόβλεψις ποὺ ἔκαμνε ὁ ἀποθα- στὴν ἵδρυση ἑνὸς Ταμείου ποὺ ἡ

Ὁ Δημήτριος Μητρόπουλος

νὼν Δημήτρης Μητρόπουλος πρὶν πολλὰ χρόνια ἄρχισε τώρα μὲ τὸ θάνατο τοῦ διεθνοῦς φήμης μαέστρου νὰ κερδίζη ἔδαφος καὶ πιθανὸν νὰ γίνη πραγματικότης. Λέμε μὲ τὸν θάνατό του διότι ὁ Μητράπουλος παρεκάλεσε ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιθυμοῦν μέριμνά του θὰ εἶναι ἡ συγκέντρωσις καὶ προβολὴ τῶν Συνθέσεων Ἀμερικανῶν μουσουργῶν.

Ἡ σκέψις του αὐτὴ χαρακτηρίζει τὸν μετριόφρονα καὶ γλυκομίλητο Ἕλληνα ποὺ ἦλθε πρὸ 24ετίας στὴν χώρα αὐτὴν καὶ ἐκέρδισε τὴν συμπάθειαν ὅλων ποὺ τοῦ μίλησαν ἢ ποὺ τὸν ἄκουσαν.

***

Ἡ εὐγενική του στάσις καὶ ὁ σεβασμός του πρὸς τὸν ἄλλο πάντοτε κατέπλησσε τοὺς συναδέλφους του μουσικούς. Τὸ 1936 ὁ Μητρόπουλος παρ' ὅλο ποὺ ἦταν διάσημος ὡς μαέστρος καὶ πιανίστας σέ ὅλην τὴν Ἀμερική, ἡ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Βοστώνης ποὺ τὸν προσεκάλεσε νὰ τὴν διευθύνη ἔδειξε σημεῖα δυσπιστίας ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοσή του. Αὐτὸ ὅμως καθόλου δὲν τὸν ἐπηρέασε καὶ οὐδεμία ἔκφρασις δυσαρεσκείας του ἐσημειώθη.

Ἐναπόκειτο ὅμως στὴν Μινεάπολη νὰ τὸν γνωρίση καλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπο καὶ ὡς μουσικό. Προσκληθεὶς σ' αὐτὴν τὴν δομβοῦσα μητρόπολη τοῦ Μεσοδυτικοῦ τμήματος τῆς Ἀμερικῆς, ἔπειτα ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες του στὴν Βοστώνη, ἔγινε Διευθυντὴς τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας της τὸ 1937 καὶ δ ετήρησε αὐτὴν τὴν θέση ἕως τὸ 1949. Στὸ διάστημα αὐτὸ κατώρθωσε νὰ δημιουργήση ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα «σύνολα» τῆς χώρας καὶ τόσο ἀγάπησε τὴν πόλη καὶ τοὺς κατοίκους της ποὺ ἀπέρριψε πολὺ εὐνοϊκώτερες προσφορὲς ἀλλαχοῦ.

Ἡ ἁπλότης του ἦταν ἐνδεικτικὴ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρός. Φοροῦσε κοστούμια σπόρ, σὲ τίποτα δὲν διέφερε ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του, συμμετεῖχε σὲ ἐμφανίσεις μουσικῆς τζάζ τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ δι' ἀναψυχὴ παρακολουθοῦσε ἀμερικανικὲς ταινίες. Τὸ 1946 ἔγινε Ἀμερικανὸς πολίτης.

***

Ἰδοὺ καὶ μία ἄλλη πλευρὰ τοῦ ἑαυτοῦ του ποὺ ἐπρόδιδε ἕνα ἰσχυρότατο θρησκευτικὸ μυστικισμό. Ἀπὸ μικρὸς ἤθελε νὰ γίνη μοναχὸς ἀλλὰ ἄλλαξε σκέψη ὅταν ἡ ἐκκλησία δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ παίζη μουσικὰ ὄργανα. Πάντοτε ζοῦσε μία ἀπλῆ σχεδὸν μοναστικὴ ζωὴ καὶ ἐπὶ ἕνα διάστημα στὴν Μιγνεάπολη εἶχε ἕνα μικρὸ δωμάτιο στὸν χῶρο τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ κοινωνικὸς στρόβιλος δὲν ἦταν στὸν τύπο του. Τὸ ἐδήλωσε στὴν κοινωνία τῆς πόλεως ποὺ ἐσεβάσθη τὴν ἐπιθυμία του.

Πάντοτε ὅμως εὕρισκε καιρὸ νὰ συζητᾶ μὲ τὴν νεολαία. Ἔδινε ἐνθάρρυνση καὶ συμβουλές, βοηθοῦσε τοὺς σπουδαστὰς στὴν μελέτη τους καὶ συνθέτας μὲ ταλέντο χρηματικὰ οὕτως ὥστε ἀπερίσπαστοι νὰ γράφουν μουσική. Στὶς περιοδεῖες του ἔβαζε σὲ ἕνα σάκκο ὅλα ὅσα τοῦ ἐχρειάζοντο καὶ τὸν χρησιμοποιοῦσε διὰ προσκέφαλο ὅταν ἐκουράζετο. Κάποτε ὅταν ἡ ὀρχήστρα ἔφθασε μὲ καθυστέρηση στὸν προορισμό της ὁ Μητράπουλος ἐπήδηξε στὴν σκηνὴ καὶ ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὸ ἀκροατήριο ἐβάρησε στὴν τακτοποίησή της.

Ἕνα καλοκαίρι τοῦ Πολέμου ὅταν ἐθελοντικὰ ἔγινε μέλος μιᾶς ὁμάδος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ποὺ μὲ αὐτοκίνητα περιώδευε συλλέγοντας αἷμα, ἠρωτήθη διατὶ τὸ ἔκαμνε αὐτό. Ἀπήντησε: «Πάντοτε αἰσθανόμουνα κάποια ἀμηχανία ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἡ καλλιτεχνική μου ἐργασία εἶχε ἀρκετὴ ἀξία στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου. Ἐμεῖς ποὺ ἀνήκουμε στὴν σφαῖρα τῆς διανοήσεως καὶ τῆς τέχνης διατρέχουμε πάντοτε τὸν κίνδυνο νὰ χάσουμε τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸν κοινὸ ἄνθρωπο».

Πάντως ὁ Μητράπουλος δὲν ἔχασε αὐτὴν τὴν ἐπαφὴ ὅταν ἐτοποθετήθη στὴν πλέον περίβλεπτο θέση τοῦ μουσικοῦ κόσμου. Ὅταν δηλαδὴ ἔγινε Διευθυντὴς τῆς Φιλαρμονικῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης.

Τὸ εὐγενὲς πρᾶον τοῦ χαρακτῆρος του δὲν ἐσήμαινε καὶ ἀδυναμία. Δὲν ἔκαμνε πάντοτε ὅ,τι τοῦ ἐλέγετο. Ὑπῆρξε ἕνας δυναμικὸς ἡγέτης μὲ ἔντονη τὴν συναίσθηση εὐθύνης του στὴν μουσικὴ τοῦ καιροῦ του καὶ πίστευε ὅτι οἱ σύγχρονοι συνθέτες πρέπει νὰ ἔχουν ὅλην τὴν εὐκαιρία νὰ ἀκουσθοῦν. Κατὰ τὴν 8ετίαν μὲ τὴν Φιλαρμονικὴ ἐπαρουσίασε πολλὲς νέες ἐργασίες καὶ παραλλήλως ξαναζωντάνεψε πολλὰ δύσκολα ἀριστουργήματα ὅπως τοῦ Μπέργκ καὶ τοῦ Σένμπεργκ.

Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐδείχθη ποῖος ἦτο. Παρ' ὅλο ποὺ ἡ κλίσις ἦταν στοὺς σύγχρονους, ὑπῆρξε συνάμα περιστικὸς ἑρμηνευτὴς τῶν παλαιῶν ρωμαντικῶν συνθετῶν. Μὲ τὴν σπουδή του νὰ πλησιάση περισσότερο τὸ ἀκροατήριο μὲ καλὴ μουσική, ἐδέχθη καὶ ἐπὶ δύο ἑβδομάδες ἔκαμνε τέσσερες ἐμφανίσεις τὴν ἡμέρα ἐκτελῶν σὲ ἕνα κινηματοθέατρο τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ κανεὶς δὲν ἦταν πιὸ ἐνθουσιασμένος ἀπὸ αὐτὸν ποὺ διεπίστωσε ὅτι τὸ κοινὸν ἄκουγε μὲ τόση προσοχὴ καὶ ἀντίληψη σὰν τὸ καλύτερο κοινὸ τῶν συμφωνικῶν συναυλιῶν.

Ἡ συμπεριφορά του πρὸς τὰ μέλη τῆς ὀρχήστρας ἦταν συμπεριφορὰ συναδέλφου. Στὰ τελευταῖα χρόνια, λόγω τῆς κακῆς του ὑγείας, ἀφιέρωσε περισσότερο χρόνο στὴν Μετροπόλιταν Ὄπερα παρὰ τὶς ἐμφανίσεις του στὴν Φιλαρμονικὴ, παρ' ὅλο ποὺ ἡ σαιζὸν 1959—60 ἦταν κουραστικὴ δι' αὐτὸν. Στὰ μέσα Δεκεμβρίου 1959 ξαναγύρισε στὴν Φιλαρμονικὴ καὶ διηύθυνε 4 ὄπερες.

Οἱ λάτρεις τῆς μουσικῆς δὲν θὰ ξαναδοῦν αὐτὴν τὴν ὑψηλὴ ἔντονη μορφὴ νὰ διευθύνη καὶ συνήθως χωρὶς μπαγκέττα. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ποὺ τοὺς ἐβοήθησε πολὺ δύσκολα θὰ τὸν ξεχάσουν τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο.

From
DEC 1 1961
NEWS & COURIER
Charleston, S. C.

Sole heir to the estate of the late conductor Dimitri Mitropoulos is James Dixon, conductor of the Symphony Orchestra and Symphonic Wind Ensemble at the New England Conservatory of Music in Boston.

For 10 years Mr. Dixon was the close friend as well as student of the Mr. Mitropoulos, who took an active interest in the younger man's career as conductor of the Seventh Army Symphony in Germany, the State University of Iowa orchestra, and more recently at the New England Conservatory.

Mitropoulos had first become interested in Mr. Dixon's musical talent as a result of hearing a tape recording of his trumpet playing as a high school student. They were later introduced through mutual friends.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΑΣΤΕΚΟΥΝ ΣΕ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Γυναῖκα
7 ΔΕΚ. 1960

Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος σὲ μιὰ «δοκιμή».

Οἱ τελευταῖες νότες τῆς μουσικῆς σβήνουν, ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ κόσμου ξεσπάει σ' ἀτέλειωτα χειροκροτήματα, «μπράβο», «μπίς», δονοῦν τὴν αἴθουσα. Ἕνας ἄνδρας ἢ μιὰ γυναίκα στέκεται ἐκεῖ πάνω, στὴ σκηνή, εἴτε ἀνάμεσα στοὺς μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας ποὺ διηύθυνε, εἴτε μπροστὰ στὸ πιάνο του, εἴτε κρατώντας στὰ χέρια τὸ βιολὶ ἢ τὸ βιολοντσέλο, ποὺ μάγεψε τὸν κόσμο. Εἶναι σὰ νὰ κατεβαίνη ἀπὸ ἕναν ἄλλον κόσμο, ἀπὸ κάποια ἄγνωστα ὕψη, σὰ νὰ ξυπνάη ἀπὸ κάποιο ὄνειρο. Χαμογελάει, ὑποκλίνεται, εὐχαριστεῖ τὸ κοινό.

Τοὺς χειροκροτοῦμε, τοὺς θαυμάζουμε ἀφάνταστα, τοὺς ἀποθεώνουμε. Τ' ὄνομά τους πετάει σ' ὅλων τὰ στόματα, σ' ὅλες τὶς ἐφημερίδες δημοσιεύεται ἡ φωτογραφία τους, ἡ φήμη τους ἁπλώνεται παντοῦ... Ἀλλὰ τάχα σκεφθήκαμε ποτὲ ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἄγνωστες ἡρωῒδες ποὺ φέρανε στὸν κόσμο αὐτοὺς τοὺς ἡμίθεους, ποὺ ἐμόχθησαν—καὶ ἴσως στερήθηκαν τὰ πάντα—γιὰ νὰ τοὺς μορφώσουν καὶ νὰ τοὺς ἀναδείξουν, ὅλες αὐτὲς ποὺ τοὺς παραστέκονται σιωπηλές, ὑπομονετικές, ὑποτακτικές, πολύτιμες φίλες, ἀκοίμητοι φύλακες, ἕτοιμες σὲ κάθε στιγμὴ νὰ θυσιασθοῦν γιὰ τὴν ἡσυχία τους, τὴν ἄνεσί τους, τὴ δόξα τους;

Μητέρες καὶ γυναῖκες καλλιτεχνῶν. Πόσα σᾶς χρωστᾶμε! Καὶ ὅμως, ἀκόμα καὶ τ' ὄνομά σας μένει ἄγνωστο τὶς περισσότερες φορές, κι' οὔτε κἂν μαντεύουμε, οὔτε ἀναλογιζόμαστε τὶς ἀγωνίες, τὰ ξενύχτια, τὶς θυσίες σας, οὔτε κἂν σκεπτόμαστε πώς, αὐτὴ τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ ἀποθεώνουμε τὸν καλλιτέχνη, πίσω ἀπ' τὰ παρασκήνια ἡ κρυμμένη σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αἴθουσας, χλωμή, τρέμοντας, μὲ τὴ λαχτάρα στὴν καρδιά, στέκεται μιὰ γυναίκα ποὺ κι' ἡ ἴδια δὲν ξέρει τί εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο ἀπ' τὰ συναισθήματα ποὺ τὴν σπαράζουν ὅλες αὐτὲς τὶς ὧρες: ἡ ἀγωνία της γιὰ τὴν ἐπιτυχία ἢ ἡ περηφάνειά της;

Σὲ λίγο, τὰ παρασκήνια γεμίζουν κόσμο. Ὅλοι θέλουν νὰ δοῦν ἀπὸ κοντὰ τὸν καλλιτέχνη ἢ τὴν καλλιτέχνιδα, ὅλοι θέλουν νὰ τοῦ σφίξουν τὸ χέρι, νὰ τοῦ ἐκφράσουν τὸ θαυμασμό τους.

Ἐκεῖνος χαμογελάει εὐτυχισμένος, προσπαθεῖ ν' ἀπαντήση σ' ὅλους. Κι' ἐδῶ πάλι, σὲ μιὰ γωνιά, χωρὶς τὶς περισσότερες φορὲς νὰ τὴν προσέξη κανένας, στέκεται μιὰ γυναίκα ποὺ λαχταράει νὰ φύγουν πιὰ ὅλοι, γιὰ νὰ μπορέση νὰ σφίξη στὴν ἀγκαλιά της τὸ λατρευτὸ αὐτὸ πλάσμα, νὰ πάρη ἔτσι τὴ μοναδική της ἀνταμοιβὴ γιὰ μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς ἀφοσίωσι, αὐταπάρνησι, ἀγωνία... Ποὺ θὰ ξαναρχίσουν πάλι αὔριο... γιὰ νὰ κρατήσουν ὅσο θὰ κρατήση στὴ ζωὴ τὸ ἀντικείμενο τῆς λατρείας τους, ὁ γυιός, ὁ σύζυγος ἢ ὁ ἀχώριστος φίλος, ὁ καλλιτέχνης.

Κάποτε, ἡ ζωή, ποὺ εἶναι τόσο περίπλοκη, κρατάει μακρυὰ τὴ μάνα ἢ τὴ γυναίκα: Ὁ καλλιτέχνης ἔχει ἀνοίξει τὶς φτεροῦγες του, πετάει σὲ ξένες χῶρες. Κι' ἐκείνη μακρυά του, ἀκολουθώντας τον μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς της, κάθεται δλομόναχη σ' ἕνα ἔρημο σπίτι, σφίγγει τὴν καρδιά της, τὸν παρακολουθεῖ νοερά, κυττάζοντας ἕνα ρολόϊ: «τώρα ἀρχίζει... τώρα χειροκροτοῦν... Ἄχ, πότε θἄχω εἴδησι;... Θἄχω τηλεγράφημα;...»

Ποιὸς ἀναλογίστηκε ποτὲ τὶς ἀγωνίες καὶ τὶς λαχτάρες ποὺ περνοῦν ὅλες αὐτὲς οἱ μητέρες, ὅλες αὐτὲς οἱ γυναῖκες;

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μοὔρχονται στὸ νοῦ, τώρα μὲ τὸ θάνατο τοῦ μεγάλου Ἕλληνα ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου κι' ὁ νοῦς μου, ἀνατρέχοντας στὰ παληά, θέλει ν' ἀφιερώση εὐλαβικὰ λίγα λόγια στὴ μεγάλη ἐκείνη γυναίκα, ποὺ τὸν ἔφερε στὸν κόσμο, στὴν Ἀγγελικὴ Μητροπούλου, ποὺ ὑπῆρξε ἡ πρώτη ποὺ ἔνοιωσε τὴ μεγαλοφυΐα τοῦ γυιοῦ της καὶ τὴ βοήθησε καὶ τὴν προώθησε ὅσο μποροῦσε.

Ἦταν μιὰ μεγάλη, ἀληθινὴ κυρία, ἀλλὰ μὲ τὴν περιωρυσμένη μόρφωσι τῆς ἐποχῆς της. Ὁ πατέρας τοῦ Μητρόπουλου ἦταν δερματέμπορος κι' ἐπιθυμοῦσε—σὰν ὅλους τοὺς πατέρες—νὰ τὸν διαδεχθῆ ὁ γυιός του στὴ δουλειά του. Ἀλλὰ ἡ μητέρα εἶχε ἄλλες, διαφορετικὲς ἀπὸ τοῦ συζύγου της φιλοδοξίες γιὰ τὸ γυιό της. Κάποτε εἶχε σκεφθῆ νὰ τὸν κάνη ἀξιωματικὸ τοῦ Ναυτικοῦ, κάποτε διπλωμάτη, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ φάνηκε τὸ μουσικό του ταλέντο, κάθε ἄλλη σκέψι ὑποχώρησε κι' ἡ μάνα δὲν σκέφθηκε παρὰ πῶς νὰ ὑποβοηθήση καὶ ν' ἀναπτύξη τὸ ταλέντο του, ἐνάντια στὴ γνώμη τοῦ πατέρα, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ἀνεχθῆ τὸ γυιό του «μουζικάντη»...

Πολλὰ γράφηκαν αὐτὸ τὸν καιρὸ γύρω στὴ μορφὴ τοῦ μεγάλου μαέστρου, ποὺ τόσο πρόωρα ἔχασε ἡ Ἑλλάδα κι' ὅλος ὁ κόσμος. Μὰ ὅλοι οἱ ἀρθρογράφοι ξεχνοῦν ἢ δὲν ξέρουν ποιὲς ἦταν οἱ πρῶτες σπουδὲς τοῦ Μητρόπουλου. Ναί, βέβαια, τὰ ταχτικά του μαθήματα στὸ πιάνο καὶ τὴ σύνθεσι, τὰ πῆρε στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν, ἀλλὰ στὸ Ὠδεῖο μπῆκε μὲ τὴν πιανιστικὴ τεχνική του ἤδη ἀνεπτυγμένη, χάρις στὶς φροντίδες τῆς μητέρας του: Κείνη τὴν ἐποχή, ὑπῆρχε στὴν Ἀθήνα ἕνας Ἰταλὸς πιανίστας, ὀνόματι Ντελμπούνο πού, ἂν δὲν ἦταν σπουδαῖος μουσικός, εἶχε κάνει, ὡς τόσο, μεγάλο ὄνομα. Αὐτὸν διάλεξε γιὰ δάσκαλο τοῦ γυιοῦ της ἡ Ἀγγελικὴ Μητροπούλου κι' αὐτὸς ὑπῆρξε ὁ πρῶτος «ὁδηγὸς» τοῦ νεαροῦ ταλέντου.

Συνάμα, αὐτὴ ἡ θαυμαστὴ μάνα, νοιώθοντας πὼς ἕνας καλλιτέχνης γιὰ νὰ «φτάση», γιὰ νὰ ὁλοκληρωθῆ, πρέπει νἄναι καὶ πλατειὰ μορφωμένος, φρόντιζε καὶ γιὰ τὴν πνευματική του καλλιέργεια: οἱ καθηγητὲς μπαινοβγαίνανε στὸ σπίτι—γαλλικά, γερμανικά, ἰταλικά, ἰδιαίτερα μάλιστα ἡ μητέρα ἐπέμενε στὰ γερμανικὰ μὲ τὸ προαίσθημα πὼς στὴ Γερμανία θἄκανε τὰ πρῶτα του βήματα ὁ γυιός της.

Τώρα, πῶς αὐτὴ ἡ ἁπλῆ ἀστή, ἔνοιωσε τὸ ταλέντο τοῦ παιδιοῦ της καὶ τὶς ὑποχρεώσεις της ἀπέναντι σ' αὐτό, σὲ σημεῖο ποὺ νὰ τοῦ ἀφοσιωθῆ ὁλόψυχα, καὶ νὰ τὸ προωθήση, παρὰ τὴν ἀντίθεσι τοῦ συζύγου της, καὶ μάλιστα... κρυφὰ ἀπ' αὐτόν, πρέπει νὰ τὸ ἀναζητήσουμε στὸ θαῦμα τῆς ἀπόλυτης μητρικῆς στοργῆς ὡδηγημένης ἀπ' τὸ Θεό. Στὴ μεγάλη διαίσθησι ποὺ ἔχουν οἱ μητέρες γιὰ τὰ παιδιά τους ποὺ τὰ γνωρίζουν καὶ τὰ παρακολουθοῦν μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, ὥρα μὲ τὴν ὥρα, καλύτερα, προσεκτικώτερα ἀπ' ὅ,τι οἱ πατεράδες.

Ἡ Ἀγγελικὴ Μητροπούλου δοκίμασε δυὸ μεγάλες πίκρες: νὰ χάση μιὰ κόρη σὲ ἡλικία 19 ἐτῶν καὶ τὸν σύντροφο τῆς ζωῆς της, τὸν ἄνδρα της. Ἀπὸ τότε ἀφοσιώθηκε ὁλοκληρωτικὰ στὸ γυιό της. Στὸ Μητρόπουλο. Ἔτσι τὸν ἔλεγε. «Ὁ Μητρόπουλος». Γι' αὐτὴν δὲν ἦταν παρὰ ὁ Μητρόπουλος. «Ὁ Μητρόπουλος, ξέρεις, διευθύνει στὸ Παρίσι...» ἢ «Ὅταν ἔρθη ὁ Μητρόπουλος...» ἢ «ἔλα νὰ δῆς τί γράφουν οἱ ἐφημερίδες γιὰ τὸ Μητρόπουλο...».

Καὶ ἦρθαν οἱ μέρες τῆς δόξας κι' οἱ μέρες τῶν γηρατειῶν γιὰ τὴ μάνα. Ὁ Μητρόπουλος μακρυά, ἡ μητέρα μονάχη στὸ σπίτι της, στὸ Παληὸ Φάληρο, μὲ τὴν καρδιὰ καὶ τὴ σκέψι στὸ γυιό της, νὰ τὸν παρακολουθῆ νοερὰ σὲ κάθε του καινούργια ἐπιτυχία, σὲ κάθε του θρίαμβο. Προτήτερα, ὁ Θεὸς τῆς εἶχε ἐπιτρέψει νὰ τὸν καμαρώση ἐδῶ, στὴν Ἀθήνα, ὅταν διηύθυνε τὴ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Παρακολουθοῦσε τὶς ἑρμηνεῖες του, γεμάτη ἀγωνία, γεμάτη συγκίνησι, μένοντας ὅμως πάντα παράμερα, χωρὶς νὰ ἐμφανίζεται ποτὲ ἀνάμεσα στὸν κόσμο ποὺ μαζευόταν πάντοτε γύρω του μετὰ τὶς συναυλίες.

Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ὁ Μητρόπουλος, παιδὶ ἀκόμα, εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία νὰ ἀφιερωθῆ στὴ θρησκεία. Εἶχε μιὰ ἰσχυρὴ κλίσι στὸν ἀσκητισμό. Ἡ μητέρα του δὲν ἀντιστάθηκε. Τὸν ἄφησε ἐλεύθερο. Ἐπεκράτησε ὅμως στὸ τέλος μέσα του ὁ μουσικός, ὅπως σωστὰ εἶχε προβλέψει ἡ μητέρα του.

Ἀπ' τὴ μητέρα του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶχε κληρονομήσει τὴν παροιμιώδη καλωσύνη του, ὅπως εἶχε κληρονομήσει κι' ὅλα της τὰ ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικά: Σπάνια ἕνα παιδὶ ἔμοιαζε τόσο τῆς μητέρας του ὅσο ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἀπ' τὴ μητέρα του εἶχε πάρει τὰ ξανθὰ μαλλιὰ—ποὺ τόσο γρήγορα ἔχασε—τὰ φωτεινὰ γαλανὰ μάτια, τὸ λυγερὸ ψηλὸ ἀνάστημα.

Ἡ Ἀγγελικὴ Μητροπούλου πέθανε χωρὶς νὰ ξαναϊδῆ τὸ γυιό της. Ἦταν τὰ μαῦρα χρόνια τῆς Κατοχῆς κι' ὁ Μητρόπουλος βρισκόταν στὴν Ἀμερική. Ἀλλὰ ἔκλεισε τὰ μάτια της ἱκανοποιημένη, εὐτυχισμένη, μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ γυιοῦ της, ποὺ γιὰ τὴ δόξα του εἶχε τόσο μοχθήσει...

Α. Λ.

ΒΗΜΑΤΟΣ
10 ΔΕΚ. 1960

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ Η ΟΠΕΡΑ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ ΤΙΜΟΥΝ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Σήμερον, 6 μ.μ., κατὰ τὴν διάρκειαν ἐκτάκτου συνεδρίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀφιερωμένης εἰς τὴν μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας, θὰ ὁμιλήση ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ συνθέτης κ. Πέτρος Πετρίδης, μὲ θέμα: «Ἡ καλλιτεχνικὴ προσωπικότης τοῦ Μητρόπουλου».

Ἐξ ἄλλου, πληροφορούμεθα ἐκ Βιέννης ὅτι, μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐκδηλώσεων πένθους διὰ τὸν θάνατον τοῦ κορυφαίου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ, τὸ πρόγραμμα τῆς Κρατικῆς Ὄπερας περιελάμβανε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ παρελθόντος μηνὸς φωτογραφίαν τοῦ Μητρόπουλου καὶ τὸ κατωτέρω κείμενον τοῦ διακεκριμένου μουσικοκριτικοῦ Κρίστλ Σαϊνφελντ:

«Στὶς 2 Νοεμβρίου 1960 πέθανε στὸ Μιλάνο ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Κατὰ τὴν πρόβα μιᾶς συναυλίας. Καταμεσίς τῆς μουσικῆς, ποὺ ἦταν ἡ ζωή του, κλήθηκε νὰ ἐγκαταλείψη τοῦτον τὸν κόσμο. Ὅπως τοῦ δόθηκε ἡ χάρη νὰ βρῆ στὴν μουσικὴ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς ζωῆς του, ἔτσι τοῦ δόθηκε καὶ ἡ χάρη νὰ πεθάνη μέσα σὲ μουσική. Χωρὶς νὰ πονέση καὶ χωρὶς νὰ ὑποφέρη. Ὅπως ὁ Θάνατος, στὸ ἔργο τοῦ Χόφμανσταλ, βρίσκει τὸν Γιέντερμαν καταμεσίς στὸ συμπόσιό του καὶ τοῦ ἀκουμπάει τὸ χέρι πάνω στὴν καρδιὰ καὶ τὸν ἀφήνει μαρμαρωμένο, ἔτσι συνέβη καὶ μὲ τὸν Μητρόπουλο: Ὁ Θάνατος ἔβαλε τὸ χέρι πάνω στὴν καρδιά του. Ὀρθόστητος, μαρμαρωμένος σὰν κολῶνα, στάθηκε μιὰ στιγμὴ ἀσάλευτος. Τὸ αὐτί του ἄκουγε ἀκόμα τὸν ἀπόηχο τῆς μουσικῆς τοῦ Μάλερ πού ἐπροβάριζε, μὰ τὸ ὅλέμμα του πήγαινε κιόλα στὸ κενό. Ὕστερα τσάκισε. Ὁ κόσμος εἶχε γίνει φτωχότερος κατὰ ἕνα μεγάλον ἄνδρα.

»Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος δὲν ἦταν μονάχα ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ξεχωριστοὺς ἀρχιμουσικούς, ἕνα φαινόμενο δικαίως παροιμιώδους μνήμης, τοῦ ὁποίου οἱ ἑρμηνεῖες μουσικῶν ἔργων, τόσο τῆς Ὄπερας ὅσο καὶ τῆς Συναυλίας, θὰ μείνουν ἀλησμόνητες καὶ μάλιστα θὰ περάσουν στὴν Ἱστορία τῆς Μουσικῆς. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἐπίσης ἕνας καλὸς ἄνθρωπος, πάντα ἕτοιμος νὰ βοηθήση τὸν πλησίον του, καὶ πρὸ πάντων γεμάτος ταπεινοφροσύνη μπροστὰ στὸν Θεό καὶ στὰ πλάσματά του, καθὼς καὶ μπροστὰ στὴν Τέχνη. Καὶ τοῦτο ἀσφαλῶς τὸ ἔνιωσε ὁ καθένας ποὺ εἶδε ποτὲ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο πάνω στὰ βάθρο τοῦ ἀρχιμουσικοῦ καὶ ποὺ δέχθηκε καὶ μὲ τὸ αὐτί καὶ μὲ τὴν καρδιὰ τὴν μουσικὴ ποὺ ἑρμήνευε Ἐκεῖνος».

«ΤΑ ΝΕΑ» ΔΕΥΤΕΡΑ, 12 Δεκεμβρίου 1960

ΑΝΤΙ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ... ΕΞΑΨΑΛΜΟΣ

Ὁ ὁμιλητὴς τῆς Ἀκαδημίας ἐπέκρινε τὸν Μητρόπουλο!

ΕΝ ΜΕΣΩ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΥΣΦΟΡΙΑΣ

Ὁ μουσουργὸς Πέτρος Πετρίδης πού ἀνέλαβε ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὡς μέλος της, νὰ ὁμιλήσῃ στὸ ὀργανωθὲν προχθὲς στὶς 6 τὸ ἀπόγευμα, στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Ἱδρύματος, φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ἐβδομιούργησε τελικῶς μέ τὸν λόγο του «Ἡ καλλιτεχνικὴ προσωπικότης τοῦ Μητρόπουλου» ἕνα πρώτου μεγέθους σκάνδαλον, πού ἐκθέτει ὄχι μόνον τὸν ἴδιο ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀκαδημία, δεδομένου ὅτι μὲ τὸν λόγο του αὐτὸν κάθε

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Π. Πετρίδης ἐνῶ ὁμιλεῖ διά τὸν Μητρόπουλο

ἄλλο παρά ἀπέτισε τὸν ὀφειλόμενο φόρο τιμῆς εἰς μνήμην τοῦ ἀλησμόνητου μεγάλου Ἕλληνος μαέστρου.

Ἐμπρὸς εἰς ἕνα ἔκπληκτο ἀκροατήριο 200 περίπου ἀτόμων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης κ. Κων. Καλλίας, ὁ ἐκπροσωπῶν τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας διευθυντὴς Γραμμάτων καὶ Θεάτρου κ. Γ. Κουρνοῦτος, ὁ πρώην πρωθυπουργὸς κ. Κωνστ. Τσαλδάρης, ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Π. Μπρατσιώτης καὶ Ἀκαδημαϊκοί, ὅπως οἱ κ. κ. Πουλίτσας, Μαριδάκης, Φωκᾶς, Βενέζης, Ἀθανασιάδης — Νόβας, Ζέρβας, Κουγέας, Χωρέμης, Καρούσος καθὼς ἐπίσης ὁ εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Κιουσόπουλος, οἱ μουσουργοὶ καὶ μαέστροι κ. κ. Φαραντάτος, Εὐαγγελάτος, Σκλάβος, Βαβαγιάννης, Παρίδης, Παλλάντιος καὶ ἄλλοι, ὁ κύριος ἐκτελεστὴς τοῦ φιλολογικοῦ μνημοσύνου μουσουργὸς Πέτρος Πετρίδης, ἄρχισε νὰ ὁμιλῇ, κάθε ἄλλο παρά μὲ σεβασμό, μπροστὰ στὴν τέφρα του, γιὰ τὴν ζωή καὶ τὸ ἔργο τοῦ Μητρόπουλου, τονίζοντας τὰ κατ' αὐτὸν ἐλαττώματα καὶ ἀποσιωπῶντας κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἀναγνωρισθεῖσα παγκοσμίως παλύπλευρη δράσι του ὡς μαέστρου.

Ὁ ὁμιλητὴς τοῦ «φιλολογικοῦ μνημοσύνου» τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου σέ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητη καί ἀπαράδεκτη γιά τήν περίπτωσι ἀνάλυσι τῆς φυχοσυνθέσεως τοῦ μεγάλου Ἕλληνος καλλιτέχνου, ἀνέφερε μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὁ Μητρόπουλος εἶχε ἕνα ψυχικὸ τραῦμα ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία, ἀγνώστου προελεύσεως. Σ' αὐτὸ ἀργότερα προσέθεσε ἕνα ἄλλο μεγαλύτερο ψυχικὸ τραῦμα: Πίστευε ὅτι εἶχε ταλέντο συνθέτη, ἔχασε πολύτιμα χρόνια ἀσχολούμενος μέ τήν σύνθεσι ὥσπου μιά μέρα, κάπως ἀργά βέβαια, ἔμαθε, καταλάβαε ὅτι ἦταν χαμένος καιρός ἡ προσήλωσίς του στήν σύνθεσι. "Υστερα πῆρε κι' ἄλλη ἀπογοήτευσι ὡς ἐκτελεστής. Βέβαια, εἶχε παίξει δυό-τρεῖς φορές μέ ἐπιτυχία ὡς μαέστρος καί πιανίστας τό 3ο κοντσέρτο τοῦ Προκόφιεφ, ἀλλά ὅταν θέλησε νά συνεγίση μέ τό 2ο κοντσέρτο τοῦ Μπράμς ἀπέτυχε οἰκτρά. "Ημουν παρών σ' αὐτή τήν ἀποτυχία του, στό Παρίσι καί ἀπό τίς πρῶτες σειρές πού καθόμουν, στήν σάλα ὅπου δινόταν τό κοντσέρτο, ἔζησα τήν ἀγωνία τοῦ Μητρόπουλου νά τά βγάλη πέρα. Θυμᾶμαι πόσο πολύ ἦταν ἱδρωμένο τό πρόσωπό του καί μετά πόση μεγάλη ἡ ἀποτυχία του. "Αν δέν εἶχε συμβῆ αὐτό, ὁ Μητρόπουλος, ἀσχολούμενος μόνον μέ τήν διεύθυνσι, θά εἶχε γίνει 10 χρόνια νωρίτερα διάσημος. Εὐτυχῶς ὅμως κατάλαβε ἐν συνεχείᾳ ποιό δρόμο ἔπρεπε νά διαλέξη καί πῆγε στήν Μιννεάπολι.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Πέτρος Πετρίδης ἐστρεψε τά πυρά του σέ ὡρισμένες ἡλικιωμένες κυρίες, οἱ ὁποῖες μαινόμενες καί ἐξαλλες ἐξύφωναν μέ τό παραμικρό τόν Μητρόπουλο, κολακεύοντάς τον ὅτι εἶναι ἡμίθεος καί ἄλλα παρόμοια. «Κατηγοριάζω αὐτές τίς κυρίες, εἶπε, γιατί δέν ἄφηναν τόν Μητρόπουλο νά προχωρήσῃ σωστά, γιατί τόν παρέσυραν προώρως σέ ψευδαισθήσεις».

Φυσικά, ὁ Πέτρος Πετρίδης δέν ἀπέφυγε νά παραδεχθῇ ὅτι ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ὑπῆρξε μεγάλος μαέστρος, τόσο στήν ὄπερα, ὅπου εἶχε δώσει τήν καλύτερη «Ἠλέκτρα» τοῦ Στράους, ὅσο καί στήν συμφωνική μουσική, ὅπου τά μοντέρνα ἔργα τόν ἀπησχόλησαν καί τόν ἀνέδειξαν Ἰδιαίτερα. «Σίγουρα — προσέθεσε—οἱ περισσότεροι ἀπό τούς σύγχρονους συνθέτες ὀφείλουν πολλά στόν μαέστρο Μητρόπουλο».

Τό τέλος τοῦ λόγου τοῦ Πέτρου Πετρίδη ἔγινε δεκτό μέ ἐλάχιστα χλιαρά χειροκροτήματα, ἐνῶ οὐδείς ἀπό τό κατάφωρα δυσφορήσαν ἀκροατήριο συνεχάρη τόν ὁμιλητήν. Ἀντιθέτως, κατά τήν ἔξοδό του ἀπό τήν αἴθουσα τελετῶν τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Πέτρος Πετρίδης ἐδέχθη τήν ἐπίθεσι μιᾶς κυρίας (ὡς ἀνεφέρθη ὀνομάζεται Ἕλλη Λάμπρου), ἡ ὁποία τοῦ ἀπηύθυνε τήν φράσιν: «Σάς συλλυποῦμαι κ. Πετρίδη». Εἰς ἀπάντησιν ὁ Π. Πετρίδης, ἐκνευρισμένος προφανῶς, ἐδιαβολόστειλε τήν ἐν λόγω κυρίαν...

Τέλος, ἐγνώσθη ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Κυριακίδης πού παρευρέθη στό «μνημόσυνο» τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, στήν Ἀκαδημία, ἐζήτησε στό τέλος ἀπό τόν Πέτρο Πετρίδη τά χειρόγραφα τοῦ λόγου του, τά ὁποῖα ὅμως δέν τοῦ ἐδόθησαν μέ τήν δικαιολογίαν ὅτι δέν ἔχει κρατηθῇ ἀντίγραφον.

Ἀπόκομμα ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ

ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΜΙΚΡΟΨΥΧΟΙ

ΤΟΥ ΑΛ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Κάτι ἤξερε, φαίνεται, ὁ μακαρίτης ὁ Μητρόπουλος καὶ δὲν ἤθελε οὔτε ἡ στάχτη του νὰ ἔρθη στὴν Ἑλλάδα. Μήπως ἄραγε δὲν ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του; Κάθε ἄλλο. Τὴν λάτρευε. Αὐτό, τουλάχιστον, μᾶς τὸ βεβαιώνουν ὅλοι ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ἀπὸ κοντά. Τότε; Ἁπλούστατα: Ἤξερε καλὰ ὅτι ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ὅλα μποροῦνε νὰ τὰ συγχωρέσουνε οἱ Ἕλληνες σ' ἕναν συνέλληνα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία. Καὶ ὁ Μητρόπουλος ἦταν ὁ ἐπιτυχημένος. Τὴν ἐπιτυχία τὴν μεγάλη, τὴν πλατειά, τὴν παγκόσμια δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ τοῦ τὴν ἀμφισβητήσῃ κανεὶς χωρὶς νὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνο νὰ γίνῃ γελοῖος. Κι' ἔτσι οἱ μικρόψυχοι κατευθύνανε ἀλλοῦ τὰ πικρόχολα βέλη τοῦ φθόνου τους. Κι' ἦτανε πραγματικὰ ἀλγεινὴ ἡ ἐντύπωσις τῆς κοινῆς γνώμης ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Π. Πετρίδη στὴν ἐπίσημη τελετὴ ποὺ ὠργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία ἀκριβῶς γιὰ νὰ τιμηθῇ ἡ μνήμη τοῦ ἐκλιπόντος Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ.

Δὲν θέλω νὰ σχολιάσω τὸν λόγο τοῦ κ. ἀκαδημαϊκοῦ. Δικαίωμά του ἀναφαίρετο νὰ ἔχῃ ὅποια γνώμη θέλει γιὰ τὸν Μητρόπουλο. Ἐγὼ μάλιστα προχωρῶ ἀκόμα περισσότερο: Παραδέχομαι ὅτι ὁ κ. ἀκαδημαϊκὸς εἶχε δίκηο. Τὸ λάθος του δὲν ἦταν ὅτι εἶχε αὐτὴ ἢ τὴν ἄλλη γνώμη γιὰ τὸν Μητρόπουλο. Τὸ λάθος του ἦταν ὅτι τὴν εἶπε. Κι' ὅτι τὴν εἶπε σὲ ἐπίσημη τελετὴ τῆς Ἀκαδημίας, ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἐκπροσωποῦσε. Μά, θὰ μοῦ πῆτε, τί νὰ κάνῃ ὁ χριστιανὸς ἀφοῦ αὐτὴ ἦταν ἡ γνώμη του; Νὰ μὴ μιλήσῃ. Θὰ μποροῦσε, δηλαδή, νὰ πῇ στοὺς συναδέλφους του:

—Κύριοι, μὲ συγχωρῆτε, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐγὼ ἔχω αὐτὲς καὶ αὐτὲς τὶς γνῶμες γιὰ τὸν μεταστάντα νομίζω ὅτι δὲν εἶμαι ὁ κατάλληλος γιὰ νὰ ἐκφωνήσω τὸν λόγο ποὺ θέλετε. Ἂς ἀναλάβῃ κανένας ἄλλος καλύτερα...

Γιατὶ δὲν τὸ ἔκανε αὐτὸ ὁ κ. Πετρίδης; Ἔτσι θὰ ἦταν ἐν τάξει καὶ μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τὴν Ἀκαδημία καὶ μὲ τὴν μνήμη τοῦ Μητροπούλου καὶ μὲ τὴν κοινὴ γνώμη.

«Ἡ μνήμη τοῦ Δημ. Μητρόπουλου, λένε στὴν σχετικὴ διαμαρτυρία τους τὰ συνεργαζόμενα λογοτεχνικὰ σωματεῖα, δὲν κινδυνεύει, βέβαια, ἀπὸ τὴν προφανῶς φθονερὴ σύνθεσι τοῦ ἄτυχου λόγου τοῦ κ. ἀκαδημαϊκοῦ. Μὰ τὸ ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ μας πρέπει νὰ προστατευθῇ ἀπὸ τέτοιες ἀνάρμοστες ἐκδηλώσεις, σὰν κι' αὐτὴν ἀκριβῶς ποὺ ἐπετράπη νὰ γίνῃ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπισημότερη στέγη τοῦ Ἀπόλλωνα καὶ τῶν Μουσῶν μέσα στὸ ἀνώτατο καὶ σεβάσμιο τέμενος τῶν Γραμμάτων, τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν μας».

Καὶ τὴν διαμαρτυρία αὐτὴ τὴν ὑπογράφει —εὐτυχῶς! — ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἕνας ἀκαδημαϊκός: ὁ Στρατῆς Μυριβήλης. Εὐτυχῶς, γιατὶ ἔτσι τουλάχιστον πληροφορούμεθα ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἀκαδημαϊκοὶ ἄξιοι νὰ βρίσκωνται στὴν Ἀκαδημία.

ΑΛ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

ΤΑ ΝΕΑ

Τρίτη 13 Δεκεμβρίου 1960

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Ο ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΔΙΕΣΤΡΕΨΕ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

ΑΘΗΣ ΕΠΙΜΟΝΗ ΣΤΙΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ

Ζωηρὴ ἐκπληξι καὶ ἀγανάκτησι ἐπροξένησε στὸν καλλιτεχνικὸ κόσμο καὶ τὴν εὐρυτέραν Κοινὴν Γνώμην τὸ σκάνδαλο ποὺ ἀπεκάλυψαν χθὲς τὰ «Νέα» καὶ τὸ ὁποῖον ἐβδομιουργήθη τὸ περασμένο Σάββατο στὸ Φιλολογικὸ Μνημόσυνο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ποὺ ἐτέλεσε ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ὅπως εἶναι ἤδη γνωστό, ὁ μουσουργὸς καὶ ἀκαδημαϊκὸς κ. Πέτρος Πετρίδης, στὸν «ἐπιμνημόσυνο» λόγο, ποὺ ἐξεφώνησε ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀκαδημίας, γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ προσωπικότητα τοῦ Μητρόπουλου», οὔτε λίγο, οὔτε πολύ, προσπάθησε νὰ μειώσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ... τιμωμένου, ὡς ἀνθρώπου καὶ καλλιτέχνου, μιλώντας περὶ «ψυχικῶν τραυμάτων» καὶ ἀποτυχιῶν του ὡς συνθέτου καὶ ἐκτελεστοῦ, καὶ νὰ ἀποσιωπήσῃ σχεδὸν τὴν παγκοσμίως ἀναγνωρισμένη ἀξία καὶ δράσι του ὡς μαέστρου! Ἀναλογη ἔκπληξι καὶ δυσφορία αἰσθάνθηκαν καὶ πολλὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία εἶναι ἐκτεθειμένη ἀπὸ τὴν ἐκφώνησιν στὴν αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Ἱδρύματος, ἐνὸς λόγου τόσον ἀσυμβιβάστου καὶ ἀπαραδέκτου γιὰ φιλολογικὸ μνημόσυνο, ποὺ ἀναφερόταν μάλιστα σὲ μιὰ τόσο μεγάλη καλλιτεχνικὴ ἀξία σὰν τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο, ποὺ ἦταν ἐπίτιμον μέλος της.

Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ σκανδάλου Πετρίδη, συντάκτης τῶν «Νέων» συνηντήθη μὲ τὸν μουσουργὸ Πέτρο Πετρίδη, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Τοῦτο μόνον ἔχω νὰ ἀπαντήσω στοὺς χαρακτηρισμοὺς τῆς ἐφημερίδος σας περὶ «σκανδάλου πρώτου μεγέθους» ἐξ ἀφορμῆς τοῦ λόγου μου γιὰ τὸν Μητρόπουλο: Παρουσίασα τὸν Μητρόπουλο στὶς πραγματικές του διαστάσεις. Πέραν αὐτοῦ δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ προσθέσω καὶ σὲ κανένα ἄλλο σχόλιο πρόκειται νὰ προβῶ».

Ἀλλὰ ὁ μουσουργὸς Πέτρος Πετρίδης, ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ Μητρόπουλος ἀπέτυχε ὡς πιανίστας, δὲν τὸν παρουσιάζει καθόλου στὶς πραγματικές του διαστάσεις, γιατί, ἁπλούστατα, οὐδέποτε ὁ Μητρόπουλος ἀπέτυχε ὡς πιανίστας. Ὁ κ. Π. Πετρίδης ἰσχυρίσθη ὅτι παρέστη μάρτυς τῆς ἀποτυχίας τοῦ Μητρόπουλου κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ 2ου κοντσέρτου γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα τοῦ Μπράμς στὴν Ἀθήνα, στὰ «Ὀλύμπια», καὶ ὅτι ἀπ' τὴν πρώτη σειρὰ ποὺ καθόταν ἔβλεπε καθαρὰ τὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια τοῦ Μητρόπουλου, ποὺ ἱδρωμένος καὶ ξαναΐδρωνε γιὰ νὰ τὰ βγάλη πέρα. Καὶ πρόσθεσε ὅτι ἡ ἴδια ἀποτυχία τὸν περίμενε στὸ Παρίσι τὸ 1933. Ὅμως, τελείως ἀντίθετη εἰκόνα παρουσιάζουν οἱ δημοσιευθεῖσες στὶς ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς κριτικές!

«Ματέν» (Παρίσι, 6 Μαρτίου 1933): «Τέλος, ὁ ἐκτελεστής, ἑρμήνευσε μὲ ἀνώτερο τρόπο ἕνα κοντσέρτο τοῦ Μπράμς κρατώντας συγχρόνως τὸ μέτρο μὲ μιὰ ἐνεργητικὴ κίνησι καθισμένος στὸ ταμπουρὲ τοῦ πιανίστα. ALFRED BRUNEAU».

Κορεσπονντάνς Χαβὰς (Παρίσι, 6 Μαρτίου 1933): «Καμμιὰ λεπτομέρεια, κομμιὰ ἀπόχρωσι δὲν τοῦ ξεφεύγει. Τὸ ἴδιο ἰσχύει ὅταν ὁ Μητρόπουλος βρίσκεται στὸ πιάνο ὅπου κατορθώνει νὰ συμφιλιώσῃ τὴν λεπτὴ ἀποστολὴ τοῦ σολίστ μὲ τὶς χίλιες φροντίδες τοῦ μαέστρου. Ὡς πιανίστας ὁ Μητροπουλος διαθέτει ἕνα πληρέστατο καὶ ἀσφαλέστατο παίξιμο, πού συνδυάζει τὸ μπρίο μὲ τὴν μεγαλύτερη δυνατὴ λεπτότητα, χάρι σ' ἕνα ἐξαιρετικὰ εὐλύγιστο ετουσέ». Ἡ ἐκτέλεσις ἀποκτᾶ ἔτσι μιὰ δύναμι καὶ ἕνα ἀνάγλυφο χαρακτῆρα, πού ἀποτελοῦν καὶ τὴν ἀξία της. Μ.Μ.».

«Νιού Γιόρκ Χέραλντ» (Παρίσι 7 Μαρτίου 1933): «Στό κοντσέρτο τοῦ Μπράμς ὁ Μητρόπουλος ἀπέδειξε ὅτι εἶναι ἕνας ἔξοχος πιανίστας, πλήρως διαποτισμένος μὲ τὸ ἔργο πού διηύθυνε».

«Λά Λιμπερτέ» (Παρίσι, 7 Μαρτίου 1933): «Ὁ Μητρόπουλος διηύθυνε θαυμάσια! Μετὰ ἔπαιξε ἕνα κοντσέρτο γιὰ πιάνο τοῦ Μπράμς, διευθύνοντας συγχρόνως τὴν ὀρχήστρα μὲ τὸ χέρι, ὅποτε μποροῦσε, μὲ τὸ κεφάλι, μὲ τοὺς ὤμους καὶ κυρίως μὲ τὸ «κλαβιέ». Ξέρετε ὅτι ὁ Μητρόπουλος εἶναι ἕνας πολὺ μεγάλος ἐκτελεστής! Μέ ἄλλα λόγια, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκπληκτικώτερους μουσικοὺς τῆς παρούσης στιγμῆς. ROBERT DEZARNAUX».

«Χρόνος» (Παρίσι, 11 Μαρτίου 1933): «Καθόλου λιγώτερο ἀξιόλογος πιανίστας ἀπό μαέστρος, ὁ κ. Μητρόπουλος ἔπαιξε διευθύνοντάς το μὲ τὸ ἐλεύθερο χέρι του ἢ ἀκόμη μ' ἕνα δάχτυλο, μὲ τὸ κεφάλι ἢ μὲ τὰ μάτια στὰ γρήγορα μέρη ἢ στὰ ἀσκόρτα τῶν δέκα, ἢ περισσότερων ἤχων, τό κοντσέρτο τοῦ Μπράμς. Χωντανὴ ἐκτέλεσις, ὁμολογουμένως. FLORENT SCHMITT».

Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ ἀποτυχία τοῦ πιανίστα Μητρόπουλου» πού θυμήθηκε νά ἀναφέρῃ στό φιλολογικό μνημόσυνό του ὁ ὁμιλητής τῆς Ἀκαδημίας κ. Πέτρος Πετρίδης; Ἀλλά κι' ἄν ἀκόμα εἶχε ἀποτύχει σέ μιά ἐμφάνισί του ὡς πιανίστας ὁ Μητρόπουλος, αὐτό θά μποροῦσε νά θεωρηθῇ ὡς στοιχεῖο καί ἀπόδειξις ὅτι ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἕνας ἀποτυχημένος πιανίστας; Δέν εἶναι πιό σωστό νά κρίνεται ἕνας καλλιτέχνης ἀπό τήν ὅλη του δράσι καί ὄχι ἀπό μιά καί μόνη ἐμφάνισί του, εἴτε αὐτή εἶναι ἐπιτυχής εἴτε ὄχι;

"Υστερα, γιατί ὁ κ. Πετρίδης πού ἀπέρριψε τόν συνθέτη καί τόν πιανίστα Μητρόπουλο γιά νά ἀναγνωρίσῃ μόνον τόν μαέστρο Μητρόπουλο, περιωρίστηκε νά ἀναφερθῇ σέ γεγονότα πού κάθε ἄλλο παρά παρουσίαζαν τόν μαέστρο Μητρόπουλο στίς «πραγματικές του διαστάσεις»; Γιατί εἶναι γεγονός ὅτι ὁ κ. Πετρίδης ἀνεφέρθη μόνον στόν μαέστρο Μητρόπουλο τῆς Μιννεαπόλεως, τῆς «Ἠλέκτρας» τοῦ Στράους καί τῆς «Φόρτσα ντέλ ντεστίνο» λησμονώντας ἢ ἀποφεύγοντας νά ἀναφέρῃ τόν μαέστρο Μητρόπουλο τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, δηλαδή τήν κυριώτερη καί ἀποδοτικώτερη περίοδο τῆς ὅλης καλλιτεχνικῆς σταδιοδρομίας τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ.

Γεγονός εἶναι ὅτι ὁ Πέτρος Πετρίδης προέβη σέ μία ἀήθη πράξι: Ἐπεχείρησε νά σμικρύνῃ τήν ἀναλλοίωτη μεγάλη προσωπικότητα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, σφάντα μέρες ὕστερα ἀπό τόν ἀδόκητο θάνατό του μέσα στό μεγαλύτερο Λυρικό Θέατρο τοῦ κόσμου, στήν Σκάλα τοῦ Μιλάνου. Καί χωρίς νά σεβασθῇ οὔτε τήν τέφρα τοῦ νεκροῦ Μητρόπουλου πού βρισκόταν ἐμπρός στά μάτια του, οὔτε τόν χῶρο τῆς Ἀκαδημίας, οὔτε τήν περίστασι, οὔτε τό ἀκροατήριο τό ὁποῖο ἀποτελοῦσαν ὑπουργοί, ἀκαδημαϊκοί, ἄνθρωποι τῶν Τεχνῶν καί τῶν Γραμμάτων, περιωρίσθηκε νά πῇ τί δέν ἦταν ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος καί ὄχι τί ἦταν ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Δέν ἀποκλείεται νά μήν ἤξερε ὁ Πέτρος Πετρίδης κάτι πού ἤξεραν παντοῦ ὅλοι ὅσοι σχετίζονταν μέ τήν μουσική: "Οτι ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν μιά ΜΕΓΑΛΗ ΜΟΡΦΗ. Ἀπόδειξις ὅτι ὁ μουσικός κόσμος τῶν πέντε ἠπείρων θρηνεῖ ἀκόμη τόν θάνατό του μέ λόγια σάν κι' αὐτά πού βρίσκονται σήμερα τυπωμένα μαζί μέ τήν φωτογραφία του, σέ πένθιμο πλαίσιο, στό πρόγραμμα τῶν παραστάσεων τῆς "Οπερας τῆς Βιέννης:

«Στίς 2 Νοεμβρίου 1960 πέθανε στό Μιλάνο ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ὁ κόσμος εἶχε γίνει φτωχότερος κατά ἕναν μεγάλο ἄνδρα. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος δέν ἦταν μονάχα ἕνας ἀπό τούς πιό ξεχωριστούς ἀρχιμουσικούς, ἕνα φαινόμενο δικαίως παροιμιώδους μνήμης, τοῦ ὁποίου οἱ ἑρμηνεῖς μουσικῶν ἔργων, τόσο τῆς "Οπερας ὅσο καί τῆς Συναυλίας, θά μείνουν ἀλησμόνητες καί μάλιστα θά περάσουν στήν Ἱστορία τῆς Μουσικῆς. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἐπίσης ἕνας καλός ἄνθρωπος, πάντα ἕτοιμος νά βοηθήσῃ τόν πλησίον του καί, πρό πάντων, γεμάτος ταπεινοφροσύνη μπροστά στόν Θεό καί στά πλάσματά του καθώς καί μπροστά στήν Τέχνη. Καί τοῦτο ἀσφαλῶς τό ἐννοιωσε ὁ καθένας πού εἶδε ποτέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο πάνω στό βάθρο τοῦ ἀρχιμουσικοῦ καί πού δέχθηκε καί μέ τό αὐτί καί μέ τήν καρδιά τήν μουσική πού ἑρμήνευε Ἐκεῖνος».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Πῶς ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Π. Πετρίδης παρουσίασε τάς ἐπιτυχίας καί τάς ἀποτυχίας τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου

Η ΟΜΙΛΙΑ ΠΟΥ ΕΠΡΟΚΑΛΕΣΕ ΘΟΡΥΒΟΝ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπεφάσισε νά ἐκπληρώσῃ τό περασμένο Σάββατο, μέ μιά ἐκτακτη συνεδρία τῆς ὁλομελείας της, τό χρέος της πρός τήν μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος δέν ὑπῆρξε μονάχα, ἀπό πολλά χρόνια, ἀντεπιστέλλων καί κατόπιν ἐπίτιμον μέλος της, ἀλλά καί ἡ κορυφαία μουσική φυσιογνωμία πού ἐγέννησε ἡ νεωτέρα Ἑλλάς. Ὁμιλητής αὐτῆς τῆς συνεδρίας, στήν ὁποία εἶχε δοθῇ ὁ χαρακτήρας φιλολογικοῦ μνημοσύνου, ἦταν ὁ μουσουργός καί ἀκαδημαϊκός κ. Πέτρος Πετρίδης.

Εἴθισται, σέ τέτοιες περιπτώσεις, νά πλέκεται τό ἐγκώμιο τοῦ ἐκλιπόντος, νά ἐξαίρωνται δηλαδή οἱ ἀρετές του καί νά παραλείπωνται οἱ τυχόν ἀδυναμίες, πού δέν ἔλειψαν, ἄλλωστε, ἀπό κανένα ἀπό τούς ἐπιφανεῖς ἄνδρες πού ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Καί προκειμένου γιά μιά μουσική φυσιογνωμία πρώτου μεγέθους, ἡ ὁποία, ἐπί πλέον, εἶναι παγκόσμιας καθιερώσεως, ὅπως ἦταν ὁ Μητρόπουλος, ἕνα τέτοιο ἐγκώμιο δέν παρουσίαζε καμμιά δυσχέρεια γιά τόν ὁμιλητή. Ἀλλιῶς ὅμως ἔκρινε ὁ κ. Πετρίδης. Προτίμησε νά ἀπομακρυνθῇ ὁλότελα ἀπό τήν παράδοσαν καί ἐπεχείρησε μιά ἀνάλυση τῆς προσωπικότητας τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, στήν ὁποία συχνά ἐχρησιμοποίησε τό πρῖσμα τῶν σύγχρονων ψυχαναλυτῶν, καί ὅπου προέβαλε, κατά κύριον λόγον, τίς ἀδυναμίες πού ὁ Ἴδιος καταλογίζει στόν ἐκλιπόντα ἐπιφανῆ ἀρχιμουσικό. «Ἡ ἰσχυρά προσωπικότης, εἶπε, ἐμφανίζεται σάν πανύψηλο βουνό, μέ μεγαλόπρεπες, ἀπρόσιτες κορυφές, ἀλλά καί μέ χαμηλότερα ἀντερείσματα, μέ βουνοπλαγιές καί φαράγγια, ἀποτελεῖ δέ σύνολο φωτεινῶν ἀνταυγειῶν, ἀλλά καί μέ σκοτεινούς μυστηριώδεις δρυμούς μ' ἀνήλιαγο ἄντρα, μέ σπηλιές στοιχειωμένες, ὅπου φωλιάζουν τά ἀδάμαστα θηρία τοῦ ἀνθρώπινου ὑποσυνείδητου». Προκειμένου γιά τόν Μητρόπουλο, σ' αὐτές τίς σκοτεινές σπηλιές καί στά χαμηλότερα ἀντερείσματα τοῦ πανύψηλου βουνοῦ, προτίμησε νά σταθῇ κατά τό μέγιστο μέρος τῆς ὁμιλίας του ὁ κ. Πετρίδης, σέ σημεῖο πού νά δώσῃ τήν ἐντύπωση ὅτι τόν ἐνδιέφεραν λιγώτερο οἱ ὑψηλές κορυφές, ἐκεῖνες πού ἔκαναν τόν Μητρόπουλο νά εἶναι ὁ Μητρόπουλος καί νά τιμηθῇ σ' ὅλα τά μεγάλα μουσικά κέντρα τοῦ Κόσμου. Καί γιά νά εἶναι συνεπὴς μέ τήν ψυχαναλυτική σκοπιά ἀπό τήν ὁποία ἐξήτασε τήν ὅλη μουσική του σταδιοδρομία, ἔλαβε μιά αὐθαίρετη ἀφετηρία: «Δέν εἶναι ἀπαραίτητο, εἶπε, νά εἶναι κανεὶς ψυχαναλυτὴς γιά νά συμπεράνῃ ἀπό τά ὡς ἄνω στοιχεῖα ὅτι κάποιος βαρύς ψυχικός τραυματισμός εἶχε θέσει τήν σκληρή του σφραγῖδα στήν παιδική, τρυφερή ψυχή τοῦ Μητρόπουλου. Θά παραμείνῃ, πιθανώτατα, μυστήριο ποιός ἦταν ὁ ψυχικός τραυματισμός, ποιά τά αἴτιά του». Ἔτσι, μολονότι, οὔτε γνωρίζει, οὔτε εἶναι σέ θέσι νά εἰκάσῃ ποιός ἦταν ὁ Ψυχικός αὐτός τραυματισμός, τόν ἔλαβε ὡς δεδομένο καί σ' αὐτόν ἐστήριξε τήν ὅλη διερεύνηση τῆς καλλιτεχνικῆς προσωπικότητος τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Στόν τραυματισμό αὐτόν ἀπέδωσε τήν ἀποτυχία του ὡς μουσουργοῦ, παραβλέποντας ὅτι δέν τόν ἐμπόδισε, ὡστόσο, νά ἐπιτύχῃ θριαμβευτικά ὡς ἀρχιμουσικός.

Ὁ κ. Πετρίδης ἄρχισε τήν ὁμιλία του μέ μιά ποιητική εἰκόνα. "Υστερα, κατελόγισε εὐθύνες σέ ὅλο τόν Κόσμο, πού τόν περιέβαλλε μέ στοργή καί μ' ἕνα θαυμασμό πού ἐκ τῶν ὑστέρων ἐδικαιώθη ἀπόλυτα, ἐνῶ λίγο πιό πέρα, διεπίστωσε ὅτι ὁ Μητρόπουλος δέν εἶχε πραγματικούς καί εἰλικρινεῖς φίλους. Ἐτόνισε Ἰδιαίτερα τήν δική του ἀτοφασιστική συμβολή στήν πρώτη ἐμφάνιση τοῦ Μητρόπουλου στό Παρίσι καί τήν πίεση πού ἄσκησε ὁ Ἴδιος στόν τότε «ρυφαῖο μουσικοκριτικό τοῦ «Χρόνου» Φλωράν Σμίτ, γιά νά τόν ἀκούσῃ, μέ ἀποτέλεσμα νά γραφῇ μιά ἐνθουσιώδης κριτική, πού ἀπετέλεσε μιά καθιέρωσι στόν μουσ

Ἀπόκομμα ΝΕΩΝ
Χρονολογία 14 ΔΕΚ. 1960

Μέ τήν ὑπογραφήν καί τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Στράτη Μυριβήλη

ΤΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΖΟΥΝ ΤΟΝ ΥΒΡΙΣΤΗΝ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ Π. ΠΕΤΡΙΔΗΝ

«Εὗρε τήν εὐκαιρίαν νά ἐπιτεθῆ καί νά σπιλώση»

Ἡ πρωτοφανής στά πνευματικά ἤθη τοῦ τόπου ἀπρέπεια, τήν ὁποίαν διέπραξε τό περασμένο Σάββατο ὁ ἀκαδημαϊκός κ. Π. Πετρίδης, ἀποπειραθείς νά σπιλώση τήν μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, σέ ἐπίσημη τελετή πού ὀργανώθησε ἀπό τήν Ἀκαδημία γιά νά τιμήση ἀκριβῶς τήν μνήμη τοῦ Μεγάλου μουσικοῦ, κρατεῖ σέ ἀναβρασμό τόν καλλιτεχνικό κόσμο καί γενικώτερα τήν Κοινή Γνώμη.

— Γενική ὑπῆρξεν ἡ ἐπίκρισις ἐναντίον τοῦ κ. ἀκαδημαϊκοῦ, εὐθύς ὡς ἐγνώσθη εὐρύτερα ἀπό τό δημοσίευμα τῶν «Νέων» τῆς Δευτέρας, ἡ φθονερή καί μικρόψυχη ἐπίθεσις πού ἐπεχείρησε ἐναντίον τῆς μνήμης τοῦ Μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ.

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΖΕΙ ΤΟΝ ΥΒΡΙΣΤΗΝ

Μπροστά στήν γενική κατάπληξιν συνῆλθαν χθές ἐκτάκτως οἱ Διοικήσεις τῶν συνεργαζομένων τριῶν Λογοτεχνικῶν Σωματείων καί ἀπεδοκίμασαν μετά ἐδελιγμίας τόν ὑβριστήν τῆς μνήμης τοῦ Μητρόπουλου ἀκαδημαϊκόν κ. Π. Πετρίδην.

— Τήν δημοσιευομένην κατωτέρω ἀποδοκιμασίαν τους, ἡ ὁποία ὁμιλεῖ περί «ἀπρεποῦς θεάματος», «εὐκαιρίας σπιλώσεως», «ἀναξίας» καί «φθονερῆς» πράξεως, ὑπογράφει — πρός τιμήν του — καί ὁ συνάδελφος τοῦ κ. Πετρίδη ἀκαδημαϊκός κ. Στράτης Μυριβήλης.

— Ἡ διαμαρτυρία καί τῶν τριῶν Λογοτεχνικῶν Σωματείων ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Τά συνεργαζόμενα λογοτεχνικά σωματεῖα: 1) Ἐθνική Ἑταιρεία Λογοτεχνῶν τῆς Ἑλλάδος, 2) Ἑταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καί 3) Σύνδεσμος Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, αἰσθάνονται τήν ὑποχρέωση νά διαμαρτυρηθοῦν ἐντονώτατα, γιά τήν ἐντελῶς ἀνάρμοστη κι' ἀδικαιολόγητη στάση τοῦ ἐπίσημου ὁμιλητῆ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν στό προχθεσινό πνευματικό μνημόσυνο, πού διοργανώθηκε στήν αἴθουσά της σάν ἀπόδοση τιμῆς στόν ἐκλιπόντα μεγάλο Ἕλληνα ἀρχιμουσικό Δημήτρη Μητρόπουλο.

Τό ἀπρεπές θέαμα ἐντεταλμένου ὁμιλητῆ, πού ἄν διεφώνει δέν θἄπρεπε νά ἀναλάβη κάν νά ἐκπροσωπήση τό "Ἱδρυμα, ἀλλά πού βρῆκε μᾶλλον τήν εὐκαιρία νά ἐπιτεθῆ καί νά σπιλώση, ἀντί νά ὑμνήση, τή μνήμη τοῦ τιμώμενου συναδέλφου του, εἶναι καθ' ἑαυτό ἀνάξιο καί τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπίσημης γιορτῆς καί ἐξέθεσε βέβαια καί τό ἀνώτατο πνευματικό μας "Ἱδρυμα, πού δέν ἔπρεπε νά παραδώση στά χέρια τοῦ κ. Πέτρου Πετρίδη τήν ἀπόδοση τιμῆς στό Μητρόπουλο.

Γι' αὐτό, τό λόγο, τά συνεργαζόμενα λογοτεχνικά σωματεῖα, σάν φορεῖς κι' αὐτά τοῦ πνευματικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ μας πολιτισμοῦ, ἀποδοκιμάζουν μέ ἔκπληξη καί πίκρα τό ἀδικαιολόγητο αὐτό συμβάν κατά τῆς μνήμης ἑνός μεγάλου καλλιτέχνη, ἀδιαμφισβήτητης διεθνοῦς φήμης, πού τίμησε τό ἑλληνικό ὄνομα καί πρόσφερε μέγιστες ὑπηρεσίες στήν ἀνάπτυξη τοῦ μουσικοῦ πνεύματος στή χώρα μας καί στό ἐξωτερικό.

Ἡ μνήμη τοῦ Δημ. Μητρόπουλου δέν κινδυνεύει βέβαια ἀπό τήν προφανῶς φθονερή σύνθεση τοῦ ἄτυχου αὐτοῦ λόγου τοῦ κ. Ἀκαδημαϊκοῦ. Μά τό ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ μας πρέπει νά προστατευθῆ ἀπό τέτοιες ἀνάρμοστες ἐκδηλώσεις, σάν κι' αὐτή ἀκριβῶς πού ἐπετράπη νά γίνη κάτω ἀπό τήν ἐπισημότερη στέγη τοῦ Ἀπόλλωνα καί τῶν Μουσῶν, μέσα στό ἀνώτατο καί σεβάσμιο τέμενος τῶν Γραμμάτων, τῶν Ἐπιστημῶν καί τῶν Τεχνῶν μας.

Ὁ Πρόεδρος Ἐθνικῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ. Ὁ Πρόεδρος Ἑταιρείας Ἑλλ. Λογοτεχνῶν ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ. Ὁ Πρόεδρος Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν Γ. ΣΤΑΜΠΟΛΗΣ».

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΚΡΑΥΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ ΠΕΤΡΙΔΗ

Γενική εἶναι ἡ κατακραυγή τοῦ Τύπου γιά τόν ἄθλιο λόγον πού ἐξεφώνησε ὁ κ. Π. Πετρίδης, γιά τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, στό μνημόσυνο τοῦ μεγάλου Ἕλληνος μαέστρου, πού ὠργάνωσε ἡ Ἀκαδημία.

— "Ολος ὁ τύπος, ἀναφερόμενος στό σκάνδαλον, τό ὁποῖον ἐπροσημάνθησαν πρῶτα τά «Νέα», ἐπικρίνει τόν Π. Πετρίδην, ὁ ὁποῖος προσεπάθησεν ἐμπαθῶς νά ὑποτιμήση τόν διαπρεπῆ ἀρχιμουσικόν πού τόσον ἐτίμησε τό ἑλληνικόν ὄνομα.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»: Ο ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ ΑΠΟ ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΑΦΕΤΗΡΙΑ

Οὕτω, στό «Βῆμα», δημοσιεύεται ἄρθρον τοῦ μουσικοῦ συνεργάτου του κ. Δίον. Γιατρᾶ, στό ὁποῖο, μεταξύ ἄλλων ἀναφέρονται καί τά ἑξῆς:

«Εἴθισται, σέ πολλές περιπτώσεις, νά πλέκεται τό ἐγκώμιο τοῦ ἐκλιπόντος, νά ἐξαίρωνται δηλαδή οἱ ἀρετές του καί νά παραλείπωνται οἱ τυχόν ἀδυναμίες, πού δέν ἔλειψαν, ἄλλωστε, ἀπό κανένα ἀπό τούς ἐπιφανεῖς ἄνδρες πού ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Καί προκειμένου γιά μιά μουσική φυσιογνωμία πρώτου μεγέθους, ἡ ὁποία, ἐπί πλέον, εἶναι παγκόσμιας καθιερώσεως, ὅπως ἦταν ὁ Μητρόπουλος, ἕνα τέτοιο ἐγκώμιο δέν παρουσίαζε καμμιά δυσχέρεια γιά τόν ὁμιλητή. Ἀλλοιῶς ὅμως ἔκρινε ὁ κ. Πετρίδης. Προτίμησε νά ἀπομακρυνθῆ ὁλότελα ἀπό τήν παράδοση καί ἐπιχείρησε μιά ἀνάλυση τῆς προσωπικότητας τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, στήν ὁποία συχνά ἐχρησιμοποίησε τό πρίσμα τῶν σύγχρονων ψυχαναλυτῶν, καί ὅπου προέβαλε, κατά κύριον λόγον, τίς ἀδυναμίες πού ὁ ἴδιος καταλογίζει στόν ἐκλιπόντα ἐπιφανῆ ἀρχιμουσικό».

— Ἐν συνεχείᾳ, ὁ μουσικός συνεργάτης τοῦ «Βήματος» ἀναφερόμενος στά λεχθέντα ἀπό τόν Π. Πετρίδη γιά ψυχικό τραῦμα, εἶπε τά ἑξῆς:

«Προκειμένου γιά τόν Μητρόπουλο, σ' αὐτές τίς σκοτεινές σπηλιές καί στά χοιμηλότερα ἀνταρείσματα τοῦ πανύψηλου βουνοῦ, προτίμησε νά σταθῆ κατά τό μέγιστο μέρος τῆς ὁμιλίας του ὁ κ. Πετρίδης, σέ σημεῖο πού νά δώση τήν ἐντύπωση ὅτι τόν ἐνδιέφεραν λιγώτερο οἱ ὑφηλές κορυφές, ἐκεῖνες πού ἔκαναν τόν Μητρόπουλο νά εἶναι ὁ Μητρόπουλος καί νά τιμηθῆ σ' ὅλα τά μεγάλα μουσικά κέντρα τοῦ Κόσμου. Καί γιά νά εἶναι συνεπής μέ τήν ψυχαναλυτική σκοπιά ἀπό τήν ὁποία ἐξήτασε τήν ὅλη μουσική του σταδιοδρομία, ἔλαβε μιά αὐθαίρετη ἀφετηρία: «Δέν εἶναι ἀπαραίτητο, εἶπε, νά εἶναι κανείς ψυχαναλυτής γιά νά συμπεράνη ἀπό τά ὡς ἄνω στοιχεῖα ὅτι κάποιος βαρύς ψυχικός τραυματισμός εἶχε θέσει τήν σκληρή του σφραγῖδα στήν παιδική, τρυφερή ψυχή τοῦ Μητρόπουλου. Θά παραμείνη, πιθανώτατα, ὅσαι μυστήριο ποιός ἦταν ὁ ψυχικός τραυματισμός, ποιά τά αἴτιά του». Ἔτσι, μολονότι, οὔτε γνωρίζει, οὔτε εἶναι σέ θέση νά εἰκάση ποιός ἦταν ὁ ψυχικός αὐτός τραυματισμός, τόν ἔλαβε ὡς δεδομένο καί σ' αὐτόν ἐστήριξε τήν ὅλη διερεύνηση τῆς καλλιτεχνικῆς προσωπικότητος τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, Στόν τραυματισμό αὐτόν ἀπέδωσε τήν ἀποτυχία του ὡς μουσουργοῦ, παραβλέποντας ὅτι δέν τόν ἐμπόδισε, ὡστόσο, νά ἐπιτύχη θριαμβευτικά ὡς ἀρχιμουσικός».

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»: ΕΙΝΑΙ ΑΞΙΟΣ ΟΡΓΗΣ — "Η ΜΑΛΛΟΝ ΟΙΚΤΟΥ

Ἐξ ἄλλου, ἡ «Ἐλευθερία», σέ χθεσινό σχόλιο πού ἐδημοσιεύθη στήν πρώτη σελίδα γράφει τά ἑξῆς:

«"Οταν ἔχει κανείς ἐπιφυλάξεις, οἱασδήποτε φύσεως, διά τό πρόσωπον καί τό ἔργον ἑνός νεκροῦ, τοῦ ὁποίου τιμᾶται ἐπισήμως ἡ μνήμη, δέν δέχεται νά ὁμιλήση κατά τήν διάρκειαν τοῦ φιλολογικοῦ μνημοσύνου του. Δηλώνει, ἁπλούστατα, ὅτι κωλύεται καί ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτόν τό δικαίωμα νά ἐκθέση εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν τάς ἀπόψεις του — προφορικῶς ἤ γραπτῶς — καί πάντως εἰς τόνον καί ὕφος ἀπηλλαγμένον κάθε πάθους. Αὐτό ἐπιβάλλει ἡ στοιχειώδης εὐπρέπεια. Ὁ ἀκαδημαϊκός κ. Πετρίδης, ἐν τούτοις, ὁ ὁποῖος ὡμίλησε τό παρελθόν Σάββατον κατά τήν διάρκειαν τοῦ φιλολογικοῦ μνημοσύνου τοῦ Δημητρίου Μητροπούλου εἰς τήν Ἀκαδημίαν, ἠγνόησε τόν κανόνα τοῦτον καί ὅπως ἦτο φυσικόν, ἐπροκάλεσε τήν ἔντονον δυσφορίαν τῶν παρισταμένων καί τήν ὀδυνηράν ἔκπληξίν τῆς κοινῆς γνώμης. Οἱ διεκδικοῦντες τήν πνευματικήν ἡγεσίαν τῆς χώρας ὀφείλουν νά παρέχουν ὑποδείγματα ὑφηλόφρονος ἤθους πρός τούς πολλούς — ὄχι νά ὑπολείπωνται αὐτῶν, διότι τότε μόναν ὀργῆς ἤ μᾶλλον οἴκτου εἶναι ἄξιοι».

«ΑΝΕΥΛΑΒΗΣ» Η ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΙ «ΑΛΓΕΙΝΗ» Η ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ

Ἐπίσης ἡ «Καθημερινή», ἀναφερομένη στόν λόγο τοῦ Π. Πετρίδη τονίζει ὅτι οὗτος «ἐθεωρήθη ἀνευλαβής διά τόν ἐκλιπόντα ἀρχιμουσικόν».

— Ἡ «Ἀποψις» ἔγραψε ὅτι ἡ ὁμιλία τοῦ Π. Πετρίδη «ἔδωσε ἀφορμήν εἰς ὡρισμένα σχόλια, διότι εἰς αὐτήν ὑπῆρχαν μερικές κρίσεις πού ἐθεωρήθη ὅτι δέν εἶχαν θέσιν εἰς τό πνευματικόν μνημόσυνον πού ὠργάνωσε ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν διά τόν μεγάλον Ἕλληνα ἀρχιμουσικόν», καί ὅτι οἱ κρίσεις του «ἀπήχησαν δυσμενῶς εἰς τό ἀκροατήριον».

— Ὑπό τό αὐτό πνεῦμα ἔγραψε καί ὁ «Ἑθνικός Κῆρυξ».

— Τέλος, ἡ «Αὐγή» ἔγραψε ὅτι «ἡ ὁμιλία τοῦ Π. Πετρίδη προκάλεσε ἀλγεινή ἐντύπωση στούς μουσικούς κύκλους γιά τούς ἀπαράδεκτους χαρακτηρισμούς του γιά τόν μεγάλο Ἕλληνα ἀρχιμουσικό».

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΤΕΛΕΤΗ ΠΡΟ ΤΗΣ ΤΕΦΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐπί τῇ συμπληρώσει 40θημέρου ἀπό τοῦ θανάτου τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, θά γίνη αὔριο Πέμπτη, στίς 11.30 π.μ., πένθιμη τελετή στή μεγάλη αἴθουσα τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὅπου φυλάσσεται ἡ σποδός τοῦ ἐκλιπόντος ἀρχιμουσικοῦ. Στήν τελετή θά παρευρεθοῦν τό Διοικητικό Συμβούλιο, οἱ καθηγηταί, τό λοιπό προσωπικό καί οἱ μαθηταί τοῦ Ὠδείου καθώς καί οἱ παλαιότεροι καί στενοί φίλοι τοῦ Μητρόπουλου.

— Μετά τήν δέησι πού θά ἀναπεμφθῆ ἐκεῖνοι πού θά παρευρεθοῦν, θά παρελάσουν ἐμπρός ἀπό τήν τεφροδόχο κάλπη, ἡ ὁποία θά εἶναι σκεπασμένη μέ τήν ἑλληνική σημαία. Ἐν συνεχείᾳ θά ἐπιτραπῆ στό κοινόν νά προσέλθη σέ προσκύνημα ἀπό τίς 12 τά μεσημέρι ἕως τίς 4 μ.μ.

Ἀπόκομμα ΝΕΩΝ
15 ΔΕΚ. 1960

ΕΝΩ ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΝΑ ΛΑΒΗ ΘΕΣΙΝ ΚΑΙ Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ἡ Κρατική Ὀρχήστρα καί τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἀποδοκιμάζουν τόν ὑβριστήν τοῦ Μητρόπουλου

ΑΠΟΔΙΔΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΘΕΣΙΝ ΕΙΣ ΤΑ «ΨΥΧΙΚΑ ΤΡΑΥΜΑΤΑ» ΤΟΥ ΟΜΙΛΗΤΟΥ

Ἡ ταπεινή ἀπόπειρα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Π. Πετρίδη νά σπιλώση τήν μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, σέ τελετή πού ὀργανώθηκε εἰδικά γιά νά τήν τιμήση, ἐξακολουθεῖ νά προκαλῆ τίς ζωηρότατες ἀποδοκιμασίες ὅλου τοῦ κόσμου.

— Στήν ἔντονη διαμαρτυρία τῶν Λογοτεχνικῶν Σωματείων τῆς χώρας προστίθενται σήμερα δύο νέες διαμαρτυρίες: Τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν καί τοῦ Συλλόγου τῶν καθηγητῶν καί διδασκόλων τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

Ο ΥΒΡΙΣΤΗΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΠΡΟΣΕΒΑΛΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Ὁ Σύλλογος τῶν καθηγητῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ἀπό τό ὁποῖον πρόερχετο ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, ἀποδίδει τήν ἀθλίαν ἐπίθεσιν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ εἰς προσωπικά του «ψυχικά τραύματα» καί ἀναφέρει ὅτι τόν ψυχικόν του ἀναβρασμόν κατά τήν ὥραν τῆς ὑβριστικῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Πετρίδη συνεκράτησε μόνον ὁ σεβασμός πρός τόν σεπτόν χῶρον.

— Τό κείμενον τῆς διαμαρτυρίας τῶν καθηγητῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐκφράζομεν τήν ζωηράν ἀγανάκτησιν καί τόν ἀποτροπιασμόν μας διά τάς ὑπό τό πρόσχημα φιλολογικοῦ μνημοσύνου ἐκτοξευθείσας ὕβρεις τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Πετρίδη, μέσα εἰς τόν σεπτόν χῶρον τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, πρός τήν ἱεράν μνήμην τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἀνεπαναλήπτου αὐτῆς περιπτώσεως καλλιτέχνου, πού λέγεται Δημήτρης Μητρόπουλος.

Τόν ψυχικόν μας ἀναβρασμόν κατά τήν ὥραν τῆς ὁμιλίας διά τάς ἀλλεπαλλήλους προσπαθείας τοῦ ὁμιλητοῦ νά ἀμαυρώση τήν μεγάλην μορφήν του, συνεκράτησε ἀποκλειστικά καί μόνον ὁ σεβασμός μας πρός τόν χῶρον καί τούς, ἀσφαλῶς, καταληφθέντας ἐξ ἀπροόπτου κ. κ. Ἀκαδημαϊκούς.

Φρονοῦμεν ὅτι ἡ προσπάθεια τῆς κατασπιλώσεως τῆς εἰσέτι ἀτάφου σποδοῦ καί τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου καί ὑποδειγματικοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν ἐν λόγῳ κ. Ἀκαδημαϊκόν προσέβαλε βαρύτατα καί αὐτήν ταύτην τήν Ἀκαδημίαν, ἡ ὁποία διά μιᾶς τιμητικῆς δι' αὐτήν ἀποφάσεώς της, τόν εἶχε ἀνακηρύξει ὡς Ἐπίτιμον Μέλος της.

Εἶναι τό ὀλιγώτερον θλιβερόν νά γίνεται ἐκμετάλλευσις τοῦ βήματος τοῦ Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἱδρύματος τῆς Χώρας διά λόγους καθαρῶς προσωπικῶν «ψυχικῶν τραυμάτων», τά ὁποῖα βεβαίως κάθε ἄλλο παρά εἰς τήν περίπτωσιν Μητροπούλου θά πρέπει νά ἀναζητηθοῦν.

Τέλος, τί πταίει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὁ ἐπίσημος δηλ. ἐκπρόσωπος τῆς πνευματικῆς, ἐπιστημονικῆς καί καλλιτεχνικῆς Ἑλλάδος νά διασύρεται εἰς τά ὄμματα τῶν ξένων πολιτισμένων λαῶν καί νά παρουσιάζεται ὡς μή δυνηθεῖσα νά ἀντιληφθῆ τί εἶχε καί τί τόσον πρόωρα ἔχασεν ἡ Ἑλλάς, ἀρνουμένη νά μετάσχη εἰς τόν διεθνῆ καλλιτεχνικόν ὀδυρμόν διά τήν ἀπώλειαν τοῦ ἐκ τῶν σπλάγχνων της τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Πατρίδος;

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ»

ΕΝΤΟΝΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ

Ἐξ ἄλλου, ἡ Κρατική Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν ἐξέδωσε τήν κατωτέρω ἔντονη διαμαρτυρία γιά τήν ἀπαράδεκτη ἀπόπειρα τοῦ Πετρίδη νά μειώση τήν ἀξία τοῦ μεγάλου νεκροῦ. Τό κείμενο τῆς διαμαρτυρίας ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Κρατική Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν αἰσθάνεται βαθεῖαν θλῖψιν καί διαμαρτύρεται διά τά λεχθέντα ὑπό τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Π. Πετρίδη κατά τό φιλολογικόν μνημόσυνον, τό τελεσθέν ὑπό τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τήν 10ην τρέχοντος.

Ὡς γνωστόν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὠργάνωσε τό ἀνωτέρω φιλολογικόν μνημόσυνον, εἰς τό ὁποῖον ἐκλήθημεν ὅπως παραστῶμεν καί τιμήσωμεν τήν μνήμην ἑνός μεγάλου καί ἐνδόξου νεκροῦ, τοῦ Δημητρίου Μητροπούλου.

Δυστυχῶς ὅμως εὑρέθημεν πρό ἐκπλήξεως, διότι ὁ ὁμιλητής κ. Π. Πετρίδης ἐξετράπη τῆς ἐννοίας τῶν ὁρίων ἑνός μνημοσύνου καί διετύπωσε προσωπικάς κρίσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέβλεπον εἰς τήν μείωσιν τῆς ἀξίας τοῦ τιμωμένου μεγάλου νεκροῦ.

Τοιαύτη ἐνέργεια εἶναι ἀπαράδεκτος πολλῷ μᾶλλον ὅταν προέρχεται ἀπό καλλιτέχνην καί ἀκαδημαϊκόν ὡς ὁ κ. Πετρίδης.

ΕΚ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΟΥΝΙΑΣ: «ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΟΣ» ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΘΕΩΡΗΘΗ ΑΛΛΟΣ!

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ μουσικός κριτικός τῆς «Καθημερινῆς» κ. Μ. Δούνιας ἔγραψε χθές τά κατωτέρω χαρακτηριστικά:

«Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὠργάνωσε πρό ἡμερῶν, φιλολογικόν μνημόσυνον τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημητρίου Μητροπούλου. Ὁ μουσουργός καί ἀκαδημαϊκός κ. Π. Πετρίδης ὡς ὁμιλητής τῆς ἡμέρας ἠθέλησε νά δώση μία «ἀντικειμενική, ὅπως πιθανῶς ἐπίστευε, εἰκόνα, τοῦ ἐκλιπόντος. Στήν πραγματικότητα ἐπέμεινε κυρίως στήν ψυχολογική ἀνάλυσι τῶν «ἀποτυχιῶν» τοῦ ἀνδρός. Παρ' ὅ,τι ἐπ' αὐτῶν ἔχω διαφορετικήν γνώμην, δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπεκταθῶ σχετικῶς στό σύντομο αὐτό σημείωμα, ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ ὅμως νά σχολιάσω ἕνα μόνον σημεῖον.

Ὁ ὁμιλητής βλέπει «βαρύ ψυχικό τραυματισμό» στήν μορφήν τοῦ Μητροπούλου μεταξύ ἄλλων συνεπεία τῆς «τραγικῆς ἀποτυχίας του ὡς συνθέτου». Χωρίς νά ἐξετάζω τήν ἐγκυρότητα τῆς προβαλλομένης συνάφειας αἰτίου καί αἰτιατοῦ, νομίζω πῶς ἀποτυχημένος συνθέτης δέον νά θεωρηθῆ μᾶλλον ἐκεῖνος πού ματαίως προσπαθεῖ νά ἐπιβάλη στήν κοινή συνείδησι τά ἔργα του. Ὁ Μητρόπουλος ὅμως δέν ἔγινε ποτέ φορτικός, οὔτε ἐκλιπάρησε ἀναγνώρισιν ἀπό οἱονδήποτε. Οἰκειοθελῶς ἐγκατέλειψε τήν σύνθεσι εἴτε πιεζόμενος ἀπό μίαν ὑψηλήν ἀντίληψι τελειότητος, εἴτε ἐπειδή ἡ ἐξαντλητική ἀσχολία του ὡς μαέστρου ἀπορροφοῦσε ὅλες τίς δυνάμεις του. Ἐν τούτοις ὡς πρός τίς συνθέσεις τοῦ Μητροπούλου δέν ἔχει ἀκόμη λεχθῆ ἡ τελευταία λέξις. Χρέος μας εἶναι νά τίς γνωρίσουμε. "Ισως τότε ἀνακαλύψουμε ὅτι ἀξίζουν περισσότερο ἀπ' ὅ,τι νομίζουμε».

Ἀπόκομμα ΝΕΩΝ
Χρονολογία 15 ΔΕΚ. 1960

ΕΥΘΥΜΑ ΚΑΙ ΣΟΒΑΡΑ

Ο... ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΗΣ

ΤΟΥ ΔΗΜ. ΨΑΘΑ

Θά μποροῦσα, φυσικά, νά παραδιλέψω τό θέμα τῆς γνώμης πού ἔχει ὁ ἀκαδημαϊκός κ. Πετρίδης γιά τόν ἀξέχαστο Μητρόπουλο καί τῆς... ψυχαναλυτικῆς δεινότητας πού ἐπέδειξε — ὑπάρχουν τόσα ἄλλα πιό ἐνδιαφέροντα — ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν. Τό ἐπεισόδιο πού σκανδάλισε ὅλους τούς εὐπρεπεῖς ἀνθρώπους συνέβη μέσα στό ἀνώτατο πνευματικό μας ἵδρυμα — τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν — γι' αὐτό καί παίρνει διαστάσεις, ἀποκαλύπτει ἀθλιότητες τοῦ χαρακτῆρα μας καί ἀποκτᾶ, συνεπῶς, γενικώτερο ἐνδιαφέρον. Καλό, λοιπόν, καί χρήσιμο εἶναι νά τό δοῦμε ἐκ τοῦ πλησίον.

Ὁ τόπος μας — μικρός ὅπως εἶναι — δέν ἔχει πολλές μορφές πού καταφέρνουν μέ τό ταλέντο ἤ τήν γνώση τους νά ξεπεράσουν τά σύνορά μας καί νά ἐπιβληθοῦν στό κοινό τοῦ ἐξωτερικοῦ σάν προσωπικότητες διεθνοῦς κύρους. Ἀνάμεσα στίς ἐλάχιστες αὐτές μορφές περιλαμβάνόταν καί ὁ Μητρόπουλος πού μέ τήν πίστη στήν τέχνη του, μέ τόν ἀσταμάτητο μόχθο καί τά θεῖα δῶρα πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, κατάφερε νά ἀναδειχθῆ ἔξω ἀπ' τά στενά ὅρια τῆς Ἑλλάδας, νά γίνη μιά μεγάλη προσωπικότητα διεθνοῦς κύρους, εἴδωλο χιλιάδων καί χιλιάδων ἀνθρώπων στήν Εὐρώπη καί τήν Ἀμερική, καμάρι καί καύχημα τοῦ τόπου μας. Πεθαίνοντας εἶχε ἀφίσει παραγγελία νά μεταφερθῆ ἡ τέφρα του στήν πατρίδα του ὅπου ἡ μνήμη του τιμήθηκε ἀπ' ὅλους, μέ ἀληθινή συγκίνηση καί μέ ἀγάπη. Στήν σειρά τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν μπῆκε καί ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν — τολύ σωστά — τῆς ὁποίας ἦταν ἐπίτιμο μέλος. Στό φιλολογικό μνημόσυνο, λοιπόν, πού ὠργανώθηκε ἐπρόκειτο, βέβαια, νά μιλήση κάποιος ἀκαδημαϊκός τῆς τάξεως Γραμμάτων καί Τεχνῶν καί ἡ Ἀκαδημία μας ἀντί ν' ἀπευθυνθῆ στόν Σπῦρο Μελᾶ, τόν Μυριβήλη ἤ τόν Βενέζη, προτίμησε τόν κ. Πετρίδη — σωστό κι' αὐτό — γιατί ὁ ἀκαδημαϊκός αὐτός εἶνει τοῦ καλλιτεχνικοῦ συναφιοῦ τοῦ ἀνδρός πού ἐπρόκειτο νά τιμηθῆ.

Τό ἀποτέλεσμα, ὅμως, τῆς προτίμησης αὐτῆς στάθηκε ἀναπάντεχο. Γατί ὁ κ. Πετρίδης, παραδόξως, ἀπό ὁμιλητής ἀποδείχτηκε, πρός γενικήν κατάπληξη τῶν πάντων,... ψυχαναλυτής! Ἔχοντας, προφανῶς, ὁ διαπρεπής μουσικοσυνθέτης κοντά στήν πλατειά, ὅπως λένε, μόρφωσή του καί τό φῶνιο τῆς ψυχανάλυσης, βρῆκε τήν εὐκαιρία ἀντί νά τιμήση, νά... ψυχαναλύση τόν μεγάλο συνάδελφό του, νά τοῦ βγάλη στή μέση «ψυχικά τραύματα» κι' ἐπί τῇ βάσει αὐτῶν νά ἐξηγήση τίς... ἀποτυχίες του! Ἔτσι, ἐμβρόντητοι οἱ ἀκροατές, εἶδαν περιγραφόμενο ἕναν Μητρόπουλο ἀπίθανο, ἄγνωστο, μισοαποτυχημένο, κοστοτυρχόμενο ἀπό διάφορα «συμπλέγματα» κι' αὐτό τό ψυχαναλυμένο πορτραῖτο πού σερβίρησε θαρραλέα ὁ βαθυστόχαστος ὁμιλητής τό ἀφιέρωσε εἰς μνήμην τοῦ «τιμωμένου»!

Μέ ὅλον τόν σεβασμό πού ἔχω πρός τούς ἀνθρώπους πού κέρδισαν τήν φήμη τους χάρις στήν πολύχρονη δουλειά καί τό ταλέντο τους — ὅπως, φυσικά, ὁ κ. Πετρίδης — θά μοῦ ἐπιτρέψη ὁ διαπρεπής μουσικός νά ἀποπειραθῶ κι' ἐγώ διά τῆς ἰδίας ψυχαναλυτικῆς μεθόδου νά βρῶ τά βαθύτερα αἴτια αὐτῆς τῆς ἀπροσδόκητης στάσης του στό μνημόσυνο τοῦ Μητροπούλου.

Προφανῶς, λοιπόν, ὁ φωτισμένος ἀκαδημαϊκός ἔχει στό ὑποσυνείδητό του «ἀπωθημένες ἐπιθυμίες», πού ἐνεργοῦν ὑποβρυχίως καί ἐπηρεάζουν τήν συμπεριφορά του μέχρι σημείου νά μήν ἔχη πιά συνείδηση τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας πού καθορίζουν τά περιθώρια τῆς συμπεριφορᾶς ἑνός ἀνθρώπου. Ἴσως, παιδιόθεν — ὅπως λέει ἡ ψυχαναλυτική ἐπιστήμη — κάποιο «ψυχικό τραῦμα» τοῦ δημιούργησε ἕνα κομπλέξ... ἀνωτερότητος, πού διά τοῦ ὑποσυνειδήτου καταδύεται στό... ἀσυνείδητο καί διά τοῦ ἀσυνειδήτου ἀναδύεται στό ὑποσυνείδητο, ξαναβουτᾶ καί καταποντίζεται στό ἀσυνείδητο κι' ἐκεῖθεν διά τοῦ ὑποσυνειδήτου πάλι γλιστρᾶ στό... συνειδητό καί τόν κάνει νά πιστεύη ὅλα ὅσα παιδιόθεν — πιθανόν — τοῦ ἀρνήθηκαν καί τόν τραυματίσαν ὑποσυνειδήτως, ὅτι δηλαδή πέραν τοῦ ἑαυτοῦ του δέν ὑπάρχει σύγχρονος μουσικός στόν κόσμο τοῦτον!

Ὅλα αὐτά, βέβαια, ἀπο

Ἀπόκομμα Ἡ Εἰρήνη

Χρονολογία 17 ΔΕΚ. 1960

ΑΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΗΣ "ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ,,

ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ Κ. ΙΩΣ. ΓΚΡΕΚΑ

Μετὰ τὸν σάλο ποὺ δημιουργήθηκε πάλι μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ φιλολογικοῦ μνημοσύνου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὸν ἀξέχαστο ἀρχιμουσικὸ Δημήτρη Μητρόπουλο, θέλω νὰ ἐλπίζω πὼς κάποιος θὰ θελήσῃ νὰ γράψῃ κάποτε τὴν πραγματικὴ ἱστορία τοῦ ἔργου του καὶ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν πολύπλευρη δράση του. Ἀπὸ τὰ ὅσα ἐδιάβασα μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ θανάτου του, γιὰ τὴν ζωή του, τὶς σπουδές καὶ τὸ ἔργο του τὰ περισσότερα ἀποτελοῦσαν πρόχειρες ἀναμνήσεις καὶ ἀνεύθυνες πληροφορίες αὐτοχειροπόνητων ἱστοριοβιογράφων. Κανένας δὲν μᾶς ἔδωσε συμπληρωμένο κατάλογο ἔργων του. Κανένας δὲν ἀνέγραψε τὶς διάφορες μεταγραφὲς ἔργων ποὺ ἔκανε.

Τὸ πρῶτο ἔργο του : «Γιατρὸς χωρὶς νὰ θέλῃ», ὁπερέττα σὲ τρεῖς πράξεις, ποὺ ἔγραψε σὲ ἡλικία δώδεκα χρόνων καὶ τὸ ἔπαιζε στὸ πιάνο πρακτικά, κανεὶς δὲν τὸ ἀνέφερε. Ἐπίσης δὲν εἶναι ἀπόλυτα ἐξακριβωμένη καὶ ἡ πραγματικὴ του ἡλικία. Τὰ μουσικοφιλολογικὰ του πάρεργα, τὰ μαθήματα μουσικῆς μορφολογίας ποὺ παρέδιδε στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν, τὰ ἀνέκδοτά του καὶ τόσα ἄλλα, θ' ἀποτελοῦσαν ξεχωριστὰ κεφάλαια τὸ καθ' ἕνα.

Σχετικὰ μὲ τὶς σπουδές του, ὅλοι τὸν παρουσίασαν μόνο ὡς ἀρχιμουσικὸ συναυλιῶν - κοντσέρτ ντι-

ρεγκέντ καὶ ἄλλοι τὸν ἔκριναν ὡς πιανίστα καὶ ἕνας μουσουργὸς — ψυχαναλυτὴς τὸν παρουσίασε μὲ καλλιτεχνικά... συμπλέγματα !

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὁ Μητρόπουλος ξεκίνησε χωρὶς νὰ ἔχῃ τὰ ἀπαραίτητα προσόντα ἑνὸς παιδαγωγοῦ τῆς ὀρχήστρας, εἶχε ὅμως τὶς ἄφθαστες ἱκανότητες ἑνὸς πιανίστα ποὺ ἔφθανε στὴν περιοχὴ τοῦ θρύλου καὶ τὴν γραμμὴ ἑνὸς μεγάλου ἀρτίστα. Μὲ τὴν ὀρχήστρα του στὴν Μιννεάπολη, δουλεύοντας σκληρά, ἀπέκτησε τὴν ἐμπειρία του καὶ ἐνῶ ἀμφισβητοῦσε καὶ ἀμφέβαλλε, ὡς πρὸς τὸν ἑαυτό του, ἀντιμετώπιζοντας τὶς σφαῖρες τῆς δημιουργίας, ἀντίθετα ἐπίστευε πὼς ἦταν ἕνα συμπτωματικὸ δημιούργημα τῆς τύχης καὶ εὐχαριστοῦσε γι' αὐτὸ τὸν καλὸ θεό του.

Τὰ πρῶτα του βήματα ἔκανε κοντὰ στὸν διευθυντὴ τῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, τὸν Ἀρμάνδο Μαρσὶκ καὶ ἐπῆρε δίπλωμα πιάνου μὲ τὸ χρυσὸ μετάλλιο ἀπὸ τὸν ἄριστο παιδαγωγὸ τοῦ πιάνου Βασενχόβεν. Ὅταν ἔφυγε ἀπ' τὴν Ἀθήνα ἐπῆγε στὶς Βρυξέλλες καὶ ὅγινε μαθητὴς τοῦ Ζίλσον στὴν σύνθεση καὶ μετὰ ἐπῆγε στὸ Βερολῖνο καὶ ἔγινε μαθητὴς τοῦ Μπουζόνι καὶ βοηθὸς «κορεπετίτορ» τοῦ Μπρέχερ, τοῦ σπουδαίου γερμανοῦ ἀρχιμουσικοῦ στὴν ὄπερα τοῦ Βερολίνου.

Αὐτός, πιστεύω, πὼς ἔγινε ἀφορμὴ τοῦ καλλιτεχνικοῦ του προσανατολισμοῦ στὸ Μελόδραμα,

Εἶχα τότε τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσω, ἀπὸ κοντά, μαθητὴ καὶ δάσκαλο. Ἀπὸ τότε ὁ Μητρόπουλος μᾶς ἔδωσε τὰ πρῶτα δείγματα τῆς ἱκανότητός του, ὡς προγυμναστὴς καὶ μετὰ ὡς ἀρχιμουσικὸς ὄπερας (ὅπερν - καπελλμάϊστερ) καὶ μᾶς μένει ἀξέχαστη, μεταγενεστέρα, μιὰ ἀριστουργηματικὴ ἐκτέλεση τοῦ μελοδράματος : «Δακτυλίδι τῆς μάννας» τοῦ Μανώλη Καλομοίρη μὲ διευθυντὴ τὸν Μητρόπουλο.

Ἔχει, λοιπόν, πολλὰ νὰ ἐξετάσῃ ἀπὸ τὸ παλύεδρο ταλέντο του ὁ κριτικὸς ἱστοριοβιογράφος του.

Σήμερα σᾶς παραθέτω μιὰ ἐνδιαφέρουσα νεκρολογία τοῦ διακεκριμένου μουσικολόγου Ἀρθούρου Χόλντε γιὰ τὸν Μητρόπουλο, ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν μεγάλη ἑβδομαδιαία γερμανόφωνη ἐφημερίδα «Ἀνοικοδόμηση» Νο 46 τῆς Νέας Ὑόρκης, ποὺ διατηρεῖ τὴν στήλη τῆς μουσικῆς κριτικῆς καὶ εἶναι γνωστὸς στὸν διεθνῆ κόσμο τῆς μουσικῆς μὲ ἔργα του μουσικολογικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τελευταῖα, μάλιστα, ἀπὸ τὸν γνωστὸ ἐκδοτικὸ οἶκο τοῦ Βερολίνου : «Ρέμπραντ - Φερλὰγκ» πρόκειται νὰ κυκλοφορήσῃ μιὰ ἱστορία του γιὰ τὴν Μητροπολιτικὴν Ὄπερα τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΤΗΣ ΜΠΑΓΚΕΤΤΑΣ

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἔσβυσαν ὅλα, ἐκεῖ ποὺ, ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης, ἡ Μητροπολιτικὴ Ὄπερα καὶ ποιὸς ξέρει πόσα ἄλλα Ἱνστιτοῦτα, εἶχαν βασισθεῖ στὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Ἐγνώριζε πὼς ὕστερα ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ καρδιακὴ προσβολὴ (ποὺ ἔγινε τὴν 28 Φεβρουαρίου 1960, ὅταν ἔκανε πρόβα τοῦ «Βοικκαικίου» στὴν Μητροπολιτικὴν Ὄπερα), ἡ ζωή του βρισκόταν σὲ ἄμεσο κίνδυνο, Ἱκανοποιοῦσε ὅμως τὸν φιλοσοφικό του προσανατολισμὸ καὶ τὴν ἐπιθυμία του νὰ μὴ χαθῇ καὶ μὲ τὴν ἀφθονία τῆς καλλιτεχνικῆς του ὑπάρξεως νὰ ἐπιστρέψῃ στὸ ἀτελεύτητο ἀχανές.

Μετὰ ἀπὸ τὴν πάροδο 64 χρόνων, μιὰ καρδιακὴ προσβολή, ἔδωσε στὴ ζωή του ἕνα γρήγορο τέλος, πρᾶγμα ποὺ τοῦ παρουσιαζόταινε ὡς τὸ περισσότερο ἐπιθυμητό.

Αὐτὸ συνέβη στὴ «Σκάλα» τοῦ Μιλάνου, κατὰ τὴν ὥρα τῆς δοκιμῆς τῆς τρίτης συμφωνίας τοῦ Γουσταύου Μάλερ, Μόλις ἄρχισε ἡ δοκιμή, ὁ Μητρόπουλος ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο εἶχε παραπονεθεῖ πὼς ὑπέφερε ἀπὸ ἐξάντληση, ἔπεσε ἀπὸ τὴν ἕδρα καὶ ἰσωριάσθηκε κατὰ γῆς. Ὡς ποὺ νὰ τὸν μεταφέρουν στὸ νοσοκομεῖο ἀπέθανε.

Μὲ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο ἐξέλειπε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἱκανότερους, ἐνδιαφερόντας καὶ σύγχρονα τοὺς περισσότερο εὐχάριστους ἀνθρώπους - μαέστρους.

Μποροῦσε κανεὶς νὰ μὴ συμφωνοῦσε μὲ τὶς ἀπόψεις του, πρὸ πάντων, ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοση τῶν κλασικῶν ἔργων τῆς Βιεννέζικης σχολῆς, μποροῦσε ἐπίσης νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς τὴν ἔλλειψη πειθαρχίας τῆς ὀρχήστρας, ποὺ εἶναι ὁ κανόνας στὰ καθοδηγούμενα «ἀνσάμπλ» πρὸ πάντων στὴν Ἀμερικὴ, ἐν τούτοις ἤσουνα πάντοτε, παρ' ὅλες τὶς ἀντιρρήσεις, γοητευμένος ἀπὸ τὴν μεγάλη προσωπικότητά του.

Προικισμένος μὲ μιὰ καταπληκτικὴ μνήμη ἦταν ἱκανὸς νὰ διευθύνῃ ἀπὸ στήθους καὶ τὰ πιὸ περίπλοκα ἔργα τῆς μοντέρνας μουσικῆς φιλολογίας. Σὲ μιὰ συζήτησή μου πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, ὑψώνοντας τοὺς ὤμους ἀπαντοῦσε : «Μά, εἶναι ὑπόθεση νὰ διαθέσῃς λίγες ὧρες παραπάνω, γι' αὐτὴ τὴν προετοιμασία». Ἔτσι ἦταν ἀπὸ βαθύτατη πεποίθηση καὶ ὄχι ὅπως πολλοὶ ἄλλοι μαέστροι, ἀπὸ λόγους ὠφελείας, ὁ καλύτερος προπαγανδιστής ποὺ θὰ εὐχόντουσαν νὰ εἶχαν οἱ σύγχρονοι συνθέτες,

—"Αν τὰ ἔργα τοῦ Μάλερ ἐπῆραν τὴν θέση ποὺ τοὺς ἄξιζε στὸ ἀμερικανικὸ ρεπερτόριο, ἂν τὸ Βότσεκ τοῦ Μπέργκ ἐκέρδισε τὴν ἀμερικάνικη σκηνή, ἂν παρουσιάσθηκαν στὸ μεγάλο κοινὸ ὁ Κιρένεκ καὶ ἄλλοι ποὺ ζοῦνε συνθέτες, αὐτὸ τὸ ὀφείλουν, κατὰ μέγα μέρος στὴν ξεχωριστὴ ἰδεαλιστικὴ ἐξύψωσή τους ἀπὸ τὸν μαέστρο. Ἔφθασε σὲ τέτοιο βαθμό, αὐτὸς ποὺ ζοῦσε μιὰ ζωὴ χωρὶς ἀπαιτήσεις, σχεδὸν ζωὴ μοναχική, νὰ ὑποστηρίζει οἰκονομικὰ μιὰ σειρὰ ἀμιλλομένων ἀγνώστων νέων, παραχωρώντας σ' αὐτοὺς βραδεῖα, γιὰ νὰ τοὺς διευκολύνῃ νὰ κάνουν ἐλεύθερα τὴν ἐργασία τους.

"Αν καὶ ὁ Μητρόπουλος χιάρις στὴν ἀρτίστικη διάπλασή του εἶχε διαλέξει τὴν σταδιοδρομία τοῦ διευθυντοῦ ὀρχήστρας συναυλιῶν, ἀργότερα πῆρε αὐτὴ μιὰν ἄλλη στροφή, ποὺ δὲν περίμενε κανείς, πρὸς τὸ μελόδραμα, Αὐτὸ ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ περισσότερο ἐκπληκτικὰ συμβάντα τῆς καριέρας του, ἂν καὶ δὲν ἦταν ἀρκετὰ προπαρασκευασμένος γιὰ τὸ Θέατρο, μὲ τὴν πρακτικὴ του ὅμως κατώρθωσε νὰ ἰδῇ τόσες ἐπιτυχίες, ποὺ τὸν ἔκαναν ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ περιζήτητους μαέστρους τῆς Ὄπερας. Σ' αὐτὸ ἀνήκουν, κατὰ πρώτη σειρά, ἡ Μητροπολιτικὴ Ὄπερα καὶ τὰ ἐκτελεσθέντα μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὑπὸ τὴν διεύθυνσή του, μελοδράματα: «Σαλώμη», «Τόσκα» «Βαλκυρία», «Βανέσσα» τοῦ Μπάρμπερ, «Εὐγένιος Ὀνέγκιν» ἔγιναν γι' αὐτὸν σειρὰ θριάμβων.

—Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς δωδεκάχρονης ἐργασίας του στὴν Μιννεάπολη, ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται συχνὰ ὁ Μητρόπουλος στὴν Νέα Ὑόρκη ἀπὸ τὸ 1940 ὡς φιλοξενούμενος τῆς Φιλαρμονικῆς Ν. Υ. Στὴ σαιζὸν 1949)50 ἦταν μὲ τὸν Λεοπόλδον Στοκόφσκυ ἀρχιμουσικὸς τῆς ὀρχήστρας. Ἡ ἀναγνώριση τῶν μεγάλων του ἐπιτευγμάτων τὸν ὁδήγησαν στὴν ὑποχρέωση νὰ ἀναλάβῃ τὴν συνεχῆ διεύθυνσή της, ποὺ τοῦ ἔδωσε τὴν δυνατότητα νὰ ἐνσωματώσῃ τὸ σύναλόν της στὸ Φέστιβαλ τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ μ' αὐτὸν τὸ 1955 νὰ κάνῃ μιὰ περιοδεία ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης στὴν Εὐρώπη.

Δυὸ χρόνια ἀργότερα ὅταν κατὰ τοὺς κριτικοὺς διεπιστώθη ὅτι ἡ κατάπτωση τῆς ὀρχήστρας σὲ ποιότητα δυνάμωνε, τότε προσέθεσαν κοντά του τὸν Λεονάρδον Μπερνστάϊν σὰν ἰσοδύναμο διευθυντή. Αὐτὸ συνέτεινε ὥστε ὁ Μητρόπουλος νὰ στρέψῃ τὴν προσοχή του πρὸς τὸ μελόδραμα.

—Τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα του μποροῦμε νὰ τὰ συνοψίσουμε σὲ ὀλίγες γραμμές : Γεννήθηκε τὸ 1895 στὴν Ἀθήνα, κι' ἐφοίτησε στὸ Ὠδεῖο τῆς γενέτειράς του. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἐκτὸς ἀπὸ τὶς σπουδὲς τοῦ πιάνου, ἐπεδίδετο ξεχωριστὰ καὶ στὴν δημιουργία. Ἀποτέλεσμα ἦταν μιὰ ὄπερα ἐπάνω σ' ἕνα ἔργο τοῦ Μαίτερλινγκ. Μετὰ ἀπὸ σπουδὲς στὸ Βερολῖνο μὲ τὸν Μπουζόνι ὡς συνθέτης καὶ τὸν Κλάϊμπερ ὡς διευθυντὴς ὀρχήστρας, ἐπέστρεψε ὁ Μητρόπουλος στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ διευθύνῃ ἐπὶ δώδεκα - χρόνια τὴν Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα, Μία πρόσκληση ἀπὸ τὸν Κουσσεβίτσκυ τὸν ἔφερε τὸ 1936 στὴν Ἀμερική, ὅπου μετὰ ἀπὸ ἐπιτυχεῖς διευθύνσεις ἔγινε ὁ διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως. Ἡ ἐμφάνισή του στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ στὰ εὐρωπαϊκὰ μουσικὰ κέντρα εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ τοποθετηθῇ στὸν διεθνῆ στίβο μὲ πλήρη καλλιτεχνικὰ δικαιώματα.

—Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος τεφροποιήθηκε στὸ Λουγκάνο καὶ ἀπὸ τὸ Μιλάνο μετεφέρθη, μὲ ἀεροπλάνο ποὺ διέθεσε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, στὴν Ἀθήνα ὅπου στὸ ἐκεῖ ὠδεῖο ποὺ ἐσπούδασε θὰ βρῇ μιὰ θέση.

Στὴ διαθήκη του ἀφίνει ἐντολὴ ὅπως τὰ ποσὰ ποὺ θὰ προσφερθοῦν στὴν μνήμη του σχηματίσουν τὴ βάση ἑνὸς κεφαλαίου στὴν Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης ποὺ θὰ διατεθεῖται γιὰ τοὺς ἀμερικανοὺς συνθέτες.

Ἄρθοῦρος Χόλντε

Ἡ ὡς ἄνω νεκρολογία νομίζω ὅτι προσφέρει ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὸν μεγάλο ἕλληνα ἀρχιμουσικὸ ποὺ χάσαμε, τὸν παρεξηγημένο αὐτὸν ἄνθρωπο, ποὺ τὰ περισσότερα φαρμάκια τῆς ζωῆς του τὰ ἤπιε στὴν πατρίδα του καὶ ἐπιφυλάσσομαι ἀργότερα ν' ἀσχοληθῶ ἐκτενέστερα μὲ τὴν μεγάλη καλλιτεχνικὴ προσωπικότητά του.

ΙΩΣ. ΓΚΡΕΚΑΣ

ΕΘΝ. ΚΗΡΥΚΟΣ

18 ΔΕΚ. 1960

Ἀσέβεια

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ παρὰ γνωστοῦ ἀκαδημαϊκοῦ λόγος, κατὰ τὴν διάρκειαν τελετῆς εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου Ἕλληνος Δημήτρη Μητροπούλου, δὲν εὑρήκε κανένα συμπολίτην σύμφωνον.

"Οσην κακίαν καὶ ἂν εἶχεν ὁ ἐκφωνήσας τὸν λόγον ἀκαδημαϊκός, ἔπρεπε νὰ τὴν παραμερίσῃ διὰ ν' ἀναγνωρίσῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου, τοῦ ὑπερδιεθνοῦς φήμης μαέστρου, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ ξένοι ἀναγνώριζαν πρὸ τοῦ θανάτου του.

Ἀήθης ἐντελῶς αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ καλλιτέχνου θανόντος ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ ἀναμφισβητήτῳ δόξῃ, ἐχαρακτηρίσθη παρ' ἀλλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, τουλάχιστον ὡς ἄνευ προηγουμένου ἀσέβεια.

ΝΕΩΝ

20 ΔΕΚ. 1960

Ο ΒΕΝΕΖΗΣ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΖΕΙ ΕΜΜΕΣΩΣ ΤΟΝ ΠΕΤΡΙΔΗ

Κατ' ἀντίθεσιν μὲ τὸν συνάδελφό του ἀκαδημαϊκὸ Π. Πετρίδην, ἐπίσημον ὁμιλητὴ στὸ μνημόσυνο τοῦ Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ σπιλώσῃ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου μαέστρου, ὁ Ἠλίας Βενέζης, σὲ σημερινή ἐπιφυλίδα του στὸ «Βῆμα» πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ Μητροπούλου, τονίζοντας ὅτι ἦταν ὁ «πρῶτος "Ελληνας ποὺ ἔφερε τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα, στὸ προσκήνιο τοῦ παγκοσμίου καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος»

— «Ὅ,τι ἔφερε ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας τῆς Μιλούνας, γράφει ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ἠλίας Βενέζης, αὐτὸ τὸ τίναγμα τῶν φτερῶν, τὸ πήδημα μέσ' στὸ ὕψος καὶ μέσ' στὰ ὄνειρα, αὐτὴν τὴν πίστη στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν τόπο του, αὐτὴν τὴν ἀποστροφὴ στὸ μισοκακόμοιρο ὕφος—αὐτὸ περίπου ἦταν καὶ ὅ,τι ἔφερε ὁ Μητρόπουλος στὴν καλλιτεχνική μας ζωή».

— "Υπαινισσόμενος σαφῶς τὸν ὑβριστὴν τῆς μνήμης τοῦ Μητροπούλου συνάδελφό του στὴν Ἀκαδημία Π. Πετρίδη, ὁ Ἠλίας Βενέζης ἐπαναλαμβάνει τὴν φράσιν τοῦ πρώτου λέγοντας : «Αὐτὲς εἶναι οἱ πραγματικὲς διαστάσεις τοῦ Μητροπούλου».

—Παρακάτω ὁ Ἠλίας Βενέζης προτείνει ὅπως, τὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν ἀναλάβῃ πρωτοβουλία γιὰ τὴν ὀπεύθυνη συγγραφὴ ἑνὸς χρονικοῦ τῆς ζωῆς καὶ στα-

---

ΒΗΜΑΤΟΣ

24 ΔΕΚ. 1960

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ

Ο ΑΝΤΑΛ ΝΤΟΡΑΤΙ ΤΙΜΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

Ἡ χθεσινὴ συναυλία τῆς Συμφωνικῆς τοῦ Λονδίνου στὴν Ἀθήνα

ΔΙΓΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΣΤΗ ΛΗΚΥΘΟ ΤΟΥ ΔΙΑΣΗΜΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΥ

Ἡ 98μελὴς Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τοῦ Λονδίνου ἦλθε, χθὲς τὸ πρωΐ, στὴν Ἀθήνα καὶ ἔδωσε αὐθημερὸν στὸν «Ὀρφέα» μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία συναυλία μὲ ἔργα Μπετόβεν, Μπρίττεν καὶ Σοστάκοβιτς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσι τοῦ διασήμου ἀρχιμουσικοῦ κ. "Ανταλ Ντοράτι.

Ἐπιβλητικός, χαμογελαστός, παρὰ τὴν κούρασί του —ἦλθε ἀπὸ τὸ Ἰσραήλ, ὅπου ἡ ὀρχήστρα ἔδωσε 13 συναυλίες μέσα σὲ δύο ἑβδομάδες— μὲ λαμπερὰ γαλάζια μάτια, ὁ διακεκριμένος μαέστρος δὲν ἔκρυψε τὴ χαρά του ποὺ ξαναβρέθηκε στὴ χώρα μας. Γιατί ὁ "Ανταλ Ντοράτι ἔχει ἤδη ἔλθει στὴν Ἑλλάδα τὸ 1957, ὁπότε στὰ πλαίσια τοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν διηύθυνε τὴν Συμφωνικὴ τὴν Ὀρχήστρα τῆς Μιννεαπόλεως.

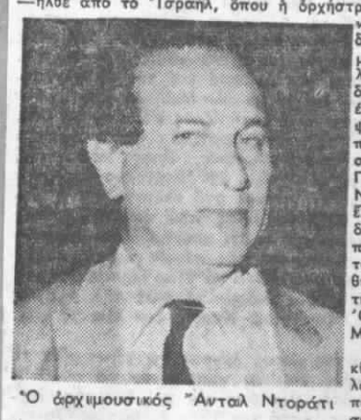

Ὁ ἀρχιμουσικὸς "Ανταλ Ντοράτι

Μὲ πολλὴ συγκίνησι ἐξήγησε τὸ λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ χθεσινὴ συναυλία ἀφιερώθηκε στὴ μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

— Ἦταν δική μου παράκλησι. Ὁ Μητρόπουλος ὑπῆρξε προσωπικός μου φίλος καὶ θέλω νὰ σᾶς πῶ πόσο μὲ συνεκλόνισε ὁ χαμός του. "Οχι μόνον ἐμένα, ἀλλὰ καὶ ὅσους τὸν ἐγνώρισαν. Ἐκ μέρους πολλῶν φίλων του, ἐκ μέρους τῆς Ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως θὰ καταθέσω αὔριο τὸ πρωΐ, κατόπιν ἐντολῆς τους, λίγα λουλούδια στὴν τεφροδόχο του.

— Ἔχετε διευθύνει ποτὲ ἐκτέλεσιν ἔργου "Ελληνος συνθέτου;

— Μάλιστα. Ἔργα Σκαλκώτα μὲ τὴν Ὀρχήστρα τῆς Μιννεαπόλεως. Θέλω, ὅμως, νὰ γνωρίσω περισσότερο τὴ μουσικὴ σας. Γι' αὐτὸ κοπτὰ τὴν ἑδῶ τριήμερο παραμονή μου θὰ προσπαθήσω νὰ προμηθευτῶ ἑλληνικὰ μουσικὰ κομμάτια.

ΕΘΝΟΥΣ

24 ΔΕΚ. 1960

Χθὲς βράδυ ἐδόθη μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὸν «Ὀρφέα» ἡ μοναδικὴ συναυλία τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τοῦ Λονδίνου. Ἀνωτέρω, ὁ Βασιλεύς, ὁ Ὁποῖος προσῆλθεν εἰς τὴν συναυλίαν μετὰ τοῦ Διαδόχου καὶ τῶν πριγκηπισσῶν Σοφίας καὶ Εἰρήνης συνομιλῶν εἰς τὸ διάλειμμα μετὰ τοῦ διεθνοῦς φήμης μαέστρου "Ανταλ Ντοράτι, ὁ ὁποῖος διηύθυνε χθὲς τὴν Ὀρχήστραν τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης. Τὴν συναυλίαν παρηκολούθησαν ἐπίσης ὁ Μέγας Αὐλάρχης κ. Λεβίδης ὁ ὑπουργὸς Παιδείας κ. Βογιατζῆς, ὁ διευθυντὴς Γραμμάτων καὶ Θεάτρου κ. Γ. Κουρνούτος οἱ πρεσβευταὶ Ἀγγλίας κ. "Αλλεν —ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ ὁποίου ἐτέλει ἡ χθεσινὴ συναυλία— καὶ Ρωσίας κ. Σεργκέγεφ ὁ πρόεδρος τοῦ βρετανικοῦ Συμβουλίου κ. Κολόουζ ὁ ἀρνηγὸς τῆς Ἀστυνομίας κ. Θ. Ρακιντζῆς πολλοὶ ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης κ.ἄ. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συναυλίας ὡμίλησαν δι' ὀλίγων ὁ ἀφιχθεὶς χθὲς τὸ ἀπόγευμα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν πιανίστας Γιῶργος Χατζηνίκος καὶ ἐτηρήθη ἑνὸς λεπτοῦ σιγὴ ὑπὲρ τὸν Δημήτρην Μητρόπουλον, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁποίου ἦτο ἀφιερωμένη ἡ χθεσινὴ συναυλία. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ προγράμματος τὸ ὁποῖον περιελάμβανεν ἕνα ἔργο τοῦ Μπρίττεν τὴν 8η Συμφωνία τοῦ Μπετόβεν καὶ τὴν 5η Συμφωνία τοῦ Σοστάκοβιτς τόσον ὁ Ντοράτι ὅσον καὶ τὰ μέλη τῆς βρετανικῆς Ὀρχήστρας ἐπευφημήθησαν ἐνθουσιωδῶς καὶ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Κοινοῦ ἔπαιξαν ἐκτὸς προγράμματος τρία κομμάτια μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἕνα χορὸ τοῦ Σκαλκώτα. Τὰς πρώτας πρωϊνὰς ὥρας τὰ 97 μέλη τῆς Συμφωνικῆς τοῦ Λονδίνου ἀνεχώρησαν ἀεροπορικῶς ἐπιστρέφοντα εἰς τὸ Λονδίνον ἐνῶ ὁ "Ανταλ Ντοράτι ἀναχωρεῖ περὶ τὴν μεσημβρίαν διὰ Ρώμην. Προηγουμένως, ὁ διαπρεπὴς μαέστρος ἐπεσκέφθη τὸν 9ην πρωϊνὴν τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν καὶ ἐναπέθεσεν ἄνθη πρὸ τῆς ἐκεῖ σποδοῦ τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου εἰς ἔνδειξιν πένθους ἀπὸ μέρους τοῦ ἰδίου ὁ ὁποῖος τὸν διεδέχθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως, καὶ ὡς ἐντολοδόνος τόσον τῆς Ὀρχήστρας αὐτῆς, ὅσον καὶ τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης τῆς ὁποίας ὡς γνωστὸν ὁ Μητρόπουλος διετέλει διευθυντὴς ἐπὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του.

ΕΘΝΟΥΣ

23 ΔΕΚ. 1960

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον «Βεστρίκη» ἀναγγέλλεται ὅτι θ' ἀνεβάσῃ ἡ Ἐθνικὴ Λυρικὴ Σκηνὴ κατὰ σκηνοθεσίαν τῆς Κατίνας Παξινοῦ.

Θ' ἀρχίσουμε μὲ τὴν ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα πληροφορία, ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Λυρικὴ Σκηνὴ — ποὺ χθὲς τὸ βράδυ «παρουσίασε μ' ἐπιτυχία τὸ τρίτον ἔργον τοῦ ἐφετεινοῦ ρεπερτορίου της, τὴν κωμικὴ ὄπερα τοῦ Μότσαρτ «Ἔτσι κάνουν ὅλες» — θὰ ὀργανώσῃ προσεχῶς εἰδικὴν ἐκδήλωσιν διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλον. Συγκεκριμένως ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς Ε.Λ.Σ. κ. Κωστῆς Μπαστιὰς ἀπεφάσισεν ὅπως τὸ κρατικὸν μουσικὸν θέατρον ἀνεβάσῃ τὸ μελοδραματικὸν ἔργον τοῦ ἀλησμόνητου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ καὶ συνθέτου «Βεατρίκη». Τὸ ἔργον αὐτὸ θὰ τὸ σκηνοθετήσῃ ἡ Κατίνα Παξινού, ἡ ὁποία εἶχε συνεργασθῇ κατὰ τὴν πρώτην ἀπὸ σκηνῆς παρουσίασίν του ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰδίου τοῦ Μητροπούλου. Τὸ ἐκτάκτως ἐνδιαφέρον αὐτὸ μουσικὸν γεγονὸς θὰ ὀργανωθῇ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ νέου ἔτους.

— Ἐν τῷ μεταξύ, συνεχίζονται οἱ δικαιολογημένες διαμαρτυρίες διὰ τὴν ἀσχημίαν Πετρίδη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν. Σχετικῶς, ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἑταιρία Ἐπιστημόνων μᾶς ἀπέστειλε τὴν ἀκόλουθον διαμαρτυρίαν :

Κύριε Μαμάκη,

Οἱ ἀποτελοῦντες τὰ μέλη τῆς «Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρίας Ἐπιστημόνων» ἐπιστήμονες αἰσθάνονται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐντόνως διὰ τὴν ἀσέβειαν, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας, διὰ στόματος μέλους αὐτῆς καὶ — τὸ καταπληκτικώτερον — κατὰ τὴν διάρκειαν τελετῆς, σκοπὸς εἰδικὸς τῆς ὁποίας ἦτο νὰ τιμηθῇ ἡ μνήμη τοῦ ἐκλιπόντος! Καὶ τὸ μὲν ἀνάστημα τοῦ ἀσεβήσαντος, συγκρινόμενον πρὸς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἀπεπειράθη νὰ ταπεινώσῃ, θὰ ἠδύνατο, ἴσως, ἂν ὄχι νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀνίερον ἀπόπειραν, τοὐλάχιστον νὰ ρίψῃ κάποιο φῶς εἰς τὴν αἰτίαν, ἡ ὁποία τὴν προεκάλεσεν· ἡ Ἰδιότης του ὅμως ὡς ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ἡ εὐθύνη τὴν ὁποίαν αὐτὴ συνεπάγεται, θὰ ἔπρεπε, νομίζομεν, νὰ τὸν εἶχεν ἀποτρέψει τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκδηλώσῃ ὅσα ἐσκέπτετο. Κρίμα, ὅτι ὑπάρχουν μέλη τῆς Ἀκαδημίας, τὰ ὁποῖα ἀδυνατοῦν νὰ συγκρατήσουν τὸν ἑαυτόν των καὶ — τὸ χειρότερον — εὑρίσκουν τὰς πλέον ἀκαταλλήλους εὐκαιρίας διὰ νὰ ἐκδηλωθοῦν.

Μετὰ τιμῆς
Κ. ΑΘΑΝΑΣΙΑ

'Απόκομμα ΒΡΑΔΥΝΗΣ

Χρονολογία 20 ΔΕΚ. 1960

Χορηγείται ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΗ ΤΕΛΕΤΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. ΑΡ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

Κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον τελετὴν ποὺ διεξήχθη εἰς τὸ 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν, ὁ πρόεδρος κ. 'Αρ. Κυριακίδης, ἐξεφώνησε τὸν ἀκόλουθον λόγον εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ μας ποὺ τὸν θάνατόν του θρηνεῖ ὅλος ὁ κόσμος:

«Συμπληρώθηκαν 40 ἡμέρες ἀφ' ὅτου ἡ ψυχὴ τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο ὑλικὸ περίβλημά της. Καὶ μὲ τὴν 'Ελληνική, τὴν 'Ορθόδοξη Χριστιανικὴ παράδοσι, δὲν μποροῦσε τὸ 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν ν' ἀφήσῃ νὰ περάσουν «τὰ σαράντα» χωρὶς νὰ συγκεντρωθοῦμε ὅλοι μαζὶ καὶ σὲ μιὰν ἀνάτασι τῆς ψυχῆς νὰ φέρωμε εὐλαβικὰ τὴ σκέψι μας πρὸς τὸ ἔξοχο πνευματικὸ τέκνον τοῦ 'Ωδείου μας καὶ μὲ πίστι νὰ προσευχηθοῦμε γιὰ τὴν ἀνάπαυσι τῆς ψυχῆς του.

Τὰ «σαράντα» εἶναι τὸ πιὸ συναισθηματικὸ μνημόσυνο ἀπὸ ὅλα — ἔχουν ὅλη τὴν πίκρα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ χάθηκε. 'Αλλὰ ἡ εἰκόνα του εἶναι ἀκόμη ζωντανὴ καὶ μὲ τὴν ἀναπόλησί της ἐνσταλάζει γλύκα μέσα στὸν πόνο.

Τὰ «σαράντα» εἶναι ὅλο ἀγάπη, ὅλο αἴσθημα.

Δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη παρελθὸν ὁ νεκρός. Δὲν εἶναι ἀκόμη Ἱστορία.

Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν αἰσθανόμαστε ὅλοι σὰν νὰ κρατοῦμε ὅλοι μαζὶ στοργικὰ τὴν τεφροδόχον κάλπη στὰ χέρια μας, ἀτενίζοντας ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγάπης, θὰ ἔπρεπε ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ 'Ωδείου, νὰ πῶ λίγα λόγια γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Μητροπούλου, γιὰ τὴν δόξα του, γιὰ τὴν προσωπικότητά του. 'Αλλὰ ὕστερα ἀπὸ ὅσα ὁμόθυμα καὶ μὲ τόση ἔξαρσι ἐγράφηκαν ἐπάνω στὸν θάνατό του, ἀπὸ τὸν 'Ελληνικὸν καὶ τὸν παγκόσμιον τύπον, ὕστερα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἐπισφράγισι μὲ τὴν ὁμιλία τοῦ 'Αντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλοπούλου εἰς τὸ 'Ωδεῖον 'Ηρῴδου τοῦ 'Αττικοῦ, νομίζω ὅτι δὲν ἀπέμενε πλέον τίποτε ποὺ νὰ ἠμποροῦσε ἢ νὰ πρέπῃ νὰ ἀκουσθῇ μετέπειτα σὲ ἐπιμνημόσυνη τελετή.

Μία συλλογή, ἕνας τόμος ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ δημοσιεύματα, κατατεθειμένος μέσα στὰ ἀρχεῖα τοῦ 'Ανωτάτου Πνευματικοῦ 'Ιδρύματος τῆς χώρας, θὰ δώσῃ καὶ μὲ τὴν σεμνότητα τῆς σιγῆς, χωρὶς ψυχαναλυτικὲς ἀκροβασίες ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου, θὰ ἔδινε πιστὰ ὅλην τὴν ἀνταύγειαν τῆς «καλλιτεχνικῆς προσωπικότητας τοῦ Μητροπούλου». Καὶ αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ ἀγνό, αὐθάρμητο, ἀληθινό, τὸ προσήκον πολιτικὸν μνημόσυνον.

Γιατὶ ὁ θάνατος δὲν ἁπλώνει γαλήνη μόνον ἐπάνω στὸ χλωμὸ πρόσωπο τοῦ νεκροῦ. Χαρίζει καὶ πρέπει νὰ χαρίζῃ γαλήνη καὶ σὲ κείνους ποὺ ἐπιζοῦν. Γιατὶ μαζί του παίρνει καὶ ἐκπλύνει ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες ποὺ θολώνουν τὴν σκέψι καὶ σκοτίζουν τὴν ψυχή.

⁂

Αὐτὴν τὴν στιγμὴ ποὺ μ' εὐλάβεια ὑποκλίνομαι ἐμπρὸς στὴν τιμημένη σποδό, δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἀναπολήσω, μαζὶ μὲ τοὺς πεισσοτέρους ἀπὸ σᾶς ποὺ θὰ ἦσαν παρόντες, τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Μητροπούλου μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἴδια αἴθουσα, ὅταν μετὰ 16 χρόνια ἀπουσίας, ἐγύρισε κατάφορτος ἀπὸ φήμη καὶ δόξα, τὸ 1955.

Μέσα σὲ βαθειὰ συγκίνησι καὶ ἔξαλλο ἐνθουσιασμό, μόλις ἐτελείωσε ἡ προσφώνησις ποὺ τοῦ ἔγινε, ἐσηκώθηκε μὲ ἀπλότητα, μὲ ἀφέλεια, χωρὶς νὰ ἀφήνῃ νὰ διαφαίνεται καὶ τὸ ἐλάχιστον βάρος ἀπὸ τὶς δάφνες ποὺ ἔφερε ἐπάνω του καὶ αὐθόρμητα ἐκ τοῦ προχείρου, ἀπήντησεν.

Δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀντηχήσουν καλλίτερα ἄλλα λόγια αὐτὴ τὴ στιγμή, παρὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀπάντησίν του μόλις συγκρατούμενος ἀπὸ τὴν συγκίνησι, ἐπρόφερε τότε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

'Ακοῦστε μερικὰ ἀπὸ τὰ λόγια ἐκεῖνα:

«...'Ολοι εἴμεθα κατὰ ἕνα τρόπο θύματα τῶν περιστάσεων...Εὐτυχῶς εἶχα τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσω τὴν πραγματικότητα καὶ νὰπεισθῶ ὅτι τίποτα δὲν ἀγοράζεται μὲ τὸ ψέμμα. Χρειάστηκα σκληρὴ δουλειά, καστερία καὶ δύναμι... Εὐχαριστῶ ὅλους ποὺ στάθηκαν στήριγμα γιὰ νὰ γίνω ἐγὼ φημισμένος».

Καὶ στρεφόμενος πρὸς τοὺς παλαιοὺς συναδέλφους του ποὺ εἶχαν μείνει ἐδῶ κατὰ τὴν Κατοχήν, προσέθεσε μὲ πολλὴ γλυκύτητα:

«....Καὶ αὐτοὺς ποὺ ἔμειναν ἐδῶ καὶ ὑπέφεραν τόσο... Νὰ ξέρατε πόσο ταπεινὸς αἰσθάνομαι γιατὶ δὲν νομίζω πὼς εἶμαι καλλίτερος. Εἶχα μιὰ καταπληκτικὴ τύχη... 'Εδῶ στὴν 'Ελλάδα ἀπὸ προχθὲς αἰσθάνομαι τὴν μεγαλύτερη συγκίνησι ποὺ μπορεῖ νὰ νοιώσῃ ἄνθρωπος στὴ ζωή του, καὶ αὐτὸ γιατὶ ἤρθα ἀπὸ σᾶς».

Συχνά, συχνότατα, οἱ μεγάλοι ἄνδρες, ὅσο ἀνεβαίνουν ψηλότερα γίνονται πιὸ δυσδιάκριτοι.

Καὶ ψυχικὰ καὶ πνευματικά.

Θὰ ἔλεγα ὅτι ἀποξενώνονται κάπως ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους καὶ διασπᾶται ἡ ἁμοιβαία κατανόησις.

'Αλλὰ τί προνόμιον γιὰ κείνους τοὺς μεγάλους ποὺ κατορθώνουν νὰ μείνουν ἄνθρωποι ἁπλοί, ποὺ νὰ μποροῦν νὰ νοιώθουν ὅλους τοὺς γύρω τους. Καὶ τί εὐτύχημα καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους τοὺς κοινοὺς θνητούς, νὰ αἰσθάνωνται τοὺς μεγάλους ἔτσι κοντά τους. Νὰ σβύνῃ ἡ ἀπόστασις ποὺ τοὺς ξεχωρίζει μὲ τὰ θεῖα δῶρα ποὺ ἔχουν ἐκεῖνοι καὶ νὰ μποροῦν νὰ τοὺς ἀγαποῦν ὅσο καὶ τοὺς θαυμάζουν.

Αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιρα ἐδημιουργοῦσε καὶ εἶχε γύρω του ὁ Μητρόπουλος. "Οπως ἔγραψε ὁ Μωρὶς Λεροῦ, διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας τῆς Γαλλίας, ὁ Μητρόπουλος δὲν ἦταν ὅπως ἄλλοι διευθυνταὶ ὀρχήστρας. Οἱ καλλιτέχναι τῆς ὀρχήστρας ἦταν τ' ἀδέλφια του. 'Εννοοῦσε πάντα τὰ χειροκροτήματα νὰ ἀπευθύνωνται πρῶτα πρὸς ἐκείνους. 'Εχαιρετοῦσε πρῶτα τὴν ὀρχήστρα πρὶν ἀπ' τὸ κοινόν. "Ηξευρε τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν μελῶν τῆς ὀρχήστρας ποὺ διηύθυνε σὲ διάφορα μέρη. Τοὺς ἔδινε ὡς δῶρον ὅ,τι μποροῦσε νὰ τοὺς κάμῃ εὐχαρίστησι ἢ νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ.

Αὐτὴν τὴν ψυχική του διάθεσι καὶ τὰ αἰσθήματα, ἐξέφρασε ὁ Μητρόπουλος ἐπιγραμματικά, ὅταν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1956 τοῦ ἔκαμαν στὴν Νέα 'Υόρκη ἐξαιρετικὲς τιμές, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια: «Σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ εἶχα πάντα στὸ νοῦ μου νὰ εἶμαι ἐξυπηρετικός, νὰ ἔχω κατανόησι, νὰ ἀγαπῶ. 'Αλλὰ τὸ νὰ μὲ ἔχουν κατανοήσει, νὰ μὲ ἔχουν ἀγαπήσει καὶ νὰ μὲ ἔχουν ἐκτιμήσει, εἶναι ἕνα ἀνώτερο δῶρο, ποὺ πλημμυρίζει τὴν καρδιά μου καὶ γιὰ τὸ ὁποῖον ταπεινότατα εἶμαι βαθύτατα εὐγνώμων».

Αὐτὰ τὰ λόγια του, ποὺ ἔχουν τώρα πλέον κάὶ τὴν ἱερότητα τοῦ τάφου, δείχνουν ὅλη τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν κατανόησι, τὸν ἀνθρωπισμό, τὴν βαθειὰ ἀγάπη του γιὰ τοὺς ἄλλους.

Στὴ ζωή του μετέδωσε γύρω του τὴν γοητεία τῆς μουσικῆς. 'Εβοήθησε μ' αὐτὴν τοὺς συνανθρώπους του νὰ ἐξαθοῦν σὲ ἀνώτερα στρώματα. Καὶ τώρα μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ποὺ ἀκούσατε καὶ ποὺ εἶχε πῆ μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἴδια αἴθουσα, δίνει ἠθικὰ παραδείγματα εἰς τὰ ὁποῖα, ὅπως μοῦ ἔγραφε αὐτολεξεὶ σὲ γράμμα του, ἀπέδιδε «ἂν ὄχι καλλίτεση, τοὐλάχιστον τὴν ἴδια σημασία μὲ τὶς καλλιτεχνικὲς ἐπιτυγίες....».

Θὰ παρακαλέσω νὰ ἐγερθῆτε καὶ ὅλοι μαζὶ μὲ πίστι νὰ προσευχηθοῦμε εἰς τὸν "Υψιστον καὶ νὰ δεηθῶμεν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου...

*

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπιμνημοσύνου τελετῆς ποὺ ἔγινε τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην στὴν μεγάλη αἴθουσα τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, ὅπου εὑρίσκεται ἡ κάλπη μὲ τὴν στοδὸν τοῦ διασήμου "Ελληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, ἡ κυρία Μ. Νεγρεπόντη κατέθεσε εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ 'Ωδείου δρχ. 5000 διὰ νὰ διατεθοῦν ὑπὲρ ἑνὸς καλοῦ μαθητοῦ τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, εἰς μνήμην τοῦ πολυκλαυστου ἀρχιμουσικοῦ μας.

'Απόκομμα ΑΥΓΗΣ

Χρονολογία 20 ΔΕΚ. 1960

ΑΝΙΚΑΝΟΙ ΝΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΗ

Ἡ μουσικὴ προσωπικότητα τοῦ Μητρόπουλου καὶ τὸ στεῖρο πνεῦμα τῶν ἐπικριτῶν του

ΤΟΥ κ. ΒΑΣΙΛΗ ΑΡΚΑΔΙΝΟΥ

Νωπὸς εἶναι ἀκόμη ὁ τάφος τοῦ μεγάλου μας δασκάλου Δημήτρη Μητροπούλου, κι' ὡστόσο ἡ μνήμη του δέχτηκε ἀπὸ ἕνα μουσουργὸ ἀκαδημαϊκό, ὄχι ἔστω, τὴν αὐστηρὴ ἐπιστημονικὴ θεώρηση τῆς καλλιτεχνικῆς του προσωπικότητας, ἀλλὰ μιὰ κριτικὴ ποὺ πηγάζει ἀπὸ ταπεινὰ ἐλατήρια.

Σὲ πρόσφατα πένθη εἴθισται νὰ προβάλλωνται οἱ καλλιτεχνικὲς ἀρετὲς καὶ κάθε τὶ ποὺ ἀνάγεται στὶς θετικὲς πλευρὲς τῆς προσωπικότητας τοῦ ἐκλιπόντος χωρὶς ν' ἀδικεῖται οὔτε ἡ Ἱστορία, οὔτε ἡ τέχνη. 'Υπάρχει πάντα ὁ καιρὸς γιὰ ὅλα.

'Αντὶ γι' αὐτὸ ὁ κ. ἀκαδημαϊκός, ὀλίσθησε στὴν πιὸ ἀνάξια, στὴν πιὸ ὑβριστικὴ γιὰ τὸ ἀνάστημα τοῦ Μητρόπουλου «κριτική». 'Εμβρόντητοι ἔμειναν ὅσοι παρακολούθησαν τὸ καλλιτεχνικὸ μνημόσυνο, σ' ἕνα ἀνώτατο πνευματικὸ ἵδρυμα γιὰ ἕνα ἐπίτιμο μέλος του καὶ ἕνα ἄξιο τέκνο τῆς 'Ελληνικῆς γῆς. Καὶ εἶναι περίεργο πῶς δὲ δημιουργήθηκαν ἐπεισόδια κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁμιλίας, ἀπὸ τὸν ψυχικὸ ἀναβρασμὸ τοῦ ἀκροατηρίου.

Βέβαια ὅλη αὐτὴ ἡ θλιβερὴ ἱστορία δὲ μποροῦσε νὰ περάσει ἀπαρατήρητη καὶ ν' ἀποσιωπηθεῖ. 'Ανάστατος ὁ πνευματικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς κόσμος τῆς χώρας καὶ μαζὶ ὁλόκληρος ὁ 'Ελληνικὸς λαός, ποὺ ἀπ' τὰ σπλάχνα του βγῆκε ἡ μεγάλη μορφὴ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. 'Ο Σύλλογος καθηγητῶν τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, ὁ Πανελλήνιος Μουσικὸς Σύλλογος, ἡ Κρατικὴ 'Ορχήστρα, τὰ λογοτεχνικὰ σωματεῖα, ὑπεύθυνοι μουσικοὶ κριτικοὶ τοῦ 'Αθηναϊκοῦ Τύπου κ. ἄ., προέβησαν σὲ ἔντονες διαμαρτυρίες γιὰ τὴν ἀχαρακτήριστη διαγωγὴ τοῦ κ. ἀκαδημαϊκοῦ ποὺ θέλησε νὰ σπιλώσει τὴ μνήμη τοῦ μεγάλου "Ελληνα καλλιτέχνη, ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς 'Ακαδημίας.

'Η ἀνακοίνωση τῶν καθηγητῶν τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν ἀρχικὰ ἐκφράζει τὴ ζωηρὴ ἀγανάκτηση «διὰ τὰς ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλολογικοῦ μνημοσύνου ἐκτοξευθείσας ὕβρεις τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Πετρίδη, πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην ταῦ μεγάλου τέκνου τῆς 'Ελλάδος, τῆς ἀνεπαναλήπτου αὐτῆς περιπτώσεως καλλιτέχνου, ποὺ λέγεται Δημήτρης Μητρόπουλος».

Συνεχίζοντας ὑπογραμμίζει ἀνάμεσα στ' ἄλλα ὅτι εἶναι θλιβερὸ νὰ γίνεται ἐκμετάλλευση τοῦ βήματος τῆς 'Ακαδημίας «διὰ λόγους καθαρῶς προσωπικῶν «ψυχικῶν τραυμάτων», τὰ ὁποῖα βεβαίως κάθε ἄλλο παρὰ εἰς τὴν περίπτωσιν Μητροπούλου θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν».

Η σχετικὴ διαμαρτυρία τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας, συνταγμένη σὲ πολὺ ἔντονο ὕφος ἐκφράζει βαθειὰ θλίψη γιὰ τὰ λεχθέντα καὶ προσθέτει ὅτι ὁ ὁμιλητὴς «ἐξετράπη τῆς ἐννοίας τῶν ὁρίων ἑνὸς μνημοσύνου καὶ διετύπωσε προσωπικὰς κρίσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέβλεπον εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἀξίας τοῦ τιμωμένου μεγάλου νεκροῦ».

'Ανάλογη εἶναι καὶ ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου, τοῦ μεγαλύτερου μουσικοῦ σωματείου τῆς χώρας, ποὺ στοὺς κόλπους του ἔθρασε παλαιότερα ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. 'Ακόμη καὶ τὸ μουσικὸ τμῆμα τοῦ Πνευματικοῦ Δεσμοῦ Σπουδαστῶν καὶ Νεολαίας ἡ «Πρωτοπορεία», διαμαρτύρεται γιὰ τὴν «πρωτοφανῆ καὶ ἀποκαρδιωτικὴν ἄρνησιν 'Ακαδημαϊκοῦ νὰ ἀποστῇ ἀπὸ προσωπικὰς ἀδυναμίας καὶ νὰ τιμήσῃ μὲ πρέποντα τρόπον τὴν ἐκλιποῦσαν φυσιογνωμίαν τοῦ Δ. Μητροπούλου».

Χαρακτηριστικὸ εἶναι ἐπίσης τὸ σημείωμα τοῦ μουσικολόγου - μουσικοκριτικοῦ Μ. Δούνια, σὲ πρωϊνὴ ἐφημερίδα, στὸ ὁποῖο, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἀναφέρεται ὅτι: «Νομίζω πὼς ἀποτυχημένος συνθέτης δέον νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον ἐκεῖνος ποὺ ματαίως προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλη στὴν κοινὴ συνείδηση τὰ ἔργα του. 'Ο Μητρόπουλος ὅμως δὲν ἔγινε ποτὲ φορτικός, οὔτε ἐκλιπάρησε ἀναγνώρισι ἀπὸ οἱονδήποτε». Κι' αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ εὔστοχη παρατήρηση, ἐξηγεῖ τὰ βαθύτερα αἴτια ποὺ ὥθησαν τὸν κ. ἀκαδημαϊκὸ στὶς «ψυχαναλυτικὲς» διερευνήσεις καὶ στὴν ἀναζήτηση «ψυχικῶν τραυμάτων».

«Ὠψιμαθὴς» μουσικός ὁ κ. ἀκαδημαϊκός, ποὺ στὰ εἴκοσι τόσα χρόνια του, σκέφτηκε νὰ ἐπιδοθεῖ στὴ μελέτη τῆς μουσικῆς, δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβει ἐκείνους πού ὅπως ὁ Μητρόπουλος δονοῦνται ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς τέχνης. Δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβει ὅτι «δημιουργός - ποιητής, σημαίνει πρίν ἀπ' ὅλα ταλέντο» καὶ ὅτι μὲ τὶς ἐγκεφαλικὲς κοντραπουντίστικες ἐπεξεργασίες δὲ γίνεται ζωντανὸ ἔργο τέχνης. Μά ὁ Μητρόπουλος, ἕνα ἀπὸ τὰ θαυμαστὰ μουσικὰ φαινόμενα τοῦ αἰώνα μας, ξεκίνησε μ' ἕνα ἀνήσυχο καὶ ἄπληστο πνεῦμα πού θέλει ν' ἀγκαλιάσει ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς τέχνης τῶν ἤχων. "Οργανο, σύνθεση, διεύθυνση ὀρχήστρας, τὸν ἀπασχολοῦν ἐντατικὰ στὶς μελέτες του. Κάποτε ὅταν κατάλαβε ὅτι ἄρχισε νὰ βαραίνει στὴν πλάστιγγα τῆς καλλιτεχνικῆς του σταδιοδρομίας τὸ πνεῦμα τοῦ μαέστρου - ἀναδημιουργοῦ, ρίχνει τὸ περισσότερο βάρος πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή. 'Η σύνθεση καὶ τὸ πιάνο θὰ γίνουν πιὰ γι' αὐτὸν δυὸ βοηθητικοὶ παράγοντες, πού θὰ ἐξυπηρετοῦν τὸν ἀρχιμουσικό. Οὔτε, λοιπόν, «ψυχικὸ τραῦμα» εἶχε γιὰ ἀποτυχία στὴ σύνθεση, οὔτε μειονεκτικὸ αἴσθημα γιατὶ δὲ σταδιοδρόμησε σὰν πιανίστας. "Αν καὶ στοὺς δύο τομεῖς, πιάνο - σύνθεση, ἔδειξε ὅτι εἶχε τὴ δύναμη νὰ σταθεῖ, ὡστόσο ἦταν ἀνθρώπινα ἀδύνατο ὕστερα ἀπὸ τὶς πολύωρες καὶ πολύμοχθες μελέτες τῆς παρτιτούρας καὶ τὶς πολλαπλὲς του ὑποχρεώσεις σὰν ἀρχιμουσικός, ν' ἀντέξει σὲ ἄλλα βάρη. "Οσο γιὰ τὶς συνθέσεις τοῦ Μητρόπουλου εἶναι πρόωρο νὰ τὶς ἀξιολογήσουμε, ἀφοῦ καλὰ - καλὰ δὲν τὶς ἔχουμε γνωρίσει ἀκόμα.

ἔξω ἀπαθὴς θεατής.

'Αλλὰ τί μπορούσαμε νὰ περιμένουμε ἀπὸ ἕναν ἀκαδημαϊκό, πού στὴν ἐναρκτήρια ὁμιλία του στὴν 'Ακαδημία, δὲν διάλεξε τὸ θέμα του ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μουσική, ἀλλὰ ἀσχολήθηκε μὲ τή «Συμφωνία τοῦ Χάϋντεν»! Κι' ὅταν χρειάστηκε ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τή δραστηριότητα τοῦ "Ελληνα μουσουργοῦ, πού ἡ 'Ελλάδα τίμησε τή μνήμη του, ἀπό τό ἴδιο βῆμα καί πάλι προσπάθησε νά μειώσει τήν ἀξία του. Φταίει τό βῆμα ἤ ὁ κ. Πετρίδης; Νομίζουμε καί τά δυό.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1960 ΤΩΝ ΑΠΟΝΕΜΟΜΕΝΩΝ ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΚΗΡΥΣΣΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΝ ΤΗΣ 29ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1960

ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, ΤΟΜ. 35 (1960)

Παρὰ τὴν μεγάλην του ἐν τούτοις ταύτην ἐπιστημονικὴν δόξαν διετήρησεν ὁ σεμνὸς αὐτὸς ἐπιστήμων μέχρις ἐσχάτων τὴν ἁπλότητα τῶν τρόπων, τὴν εὐπροσηγορίαν καὶ τὴν μειλιχιότητα, αἵτινες ἀνέκαθεν τὸν διέκρινον καὶ τῶν ὁποίων θὰ διατηροῦμεν πάντοτε τὴν γλυκεῖαν ἀνάμνησιν.

Τελευταῖον ἀλλ' ὀδυνηρότατον πλῆγμα ὑπέστη πρὸ διμήνου μόλις ἡ Ἀκαδημία διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπιτίμου μέλους αὐτῆς **Δημητρίου Μητροπούλου.**

Πελοποννήσιος τὴν καταγωγὴν ἀλλὰ γέννημα καὶ θρέμμα τῶν Ἀθηνῶν ἐξεπαιδεύθη ὁ Μητρόπουλος κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ Ὠδεῖον μας ὑπὸ διδασκάλους τὸν Wassenhoven διὰ τὸ πιάνο καὶ τὸν Marsick διὰ τὴν σύνθεσιν.

Τιμηθεὶς διὰ τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου τοῦ Ὠδείου ἔτυχεν ὑποτροφίας πρὸς εὐρυτέραν του ἐν Ἑσπερίᾳ μουσικὴν προπόνησιν, μετέβη δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς Βρυξέλλας καὶ ἔπειτα εἰς Βερολῖνον, ὅπου ἐφοίτησε παρὰ τῷ διασήμῳ Busoni. Ἀμέσως ἔπειτα προσελήφθη, κατόπιν διαγωνισμοῦ, εἰς τὴν Κρατικὴν Ὄπεραν τοῦ Βερολίνου ὡς βοηθὸς ἀρχιμουσικός. Ἐπιστρέψας ἀργότερον εἰς Ἀθήνας ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν συμφωνικῶν συναυλιῶν ἐμφυσήσας εἰς αὐτὰς ἀνωτέραν καλλιτεχνικὴν πνοὴν δι' ὑπερόχου ἑρμηνείας τῶν ἐκτελουμένων συνθέσεων. Ἔκτοτε ἤδη ἤρχισε νὰ δημιουργῆται ἡ παγκόσμιος φήμη του, διότι ἔκτοτε ἤρχισαν αἱ μετακλήσεις του εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Οὕτω κληθεὶς εἰς Βερολῖνον τὸ 1930 διηύθυνε τὴν φιλαρμονικὴν του ὀρχήστραν, τὸ δὲ 1931 τὴν συμφωνικὴν ὀρχήστραν τῶν Παρισίων καὶ τὴν ὀρχήστραν τῆς φιλαρμονικῆς ἑταιρείας τοῦ Liverpool, δι' ὧν κατέκτησεν ἀμέσως τὸν θαυμασμὸν τοῦ διεθνοῦς μουσικοῦ κοινοῦ, τυχὼν ἐνθουσιωδῶν κρίσεων ἐκ μέρους κριτικῶν διεθνοῦς κύρους, οἵτινες τὸν κατέταξαν μεταξὺ τῶν 3 ἢ 4 μεγαλυτέρων διευθυντῶν ὀρχήστρας τοῦ κόσμου.

Μὲ τὸν αὐτὸν ἐνθουσιώδη τόνον ἐξήρθη καὶ ἡ δεξιοτεχνία τοῦ Μητροπούλου ὡς πιανίστα· διότι τὸ παίξιμόν του συνήρπαζεν, ὅσον καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς ὀρχήστρας.

Ἀλλὰ καὶ ὡς συνθέτης δὲν ὑστέρησεν ὁ Μητρόπουλος, γράψας ἔργα δι' ὀρχήστραν, ᾄσμα, μουσικὴν δωματίου, σονάτες διὰ πιάνο, ἀκόμη δὲ καὶ μελόδραμα, τὴν Βεατρίκην, τὸ ὁποῖον ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸ σχετικὸν ἔργον τοῦ Maeterling. Μέγα του ἐπίσης ἐπίτευγμα ἀπετέλεσε καὶ ἡ μεταφορὰ εἰς ὀρχήστραν ἔργων κλασσικῶν γραμμένων δι' ἐκκλησιαστικὸν ὄρ-

γανον, ὡς π.χ. ἡ τολμηρὰ μεταφορὰ εἰς ὀρχήστραν τῆς φαντασίας τῆς τοῦ Bach, ἥτις ἐθεωρήθη ὡς ἐξαιρετικὰ ἐπιτυχής. Ἀλλὰ καὶ τὸ Concerto Grosso του, ἡ νεωτερίζουσα μεγαλόηχος σύνθεσίς του, θερμότατα προεκάλεσεν ἐγκώμια.

Ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ταχύπτερος τὸν ἔφερεν ἡ φήμη του ἀργότερον καὶ εἰς Ἀμερικήν, ἔνθα προσελήφθη ὡς τακτικὸς διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως, ἀπὸ δὲ τοῦ 1949 καὶ τῆς φιλαρμονικῆς τοῦ Metropolitan τῆς Ν. Ὑόρκης, ἔνθα διεδέχθη τὸν Bruno Walter καὶ τὸν Stokofsky.

Ὅλην του τὴν νευρώδη ζωὴν ἀφιέρωσεν ὁ Μητρόπουλος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος καὶ τὸ ἐπέτυχε πληρέστατα· διότι διὰ τῆς μαγικῆς baguettas του δὲν ἤσκει μόνον ἐπὶ τῶν μουσικῶν του μαγνητικὴν ἐπίδρασιν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀκροατῶν του, ἀκόμη καὶ ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ὀλιγώτερον συνεκινοῦντο ἀπὸ τοὺς παλμοὺς τῆς μουσικῆς.

Ὡς ἄνθρωπος ὁ Μητρόπουλος διετήρησε, παρ' ὅλην τὴν παγκόσμιον ἐπιτυχίαν του, τὴν παλαιὰν παιδικὴν ἀφέλειαν καὶ τὴν εὔθυμον διάθεσίν του. Καίτοι δὲ εἶχε πλέον καταληφθῆ ἀπὸ τὸ γῆρας, ὅμως ἐπέμενε νὰ διευθύνῃ ὀρχήστρας μέχρι τέλους. Καὶ ὁ θανατός του ἐπάνω εἰς τὸ ἀναλόγιον τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου ἦτο ἴσως ὁ θάνατος τὸν ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἠὔχετο, θάνατος ἐν πλήρει δράσει, θάνατος ἐπάνω εἰς τὰς μουσικὰς ἐπάλξεις.

*

Εἰς μερικὴν ἀναπλήρωσιν τῶν ἐκ τοῦ θανάτου κενῶν, ἐξέλεξεν ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὸ 1960 τὰ ἑξῆς πέντε νέα τακτικὰ μέλη:

Ἐν τῇ Τάξει τῶν Θετικῶν ἐπιστημῶν τὸν ἔγκριτον γεωπόνον, καθηγητὴν τῆς ἀνωτάτης Γεωπονικῆς Σχολῆς *κ. Βασίλειον Κριμπᾶν*, τὸν ἐξαίρετον ἱστορικὸν τοῦ ναυτικοῦ ἐ. ἀ. ναύαρχον *κ. Ἀημ. Φωκᾶν* καὶ τὸν διακεκριμένον μηχανολόγον καθηγητὴν τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν *κ. Κ. Παπαϊωάννου*.

Ἐν δὲ τῇ Τάξει τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν τοὺς διαπρεπεῖς καθηγητὰς τῆς Θεολογίας καὶ τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν κυρίους *Νικ. Λούβαριν* καὶ *Ἰωάννην Θεοδωρακόπουλον*.

Τέλος ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνων ἐπιστημόνων ἐξέλεξεν ἡ Ἀκαδημία ἀντεπιστέλλον αὐτῆς μέλος τὸν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Cleveland τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καθηγητὴν τῆς Ἀστρονομίας καὶ διευ-

πόκομμα ΒΗΜΑΤΟΣ

ρονολογία .....

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Ὁ ἄνθρωπος βεβαιώνει τή ζωή του —τό τί στάθηκε αὐτή ἡ ζωή—μέ τό θάνατό του. Ἴσως μάλιστα ὁ θάνατος νά καθορίζη, ἀκόμα καί νά ἐπιβάλλη μιά ζωή περισσότερο ἀπό κάθε ἐγκόσμια δόξα. Ὅταν σηκωθῆ τό Μέγα Τεῖχος τῆς Σιωπῆς, ὅλος ὁ κόσμος ξέρει πιά, μ' ἕναν τρόπο γιά πρώτη φορά τόσο ἀποκαλυπτικό, τό τί ἦταν ἡ Ψυχή πού πέρασε, τό τί βάραινε ἀκριβῶς, τό ποιό εἶναι τό κενό πού ἀφήνει. Καί κάτι πιο οὐσιαστικό, πιό παιδευτικό: ποιό εἶναι τό παράδειγμα πού ἀφήνει. Ἄν ἀφήνει.

Αὐτό φαίνεται περισσότερο ὅταν ἔρθη ὁ θάνατος ξαφνικά σέ ἀνθρώπους πού εἶχαν στά χέρια τους, ὡς τήν τελευταία στιγμή, δύναμη μεγάλη. Πολιτικοί, στρατηγοί, συγγραφεῖς, παίρνουν ἀμέσως τίς σωστές τους διαστάσεις μέ τό θάνατό τους. Συμβαίνει τότε νά ἐξαφανίζωνται στή στιγμή, προπάντων ἀπό μέσα μας, ὄντα πού ἐξωτερικά γεγονότα τά εἶχαν ἐπιβάλει ὡς ἀνάγκη, καί πού τά εἴχαμε συνηθίσει κι' ἐμεῖς νά τά θεωροῦμε ὡς δύναμη καί ὡς ἀνάγκη. Ἀνακαλύπτουμε, ὄχι χωρίς ξάφνιασμα, ὅτι γινήκαμε σοφώτεροι μέ τό νά ἐγάζουμε ἕνα νεκρό ἀπό μέσα μας — ἕνα νεκρό πού δέν ξέρουμε ἀπό πόσο καιρό τόν ἑτοιμάζαμε.

Ἀντιθέτως: ἔρχεται ἕνας ἄλλος θάνατος καί γίνεται μέσα μας σεισμός. Ξέρουμε πιά ὅτι ἡ ψυχή πού ἔφυγε θά μᾶς παρακολουθεῖ γιά πάντα, ὅτι θά παρηγορῆ χιλιάδες ἀνθρώπους, ὅτι θά ἐμπνέη στίς μυστικές, στίς δύσκολες ὧρες της, τή νειόπη τοῦ κόσμου, ὅτι θά χρησιμεύη ὡς παράδειγμα. Ὅτι, τέλος, θά εἶναι βοήθεια παντοτεινή καί μόνο ἡ ἀνάμνηση μιᾶς στιγμῆς, μιᾶς πράξης, τοῦ ἀνθρώπου πού πέρασε.

Ἔτσι ἀρχίζουν τή μαγεία τους οἱ θρύλοι. Πού εἶναι δύναμη βαρύτερη ἀπ' τήν Ἱστορία.

Ἔτσι ἔγινε στίς μέρες μας μέ τόν ὡραιότερο θρύλο τοῦ πνεύματος καί τῆς τέχνης πού ἔζησε ἡ γενεά μας: Τό θρύλο ἑνός παιδιοῦ πού ἀρχίζει τή ζωή του ὡς ἄσημος μουσικός ἀπό τήν αἴθουσα ἑνός Ὠδείου μικρῆς εὐρωπαϊκῆς πρωτεύουσας, κατακτᾶ τόν κόσμο καί ἀποθεώνεται, κι' ὕστερα ἐπιστρέφει σ' ἕνα μικρό κουτί τήν τέφρα του ν' ἀποτεθῆ ἐτεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησε.

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶναι ὁ πρῶτος Ἕλληνας πού ἔφερε τήν Ἑλλάδα, τό ἑλληνικό ὄνομα, στό προσκήνιο τοῦ παγκοσμίου καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὁ πρῶτος, ἀπό τότε πού ἀπελευθερώθηκε ἡ Ἑλλάδα. Ἄς μήν τό ξεχνοῦμε αὐτό. Πρίν ἀπό τόν Μητρόπουλο ἡ Ἑλλάδα καλλιτεχνικά ἦταν μιά μικρή βαλκανική χώρα μέ γραφικότητα πολλή, πού ζοῦσε τήν ἐπαρχιακή ζωή της, ἀγνοούμενη ἀπό τούς πάντας. Οἱ συγγραφεῖς της καί οἱ καλλιτέχνες της μάθαιναν ἀπ' τό εὐρωπαϊκό ταχυδρομεῖο τά συμβαίνοντα στόν ἔξω κόσμο, ἐλάχιστοι τολμοῦσαν καί νά ξεμυτίσουν ἔξω ἀπ' τά σύνορα τῆς Ἑλλάδας νά δοῦν τί γίνεται. Καί ἐν πάση περιπτώσει κανείς δέ φαντάστηκε ποτέ, οὔτε τόλμησε νά ἐπιχειρήση τό μέγα ἅλμα: νά βγῆ στό μεγάλο στίβο τοῦ ἔξω κόσμου, νά διεκδικήση μιά θέση, νά παλέψη γι' αὐτό. Ἤτανε ὅλοι ἐμποτισμένοι ἀπ' τήν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἐπαρχιώτη, τοῦ ὑποαναπτύκτου, τοῦ χωριοῦ.

Ὅ,τι ἔφερε ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος στήν πολιτική ζωή τῆς Ἑλλάδας τῆς Μελούνας, αὐτό τό τίναγμα τῶν φτερῶν, τό πήδημα μέσ' στό ὕψος καί μέσ' στά ὄνειρα, αὐτήν τήν πίστη στόν ἑαυτό του καί στόν τόπο του, αὐτήν τήν ἀποστροφή στό μισοκακάμοιρο ὕφος — αὐτό περίπου ἦταν καί ὅ,τι ἔφερε ὁ Μητρόπουλος στήν καλλιτεχνική μας ζωή. Ἄκουσε τή μυστική φωνή πού μιλοῦσε μέσα του, πίστεψε σ' αὐτή τή φωνή καί τήν ἔκαμε πάθος ζωῆς. Οἱ πρῶτοι θρίαμβοί του στήν Εὐρώπη, στό διάστημα τό μεταξύ τῶν δυό πολέμων, ἔφταναν στ' αὐτιά μας σάν ἐγερτήριο σάλπισμα. Εἴμαστε νέοι τότε, γεμᾶτοι μέ ἐλπίδες παράφορες ὕστερα ἀπ' τά δεινά τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς καί τοῦ ξερριζωμοῦ τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ. Εἴχαμε ἀνάγκη νά πιστέψουμε στίς ἀξίες τοῦ κατατρεγμένου ἔθνους μας, στόν ἑαυτό μας, χρειαζόμαστε δυνάμεις ἠθικές σέ μιά περίοδο δυστυχίας καί πανικοῦ. Καί αὐτή τή βοήθεια, μέ τόν τρόπο του, στήν περιοχή του, μᾶς τήν ἔδινε τότε ὁ Μητρόπουλος. Ἦταν ὁ πρῶτος τῆς Ἐξόδου τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδας ἔξω ἀπ' τά τείχη της. Τίτλος πού, τοῦτος ἐδῶ ὁ τόπος θά τόν θυμᾶται καί θά τόν σέβεται ἐσαεί.

Τό ἄλλο παράδειγμα πού μᾶς ἀφήνει ὁ Μητρόπουλος εἶναι τό παράδειγμα τῆς ζωῆς του. Τόση ἐγκόσμια δόξα, τόσος θρίαμβος, ἔπρεπε νά τόν εἶχε ὡς ἕνα σημεῖο ξεστρατίσει ἀπό τό σκοπό τῆς ζωῆς του: ἀπό τήν τελειότητα πού κυνηγοῦσε. Δέν τόν ξεστράτισε. Τό ἐναντίον: τόν ἀποτράβηξε ὅσο ἦταν δυνατόν, ὡς τήν τελευταία στιγμή, ἀπό τίς ὑλικές χαρές, τόν ἔκλεισε μέσα στούς τοίχους τοῦ σπουδαστηρίου του, τόν ἔκαμε ἕναν ἀσκητή—εἶδος σπάνιο τοῦ καιροῦ μας. Μοῦ μένει ἀλησμόνητη ἡ εἰκόνα μιᾶς νύχτας στή Νέα Ὑόρκη. Ὁ Μητρόπουλος εἶχε ὁρίσει νά συναντηθοῦμε, μετά τή Συμφωνική τῆς Νέας Ὑόρκης πού διηύθυνε, στό δωμάτιό του, στό ξενοδοχεῖο του. Στήν καρδιά τῆς πάμφωτης μεγαλούπολης, φανταζόμουν αὐτό τό διαμέρισμα τοῦ διασήμου ἀρχιμουσικοῦ μέσα στό ὕφος τῆς λάμψης τῆς δόξας του. Βρῆκα ἕνα κελλί — ἤ σχεδόν κελλί. Ἕνα ἁπλό σιδερένιο κρεβάτι, ἕνα μεγάλο πιάνο, ἕνας σταυρός στόν τοῖχο, λίγο φῶς. Καί ὁ ἄνθρωπος πού ἀγαποῦσε τά βουνά καί τόν Ἅγιο Φραγκῖσκο τῆς Ἀσσίζης, καί πού μόναζε ἐκεῖ μέσα μελετῶντας νυχτοήμερα, ζητῶντας ἀπ' τό σῶμα του, ἀπ' τά ὀργανά του, ἀπ' τή μνήμη του δυνάμεις πού σπάνια ζητήθηκαν ἀπό ἄλλον ἄνθρωπο.

Καί ἡ τρίτη, ὕστατη νίκη τοῦ Μητρόπουλου: τό ὅτι μέσα σ' ἕναν κόσμο φθόνου καί πάθους ὅπως εἶναι ὁ κόσμος τῶν ὁμοτέχνων, αὐτός ἔμεινε ἕνας ἄνθρωπος ἀγνός. Βοηθοῦσε ὅσο μποροῦσε, δέν φθονοῦσε, δέν ἤθελε νά βλάψη ποτέ. Καί κάτι περισσότερο: προσπαθοῦσε νά ἐξηγήση τίς ἀδυναμίες τῶν ἄλλων, ἀκόμα καί ὅταν ἐστρέφονταν ἐναντίον του, καί προσπαθοῦσε νά τίς δικαιολογήση. Ἕνας διάσημος σήμερα νέος ἀρχιμουσικός, στό ἀνάστημα τοῦ Μητροπούλου, πῆγε μιά μέρα καί τόν βρῆκε. Τοῦ λέει:

«Ξέρετε, ἔχω τήν ἀνάγκη τοῦ Κουσσεβίτσκυ γιά τή σταδιοδρομία μου (ὁ Κουσσεβίτσκυ, διηύθυνε τότε τή Συμφωνική Ὀρχήστρα τῆς Βοστώνης, δικτάτωρ μουσικός τῆς Νέας Ἀγγλίας). Καθώς ξέρετε, ὁ Κουσσεβίτσκυ δέ σᾶς συγχωρεῖ τό θρίαμβό σας στήν ἕδρα του, χαίρεται ν' ἀκούη ἀνθρώπους νά τοῦ λένε ἐναντίον σας. Λοιπόν ἐγώ ἔχω ἀνάγκη ἀπό τόν Κουσσεβίτσκυ. Καί γιά νά τόν εὐχαριστήσω θά τοῦ λέω ἐναντίον σας κ. Μητρόπουλε. Νά μή σᾶς πειράξη ἄν τό μάθετε».

«Δέ θά μέ πειράξη», εἶπε ὁ Μητρόπουλος καί χαμογέλασε μέ ἐπιείκεια.

Αὐτές εἶναι οἱ πραγματικές διαστάσεις τοῦ Μητροπούλου.

Διαβάζω αὐτές τίς μέρες στίς περίφημες σελίδες τοῦ Alain «Propos sur l' Esthétique» τίς ἀναλύσεις του γιά τή μουσική. «Πρέπει νά θυμόσαστε πάντα ὅτι ἡ μουσική εἶναι μονάχα ἡ μουσική, ὅτι τελειώνει μέσ' στόν ἑαυτό της, καί ὅτι ἀρκεῖται σ' αὐτό».

Ἔτσι εἶναι, αἰσθητικά, ἡ αὐτονομία κάθε τέχνης. Ἀλλά γιά μᾶς ὁ θρύλος τοῦ Μητρόπουλου δέ θά εἶναι πιά ἕνας θρύλος μόνο μουσικῆς. Θά εἶναι πολύ περισσότερα. Καί αὐτό τό ζοῦσε ὁ λαός τῶν Ἀθηνῶν ἐκεῖνο τό φθινοπωρινό ἡλιοβασίλεμα πού φῶτιζε τίς κολῶνες τοῦ Παρθενῶνα καί τό κοντάκι μέ τήν τέφρα μπροστά στίς κόγχες τοῦ ἀρχαίου ἀττικοῦ θεάτρου.

Καί τώρα μιά εἰσήγηση στόν διαπρεπῆ Πρόεδρον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν: Μετά τό μνημόσυνο πού ἔγινε γύρω στήν τέφρα τοῦ Μητρόπουλου, τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, θεματοφύλακας τοῦ θρύλου πού ἀφήνει ὁ νεκρός, πρέπει νά ἐνδιαφερθῆ γιά δυό πράγματα:

α) Γιά τήν ὑπεύθυνη συγγραφή ἑνός χρονικοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐνδόξου βίου, μέ τήν παρεμβολή τῶν πολλῶν κειμένων - ἐπιστολῶν τοῦ Μητροπούλου, πού σώζονται σέ ἄξια χέρια καί πού θά φωτίσουν τήν πορεία τοῦ ἀνθρώπου.

β) Γιά τή θεμελίωση ἑνός Ταμείου Ὑποτροφιῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου. Ὁ κ. Κυριακίδης μέ τό κῦρος του δέ θά δυσκολευθῆ νά βρῆ τά κεφάλαια αὐτοῦ τοῦ Ταμείου. Καί οἱ φίλοι τῆς μνήμης τοῦ Μητροπούλου θά βοηθήσουν. Ἕνα παιδί νά σπουδάζη κάθε δυό - τρία χρόνια στά μεγάλα μουσικά κέντρα τοῦ κόσμου μέ ἔξοδα αὐτοῦ τοῦ Ταμείου. Καί νά θυμᾶται τόν πρόγονο.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

ΕΘΝΟΥΣ

29 ΔΕΚ. 1960

Οἱ καθηγηταὶ μουσικῆς ἐναντίον τοῦ Πέτρου Πετρίδη

Ὁ ΣΥΛΛΟΓΟΣ Καθηγητῶν Μουσικῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐξέδωκε χθὲς τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσιν: «Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ «Συλλόγου Καθηγητῶν Μουσικῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως», λαβὸν γνῶσιν τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Πέτρου Πετρίδη, κατὰ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τελεσθὲν καλλιτεχνικὸν μνημόσυνον τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, θεωρεῖ ἐπιβεβλημένον ὅπως ἐκφράσῃ τὴν ζωηρὰν ἀποδοκιμασίαν του διὰτὸ ἀνεπιλαβὲς καὶ ἀνοίκειον περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας ταύτης. Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος συγκαταλέγετο μεταξὺ τῶν μεγίστων ἐκ τῶν ξένων ἀρχιμουσικῶν. Διατὶ ὁ ὁμιλητὴς δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν ἀναμφισβήτητον καὶ ἁπλῆν αὐτὴν διαπίστωσιν; Κατὰ ποίαν λογικὴν δύναται νὰ μειωθῇ ἡ ἀξία τοῦ Μητροπούλου ὡς ἀρχιμουσικοῦ ἐκ τοῦ γεγονότος, τοῦ καθ' αὐτὸ τιμητικοῦ, ὅτι ἐδοκίμασε τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ εἰς τὸ πιάνο, ἔστω καὶ ὄχι μετὰ τῆς αὐτῆς — κατὰ τὸν κ. ἀκαδημαϊκὸν — ἐπιτυχίας; Ἐκτὸς τούτου ἡ ὀρθὴ ἀξιολόγησις τῆς συνθετικῆς ἐργασίας, τόσον τοῦ Μητροπούλου, ὅσον καὶ οἱουδήποτε ἄλλου μουσουργοῦ — καὶ τοῦ κ. Πετρίδη βεβαίως — ἀνάγεται εἰς τὸ μέλλον. Ἡ ἀξιολόγησις ὅμως τῆς προσφορᾶς τοῦ Μητροπούλου ὡς ἑρμηνευτοῦ-ἀρχιμουσικοῦ εἶναι ὑπόθεσις τοῦ παρόντος καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς κρίσις ὁριστικὴ καὶ τελεσίδικος. Εἰς ἡμᾶς δέ, οἱ ὁποῖοι κρίνομεν τὰ πράγματα καὶ ὡς παιδαγωγοί, ἐμποιεῖ ἰδιαιτέρως ἀλγεινὴν ἐντύπωσιν τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ κ. ἀκαδημαϊκὸς διὰ τῆς ὁμιλίας του αὐτῆς ἐπιγειρεῖ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι ὑφίστανται τοιαύτην φθορὰν νὰ μειώσῃ μίαν καλλιτεχνικὴν φυσιογνωμίαν ὡς ἡ τοῦ Μητροπούλου».

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Βόλου

22 ΔΕΚ. 1960

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

Ἀκαδημαϊκοῦ ὀλίσθημα

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν θέλοντας ν' ἀποτίσῃ φόρον τιμῆς στὴ μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου τοῦ κορυφαίου μουσικοῦ ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἐπίτιμον μέλος, ὠργάνωσε στὶ 10 τ.μ. στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Ἱδρύματος φιλολογικὸ μνημόσυνο.

Ὁμιλητὴς ἦταν ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ μουσουργὸς κ. Πέτρος Πετρίδης. Μεταξὺ τοῦ ἀκροατηρίου δὲ πολιτικοί, ἀκαδημαϊκοί, μουσικοὶ καὶ γενικὰ ἄνθρωποι ποὺ τιμοῦσαν τὴ μνήμη τοῦ μεγάλου μας Μητρόπουλου καὶ ποὺ περίμεναν ἀπ' τὸν κ. Πετρίδη νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ ἄγνωστες κι' ἐνδιαφέρουσες πτυχὲς ἀπ' τὴν καλλιτεχνικὴ ζωὴ τοῦ ἐκλιπόντος συναδέλφου του. Ὁ κ. Πετρίδης, ὅμως, ἐκαινοτόμησε. Δὲν ἀρκέστηκε νὰ ἐξάρῃ τὶς καλλιτεχνικὲς καὶ τὶς ἄλλες ἀρετὲς τοῦ τιμωμένου, ὅπως εἶναι ἡ συνήθεια, ἀλλὰ βάλθηκε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἕναν ἄλλο Μητρόπουλο, ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπὸ κεῖνον ποὺ ξέραμε, ἕναν ἄνθρωπο ἀξιολύπητο, ἄρρωστο, ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ κομπλὲξ ἀπ' τὰ παιδικά του ἀκόμη χρόνια, γεμᾶτον ἀδυναμίες καὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἐπιτυχίες ἦταν πολὺ λίγες μπροστὰ στὶς ἀποτυχίες του. Δὲν τοῦ συγχωρεῖ τὸ ὅτι θέλησε ν' ἀσχοληθῆ μὲ τὴν σύνθεσι, παρ' ὅλο ποὺ ἀργότερα παραιτήθηκε ἀπ' αὐτή. Κι' οὔτε πέρασε ἀπ' τὸ μυαλό του πὼς ἂν ὁ Μητρόπουλος παραιτήθηκε ἀπ' τὴ σύνθεσι εἶναι γιατὶ ἀπέβλεπε στὶς ψηλὲς κορφὲς μονάχα. Κι' ἐφόσον κατάλαβε πὼς δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἕνας Μπετόβεν, προτίμησε νὰ στρέψῃ ἀλλοῦ τὶς προσπάθειές του, ὥστε ν' ἀναδειχθῆ Μπετόβεν σὲ ἄλλον τομέα τῆς μουσικῆς. Καλὰ ποὺ τὸ κατάλαβε ἀργότερα, προσέθεσε ὁ ὁμιλητής, κι' ἀποφάσισε ν' ἀκολουθήσῃ ἄλλο δρόμο κι' ἔτσι πῆγε στὴ Μιννεάπολι.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ συμφωνήσουμε μὲ τὸν κ. Πετρίδη. Ἂν δὲν εἶχε τὴν ἔμπνευσι ὁ Μητρόπουλος νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Ἀμερική, θἄμενε γιὰ πάντα ἴσως, παραγνωρισμένος στὸν τόπο μας. Τὸ ἴδιο εἶχε συμβῆ καὶ μὲ τὴ Μαρία Κάλας. Τὰ μεγάλα ταλέντα δὲν τὰ εὐνοεῖ τὸ κλῖμα μας.

Δὲν παρέλειψε ὁ κ. Πετρίδης νὰ κακίσῃ ὡρισμένες κυρίες ποὺ ἐξεθείαζαν τὸ Μητρόπουλο καὶ στὴν παραμικρή του ἐπιτυχία καὶ τὸν παρέσυραν σὲ ψευδαισθήσεις. Προσέθεσε δὲ καὶ πὼς δὲν εἶχε πραγματικοὺς καὶ εἰλικρινεῖς φίλους, μιὰ ἀλήθεια πού, ὅσον ἀφορᾶ τουλάχιστον τὴ φιλία τοῦ ἰδιότυπου ψυχαναλυτή του, εἶναι πέρα γιὰ πέρα σωστή.

Μόνον ὁ φθόνος θὰ δικαιολογοῦσε ὅλα τὰ παραπάνω λόγια γιὰ ἕνα τέτοιο νεκρό. Φαίνεται, ὅμως, πὼς πολὺ θὰ εἶχε ὑποφέρη, πολὺ θὰ τοῦ εἶχε στοιχίσει ἡ ἐξέλιξι κι' ἡ φήμη τοῦ Μητρόπουλου κι' εὐχαριστήθηκε τώρα ποὺ τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκδικηθῆ. Τὸ ἀκροατήριο ἀπεγοητεύθη κι' οὔτε τὸν πλησίασε γιὰ νὰ τὸν συγχαρῆ. Μία κυρία ποὺ τὸν πλησίασε, ἦταν γιὰ νὰ τὸν συλλυπηθῆ μὰ κι' αὐτὸς τῆς ἀνταπέδωσε τὴ φιλοφρόνησι μὲ τὸ νὰ τὴ διαβολοστείλη.

Ἀλλὰ γιατὶ νὰ χάσῃ ἔτσι τὴν ψυχραιμία καὶ τὴν αὐτοκυριαρχία του ὁ κ. ἀκαδημαϊκὸς καὶ νὰ κατέλθη στὸ σημεῖο νὰ δημιουργήση σκάνδαλο μὲ τὰ λόγια του καὶ νὰ ἐκθέσῃ καὶ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν Ἀκαδημία; Ἡ Ἑλλὰς ποὺ εἶχε τσιγκουνευτῆ μιὰ ἕδρα στὴν Ἀκαδημία γιὰ τὸ Μητρόπουλο, στὸν κ. Πετρίδη τὴν παρεχώρησε γιὰ τὶς μέτριες συνθέσεις του.

Ὁ κ. Πετρίδης θέλησε ν' ἀμαυρώσῃ τὴ δόξα τοῦ Μητρόπουλου, ρίχνοντας λάσπες στὴ μνήμη του, ἀλλὰ δὲν κατάφερε παρὰ νὰ πιτσιλίσῃ τὸ δικό του πρόσωπο. Κι' ἔτσι ἐξηγεῖται τώρα πῶς ἂν ὁ Μητρόπουλος δὲν κατέκτησε τὴ δόξα στὴν πατρίδα του, εἶναι γιατὶ σκόνταψε σὲ κάτι κριτὰς σὰν τὸν κ. Πετρίδη. Κι' ἂν διατυπώση κανεὶς σήμερα τὴν ἀπορία, ὅπως εἶχε γίνει μετὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς διαθήκης του, γιατὶ δὲν ἄφησε καὶ κάποιο ποσὸν γιὰ ὑποτροφία σὲ ἑλληνικὰ μουσικὰ ταλέντα, νομίζω πὼς δὲν θὰ πέσω ἔξω ἂν τοῦ πῶ: «Φοβόταν πὼς τὰ χρήματά μου μποροῦσε νὰ μὴ δοθοῦν σὲ πραγματικὸ ταλέντο, ἀλλὰ σὲ κάποιον εὐνοούμενο τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς, ἢ σὲ ἕναν ποὺ θὰ ὑπεδείκνυέτο μὲ σημείωμα ἀπὸ κάποιον ἰσχυρό. Καὶ προτίμησε ν' ἀφήση τὴν περιουσία του ὁλόκληρη σ' ἕνα ταλέντο, τὴν ἀξία τοῦ ὁποίου εἶχε ὁ ἴδιος ἀναγνωρίσει».

Ὁ κ. Πετρίδης, ποὺ δὲν ἐπίεσε τὸν ἑαυτό του νὰ κυριαρχήσῃ στὶς ἀδυναμίες του, ἀρνήθηκε νὰ δώσῃ τὰ χειρόγραφα τοῦ λόγου του στὸν πρόεδρο τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ἀπὸ φόβο προφανῶς μήπως ἡ φήμη του διαιωνισθῆ περισσότερο ἀπ' αὐτὰ ποὺ μπορεῖ νὰ πάρουν τὴ θέσι τους στὴ βιογραφία τοῦ Μητρόπουλου, παρὰ ἀπ' τὶς μέτριες συνθέσεις του.

Ἂν, ὅμως, εἶχε κτῆμα του τὴ συναδελφικὴ ἀλληλεγγύη κι' ἂν ἔνοιωθε σεβασμὸ στὴ μνήμη ἑνὸς πρόσφατα νεκροῦ συναδέλφου του, θὰ εἶχε ἀποφύγει τὶς ἐπικίνδυνες αὐτὲς κακοτοπιὲς καὶ θὰ προλάβαινε τὸ φοβερὸ ὀλίσθημα.

Ἀλλά, ἂς εἶναι βέβαιος ὁ κ. ἀκαδημαϊκὸς καὶ οἱ ὁμοιοί του πὼς τὸ Δημήτρη Μητρόπουλο δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὸν μετακινήση κανεὶς ἀπ' τὸ βάθρο ποὺ τὸν τοποθέτησαν ἡ ἀξία του κι' ἡ παγκόσμια ἀναγνώρισι τοῦ ταλέντου του.

ΗΡΩ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

- 1871 -

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΑΠΟ 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1959 ΜΕΧΡΙ 31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1960

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1961

ΙΔΡΥΤΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάττομεν :

1. Ἐγκρίνομεν τὴν ἐν Ἀθήναις σύστασιν Συλλόγου Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ καὶ ἐπικυροῦμεν τὸν ἀπὸ 15 Ἰουλίου τ.ἔ. διοργανισμὸν αὐτοῦ.

2. Ἐπιτρέπομεν εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ εἰρημένου Συλλόγου νὰ προκαλέσῃ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τὴν συλλογὴν συνδρομῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Κράτους.

3. Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς καὶ τῶν δραμάτων, τίθεμεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τὴν ὡς κατάστημα τῆς Σχολῆς τῶν Τεχνῶν χρησιμεύουσαν ἤδη δημοσίαν οἰκοδομὴν μετὰ τῶν παραρτημάτων αὐτῆς, ἅμα τῇ μεταφορᾷ τῆς Σχολῆς ἐν τῷ νέῳ Πολυτεχνείῳ.

Ὁ Ἡμέτερος ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργὸς δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει τὸ παρὸν Διάταγμα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1871

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Α. Κουμουνδοῦρος

Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

- 1871 -

ΙΔΡΥΤΑΙ

ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Π.
ΑΣΩΠΙΟΣ Εἰρ.
ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ Δ. Ἀνδρ.
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγ.
ΒΟΥΣΑΚΗΣ Κ.
ΓΕΡΑΚΗΣ Ἀ. Γεώργ.
ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ Νικόλ.
ΔΙΓΕΝΗΣ Δ.
ΔΙΟΜΗΔΗΣ Παῦλος
ΔΟΣΙΟΣ Ἀριστ.
ΔΟΣΙΟΣ Λέανδρ.
ΔΟΥΡΟΥΤΗΣ Γ. Ἀθ.
ΔΡΑΓΟΥΜΗ Ν. Ζωὴ
ΕΝΝΙΓΓ Ἰούλ.
ΖΙΝΗΣ Κ. Ἀ.
ΚΑΛΥΒΑΣ Ἀ.
ΚΑΣΣΑΒΕΤΗΣ Κ.
ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ Εὐθ.
ΚΑΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ Ἀλέξ.
ΚΕΧΑΓΙΑΣ Εὐθ.
ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ Ἀ. Δημ.
ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ Ἀλέξ.
ΚΡΙΕΖΗΣ Ἀ. Κ.
ΚΥΡΓΟΥΣΙΟΣ Μιχ.
ΚΩΣΤΗΣ Ν. Κωνστ.
ΛΑΜΠΡΟΣ Π. Μιχ.
ΛΑΜΠΡΟΣ Παῦλος
ΛΑΜΠΡΟΣ Σπ.
ΛΑΤΑΣ Δ.
ΛΟΥΡΙΩΤΗΣ Ἐπ.
ΜΑΝΟΥΣΟΣ ΚΩΝΣΤ.
ΜΑΝΣΟΛΑΣ Ἀ.
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ἀ. Νικόλ.
ΜΕΛΑΣ Λέων
ΜΙΛΟΥΔΗ Ἀ. Κονδ.
ΜΙΝΔΛΕΡ Ἰωάν.
ΜΠΑΛΑΝΟΣ Ἀριστ.
ΜΠΑΛΑΝΟΣ Κ. Σπ.
ΝΕΓΡΗΣ Ἀλέξ.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ. Γρηγ.
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ.
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Π. Μ.
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Πέτρος
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ Ἰ. Ἑλ.
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλ.
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Γεώρ.
ΠΕΤΡΑΚΗΣ Περ.
ΡΑΛΛΗΣ Γ. Δημ.
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Μᾶρκος
ΡΟΜΠΟΤΗΣ Π.
ΣΑΡΠΟΛΟΣ Νικόλ.
ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Ἀνδρ.
ΣΕΜΙΤΕΛΟΣ Χ. Δ.
ΦΙΛΗΜΩΝ Τιμ.
ΦΙΛΩΝ Ἐπ.
ΦΟΥΓΚ Φαιναρ.
ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ Ἀ.
ΧΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ἀ. Νικόλ.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΙΝ

ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

= ΙΟΥΛΙΟΣ 1871 =

ΕΚΛΕΓΕΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΜΑΡΚΟΣ ΡΕΝΙΕΡΗΣ	Πρόεδρος
ΝΙΚ. Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ ΑΡΙΣΤ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ	Ἀντιπρόεδροι
ΝΙΚ. Α. ΧΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ	Ταμίας
ΓΡ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	Γραμματεὺς
ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ ΤΙΜ. ΦΙΛΗΜΩΝ	Σύμβουλοι

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ — ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ
ΑΡΧΩΝ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΑΝΝΑ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗ
ΜΑΡΙΝΟΣ ΚΟΡΓΙΑΛΕΝΙΟΣ — ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΨΥΧΑΣ
Η ΜΠΑΓΚΕΙΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ — ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΤΣΑΜΟΥΡΤΖΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΝΑΖΟΣ
Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΟΘΩΝ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑ ΣΤΑΘΑΤΟΥ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΑΛΤΑΦΕΡΑΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΑΒΕΡΩΦ Μ. Γεώργιος
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ἰωάννης
ΑΡΕΤΑΙΟΣ Θεόδωρος
ΑΡΣΑΚΗΣ Ἀπόστολος
ΒΑΛΙΕΡΗΣ Ὀκτάβιος
ΒΑΡΑΤΑΣΗ Ἐρριέττα
ΒΑΡΔΑΚΗΣ Ἀντώνιος
ΒΕΛΟΥΔΙΟΣ Μιχαὴλ
ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος
ΒΙΤΤΩΡΗΣ Ἰδομενεύς
ΒΛΑΣΤΟΥ Πηνελόπη
BLÜTHNER Julius
ΓΡΙΒΑΣ Ἀλέξιος
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Στέφανος
ΖΑΡΙΦΗΣ Π. Γεώργιος
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Στέφανος
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗ Αἰκατερίνη
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος
ΚΗΑΝ Η. Otto
ΚΑΛΑΪΓΑΣ Π. Πέτρος
ΚΑΡΥΔΙΑ Ἀμβροσία
ΚΑΣΣΑΒΕΤΗ Εὐφροσύνη

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΟΚΚΟΣ Δημήτριος
ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Ἰωάννης
ΚΟΡΩΝΙΟΣ Γεώργιος
KREISLER Fritz
ΚΡΥΚΟΤΣΟΣ Ἰωάννης
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θ. Ἀ.
ΜΕΛΑΣ Βασίλειος
ΜΕΛΑΣ Λέων
ΜΠΑΛΗΣ Ἰωάννης
ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ Μενέλαος
ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗ Αἰκατερίνη
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Ἰ. Ἀ.
ΠΑΠΟΥΔΩΦ Ἀλεξάνδρα
ΠΑΤΤΕΡΣΟΝ Ἀνδρέας
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Ἀνδρέας
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Μᾶρκος
SORIA Diaz
ΣΓΟΥΤΑΣ Δημήτριος
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ Π.
ΤΣΑΛΗΣ Ἀ.
ΤΣΙΛΛΕΡ Σοφία

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

1896 — 1960

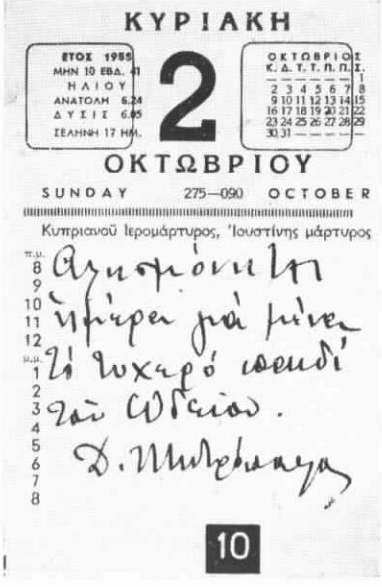

Τὴν 2/10/55 ὁ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, μετὰ τὴν γενομένην ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν δεξίωσιν πρὸς τιμήν του, ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ του μετὰ 16ετῆ ἀπουσίαν, παρεκλήθη νὰ γράψῃ ὀλίγας λέξεις ἐπάνω εἰς τὸν ἡμεροδείκτην.

Τὸ ἀνωτέρω φωτοτυπικὸν αὐτόγραφον δίδει ὅλο τὸ μέτρον τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ Καλλιτέχνου καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ἐτησίαν Γεν. Συνέλευσιν τοῦ «Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου - 'Ωδείου 'Αθηνῶν» τῆς 21-12-60, καθ' ἣν ἐνεκρίθη ἡ ἀνὰ χεῖρας λογοδοσία τοῦ Διοικ. Συμβουλίου ἡ ἀφορῶσα εἰς τὸ σχολικὸν ἔτος τὸ λῆγον τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου 1960, ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως πρὸ τῆς ἡμερησίας διατάξεως, λαβὼν τὸν λόγον εἶπε τὰ ἑξῆς:

Τὰ χρονικὰ ὅρια, εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ Νόμον ἐντάσσεται ἡ ἔκθεσις Πεπραγμένων εἰς τὰς Συνελεύσεις τῶν Σωματείων, κατ' ἀνάγκην δίδουν τὴν ἐντύπωσιν σχετικῆς ἀποξενώσεώς της ἀπὸ τὸ χρονικὸν περιβάλλον κατὰ τὸ ὁποῖον ὑποβάλλεται πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὴν Συνέλευσιν.

'Η ἔκθεσίς μας ἀφορᾶ τὴν δρᾶσιν τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν μέχρι 31 Αὐγούστου τρέχοντος ἔτους. 'Αλλὰ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι σήμερον τὸ 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν συνεκλονίσθη, ἀλήθεια, ψυχικῶς μὲ τὸν θάνατον τοῦ Δ. Μητροπούλου, ποὺ ὑπῆρξεν τὸ ἐξαιρετικὸν πνευματικὸν του τέκνον ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς μαθητείας του μέχρις ὅτου ἐγένετο κορυφαῖος διεθνοῦς φήμης μουσικός. 'Υπῆρξεν διεθνὴς ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸ πένθος καὶ τὰς πρὸς τὴν μνήμην του τιμάς. Καὶ τὸ 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν, μὲ ὀδύνην διὰ τὴν ἀπώλειαν, μὲ εὐλάβειαν καὶ θαυμασμὸν πρὸς τὴν μνήμην του, μὲ συγκίνησιν καὶ κατάνυξιν, δὲν μετέσχε μόνον τοῦ γενικοῦ πένθους, ὅπως ἦτο εὔλογον καὶ ἐπιβεβλημένον, εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν κατὰ τὴν διακομιδὴν τοῦ σκηνώματος τοῦ Δ. Μητροπούλου εἰς 'Αθήνας καὶ τὴν ἐν τῷ 'Ωδείῳ 'Ηρώδου πένθιμον τελετήν, ἀλλὰ παρέλαβεν ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ παραφυλάσσει αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐν τῷ 'Ωδείῳ, ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ὑπὸ τὴν ὁποίαν συνεδριάζομεν, τὴν τιμημένην σποδὸν αὐτοῦ.

Πρὸ μιᾶς ἀκριβῶς ἑβδομάδος ἐτελέσθη ἡ ἐπιμνημόσυνος τελετὴ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ 'Ωδείου μας καὶ ὅλοι μαζὶ αἰσθανθήκαμε μίαν ἀνάτασιν ἀληθινὴ τῆς ψυχῆς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ποὺ δεηθήκαμε γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τοῦ Δ. Μητροπούλου.

Σήμερον ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν καθηκόντων μας, ὡς μελῶν τοῦ «Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου» συνερχόμεθα διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τοῦ θανάτου του εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν.

Εἰς ἐκδήλωσιν τῆς ὀφειλομένης τιμῆς παρακαλῶ, πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, νὰ ἐγερθῶμεν καὶ παραμείνωμεν ἐν σιγῇ φέροντες εὐλαβῶς καὶ πάλιν τὴν σκέψιν μας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ».

'Εν συνεχείᾳ συνεζητήθησαν τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως. Μετὰ τὴν ἐξάντλησιν δὲ αὐτῆς, τῇ προτάσει τοῦ ἐκ τῶν 'Ελεγκτῶν κ. Κ. Δ. Παπακωνσταντίνου, ἡ Συνέλευσις ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐν παραρτήματι μετὰ τῆς λογοδοσίας συνεκτυπωθῇ περιληπτικὴ περιγραφὴ τῶν γενικῶν ἐκδηλώσεων πένθους ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δ. Μητροπούλου καὶ τῆς εἰδικωτέρας συμμετοχῆς τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν εἰς αὐτάς, καταχωρηθῇ δὲ ταὐτοχρόνως ὁ κατὰ τὸ 40θήμερον μνημόσυνον ἐν τῷ 'Ωδείῳ 'Αθηνῶν ἐκφωνηθεὶς λόγος τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικ. Συμβουλίου.

Εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς τοιαύτης ὁμοψήφως ληφθείσης ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως, ἐπακολουθοῦν αἱ ἑπόμεναι σελίδες, ὡς ἐλάχιστον ἀφιέρωμα τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν πρὸς τὸ ἔξοχον πνευματικόν του Τέκνον.

Η ΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας τῆς Τετάρτης 2 Νοεμβρίου 1960 δημοσιογραφικὴ πληροφορία, προερχομένη ἐκ Μιλάνου διεδόθη ἀστραπιαίως εἰς Ἀθήνας, προκαλέσασα κατάπληξιν καὶ ὀδύνην. Ἡ τηλεγραφικὴ εἴδησις εἶχεν ὡς ἑξῆς :

«Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ κορυφαῖος Ἕλλην διευθυντὴς ὀρχήστρας, ἀπέθανεν αἰφνιδίως, σήμερον τὴν πρωΐαν συνεπείᾳ ἐγκεφαλικῆς αἱμορραγίας, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐνῶ διηύθυνε εἰς τὸ Θέατρον τῆς «Σκάλας» δοκιμὴν τῆς 3ης Συμφωνίας τοῦ Γκούσταβ Μάλερ. Ὁ θάνατος τοῦ διασήμου ἀρχιμουσικοῦ ἐπῆλθε καθ' ὁδὸν καὶ ἐνῶ μετεφέρετο εἰς τὴν ἐνταῦθα Πολυκλινικήν».

Ἡ εἴδησις, γνωσθεῖσα εὐθὺς ἀμέσως εἰς ὁλόκληρον τὸν πολιτισμένον κόσμον, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς θερμοτάτας ἐκδηλώσεις θλίψεως διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μεγάλου Μουσικοῦ καὶ τιμῶν πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ.

Εἰς τὰς Ἀθήνας, ἅμα τῇ ἀνακοινώσει τοῦ θλιβεροῦ ἀγγέλματος, ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν, διεκόπησαν αὐθωρεὶ τὰ μαθήματα, κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας, εἰς ἔνδειξιν πένθους.

Τὴν ἑπομένην, ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐπισήμου προγράμματος τῆς πενθίμου τελετῆς, συνῆλθον ἐπειγόντως εἰς κοινὴν σύσκεψιν τὸ Διοικ. Συμβούλιον καὶ ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων ἐκδηλώσεων τοῦ Ἱδρύματος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δ. Μητροπούλου, ὅστις, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξεν ἀριστεύσας μαθητής, τιμηθεὶς μὲ χρυσοῦν μετάλλιον, Καθηγητής, Διευθυντὴς Ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ μέχρι τοῦ θανάτου του Ἐπίτιμος Ἔφορος τῶν Θεωρητικῶν Μαθημάτων. Ὅταν δέ, κατόπιν συσκέψεως τῶν ἁρμοδίων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἣν συμμετέσχεν καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, καθωρίσθη τὸ πρόγραμμα καὶ ἡ ἀκριβὴς ὥρα τῆς διακομιδῆς τῆς τεφροδόχου κάλπης εἰς Ἀθήνας καὶ τῆς ἐν τῷ Θεάτρῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ πενθίμου τελετῆς, τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἐξέδωκεν τὴν 6.11.60 τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα :

«Κατόπιν τοῦ καθορισμοῦ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ προγράμματος τῆς σημερινῆς πενθίμου τελετῆς ἐπὶ τῇ διακομιδῇ τῆς τεφροδόχου τοῦ ἐξόχου πνευματικοῦ τέκνου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐν κοινῇ συνεδρίᾳ μετὰ τοῦ Συλλόγου Καθηγητῶν συνῆλθεν ἐν τῷ Καταστήματι τοῦ Ὠδείου καὶ μετὰ βραχεῖαν εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου καὶ τήρησιν ἑνὸς λεπτοῦ σιγῆς, ἀπεφάσισε τὰ ἑξῆς :

'Ο Διευθυντὴς Καλῶν Τεχνῶν τοῦ 'Υπουργείου 'Εθν. Παιδείας κ. Γ. ΚΟΥΡΝΟΥΤΟΣ καὶ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ 'Υπουργείου 'Εξωτερικῶν κ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, συνοδεύοντες τιμητικῶς τὴν σποδὸν τοῦ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, φερομένην ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας 'Αθηνῶν κ. Θ. ΒΑΒΑΓΙΑΝΝΗ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπόσπασμα ἀνδρῶν τῆς 'Αεροπορίας ἀποδίδει τὰς τιμὰς εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ 'Ελληνικοῦ.

1. Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ ἅπαν τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ διοικητικὸν προσωπικὸν νὰ παραστοῦν εἰς τὸ 'Αεροδρόμιον κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀεροπλάνου τοῦ φέροντος τὴν τεφροδόχον.

2. 'Εν συνεχείᾳ νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐκφορὰν μέχρι τοῦ Θεάτρου 'Ηρώδου τοῦ 'Αττικοῦ.

3. Κατὰ τὴν πένθιμον τελετὴν νὰ καταθέση στέφανον ἐκ δάφνης ἐκ μέρους τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ, προσφωνῶν καταλλήλως.

4. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς τεφροδόχου εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τοῦ κ. 'Υπουργοῦ τῆς Παιδείας, νὰ συνοδεύσουν ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Συλλόγου τῶν Καθηγητῶν τὴν ἐκφορὰν καὶ παραστοῦν κατὰ τὴν ἐναπόθεσιν τῆς τεφροδόχου εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν.

5. Νὰ παραμείνη ἡ αἴθουσα προσιτὴ εἰς τὸ κοινὸν ἐπὶ τριήμερον μὲ ἐναλλασσομένην τιμητικὴν φρουρὰν μαθητῶν τοῦ 'Ωδείου, διατηρουμένης μεσιστίου τῆς σημαίας.

6. Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν μαθημάτων τὰ ὁποῖα διεκόπησαν λόγῳ πένθους, εἰς ἑκάστην αἴθουσαν διδασκαλίας νὰ γίνη, παρὰ τῶν οἰκείων Καθηγητῶν, ἀνάλυσις τοῦ ἔργου τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

7. Νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ μεταστάντος εἰς τὴν αἴθουσαν Καθηγητῶν καὶ φιλοτεχνηθῇ προτομὴ αὐτοῦ καὶ στηθῇ ἐν καιρῷ εἰς τὸ 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν.

8. Νὰ καταχωρηθῇ τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὑπογραφόμενον παρ' ἁπάντων τῶν μετασχόντων τῆς συνεδρίας εἰς ἐκδήλωσιν τῆς βαθυτάτης ὀδύνης καὶ εὐλαβοῦς τιμῆς τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν.

Διὰ τὴν φροντίδα τῆς διακομιδῆς τοῦ νεκροῦ τοῦ Μητροπούλου ἐκ Μιλάνου καὶ τιμητικὴν συνοδείαν μετέβησαν ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως ὁ Διευθυντὴς Καλῶν Τεχνῶν τοῦ 'Υπουργείου 'Εθν. Παιδείας κ. Γ.Κουρνοῦτος καὶ ὁ Τμηματάρχης τοῦ 'Υπουργείου 'Εξωτερικῶν κ. Δημητρόπουλος.

Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ

'Η σορὸς τοῦ Δ. Μητροπούλου, μεταφερθεῖσα ἐκ Μιλάνου εἰς Λουγκάνον τῆς 'Ελβετίας, τὴν 5ην Νοεμβρίου 1960, ἐκάη εἰς εἰδικὸν κρεματόριον, συμφώνως πρὸς ἐκδηλωθεῖσαν ἐπιθυμίαν τοῦ νεκροῦ.

Τὴν ἐπομένην - Κυριακὴν 6ην Νοεμβρίου 1960, ὥραν 4 μ.μ. - διεκομίσθη εἰς τὸ 'Αεροδρόμιον τοῦ 'Ελληνικοῦ, ἐν συνοδείᾳ τῶν δύο ἀνωτέρω ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, τοῦ κ. Ντίξον καὶ τῆς Κας Κ. Κατσογιάννη, ἡ τεφροδόχος κάλπη μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Δ. Μητροπούλου. 'Εν τῷ 'Αεροδρομίῳ ἀνέμενον ὁ 'Αντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος, οἱ 'Υπουργοὶ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσάτσος καὶ 'Εθν. Παιδείας κ. Γ. Βογιατζῆς, τὸ Διοικ. Συμβούλιον καὶ τὸ Διδακτικὸν καὶ Διοικητικὸν Προσωπικὸν τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Δ. Μητροπούλου.

Μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν τιμῶν, ὑπὸ τοῦ παρατεταγμένου τμήματος σμηνιτῶν, μετὰ μουσικῆς, καὶ τὴν κάλυψιν τῆς τεφροδόχου

κάλπης μὲ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλοπούλου, ἐσχηματίσθη πομπὴ ἐξ αὐτοκινήτων, μὲ ἐπικεφαλῆς στρατιωτικὸν τζίπ, φέρον τὴν τεφροδόχον κάλπην, ἡ ὁποία διὰ τῆς Λεωφ. Συγγροῦ ἔφθασεν εἰς τὸ θέατρον Ἡρῳδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἀσφυκτικῶς ἀπὸ τῆς μεσημβρίας πεπληρωμένον ἀπὸ κόσμον. Ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς τεφροδόχου κάλπης, φερομένης ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας καὶ παλαιοῦ συναδέλφου τοῦ Δ. Μητροπούλου κ. Θ. Βαβαγιάννη καὶ περιστοιχιζομένης ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν λοιπῶν Ὑπουργῶν, ὅλοι οἱ ἐν τῷ Θεάτρῳ ἠγέρθησαν καὶ αὐθορμήτως τὰ αἰσθήματα των ἐξέσπασαν αἰφνιδίως εἰς παρατεταμένον ἀποχαιρετιστήριον χειροκρότημα.

Ἐν μέσῳ βαθυτάτης κατανύξεως, ἡ τεφροδόχος κάλπη ἐναπετέθη ἐπὶ εἰδικοῦ ἱκριώματος καταλλήλως διακοσμημένου καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἤρχισεν ἡ κατάθεσις τῶν στεφάνων, κατατεθέντος πρώτου στεφάνου ἐκ δάφνης ἐκ μέρους τῶν Α. Μ. τῶν Βασιλέων. Ἐπηκολούθησεν ἡ κατάθεσις τοῦ στεφάνου τῆς Κυβερνήσεως, προσφωνοῦντος τοῦ Ἀντιπροέδρου αὐτῆς κ. Π. Κανελλοπούλου ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πενθεῖ καὶ τιμᾷ τὸ ἔξοχον τέκνον τῆς Ἑλλάδος, τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καὶ τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως ἀξίζει στοὺς γενναίους, σὲ ὅσους ἔπεσαν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ἡ μάχη ποὺ ἔδωσε στὴ ζωή του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη, τὴν ἔδωσε καὶ τὴν ἐκέρδισε σ' ἕνα πεδίο ποὺ ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος καὶ μὲ ἕνα μυστηριῶδες ὅπλο ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, σὲ μιὰ ὥρα μεγάλης εὐνοίας, παρέδωσε στὰ χέρια καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μουσικὴ ἔχει μέσα της — ὅταν εἶναι γνήσια—τὸ ὑπέρτατο νόημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἔχει μέσα της κάτι πολὺ περισσότερο: τὸ νόημα τοῦ Σύμπαντος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἔζησε τὸ νόημα αὐτὸ — κ' ἔκαμε μυριάδες ἀνθρώπους νὰ τὸ ζήσουν — μ' ἕνα τρόπο ποὺ ἔφερε τὸν ἴδιο καὶ κάθε γνήσιο ἀκροατή του ὡς τὰ κράσπεδα τῆς ἕδρας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πολλοὶ ἀληθινοὶ καὶ μεγάλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους, ἔτσι καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀνῆκε στὸν κόσμο ὁλόκληρο, εἶχε δοθῆ στὴν Ἀνθρωπότητα. Αὐτὸ δὲν ἐσήμαινε διόλου τὴν ἀπάρνησι τῆς Πατρίδος. Ἐσήμαινε ἀντίθετα τὴν πιὸ ὡραία καὶ πιὸ οὐσιαστικὴ ἐπικύρωση τοῦ πανανθρώπινου χαρακτῆρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν Ἕλλην κατ' ἐξοχήν. Ἦταν ταυτόχρονα καλὸς πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ δυὸ αὐτὲς ἰδιότητες — ὅπως τὸ ἀποδεικνύει ἡ καρδιὰ ἑκατοντάδων χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς — ταιριάζουν ἄριστα μεταξύ τους. Καὶ ἦταν τέλος, στὴν ἔννοια ποὺ ἔδωσαν στὴ λέξι αὐτὴ μερικοὶ μεγάλοι Ἕλληνες τῆς ἀρχαιότητος, κοσμοπολίτης. Ὁ ἀττικὸς οὐρανὸς ὑποδέχεται σήμερα τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καθαρὸς καὶ ἀνέφελος τὴν ὥρα ποὺ δύει ὁ ἥλιος. Ὅπως δύει ὁ ἥλιος τῆς Ἀττικῆς, ἔτσι ἔδυσε καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Μιὰ τέτοια δύσις εἶναι στὴν ὁμορφιά της αἰώνια».

Ἐν συνεχείᾳ κατετέθη στέφανος ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀναγνωσθείσης προσφωνήσεως τοῦ ἀσθενοῦντος Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μανώλη Καλομοίρη. Μετὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ στεφάνου τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Δημάρχου κ. Α. Τσουκαλᾶ, κατετέθη ὁ στέφανος ἐκ δάφνης τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ

'Ο Διευθυντὴς τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν κ. Σ. ΦΑΡΑΝΤΑΤΟΣ φέρων τὴν κάλπην μὲ τὴν σποδὸν τοῦ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν τοῦ 'Ωδείου ἐξέρχεται τοῦ 'Ωδείου 'Ηρώδου τοῦ 'Αττικοῦ.

Δ. Συμβουλίου κ. Α. Κυριακίδη μὲ τὴν κάτωθι βραχεῖαν προσφώνησιν:

«Μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν καταθέτω ἐξ ὀνόματος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν τὸν στέφανον αὐτόν, ὑγρὸν ἀκόμη ἀπὸ τὰ δάκρυα τῶν μαθητῶν, τῶν συναδέλφων, τῶν συνεργατῶν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Μὲ δάφνες ἔχει στεφανωθῆ στὴ ζωή του ἀπὸ ὅλον τὸν μουσικὸν κόσμον τῆς οἰκουμένης. Καὶ τὸ ἔξοχο πνευματικό μας τέκνον φέρει τὴν δόξαν, ποὺ συμβολίζουν οἱ δάφνες αὐτές, εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιστρέφει διὰ παντός.

Ἐθαυμάσαμε πρὸ πέντε ἐτῶν μέσα στὸν ἴδιο χῶρο, καὶ εἴδαμε τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο ζωντανὸ καὶ σφριγῶντα, νὰ διευθύνη τὴν ὀρχήστρα μὲ μιὰ πλαστικὴ ἔκφραση τῶν ἔργων ποὺ ἑρμήνευε.

Σήμερα εὐλαβῶς ὑποδεχόμεθα — ὅπως λέει ὁ ἀρχαῖος τραγικὸς — «ἀντὶ φιλτάτης μορφῆς — σποδόν τε καὶ σκιὰν ἀνωφελῆ».

Ἀλλ' οἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος Ἀττικοῦ ἡλίου, ποὺ χρυσώνουν τέτοια ὥρα τοὺς κίονες τοῦ Παρθενῶνος, μέσα ἀπὸ τὴν τεφροδόχο κάλπη παίρνουν αὐτὴν τὴν στιγμὴ μιὰ νέα λάμψη, γιὰ νὰ καταυγάσουν τὸν ἱερό μας βράχο».

Μετὰ τὴν ἐν συνεχείᾳ κατάθεσιν 20 ἄλλων στεφάνων καλλιτεχνικῶν Ὀργανώσεων, ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν, ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς σιγῆς ἐξετέλεσεν ἄνευ Διευθυντοῦ, τὸ πένθιμον ἐμβατήριον ἐκ τῆς Ἡρωϊκῆς Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν. Ἀκολούθως καθ' ὃν χρόνον, ὅλοι οἱ ἐν τῷ Θεάτρῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ παριστάμενοι, ἔμεναν ὄρθιοι ἐν σιγῇ, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Γ. Βογιατζῆς ἀνέλαβεν ἐκ τοῦ ἱκριώματος, ὅπου ἦτο τοποθετημένη, τὴν τεφροδόχον κάλπην καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Δ. Συμβουλίου κ. Ἀρ. Κυριακίδην, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἰδιότητί του τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Σ. Φαραντᾶτον. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὠδείου, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ὅλων τῶν Καθηγητῶν, ἔφερε τὴν τεφροδόχον κάλπην μέχρι τοῦ ἀναμένοντος ἔξω τοῦ Θεάτρου τοῦ Ἡρώδου στρατιωτικοῦ τζὶπ καὶ ἐπεβιβάσθη αὐτοῦ μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Δ. Συμβουλίου.

Ἡ σχηματισθεῖσα πομπή, διὰ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ἔφθασεν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ὅπου ἐν τῇ αἰθούσῃ συναυλιῶν καὶ ἐπὶ ἱκριώματος καταλλήλως διακοσμημένου ἐτοποθετήθη ἡ τεφροδόχος κάλπη, ἡ φέρουσα τὴν σποδὸν τοῦ μεγάλου νεκροῦ, κεκαλυμμένη μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν.

Ἑκατέρωθεν τοῦ ἱκριώματος, περιβαλλομένου ἀπὸ τοὺς κατατεθέντας ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἡρώδου Ἀττικοῦ στεφάνους, ἔμενεν ἐναλλασσομένη τιμητικῶς φρουρὰ ἐκ 4 μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ ἡ αἴθουσα παρέμεινεν ἀνοικτὴ διὰ λαϊκὸν προσκύνημα ἐπὶ 3ήμερον.

*
* *

Τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1960 ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀφιέρωσε εἰδικὴν συνεδρίαν εἰς μνήμην καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιτίμου μέλους αὐτῆς Δημ. Μητροπούλου.

*
* *

Η ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΤΕΛΕΤΗ

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 40θημέρου ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Δημ. Μητροπούλου τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἐτέλεσε τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1960, ὥραν 11.30 π. μ. εἰς τὴν Αἴθουσαν αὐτοῦ ἐπιμνημόσυνον τελετήν.

Ἐπάνω εἰς τὴν μικρὰν σκηνὴν ἐπὶ καταλλήλου ἰκριώματος ἡ τεφροδόχος κάλπη ἦτο κεκαλυμμένη μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν καὶ ἐπ' αὐτῆς ὁ δάφνινος στέφανος τῶν Α. Μ. τῶν Βασιλέων. Κάτωθεν αὐτῆς ὁ μεγάλος δάφνινος στέφανος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ γύρωθεν ὅλαι αἱ ταινίαι τῶν στεφάνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατατεθῆ ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς σποδοῦ τοῦ Δ. Μητροπούλου εἰς Ἀθήνας. Ἑκατέρωθεν τοῦ ἰκριώματος, ἐντὸς δύο μεγάλων ὀρειχαλκίνων ἀνθοδοχείων, ἦσαν τοποθετημένοι κλάδοι δάφνης, εἰς δὲ τὰ ἄκρα αὐτοῦ ἵσταντο τέσσαρες μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

Ἡ αἴθουσα ἦτο κατάμεστος ἀπὸ τοὺς καθηγητάς, διδασκάλους καὶ μαθητὰς τοῦ Ὠδείου, ἐκπροσώπους τοῦ Μουσικοῦ κόσμου καὶ τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Παρίσταντο ὁ Διευθυντὴς Καλῶν Τεχνῶν κ. Γ. Κουρνοῦτος, ἐκπροσωπῶν τὸν κ. Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας, ἡ σύζυγος τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως Κα Τσάτσου, ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας κ. Α. Ὀρλάνδος καὶ ἄλλοι Ἀκαδημαϊκοί, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ε. Λ. Σ. κ. Κ. Μπαστιᾶς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ πολιτικοῦ καὶ πνευματικοῦ κόσμου.

Ἐγερθεὶς ἐκ τῆς θέσεώς του κάτωθεν τῆς σκηνῆς, ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς σιγῆς, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Ἀριστ Κυριακίδης εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Συμπληρώθηκαν 40 ἡμέρες ἀφ' ὅτου ἡ ψυχὴ τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο ὑλικὸ περίβλημά της.

Καὶ μὲ τὴν ἑλληνική, τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ παράδοση, δὲν μποροῦσε τὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν νὰ ἀφήση νὰ περάσουν τὰ «σαράντα» χωρὶς νὰ συγκεντρωθοῦμε ὅλοι μαζὶ καὶ μὲ μιὰ ἀνάταση τῆς ψυχῆς νὰ φέρουμε εὐλαβικὰ τὴ σκέψη μας πρὸς τὸ ἔξοχο πνευματικὸ τέκνον τοῦ Ὠδείου μας καὶ μὲ πίστιν νὰ προσευχηθοῦμε γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς του.

Τὰ «σαράντα» εἶναι τὸ πιὸ συναισθηματικὸ μνημόσυνο ἀπὸ ὅλα — ἔχουν ὅλη τὴν

Ἄποψις τῆς αἰθούσης τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πένθιμον τελετὴν τῆς 15/12/60,
καθ' ὃν χρόνον ἐκφωνεῖ τὸν λόγον του ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. ΑΡΙΣΤ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ.

πίκρα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ χάθηκε — ἀλλὰ ἡ εἰκόνα του εἶναι ἀκόμη ζωντανή καὶ αὐτή, μὲ τὴ ἀναπόληση της, ἐνσταλάζει γλύκα μέσ' τὸν πόνο.

Τὰ σαράντα εἶναι ὅλο ἀγάπη, ὅλο αἴσθημα.
Δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη παρελθὸν ὁ νεκρός.
Δὲν εἶναι ἀκόμη ἱστορία.

Κι' αὐτὴ τὴ στιγμή, αἰσθανόμαστε σὰν νὰ κρατοῦμε ὅλοι μαζὺ στοργικὰ τὴν τεφροδόχο κάλπη στὰ χέρια μας, ἀτενίζοντας ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγάπης θὰ ἔπρεπε, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ 'Ωδείου, νὰ πῶ λίγα λόγια γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Μητροπούλου, γιὰ τὴν δόξα του, γιὰ τὴν προσωπικότητά του.

'Αλλὰ ὕστερα ἀπὸ ὅσα ὁμόθυμα καὶ μὲ τόση ἔξαρση ἐγράφησαν ἐπάνω στὸ θάνατό του ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν καὶ τὸν παγκόσμιον τύπον, ὕστερα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἐπισφράγηση μὲ τὴν ὁμιλία τοῦ 'Αντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλοπούλου εἰς τὸ 'Ωδεῖον 'Ηρώδου τοῦ 'Αττικοῦ, νομίζω ὅτι δὲν ἀπέμεινε πλέον τίποτε ποὺ νὰ ἠμποροῦσε ἢ νὰ πρέπει νὰ ἀκουσθῆ μετέπειτα σὲ ἐπιμνημόσυνο τελετή.

Μιὰ συλλογή, ἕνας τόμος ἀπ' ὅλα τὰ δημοσιεύματα κατατεθειμένα μέσα στὰ 'Αρχεῖα τοῦ 'Ανωτάτου Πνευματικοῦ 'Ιδρύματος τῆς Χώρας, βωβὰ καὶ μὲ τὴν ἐπισημότητα τῆς σιγῆς, χωρὶς ψυχαναλυτικὲς ἀκροβασίες ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου, θὰ ἔδινε πιστὰ ὅλη τὴν ἀνταύγεια τῆς καλλιτεχνικῆς προσωπικότητος τοῦ Μητροπούλου.

Καὶ αὐτὸ θὰ ἦτανε τὸ ἁγνό, αὐθόρμητο, ἀληθινό, τὸ προσῆκον πολιτικὸν μνημόσυνον.

Γιατὶ ὁ θάνατος δὲν ἁπλώνει γαλήνη μόνον ἐπάνω στὸ χλωμὸ πρόσωπο τοῦ νεκροῦ. Χαρίζει καὶ πρέπει νὰ χαρίζῃ γαλήνη καὶ σὲ κείνους ποὺ ἐπιζοῦν, γιατὶ μαζύ του παίρνει καὶ ἀπαλύνει ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες ποὺ θολώνουν τὴ σκέψη καὶ σκοτίζουν τὴν ψυχή.

Αὐτὴ τὴ στιγμή, ποὺ μὲ εὐλάβεια ὑποκλίνομαι ἐμπρὸς στὴν τιμημένη σποδό, δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἀναπολήσω μαζὺ μὲ τοὺς περισσότερους ἀπὸ σᾶς, ποὺ ἦταν παρόντες, τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Μητροπούλου μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἴδια αἴθουσα, ὅταν μετὰ 16 χρόνια ἀπουσίας ἐγύρισε κατάφορτος ἀπὸ φήμη καὶ δόξα, τὸ 1955.

Μέσα σὲ βαθειὰ συγκίνηση καὶ ἔξαλλο ἐνθουσιασμό, μόλις ἐτελείωσε ἡ προσφώνησις ποὺ τοῦ ἔγινε, ἐσηκώθηκε μὲ ἁπλότητα, μὲ ἀφέλεια, χωρὶς ν' ἀφίσῃ νὰ διαφαίνεται καὶ τὸ ἐλάχιστο βάρος ἀπὸ τὶς δάφνες ποὺ ἔφερε πάνω του καὶ αὐθόρμητα ἐκ τοῦ προχείρου, ἀπήντησε.

Δὲν ἠμποροῦν ν' ἀντηχήσουν καλύτερα ἄλλα λόγια αὐτὴ τὴ στιγμή, παρὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀπάντησίν του, μόλις συγκρατούμενος ἀπὸ τὴν συγκίνηση, ἐπρόφερε τότε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

'Ακοῦστε μερικὰ ἀπὸ τὰ λόγια ἐκεῖνα :

« 'Αναλογίζομαι, τώρα ποὺ βρίσκομαι ἀνάμεσά σας, τὶς » μαθητικές μου μέρες, μὲ τὰ σφάλματα καὶ τὶς ἐσφαλμένες νότες » ποὺ ἔπαιζα. Σκέπτομαι ἀκόμη πόσο τυχερὸς στάθηκα ποὺ » παρασύρθηκα πρῶτος ἀπὸ τὸν χείμαρρο τῆς μοίρας καὶ αἰσθά- » νομαι ὑπερήφανος, ὅτι τελικὰ δὲν ἀπέτυχα. 'Εὰν ἔχανα τὸ » πλοῖο τὸ 1939, ποὺ μὲ μετέφερε ἀπὸ τὴν Εὐρώπη στὴν 'Αμε- » ρική, θὰ εἶχα μείνει κοντὰ μὲ τοὺς ἄλλους συναδέλφους μου νὰ » περιμένω τὴ γενναιοδωρία τῆς τύχης μου, ποὺ μποροῦσε καὶ » νὰ μὴν ἔλθῃ ποτέ. "Ολοι εἴμεθα κατὰ ἕνα τρόπο θύματα τῶν » περιστάσεων. Σὲ μερικοὺς ὑπάρχει μιὰ συσσώρευσις εὐνοϊκῶν » περιστάσεων. Πολλοὶ ἔγιναν φημισμένοι χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν. » Εὐτυχῶς εἶχα τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσω τὴν πραγματικότητα » καὶ νὰ πεισθῶ, ὅτι τίποτα δὲν ἀγοράζεται μὲ τὸ ψέμα. Χρειά- » στηκα σκληρὴ δουλειά, καρτερία καὶ δύναμι. Κι' ὅλοι ἐδῶ » εἴμεθα θαυμάσιοι καὶ ἐκλεκτοὶ σπόροι. "Αλλοι πέσανε σὲ καρπο- » φόρο ἔδαφος καὶ γόνιμο, ἄλλοι σὲ ξερό, ἄγονο καὶ πετρῶδες. » Κανένα πνεῦμα δὲν κατέβηκε ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν οὐρανό. » Εὐχαριστῶ ὅλους ποὺ στάθηκαν στήριγμα γιὰ νὰ γίνω ἐγὼ

» φημισμένος, κι' αὐτοὺς ποὺ ἔμειναν ἐδῶ καὶ ὑπέφεραν τόσο. Νὰ » ξέρετε πόσο ταπεινὸς αἰσθάνομαι γιατὶ δὲν νομίζω ὅτι εἶμαι » καλύτερος. Εἶχα μιὰ καταπληκτικὴ τύχη..... Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα » ἀπὸ προχθὲς αἰσθάνομαι τὴν μεγαλύτερη συγκίνησι, ποὺ μπο- » ρεῖ νὰ νοιώσῃ ἄνθρωπος στὴ ζωή του. Κι' αὐτὸ γιατὶ βγῆκα » ἀπὸ σᾶς ».

Συχνά, συχνότατα, οἱ μεγάλοι ἄνδρες ὅσο ἀνεβαίνουν ψηλότερα, γίνονται πιὸ δυσδιάκριτοι, καὶ ψυχικὰ καὶ πνευματικά.

Θὰ ἔλεγα ὅτι ἀποξενώνονται κάπως ἀπ' τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους καὶ διασπᾶται ἡ ἀμοιβαία κατανόησις.

Ἀλλὰ τί προνόμιον γιὰ κείνους τοὺς μεγάλους ποὺ κατορθώνουν νὰ μείνουν ἄνθρωποι ἁπλοί, ποὺ μποροῦν νὰ νοιώθουν ὅλους τοὺς γύρω τους. Καὶ τί εὐτύχημα καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους τοὺς κοινοὺς θνητοὺς νὰ αἰσθάνωνται τοὺς μεγάλους ἔτσι κοντά τους. Νὰ σβύνῃ ἡ ἀπόσταση ποὺ τοὺς ξεχωρίζει μὲ τὰ θεῖα δῶρα, ποὺ ἔχουν ἐκεῖνοι καὶ νὰ μποροῦν νὰ τοὺς ἀγαποῦν ὅσο καὶ τοὺς θαυμάζουν.

Αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα ἐδημιούργησε καὶ εἶχε γύρω του ὁ Μητρόπουλος. Ὅπως ἔγραφε ὁ Maurice Leroux Διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας τῆς Γαλλίας, ὁ Μητρόπουλος δὲν ἦταν ὅπως ὅλοι οἱ Διευθυνταὶ Ὀρχήστρας. Οἱ Καλλιτέχναι τῆς Ὀρχήστρας ἦταν ἀδέρφια του. Ἔνοιωθε πάντα τὰ χειροκροτήματα ν' ἀπευθύνωνται πρῶτα σ' ἐκείνους, ἐχαιρετοῦσε πρῶτα τὴν Ὀρχήστρα πρὶν ἀπ' τὸ κοινό. Ἤξερε τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ὀρχήστρας ποὺ διηύθυνε σὲ διάφορα μέρη. Τοὺς ἔδινε ὡς δῶρον ὅ,τι μποροῦσε νὰ τοὺς κάμῃ εὐχαρίστησι ἢ νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ.

Αὐτὴ τὴν ψυχική του διάθεση καὶ τὰ αἰσθήματα ἐξέφρασε ὁ Μητρόπουλος ἐπιγραμματικά, ὅταν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1956 τοῦ ἔκαμαν στὴ Ν. Ὑόρκη ἐξαιρετικὲς τιμές, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια του :

« Σ'ὅλη μου τὴ ζωὴ εἶχα πάντα στὸ νοῦ μου νὰ εἶμαι ἐξυπηρε- » τικός, νὰ ἔχω κατανόηση, ν' ἀγαπῶ. Ἀλλὰ νὰ μὲ ἔχουν κατανο- » ήσει, νὰ μὲ ἔχουν ἀγαπήσει καὶ νὰ μὲ ἔχουν ἐκτιμήσει, εἶναι ἕνα » ἀνώτερο δῶρον, ποὺ πλημμυρίζει τὴν καρδιά μου καὶ γιὰ τὸ » ὁποῖον ταπεινότατα εἶμαι βαθύτατα εὐγνώμων ».

Αὐτὰ τὰ λόγια του, ποὺ ἔχουν τώρα πλέον καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ τάφου, δείχνουν ὅλη τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν κατανόησι καὶ τὸν ἀνθρωπισμό, τὴ βαθειὰ ἀγάπη του γιὰ τοὺς ἄλλους.

Στὴ ζωή του μετέδωσε γύρω του τὴν γοητεία τῆς μουσικῆς. Ἐβοήθησε μ' αὐτὴν τοὺς συνανθρώπους του νὰ ἐξαρθοῦν σὲ ἀνώτερα στρώματα. Καὶ τώρα μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ποὺ ἀκούσαμε καὶ ποὺ εἶχε πῆ μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἴδια αἴθουσα, δίνει ἠθικὰ παραδείγματα εἰς τὰ ὁποῖα, ὅπως μοῦ ἔγραφε αὐτολεξεὶ μέσα σὲ γράμμα του, ἀπέδιδε «ἂν ὄχι περισσότερη, τοὐλάχιστον τὴν ἴδια σημασία μὲ τὶς καλλιτεχνικὲς ἐπιτυχίες...».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου του, ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου ἐπροχώρησε καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν τεφροδόχον κάλπην καὶ ἀργὰ ἀνέγνωσε τὴν ἐκκλησιαστικὴν νεκρώσιμον εὐχὴν «Μετὰ τῶν Ἁγίων ἀνάπαυσον, Χριστέ....», Ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἠγέρθησαν καὶ παρέμειναν ἐν θρησκευτικῇ σιγῇ ὄρθιοι, προσευχόμενοι ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Δ. Μητροπούλου. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐν τάξει ἀνὰ δύο, παρήλασαν ἐν κατανύξει πρὸ τῆς τεφροδόχου κάλπης, ἥτις ἐγκλείει τὴν σποδὸν τοῦ Μητροπούλου.

*
* *

Ὁ Δῆμος Ἀθηναίων παρεχώρησε τιμητικῶς τὸν ἀναγκαῖον χῶρον ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Λαζάρου πλατείας τοῦ Α΄ Νεκροταφείου, εἰς τὸν ὁποῖον, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκαίων διατυπώσεων, θὰ ἀνεγερθῇ ἀπέριττον μνημεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ ἐναποτεθῇ προσωρινῶς ἡ σποδὸς τοῦ Δημ. Μητροπούλου μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου κτιρίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, κατὰ τὴν συνεδρίασίν του τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1960, ἐξέδωκε Ψήφισμα εἰς μνήμην καὶ τιμὴν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Τὸ Ψήφισμα ἐξετυπώθη ἐπὶ περγαμηνῆς μὲ καλλιτεχνικὰ ἀρχαῖα Λατινικὰ γράμματα, εἰς δύο πρωτότυπα.

Τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν κατετέθη εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ δὲ ἕτερον, βιβλιοδετημένον μὲ δερματίνην χρυσοποίκιλτον θήκην, ὑπὸ τύπον Λευκώματος, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Φιλαρμονικῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, μὲ τὴν εὐχήν νὰ κατατεθῇ παρὰ τὴν ἐν τῷ Ἱδρύματι παραφυλασσομένην σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

⁂

Τὸ κείμενον τοῦ Ψηφίσματος ἔχει ὡς ἑξῆς :

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης μὲ βαθυτάτην λύπην, εἰς ἐκδήλωσιν εὐλαβείας καὶ τιμῆς, ἐπισήμως καταχωρεῖ τὸν ἐπισυμβάντα τῇ 2 Νοεμβρίου 1960 θάνατον τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, διατελέσαντος καλλιτεχνικοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1951 – 57, ὑπερόχου μουσικῆς φυσιογνωμίας τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ δρᾶσις του εἰς τὴν Φιλαρμονικὴν ἐκτείνεται ἐπὶ μίαν 20ετίαν – ἐπὶ ἓξη ἔτη ὡς γενικοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς, ἐπὶ δύο περιόδους ὡς πρώτου διευθυντοῦ ὀρχήστρας (1950 – 51, 1957 – 58) καὶ κατὰ ἐπανειλημμένας ἐμφανίσεις ὡς ἐκτάκτου διευθυντοῦ συναυλιῶν, ἀφ' ὅτου ἤρχισε νὰ συνεργάζεται μετὰ τῆς Ὀρχήστρας κατὰ τὸ 1940.

Μὲ τὴν βαθειὰ μουσικότητά του καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον του, ἀπετέλει περίλαμπρον παράδειγμα διὰ τὴν Ὀρχήστραν καὶ ὡδήγει αὐτὴν πρὸς ἀκτινοβολούσας ἐπιτυχίας, ὄχι μόνον μέσα εἰς τὸ Κάρνετζι Χώλλ, ἀλλὰ καὶ εἰς περιοδείας ἀνὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡ διεύθυνσις τῶν συναυλιῶν τῆς Φιλαρμονικῆς τὸ 1951 κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν αὐτῆς εἰς τὸ Φεστιβὰλ τοῦ Ἐδιμβούργου, ἀπετέλεσε θρίαμβον. Τὸ 1955 αἱ ἐπιτυχίαι του, κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐκορυφώθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ τὰς ἀλησμονήτους θυελλώδεις καὶ στοργικὰς ἐπευφημίας πρὸς τὸ γηγενὲς τέκνον καὶ πρὸς τὴν ὀρχήστραν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐμπνεύσει. Κατὰ τὸ 1958 ἡ περιοδεία του εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου συναρπαστική.

Ἡ ἀνάμνησις τῶν ἐξόχων συναυλιῶν, τὰς ὁποίας διηύθυνεν, ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἀφοσίωσίς του εἰς τὴν μουσικήν, ἡ πειστικὴ καὶ ἐνθουσιώδης ἀπόδοσις τῶν συγχρόνων ἔργων, ἡ ἐμψύχωσις τὴν ὁποίαν ἔδιδεν πρὸς τοὺς νέους μουσικούς, ἡ παροιμιώδης γενναιοδωρία του, ἡ ἀνυπέρβλητος μουσικὴ ἀντίληψις, ἡ ἀνυστερόβουλος εὐγένεια τῆς ψυχῆς του, οὐδέποτε θὰ λησμονηθοῦν. Μέσα εἰς τὴν διεθνῆ θλῖψιν καὶ τὸ πένθος, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ θάνατος του ἐκάλυψε τὸν πνευματικὸν κόσμον, προσκομίζομεν ἐκ καρδίας τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας, τὴν ὁποίαν τόσον ἀνιδιοτελῶς πάντοτε ὑπηρέτησε.

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΠΟΥ ΕΣΒΥΣΕ

Μὲ τὸν Μητρόπουλο στὸν "Ολυμπο

ΤΟΥ κ. ΤΑΣΟΥ ΖΑΠΠΑ

Ὁ μεγάλος ἀρχιμουσικὸς, ποὺ ξαφνικά τὸν ἔχασε ἡ ἀνθρωπότης ἕνα τελευταῖο πρωϊνὸ στὸ Μιλάνο, τὴν ὥρα ποὺ ἀνεβασμένος πάνω στὸ πόντιουμ τῆς ὀρχήστρας ἱερουργοῦσε μὲ τὴ μπαγκέτα του, ἴσως ἐλάχιστοι θὰ γνωρίζουν πόσο στενὰ ἦταν δεμένος ὄχι μόνο μὲ τὸν ἀχανῆ κόσμο τῶν ἤχων, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ φύση. Δὲν ἦταν μόνον ἡ ἄϋλη θωπεία τῆς Τέχνης ποὺ ἄγγιζε καίρια τὸ πνεῦμα του καὶ τὴν ψυχή του, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁμορφιὰ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ ξεχωριστὰ τοῦ βουνοῦ, ποὺ ἐρέθιζε τὴ φαντασία του καὶ ἔδινε φτερὰ στὰ λιγνὰ πόδια του. Ἡ καλλιτεχνική του ἰδιοφυΐα ἴσως ἐγκαίρως νὰ εἶχε αἰσθανθεῖ αὐτὸ ποὺ εἶχε πῆ ὁ Γκαῖτε, ὅτι ἡ φύση μόνον εἶναι πλούσια καὶ μονάχα αὐτὴ φτιάχνει τὸν μεγάλο καλλιτέχνη.

Καθὼς ὅλα τὰ μεγάλα πνεύματα, ὁ Πετράρχης, ὁ Μονταίνιος, ὁ Ραμπελαί, ὁ Σατωμπριάν, ὁ Οὐγκώ, ὁ Ζάν Ζάκ Ρουσσώ, ἔτσι καὶ ὁ Μητρόπουλος ἐγύρευε μὲ ἱερὸ πάθος τὰ ἀπροσπέλαστα ὕψη. Καὶ τὰ ἔφτασε διπλὰ αὐτὰ τὰ ἀκροούρανα. Μὲ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ τὸ σῶμα.

Νιώθοντας ἔντονη ροπὴ γιὰ τὸ βουνὸ ὁ Μητρόπουλος, εἶχε ζωηρὰ ἐκδηλώσει τὴν κλίση του αὐτὴ καὶ γιὰ νὰ μπορῇ εὔκολα νὰ ἐπικοινωνῇ μαζί του, εἶχε ἀποτελέσει ἀρχικὰ μέλος τοῦ Συνδέσμου «Ἡ Ὑπαίθριος Ζωὴ» καὶ μὲ τὴ συντροφιὰ διαλεχτῶν συναδέλφων τοῦ βουνοῦ, καθὼς τοῦ Γ. Κ. Σταμπολῆ, τοῦ Δημ. Παπαϊωαννίτου, τοῦ Θεόδωρου καὶ Γιάννη Βαβαγιάννη, τοῦ Γιάννη Ράπτη, τοῦ Γιώργου Δαδιώτη τοῦ Κ. Σαραγίδη καὶ ἄλλων μελῶν τότε τῆς Ὑπαιθρίου Ζωῆς, γύριζε καὶ χαιρόταν τὴν τέλεια χαρὰ ποὺ ἔδιναν τὰ Ἑλληνικὰ βουνά. Ἀργότερα ἔγινε μέλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀρειβατικοῦ Συνδέσμου καὶ μὲ καινούργιες ὀρειβατικὲς συντροφιές, ὅπως τοῦ Β. Λεοντοπούλου, τοῦ Ἠλ. Νικόπουλου, τοῦ Ἀντ. Μαρίνου καὶ ἄλλων, μετὰ τὴν ὁλοβδόμαδη κοπιαστικὴ ἐργασία, σὰν καθηγητὴς τοῦ Ὠδείου καὶ διευθυντὴς τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας, ἔφευγε γιὰ τὶς κορφὲς τῶν βουνῶν νὰ χορτάσῃ τὴν πολύμορφη μαγεία τοῦ φυσικοῦ κάλλους, ποὺ ξεδιπλωνόταν πολύχρωμο σκηνικὸ στὰ διψασμένα καὶ ἀνήσυχα μάτια του.

Θυμᾶμαι τώρα μιὰ ἀνάβαση ποὺ εὐτύχησα νὰ κάνω στὶς κορυφὲς τοῦ Ὀλύμπου μὲ τὸ Δημήτρη Μητρόπουλο καὶ μὲ μιὰ ὀλιγομελῆ ὁμάδα ἐκλεκτῶν συναδέλφων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀρειβατικοῦ Συνδέσμου, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἦταν ἡ κ. Ρακτιβάν, ὁ πρόεδρος τοῦ Ε.Ο.Σ. Β. Λεοντόπουλος, ὁ Ἀντώνης Μαρῖνος, ὁ Δ. Χατζηϊωάννου, ὁ Νῖκος Μαλτέζος καὶ ἄλλοι. Ἦταν στὶς 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1932.

Ἀνεβήκαμε ἀπὸ τὸ Λιτόχωρο στὴ Μονὴ Ἁγίου Διονυσίου κι' ἀπὸ κεῖ περνώντας ἀπὸ τὰ Πριόνια, φτάσαμε τὸ βράδυ στὸ ὀρειβατικὸ καταφύγιο (2.100 μ.). Ἀνάψαμε φωτιὰ στὸ τζάκι, ρίξαμε κούτσουρα κι' ὕστερα καθήσαμε ὁλόγυρα ἀπολαμβάνοντας, μετὰ τὸ φαγητό, τὴ θαλπωρὴ μέσα στὴν ἀρκετὰ τσουχτερὴ νύχτα τοῦ Ὀλύμπου. Ἐννέα ὁλάκαιρες ὧρες ἀνεβαίναμε. Ὁ Μητρόπουλος εὐκίνητος, σβέλτος, μὲ κεῖνο τὸ στεγνὸ κορμί του, βάδιζε εὐδιάθετος καὶ ἀκούραστος. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ ὁ Μητρόπουλος, μὲ τὸ σακκίδιο στὴν πλάτη, μὲ λίγα τρόφιμα κι' ἕνα παραπανίσιο πουλόβερ μέσα, συντροφευμένος ἀπὸ ἕνα τμῆμα τῆς ὁμάδος, κι' ἀπὸ τὸν ὁδηγὸ τοῦ Ὀλύμπου, τὸν Κάκαλο, ξεκίνησε πρωῒ—πρωῒ γιὰ τὴν κατάκτηση τῶν ψηλότερων κορυφῶν Σκολειὸ (2.911 μ.) Μύτικα (2. 917 μ.) καὶ Θρόνος τοῦ Διὸς (2.909 μ.). Ἐγὼ καὶ ἄλλα δυὸ μέ-

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος

ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΕΙΔΑΝ ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ

Τοῦ Δ. Περαστικοῦ

ΜΙΑ παγκόσμια γλυκειὰ καὶ δυνατὴ μουσικὴ ψυχή, μὲ ὅλα τὰ χαρίσματα ποὺ διακρίνουν τὰ πιὸ ἐκλεκτὰ ἀνθρώπινα πλάσματα ποὺ τίμησαν τὸν γκρίζο πλανήτη μας, ἔπεσε νεκρὴ στὸ Μιλᾶνο πρὶν ἀπ' ἕνα μῆνα, ἀπάνω στὴ μουσικὴ παρτιτούρα. Πιστὸς ἱεροφάντης τῆς Τέχνης τῶν τεχνῶν ὡς τὴ στερνὴ του πνοή, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Τό 'χει, φαίνεται, ἡ μοῖρα τῶν μεγάλων παιδιῶν τούτης τῆς χώρας ν' ἀφήνουν τὴν τελευταία τους πνοὴ μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη πατρίδα. Δὲν μᾶς τὸν κράτησε ἡ ξενιτιά. Μιὰ φούχτα σκόνη μᾶς τὸν ἔφερε ἕνα ἀεροπλάνο, ποὺ τὴν συνόδευαν ὁ διευθυντὴς Γραμμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνοῦτος, ὁ κ. Δημητρόπουλος, ὁ προστατευόμενος καὶ μοναδικὸς κληρονόμος τοῦ μεγάλου μαέστρου νεαρὸς μουσικὸς Τζέϊμς Ντίξον καὶ ἡ κυρία Κατσογιάννη, ποὺ ὑπῆρξε προσωπικὴ φίλη του. «Εἰς ὅλον τὸν κόσμον—εἶπε στοὺς δημοσιογράφους ὁ κ. Κουρνοῦτος στὸ ἀεροδρόμιο—εἶναι μεγάλη ἡ συγκίνησις καὶ ἡ θλῖψις γιὰ τὸν θάνατο τοῦ διασημοτέρου μαέστρου. Στὸ Μιλᾶνο οἱ πάντες,ἀνεπιφυλάκτως, ἐκφράζονται περὶ τῆς ἀπωλείας ἑνὸς σπανίου μουσικοῦ φαινομένου. Τὸ Σάββατο—τὴν Τετάρτη τοῦ 'χε πέσει ἡ μπαγκέττα γιὰ πάντα ἀπὸ τὰ χέρια του στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου—ἡ σορὸς τοῦ Μητρόπουλου στὶς 2 τὸ ἀπόγευμα μετεφέρθη στὸ Λουγκάνο τῆς Ἑλβετίας, ὅπου καὶ ἐκάη εἰς τὸ ἐκεῖ κρεματόριο. Ἡ θλιβερὴ αὐτὴ διαδικασία ἐτελείωσε στὶς 8.20' τὸ βράδυ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ σποδός του πλέον μετεφέρθη στὸ ἀεροδρόμιο Μολπένσι, ὅπου καὶ μᾶς παρεδόθη στὶς 9.30'. Κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀεροσκάφους, εἶχε παραταχθῆ φρουρὰ καραμπινιέρων εἰς τὸ ἀεροδρόμιον. Παρευρίσκοντο ἐπίσης καὶ τρεῖς φίλοι του ἀπὸ τὴν Βιέννην, ὁ ἀγαπητὸς μαθητὴς τοῦ Μητρόπουλου κ. Τζέϊμς Ντίξον καὶ ἡ γραμματεύς του κυρία Γκόθ».

Στὴν ξένη γῆ

Μοῖρα τῆς χώρας μας κι αὐτή: νεκρὰ νά 'ρχονται τὰ μεγάλα παιδιά της ἀπὸ τὴν ξένη γῆ!... Ζωντανά, μόνο πού τὴν τιμοῦν ἀνάμεσα στὰ ἤθνη καὶ τοὺς λαούς. Αὐτὸ τὸ διάστημα μᾶς φέραν κι ἄλλους νεκρούς μας. Τὸ Νίκο Καζαντζάκη, πού ὅσο κι ἂν τὸν ἐπότισε φαρμάκι ἡ μικρότητα καὶ τὸ πάθος τῶν ἀνάξιων, ὅσο κι ἂν ἡ ξένη γῆς τὸν ἀνέβασε ἐπάτιν ἐκεῖ πού τὸν προόρισε τὸ μεγάλο ταλέντο του καὶ ἡ καταπληκτική του ἐργατικότητα, ἐκεῖνος λαχτάρησε Ψ'ηλορείτη..

Ἑκατὸ χρόνια χρειάστηκε νὰ περάσουν γιὰ νά 'βρουν ἀνάπαυση στ' ἀγαπημένα χώματα τῆς πατρίδας, τὰ κόκκαλα τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου. Καὶ στέναζε ὁ ποιητής:

Ὦ φιλτάτη πατρὶς
Ὦ θαυμασία νῆσος
Ζάκυνθε...
. . . . . .
Ἂς μὴ μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρα μου
εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον
εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος
μόνον ὅταν κοιμώμεθα
εἰς τὴν πατρίδα.

Μὰ δὲν χωρεῖ, λοιπόν, τὰ ἔξαχα πνεύματα τοῦτος ὁ τόπος; Δὲν σηκώνει φτερουγίσματα ἀετῶν;... Ποιό ψαλίδι φθόνου εἶναι ἐκεῖνο πού περιμένει ἀνοικτὸ γιὰ νὰ κόψει τὰ φτερὰ ἀπὸ τὴ ρίζα τους; Γιατί τὰ μεγάλα παιδιά μας πᾶνε στὴν ξενιτιὰ κι ἀναστενάζουν;

Ὁ μεγάλος κρυφὸς του πόθος

Μακρυὰ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ στοργὴ βρῆκε ἡ πρώτη σκοτοδίνη τὸ μεγάλο μας Μητρόπουλο. Ἔγειρε στ' ἀναλόγιό του. Τρέξανε οἱ μουσικοὶ τῆς Σκάλας... Κι αὐτὸς τοὺς μουρμούρισε «...Εἶμαι σὰν ἕνα παλιὸ αὐτοκίνητο πού δουλεύει ἀκόμα». Ἕνα παλιὸ αὐτοκίνητο πού σὲ λίγο σωριάστηκε καὶ πάει, μακρυὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα, μακρυὰ ἀπ' ἕνα χέρι στοργικό, πού θὰ χάιδευε τὸ ὑπέροχο μέτωπό του, τὸ φωτεινό. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶχε, λέει, ἕνα μεγάλο κρυφὸ πόθο. Νὰ ζῇ μόνιμα σ' αὐτὴ τὴ μικρή, φτωχὴ πατρίδα. Νά 'ναι τὸ καλλιτεχνικό του ὁρμητήριο, ἀπ' ὅπου θὰ ξεκινοῦσε στὰ πλάτη καὶ τὰ μήκη τοῦ κόσμου. Νὰ ριζοβολήσῃ ἡ μεγάλη του ὕπαρξη ἐδῶ. Νὰ μὴ σέρνη στοὺς πέντε δρόμους, ξένος στοὺς ξένους, τὴ θαυμαστὴ ὕπαρξή του, παρ' ὅλα τ' ἀγαθά, τὸ θαυμασμό, τὴν ἀγάπη καὶ τὶς τιμὲς πού τοῦ χάριζε ἡ ξένη γῆ. Νὰ γίνῃ ἡ Ἑλλάδα μιὰ ἀνάβρα μουσικῆς μελωδίας. Ὄνειρο μεγάλο κι ὄμορφο πολύ. Ἡ ψάθα κ' ἡ πίκρα ὑπῆρξε ἡ μοῖρα μιᾶς πλειάδας ἀστεριῶν τῆς κάθε τέχνης ἐδῶ, πού σβήσανε καὶ χάθηκαν ἀραδιαστά: Παπαδιαμάντης, Βουτυρᾶς, Παλαμᾶς, Μελαχρινός, Σικελιανός, Σκαλκώτας, Βεάκης, Κοτζιούλας, Γρυπάρης, Κρυστάλλης, Καριωτάκης, Ριάδης, Μπουζιάνης... Ἕνα δάσος σταυροί. Ἕνας μεγάλος νεκρὸς τοὺς συντροφεύει, ἐδῶ κ' ἕνα μῆνα. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Πλημμύρισαν οἱ αἴθερες ἀπὸ μελωδίες.

Στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ

Πρὶν δώσουμε τὸ λόγο σ' αὐτοὺς πού συνεργάστηκαν μαζί του ἢ συνδέθηκαν μὲ μιὰ δυνατὴ φιλία, γιὰ νὰ μᾶς ποῦν μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις τῆς ζωῆς πού κορφολόγησαν κοντὰ στὸ μεγάλο καλλιτέχνη, ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ μιλήσουμε λίγο γιὰ τὴ μεταφορὰ τῆς στάχτης του καὶ τὸ «μνημόσυνο» πού τοῦ ἔγινε στὸ Ὠδεῖο Ἡρώδου Ἀττικοῦ. Ἡ καλλιτεχνικὴ οἰκογένεια, ἡ Ἀθήνα καὶ ὁλόκληρη ἡ Ἑλλάδα, μὲ βαθειὰ συγκίνηση ἀπηύθυναν σ' αὐτὸ τὸ χῶρο τὸν ὕστατο χαιρετισμὸ πρὸς τὸ τιμημένο παιδί τους, πρὸς τὸ σύμβολο τῆς μεγαλειώδους μουσικῆς δύναμης, πού ἡ δόξα τὸν περιέβαλε μὲ τὸ χρυσό της στεφάνι. Τόσα χρόνια τίμησε τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα. Ἡ φήμη του ἔγινε ἡ ἠχὼ τῆς ἀνυπολόγιστης μουσικῆς του ἀξίας. Καὶ στὴν τέφρα του ἀτενίσαμε τὸ γίγαντα τῆς τέχνης καὶ τὴν προσμονὴ μιᾶς νέας μουσικῆς πανδαισίας, σὰν ἡ μπαγκέττα του ἐκεῖ στὸν κόσμο τῶν ὀνείρων καὶ τῆς αἰωνιότητας νὰ ἔδωσε τὸ σύνθημα γιὰ μιὰν ὑπέρτατη καὶ θεϊκὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση... Μὰ ἂς πᾶμε λίγες ὧρες πιὸ πίσω. Στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀπὸ τὶς 3 τὸ ἀπόγεμα, ἕνας ὁλόκληρος λαὸς περιμένει. Τὸν ἀποτελοῦν λογῆς-λογῆς ἐπίσημοι, ἀπὸ τὸν πολιτικό, πνευματικό, καλλιτεχνικὸ καὶ ἁπλὸ κόσμο. Ἡ πολιτεία, τὰ πνευματικὰ σωματεῖα, πολλοὶ συνάδελφοί του, καθηγητὲς Ὠδείων, σολίστ, συνθέτες, φίλοι του καὶ ἄλλοι λάτρεις τῆς μεγάλης τέχνης τῆς περιφημότερης μπαγκέττας ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ἡ τελετὴ τῆς ὑποδοχῆς εἶχε ὁριστῆ γιὰ τὶς 4 τὸ ἀπόγεμα, τὸ ἀεροπλάνο πού ἤρθε στὶς 2 μ.μ. ἀπὸ τὸ Μιλάνο, προσγειώθηκε στὸ ἀεροδρόμιο τῆς Ἐλευσίνας κι ἀπογειώθηκε γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ στὶς 3.45'. Πρὶν ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀεροπλάνου μὲ τὴν τέφρα τοῦ μεγάλου μαέστρου, ἔφτασαν ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος, ὁ ὑπουργὸς τῆς Προεδρίας κ. Τσάτσος καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Βογιατζῆς. Ἕνα τμῆμα ἀπὸ σμηνίτες εἶχε παραταχθῆ μαζὶ μὲ τὴ μουσικὴ τῆς ἀεροπορίας, γιὰ ν'ἀποδώσουν τιμὲς στὴν τέφρα τοῦ Μητρόπουλου. Ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο πού προσγειώθηκε στὶς 4 μ.μ. ἀκριβῶς βγῆκε ὁ κ. Κουρνούτος, κρατώντας τὴν τεφροδόχο κάλπη, πού τὴν παρέδωσε στὸν παλιὸ μαθητὴ τοῦ Μητρόπουλου κ. Βαβαγιάννη, ἀφοῦ ἡ μουσικὴ τῆς ἀεροπορίας ἀνέκρουσε τὴν προσευχὴ τοῦ Μπορντενιάνσκι. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλόπουλος ἐκάλυψε τὴν τεφροδόχο μὲ τὴν Ἑλληνικὴ σημαία κ' ὕστερα τὴν παρέδωσαν σ' ἕνα βαθμοφόρο τῆς ἀεροπορίας, πού ἦταν πλαισιωμένος ἀπὸ δυὸ σμηνίτες κ' ἐπιβιβασθέντες σὲ τζὶπ κατευθύνθησαν στὸ Ὠδεῖο Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὅπου θὰ γινόταν ἡ ἐπιμνημόσυνη τελετή.

Ἀπὸ τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν

Στὰ προπύλαια τοῦ Ἀρχαίου θεάτρου ὁ ἀρχιμουσικὸς κ. Βαβαγιάννης παίρνει τὴν τεφροδόχο γιὰ νὰ τὴ μεταφέρῃ στὴ σκηνή, ἐνῶ τὸ κοινὸ πού ἔχει κατακλύσει τὸ θέατρο καὶ τὸν γύρω χῶρο χειροκροτεῖ. ὅπως θὰ χειροκροτοῦσε τὸν ἡμίθεο τῆς μπαγκέττας, ὕστερα ἀπὸ μνημειώδη ἑρμηνεία μιᾶς Μπετόβενικῆς συμφωνίας.

Σὲ τοῦτο τὸ κατάμεστο ἀπὸ κόσμο Ἀρχαῖο Ὠδεῖο, οἱ στιγμὲς εἶναι γεμᾶτες συγκίνηση καὶ ἀναπόληση ἀπὸ κάποιο χαρούμενο παρελθόν, ὅταν ὁ μάγος τῆς μπαγκέττας προκαλοῦσε μὲ τὶς ὀνειρώδεις ἑρμηνεῖες του ἀφάνταστο ἐνθουσιασμό.

Μετὰ ἀπὸ τὴν κατάθεση τῶν στεφάνων κι ἀφοῦ ἡ κρατικὴ ὀρχήστρα ἔπαιξε τὸ «Πένθιμο ἐμβατήριο» ἀπὸ τὴν Ἡρωϊκὴ συμφωνία τοῦ Μπετόβεν, ἡ τεφροδόχος μεταφέρθηκε στὴν αἴθουσα Συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὅπου γιὰ δυὸ μέρες

ἐξετέθη σὲ λαϊκὸ προσκύνημα. Στὴν αἴθουσα Συναυλιῶν, πάνω στὸ παλκοσένικο, σ' αὐτὸ τὸ κτίριο πού ἦταν παλιὰ κατοικία τοῦ Ἄρμανσμπεργκ.Ἀπὸ ἐκεῖ πού ἀκούστηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ μουσικὴ καὶ δόθηκαν οἱ πρῶτες ἐπίσημες δεξιώσεις τὴν ἐποχὴ πού 'ρθε στὴν Ἀθήνα ὁ Βασιλιὰς Ὄθων, σωστὰ ἑκατὸ εἴκοσι χρόνια!...

Ἐκεῖ τοποθετήθηκε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, ἢ καλύτερα ὅ,τι ἀπόμεινε ἀπ' αὐτόν: μιὰ χούφτα στάχτη!... Μέσα στὸ Ὠδεῖο πού σπούδασε. Ἐκεῖ πού δοκίμασε τὶς πρῶτες συγκινήσεις τῆς μουσικῆς ἐπιτυχίας καὶ τῆς διάκρισης τοῦ ταλέντου του. Στὸ παλκοσένικο πού ἔφηβος ἀκόμα μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ καὶ τὰ φωτεινὰ γαλάζια μάτια δοκίμασε τὴ χαρὰ σὰν τὴν ἔνοιωσε νὰ πλησιάζῃ καὶ ν' ἀγγίζῃ τὶς καρδιὲς τῶν ἀκροατῶν του.

Ἡ κ. Καίτη Κατσογιάννη μονολογεῖ...

Εἴδαμε παλιοὺς ἀγαπημένους φίλους καὶ συμμαθητές του κι ἀκούσαμε τὶς συγκινητικὲς ἀφηγήσεις τους ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις τῆς ζωῆς πού κορφολόγησαν στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου πλάι στὸ μεγάλο μαέστρο, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἀκόμα πού τὰ νεανικά τους ὄνειρα ἔκαναν φτερὰ καὶ σπάθιζαν τὸν ἀέρα, γιὰ νὰ ξεπεράσουν τὴν πάνινη ὀροφὴ τῆς πεζότητας καὶ νὰ φτάσουν νὰ κυλιστοῦν στὸ χῶρο τῶν ἄστρων. Πνιγμένη ἀπὸ συγκίνηση ἡ κ. Καίτη Κατσογιάννη, στὸ ἀεροδρόμιο ἀκόμα, μονολογοῦσε:

—Πέθανε ὅπως ἤθελε, μ' ἕνα θάνατο ὡραῖο, πού δὲν τὸν κατάλαβε. Δὲν **πόνεσε**, δὲν ὑπέφερε. Σ' ἕνα λεπτό. Σὲ μιὰ στιγμή. Ἐκεῖ, **στὸ** πόντιουμ, σὲ μιὰ στιγμὴ πού ὅλο τὸ μυαλό του ἦταν **δοσμένο** στὶς νότες τοῦ ἀγαπημένου του συνθέτη τοῦ Μάλερ. **Σήκωσε** τὴν μπαγκέττα, ἔγειρε πάνω στὸ πόντιουμ κι **ἀναπαύθηκε**. Ἦταν χριστιανικὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του. Ἀνώδυνα, εἰρηνικά... Πέθανε μέσα στὸν κόσμο τῶν ἀνθρώπων πού **ἀγάπησε**, μέσα στὸν ἱερὸ ναὸ τῆς μουσικῆς: Στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου!... Ὡραῖος θάνατος γι' αὐτόν... τραγικὴ ἀπώλεια γιὰ τὸ διεθνὲς κοινὸ τῆς ἁρμονίας. Ὁ Μητρόπουλος δὲν ἤθελε τ' ἀνθη... Δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀντικρύσουν νεκροστολισμένο. Ἤθελε νὰ τὸν θυμοῦνται ὁλοζώντανο. Νὰ στέκεται, λυγερόκορμος σὰν κυπαρίσσι, μὲ τ' αὐτὶ καὶ τὸ μάτι στὴν ὀρχήστρα. Ἔξη δενδράκια παράστεκαν στὸ φέρετρό του. Κ' οἱ φίλοι μὲ βουρκωμένα μάτια περνοῦσαν ἀπὸ μπροστά του καὶ τὸν χαιρετοῦσαν.

Κ' ὕστερα μὲ τὶς ἐρωτήσεις τῶν δημοσιογράφων, ἡ κ. Κατσογιάννη ἄρχισε νὰ ἀφηγῆται γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ φερέτρου ἀπὸ τὸν ἀρχιμουσικὸ καὶ διευθυντὴ τῆς Σκάλας μαζὶ μ' ἄλλους μουσικούς. Γιὰ τὸ πῶς ἔρθασαν ὡς τὸ κρεματόριο καὶ πῶς τὴν ὥρα πού καιγόταν ὁ μεγάλος νεκρὸς ὁ μουσικὸς μας Ἄγγελος Μπάρβας, πού μένει στὸ Λουγκάνο, καθισμένος στὸ

ἁρμόνιο καὶ δακρυσμένος, ἔπαιζε μιὰ φούγκα τοῦ Μπάχ. Κ' ἡ παιδική του φίλη συνέχισε:

—Τὸν γνώρισα σὰν γύρισε ἀπὸ τὸ Βερολῖνο. Ἀπὸ τότε, κάθε φορὰ πού ἐρχόταν στὴν Ἑλλάδα, τοῦ ἄρεσε νὰ ξεκουράζεται στὸ σπίτι του. Ἦταν ἁπλός, ἀσκητικός, ἥρεμος. Γειμάτος καλωσύνη. Κι ἀγαποῦσε τὰ παιδιά... Ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ ξυπνοῦσαν τὴν ψυχή του καὶ τοῦ γιάτρευαν ἕνα παλιὸ πλήγωμα... Ἤξερε πάντα πόσα παιδιὰ εἶχαν οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας του. Τί ἡλικία εἶχαν, ποιές ἀρρώστιες πέρασαν. Μιὰ μέρα στὴ Ν. Ὑόρκη ἔδωσε στὴν Παξινοῦ 1000 δολλάρια καὶ τῆς εἶπε: «Θέλω νὰ πᾶς καὶ νὰ μοῦ ἀγοράσῃς δῶρα γιὰ παιδιά. Ἐδῶ ἔχω τί νούμερο ροῦχα καὶ παπούτσια φοροῦν τὰ παιδιὰ τῶν μουσικῶν μου (τῆς ἔβαλε στὸ χέρι ἕνα χαρτὶ γεμᾶτο ἀριθμοὺς πού τοὺς εἶχε γράψει μὲ τὸ χέρι του) καὶ κοίταξε νὰ κάνῃς καλὰ ψώνια». Τὰ δῶρα ἀγοράστηκαν καὶ ἡ μέρα τῆς διανομῆς ἦταν γιὰ τὸν Μητρόπουλο μιὰ μέρα ἀληθινὰ εὐτυχισμένη.

Ὁ θάνατος τῆς ἀδελφῆς του, ἡ πρώτη πίκρα του

Ἦταν ὁ φτωχὸς σπουδαστὴς τοῦ Βερολίνου, ὅταν στὰ 1918 ἀρρώστησε ἡ ἀδελφή του βαρειὰ καὶ τὴ μετέφεραν στὴν Ἐλβετία. Ἔτρεξε ἀμέσως νὰ τὴν πάρῃ κοντά του. Σ' ἕνα βαγόνι στὴν τρίτη θέση, οἱ ἐπιβάτες τοῦ τραίνου ἔβλεπαν συγκινημένοι αὐτὸ τὸν ξανθὸ νέο μὲ τὰ γαλανὰ μάτια καὶ τὸ τριμμένο παλιὸ κοστούμι, νὰ κρατᾶ στὴν ἀγκαλιά του ἕνα μικρὸ ἄρρωστο κοριτσάκι καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ ξεκουράσῃ ἀπὸ τὸ ταξίδι νανουρίζοντάς το τρυφερά. Λάτρευε τὴν Ἑλένη, τὴν ἀδελφή του. Καὶ ἐπειδή, ἀπὸ κακὴ διάγνωση τῶν γιατρῶν, τῆς ἐγινόταν θεραπεία τύφου, ἐνῶ εἶχε καλπάζουσα φυματίωση, ὁ θάνατος γι' αὐτὴν ἐρχόταν μὲ σταθερὰ καὶ βέβαια βήματα. Γι' αὐτὸ μὲ τὰ λίγα λεφτά του ἐπιχείρησε αὐτὸ τὸ ταξίδι. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες τοῦ βαγονιοῦ ἐκείνου δὲν μπόρεσε νὰ σκεφθῇ ὅτι, τὰ λιπόσαρκα ἐκεῖνα δάχτυλα πού χάιδευαν τὰ μαλλιὰ τῆς μικρῆς ἄρρωστης θὰ ἔσφιγγαν ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια τὴν μαγικώτερη μπαγκέττα τοῦ κόσμου. Παρ'ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ τὴ σώσῃ. Ὕστερα ἀπὸ λίγο τέλειωσαν γιὰ κείνη τὰ βάσανα. Ὅμως ἡ πίκρα ἔμεινε μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ Μητρόπουλου. Κ' ἦταν γι' αὐτὸν ἡ πρώτη πίκρα, πού τὴν ἀκολούθησαν πολλὲς ἄλλες, ἀπὸ συναδέλφους καὶ φίλους, μὰ πού τὶς ξεχνοῦσε μέσα στὴ μουσική.

Μᾶς εἶπε ἀκόμα ἡ κ. Κατσογιάννη πὼς ἦταν ὑπρβολικὰ εὐαίσθητος ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος καὶ ὅτι σὲ ἡλικία 17 χρόνων ἤθελε νὰ πάῃ στὸ Ἅγιο Ὄρος νὰ καλογερέψῃ. Τὸν ἔπεισαν ν' ἀλλάξῃ ἀπόφαση, μὲ τὴν ἀπειλὴ πὼς ἐκεῖ δὲν θὰ τοῦ ἐπέτρεπαν ν' ἀσχολῆται μὲ τὴ μουσική. Μὰ ὁ μεγάλος μαέστρος διατήρησε ὡς τὸ θάνατό του τὴ λιτότητα καὶ τὴ μορφὴ ἑνὸς ἀσκητοῦ. Λάτρευε τὸν Ἅγιο Φραγκίσκο τῆς Ἀσίζης καὶ προσπαθοῦσε ν' ἀκολουθῇ τὸ παράδειγμά του.

Ὁ μουσουργὸς κ. Μάριος Βάρβογλης θυμᾶται...

Ἕνας ἄνθρωπος στὸν τόπο μας πού συνδέθηκε μὲ ἀδελφικὴ φιλία μὲ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο εἶναι ὁ διακεκριμένος μουσουργὸς μας κ. Μάριος Βάρβογλης, γι' αὐτὸ τοῦ ζητήσαμε νὰ θυμηθῇ καὶ νὰ μᾶς πῇ μερικὰ χαρακτηριστικὰ περιστατικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ ἀρχιμουσικοῦ.

—Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις, μᾶς τόνισε, πρέπει νὰ ξεχάσῃ πρῶτα κανεὶς γιὰ νὰ ξαναθυμηθῇ ὕστερα καὶ θά 'ναι τότε σίγουρος πὼς ὅ,τι πεῖ εἶναι σωστό, ἀφοῦ θά'χουν ξεκαθαρίσει τὰ συναισθήματά του. Μόνο τότε θὰ μπορῇ νὰ πῇ μὲ βεβαιότητα πὼς δὲν ἀδίκησε μιὰ μεγάλη μορφή, πὼς δὲν καπηλεύτηκε μιὰν ὑπέροχη μνήμη... Θυμᾶμαι... Θυμᾶμαι... Κι ἀναρωτιέμαι πῶς θά 'πρεπε νὰ τὸν ξαναφέρω στὴ μνήμη μου. Νεαρὸ ξανθούλη τυμπανιστὴ στὴν ὀρχήστρα τοῦ «Συλλόγου Συναυλιῶν», μὲ τὰ φουντωτὰ μαλλιὰ καὶ τὰ γαλανὰ φωτεινὰ μάτια;... Μαέστρο μετὰ στὸν ἴδιο σύλλογο, φλογερό, δυναμικό, γεμᾶτο πάθος, ἀνησυχίες καὶ ἀναζητήσεις; Ἢ μήπως σὰν ἐπικεφαλῆς τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, πού ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του γνώρισε τὶς μεγαλύτερες δόξες της; Ἢ μήπως θὰ πρέπει νὰ τὸν ξεχωρίσω γιατὶ σ' ὅλες τὶς ἀνθρώπινες μικρότητες καὶ τὶς τόσες ἀντιδράσεις στάθηκε ὁ ἀγνός, ὁ ἀρχαγγελικός, ὁ ἄδολος ἄνθρωπος, πού σκόρπισε ἀγάπη, καλωσύνη, βοήθεια;... Ἂς τὸν φέρω καλύτερα στὴ μνήμη μου σὰν φίλο, σὰν ἕνα μέλος μιᾶς συντροφιᾶς κι ἂς τρέξῃ αὐτὸς ὁ λογισμὸς ν' ἀνασκαλέψῃ τὰ βαλτονέρια τῆς μνήμης σ' ἀλλοτινὲς περιπλανήσεις μας, σ' ἐκδρομὲς μακρυνὲς ἢ κοντινές, ἂν κ' εἶναι δύσκολο πολὺ νὰ τὸν ξεχωρίσῃς ἀπὸ τὸ πεντάγραμμο, πού ἦταν τὸ βίωμά του...

Τὸ περιστατικὸ πού θὰ σᾶς ἀφηγηθῶ ἀφορᾶ τὴ συμπαράσταση τῆς οἰκογένειας Νεγρεπόντη στὴ σταδιοδρομία τοῦ Μητρόπουλου. Συνέβη τὴν ἐποχὴ πού δίδασκε στὸ Ὠδεῖο

τὸ μάθημα τῆς μορφολογίας. Ἡ στοργικὴ γιὰ τὸν μαέστρο οἰκογένεια ἔμενε στὸ Σύνταγμα, στὴν ὁδὸ Ὄθωνος. Σ' αὐτὸ τ' ἀρχοντικὸ σπίτι εἶχαν παραχωρήσει ὁλόκληρο διαμέρισμα στὸν Δημήτρη γιὰ νὰ μένη καί, σὰν νὰ μὴν ἔρθανε αὐτό, εἶδα μιὰ μέρα τὴ Νεγρεπόντη (μητέρα τῆς Ἄλκης Θρύλος) πεσμένη στὸ πάτωμα νὰ χαρακώνη σὲ χαρτιὰ πεντάγραμμα γιὰ νὰ τὸν βοηθήση ἔτσι νὰ ἑτοιμαστῆ γιὰ τὸ μάθημα ποὺ σὲ λίγο θὰ παρέδιδε στοὺς μαθητές του. Πόσες φορὲς δὲν πῆγα νὰ τὸν δῶ καὶ δὲν μ'ἄφησε ἡ σεβαστὴ δέσποινα..«Κοιμᾶται καὶ δὲν τὸν ξυπνῶ γιατὶ κουράστηκε πολύ...»

Πρὶν ἀνεβῆ νὰ κατοικήση στὸ σπίτι ποὺ τοῦ παρεχώρησε ἡ οἰκογένεια Νεγρεπόντη, ἔμενε στὸ Φάληρο. Ὁ Δημήτρης κουραζόταν πολύ, γιατὶ δούλευε σκληρὰ γιὰ νὰ φτάση. Ἦταν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ πίστευαν πὼς κανένα ταλέντο, ὅσο μεγάλο κι ἂν εἶναι, δὲν ὁλοκληρώνεται χωρὶς τὸ συνεχῆ μόχθο. Αὐτὴ τὴν κούραση τὴν καταλάβαινε ἡ μάνα του κι οὐδέποτε τὸν ξυπνοῦσε ὅταν κοιμόταν, ὁποιοσδήποτε κι ἂν τὸν ζητοῦσε. Ποτὲ δὲν κατέβηκα ὡς ἐκεῖ γιὰ νὰ τὸν δῶ καὶ νὰ τὸ κατορθώσω ἀμέσως. Ἔπρεπε νὰ κάνω ἀρκετὲς βόλτες στὴν ἀκρογιαλιὰ ὡς τὴν ὥρα ποὺ θὰ ξυπνοῦσε μόνος του. Καὶ σ' ὅλο αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα ἔφερνα στὸ νοῦ μου τοὺς τοίχους τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Σιμπέλιους ποὺ ἦταν γραμμένη ἡ φράση :

«Ἐδῶ μένει ὁ Σιμπέλιους. Μὴν τὸν ἐνοχλεῖτε». Αὐτὸ τὸ ρόλο τὸν εἶχαν ἀναλάβει τόσο καλὰ ἡ στοργικὴ μάννα του κ' ἡ Νεγρεπόντη, ἄσχετα ἂν θύμωνε ὁ Δημήτρης γιατὶ δὲν τὸν ξυπνοῦσαν.

Ὁ Μητρόπουλος Φυσιολάτρης

Ἡ κυρία Βάρβογλη μὲ τὰ σπασμένα της ἑλληνικὰ (εἶναι ξένη τὴν καταγωγή) ποὺ καὶ σ' αὐτῆς τὴ μνήμη ὁ μεγάλος νεκρὸς κρατεῖ μιὰ ζηλευτὴ θέση, μᾶς ἀφηγεῖται τὸ παρακάτω περιστατικό, ἐνδεικτικὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Μητρόπουλου γιὰ τὴ φύση.

—Ἦρθε μιὰ μέρα μὲ τὸ σωφέρ του, τὴν Ἴβη Πανᾶ κ' ἕνα ἄλλο ζευγάρι ποὺ δὲν θυμᾶμαι, γιὰ νὰ μᾶς πάρουν καὶ νὰ πᾶμε γιὰ βόλτα καὶ φαγητὸ ὡς τὸ Σούνιο. Ξεκινήσαμε νύχτα καὶ μ' ὁδηγὸ τὸν μακαρίτη. Ἦταν καλοκαίρι κ' εἶχε ἕνα φεγγάρι ὁλόγιομο. Τὸ περίεργο εἶναι πὼς πλανηθήκαμε ἀρκετὲς ὧρες σὲ κάποιες κορδέλλες δρόμου, χωρὶς νὰ βλέπουμε πουθενὰ θάλασσα, ποὺ γι' αὐτὴν ξεκινήσαμε ! Ἡ κατάληξή μας ἦταν στὴν Πάρνηθα ἢ καλύτερα μόνο σταθμός, γιατὶ τελικό μας κατάλυμα ἦταν τὰ χωράφια καὶ τὸ... ξενοδοχεῖο τῶν ἀστέρων ποὺ μᾶς φιλοξένησε νηστικούς !... Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθαναν ὅλα αὐτά, ἄρχισε καὶ μιὰ...συναυλία τῶν ὑπομονετικῶν τετραπόδων ! Ὅλοι τρομάξαμε ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Δημήτρη, ποὺ σὰν ἀνέμελο παιδὶ χόρευε, πηδοῦσε κ' ἔκανε ὅ,τι ἀπίθανο μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστῆ. Καὶ δὲν φύγαμε ἀπὸ κεῖ, παρὰ μόνο ὅταν ἡ πρωινὴ δροσιὰ μᾶς εἶχε τρυπήσει τὰ κόκκαλα !.. Ἄλλη μιὰ φορὰ πάλι, ἡ ἴδια σχεδὸν συντροφιὰ ξεκινήσαμε γιὰ τὴ Συκιά, γιὰ νὰ περάσουμε Σαββατοκύριακο στὸ σπίτι τοῦ Σικελιανοῦ. Στὸ δρόμο κάναμε κάποιο σταθμὸ γιὰ μπάνιο. Πρῶτος βγῆκε ἐκεῖνος ἀπὸ τὴ θάλασσα κι ὥσπου νὰ τελειώσουμε κ' ἐμεῖς εἶχε μαζέψει μιὰν ἀγκαλιὰ ἀγριολούδουδα ποὺ τὰ πρόσφερε στὶς γυναῖκες. Καὶ στὸ σπίτι τοῦ ποιητῆ ἀσχολήθηκε μὲ τὸν κῆπο του, φορώντας τὰ παπαδίστικα ποὺ συνήθιζε πολύ. Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ ποὺ στὴν ἐπιστροφὴ χάλασε τ'αὐτοκίνητο καὶ κατεβήκαμε ὅλοι καὶ σπρώχναμε γιὰ νὰ φθάσουμε κάπου ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ κοιμηθοῦμε. Κουραστήκαμε ὅμως καὶ παραιτηθήκαμε ἀπὸ τὴν προσπάθεια, διανυκτερεύοντας γι' ἄλλη μιὰ φορὰ στὸ ὕπαιθρο, ὡς τὸ πρωί, ποὺ κάποιος Χριστιανὸς μᾶς ρυμούλκησε...

Ὁ κ. Βάρβογλης ξαναπαίρνει τὸ λόγο καὶ μᾶς λέει :

—Τί νὰ θυμηθῶ πρῶτα καὶ τί ὕστερα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ διαλεχτοῦ φίλου ; Τὸ πὼς ὅλα τὰ ἔργα μου σὲ πρώτη ἐκτέλεση παρουσιάστηκαν ἀπὸ κεῖνον : Ἢ μήπως τὴν πίκρα του γιὰ τὸ «Ἀπόγευμα τῆς ἀγάπης» ποὺ ὅταν τό'γραψα τὸν ἄκουσα νὰ μοῦ λέη : «Βάλτου ρίγανη, μωρὲ Μάριε!... Ἄδικα τὸ γράφεις... Δὲν θὰ στὸ παίξουν ἐδῶ...». Καθόμουν τότε στὴν ὁδὸ Πειραιῶς. Κι ἀφοῦ μοῦ'πε τὰ παραπάνω λόγια ἔφυγε κ' ἐμεῖς εἴχαμε ἑτοιμάσει γιὰ φαγητό. Μᾶς εἶχε συνηθίσει μὲ τέτοιες παραξενιές. Μὰ ξαναγύρισε κρατώντας αὐγά, ζαμπὸν κ' ἕνα σωρὸ ἄλλα πράγματα. Πῆγε στὴν κουζίνα, φόρεσε μιὰ ποδιὰ καὶ βοήθησε τὴ γυναῖκα μου στὴν ἑτοιμασία τοῦ φαγητοῦ.

Μερικὰ ἄλλα περιστατικὰ

Ὁ Μάριος Βάρβογλης συνέχισε νὰ μᾶς λέη κ' ἄλλα ἐνδιαφέροντα. Γιὰ τὶς συντροφιὲς μὲ συναδέλφους καὶ φίλους, γιὰ γλέντια καὶ ἐκδρομές, γιὰ τὸ χαρακτῆρα καὶ τὴν προσφορὰ στὴν τέχνη, τοῦ μεγάλου μαέστρου. Ἦταν ἀφάνταστη ἡ διασκέδαση ὅταν στὴν ἴδια συντροφιὰ βρισκόταν ὁ Μητρόπουλος κι ὁ Ριάδης. Ὁ τελευταῖος ἦταν ἕνας ἀπίθανος παραδοξολόγος κ' ἔλεγε ἕνα σωρὸ παραμύθια, κάθε τόσο, ὥς τὴ στιγμὴ ποὺ μὲ μιὰ ματιά του ὁ Μητρόπουλος τὸν ἐπιτιμοῦσε καὶ τότε ἐκεῖνος συμπλήρωνε . «Τὸ εἶπα γιὰ νὰ σᾶς διασκεδάσω. Δὲν πιστεύω νὰ τὸ πιστέψατε;»...

—Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δὲν θὰ ξεχάσω ποτέ, συνέχισε, εἶναι ἕνα περιστατικὸ ποὺ συνέβη λίγο πρὶν φύγη γιὰ τὴν ξενητιά. Ἤμουν ἄρρωστος κι ἀπὸ τὸ παράθυρό μου τὸν εἶδα νὰ περνᾶ καὶ νὰ πηγαίνη στὴν κυρία Ἀργυροπούλου ἀπέναντι. «Γειά σου, Μάριε... φώναξε ἀπὸ τὸ δρόμο. Θάρθω νὰ σὲ δῶ σὲ λίγο». Πραγματικά. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ὁ Μητρόπουλος ἔφυγε ἀπὸ τὴν κυρία Ἀργυροπούλου καὶ περπατώντας ἀφηρημένος στὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιο κατευθύνθηκε γιὰ τὸ σπίτι του. Πικράθηκα πολὺ καὶ σ' ἕνα πρόχειρο χαρτὶ τοῦ'γραψα τοῦτα τὰ λόγια : «Ἕνας ἄρρωστος ποὺ τοῦ ὑπόσχονται διαλεχτοὶ φίλοι ὅτι θὰ πᾶνε νὰ τὸν δοῦν, ὅταν δὲν κρατήσουν τὴν ὑπόσχεσή τους, ἀρρωσταίνει διπλά.» Καὶ τό 'στειλα μὲ τὴν κόρη μου, ποὺ τοῦ τό 'ριξε κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα του. Δὲν πέρασαν οὔτε δέκα λεπτὰ κ' ἦρθε σπίτι. Μοῦ' πε πὼς κτύπησε τὸ κουδούνι, μὰ δὲν τ' ἄκουσα. Κ' ὅταν δὲν τοῦ ἄνοιξα κάθησε στὰ σκαλοπάτια κ' ἔγραψε πέντε χειρόγραφα ποὺ τὰ πέταξε κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἐκεῖ μοῦ δικαιολογοῦνταν πὼς ξέχασε ὁλότελα τὴν ὑπόσχεσή του καὶ τὴ συνομιλία μας κι ὅτι τὰ θυμήθηκε ὅλα μόλις πῆρε τὸ σημείωμά μου. Αὐτὸ τὸ γράμμα δείχνει τὸν ἄνθρωπο Μητρόπουλο σ' ὅλη του τὴ μεγαλοσύνη.

Ἡ Κατίνα Παξινοῦ ἀφηγεῖται

Ὁ Μητρόπουλος κ' ἡ Παξινοῦ γνωρίστηκαν τὸ 1918 καὶ ἡ φιλία τους διατηρήθηκε ὡς τὸ θάνατο τοῦ μαέστρου. Τότε ποὺ ἡ Παξινοῦ γυρνώντας ἀπὸ τὴν Ἑλβετία ποὺ σπούδαζε μουσικὴ ζητοῦσε ἀκομπανιατέρ. Μιὰ μέρα ὁ Καλομοίρης, ποὺ ἦταν ἀξιωματικός, τῆς εἶπε : «Θὰ σοῦ στείλω ἕνα στρατιώτη. Εἶναι πολὺ καλός. Θὰ πάη μπροστά.» Ὁ στρατιώτης ἦταν ὁ Μητρόπουλος. Συνεργάστηκαν στενά. Κι ὅταν ὁ Μητρόπουλος ἔγραψε τὴ «Βεατρίκη», πρώτη καὶ μοναδική του ὄπερα, τὴν ἔδωσε στὴν Παξινοῦ καὶ μελέτησε στὸ κρεββάτι—ἦταν ἄρρωστη—τὸ ρόλο της. Ἐκείνη χρηματοδότησε καὶ τ' ἀνέβασμά της. Ἔτσι ἀνέβηκε ἡ «Βεατρίκη» μὲ πρωταγωνίστριες τὴν Παξινοῦ, τὴν Τριάντη καὶ τὸν Κορώνη. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν σκηνοθέτης, ἔπαιζε πιάνο καὶ ἔκανε—ὅταν μποροῦσε—τὸν ὑποβολέα, γιατὶ ὁ Κορώνης ἔχανε συνεχῶς τὰ λόγια του. Οἱ παραστάσεις εἶχαν μοναδικὴ ἐπιτυχία κι αὐτὸ ζάλισε τοὺς «θιασάρχες»καὶ παρὰ τὰ ἔξοδα ποὺ ἔκαναν, ξέχασαν νὰ ρωτήσουν τὸν ταμία τί εἰσπράξεις εἶχαν !... Κανείς τους δὲν σκέφτηκε ποτὲ νὰ ζητήση λογαριασμό.

—Ἕνα ἀπὸ τὰ ἐντυπωσιακὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητας τοῦ Μητρόπουλου ἦταν ἡ δυνατή του μνήμη, λέει ἡ Κατίνα Παξινοῦ. Ὑπάρχουν πολλὲς ἱστορίες σὰν τὴν παρακάτω : Μετὰ τὴν παράσταση τῆς «Βεατρίκης», οἱ Μάρκ Ντελμὰ καὶ Ρενὲ Ρομπὶν μοῦ ἔστειλαν τὸ ἔργο τους «Ἀπὸ τὸ ὄνειρο

στὴν ἀνάμνηση». Ὁ Μητρόπουλος ἔρριξε μιὰ βιαστικὴ ματιὰ στὶς παρτιτοῦρες καὶ μοῦ 'πε :

«Νὰ τὸ τραγουδήσῃς». Νὰ τὸ τραγουδήσω, ἀλλὰ πῶς, ἀφοῦ ἡ οἰκογένειά μου δὲν μ' ἄφηνε νὰ ἐμφανίζωμαι σὰν ἐπαγγελματίας καλλιτέχνης ; Ἔπρεπε νὰ βρεθῇ κάποιο σωματεῖο, ὅπως ἔγινε καὶ στὴ «Βεατρίκη». Ἡ παράσταση δόθηκε «χάριν τῶν τυφλῶν». Τὰ χρόνια πέρασαν. Τὸ 1959 μιὰ Ἀμερικανίδα τραγουδίστρια ζήτησε ἀπὸ τὸ Μητρόπουλο νὰ τὴ συνοδεύσῃ στὸ πιάνο. Ἐκεῖνος δέχτηκε ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ πῇ τραγούδια ποὺ θὰ ἀκούγονταν γιὰ πρώτη φορά. Ἔψαξαν, μὰ ἡ συγκομιδὴ ἦταν πολὺ φτωχή. Τότε ὁ Μητρόπουλος θυμήθηκε τὸ «Ἀπὸ τὸ ὄνειρο στὴν ἀνάμνηση», ἕνα ἔργο μὲ ὀκτὼ κομμάτια, τρεῖς μὲ τέσσερις σελίδες τὸ καθένα. Τὸ εἶχε παίξει ἐκείνη τὴ μοναδικὴ φορὰ γιὰ μένα πρὶν 40 χρόνια, ἀλλὰ τὸ θυμόταν σὰν νὰ τὸ 'χε παίξει τὴν προηγουμένη. Καὶ ἐπειδὴ στὸ Παρίσι ποὺ τὸ ζήτησαν δὲν βρέθηκε, κάθισε καὶ τὸ 'γραψε ἀπὸ μνήμης, στίχους καὶ μουσική!...

Ὁ Ἀλέξης Μινωτὴς γράφει

Σὲ ἄρθρο του στὴν «Ἐλευθερία» ὁ Ἀλέξης Μινωτὴς μὲ τίτλο : «Ὁ Μαέστρος στὸ θέατρο» ἀναφέρει περιστατικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου Μητροπούλου καὶ ἀναλύει τὴν προσφορά του στὸ θέατρο. Ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ μεταφέρουμε ἐδῶ μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα :

«...Στὴ Νέα Ὑόρκη πέρυσι μὲ ρώτησε στὸ καμαρίνι του στὸ Κάρνεγκυ Χώλ, μετὰ ἀπὸ ἕνα κοντσέρτο, πῶς μοῦ φάνηκε. Μὲ ρώτησε ἔτσι γιὰ νὰ πῇ κάτι κουρασμένος καθὼς ἦταν, κ' ἐγὼ τοῦ εἶπα ὅ,τι σκεφτόμουν ὅλη τὴν ὥρα ποὺ τὸν ἔβλεπα νὰ διευθύνῃ πρίν. Τοῦ εἶπα τὴν ἐντύπωσή μου : πὼς σὰν νὰ 'πλαθε μοῦ φανώταν, ἔτσι μόνος του τὸν ἀνδριάντα του ἐκεῖ δὰ στὸ ἔδρανο τοῦ μαέστρου, γεμίζοντας τὰ ἁδρά του χαρακτηριστικὰ μὲ τὴν οὐσία τῆς τέχνης του. Κερδίζοντας μὲ τὴν τέλεια πειθαρχημένη του ἔνταση μιὰν ἀκινησία ὅλο παλμὸ—μιὰν ἀποκρυσταλλωμένη ζωντάνια, ἂν μπορῇ νὰ πῇ κανείς, μιὰν ἀφάνταστα περιεκτικὴ λιτότητα. Μειδίασε καὶ «ὡριμότητα», μοῦ λέει «καὶ καλὴ ἠθοποιία», ἐννοώντας φυσικὰ πὼς ὁ σωστὸς καλλιτέχνης μετουσιώνει ἀπόλυτα τὴν καλλιτεχνικὴ ὕλη ποὺ θὰ διοχετεύσῃ μὲ τὰ ἐκφραστικά του μέσα στὸ κοινὸ καὶ ταυτίζει τὴν προσωπικότητά του μὲ τὸ καλλιτέχνημα ποὺ ὑπηρετεῖ.

Ὅταν ἦταν νὰ διευθύνῃ στὸ ἴδιο θέατρο τὸν Wozzek τοῦ Alban Berg σὲ τύπο Κοντσέρτου κι ὄχι σὰν ὄπερα ποὺ εἶναι γραμμένο, ἔντυσε τοὺς σολίστ μὲ τὰ θεατρικὰ ροῦχα ποὺ ταίριαζαν, γιὰ νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴ φρακοφορεμένη ὀρχήστρα, μὰ πιὸ πολὺ γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸ θεατρικὸ τόνο ποὺ ἁρμόζει στὸ μουσικὸ θέμα τοῦ ἔργου. Ἤθελε πάντα τοὺς τραγουδιστὲς νὰ παίζουν αὐτὸ ποὺ τραγουδοῦσαν καὶ τοὺς δίδασκε ὁ ἴδιος τοὺς τονισμοὺς καὶ τὶς πρέπουσες κινήσεις...

Τὸν «Στρατιώτη» τοῦ Στραβίνσκυ ποὺ διηύθυνε στὸ Jouliard College στὴ Νέα Ὑόρκη, πάλι, τὸν ἐσκηνοθέτησε ὁ ἴδιος κ' ἔπαιξε σὰν ἠθοποιὸς τὸ ρόλο τοῦ μαέστρου.

Ἔμπασε δηλαδὴ στὴ δράση καὶ τὴ μικρὴ ὀρχήστρα. Τὴν ἀνέβασε στὴ σκηνή. Κ' ἦσαν ὅλοι ντυμένοι κι αὐτὸς κ' οἱ ἐκτελεσταί του μὲ ροῦχα σὰν τοῦ Κύριου Προσώπου τοῦ ἔργου, μακιγιαρισμένοι καὶ φωτισμένοι κανονικά. Ἦταν πολὺ φυσικὸς καὶ ἐξαίσια ἄνετος στὴν ὑπόκρισή του καὶ βέβαια κατενθουσιασμένος γιὰ τὸ μικρὸ κατόρθωμα.

Τὸ πρῶτο δημιουργικό του ἔργο ποὺ φανερώθηκε ἐδῶ στὰ πολὺ νεανικά του χρόνια ἦταν ἡ ὄπερα «Βεατρίκη», μὲ τὸ μῦθο παρμένο ἀπ' τὸ γνωστὸ ἔργο τοῦ Μαίτερλιγκ. Τὸ χειρόγραφο ἀπαρτίτο ἀπ' τὸν ἴδιο, βρίσκεται στὸ σπίτι μας. Ὅποιος τοῦ ρίξῃ μιὰ ματιὰ βλέπει στὶς σελίδες του μυριάδες σημειώσεις, σκηνοθετικὲς ὁδηγίες, λεπτομέρειες φωτισμοῦ, χίλιες—δυὸ ὑποδείξεις καθαρὰ θεατρικές, ὄξω ἀπὸ τὶς μουσικές. Ἡ Κατίνα Παξινοῦ ποὺ τραγούδησε πρώτη τὴν ὁμώνυμη ἡρωΐδα στὸ παλιὸ Δημοτικὸ Θέατρο, μοῦ περιγράφει τὸ πρωτοπορειακὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀνέβασμα τοῦ ἔργου, ποὺ ὀφείλονταν στὶς ἰδέες καὶ στὶς σκηνικὲς ἱκανότητες τοῦ συνθέτη ποὺ διηύθυνε καὶ τὴν παράσταση ἀπ' τὸ ὑποβολεῖο. Τὴ μουσικὴ διεύθυνση εἶχε ὁ δάσκαλός του ὁ Μαρσίκ. Ἀλλὰ καὶ στὴ μεγαλύτερη καὶ πιὸ ἀξιόλογη, καλλιτεχνικὴ ἐπίδοση τοῦ σύγχρονου Ἑλληνικοῦ Θεάτρου στὴν προσπάθεια τῆς ἀναβιώσεως τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τραγωδίας, στὰ ὑπαίθριά μας ἀρχαῖα ἀμφιθέατρα, ὁ Μητρόπουλος ὑπῆρξε βασικὰ ὁ πρῶτος ἐμπνευστὴς καὶ θαρραλέος καλλιτέχνης ποὺ ξεκίνησε τὴ μουσικὴ ρυθμικὴ ἑρμηνεία τῶν ἀρχαίων κειμένων.

Μεγάλη χαρά του : Ἡ Ἑλλάδα καὶ τὰ περασμένα

Ὅσο ζούσαμε στὴν Ἀμερική, βλεπόμαστε κάθε μέρα σχεδὸν ἢ μέρα παραμέρα. Οἱ κατοικίες μας ἦταν ἀπέναντι, στὸν ἴδιο δρόμο. Κ' ἦταν μεγάλη χαρὰ νὰ μιλᾶμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὰ περασμένα, γιὰ χίλια—δυὸ καλλιτεχνικὰ καὶ πνευματικὰ ζητήματα. Ἦταν, χώρια ἀπὸ τὴν μουσική του μεγαλοφυΐα, κ' ἕνας τέλειος πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ὄχι ἁπλῶς διαβασμένος ἢ φιλομαθής, μὰ εἶχε μιὰν ἔμφυτη κατάβαθη ἔγνοια γιὰ τὰ θεμελιώδη κ' αἰώνια θέματα τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς μοίρας τοῦ ἀνθρώπου κ' ἀκόμα μιὰ θά 'λεγα, μεταφυσικὴ πίστη στὸν πνευματικό, σχεδὸν θρησκευτικὸ προορισμὸ τῆς καλλιτεχνίας. Ἡ θρησκευτικότητά του καὶ ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ ἦταν ἀπόρροια αὐτῆς τῆς βαθειᾶς πίστης γιὰ τὴν οὐσία τοῦ χρόνου ποὺ, ὅπως ἔλεγε, ἔπρεπε ν' ἀναλωθῇ ὁλόκληρος σ' ἔργο ψυχικῆς ἐλευθερίας καὶ πνευματικῆς ἔκφρασης. Ὁ Ἅγιός του, ὁ Φραγκίσκος τῆς Ἀσσίζης ἦταν τὸ δόγμα του. Ὁ ἀφιερωμένος βίος στὸ πνεῦμα τῆς θεότητος, στὸ πνεῦμα ποὺ ἑνώνει τὴ φύση μὲ τὸν ἄνθρωπο σὲ μιὰν ἀπόλυτη κι ἀδιάσπαστη ἐπικοινωνία. Ἡ τέχνη, ἡ μουσικὴ κυρίως, ἦταν γι' αὐτὸν ὁ ἁπλόχωρος δρόμος αὐτῆς τῆς μυστικῆς ἐπικοινωνίας. Ἡ καθημερινή του ζωὴ ἦταν ἁπλούστατη, ἐρημικὴ καὶ δοσμένη στὶς ἀτέλειωτες πρόβες καὶ σὲ προπαρασκευαστικὲς μελέτες.

...Σπάνια, ποῦ καὶ ποῦ, βγαίναμε νὰ φᾶμε κάπου μαζὶ ἢ πιὸ συχνὰ στὸ δικό μας διαμέρισμα καὶ πηγαίναμε ὕστερα σὲ κανένα ἔργο ἐπιτυχίας στὸ Μροντγουαίη, κ' εἶχε ἕνα σωρὸ νὰ πῇ κατόπιν ἢ στὰ διαλείμματα, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἐνθουσιασμό του ἢ τὶς ἐπικρίσεις του, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐντύπωση ποὺ εἶχε ἀποκομίσει. Μὰ πάντα μὲ θέρμη καὶ βαθὺ ἐνδιαφέρον. Ὅταν πραγματοποιήθηκε στὸ Ντάλλας ἡ πρώτη «Μήδεια» μὲ τὴ Μαρία Κάλλας, μοῦ ἔστειλε ἕνα συγχαρητήριο τηλεγράφημα καὶ στὴ Νέα Ὑόρκη ποὺ εἰδωθήκαμε μετά, εἶχε κιόλας σχέδια γιὰ θεατρικὴ συνεργασία...

Εἶχε γράψει στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου πὼς τὸν Πάρσιφαλ τοῦ Βάγκνερ ποὺ τοῦ πρότειναν νὰ διευθύνῃ ἤθελε νὰ τὸν ἐπιμεληθῶ ἐγὼ ὡς σκηνοθέτης. Ὅταν τοῦ ἐξέφρασα τὸ δισταγμό μου καὶ τὶς δικαιολογημένες ἀμφιβολίες γιὰ τὴν καταλληλότητά μου, μὲ διαβεβαίωσε πὼς δὲν ὑπῆρχε λόγος ἀνησυχίας, γιατὶ αὐτὸς θὰ βοηθοῦσε καὶ στὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια. «Ξέρεις τὸ πάθος μου γιὰ τὴ Σκηνή» μοῦ εἶπε καὶ πάλι. Καὶ πράγματι σὲ λίγο διάστημα εἶχα μήνυμα ἀπὸ τὸν Καλλιτεχνικὸ διευθυντὴ τῆς Σκάλας Σισιλιάνι, ποὺ μ' ἔκανε κοινωνὸ τῆς πρότασης τοῦ Μητροπούλου καὶ μὲ καλοῦσε νὰ συνεννοηθοῦμε...»

Ὁ Δ. Μητρόπουλος σὲ πρὲς-κόμφερανς.

Ἡ σποδὸς τοῦ Δ. Μητροπούλου.

OPERA NEWS

DECEMBER 10, 1960 • PRICE 35 CENTS

Dimitri Mitropoulos

March 1, 1896 - November 2, 1960

In his younger days, Dimitri Mitropoulos had been an enthusiastic mountain climber, and when he came to the New York Philharmonic he described it as a challenge to scale the loftiest of the peaks. Very soon there remained no doubt that the goal had been reached, and that he stood among the few elect at the summit of the musical world. This remark came vividly to my mind when, with the orchestra last year in his own native Greece, we could see Mount Olympus stretching high into the clouds.

Mitropoulos brought a new dimension to our concerts, giving us performances never before equaled of new works of today and grand-scale compositions of the Strauss-Mahler period. His last performance with the Philharmonic was Mahler's Ninth Symphony last winter; it was one of the great moments in Philharmonic history and one of the Maestro's most noble achievements. Little did any of us think it would be his last.

My duties with the Philharmonic include numerous day-to-day tasks that are often troublesome and time-consuming, but any hours thus spent are compensated for over and over again by the privilege of associating with such men. No privilege has been cherished more than the hours spent with Maestro Mitropoulos, whether in his simple quarters, with our family at home or in hotels, restaurants and concert halls on tour. Consideration of others was always first, thought of himself last. No one will ever know how many struggling composers, students and members of the orchestra he helped with his sound advice and open purse. He regarded it as his duty and pleasure to keep nothing for himself.

Of his phenomenal musical memory much has been spoken, and of the millions of notes he carried in his head. While we were in Brazil several years ago he wanted to address a large crowd expected at an outdoor concert in São Paulo. Eleazar de Carvalho, the Brazilian conductor, translated his proposed remarks into Portuguese for him. Mitropoulos immediately committed words, pronunciation and all to memory and spoke to the crowd in Portuguese like a veteran.

He had a good sense of the ridiculous, shown by his persuading Danny Kaye to come to a Pension Fund Concert and give a delightful take-off on various conductors – including Mitropoulos, to the latter's great amusement. He had enduring faith, based upon his love and admiration of St. Francis, and this always showed forth in his nobility and simplicity.

When Guido Cantelli met his untimely death, all the Philharmonic group was assembled commiserating with one another. Mitropoulos walked in from a rehearsal. He noted the tearful expressions and said, "We all grieve at this great tragedy, no one more than I, but we must remember that these events are determined by a greater power than we. Our duty is to go forward in the knowledge that what has happened is foreordained and must be for the best." I am sure Maestro would want us to remember those words today.

—DAVID M. KEISER

[Editor's Note: Mr. Keiser, President of the New York Philharmonic, made these remarks during a Mitropoulos memorial program on November 4 over radio station WQXR, which has kindly allowed OPERA NEWS to publish them.]

During the early years of his career, in Greece, Dimitri Mitropoulos conducted a number of French operas, but the greater part of his operatic experience took place in the United States. A little over a decade ago, he led concert performances of *Tosca* and *Butterfly* at Lewisohn Stadium; on the New York Philharmonic's winter programs, he scheduled *Elektra, Wozzeck,* Busoni's *Arlecchino* and acts from *Walküre* and *Götterdämmerung.*

The conductor's association with the Metropolitan began in 1954, when he took charge of revivals of *Salome* and *Un Ballo in Maschera;* like most of his assignments at the Opera House, both works were new to his repertory. In the seasons that followed, he undertook new productions of *Cavalleria, Pagliacci, Ernani, Onegin, Butterfly* and the world premiere of Barber's *Vanessa.* A heart attack in January of 1959 prevented him from leading the first Metropolitan *Macbeth.* Revivals that were sparked by his direction included *Boris, Carmen, Gianni Schicchi, Manon Lescaut, Tosca* and *Walküre.*

On November 2, just before a rehearsal of Mahler's Third Symphony at La Scala, Mitropoulos likened himself to an old automobile that still works. After about ten minutes, he stopped conducting and, before anyone could reach him, toppled from the podium; he died on the way to the hospital.

—G.F.

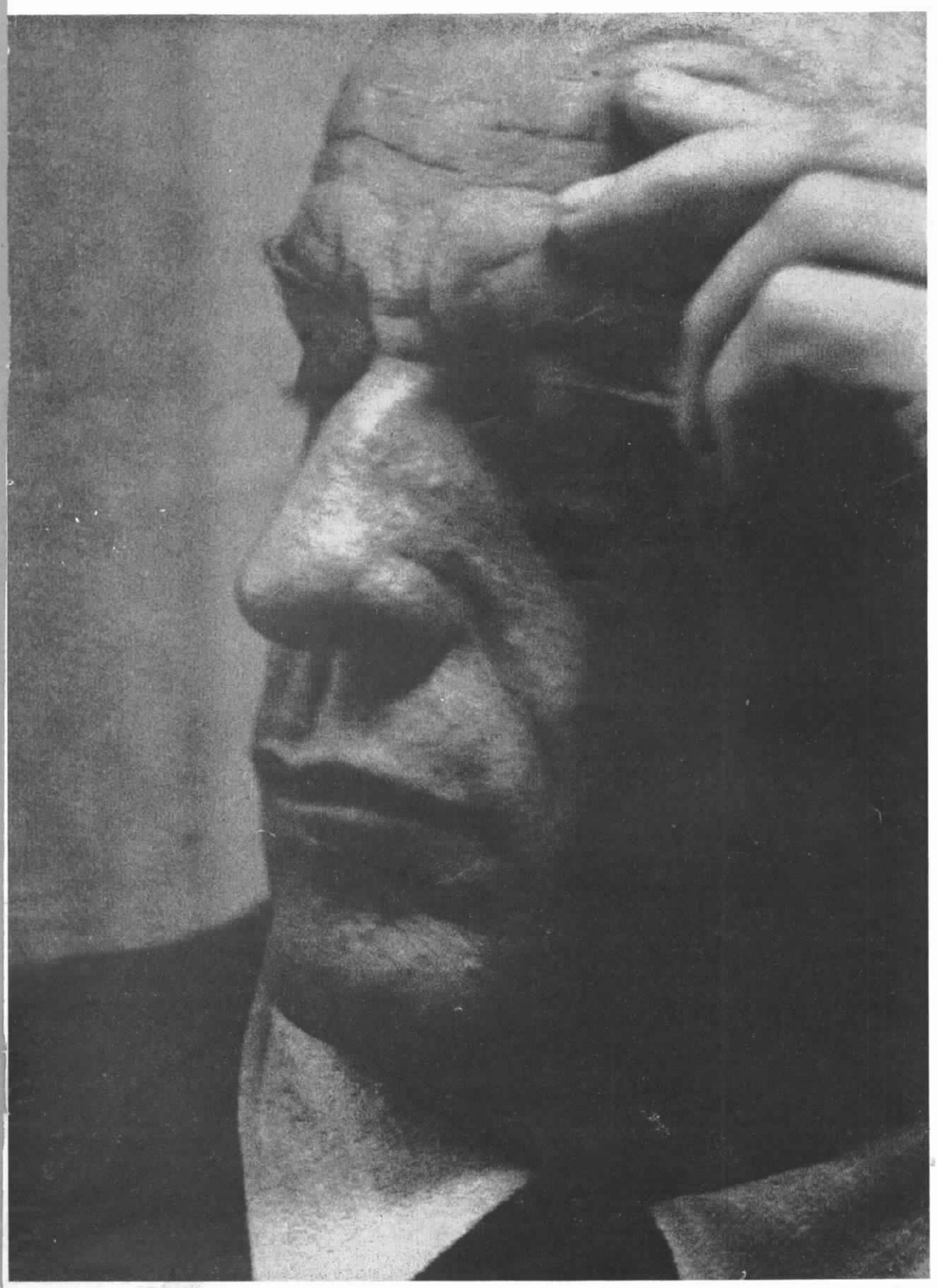

Herman Leonard

MAESTRO MITROPOULOS combined the warmth of his native Athens with the discipline of Berlin, where he studied piano with Busoni and first worked in opera

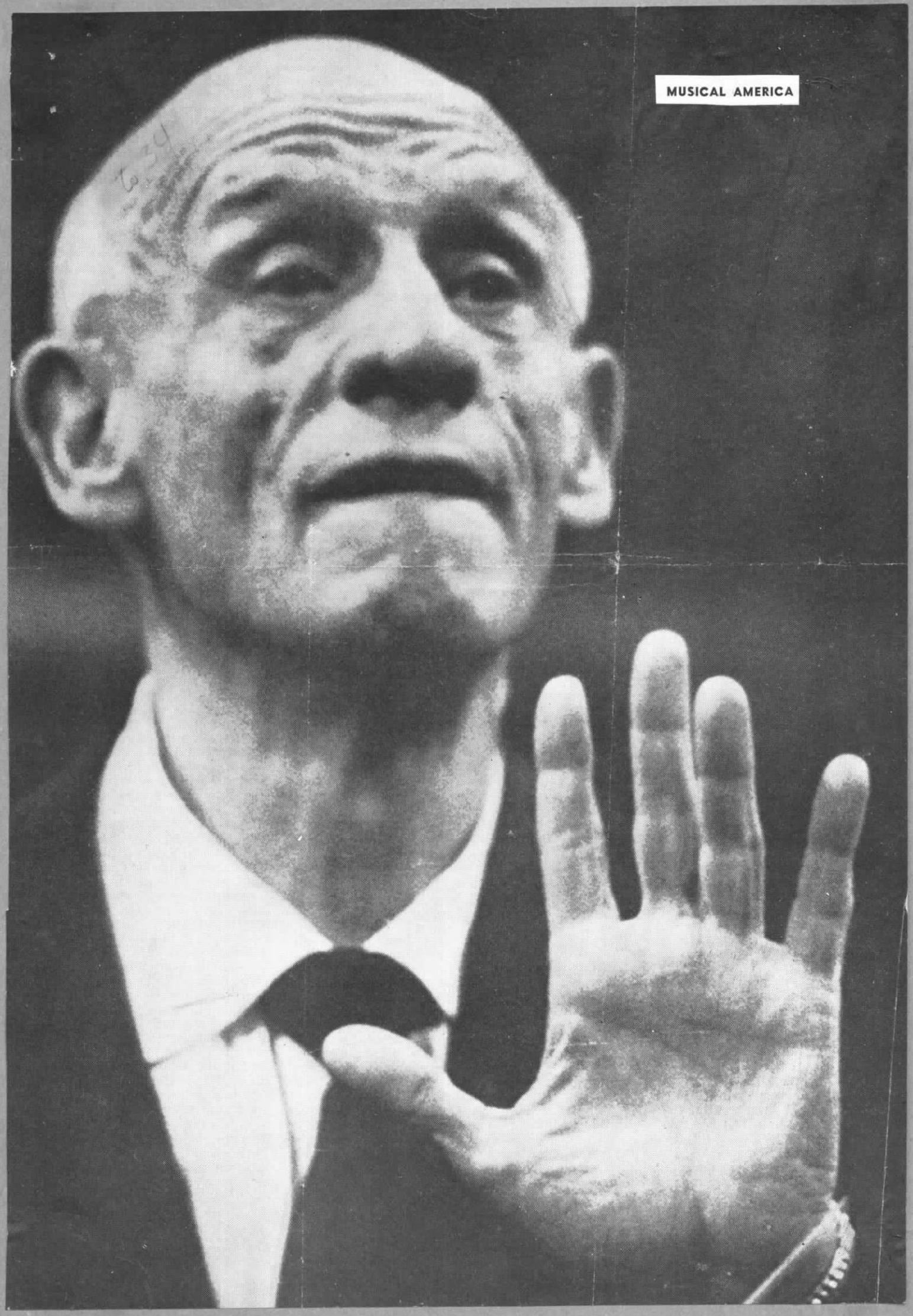
MUSICAL AMERICA

DIMITRI MITROPOULOS
1896-1960

By Henry Levinger

A story told to me a few years ago sheds an interesting light upon Dimitri Mitropoulos' personality. He had conducted in Milan, when a friend told him that another musician had spun an awful intrigue against him. Mitropoulos shook his head. "This is impossible," he said. "All musicians are one big family, and in a family, this could not happen."

That remark was characteristic of the man. He, who had no family anymore whatsoever, felt only really at home and *en famille* with his musicians, wherever they were, and his child-like faith in the members of his self-adopted family was unshakable. Countless are the good deeds he bestowed upon these members of his family. Whether he bought a cello for a young musician who seemed to him in need of a finer instrument to pursue his profession to better advantage, or almost entirely supported the Philharmonic Chamber Music Ensemble here in New York, or helped young composers in whose work he believed, not only by performing their compositions, but by paying out of his own pocket for the copying of orchestral parts, and even giving them regular financial support, he always gave unstintingly to members of "his family". Young composers, the struggling ones, were the center of his interest. But young interpreters also enjoyed his interest. He, the over-occupied master, always had time to assist with counsel and, whenever possible, actual help. One of the reasons for this attitude, as one gathered from talking to him, was that he wanted to repay to others less fortunate than himself the gifts life had bestowed upon him in such great measure.

Dimitri Mitropoulos was a mystic. He who was so well informed in most aspects of literature, philosophy, and especially the philosophy of religion, was a real son of Greece, where the Orient and Occident met and wedded in what we call our Western culture. I am sure that along side the sweet and lovable traits of his character were many barbaric remnants of his native heritage. His extraordinary self-discipline suppressed these. But that they were there is proven by an otherwise inexplicable fact: that he who worked in monastic seclusion most of the day, spent almost every free evening at the movies, where he enjoyed watching Western cowboy films, with lots of shooting and many corpses left in the end. As he told me, this was the only way he could relax his brain, overburdened by his musical travail.

Mitropoulos was a religious man. Not in the sense of any denomination, but deeply in the sense of humanitarianism. He was a disciple of St. Francis of Assisi, and a small, wooden statue of this Saint was always close to him on his desk or next to his bed. In this respect he resembled another great musician, Franz Liszt, whose works he admired and often performed. And, like him, Mitropoulos loved the world with all its joys and satisfactions, inequities and disappointments. It was a strange coincidence that his last appearance on a New York stage—and New York was his home for the past many years—took place under the sign of Franz Liszt, when he gave to the young American pianist Ivan Davis the Franz Liszt prize.

About his work, Dimitri Mitropoulos had strong convictions. He wrote almost a decade ago "I don't want to be an entertainer who gives his listeners only pleasurable hours, though I know this also is part of my duties. But the position which has been entrusted to me also entails an educational task. I feel strongly responsible for the public's taste. By introducing contemporary works I want to familiarize all with the expression of our time in music. Since we all are children of our time we should see to it that we take part in building the world we dream about. We in the arts are the active dreamers, but I feel that the audience also can be put into the position of a creative partner in this daring enterprise.

"To someone like myself, who wanders through the forest of music year in and year out, and is privileged to serve as guardian of the giant trees, it is a duty not only to care for those trees, but also to devote time, effort and affection on those that are still fighting to find their place in the sun. It is an obligation to be undertaken gladly, sometimes even against public judgment."

Here again, we notice the trend of his entire life: Saint and Sinner, Entertainer and Educator, Guardian of the Past, Present and Future. In his enormous self-set task, Mitropoulos was guided by his musical genius, especially his unique retentive memory which allowed him to memorize entire complex scores in the shortest time.

The last year of his life, Dimitri Mitropoulos was often ill. In 1959, he suffered a severe heart attack and in 1960 he had to undergo a complicated operation. He forced his weakened physical frame to unspeakable efforts. Among the highlights of these last twelve months were an unequaled performance of Gustav Mahler's Ninth Symphony during the Mahler Festival of the New York Philharmonic last Janurary, and at the Metropolitan Opera the deeply moving new production of Verdi's "Simon Boccanegra". I remember after the Mahler Ninth which was received by a deeply stirred audience with an endless ovation, the reasons were discussed why a work which never had been so fully appreciated by an audience seemed suddenly to have conquered it. Mitropoulos with his deep and genuine modesty answered, "Well, maybe Gustav Mahler has led my baton from the beyond." And like music from another planet it had sounded. I also recall his remark on the last day he was in New York, when I asked him to care for himself: "I cannot and will not live as an invalid. I'd rather die with my boots on."

His prayers were heard. He came to the rehearsal of Mahler's Third Symphony at La Scala in Milan on Nov. 2, which two days before he had conducted in Cologne, a weary and spent man. "I feel very fatigued," he said. "I am an old automobile that still works, however." A few minutes later, he fell from the conductor's stand—and died, surrounded by those whom he felt closest to, his colleagues in the orchestra. He passed on as he had wished it, on the podium but in the privacy of a rehearsal. A great heart had stopped beating. He will be sorely missed and as a personality of exceptional gifts and giving, he will never be replaced.

Mitropoulos was born in Athens, Greece, on Feb. 18, 1896. There he received his first musical instruction at the Athens Conservatory, studying with Armand Marsick, a Belgian musician who spent many years in Athens. He not only studied the piano intensively, but also worked in composition, and in 1919, saw an opera of his—"Soeur Beatrice", after Maeterlinck—performed at the Conservatory.

After his graduation in 1920, his wander-years began. He went to Brussels, where he studied with Paul Gilson. In 1921 he moved on to Berlin, where his master was the great Busoni, with whom he studied piano. Busoni recognized the gifts of his pupil, who developed into an extraordinary pianist, and he remained a strong influence on Mitropoulos through all his life.

In 1921, Mitropoulos joined the staff of the then State Opera as a coach, assisting Erich Kleiber and Fritz Stiedry, who were both conducting there at the time. He remained until 1925, when he returned to Greece and was appointed conductor of the Municipal (Philharmonic) Orchestra in Athens. In 1930, he was invited to conduct a concert of the Berlin Philharmonic. When the soloist, Egon Petri, became suddenly indisposed, Mitropoulos substituted for him in Prokofieff's Piano concerto No. 3, conducting from the keyboard. He played the same concerto in Paris in 1932 as pianist-conductor, and later in the United States. His American debut he made in 1936 with the Boston Symphony Orchestra. He had been invited by Serge Koussevitzky, who attended one of his concerts in Paris and was deeply impressed. In 1937, he was engaged as permanent conductor of the Minneapolis Symphony Orchestra. There he stayed until 1949, when he accepted the post of conductor of the New York Philharmonic, first for one season, acting together with Leopold Stokowski as its musical head, and from 1958 on as its sole Musical Director. In 1956, at his recommendation Leonard Bernstein was appointed as Mitropoulos's Associate Conductor. In 1958, he succeeded him as Musical Director.

But Mitropoulos appeared for four weeks every season as guest conductor, devoting the rest of his time to guest performances in Europe and to opera conducting, both at the Metropolitan Opera in New York and in Europe.

According to his last wishes, his body was cremated on November 4 in Locarno, cremations being prohibited by law in Italy. A navy plane which the Greek Government had sent to Milan to carry his remains to Greece, brought them there on the following day. A memorial service held at the Theatre of Herodot was attended by the representative of the King of Greece, and political and cultural dignitaries. Eulogies followed, and the Athens Philharmonic Orchestra, whose head he had been for twelve years, played the second movement of Beethoven's "Eroica" without a conductor. Afterwards, the ashes of Dimitri Mitropoulos were interred at the Academy, of which he was an honorary member, for eternal rest.

MUSICAL AMERICA

From DEC - - 1960
MUSICAL LEADER
CHICAGO ILL.

An unscheduled performance of the "Urlicht" ("Primal Light") movement from Mahler's Second ("Resurrection") Symphony opened the Philharmonic concert, Nov. 6, as well as the other three concerts this week-end, in tribute to **Dimitri Mitropoulos**, who died suddenly, Nov. 2. Maestro Mitropoulos collapsed during a rehearsal of Mahler's Third Symphony at La Scala—the 64-year-old conductor was dead less than an hour later. With deep feeling, Leonard Bernstein conducted the musical tribute, which was enhanced by the noble contribution of mezzo-soprano **Jennie Tourel** as soloist.

From MUSICAL COURIER
DEC - - 1960

Mitropoulos Request Asks Fund To Commission Music

Dimitri Mitropoulos, who died in Milan on Nov. 2, left a written request that a fund be established in his memory for the commissioning of works from American composers, and suggested that the fund be administered by the New York Philharmonic Society. This was contained in a letter which the conductor left with Barton G. Hocker, his business adviser, who also was entrusted with the conductor's will.

Mitropoulos' body was cremated, according to his request, in Switzerland and the ashes were flown to Athens to be deposited in the Conservatory of Music there. A memorial service by the conductors and staff of La Scala Opera was held in Milan on Nov. 5. A group of Russian composers also sent a testimonial.

From MUSICAL AMERICA
DEC - - 1960

Bernstein Conducts Liszt's Faust Symphony

Carnegie Hall, Nov. 6.—New York Philharmonic, Leonard Bernstein, conductor. Christian Ferras, violinist. **Bach**: Violin Concerto in E major. **Liszt**: "A Faust Symphony in Three Character Pictures" (Charles Bressler, tenor; Choral Art Society).

This concert began with a performance of the Fourth Movement ("Urlicht") of Gustav Mahler's "Resurrection" Symphony by Jennie Tourel, mezzo-soprano, and the orchestra under Mr. Bernstein in loving memory of Dimitri Mitropoulos, who had died in Milan four days previously. All of us who heard Mr. Mitropoulos's miraculous interpretation of the Mahler Ninth with the Philharmonic last season realized that he would have chosen Mahler to be remembered by.

From MUSICAL COURIER
DEC - - 1960

Mitropoulos among Notables Mourned by World of Music

■ **Dimitri Mitropoulos,** the eminent conductor, died of a heart ailment in Rome on Nov. 2 after collapsing while conducting a rehearsal of Mahler's Third Symphony with the orchestra at La Scala Opera House. He was 64 years old. Mr. Mitropoulos, known also as an able pianist, and particularly as a baton exponent of modern music, had appeared with some of the world's greatest orchestras, in leading international opera houses, and at numerous festivals in European cities.

Born in Athens in 1896, he studied at the Conservatory in that city and early composed an opera to a Maeterlinck play. He later studied in Belgium and in Berlin with Busoni, also conducting with Kleiber. From 1921 to 1924 he was assistant conductor at the Berlin State Opera. He then became permanent conductor of the Athens Symphony Orchestra for 12 years, also making guest appearances elsewhere in Europe. He was invited to come to America by Koussevitzky and made his debut here in 1926 as a guest with the Boston Symphony. After other appearances with American orchestras, he succeeded Eugene Ormandy as a conductor of the Minneapolis Symphony for 12 years.

In 1940 he appeared as guest with the New York Philharmonic. In 1949-50 he shared the New York Philharmonic podium with Stokowski and the next season was named musical director. In 1951 he took that orchestra to the Edinburgh Festival and in 1955 made a European tour with it. In 1958 he led it jointly with Leonard Bernstein on a tour of Latin America. Beginning with the 1954-55 season he conducted with the Metropolitan Opera, including "Salome," "Eugene Onegin," "Walküre" and the world premiere of Barber's "Vanessa." In 1957-58 he shared the Philharmonic podium with Bernstein, and the latter was named musical director the next year. After recovering from a heart attack on Jan. 23, 1959, Mitropoulos led performances here and in Europe.

His last appearance at the Metropolitan was as conductor of "Madama Butterfly" last April 16. He was to have returned to conduct the New York Philharmonic as guest in December and to have rejoined the opera company.

Mr. Mitropoulos became an American citizen in 1946. He had received numerous honors, including the decoration of the French Legion of Honor. He had founded, conducted and lavishly supported the Philharmonic Chamber Ensemble. His memory for scores was prodigious, and he was noted for his generosity. He had never married.

Beleg-Exemplar

POSTVERLAGSORT KASSEL 1

THE WORLD OF MUSIC

BULLETIN OF THE INTERNATIONAL MUSIC COUNCIL · BULLETIN DU CONSEIL INTERNATIONAL DE LA MUSIQUE · ORGAN DES INTERNATIONALEN MUSIKRATES

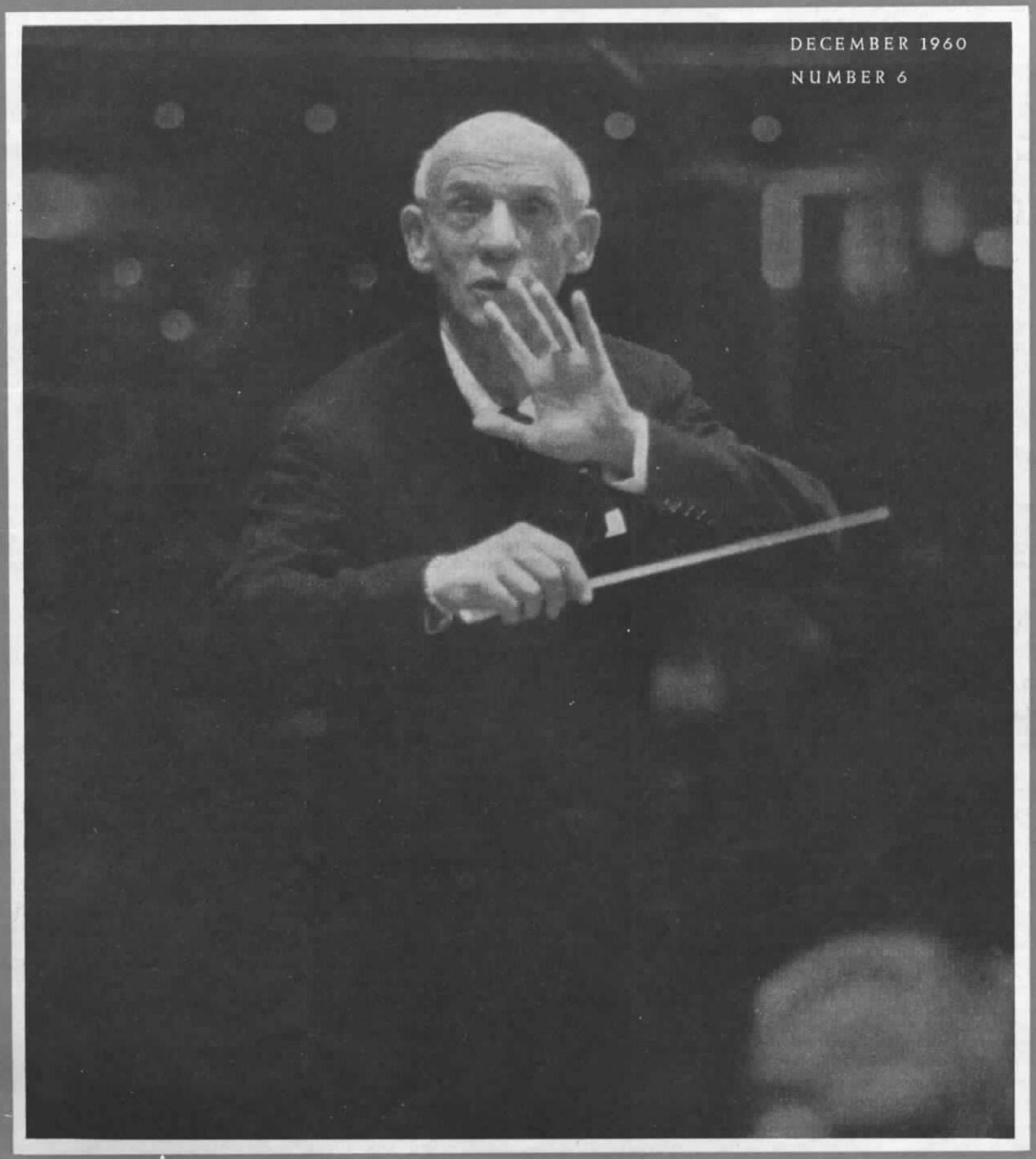

DECEMBER 1960
NUMBER 6

LES SEMAINES MUSICALES DE PARIS 1960

Par Raymond Lyon

Secrétaire général du Comité national français de la Musique

C'est le Conseil international de la Musique qui a eu l'idée des Semaines Musicales de Paris. C'était après l'Assemblée générale du CIM de 1956. Quoi? disait-il, on dérange des musiciens du monde entier pour des problèmes administratifs, et on ne fait pas de musique? Créons un « Festival de Paris »!

De telles paroles, dans une ville où chaque dimanche cinq associations jouent en même temps, où les meilleurs orchestres du monde exécutent chaque semaine gratuitement des œuvres modernes, de telles paroles prêtaient à rire!

Mais quatre ans après, si l'on rit encore, c'est de fierté: les Semaines Musicales de Paris 1958, encore imparfaites, ont frayé un chemin. Par le truchement du Comité national Français, le gouvernement et la Ville de Paris, ainsi que le Département de la Seine, ont donné aux Semaines Musicales de Paris 1960 des moyens matériels suffisants. Les Semaines Musicales de Paris ne sont pas un Festival comme les autres.

En quatre semaines, dix-neuf concerts. L'éventail le plus ouvert, de l'oratorio à l'improvisation vietnamienne, du choral classique au dodécaphonisme, de la fanfare de la Garde Républicaine à la musique japonaise.

C'est cela qui est nouveau: si l'on trouve à Paris tout ce qui compose l'univers musical, chacun de ses aspects n'est connu que d'initiés. Les Semaines Musicales de Paris, convenablement ordonnées, apportent au grand public international un florilège de cet univers musical: tout ce qu'on peut inscrire entre le 5ème Concert de Rameau et une improvisation du jazz ou de l'Orient, voilà le programme des Semaines Musicales de Paris 1960.

Elles ont présenté des œuvres de 36 compositeurs vivants, dont 22 français. On peut dire aussi: des œuvres de 33 compositeurs français, dont 22 vivants. Douze nations étaient représentées dans ce programme considérable.

D'outre-frontière, sont venus l'Orchestre symphonique de Léningrad, l'Orchestre philharmonique d'Israël, l'Orchestre national de Monte-Carlo, l'Orchestre symphonique de la Radio japonaise, l'Orchestre national de Madrid, le baryton Dietrich Fischer-Dieskau (Allemagne), la cantatrice Ana-Raquel Satre (Uruguay), le violoncelliste Mstislav Rostropovitch (U.R.S.S.), les pianistes Uninsky (Etats-Unis d'Amérique) et Hiroko Nakamura (Japon), les chefs d'orchestre Ettore Gracis (Italie), Carlos Chavez (Mexique), Cristobal Halffter (Espagne), Gennadi Rodjdvestvenski (U.R.S.S.), Eugene Mravinski (U.R.S.S.), Hirozuki Iwaki (Japon) et Rafael Fruhbeck de Burgos (Espagne).

"Les Semaines Musicales de Paris — 1960"

By Raymond Lyon

The International Music Council first had the idea of the "Semaines Musicales de Paris". It was just after the General Assembly of the IMC in 1956. "What?" they said to themselves, "we inconvenience musicians from all over the world to come to talk about administrative problems and we offer them no music? Let's have a Paris Festival!"

Words like these — in a city where every Sunday five symphonic societies play at the same hour, where the best orchestras of the world play practically every week programmes with contemporary works! Words like these would make you laugh! But four years later, if people still laugh at all, it is from pride: the "Semaines Musicales de Paris — 1958", while not perfect, at least paved the way. With the French National Music Committee acting as intermediary, the Government, and the City of Paris and the Department of the Seine together gave sufficient funds to repeat the "Semaines Musicales de Paris" in 1960. And they are not "just another Festival".

In four weeks there were nineteen concerts. And there was the broadest variety which extended from an oratorio to Vietnamese improvisation, from a classical chorale to dodecaphony, from the fanfare of the Garde Républicaine to Japanese music.

From outside of France came the Leningrad Symphony Orchestra, the Israel Philharmonic Orchestra, the National Orchestra of Monte-Carlo, the Symphony Orchestra of the Japanese Radio (N.H.K.) and the National Orchestra of Madrid; there were as well the baritone, Dietrich Fischer-Dieskau (Germany), the soprano, Ana Raquel Satre (Uruguay), the 'cellist, Mstislav Rostropovitch (U.S.S.R.), the pianists, Hiroko Nakamura (Japan) and Alexandre Uninsky (U.S.A.), the conductors Ettore Gracis (Italy), Carlos Chavez (Mexico), Christobal Halffter (Spain), Gennadi Rodjdvestvenski (U.S.S.R), Eugene Mravinski (U.S.S.R), Hirozuki Iwaki

Executive Committee of the International Music Council: Mario Labroca (Italy), President; Vladimir Fédorov (France), Vice-President; Egon Kraus (Germany) Secretary General; Samuel Baud-Bovy (Switzerland); Johan Bentzon (Denmark); Nicolas Nabokov (U. S. A.); Luis Sandi (Mexico); Tran Van Khé (Viet-Nam); Slavko Zlatic (Yugoslavia). Executive Secretary: Jack Bornoff (U.K.); Associate Executive Secretary: John Evarts (U.S.A.).

Edited by Egon Kraus, Jack Bornoff and John Evarts and published six times a year by the International Music Council with the assistance of UNESCO, Unesco, 6, rue Franklin, Paris 16-e (France). — Printed and distributed by Bärenreiter-Verlag, Kassel-Wilhelmshöhe (Germany) : Bärenreiter-Verlag Basel (Switzerland) : Bärenreiter-Edition London : Bärenreiter Music New York. Annual subscription: $ 1.50, sh 8/2 (postage included), 5 NF, SFr 4.85, DM 4.20 (postage extra).

LIST OF CONTENTS

Raymond Lyon: Les Semaines Musicales de Paris 1960 . . . 122
Everett Helm: "The Performer" . . . 123
Tran Van Khé: L'Etat d'Ame de l'Exécutant de la Musique Orientale . . . 127

ENGLISH VERSION:
Events of the Season . . . 130
First Performances and News of Composers . . . 131
Youth Activities, Competitions, Music Education . . . 131
Publications, Radio and Recordings . . . 131

VERSION FRANÇAISE:
Manifestations de la Saison . . . 132
Premières et Nouvelles des Compositeurs . . . 137
Activités pour la Jeunesse, Concours, Education Musicale . 138
Publications, Radio et Enregistrements . . . 138

DEUTSCHE FASSUNG:
Ereignisse dieser Saison . . . 139
Uraufführungen, Komponisten und ihre Werke . . . 140
Jugendveranstaltungen, Wettbewerbe, Musikerziehung . . . 140
Neuerscheinungen, Rundfunksendungen, Aufnahmen . . . 142

Competitions in different Corners of the World . . . 142
"The World of Music" recommends . . . 144

LIST OF MEMBERS OF THE INTERNATIONAL MUSIC COUNCIL

International Member Organizations

International Society for Contemporary Music / International Federation of Musical Youth / International Musicological Society / International Folk Music Council / International Confederation of Popular Societies of Music / International Committee for the Standardization of Instrumental Music / International Association of Music Libraries / International Federation of Musicians / International Society for Music Education

National Committees in the Following Countries

Australia, Austria, Belgium, Bulgaria, Canada, Cuba, Czechoslovakia, Chili, China, Denmark, Finland, France, Germany, Holland, Hungary, Iceland, Iran, Israel, Italy, Japan, Korea, Luxemburg, Mexico, Norway, Pakistan, Peru, Philippines, Poland, Rumania, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, Urugay, U.S.S.R., United Kingdom, U.S.A., Venezuela, Yugoslavia.

Individual Members

Messrs M. Barkechli (Iran); H. Barraud (France); J. Bentzon (Denmark); O. Espla (Spain); D. Kabalevsky (U.S.S.R.); N. Menon (India); D. Santa Cruz (Chili); H. Sittner (Austria); R. Tapales (Philippines).

Photo on the cover: Dimitri Mitropoulus, a champion of contemporary music, who died in October, 1960.

From
MUSICAL AMERICA
JAN -- 1961

Eleanor Steber, her husband Maj. Gordon Andrews, and her famous baton table

Steber Treasures Famous Batons

In the big living room of Eleanor Steber's charming country home in Port Jefferson on Long Island, the most prominent piece of furniture is a large, low, round table, which sits between a curved divan and the fireplace. Though it does duty as a coffee table, the glass top covers a hollow space lined with soft coral velvet, on which repose a number of conductors' batons —nineteen of them at present count.

This is the memento collection of which Miss Steber is most proud. The Metropolitan Opera soprano prizes these tokens of affection above all her cherished mementos. Each baton signifies a first performance in her career, beginning with the baton wielded by Erich Leinsdorf in the pit of the Metropolitan when Miss Steber made her debut as Sophie in "Der Rosenkavalier" on Dec. 7, 1940. There are two from Bruno Walter, who wrote on the one he used for the Mozart Requiem which marked the composer's anniversary, "To Eleanor Steber, the excellent Mozart singer." On the stick with which he conducted Beethoven's Ninth Symphony on his own 50th birthday, Mr. Walter wrote "To my masterful soprano in the Ninth, Eleanor Steber."

There is a Toscanini baton, splintered at the end (in anger?), which he used to conduct Beethoven's "Fidelio" for NBC in 1944 with Miss Steber as his Marcellina.

Early in the collection came the baton of André Kostelanetz, who presented it to Miss Steber after her first appearance on the Coca-Cola radio show in 1941, which happened to be Pearl Harbor Day, Dec. 7, when their show was interrupted to give the news. Although she possesses one of Wilfred Pelletier's, it belongs to her first Marguerite in "Faust," rather than to the fateful Auditions of the Air, which he conducted when she won in 1940. Howard Barlow's baton is in honor of the seven years Miss Steber has appeared on The Voice of Firestone hour.

With the biggest signature (on the frontispiece of the score of Beethoven's Ninth Symphony, which she sang for the Red Cross War Fund in 1945), goes the smallest baton—that of Serge Koussevitzky. On it is written: "To Eleanor Steber, in remembrance of the first performance of 'Knoxville, 1915,' in 1945." This was the work which she commissioned from the American composer Samuel Barber, and which had its premiere in Boston.

There are two batons from George Szell. The first is inscribed: "Cordially," as a souvenir of Eleanor's first Donna Elvira in "Don Giovanni," in 1944. The second indicates the conductor's devotion to the works of Damon Runyon. Mr. Szell wrote, "To the tasty-looking doll, Eleanor, whose first Eva in 'Die Meistersinger' was liked more than somewhat by one and all, with a very large HELLOOO!" This dates to 1945.

There are one or two gaps in the list of famous leaders, because Miss Steber neglected to ask Sir Thomas Beecham for the stick with which he conducted "Falstaff," when she sang her first Alice, and because some conductors just do not use batons. Notable among these latter is Eugene Ormandy, with whom the soprano sang her first operatic performance of "Madame Butterfly" at Hollywood Bowl. It was Mr. Ormandy's very first opera performance.

However, in a similar case, the soprano managed to secure a baton from a man who usually did not employ one —Dimitri Mitropoulos. It is a ragged old baton, inscribed very carefully by the man who led concert performances of "Madame Butterfly" and "Tosca" in which Miss Steber sang. He wrote: "This was used only in preparation for 'Butterfly.'"

At the hub of the circle of batons is a certificate of appreciation signed by General Omar N. Bradley, for the Veteran Series, which Miss Steber sang during and after the War, and is occasionally broken by a page from a score—the Beethoven Ninth already mentioned, the Mozart Requiem Mass, and the Fauré Requiem. In the last-named, Miss Steber was soloist in Chicago and Montreal, with Désiré Defauw, who doesn't use a baton. The table contains one baton from outside the United States—Walter Susskind's, which he used to conduct Mozart's "The Marriage of Figaro" at the Edinburgh Festival. This was Miss Steber's first European engagement.

Last in the circle is Fritz Reiner's baton, acquired back in 1949, when Eleanor sang her first Marschallin in Strauss's "Der Rosenkavalier." It was only recently installed in its proper place because of one difficulty after another with fountain pens and ink. Finally, Miss Steber made a special trip with some India ink and a pen, and got Mr. Reiner's name on the side of the stick. Because of her youth, Miss Steber created a certain amount of controversy by singing this role of a mature woman who renounces a young lover and faces middle age. Mr. Reiner had insisted on her singing it, and brought forward plenty of evidence to show that the Marschallin was but 32 when the events in the opera took place. So he signed the baton: "For my baby Marschallin."

ΝΕΩΝ
-4 IAN. 1961
ία

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΣΚΑΛΑΣ

Κατά τηλεγράφημα τοῦ Γαλλικοῦ Πρακτορείου Εἰδήσεων ἀπό τό Μιλάο, ἔγιναν χθές στό Μουσεῖο τῆς Σκάλας τά ἀποκαλυπτήρια προτομῆς τοῦ διασήμου Ἕλληνος μαέστρου Δημήτρη Μητρόπουλου.

ΜΙΑ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ

Ἐξ ἄλλου στό τεῦχος Δεκεμβρίου τῆς ἐπιθεωρήσεως «Σκάλα» πού ἐκδίδεται ἀπό τή Σκάλα τοῦ Μιλάνου, δημοσιεύεται ἐνδιαφέρουσα σκιαγραφία τοῦ Μητρόπουλου ἀπό τόν διακεκριμένο Ἰταλό μουσικολόγο καί κριτικό Ἀλτσέο Τόνι. Στήν ἐν λόγω σκιαγραφία ὁ Τόνι γράφει γιά τόν διάσημο Ἕλληνα μαέστρο, μεταξύ ἄλλων, καί τά ἑξῆς :

«Μουσικός πού διά τῆς μουσικῆς εἶχεν εἰσέλθει εἰς τόν χῶρον τοῦ ἀπολύτου πνεύματος, κατέκτησε ταχέως τήν κορυφαίαν δεξιοτεχνίαν εἰς τήν μουσικήν, ἀναδειχθείς ἀκόρεστος ἐξερευνητής καί ἑρμηνευτής τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τῆς μουσικῆς... Ἦτο ἀναμφισβητήτως, γεννημένος διά νά κυριαρχῆ τῆς ὀρχήστρας, πού εἶχε καταστῆ ὁ μεγάλος καί μοναδικός ἔρως του... Ἡ προσπάθειά του πρός ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτάτου δυνατοῦ ὁρίου καλλιτεχνικῆς τελειότητος ἐχαρακτηρίζετο ἀπό σιδηρᾶν θέλησιν. Εἶχε πράγματι, μίαν καταπληκτικήν μνήμην, χάρις εἰς τήν ὁποίαν ἐγνώριζεν ἀπό στήθους τάς πλέον περιπλόκους καί μακράς παρτιτούρας, χωρίς νά ἔχῃ ἐνώπιόν του τά κείμενα, διορθώνων, ἐνδεχομένως, κάθε νόταν οἱουδήποτε ὀργάνου εἰς οἱανδήποτε στιγμήν.

Τόν κατεῖχε μία ἀπεριόριστη μουσικότης, χάρις εἰς τήν ὁποίαν οἱαδήποτε μουσική ἦτο δι' αὐτόν ὄχι ἁπλῶς οἰκεία ἀλλά ἰδική του, κάτι συμφυές καί συγγενές μέ αὐτόν. Οὕτω, ὅταν εὑρίσκετο ἐπάνω εἰς τό πόντιουμ, ὁ Μητρόπουλος μετεμορφώνετο. Δέν ἐνεφανίζετο μαινόμενος καί κατεχόμενος ἀπό ἕνα εἶδος ἐπιληπτικῆς μανίας. Ἀντιθέτως, ἀπέκτα κάτι ἱερατικόν, ὡς νά κατεῖχετο ἀπό τήν θρησκευτικήν ζέσιν καί τήν ἔμπνευσιν τῆς προσευχῆς. Ἐξηφανίζοντο αἱ γωνίαι καί αἱ δυσαρμονίαι τῆς φυσιογνωμίας του. Τό ὀστεῶδες καί γωνιῶδες πρόσωπόν του, ἡ μύτη του, τά μεγάλα καί ἐξέχοντα αὐτιά του, τό ὀστεῶδες σῶμα του, οἱ μακροί βραχίονές του, τά ὀστεῶδη χέρια του, οἱ ὑπερβολικῶς μακραί κνῆμαι του πού κατέληγαν εἰς τεράστια ὑποδήματα, ἐγίνοντο. Ἡ ὀρχήστρα ἔπαιζε μαζί του, ζωοποιουμένη ἀπό αὐτόν, μαγεμένη ἀπό ἕνα εἶδος ἱερᾶς ἀγάπης. Καί ἔτσι ἐπραγματοποιεῖτο καί ἡ σωματική του μετεμόρφωσις. Πόσα ρίγη συγκινήσεως διέτρεχαν τό κοινόν καί ποία κοινωνία ψυχῶν ἀποκαθίστατο! Καί ποῦ δέν μᾶς μετέφερε μέ τάς ἑρμηνείας

του τῶν κλασικῶν, τῶν ρωμαντικῶν καί τῶν συγχρόνων συνθετῶν;»

ΕΘΝ. ΚΗΡΥΚΟΣ
-5 IAN. 1961

Ἡ προτομὴ τοῦ Μητροπούλου εἰς τὴν Σκάλαν

Προχθὲς, κατὰ τὴν διάρκειαν σεμνῆς τελετῆς, εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν προσωπικότητες τῆς Τέχνης καὶ τῶν Γραμμάτων τῆς Ἰταλίας, ἐτοποθετήθη εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς «Σκάλας» τοῦ Μιλάνου μία προτομὴ τοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα Νοέμβριον ἀποβιώσαντος διεθνοῦς φήμης Ἕλληνος διευθυντοῦ ὀρχήστρας Δημήτρη Μητροπούλου. Ἡ προτομή, τῆς ὁποίας φωτογραφίαν δημοσιεύομεν ἀνωτέρω, εἶναι καθ' ἃ ἀναγράφει ἡ Ἰταλικὴ ἐφημερὶς «Κορριέρα ντέλλα Σέρα» ἕνα θαυμάσιον ἔργον, ἀπό «τερρακόττα» μὲ ἐξαιρετικὴν ἐκφραστικότητα. Τοῦτο ἐφιλοτεχνήθη ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ γλύπτου Ἀντόνιο Μπέρτι, διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας Καλῶν Τεχνῶν τῆς Φλωρεντίας.

Ἀπόκομμα ΠΕΡΙΟΔ. ΕΙΚΟΝΕΣ
-6 IAN. 1961
Χρονολογία

Ἡ Ἔκθεσις ἀπό... ἀνέκδοτες φωτογραφίες τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ἄρχισε στὴν Δημοσία Βιβλιοθήκη τῆς Νέας Ὑόρκης, ποὺ θὰ διαρκέσῃ μέχρι τὶς 17 Ἰανουαρίου. Οἱ φωτογραφίες τὸν δείχνουν μαζὺ μὲ τὶς μεγαλύτερες προσωπικότητες τῆς μουσικῆς. Τὶς περισσότερες τὶς ἔχει τραβήξει ὁ Μωρὶς Νομπλεμάν, φωτογράφος καὶ διευθυντὴς ὀρχήστρας, ποὺ φωτογράφιζε τὸν Μητρόπουλο τὴν ὥρα τῶν δοκιμῶν στὴν Νέα Ὑόρκη καὶ στὴν Φιλαδέλφεια...

Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Ο ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος βεβαιώνει τὴ ζωή του —τὸ τί στάθηκε αὐτὴ ἡ ζωή— μὲ τὸ θάνατό του. Ἴσως μάλιστα ὁ θάνατος νὰ καθορίζῃ, ἀκόμα καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ μιὰ ζωὴ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἐγκόσμια δόξα. Ὅταν σηκωθῆ τὸ Μέγα Τεῖχος τῆς Σιωπῆς, ὅλος ὁ κόσμος ξέρει πιά, μ' ἕναν τρόπο γιὰ πρώτη φορὰ τόσο ἀποκαλυπτικό, τὸ τί ἦταν ἡ Ψυχὴ ποὺ πέρασε, τὸ τί βάραινε ἀκριβῶς, τὸ ποιό εἶναι τὸ κενὸ ποὺ ἀφήνει. Καὶ κάτι πιὸ οὐσιαστικό, πιὸ παιδευτικό: ποιό εἶναι τὸ παράδειγμα ποὺ ἀφήνει. Ἂν ἀφήνει.

Αὐτὸ φαίνεται περισσότερο ὅταν ἔρθει ὁ θάνατος ξαφνικὰ σὲ ἀνθρώπους ποὺ εἶχαν στὰ χέρια τους, ὡς τὴν τελευταία στιγμή, δύναμη μεγάλη. Πολιτικοί, στρατηγοί, συγγραφεῖς, παίρνουν ἀμέσως τὶς σωστές τους διαστάσεις μὲ τὸ θάνατό τους. Συμβαίνει τότε νὰ ἐξαφανίζωνται στὴ στιγμή, πρὸ πάντων ἀπὸ μέσα μας, ὄντα ποὺ ἐξωτερικὰ γεγονότα τὰ εἶχαν ἐπιβάλει ὡς ἀνάγκη, καὶ ποὺ τὰ εἴχαμε συνηθίσει κι' ἐμεῖς νὰ τὰ θεωροῦμε ὡς δύναμη καὶ ὡς ἀνάγκη. Ἀνακαλύπτουμε, ὄχι χωρὶς ξάφνιασμα, ὅτι γινήκαμε σοφώτεροι μὲ τὸ νὰ βγάζουμε ἕνα νεκρὸ ἀπὸ μέσα μας — ἕνα νεκρὸ ποὺ δὲν ξέρουμε ἀπὸ πόσο καιρὸ τὸν ἑτοιμάζαμε.

Ἀντιθέτως: ἔρχεται ἕνας ἄλλος θάνατος καὶ γίνεται μέσα μας σεισμός. Ξέρουμε πιὰ ὅτι ἡ ψυχὴ ποὺ ἔφυγε θὰ μᾶς παρακολουθῆ γιὰ πάντα, ὅτι θὰ παρηγορῆ χιλιάδες ἀνθρώπους, ὅτι θὰ ἐμπνέῃ στὶς μυστικές, στὶς δύσκολες ὧρες της, τὴ νειότη τοῦ κόσμου, ὅτι θὰ χρησιμεύῃ ὡς παράδειγμα. Ὅτι, τέλος, θὰ εἶναι βοήθεια παντοτεινὴ καὶ μόνο ἡ ἀνάμνηση μιᾶς στιγμῆς, μιᾶς πράξης, τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πέρασε.

Ἔτσι ἀρχίζουν τὴ μαγεία τους οἱ θρύλοι. Ποὺ εἶναι δύναμη βαρύτερη ἀπ' τὴν Ἱστορία.

Ἔτσι ἔγινε στὶς μέρες μας μὲ τὸν ὡραιότερο θρύλο τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης ποὺ ἔζησε ἡ γενεά μας: Τὸ θρύλο ἑνὸς παιδιοῦ ποὺ ἀρχίζει τὴ ζωή του ὡς ἄσημος μουσικὸς ἀπὸ τὴν αἴθουσα ἑνὸς Ὠδείου μικρῆς εὐρωπαϊκῆς πρωτεύουσας, κατακτᾶ τὸν κόσμο καὶ ἀποθεώνεται, κι' ὕστερα ἐπιστρέφει σ' ἕνα μικρὸ κουτὶ τὴν τέφρα του ν' ἀποτεθῆ ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησε.

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶναι ὁ πρῶτος Ἕλληνας ποὺ ἔφερε τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα, στὸ προσκήνιο τοῦ παγκοσμίου καλλιτεχνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὁ πρῶτος, ἀπὸ τότε ποὺ ἀπελευθερώθηκε ἡ Ἑλλάδα. Ἂς μὴν τὸ ξεχνοῦμε αὐτό. Πρὶν ἀπὸ τὸν Μητρόπουλο ἡ Ἑλλάδα καλλιτεχνικὰ ἦταν μιὰ μικρὴ βαλκανικὴ χώρα μὲ γραφικότητα πολλή, ποὺ ζοῦσε τὴν ἐπαρχιακὴ ζωή της, ἀγνοούμενη ἀπὸ τοὺς πάντας. Οἱ συγγραφεῖς της καὶ οἱ καλλιτέχνες της μάθαιναν ἀπ' τὸ εὐρωπαϊκὸ ταχυδρομεῖο τὰ συμβαίνοντα στὸν ἔξω κόσμο, ἐλάχιστοι τολμοῦσαν καὶ νὰ ξεμυτίσουν ἔξω ἀπ' τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδας νὰ δοῦν τί γίνεται. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει κανεὶς δὲ φαντάσθηκε ποτέ, οὔτε τόλμησε νὰ ἐπιχειρήση τὸ μέγα ἅλμα: νὰ βγῆ στὸ μεγάλο στίβο τοῦ ἔξω κόσμου, νὰ διεκδικήση μιὰ θέση, νὰ παλέψη γι' αὐτό. Ἦτανε ὅλοι ἐμποτισμένοι ἀπ' τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἐπαρχιώτη, τοῦ ὑποαναπτύκτου, τοῦ χωρικοῦ.

Ὅ,τι ἔφερε ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδας τῆς Μελούνας, αὐτὸ τὸ τίναγμα τῶν φτερῶν, τὸ πήδημα μέσ' στὸ ὕψος καὶ μέσ' στὰ ὄνειρα, αὐτὴν τὴν πίστη στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν τόπο του, αὐτὴν τὴν ἀποστροφὴ στὸ μισοκακόμοιρο ὕφος — αὐτὸ περίπου ἦταν καὶ ὅ,τι ἔφερε ὁ Μητρόπουλος στὴν καλλιτεχνική μας ζωή. Ἄκουσε τὴ μυστικὴ φωνὴ ποὺ μιλοῦσε μέσα του, πίστεψε σ' αὐτὴ τὴ φωνὴ καὶ τὴν ἔκαμε πάθος ζωῆς. Οἱ πρῶτοι θρίαμβοί του στὴν Εὐρώπη, στὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν δυὸ πολέμων, ἔφταναν στ' αὐτιά μας σὰν ἐγερτήριο σάλπισμα. Εἴμαστε νέοι τότε, γεμᾶτοι μὲ ἐλπίδες παράφορες ὕστερα ἀπ' τὰ δεινὰ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ ξερριζωμοῦ τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ. Εἴχαμε ἀνάγκη νὰ πιστέψουμε στὶς ἀξίες τοῦ κατατρεγμένου ἔθνους μας, στὸν ἑαυτό μας, χρειαζόμαστε δυνάμεις ἠθικὲς σὲ μιὰ περίοδο δυστυχίας καὶ πανικοῦ. Καὶ αὐτὴ τὴ βοήθεια, μὲ τὸν τρόπο του, στὴν περιοχή του, μᾶς τὴν ἔδινε τότε ὁ Μητρόπουλος. Ἦταν ὁ πρῶτος τῆς Ἐξόδου τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδας ἔξω ἀπ' τὰ τείχη της. Τίτλος πού, τοῦτος ἐ-

δῶ ὁ τόπος θὰ τὸν θυμᾶται καὶ θὰ τὸν σέβεται ἐσαεί.

Τὸ ἄλλο παράδειγμα ποὺ μᾶς ἀφήνει ὁ Μητρόπουλος εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς ζωῆς του. Τόση ἐγκόσμια δόξα, τόσος θρίαμβος, ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχε ὡς ἕνα σημεῖο ξεστρατίσει ἀπὸ τὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς του: ἀπὸ τὴν τελειότητα ποὺ κυνηγοῦσε. Δὲν τὸν ξεστράτισε. Τὸ ἐναντίον: τὸν ἀποτράβηξε ὅσο ἦταν δυνατόν, ὡς τὴν τελευταία στιγμή, ἀπὸ τὶς ὑλικὲς χαρές, τὸν ἔκλεισε μέσα στοὺς τοίχους τοῦ σπουδαστηρίου του, τὸν ἔκαμε ἕναν ἀσκητὴ — εἶδος σπάνιο τοῦ καιροῦ μας. Μοῦ μένει ἀλησμόνητη ἡ εἰκόνα μιᾶς νύχτας στὴ Νέα Ὑόρκη. Ὁ Μητρόπουλος εἶχε ὁρίσει νὰ συναντηθοῦμε, μετὰ τὴ Συμφωνικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης ποὺ διηύθυνε, στὸ δωμάτιό του, στὸ ξενοδοχεῖο του. Στὴν καρδιὰ τῆς πάμφωτης μεγαλούπολης, φανταζόμουν αὐτὸ τὸ διαμέρισμα τοῦ διασήμου ἀρχιμουσικοῦ μέσα στὸ ὕφος τῆς λάμψης τῆς δόξας του. Βρῆκα ἕνα κελλὶ — ἢ σχεδὸν κελλί. Ἕνα ἁπλὸ σιδερένιο κρεβάτι, ἕνα μεγάλο πιάνο, ἕνας σταυρὸς στὸν τοῖχο, λίγο φῶς. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγαποῦσε τὰ βουνὰ καὶ τὸν Ἅγιο Φραγκίσκο τῆς Ἀσσίζης, καὶ ποὺ μόναζε ἐκεῖ μέσα μελετῶντας νυχτοήμερα, ζητῶντας ἀπ' τὸ σῶμα του, ἀπ' τὰ ὄργανά του, ἀπ' τὴ μνήμη του δυνάμεις ποὺ σπάνια ζητήθηκαν ἀπὸ ἄλλον ἄνθρωπο.

Καὶ ἡ τρίτη, ὕστατη νίκη τοῦ Μητροπούλου: τὸ ὅτι μέσα σ' ἕναν κόσμο φθόνου καὶ πάθους ὅπως εἶναι ὁ κόσμος τῶν ὁμοτέχνων, αὐτὸς ἔμεινε ἕνας ἄνθρωπος ἀγνός. Βοηθοῦσε ὅσο μποροῦσε, δὲν φθονοῦσε, δὲν ἤθελε νὰ βλάψῃ ποτέ. Καὶ κάτι περισσότερο: προσπαθοῦσε νὰ ἐξηγήση τὶς ἀδυναμίες τῶν ἄλλων, ἀκόμα καὶ ὅταν ἐστρέφονταν ἐναντίον του, καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὶς δικαιολογήση. Ἕνας διάσημος σήμερα νέος ἀρχιμουσικός, ἀνάστημα τοῦ Μητρόπουλου, πῆγε μιὰ μέρα καὶ τὸν βρῆκε. Τοῦ λέει:

«Ξέρετε, ἔχω τὴν ἀνάγκη τοῦ Κουσσεβίτσκυ γιὰ τὴ σταδιοδρομία μου (ὁ Κουσσεβίτσκυ, διηύθυνε τότε τὴ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Βοστώνης, δικτάτωρ μουσικὸς τῆς Νέας Ἀγγλίας). Καθὼς ξέρετε, ὁ Κουσσεβίτσκυ δὲ σᾶς συγχωρεῖ τὸ θρίαμβό σας στὴν ἕδρα του, χαίρεται ν' ἀκούῃ ἀνθρώπους νὰ τοῦ λένε ἐναντίον σας. Λοιπὸν ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τὸν Κουσσεβίτσκυ. Καὶ γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσω θὰ τοῦ λέω ἐναντίον σας, κ. Μητρόπουλε. Νὰ μὴ σᾶς πειράξῃ ἂν τὸ μάθετε».

«Δὲ θὰ μὲ πειράξῃ», εἶπε ὁ Μητρόπουλος καὶ χαμογέλασε μὲ ἐπιείκεια.

Αὐτὲς εἶναι οἱ πραγματικὲς διαστάσεις τοῦ Μητροπούλου.

Διαβάζω αὐτὲς τὶς μέρες στὶς περίφημες σελίδες τοῦ Alain «Propos sur l' Esthétique» τὶς ἀναλύσεις του γιὰ τὴ μουσική. «Πρέπει νὰ θυμόσαστε πάντα ὅτι ἡ μουσικὴ εἶναι μονάχα ἡ μουσική, ὅτι τελειώνει μέσ' στὸν ἑαυτό της, καὶ ὅτι ἀρκεῖται σ' αὐτό».

Ἔτσι εἶναι, αἰσθητικά, ἡ αὐτονομία κάθε τέχνης. Ἀλλὰ γιὰ μᾶς ὁ θρύλος τοῦ Μητροπούλου δὲ θὰ εἶναι πιὰ ἕνας θρύλος μόνο μουσικῆς. Θὰ εἶναι πολὺ περισσότερα. Καὶ αὐτὸ τὸ ζοῦσε ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐκεῖνο τὸ φθινοπωρινὸ ἡλιοβασίλεμα ποὺ φώτιζε τὶς κολῶνες τοῦ Παρθενῶνα καὶ τὸ κουτάκι μὲ τὴν τέφρα μπροστὰ στὶς κόγχες τοῦ ἀρχαίου ἀττικοῦ θεάτρου.

Καὶ τώρα μιὰ εἰσήγηση στὸν διαπρεπῆ Πρόεδρον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν: Μετὰ τὸ μνημόσυνο ποὺ ἔγινε γύρω στὴν τέφρα τοῦ Μητροπούλου, τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, θεματοφύλακας τοῦ θρύλου ποὺ ἀφήνει ὁ νεκρός, πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῆ γιὰ δυὸ πράγματα:

α) Γιὰ τὴν ὑπεύθυνη συγγραφὴ ἑνὸς χρονικοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐνδόξου βίου, μὲ τὴν παρεμβολὴ τῶν πολλῶν κειμένων - ἐπιστολῶν τοῦ Μητροπούλου, ποὺ σώζονται σὲ ἄξια χέρια καὶ ποὺ θὰ φωτίσουν τὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου.

β) Γιὰ τὴ θεμελίωση ἑνὸς Ταμείου Ὑποτροφιῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου. Ὁ κ. Κυριακίδης μὲ τὸ κῦρος του δὲ θὰ δυσκολευθῆ νὰ βρῆ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ τοῦ Ταμείου. Καὶ οἱ φίλοι τῆς μνήμης τοῦ Μητροπούλου θὰ βοηθήσουν. Ἕνα παιδὶ νὰ σπουδάζῃ κάθε δυὸ - τρία χρόνια στὰ μεγάλα μουσικὰ κέντρα τοῦ κόσμου μὲ ἔξοδα αὐτοῦ τοῦ Ταμείου. Καὶ νὰ θυμᾶται τὸν πρόγονο.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

«Τὸ Βῆμα», 20 Δεκεμβρίου 1960.

Νέα Εστία
-1 IAN. 1961

From JAN 11 1961
TELEGRAPH
New York, N. Y.

* Sight and Sound *

Stick to Music, Mr. Bernstein

Getting to Look Like Danny Kaye

by **Leo Mishkin**

This may be only an optical illusion, but more and more, of late, watching Leonard Bernstein conduct the New York Philharmonic Orchestra on TV, I have the distinct impression that I'm seeing Danny Kaye. With all due respect to Mr. Bernstein's musicianship, with all appropriate regard for his own deep feelings for the great masters, and the sense of conviction he brings to communicating these feelings to his own audience —whether at the Young People's Concerts, or in the regular recitals, or in his lectures on the development of the fugue, the construction of a symphony, or the history of musical comedy—Mr. Bernstein's exuberance on the podium is beginning to take on the outlines of caricature, rather than character, a pattern of physical energy and enthusiasm that focuses more attention on what he's doing, and how he is behaving, than it does on the music he is bringing forth from the 80-odd men seated in front of him. Conducting a great symphony orchestra is not precisely a field that requires more bounce to the ounce.

▼

Next time Mr. Bernstein shows up on the air, take a good look and you'll see what I mean. Watch him jiggling up and down in rhythm to the beat of the music; note how he throws his head back and closes his eyes, shaking that wild mop of hair as he does so; observe the grandiloquent wave of an arm, the eloquent shrug of his well-tailored shoulder, the sudden fierce stabbing of a finger at oboe or clarinet to signal the introduction of a new theme. If that isn't Danny Kaye up there, with those expressive hands and that swaying body, my name is Dimitri Mitropoulos.

▼

The gyrations and calisthenics performed by Mr. Bernstein up on that podium would not be so important in themselves ..if they did not bear on a matter of much greater significance —a matter, indeed, very close to the heart of Mr. Bernstein himself. Nothing less than a true appreciation of great music, performed by a great orchestra, and made available to an audience of millions who have had all too seldom an opportunity to hear such music before. Nobody will deny that the appearances of Mr. Bernstein with the Philharmonic, and his lectures on "Omnibus," have made him the foremost exponent now extant of serious classical music, of contemporary modern music, and even of jazz. He has, in a word, made music itself intelligible and understandable to whole sections of the population who seldom, if ever, expressed any real interest in the subject up to his time.

▼

That, however, was the old Leonard Bernstein, first coming on the air with his crystal clear voice and illuminating talks on Beethoven and Brahms, Aaron Copland and Stravinsky, the development of American musical comedy, and what is jazz? More recently, however, these talks have been subordinated to the Bernstein performance as a conductor; instead of being enlightened as to the nature of the music being played at the moment, we find ourselves watching the conductor hopping up and down, wheeling and turning and waving his arms—with the not too faint hope, sadly enough, that maybe we'll even see him fall completely off the podium and wreck the whole performance. I submit the cause of music itself suffers more than somewhat thereby, while the cause of Leonard Bernstein as an acrobat is advanced.

▼

This whole business, in fact, brings me back to a theme touched upon several times before in this space. Is concert music something suited for television in the first place? Is it not a fact that watching a musician—any musician—during a performance of a symphony, an overtrue, any kind of orchestration, tends to detract a good deal from hearing the music itself? Music is something designed for an auditory sense, and when this auditory sense is supplemented by something visual, one or the other has to suffer. Listening to a sweet, high note of a flute soar out in a passage of eloquence and beauty is one thing. Watching the flutist puff out his cheeks and twiddle his fingers to make those notes come clear and true is a distraction from the very beauty he is creating. Dedicated concert-goers will frequently be found at Carnegie Hall sitting with their eyes closed as the sound pours out from the stage and envelops them. They are not, it must be noted, always sleeping.

▼

I bow to no one in my own admiration and esteem for Mr. Bernstein as a musician, as the leader of the New York Philharmonic as one of the foremost teachers and lecturers on music we have in the field today. But it does seem that a little more attention to the music itself, and rather fewer pirouettes, whirls, entrechats and arabesques in front of the TV cameras, might be in order. When we have Leonard Bernstein and the New York Philharmonic on the air, we want music. Not Danny Kaye.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 30 — ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1961 — ΔΡΧ. 2

ΛΟΓΟΘΕΤΙΔΗΣ - ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ - ΑΒΔΗΣ

ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΠΕΝΘΗ ΤΟΥ 1960

Η ἑλληνική τέχνη ἐθρήνησε ἐφέτος πολλούς ἄξιους ἐργάτες της. Κι' ἀνάμεσά τους τρεῖς ξεχωριστούς: Τὸν διάσημο μαέστρο Δημήτρη Μητρόπουλο, τὸν μεγάλο ἠθοποιὸ Βασίλη Λογοθετίδη καὶ τὸν ἀπολαυστικὸ κωμικὸ Ἀπόστολο Ἀβδῆ.

Ἀθηναῖος ὁ πρῶτος, Κωνσταντινουπολίτης ὁ δεύτερος, Πατρινὸς ὁ τρίτος. Καὶ οἱ τρεῖς πέθαναν πρόωρα, σὲ ἡλικίες ποὺ μποροῦσαν νὰ προσφέρουν ἀκόμη πάρα πολλὰ στὴν τέχνη καὶ στοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Μητρόπουλος κι' ὁ Λογοθέτίδης, παρ' ὅλο ποὺ ἀκολούθησαν ξεχωριστοὺς δρόμους, εἶχαν κι' οἱ δυὸ τὰ ἴδια παιδικὰ ὄνειρα. Καὶ οἱ δυὸ ὠνειρεύονταν νὰ γίνουν κληρικοί. Ἴσως γιατί, τὴν ἐποχὴ τῶν παιδικῶν τους χρόνων, τὸ θρησκευτικὸ αἴσθημα ἦταν βαθύτατο, ἴσως γιατὶ οἱ ἱερωμένοι, μὲ τὶς λαμπρὲς στολὲς ποὺ φοροῦν στὶς ἀκολουθίες καὶ τὶς τελετές, τοὺς θάμπωναν, ἴσως καὶ γιατὶ εἶχαν καὶ οἱ δυὸ θείους δεσποτάδες.

Ἀλλὰ πολὺ νωρίς, ἡ θεία φωτιὰ τοῦ ταλέντου, ποὺ ἔκαιγε μέσα τους, τοὺς ἔδειξε τὸν σωστὸ δρόμο, ποὺ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουν.

Ὁ Μητρόπουλος, γράφτηκε στὸ Ὠδεῖο κι' εἶχε τὴν τύχη, στὰ πρόσωπα εὐγενικῶν κυριῶν, ποὺ διεῖδαν τὸ ταλέντο του, νὰ βρῇ τὴν ἀπαραίτητη βοήθεια καὶ προστασία. Ὁ Λογοθετίδης ρίχτηκε μόνος στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν καλλιτε-

Ὁ Βασίλης Λογοθετίδης

χνικὴ ἐπικράτηση. Καὶ οἱ δυὸ δὲν ἄργησαν νὰ ἀναδειχθοῦν θριαμβευταί.

Καὶ οἱ δυό, προσεβλήθησαν ἀπὸ παθήσεις, ποὺ προεδίκαζαν τὸ πρώϊμο τέλος τους. Καὶ οἱ δυό, ὅμως, δὲν τὰ ἔβαζαν κάτω. Ἐννοοῦσαν νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πεθάνουν στὶς ἐπάλξεις τῆς τέχνης. Καὶ τοὺς δυὸ ἦρθε ὁ θάνατος νὰ τοὺς χτυπήσῃ ἐνῶ ἑτοιμάζονταν γιὰ καινούργιες καλλιτεχνικὲς ἐμφανίσεις. Τὸν Μητρόπουλο, ἐνῶ διηύθυνε δοκιμὴ ὀρχήστρας καὶ τὸν Λογοθετίδη τὴν ὥρα ποὺ ἑτοιμαζόταν νὰ πάῃ στὸ θέατρο.

Ὁ Ἀβδῆς ἄργησε νὰ δρῇ τὸν δρόμο του. Μικρὸς ὅταν ἦταν γοητευόταν ἀπὸ τὴ γαλάζια στολὴ καὶ τὸ σπαθάκι μὲ τὴν φιλντισένια λαβὴ τοῦ ναυτικοῦ δόκιμου. Ἀλλωστε στὸν Πειραιᾶ μεγάλωσε καὶ, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ κλίμα τῆς πόλεως ποὺ τότε εἶχε ἀρχίσει ν' ἀναπτύσσεται, ὠνειρεύόταν μεγάλα ταξίδια, πάλη μὲ τὰ κύματα, πολεμικοὺς θριάμβους στὴ θάλασσα. Ὅλα αὐτὰ τὰ συνεδύαζε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀξιωματι-

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος

κοῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Κι' ὅταν ἔβγαλε τὸ γυμνάσιο ἔδωσε ἐξετάσεις καὶ μπῆκε στὴ Σχολὴ Ναυτικῶν Δοκίμων. Ἀλλὰ ἡ κλεισούρα στὴ σχολὴ ἦταν πολὺ βαρειὰ γιὰ τὸ ἀνυπότακτο πνεῦμα του —ὅσο βαρειὰ θὰ φάνηκε καί... ἡ καλογερικὴ γιὰ τὸν Λογοθετίδη καὶ τὸν Μητρόπουλο— καὶ τὰ παράτησε. Ἦταν, καθὼς διηγόταν ὁ ἴδιος, στὴν ἴδια τάξη μὲ τὸν Βασιλέα Παῦλο. Ἀλλὰ ἂν δὲν ἔγινε ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, πάντως... φόρεσε πλάκα τὰ γαλόνια: ἔγινε λοχίας τοῦ πεζικοῦ καὶ ὑπηρέτησε στὸ Φρουραρχεῖο Σμύρνης. Ὁ ἴδιος διηγόταν μὲ καμάρι ὅτι ἦταν ὁ τελευταῖος ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὴ Σμύρνη κατὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφή.

From JAN 27 1961
TELEGRAPH
New York, N. Y.

Concert to Benefit Mitropoulos Plan

The world of music will pay tribute to the artistry and memory of the late Dimitri Mitropoulos in a concert to be held at Carnegie Hall on the evening of March 5, 1961.

Musicians and vocalists will join in donating their performances to the memory of Mitropoulos, who was co-founder of the Musicians Aid Society, Inc., which will benefit from the concert.

Van Cliburn, Mishel Piastro, Renata Tebaldi, Eleanor Steber, Mignon Dunn and Barry Morell will perform.

The Musicians Aid Society was founded only a few short months before Mitropoulos' untimely death on November 2, 1960. The society's long term plan is to provide for aged or retired musicians. One of the goals is the building of a retirement home for musicians to be named after Mitropoulos.

From JAN 27 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

Concert to Honor Mitropoulos

A concert in memory of Dimitri Mitropoulos, the noted conductor who died last November, will be held in Carnegie Hall on Sunday night, March 5, for the benefit of the Musicians Aid Society, Inc., of which he was a co-founder.

The artists announced to appear with the Symphony of the Air under the direction of Fausto Cleva and another conductor include Van Cliburn, pianist; Mishel Piastro, violinist; Renata Tebaldi and Eleanor Steber, sopranos; Mignon Dunn, mezzo-soprano, and Barry Morell, tenor. Brief speeches will be made by Archbishop Iakovos, Primate of the Greek Orthodox Church of North and South America, Senator Jacob K. Javits, David M. Keiser, Leonard Bernstein, Rudolf Bing and Stanley Adams.

The aim of the Musicians' Aid Society, which was founded last year, is to provide care and comfort for aged or retired musicians. One of its goals is a building for retired musicians to be named after Mr. Mitropoulos.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Κυριακὴ 29 Ἰανουαρίου 19

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΘΑ ΔΟΘΗ ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΕΙΣ ΚΑΡΝΕΓΚΙ ΧΩΛΛ

Θὰ συμμετάσχουν ὁ Βὰν Κλάϊμπερν = ἡ Τεμπάλντι καὶ ἡ Στῆμπερ =

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 28 Ἰανουαρίου. Ἰδιαιτέρα ὑπηρεσία. — Ἡ ἀμερικανικὴ ἑταιρεία «βοηθείας μουσικῶν» διοργανώνει τὴν 5ην Μαρτίου εἰδικὴν συναυλίαν διὰ νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην τοῦ Δημητρίου Μητροπούλου. Ἡ συναυλία θὰ δοθῇ εἰς τὴν φημισμένην αἴθουσαν «Κάρνεγκι Χώλλ» μὲ συμμετοχὴν διασήμων μουσικῶν καὶ καλλιτέχνων, ὡς εἶναι ὁ πιανίστας Βὰν Κλάϊμπερν καὶ τὰ μέλη τῆς Μετροπόλιταν Ὄπερα τῆς Νέας Ὑόρκης Ρενάτα Τεμπάλντι, Ἔλινορ Στῆμπερ, Μινιὸν Ντάν, Μπάρι Μορρὲλ κλπ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὡς ἄνω, τιμητικῆς ἐπιμνημοσύνου ἑορτῆς, θὰ ὁμιλήσουν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, ὁ Διεύθυντὴς τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης κ. Λέοναρντ Μπερνστάϊν, ὁ Διευθυντὴς τῆς Μετροπόλιταν Ὄπερα κ. Ρούντολφ Μπίνγκ, ὁ γερουσιαστὴς κ. Τζέϊκομπ Τζέβιτς καὶ ἄλλοι καλλιτέχναι, διανοούμενοι, καὶ πολιτικοί.

Ἡ ἑταιρεία βοηθείας μουσικῶν ἀπεφάσισεν ἐπίσης νὰ ἀνεγείρῃ γηροκομεῖον διὰ παρήλικας μουσικούς, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δοθῇ τὸ ὄνομα «Ἵδρυμα Δημητρίου Μητροπούλου».

Ὁ ἐκλιπὼν Ἕλλην ἀρχιμουσικὸς ἦτο εἷς ἐκ τῶν ἱδρυτῶν καὶ ἐνθουσιώδης ὑποστηρικτὴς τῆς ἐν λόγω Ἑταιρείας.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη 31 Ἰανουαρίου 1961

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη ἔρχεται ἡ πληροφορία. Τὴν παίρνουμε ἀπ' τὶς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων. Σύμφωνα μὲ τὶς εἰδήσεις αὐτές, ἡ Ἀμερικανικὴ Ἑταιρεία «Βοηθείας Μουσικῶν»—πού ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ ἱδρυτικά της μέλη καὶ ἐνθουσιώδης ὑποστηρικτής της—ἀπεφάσισε νὰ ἀνεγείρῃ ἕνα Γηροκομεῖο γιὰ τοὺς ἀπομάχους μουσικούς. Τὸ Γηροκομεῖο αὐτὸ θὰ ὀνομασθῇ «Ἵδρυμα Δημητρίου Μητροπούλου».

Σύμφωνα πάντα μὲ τὶς ἴδιες εἰδήσεις ἡ Ἑταιρεία «Βοηθείας Μουσικῶν» τῆς Ἀμερικῆς διοργανώνει στὶς 5 Μαρτίου εἰδικὴ συναυλία γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴ μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Ἡ συναυλία θὰ δοθῇ στὴν αἴθουσα τοῦ Κάρνεγκι Χώλλ καὶ θὰ συμμετάσχουν σ' αὐτὴ διάσημοι μουσικοὶ καὶ καλλιτέχνες: ὁ πιανίστας Βὰν Κλίμπερν, τὰ μέλη τῆς Μετροπόλιταν Ὄπερα τῆς Νέας Ὑόρκης Ρενάτα Τεμπάλντι, Ἔλινορ Στῆμπερ, Μίνιον Ντάν, Μπάρι Μόρρελ. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τιμητικῆς ἐπιμνημόσυνης τελετῆς θὰ μιλήσουν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ὁ διευθυντὴς τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης Λέοναρντ Μπερνστάϊν, ὁ διευθυντὴς τῆς «Μετροπόλιταν Ὄπερας», Ροὺντολφ Μπὶνγκ, ὁ γερουσιαστὴς Τζέβις καὶ ἄλλοι.

Αὐτὴ εἶναι ἡ εἴδηση ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη. Μᾶς θυμίζει ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐδῶ ἀκόμα ἕνα χρέος στὴ μνήμη τοῦ Μητροπούλου ποὺ πρέπει νὰ ἐκπληρωθῇ. Ἂν δὲν γίνῃ τώρα ὅ,τι πρέπει νὰ γίνῃ, καὶ περάσουν μερικοὶ ἀκόμα μῆνες, θὰ εἶναι δύσκολο. Ἡ ταραγμένη ἐποχὴ μας, μέσα στὶς ἀλλαγὲς ποὺ φέρε, ἔκαμε καὶ τοῦτο: Ἔβγαλε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ συνήθη μέτρα τοῦ χρόνου, ἄλλαξε τὶς διαστάσεις. Ὅ,τι εἶναι σύγχρονο καὶ ἐπίκαιρο γίνεται πολὺ πιὸ γρήγορα παρελθὸν ἀπ' ὅ,τι γινόταν προηγουμένως. Συνηθίζουμε νὰ θυμόμαστε λιγώτερο. Καί, φυσικά, νὰ ξεχνοῦμε πιὸ γρήγορα.

Οἱ Ἀμερικανοί, πρακτικοὶ ἄνθρωποι, ξέρουν ὅτι ἡ μνήμη κάποιου προσώπου μπορεῖ νὰ συντηρηθῇ μονάχα ὅταν συνδεθῇ μ' ἕνα ἔργο πρακτικό, διαρκείας, πού νά εἶναι στό στόμα τῶν ζώντων. Θέλοντας, λοιπόν, νὰ τιμήσουν τὸν Μητρόπουλο καὶ νὰ τὸν θυμοῦνται ἔκαμαν ἕνα ἵδρυμα μέ τ' ὄνομά του, ἕνα Γηροκομεῖο ἀπομάχων μουσικῶν, τό «Ἵδρυμα Δημητρίου Μητροπούλου». Ἐμεῖς, ἀντιθέτως, ἐπήραμε τό κουτί μέ τήν τέφρα τοῦ ἀνθρώπου, τό βάλαμε σέ μιά αἴθουσα τοῦ παμπάλαιου κτιρίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, καί τό δείχνουμε στούς περαστικούς ξένους μουσικούς πού θέλουν νά ἐκδηλώσουν τό σεβασμό τους στή μνήμη τοῦ Μητρόπουλου.

Εἶναι φανερό ὅτι αὐτό δέν εἶναι ὅ,τι χρειάζεται. Μάλιστα ὑπάρχει κίνδυνος νά μπῇ μέσα στίς καθημερινές συνήθειες τῆς ζωῆς τοῦ κτιρίου αὐτό τό κουτί μέ τήν τέφρα. Καί τότε ἀναπόφευκτη θά εἶναι καί μιά κάποια ἀσέβεια Γ.' αὐτό θά πρέπει νά σκεφθοῦν ἐγκαίρως οἱ ἁρμόδιοι τί πρέπει νά γίνῃ μέ τήν τεφροδόχο.

❁

Ἐπίσης οἱ ἁρμόδιοι, καί πρωτίστως τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν θά πρέπει, νομίζω, τώρα πού εἶναι καιρός, νά κάμουν κάτι στερεώτερο γιά τή μνήμη τοῦ Μητροπούλου. Αὐτές ἐδῶ οἱ στῆλες εἶχαν ὑποδείξει πρίν ἀπό μερικές ἑβδομάδες ὅτι τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν θά μποροῦσε νά ἀναλάβῃ τήν πρωτοβουλία γιά δύο πράγματα: α) γιά τήν ὑπεύθυνη συγγραφή ἑνός χρονικοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐνδόξου βίου, μέ τήν παρεμβολή τῶν πολλῶν κειμένων-ἐπιστολῶν τοῦ Μητρόπουλου, πού σώζονται στήν Ἑλλάδα σέ ἄξια χέρια καί πού θά φωτίσουν τήν πορεία τοῦ ἀνθρώπου· β) γιά τή θεμελίωση ἑνός Ταμείου Ὑποτροφιῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου: Ἕνα παιδί νά σπουδάζῃ κάθε δυό - τρία χρόνια στά μεγάλα μουσικά κέντρα τοῦ Κόσμου μέ ἐπιχορήγηση αὐτοῦ τοῦ Ταμείου. Καί νά θυμᾶται τόν πρόγονο.

Ὁ φίλος κ. Ἀριστείδης Κυριακίδης, Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, εἶχε τήν καλωσύνη νά μοῦ στείλη ἕνα μεγάλο γράμμα ὅπου ἐξέθετε τίς ἀπόψεις του, πρακτικές καί νομικές, γιά τίς προτάσεις πού εἶχα κάμει. Ὡς πρός τή συγγραφή τοῦ χρονικοῦ πού ἔλεγα, ὁ κ. Κυριακίδης εἶναι σύμφωνος ὅτι μπορεῖ νά γίνῃ αὐτό ἐδῶ, ἀλλά νομίζει ὅτι θά χρειασθῇ καί ἡ συγκατάθεση καί συμπαράσταση τοῦ Ἀμερικανοῦ κληρονόμου τοῦ Μητρόπουλου, τοῦ κ. Τζαίημς Ντίξον. Φαντάζομαι ὡς ἑξῆς τή συγγραφή τοῦ Χρονικοῦ αὐτοῦ πού ἡ Ἐκδοσή του μπορεῖ νά γίνῃ χωρίς τή συγκατάθεση τοῦ Ἀμερικανοῦ κληρονόμου:

Ὑπάρχουν ἐδῶ πολλές ἐπιστολές πολύτιμες τοῦ Μητρόπουλου, ἑκατοντάδες, πού καλύπτουν μεγάλη περίοδο τῆς ζωῆς του καί πού ἔχουν σέ πολλές περιπτώσεις χαρακτῆρα ἐξομολογητικό καί ἀποκαλυπτικό. Ὁ μεγάλος μαέστρος ἐκθέτει μέσα ἐκεῖ τίς σκέψεις του γιά θέματα μουσικῆς, τά προβλήματα πού ἔχει, τίς ἰδέες πού ἔχει, τίς ἀγωνίες του καί τούς πολεμίους του, τά ὄνειρά του, τή χαρά του καί τή λύπη του. Ἡ συστηματική παρουσίαση αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν, κατάλληλα ὑπομνηματισμένων, μέ τίς ἐξηγήσεις πού χρειάζεται ὁ ἀναγνώστης γιά νά καταλάβῃ σωστά καί νά ἐκτιμήσῃ ὅσα λέγονται στίς ἐπιστολές, θά συνθέσῃ ἕνα εἶδος βιογραφίας. Αὐτές οἱ βιογραφίες πού προβάλλουν τόν ἄνθρωπο μέσα ἀπό τά ἴδια του τά κείμενα, εἶναι πολυτιμότερες ἀπό τούς «μυθοποιημένους βίους» τοῦ παλιοῦ καιροῦ πού ξέραμε.

Γιά μιά τέτοια ἔκδοση δέν νομίζω —ὅπως ἐσημείωσα καί πιό πάνω— ὅτι χρειάζεται ἡ συναίνεση τοῦ Ἀμερικανοῦ πληρονόμου. Ἀλλά καί ἂν χρειαζόταν, δέ θά ὑπῆρχε, πιστεύω, ἀντίρρηση, ἀπό μέρους του. Τώρα ἡ δεύτερη πρόταση: Τῆς Ἱδρύσεως στό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἑνός Ταμείου Ὑποτροφιῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου. Ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου ἀμφιβάλλει «ἂν ἡ πραγματοποίηση τῆς συστάσεως αὐτοῦ τοῦ Ταμείου περιλαμβάνεται μέσα στίς δυνατότητές μας ἐδῶ στήν Ἑλλάδα». Ὁ κ. Κυριακίδης φοβᾶται ὅτι μόνο μέ ἑλληνικές εἰσφορές δέ θά συγκεντρωθῇ τό ποσόν πού χρειάζεται γιά τή σύσταση καί τή λειτουργία τοῦ Ταμείου. Νομίζει ὅτι καί ἐδῶ χρειάζεται συμπαράσταση φίλων καί Ὀργανισμῶν Ἀμερικανικῶν.

Ἂς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ φίλος ἐπιστολογράφος νά ἔχω καί ἐδῶ αὐτιρρήσεις. Δέ σκέφθηκα τή σύσταση «Ἱδρύματος» Ὑποτροφιῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου. Ἀλλά, ἁπλᾶ, τήν Ἵδρυση ἑνός «Ταμείου Ὑποτροφιῶν» στό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, τό ἄνοιγμα ἑνός λογαριασμοῦ. Ἔσοδα αὐτοῦ τοῦ λογαριασμοῦ θά εἶναι ἐφάπαξ ἐπιχορηγήσεις πού θά ἐπιδιώξῃ νά λάβῃ τό Ὠδεῖον ἀπ' τό Κράτος καί ἀπό τά μεγάλα τραπεζιτικά ἱδρύματα τοῦ τόπου. Οἱ προσφορές ἰδιωτῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου. Τά ἔσοδα μουσικῶν ἐμφανίσεων, συναυλιῶν ἢ ἄλλων, πού θά μποροῦσε νά ὀργανώνῃ μιά φορά τό χρόνο τό Ὠδεῖο. Οἱ δωρεές πού μπορεῖ νά γίνουν.

Ἐπειδή ὁ κ. Ἀρ. Κυριακίδης ἐπικαλεῖται στό γράμμα του τήν παλαιά ἰδιότητα τοῦ γράφοντος ὡς τραπεζιτικοῦ ὑπαλλήλου, τόν πληροφορῶ ὅτι καί μέ τήν ἰδιότητα αὐτή μελέτησα τό ζήτημα. Καί βρίσκω πραγματοποιήσιμη τήν πρόταση. Οἱ τόκοι τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ τοῦ Ταμείου νομίζω ὅτι θά ἐπαρκοῦν συντόμως γιά νά σπουδάζῃ ἕνα παιδί ἕνα - δυό χρόνια στά μεγάλα μουσικά κέντρα τοῦ Κόσμου.

Αὐτονόητο ὅτι καί τό Ταμεῖο τοῦτο δέ θά ἔχη τίποτα νά κάνη μέ τούς Ἀμερικανούς. Θά εἶναι μιά καθαρά ἑλληνική πράξη στή μνήμη τοῦ ἀνθρώπου πού τίμησε τό ἑλληνικό ὄνομα σέ κλίμακα παγκόσμια.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Πέμπτη 26 Ἰαν

Ὁ Β. Μαλκουτσίνσκυ
εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν

Ὁ διάσημος Πολωνὸς πιανίστας Β. Μαλκουτσίνσκυ, πρό τῆς ἀναχωρήσεώς του, ἐπεσκέφθη τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν καί ὑπεκλίθη πρό τῆς σποδοῦ τοῦ Δ. Μητροπούλου καταθέσας μικράν ἀνθοδέσμην ἀπό μενεξέδες. Ἐπί τῆς τεφροδόχου κάλπης τοῦ Δ. Μητροπούλου, ἀφ' ὅτου ἐναπετέθη εἰς τό Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ἔχουν κατατεθῇ στέφανοι καί ἐκ μέρους τῶν Φιλαρμονικῶν Ὀρχηστρῶν Νέας Ὑόρκης καί Μιννεαπόλεως, τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ὀρχήστρας τοῦ Λονδίνου κ. Α. Ντο-

The Saturday Review

MUSIC TO MY EARS

Vale, Mitropoulos—Simionato's Orfeo—NHK

THE circumstances in which the late Dimitri Mitropoulos fulfilled his own "Appointment in Samarra" decreed that it should be during a rehearsal at La Scala, Milan; but it could as well have been the Vienna State Opera, or the Metropolitan in New York, or Carnegie Hall. Inactivity was abhorrent to him, and it seems as much a certainty as anything can be (when the person involved can no longer bear testimony) that he preferred to go on working as long as he could rather than prolong his life by not working as much as he did.

Most conductors are remembered longest by the audiences for whom they performed and the orchestras with which they worked, but it is fair to say that Mitropoulos will be mourned most by the living composers whose works he played when others couldn't, or wouldn't. I am not thinking so much of persons like Darius Milhaud, whose frightfully difficult "Cristophe Colomb" had its only American hearing to date from the Philharmonic under Mitropoulos in 1952, shortly before he had his first heart attack. I am thinking, rather, of a host of young, obscure musicians to whose interests he gave as much care and consideration as he did to those of the big names of our time.

In an occupation where the phenomenal is the norm and the impossible is taken for granted, Mitropoulos's musical mentality was a thing of awe to the most seasoned collaborator. His ability to conduct the most complicated score from memory stirred much curiosity as to his "secret." (A concert production of Strauss's "Elektra" in which the musicless soloists relied on a scoreless conductor was but an instance.) He usually passed it off with a smile and some mumbled words about it being "not so difficult," but the root fact that it was mathematical was confirmed on an occasion when I looked over the score of a new Shostakovitch symphony on which he was working. Each movement was subdivided into its component elements in such a manner as 7 + 4 + 7 + 3. In other words, as a building, even the most imaginative and esthetically satisfying, is built up of foundation, floors, and superstructure of finite numbers of inches and feet, so Mitropoulos perceived the arrangement of the most complicated piece of music in mathematical integers, so many bars occurring in so many sequences.

How it affected his co-workers was clarified for me once when a well-known pianist was relating his experience in performing the Khachaturian piano concerto with him when it was new. During a pause, he was discussing some detail of the intrumentation with the concert master, who said: "Too bad—the only score is being used in the broadcasting booth." Replied the soloist: "Let's ask Dimitri. He has another one" (tapping his forehead) "up here."

Withal, his relationship with an orchestra was more that of co-worker than dictator, autocrat, or even limited monarch. On one occasion when one of his performances of a large choral work had been adversely reviewed, a chance meeting resulted in a discussion of one section, involving an instrumental soloist. "Why did you let him do it that way?" I asked. "After all, it's your performance, and you have to bear the responsibility." Mitropoulos answered: "I didn't want to hurt his feelings."

Perhaps, in the aggregate, Mitropoulos was not meant to be conductor of the leading orchestra in the most prominent city in this country, for such consideration may go against the interests of the end product itself. But it made for a working relationship which, very likely, returned dividends in other situations and under other conditions, when good will, cooperation, an effort above and beyond even the extraordinary were required.

So far as his effect on the listener was concerned, I can answer only for myself. In the concert hall his great talent was for making complicated music simple, for he often tended to make simple music overinvolved. As an opera conductor, he brought to the Metropolitan the most valuable thing a repertory theatre can have—energy, excitement, a sense of personal involvement which rejected routine as pure faith rejects disbelief. Much more could be written about Mitropoulos, but it is sufficient for now to say that he was a musical man in whom the qualities of musician and man were completely intertwined.

• • •

Dimitri Mitropoulos—"The qualities of musician and man were completely intertwined."

3-2-61

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ»

ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Κύριε Διευθυντά,

Στὰς δύο τοῦ περασμένου Νοεμβρίου ἡ Ἑλλάς, καὶ μαζί της ὅλος ὁ κόσμος, ἐθρήνησε τὴν ἀπώλεια τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Τὸ χρέος ὅλων μας ἀπέναντί του δὲν νομίζω ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξοφληθῇ μόνο μὲ τὴν πανελλήνια συμμετοχὴ στὸ παγκόσμιο πένθος, στὰ ἄρθρα καὶ τὶς νεκρολογίες τῶν ἐφημερίδων καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῶν πνευματικῶν καὶ μουσικῶν ἱδρυμάτων καὶ λοιπῶν ὀργανώσεων τῆς χώρας. Πέρα ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἐπιβάλλεται τὸ ταχύτερο νὰ ἀνεγερθῇ σὲ κατάλληλο σημεῖο τῶν Ἀθηνῶν ὁ ἀνδριὰς (καὶ ὄχι ἁπλῶς μιὰ προτομὴ) τοῦ ἐξόχου ἀρχιμουσικοῦ, σὰν μία ἐλαχίστη ὀφειλομένη τιμὴ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ μεγάλο τέκνο της, ποὺ ἀποτελοῦσε μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες σύγχρονες δόξες της μὲ παγκόσμια προβολή. Καὶ ὁ ἀνδριὰς αὐτὸς νὰ στηθῇ σὲ καίριο σημεῖο τῆς πρωτευούσης, ἔτσι ποὺ νὰ μᾶς δίνῃ τὴν ψευδαίσθηση ὅτι ὁ Μητρόπουλος ζῇ καὶ βρίσκεται πάντα ἀνάμεσά μας καὶ ἀκόμα νὰ θυμίζῃ ἀέναα σὲ ὅλους μας τὴν ἐκπληκτική του μουσικὴ ἰδιοφυΐα καὶ τὸ θριαμβευτικὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ καὶ παγκόσμια μουσικὴ ζωή.

Ὅταν τριγυρίζουμε τὶς ξένες πολιτεῖες, κάθε τόσο συναντοῦμε τὰ μνημεῖα, τοὺς ἀνδριάντες καὶ τὶς προτομὲς τῶν φυσιογνωμιῶν ποὺ ἐτίμησαν μὲ τὸ πνεῦμα τους καὶ τὴν τέχνη τὴν χώρα τους. Στὴ Βιέννη, στὴν Ὄπερα, στοὺς δρόμους, στὰ τάσκα, παντοῦ, θὰ συναντήσετε τοὺς ἀνδριάντες τοῦ Μότσαρτ, τοῦ Χάϋδν, τοῦ Σοῦμπερτ, τῶν Στράους κλπ. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ Σάλτσμπουργκ καὶ στὶς ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Αὐστρίας. Καί, φυσικά, δὲν εἶναι μόνον ἡ Αὐστρία ἀλλὰ ὅλες οἱ εὐρωπαϊκὲς χῶρες ποὺ ἔτυχε νὰ γνωρίσουμε, οἱ ὁποῖες ξέρουν νὰ τιμοῦν τὰ ἄξια τέκνα τους. Στὸν τόπο μας ἐλάχιστα συνηθίσαμε νὰ τιμοῦμε τὶς προσωπικότητες ποὺ συνέβαλαν στὸν πολιτισμό μας.

Ἐπιβάλλεται καὶ ἐδῶ, τὸ γρηγορώτερο, τὸ κράτος, τὰ μουσικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἱδρύματα, οἱ ὀργανισμοί, οἱ πνευματικὲς ὀργανώσεις καὶ τὸ κοινὸ νὰ εἰσφέρουν γιὰ νὰ φιλοτεχνηθῇ ὁ ἀνδριάντας τοῦ Μητρόπουλου. Ἂς ἀναλάβῃ μιὰ ἁρμοδία Ὑπηρεσία, ἕνα μουσικὸ ἵδρυμα ἢ μιὰ ὑπεύθυνη ἐπιτροπὴ τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν συγκέντρωση τοῦ ἀπαιτουμένου ποσοῦ καὶ τὴν περαιτέρω φροντίδα γιὰ νὰ γίνῃ τὸ ἔργο. Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὁ Μητρόπουλος. Δημοσιογραφικὲς εἰδήσεις ἀπὸ τὸ Μιλάνο ἀνέφεραν ὅτι στὸ Μουσεῖο τῆς Σκάλας ἔγιναν στὶς 3 Ἰανουαρίου τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Μητρόπουλου ποὺ ἔφτιαξαν κιόλας οἱ Ἰταλοί. Ἂς μὴ ὑστερήσουμε ἐμεῖς σὲ ἀνάλογη ἐκδήλωση χρέους. Πέρα ὅμως κι' ἀπὸ τὸν ἄνδριάντα, ἀξίζει νὰ μελετηθῇ καὶ ἕνας κύκλος μουσικῶν ἐκδηλώσεων κάθε χρόνο γιὰ νὰ τιμᾶται, ὅπως γίνεται ἀλλοῦ, ἡ μνήμη τοῦ ἀλησμόνητου ἀρχιμουσικοῦ.

Μὲ τιμὴ
ΤΑΣΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
(Ἀριστοτέλους 135)

3/2/61

From FEB 16 1961
SUN-TIMES
Chicago, Ill.

ROBERT C. MARSH

Critic At-Large

BIRD IN THE HAND

Last week Leonard Bernstein received a vote of confidence such as few conductors ever are given in their professional lives. His contract as music director of the New York Philharmonic was extended for seven years, insuring him a decade with the orchestra.

Speaking for the Philharmonic's directors, David M. Keiser said he and his colleagues were "deeply grateful for the artistic leadership and the many other benefits brought by Bernstein since he has become music director. We are all confident that during the longer time to come the orchestra, under his leadership, will continue to expand and revitalize its activities in New York."

Bernstein Builds Audiences

WHEN BERNSTEIN accepted direction of the Philharmonic in 1958 he took his place in a line of conductors which contained such giants as Mahler, Mengelberg, Toscanini, Walter, Rodzinski, Stokowski and Mitropoulos. In musicianship he has yet to surpass any of these great figures, as New York critics delight in reminding us.

Yet the fact is that Bernstein is probably better known than any of these illustrious gentlemen with the possible exceptions of Toscanini and Stokowski. He is certainly a better showman than any of them, except Stokowski, and he plainly has them all beat as a salesman for music in the mass market.

LEONARD BERNSTEIN
Supersalesman

Under Bernstein a Philharmonic cencert is no longer a stuffy ritual, but rather — particularly the Thursday night series in which the music is discussed before presentation an exciting and communciative experience.

Other men excel Bernstein as orchestra-builders. His performances often lack both depth and subtlety. But no one around beats Bernstein as an audience-builder. Right now, I think this ability is a more valuable one for American music than skill in polishing nuances. I applaud the Philharmonic trustees for giving Bernstein a longer term.

We are never going to have American conductors of the top rank if we ge carried away by unrealistic standards and expect them to be in the Toscanini-Walter class by 45.

From FEB 13 1961
DAILY MIRROR
NEW YORK, N.Y.

Concert to Pay Tribute to Mitropoulos

The world of music pays an unprecedented tribute to the artistry and memory of the late Dimitri Mitropoulos in an extraordinary concert at Carnegie Hall March 5.

Great musicians and vocalists join in donating their performances to the memory of Mitropoulos, co-founder of the Musicians Aid Society, Inc., which benefits from the concert. On the program will be Van Cliburn, Mishel Piastro, Renata Tebaldi, Eleanor Steber, Mignon Dunn, Barry Morell, Ezio Flagello, and the Symphony of the Air, under the direction of Fausto Clava. In addition, brief commentaries on Metropoulos will be provided by His Eminence, Archbishop Iakovos, Sen. Jacob K, Javits, David M. Keiser, Leonard Bernstein, Rudolf Bing and Stanley Adams.

From FEB 13 1961
BILLBOARD
Cincinatti, Ohio

★★★ MODERATE SALES POTENTIAL

★★★ HINDEMITH: SONATA FOR OBOE AND PIANO (Gomberg, Oboe; Mitropoulos, Piano)
LOEFFLER: TWO RHAPSODIES FOR OBOE, VIOLA AND PIANO (Gomberg Oboe; Katims, Viola; Mitropoulos, Piano). Columbia ML 5603—As far as can be determined, neither of these interesting, offbeat chamber works have been previously recorded. Though a contemporary composer, the Hindemith style, here hews close to the classical chamber tradition. The combination of the two instrumentals is unique as scored here. The two short works by Loeffler have equal appeal with an added richness provided by the presence of the viola. The performers have substantial name value which can create attention for this package, if dealers chose to expose it.

From FEB 18 1961
TIMES
New York, N. Y.

Musicians' Home To Gain March 5 At Carnegie Hall

Mitropoulos Memorial Concert Will Further Plans for Project

Plans for the establishment of a home for aged musicians will be advanced through the Dimitri Mitropoulos Memorial Concert arranged for the evening of March 5 at Carnegie Hall.

The home is a project of the Musicians Aid Society, which Mr. Mitropoulos helped to found before his death last year. It will be named for him as a tribute by the musicians with whom he was associated as conductor.

Members of the women's committee for the benefit also have been active in making plans for dinner parties to be held in the Rendez-Vous of the Plaza before the concert. Among them are Mrs. Herbert T. Mundin, Mrs. Spyros Skouras and Mrs. Giovanni Buitoni, committee co-chairmen, and Mrs. Leonard Bernstein and Mrs. Isaac Stern, vice chairmen.

Committee members include Mrs. Lytle Hull, Mrs. Charles A. Wyman, Mrs. William C. Breed, Mrs. Franklin D. Roosevelt, Mrs. Rembert Wurlitzer, Mrs. Sophocles Zoullas, Mrs. Hugh J. Chisholm Jr., Mrs. Carl J. Schmid, Mrs. Nicholas Goulandris, Mrs. Helen Neocleus, Miss Jean Dalrymple and Mrs. George Vergottis.

Archbishop Iakovas of the Greek Archdiocese of South and North America is honorary chairman of the benefit. The program will include performances by Van Cliburn, Mishel Piastro, Renata Tebaldi, Eleanor Steber, Mignon Dunn, Barry Morrell, Ezio Flagello and the Symphony of the Air under the direction of Fausta Cleva.

Further information on the concert is available from Dr. Gregory S. Brooks, executive secretary and director of the Musicians Aid Society at 1697 Broadway.

BENEFIT AIDES: Plans are made for the Dimitri Mitropoulos Memorial Concert March 5 at Carnegie Hall. From the left: Mrs. Herbert T. Mundin, Mrs. Spyros Skouras and Mrs. Giovanni Buitoni. Meeting was at the Plaza, where arrangements also were completed for dinner parties in Rendez-Vous to precede benefit. The proceeds will go to the Musicians Aid Society for the society's home for aged musicians.

From FEB 9 1961
POST, Houston, Tex.

SHOW BUSINESS

Tough Year For Top Conductors

Conductors of two of New York's chief musical enterprises—the Philharmonic Orchestra and the Metropolitan Opera—have not had an easy time this season.

It started, of course, when **Dimitri Mitropoulos** died while rehearsing a concert for La Scala in Milan. He was to have conducted four weeks with the Philharmonic, a new production of "Turandot" at the Met as well as several reportory performances of "Simone Boccanega," 'Electra,'' and "Madama Butterfly."

Then **Karl Boehm,** who was also slated to direct the Philharmonic and the Met, developed a detached retina and had to return to Vienna, dropping all his U. S. engagements.

In turn, **Fritz Reiner** had to cancel his Philharmonic engagements because of heart trouble; **Leopold Stokowski,** the former Houston Symphony chief, gave up his Met chores after he broke his hip while romping with his children, and finally, Igor Markevitch was forced to cancel all his appearances with the Philharmonic during February . . .

From FEB 1 1961
VARIETY
New York, N. Y.

Mishaps Plague Longhair Chiefs

The 1960-'61 season has been tough on symphony-opera conductors, with both the N.Y. Philharmonic and the Met Opera confronted with a drastic substitution problem. It started, of course, when Dimitri Mitropoulos died while rehearsing a concert for La Scala in Milan. He was to have conducted four weeks with the Philharmonic, a new production of "Turandot" at the Met as well as several repertory performances of "Simone Boccanegra," "Electra," "Butterfly," etc.

Then Karl Boehm, another guester by Philharmonic and Met developed a detached retina and had to return to Vienna, dropping all his U.S. engagements. In turn, Fritz Reiner had to cancel his Philharmonic engagements because of heart trouble and Eugene Ormandy, missed eight concerts with his Philadelphia Orchestra because of an automobile accident.

Latest casualty is Igor Markevitch who was to have started a Philharmonic engagement in February and had to cancel it

Finally Leopold Stokowsky broke his hip while romping with his children.

«ΤΑ ΝΕΑ» ΠΕΜΠΤΗ, 9 Φεβρουαρίου 1961

ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ

ΔΕΝ ΘΑ ΠΕΡΙΛΗΦΘΗ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΕΤΡΙΔΗ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ

Πληροφορούμεθα, ὅτι ἡ διεύθυνσις τοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν μὲ σύμφωνη γνώμη καὶ τοῦ ὑπουργοῦ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Κων. Τσάτσου, ἀπεφάσισε ὁριστικὰ ὅπως μὴ περιληφθῇ στὶς ἐκδηλώσεις τοῦ προσεχοῦς Φεστιβάλ ἡ παρουσίασις τοῦ ὀρατορίου «Ἀπόστολος Παῦλος» τοῦ Πέτσου Πετρίδη, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε προγραμματισθῇ ἡ παρουσίασις τοῦ ἔργου γιὰ τὸ προσεχὲς καλοκαίρι στὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

— Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ὑπηγορεύθη ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ φιλόμουσο κοινὸν τῶν Ἀθηνῶν δὲν θὰ ἦτον διατεθειμένο νὰ παρακολουθήσῃ τὴν παρουσίασι ἔργου τοῦ ὑβριστοῦ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὴν ἀσύμφορη δαπάνη ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ παρουσίασις τοῦ ἔργου δεδομένου ὅτι ἡ ἐκτέλεσίς του ἀπαιτεῖ μεγάλη χορωδία καὶ ὀρχήστρα, πολλὲς δοκιμὲς καὶ καταβολὴ πολλαπλῶν ποσοστῶν στὸν συνθέτη ὁ ὁποῖος ἀξιοῖ ποσοστὰ γιὰ σύνθεσι, ἐνορχήστρωσι, διδασκαλία καὶ μουσικὴ διεύθυνσι.

— Τὴν 7.30 μ.μ. εἰς τὴν Ἕνωσιν Φίλων Νέας Κίνας, Δημοκρίτου 5, ὁ κ. Β. Ἀρκαδινὸς μὲ θέμα: «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου».

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη 28 Μαρτίου 1961

CARNEGIE HALL, NEXT SUN. EVE., MAR. 5, at 8:00
BENEFIT: MUSICIANS AID SOCIETY

MITROPOULOS MEMORIAL CONCERT

WITH THE
SYMPHONY OF THE AIR
KARL BOEHM and FAUSTO CLEVA Conductors
*VAN CLIBURN • RENATA TEBALDI
ELEANOR STEBER
MIGNON DUNN • BARRY MORELL
EZIO FLAGELLO • MISHEL PIASTRO

*Debut as Pianist-Conductor

Tickets: Orchestra $25; $15, $10; 1st Tier Box $25 per seat; 2nd Tier Box $12.50 per seat; Dress Circle $10, $7.50, $5. Balcony $5 & $4. Tax Exempt. Tickets at CARNEGIE HALL BOX OFFICE, 154 West 57th St., New York

From MAR 2 1961
JOURNAL-AMERICAN
New York, N. Y.

THEATRE SPOTLIGHT

Tribute to Be Paid To Mitropoulos

By JIM O'CONNOR

THE WORLD OF MUSIC will pay tribute to the artistry and memory of the late Dimitri Mitropoulos tomorrow evening at Carnegie Hall.

Eminent musicians and vocalists will join in donating their performance to the remembrance of Mitropoulos, who was co-founder of the Musicians Aid Society, Inc., which will benefit from the concert. Concert-goers will hear:

Van Cliburn, Renata Tebaldi, Mishel Piastro, Eleanor Steber, Mignon Dunn, Barry Morell, Ezio Flagello. Also the Symphony of the Air, under direction of Fausto Cleva, of the Metropolitan Opera," and Dr. Karl Boehm.

Brief commentaries on Mr. Mitropoulos will be provided by Rudolf Bing, Leonard Bernstein, David M, Keiser, Stanley Adams and others.

The Musicians Aid Society was founded only a few months before Mr. Mitropoulos' death last November. The Society's long-term plan is to care for and comfort aged or retired musicians.

One of the goals is the building of a retirement home for musicians to be named after Mr. Mitropoulos.

Spyros Skouras and Giovanni Buitoni are co-chairmen of the benefit concert tomorrow evening at Carnegie Hall.

* * *

«ΤΟ ΒΗΜΑ»
3 Μαρτίου 1961

ΕΙΣ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ

ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

=Θά διευθύνη τήν ὀρχήστραν= ὁ νεαρός πιανίστας Κλίμπουρν

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 2 Μαρτίου. 'Ιδιαιτέρα 'Υπηρεσία.—'Υπό τήν αἰγίδα τοῦ 'Αρχιεπισκόπου κ. 'Ιακώβου καί μέ τήν συνεργασίαν πολλῶν διασημοτήτων τοῦ μουσικοῦ κόσμου, θά πραγματοποιηθῆ ἐνταῦθα τήν προσεχῆ Κυριακήν 5 Μαρτίου εἰδική συναυλία εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου "Ελληνος μαέστρου Δημήτρη Μητροπούλου τά ἔσοδα τῆς ὁποίας θά διατεθοῦν ὑπέρ τοῦ Ταμείου 'Αλληλοβοηθείας Μουσικῶν. Πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς συναυλίας, ὁ νῦν διευθυντής τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας 'Υόρκης κ. Λέοναρντ Μπερνστάϊν καί ὁ διευθυντής τῆς Μετροπόλιταν "Οπερα Ρούντολφ Μπίνγκ, θά ὁμιλήσουν δι' ὀλίγων περί τοῦ ἔργου τοῦ ἐκλιπόντος ἀρχιμουσικοῦ. Αὐτήν ταύτην τήν ὀρχήστραν (**Symphony of the Air**) θά διευθύνη ὁ παγκοσμίως γνωστός νεαρός 'Αμερικανός πιανίστας Βάν Κλίμπουρν, ὁ ὁποῖος θά παίξη συγχρόνως καί τό μέρος τοῦ πιάνου εἰς τό τρίτον κοντσέρτο γιά πιάνο καί ὀρχήστρα τοῦ Προκόφιεφ. 'Ο κ. Κλίμπουρν, ὁ ὁποῖος ὡς γνωστόν ἐτιμήθη κατά τό παρελθόν μέ σοβιετικόν μουσικόν βραβεῖον, θά ἐμφανισθῆ οὕτω διά πρώτην φοράν καί ὡς διευθυντής ὀρχήστρας. 'Εξ ἄλλου, ὁ κ. Κλίμπουρν θά ὁμιλήση καί περί τοῦ ἀειμνήστου Μητροπούλου, ὁ ὁποῖος εἶχε διευθύνει τήν Φιλαρμονικήν τῆς Νέας 'Υόρκης κατά τήν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ νεαροῦ πιανίστα ἐν Νέα 'Υόρκη πρό ἑπταετίας, ὅταν εἶχε τιμηθῆ μέ τό βραβεῖον τοῦ 'Ιδρύματος Λέβεντριτ. Εἰς τήν συναυλίαν θά συμμετάσχουν ἐπίσης ἡ Ρενάτα Τεμπάλντι, ἡ 'Ελεάνορ Στῆμπερ καί ἄλλοι καλλιτέχναι τῆς Μετροπόλιταν. 'Ο Μητρόπουλος ὑπῆρξεν, ὡς γνωστόν, συνιδρυτής τοῦ Ταμείου 'Αλληλοβοηθείας Μουσικῶν, τό ὁποῖον ἔχει θέσει ὑπό τήν προστασίαν του τούς ἡλικιωμένους μουσικούς πού δέν δύνανται νέον νά παίξουν.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη 7 Μαρτ

ΕΙΣ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ

ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑΝ ΕΣΗΜΕΙΩΣΕΝ Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

Διάσημοι ἀρχιμουσικοί καί = σολίστ ἔλαβον μέρος =

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 6 Μαρτίου. 'Ιδιαιτέρα 'Υπηρεσία. — Τήν ἐσπέραν τῆς Κυριακῆς ἐδόθη εἰς τό ἀσφυκτικῶς πλήρες Κάρνεγκυ Χώλ πανηγυρική συναυλία εἰς μνήμην τοῦ ἀποθανόντος διασήμου ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, τήν ὁποίαν ὁ Τύπος τῆς Νέας 'Υόρκης ἐχαρακτήρισεν ὁμοφώνως ὡς μίαν ἐκ τῶν καλυτέρων καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἐφετεινῆς μουσικῆς περιόδου. Εἰς τήν ὀργάνωσιν τῆς συναυλίας συνέβαλον, ἀπό ἑλληνοαμερικανικῆς πλευρᾶς, τόσον ἡ 'Αρχιεπισκοπή τῆς Βορείου καί Νοτίου 'Αμερικῆς, ὅσον καί ὁ κινηματογραφικός ἐπιχειρηματίας κ. Σπῦρος Σκούρας. Αἱ εἰσπράξεις τῆς συναυλίας διετέθησαν ὑπέρ τοῦ ταμείου τῆς 'Εταιρείας Βοηθείας Μουσικῶν, τό ὁποῖον εἶχεν ἱδρύσει καί ὑποστηρίξει θερμῶς ὁ Μητρόπουλος. Τήν συναυλίαν παρηκολούθησαν, ἐκτός ἐκλεκτῆς μερίδος τῆς ὁμογενείας, καί ἐκπρόσωποι τῆς 'Ελλάδος εἰς Νέαν 'Υόρκην καί τόν ΟΗΕ. Κατά τήν ἐκδήλωσιν αὐτήν ὡμίλησεν ὁ 'Αρχιεπίσκοπος 'Ιάκωβος, εἰπών, μεταξύ ἄλλων, τά ἑξῆς: «'Αποτίομεν ἀπόψε φόρον τιμῆς εἰς μνήμην τοῦ Δημητρίου Μητροπούλου, ἑνός σπανίου καλλιτέχνου καί ἐξαιρετικοῦ ἀνθρώπου. Τιμῶμεν αὐτόν προσωπικῶς ὡς καί ἐν ὀνόματι τῆς 'Εταιρείας Βοηθείας ἀπόρων Μουσικῶν, τῆς ὁποίας ὁ Μητρόπουλος ἦτο ἱδρυτής. Τήν σταδιοδρομίαν του ἐχαρακτήριζε πάντοτε ἔμπνευσις, τήν ὁποίαν οὗτος ἐπεδίωκε μετά θρησκευτικῆς εἰς ἔνταση ἀφοσιώσεως, ἐνεργητικότητος καί πληρότητος, ὑπό τήν ἄποψιν δέ ταύτην τό ἔργον του ἦτο ἔργον ἐμπνεύσεως. 'Ελθών εἰς τήν χώραν αὐτήν ὡς "Ελλην προικισμένος μέ τάλαντον ἀλλά ἄγνωστος, ὁ Μητρόπουλος ἀποτελεῖ παράδειγμα τοῦ τί δύναται νά πράξῃ ἡ μεγάλη αὐτή χώρα δι' ἄνθρωπον ἀφωσιωμένον εἰς τό τάλαντόν του καί τοῦ τί δύναται νά προσφέρη οὗτος εἰς τήν 'Αμερικήν». 'Ο 'Ιάκωβος, ἐξαίρων ἀκολούθως καί τήν φιλανθρωπικήν δρᾶσιν τοῦ Μητρόπουλου, ἐκάλεσε τό ἀκροατήριον νά προσευχηθῆ ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου. "Αλλοι ὁμιληταί, οἱ ὁποῖοι ἐξῆραν ἐπίσης τό ἔργον καί τόν χαρακτῆρα τοῦ Μητρόπουλου, ἦσαν ὁ ἀρχιμουσικός τῆς Φιλαρμονικῆς 'Ορχήστρας Νέας 'Υόρκης κ. Λέοναρντ Μπερνστάϊν, ὁ διευθυντής τῆς Μητροπολιτικῆς "Οπερας Νέας 'Υόρκης κ. Ρούδλφος Μπίγκ καί ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ κόσμου.

Τῆς συναυλίας μετέσχεν ἡ ὀρχήστρα, τήν ὁποίαν διηύθυνεν ἄλλοτε ὁ Τοσκανίνι, ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ Βιεννέζου μαέστρου Κάρλ Μπέμ καί τοῦ 'Ιταλοῦ μαέστρου Φάουστο Κλέβα, πού ἀνήκει εἰς τό ἐπιτελεῖον τῆς Μητροπολιτικῆς "Οπερας τῆς Νέας 'Υόρκης. Σολίστ ἦσαν αἱ δύο σοπράνο τῆς Μητροπολιτικῆς "Οπερας Ρενάτα Τεμπάλντι καί 'Ελεονώρα Στῆμπερ, ἡ μέτζο-σοπράνο Μινιόν Ντάν, ἡ ὑψίφωνος Μπάρν Μορέλ, ὁ βαρύτονος "Ετζιο Φραγκέλο καί ὁ βιολιστής Μισέλ Πιάστρο.

'Αποκορύφωσις τῆς συναυλίας ὑπῆρξεν ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Κοντσέρτου διά πιάνο τοῦ Προκόφιεφ ἀπό τόν πιανίστα Βάν Κλίμπουρν, ὁ ὁποῖος κυριολεκτικῶς ἀπεθεώθη. "Ητο ἡ πρώτη φορά κατά τήν ὁποίαν πιανίστας ἐπεχείρησε μέ ἐπιτυχίαν νά ἐπαναλάβῃ τόν θρίαμβον τοῦ Μητρόπουλου διευθύνων τήν ὀρχήστραν καί συγχρόνως ἐκτελῶν τό ἴδιο κοντσέρτο ὡς σολίστ εἰς τό πιάνο. Αἱ εἰσπράξεις εἰς συναυλίας ἀνῆλθον εἰς 20.000 δολλάρια καί θά διατεθοῦν διά τήν ἵδρυσιν «Μουσικοῦ Οἴκου Δημήτρη Μητρόπουλου».

AT CARNEGIE HALL

Tribute is Paid Mitropoulos

By MILES KASTENDIECK

WHILE OTHERS paid tribute in words and music to the late Dimitri Mitropoulos at a special memorial concert in Carnegie Hall last night, Leonard Bernstein pronounced the benediction on the life of this great musician who lived only for music. His brief remarks created the most moving moment in the evening.

Much of the occasion was solemn, but it had its sensational aspect when Van Cliburn played and conducted Prokofieff's Piano Concerto No. 3.

This feat tested the mettle of both Cliburn and the Symphony of the Air. The roar of applause at the end acknowledged their successful collaboration.

Prokofieff made his contribution, too. Had he not written so rhythmically, such a performance could not have taken place without more rehearsal.

Even with the concerto so much in his fingers, Cliburn needed his keen sense of rhythm to spark the performance.

Recall Debut

Between his incisive playing and his bobbing head, he supplied the requisite beat, supported on occasion by the concert-master.

In doing their part so admirably, the musicians recalled the first concert of the Symphony of the Air which was conductorless in tribute to their famous leader, Toscanini.

Because the concerto had a strategic role in Mitropoulos' life, including it on the program recognized an important highlight in his career. Each time he played it with an orchestra, the occasion was memorable.

The piano used last night had the plastic lid made by Steinway in 1953, especially for the Mitropoulos performances.

With Cliburn, this was no stunt but a feat of honor. He played with that technical assurance so characteristic of him and with a musicianship indicative of the resourcefulness that enabled him to conduct as well.

If the third movement became somewhat metronomic, this was more or less inevitable under the circumstances. It came off brilliantly just the same.

Tebaldi Hailed

To honor Mitropoulos' memory conductors Karl Boehm and Fausto Cleva, sopranos Renata Tebaldi and Eleanor Steber, mezzo-soprano Mignon Dunn, tenor Barry Morrell, baritone Ezio Flagello, and violinist Mishel Piastro also participated.

Miss Tebaldi won an extra burst of applause on her entrance. Each in his and her way gave the occasion its special character.

The concert brought the Musicians Aid Society, Inc., a box office of $20,000 to help it embark on a program to establish the "Dimitri Mitropoulos Memorial Residence for Aged Musicians." He was a co-founder of the society.

His Eminence, Archbishop Iakovos of the Greek Archdiocese of North and South America, United States Senator Jacob Javits, Rudolf Bing of Metropolitan opera and David M. Kieser of the Philharmonic were the other speakers.

From MAR 15 1961
VARIETY
New York, N. Y.

Van Cliburn as Conductor, Touching Tributes Mark Mitropoulos Memorial

By TRUDY GOTH

Though Dimitri Mitropoulos was a man who knew little vanity, and a whole concert (March 5) to honor his memory might perhaps not been wholly to his taste, there were certain aspects of it which probably would have pleased him greatly. One was the opportunity given to pianist Van Cliburn to make his debut as a conductor with Prokofieff's Third Piano Concerto just as 37 years ago (and incidentally at the same age) Mitropoulos made his debut as a pianist with the same concerto. (The story of how he substituted for the ill soloist instead of changing the program, in Berlin, 1924, is by now well known.) Cliburn may now become identified with this work and asked to play and conduct it at the same time in his future career just as often as Mitropoulos was.

Piano Cliburn used, had a plastic lid built for such a performance by Steinway in 1953 when Mitropoulos was playing and conducting Prokofieff's 3rd Piano Concerto at the N. Y. Philharmonic. Cliburn took a chance if not with the audience at least—with the N. Y. critics. But his performance, showmanship and obvious communication to the orchestra and public leaves no doubt that here is a conductor in the making (though he will need a great deal of practice and experience to realize fully his inherent capacities).

No Stunt

This was no stunt for the young musician—it was meant as a tribute to a man and musician whom he admired and to whom he wanted to give a tribute in his own right. And nothing would have pleased Maestro Mitropoulos more—perhaps not even the almost $20,000 the Musician's Aide Society, of which he was a co-founder, took in with the sale of tickets and donations towards establishing a "Dimitri Mitropoulos Residence for Aged Musicians."

To honor the Greek's memory conductors Karl Boehm and Fausto Cleva together with singers like Renata Tebaldi, Mignon Dunn, Eleanor Steber, Ezio Flagello and Barry Morrel participated magnificently in the program through the courtesy of the Metropolitan Opera whose General Manager Rudolph Bing was one of the speakers paying tribute to the Maestro. Mishel Piastro appeared as violin soloist and the Symphony of the Air gave most valiant support to everyone.

Among the speakers, His Eminence, Archbishop Iakovos of the Greek Diocese of North and South America gave the initial invocation, followed by U. S. Senator Jacob Javits and David Keiser, president of the N. Y. Philharmonic. The most moving tribute was paid by Mitropoulos' successor at the Philharmonic, a friend and colleague, Leonard Bernstein, who pronounced the benediction on the life of this great man and musician who lived only for his art. He likened the Maestro's death (when he suddenly fell from the podium while rehearsing Mahler's Third Symphony at La Scala, Milan, in November) to a poem by Rilke or like that of Socrates "invited and sacrificial." In fact all those close to Mitropoulos knew that he died the death not only he had wished, but he had many times prayed for.

From MAR 5 1961
PRESS
PITTSBURGH, PA

* * *

Orchestra conductors traditionally live long, enjoy bull-like health and seldom miss engagements—at least, until this season.

Dmitri Mitropoulos died of a heart attack at the beginning of the season. Soon after that, Chicago's Fritz Reiner was taken ill. The Philadelphia Orchestra's Eugene Ormandy was injured in an auto accident and Leopold Stokowski suffered a hip injury in a fall.

The European conductors, Karl Boehm and Igor Markevitch were booked to relieve the strain in the U. S., but both fell ill. Markevitch never even arrived here.

Coupled with the death of Leonard Warren and the illness of Giulietta Simionato, this played havoc with the Metropolitan Opera's schedule, made Erich Leinsdorf one of the busiest relief conductors of the year and led to a direct swap between Stokowski and our own William Steinberg, who took over each other's guest appearances with the Philadelphia Orchestra.

Not surprisingly, Dr. Steinberg spent most of this week resting in the mountains. One never knows when one might suddenly be needed.

From MAR 6 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

At Mitropoulos Memorial

Van Cliborn Wields Baton 1st Time; Plays, Talks Too

By Francis D. Perkins

As one of the artists who honored the memory of Dimitri Mitropoulos last night at Carnegie Hall, Van Cliburn conducted for the first time in public when he played both the solos and directed the Symphony of the Air in Serge Prokofiev's Piano Concerto. He also spoke in what for him was the closing event of an active day, after giving a recital in Washington's Constitution Hall in the afternoon and then flying to New York.

Mr. Mitropoulos had died last November while conducting a rehearsal in his native city of Athens. Last night's tributary concert raised $20,000 for the Musicians' Aid Society, Inc., of which he was a co-founder, and will go towards the establishment of a home in his name for aged or retired musicans, and the society's other activities in their behalf. Both organizations which he had conducted here, the New York Philharmonic and the Metropolitan Opera were represented in the list of speakers which included Archbishop Iakovos, primate of the Greek Orthodox Church for North and South America, Sen. Jacob K. Javits; Rudolf Bing, the Metropolitan's general manager; David M. Keiser, president of the Philharmonic, and Leonard Bernstein, Mr. Mitropoulos' successor as its musical director.

Karl Boehm and Fausto Cleva shared the direction of the orchestra in the rest of the program. Except for Mishel Piastro, president of the Musicians' Aid Society, who played a movement from Carl Gildmark's violin concerto; the other soloists were from the Metropolitan, including Renata Tebaldi, Eleanor Steber, Barry Morell, Mignon Dunn and Ezio Flagello, who sang arias and songs by Mozart, Verdi, Cilea and Richard Strauss.

Mr. Cliburn, who had done some previous practising with the Los Angeles Philharmonic, seemed fully at home in this new phase of his musical activity. In the orchestral introduction of the first two movements of the Prokofiev concerto, he stood to conduct with assured and vigorous gestures before taking his seat at the piano; he then gave his directorial indications by hand when this was possible, and at other times by motions of his head. He chose this concerto, he told his hearers, because it was the one in which Mr. Mitropoulos first played this dual role in Athens early in his career. The piano was equipped with a transparent plastic lid which was first used when the late conductor had last doubled as pianist with the Philharmonic.

Judging by the unity and spirit of the accompaniment and its interpretative sympathy with the pianist's share of the music, Mr. Cliburn's conducting obtained notably communicative results. This dual task did not affect the high technical standard of his playing, its speed and energetic drive in fast and outspoken passages, and his realization of the varying moods of the work as a whole, with well wrought dynamic shading and evident expressive understanding.

The other soloists also observed a notable standard of performance and interpretation in their share of this exceptional tribute, and the speakers emphasized the high regard in which Mr. Mitropoulos had been held here, both as a man and as a musician.

From MAR 5 - 1961
CHRONICLE Houston, Tex.

Such critics propose, instead, a vigorous young conductor who wants to rise with the orchestra.

They have support for their thesis. The young Stokowski rose with the Philadelphia; Reiner stayed long with the Pittsburgh and brought it to greatness; Mitropoulos "made" Minneapolis, and Cleveland has grown to towering eminence under Szell.

From MAR 6 1961
TIMES
New York, N. Y.

World of Music Pays a Tribute To Mitropoulos at Carnegie Hall

By ROSS PARMENTER

Many leaders of the music world joined last night at Carnegie Hall to remember Dimitri Mitropoulos with speeches, operatic arias, overtures, funeral music and showmanship.

Van Cliburn provided most of the showmanship, for he repeated one of Mr. Mitropoulos' most famous stunts. He both played the Prokofieff Third Piano Concerto and conducted the orchestra at the same time. And so that the raised lid of the piano would not prevent many of the instrumentalists from seeing his bobbing head, he used the transparent plastic lid that was created in 1953 for Mr. Mitropoulos the last time he played and conducted the concerto.

The young pianist wants to have a career as a conductor and he has been studying with Bruno Walter. This was his conducting debut. He certainly brought down the house. But, although his personal excitement was exhilarating, it could not be said the performance was a very finished one. The orchestra managed to keep up with him, but he was too busy playing to really magnetize it. And he himself was too busy conducting to play with more than surface brilliance. Obviously he needs more experience with orchestra alone before he can succeed fully in the combined task.

Mr. Cliburn was also one of the speakers of the evening. The others were Leonard Bernstein, Rudolf Bing, Senator Jacob K. Javits, David M. Keiser, president of the New York Philharmonic, and Archbishop Iakovos of the Greek Archdiocese of North and South America. In addition to extolling Mr. Mitropoulos' musicianship, they praised his "self-affacing nobility of sprit."

The occasion was presented by an organization of which Mr. Mitropoulos was a co-founder, the Musicians Aid Society. The society is devoted to the cause of aged and indigent musicians and the event raised $20,000 toward the home for musicians that the society hopes to build.

Mishel Piastro, violinist and president of the society, was one of the soloists. The singers who participated were Renata Tebaldi, Eleanor Steber, Mignon Dunn, Barry Morell and Ezio Flagello. The conductors who alternated leading the Symphony of the Air were Karl Boehm and Fausto Cleva.

The funeral music of the program included selections from Verdi's Requiem and the "Trauermarsch" from Wagner's "Goetterdaemmerung."

From MAR 5 - 1961
GLOBE DEMOCRAT
St. Louis, Mo.

Musical Film Show At Compton Library

Three musical films — "New York Philaharmonic Orchestra", "Paderewski Concert" and "Beethoven and His Music" — will be shown at 2:15 p.m. Thursday at Compton Library, 1624 Locust st. A fourth film, "Donald in Mathmagic Land", will complete the free program.

The first film is a rehearsal and performance by the New York orchestra of Lizst's "Faust Symphony", with Dmitri Mitropoulos conducting. In the second film, Paderewski plays Beethoven's "Moonlight" sonata and his own "Minuet in G".

The relation of Beethoven's life and music is dramatically presented in the third film. The last is a Disney cartoon, in which Donald Duck learns the relation of mathematics to music, art, architecture, mechanics, sports and other phases of daily life.

From MAR 5 - 1961
POST-DISPATCH
St. Louis, Mo.

MATHEMATICS AND MUSIC SUBJECTS OF LIBRARY FILMS

An educational motion picture and three musical films will be presented at the St. Louis Public Library's Compton branch, 1624 Locust street, Thursday at 2:15 p.m.

In the cartoon, "Donald in Mathmagic Land," produced by Walt Disney, the importance of mathematics is demonstrated. It shows how mathematical principles apply to music, art, architecture, mechanics, sports and other phases of daily life.

The three musical films are "New York Philharmonic Orchestra," in which Dimitri Mitropoulos conducts the orchestra in Liszt's "Faust Symphony;" "Paderewski Concert," in which Paderewski plays his "Minuet in G" and Beethoven's "Moonlight Sonata," and "Beethoven and His Music," which includes excerpts from his Fifth and "Eroica" symphonies and "Archduke Trio."

Memorial Concert

in tribute to

DIMITRI MITROPOULOS

CARNEGIE HALL SUNDAY EVE.

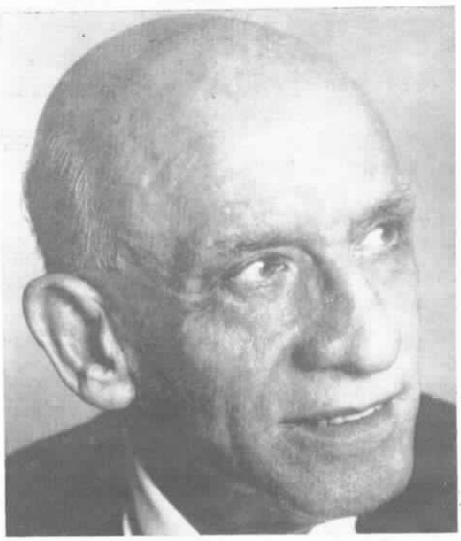

DIMITRI MITROPOULOS

MARCH 5 1961 AT 8 P.M.

with the

Symphony of the Air

RENATA TEBALDI

VAN CLIBURN

FAUSTO CLEVA

ELEANOR STEBER

MIGNON DUNN

EZIO FLAGELLO

BARRY MORELL

MISHEL PIASTRO

From MAR 21 1961
TRENTONIAN
Trenton, N. J.

Opportunities Unlimited:

Perseverance of Clara Herdt Proves Nothing Is Impossible

By Roberta Fleming Roesch

"I know the work I want to do," writes a Minnesota reader, "but every time I mention it, people say it's impossible."

This letter is one of many written in the same tone. So today I'd like to tell you about a successful woman musician-conductor who created the work she wanted to do despite the fact that people told her the whole idea was impossible and she'd have to give it up.

"And that," says musician Clara Herdt, "was what made me even more determined to find my place in the conducting field and really succeed at it. Finally I broke all precedent and decided to ask the late maestro Dimitri Mitropoulos to take me as a student.

"But he never takes students," she was told by everyone who knew him, and when she met the maestro himself he discouraged her on all sides.

"It's no field for a woman," he told her.

But Clara Herdt, who had dreamed of being a woman conductor from early childhood, would not give up and go home. Instead, she spent lonely hours sitting in Mitroupolos' hotel lobby, hugging tight the hope that she might be able to see him once more.

Ultimately her hopes came true. Mitropoulos, on his way to the coffee shop, agreed to talk to her again—and take her as a student.

That was the first big step forward, of course. But there were many more steps ahead. Finally, a Town Hall concert made it look as though she were in.

"But in spite of good reviews, the fact still remained that there were more conductors around then there were big symphony orchestras," she says. "And there were still many barriers against a woman conductor.

"Gradually, I began to realize that success for me was going to entail some compromise and starting from the bottom with an orchestra of my making. As time went on, I began to think of a professional orchestra group that would work through the music departments of public schools to bring families together for concerts."

Today, the Long Island Little Symphony, with Clara Herdt as its founder and conductor, is the result. But before its dedicated conductor coul lift her baton for the first concert, she spent many months, even years, single-handed and between babies, knocking on doors of potential financial backers.

Little by little, something about her enthusiasm and belief in a good symphony orchestra opened doors to her. The present list of patrons for the non-profit organization includes such names as Mrs. Cornelius Vanderbilt Whitney and other Long Island socialites as well as smaller contributors.

"The orchestra is completely professional," Mrs. Herdt says, "and we're unique because we're the first symphonic group to work through the music departments of public schools to present family concerts. In the summer, we're known for our 'twilight terrace concerts,' presented on Sunday afternoons in the elegant formal gardens of Long Island estates.

"To me, this has been a dream come true, plus concrete evidence that no job is really impossible, regardless of what people say."

From MAR 20 1961
ROCKY MOUNTAIN NEWS

Denver's Caston to Receive Top National Music Award

Saul Caston, conductor of the Denver Symphony Orchestra, will join a distinguished company April 4 when he receives the 1961 National Music Council Award.

Dr. Howard Hanson, director of the famed Eastman School of Music in Rochester, N.Y., will fly to Denver to make the presentation and take part in special ceremonies at the Denver Country Club.

The award, one of the top in the music field, went to Leonard Bernstein in 1960. Other noted conductors who have received the award are Leopold Stokowsky, Eugene Ormandy, George Szell, Serge Koussevitzky and the late Dimitri Mitropolous.

Conducts Band Concert

Ferde Grofe, internationally known composer, arranger and conductor will be guest conductor at the sixth annual Colorado High School Band Concert at Western State College auditorium, Gunnison, at 8 p.m. Saturday.

From MAR 19 1961
TRIBUNE
SALT LAKE CITY, UTAH

By Lowell Durham

The recent death of Sir Thomas Beecham at the age of 81 creates another void in the world of music, following as it does the passing of Dimitri Mitropoulos a few months ago. To lose two such giants in the conducting realm within so short a time period brings the loss all the more forcibly to mind.

From MAR 25 1961
TIMES
New York, N. Y.

Music: Weber Premiere

Whitestone
William Masselos, at piano, with Ben Weber, composer

His Piano Concerto Is Given by Philharmonic

By HAROLD C. SCHONBERG

BEN WEBER is an American composer who belongs to no school as such. He writes modern music that sounds conservative (as modern music goes these days), and he writes twelve-tone music that sounds tonal. But whatever he writes has workmanship and strength, and a good measure of individuality, too.

All of these characteristics were encountered in the world première of his Piano Concerto, played yeesterday by William Masselos at the New York Philharmonic concert directed by Leonard Bernstein. This work was commissioned by Mr. Masselos in connection with the Ford Foundation Program in Humanities and the Arts. The pianist has always been a forceful spokesman for Mr. Weber, and on this occasion he was the protagonist in a major work.

•

In the program notes, which were written by the composer himself, Mr. Weber points out that the work is organized from a twelve-note unit, various elements of which crop up during the course of the concerto. But, whereas Mr. Weber may be flirting with serial technique, the initial theme is anything but a tone row as dodecaphonists understand the term. In the course of those twelve notes, for instance, a C is repeated four times. Thus there is a feeling of tonality.

And, despite some pungent dissonance, the work is a tonal one throughout, completely traditional in sound and philosophy. The piano treatment, though, is not as traditional. In some sections a driving, percussive-sounding, Prokofieff-like technique is used. In others, there are disjunct leaps of a twelve-tone nature. In still others, the writing is actually romantic, with runs and other virtuoso paraphernalia.

It must be said that none of this—neither the score itself nor the piano writing—sounds derivative. Mr. Weber has evolved an entirely personal style. At a first hearing, the concerto impressed as strong, confident and beautifully worked out. Only in the slow movement, composed in memory of Dimitri Mitropoulos, was there a feeling that Mr. Weber was working too hard at his materials; that spontaneity tended to vanish.

On the whole, paradoxical as it may appear, the concerto is easier to hear than it sounds. That is, it really is emotionally direct underneath its apparent complexities; and a few hearings should completely open the concerto to those not too familiar with this type of writing.

Mr. Masselos is, as everybody knows, one of the best of the middle generation of pianists. He has a fine musical mind, a brilliant technical equipment and flawless rhythm. The concerto could not have been in better hands. Mr. Weber was in the audience to take a few bows.

Mozart and Sibelius otherwise figured on the program. The Mozart was the well-known E flat Symphony (K. 543), heard on this occasion in a rather thick-sounding and arbitrary performance. One point of interest: Mr. Bernstein is the only conductor to take all of the repeats, even those in the last movement. Thus, where every other conductor takes about twenty-five minutes to play the work, Mr. Bernstein runs it over a half hour. Among the other curiosa was Mr. Bernstein's treatment of the last movement appogiaturas, which he conducted accented and on the beat. Up to then, he had taken them as grace notes.

•

In the Sibelius Fifth Symphony, Mr. Bernstein was where he belonged— in a world of pure sound. The orchestra sounded magnificent (a bobble or two notwithstanding), and Mr. Bernstein went through the score with an ear for tonal value. Few have his kind of ear—an equivalent ability to produce a rich sonority in which all components can be heard. It was beautiful. How about the Sibelius Fourth next season?

The Program

NEW YORK PHILHARMONIC, Leonard Bernstein, conductor, with William Masselos, pianist. At Carnegie Hall.

Symphony No. 39 in E flat (K. 543) ..... Mozart
Piano Concerto (Op. 52) (first performance) ..... Ben Weber
Symphony No. 5 ..... Sibelius

One Hundred Nineteenth Season

New York Philharmonic

Leonard Bernstein, MUSIC DIRECTOR

1960 - 1961

Carnegie Hall

6297th, 6298th, 6299th, 6300th Concerts

Thursday Evening, March 30, 1961, at 8:30 ("Preview")
Friday Afternoon, March 31, 1961, at 2:15
Saturday Evening, April 1, 1961, at 8:30
Sunday Afternoon, April 2, 1961, at 3:00

In Memory of Dimitri Mitropoulos

LEONARD BERNSTEIN, *Conductor*

MARTHA LIPTON, *Mezzo-soprano*

Women's Chorus from the Schola Cantorum of New York
Hugh Ross, *Director*

Boys' Choir from The Little Church Around the Corner
Stuart Gardner, *Director*

MAHLER Symphony No. 3, D minor

Kräftig. Entschieden.
(Vigorous. Decisive.)

Tempo di Menuetto. Sehr mässig.
(Very moderately.)

Comodo. Scherzando. Ohne Hast.
(Without haste.)

INTERMISSION

Sehr langsam. Misterioso.
(Very slowly. Mysteriously.)

Lustig im Tempo und keck im Ausdruck.
(Lively in tempo and jaunty in expression.)

Langsam. Ruhevoll. Empfunden.
(Slowly. With Serenity. Expressively.)

(Last three movements played without pause)

Steinway Piano

Columbia Records

NOTES ON THE PROGRAMS

By EDWARD DOWNES

Notes on the programs may not be printed in their entirety without the written consent of the Philharmonic; excerpts from the notes may be quoted if due acknowledgment is given to the author and to the Philharmonic.

DIMITRI MITROPOULOS (1896-1960)

This program is presented as a tribute to Dimitri Mitropoulos, whose association with the New York Philharmonic extended from his debut with the Orchestra on December 19, 1940 to his death last year. For nine years, starting with the 1949-50 season, Mr. Mitropoulos led the Philharmonic as its music director or as regular conductor. Illness prevented his appearing with the orchestra in the 1958-59 season, but last season he was back with us again, conducting four weeks of the Philharmonic Mahler Festival. Mr. Mitropoulos had planned to conduct the Philharmonic in Mahler's Third Symphony last January. He was rehearsing this Symphony in the Teatro alla Scala in Milan last November 2 when he was stricken. The Symphony is performed today in his memory.

Symphony No. 3, D minor — GUSTAV MAHLER

(Born, Kalischt, Czechoslovakia, 1860; died, Vienna, 1911)

When we hear his music today we think of Mahler as a forward looking composer, an innovator, who gave ideas and inspiration to some of the most influential revolutionists of the twentieth century: Arnold Schoenberg, Alban Berg, Anton von Webern. But Mahler himself was also acutely aware of his ties to the past, almost painfully aware of the overwhelming musical heritage of Western music, particularly symphonic music.

When the impatient friends of Brahms urged him to complete his first symphony, Brahms, who put off this great test until he was 43, once replied: "I shall never write a symphony. You have no conception of how the likes of us feel when we heard the tread of a giant like *him* behind us." By *him* Brahms meant Beethoven.

Mahler heard behind him the tramp of many giants: Beethoven, Berlioz, Schumann, Brahms, Liszt, Wagner, Bruckner. He knew that he stood at the end of a great line of Romantic composers. And his music speaks the tortured, introspective, oversensitive, over-subtle language of a man who is perhaps too conscious of the greatness of that past. The vein of pessimistic melancholy, which runs through even so youthful and heroic a work as his Third Symphony, is very striking.

Imaginative listeners have heard in Mahler's brooding, forboding passages, in its feeling of the end of an epoch, a premonition of the catastrophes which threatened this old culture with extinction: World War I, which followed so closely after Mahler's death, and World War II, which for a time promised to complete the destruction begun by the earlier conflict.

Yet whatever his premonitions, Mahler had a redeeming sense of humor, which also appears in his music. He knew that the end of Romanticism wasn't the end of music, but only a particular epoch and style.

One day he was climbing the banks of a mountain stream with another musician. His friend, in a lugubrious mood, lamented that no more

great music was being written. Its possibilities seemed exhausted. After Beethoven, Wagner, Bruckner and Mahler nothing of new importance could be expected. Suddenly Mahler stood rooted to the ground in an attitude of mock alarm. He gestured in mock consternation toward the stream and cried: "Great God, look there!"

"What is it?" asked his anxious friend.

"The last wave," was Mahler's reply.

Mahler was one of the most extraordinary conductors of his time, in opera as well as symphony. With amazing speed he worked his way up from provincial cities to become head of the Vienna Philharmonic Orchestra and the foremost opera company of Europe, the Vienna Hofoper. He made Vienna the greatest opera center of the world. Then he was called, with Arturo Toscanini, to conduct the Metropolitan Opera in New York. Those were golden years for opera in this country. But in his frantic desire to put by enough money to retire and give himself up solely to composing, Mahler undertook simultaneously the reorganization and direction of the New York Philharmonic concerts. The strain was too great. He collapsed during a concert of the second season and was taken back to his beloved Vienna to die.

Mahler completed his third symphony in 1896, although it was not published until 1902. As was his custom, Mahler issued the Symphony with no indication of its program, although descriptive titles were given in its first performance in 1902 under Mahler's own direction. They were: "Introduction: Awakening of Pan. (1) Summer enters. Procession of Bacchus. (2) Minuet—What the flowers of the meadow tell me. (3) Scherzo—What the animals in the forest tell me. (4) Contralto solo—What man tells me. (5) Women's Chorus, Boy Choir Contralto—What the angels tell me. (6) Adagio—What loves tells me."

I. *Kräftig. Entschieden.* This is one of the most gigantic opening movements of a symphony ever written. Its vast dimensions terrified even Mahler himself as he was writing it and sensed that the movement had taken on a life and a will of its own. He described the experience to his friend, Natalie Bauer Lechner:

> It is terrible, the way this movement keeps growing and expanding so far beyond anything I have ever composed before—so far that my Second [Symphony] seems to me a baby by comparison. It is so much, much bigger than life-size that by comparison everything human seems to shrink to pigmy size. I am seized with horror when I realize where all this is leading, when I see the path marked out for the art of music and when I realize that the fearful responsibility of accomplishing this gigantic mission falls to me—Today I feel as one sometimes does when a bit of subconscious knowledge suddenly flashes, like a thunderbolt, into the foreground of one's awareness, like Christ in Gethsemane when he was obliged—nay, wanted—to drain the cup to the dregs. The man for whom this cup is destined cannot refuse, does not wish to refuse. Yet there must be moments when he foresees what lies ahead, and is filled with a deathly fear. This is the kind of feeling I have in contemplating this movement and what I shall have to suffer for it, without any prospect of ever seeing it recognized and appreciated.

The movement opens with a powerful theme somewhat reminiscent of Brahms' First Symphony and proclaimed fortissimo by eight horns in unison:

The theme is punctuated by outbursts of the full orchestra, which however quickly dies away to silence. There follows a melancholy figure for the woodwinds like the rise and fall of a sigh. This in turn is cut through by a stabbing little fanfare in a muted trumpet.

Both the sustained melancholy of this sigh figure and the dissonant trumpet fanfare are characteristically Mahlerian. All this material is developed richly and with imagination, until we reach a point at which one of the developments takes on the status of an independent theme, a bold and assertive trumpet figure:

Again the orchestra dies away to a romantic silence which is broken by a bell-like, tolling theme in the cold tones of flute and piccolo, followed by a lilting dance-like figure in the oboe.

For the third time the orchestra (somewhat imitating a trait of Bruckner) dies away to silence and there is a long pause. Now there begins a section which we may think of as the development or free fantasia section of a grand scale sonata form movement. The recapitulation of the opening material with which the movement concludes is very free, but its architectural sense is perfectly obvious.

II. *Tempo di Menuetto. Sehr mässig.* This movement, half minuet, half scherzo in character, is predominantly a pastoral interlude. It opens with a simple, charmingly dance-like figure related to the opening theme of the first movement.

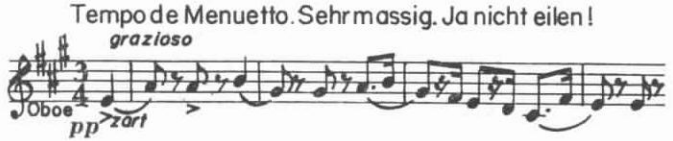

We hear it first in an oboe solo accompanied by pizzicato strings. It is taken up by violins, a clarinet solo, and touches of other woodwind color are

added, but with the utmost delicacy. The effect is of chamber music. There are two contrasting episodes, more strident and scherzo-like in character and the movement concludes with a shimmering chord of high string harmonics, including the harp.

III. *Comodo. Scherzando. Ohne Hast.* Again Mahler indulges his love of folk-like theme and delicate coloristic effects. This movement is notable for several extended solos for an instrument designated as a "post horn," an ancestor of our present day French horn. This instrument has an especially bright and gleaming tone. Toward the end of the movement one of the most poetic passages for this solo post horn is accompanied very softly by four of the normal symphonic French horns, with unforgettable effect.

IV. *Sehr langsam. Misterioso.* This movement includes an alto solo, using text from Nietzsche's *Thus Spake Zarathustra.* Against a background of murmuring strings two French horns, playing in thirds, suggest the mood of a sensuous nocturne rather than the austere Nietzschean rhapsody:

O man! Give heed!	*O Mensch! Gib Acht!*
What does the deep midnight say?	*Was spricht die tiefe Mitternacht?*
I slept!	*Ich schlief!*
From deepest dream I have awakened!	*Aus tiefem Traum bin ich erwacht!*
The world is deep!	*Die Welt ist tief!*
And deeper than the day had thought!	*Und tiefer, als der Tag gedacht!*
	Tief
Deep is its woe!	*Tief is ihr Weh!*
Ecstasy, deeper still than grief!	*Lust tiefer noch als Herze Leid!*
Woe speaks: pass on!	*Weh spricht, Vergeh!*
But all ecstasy seeks eternity!	*Doch alle Lust will Ewigkeit!*
Seeks deep, deep eternity	*Will tiefe, tiefe Ewigkeit!*

The next movement follows without pause.

V. *Lustig im Tempo und keck im Ausdruck.* The choral text for this movement is taken from the famous German collection of traditional poetry called *Des Knaben Wunderhorn,* which was an inexhaustible source of inspiration for several generations of Romantic composers. The movement opens with a boys' choir imitating the ding-dong of joyful bells. The charmingly naive text is sung by a women's chorus:

Ding, dong, ding, dong.	*Bimm, bamm, bimm, bamm.*
Three angels sang a sweet song;	*Es sungen drei Engel einen süssen Gesang;*
Joyfully it sounded through Heaven,	*Mit Freuden es selig in dem Himmel klang,*
They shouted joyfully	*Sie jauchzten, fröhlich auch dabei,*
That St. Peter was free of sin,	*Dass Petrus set von Sünden frei,*
And when the Lord Jesus sat at the board,	*Und als der Herr Jesus zu Tische sass,*
For the last supper with his twelve disciples,	*Mit seinen zwölf Jungern das Abendmahl ass:*
The Lord Jesus spoke: what doest thou here?	*Da sprach der Herr Jesus, Was stehst du denn hier?*
As I behold thee, thou weepest!	*Wenn ich dich anseh, so weinest du mir!*
And should I not weep, thou merciful God?	*Und sollt' ich nicht weinen, du gütiger Gott?*
I have broke the Ten Commandments.	*Ich hab' übertreten die zehn Gebot.*
I go my way with bitter tears.	*Ich gehe und weine ja bitterlich.*
Thou shalt not weep!	*Du sollst ja nicht weinen!*
Ah, come, and have mercy on me!	*Ach komm' und erbarme dich über mich!*

If thou hast broken the Ten Commandments
Fall on thy knees and pray to God!
Love only God in eternity!
So shalt thou know heavenly joys,
The heavenly city was made ready for Peter
Through Jesus and all for salvation.
Ding, dong, ding, dong.

Hast du denn übertreten die zehen Gebot,
So fall' auf die Knie und bete zu Gott!
Liebe nur Gott in alle Zeit!
So wirst du erlangen die himmlische Freud',
Die selige Stadt war Petro bereit't
Durch Jesum und Allen zur Seligkeit.
Bimm bamm bimm bamm bimm.

This movement in turn is connected to the finale without pause.

VI. *Langsam. Ruhevoll. Empfunden.* One of the most lyric of all symphonic movements, this presents Mahler in his most serene, almost mystical mood. The long, melodic line rises slowly from an opening pianissimo to a succession of climaxes, each more glowing than its predecessor. As in almost every one of Mahler's symphonic movements, this one is rich in delicate and subtle color effects, though color is never used merely for its own sake. The close is strong, indeed, powerful, but devoid of blatancy or the slightest hint of external pomp. In the final measures the composer asks for "a noble tone."

We know that Mahler frequently had philosophical or pictorial associations with his own symphonic music. With advancing years he became increasingly reluctant to put these associations into words for fear of being misunderstood. However, he often discussed the meaning of his music with friends, and the Third Symphony was the subject of many conversations with the great Dutch conductor, Willem Mengelberg. Mengelberg in turn passed on the essence of these conversations to Lawrence Gilman, the distinguished former program annotator for the New York Philharmonic, who described Mahler's ideas as follows:

> This music, in brief, is an expression of Mahler's ideal of universal brotherhood. While he conceived it, he sat humbly at the feet of the Beethoven of the Ninth Symphony; and he desired to fill his music with something akin to the poetic and emotional content of the Ninth, as seen in relation to the spiritual problems of our own time. Mahler had a profound conviction of human solidarity. He had come to realize that our only hope of abiding happiness lies in our privilege of seeing it through other men's eyes, and in the sense of comradeship. He knew that Destiny is little to be trusted as a dispenser of enduring personal delight. He knew that the wind on the heath can bring an unutterable sadness upon the spirit, and that on any evening, coming home across the fields, one might find that the Dark Hour had fallen on one's household. He remembered, with Pindar, that "man is a dream about a shadow"; but that "when some God-given splendor falls, a glory of light comes over him, and his life is sweet." In this radiant peace he perceived a reflection of that "jubilation of joy" which Wagner recognized in Beethoven's Ninth as signifying the triumphant end of man's pursuit of happiness—when "we clasp the whole world to our breast in an outpouring of universal love."
>
> Mahler aimed, then, at a kind of musical parable of the uneasy and joy-seeking heart of man in relation to its environment—human, natural, and spiritual; an emotional history of the efforts of the soul to orient itself in the plan of the visible and invisible worlds. Which

is merely another way of saying that Mahler in this Third Symphony has had the instinctive wisdom to expound a theme as old as human art and as poignantly engrossing as human destiny—a subject that, in the words of Santayana, "covers the whole field from which poetry may be fetched, and to which poetry may be applied, from the innermost recesses of the heart to the outward bounds of nature and of destiny." It is a theme of the profoundest fascination, and the artist who seeks to turn it into symbols of beauty and eloquence and power—even if his attempt remains but an attempt—cannot meet us with wholly empty hands. God, said St. Bernard, is never sought in vain, even when we do not find him.

MARTHA LIPTON

Martha Lipton, mezzo-soprano of the Metropolitan Opera Company, was born in New York City. Her first teacher was her mother, who also was a professional concert artist. Thereafter Miss Lipton studied with Mme. Guttman-Rice, a former associate of Arnold Schoenberg and Artur Badanzky in Vienna. The young mezzo-soprano made her New York debut at Town Hall in 1939. Her Metropolitan Opera debut was in the role of Siebel in Gounod's "Faust" on the opening night of the 1944-45 season. Her Vienna Opera debut followed in 1953 and her first appearance at the Paris Opera was in 1958.

NEW YORK PHILHARMONIC

BOARD OF DIRECTORS

Arthur A. Houghton, Jr.
Chairman

David M. Keiser
President

Mrs. John T. Pratt
Vice-President

Maitland A. Edey
Vice-President

Amyas Ames
Vice-President

Mrs. Robert L. Hoguet, Jr.
Vice-President

Gerald F. Beal
Treasurer

William Rosenwald
Assistant Treasurer

Chester G. Burden
Assistant Treasurer

Francis T. P. Plimpton
Secretary

Floyd G. Blair
Mrs. William C. Breed
Edgar M. Bronfman
Alvin G. Brush
Mrs. C. Sterling Bunnell
H. S. Mackenzie Burns
Benjamin J. Buttenwieser
Mrs. Elbridge Gerry Chadwick
Sampson R. Field

Nevil Ford
Francis Goelet
G. Lauder Greenway
Mrs. Charles S. Guggenheimer
William R. Herod
John Holbrook
Mrs. Lytle Hull
Mrs. Arthur Lehman
David Ogilvy
Paul G. Pennoyer
Mrs. David Rockefeller
Richard Rodgers
Mrs. George H. Shaw
Carleton Sprague Smith
Gregory B. Smith
Mrs. Edward R. Wardwell
John A. Warner

TRUSTEES

Floyd G. Blair
Chairman

Gerald F. Beal
Benjamin J. Buttenwieser
David M. Keiser
Paul G. Pennoyer

Advisor to the Board:
Bruno Zirato

Sunday, April 9, 1961, 3 to 4 P.M., E.S.T.
CBS Television Network (Channel 2 in New York)

Last Telecast of Current Series —
"New York Philharmonic Young People's Concerts"
Under the Direction of LEONARD BERNSTEIN
TITLE: *"FOLK MUSIC IN THE CONCERT HALL"*
Produced and Directed by Roger Englander — Sponsored by Shell Oil Co.

PATRONS OF THE NEW YORK PHILHARMONIC, 1960-1961

Patrons of the New York Philharmonic are men and women who, proud of the cultural expression of their city, give their financial support to its symphony orchestra with tax deductible contributions of $1000 or more.

The Altman Foundation
Mr. and Mrs. Amyas Ames
Mrs. Oakes Ames
Mr. John Andresen
Mr. and Mrs. Bernard Aronson
The Avalon Foundation
Baldwin Piano
Mr. and Mrs. Gerald F. Beal
Mr.* and Mrs. Richard J. Bernhard
Mr. and Mrs. Leonard Bernstein
Mrs. William C. Breed
Mr. and Mrs. Edgar M. Bronfman
Mrs. Samuel Bronfman
Mr. and Mrs. Alvin G. Brush
Mr. and Mrs. Benjamin J. Buttenwieser
Mrs. Elbridge Gerry Chadwick
The Chase Manhattan Bank Foundation
Columbia Broadcasting System
Ambassador and Mrs. Edward S. Crocker
Deutsch & Shea, Inc.
Mr. and Mrs. Leonard Dickson
Mr. and Mrs. Ferdinand Eberstadt
Mr. and Mrs. Sampson R. Field
Mrs. Walter S. Fischer
The Ford Foundation
Mr. and Mrs. Andrew A. Fraser
Mr. and Mrs. Mathew L. Gladstein
Mr. Francis Goelet
Mrs. John P. Goulandris
Mrs. Nicholas Goulandris
Mrs. Elizabeth N. Graham
Mrs. Louis A. Green
Mr. G. Lauder Greenway
Mr. and Mrs. Chauncey J. Hamlin
Mrs. Alexander Hammond*
Mr. Marion Harper, Jr.
Mr. and Mrs. William R. Herod
Mrs. Lester Hofheimer
Mrs. Robert L. Hoguet, Jr.
Mr. and Mrs. John Holbrook
Mr. and Mrs. Arthur A. Houghton, Jr.
Mrs. Lytle Hull
Mr. and Mrs. Jacob M. Kaplan
Mr. and Mrs. David M. Keiser
Mrs. George Camp Keiser
Mrs. Rush Kress
Mr. Chester J. LaRoche
Mrs. Arthur Lehman
Mr. and Mrs. Gustave L. Levy
Mr. and Mrs. Robert J. Lewis
Mr. and Mrs. Albert A. List
Mr. and Mrs. Henry A. Loeb
Mr. and Mrs. Joe Lowe
Mr. and Mrs. David H. McAlpin
Mr. Frazier McCann
Mrs. William G. Maguire
Mrs. Edgar Mayer
Mr. and Mrs. Andre Meyer
Mrs. Joseph A. Neff
Mrs. Donald M. Oenslager
Mr. and Mrs. David Ogilvy
Mr. and Mrs. Paul G. Pennoyer
Mrs. Ogden Phipps
Mr. and Mrs. Harvey D. Picker
Mr. and Mrs. Francis T. P. Plimpton
Mrs. George D. Pratt
Mrs. H. Irving Pratt
Mrs. John T. Pratt
Reader's Digest Foundation
Mrs. James Reeves
Mr. and Mrs. George Roberts
Mrs. Ralph K. Robertson
Rockefeller Brothers Fund, Inc.
Rockefeller Center, Inc.
Mr. and Mrs. David Rockefeller
Mrs. John D. Rockefeller, Jr.
Mr. and Mrs. Richard Rodgers
Mr. and Mrs. William Rosenwald
Mr. Samuel Rubin
Mr. and Mrs. Harry J. Rudick
Mr. and Mrs. Howard J. Sachs
Joseph E. Seagram & Sons, Inc.
Mrs. J. Myer Schine
Mrs. M. Lincoln Schuster
Mrs. George H. Shaw
The Shell Oil Company
Mrs. Frances G. Simmons
Mr. and Mrs. Gregory B. Smith
Mr. and Mrs. Rudolf G. Sonneborn
Steinway and Sons
Miss Jean Tennyson
Mrs. Carll Tucker
Miss Alice Tully
Mrs. Murray Vanderbilt
Mrs. George Vergottis
Mrs. Edwin C. Vogel*
WQXR
Mrs. Edward R. Wardwell
Miss Mathilde E. Weber*
Mr. and Mrs. John Hay Whitney
Mrs. Samuel Yaffe
9 Anonymous Patrons

---

* Deceased

NEW YORK PHILHARMONIC

Music Director: LEONARD BERNSTEIN

Assistant Conductors: Gregory Millar, Elyakum Shapira, Russell Stanger

Orchestra Personnel

Violins

John Corigliano
Concertmaster

Michael Rosenker
Asst. Concertmaster

Frank Gullino
David Rosensweig
Joseph Bernstein
William Dembinsky
Alfred Breuning
George Rabin
William Nowinski
Louis Fishzohn
Joachim Fishberg
Leon Temerson
Leon Rudin
Max Weiner
Morris Borodkin
Bjoern Andreasson
Mordecai Dayan
Alfio Micci

Leopold Rybb
Arthur Schuller
Armand Neveux
Michael de Stefano
Bernard Robbins
Carlo Renzulli
Louis Carlini
Carlos Piantini
Robert de Pasquale
Martin Eshelman
Isidor Strassner
Jesse Ceci
Morris Kreiselman
Leopold Busch
Louis Sherman
Alfred Lora

Violas

William Lincer
Leonard Davis
David Kates
Sol Greitzer
Ralph Mendelson
Selig Posner
Eugene Becker
Raymond Sabinsky
Robert Weinrebe
Henry Nigrine
William Carboni
Larry Newland

Cellos

Laszlo Varga
Carl Stern
Nathan Stutch
Rudolph Sims
Naoum Dinger
Martin Ormandy
Dimitry Markevitch
George Feher
Bernard Altmann
Asher Richman
Lorin Bernsohn
Avron Coleman

Basses

Robert Brennand
Frederick Zimmermann
Carlo Raviola
John Schaeffer
William Chartoff
Mario Polisi
Benjamin Schlossberg
Walter Botti
Robert Gladstone

Flutes

John Wummer
Robert Morris
Paige Brook

Piccolo

F. William Heim

Oboes

Harold Gomberg
Englebert Brenner
Albert Goltzer

English Horn

Englebert Brenner

Clarinets

Stanley Drucker
Michael Burgio

E-flat Clarinet

Peter Simenauer

Bass Clarinet

Leonard Schaller

Bassoons

Manuel Zegler
Frank Ruggieri
Harold Goltzer

Contrabassoon

Bert Bial

Horns

James Chambers
Joseph Singer
Louis Ricci
John Carabella
Ranier De Intinis
Marcus Fischer
William Namen

Trumpets

William Vacchiano
Nathan Prager
John Ware
James Smith

Trombones

Edward Herman, Jr.
Lewis Van Haney
Allen Ostrander
Edward Erwin

Tuba

William Bell

Timpani

Saul Goodman

Percussion

Walter Rosenberger
Elden Bailey
Morris Lang

Harp

Myor Rosen

Orchestra Personnel Manager
Joseph De Angelis

Assistant Personnel Manager
Armand Neveux

Librarian
Howard Keresey

Assistant Librarian
Joseph Zizza

Stage Personnel
Francis Nelson
Peter Regan

NEW YORK PHILHARMONIC
111 West 57th Street, New York 19, N. Y.

George Judd, Jr., *Managing Director* — Carlos Moseley, *Associate*
Silas Edman, *Controller*

DIMITRI MITROPOULOS

With deep sorrow the Board of Directors records the death on November 2, 1960, of Dimitri Mitropoulos, the Society's Music Director from 1951 to 1957, and one of the supreme musical figures of our time.

His activities with the Society spanned two decades—six years as Music Director, two seasons as principal conductor (1950-1951, 1957-1958), and frequent appearances as guest conductor since his debut with the Orchestra in 1940.

His dedicated musicianship was a shining example to the Orchestra, and he led it with stimulating success not only in Carnegie Hall but on tours throughout the United States and Canada and abroad. His conducting in 1951 at the Philharmonic's first appearance at the Edinburgh Festival was a triumph; his 1955 European tour climaxed with Athens' unforgettably tumultuous and affectionate acclaim to its native son and the Orchestra he had inspired; and the 1958 South American tour brought him equally rapturous acceptances.

The memory of the outstanding performances he conducted, his unsparing devotion to music, his persuasive championing of contemporary works, his encouragement of young musicians, his legendary generosity, his surpassing musicianship and the self-denying nobility of his spirit will never be forgotten. To the international grief that mourned his passing we add the heartfelt gratitude of the Society that he served so selflessly.

—RESOLUTION ADOPTED BY THE BOARD OF DIRECTORS
OF THE NEW YORK PHILHARMONIC
AT THE DECEMBER 15, 1960 MEETING

IN MEMORIAM

The death of Dimitri Mitropoulos was one of the great and beautiful deaths of all history; it was like a poem of Rilke, like the death of Socrates, of Virgil, or even, in a sense, of Jesus—utterly prepared for, invited and sacrificial. If it is true at all that the meaning of our life on earth is to be found in how we die, then Mitropoulos is a legend for us all, forever. His life was music; music meant love to him—love for the composer's agonized need to express, and love for his colleagues. He told me, the last time I saw him, that if he could not make music any longer at his full capacity, he would wish to die. And when the moment came, he did die radiantly, with the mixed pain and angelic celebration of Mahler's Third Symphony filling the air around his podium. Such a death is life-giving; his legacy goes on forever. We cannot—must not—mourn, however irreplaceable he is. He is always with us, and will always be. It is said of Job at the end, that he died "old and full of years." Mitropoulos, alas, did not die old; but he died full of years. One can wish nothing greater, or more beautiful, for any man.

—Remarks made by Leonard Bernstein at a concert in memory of Dimitri Mitropoulos, March 5, 1961 at Carnegie Hall

DIMITRI MITROPOULOS MEMORIAL FUND

The Board of Directors of the New York Philharmonic has established a Dimitri Mitropoulos Memorial Fund. Friends and admirers of the Philharmonic's former Music Director who wish to honor his memory are invited to send contributions for this fund to New York Philharmonic—Mitropoulos Fund, 111 West 57th Street, New York 19, New York. The fund will be used to commission works by the younger generation of composers in the United States.

COMMITTEE FOR THE DIMITRI MITROPOULOS MEMORIAL FUND

Mrs. William C. Breed
Chester G. Burden
David M. Keiser
Colonel John A. Warner

COMMISSIONING COMMITTEE

Leonard Bernstein
James Dixon
Morton Gould
Leon Kirchner
Gunther Schuller

MINNEAPOLIS SYMPHONY ORCHESTRA

58TH SEASON

STANISLAW SKROWACZEWSKI

MUSIC DIRECTOR

UNIVERSITY OF MINNESOTA SYMPHONY SERIES

NORTHROP AUDITORIUM

EIGHTEENTH CONCERT • MARCH 31, 1961

LEONARD PENNARIO—PIANIST

LEONARD Pennario is one of America's younger generation master pianists. His solo recitals and his appearances with major orchestras, both in the United States and Europe, have long been characterized by an excitement, a technical prowess and a virtuosity unusual in the world of music.

Mr. Pennario's rise to keyboard fame began in a Buffalo, New York, kindergarten where his one-finger dexterity on a rickety upright attracted the attention of his teacher. The teacher immediately prompted his parents to give him formal musical instruction. At the age of eight he gave his first public performance in the auditorium of a Buffalo store. Four years later he made his concert debut with the Dallas Symphony.

Upon graduating from a Los Angeles high school—his family had moved to that city when he was 10—he entered the University of Southern California. While a student there, a visiting impresario heard him play a Chopin Nocturne and took the unprecedented step of signing him for an extended tour.

Great acclaim greeted the young artist on this first tour—acclaim which grew in volume on his second tour. In 1943 his career was cut short when he was called into the Army. While a private, he appeared with the New York Philharmonic at Carnegie Hall where his performance promised the emergence of a major musical talent.

This promise was fulfilled in October 1946 when, after his discharge from the Army, he made an auspicious Town Hall debut. Since then his piano wizardry has become familiar to millions through his concert, radio and television appearances.

LIFE INSURANCE FOR LIVING
N/W
National Life

NORTHWESTERN NATIONAL LIFE
INSURANCE COMPANY
MINNEAPOLIS, MINNESOTA

eighteenth subscription concert

friday, march 31, 1961 at 8:30 p. m.

STANISLAW SKROWACZEWSKI *Conducting*

Soloists:

ELLEN FAULL, *Soprano*
CECELIA WARD, *Mezzo-soprano*
CHARLES K. L. DAVIS, *Tenor*
DONALD GRAMM, *Bass*

Assisting Organization: THE UNIVERSITY OF MINNESOTA CHORUS, DAVID ZINMAN, *Acting Director*

SCHÖNBERG . . . . . *Transfigured Night ("Verklaerte Nacht") for String Orchestra, Opus 4*

Intermission

*MOZART . . . . . *Requiem in D minor, K. 626*

(Dedicated to the memory of Dimitri Mitropoulos)

I. Requiem
II. Dies irae
III. Tuba mirum
IV. Rex Tremendae
V. Recordare
VI. Confutatis
VII. Lacrymosa
VIII. Domine Jesu
IX. Hostias
X. Sanctus
XI. Benedictus
XII. Agnus Dei

* First performance at these concerts.

The Baldwin is the official piano of the Minneapolis Symphony Orchestra.

Minneapolis Symphony Orchestra records exclusively for Mercury Records.

Smoking and Use of Cameras.—It is requested, by action of the Board of Regents, that in Northrop Memorial Auditorium smoking be confined to the outer lobby on the main floor, to the gallery lobbies, and to the lounge rooms. The use of cameras in the auditorium by members of the audience is prohibited.

Books

TO FIT YOUR SUMMER PLANS

TRAVEL—EUROPE

Newman's European Travel
1961-62 edition $5.95
Europe on $5.00 A Day
Frommer 1961 edition .. $2.50

TRAVEL—U.S.A.

America's National Parks .. $5.00
New York Shopping Guide
(coming in May) $3.50

CAMPING AND FISHING

Minnesota Fish & Fishing .. $3.95
The Camper's Bible $1.95

GARDENING

Taylor's Encyclopedia of
Gardening revised $15.00
Carefree Gardening $4.95

Books for every taste
Children's Books
All the Paperbacks

at

Perine's

In University Dinkytown
315 14th Avenue S.E.

FE 8-5618
Book Mailing Service
Customer Parking at Koehler's

In Memory of

DIMITRI MITROPOULOS

Tonight's presentation — the Orchestra's first performance of the Mozart "Requiem" — is dedicated to the memory of Dimitri Mitropoulos, the fourth permanent conductor of the Minneapolis Symphony from 1937 to 1949.

Mr. Mitropoulos came to the Twin Cities at a time when he was relatively unknown in America. By the time of his departure twelve years later to become director of the New York Philharmonic his name was a legend in concert halls throughout the world.

Today the name of Mitropoulos remains a legend everywhere that great music is played. To many of us, however, his name will never cease to have a special significance as we recall the genius of this man which brought forth so many memorable musical moments.

Rex Tremendae *(Chorus)*

Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.

King of majesty tremendous,
Who dost free salvation send us,
Fount of mercy, then befriend us!

Recordare *(Quartet)*

Recordare, Jesu pie,
Quod sum causa tuae viae,
Ne me perdas illa die.
Quaerens me, sedisti lassus;
Redemisti crucem passus;
Tantus labor non sit cassus
Juste judex ultionis,
Donum fac remissionis,
Ante diem rationis.
Ingemisco, tamquam reus,
Culpa rubet vultus meus,
Supplicanti parce Deus.
Qui Miriam absolvisti,
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.
Preces meae non sunt dignae,
Sed Tu bonus fac benigne,
Ne perenne cremer igne.
Inter oves locum praesta,

Lord, remember my salvation
Caused Thy wondrous incarnation;
Save me, that day, from damnation.
Faint and weary, Thou hast sought me,
On the cross of suffering bought me.
Vainly shall such grace be brought me?
Righteous Judge! for sin's pollution
Grant Thy gift of absolution,
Ere the day of retribution.
Guilty, now I pour my moaning,
All my shame in anguish owning,
Spare, O God, thy suppliant groaning!
Thou who sinful Mary savedst,
And the dying thief forgavest,
Even to me a hope thou gavest.
Worthless are my prayers and sighing;
Yet, good Lord, in grace complying,
Spare me torment, fire undying!
With Thy favored sheep, O place me,

HAND-CRAFTED
STERLING SILVER
JEWELRY
BY
CHRISTIAN
SCHMIDT

•

Forged silver pin shown, $8.75

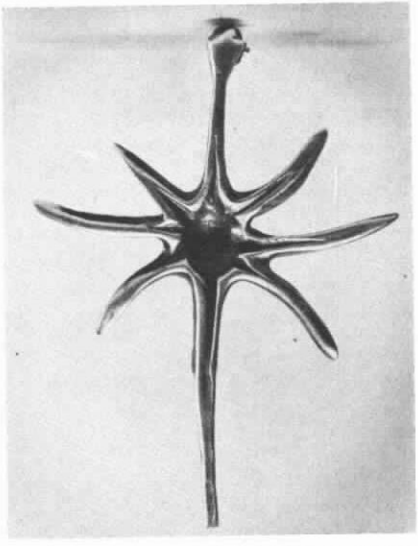

BARRETT POHL

400 FOURTEENTH
AVENUE S. E.
FEderal 1-2101

Dimitri Mitropoulos Memorial Fund

The Board of Directors of the Minnesota Orchestral Association has established a Dimitri Mitropoulos Memorial Fund. Friends and admirers of the great former conductor of the Minneapolis Symphony Orchestra who wish to do something in his memory are welcome to contribute to this fund. The Mitropoulos Memorial Fund will become a restricted part of the Minnesota Orchestral Association Endowment Fund. It will be used "for projects of the sort to which Mr. Mitropoulos gave so much of his own energies and finances during his lifetime."

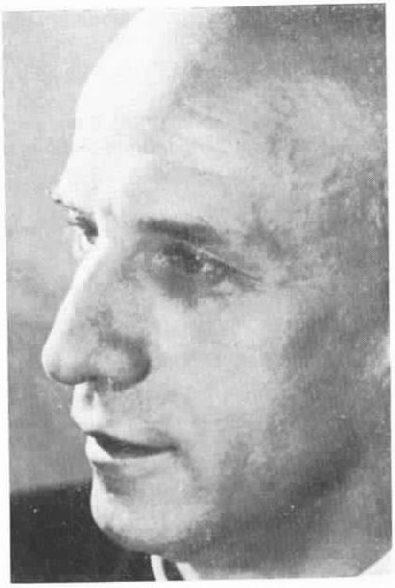

DIMITRI MITROPOULOS
1896–1960

ENDOWMENT FUND of the MINNESOTA ORCHESTRAL ASSOCIATION

the Foundation of the Orchestra's Future

From APR 1 1961
TIMES
New York, N. Y.

Music: A Memorial to Mitropoulos

He Was to Have Led 3d Symphony of Mahler

By HAROLD C. SCHONBERG

DIMITRI MITROPOULOS had been scheduled to conduct Mahler's Third Symphony with the New York Philharmonic this season. He died before the engagement. Last November he was working on this very D minor Symphony with the orchestra of La Scala in Milan. He suffered a heart attack during a rehearsal and died on the way to the hospital.

Yesterday afternoon Leonard Bernstein directed the work in his memory. The Philharmonic also announced the formation of a Dimitri Mitropoulos Memorial Fund. It will be used to commission works by the younger generation of composers in the United States. Money is being donated by admirers of the late conductor.

•

Mr. Mitropoulos had a great admiration for Mahler, and was one of the world's leading protagonists of his muic. Mr. Bernstein himself obviously has great sympathy for that composer, as witness the Mahler festival given by the Philharmonic last season. It was a labor of love for him to prepare the Third Symphony, one of the least-played —not that many of the nine symphonies turn up very often—of the series.

Like so much of Mahler's music, it teams with ideas. It is also one of the most loosely organized. It is monstrous in length. The first movement alone runs more than thirty-three minutes — longer than Beethoven's Eighth Symphony or the Brahms Third. There are five additional movements, ending with a slow one; and the work as a whole lasts more than an hour and a half.

Everything is in it—a neurotic intensity almost frightening; dance-like tunes; military tattoos; sections that stem from Beethoven's Ninth (the Ninth is never far away from Mahler or Bruckner); naïveté and innocence; sophistication and arrogance; genius and sheer banality; mysticism; humor; a soprano soloist; a chorus, and an orchestral technique dazzling in its virtuosity.

•

It exhibits all the virtues and failings of the composer. The failings are a lack of discipline and the type of mind that took pleasure in its sorrows. Mahler wore his neuroses as a paratrooper wears his jump boots—all shined up, a symbol of something special.

But the virtues can be epochal. Mahler's mind was an interesting one—far more interesting than that of Bruckner, with whom he is so often bracketed — and a certain sardonic element, a certain intellectualism mixed with a puckish imagination, is constantly coming through.

That is what makes his music so fascinating. A banal idea is as often as not followed by one of sheer imagination and profundity. A cloying attempt at communication with the Divine is succeeded by a less ambitious attempt that really is much more successful.

It has always appeared to this listener that Mahler is at his greatest not in his interminable slow movements, which in essence are rewrites of the adagio of Beethoven's Ninth, but in those sections where he is down to earth and lets his imagination run free.

One such section in this Third Symphony is the third movement, in which the simple melodies scored for posthorn (played for this occasion on a trumpet) are ravishing in their effect. Could echoes of these melodies have been running in the head of Richard Strauss when he came to compose "Der Rosenkavalier?" Some of the cadences are too close for coincidence.

•

The performance yesterday was one to admire and to cheer. Never did the orchestra let down; and never did Mr. Bernstein fail to lose tension. He conducted the work like the big, colorful, often frenzied canvas that it is. In less skillful hands the symphony can simply fall apart. Mr. Bernstein's intensity, plus the wonderful solo playing of the first-desk men, kept this from ever happening.

Martha Lipton sang with fullness of tone; and Mr. Bernstein even had the boys of the Little Church Around the Corner singing in tune and coming in on the beat. It was a remarkable achievement from all concerned.

Martha Lipton

The Program

NEW YORK PHILHARMONIC. Leonard Bernstein, conductor; with Martha Lipton, mezzo-soprano; Women's Chorus of the Schola Cantorum; Boys' Choir of the Little Church Around the Corner. At Carnegie Hall.

Symphony No. 3 .....Mahler

From APR 25 1961
TIMES
New York, N. Y.

U. N. AIDES SPEAK AT MUSIC CONTEST

Mitropoulos Competition Is Started at Town Hall

The Dimitri Mitropoulos International Music Competition, sponsored by the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York, began publicly with a concert in Town Hall yesterday afternoon. The contest honors the late conductor of the New York Philharmonic and of the Metropolitan Opera.

Adele Addison, soprano; Rosina Lhevinne, pianist; Leonard Rose, 'cellist, and the Westminster Choir took part in the concert.

The competition was described as an effort to strengthen the ties that exist among United Nations members, and it has been endorsed by the United States State Department.

Jonathan Bingham, a member of the United States delegation to the United Nations, a speaker at the concert, expressed the hope that "this enterprise will further the objectives of the United Nations."

Dr. Basil Vitaxis, Consul General of Greece in New York and a member of the Greek delegation to the United Nations, said:

"The forthcoming Dimitri Mitropoulos International Music Competition is well within the framework of the valuable cultural exchanges which are meant to further understanding between the peoples of the world."

A telegram endorsing the project from Philip H. Coombs, Assistant Secretary for Educational and Cultural Affairs of the State Department, was read.

The competition, finals of which will take place in this country in December, is being organized by a committee of more than sixty distinguished artists. Leonard Bernstein, who succeeded Mr. Mitropoulos as musical director of the New York Philharmonic, is chairman of the competition. Mrs. Herbert H. Lehman is honorary chairman of the Women's Organization Committee sponsoring it.

Pianists between the ages of 18 and 30 will be eligible for this year's contest. Other instrumentalists will be invited to compete in succeeding years. The first prize, including a "substantial" cash award, will be announced shortly.

From APR 14 1961
TIMES-HERALD
DALLAS, TEXAS

Mitropoulos Fund

NEW YORK — The Board of Directors of the New York Philharmonic has established a Dimitri Mitropoulos Memorial Fund to be used in commissioning works by the younger generation of composers in the United States.

New York 38, N. Y.
From APR 7 1961
TIMES
New York, N. Y.

PIANISTS TO COMPETE

Dimitri Mitropoulos Music Contest Opens in December

Pianists from member nations of the United Nations are being invited to take part in the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, which will be held next December.

The competition, which is under the sponsorship of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York, is planned as an annual event, open to other artists in subsequent years.

A "significant" cash prize, the amount as yet undertermined, will be awarded the winner of the initial contest. Pianists between the ages of 18 and 30 are eligible.

Leonard Bernstein, conductor of the New York Philharmonic, is chairman of the music committee in charge of the competition.

Inquiries may be directed to the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, 130 East Fifty-ninth Street, New York 22, N. Y.

From APR 1 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

Philharmonic Forms Mitropoulos Fund

In honor of the New York Philharmonic Orchestra's former music director, who died Nov. 2, the Philharmonic's board of directors has established a Dimitri Mitropoulos Memorial Fund to be used for commissioning works by the younger generation of composers in the United States. Contributions can be sent to the New York Philharmonic-Mitropoulos Fund, 111 W. 57th St., New York 19.

Mrs. William G. Breed, Chester G. Burden, David M. Keiser and Col. John A. Warner, members of the board of directors, will serve on the Memorial Fund Committee. The commissions will be awarded by a committee including Leonard Bernstein, James Dixon, Morton Gould, Leon Kirchner and Gunther Schuller.

From MUSICAL AMERICA
MAY - - 1961

Memorial Concert For Mitropoulos

Carnegie Hall, March 5.—Symphony of the Air. BEETHOVEN: *Egmont* Overture (Karl Boehm conducting). MOZART: *Bella mia fiamma* (Eleanor Steber, soprano; Mr. Boehm conducting). CILEA: *Poveri Fiori* (from *Adriana Lecouvreur*) (Renata Tebaldi, soprano; Fausto Cleva conducting). VERDI: *Ingemisco* (from the *Requiem*) (Barry Morell, tenor; Mr. Cleva conducting); *Ave Maria* (Mignon Dunn, mezzo-soprano; Mr. Cleva conducting); *Il lacerato spirito* (from *Simon Boccanegra*) (Ezio Flagello, bass; Mr. Cleva conducting); Offertorio (from the *Requiem*) (Miss Tebaldi, Miss Dunn, Mr. Morell, Mr. Flagello; Mr. Cleva conducting). GOLDMARK: Air from Violin Concerto (Mishel Piastro, violinist; Mr. Cleva conducting). PROKOFIEFF: Piano Concerto No. 3 (Van Cliburn, pianist-conductor). WAGNER: Prelude to Act I of *Lohengrin* (Mr. Cleva conducting); *Trauermarsch* (from *Die Götterdämmerung*) (Mr. Boehm conducting). STRAUSS: *Im Abendrot* (Four Last Songs) (Miss Steber; Mr. Boehm conducting).

One of Dimitri Mitropoulos' interests was the Musicians' Aid Society and the help it provides indigent musicians. This Memorial Concert, sponsored by the Society, was designed to raise funds to endow a home for aging musicians in the name of the late conductor.

Tributes were paid to Mr. Mitropoulos by His Eminence, Archbishop Iakovos of the Greek Archdiocese of North and South America; Senator Jacob K. Javits; Rudolf Bing of the Metropolitan Opera; Van Cliburn; David M. Keiser of the New York Philharmonic, and Leonard Bernstein.

The concert also marked the first appearance of Mr. Cliburn as pianist-conductor in the Prokofieff Third Piano Concerto, a favorite piano-conducting vehicle of Mr. Mitropoulos. The young pianist even used the special transparent piano top created for Mr. Mitropoulos for his last appearance as pianist-conductor in the Prokofieff Concerto, in 1953, at the Steinway Centennial Concert.

Mr. Cliburn has been studying conducting with no less a master than Bruno Walter, and brought off his performance in a highly professional manner. The savage drive and bravura of his playing brought the evening's most enthusiastic and prolonged ovation. Renata Tebaldi was in her best vocal form—and that is formidable. It was very interesting to hear her in the excerpt from Verdi's *Requiem* with Miss Dunn and Messrs. Morell and Flagello, a part in which she won acclaim under Toscanini at the outset of her career. Praise should go also to Mr. Morell for his splendid singing of the *Ingemisco* from the *Requiem*.

Tel. WOrth 2-3797
AMERICAN
Press Clipping Service
Inc.
119 Nassau Street
New York 38, N. Y.
From MUSICAL AMERICA
MAY - - 1961

Bernstein Illumines Memory of Mitropoulos

Carnegie Hall, April 2, 3.00.—New York Philharmonic, Leonard Bernstein, conductor. Martha Lipton, mezzo-soprano. Women's Chorus from the New York Schola Cantorum, Hugh Ross, director. Boys' Choir from The Little Church Around the Corner, Stuart Gardner, director. MAHLER: Third Symphony.

Before he died, Dimitri Mitropoulos conducted the Philharmonic in an interpretion of Mahler's Ninth Symphony that will keep his memory green for all of us who were fortunate enough to hear it. Only a great master with a great heart and a great brain could have made this towering work so glowing in every fiber.

And I can pay no higher tribute to Leonard Bernstein than to say that his interpretation of Mahler's Third Symphony, played in memory of Mitropoulos (who was to have conducted it), reached comparable heights of vision and comprehension. Mahler was a

From MUSICAL AMERICA
MAY - - 1961

Masselos Introduces Weber Piano Concerto

Carnegie Hall, March 26.—New York Philharmonic, Leonard Bernstein, conductor. William Masselos, pianist. MOZART: Symphony in E flat major, K. 543. BEN WEBER: Piano Concerto, Op. 52. (Premiere, March 23). SIBELIUS: Symphony No. 5.

Ben Weber's Piano Concerto is one of the works commissioned under the Ford Foundation's Program in the Humanities and the Arts. Under the grant, William Masselos was allowed to choose the composer whose work he would introduce. The result is a concerto that is interesting, original and well worth having, whatever its ultimate fate. Mr. Masselos played it superbly. His intellectual power as an interpreter of contemporary piano music is matched by his sensitivity and versatility as a musician.

Mr. Weber is a serial composer, but his music always has shape and direction, and frequently it sounds tonal. He has a wonderfully inventive sense of color, which comes to the fore in the last pages of the work, in which the piano is accompanied by mysterious scales clouded in dissonance. And he can use formal devices with emotional power, as in the Andantino con rubato (*In memoriam* Dimitri Mitropoulos—1960) of this concerto. This highly lyric movement has a middle section consisting of a passacaglia of five variations.

At first hearing, I must confess that this obviously firmly-wrought composition did not win me over. There were long stretches that seemed forced and manufactured. But with closer acquaintance, this impression might change; I might well discover a consistent drive and compelling plan in it.

Mr. Bernstein is commendably trying to achieve greater refinement and transparence in his Mozart, but he went too far in his interpretation of the E flat Major Symphony. Both the introduction of the first movement and the slow movement were robbed of their rhythmic definition and noble strength. And he was inconsistent in his treatment of the appoggiature (he was right the first time). Nonetheless, there were many lovely passages, and the Philharmonic strings sang seraphically.

I have never been an extravagant admirer of Sibelius, who has had the effect of loco weed on certain of my colleagues. But the faded bombast and long-winded purple passages of the Fifth Symphony sounded not only gorgeous but convincing, as Mr. Bernstein conducted them. It was a superb interpretation and the orchestra outdid itself.

—Robert Sabin

From MAY 12 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

Trees Grow on 57th St.

Trees are sufficiently rare on New York's streets to make the planting of a new cluster of them worthy of note. In this instance the site of the trees is 57th St. between Sixth and Seventh Aves. There, among the musical institutions, art galleries and fashionable shops, nineteen Ginkgo trees are to flourish—let us hope.

Nineteen trees constitute a veritable forest in New York, and the trees along 57th St. will have the added distinction of being dedicated to musical personalities or sponsored by musical organizations. The late Arturo Toscanini and Dimitri Mitropoulos will be among those so honored.

Symphony may be a more indigenous growth along 57th St. than shrubbery, but a leafy touch is always welcome on a concrete thoroughfare. So long life to the city's new music trees. May their shadow never grow less.

From MAY 16 1961
TIMES
New York, N. Y.

A Tea on Thursday To Help Musicians

A tea will be given at Gracie Mansion on Thursday to form a ladies committee for the Dimitri Mitropoulos Memorial Project of the Musicians Aid Society.

Mrs. Robert F. Wagner, a co-chairman of the sponsoring committee, will be the hostess. Co-chairmen with her are Mr. and Mrs. Spyros P. Skouras, Mr. and Mrs. Giovanni Buitoni and Mrs. Herbert T. Mundin. Archbishop Iakovos of the Greek Orthodox Archdiocese of North and South America is honorary chairman.

The society's purpose is to aid aged and needy musicians. The memorial project will be a residence for the aged and a counseling and guidance service to help them with their social and economic needs.

Among those who have accepted invitations to the tea are Mrs. George L. Armour, Mimi Benzell, Mrs. Leonard Bernstein, Mrs. Owen R. Cheatham, Mrs. Frederic R. Coudert Jr., Jean Dalrymple, Viscomtesse Paul de Rosiere, Mrs. Olin Downes, Mrs. Jacob K. Javits, Mrs. Orson Munn and Mrs. Clark Williams.

New York 38, N. Y.
From MAY 12 1961
TRIBUNE
Chicago, Ill.

Music Note

James Dixon, conductor of the New England Conservatory orchestra and a protege of the late Dimitri Mitropoulos, has been named the new assistant conductor of the Minneapolis Symphony orchestra. Mr. Dixon replaces Frank Miller, who took the Minneapolis post a year ago before it was known that Antal Dorati was resigning as chief conductor. Altho no local announcement has been made, it has been widely assumed that Mr. Miller is returning as solo cellist of the Chicago Symphony Orchestra, a position he held in the season of 1959-1960. Mr. Dixon, 33, studied conducting with Mr. Mitropoulos and is sole heir to his estate.

From MUSICAL AMERICA
JUN - - 1961

Dimitri Mitropoulos International Music Competition. Open to pianists (aged 18 to 25) from members of the United Nations. Sponsored by the Women's Division of the National Federation of Jewish Philanthropies. A cash prize will be awarded. Address inquires to: The Dimitri Mitropoulos International Music Competition, 130 E. 59 St., N. Y. 22, N. Y.

25 Ιουνιου 61

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟ

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

(ΒΙΒΛΙΟΝ – ΘΕΑΤΡΟΝ – ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ – ΜΟΥΣΙΚΗ)

Ο ΧΘΕΣΙΝΟΣ ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κατά την διάρκειαν λιτῆς καὶ συγκινητικῆς τελετῆς ἔγινε χθὲς τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον ὁ ἐνταφιασμὸς τῆς σποδοῦ τοῦ "Ἑλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, τὴν ὁποίαν παρηκολούθησαν ἐκπρόσωποι τῆς Πολιτείας, τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου καὶ φίλοι τοῦ ἀειμνήστου μαέστρου.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς τελετῆς τῆς ταφῆς ἡ λήκυθος εἶχε τοποθετηθῆ εἰς ὑπόβαθρον, σκεπασμένον μὲ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν πρὸ τοῦ νεοϊδρυθέντος μνημείου, ποὺ εὑρίσκεται ἔμπροσθεν τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ τοῦ Νεκροταφείου, ἵσταντο δὲ ὡς τιμητικὴ φρουρὰ δύο σπουδασταὶ καὶ δύο σπουδάστριαι τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. Περὶ τὴν 6.15 μ.μ. εἰς τὸν χῶρον τοῦ ἀπερίττου μνημείου τοῦ Μητροπούλου εἶχον προσέλθει ὁ Διευθυντὴς Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Γ. Κουρνούτος, ὁ πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, οἱ ἀρχιμουσικοὶ κ.κ. Ἄλεκ Σέρμαν, Θ. Βαβαγιάννης, Ἀνδρέας Παρίδης, οἱ μουσουργοὶ κ.κ. Μενέλαος Παλλάντιος, Μάριος Βάρδογλης, ὁ κ. Δ. Βρανόπουλος, ὁ κ. Λ. Εὐταξίας, αἱ καλλιτέχνιδες τοῦ πιάνου κυρίαι Τζίνα Μπαχάουερ, Μαρίκα Παπαϊωάννου, ἡ κ. Ἀλεξάνδρα Τριαντη καὶ πολλοὶ ἄλλοι καλλιτέχναι καὶ θαυμασταὶ τοῦ Μητροπούλου.

Μετὰ τὴν προσέλευσιν τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων κ. Ἀγγ. Τσουκαλᾶ, ὁ ὁποῖος συνωδεύετο ὑπὸ μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, ὁ πρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Κυριακίδης ἐξεφώνησε σύντομον λόγον, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὁ Μητρόπουλος εἰς τὴν διαθήκην του, συνταχθεῖσαν τὸ 1959, ἔγραφεν ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν του δὲν ἐπεθύμει νὰ τοῦ γίνῃ πολυτελὴς κηδεία, χωρὶς τελετουργίας, ὅτι τὸ σῶμα του ἔπρεπε νὰ καῇ, καὶ ἡ λήκυθος ποὺ θὰ περιέκλειε τὴν τέφραν του θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι εὐτελοῦς ἀξίας, τοῦτο δὲ διότι τὸ σῶμα του τὸ ἔβλεπε ὡς γῆν καὶ σποδόν. Αὐτὸς ποὺ ὅταν ἔζουσε ἔβλεπε τὴν πνοὴν καὶ τὴν ψυχήν του διὰ νὰ ἀναβιβάσῃ, μὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελούμενα ἀριστουργήματα, τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀνωτέρας πνευματικὰς σφαίρας, ἐποθοῦσε διὰ τὸν ἑαυτόν του τὴν ἀνυπαρξίαν καὶ ἔβλεπε τὸν θάνατον ὡς λύτρωσιν ψυχῆς. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ τελετὴ τῆς ταφῆς τῆς σποδοῦ του ἦτο ἐνηρμονισμένη μὲ τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην. Ὁ θάνατός του, προσέθεσεν ὁ κ. Κυριακίδης, ἦτο σὰν μοναδικὴ φλογισμένη δύσις ἡλίου μέσα εἰς τὸν χῶρον τῆς τέχνης του, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα ὁμοιάζουν ὡς περιττά.

Κατόπιν ὡμίλησεν ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Τσουκαλᾶς ὁ ὁποῖος εἶπε, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ὁ Μητρόπουλος εἶχεν ὑψωθῆ ἐν ζωῇ εἰς σύμβολον παγκόσμιον καὶ διὰ τῆς τέχνης του καὶ τῆς ὑψηλῆς προσφορᾶς του ἐνέπνεε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸ δέος, τέλος δὲ κατέκτησε τὴν ἀθανασίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Δῆμος προσέφερεν τὸν χῶρον τοῦτον ὅπου ἀνηγέρθη τὸ μνημεῖον τοῦ ἀειμνήστου μαέστρου, ἀνακοινώσας κατόπιν, τὴν ληφθεῖσαν χθὲς ὑπὸ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἀπόφασιν διὰ τῆς ὁποίας ἀπενεμήθη εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, εἰς μνήμην Μητροπούλου. Τὸ μετάλλιον συνοδευόμενον ὑπὸ περγαμηνῆς ὁ κ. Δήμαρχος ἐπέδωσεν εἰς τὸν κ. Κυριακίδην, παρακαλέσας νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς ἐμφανὲς σημεῖον τοῦ Ὠδείου, ὥστε νὰ ἐμπνέωνται ἐξ αὐτοῦ οἱ σπουδασταὶ τοῦ ἱδρύματος. Ἡ τελετὴ ἔκλεισε μὲ τρισάγιον, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ὁ κ. Κυριακίδης παρέδωσεν εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας κ. Θ. Βαβαγιάννην τὴν λήκυθον μὲ τὴν σποδὸν τὴν ὁποίαν οὗτος ἐναπέθεσεν εἰς τὸ μνημεῖον.

Τὸ μνημεῖον Μητροπούλου ἔγινε μὲ χρήματα τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ συνεισφορᾶς θαυμαστῶν τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμουσικοῦ καὶ μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν κ. Ι. Παππᾶ.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. ΑΡΙΣΤ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ κρατῶν ὑψωμένην τὴν λήκυθον τὴν περιέχουσαν τὴν σποδὸν τοῦ Δημ. Μητροπούλου, καθ' ἣν στιγμὴν ἑτοιμάζεται νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τὸν κ. Βαβαγιάννην ὅπως τὴν ἐναποθέσῃ εἰς τὴν εἰδικὴν κρύπτην τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμουσικοῦ.

From JUL 14 1961
POST & TIMES HERALD
Washington, D. C.

Postlude

Piano Contest to Honor Mitropoulos

By Paul Hume

The Dimitri Mitropoulos International Music Competition is a new testing ground for pianists. Honoring the late and great Greek conductor-pianist, the competition has been established by the Federation of Jewish Philanthropies. The first contest is to be held in New York City from Dec. 1 through Dec. 17.

Hume

It is open to all pianists who have not attained their 31st birthday by Dec. 17, 1961. Eligible candidates can secure details about entering the competition from Mrs. Doris Roberts, secretary, Dimitri Mitropoulos International Music Competition, 130 East 59th st., New York 22. Completed applications are required by Sept. 21, 1961. Prizes are $5000, $3000, $1500, $750 and concert appearances.

The National Council on the Arts and Government, meeting recently in Philadelphia, urged an early White House-sponsored conference on the role of government in the arts. According to Harold Weston, chairman of the Council, "such a conference would consider the divergency of opinion about the relationship of government to the arts in American in an attempt to specify this relationship and also to explore methods of cooperation between private initiative and government in forwarding the development and appreciation of the arts."

Weston added that "the chances that such a White House Conference will be authorized in the near future depend upon evidence of widespread support. Therefore all individuals and organizations welcoming this proposal are urged to express their interest in such a project directly to the President." May we here and now enter our highest interest.

National Symphony Youth Concerts will be heard again ten times during the coming season, thanks to the underwriting of nine business firms and one individual. Such concerts last season enabled 32,522 young listeners to hear the orchestra in Constitution Hall and in high school auditoriums.

The underwriters are: American Security and Trust Co., Chesapeake and Potomac Telephone Co., The Hecht Co., Frank R. Jelleff, Inc., Perpetual Building Association, Potomac Electric Power Co., Sears Roebuck & Co., Washington Gas Light Co., and Radio Station WGMS. The individual is Mrs. Jouett Shouse, who also contributes two free children's concerts outside the regular youth series, one for Fairfax County children, and one, at Christmas time, for handicapped children.

Margaret Hillis will return to the University of Maryland campus to lead a choral workshop from July 16 to 21. This will coincide with the final days of the University's workshop for band which is in session from July 9 to 21. On the 21st, a band-choral concert will be given in Reckord Armory at 7:30 p. m. The band workshop is under the direction of James Neilson, director of bands of Oklahoma City University.

On Monday, the 1961 international champion barbershop harmony chorus will sing at the Watergate, in a special 8:30 p. m. concert. The winning singers, known as the Chorus of the Chesapeake, are directed by Robert Johnson. They come from the region around Dundalk, Md. The concert will also present quartet harmony, and, under the direction of Dr. Robert Harmon, community singing. Everyone is invited.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Κυριακή 16 'Ιουλίου 1961

Τήν Τετάρτην θά ἐναποτεθῆ εἰς τό Α΄ Νεκροταφεῖον ἡ σποδός τοῦ Δ. Μητρόπουλου. -

Τήν Τετάρτην, 6.15 μ.μ., θά μεταφερθῆ εἰς τό Α΄ Νεκροταφεῖον ἡ σποδός τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ἡ ὁποία θά ἐναποτεθῆ εἰς τό ἀνεγερθέν πρωτοδουλία τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν καί ἐξ ἰδιωτικῶν εἰσφορῶν μνημεῖον τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ. Τό κιβωτίδιον, τό ὁποῖον περιέχει τήν λήκυθον μέ τήν τέφραν θά ἀποσφραγίση, μετά σχετικήν προσφώνησιν, ὁ δήμαρχος 'Αθηναίων κ. Ἄγγελος Τσουκαλᾶς, μετά δέ τήν ἐναπόθεσιν θά ψαλῆ τρισάγιον.

«ΤΑ ΝΕΑ» ΠΕΜΠΤΗ, 20 'Ιουλίου 1961

Ἐνεταφιάσθη χθές ἡ σποδός τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου

Χθές, στίς 6.15, στό Α' Νεκροταφεῖο, μέ σεμνή καί ἀπέριττη τελετή, ἔγινε ὁ ἐνταφιασμός τῆς σποδοῦ τοῦ ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Στήν τελετή παρέστησαν ὁ δήμαρχος 'Αθηνῶν κ. Τσουκαλᾶς, ὁ διευθυντής Γραμμάτων καί Τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Γ. Κουρνούτος, ὁ πρόεδρος καί τά μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, οἱ ἀρχιμουσικοί Ἄλεκ Σέρμαν, Θ. Βαβαγιάννης καί 'Ανδρέας Παρίδης, οἱ μουσουργοί Μάριος Βάρδογλης κα Μεν. Παλλάντιος, ὁ διευθυντής τοῦ 'Εθνικοῦ Θεάτρου Αἰμ. Χουρμούζιος, ὁ σκηνοθέτης καί πρωταγωνιστής τῆς Κρατικῆς Σκηνῆς 'Αλέξης Μινωτῆς, οἱ καλλιτέχνιδες Τζίνα Μπαχάουερ, 'Αλεξάνδρα Τριάντη καί Μαρίκα Παπαϊωάννου, ὁ μαθητής καί γενικός κληρονόμος τοῦ Μητρόπουλου 'Αμερικανός μαέστρος Τζαίημς Ντίξον, ἡ χήρα Νεγρεπόντη, ἡ ὁποία ἐβοήθησε τόν Μητρόπουλο στά πρῶτα

'Ο 'Αμερικανός ἀρχιμουσικός Τζαίημς Ντίξον, ἀγαπημένος μαθητής καί γενικός κληρονόμος τοῦ Δημ. Μητρόπουλου, καί δεξιά ἡ θαλερή κ. Νεγρεπόντη, ἡ ὁποία ἐβοήθησε τόν Μητρόπουλο στά πρῶτα του βήματα, κατά τόν χθεσινό ἐνταφιασμοῦ τῆς σποδοῦ τοῦ μεγάλου μαέστρου.

του βήματα, ὁ πρόεδρος τῆς 'Εταιρίας Φίλων 'Οπερας κ. Γ. 'Εμμανουήλ κ.ἄ.

— Πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς ταφῆς ἡ λήκυθος μέ τήν τέφρα εἶχε τοποθετηθῆ σέ ὑπόβαθρο σκεπασμένο μέ τήν ἑλληνική σημαία, γύρω δέ ἀπό αὐτήν ἐστέκοντο, ὡς τιμητική φρουρά, δύο σπουδασταί καί δύο σπουδάστριαι τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν.

— 'Η σποδός τοῦ Μητροπούλου ἐνεπετέθη σέ τάφο πού παρεχώρησε δωρεάν, τιμῆς ἕνεκεν, ὁ Δῆμος 'Αθηναίων, στήν εἴσοδο τοῦ Νεκροταφείου, κοντά στόν τάφο τοῦ Κωλέττη. Τό μνημεῖο ἀποτελεῖται ἀπό μιά μαρμάρινη στήλη μέ τό ὄνομα τοῦ μεγάλου μαέστρου.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΤΕΚΤΗΣΕ ΤΗΝ ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Πρῶτος ὡμίλησε ὁ πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν κ. Α. Κυριακίδης, ὁ ὁποῖος εἶπε, μεταξύ ἄλλων, ὅτι ἡ λιτότης τοῦ μνημείου συμβολίζει τήν προσωπικότητα τοῦ Μητρόπουλου, τήν λιτότητα τῆς ἁγνῆς του μορφῆς πού ἔσβησε μέ τό μέγιστο ἀγαθό του καλῶς ἀποθνήσκειν.

— 'Εν συνεχείᾳ ὡμίλησε ὁ δήμαρχος 'Αθηνῶν κ. Τσουκαλᾶς, ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι «ὁ Μητρόπουλος ἀποτελεῖ ἐκπληκτικό φαινόμενο ἰδιοτροπίας τῆς φύσεως. Θά ἦταν ἀνευλάβεια νά συνοδεύση κανείς στόν τάφο τόν Μητρόπουλο ὅπως συνοδεύει τούς ἄλλους θνητούς». Καί ὁ κ. Τσουκαλᾶς κατέληξε τονίζοντας ὅτι ὁ μεγάλος μαέστρος κατέκτησε τήν ἀθανασία πρίν τόν κατακτήση ὁ θάνατος.

— 'Ακολούθως ὁ κ. Τσουκαλᾶς παρέδωσε τήν λήκυθο πού περιεῖχε τήν σποδό τοῦ Μητρόπουλου στόν πρόεδρο τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν κ. Κυριακίδη καί αὐτός στόν κ. Βαβαγιάννη, πού τήν ἐναπέθεσε στόν τάφο. 'Εν συνεχείᾳ ἐψάλη τρισάγιο, μετά τό ὁποῖο ὁ κ. Τσουκαλᾶς ἐπέδωσε στόν κ. 'Αρ. Κυριακίδη τό ἀργυροῦν μετάλλιο τῆς πόλεως τῶν 'Αθηνῶν, τό ὁποῖο ἀπονέμεται στό 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν εἰς μνήμην Μητροπούλου.

— Ἄς σημειωθῆ ὅτι καί ἡ συναυλία τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας 'Αθηνῶν, πού θά δοθῆ τήν ἐρχομένη Δευτέρα, θά εἶναι ἀφιερωμένη στόν Δημ. Μητρόπουλο. Θά τήν διευθύνη ὁ μαθητής του 'Αμερικανός μαέστρος Τζαίημς Ντίξον καί σολίστ θά εἶναι ἡ Τζίνα Μπαχάουερ.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»

Τετάρτη 19 'Ιουλίου 1961

Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Σήμερον, 6.15 μ.μ., θά μεταφερθῆ εἰς τό Α' Νεκροταφεῖον ἡ σποδός τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, ἡ ὁποία θά ἐναποτεθῆ εἰς τό ἀνεγερθέν πρωτοδουλία τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν καί ἐξ ἰδιωτικῶν εἰσφορῶν, μνημεῖον τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ, εἰς τήν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ τοῦ Λοζάρου εἰς τήν εἴσοδον τοῦ Νεκροταφείου παραπλεύρως τοῦ τάφου τοῦ Ι. Κωλέττη. Τό κιβωτίδιον, τό ὁποῖον περιέχει τήν λήκυθον μέ τήν τέφραν θά ἀποσφραγίση μετά σχετικήν προσφώνησιν ὁ δήμαρχος 'Αθηναίων κ. Ἄγγελος Τσουκαλᾶς μετά δέ τήν ἐναπόθεσιν θά ψαλῆ τρισάγιον.

'Εν τῷ μεταξύ τό Δημοτικόν Συμβούλιον κατά τήν χθεσινήν συνεδρίασίν του ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως, κατόπιν προτάσεως τοῦ δημάρχου κ. Τσουκαλᾶ, ὅπως ἀπονείμη εἰς τό 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν τό 'Αργυροῦν Μετάλλιον τῆς πόλεως εἰς μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Τό μετάλλιον αὐτό θά ἀπονεμηθῆ κατά τήν ἀποφοίτησιν τελετήν εἰς τόν πρόεδρον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν κ. Α. Κυριακίδην.

Σημειωτέον ὅτι τό B.B.C. ἐζήτησεν ὅπως κινηματογραφήση τήν ἐν λόγω τελετήν διά τήν βρεττανικήν τηλεόρασιν.

'Εκ τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν ἀνεκοινώθη χθές ὅτι ἡ σημερινή τελετή ἔχει πάνδημον χαρακτῆρα καί διά τοῦτο δέν ἀπεστάλησαν ἰδιαίτεραι προσκλήσεις. 'Επίσης, παρακαλοῦνται ὅσοι προσέλθουν νά μή φέρουν ἄνθη συμφώνως πρός τήν θέλησιν τοῦ Μητροπούλου.

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

'Αφιερωμένη εἰς τόν Δημήτρην Μητρόπουλον θά εἶναι καί ἡ συναυλία τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας 'Αθηνῶν τήν προσεχῆ Δευτέραν. Τό πρόγραμμα παουσιάζει ὅλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καθόσον θά διευθύνη ὁ γνωστός 'Αμερικανός μαέστρος Τζαίημς Ντίξον, μαθητής τοῦ Μητροπούλου, θά λάβη δέ μέρος ὡς σολίστ ἡ ἐκλεκτή 'Ελληνίς πιανίστα κ. Τζίνα Μπαχάουερ. Οὕτω θά ἐκτελεσθοῦν τά ἔργα «Διδώ καί Αἰνείας» τῶν Πάρσελ—Μητρόπουλου «'Ηρωϊκή συμφωνία» τοῦ Μπετόβεν καί «Κοντσέρτο γιά πιάνο καί ὀρχήστρα ἀρ. 3» τοῦ Προκόφιεφ. Εἰσιτήρια θά πωλοῦνται ἀπό αὔριον εἰς τό ταμεῖον τοῦ «Ρέξ» (τηλ. 614.592).

From JUL 16 1961
NEWS Dallas, Tex.

PROGRAM NOTES:

Gina Bachauer Pays Respects

By JOHN ROSENFIELD

Dimitri Mitropoulos, who died last November, was Greece's most distinguished conductor. Athens desires to memorialize him with a concert, proceeds of which are to go to Greek orphanages. Gina Bachauer, the pianist, has been summoned from vacation in Greece to give the program. She is Greece's most distinguished instrumental virtuoso.

When Madame Bachauer made her debut in Athens at the age of 15, she played with an orchestra conducted by Mitropoulos. When she made her New York debut 10 years ago, Mitropoulos, then a major figure of New York musical life, was responsible for her audience, all 54 of them.

From JUL 22 1961
Christian Science Monitor
Boston, Mass.

Mitropoulos Competition

The Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York has established the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, which this year will be for pianists up to and through the age of thirty, who should be approved by some appropriate authority in their own country.

The competition will be held in New York City from Dec. 1 through 17; applications must be filed by Sept. 21. The Federation hopes that it will continue implementing Mr. Mitropoulos' own desire "to devote time, effort, and affection on those that are still fighting to find their place in the sun."

Further information may be obtained from the competition's Secretariat at 130 East 59th St., New York 22, N.Y.

From JUL 16 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

$10,000 Competition Honors Mitropoulos

By Francis D. Perkins

With prizes amounting to more than $10,000, the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition will be held in New York from Dec. 1 to 17 under the auspices of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York, and will be open to pianists who have not reached their thirty-first birthdays by the closing date. All sessions will be open to the public.

Requests for information and application forms should be addressed to the secretariat of the competition, Federation of Jewish Philanthropies, 130 E. 59th St., New York 22. The cable address is "Musivent." Applications, accompanied by birth certificate, must be filed by Sept. 21. Candidates will be chosen by a traveling committee of judges who will hold hearings in New York on Oct. 20. Other hearings will be held between Oct. 9 and 18 in San Francisco, Dallas, Chicago, Baltimore and Boston. Applicants for these preliminary auditions should prepare the equivalent of one recital program.

There will also be semi-final auditions. Accepted candidates must prepare two hour-long recital programs and three concertos, including Serge Prokofiev's Concerto No. 3, in which Mr. Mitropoulos often appeared as soloist. In honoring the memory of the late noted conductor through this contest, the Federation emphasizes the kindness, advice and support which he gave to countless young musicians. It hopes that many nations will be represented in the competition, so that it will serve the interest of young artists on a world-wide scale.

The cash prizes are $5,000, $3,000, $1,500 and $750. The first three winners will also receive gold, silver and bronze medals. Candidates must pay their own expenses to and from New York, but the Federation will provide housing, meals and facilities for practicing from the time of their arrival until the end of the contest.

From JUL 23 1961
PRESS
Jamaica, N. Y.

Mitropoulos Memorial Competition Prepared

By IRVING KOLODIN

It is a truism of artistic life in general and the musical phase of it in particular that talent and character are by no means equal elements of a successful career.

The most talented are not necessarily the most likeable, nor are the most likeable always equal in talent to others of a more difficult disposition. But to judge from the efforts expended in his memory by the friends of the late Dimitri Mitropoulos, this greatly talented man also had a quality of spirit that commanded affection as well as respect.

In the months since his death last fall at a rehearsal in Milan for a concert at La Scala, two orchestras with which Mitropoulos had a long, profitable associaton — the Minneapolis and the New York Philharmonic — have established memorial projects in his honor. Now, another has been added — the Dimitri Mitropoulos Internation Music Competition under the auspices of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York.

Consonant with the stature of the person in whose memory it has been established, the rewards to its winning keyboard contestants are suitably substantial — a first prize of $5,000, a second prize of $3,000, and third and fourth place awards totaling $2,250 more. Arrangements are in process for suitable public appearances by the winners. This should not be too difficult, for contestants are being solicited from all over the world, and the blessing of the United Nations has been invoked also.

For contestants resident in the United States, the requirements are the following: applicants may not have attained the age of 31 by Dec. 17, when the final judgment will be made in New York; applications, accompanied by letters of recommendation from reputable musicians in the aspirant's local area, should be submitted by Sept. 21, 1961; applicants should be prepared to play a recital program (contents to be specified by the committee) before a traveling jury which will visit central communities on the following dates: San Francisco, Calif., Oct. 9; Dallas, Tex., Oct. 11; Chicago, Ill., Oct. 13; Boston, Mass., Oct. 18, and New York, Oct. 20.

Mitropoulos helped many, many more musicians than anyone will ever know. Whatever pianist wins the contest will not only earn a great honor, but will also bear a sizeable burden — the trust of being worthy to be known as winner of the Dimitri Mitropoulos International Music Competition.

From JUL 13
HERALD NEWS
Passaic, N. J.

International Competition For Pianists

Mitropoulos Medals, Cash Awards Await Young Artists

The Dimitri Mitropoulos International Music Competition for young artists will be inaugurated this year under the auspices of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York.

The competition will be held Dec. 1-17 in New York City and is open to men and women pianists up to and through the age of 30. Candidates are required to file completed application forms by Sept. 21. Auditions will be held in three stages: preliminaries, semifinals and finals.

Concert appearances for finalists are being arranged.

Through this competition, the sponsors hope to bring to the attention of the world the richness and vigor of new talents and stimulate community appreciation and support for them; to salute the achievements of the UN and to interpret anew the ideals and purposes of the federation of nations.

From JUL 16 1961
STAR
Kansas City, Mo.

Mitropoulos Competition For Pianists

IN honor of a great name among the orchestra conductors of all time, the Dimitri Mitropoulos International Music Competition has been announced, sponsored by the women's division of the Federation of Jewish Philanthropies, of New York.

The late maestro of the New York Philharmonic orchestra was a reliable friend of young talents seeking the way upward to concert careers.

Dimitri Mitropoulos.

The 1961 competition is for men and women pianists up to and through the age of 30, with preliminaries, semifinals and finals.

Candidates must file completed application by September 21, with photographs, copy of birth certificate, a deposit of $5 and must have a repertoire to fit all the requirements for a recital of about one hour in length.

«ΤΑ ΝΕΑ»

ΠΕΜΠΤΗ, 20 'Ιουλίου 1961

ΕΝΑΣ ΙΤΑΛΟΣ ΒΙΟΛΙΣΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς χθεσινῆς σεμνῆς τελετῆς τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῆς σποδοῦ τοῦ Δημ. Μητροπούλου, ὁ πρόεδρος τῆς 'Εταιρείας Φίλων τῆς "Οπερας κ. Τάσος 'Εμμανουήλ, πού παρευρέθη σ' αὐτήν, παρεκάλεσε νά γράψωμε τά ἀκόλουθα:

— Κατά τό ἔτος 1948—1949 ὁ Μητρόπουλος διηύθυνε τήν Συμφωνική 'Ορχήστρα τῆς Σάντα Καικιλία. Τό πρῶτο διολί τῆς ὀρχήστρας παρεκάλεσε τόν κ. Τ. 'Εμμανουήλ νά μεσιτεύση στόν Μητρόπουλο νά τοῦ χορηγήση μιά βεβαίωσι, ὅτι ἔπαιξε ὑπό τήν διεύθυνσί του. Σ' ἐρώτησι γιατί τοῦ χρειάζεται αὐτή ἡ βεβαίωσις, ὁ ὀβοΐστης καθηγητής διολονίστας ἀπήντησε: «Θά εἶναι ἕνα μεγάλο ντοκουμέντο γιά ἕναν καλλιτέχνη, νά ἔχη τέτοιο χαρτί. Εἶναι ἡ πρώτη φορά, πού ἡ 'Ορχήστρα μας ἔπαιξε μέ τόσο ἐνθουσιασμό κάτω ἀπό τή μπαγκέττα τοῦ Μητροπούλου, πού εἶναι ὁ μόνος μαέστρος, πού κατώρθωσε νά γνωρίση στήν ψυχή μας ὅλη τήν ἔννοια καί τό σκοπό, γιά τόνοποῖον ὁ κάθε συνθέτης καθενός ἔργου τῆς συναυλίας ἔγραφε τή μουσική του. Εἶναι μεγάλος μαέστρος ὁ Μητρόπουλος καί σέ λίγο θά ξεπεράση σέ τέχνη καί φήμη ὅλους τούς ἄλλους, γι' αὐτό θέλω νά ἔχω τήν πρώτη θέσι στή διεθνῆ κρίσι γι' αὐτόν».

ΚΑΙ Ο Δ)ΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΚΑΛΑΣ

'Εξ ἄλλου, κατά τήν τελετή πού ἔγινε στό Μουσεῖο τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου τόν περασμένο 'Απρίλη, ὅταν ἡ 'Εταιρεία Φίλων "Οπερας κατέθεσε στέφανον δάφνης στήν προτομή τοῦ Μητροπούλου, ἔκαμε ἰδιαιτέρα ἐντύπωσι στούς παρευρεθέντες τό γεγονός ὅτι ἡ προτομή τοῦ Μητροπούλου ἐστήθη στό μέσον μεταξύ Μπετόβεν καί Τοσκανίνι. Κατά τήν ὡς ἄνω τελετή, ὁ καλλιτεχνικός διευθυντής τῆς Σκάλας εἶπε ὅτι «ἦταν ἡ ἐλαχίστη τιμή πού μποροῦσε νά κάμη ἡ Σκάλα, γιά νά δείξη τήν εὐγνωμοσύνη της στόν μεγάλο μαέστρο Μητρόπουλο, πού ἐχάρισε στούς καλλιτέχνας καί τό κοινόν της παραστάσεις σπανίας καλλιτεχνικῆς ποιότητος καί ἐρμηνείας».

From JUL 2 1961
BERGEN EVENING RECORD
HACKENSACK, N. J.

New Mitropoulos Memorial To Give Chance To Pianists

By Irving Kolodin

Music Editor, The Saturday Review

DIMITRI MITROPOULOS

IT IS A TRUISM of artistic life in general and the musical phase of it in particular that talent and character are by no means equal elements of a successful career. The most talented are not necessarily the most likable, nor are the most likable always equal in talent to others of a more difficult disposition. But to judge from the efforts expended in his memory by the friends of the late Dimitri Mitropoulos, this greatly talented man also had a quality of spirit that commanded affection as well as respect.

In the months since his death last fall at a rehearsal in Milan for a concert at La Scala, two orchestras with which Mitropoulos had a long, profitable association—the Minneapolis and and the New York Philharmonic—have established memorial projects in his honor. Now, another has been added for pianists — the Dimitri Mitropoulos International Music Competition under the auspices of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York. Consonant with the stature of the person in whose memory it has been established, the rewards to its winning keyboard contestants are suitably substantial—a first prize of $5,000, a second prize of $3,000, and third and fourth place awards totaling $2,250 more.

Arrangements are in process for suitable public appearances by the winners. This should not be too difficult, for contestants are being solicited from all over the world, and the blessing of the United Nations has been invoked also.

For contestants resident in the United States, the requirements are the following: applicants may not have attained the age of 31 by December 17, when the final judgment will be made in New York; applications, accompanied by letters of recommendation from reputable musicians in the aspirant's local area, should be submitted by September 21; applicants should be prepared to play a recital program (contents to be specified by the Committee) before a traveling jury which will visit central communities on the following dates: San Francisco, October 9; Dallas, October 11; Chicago, October 13; Boston, October 18, and New York, October 20.

As the motto for its endeavor, the Federation of Jewish Philanthropies quotes a Mitropoulos statement: "To some one like myself, who wanders through the forest of music year in and year out, and is privileged to serve as guardian of the giant trees, it is a duty not only to care for these trees, but also to devote time, effect, and affection on those that are still fighting to find their place in the sun."

Those who knew him also knew that Metropoulos did not merely articulate this belief, but lived by it: he helped many, many more musicians than any one will ever know. Whichever pianist wins the contest to be held in New York in December will not only earn a great honor, but will also bear a sizable burden—the trust of being worthy to be known as winner of the Dimitri Mitropoulos International Music Competition.

Further information may be obtained from the Women's Division, Federation of Jewish Philanthropies of New York, 130 East Fifty-ninth Street, New York 22, N. Y.

WEEK-END MAGAZINE

From JUL 30 1961
JOURNAL
Atlanta, Ga.

Mitropoulos Auditions In October

A traveling panel of judges will hold preliminary auditions this October for a pianist to represent America in the Dimitri Mitropoulos International Music competition in New York City.

In December, finalists will compete for medals and cash awards ranging from $750 to the $5,000 first prize.

Initial auditions will be held in Chicago, Dallas, San Francisco, Baltimore, Boston and New York.

The 1961 competition is open to pianists through the age of 30. Prospectus on the competition and application forms can be obtained from the secretariat, Dimitri Mitropoulos International Competition, Federation of Jewish Philanthropies, 130 E. 59th St., New York 22.

THE STATE
COLUMBIA, S. C.
JUL 28 1961

Dmitri Mitropoulos Music Contest Opens in December

The Dmitri Mitropoulos International Music Competition, a program for men and women pianists up to and through the age of 30, will be held December 1-17, 1961, in New York.

Sponsored by the women's division of the Federation of Jewish Philathropies of New York "to bring to the attention of the world the richness and vigor of new talents and stimulate community appreciation and support for them," the Competition is chaired by Leonard Bernstein.

Honorary chairmen include Pablo Casals, Pierre Monteux, Charles Munch, and Bruno Walter.

Applications for entry in the Competition must be filed by September 21 and must include detailed information about the candidate's musical background and a short autobiographical sketch.

Awards to winners of the Competition will be: first prizes, the Mitropoulos Gold Medal Award and a cash prize of $5,000; second prize, the Mitropoulos Silver Medal Award and $3,000; third prize, the Mitropoulos Bronze Medal Award and $1,500; and fourth prize, a certificate and $750.

Each applicant from the United States will be heard by a travelling committee of judges who will select candidates for the Competition proper.

The committee will be in Baltimore to judge applicants from the Southeast on October 16.

Final judges for the Competition have not yet been announced.

Requests for application forms and additional information should be addressed to The Secretariat of the Dmitri Mitropoulos International Music Competition, Federation of Jewish Philanthropies, 130 East 59th Street, New York 22, New York.

From JUL 25 1961
POST
New York, N. Y.

Mitropoulos Music Competition Open to Pianists Dec. 1-17

The Dimitri Mitropoulos International Music Competition, under the auspices of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies, will take place here Dec. 1-17. Pianists will vie for cash prizes of $5,000, $3,000, $1,500 and $750 plus medals and certificates.

Further information and application forms may be obtained from Mrs. Doris Roberts, Secretary, Dimitri Mitropoulos International Music Competition, 130 E. 59th St., New York 22.

From JUL 23 1961
TRIBUNE
Chicago, Ill.

Music

An international competition in honor of the late Dimitri Mitropolous, with cash prizes of $5,000, $3,000, $1,500, and $750 as well as concert appearances, is being sponsored by the Federation of Jewish Philanthropies in New York City. This year's event is for pianists 30 years old or younger and is to take place Oct. 9 thru Dec. 17. Deadline for application is Sept. 21. Special program requirements include two obligatory performances—Liszt's "Feux Follets" and Prokofieff's Third Concerto, a favorite of Mr. Mitropolous. Information and application blanks are available from the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, 130 E. 59th st., New York City 22, N. Y.

Dimitri Mitropolous

• • •

From JUN 25 1961
HERALD TRIBUNE

Scrapings From a 2d Violin

By RONALD EYER

"What a master of ensemble! He taught us to play 'on the tick.'"

Louis Sherman, retiring after forty years as a member of the second violin section of the Philharmonic, was recalling Willem Mengelberg, who was the orchestra's conductor when Sherman first joined it at the age of twenty-four in 1921.

Mengelberg had the art of orchestral playing at his fingertips. In his inimitable English, he had graphic little phrases to guide his musicians—a picturesque word or two at the right moment to untie the knottiest problem. "You moose can do," he would say. "Not too much; not too less." He had a precise beat and the attack had to come not an instant before the baton nor an instant after it. "On the tick," he called it. The result, Sherman says, was that the Philharmonic exhibited the finest ensemble playing of any orchestra at that time.

Musical Family

Louis Sherman came to the United States in 1911 from his native Kiev, where he first studied violin with his father. Three of his brothers also were musicians. In this country his teachers were George Lehmann and Maximilian Pilzer, and he played a lot of chamber music in his early years with a dear friend and mentor, the noted violinist Jacques Gordon.

Sherman has taken direction from thirty or more conductors in his years with the Philharmonic, and his recollections are vivid. His favorites were Mengelberg, Toscanini, Monteux and Mitropoulos. Monteux and Fritz Reiner, like Mengelberg, were, and still are, great ensemble men with their own inflexible insistence on "the tick." However, Mengelberg's tempos were inordinately slow and probably would put everybody to sleep today. But the important thing with him was to take time enough for the orchestra to create a beautiful sound ("How the cellos would sing for him!"). Some later-day conductors with their fast tempos tend to let the element of beautiful tone take care of itself as best it can.

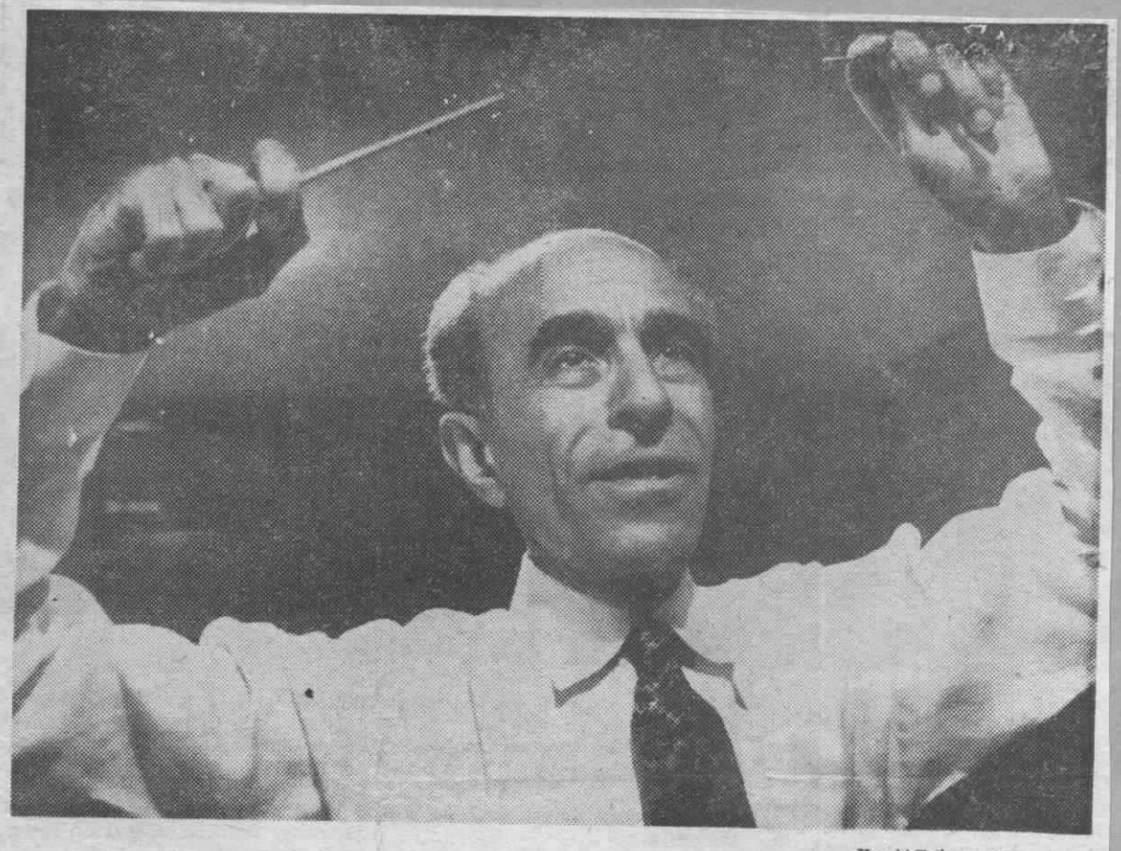

Herald Tribune—Warman

Toscanini's broken baton breaks again as Louis Sherman displays it.

Toscanini, for whom Sherman had boundless admiration (he treasures half of the baton that Toscanini broke in two and tossed into the air at the end of his last rehearsal with the Philharmonic), was a fast-tempo man. Not fast so much, perhaps, as rigid and driving. Everything, including tempo, was so firmly fixed and transparent that "one could almost see the score" during a Toscanini performance.

'Angels or Devils'

The Italian maestro had no patience at all. "He would appear on the podium for a rehearsal knowing the score inside out from memory and expect us to perform it immediately to perfection." That, of course, was impossible, and there were many unpleasant hours. But "he could make us play like angels or devils, and when he got what he wanted the results were sublime."

What some critics have called Toscanini's unyielding bandmaster concept of rhythm often created difficulties with soloists and even led to his refusal to conduct for some of them, even world-renowned ones like the pianist Ossip Gabrilowitch, who, Toscanini said, had no rhythm. Except in opera, he treated the "tempo rubato" with great circumspection.

Dimitri Mitropoulos, despite his insistence upon the "big line" in the single pursuit of which details and refinements and delicacy of playing were apt to get lost, was, says Sherman, perhaps the greatest musical mind he ever encountered. His grasp of everything in a score, down to the smallest nuance, was completely and unfalteringly memorized. "Effects" were sometimes exaggerated but Sherman considered Mitropoulos "great" in Beethoven and "fantastic" with operatic and contemporary music.

His natural affinity for contemporary music is shared by Leonard Bernstein, who, Sherman says, rehearses new works as though they were classics and lavishes the utmost care upon their preparation. Despite what have been described as his podium antics, Bernstein has achieved extraordinary poise and control as well as maturity in music-making and Sherman esteems him as the most cultured conductor in his experience, not only musically but in his knowledge of literature, languages, philosophy and other arts besides his own.

With a virtuoso orchestra such as the Philharmonic, does the quality of the conductor really make so much difference? Emphatically "yes!" says Louis Sherman. "We can play Brahms and Beethoven and the rest of the classics perfectly well under any competent conductor." But the conductor makes all the difference between a great performance and a merely satisfactory one.

"Even Beethoven's Fifth Symphony, which many people think we should be able to play with our eyes closed, is a very difficult work to play properly." Because of the off-beats, there are points of security and unanimity of ensemble in this familiar work which only a conductor of exceptional authority can bring off successfully.

Salzburger Festspiele
Offizieller Almanach

Salzburg Festival
Official Almanac

Festival de Salzbourg
Almanach Officiel

1961

Dimitri Mitropoulos
(† 2. November 1960)

Das letzte Werk, das Dimitri Mitropoulos auf Salzburger Boden dirigiert hat, war Mahlers Achte Sinfonie. Niemand unter denen, die am Vormittag des 28. August 1960 in der Felsenreitschule mit dabei waren, wird es je vergessen. Wenige Monate später war der hagere Mann, der blaß und erschöpft, aber gelöst und glücklich die Ovationen nicht nur des Publikums, sondern auch des Orchesters, der Sänger und des Chores entgegengenommen hatte, tot.

„Veni, creator, spiritus!" und „Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis": Dem trauernd Rückblickenden scheint es, als ob sich das Wesen von Dimitri Mitropoulos noch einmal symbolhaft in den beiden Teilen der „Sinfonie der Tausend" hätte verkünden sollen. Die mittelalterliche Pfingsthymne des Hrabanus Maurus konnte für seine glühende Inbrunst, für seine Ekstatik und den apostolischen Sturm seines Geistes ebenso das Zeichen sein wie die Schlußszene aus Goethes „Faust" dasjenige für die Kraft seiner mystischen Versenkung, seiner Spiritualität, seiner inneren Schau. Unabhängig vom Partiturbild – er besaß ein „photographisch" genaues Gedächtnis, das mit mathematischer Präzison funktionierte – konnte er sich der Führung seiner Intuition überlassen, die ihn die innersten Geheimnisse eines Werks ergründen ließ, ebenso aber auch Aufbau und Organik seiner äußeren Gestalt. Das war vielleicht das hellenische Erbe in ihm, das er aus seiner griechischen Heimat mit nach Amerika brachte; das Mystische aber war an ihm ein individueller Zug, der merkwürdig dunkel und entrückend die anderen Züge seiner reichen Natur unterströmte und zuweilen auch überströmte: Seinen stillen Enthusiasmus für humanitäre Menschenbildung, seine vom heiligen Franziskus und von Kierkegaard genährte Religiosität, seine Liebe zur Natur (er war ein großer Bergsteiger) und zur Literatur (er las und sprach fließend fünf Sprachen), seine mäzenatische Generosität. Erklärt sich aus dieser Mischung seiner Wesenselemente nicht auch, daß er seinen Beruf, von seiner ersten Tätigkeit in seiner Vaterstadt Athen bis zu seinem Wirken in Minneapolis, an der Spitze der New-Yorker Philharmoniker und in der Metropolitan Opera, nicht nur als einen künstlerischen, sondern auch als einen moralischen Auftrag sah und erfüllte? Nichts war ihm verhaßter als selbstgefälliges Pultvirtuosentum; all sein Bemühen galt der vollkommenen Werkdarstellung, einerlei, ob es sich um „Elektra" oder „Bohème", um Schoenbergs Orchestervariationen oder um die Sinfonie eines jungen unbekannten Komponisten handelte, die er für aufführenswert hielt.

Der klassischen Musik war er ein von Begeisterung für ihre Schönheit inspirierter Bewahrer, der modernen ein großer, von der Notwendigkeit ihrer Entwicklung überzeugter Wegbereiter. Sein phänomenales technisches Artistentum bildete das, fast möchte man sagen: entspannende Pendant zu dem kunst-ethischen Rigorismus des Mittlertums zwischen Schöpfer und Publikum, das auszuüben er für seine höchste Aufgabe ansah. Jenseits alles Sensationellen war Dimitri Mitropoulos im Menschlichen und Geistigen eine der überragendsten Erscheinungen in der langen Reihe großer Dirigenten, die dieses Jahrhundert hervorgebracht hat.

K. H. Ruppel

Dimitri Mitropoulos
Sein letztes Konzert in Salzburg, Felsenreitschule 1960

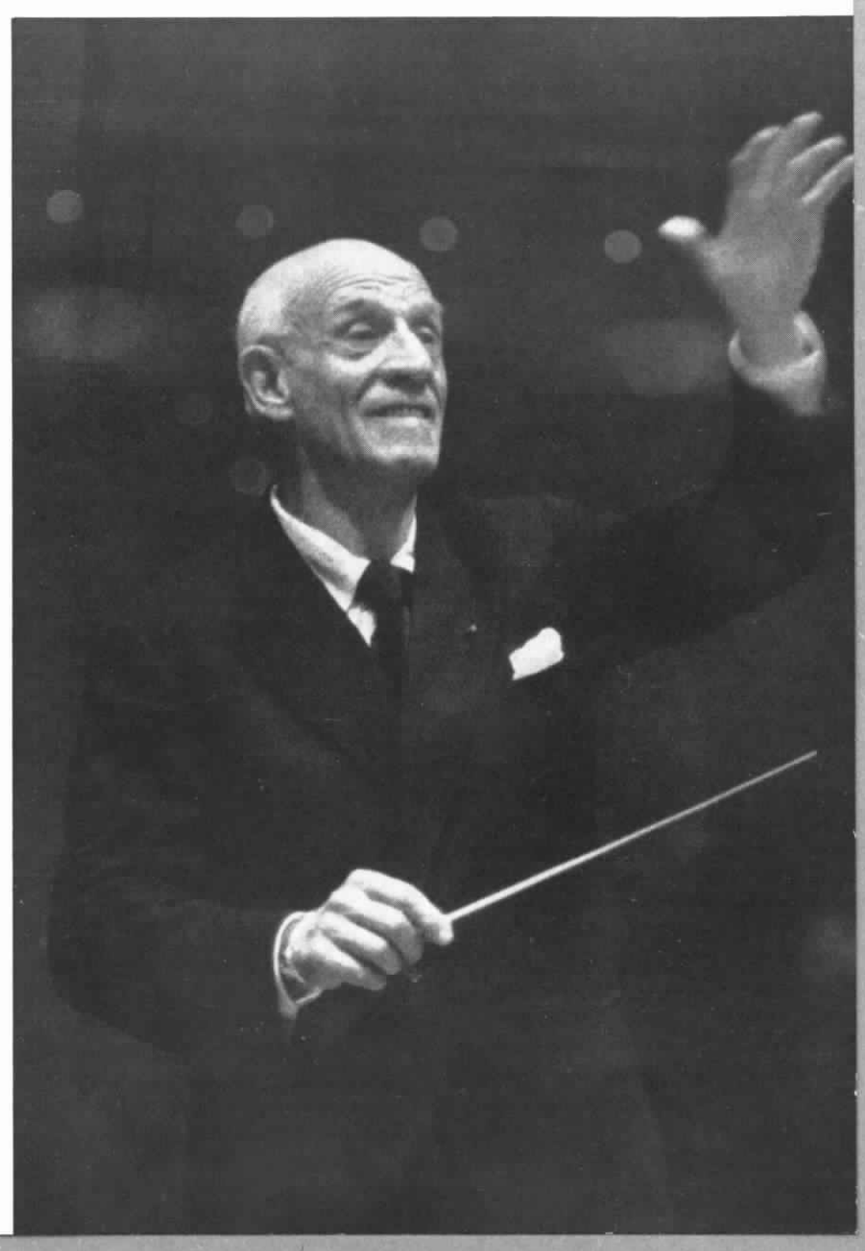

Dimitri Mitropoulos
(† 2 novembre 1960)

La dernière oeuvre à avoir été exécutée à Salzbourg sous la direction de Dimitri Mitropoulos est la huitième Symphonie de Mahler. Aucun de ceux qui étaient présents au Manège des Rochers en cette matinée du 28 août 1960 ne pourra l'oublier. Quelques mois plus tard, cet homme décharné qui, pâle et épuisé, mais aussi transfiguré et heureux, avait entendu monter vers lui non seulement les ovations du public, mais encore celles de l'orchestre, des chanteurs et du choeur, cet homme était mort.

«Veni, creator, spiritus!» et «Toute chose éphémère n'est qu'une parabole»: à celui qui, tristement, regarde en arrière, il semble que l'être de Dimitri Mitropoulos ait dû se manifester une fois encore, de façon symbolique, dans les deux parties de la «Symphonie des Mille». L'hymne médiévale de la Pentecôte de Hrabanus Maurus peut être le signe de son ardeur brûlante, de sa faculté extatique et de l'impétuosité apostolique de son esprit, de même que la scène finale du «Faust» de Goethe représente la force de sa concentration mystique, de sa spiritualité, de sa vision intérieure. Indépendamment de l'image de la partition – il possédait une mémoire d'une exactitude «photographique», qui fonctionnait avec une précision mathématique – il pouvait se laisser guider par son intuition qui lui permettait d'approfondir le secret le plus intime d'une oeuvre, comme aussi la structure et la constitution de sa forme extérieure. Cela, c'était peut-être en lui l'héritage hellénique qu'il avait emporté de sa Grèce natale en Amérique, mais la mysticité était chez lui un trait individuel qui formait un sous-courant étonnamment sombre et s'éloignait des autres traits de sa riche nature, mais qui, parfois aussi, les débordait: son enthousiasme tranquille pour l'éducation humanitaire de l'homme, sa religiosité nourrie de St. François et de Kierkegaard, son amour de la nature (c'était un grand alpiniste) et de la littérature (il lisait et parlait cinq langues couramment), sa générosité de mécène. Ce mélange des éléments constitutifs de son être n'explique-t-il pas aussi le fait qu'il considérait sa profession, depuis ses débuts à Athènes, sa ville natale, jusqu'à son activité à Minneapolis, à la tête de l'Orchestre Philharmonique de New York et au Metropolitan Opera, non seulement comme une tâche artistique, mais encore comme une tâche morale, et qu'il l'exerça comme telle? Il ne détestait rien tant qu'une démonstration de virtuosité au pupitre pour satisfaire une vanité individuelle; tous ses efforts tendaient à la représentation parfaite de l'oeuvre, qu'il s'agisse d'«Elektra» ou de la «Bohème», des variations pour orchestre de Schoenberg ou de la symphonie d'un jeune compositeur inconnu, dont il pensait qu'elle était digne d'être exécutée.

Il était un gardien de la musique classique, inspiré par son enthousiasme pour la beauté de cette musique; d'autre part, il était un grand pionnier de la musique moderne, convaincu de la nécessité de son développement. Au-delà de tout caractère sensationnel, Dimitri Mitropoulos était, du point de vue humain et spirituel, une des personnalités les plus dominantes de la longue file des grands chefs d'orchestre que ce siècle a produits.

K. H. Ruppel

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΩΔΕΙΟΝ ΗΡΩΔΟΥ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ

Αὔριον Δευτέρα, 2α 'Ιουλίου 1961. Ὥρα 8.30 μ.μ. 6η Συναυλία τῆς Θερινῆς Περιόδου

'Αφιερωμένη εἰς μνήμην

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Διευθυντὴς 'Ορχήστρας

JAMES DIXON

Σολίστ

ΤΖΙΝΑ ΜΠΑΧΑΟΥΕΡ

(Πιάνο)

Πρόγραμμα

PERCELL—ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: «Διδὼ καὶ Αἰνείας».

L. VAN BEETHOVEN: «Συμφωνία ἀρ. 3» (ἡρωϊκή).

S. PROKOFIEFF: «Κοντσέρτο νιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα ἀρ. 3».

Εἰσιτήρια πρὸς δραχμὰς 50, 35, 25 καὶ 20 πωλοῦνται εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Θεάτρου Κοτοπούλη (REX), τηλ. 614-592 καὶ αὔριον τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ πρό τοῦ 'Ωδείου 'Ηρώδου τοῦ 'Αττικοῦ Ταμεῖον ἀπό τάς 6.30 μ.μ. Τηλ. 26-799.

Παρακαλεῖται θερμῶς τὸ κοινὸν ὅπως προσέλθη ἐγκαίρως εἰς τὰς θέσεις του.

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

'Αφιερωμένη εἰς τὸν Δημήτρην Μητρόπουλον θὰ εἶναι ἡ συναυλία τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας 'Αθηνῶν αὔριον, 8.30 μ.μ., εἰς τὸ 'Ωδεῖον 'Ηρώδου. Τὸ πρόγραμμα παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, καθόσον θὰ διευθύνη ὁ γνωστὸς 'Αμερικανὸς μαέστρος Τζαίημς Ντίξον, μαθητὴς τοῦ Μητροπούλου, θὰ λάβη δέ μέρος ὡς σολίστ ἡ ἐκλεκτὴ 'Ελληνὶς πιανίστα κ. Τζίνα Μπαχάουερ. Οὕτω θὰ ἐκτελεσθοῦν τὰ ἔργα «Διδὼ καὶ Αἰνείας» τῶν Πάρσελ—Μητρόπουλου, «'Ηρωϊκὴ συμφωνία» τοῦ Μπετόβεν καὶ «Κοντσέρτο γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα ἀρ. 3» τοῦ Προκόφιεφ. Εἰσιτήρια πωλοῦνται εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ «Ρέξ» (τηλ. 614.592).

ΒΗΜΑ» Τετάρτη 26 'Ιο

Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μὲ τὴν Τζίνα Μπαχάουερ καὶ τὸν κ. Τζαίημς Ντίξον

'Η Κρατικὴ 'Ορχήστρα 'Αθηνῶν ἀφιέρωσε τὴν ὄη καὶ τελευταία τῆς σειρὰς τῶν θερινῶν συναυλιῶν της, πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τοῦ Φεστιβὰλ 'Αθηνῶν, στὴν μνήμη ἐκείνου ποὺ ὑπῆρξε ὁ οὐσιαστικὸς δημιουργός της καὶ ἐπὶ ἔτη ὁ φλογερός ἐμψυχωτής της καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες μουσικὲς φυσιογνωμίες τοῦ καιροῦ μας, στὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καὶ τό μέν ἑλληνικό καὶ διεθνές κοινό τῆς πρωτευούσης ἐτίμησε κατά τόν ἐναργέστερο τρόπο τήν μνήμη τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ κατακλύζοντας τόν χῶρο τοῦ ἀρχαίου 'Ωδείου ἕως τά ἄκραῖα σημεῖα του. Ἔχομε ὅμως ὡρισμένες ἐπιφυλάξεις σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἀπέδωσε ἡ Κρατικὴ 'Ορχήστρα 'Αθηνῶν τὸν ὀφειλόμενο φόρο τιμῆς στὸν παλιὸ ἀρχιμουσικό της, ποὺ συνδέοντας τὸ ὄνομά του μ' αὐτήν, τῆς χάρισε ἕναν ἀνεκτίμητο καὶ ἄφθαρτο τίτλο τιμῆς. Βέβαια, ὀρθῶς ἔπραξε ἀναθέτοντας τὴν διεύθυνση τῆς 'Ορχήστρας στὸν νεαρὸ 'Αμερικανὸ ἀρχιμουσικὸ κ. Τζαίημς Ντίξον, ποὺ εἶναι πνευματικὸ τέκνο τοῦ Μητρόπουλου, μὲ σολίστ τὴν παγκοσμίου φήμης 'Ελληνίδα πιανίστα κ. Τζίνα Μπαχάουερ, ποὺ πολλὲς φορὲς ἔπαιξε σὲ διεθνῆ μουσικὰ κέντρα μὲ διευθυντὴ τὸν "Ελληνα ἀρχιμουσικό. 'Επιτυχὴς ἦταν καὶ ἡ σύνθεση τοῦ προγράμματος μὲ τὴν «'Ηρωϊκὴ» τοῦ Μπετόβεν γιὰ τὸ παλληκάρι ποὺ ἔπεσε πέρσι ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, τὸ 3ο Κοντσέρτο τοῦ Προκόφιεφ, ποὺ ἔχει συνδεθῆ μὲ τὸ ὄνομά τοῦ πιανίστα - ἀρχιμουσικοῦ μας, ὁ ὁποῖος ἑρμήνευε τὸ μέρος τοῦ πιάνου διευθύνοντας ταυτόχρονα τὴν ὀρχήστρα, καὶ τὸ «Πρελούδιο καὶ θρῆνο» ἀπὸ τὴν ὄπερα «Διδὼ καὶ Αἰνείας» τοῦ Πέρσελ, σὲ διασκευὴ Μητρόπουλου, ἂν καί, ὅπως πιστεύουμε, θὰ μποροῦσε νὰ ἔχη τὴν θέση του στὸ πρόγραμμα τῆς συναυλίας, ὄχι ἁπλῶς ὁ διασκευαστής, ἀλλὰ ὁ δημιουργὸς Μητρόπουλος. 'Εκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὴν πρωτοφανῆ συρροὴ κόσμου, δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἄλλο ποὺ νὰ ὑπομνήση ὅτι ἡ συναυλία ἐδίδετο γιὰ νὰ τιμηθῆ ἡ μνήμη μιᾶς μεγάλης καλλιτεχνικῆς φυσιογνωμίας τῆς ἐποχῆς μας κι' ἕνα μεγάλο τέκνο τῆς 'Ελλάδος. 'Η Κρατικὴ 'Ορχήστρα δὲν ἐφρόντισε νὰ ἐκπονήση ἕνα πρόγραμμα - λεύκωμα, ὅπως γίνεται σὲ τέτοιες περιπτώσεις, ἀλλὰ ἕνα κοινότατο πρόγραμμα, ὅπου ἁπλῶς ἀναγράφετο τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου, χωρὶς ἔστω νὰ κριθῆ ἀπαραίτητο νὰ περιληφθῆ σ' αὐτό, νὰ προσαχθῆ, ὀρθότερα, ἡ φωτογραφία του. Καὶ ἂν ἡ ἐκφώνηση λόγων ἐκρίθη περιττή, δὲν μποροῦσε τουλάχιστον νὰ τηρηθῆ αὐτὴ ἡ καθιερωμένη πλέον σὲ τέτοιες περιπτώσεις ἑνὸς λεπτοῦ σιγή, ὥστε νὰ ὑπομνησθῆ ὁ σκοπὸς τῆς συναυλίας καὶ νὰ δημιουργηθῆ ἡ ἀτμόσφαιρα καλλιτεχνικοῦ μνημοσύνου.

"Αν ἐξαιρέσουμε αὐτὲς τὶς παραλείψεις, ἡ συναυλία ἐσημείωσε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία, ποὺ ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον στὴν κ. Τζίνα Μπαχάουερ, ἡ ὁποία ἔδωσε μιὰ ἀληθινὰ συναρπαστικὴ ἑρμηνεία τοῦ 3ου Κοντσέρτου τοῦ Προκόφιεφ.

★

'Η συναυλία ἄρχισε μὲ τὸ «Πρελούδιο καὶ θρῆνο τῆς Διδοῦς» ἀπὸ τὴν ὄπερα «Διδὼ καὶ Αἰνείας» τοῦ Πέρσελ, σὲ διασκευὴ γιὰ ὀρχήστρα ἐγχόρδων ἀπὸ τὸν Μητρόπουλο, ὅπου τὰ πρῶτα βιολιὰ τραγούδησαν μὲ συγκρατημένο πάθος, τὸ δὲ ὅλο ἀκρόαμα εἶχε διαύγεια καὶ ποιότητα. Στὴν «'Ηρωϊκὴ» τοῦ Μπετόβεν, ποὺ ἀκολούθησε, ὁ κ. Τζαίημς Ντίξον ἐπέτυχε βέβαια νὰ πειθαρχήση τὴν ὀρχήστρα, ὄχι ὅμως καὶ νὰ δώση στὸ πρῶτο μέρος ὅλο τὸν παλμὸ τῶν κυρίων θεμάτων, οὔτε ἀπέφυγε κάποια χαλαρότητα στὶς θεματικὲς ἀναπτύξεις. Θὰ ἀπαιτοῦσε ἐπίσης κανεὶς περισσότερο ἐκφραστικὸ βάθος καὶ περισσότερη δραματικότητα στὸ πένθιμο ἐμβατήριο, ὅπου δὲν ἀπεφεύχθη κάποια μονοτονία. 'Αντιθέτως, στὸ τρίτο καὶ τέταρτο μέρος, ὁ κ. Ντίξον ἀνεδείχθη ἕνας ἀρχιμουσικός, ποὺ ἂν δὲν ἔφθασε ἀκόμη στὴν πλήρη ὡριμότητα, ἔχει ὡστόσο νεῦρο καὶ εἶναι γεμάτος ζωντάνια.

'Αλλά, ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τῆς συναυλίας ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον στὴν κ. Τζίνα Μπαχάουερ, ποὺ ἔδωσε μιὰ ἀληθινὰ συναρπαστικὴ ἑρμηνεία τοῦ 3ου Κοντσέρτου τοῦ Προκόφιεφ, μὲ τὴν ζωντανὴ συμπαράσταση τῆς ὀρχήστρας ὑπὸ τὸν κ. Τζαίημς Ντίξον. 'Η ἐξαιρετικὴ 'Ελληνὶς καλλιτέχνις, ποὺ ἔχει φθάσει πλέον στὴν τέλεια ὡριμότητά της, ἔδωσε τὸν καλύτερο ἑαυτό της σ' ἕνα ἔργο ποὺ φαίνεται νὰ εἶναι φτιαγμένο γιὰ τὴν ἰδιοσυγκρασία της. Καταπληκτικὴ σὲ τεχνική, μὲ πεντακάθαρο ἦχο καὶ πλούσια τὴν παλέτα τῶν σονοριτέ, ἐκθαμβωτικὸ σὲ σιγουριά, ἀκόμη καὶ στὰ δυσκολώτερα μέρη, καὶ μ' ἕνα ἀδιάπτωτο δυναμισμό, ποὺ ἔφθανε σὲ ξεσπάσματα ξέφρενης χαρᾶς, ἔδωσε ὅλο τὸ πηγαῖο περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ ἔργου τοῦ μουσουργοῦ - πιανίστα μὲ τὰ ἀτσαλένια δάχτυλα. Τὸ κοινὸ ἀπεθέωσε κυριολεκτικὰ τὴν ἐξαιρετικὴ πιανίστα μας, ὑποχρεώνοντάς της νὰ ἐπαναλάβη τὸ τρίτο μέρος τοῦ κοντσέρτου. "Αξια ἐπαίνου ἦταν καὶ ἡ συνοδεία τῆς ὀρχήστρας, ποὺ ὅν ὑστέρησε σὲ ποιότητα ἦχου, χωρὶς σημειωτέον νὰ λείψουν καὶ οἱ ὡραῖες στιγμές, δὲν διστέρησε ὡστόσο σὲ συγχρονισμὸ μὲ τὴν σολίστ καὶ σὲ ζωντάνια καὶ δυναμισμό.

ΔΙΟΝ. ΓΙΑΤΡΑΣ

«ΤΑ ΝΕΑ» ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 28 'Ιουλίου 1961

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΥΩ

'Η Κρατική μέ τήν Μπαχάουερ

Τοῦ συνεργάτου μας κ. ΜΑΡΙΟΥ ΒΑΡΒΟΓΛΗ

Πρὶν ἀρχίσω τὸ σημείωμά μου γιὰ τὴν ἔκτη συναυλία τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας, ποὺ ἦταν ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, θυμήθηκα κάτι λόγια τοῦ θείου Αὐγουστίνου: 'Η αὐστηρότητα πολλὲς φορὲς συγχωρεῖ, ἐνῶ ἄλλοτε ἡ ἐπιείκεια τιμωρεῖ». Θὰ προσπαθήσω, λοιπόν, στὴν κριτική μου νὰ εἶμαι ἐπιεικὴς ἰδιαίτερα γιὰ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ προγράμματος.

Σ' ἕνα τέτοιο πνευματικὸ μνημόσυνο περίμενα τὸ ἀκροατήριο νὰ προετοιμάση τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ μιὰ ὀλιγόλεπτη σιγὴ καὶ ν' ἀκούσουν λίγα λόγια γιὰ τὸν Μητρόπουλο ἀπὸ κάποιο ἐπίσημο πρόσωπο. Νομίζω ὅτι καὶ στὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα μποροῦσε νὰ δημοσιευτῆ μιὰ φωτογραφία τοῦ ἀείμνηστου μαέστρου ἀντὶ τοῦ μαθητοῦ καὶ κληρονόμου του. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ὁ νεαρὸς μαθητὴς τοῦ Μητρόπουλου κ. Τζέϊμς Ντίξον μᾶς παρουσιάζει «Τὸ πρελούντιο καὶ τὸ θρῆνο τῆς Διδοῦς» ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ὄπερα «Διδὼ καὶ Αἰνείας» τοῦ μεγαλοφυοῦς "Αγγλου συνθέτη Πέρσελ. Τὸ πρελούντιο αὐτὸ διασκευασμένο γιὰ ἔγχορδα ἀπὸ τὸν Μητρόπουλο μᾶς δείχνει τὸν ἄξιο τεχνίτη στὴ προσαρμογὴ τῶν ἐγχόρδων σύμφωνα μὲ τὸ ὕφος τῆς ἐποχῆς τοῦ συνθέτου. Εὐγένεια καὶ ἀγάπη κυριάρχησε στὴν ἀπόδοση, ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα καὶ τὸν μαέστρο, τοῦ μικροῦ μὰ ἐκφραστικοῦ ἔργου. Νομίζω πὼς εἶναι δεύτερη φορὰ ποὺ ἀκούω ἀπὸ τὸν νεαρὸ μαέστρο τὸ ἴδιο ἔργο. Μὰ ὁ δάσκαλός του δὲν ἦταν μόνο διασκευαστὴς ξένων ἔργων, ἀλλὰ ἕνας πολὺ μεγάλος μαέστρος καὶ ἄξιος συνθέτης. Δεύτερο ἔργο ἡ πασίγνωστη «Ηρωϊκὴ» συμφωνία τοῦ Μπετόβεν, ποὺ γιὰ τὸ πένθιμο ἐμβατήριό της κρίνεται ἄξια νὰ ἐμφανίζεται σ' ὅλες τὶς πένθιμες καὶ ἐπιμνημόσυνες ἐκδηλώσεις κοσμικὲς καὶ ἐκκλησιαστικές. 'Ομολογῶ πὼς ἡ Κρατική μας ὀρχήστρα δὲν ἦταν στὶς καλές της ἡμέρες. Τὴν περίφημη αὐτὴ συμφωνία τὴν ἔχω ἀκούσει ἀπὸ τὴν ἴδια ὀρχήστρα μὲ δικούς μας μαέστρους σὲ ἐρμηνείες ἄψογες. Τὴ φορὰ αὐτὴ ἡ ὀρχήστρα παρακολούθησε μὲ ἀπάθεια τὶς κινήσεις τοῦ μαέστρου της στὸ πρῶτο μέρος. Τὸ πένθιμο ἐμβατήριο, ποὺ γιὰ χάρη του παίχτηκε ὁλόκληρη ἡ συμφωνία, ἐμφανίστηκε χωρὶς ἀρρενωπὸ ὕφος ποὺ ζητᾶ ὁ Μπετόβεν. Τὸ σκέρτσο ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀνάλαφρο καὶ ρυθμικὸ στὰ βιολιά, νὰ ἔχη διαύγεια καὶ χάρη στὰ εὔλινα πνευστά, παρουσιάστηκε ἀρκετὰ βαρύ. Μὰ καὶ τὸ ἐπικίνδυνα δύσκολο μέρος τῶν τριῶν κόρνων στὸ «τρίο» τοῦ σκέρτσου, δὲν ἀκούστηκε τόσο καθαρό, ὅπως τόσες φορὲς τὸ ἔχω ἀκούσει ἀπὸ τοὺς ἄξιους μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας μας.

Τὸ «φινάλε» μὲ τὶς παραλλαγὲς στὸ θέμα ποὺ ὁ Μπετόβεν δὲν ξεχνᾶ τὸ ὕφος τοῦ δασκάλου του Χάϋδν τὸ ἐγκαταλείπει ὅμως γιὰ νὰ περάση στὴ ρυθμικὴ δυναμικὴ ζωντάνια τοῦ ἡρωισμοῦ, ποὺ δυστυχῶς ἔλειψε ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση.

Στὸν κ. Ντίξον ὑπάρχουν βέβαια ἀρκετὰ ἐλπιδοφόρα προσόντα μουσικότητας καὶ ρυθμοῦ, ποὺ μόνο στὸ δεύτερο μέρος τῆς συναυλίας, στὸ περίφημο τρίτο κοντσέρτο γιὰ πιάνο τοῦ Προκόφιεφ, ἔγιναν καταφανῆ. Τὸ δύσκολο μὰ ἀριστουργηματικὸ αὐτὸ κοντσέρτο ποὺ ὑπέροχα ἑρμήνευσε ἡ μεγάλη μας καλλιτέχνις Τζίνα Μπαχάουερ ἦταν στὴ θέση του. Μᾶς θύμισε πὼς ὁ Μητρόπουλος τὸ ἀγαποῦσε καὶ σὰν διευθυντὴς ὀρχήστρας, μὰ καὶ σὰν ἄριστος δεξιοτέχνης τοῦ πιάνου, τὸ ἑρμήνευσε μὲ ἐπιτυχία, παρὰ τὶς ἄστοχες τελευταῖα ἐπικρίσεις συναδέλφου μου ποὺ ἄκουσαμε μέσα στὴν 'Ακαδημία 'Αθηνῶν!

Τὸ κοντσέρτο αὐτὸ εἶχε μεγάλες περιπέτειες. "Οταν πρωτοπαίχτηκε στὸ Σικάγο μὲ διευθυντὴ τὸν Στόκ, ἡ κριτικὴ ἔγραψε, πὼς εἶναι κάτι καλύτερο μεντέρνο κοντσέρτο ποὺ γράφτηκε γιὰ τὸ πιάνο». "Οταν ὅμως ὁ Προκόφιεφ πῆγε στὴν Νέα 'Υόρκη, συνάντησε μιὰ τρομερὴ ἄδικη ἐχθρότητα γιὰ τὶς συνθέσεις του, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὸ τρίτο κοντσέρτο του, ποὺ τὸ ἐσφύριξαν! Καὶ ἔγραψε στὴν αὐτοβιογραφία του: «Ὅταν περιπλανιόμουνα μέσα στὰ μεγάλα πάρκα τοῦ κέντρου τῆς Νέας 'Υόρκης καὶ κύτταζα τοὺς οὐρανοξύστες, σκεπτόμουνα μὲ πίκρα τὶς μεγάλες θαυμασίες ἀμερικανικὲς ὀρχήστρες ποὺ δὲν ἔπαιξαν τὴ μουσική μου, τοὺς μουσικοκριτικοὺς ποὺ γιὰ χιλιοστὴ φορὰ ἐπαναλάμβαναν πὼς ἐὸ Μπετόβεν εἶναι ἕνας μεγαλοφυὴς συνθέτης» καὶ ἀπέρριπταν ὅλα ὅλες τὶς νεώτερες συνθέσεις. 'Ακόμα καὶ τοὺς Ιμπρεσσάριους ποὺ ὀργάνωναν μεγάλες περιοδεῖες γιὰ καλλιτέχνες ποὺ πενῆντα φορὲς ἐπαναλαμβάνουν στὸ ἴδιο πρόγραμμα ἔργα ποὺ εἶναι παγκόσμια γνωστά. "Εφτασα, λοιπόν, ἐδῶ πολὺ νωρίς. Τὸ παιδὶ (ἡ 'Αμερική) δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναπτυχθῆ ἀρκετά, γιὰ νὰ μπορέση νὰ νοιώση τὴ νέα μουσική». Καὶ ἡ νέα μουσικὴ μὲ τὶς τολμηρὲς καινούργιες πρωτοποριακὲς ἁρμονίες ὑπῆρχε στὸ περίφημο αὐτὸ κοντσέρτο, ποὺ στὸ πρῶτο μέρος εἶναι γεμάτο ἀπὸ ρωσικὸ λυρισμό, μὲ τὸ πρῶτο θέμα ποὺ ἐκτελεῖ τὸ κλαρίνο, ἐνῶ τὸ δεύτερο θέμα τὸ τραγούδησε τὸ ὄμποε μὲ χαρὰ καὶ χαρακτῆρα χιουμοριστικό.

Τὸ θέμα τοῦ ἀντάντε μὲ τὶς παραλλαγὲς εἶναι μιὰ μεγάλη μελῳδία γεμάτη χρῶμα. Τὸ «φινάλε» δυναμικὸ καὶ μὲ ἔμμονο ρυθμὸ ἀφήνει στὸ πιάνο μιὰ παρεμβολὴ γεμάτη ὀνειροπόληση, ἔπειτα μιὰ λυρικὴ πνοὴ γέμισε τὴν πολύχρωμη ὀρχήστρα, γιὰ νὰ φτάση στὸ τέλος στὸ κατακόρυφο τῆς ρυθμικῆς ζωντάνιας. 'Εδῶ ἡ μεγάλη μας καλλιτέχνις Τζίνα Μπαχάουερ μὲ καταπληκτικὴ ἀβίαστη δεξιοτεχνία καὶ σίγουρη ρυθμικὴ ἀκρίβεια, γεμάτη ζωή, μᾶς ἀπέδειξε ὄχι γιὰ πρώτη φορά, πὼς ἀξίζει νὰ στέκεται στὴ πρώτη γραμμὴ τῶν πραγματικὰ μεγάλων καλλιτεχνῶν τοῦ πιάνου. Τὸ ἀκροατήριο ποὺ ἐπλημμύρισε τὸ χῶρο τῆς συναυλίας, ξέσπασε στὸ τέλος τοῦ κοντσέρτου σὲ ἀπερίγραπτες ἐκδηλώσεις θαυμασμοῦ καὶ ζήτησε, ὅπως πάντα, ἕνα «μπίς». 'Η ἀκάμοτη ἱέρεια τῆς Τέχνης ἐπανέλαβε τὸ «φινάλε» τοῦ μεγαλοφυοῦς Ρώσου συνθέτη Προκόφιεφ, μὲ κρυστάλλινη διαύγεια καὶ ἀνδρικὸ δυναμισμό. Μὲ τὴν ἀξιοθαύμαστη ρυθμική της ζωντάνια, ἡ μεγάλη μας καλλιτέχνις ὑπέδειξε τὸ γοργὸ σὰν ἀνεμοστρόβιλο τέμπο, ἐνεφύχωσε τὴν ὀρχήστρα καὶ τὸν μαέστρο κ. Ντίξον, ποὺ τὴν συνώδευσαν μὲ πραγματικὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ συνέβαλαν στὴ μεγάλη ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ ἀριστουργήματος.

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΛΗΣ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ 8ην ΣΕΛΙΔΑ

Εἶχε ζητήσει νὰ τὸν κάψουν. Ἔτσι ἔγινε καπνὸς καὶ ἀέρας. Κι' ὅ,τι ἔμεινε ἀπ' τὸ σῶμα του, ἕνα τίποτα, μπῆκε σὲ μιὰ λήκυθο κι' ἀποτέθηκε στὴν ὀρχήστρα τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἀπ' τὴ μιὰ κι' ἀπ' τὴν ἄλλη ἀναβαν δύο φλόγες. Οἱ ἄρχοντες τῆς Πολιτείας, ὁ λαός, εἶχαν γεμίσει τὸ ἀρχαῖο θέατρο. Πολλὴ συγκίνησι, κατάνυξι ἀληθινή, ἐλάχιστοι λόγοι, λίγα κλαδιὰ δάφνης. Ἡ Ὀρχήστρα τῶν Ἀθηνῶν ἔπαιξε χωρὶς μαέστρο, σὰ νὰ τὴν διηύθυνε, ἀόρατα, ἐκεῖνος. Καὶ πίσω ἀπ' τὶς κουφάλες τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, ἐκεῖ κατὰ τὴ Σαλαμῖνα, τὰ χρώματα τοῦ ἀττικοῦ ἡλιοβασιλέματος ἔδιναν μιὰν αἴσθησι αἰωνιότητος — ἐκείνη τὴ δόνησι ποὺ κάνει τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια, τὶς σπασμένες κολῶνες νὰ ζοῦν καὶ νὰ ὑπάρχουν σὰν πλάσματα μὲ ψυχὴ καὶ μὲ πάθος.

Ἀνάληψις. Τί ἄλλο, πράγματι, νὰ πῆ κανεὶς γιὰ τὴν τελειότητα αὐτοῦ τοῦ θανάτου καὶ τῆς λειτουργίας τῆς πομπῆς του;

ΑΝΕΒΗΚΑ στὸ σπίτι τῆς Μαγκουφάνας τῆς κ. Κατσογιάννη, ἐκεῖ ποὺ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶχε μελετήσει τόσες φορές, ἐκεῖ ποὺ ἦταν τὸ καταφύγιό του ὅταν ἐρχόταν στὴν Ἑλλάδα. Ἀγαποῦσε τὰ πανύψηλα πεῦκα του, τὴ σιωπὴ καὶ τὴν ἔντασι αὐτοῦ τοῦ τοπίου, τὸ περιβόλι μὲ τὰ λουλούδια, στὸ βάθος τὴ γαλάζια μετόπη τῆς Πάρνηθας.

Στὸ τελευταῖο ταξίδι του ὅταν ἀνέβηκε στὴ Μαγκουφάνα, ὁ Μητρόπουλος πῆγε μὲ τὴν οἰκοδέσποινα στὸ σύσκιο μέρος, τὸ ἥσυχο, τοῦ κήπου, ἐκεῖ ὅπου ἀναπαύονται οἱ γονεῖς της,—τὰ λείψανά τους. Ἡ γαλήνη ἦταν πολλή. Ὁ Μητρόπουλος ἐστάθηκε ὥρα ἐκεῖ, σιωπηλός, βυθισμένος στὴν ἔλξι αὐτῆς τῆς γῆς, κυττάζοντας τὴ γῆ:

—«Τί ὡραῖα, ψιθύρισε. Ἐδῶ...».

Κι' ἐννοοῦσε τὴν ὡραιότητα αὐτῆς τῆς τελικῆς ἀνάπαυσης. Σὰν νὰ ἦταν αὐτὸ ποὺ θὰ ἤθελε κι' ὁ ἴδιος.

Ἡ κυρία Κατσογιάννη μαζὶ μὲ τὴν κυρία Λίνα Παπαγεωργίου καὶ τὴ δ. Ἑλένη Μοσχοβάκη ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ εἶνε οἱ τρεῖς Ἑλληνίδες ποὺ τὸν παρακολούθησαν στὴν λάμψι τοῦ ὕστατου θριάμβου του. πέρυσι στὴ Βιέννη καὶ στὸ Σάλτσμπουργκ. Σὰν τελείωναν οἱ παραστάσεις ὁ Μητρόπουλος ζητοῦσε ἐπίμονα τὴ συντροφιά τους, τοὺς ἔλεγε τὶς σκέψεις του, τοὺς φόβους του, τὶς ἐπιθυμίες του. Βέβαια ἦταν πιὰ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ προετοιμαζόταν γιὰ τὸ θάνατο. Οἱ γιατροί του τὸ εἶχαν πῆ:

«Ἂν θέλης νὰ ζήσης ἀκόμα, πρέπει νὰ πάψης νὰ διευθύνης. Ἀλλοιῶς θὰ πεθάνης».

Ἀλλὰ ἦταν γενναῖος. Δὲν φοβόταν τὸ θάνατο. Ἀπεφάσισε νὰ μὴ σταματήση, οὔτε τόσο δά, νὰ ἀναλίσκεται γιὰ τὴν τέχνη του. Δὲν ἦταν ἡ αὐτοκτονία ἐνὸς ἀπελπισμένου, ὅπως ἔγραψαν. Ἦταν ἡ θυσία τῆς ζωῆς στὴν τέχνη του, στὴ μουσική. Βέβαια αἰσθανόταν ἀπὸ τροπιασμὸ γιὰ τὴν ἀσχήμια τῶν γερατειῶν, γιὰ ἕναν ἄσχημο θάνατο. Ἐπανειλημμένως εἶχε πῆ στὴν κυρία Κατσογιάννη καθὼς καὶ στὸν μαθητή του, τὸν Ντίξον: νὰ μὴν ταφῆ τὸ σῶμα του, νὰ μὴν ταριχευθῆ, καὶ πρὸς Θεοῦ νὰ μὴν τοῦ κάμουν ἐκμαγεῖο — νὰ μὴν τοῦ πάρουν σὲ γύψο τὸ νεκρικὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια του. Εἶχε μιὰν εὐαισθησία σ' αὐτὰ τὰ ἐξαίσια χέρια, τίποτα δὲν ἀνεχόταν νὰ τὰ ἐγγίση. Μὲς στὸ καταχείμωνο δὲν φοροῦσε ποτὲ γάντια. Ἀκόμη καὶ νεκρὰ ἤθελε νὰ τὰ προφυλάξη — νὰ μὴν τὰ σκεπάση ὁ γύψος. Ἤθελε νὰ καῆ τὸ σῶμα του χωρὶς λουλούδια «καὶ μὲ τὸν οἰκονομικώτερο τρόπο».

—ΣΤΗ Βιέννη καὶ στὸ Σάλτσμπουργκ, ποὺ πήγαμε πέρυσι νὰ παρακολουθήσουμε τὶς τελευταῖες συναυλίες του— μᾶς ἔλεγε ἡ κυρία Κατσογιάννη, ἦταν πιὰ ἕνας ἄνθρωπος στὰ προπύλαια τοῦ θανάτου. Ὡστόσο ἦταν ἀφάνταστο πόσο ἀγωνιζόταν, ἀκόμα καὶ αὐτὴ τὴν ὕστατη ὥρα, πόσο ξώδευε τὶς τελευταῖες δυνάμεις του γιὰ τὴν τελειότητα. Ἐπήγαινα σ' ὅλες τὶς πρόβες ποὺ ἔκανε μὲ τὴν ὀρχήστρα. Δὲν ἦταν ποτὲ εὐχαριστημένος, συνεχῶς ζητοῦσε ἀπὸ τοὺς μουσικούς του περισσότερα. Ἡ πρώτη τῆς παράστασης τῆς ὄπερας τοῦ Βέρντι «Ἡ δύναμις τοῦ πεπρωμένου» ποὺ διηύθυνε στὴν Ὄπερα τῆς Βιέννης, ἦταν μιὰ παράστασι γεμάτη λάμψι. Στὴ δεύτερη παράστασι, στὴν ἐπανάληψι τῆς ἴδιας ὄπερας, τὸ καλλιτεχνικὸ ἀποτέλεσμα ἦταν τέτοιο ποὺ ὅλοι λέγαμε ὅτι πέρα ἀπὸ αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ἄλλο. Καὶ ὅμως ἦρθε ὕστερα, μιὰ τρίτη παράστασι τῆς «Δύναμης τοῦ πεπρωμένου», ποὺ διηύθυνε ὁ Μητρόπουλος, ποὺ μείναμε ὅλοι ἄφωνοι. Τόση ἦταν ἡ τελειότητά της. Ὡς καὶ οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας, ποὺ τὸν λάτρευαν, ἦταν ἔκθαμβοι. Ὁ κόσμος, ἡ κριτική, τὸν ἀπεθέωσαν. Ἦταν μιὰ ἐκτέλεσις, μιὰ πρᾶξις ἔξω τοῦ κόσμου τούτου.

Τὴν ἴδια φράσι μοῦ εἶχε πῆ καὶ ἡ κυρία Λίνα Παπαγεωργίου, ποὺ εἶχε παρακολουθήσει τὰ τελευταῖα κοντσέρτα τοῦ Μητρόπουλου στὸ Σάλτσμπουργκ:

«Ἦταν μιὰ τελειότης ἔξω τοῦ κόσμου τούτου».

Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μητρόπουλος, ὁ τόσο ταπεινόφρων, ψιθύρισε μετὰ τὴν παράστασι αὐτή, τὴν ἀποχαιρετιστήρια πρὸς τὴ ζωή, τῆς «Δύναμης τοῦ πεπρωμένου» στὴν ὄπερα τῆς Βιέννης:

— Τέτοιες παραστάσεις εἶνε δῶρον θεοῦ.

ΟΤΑΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ τῶν ἐμφανίσεών του στὴ Βιέννη καὶ στὸ Σάλτσμπουργκ, πέρυσι, ὁ Μητρόπουλος ἀποχαιρετοῦσε τὶς Ἑλληνίδες φίλες ποὺ θὰ γύριζαν στὴν πατρίδα, ἐκεῖνες εἶχαν τὸ αἴσθημα ὅτι τὶς ἀποχαιρετοῦσε διὰ παντός. Ἡ ματιά του ἦταν θλιμμένη βαθειά.

— Ὁ Θεὸς νὰ μ' ἀξιώση νὰ σᾶς ξαναδῶ, ψιθύρισε.

— Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐσένα, Δημήτρη, τοῦ εἶπε ἡ κυρία Κατσογιάννη.

— Ὄχι ἀπὸ μένα. Ἀπὸ τὴ μοῖρα, εἶπε ὁ Μητρόπουλος.

Σὲ μιὰ ἄλλη στιγμὴ εἶπε στὴν κυρία Κατσογιάννη:

— Μὴ μ' ἀφήσετε σὲ ξένα χώματα.

Ἡ κυρία Κατσογιάννη ἦταν ἡ μόνη Ἑλληνίδα ποὺ πῆγε μὲ τὴν κυβερνητικὴ ἀντιπροσωπία, μὲ τὸν κ. Κουρνοῦτο, στὴν Ἰταλία γιὰ νὰ μεταφέρουν τὰ λείψανά του, «νὰ μὴ μείνουν σὲ ξένα χώματα». Καθὼς εἶνε γνωστό, ἐπειδὴ ἡ καῦσις δὲν μποσοῦσε νὰ γίνη στὴν Ἰταλία, μετέφεραν τὸν νεκρὸ στὸ Λουγκάνο.

— Ἔβρεχε στὸ Μιλάνο, ὅταν ἦταν νὰ ξεκινήσουμε, μοῦ ἔλεγε ἡ κυρία Κατσογιάννη. Ὡστόσο, ὅταν τὸ φέρετρο μπῆκε στὴ νεκροφόρο, ὁ καιρὸς ξάνοιξε. Ξεκινήσαμε. Μπροστὰ τὸ αὐτοκίνητο μὲ τὸ νεκρό, πίσω ἐμεῖς. Ὅταν, προχωρώντας, φάνηκαν οἱ Ἄλπεις, ὁ οὐρανὸς ἔγινε ἀττικός. Τὰ μεγάλα βουνά, ποὺ τόσο τὰ ἀγαποῦσε ὁ Μητρόπουλος, ἦταν σὰν νὰ τὸν ὑποδέχονταν. Οἱ Ἰταλοὶ μᾶς λέγαν, δείχνοντας τὴν ὀροσειρὰ τῶν Ἄλπεων ποὺ τὴ λένε «Τὸ πριόνι τοῦ οὐρανοῦ»:

«Αὐτὸ γίνεται πολὺ σπάνια. Σχεδὸν πάντα τὸ σύννεφο σκεπάζει τὸ «Πριόνι τ' οὐρανοῦ». Αὐτὸ ποὺ γίνεται σήμερα εἶνε πολὺ σπάνιο».

ΕΠΕΙΤΑ ΠΗΡΕ τὸν Μητρόπουλο ἡ πυρά, ἐνῶ ἔπαιζε τὸ ἁρμόνιο. Μὲς στὸ στρατιωτικὸ ἀεροπλάνο οἱ πέντε Ἕλληνες ἀεροπόροι ποὺ ἐπέστρεφαν στὴν Ἑλλάδα τὴν τέφρα τοῦ Μητρόπουλου ἦταν συγκλονισμένοι ἀπὸ τὴν πρᾶξι.

— Σεμνοί, σιωπηλοί, συγκινημένοι, ἦταν σὰν πέντε ἄγγελοι ποὺ γύριζαν τὴν τέφρα του, εἶπε ἡ Ἑλληνίδα.

Ὅλα ἦταν στὸν τόνο τῆς τελειότητος καὶ τῆς ὁμορφιᾶς, ὅπως τὴν θέλησε στὴ ζωή του.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

Ὁ Μητρόπουλος κόβει, τὸ 1954, στὴν Νέα Ὑόρκη, τὴν τούρτα ποὺ τοῦ προσέφεραν οἱ συνεργάται του τῆς «Μετροπόλιταν Ὄπερας», διὰ τὴν 58ην ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀφιερωμένος στὴ διακονία τῆς Τέχνης ὡς τὴν στερνή του πνοή.

(Η ΙΣΤΟΡΙΑ-Ο ΘΡΥΛΟΣ-Η ΖΩΗ)

Η ΕΛΛΑΔΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

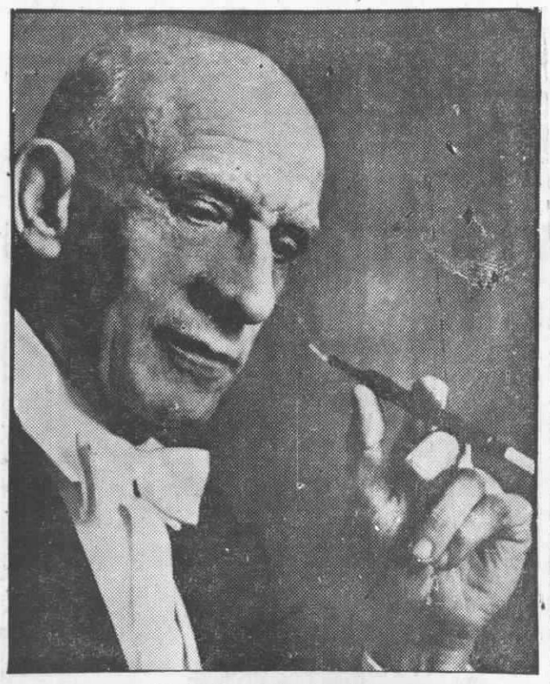

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Ἐπιστροφὴ μιᾶς δόξης

(Ο ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΠΑΥΤΗΚΕ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ ΓΗ ΖΩΗ ΘΡΙΑΜΒΟΥ.-ΜΙΑ ΝΥΚΤΕΡΙΝΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ.-Ο ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΤΗΣ ΑΣΣΙΖΗΣ ΚΑΙ Η ΤΕΛΕΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.-ΕΝΑΣ ΤΕΛΕΙΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ)

★

Τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

★

Ὁ ΜΕΓΑΛΟΣ ἀρχιμουσικός, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, ἐπέστρεψε στὴν ἀττικὴ γῆ. Ἡ λήκυθος μὲ τὴν τέφρα του βρῆκε πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες τὴν τελικὴ μοῖρα της στὸ χῶμα. Ἔτσι τελείωσε αὐτὴ ἡ ζωὴ τοῦ θριάμβου —ἑνὸς ἑλληνικοῦ θριάμβου, τοῦ πρώτου σὲ παγκόσμια κλίμακα θριάμβου Ἕλληνος καλλιτέχνη τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἀναπολοῦμε αὐτὴ τὴ ζωή, τώρα ποὺ τελείωσε. Τὸν θυμοῦμαι στὴν κορυφὴ τῆς δόξας του, ἕνα βράδυ στὸ Στάδιο τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὅ,τι εἶχε τελειώσει τὸ κοντσέρτο τοῦ Προκόπιεφ. Ἔπαιζε στὸ πιάνο ὁ ἴδιος, ἐνῶ διηύθυνε ταυτοχρόνως τὴν ὀρχήστρα. Εἶχε τοποθετήσει τὸ πιάνο λοξὰ καὶ διηύθυνε τὸ μεγαλύτερο μέρος μὲ κινήσεις τοῦ κεφαλιοῦ.

Τὸν ἀπεθέωσαν. Ἔπλεε στὸν ἱδρῶ, τὸ πρόσωπό του ἦταν κατακόκκινο, τὰ μάτια του ἀπλανῆ. Κόσμος πολὺς περ μενε ἔξω ἀπ' τὸ καμαρίνι του νὰ τὸν συγχαρῆ. Φάνηκε, τέλος, στὸ ὕψος τῆς σκάλας, ἡ γραμματεύς του πρώτα, ὕστερα μιὰ φιγούρα λυπητερή, ἕνας Ἕλλην καλλιτέχνης μὲ κομμένο χέρι, ὕστερα ὁ Μητρόπουλος. Σὰ νὰ γύρευε νὰ ξεφύγη τὸ πλῆθος —σιγουρα δὲν ἄκουγε ὅ,τι τοῦ λέγαν— ὀνόματα, λέξεις, ὅμως σὰν ἄκουσε πῶς ἐρχόμουν ἀπ' τὴν πατρίδα, παρὰ στὸν καιρό μας, τοῦ εἶπα.

— Μπορεῖ, εἶπε λυπημένος.

Ὁ Μητρόπουλος σὲ ὥρα μελέτης.

— Ἂς πᾶμε ἀπάνω νά 'μαστε μόνοι, εἶπε πρόσχαρα.

ΕΚΕΙ, ΣΤΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ τοῦ Μητροπούλου, ἡ πρώτη ἐντύπωσις ἦταν μιὰ ἀσκητικὴ λιτότητα. Ἕνα πιάνο, ἕνα ντιβάνι, ἐλάχιστα πράγματα. Κι' ἔπειτα ὁ ἴδιος: Τὸ ἰσχνὸ σῶμα, τὸ πρόσωπο. Χαμήλωσε τὰ μάτια του. Καὶ τότε πάλι αὐτὸς ὁ διάσημος, ἔγινε σὰν παιδὶ ποὺ ἤθελε νὰ μιλήση καὶ δυσκολευόταν γιατὶ ἦταν γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἦταν ἕνας μονόλογος ποὺ βάσταξε περίπου δυὸ ὧρες. Μιὰ ἐξομολόγησι σ' ἕνα νέο φίλο ποὺ ἐρχόταν ἀπ' τὴν πατρίδα. Ὁ Μητρόπουλος ἔλεγε γιὰ τὴ μουσική, γιὰ τὸ ἔργο του, γιὰ τὰ ὄνειρα τοῦ καλλιτέχνη, γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη του στὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὴν ἀπογοήτευσί του ἀπ' τὸν ἄνθρωπο. Ὁλοένα μές σ' αὐτὸν τὸν γαλήνιο χῶρο, στὴν καρδιὰ τῆς Νέας Ὑόρκης, ὁ λόγος ἀπομόνωνε τὸν χῶρο ἀπ' τὴ γιγάντια πόλι γύρω, ἡ ψευδαίσθησι ὁλοένα γινόταν πιὸ ἔντονη: δὲν ἦταν πιὰ ἡ Νέα Ὑόρκη, τὸ **«Northern»**. Ἐκεῖ ἦταν τὸ καλύβι ἑνὸς ἀσκητῆ, ἑνὸς ἀναχωρητῆ τῶν παλιῶν θρησκευτικῶν καιρῶν. Καὶ ὁ λόγος ἦταν ὡς πόσο, ὡς ποιό βαθμὸ ἔφτανε ἡ ἔφεσι, ὡς ποιό βαθμὸ ὁ σκοπὸς ἐτελειώθη: νὰ νικηθῆ ἡ ὕλη, νὰ γίνη πνεῦμα.

Ὁ λόγος ἦρθε μιὰ στιγμὴ γιὰ ὅλα. Ἦταν πιὰ ἀργὰ πολὺ μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Ἀποχαιρετιστήκαμε. Ὅταν βγῆκα στὸν δρόμο, στὴν παγερὴ νύχτα, τῆς Νέας Ὑόρκης, οἱ πάμφωτοι ὄγκοι τῶν οὐρανοξυστῶν ποὺ μὲ τριγύριζαν, μοῦ φάνηκαν σὰν ἀπίθανα πλάσματα ποὺ τὰ εἶχε φέρει ἐκεῖ κάποιο δαιμόνιο γιὰ νὰ ταράξουν τὴν ἡρεμία ἑνὸς ἀναχωρητῆ τῶν παλιῶν καιρῶν.

ΛΙΓΑ ΧΡΟΝΙΑ ἀργότερα. Ἤμουν στὸ Παρίσι ὅταν, μόλις ἔφτασα στὸ σπίτι ποὺ μᾶς φιλοξενοῦσε ἐκεῖνο τὸ μεσημέρι, μοῦ ἀνήγγειλαν τὸ θάνατο τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Εἶχαν διαβάσει τὴν εἴδησι στὴν ἀπογευματινὴ ἔκδοσι τοῦ «Μόντ». Καὶ ἀπ' τὰ σχόλια ποὺ ἔγιναν, μὲ τὴν ἀναγγελία αὐτοῦ τοῦ θανάτου, σ' ἐκείνη τὴ συντροφιὰ τῶν ξένων ποὺ κανένας δὲν ἦταν μουσικός, εἶδα γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ πόσο ἡ φήμη καὶ ἡ δόξα τοῦ Μητροπούλου ἦταν ἀληθινὰ μεγάλη, ἡ μεγίστη ποὺ ἀξιώθηκε Ἕλλην καλλιτέχνης ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γυρίζοντας στὴν Ἀθήνα, τὴν μεθεπομένη, πρόλαβα νὰ φτάσω στὸ Ὠδεῖο τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἀκριβῶς τὴν ὥρα ποὺ γινόταν ἡ τελετὴ τῆς ἀναλήψεώς του. Ὁ ποιητὴς Σεφέρης — καθὼς ἔμαθα — εἶπε τὴ μοναδικὴ λέξι, θέλοντας νὰ δώση ἕναν χαρακτηρισμὸ στὸ θάνατο τοῦ Μητροπούλου — στὸν τρόπο τοῦ θανάτου του: Ἀνάληψις. Ἦταν, πράγματι, μιὰ ἀποθέωσι τοῦ θανάτου ὅπως θὰ τὴν ὀνειρευόταν ἕνας ζωγράφος τῆς Ἀναγέννησης νὰ τὴν κάμη πίνακα μνημειώδη μὲ ἀγγέλους καὶ μὲ σύννεφα. Ὁ Μητρόπουλος, τρέμοντας τὴν ἀσχήμια τῶν γερατειῶν καὶ τοῦ ἄρρωστου κορμιοῦ, πεθαίνει ὄρθιος, ἀπάνω στὸ πόδιουμ, ἐνῶ ἔδινε στὴν ὀρχήστρα τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ μιὰ σελίδα τοῦ Μάλλερ. Ἔδωσε τὶς ὁδηγίες, ἡ ὀρχήστρα ἑτοιμαζόταν νὰ ξαναρχίση, ἐκεῖνος ἄφησε τὴν μπαγκέττα του κι' ἔγειρε. Αὐτὸ ἦταν.

ΒΛΕΠΕ 11η ΣΕΛΙΔΑ

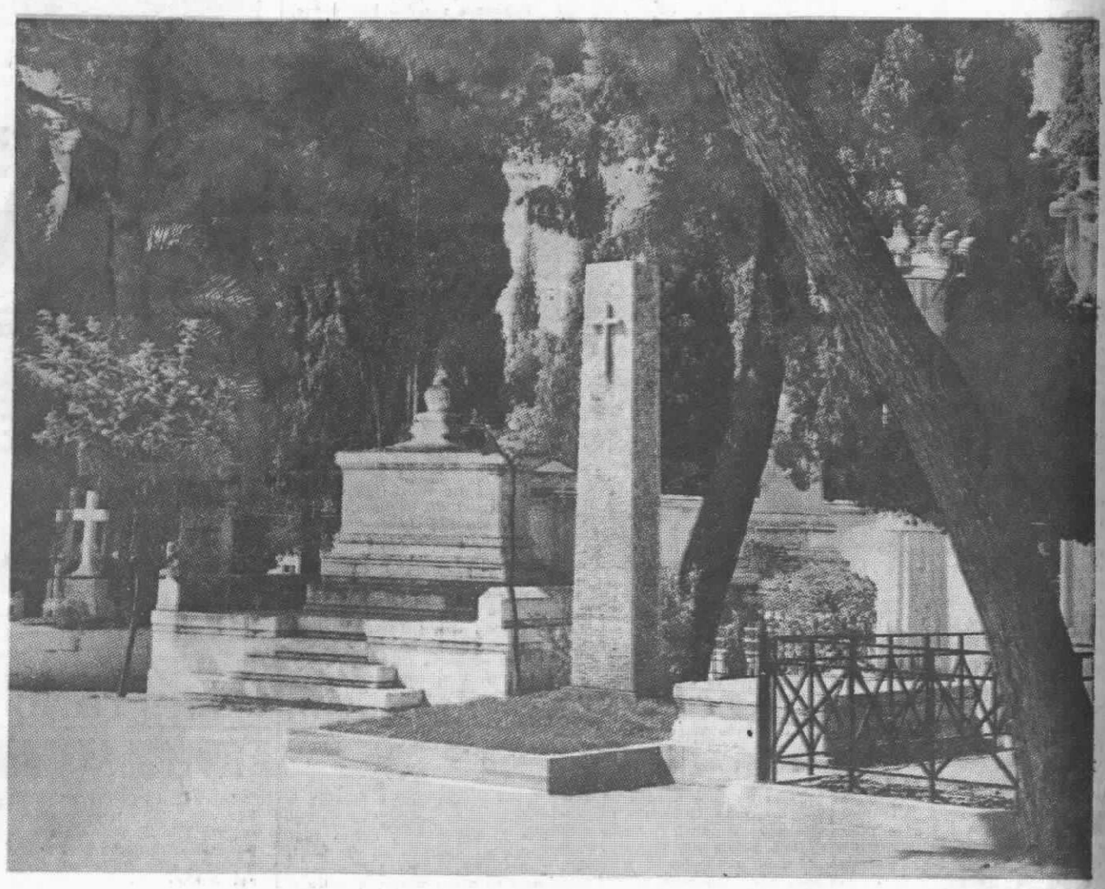

Ὁ τάφος τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον.

Ἡ τελετὴ εἰς τὸν θέατρον Ἡρώδου κατὰ τὴν μετακομιδὴν τῆς σποδοῦ τοῦ Μητρόπουλου ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν.

From
POST & TIMES HERALD
Washington, D. C.

THE WASHINGTON POST Tuesday, August 8, 1961 A 19

Leonard Bernstein—III

Mitropoulos Leads His Protege to the Podium

By John Briggs

SINCE THERE appeared to be no demand for his talents in Boston upon his graduation from Harvard in 1939, Leonard Bernstein decided he would try his luck in Manhattan.

By September, Bernstein had been in New York three months, and New York could not have cared less. Finally, when he was down to his last four dollars, he bought a clarinet in a pawnshop and dejectedly made plans to return to Boston.

There, fate once more stepped in, via a chance meeting with a Harvard classmate who happened to mention that Mitropoulos was just back from Europe and was staying at the Hotel Biltmore.

Bernstein at once drove back to New York to call on Mitropoulos, who was delighted to see the "genius boy" again.

"I had a long talk with Dimitri," Bernstein recalls. "I told him I was hung up. I was finished with school and didn't know what to do next.

"He said, 'I just sense it—you have everything a conductor should have.'

"I said, 'How do you become a conductor?'

"He said, 'You have to go to a school, like Juilliard.'"

BERNSTEIN APPLIED to Juilliard next day and got a discouraging answer. It was September and no more applications were being accepted. On Mitropoulos' advice, he next approached the Curtis Institute.

Here he found arrangements to be more flexible. Fritz Reiner would test candidates for his conducting class whenever a promising aspirant turned up. That Bernstein came with a recommendation from Mitropoulos also helped.

Both by his own testimony and that of his classmates, Bernstein did not greatly enjoy his years at the Curtis Institute. As a college graduate, Bernstein found himself in a decided minority group. "I was treated as a freak," he says. Far more typical were the child prodigies who had entered the school at the age of 10 or 12.

But Bernstein's working schedule, in a school to which one was admitted only through competitive examinations, and in which one was assumed to be a genius until proved otherwise, left little time for self-pity.

First and foremost were the lessons with Reiner, a stern taskmaster. Reiner's perpetual scowl and his biting sarcasm were famous. By a single withering comment he had been known to reduce an entire orchestra to helpless, quivering fury.

Reiner's conception of conducting differed markedly from that of, say, Toscanini, who had never had a lesson and made it clear that he did not propose to train apprentices. Other conductors, too, a rather surprising number of whom have had no formal training in this branch of music, have held conducting to be an intuitive thing which one can either do fairly easily or not at all, and have doubted that it could be learned through formal study.

Reiner's position was that it could be learned, and would be learned, if he had to knock it into his students with a sledge hammer.

HARDLY LESS formidable than Reiner was Mme. Vengerova, of whom Bernstein was in terror during his first few students months. Vengerova students shared a common virtue, technique. They achieved this in a very simple way. They worked. Hard.

Despite her severity, Bernstein ended by being as enchanted with Vengerova as everyone else. He feels that the greatest single contribution she made to his musical development was in forcing him to listen to his own playing. Simple and obvious as this seems, it is easier said than done.

Wednesday: Enter Koussevitzky.

From
EVENING STAR
Washington, D. C.

MUSIC IN THE AIR

The upcoming Dimitri Mitropoulos International Music Competition is the subject of discussion by (left to right) Third Secretary Dimitri Sorokin of the Soviet Embassy; Mrs. Leonard H. Bernheim and Dr. Guillermo Espinosa, Chief of the Music Division, Pan American Bureau. It will be held in New York in December. It is sponsored by the Federation of Jewish Philanthropies under the chairmanship of Conductor Leonard Bernstein.—City News Bureau Photo.

From
MUSICAL LEADER
CHICAGO ILL.
AUG - - 1961

Items in Brief

Benno Moiseiwitsch "last of the keyboard titans in the grand tradition," played in Philadelphia's Robin Hood Dell for the first time, July 10. His vehicle was Beethoven's "Emperor" Concerto; the conductor Josef Krips. Moiseiwitsch and Krips also appeared together, in the same work, at Lewisohn Stadium, July 19. On Aug. 3, the pianist will be soloist at the Hollywood Bowl in a concert conducted by **Zubin Mehta.** . . . On Aug. 1, **Van Cliburn** will make his first appearance on the regular Stadium series. His previous appearance at the Stadium was in August 1958 at a special post-season benefit concert. Mr. Cliburn's only other New York appearances during the past year were two concerts at Carnegie Hall, one a memorial to Dimitri Mitropoulos and the other a rededication of Carnegie Hall for an invited audience. . . . On Aug. 3, pianist **Jose Iturbi** will make his first Stadium appearance since 1949.

The Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York has announced the establishment of the **Dimitri Mitropoulos International Music Competition For 1961**—Piano Competition. It is open to men and women pianists, up to and through the age of 30 (those who have not attained their 31st birthday by Dec. 17, 1961). Candidates must file by Sept. 21, 1961, so it is advisable that those interested immediately write for information to: The Secretariat of the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, Federation of Jewish Philanthropies, 130 East 59th Street, New York 22, N.Y. First prize will be a Gold Medal Award and a Cash Prize of $5,000.

From
TIMES PICAYUNE
New Orleans, La.
AUG 1 9 1961

ON THE SQUARE

Gleanings

BY FRANK GAGNARD

The Helis Foundation of New Orleans has awarded a grant of $10,000 to Stephens college, Columbia, Mo., for the establishment of the Dimitri Mitropoulos Awards for music students. William G. Helis Jr., president of the foundation, was a personal friend of the late conductor for whom the awards are named.

The awards will go to exceptionally gifted music students at Stephens, a woman's college. Announcement of the Helis grant was made by Dr. Seymour A. Smith, president of the school.

Helis said, "I can think of no more fitting memorial to Maestro Mitropoulos, whose great talents were so generously given in training and assisting worthy young people to develop their musical careers."

From
POST & TIMES HERALD
Washington, D. C.
AUG 7 - 1961

THERE HAVE been points in Bernstein's career at which it has been difficult for him to resist the conclusion that the hand of destiny is on his shoulder. One such occasion was in January, 1937, when Mitropoulos was making an appearance as guest conductor of the Boston Symphony Orchestra.

The Harvard Hellenic Society was holding a reception for Mitropoulos at Phillips Brooks House . . . and Bernstein found himself experiencing at first hand what he later called "the incredible hypnotic quality of this man."

Mitropoulos for his part was impressed by Bernstein, especially when fellow-undergraduates passed the word that Bernstein was a better than passable pianist. After the receiving-line amenities were finished, Bernstein was prevailed upon to play—a Chopin nocturne and the final movement of his own Sonatina.

A long and absorbing conversation with Mitropoulos followed, during which the conductor was somewhat staggered to learn the scope and diversity of Bernstein's musical activities. The sequel was that he invited Bernstein to attend that week's rehearsals of the Boston Symphony Orchestra (which) was a revelation. For the first time, he began to have a sense of the intricate, delicately poised relationship between a conductor and a major symphony orchestra.

"Not that I had the faintest idea of conducting myself," he says. "It all seemed too glamorous and remote."

NEVERTHELESS, it was less remote, now that he was behind the scenes, watching a performance being put together. And in Mitropoulos he had a fascinating object lesson in conductorial psychology. He cajoled; he exhorted; he took the musicians into his confidence.

Upon his graduation from Harvard in June. 1939, Bernstein faced the same dilemma as did most of his classmates. He had a diploma but no job. It was to be through Mitropoulos that he found a solution.

From
AUG 6 - 1961
TIMES
New York, N. Y.

Cheerful Sonata

The cheerful Sonata for Oboe and Piano is one of Hindemith's many chamber sonatas for the various instruments and, like many of them, is more fun to play than to hear. But its bouncy measure gets an added significance from the recording—the pianist is the late Dimitri Mitropoulos and this makes one of the few records of his really considerable keyboard gifts. Harold Gomberg is the excellent oboist on this Columbia disk (ML 5603).

The two gentlemen are joined on the reverse side by the viola of Milton Katims in **Two Rhapsodies for Oboe, Viola and Piano,** vintage 1905, old wine bottled by Charles Martin Loeffler, an Alsatian-born composer, who lived in America from 1881, when he was 20, until his death in 1935. His romantical poems, with their bits of Brahms, Fauré and even Debussy, are amiable and well-mannered, and the playing is jewel-like.

From
AUG 18 1961
STAR
Kansas City, Mo.

COLLEGE GETS $10,000.

Stephens Will Establish Mitropoulos Music Awards.

(By The Star's Own Service.)

Columbia, Mo., Aug. 18.—Stephens college has received a $10,000 gift and will use it to establish Dimitri Mitropoulos awards for music students in honor of the memory of the Greek symphony conductor, pianist and composer.

The gift came through William G. Helis, jr., oil operator and president of the Helis Foundation of New Orleans who was a life-long friend of Mitropoulos, who died in 1960.

President Seymour Smith of the college said the awards will be given to gifted music students for college training at the college.

Mitropoulos conducted the Minneapolis Symphony from 1937 to 1949 and subsequently conducted the New York Philharmonic and was guest conductor of numerous famed symphonies.

From
AUG 29 1961
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

Bing 'Conducted' For Photo Only

In connection with last week's series of stories about management-union difficulties at the Metropolitan Opera, the World-Telegram used a photograph of Rudolf Bing, general manager, as he "wielded the baton" at a rehearsal of the orchestra.

The photograph and caption material were supplied some time ago by the Met's press department. Mr. Bing is not a conductor and has no knowledge of conducting, as he is the first to admit. The photo was a gag shot made by a Met photographer on the occasion of the late Dimitri Mitropoulos' 60th birthday. Mr. Bing was asked to wave the baton as the musicians played "Happy Birthday."

From
BERGEN EVENING RECORD
HACKENSACK, N. J.
AUG 26 1961

$5,000 Prize

One of the most impressive documents to come to hand in years is the prospectus for the Dimitri Mitropoulos International Music Competition. It is a 20-page brochure on stiffish white paper, slightly larger than "Reader's Digest" size, which bears the above title on its cover not only in English, but also in French, Italian, German, and Russian. The full text of the conditions governing the competition in December for which a first prize of $5,000 and a second prize of $2,500 has been established by the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies, is also in each of the languages, suggesting the scope of entrants anticipated. Prospective candidates should address the Federation, at 130 East Fifty-ninth Street, New York 22, N. Y.

From
POST-DISPATCH
St. Louis, Mo.
AUG 20 1961

STEPHENS COLLEGE GIVEN MUSIC SCHOLARSHIP FUND

Stephens College, Columbia, Mo., has received a $10,000 grant from the Helis Foundation of New Orleans for the establishment of a scholarship fund for music students, it was announced yesterday.

The fund was given in memory of Dimitri Mitropoulos, Greek conductor, pianist and composer, who led the New York Philharmonic Symphony orchestra from 1949 to 1958. He died in 1960.

First recipients of the Mitropoulos Awards will be announced later this year.

From
DAILY NEWS
New York, N. Y.
AUG 27 1961

Says Manchester, "We are not complaining that we get starvation wages. But it is very disappointing to us to find that, having reached one of the most famous peaks of our profession, we cannot maintain a decent standard of living and dignity for ourselves and our families."

He snorts at the "great conductor myth" and recalls the many times the orchestra has saved conductors when they have made mistakes. The late Dimitr Mitropoulos was one of the few who would apologize for his mistakes and thank the orchestra for continuing on correctly.

From
«ΤΟ ΒΗΜΑ»
Παρασκευή 18 Αὐγούστου 1961

Στή μνήμη τοῦ Μητρόπουλου

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ μουσικός διαγωνισμός τοῦ ὁποίου ἡ καθιέρωσις εἰς μνήμην τοῦ μεγάλου Δημήτρη Μητρόπουλου εἶχεν ἀναγγελθῆ ἀπό τή Νέα Ὑόρκη λίγο καιρό μετά τόν θάνατό του, προσέλαβε τή συγκεκριμένη μορφή του καί θά διεξαχθῆ γιά πρώτη φορά ἐφέτος, τόν Δεκέμβριο, στή Νέα Ὑόρκη. Τόν διαγωνισμό ὠργάνωσεν, ὡς γνωστόν, τό γυναικεῖο τμῆμα τῆς «Ὁμοσπονδίας Ἰουδαίων Φιλανθρωπικῶν Ὀργανώσεων» τῆς Νέας Ὑόρκης. Πιστοί στή μνήμη τοῦ ἐξαιρετικοῦ ἀρχιμουσικοῦ καί τοῦ σπανίου ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος πάντα ἀγωνιζόταν νά βοηθήση τούς νέους μουσικούς, οἱ ὀργανωταί τοῦ διαγωνισμοῦ ὥρισαν ὅτι δικαιοῦνται νά συμμετάσχουν καλλιτέχνες τοῦ πιάνου κάτω τῶν τριάντα ἐτῶν, οἱασδήποτε ἐθνικότητος, ἀρκεῖ νά ἔχουν τύχει τῆς ἐγκρίσεως ἑνός ἐπισήμου πνευματικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ὀργανισμοῦ ἤ ἑνός ἐγκύρου καί ἀνεγνωρισμένου στόν μουσικό κόσμο συνδέσμου ἤ ἱδρύματος δημοσίου ἤ ἰδιωτικοῦ. Τέσσαρες διεθνεῖς προσωπικότητες τῆς μουσικῆς προσεφέρθησαν νά θέσουν τόν διαγωνισμό ὑπό τήν αἰγίδα των: ὁ πολύς μάγος τοῦ βιολοντσέλλου Πάμπλο Καζάλς καί οἱ ἀρχιμουσικοί Πιέρ Μοντέ, Σάρλ Μύνς καί Μπροῦνο Βάλτερ, σεβάσμιος διδάσκαλος τοῦ Μητρόπουλου. Πρόεδρος τῆς Μουσικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι ὁ Λέοναρντ Μπερνστάϊν, διευθυντής τῆς φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἡ διεθνής ἐλανόδικος ἐπιτροπή θά ἀπονείμη ἔπαθλα πού ὑπερβαίνουν συνολικῶς τά 10.000 δολλάρια καθώς καί μετάλλια, χρυσοῦν, ἀργυροῦν καί χαλκοῦν. Γιά τούς νικητάς προβλέπονται ἰδιαίτερα ρεσιτάλ πού θά τούς βοηθήσουν νά ἐπιδείξουν τήν τέχνη τους στό μουσικόν κοινόν τῆς ἀμερικανικῆς μητροπόλεως. Ὁ διαγωνισμός θά διεξαχθῆ ἀπό 1ης μέχρι 17ης Δεκεμβρίου. Αἰτήσεις συμμετοχῆς πρέπει νά ὑποβληθοῦν πρό τῆς 21ης Σεπτεμβρίου. Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι θά ὑπάρχουν καί στήν πατρίδα τοῦ Μητροπούλου νέοι πού ἐνδιαφέρονται. Αὐτοί γιά κάθε πληροφορία μποροῦν νά ἀποταθοῦν στή Γραμματεία τοῦ Dimitri Mitropoulos Music Competition, Federation of Jewish Philanthropies, 130 East 59th Street, New York 22, N.Y.

Ο ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ 23 - 9 - 61

Τήν περασμένη ἑβδομάδα σημειώθηκε μιά συγκινητική προσφορά στόν τάφο τοῦ Μητρόπουλου στό Α΄ Νεκροταφεῖο. Βρέθηκε ἕνα στεφάνι, ἀφημένο ἀπό κάποιον ἄγνωστο, μέ τά ἑξῆς λόγια: «Χαιρετισμούς ἀπό τό Σάλτσμπουργκ».

From
POST-DISPATCH
St. Louis, Mo.
SEP 3 1961

STEPHENS COLLEGE, at Columbia, has received a grant of $10,000 commemorating the late Dimitri Mitropoulos, the college announced recently. The grant will furnish scholarships, to be called Dimitri Mitropoulos Awards, for "exceptionally-gifted music students from all parts of the country" for training at the college. The first recipients will be announced later this year.

The grant was made by the Helis Foundation of New Orleans. Mitropoulos, who served as conductor of the New York Philharmonic, Minneapolis Symphony and other leading orchestras, died last year.

From OCT 5 1961
NEWS
Detroit, Mich.

First Concert Tonight by Detroit Symphony

The Detroit Symphony Orchestra will open its season at 8:30 tonight in Ford Auditorium. Paul Paray will conduct, and the program will be repeated Saturday night.

The opening program is: "Symphonie Fantastique," Berlioz; "Don Juan," Richard Strauss, and "The Pines of Rome," Respighi.

Already the symphony is making plans for another major event, the benefit concert to be given under the direction of famed comedian-actor Danny Kaye Oct. 13 in Ford Auditorium.

Kaye's career as a symphony conductor began in 1954 when he agreed to conduct the Philadelphia Orchestra in a pension fund concert. Since then he has clowned through guest conductorships of the symphonies of Boston, New York, Dallas, Los Angeles, London, Israel and Stockholm.

Kaye's symphony conducting apparently is not all clowning, for of his appearance with the New York Philharmonic, the late Dimitri Mitropoulos said, "It was incredible. I sit down to watch a man who can't read a note or play a musical instrument, who has no musical training actually, and suddenly I see a born conductor who can get whatever he wants from my orchestra."

The major portion of the seats in Ford Auditorium have been sold, and Alan E. Schwartz and Mrs. V. Everett Kinsey, cochairmen, said that only 200 seats at $25 are still available.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»
Παρασκευή 6 Ὀκτωβρίου 1961

ΠΡΟΤΟΜΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗΝ

Ἡ Ἑλληνική Περιηγητική Λέσχη τιμῶσα τήν μνήμην τοῦ "Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δ. Μητροπούλου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἱδρυτικῶν μελῶν αὐτῆς, ἀνέθεσεν εἰς τόν γλύπτην κ. Ἀθ. Ἀπάρτην τήν φιλοτέχνησιν προτομῆς τοῦ μεγάλου μαέστρου, ἡ ὁποία θά στηθῆ εἰς τάς παρυφάς τοῦ ὄρους Μαίναλον, καί παρά τό 48ον χιλιόμετρον τῆς δημοσίας ὁδοῦ Τριπόλεως—Ὀλυμπίας. Ἡ τοποθεσία προεκρίθη λόγω τῆς καταγωγῆς ἐκεῖθεν τοῦ ἐκλιπόντος. Τά ἀποκαλυπτήρια θά γίνουν τήν 15 Ὀκτωβρίου, 11 π.μ., καί θά ψαλῆ τρισάγιον δεδομένου ὅτι συμπληροῦται ἔτος ἀπό τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἐπίσης, ἐκτός τῆς σχετικῆς ὁμιλίας, παλαιοί συνεργάται τοῦ Μητροπούλου θά ἐκτελέσουν ὀρχαϊκόν πρόγραμμα δι' ὀρχήστραν ἐγχόρδων. Ὑπό τῆς Ε.Π.Λ. ὀργανοῦται ἐκδρομή διά τούς ἐπιθυμοῦντας νά παρευρεθοῦν εἰς τά ἀποκαλυπτήρια.

From
OCT -- 1961
MUSICAL AMERICA

Columbia, Mo. — Establishment of Dimitri Mitropoulos Awards for Music Students at **Stephens College** has been made possible by a $10,000 grant from the Helis Foundation in New Orleans. The Awards will be given to exceptionally gifted music students from all parts of the country for education and training at the College.

From OCT 14 1961
TIMES
New York, N. Y.

Music: 'Choephores' With New Sounds

Bernstein Reintroduces Work by Milhaud

By HAROLD C. SCHONBERG

ABOUT ten years ago Dimitri Mitropoulous conducted Darius Milhaud's "Les Choëphores" with the New York Philharmonic. At that time the work made a big impression by the strength and startling innovations of the fourth and fifth sections. Leonard Bernstein reintroduced the score yesterday afternoon, and this time those sections sounded not only startling—they sounded prophetic.

For within the last few years electronic music has appeared on the scene, and it appears that Milhaud anticipated the new electronic form while he was writing "Les Choëphores," in 1915-16. And this without the benefit of electronic instruments (though at yesterday's performance there was a little cheating, inasmuch as Vera Zorina spoke her lines into a microphone).

What Milhaud has done is to set the speaking voice (the score is a setting of Paul Claudel's translation of Aeschylus' "Oresteia") against a fragmented percussion orchestra. The orchestra goes into a series of clicks and clucks, with the chorus hissing, muttering and making strange non-musical noises of its own.

To say that the effect is startling, in the light of present-day electronic developments, is understating the case. And with Miss Zorina's voice aided by amplification, and hence sounding much bigger than life, the audience was indeed in the presence of the new music.

The other sections of "Les Choëphores" do not hold up as well, and a good deal of it is frankly boring. All of the "polys" of the period are there — polytonality, polyrhythms and the like. But the shock value of "Omens" and "Exhortations" will lift you right out of your seat, whereas the rest of the score sounds terribly dated.

Milhaud has not posed his soloists an easy task. McHenry Boatwright came through triumphantly, using his big voice with dignity. He is a baritone whose voice has the authentic low roll. Irene Jordan clashed head-on with the ungrateful vocal writing of her role and managed to make sense of it. Two soloists, Virginia Babikian and Jane Wymond of the Schola Canorum, sang their bits from the chorus itself.

The Program

NEW YORK PHILHARMONIC, Leonard Bernstein, conductor, with Vera Zorina, narrator; Irene Jordan, soprano; McHenry Boatwright, baritone; Virginia Babikian, soprano; Stanley Drucker, clarinetist, and the Schola Cantorum of New York, Hugh Ross, director. At Carnegie Hall.

The Seine at Night ..... Thomson
Les Choephores ..... Milhaud
Premiere Rapsodie for Clarinet; La Mer, ... Debussy

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» Κυριακή 15 Ὀκτωβρίου 1961 Σελὶς 3

ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

Δημήτρης Μητρόπουλος

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΑΕΣΤΡΟΥ

Μερικὰ στιγμιότυπα ἀπὸ τὴν ζωή του, ἀφηγημένα ἀπὸ τὴν PEZAN

Ἡ Περιηγητική ἔχει στὸ ἐνεργητικό της πολλὲς ἑλληνικὲς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν. Δὲν παραξενεύει λοιπὸν κανέναν, ἂν σὲ πρωτοβουλία τῆς Λέσχης, ὀφείλεται ἡ σημερινὴ τελετὴ τῆς Βυτίνας ὅπου θὰ γίνουν, τὰ ἀποκαλυπτήρια, μιᾶς μπρούντζινης κεφαλῆς τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου— ἔργου τοῦ γλύπτη Ἀπάρτη. Ἡ σημερινὴ ἐκδήλωση ἔχει ὅμως, μιὰ ἀκόμα ἐξήγηση: ὁ μεγάλος "Ἕλλην μουσικὸς ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὲς τῆς Περιηγητικῆς ποὺ τιμᾶ σήμερα τὴν μνήμη τοῦ μουσουργοῦ ποὺ χάθηκε πέρυσι τὸν Νοέμβρη. Ἀπὸ συνομιλία μὲ παλαιοὺς φίλους τοῦ καλλιτέχνη ἔγῆκε τὸ πορτραῖτο ποὺ παραθέτομε παρακάτω: Πρόκειται γιὰ τὴν εἰκόνα ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἀναζητοῦσε καὶ βρῆκε στὴν φύση τὴν ψυχικὴ ἀνάταση καὶ τὴν ἔμπνευση τῆς καλλιτεχνικῆς του δημιουργίας.

Ἐπάτησε ὅλες τὶς κορυφὲς τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν πρὶν φθάση στὴν τελευταία, σ' αὐτὴ ποὺ τὸν ὡδήγησε ἡ δόξα. Ἡ ἀνάμνηση τοῦ ἁπλοῦ ὀρειβάτη, μὲ τὸ τριμμένο μπερέ, πλανᾶται ἀκόμα, τὸ σούρουπο, τὴν ὥρα ποὺ τὰ πουλιὰ δοξολογοῦν τὴν δημιουργία τοῦ σύμπαντος, στὶς πλαγιὲς τοῦ Ταϋγέτου καὶ τῆς Δίρφης, τῆς Γκιώνας καὶ τοῦ Παρνασσοῦ. Γιατὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ὑπῆρξε ἕνας μεγάλος φυσιολάτρης — παλαίμαχος πρωτεργάτης πολλῶν ἐκδρομικῶν σωματείων — ὁ σκαπανεὺς ἴσως τῆς σημερινῆς τουριστικῆς προσπάθειας τῆς χώρας. «Κυρίως ὅμως» θὰ σᾶς ποῦν ὅλοι οἱ παλιοὶ τον φίλοι τοῦ βουνοῦ — καὶ ἡ φλία ποὺ δένεται στὰ βουνὰ εἶναι ἀτσαλένια καὶ καθάρια — «ὁ μεγάλος μας καλλιτέχνης ἦταν ἕνας ἄριστος φίλος καὶ ἕνας ἐξαίρετος συνοδοιπόρος».

«Ἦταν πρὶν ἀπὸ ὅλα ἕνας καλὸς φίλος...»

Ἡ ἀνάμνηση αὐτὴ τοῦ Μητρόπουλου παραμένει ζωντανὴ σ' ὅσους ἀποτελοῦσαν τὴν συντροφιὰ ἐκείνη πού, γύρω στὰ 1932, τριγύριζε στὴν Ἑλλάδα, μὲ μόνον ὁδηγὸ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ ψηλὰ ἔλατα, γιὰ τὸ σύννεφο, ποὺ ἀγκαλιάζει τὶς κορυφές, γιὰ τὴν φλογέρα ποὺ ἀντιλαλεῖ στὸν κάμπο, γιὰ τ' ἀποσταμένα πλάσματα τῆς γῆς.

— Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ποὺ τὰ βουνά μας δὲν τᾶχε πατήσει ἀκόμα ποτὲ κανένας τουρίστας, οὔτε ξένος μὰ οὔτε καὶ "Ἕλληνας — λέει ὁ Δημήτρης Παπαευστρατίου, παλιὸς φίλος τοῦ μουσουργοῦ — οἱ ἐκδρομές μας ἦταν σωστὲς ἐπιχειρήσεις. Σὲ τέτοιες στιγμὲς ἐξαρτᾶσαι ἀπόλυτα ἀπὸ τὴν εὔνοια τοῦ καιροῦ καὶ τὴν ποιότητα τοῦ συντρόφου σου — τὴν ἀντοχή του στὴν ταλαιπωρία, τὴν καρτερικότητά του στὶς κακουχίες. Δὲν θυμᾶμαι οὔτε μιὰ περίπτωση — συνεχίζει ὁ φίλος τοῦ μαέστρου — νὰ μὴν φάνηκε, σὲ τέτοιες ὧρες, ὁ Μητρόπουλος, ἄνδρας σωστός, φίλος πιστὸς ποὺ ἔβαζε τὴν ἄνεση τοῦ διπλανοῦ του πάνω ἀπὸ τὴν δική του ταλαιπωρία.

⊙

Τὴν ἀναζητοῦσε αὐτὴ τὴν ταλαιπωρία ὅταν δὲν τὴν εὕρισκε στὸ δρόμο του. Γιὰ νὰ τιμωρῆ λὲς τὴν σάρκα του γιὰ νὰ παιδεύη τὴν ὕλη καὶ νὰ ἐξαγνίζη τὸ πνεῦμα του. Στὸν Ἰσθμὸ κάποτε, ἡ συντροφιά, ξεκίναγε γιὰ τὸν Ἀκροκόρινθο. Ὁ δρόμος ποὺ ὁδηγεῖ στὴν κορυφή, ἦταν στρωτὸς ἀκόμα καὶ τότε. Ἡ ὁμαλότητά του δὲν ἄρεσε στὸν μουσικό. Ἐτράβηξε γιὰ τὰ κατσάβραχα, ἐβρῆκε τὸ πιὸ ἀπόκρημνο, καὶ ἡ ἀναρρίχηση ἄρχισε. Οἱ φίλοι ἀκολουθοῦσαν χωρὶς νὰ μεμψιμοιροῦν.

— Ποῦ πᾶτε ρέ...! ἐφώναξε ἕνας τσοπάνος.

— Θέλουμε κακοτοπιά, ἀπήντησε ὁ Μητρόπουλος. Οἱ δυὸ παλάμες του πλαισίωσαν τὸ στόμα του — χειρονομία κλασσική, γιὰ κάθε ὀρειβάτη ποὺ θέλει ἡ φωνή του νὰ μὴν σκορπίση μέσα στὴν ἀπεραντωσύνη τῆς πλάσης. Τὰ βράχια καὶ οἱ τσουκνίδες, τὶς εἶχαν ξεσκίσει.

— Γιὰ κακοτοπιὰ καλὰ πᾶτε, εἶπε ὁ χωριάτης. Καὶ τὸ σκυλί του σκέφτηκε, ἀκόμα μιὰ φορά, πόσο παράλογες εἶναι, συχνά, οἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων.

⊙

Χειμώνας βαρὺς εἶχε κουκουλώσει τὴν Δίρφη τὸ παγωμένο ἐκεῖνο πρωϊνὸ τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1934. Ὁ ἄνεμος ποὺ κατρακυλοῦσε ἀπὸ τὸ βουνό, μήνυμα ἔφερνε κακό. «Μανιασμένοι ἦταν ἐπάνω οἱ θεοί», ἔλεγε, «λυσσομανοῦσε τὸ ἀστροπελέκι καὶ ξέσκιζε τὸν μολυβένιο οὐρανό». «Νὰ μὴν προοχωρήσουμε», εἶπαν οἱ φίλοι, ὄχι ἀπὸ φόβο, μὰ ἔχοντας πάντα, ὑποσυνείδητη τὴν ἔννοια, νὰ διαφυλάξουν μιὰ ἀξία ποὺ ἐκαμάρωνε κι' ὅλας ὁ τόπος καὶ θὰ τιμοῦσε κάποτε ἡ ἀνθρωπότητα.

— Ἔστω καὶ πεθαμένος, θὰ φθάσω στὴν κορυφή», εἶπε ὁ Μητρόπουλος, καὶ τράβηξαν ὅλοι μπροστά.

⊙

Ἀνήσυχο πνεῦμα στὴν τέχνη, ἀνήσυχος καὶ στὴν καθημερινὴ ζωὴ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος λὲς καὶ δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ μείνη πολὺ ὥρα συνέχεια στὸ ἴδιο μέρος. «Πᾶμε στὴν Κόρινθο», εἶπε ἕνα βράδυ στὸν Ντῖνο Κυδωνιάτη καὶ στὸν Γιάννη Βαβαγιάννη — τὸν ἀδελφὸ τοῦ ἀρχιμουσικοῦ — νὰ δοῦμε τὰ παιδιὰ καὶ νὰ γυρίσουμε... Τὰ παιδιὰ ἦταν τἀδέλφια Κυδωνιάτη ποὺ δούλευαν, μηχανικοί, στὴν ἀνοικοδόμηση τῆς πόλεως ποὺ μόλις εἶχε καταστροαφῆ ἀπὸ τὸν μεγάλο σεισμὸ τοῦ 28. Ξεκίνησαν μὲ τ' αὐτοκίνητο. Ξέρανε ὅλοι πὼς ὅταν ὁ Μητρόπουλος ἔστεκε σκεπτικὸς καὶ ἀμίλητος, αὐτὸ ἐσήμαινε προμήνυμα μετακινήσεως. Στὴν Κόρινθο, ἡ παρέα ἔμεινε λίγη ὥρα. «Νὰ πᾶμε ὡς τὸν Πευκιὰ γιὰ μπάνιο», εἶπε ὁ μουσουργός. Βρεθήκαμε ἀργότερα στὸ Διακοφτό. «Μιὰ ποὺ φθάσαμε ὡς ἐδῶ, γιατὶ νὰ μὴν πᾶμε, — πεζῆ δέβαια — ὡς τὰ Καλάβρυτα;». Ὁ Μητρόπουλος ἐξακολουθοῦσε νὰ μὴν μιλάη. Στὸν νοῦ του εἶχε τὸν ἑπόμενο σταθμό. Ἡ συντροφιὰ κατέληξε στὴν Ἁγία Λαύρα. Εἶχανε φύγει ὅλοι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα γιὰ μιὰ μικρὴ δόλτα. Γυρίσανε τὴν ἑπομένη τὴν νύχτα, βρώμικοι, ταλαιπωρημένοι καὶ κατάκοποι. Ἀλλὰ ὁ μαέστρος ἦτανε εὐτυχής.

⊙

Σὲ ἕνα θέμα δὲν δεχότανε συζήτηση. Νὰ στραπατσάρη μιὰ μουσικὴ ἐκδήλωση. Κάλλιο νὰ μὴν γινότανε μιὰ συναυλία ἂν ἔλειπαν τὰ μέσα γιὰ νὰ γίνη ἡ ὥρα τῆς μουσικῆς ἀληθινὴ μυσταγωγία. Ἀλλὰ τὸ 1956 χρειάσθηκαν χρήματα γιὰ νὰ κτιστῆ τὸ κατάλληλο θέατρο γιὰ τὸ Φεστιβὰλ Μουσικῆς. Τὸ ἀτμόπλοιο «Λέσβος» μετέφερε, κατὰ σειρά, τὴν ὀρχήστρα καὶ τὸν ἀρχιμουσικὸ στὴν Κόρινθο ὅπου, στὸ ἀρχαῖο θέατρο ὁ Μητρόπουλος ἔπαιξε Βάγνερ, στὸ Αἴγιο μετὰ ὅπου στὴν Σικυώνα ὁ μουσικὸς ἐδίδαξε Μόζαρτ, μέσα σὲ ἕνα σύννεφο σκόνης ποὺ σηκωνότανε ἀπὸ τὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφές. Χωριάτες ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ ἀποτελοῦσαν τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ κοινοῦ. (Στὴν Ἐπίδαυρο, λίγους μῆνες πρίν, μιὰ πρώτη, συνάυλία, τοῦ Μητρόπουλου εἶχε δοθῆ μπροστὰ σὲ ἑκατὸν ἑβδομήντα μόνον Ἀθηναίους καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ Λιγουριοῦ).

Στοὺς Δελφούς, τελευταῖο σταθμὸ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκδρομῆς, ὁ μουσουργὸς ἐρμήνευσε Μπετόβεν. Γιὰ νὰ συγκρατήση τὴν συνοχὴ τῆς ὀρχήστρας του ὁ ἀρχιμουσικὸς ἐσάλευε δαιμονισμένα. Ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς μυτερῆς, χαρακτηριστικῆς φαλάκρας του, ὡς τὴν τελευταία κλείδωση τοῦ κορμιοῦ του, ἀγκάλιαζε ὁλόκληρος τὴν μουσικὴ τοῦ κλασσικοῦ συνθέτη.

— Γιὰ τήρα πόσοι τοῦ παίζουν γιὰ νὰ χορεύη, μουρμούρισε ἕνας χωριάτης. Ἀλλὰ ὁ ἀέρας δὲν βοηθοῦσε τὸν μαέστρο. Στοὺς ἤχους τῆς ὀρχήστρας μπλεκότανε ἡ ἠχὼ τῆς μουσικῆς ποὺ ἐστελναν πίσω στὸ Δελφικὸ θέατρο, σκληρές, οἱ Φαιδριάδες. "Οταν τὰ χειροκροτήματα κάλυψαν τὶς τελευταῖες νότες, ὁ ἀρχιμουσικὸς ἔδειξε, ὅπως πάντα, τὴν ὀρχήστρα καὶ γελώντας ἐζήτησε στὸ πλῆθος νὰ χειροκροτήση καὶ τὸ βουνό, ποὺ τόσο ἐνεργὰ εἶχε συμπράξει στὴν ἐκτέλεση τῶν ἔργων τοῦ Μπετόβεν.

Σὲ ἕνα πράγμα δὲν δεχότανε ὁ Μητρόπουλος συζήτηση: νὰ νοθεύση μιὰ μουσικὴ ἑρμηνεία.

Στὸν τάφο του στὴν Ἀθήνα, οἱ ξένοι ἔχουν κι' αὐτοὶ τοποθετήσει τὸ ἀφιέρωμά τους. Τὸ Σάλσμπουργκ ὅπου ὁ μύστης - μουσικὸς ἔζωσε ἀλησμόνητες ἑρμηνεῖες τῆς μουσικῆς τέχνης, ἐναπόθεσε στὸ μνῆμα του ἕνα ἀπέριττο, βάφνινο στεφάνι.

Φυγὴ πρὸς τὸ βουνὸ ὑπῆρξε ἡ ζωὴ του ἐκείνη τὴν ἐποχή: τὰ χρόνια πρὸ τοῦ πολέμου. Τὴν θάλασσα τὴν ποθοῦσε ἀλλὰ σὰν γνήσιος βουνήσιος, «ζαλιζόταν σὰν γάτα», λένε οἱ δικοί του καὶ γελοῦν ἀκόμα μὲ καλὴ καρδιά, σὰν θυμοῦνται τὸν μαέστρο, ξαπλωμένο, στὶς γέφυρες τῶν καραβιῶν, νὰ προσπαθῆ νὰ κατανικήση αὐτὴ του τὴν ἀδυναμία. Οἱ ρίζες του ἄλλωστε βρίσκονται στὴν Γορτυνία. Τρεστενὰ λεγότανε τὸ χωριὸ ὅπου γεννήθηκε ὁ πατέρας του, Μελισσόπετρα τὸ λένε στὶς μέρες μας οἱ σύγχρονοι κάτοικοί του. Ξένοι μένουν τώρα, στὸ ἐρειπωμένο σπίτι ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν κάποτε ἕνας Ἱερωμένος — ὁ Πάτερ Μητρόπουλος, ποὺ οἱ λόγοι του ἀπὸ τὸν ἄμβωνα, ἦταν ξακουστοὶ στὴν Πελοπόννησο, στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα, καὶ ἕνας μύστης. Αὐτὸς γιὰ τὸν ὁποῖο ἕνα ἀπέριττο μνημεῖο — στημένο μέσα στὴν φύση ποὺ τόσο ἀγαποῦσε ὁ μουσικός, μακρυὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὰ λόγια τους, τόσο συχνά, ἐπίκραναν τὸν καλλιτέχνη — θὰ ἀποκαλυφθῆ σήμερα. Ἡ «κεφαλὴ» τοῦ Μητρόπουλου, σὲ ἕναν δρόμο ἑλληνικὸ ποὺ ὁδηγεῖ στὴν Ὀλυμπία, θὰ θυμίζη στὸν "Ἕλληνα καὶ στὸν ξένο διαβάτη, ὅτι τὸν τόπο αὐτὸ ἔβαθειὰ ἐπόνεσε ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους "Ἕλληνες ἐργάτες τῆς Τέχνης. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ποὺ ἐξόριστος σὲ μιὰ σοφίτα, στὴν Νέα Ὑόρκη, δὲν εἶχε ἄλλη συντροφιά, στὸ ἀσκητικό του δωμάτιο, ἀπὸ τὸν Ἐσταυρωμένο καὶ κρεμασμένη στὸν ἄδειο τοῖχο, μιὰ παλιά, κιτρινισμένη φωτογραφία τῆς Ἐπιδαύρου.

PEZAN

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1921

ΛΞΩΦΟΡΟΣ ΑΜΑΛΙΑΣ 28. ΤΗΛ. 22-494 - 20-147

●

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 14 - 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1961

ΤΡΙΠΟΛΙΣ – ΒΥΤΙΝΑ

●

Ειδικὴ ἐκδρομὴ ὀργανουμένη γιὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ἐκ τῶν ἱδρυτικῶν μελῶν καὶ Συμβούλου τῆς Ε. Π. Λέσχης.

Θὰ λάβη μέρος καὶ ὀρχήστρα ἐγχόρδων ἐκ παλαιῶν συνεργατῶν τοῦ Μαέστρου.

Σάββατο 14/10. Ἀναχ. 3 μ.μ. ἀπὸ τὴν ὁδὸν Τοσίτσα γιὰ Τρίπολιν - Βυτίνα, διανυκτέρευση στὰ ξενοδοχεῖα **Σεμίραμις**, **Ἀρκαδία**, **Μαίναλον**, **Βίλλα - Βάλος** κ.τ.λ.

●

Κυριακὴ 15/10. Ἀναχ. 10 π.μ. γιὰ τὸ 48ο χιλιόμ. τῆς δημοσίας ὁδοῦ Τριπόλεως - Ὀλυμπίας, ὅπου στὰς 11 π.μ. θὰ ψαλῆ τρισάγιον ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ θὰ ἀκολουθήση ὁμιλία. Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς, θὰ γίνουν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς, τὴν ὁποίαν ἐφιλοτέχνησε ὁ Καθηγητὴς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν διάσημος γλύπτης κ. Ἀθ. Ἀπάρτης, κατ' ἐντολὴν τοῦ Δ.Σ. τῆς Ε. Π. Λέσχης καὶ θὰ ἐπακολουθήση Συναυλία.

Ἀναχώρ. γιὰ Βυτίναν καὶ Τρίπολιν γιὰ φαγητὸ καὶ στὰς 4 μ.μ. γιὰ Ἄργος - Κόρινθον - Ἀθήνας, μὲ ἐνδιάμεσες στάσεις. (Σύνολον χλμ. 494). Ἔξοδα ~~200-220~~ 150-165.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ 12ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» Σελὶς 2 ΤΡΙΤΗ, 17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ Ὁσιὴ προφ., Κλαυδίου μάρτυρ. Ἀνατολὴ ἡλίου 6.38. Δύσις 5.43. Σελήνης α' τέταρτον.

Αὐτὴ τὴν φορὰ ὁ μαέστρος δὲν διευθύνει τὴν ὀρχήστρα, ἀλλὰ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τοὺς μουσικούς. Στὴν Βυτίνα, τὴν Κυριακή, μιὰ συναυλία συμπλήρωσε τὴν τελευτὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ. Στὴν φωτογραφία μας μιὰ ἄποψη τοῦ πρώτου θρησκευτικοῦ καὶ πνευματικοῦ μνημοσύνου τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

Η ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΥΤΙΝΑ

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΩΝ

...Πόσο τὰ ἔχω ζήσει αὐτὰ τὰ θουνὰ πόσο τὰ ξέρω, πόσο θἄθελα νὰ καταντήσω τσοπάνος γιὰ νὰ μποροῦσα νὰ ἀφοσιωθῶ ὁλότελα σ' αὐτά. Μὰ ἡ τύχη μὲ ἔρριξε στὴν δύσκολη εὐθύνη τοῦ νὰ δημιουργῶ φύση καὶ ὄχι νὰ ἀπολαμβάνω. Πληρώνομε ἀκριβὰ τὸ ὅτι θελήσαμε νὰ ἀκολουθήσωμε τὸν δρόμο τὸν πνευματικὸ ποὺ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ ὅ,τι περισσότερο ἀγαπήσαμε στὸν κόσμο...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

('Απόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου μουσικοῦ, σὲ στενὴ του φίλη στὴν 'Αθήνα, ποὺ ἐστάλη ἀπὸ τὴν Νέα Ὑόρκη στὶς 6 Ὀκτωβρίου 1940).

Τὸ 48ο χιλιόμετρο τοῦ δρόμου Βυτίνας — Ὀλυμπίας λέγεται ἀπὸ προχθὲς «τοποθεσία Δημήτρη Μητροπούλου». Στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἡ φύση, τόσο πυκνοφυτεμένη σὲ ὅλη τὴν περιοχή, σχηματίζει ἕνα ξεφωτο στεφανωμένο ἀπὸ κορυφὲς πνιγμένες στὰ ἔλατα. Ἐκεῖ, τοποθετήθηκε τὸ πρῶτο μνημεῖο ποὺ στήθηκε στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὸν μεγάλο μουσικό. Πρόκειται γιὰ μιὰ χάλκινη «κεφαλὴ» τοῦ Μητρόπουλου, ἔργο τοῦ Θανάση Ἀπάρτη.

Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς, ποὺ ἔγιναν τὴν Κυριακὴ τὸ πρωῒ στὶς 11 ἔκαμε ὁ Πρόεδρος τῆς Περιηγητικῆς κ. Χοϊδᾶς. Ἡ Λέσχη, ὡς γνωστόν, εἶχε τὴν πρωτοβουλία αὐτοῦ τοῦ καλλιτεχνικοῦ μνημοσύνου ποὺ πῆρε τὴν μορφὴ μιᾶς ἀπέριττης καὶ σεμνῆς καλλιτεχνικῆς ἐκδήλωσης. Ἡ τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ μνημείου Μητροπούλου ἄρχισε μὲ μιὰ ἐπιμνημόσυνη δέηση. — Οἱ καλεσμένοι πληροφορήθηκαν μὲ λύπη ὅτι οἱ Ἱερωμένοι τῆς περιοχῆς ἐβίστασαν, πρὸς στιγμήν, νὰ ἔλθουν νὰ λειτουργήσουν τὴν μνήμη τοῦ μουσικοῦ «ποὺ θἀφτηκε ἀδιάβαστος». — Ἐκπρόσωποι τῆς Περιηγητικῆς, τῆς Ὑπαιθρίου ζωῆς, καὶ τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ὡμίλησαν μετά. «Αὐτὸ τὸ εἰδυλλιακὸ περιβάλλον», λέει ὁ κ. Χοϊδᾶς, «ἦταν ἡ θέση ποὺ ἔπρεπε γιὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο» ἐνῶ ὁ Ἔφορος τῆς Λέσχης κ. Παπαευστρατίου, συνεχίζει : «Ὁ μαέστρος θὰ ἦταν σήμερα εὐχαριστημένος ποὺ βρίσκεται τὸ μνημεῖο μέσα στὴν φύση ποὺ τόσο ἀγαποῦσε... Σήμερα, αἰσθανόμαστε ὅλοι σὰν νὰ μὴν ἔφυγε γιὰ παντα, ἀλλὰ σὰν νὰ εἶναι μακρυά». Τὸν κύκλο τῶν ὁμιλητῶν ἔκλεισε ἐκπρόσωπος τῆς κοινότητας Μαγουλιάνων, ὁ ὁποῖος κατέθεσε στεφάνι ἀπὸ λουλούδια τῆς περιοχῆς «Στὸ τέκνον τῆς Γορτυνίας γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ πατρίδα του εἶναι ὑπερήφανη».

Δὲν μποροῦσε νὰ ὑπάρξη μνημόσυνο τοῦ Μητρόπουλου χωρὶς μουσική. Μιὰ μικρὴ ὀρχήστρα ἐγχόρδων εἶναι τοποθετημένη γύρω στὸ Μνημεῖο. Τὴν ἀπετελοῦν παλαιοὶ συνεργάτες τοῦ ἀρχιμουσικοῦ καὶ νέα παιδιὰ ποὺ ζήτησαν νὰ τοὺς γίνη ἡ τιμὴ νὰ παίξουν γιὰ χάρη τοῦ Μητροπούλου, μιὰ καὶ δὲν εἶχαν τὴν τύχη νὰ διευθύνη ποτὲ ὁ μαέστρος τὴν μουσική τους. Μὲ διευθυντὴ ὀρχήστρας τὸν Βύρωνα Κολάση, παλαιοὶ καὶ νέοι φίλοι τοῦ ἀρχιμουσικοῦ ἔπαιξαν, μιὰ ἄρια τοῦ Μπάχ, ἕνα κουαρτέτο τοῦ Τσαϊκόφσκυ, καὶ δυὸ ἐλενειακὲς μελωδίες τοῦ Γκρὴκ : τὸ «Πλὴγὴ Καρδιᾶς» καὶ τὸ «Ἄνοιξη».

Στὸ τέλος τῆς σύντομης συναυλίας, οἱ ἀκροατὲς — προσκεκλημένοι τῆς Περιηγητικῆς, ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ καὶ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας, τοπικὲς ἀρχὲς καὶ φίλοι τοῦ Βουνοῦ — σκόρπισαν γύρω στὴν προτομὴ ποὺ φιλοτέχνησε ὁ Ἀπάρτης. Εἶναι ἀναμφισβήτητα ὡραῖο τὸ τελευταῖο γλυπτὸ τοῦ καλλιτέχνη. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἀπάρτης ἐδούλεψε ἀπὸ μνήμης ἔχοντας γιὰ πρότυπο μόνον φωτογραφίες τοῦ Μητρόπουλου, κατάφερε νὰ ἀποδώση ὅλη τὴν γλυκάτητα ποὺ ἀναμφισβήτητα ἀπέπνεε ἡ μορφὴ τοῦ ἀρχιμουσικοῦ. Ἡ «κεφαλὴ» του ἰδιαίτερα ὅταν τὴν κυττάει κανεὶς προφὶλ εἶναι πολὺ πιστὴ ὅπως καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ σουβλερὴ κορυφὴ τοῦ κρανίου τοῦ ἀρχιμουσικοῦ ποὺ ἀπεθανάτισε, στὸν χαλκό, ὁ Ἀπάρτης.

Ἡ Περιηγητικὴ ἀναγγέλλει τώρα, ὅτι στὴν τοποθεσία «Δημήτρη Μητροπούλου» τὴν ὁποία ἀγόρασε κι' ὅλας, θὰ διοργανώση σύντομα ἕνα κάμπινγκ γιὰ αὐτοκινητιστὲς καὶ ἐκδρομεῖς. Ἄλλο τμῆμα τῆς ἴδιας περιοχῆς θὰ διαμορφωθῆ σὲ χῶρο, ὅπου θὰ γίνωνται, ἑλληνικὲς καὶ διεθνεῖς μουσικὲς ἐκδηλώσεις, ποὺ θὰ φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἕλληνος μουσουργοῦ. Ὡραῖες πρωτοβουλίες, γιὰ τὶς ὁποῖες, ἡ ἀπέριττη καὶ θερμὴ τελετὴ τῆς Κυριακῆς ἀπετέλεσε ἕναν θαυμάσιο πρόλογο.

PEZAN

«ΤΟ ΒΗΜΑ»

Τρίτη 17 Ὀκτωβρίου 1961

ΕΣΤΗΘΗ ΠΡΟΧΘΕΣ

ΧΑΛΚΙΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΙΝΑΛΟΝ

Μερίμνη τῆς Ἑλληνικῆς Περιηγητικῆς Λέσχης

Εἰς συγκινητικὴν ἀτμόσφαιραν ἔγιναν τὴν μεσημβρίαν τῆς Κυριακῆς τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου εἰς τὸ ὄρος Μαίναλον, παρὰ τὴν Βυτίναν, καὶ εἰς ὑψόμετρον 1.200 μέτρων, ἀνάμεσα στὰ ἔλατα. Ἡ προτομὴ ἐστήθη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Περιηγητικὴν Λέσχην, τῆς ὁποίας ὁ Μητρόπουλος, ἐνθερμος ὀρειβάτης, ὑπῆρξεν ἱδρυτικὸν μέλος, πραγματοποιήσας κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1932—37 πολυαρίθμους ἀναβάσεις στὴν Γκιώνα, Παρνασσόν, Κουτσούκι καὶ ἄλλες περιοχές, ἐφιλοτεχνήθη δὲ ἀπὸ τὸν ἐκλεκτὸν γλύ-

Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα εἰς Μαίναλον προτομὴ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου

πτην καθηγητὴν κ. Θανάσην Ἀπάρτην, ὁ ὁποῖος συνεδέετο μὲ τὸν Μητρόπουλον μὲ θερμὴν φιλίαν κατὰ τὰ χρόνια τῆς παραμονῆς ἀμφοτέρων στὸ Παρίσι. Ἡ προτομὴ εἶναι χάλκινη, σὲ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ φυσικὸ μέγεθος καὶ στηρίζεται σὲ μαρμάρινη βάσι.

Ἂς σημειωθῆ ὅτι εἰς τὴν τοποθεσίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει στηθῆ ἡ προτομὴ ἡ Περιηγητικὴ Λέσχη ἀγόρασε εὐρυτάτην ἔκτασιν 20 στρεμμάτων, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ τὴν συνεργασίαν τῆς Ε.Λ.Π.Α. θὰ ἱδρύση ὁδικὸν σταθμόν, ἐνῶ ἐλάχιστα μακρύτερα ἀπὸ τὴν προτομήν, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὸ 48ον χιλιόμετρον τῆς ὁδοῦ Τριπόλεως—Ὀλυμπίας ὁ Ε.Ο.Τ. θὰ ἀνεγείρη ξενῶνα - μοτέλ.

Εἰς τὴν προχθεσινὴν τελετὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων παρέστησαν οἱ: Ἀνδρ. Νεζερίτης καὶ Μεν. Παλλάντιος ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Συνθετῶν, ὁ Θεοδ. Καρυωτάκης ἐκ μέρους τῆς Ἑνώσεως Μουσουργῶν, ὁ Ἀρ. Κυριακίδης πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὁ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Λογοτεχνῶν καὶ παλαιὸς συνοικειάτης τοῦ Μητρόπουλου Γ.Κ. Σταμπολῆς, ὁ πρόεδρος τοῦ Ε.Ο.Τ. κ. Κουτσογιάννης, ὁ πρόεδρος τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης κ. Θ. Χοϊδᾶς καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτῆς κ.κ. Παπαευστρατίου καὶ Γ. Νέμπαρης, ὁ δήμαρχος Τριπόλεως κ. Σεχιώτης, ὁ γλύπτης κ. Θαν. Ἀπάρτης, πολλοὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου τῆς χώρας, ἐκπρόσωποι τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου καὶ ἐκδρομεῖς ἐκ Τριπόλεως.

Τὸ συγκινητικώτερον σημεῖον τῆς τελετῆς ἦταν ὅταν μετὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια καὶ τοὺς λόγους μία εἰκοσαμελὴς ὀρχήστρα ἐγχόρδων ἐξετέλεσε ἕνα εἰκοσιπεντάλεπτον μουσικὸν πρόγραμμα, ἀφιερωμένον στὴν μνήμη τοῦ Δημ. Μητροπούλου. Στὴν ὀρχήστρα αὐτή, ποὺ τὴν διηύθυνε ὁ Βύρων Κολάσης, μετεῖχαν εἰ παλαιοὶ συνεργάτες καὶ μαθηταὶ τοῦ Μητρόπουλου Σίλβα Κούλα, Εἰρήνη Δρακοπούλου, Γουλιέλμος Κοφίνο, Μιχ. Γαβριηλίδης, Θεμ. Μῶρος, Κοσμᾶς Μπενετᾶτος, Ἀναστ. Κυπραῖος καὶ Ι. Βαβαγιάννης. Στὴν ἀρχὴ ἔπαιξαν μιὰ ἄρια τοῦ Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπάχ, συνέχισαν μὲ ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Κουαρτέττο τοῦ Τσαϊκόφσκυ καὶ ἐτελείωσαν μὲ δύο ἑλληνιακὲς μελωδίες τοῦ Γκρὴκ, τὴν «Πλὴγὴ καρδιᾶς» καὶ τὴν «Τελευταία ἄνοιξι». Πρέπει ἀκόμη νὰ προστεθῆ ὅτι ἡ τοποθεσία αὐτὴ διαλέχθηκε γιατὶ βρίσκεται σ' ἕνα ξέφωτο μέσα στὸ δάσος ἀπὸ τὰ ἔλατα καὶ συμβολίζει τὸ φυσιολατρικὸ πνεῦμα τοῦ Μητρόπουλου, εἰ' ἀκόμα γιατὶ λίγο πιὸ κάτω βρίσκεται τὸ χωριὸ Μελισσόκαμπος τῆς Ἀλωνίσταινας ἀπὸ τὸ ὁποῖον καταγόταν ὁ πατέρας τοῦ μαέστρου γιατὶ ἡ μητέρα του ἦταν Ἀνδριώτισσα καὶ εἶχε γεννηθῆ στὸ Ἄνω Γαύριον, ὅπου ἀκόμα ὑπάρχουν δύο ἐξάδελφοί του.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΡΙΤΗ, 17 Ὀκτωβρίου 1961

ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΙΝΑΛΟΝ

Η ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΕΣΤΗΣΕ ΠΡΟΤΟΜΗΝ ΕΚ ΧΑΛΚΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ

('Η τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων)

Ἡ τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς στηθείσης εἰς Μαίναλον, πρωτοβουλίᾳ καὶ δαπάναις τῆς «Περιηγητικῆς Λέσχης» προτομῆς τοῦ ἀλησμονήτου μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, συνοδευομένη ἀπὸ ἐπὶ τόπου συναυλίαν ὀρχήστρας ἐγχόρδων, ὑπῆρξεν ἀληθὴς μυσταγωγία.

Ἡ ἐκδήλωσις ὠργανώθη ὑπὸ τῆς «Περιηγητικῆς Λέσχης» Ἀθηνῶν καὶ Τριπόλεως, εἰς αὐτὴν δὲ μετέσχον πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ τιμῶντες τὴν μνήμην τοῦ ἀρχιμουσικοῦ, φιλόμουσοι φυσιολάτραι, ἀντιπρόσωποι τοῦ Τύπου καὶ ἐκδρομεῖς, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν εἰς Βυτίναν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς προτομῆς μὲ 4 πούλμαν καὶ ἄλλα αὐτοκίνητα.

Ἡ σεμνὴ τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς χαλκίνης προτομῆς τοῦ Δ. Μητροπούλου (ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τῆς Α.Σ.Κ.Τ. γλύπτου κ. Θανάση Ἀπάρτη) ἔγινε τὴν 11.30' πρωϊνὴν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς, μὲ θαυμάσιον καιρόν, εἰς τὴν θέσιν «Καμίνια», παρὰ τὸ 50ὸν χιλιόμετρον τῆς δημοσίας ὁδοῦ Βυτίνας

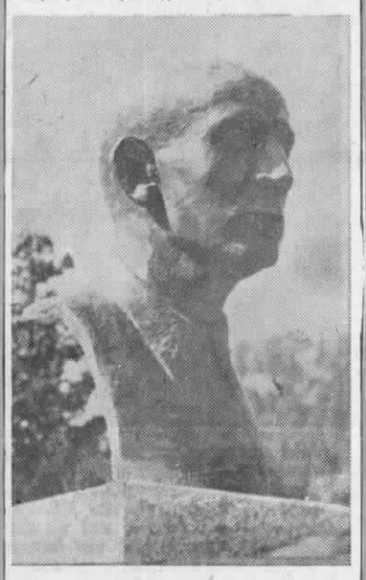

Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα προτομὴ τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. ('Έργον εἰς χαλκὸν τοῦ Θ. Ἀπάρτη).

—Ὀλυμπίας. Ἡ τοποθεσία, ὅπου ἐστήθη ἡ προτομή, εἶναι εἰδυλλιακή. Μία φυσικὴ πλατεῖα, περιβαλλομένη ἀπὸ αἰωνόβια ἔλατα.

Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν μέλη τῆς Διοικήσεως τῆς Λέσχης Ἀθηνῶν — Τριπόλεως, ὁ πρόεδρος τοῦ Ε.Ο.Τ. κ. Ι. Κουτσογιάννης, ὁ πρόεδρος τῆς «Περιηγητικῆς» κ. Θ. Χοϊδᾶς, ὁ γενικὸς ἔφορος κ. Γ. Νέμπαρης, ὁ δήμαρχος Τριπόλεως κ. Σεχιώτης, ἀναπληρωτὴς τοῦ κ. Νομάρχου, ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος Βυτίνας κ. Β. Θεοφιλόπουλος, ὁ τέως βουλευτὴς κ. Θ. Μίχας, ὁ καθηγητὴς γλύπτης κ. Ἀπάρτης, ὁ πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Α. Κυριακίδης, οἱ κ.κ. Α. Νεζερίτης, Μ. Παλλάντιος καὶ Θ. Καρυωτάκης, ὁ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ συνοικειάτης τοῦ Μητροπούλου κ. Γ. Σταμπολῆς καὶ ἄλλοι.

Μετὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον δέησιν, ὡμίλησεν ὁ πρόεδρος τῆς Λέσχης κ. Χοϊδᾶς, ὁ ὁποῖος εἶπεν, ὅτι εἶναι μεγάλη ἡμέρα διὰ τὴν Περιηγητικὴν ἡ 15η Ὀκτωβρίου 1961, διότι κατ' αὐτὴν ἀποκαλύπτεται ἡ προτομὴ τοῦ Μητροπούλου, ποὺ ὑπῆρξεν, ἐκτὸς ἀπὸ μεγάλος μουσικός, καὶ ἕνας ἀγνὸς φυσιολάτρης. Ἡ προτομὴ αὐτή, ἐτόνισε, θὰ βοηθήση τὴν μνήμην μας διὰ νὰ μὴ τὸν λησμονήσωμεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους νὰ ἐνθυμοῦνται τὴν μεγαλόπνοον καλλιτεχνικὴν προσωπικότητά του. Κατόπιν ὁ κ. Χοϊδᾶς ἀπεκάλυψε τὴν ὡραίαν προτομήν, ποὺ χαρακτηρίζει θαυμάσια τὸν μεγάλον μουσικόν, ὑπὸ τὰ θερμὰ χειροκροτήματα τῶν παρισταμένων.

Ἐν συνεχείᾳ ὡμίλησεν ὁ κ. Κωνσταντόπουλος ἐκ μέρους τῆς «Ὑπαιθρίου Ζωῆς», ὁ ὁποῖος συνεχάρη τὴν Π. Λ. διὰ τὴν πρωτοβουλίαν της καὶ ἀνέφερεν ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴν ὀρειβατικὴν ζωὴν τοῦ Μητροπούλου, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐπεσκέφθη τὴν σπηλιὰν τοῦ ζωγράφου Ἰθακησίου τὸ 1934 εἰς τὸν Ὄλυμπον.

Τελευταῖος ὡμίλησεν ὁ γεν. Ἔφορος τῆς Π. Λ. κ. Δ. Παπαευστρατίου, ἀναφερθεὶς εἰς τὸν Μητρόπουλον, μουσικὸν φυσιολάτρην καὶ ἄνθρωπον.

Ἀκολούθως κατετέθη στέφανος ἐξ ἀνθέων εἰς τὴν βάσιν τῆς προτομῆς ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος Μαγουλιάνων εἰς «ἔνδειξιν τιμῆς διὰ τὸ μεγάλο τέκνον τῆς Γορτυνίας». Ἡ ἐκ μαρμάρου βάσις τῆς προτομῆς φέρει τὴν ἐπιγραφήν: «Δ. Μητρόπουλος. Ἐκδήλωσις ἀγάπης τῆς Π. Λ. 1961».

Μετὰ τὰς ὁμιλίας, ἐδόθη συναυλία ὀρχήστρας 20 ἐγχόρδων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μαέστρου κ. Β. Κολάση μὲ ἔργα Μπάχ ("Αρια), ἀπόσπασμα ἀπὸ κουαρτέττο τοῦ Τσαϊκόφσκυ καὶ τὶς ἑλεγειακὲς μελωδίες τοῦ Γκρὴγκ «Πλὴγὴ καρδιᾶς» καὶ «Τελευταία Ἄνοιξις». Εἰς τὴν συναυλίαν μετέσχον οἱ παλαιοὶ συνεργάται καὶ μαθηταὶ τοῦ Μητροπούλου: Β. Κολάσης, Σίλβα Κούλα, Εἰρ. Δρακοπούλου, Γουλ. Κοφίνο, Μιχ. Γαβριηλίδης, Θ. Μῶρος, Κοσμᾶς Μπενετᾶτος, Α. Κυπραῖος, Ι. Βαβαγιάννης καὶ ἄλλοι νεώτεροι μουσικοί.

Ἡ συναυλία εἰς τὸ εἰδυλλιακὸν αὐτὸ περιβάλλον τῆς στηθείσης προτομῆς συνεκίνησε μέχρι δακρύων τοὺς ἀκροατάς.

Μ. Κ.

From DEC 7 - 1961
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

Schmidt Shows Musician Photos

Highlighting a decade of effort to photograph musicians has resulted in an all-musical subjects photo exhibition by Dr. I. W. Schmidt, 159-00 Riverside Dr., at the Music Library, 127 E. 58th St., a branch of the New York City Public Library system. The current exhibition includes more than 60 prints, and will remain on view to the public through December and January.

Dr. Schmidt credits Bruno Zirato, general manager of the Philharmonic Society, and Alice Williamson, public relations director for Lewisohn Stadium, for being particularly helpful in the obtainment of his series of photos.

"Signor Zirato," said Dr. Schmidt, "music is my love and photography is my passion. Will you help me to combine both?"

The plea resulted in special permission to the amateur photographer to take pictures during rehearsals of the Philharmonic at Carnegie Hall—the photos became the cornerstone of the current exhibition. Following are some of the more important musicians included, listed by category:

Conductors: Pierre Monteux, Leonard Bernstein, the late Dimitri Mitroupoulos, Joseph Krips, Julius Rudel, Thomas Schippers. **Violinists:** Jeanne Mitchell, Zino Francescatti, Yehudi Menuhin, Michael Rabin, Erica Morini. **Pianists:** Van Cliburn, Benno Moiseiwitsch, John Browning, Jose Iturbi.

Singers: Renata Tebaldi, Rise Stevens, Leontyne Price, Jarmila Novotna, Lucia Albanese, Richard Tucker, Lily Pons, Jan Peerce, Eartha Kitt. **Music critics:** Louis Biancolli, Ross Parmentier.

BERGEN EVENING RECORD
HACKENSACK, N. J.
DEC 4 1961

MEMORIAL CONCERT: Violinists Thomas Tsaggris and Mishel Piastro exchange comments before yesterday's concert at Central Unitarian Church, Paramus. The concert was performed in tribute to the late conductor, Dimitri Mitropoulos. (The Record photograph.)

TRIBUTE PAID TO CONDUCTOR

Memorial Played For Mitropoulos

Paramus — More than 500 persons paid tribute to the late Dimitri Mitropoulos at a memorial concert yesterday in Central Unitarian Church.

The Adelphi Chamber Orchestra, directed by Thomas Tsaggris, of Park Ridge, joined with violinist Mishel Piastro in honoring the late conductor. Piastro is former concert master of the New York Philharmonic and the past head of the Longine Symphonette.

Piastro played "Allegro" by Fritz Kreisler and joined with Tsaggris for Johann Bach's "Double Concerto in D Minor for Two Violins". Proceeds from the concert will go to the Musicians Aid Society.

From DEC 13 1961
VARIETY
New York, N. Y.

First anniversary of Dimitri Mitropoulos' death has been commemorated in some European cities, which at the last enjoyed most of his music making. In Vienna, members of the Philharmonic orchestra, published an additional booklet in their program for November with an extensive article on the Maestro written by the first violin-second desk man, Erich Graf. This article has been asked for by the Greek Embassy for reprints in Athens papers. In Florence Dr. Luciano Alberti, music critic of "Mattino" gave an interesting lecture commemorating the Man and Musician, in the USIS headquarters with excerpts of recordings, among which also a Symphony by Roger Sessions.

New York 38, N. Y.
From OCT 26 1961
WEST SIDE NEWS
New York, N. Y.

Federation Women Hosts To Musicians

Diplomatic representatives from 32 member nations of the United Nations and distinguished musicians serving on the Music Committee of the Dimitri Mitropoulos International Music Competition were the honored guests at the Advance Gifts Reception and Luncheon of the Women's Division of Federation of Jewish Philanthropies of New York. The event, inaugurating the Competition, took place in the Grand Ballroom, Hotel Pierre, and was attended by Patronesses of the Competition.

The Dimitri Mitropoulos International Music Competition for gifted, young pianists through the age of thirty, will take place December 1 to 17.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»
Σάββατον 2 Δεκεμβρίου 1961

ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 1 Δεκεμβρίου. 'Ιδιαιτέρα 'Υπηρεσία.— 'Ο διεθνής διαγωνισμός δεξιοτεχνίας πιάνου εἰς μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος τελεῖ ὑπό τήν αἰγίδα τῆς 'Ομοσπονδίας τῶν 'Ισραηλινῶν Φιλανθρωπικῶν 'Οργανώσεων τῆς Νέας 'Υόρκης», ἀρχίζει τήν Δευτέραν 4 Δεκεμβρίου, μέ τήν συμμετοχήν 51 νέων βιρτουόζων πιάνου ἐκ 17 συνολικῶς χωρῶν. 'Από ἀμερικανικῆς πλευρᾶς εἰς τόν διαγωνισμόν θά συμμετάσχουν 21 καλλιτέχναι τοῦ πιάνου, οἱ ὁποῖοι θά ἐκτελέσουν σειράν συνθέσεων ἐνώπιον κοινοῦ προσκληθέντος διά νά παρακολουθήση τάς ἐκτελέσεις εἰς τήν γνωστήν αἴθουσαν συναυλιῶν «Κάρνεγκυ Χώλλ». Οἱ 21 αὐτοί 'Αμερικανοί καλλιτέχναι ἐπελέγησαν μεταξύ 100 πού ἔδωσαν προσφάτως δείγματα τῆς δεξιοτεχνίας των εἰς διαφόρους πόλεις τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ ἄλλοι 30 ξένοι καλλιτέχναι οἱ ὁποῖοι πρόκειται νά διαγωνισθοῦν, ἐπελέγησαν καί ἐστάλησαν εἰς τάς 'Ηνωμένας Πολιτείας ὑπό κρατικῶν ἤ μορφωτικῶν ὀργανώσεων τῶν χωρῶν των. 'Ο προκριματικός διαγωνισμός πρόκειται νά ἀρχίση τήν 11 Δεκεμβρίου καί θά διαρκέση ἐπί τριήμερον. Εἰς τόν τελικόν διαγωνισμόν θά λάβουν μέρος τέσσαρες καλλιτέχναι οἱ ὁποῖοι θά δώσουν δύο ρεσιτάλ, τό πρῶτον τήν 14 Δεκεμβρίου εἰς τό κολλέγιον Χάντερ καί τό δεύτερον τήν 17 τοῦ Ιδίου μηνός, εἰς τήν Μετροπόλιταν 'Οπερα. 'Επίσης, εἷς ἕκαστος ἐκ τῶν βιρτουόζων τοῦ πιάνου θά ἐκτελέση ἕνα κονσέρτο μέ τήν συνοδείαν τῆς Φιλαρμονικῆς 'Ορχήστρας τῆς Νέας 'Υόρκης. Τά βραβεῖα τά ὁποῖα πρόκειται νά ἀπονεμηθοῦν εἰς τούς νικητάς ἀντιπροσωπεύουν χρηματικά ποσά 5.000, 3.000, 1.500 καί 1.000 δολλαρίων, ἐπί πλέον δέ καί τήν ἀπονομήν μεταλλίων καί πιστοποιητικῶν. 'Υπό τῶν ἁρμοδίων τῆς ὀργανωτρίας 'Ομοσπονδίας, ἐκφράζεται ἡ πεποίθησις ὅτι ὁ εἰς μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου διεθνής μουσικός αὐτός διαγωνισμός θά καθιερωθῆ ὡς ἐτήσιος θεσμός καί θά συμπεριλάβη ἐν καιρῷ καί ἄλλους τομεῖς τῆς μουσικῆς.

From DEC 2 1961
TIMES
New York, N. Y.

CONTESTANTS ARRIVE

Mitropoulos Event Attracting Musicians of 19 Lands

Registration began today for contestants in the Dimitri Mitropoulos International Music Competition. Forty young pianists from nineteen countries will enroll for the preliminary auditions, semifinals and finals, which will be held in New York during December.

This is the first major American music competition in which foreign contestants will compete.

Last night the forty contestants dined at a midtown restaurant, at a table that was formerly reserved for Mr. Mitroupoulos. They then attended the piano recital by Beveridge Webster at Town Hall and were presented to the soloist and to Rosina Lhevinne, the pianist and teacher, during the intermission.

From DEC 3 - 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

Young Pianists From 19 Nations In Competition

Pianist Paik Kun Woo

Forty young pianists from nineteen foreign countries and the United States have registered as entrants in the Dimitri Mitropoulos International Competition, the first major music competition in America to have the participation of so large a number from other lands.

The competition begins Tuesday and continues through to the finals in the Metropolitan Opera House on Dec. 17.

One registrant is fifteen-year-old Paik Kun Woo, of Korea, who came to this country accompanied by his father, who is also his piano teacher. Paik Kun Woo and the other contestants will live in the homes of members of the hospitality committee of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York, which is sponsoring the competition.

From DEC 4 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

Herald Tribune photo by Morris Warman

PIANO CONTEST ENTRANTS — From left, at the piano yesterday: Tania Aschott, of Iran; Chung Nung Lee, of Hong Kong; Philip Levy, of South Africa, and Susan Starr, of Philadelphia. Standing are Robert Hamilton (left), of Washington, D. C., and Claude Coppes, of Belgium.

19 Nations Send Pianists After Mitropoulos Prize

By Lewis Lapham

All the young pianists eating canapes and making polite conversation in the Starlight Roof of the Waldorf-Astoria yesterday afternoon dreamed, despite the small talk, of riches and sudden fame.

They hoped to win the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition, in which the first prize is $5,000 and the promise of concert engagements under the auspices of Sol Hurok, the impresario.

The pianists, forty-seven of them from nineteen nations, therefore spoke of scales and fugues and music teachers.

Serve Tea and Cakes

The competition is sponsored by the Federation of Jewish Philanthropies of New York. Ladies who belong to the women's division of the Federation poured tea, suggested cakes and smiled hopefully at all the musicians.

The pianists are staying in private homes. The ladies, who have arranged for practice rooms and small dinners, spoke of "my pianist. . . my boy. . . my girl."

The Mitropoulos competition, named in honor of the late conductor, is the first international piano competition to be held in the United States.

Concerts Tomorrow

Beginning tomorrow the contestants will give preliminary concerts, no longer than thirty-five minutes, in Carnegie Recital Hall. Each must play "Feux Follets," a short but difficult piece by Franz Lizt. The rest of the program is left to the discretion of the pianist.

At the end of the week the sixteen judges, voting by secret ballot, will have narrowed the field to sixteen semi-finalists. These will each play three piano concertos. Again the judges will vote, and the four finalists will play a concerto with the New York Philharmonic on Dec. 17 in the Metropolitan Opera House, at which time the judges will name the winner.

Other Prizes

The second, third and fourth prizes are worth, respectively, $3,000, $1,500 and $1,000. Samuel Chotzinoff, in charge of the music division for NBC-TV, is the principal judge. Artur Rubenstein and Claudio Arrau are among the other judges.

Mrs. Tania Aschott, twenty-four, a contestant from Teheran, Iran, said she was "excited, but not nervous" about playing in the competition. All the pianists must be under thirty-one years of age.

Paik Kun Woo, fifteen, from Korea, is the youngest contestant. Not speaking English, he smiled and bowed to the admiring women with the canapes.

Contestants Draw Lots

Mrs. Leonard H. Bernheim, chairman of the women's committee, said it would be "especially important" to "keep up the spirits" of the those pianists who were soon eliminated. The contestants yesterday drew lots to determine in what order they would play.

Sol Hurok, at a press conference preceding tthe reception, advocated Federal subsidies for the performing arts. The United States, he said, is the "only country in the world" that does not appropriate money for the arts.

The fault, he said, rested with the "Congressmen who are chairmen of appropriation committees and to whom culture is a dirty word."

Mr. Hurok observed that music in this country was big business and that this year the American people will have spent "$50 million for classical music in all its forms." More people, he said, were playing musical instruments than ever before. The idea of the Mitropoulos competition, he said, "makes me very happy."

From DEC 9 1961
TIMES
New York, N.. Y.

16 IN PIANO CONTEST ENTER SEMI-FINALS

Of forty original conttestants for the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, sixteen young pianists haive been chosen to appear in the semi-finals.

Ten of them are Amecricans: Augstin Anievis, Kennetth Amada, Samuel Lipman, Susan Starr, Lois Pachuski, Ralph Votapek, Zita Carno, Mayne Miller, Bela Szilagi andl Daniel Pollack.

The others are Claudee-Albert Coppens from Belgiuml, Ilana Vered, Israel; Marta Pariente, Argentina; Catherine Silile, France; Tania Aschot, Irran, and Christian Steiner, Germnany.

The semifinals will lbe held Monday, Tuesday and VWednesday at the Kaufmann Auditorium of the Ninetyy-second Street Young Men's andd Young Women's Hebrew Assooiation. Four final contestants will be chosen, who will perforrm in a recital program at Hunhter College on Thursday night.

From DEC 5 - 1961
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

* * *

At the Waldorf reception the other day for the 47 caandidates in the first Dimitri Mitropoulos Music Competiticon, ponsored by the Federation of Jewish Philanthropies, iimresario Sol Hurok reminisced about the time he visited tthe ite, great maestro. The ailing conductor was then ensconssed t the Great Northern Hotel instead of a hospital. Whaen lurok asked him why, Mitropoulos shrugged: "This is vhere my friends, the musicians, can see me!" That genaerus Greek-born giant of music used to keep a big pitchaer full of money on his dresser where his impoverished arrtist friends helped themselves like kids at a cookie jar.

* * *

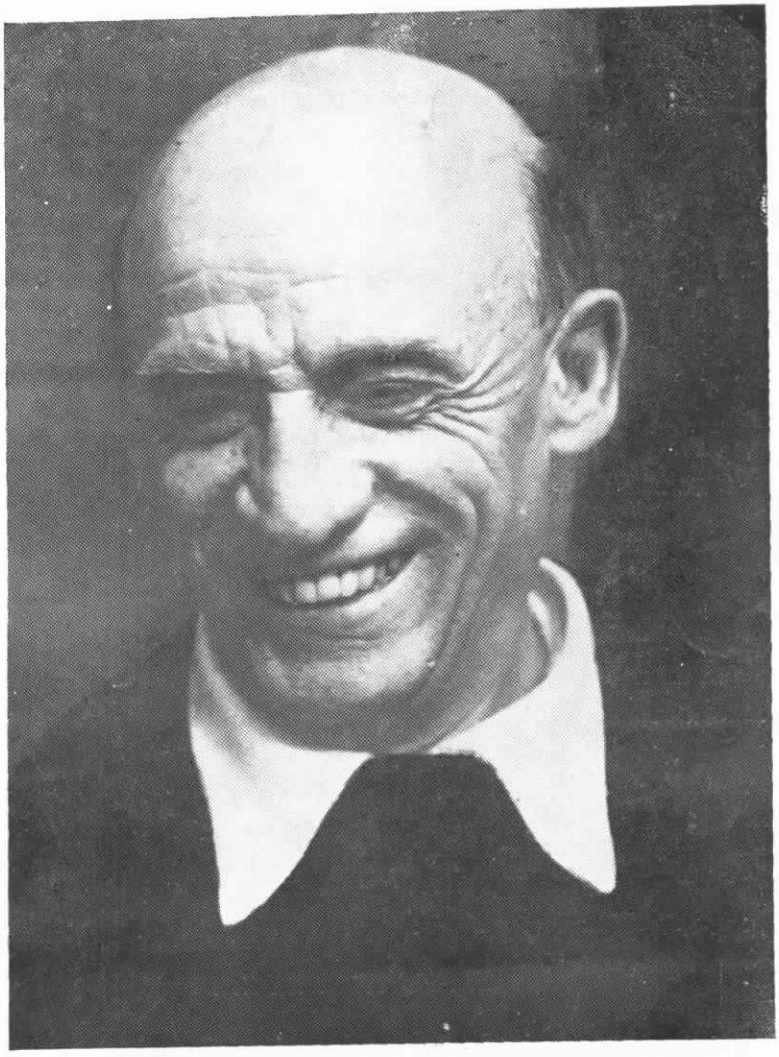

Δ Η Μ Η Τ Ρ Η Σ Μ Η Τ Ρ Ο Π Ο Υ Λ Ο Σ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ἀπώλεια τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ἀποτελεῖ ἕνα βαρύτατον πλῆγμα γιὰ τὸν παγκόσμιο μουσικὸ κόσμο. Ἰδιαιτέρως ὅμως γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ μουσικὴ ζωή.

Τὸ Ἐθνικὸν Ὠδεῖον συμμετέχον εἰς τὸ βαρύτατον πένθος ἀφιερώνει τὶς σελίδες αὐτὲς εἰς ἐκδήλωσιν τιμῆς, θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης στὴν ἐξέχουσα φυσιογνωμίαν τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ καὶ γιὰ τὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς παραθέτει τὰ κείμενα τῆς τελευταίας ἀλληλογραφίας τοῦ Μανώλη Καλομοίρη μετὰ τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ καὶ τὴν προσφώνησιν ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ποὺ ἔγραψε ἀσθενῶν ὁ Μανώλης Καλομοίρης καὶ ἀνεγνώσθη στὸ Θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς σποδοῦ του τὴν 5 Νοεμβρίου 1960.

'Αθῆναι τῇ 23ῃ Σεπτεμβρίου 1959

'Αγαπητέ μου Δημητράκη,

'Επίτρεψέ μου νὰ σὲ ἀποκαλῶ πάντα Δημητράκη γιατὶ δίπλα στὴ θαυμασία καὶ τιμημένη ἀχτιδοβολιὰ τοῦ δοξασμένου μεγάλου δασκάλου, θέλω νὰ ἀναπολῶ καὶ τὶς παληὲς καλὲς καὶ ἀξέχαστες μέρες ποὺ ὕστερα ἀπὸ τοὺς πρώτους σου θριάμβους στὴν 'Αθήνα κατεβαίναμε στὸ ταπεινὸ σπιτάκι μου τοῦ Παληοῦ Φαλήρου καὶ συζητούσαμε γιὰ τὴν Τέχνη καὶ τὰ ὡραῖα μας ἰδανικά.

Θεωρῶ σὰν μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ εὐτυχισμένες στιγμὲς τῆς ζωῆς μου ποὺ ἀξιώθηκα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς 'Ακαδημαϊκῆς μου θητείας νὰ σοῦ ἀπονεμηθῇ ἡ ὑπέρτατη τιμητικὴ ἀναγνώρισις τῆς 'Ακαδημίας μας, νὰ ἐκλεγῇς καὶ ἀνακηρυχθῇς ἐπίτιμον μέλος τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν. 'Εκτὸς ἀπὸ σένα μόνο ὁ Καθηγητὴς κ. Παπανικολάου στὴ Νέα 'Υόρκη ἔχει τύχει αὐτῆς τῆς τιμῆς.

Χαίρομαι διπλᾶ ποὺ ἡ 'Ακαδημία μας μοῦ ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ μὲ ἐπιφορτίσῃ ὥστε νὰ φθάσουν ἀσφαλῶς στὰ χέρια σου τὸ δίπλωμα τῆς 'Ακαδημίας, τὸ Παράσημο καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Προέδρου.

Λυποῦμαι ποὺ ἡ ὑγεία καὶ ἡ ἡλικία μου δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν εὔκολες μετακινήσεις, ἀλλοιῶς θὰ εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ σοῦ τὰ ἐπιδώσω ὁ ἴδιος στὴ Βιέννη.

Τώρα περιορίζομαι δυστυχῶς νὰ τὰ ἐμπιστευθῶ στὸ νέο μουσικὸ κ. Δ. Χαλκιόπουλο ποὺ θὰ στὰ παραδώσῃ.

Θέλω ὅμως νὰ σὲ βεβαιώσω ἀκόμη μιὰ φορὰ γιὰ τὸν ἀπέραντο θαυμασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη μου ποὺ ἀρκεῖτπι νὰ παρακολουθῇ ἀπὸ μακρυὰ τὴ χιλιοστεφανωμένη καλλιτεχνική σου πορεία στὸ στερέωμα τῆς μεγάλης ἀληθινῆς καὶ ἀκατάλυτης Τέχνης καὶ θέλω νὰ σοῦ εὐχηθῶ μέσα ἀπὸ τὴ γέρικη καρδιά μου εὐτυχία καὶ πρὶν ἀπ' ὅλα ὑγείαν καὶ μακροημέρευσιν.

Σοῦ σφίγγω φιλικὰ τὸ χέρι

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

AMBASSADE ROYALE DE GRECE
A VIENNE

Βιέννη τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1959

Ἀγαπητέ φίλε καί συνάδελφε,

Πολύ συγκινήθηκα μέ τό γράμμα σου, πού μοῦ θύμισε παλαιά χρόνια εὐτυχισμένα, ὅταν καί οἱ δυό μας εἴμεθα νεώτεροι καί συνεργαζόμασταν.

Φυσικά ἡ τιμή πού μοῦ ἔκαμε ἡ Ἀκαδημία εἶναι πολύ μεγάλο πρᾶγμα διά μένα, ἀλλά ἐκεῖνο πού μέ συγκινεῖ τό περισσότερον εἶναι ὅτι ξέρω ὅτι ἐσύ ἦσουν ὑπεύθυνος δι'αὐτήν τήν τιμητική διάκρισι.

Δέν ἔχω λόγια γι'αὐτό νά σέ εὐχαριστήσω καί σέ παρακαλῶ ἐπίσης νά μεταβιβάσῃς τάς εὐχαριστίας μου εἰς τά ἄλλα μέλη τῆς Ἀκαδημίας.

Μέ πολλά φιλικά καί εὐγνώμονα αἰσθήματα

Δημήτριος Μιχαλόπουλος

κ. Μανώλην Καλομοίρην
Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ ΣΤΗ ΣΠΟΔΟ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηλωμένο μῆνες τώρα στὸ κρεβάτι μὲ βρῆκε τὸ φοβερὸ μήνυμα τοῦ χαμοῦ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

Καὶ παρ' ὅλη τὴ συντριβή μου καὶ τὴν ἀδυναμία μου νὰ συγκεντρωθῶ, πιστὸς στὸ κέλευσμα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ στὴν παρόρμηση τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδιᾶς μου, ἔρχομαι χάρις καὶ στὴν προθυμία τοῦ συναδέλφου κ. Πέτρου Πετρίδη, νὰ χαιρετίσω τὸν ἐνδοξότερο μουσικὸ ποὺ ἐτούτη ἡ Γῆ τῶν ἡρώων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀνδρείας ἀνάστησε μαζὶ μὲ τὸ μυρωμένο ἀέρα καὶ τὸ φλοῖσβο τοῦ Παληοῦ Φαλήρου.

Σὰ φωτεινὸ μετέωρο τὸν ἀνέβασε νὰ φωτίση ὅλο τὸν πολιτισμένο Κόσμο καὶ νὰ χαρίση στὶς πονεμένες καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων τὸ ὑπέρθεο τραγούδι ἑνὸς ἥρωα καὶ ἑνὸς ἁγίου.

Ἥρωας καὶ ἅγιος τῆς τέχνης ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἀναδημιουργοὺς τοῦ αἰῶνα μας, ἐχάρισε ὅπως ὁ Τοσκανίνι καὶ ὁ Φούρτβέγκλερ τὴ θέρμη καὶ τὸν παλμὸ ποὺ τὸν ἐδονοῦσε ὁλόκληρο, ἀλλὰ ἐσάλπισε καὶ ἐμπρὸς στὴν ἔκθαμβη ἀνθρωπότητα τὸ σάλπισμα τῆς αἰώνιας καὶ ἀκατάλυτης ψυχῆς τῶν Σαλαμίνων ποὺ «δὲν χάνεται στὰ τάρταρα, μονάχα ξαποσταίνει, στὴ ζωὴ ξαναφαίνεται καὶ λαοὺς ἀνασταίνει».

Τὸ νέο ξανθὸ παιδί, ποὺ κάποια εὐλογημένη μέρα ἐκεῖ στὰ 1912 ἔκθαμβος πρωτογνώρισα τὸ δαιμόνιο ποὺ συνεκλόνιζε ὅλο τὸ εἶναι του ὅλο καὶ ἔφθανε στὶς ἀπάτητες κορυφὲς ὅπου «πουλὶ δὲ φτέρωσε μήτε τὶς εἶδε ἀνθρώπου μάτι». Κάθε μέρα ποὺ τὸν παρακολουθοῦσα μαθητὴ καὶ ὕστερα ὥριμο καλλιτέχνη, χαιρόμουνα ὅλο καὶ περισσότερο τὴ θαυμαστή του ἄνοδο». Ἀποτελοῦσε μιὰ μουσικὴ προσωπικότητα σπανιώτατη καὶ στὸ διεθνὴ μουσικὸ κόσμο. Γιὰ νὰ ἀνακράξω στὸν «Ἐλεύθερο Τύπο» καθὼς γύρισε ἀπὸ τὴ Γερμανία: Οὐκ ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς ἀλλὰ ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος.

Καὶ ἀλήθεια χρισμένος μὲ τὸ τρίμορφο τάλαντο τοῦ ἀναδημιουργοῦ, τοῦ πιανίστα, τοῦ συνθέτη, ἄνθισε σὰ μιὰ μοναδικὴ μορφὴ στὸ μουσικό μας κόσμο, ἀπό παιδὶ χάρισε στὴν Ἑλληνικὴ Μουσικὴ ἔργα ὅπως ἡ «Ταφή», ἡ «Κρητικὴ Γιορτή», ἡ «Βεατρίκη» καὶ τὰ τραγού-

δια σὲ στίχους τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Σικελιανοῦ. Δείχνουνε πὼς καὶ στὸ δημιουργικὸ τομέα θὰ μποροῦσε νὰ δώση ἀθάνατα ἀριστουργήματα. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν ἀπόδοσή του σὰν πιανίστας. Ἕνας καταπληκτικὸς πιανίστας, θάμπωνε τοὺς ἀκροατάς του μὲ τὴν ἴδια ὑποβλητικὴ δύναμη ποὺ τοῦ βρίσκαμε ἀργότερα στὶς ἀναδημιουργίες του ὡς μαέστρου.

Ὅμως ὁ δαίμονας τῆς ἀναδημιουργίας τὸν συνεπῆρε στὸ τέλος ὁλόκληρο καὶ σφράγισε μὲ τὴ φλόγα του ὅλη του τὴ ζωή, ὅλη του τὴν ὕπαρξη.

Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ στὰ 1924 κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα ὡς τὴν στιγμὴ ποὺ ἐπάνω στὶς ἐπάλξεις βρῆκε στὸ πόντιουμ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου τὸν ὡραιότερο θάνατο ποὺ μποροῦσε νὰ ὀνειρευθῆ ἕνας καλλιτέχνης, ὁ Μητρόπουλος ἀπαρνήθηκε ὅλα τὰ ἐγκόσμια γιὰ νὰ δοθῆ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὴ διακονία τῆς Τέχνης τῶν ἤχων καὶ τῶν ρυθμῶν.

Ἅγιος γιατὶ δὲν γνώρισε ἄλλη χαρά, ἄλλη ἀπόλαυση ἀπὸ τὸ ζωντάνεμα τοῦ παλμοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τῶν μεγάλων μουσουργῶν καὶ τῶν συγχρόνων του σκαπανέων τῆς Τέχνης. Ἀδιαφορώντας ἂν τὰ προγράμματά του μερικὲς φορὲς ἐξένιζαν, γιὰ τὴν τολμηρότητά τους τοὺς ὑπερσυντηρητικούς, ἀγωνίστηκε γιὰ ὅ,τι πίστευε ὡραῖο καὶ βιώσιμο στὴν Τέχνη.

Αὐτὸν τὸν ἥρωα καὶ αὐτὸν τὸν ἅγιο θρηνεῖ σήμερα ὅλη ἡ ἀνθρωπότης ποὺ γυρεύει τὴν παρηγοριὰ καὶ τὴ λησμονιὰ στῆς Τέχνης τὰ ἀθάνατα νερά.

Τὸν θρηνῶ κ' ἐγὼ ἕνας ταπεινὸς ἐργάτης καὶ δουλευτὴς τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς Ἰδέας, ἀλλὰ τὸν θρηνεῖ καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ποὺ ἀπὸ τὰ 1933 πρῶτον Ἕλληνα μουσικὸ τὸν εἶχε τιμήσει ὀνομάζοντάς τον Πρόεδρο μέλος της καὶ ἀπὸ τὰ 1959 τοῦ ἀπένειμε τὸν πιὸ τιμητικὸ τίτλο ποὺ ἀπὸ τὸ καταστατικό της μποροῦσε νὰ τοῦ ἀπονείμῃ, τὸν ἐξέλεξε ἐπίτιμο μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Τιμὴ ποὺ ἀπενεμήθη μόνο στὸν καρκινολόγο ἰατρὸ κ. Παπανικολάου καὶ στὸν Πρόεδρο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ντουάϊτ Ἀϊζενχάουερ.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη Δημήτρη Μητρόπουλε καὶ ἂς εἶναι ἀνάλαφρη ἡ Γῆ τῆς Ἀττικῆς ποὺ θὰ σὲ σκεπάση, ἀνάλαφρη σὰν τὸ μυρωμένο ἀέρα τοῦ Παληοῦ Φαλήρου καὶ σὰν τὸ σκέρτσο τῆς Ἡρωϊκῆς Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν ποὺ τόσες φορὲς μὲ τὴ θεία σου Τέχνη ἐμάγεψε τὶς ψυχές μας.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

'Αριθ. Πρωτ. 18836

'Αθῆναι τῇ 26 Μαρτίου 1934

Πρὸς τὸ «ΕΘΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ»

'Ε ν τ α ῦ θ α

Εὐχαρίστως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι αἱ προσπάθειαι ὑμῶν πρὸς δημιουργίαν Λαϊκῶν 'Ελληνικῶν ἀσμάτων ἐν Πράγᾳ καὶ Βαρσοβίᾳ συνέβαλαν μεγάλως πρὸς τὸν ἑορτασμὸν τῆς 'Εθνικῆς ἡμῶν 'Εορτῆς καὶ ἐπομένως ἐ κ φ ρ ά ζ ο μ ε ν τ ὴ ν ε ὐ α ρ έ σ κ ε ι α ν ἡ μ ῶ ν, διὰ τὴν προσπάθειαν ταύτην τοῦ 'Εθνικοῦ 'Ωδείου.

'Ο 'Υπουργὸς
Ι. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1960 - 1961

Κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1960 - 61 (Κυριακὴ 9 Ἰουλίου) εἰς τὴν αἴθουσαν Παρνασσοῦ ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ. Σ. κ. Μ. Καλομοίρης εἶπε τὰ ἑξῆς:

Ἀγαπητοὶ Φίλοι,

Ἀγαπημένα μου Παιδιά,

Ἔδωσε ὁ Θεὸς καὶ ὕστερα ἀπὸ ἑνάμισυ τόσο χρόνο ξαναβρίσκομαι πάλι μαζύ σας.

Καὶ εἶμαι βαθειὰ συγκινημένος ποὺ σᾶς ξαναβλέπω ὅλους, καθηγητές, μαθητὲς καὶ φίλους, γιατὶ ξέρω πὼς ὅλον αὐτὸ τὸν καιρὸ ποὺ δὲν μπορούσα νὰ παρακολουθήσω τὸ ἔργο τοῦ Ὠδείου κάνατε τὸ καθῆκον σας καὶ οἱ φετεινὲς ἐξετάσεις ποὺ εὐτύχησα πάλι νὰ παρευρεθῶ μοῦ ἔδωσαν ἕνα μέτρο τῆς ἀρίστης καλλιτεχνικῆς ἐργασίας ποὺ ἐπιτελέσατε.

Καὶ θέλω ἐδῶ νὰ εὐχαριστήσω τοὺς φίλους συνεργάτες τοῦ Ἐθνικοῦ Ὠδείου ποὺ μὲ τόση αὐτοθυσία καὶ ἀγάπη ἐργάσθηκαν ὥστε τὸ ἵδρυμα νὰ μὴ νοιώση τὴν στέρησή μου.

***

Πρὶν προχωρήσω ὅμως θέλω νὰ πῶ δυὸ λόγια γιὰ τὸ μεγάλο πανελλήνιο ἀλλὰ καὶ παγκόσμιο μουσικὸ πένθος στὸ ὁποῖο μὲ συντριβὴ συμμετέχει ὁλόψυχα τὸ Ἐθνικὸν Ὠδεῖον.

Τὸν ἀδόκητο ὅσο καὶ Ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ ***Δημήτρη Μητρόπουλου.***

Ὁ χαμὸς τοῦ Μητρόπουλου ποὺ εἶναι σκληρὸ χτύπημα γιὰ τὴν παγκόσμια Μουσικὴ Ζωή, εἶναι ἰδιαίτερα πικρὸς γιὰ τὸν ἑλληνικὸ μουσικὸ κόσμο. Τὸ Ἐθνικὸν Ὠδεῖο καὶ ἐγὼ θρηνοῦμε τὴν ἀπώλεια τοῦ θαυμαστοῦ Μουσικοῦ καὶ ἀνθρώπου.

Τὸν ἴδιο χρόνο τὸ Ἐθνικὸ Ὠδεῖο ἔχασε μιὰν ἀπὸ τὶς καλλίτερες καθηγητικὲς προσωπικότητες τὴ Μαργαρίτα Ὀριγώνη—Μουτούση ποὺ κατὰ μοιραία σύμπτωση στάθηκε καὶ πιστὴ θαυμάστρια καὶ φίλη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

Θὰ σᾶς παρακαλέσω καὶ γιὰ τοὺς δυὸ αὐτοὺς ἀξέχαστους νεκροὺς νὰ κρατήσουμε ἑνὸς λεπτοῦ σιγή.

***

From DEC 8 1961
TIMES
New York, N. Y.

PIANO CONTEST IS ON

40 Entrants From 19 Lands in Mitropoulos Trials

Preliminary auditions for forty young pianists in the Dimitri Mitropoulos Memorial Competition will conclude this morning in Carnegie Recital Hall.

The young musicians have come from nineteen countries for the first major international performance contest ever held here.

The preliminaries will be judged tonight, and semifinals will take place next week at Kaufmann Auditorium of the Ninety-second Street Young Men's-Young Women's Hebrew Association.

From DEC 17 1961
JOURNAL-AMERICAN
New York, N. Y.

BY MILES KASTENDIECK

TONIGHT becomes a very important moment in the lives of four young pianists, finalists in the Dimitri Mitropoulos International Music Competition. They will compete in the gala finals at the Metropolitan Opera House, playing concertos with the Philharmonic, conducted by Josef Krips, on the last lap of a competition which began over a week ago.

Since Monday, 16 of the original 40 candidates have taken part in the three-day series of semi-finals. The four finalists have already participated in a recital program given at Hunter College last Thursday. Of the 16, 10 are Americans; the others come from Argentina, Belgium, France, Germany, Iran and Israel.

International competitions are comparatively new to this country. Most of the time our young American musicians go abroad for similar events. Those most highly publicized have taken place in Russia and Belgium though there are several others. The whole idea became dramatized for us when Van Cliburn won in Moscow, though other Americans had done well elsewhere before this event.

●

NOW THROUGH the efforts of the Federation of Jewish Philanthropies in New York, the Women's Division has worked up the current Mitropoulos Competition. It represents a sincere tribute to a great conductor whose life revolved around music and whose interest in contemporary works and new performers was continuous. No more fitting memorial could have been conceived than this kind of undertaking which he would have endorsed heartily.

How international the finals, at least the preliminaries drew participants from a widespread area. In its first year the event has sparked sufficient interest to establish international awareness of what is going on. Nothing quite like this has been staged in New York before.

●

Thus the Mitropoulos competition promotes internationalism in the East, while the Cliburn competition highlights an important contribution from the Southwest. Between them, the United States is gaining much prestige throughout the music world.

PRESS
Jamaica, N. Y.
DEC 8 - 1961

Women's Whirl

John Randolph, star of "The Sound of Music" will appear on the program featuring an original playlet. A recital by a contestant in the Dmitri Mitropolous International Music Competition, sponsored by the New York Women's Division, will be another highlight of the South Shore Division event in Cedarhurst's Temple Beth-El.

From DEC 12 1961
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

Piano Finalists Near End of Test

The four finalists in the Dimitri Mitropoulos International Music Competition for pianists will play in a competitive recital Thursday night in the Hunter College Assembly Hall.

On Sunday night the same four, this time in the order in which they finish in the contest, will play with the New York Philharmonic at the Metropolitan Opera House.

The competition, under the auspices of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropist, attracted 40 young pianists from 18 different countries. The panel of judges includes Artur Rubinstein, Leopold Stokowski, Claudio Arrau and Eugene List. Prizes total $10,500.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

- 1871 -

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 35 — ΤΗΛ. 522.811

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

1896 — 1960

ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1960 / 61

ΑΘΗΝΑΙ
1961

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

- 1871 -

ΠΕΙΡΑΙΩΣ 35 — ΤΗΛ. 522.811

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

1896 — 1960

ΑΘΗΝΑΙ

1961

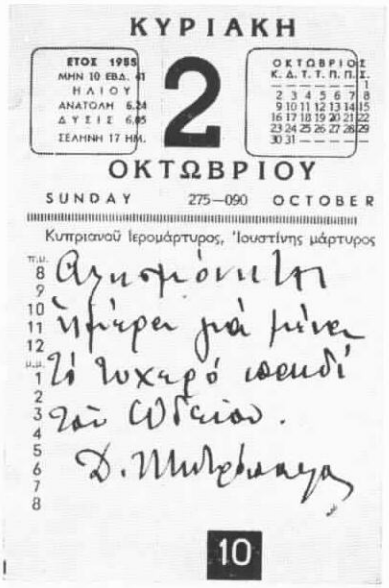

Τὴν 2/10/55 ὁ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, μετὰ τὴν γενομένην ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν δεξίωσιν πρὸς τιμήν του, ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ του μετὰ 16ετῆ ἀπουσίαν, παρεκλήθη νὰ γράψῃ ὀλίγας λέξεις ἐπάνω εἰς τὸν ἡμεροδείκτην.

Τὸ ἀνωτέρω φωτοτυπικὸν αὐτόγραφον δίδει ὅλο τὸ μέτρον τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ Καλλιτέχνου καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ἐτησίον Γεν. Συνέλευσιν τοῦ «Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου - 'Ωδείου 'Αθηνῶν» τῆς 21-12-60, καθ' ἣν ἐνεκρίθη ἡ ἀνὰ χεῖρας λογοδοσία τοῦ Διοικ. Συμβουλίου ἡ ἀφορῶσα εἰς τὸ σχολικὸν ἔτος τὸ λῆγον τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου 1960, ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως πρὸ τῆς ἡμερησίας διατάξεως, λαβὼν τὸν λόγον εἶπε τὰ ἑξῆς :

Τὰ χρονικὰ ὅρια, εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ Νόμον ἐντάσσεται ἡ ἔκθεσις Πεπραγμένων εἰς τὰς Συνελεύσεις τῶν Σωματείων, κατ' ἀνάγκην δίδουν τὴν ἐντύπωσιν σχετικῆς ἀποξενώσεώς της ἀπὸ τὸ χρονικὸν περιβάλλον κατὰ τὸ ὁποῖον ὑποβάλλεται πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὴν Συνέλευσιν.

'Η ἔκθεσίς μας ἀφορᾶ τὴν δρᾶσιν τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν μέχρι 31 Αὐγούστου τρέχοντος ἔτους. 'Αλλὰ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι σήμερον τὸ 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν συνεκλονίσθη, ἀλήθεια, ψυχικῶς μὲ τὸν θάνατον τοῦ Δ. Μητροπούλου, ποὺ ὑπῆρξε τὸ ἐξαιρετικὸν πνευματικὸν του τέκνον ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς μαθητείας του μέχρις ὅτου ἐγένετο κορυφαῖος διεθνοῦς φήμης μουσικός. Ὑπῆρξεν διεθνὴς ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸ πένθος καὶ τὰς πρὸς τὴν μνήμην του τιμάς. Καὶ τὸ 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν, μὲ ὀδύνην διὰ τὴν ἀπώλειαν, μὲ εὐλάβειαν καὶ θαυμασμὸν πρὸς τὴν μνήμην του, μὲ συγκίνησιν καὶ κατάνυξιν, δὲν μετέσχε μόνον τοῦ γενικοῦ πένθους, ὅπως ἦτο εὔλογον καὶ ἐπιβεβλημένον, εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν κατὰ τὴν διακομιδὴν τοῦ σκηνώματος τοῦ Δ. Μητροπούλου εἰς 'Αθήνας καὶ τὴν ἐν τῷ 'Ωδείῳ 'Ηρώδου πένθιμον τελετήν, ἀλλὰ παρέλαβεν ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ παραφυλάσσει αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐν τῷ 'Ωδείῳ, ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ὑπὸ τὴν ὁποίαν συνεδριάζομεν, τὴν τιμημένην σποδὸν αὐτοῦ.

Πρὸ μιᾶς ἀκριβῶς ἑβδομάδος ἐτελέσθη ἡ ἐπιμνημόσυνος τελετὴ ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ 'Ωδείου μας καὶ ὅλοι μαζὶ αἰσθανθήκαμε μίαν ἀνάτασιν ἀληθινὴ τῆς ψυχῆς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ποὺ δεηθήκαμε γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τοῦ Δ. Μητροπούλου.

Σήμερον ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν καθηκόντων μας, ὡς μελῶν τοῦ «Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου» συνερχόμεθα διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τοῦ θανάτου του εἰς τακτικὴν συνέλευσιν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν.

Εἰς ἐκδήλωσιν τῆς ὀφειλομένης τιμῆς παρακαλῶ, πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, νὰ ἐγερθῶμεν καὶ παραμείνωμεν ἐν σιγῇ φέροντες εὐλαβῶς καὶ πάλιν τὴν σκέψιν μας πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ».

'Εν συνεχείᾳ συνεζητήθησαν τὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως. Μετὰ τὴν ἐξάντλησιν δὲ αὐτῆς, τῇ προτάσει τοῦ ἐκ τῶν 'Ελεγκτῶν κ. Κ. Δ. Παπακωνσταντίνου, ἡ Συνέλευσις ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐν παραρτήματι μετὰ τῆς λογοδοσίας συνεκτυπωθῇ περιληπτικὴ περιγραφὴ τῶν γενικῶν ἐκδηλώσεων πένθους ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δ. Μητροπούλου καὶ τῆς εἰδικωτέρας συμμετοχῆς τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν εἰς αὐτάς, καταχωρηθῇ δὲ ταὐτοχρόνως ὁ κατὰ τὸ 40θήμερον μνημόσυνον ἐν τῷ 'Ωδείῳ 'Αθηνῶν ἐκφωνηθεὶς λόγος τοῦ Προέδρου τοῦ Διοικ. Συμβουλίου.

Εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς τοιαύτης ὁμοψήφως ληφθείσης ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως, ἐπακολουθοῦν αἱ ἑπόμεναι σελίδες, ὡς ἐλάχιστον ἀφιέρωμα τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν πρὸς τὸ ἔξοχον πνευματικόν του Τέκνον.

Η ΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας τῆς Τετάρτης 2 Νοεμβρίου 1960 δημοσιογραφικὴ πληροφορία, προερχομένη ἐκ Μιλάνου διεδόθη ἀστραπιαίως εἰς Ἀθήνας, προκαλέσασα κατάπληξιν καὶ ὀδύνην. Ἡ τηλεγραφικὴ εἴδησις εἶχεν ὡς ἑξῆς :

«Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ κορυφαῖος Ἕλλην διευθυντὴς ὀρχήστρας, ἀπέθανεν αἰφνιδίως, σήμερον τὴν πρωΐαν συνεπείᾳ ἐγκεφαλικῆς αἱμορραγίας, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐνῶ διηύθυνε εἰς τὸ Θέατρον τῆς «Σκάλας» δοκιμὴν τῆς 3ης Συμφωνίας τοῦ Γκούσταβ Μάλερ. Ὁ θάνατος τοῦ διασήμου ἀρχιμουσικοῦ ἐπῆλθε καθ' ὁδὸν καὶ ἐνῶ μετεφέρετο εἰς τὴν ἐνταῦθα Πολυκλινικήν».

Ἡ εἴδησις, γνωσθεῖσα εὐθὺς ἀμέσως εἰς ὁλόκληρον τὸν πολιτισμένον κόσμον, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς θερμοτάτας ἐκδηλώσεις θλίψεως διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μεγάλου Μουσικοῦ καὶ τιμῶν πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ.

Εἰς τὰς Ἀθήνας, ἅμα τῇ ἀνακοινώσει τοῦ θλιβεροῦ ἀγγέλματος ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν, διεκόπησαν αὐθωρεὶ τὰ μαθήματα κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας, εἰς ἔνδειξιν πένθους.

Τὴν ἑπομένην, ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐπισήμου προγράμματος τῆς πενθίμου τελετῆς, συνῆλθον ἐπειγόντως εἰς κοινὴν σύσκεψιν τὸ Διοικ. Συμβούλιον καὶ ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ συνεσκέφθησαν περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων ἐκδηλώσεων τοῦ Ἱδρύματος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δ. Μητροπούλου, ὅστις, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξεν ἀριστεύσας μαθητής, τιμηθεὶς μὲ χρυσοῦν μετάλλιον, Καθηγητής, Διευθυντὴς Ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ μέχρι τοῦ θανάτου του Ἐπίτιμος Ἔφορος τῶν Θεωρητικῶν Μαθημάτων. Ὅταν δέ, κατόπιν συσκέψεως τῶν ἁρμοδίων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἣν συμμετέσχε καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, καθωρίσθη τὸ πρόγραμμα καὶ ἡ ἀκριβὴς ὥρα τῆς διακομιδῆς τῆς τεφροδόχου κάλπης εἰς Ἀθήνας καὶ τῆς ἐν τῷ Θεάτρῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ πενθίμου τελετῆς, τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἐξέδωκεν τὴν 6.11.60 τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα :

«Κατόπιν τοῦ καθορισμοῦ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ προγράμματος τῆς σημερινῆς πενθίμου τελετῆς ἐπὶ τῇ διακομιδῇ τῆς τεφροδόχου τοῦ ἐξόχου πνευματικοῦ τέκνου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐν κοινῇ συνεδρίᾳ μετὰ τοῦ Συλλόγου Καθηγητῶν συνῆλθεν ἐν τῷ Καταστήματι τοῦ Ὠδείου καὶ μετὰ βραχεῖαν εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου καὶ τήρησιν ἑνὸς λεπτοῦ σιγῆς, ἀπεφάσισε τὰ ἑξῆς :

Ὁ Διευθυντὴς Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Παιδείας κ. Γ. ΚΟΥΡΝΟΥΤΟΣ καὶ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, συνοδεύοντες τιμητικῶς τὴν σποδὸν τοῦ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, φερομένην ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας Ἀθηνῶν κ. Θ. ΒΑΒΑΓΙΑΝΝΗ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπόσπασμα ἀνδρῶν τῆς Ἀεροπορίας ἀποδίδει τὰς τιμὰς εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ.

1. Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ ἅπαν τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ διοικητικὸν προσωπικὸν νὰ παραστοῦν εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀεροπλάνου τοῦ φέροντος τὴν τεφροδόχον.

2. Ἐν συνεχείᾳ νὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐκφορὰν μέχρι τοῦ Θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

3. Κατὰ τὴν πένθιμον τελετὴν νὰ καταθέσῃ στέφανον ἐκ δάφνης ἐκ μέρους τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ, προσφωνῶν καταλλήλως.

4. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς τεφροδόχου εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, νὰ συνοδεύσουν ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Συλλόγου τῶν Καθηγητῶν τὴν ἐκφορὰν καὶ παραστοῦν κατὰ τὴν ἐναπόθεσιν τῆς τεφροδόχου εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

5. Νὰ παραμείνῃ ἡ αἴθουσα προσιτὴ εἰς τὸ κοινὸν ἐπὶ τριήμερον μὲ ἐναλλασσομένην τιμητικὴν φρουρὰν μαθητῶν τοῦ Ὠδείου, διατηρουμένης μεσιστίου τῆς σημαίας.

6. Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν μαθημάτων τὰ ὁποῖα διεκόπησαν λόγῳ πένθους, εἰς ἑκάστην αἴθουσαν διδασκαλίας νὰ γίνῃ, παρὰ τῶν οἰκείων Καθηγητῶν, ἀνάλυσις τοῦ ἔργου τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

7. Νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ μεταστάντος εἰς τὴν αἴθουσαν Καθηγητῶν καὶ φιλοτεχνηθῇ προτομὴ αὐτοῦ καὶ στηθῇ ἐν καιρῷ εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν.

8. Νὰ καταχωρηθῇ τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὑπογραφόμενον παρ' ἁπάντων τῶν μετασχόντων τῆς συνεδρίας εἰς ἐκδήλωσιν τῆς βαθυτάτης ὀδύνης καὶ εὐλαβοῦς τιμῆς τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

Διὰ τὴν φροντίδα τῆς διακομιδῆς τοῦ νεκροῦ τοῦ Μητροπούλου ἐκ Μιλάνου καὶ τιμητικὴν συνοδείαν μετέβησαν ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως ὁ Διευθυντὴς Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Παιδείας κ. Γ.Κουρνοῦτος καὶ ὁ Τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Α. Δημητρόπουλος.

Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΠΟΔΟΥ

Ἡ σορὸς τοῦ Δ. Μητροπούλου, μεταφερθεῖσα ἐκ Μιλάνου εἰς Λουγκάνον τῆς Ἑλβετίας, τὴν 5ην Νοεμβρίου 1960, ἐκάη εἰς εἰδικὸν κρεματόριον, συμφώνως πρὸς ἐκδηλωθεῖσαν ἐπιθυμίαν τοῦ νεκροῦ.

Τὴν ἑπομένην - Κυριακὴν 6ην Νοεμβρίου 1960, ὥραν 4 μ.μ. - διεκομίσθη εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἐν συνοδείᾳ τῶν δύο ἀνωτέρω ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, τοῦ κ. Ντίξον καὶ τῆς Κας Κ. Κατσογιάννη, ἡ τεφροδόχος κάλπη μὲ τὴν σποδὸν τοῦ Δ. Μητροπούλου. Ἐν τῷ Ἀεροδρομίῳ ἀνέμενον ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλόπουλος, οἱ Ὑπουργοὶ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσάτσος καὶ Ἐθν. Παιδείας κ. Γ. Βογιατζῆς, τὸ Διοικ. Συμβούλιον καὶ τὸ Διδακτικὸν καὶ Διοικητικὸν Προσωπικὸν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ἐκπρόσωποι τοῦ μουσικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Δ. Μητροπούλου.

Μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν τιμῶν, ὑπὸ τοῦ παρατεταγμένου τμήματος σμηνιτῶν, μετὰ μουσικῆς, καὶ τὴν κάλυψιν τῆς τεφροδόχου

κάλπης μὲ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Π. Κανελλοπούλου, ἐσχηματίσθη πομπὴ ἐξ αὐτοκινήτων, μὲ ἐπικεφαλῆς στρατιωτικὸν τζίπ, φέρον τὴν τεφροδόχον κάλπην, ἡ ὁποία διὰ τῆς Λεωφ. Συγγροῦ ἔφθασεν εἰς τὸ θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἀσφυκτικῶς ἀπὸ τῆς μεσημβρίας πεπληρωμένον ἀπὸ κόσμον. Ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς τεφροδόχου κάλπης, φερομένης ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας καὶ παλαιοῦ συναδέλφου τοῦ Δ. Μητροπούλου κ. Θ. Βαβαγιάννη καὶ περιστοιχιζομένης ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν λοιπῶν Ὑπουργῶν, ὅλοι οἱ ἐν τῷ Θεάτρῳ ἠγέρθησαν καὶ αὐθορμήτως τὰ αἰσθήματα των ἐξέσπασαν αἰφνιδίως εἰς παρατεταμένον ἀποχαιρετιστήριον χειροκρότημα.

Ἐν μέσῳ βαθυτάτης κατανύξεως, ἡ τεφροδόχος κάλπη ἐναπετέθη ἐπὶ εἰδικοῦ ἱκριώματος καταλλήλως διακοσμημένου καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἤρχισεν ἡ κατάθεσις τῶν στεφάνων, κατατεθέντος πρώτου στεφάνου ἐκ δάφνης ἐκ μέρους τῶν Α. Μ. τῶν Βασιλέων. Ἐπηκολούθησεν ἡ κατάθεσις τοῦ στεφάνου τῆς Κυβερνήσεως, προσφωνοῦντος τοῦ Ἀντιπροέδρου αὐτῆς κ. Π. Κανελλοπούλου ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πενθεῖ καὶ τιμᾷ τὸ ἔξοχον τέκνον τῆς Ἑλλάδος, τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καὶ τοῦ ἀφιερώνει στέφανον ἐκ δάφνης, ὅπως ἀξίζει στοὺς γενναίους, σὲ ὅσους ἔπεσαν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ἡ μάχη ποὺ ἔδωσε στή ζωή του ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἔνδοξη, τὴν ἔδωσε καὶ τὴν ἐκέρδισε σ' ἕνα πεδίο ποὺ ἦταν ὁ κόσμος ὁλόκληρος καὶ μὲ ἕνα μυστηριῶδες ὅπλο ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, σὲ μιὰ ὥρα μεγάλης εὐνοίας, παρέδωσε στὰ χέρια καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων. Ἡ μουσικὴ ἔχει μέσα της — ὅταν εἶναι γνήσια—τὸ ὑπέρτατο νόημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἔχει μέσα της κάτι πολὺ περισσότερο: τὸ νόημα τοῦ Σύμπαντος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἔζησε τὸ νόημα αὐτὸ — κ' ἔκαμε μυριάδες ἀνθρώπους νὰ τὸ ζήσουν — μ' ἕνα τρόπο ποὺ ἔφερε τὸν ἴδιο καὶ κάθε γνήσιο ἀκροατή του ὡς τὰ κράσπεδα τῆς ἕδρας τοῦ Θεοῦ. Ὅπως πολλοὶ ἀληθινοὶ καὶ μεγάλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους, ἔτσι καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀνῆκε στὸν κόσμο ὁλόκληρο, εἶχε δοθῆ στὴν Ἀνθρωπότητα. Αὐτὸ δὲν ἐσήμαινε διόλου τὴν ἀπάρνησι τῆς Πατρίδος. Ἐσήμαινε ἀντίθετα τὴν πιὸ ὡραία καὶ πιὸ οὐσιαστικὴ ἐπικύρωση τοῦ πανανθρώπινου χαρακτῆρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν Ἕλλην κατ' ἐξοχήν. Ἦταν ταυτόχρονα καλὸς πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Οἱ δυὸ αὐτὲς ἰδιότητες — ὅπως τὸ ἀποδεικνύει ἡ καρδιὰ ἑκατοντάδων χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς — ταιριάζουν ἄριστα μεταξύ τους. Καὶ ἦταν τέλος, στὴν ἔννοια ποὺ ἔδωσαν στὴ λέξι αὐτὴ μερικοὶ μεγάλοι Ἕλληνες τῆς ἀρχαιότητος, κοσμοπολίτης. Ὁ ἀττικὸς οὐρανὸς ὑποδέχεται σήμερα τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο καθαρὸς καὶ ἀνέφελος τὴν ὥρα ποὺ δύει ὁ ἥλιος. Ὅπως δύει ὁ ἥλιος τῆς Ἀττικῆς, ἔτσι ἔδυσε καὶ ὁ Δημήρης Μητρόπουλος. Μιὰ τέτοια δύσις εἶναι στὴν ὁμορφιά της αἰώνια».

Ἐν συνεχείᾳ κατετέθη στέφανος ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀναγνωσθείσης προσφωνήσεως τοῦ ἀσθενοῦντος Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μανώλη Καλομοίρη. Μετὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ στεφάνου τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Δημάρχου κ. Α. Τσουκαλᾶ, κατετέθη ὁ στέφανος ἐκ δάφνης τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ

'Ο Διευθυντὴς τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν κ. Σ. ΦΑΡΑΝΤΑΤΟΣ φέρων τὴν κάλπην μὲ τὴν σποδὸν τοῦ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν Καθηγητῶν τοῦ 'Ωδείου ἐξέρχεται τοῦ 'Ωδείου 'Ηρώδου τοῦ 'Αττικοῦ.

Δ. Συμβουλίου κ. Α. Κυριακίδη μὲ τὴν κάτωθι βραχεῖαν προσφώνησιν:

«Μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν καταθέτω ἐξ ὀνόματος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν τὸν στέφανον αὐτόν, ὑγρὸν ἀκόμη ἀπὸ τὰ δάκρυα τῶν μαθητῶν, τῶν συναδέλφων, τῶν συνεργατῶν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Μὲ δάφνες ἔχει στεφανωθῆ στὴ ζωή του ἀπὸ ὅλον τὸν μουσικὸν κόσμον τῆς οἰκουμένης. Καὶ τὸ ἔξοχο πνευματικό μας τέκνον φέρει τὴν δόξαν, ποὺ συμβολίζουν οἱ δάφνες αὐτές, εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιστρέφει διὰ παντός.

Ἐθαυμάσαμε πρὸ πέντε ἐτῶν μέσα στὸν ἴδιο χῶρο, καὶ εἴδαμε τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο ζωντανὸ καὶ σφριγῶντα, νὰ διευθύνη τὴν ὀρχήστρα μὲ μιὰ πλαστικὴ ἔκφραση τῶν ἔργων ποὺ ἑρμήνευε.

Σήμερα εὐλαβῶς ὑποδεχόμεθα — ὅπως λέει ὁ ἀρχαῖος τραγικὸς — «ἀντὶ φιλτάτης μορφῆς — σποδόν τε καὶ σκιὰν ἀνωφελῆ».

Ἀλλ' οἱ ἀκτῖνες τοῦ δύοντος Ἀττικοῦ ἡλίου, ποὺ χρυσώνουν τέτοια ὥρα τοὺς κίονες τοῦ Παρθενῶνος, μέσα ἀπὸ τὴν τεφροδόχο κάλπη παίρνουν αὐτὴν τὴν στιγμὴ μιὰ νέα λάμψη, γιὰ νὰ καταυγάσουν τὸν ἱερό μας βράχο».

Μετὰ τὴν ἐν συνεχείᾳ κατάθεσιν 20 ἄλλων στεφάνων καλλιτεχνικῶν Ὀργανώσεων, ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν, ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς σιγῆς ἐξετέλεσεν ἄνευ Διευθυντοῦ, τὸ πένθιμον ἐμβατήριον ἐκ τῆς Ἡρωϊκῆς Συμφωνίας τοῦ Μπετόβεν. Ἀκολούθως καθ' ὃν χρόνον, ὅλοι οἱ ἐν τῷ Θεάτρῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ παριστάμενοι, ἔμεναν ὄρθιοι ἐν σιγῇ, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Γ. Βογιατζῆς ἀνέλαβεν ἐκ τοῦ ἱκριώματος, ὅπου ἦτο τοποθετημένη, τὴν τεφροδόχον κάλπην καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Δ. Συμβουλίου κ. Ἀρ. Κυριακίδην, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἰδιότητί του τὴν παρέδωκεν εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Σ. Φαραντάτον. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὠδείου, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ὅλων τῶν Καθηγητῶν, ἔφερε τὴν τεφροδόχον κάλπην μέχρι τοῦ ἀναμένοντος ἔξω τοῦ Θεάτρου τοῦ Ἡρώδου στρατιωτικοῦ τζὶπ καὶ ἐπεβιβάσθη αὐτοῦ μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Δ. Συμβουλίου.

Ἡ σχηματισθεῖσα πομπή, διὰ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ἔφθασεν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ὅπου ἐν τῇ αἰθούσῃ συναυλιῶν καὶ ἐπὶ ἱκριώματος καταλλήλως διακοσμημένου ἐτοποθετήθη ἡ τεφροδόχος κάλπη, ἡ φέρουσα τὴν σποδὸν τοῦ μεγάλου νεκροῦ, κεκαλυμμένη μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν.

Ἑκατέρωθεν τοῦ ἱκριώματος, περιβαλλομένου ἀπὸ τοὺς κατατεθέντας ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἡρώδου Ἀττικοῦ στεφάνους, ἔμενεν ἐναλλασσομένη τιμητικῶς φρουρὰ ἐκ 4 μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ ἡ αἴθουσα παρέμεινεν ἀνοικτὴ διὰ λαϊκὸν προσκύνημα ἐπὶ 3ήμερον.

***

Τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1960 ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀφιέρωσε εἰδικὴν συνεδρίαν εἰς μνήμην καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιτίμου μέλους αὐτῆς Δημ. Μητροπούλου.

*
* *

Η ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΤΕΛΕΤΗ

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 40θημέρου ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Δημ. Μητροπούλου τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν ἐτέλεσε τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1960, ὥραν 11.30 π. μ. εἰς τὴν Αἴθουσαν αὐτοῦ ἐπιμνημόσυνον τελετήν.

Ἐπάνω εἰς τὴν μικρὰν σκηνὴν ἐπὶ καταλλήλου ἰκριώματος ἡ τεφροδόχος κάλπη ἦτο κεκαλυμμένη μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν καὶ ἐπ' αὐτῆς ὁ δάφνινος στέφανος τῶν Α. Μ. τῶν Βασιλέων. Κάτωθεν αὐτῆς ὁ μεγάλος δάφνινος στέφανος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν καὶ γύρωθεν ὅλαι αἱ ταινίαι τῶν στεφάνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατατεθῆ ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς σποδοῦ τοῦ Δ. Μητροπούλου εἰς Ἀθήνας. Ἑκατέρωθεν τοῦ ἰκριώματος, ἐντὸς δύο μεγάλων ὀρειχαλκίνων ἀνθοδοχείων, ἦσαν τοποθετημένοι κλάδοι δάφνης, εἰς δὲ τὰ ἄκρα αὐτοῦ ἵσταντο τέσσαρες μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν.

Ἡ αἴθουσα ἦτο κατάμεστος ἀπὸ τοὺς καθηγητάς, διδασκάλους καὶ μαθητὰς τοῦ Ὠδείου, ἐκπροσώπους τοῦ Μουσικοῦ κόσμου καὶ τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Παρίσταντο ὁ Διευθυντὴς Καλῶν Τεχνῶν κ. Γ. Κουρνοῦτος, ἐκπροσωπῶν τὸν κ. Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας, ἡ σύζυγος τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως Κα Τσάτσου, ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας κ. Α. Ὀρλάνδος καὶ ἄλλοι Ἀκαδημαϊκοί, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ε. Λ. Σ. κ. Κ. Μπαστιᾶς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ πολιτικοῦ καὶ πνευματικοῦ κόσμου.

Ἐγερθεὶς ἐκ τῆς θέσεώς του κάτωθεν τῆς σκηνῆς, ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς σιγῆς, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Ἀριστ. Κυριακίδης εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Συμπληρώθηκαν 40 ἡμέρες ἀφ' ὅτου ἡ ψυχὴ τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο ὑλικὸ περίβλημά της.

Καὶ μὲ τὴν ἑλληνική, τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ παράδοση, δὲν μποροῦσε τὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν νὰ ἀφήση νὰ περάσουν τὰ «σαράντα» χωρὶς νὰ συγκεντρωθοῦμε ὅλοι μαζὶ καὶ μὲ μιὰ ἀνάταση τῆς ψυχῆς νὰ φέρουμε εὐλαβικὰ τὴ σκέψη μας πρὸς τὸ ἔξοχο πνευματικὸ τέκνον τοῦ Ὠδείου μας καὶ μὲ πίστιν νὰ προσευχηθοῦμε γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς του.

Τὰ «σαράντα» εἶναι τὸ πιὸ συναισθηματικὸ μνημόσυνο ἀπὸ ὅλα — ἔχουν ὅλη τὴν

Ἄποψις τῆς αἰθούσης τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πένθιμον τελετὴν τῆς 15/12/60,
καθ' ὃν χρόνον ἐκφωνεῖ τὸν λόγον του ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. ΑΡΙΣΤ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ.

πίκρα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ χάθηκε — ἀλλὰ ἡ εἰκόνα του εἶναι ἀκόμη ζωντανή καὶ αὐτή, μὲ τὴ ἀναπόλησή της, ἐνσταλάζει γλύκα μέσ' τὸν πόνο.

Τὰ σαράντα εἶναι ὅλο ἀγάπη, ὅλο αἴσθημα.
Δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη παρελθὸν ὁ νεκρός.
Δὲν εἶναι ἀκόμη ἱστορία.

Κι' αὐτὴ τὴ στιγμή, αἰσθανόμαστε σὰν νὰ κρατοῦμε ὅλοι μαζὺ στοργικὰ τὴν τεφροδόχο κάλπη στὰ χέρια μας, ἀτενίζοντας ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγάπης θὰ ἔπρεπε, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ 'Ωδείου, νὰ πῶ λίγα λόγια γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Μητροπούλου, γιὰ τὴν δόξα του, γιὰ τὴν προσωπικότητά του.

'Αλλὰ ὕστερα ἀπὸ ὅσα ὁμόθυμα καὶ μὲ τόση ἔξαρση ἐγράφησαν ἐπάνω στὸ θάνατό του ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν καὶ τὸν παγκόσμιον τύπον, ὕστερα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἐπισφράγηση μὲ τὴν ὁμιλία τοῦ 'Αντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Κανελλοπούλου εἰς τὸ 'Ωδεῖον 'Ηρώδου τοῦ 'Αττικοῦ, νομίζω ὅτι δὲν ἀπέμεινε πλέον τίποτε ποὺ νὰ ἠμποροῦ ἢ νὰ πρέπει νὰ ἀκουσθῆ μετέπειτα σὲ ἐπιμνημόσυνο τελετή.

Μιὰ συλλογή, ἕνας τόμος ἀπ' ὅλα τὰ δημοσιεύματα κατατεθειμένα μέσα στὰ 'Αρχεῖα τοῦ 'Ανωτάτου Πνευματικοῦ 'Ιδρύματος τῆς Χώρας, βωβὰ καὶ μὲ τὴν ἐπισημότητα τῆς σιγῆς, χωρὶς ψυχαναλυτικὲς ἀκροβασίες ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου, θὰ ἔδινε πιστὰ ὅλη τὴν ἀνταύγεια τῆς καλλιτεχνικῆς προσωπικότητος τοῦ Μητροπούλου.

Καὶ αὐτὸ θὰ ἦτανε τὸ ἁγνό, αὐθόρμητο, ἀληθινό, τὸ προσῆκον πολιτικὸν μνημόσυνον.

Γιατὶ ὁ θάνατος δὲν ἁπλώνει γαλήνη μόνον ἐπάνω στὸ χλωμὸ πρόσωπο τοῦ νεκροῦ. Χαρίζει καὶ πρέπει νὰ χαρίζῃ γαλήνη καὶ σὲ κείνους ποὺ ἐπιζοῦν, γιατὶ μαζύ του παίρνει καὶ ἀπαλύνει ὅλες τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες ποὺ θολώνουν τὴ σκέψη καὶ σκοτίζουν τὴν ψυχή.

Αὐτὴ τὴ στιγμή, ποὺ μὲ εὐλάβεια ὑποκλίνομαι ἐμπρὸς στὴν τιμημένη σποδό, δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἀναπολήσω μαζὺ μὲ τοὺς περισσότερους ἀπὸ σᾶς, ποὺ ἦταν παρόντες, τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Μητροπούλου μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἴδια αἴθουσα, ὅταν μετὰ 16 χρόνια ἀπουσίας ἐγύρισε κατάφορτος ἀπὸ φήμη καὶ δόξα, τὸ 1955.

Μέσα σὲ βαθειὰ συγκίνηση καὶ ἔξαλλο ἐνθουσιασμό, μόλις ἐτελείωσε ἡ προσφώνησις ποὺ τοῦ ἔγινε, ἐσηκώθηκε μὲ ἁπλότητα, μὲ ἀφέλεια, χωρὶς ν' ἀφίσῃ νὰ διαφαίνεται καὶ τὸ ἐλάχιστο βάρος ἀπὸ τὶς δάφνες ποὺ ἔφερε πάνω του καὶ αὐθόρμητα ἐκ τοῦ προχείρου, ἀπήντησε.

Δὲν ἠμποροῦν ν' ἀντηχήσουν καλύτερα ἄλλα λόγια αὐτὴ τὴ στιγμή, παρὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀπάντησίν του, μόλις συγκρατούμενος ἀπὸ τὴν συγκίνηση, ἐπρόφερε τότε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

'Ακοῦστε μερικὰ ἀπὸ τὰ λόγια ἐκεῖνα:

« 'Αναλογίζομαι, τώρα ποὺ βρίσκομαι ἀνάμεσά σας, τὶς » μαθητικές μου μέρες, μὲ τὰ σφάλματα καὶ τὶς ἐσφαλμένες νότες » ποὺ ἔπαιζα. Σκέπτομαι ἀκόμη πόσο τυχερὸς στάθηκα ποὺ » παρασύρθηκα πρῶτος ἀπὸ τὸν χείμαρρο τῆς μοίρας καὶ αἰσθά- » νομαι ὑπερήφανος, ὅτι τελικὰ δὲν ἀπέτυχα. 'Εὰν ἔχανα τὸ » πλοῖο τὸ 1939, ποὺ μὲ μετέφερε ἀπὸ τὴν Εὐρώπη στὴν 'Αμε- » ρική, θὰ εἶχα μείνει κοντὰ μὲ τοὺς ἄλλους συναδέλφους μου νὰ » περιμένω τὴ γενναιοδωρία τῆς τύχης μου, ποὺ μποροῦσε καὶ » νὰ μὴν ἔλθῃ ποτέ. Ὅλοι εἴμεθα κατὰ ἕνα τρόπο θύματα τῶν » περιστάσεων. Σὲ μερικοὺς ὑπάρχει μιὰ συσσώρευσις εὐνοϊκῶν » περιστάσεων. Πολλοὶ ἔγιναν φημισμένοι χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουν. » Εὐτυχῶς εἶχα τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσω τὴν πραγματικότητα » καὶ νὰ πεισθῶ, ὅτι τίποτα δὲν ἀγοράζεται μὲ τὸ ψέμα. Χρειά- » στηκα σκληρὴ δουλειά, καρτερία καὶ δύναμι. Κι' ὅλοι ἐδῶ » εἴμεθα θαυμάσιοι καὶ ἐκλεκτοὶ σπόροι. Ἄλλοι πέσανε σὲ καρπο- » φόρο ἔδαφος καὶ γόνιμο, ἄλλοι σὲ ξερό, ἄγονο καὶ πετρῶδες. » Κανένα πνεῦμα δὲν κατέβηκε ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν οὐρανό. » Εὐχαριστῶ ὅλους ποὺ στάθηκαν στήριγμα γιὰ νὰ γίνω ἐγὼ

» φημισμένος, κι' αὐτοὺς ποὺ ἔμειναν ἐδῶ καὶ ὑπέφεραν τόσο. Νὰ » ξέρετε πόσο ταπεινὸς αἰσθάνομαι γιατὶ δὲν νομίζω ὅτι εἶμαι » καλύτερος. Εἶχα μιὰ καταπληκτικὴ τύχη..... Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα » ἀπὸ προχθὲς αἰσθάνομαι τὴν μεγαλύτερη συγκίνησι, ποὺ μπο- » ρεῖ νὰ νοιώσῃ ἄνθρωπος στὴ ζωή του. Κι' αὐτὸ γιατὶ βγῆκα » ἀπὸ σᾶς ».

Συχνά, συχνότατα, οἱ μεγάλοι ἄνδρες ὅσο ἀνεβαίνουν ψηλότερα, γίνονται πιὸ δυσδιάκριτοι, καὶ ψυχικὰ καὶ πνευματικά.

Θὰ ἔλεγα ὅτι ἀποξενώνονται κάπως ἀπ' τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους καὶ διασπᾶται ἡ ἀμοιβαία κατανόησις.

Ἀλλὰ τί προνόμιον γιὰ κείνους τοὺς μεγάλους ποὺ κατορθώνουν νὰ μείνουν ἄνθρωποι ἁπλοί, ποὺ μποροῦν νὰ νοιώθουν ὅλους τοὺς γύρω τους. Καὶ τί εὐτύχημα καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους τοὺς κοινοὺς θνητοὺς νὰ αἰσθάνωνται τοὺς μεγάλους ἔτσι κοντά τους. Νὰ σβύνῃ ἡ ἀπόσταση ποὺ τοὺς ξεχωρίζει μὲ τὰ θεῖα δῶρα, ποὺ ἔχουν ἐκεῖνοι καὶ νὰ μποροῦν νὰ τοὺς ἀγαποῦν ὅσο καὶ τοὺς θαυμάζουν.

Αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα ἐδημιούργησε καὶ εἶχε γύρω του ὁ Μητρόπουλος. Ὅπως ἔγραφε ὁ Maurice Leroux Διευθυντὴς τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας τῆς Γαλλίας, ὁ Μητρόπουλος δὲν ἦταν ὅπως ὅλοι οἱ Διευθυνταὶ Ὀρχήστρας. Οἱ Καλλιτέχναι τῆς Ὀρχήστρας ἦταν ἀδέρφια του. Ἔνοιωθε πάντα τὰ χειροκροτήματα ν' ἀπευθύνωνται πρῶτα σ' ἐκείνους, ἐχαιρετοῦσε πρῶτα τὴν Ὀρχήστρα πρὶν ἀπ' τὸ κοινό. Ἤξερε τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ὀρχήστρας ποὺ διηύθυνε σὲ διάφορα μέρη. Τοὺς ἔδινε ὡς δῶρον ὅ,τι μποροῦσε νὰ τοὺς κάμῃ εὐχαρίστησι ἢ νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ.

Αὐτὴ τὴν ψυχική του διάθεση καὶ τὰ αἰσθήματα ἐξέφρασε ὁ Μητρόπουλος ἐπιγραμματικά, ὅταν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1956 τοῦ ἔκαμαν στὴ Ν.Ὑόρκη ἐξαιρετικὲς τιμές, μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια του :

« Σ'ὅλη μου τὴ ζωὴ εἶχα πάντα στὸ νοῦ μου νὰ εἶμαι ἐξυπηρε- » τικός, νὰ ἔχω κατανόηση, ν' ἀγαπῶ. Ἀλλὰ νὰ μὲ ἔχουν κατανο- » ήσει, νὰ μὲ ἔχουν ἀγαπήσει καὶ νὰ μὲ ἔχουν ἐκτιμήσει, εἶναι ἕνα » ἀνώτερο δῶρον, ποὺ πλημμυρίζει τὴν καρδιά μου καὶ γιὰ τὸ » ὁποῖον ταπεινότατα εἶμαι βαθύτατα εὐγνώμων ».

Αὐτὰ τὰ λόγια του, ποὺ ἔχουν τώρα πλέον καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ τάφου, δείχνουν ὅλη τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν κατανόησι καὶ τὸν ἀνθρωπισμό, τὴ βαθειὰ ἀγάπη του γιὰ τοὺς ἄλλους.

Στὴ ζωή του μετέδωσε γύρω του τὴν γοητεία τῆς μουσικῆς. Ἐβοήθησε μ' αὐτὴν τοὺς συνανθρώπους του νὰ ἐξαρθοῦν σὲ ἀνώτερα στρώματα. Καὶ τώρα μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ποὺ ἀκούσαμε καὶ ποὺ εἶχε πῆ μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἴδια αἴθουσα, δίνει ἠθικὰ παραδείγματα εἰς τὰ ὁποῖα, ὅπως μοῦ ἔγραφε αὐτολεξεὶ μέσα σὲ γράμμα του, ἀπέδιδε «ἂν ὄχι περισσότερη, τοὐλάχιστον τὴν ἴδια σημασία μὲ τὶς καλλιτεχνικὲς ἐπιτυχίες...».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου του, ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου ἐπροχώρησε καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν τεφροδόχον κάλπην καὶ ἀργὰ ἀνέγνωσε τὴν ἐκκλησιαστικὴν νεκρώσιμον εὐχὴν «Μετὰ τῶν Ἁγίων ἀνάπαυσον, Χριστέ....», Ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἠγέρθησαν καὶ παρέμειναν ἐν θρησκευτικῇ σιγῇ ὄρθιοι, προσευχόμενοι ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Δ. Μητροπούλου. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐν τάξει ἀνὰ δύο, παρήλασαν ἐν κατανύξει πρὸ τῆς τεφροδόχου κάλπης, ἥτις ἐγκλείει τὴν σποδὸν τοῦ Μητροπούλου.

*
* *

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, κατὰ τὴν συνεδρίασίν του τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1960, ἐξέδωκε Ψήφισμα εἰς μνήμην καὶ τιμὴν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Τὸ Ψήφισμα ἐξετυπώθη ἐπὶ περγαμηνῆς μὲ καλλιτεχνικὰ ἀρχαῖα Λατινικὰ γράμματα, εἰς δύο πρωτότυπα.

Τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν κατετέθη εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ δὲ ἕτερον, βιβλιοδετημένον μὲ δερματίνην χρυσοποίκιλτον θήκην, ὑπὸ τύπον Λευκώματος, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Φιλαρμονικῆς εἰς τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, μὲ τὴν εὐχήν νὰ κατατεθῇ παρὰ τὴν ἐν τῷ Ἱδρύματι παραφυλασσομένην σποδὸν τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου.

Τὸ κείμενον τοῦ Ψηφίσματος ἔχει ὡς ἑξῆς :

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης μὲ βαθυτάτην λύπην, εἰς ἐκδήλωσιν εὐλαβείας καὶ τιμῆς, ἐπισήμως καταχωρεῖ τὸν ἐπισυμβάντα τῇ 2 Νοεμβρίου 1960 θάνατον τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου, διατελέσαντος καλλιτεχνικοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1951 — 57, ὑπερόχου μουσικῆς φυσιογνωμίας τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ δρᾶσις του εἰς τὴν Φιλαρμονικὴν ἐκτείνεται ἐπὶ μίαν 20ετίαν — ἐπί ἕξη ἔτη ὡς γενικοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς, ἐπὶ δύο περιόδους ὡς πρώτου διευθυντοῦ ὀρχήστρας (1950 — 51, 1957 — 58) καὶ κατὰ ἐπανειλημμένας ἐμφανίσεις ὡς ἐκτάκτου διευθυντοῦ συναυλιῶν, ἀφ' ὅτου ἦρχισε νὰ συνεργάζεται μετὰ τῆς Ὀρχήστρας κατὰ τὸ 1940.

Μὲ τὴν βαθειὰ μουσικότητά του καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἔργον του, ἀπετέλει περίλαμπρον παράδειγμα διὰ τὴν Ὀρχήστραν καὶ ὡδήγει αὐτὴν πρὸς ἀκτινοβολούσας ἐπιτυχίας, ὄχι μόνον μέσα εἰς τὸ Κάρνετζι Χώλλ, ἀλλὰ καὶ εἰς περιοδείας ἀνὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡ διεύθυνσις τῶν συναυλιῶν τῆς Φιλαρμονικῆς τὸ 1951 κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν αὐτῆς εἰς τὸ Φεστιβὰλ τοῦ Ἐδιμβούργου, ἀπετέλεσε θρίαμβον. Τὸ 1955 αἱ ἐπιτυχίαι του, κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐκορυφώθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ τὰς ἀλησμονήτους θυελλώδεις καὶ στοργικὰς ἐπευφημίας πρὸς τὸ γηγενὲς τέκνον καὶ πρὸς τὴν ὀρχήστραν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐμπνεύσει. Κατὰ τὸ 1958 ἡ περιοδεία του εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου συναρπαστική.

Ἡ ἀνάμνησις τῶν ἐξόχων συναυλιῶν, τὰς ὁποίας διηύθυνεν, ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἀφοσίωσίς του εἰς τὴν μουσικήν, ἡ πειστικὴ καὶ ἐνθουσιώδης ἀπόδοσις τῶν συγχρόνων ἔργων, ἡ ἐμψύχωσις τὴν ὁποίαν ἔδιδεν πρὸς τοὺς νέους μουσικούς, ἡ παροιμιώδης γενναιοδωρία του, ἡ ἀνυπέρβλητος μουσικὴ ἀντίληψις, ἡ ἀνυστερόβουλος εὐγένεια τῆς ψυχῆς του, οὐδέποτε θὰ λησμονηθοῦν. Μέσα εἰς τὴν διεθνῆ θλῖψιν καὶ τὸ πένθος, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ θάνατος του ἐκάλυψε τὸν πνευματικὸν κόσμον, προσκομίζομεν ἐκ καρδίας τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας, τὴν ὁποίαν τόσον ἀνιδιοτελῶς πάντοτε ὑπηρέτησε.

Ο ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΣ

Ο κύκλος τῶν πενθίμων τελετῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Δημ. Μητροπούλου ἔκλεισε μὲ τὸν ἐνταφιασμὸν αὐτοῦ εἰς τὸ Α΄ Νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν, ἐν χώρῳ τὸν ὁποῖον τιμητικῶς παρεχώρησεν ὁ Δῆμος Ἀθηναίων.

Τὴν 19ην Ἰουλίου 1961 ὥραν 6 μ.μ. ἐν σεμνῇ τελετῇ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κ. Δημάρχου, τοῦ Προέδρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου,

τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν, τῶν Καθηγητῶν αὐτοῦ, τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας, ἐκπροσώπων τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, τοῦ κληρονόμου τοῦ Δ. Μητροπούλου κ. Ντίξον, ἀφιχθέντος πρὸς τοῦτο ἐξ 'Αμερικῆς, ἐγένετο ἡ ἐναπόθεσις τῆς σποδοῦ τοῦ Μητροπούλου ἐν τῷ Μνημείῳ, τὸ ὁποῖον ἀνηγέρθη πρωτοβουλίᾳ τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν μὲ τὴν αὐθόρμητον συνεισφορὰν στενῶν φίλων τοῦ Μητροπούλου.

Πρὸ τῆς τελετῆς ἡ λήκυθος μὲ τὴν σποδὸν τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμουσικοῦ εἶχε τοποθετηθῆ ἐπὶ βάθρου πρὸ τοῦ Μνημείου, κεκαλυμμένη μὲ τὴν 'Ελληνικὴν σημαίαν. 'Εκατέρωθεν ἵσταντο δύο σπουδασταὶ καὶ δύο σπουδάστριαι τελειόφοιτοι τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους.

'Εν ἀρχῇ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν κ. 'Α. Κυριακίδης, ὁ ὁποῖος, ὕστερα ἀπὸ τὰ ἐγκώμια μὲ τὰ ὁποῖα παγκοσμίως ἐξήρθη ἡ προσωπικότης τοῦ Μητροπούλου κατὰ τὸν θάνατόν του, ἐπιθυμῶν κατὰ τὴν ταφὴν νὰ προβάλῃ ἰδιαίτατα τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν χριστιανικότητα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἤρχισε τὴν ὁμιλίαν του ὡς ἑξῆς :

Κύριε Δήμαρχε,

Ὅταν πρὸ δύο περίπου ἐτῶν, τὸν 'Απρίλιον τοῦ 1959, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, στὴν κορυφὴ τῆς διεθνοῦς φήμης του μέσα σ' ὅλο τὸν κόσμο, ἀπεφάσισε νὰ διατυπώσῃ τὶς μεταθανάτιες ἐπιθυμίες του, ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα λόγια :

« Θέλω τὸ σκήνωμά μου, μετὰ τὸν θάνατό μου, νὰ μὴν ἐκτεθῇ εἰς κοινὴν θέαν » καὶ νὰ γίνῃ ἡ καῦσις ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, δίχως ἐπίσημες τελε- » τουργίες. 'Η λήκυθος ἢ τὸ περίβλημα ποὺ θὰ περιέχῃ τὴν σποδόν μου νὰ » εἶναι εὐτελοῦς ἀξίας καὶ ὁ κληρονόμος μου νὰ ἐπιμεληθῇ διὰ τὴν παράδοσιν » τῆς ληκύθου εἰς τὴν 'Ελλάδα.»

Ἔτσι ἤθελε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν ἐπίγειον κόσμον ὁ Μητρόπουλος.
Ἔτσι χριστιανικὰ ἀντιμετώπιζε τὸν Θάνατο ὁ μεγάλος μουσικός.

Τὸ σῶμα του χωρὶς ψυχὴ πλέον τὸ ἔβλεπε σὰν γῆ καὶ σποδόν.

Μὲ βαθειὰ χριστιανικὴ πίστη, ὅπως ἀφήνει νὰ ἐννοήσῃ μὲ τὰ λόγια του ὁ Μητρόπουλος, ἐταύτιζε τὴν ἄψυχη ὕλη μὲ τὴν ἀνυπαρξία.

Σ' ὅλη του ἄλλωστε τὴ ζωὴ ὁ Μητρόπουλος εἶχε μιὰ ἀσκητικὴ διάθεση.

Τὸ τέλος τῆς ζωῆς του τὸ ἔβλεπε σὰν ψυχικὸ λυτρωμό.

Καὶ ὅταν ἄφησε τὴν τελευταία του πνοὴ ἐπάνω εἰς τὸ Podium, καμμία πάλη, καμμία ὑλικὴ ἀντίστασις.

'Επάνω στὴν μεταρσίωση τῆς ὑλικῆς ζωῆς, ἐλευθερώθηκε ἡ ψυχή του καὶ ἐπτερύγισε ἀδέσμευτη, ἐπτερύγισε λυτρωμένη.

'Εν συνεχείᾳ ὁ κ. Κυριακίδης ἀνεπόλησεν τὰς ὁμοθύμους ἐκδηλώσεις τιμῆς καὶ εὐλαβείας κατὰ τὴν διακομιδὴν τῆς σποδοῦ εἰς 'Αθήνας.

Ὅλος ὁ μουσικὸς κόσμος — εἶπεν — καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς 'Ελλάδος καὶ ἐδῶ μέσα στὴ Χώρα μας, ἡ Πολιτεία, ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ λαός, θαμβωμένοι ἀπὸ τὴν αἴγλη

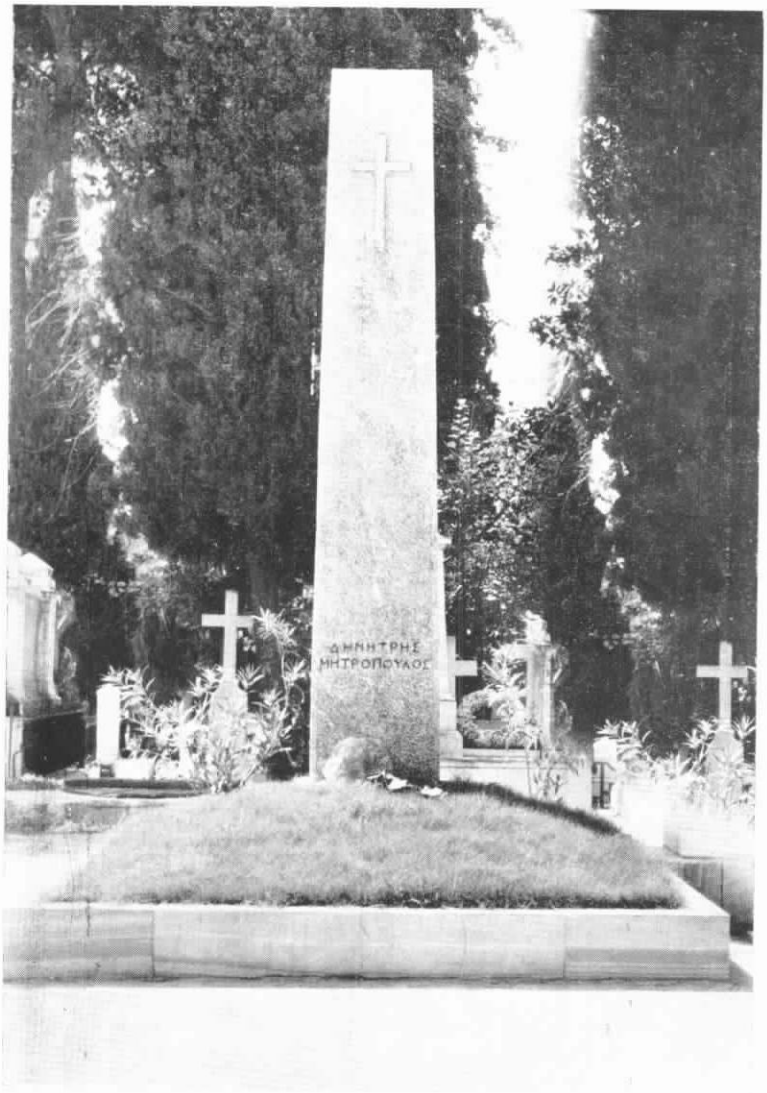

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΕΝ ΤΩι Α' ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩι ΑΘΗΝΩΝ
ΟΠΟΥ ΠΑΡΑΦΥΛΑΣΣΕΤΑΙ Η ΣΠΟΔΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

καὶ τὴν λάμψη τοῦ θανάτου του, ποὺ ἦταν σὰν μιὰ μοναδικὴ φλογισμένη δύσις ἡλίου, ἐδώσαμε ἀσυγκράτητα ἐλεύθερη πνοὴ στὰ αἰσθήματά μας, στὸν πόνο μας, καὶ τὸν ἐτιμήσαμε ὅπως τοῦ ἄξιζε κάτω στὴ γῆ, καὶ ὅπως τὸ θέλαμε καὶ μεῖς, μὲ τὴν ἐγωϊστικὴ κάπως ἀγάπη ποὺ ἔχουν γιὰ τοὺς νεκρούς των τοὺς ἀγαπητούς, αὐτοὶ ποὺ ἐπιζοῦν.

Καὶ ἀφοῦ ἐτόνισε μὲ ποίαν εὐλάβειαν ἀνέλαβε τὴν παραφυλακὴν τῆς τιμημένης τεφροδόχου κάλπης ποὺ τοῦ ἐνεπιστεύθη ἡ Κυβέρνησις, το Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ κατέληξεν ὡς ἑξῆς :

Ἴσως μὲ τὰς πενθίμους τελετάς, ποὺ τοῦ ὠφείλοντο ἄλλωστε, ἐταράξαμε τὴν γαλήνην τοῦ θανάτου, ὅπως ὁ Μητρόπουλος τὴν ἐποθοῦσε.

Ἀλλὰ ἦρθε ἡ ὥρα νὰ γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ μεγάλου μας νεκροῦ, ὅπως τὸ ἐδιάβασα στὴν ἀρχή, ἀπὸ τὶς τελευταῖες γραπτές του ἐπιθυμίες : Νὰ ταφῇ λιτὰ στὴν Ἑλλάδα.

Τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν δὲν μποροῦσε καὶ διὰ λόγους τεχνικοὺς μὲ τὴν ἐπικειμένην μεταφορά του εἰς τὸ Πνευματικὸν Κέντρον, νὰ σκέπῃ πλέον τὴν τεφροδόχο κάλπη στὸ παληὸ κτίριο.

Ὁ Δῆμος Ἀθηναίων προφρόνως παρεχώρησε τιμητικὰ στὸ Ὠδεῖον τὸν χῶρον αὐτὸν γιὰ τὴν ταφὴν καὶ ἐκφράζομεν τὴν βαθυτάτην μας εὐγνωμοσύνην γι' αὐτό. Οἱ φίλοι ποὺ τιμοῦν τὸν Μητρόπουλο, τὸ ἔργον του καὶ τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὴν καρδιὰ στὸ χέρι, ἔκαμαν μιὰ συνεισφορὰ καὶ ἔγινε τὸ Μνημεῖον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εὐλαβικὰ θὰ ἐναποθέσωμεν σὲ λίγο ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει στὴ γῆ ἀπ' τὸν μεγάλο Ἀρχιμουσικὸ « ἐν σμικρῷ κύτει ».

Τὸ Μνημεῖον αὐτό, μὲ τὴν εὐγενικὴ συμβολὴ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν Γιάννη Παππᾶ, καμωμένο μὲ τὴν εὐλάβεια, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν κατανόηση τοῦ καλλιτέχνου γιὰ τὸ ἔργο του, συμβολίζει, καὶ θὰ ἔλεγα, εἰκονίζει τὴν προσωπικότητα τοῦ Μητροπούλου.

Ἡ μονολιθικὴ αὐτὴ στήλη ἔχει τὴν λιτότητα τῆς γραμμῆς, τὴν ἀγνότητα τῆς ὕλης, ποὺ δὲν εἶναι κἂν κατειργασμένη, τὴν ἄνετη μεταρσίωση ἀπ' τὴν γῆ, χωρὶς καμμιὰ προσπάθεια.

Καὶ κάτω ἀπὸ τὸν σταυρό, μόλις ξεχωρίζουν ἀπάνω στὰ μάρμαρα τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα θὰ κρατήσῃ γιὰ πάντα χαραγμένα ἡ Ἱστορία.

Ἔτσι θὰ ἤθελε τὸ Μνῆμα του ὁ Μητρόπουλος. Ἀθόρυβο, ἀτάραχο στὴν ἔκφραση, μὲ τὴν σιγὴ καὶ τὴν γαλήνη τοῦ Θανάτου.

Σ' αὐτὸ τὸ Μνῆμα θὰ ἐναποθέσωμε, μὲ τὴν ἐγκάρδια καὶ προστατευτικὴ ἄδειά σας, κ. Δήμαρχε, καὶ τὴν ἔγκριση τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, μὲ εὐλάβεια καὶ ἀγάπη, τὴν τιμημένη σποδό.

Αὐτὸ ἦταν τὸ θέλημά του.

Ἡ λήκυθος ἡ λιτή, νὰ σκεπασθῇ μὲ τὸ χῶμα τὸ Ἑλληνικό, τὸ χῶμα τὸ Ἀττικό. Καὶ νὰ βρῇ ὁ μεγάλος μας Νεκρὸς στὴν ταφή του γιὰ πάντα, τὴν γαλήνη ποὺ ἐγύρευε.

Τὴν ταφὴν αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ συνοδεύσουν θρῆνοι.

Ὁ Μητρόπουλος, μαζὺ μὲ ὅλα τὰ θεῖα δῶρα του, ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον, μὲ τὸ « μέγιστον ἀγαθὸν ἀνθρώπου ».

« τὸ καλῶς ἀποθανεῖν »

Ὁ Δήμαρχος κ. Ἀ. Τσουκαλᾶς ἀπαντῶν πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ὠδείου, ἀφοῦ εἶπεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι ἐδίστασε πολὺ νὰ ἐκφωνήσῃ ἐπιτάφιον τοῦ Μητροπούλου, διότι ἡ παλαιὰ συνήθεια, νὰ συνοδεύουν τοὺς νεκροὺς οἱ ἀπομένοντες μὲ λόγους, ἔχει πλέον ἀποχρωματίση τὴν εὐλαβῆ « προπομπήν », ἐσυνέχισε μὲ τὴν ἀκόλουθον ὡραίαν ἀποστροφήν :

Μὰ ποιὰ σχέσι, ἢ ποιὰ σύγκρισι μποροῦν νὰ ἔχουν αὐτὰ μὲ τὸν νεκρὸ ποὺ κηδεύουμε σήμερα, ἕνα σχεδὸν ὁλόκληρο χρόνο, ὕστερα ἀπὸ τὸν πρόωρο θάνατό του ; Ποιὸς ἀπὸ μᾶς τοὺς φθαρτοὺς θὰ εἰσχωρήση ποτὲ στὸ μυστήριο τῆς Δημιουργίας ; Καὶ ποια ἐξήγησι φυσιολογικὴ — θὰ ἔλεγα βιολογικὴ — θα μπορέσουμε νὰ δώσουμε, μπροστὰ στὸ ἐκπληκτικὸ φαινόμενο, ποὺ παρουσιάζεται κάποτε-κάποτε, καὶ σὲ χρονικὰ διαστήματα ἀραιότατα, ὅταν ἡ φύσις ἀποφασίζει νὰ ἐπαναστατήση; Πολλοὶ — ὁ καθένας στὸν τομέα του — καταβάλλοντας συχνὰ προσπάθεια ὑπεράνθρωπη, ἀνεβαίνουν σιγὰ-σιγὰ τὰ σκαλοπάτια τῆς πνευματικῆς δημιουργίας, γιὰ νὰ σταματήσουν, ὅμως, ἀναπότρεπτα, στὸ πεπερασμένο ἀνθρώπινο ὅριο, ποὺ ἐπέβαλε χωρὶς οἶκτο ἡ φύσις. Ὅταν ὅμως, ἡ ἴδια αὐτὴ ἡ φύσις, παραβιάζοντας χωρὶς δισταγμό, νόμους ἀδυσώπητους, ποὺ μόνη της χάραξε, φθάση στὴν ἐπανάστασι, τότε ἐκμηδενίζονται αὐτόματα καὶ οἱ φραγμοὶ καὶ τὰ ὅρια. Τότε ὁ μεγάλος προνομιοῦχος, πρασυρόμενος ἀπὸ τὴν δίνη τῆς μεγαλοφυΐας του, θὰ φθάση, ἴσως, καὶ ἀσυναίσθητα στὴν ψηλότερη κορυφὴ τῆς πνευματικῆς δημιουργίας, πού, ἐνῶ γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν εἶναι κἂν ὁρατή, σ' ἐκεῖνον προσφέρεται, ὄχι πιὰ σὰν ἀπόκτημα, ἀλλὰ σὰν δικαίωμα ἀναφαίρετο. Ἕνα τέτοιο ἐκπληκτικὸ φαινόμενο ἰδιοτροπίας τῆς φύσεως ἀντικρύζουμε σήμερα. Οἱ ἀνθρώπινες ἀρετές του, ὅσες κι' ἂν εἶχε, βρίσκονται πολὺ χαμηλότερα ἀπ' τὸ θέμα. Καὶ θἄταν ἀνευλάβεια, νὰ συνοδεύση κανεὶς στὸν τάφο τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο, ὅπως συνοδεύουν τοὺς ἄλλους θνητούς. Νὰ γιατὶ δίστασα, κ. Πρόεδρε, νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἀποστολὴ ποὺ τόσο τιμητικὰ μοὺ ἀνεθέσατε. Δὲν εἶχα, ὅμως καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ξεχάσω καὶ νὰ παραγνωρίσω, πὼς ἡ Ἀθήνα ἦταν ἐκείνη, ποὺ πρόσφερε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ μέσα στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων τὴν πολύτιμη συμβολή της, γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάτασι καὶ γιὰ τὸν ἐκπολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐδῶ γεννήθηκε κι' ἀπὸ δῶ ξεκίνησε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Καὶ μετουσιώθηκε μέσα σὲ λίγα χρόνια σὲ σύμβολο παγκόσμιο. Καὶ ἐνέπνευσε σὲ ὅλους ἀνεξαιρέτως — καὶ σὲ μύστας καὶ σὲ βεβήλους — τὸν θαυμασμὸ καὶ τὸ δέος. Καὶ κατέκτησε τὴν ἀθανασία πρὶν κἂν τὸν κατακτήση ὁ θάνατος. Τώρα ἡ Ἀθηναϊκὴ γῆ τὸν ξαναπαίρνει κοντά της. Διερμηνεύοντας, εἶμαι βέβαιος, ὄχι συμβατικά, ἀλλὰ οὐσιαστικά, τὰ αἰσθήματα ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Ἀθηναίων, ἐκπληρώνω ὡς Δήμαρχος τῆς Πόλεως, τὸ ἱερὸ καὶ ὑπέρτατο χρέος.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του ὁ κ. Δήμαρχος ἐπέδωκε εἰς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ὠδείου τὸ Ἀργυροῦν Μετάλλιον τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ σχετικοῦ ψηφίσματος τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ο

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΠΡΟΤΑΣΕΙ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ

ΚΑΙ

ΟΜΟΦΩΝΩ ΑΠΟΦΑΣΕΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΛΗΦΘΕΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΝ ΑΥΤΟΥ

ΤΗΣ 18ης ΙΟΥΛΙΟΥ 1961

ΑΠΟΝΕΜΕΙ

ΤΩ ΩΔΕΙΩ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΕΝΔΕΙΞΙΝ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗΣ ΤΙΜΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΟΙ ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΜΕ ΚΟΡΥΦΑΙΟΝ ΤΟΝ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΝ ΕΞΕΠΕΜΨΑΝ ΔΙΕΘΝΩΣ ΤΗΝ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑΝ ΑΥΤΟΥ.

Ἐν συνεχείᾳ ἐναπετέθη ἐν τῷ Μνημείῳ ἡ λήκυθος ἡ περιέχουσα τὴν σποδὸν τοῦ Δ. Μητροπούλου καὶ ἐψάλη ὑπὸ τοῦ Πρωθιερέως τοῦ Νεκροταφείου τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύοεως τῆς ψυχῆς τοῦ νεκροῦ. Οὕτω ἡ ταφὴ τοῦ Μητροπούλου συνωδεύθη μὲ τὰς ἐκκλησιαστικὰς εὐχάς, τὰς ὁποίας, μὲ ἀγωνίαν καὶ βαθεῖαν θρησκευτικότητα, ἀνέμενον ἀπὸ τῆς διακομιδῆς τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ εἰς Ἀθήνας οἱ φίλοι του καὶ ὁλόκληρος ὁ λαὸς τῆς Πρωτευούσης.

Καὶ ὁ Μητρόπουλος ἀναπαύεται πλέον στὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς μὲ τὴν χριστιανικὴν γαλήνην πρὸς τὴν ὁποίαν ἠτένιζε εἰς ὅλην του τὴν ζωήν.

From DEC 13 1961
TIMES
New York, N. Y.

38 YOUNG PIANISTS VYING IN CONTEST

16 Reach Semi-Finals in First Mitropoulos Competition

By ERIC SALZMAN

A kind of musical United Nations is in session these days at the Lexington Avenue Young Men's and Young Women's Hebrow Association.

Thirty-eight pianists from thirteen countries have been taking part in the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition. Sixteen of the pianists, six from abroad, have reached the semi-final stage now in progress.

Yesterday was the second of the three semi-final days. Between 10 A. M. and 6 P. M. seven young pianists stepped out for their hour on the stage of the auditorium to play a couple of concerto movements, a sonata, a prelude or an etude of Beethoven, Schubert, Chopin or Hindemith. Far away, up in the balcony, the judges looked and listened.

The atmosphere was tense and serious. But the contest is definitely a peaceful one.

Although the pianists are playing for prizes of up to $5,000, there was always a feeling of goodwill and of intense but healthy and friendly music-making.

With remarkable unanimity, the competitors would tell you straight off about the wonderful and considerate way the event is being handled by the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York. The federation seems to have thought of everything but how to give a first prize to all the competitors.

A Young Veteran

The young pianists range from veteran international-competition hands such as Daniel Pollack—he has some two-dozen such events under his belt—to first-timers like Susan Starr from Philadelphia. Mr. Pollack said yesterday that he enjoyed competitions and he had high praise for this one.

Miss Starr, about to make her appearance in the semi-finals, confessed to a good deal of nervousness.

"But," she added quickly, "you have to be a little nervous to play your best . . . as long as you don't lose control, of course."

Some of the foreign competitors stated frankly that they do not like contests. But Christian Steiner of Germany also insisted that competitions are good for pianists.

"They make you work harder than usual," he asserted. "Of course, the tension is higher than even under concert conditions. But anything after that seems much easier."

Tania Ashot from Iran, warming up on a practice piano in a downstairs room, admitted to no great love of competitions either. "But,' 'she added, digging into a bit of Prokofieff, she would shortly have to play, "this one couldn't be handled better."

The federation has made particular efforts to achieve optimum conditions for the young performers. A hospitality committee has taken in the foreign musicians, quartered them with American families, and seen to it that their visit is a warm and human experience.

Rules Less Formal

Somewhat of a lessening of the tension has been achieved by making the contest rules a little less formal and strict than unusual. In many competitions the performers do not know what they will have to play until they walk out on the stage. Here, they not only had advance notice but they also had some choice of their own. And some of the procedural details were actually decided by votes of the contestants.

The performers had to prepare three concertos, one, the Prokofieff C major, No. 3, being obligatory. They also had to be ready with two one-hour recital programs.

Each young musician got a half-hour in the preliminaries and an hour to play in the semi-final stage, which ends today. Tomorrow evenings the four finalists will play in recital at the Hunter College Assembly Hall and Sunday evening they will play at the Metropolitan Opera House with the New York Philharmonic under Josef Krips in a concert that will be introduced by Adlai E. Stevenson, chief United States delegate to the United Nations.

In addition to the $5,000 first prize, there will be other awards of $3,000, $1,500 and $1,000. The federation expects to be able to arrange large-scale recital tours for the winners.

38 Began Competition

The competition began with nineteen Americans and nineteen foreign contestants representing Argentina, Belgium, the Republic of China, France, Germany, India, Iran, Israel, Korea, Mexico, the Philippines and South Africa.

UTICA OBSERVER DISPATCH
Monday, December 18, 1961

Pianist Is Newest Ambassador

By WILLIAM BENDER

New York (AP)—Four years after applying himself seriously to the piano, Agustin Anievas, 27, of the Bronx is the United States' newest goodwill ambassador of the arts.

He achieved that position by winning the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition last night, an event the United States hoped would endure and promote cultural exchange among nations.

"I first played the piano when I was 3½," he told a reporter backstage at the Metropolitan Opera House, "but I didn't begin serious study until 1957."

Anievas has not wasted any time. He studied at the Juilliard School of Music and made his Town Hall debut two years ago. He has just finished a tour of Latin America for the State Department.

Anievas hasn't decided whether he'll immediately undertake further visits to other lands. But even if he doesn't, his music will.

The U. S. Information Agency made recordings of the performances by all four finalists and the Voice of America was to broadcast them.

Adlai E. Stevenson, U.S. ambassador to the United Nations, was on hand to represent his country, and he spoke of the event in a brief address as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." Cliburn, Janis and Bernstein all have visited Russia on tour.

The judges, among whom were pianist Arthur Rubinstein and conductor Leopold Stokowski, took more than a half hour deliberating the fate of the four survivors of an original field of 38 from 13 nations.

First place was worth $5,000 to Anievas. Second was Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, $3,000; third, Susan Starr, 19, of Philadelphia, and fourth, Ralph Votapek, 22, of Milwaukee, Wis.

Anievas is tall, dark-haired and handsome. He showed his concert experience with a poised stage manner and strong command at the keyboard in music of the composer Van Cliburn played in winning the Tchaikovsky competition in Moscow in April, 1958.

Anievas' performance of Rachmaninoff's "Rhapsody on a Theme by Paganini" concluded last night's concert with the New York Philharmonic under Theodore Bloomfield, regular conductor of the Rochester Philharmonic. The other pianists played concerto movements.

The competition, named for the late conductor of the New

Oklahoma City Times
Oklahoma City, Okla.
122,579 12 18-1
DATE:

New Yorker Wins Music Competition

NEW YORK (AP) — Agustin Anievas, a 27-year-old New Yorker who first played the piano at 3½ but says he didn't take it up seriously until 20 years later, won the Dimitri Mitropoulos international music competition Sunday night.

Press (e)
BRISTOL, Conn.
Circ. 14,446
DEC 18 1961

Agustin Anievas Wins Music Competition

NEW YORK (AP)—Four years after applying himself seriously to the piano, Agustin Anievas, 27, of the Bronx is the United States' newest goodwill ambassador of the arts.

He achieved that position by winning the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition Sunday night, an event the United States hopes will endure and promote cultural exchange among nations.

"I first played the piano when I was 3½," he told a reporter backstage at the Metropolitan Opera House. "But I didn't begin serious study until 1957."

Anievas has not wasted any time. He studied at the Juilliard School of Music and made his Town Hall debut two years ago. He has just finished a tour of Latin America for the State Department.

Anievas hasn't decided whether he will undertake further visits to other lands. If he doesn't, his music will.

The U.S. Information Agency made recordings of the performances by all four finalist and the Voice of America will broadcast them.

Adlai E. Stevenson, U.S. ambassador to the United Nations, was on hand to represent the United States. He spoke of the event in a brief address as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." Cliburn, Janis and Bernstein all have visited the Soviet Union on tour.

From DEC 18 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

Finals Held at Met

Juilliard Pianist Gets Mitropoulos Award

By Ronald Eyer
Herald Tribune Music Editor

Agustin Anievas, twenty-seven, of New York City, was the winning pianist in the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition, the finals of which were held last night at the Metropolitan Opera House. Mr. Anievas played Rachmaninoff's Rhapsody on a theme by Paganini with the New York Philharmonic, conducted by Theodore Bloomfield, music director of the Rochester Philharmonic, to win the first prize of $5,000.

Runners-up were Marta Pariente, twenty-five, of Buenos Aires, second prize, $3,000; Susan Starr, nineteen, of Philadelphia, third prize, $1,500, and Ralph Votapek, twenty-two, of Milwaukee, fourth prize, $1,000.

Mr. Anievas is a graduate of the Julliard School of Music and his teachers have been Adele Marcus and Edward Steuermann. He made his New York debut at Town Hall in 1959. He has appeared as soloist with several of the major symphony orchestras in the United States, including the New York Philharmonic, and he recently toured Latin America under the auspices of the Department of State.

Other prizes he has won include Michaels Memorial Competition (1958), the Morris Loeb Memorial Prize (1959), the Queen Elizabeth of Belgium Competition (1960), and the Harriett Cohen Beethoven Memorial Award (1961).

All four finalists were heard as soloists with the Philharmonic last night before a distinguished audience which included many representatives of participating countries and officials of the United Nations. A welcoming address was made before the performance by Adlai E. Stevenson, American Ambassador to the United Nations.

Miss Pariente was heard in the second and third movements of Chopin's Concerto in E minor; Miss Starr in the first movement of Tchaikovsky's Concerto in B Flat minor, and Mr. Votapek in Beethoven's Concerto in C minor.

Honorable mention awards went to Tania Ashot, twenty-four, of Iran, and Samuel Lipman, twenty-seven, of San Jose, Calif.

Forty-seven contestants representing eighteen countries participated in the competition which had the endorsement of President Kennedy and the President's People - to - People Program.

The competition was sponsored by the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies under the chairmanship of Mrs. Leonard Bernheim, Mrs. Walter A. Hirsch and Mrs. Edgar Mayer.

WINS MUSIC CONTEST —Augustin Anievas.

SCHENECTADY UNION STAR
Monday, December 18, 1961

New Star in Firmament

International Music Prize Won by Anievas

NEW YORK, Dec. 18—(UPI)—Agustin "Gus" Anievas, tall, handsome 27-year-old American pianist, carried off the first $5,000 Dimitri Mitroupoulos International Music Award last night by outplaying 37 other young pianists from 13 countries.

Anievas, of New York, played against three other finalists in concert with the New York Philharmonic at the Metropolitan Opera House before a panel of famed musicians and an audience of 4,500. U.N. Ambassador Adlai E. Stevenson opened the concert by describing the new competition as "An adventure in the art of peace."

The jury awarded the $3,000 second prize to Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, Argentina; the third prize of $1,500 to Susan Starr, 19, of Philadelphia, and the fourth prize of $1,000 to Ralph Votapek 22, of Milwaukee, Wis. Two $300 awards of merit were given to Tania Ashot, 24, of Tehran, Iran, and Samuel Lipman, 26, of New York.

Anievas, a native New Yorker of Mexican and Spanish descent, said he had no special plans for the prize money.

"I'm just going to put it in the bank," he said.

The competition, established by the Federation of Jewish Philanthropies of New York, apparently will catapult Anievas to fame as the Tchaikovsky competition in Moscow did for Van Cliburn. Pianist Arthur Rubinstein, who presented the awards, announced that impresario Sol Hurok will arrange a concert for Anievas in New York and the State Department will sponsor another in Washington.

Anievas obviously was the favorite of the audience, who cheered and whistled following his technically brilliant rendition of Rachmaninoff's "Rhapsody on a Theme by Paganini." But it took the judges 35 minutes to settle on the prize winners, who had in the past two weeks played for them a half hour preliminary program, an hour semi-final program, and a recital at Hunter College.

Prize winning is no novelty to Anievas, a product of the Juilliard School of Music in New York. He has won four outstanding piano awards in the past four years and made a tour of Latin America for the State Department. He made his Town Hall debut in 1959.

WINSTON–SALEM SENTINEL
Winston–Salem, N. C.
DATE DEC 18 1961

American Wins Music Competition

NEW YORK (AP)—Four years after applying himself seriously to the piano, Agustin Anievas, 27, of the Bronx is the United States' newest goodwill ambassador of the arts.

He achieved that position by winning the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition Sunday night, an event the United States hopes will endure and promote cultural exchange among nations.

"I first played the piano when I was 3½," he told a reporter backstage at the Metropolitan Opera House. "But I didn't begin serious study until 1957."

Anievas has not wasted any time. He studied at the Juilliard School of Music and made his Town Hall debut two years ago. He has just finished a tour of Latin America for the State Department.

Anievas hasn't decided whether he will undertake further visits to other lands. If he doesn't, his music will.

Recordings Made

The U.S. Information Agency made recordings of the performances by all four finalists and the Voice of America will broadcast them.

Adlai E. Stevenson, U.S. ambassador to the United Nations, was on hand to represent the United States. He spoke of the event in a brief address as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." Cliburn, Janis and Bernstein all have visited the Soviet Union on tour.

The judges, among whom were pianist Artur Rubinstein and conductor Leopold Stokowski, took more than a half hour deliberating the fate of the four survivors of an original field of 38 from 13 nations.

First place was worth $5,000 to Anievas. Second was Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, $3,000; third Susan Starr, 19, of Philadelphia and fourth Ralph Votapek, 22, of Milwaukee, Wis.

Press (e)
MIDDLETOWN, Conn.
Circ. 17,729
DEC 18 1961

Anievas Wins International Music Award

NEW YORK, Dec. 18 (UPI) — Augustin "Gus" Anievas, tall, handsome 27-year-old American pianist, carried off the first $5,000 Dimitri Mitropoulos International Music Award last night by outplaying 37 other young pianists from 13 countries.

Anievas, of New York, played against three other finalists in concert with the New York Philharmonic at the Metropolitan Opera House before a panel of famed musicians and an audience of 4,500. U. N. Ambassador Adlai E. Stevenson opened the concert by describing the new competition as "an adventure in the art of peace."

The jury awarded the $3,000 second prize to Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, Argentina; the third prize of $1,500 to Susan Starr, 19, of Philadelphia; and the fourth prize of $1,000 to Ralph Votapek, 22, of Milwaukee, Wis. Two $300 awards of merit were given to Tania Ashot, 24, of Tehran, Iran, and Samuel Lipman, 26, of New York.

Anievas, a native New Yorker of Mexican and Spanish descent, said he had no special plans for the prize money.

"I'm just going to put it in the bank," he said.

The competition, established by the Federation of Jewish Philanthropies of New York, apparently will catapult Anievas to fame as the Tchaikovsky competition in Moscow did for Van Cliburn. Pianist Artur Rubinstein, who presented the awards, announced that the impresario Sol Hurok will arrange a concert for Anievas in New York and the State Department will sponsor another in Washington.

BINGHAMTON PRESS
Monday, December 18, 1961

Young Bronx Pianist Wins Mitropoulos Music Award

New York—(UPI)—Agustin "Gus" Anievas, a 27-year-old American pianist, carried off the first $5,000 Dimitri Mitropoulos International Music Award last night by outplaying 37 other young pianists from 13 countries.

ANIEVAS

Anievas, of the Bronx, played against three other finalists in concert with the New York Philharmonic at the Metropolitan Opera House before a panel of famed musicians and an audience of 4,500. UN Ambassador Adlai E. Stevenson opened the concert by describing the new competition as "an adventure in the art of peace."

The jury awarded the $3,000 second prize to Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, Argentina; third prize, $1,500, to Susan Starr, 19, of Philadelphia; and fourth prize, $1,000, to Ralph Votapek, 22, of Milwaukee, Wis. Two $300 awards of merit were given to Tania Ashot, 24, of Tehran, Iran, and Samuel Lipman, 26, of New York.

Anievas, a native New Yorker of Mexican and Spanish descent, said he had no special plans for the prize money.

Morning Eagle-Tribune
LAWRENCE, Mass.
Comb. Circ. 40,409
DEC 18 1961

AMERICAN WINS

NEW YORK (UPI) — Agustin Anievas, 27-year-old American pianist, won the $5,000 Dimitri Mitropoulos international music competition Sunday night over 37 other outstanding young pianists from 13 countries.

Anievas, New York-born of Mexican and Spanish parents, played with three other finalists at the Metropolitan Opera House in concert with the New York Philharmonic before a distinguished panel of judges. His selection was Rachmaninoff's "Rhapsody on a Theme by Paganini."

From DEC 18 1961
JOURNAL-AMERICAN
New York, N. Y.

Winning Pianists

AUSTIN ANIEVAS, a New York pianist, won the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition which closed with a special concert at the Metropolitan last night. His playing of Rachmaninoff's Paganini Rhapsody won considerable acclaim and definitely put him in the first-prize category.

He had a very close contender in Marta Pariente from Argentina, the second-prize winner, who captivated the audience with a beautiful account of two movements of Chopin's F Minor Concerto.

Susan Starr of Philadelphia and Ralph Votapek of Milwaukee won third and fourth prizes respectively. They had all competed as recitalists last Thursday so that the judgment reflected their merits on both accounts.

In a brief address Adlai E. Stevenson, U.S. Ambassador to the United Nations, placed the competition in its proper international relationship. He paid tribute to the role of music as a world force for peace and noted that the U.S. was finally catching up in mobilizing its artistic forces. The New York Philharmonic, under some skillful direction from Theodore Bloomfield, accompanied the performers.

Some kind of prize should be awarded to the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York under whose auspices the competition developed. Aside from making a significant international contribution, they have given Dimitri Mitropoulos a most fitting memorial.

M'pls. (Minn.) Morning Tribune
MONDAY, DECEMBER 18, 1961

New Yorker Wins Mitropoulos Prize

NEW YORK — (AP)—Agustin Anievas, a 27-year-old New Yorker who first played the piano at 3½ but says he didn't take it up seriously until 20 years later, won the Dimitri Mitropoulos International Music competition Sunday night.

Displaying a commanding stage presence and fingers of steel, the tall, handsome, dark-haired product of the Bronx played a popular virtuoso showpiece, Rachmaninoff's "Rhapsody on a Theme by Paganini."

Anievas won over three other finalists before a distinguished audience at the Metropolitan Opera house. The victory brought him $5,000 and the promise of a recital tour.

He has just finished a concert tour of Latin America for the state department.

DURHAM SUN
Durham, N. C.
DEC 18 1961
DATE

CONTEST WINNER—Agustin Anievas, 27, above, of New York last night won the first Dimitri Mitropoulous International Music competition at the Metropolitan Opera House in New York. The competition, designed to promote cultural exchange among nations, is named for the late conductor of the New York Philharmonic and the Minneapolis Orchestra.
—AP Wirephoto.

From DEC 18 1961
TIMES
New York, N. Y.

NEW YORK PIANIST WINS MUSIC PRIZE

Augustin Anievas Is First in Mitropoulos Competition

By HAROLD C. SCHONBERG

Agustin Anievas, a 27-year-old pianist of this city, won the first prize in the new Dimitri Mitropoulos Music Competition. The finals were held last night at the Metropolitan Opera, and the four contestants were heard with the New York Philharmonic conducted by Theodore Bloomfield.

Runners-up were Marta Pariente, from Argentina; Susan Starr, from Philadelphia; and Ralph Votapek, from Milwaukee.

It was a gala occasion. The Metropolitan Opera House had its boxes festooned with flags of various nations, and a distinguished audience — one in which many pianists were seen—attended. The keynote speech was made by Adlai E. Stevenson, United States representative at the United Nations. He was introduced by Lawrence A. Wien, president of the Federation of Jewish Philanthropies. The Women's Division of the Federation had planned and executed the competition.

Mr. Stevenson said he was there "to sing the praises of an adventure in the art of peace." He said that it was heartening to witness a competition that could only benefit the world.

Pointing out that all nations were "mobilizing their artistic troops," Mr. Stevenson said that the United States had flagged when it came to government subsidy. But, he added, private enterprise nevertheless had been responsible, in this country, for our unrivalled symphonies.

International Side Stressed

He stressed the international aspects of the Mitropoulos Competition, in which young representatives from fifteen nations had participated. "Would that all human contests be as uplifting as this one will be," he concluded.

Mr. Anievas played the Rachmaninoff Rhapsody on a Theme by Paganini. Miss Pariente was heard in the last two movements of the Chopin E minor Concerto, and Mr. Votapek in the last two of the Beethoven C minor. Miss Starr played the first movement of the Tchaikovsky B flat minor.

The contestants were well matched. Miss Starr led off, and literally tackled the Tchaikovsky, playing it with a good deal of temperament. At 19 years of age, she was the youngest of the four finalists. Miss Pariente is 25. Her style is supple, musical and sensitive, and she has a most fluent technique. Mr. Votapek, 22 years old, showed himself to be a serious musician with a finished style at the keyboard.

As for the winner, Mr. Anievas, he was heard in a piece tht exactly suits his bravura style. He is a handsome, well-built young man who plays with the aplomb of a veteran. Like the other three finalists, he has had a good deal of concert work, and has also won or placed in previous competitions. He studied at the Juilliard School in New York, where his teachers were Adele Marcus and Edward Steuermann. In 1959 he made his Town Hall debut.

The judges took quite a bit of time before making their decision. It was not until 10:55 that they emerged. Samuel Chotzinoff, chairman of the jury, introduced Artur Rubinstein to the audience, and Mr. Rubinstein made the awards. The other judges were Harriet Cohen, Guillermo Espinosa, Rudolph Ganz, Sascha Gorodnitzki, Grant Johannesen, Jacob Lateiner, Eugene List, Adele Marcus, Frank Sheridan, Leopold Stokowski, Rosalyn Tureck and Beveridge Webster.

Two special citations were given. They went to Tania Ashot, 24, from Iran, and Samuel Lipman, 27, of San Jose, Calif.

First prize consisted of a gold medal and a cash award of $5,000, donated by the Philip Morris Company. Second prize was a silver medal and a cash award of $3,000, donated by the Samuel Bronfman Foundation. A bronze medal and $1,500, donated by the Philadelphia Friends of Dimitri Mitropoulos, went to the third-prize-winner, and the fourth prize was a certificate and $1,000 donated by Spyros P. Skouras, film executive.

Mr. Bloomfield, who conducted the concert, should get a special vote of thanks. He came on the scene as late as Friday night, as a substitute for Josef Krips. On Saturday morning he had one rehearsal with pianists and orchestra, and last night he conducted the concert. He handled his young soloists flawlessly, working closely with them and seeing to it that their tempos and phrasings were accurately followed. It was a noble job.

---

n Troops Invad guese Holdings

n Front Page

e in Goa. Men nd Damao garported to have to strengthen Goa, a territory miles and a popount, the threento Goa — with batter the way —was going according to schedule. Several towns were reported seized. Authoritative reports from Belgium, near the Goa frontier, said the invaders were within a few miles of Nova Goa, the capital.

Portuguesee were reported to have carried out considerable destruction in Bicholin, three miles from the border in the northern sector.

International Piano Contest

d the Voice of America will oadcast them.

Adlai E. Stevenson, U. S. mbassador to the United Nans, was on hand to represent country, and he spoke of event in a brief address an "adventure in the art of ice."

Notwithstanding its many ects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." Cliburn, Janis and Bernstein all have visited Russia on tour.

The judges, among whom were pianist Artur Rubinstein and conductor Leopold Stokowski, took more than a half hour deliberating the fate of the four survivors of an original field of 38 from 13 nations.

First place was worth $5,000 to Anievas. Second was Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, $3,000; third Susan Starr, 19, of Philadelphia and fourth Ralph Votarek, 22, of Milwaukee, Wis.

Anievas is tall, dark-haired and handsome. He showed his concert experience with a poised stage manner and strong command at the keyboard in music of the composer Van Cliburn played in winning the Tchaikovsky competition in Moscow in April 1958.

Anievas' performance of Rachmaninoff's "Rhapsody on a Theme by Paganini" concluded last night's concert with the New York Philharmonic under Theodore Bloomfield, regular conductor of the Rochester, (N.Y.) Philharmonic. The other pianists played concerto movements.

The competition, named for the late conductor of the New York Philharmonic and the Minneapolis Orchestra, was sponsored by the women's division of the Federation of Jewish Philanthropies.

Register (e)
TORRINGTON, Conn.
Circ. 11,021
DEC 18 1961

Bronx Pianist Is Ambassador Of The Arts

By WILLIAM BENDER

NEW YORK (AP)—Four years after applying himself seriously to the piano, Agustin Anievas, 27, of the Bronx is the United States' newest goodwill ambassador of the arts.

He achieved that position by winning the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition Sunday night, an event the United States hopes will endure and promote cultural exchange among nations.

"I first played the piano when I was 3½," he told a reporter backstage at the Metropolitan Opera House. "But I didn't begin serious study until 1957."

Anievas has not wasted any time. He studied at the Juilliard School of Music and made his Town Hall debut two years ago. He has just finished a tour of Latin America for the State Department.

Anievas hasn't decided whether he will undertake further visits to other lands. If he doesn't, his music will.

The U.S. Information Agency made recordings of the performances by all four finalists and the Voice of America will broadcast them.

Adlai E. Stevenson, U.S. ambassador to the United Nations, was on hand to represent the United States. He spoke of the event in a brief address as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." Cliburn, Janis and Bernstein all have visited the Soviet Union on tour.

The judges, among whom were pianist Artur Rubinstein and conductor Leopold Stokowski, took more than a half hour deliberating the fate of the four survivors of an original field of 38 from 13 nations.

First place was worth $5,000 to Anievas. Second was Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, $3,000: third Susan Starr, 19, of Philadelphia and fourth Ralph Votapek, 22, of Milwaukee, Wis.

Register (e)
NEW HAVEN, Conn.
Circ. 100,394
DEC 18 1961

NEW YORKER WINS WORLD MUSIC EVENT

Triumphs Only Four Years After Serious Study of Piano

By WILLIAM BENDER

NEW YORK (AP)—Four years after applying himself seriously to the piano, Agustin Anievas, 27, of the Bronx is the United States' newest goodwill ambassador of the arts.

He achieved that position by winning the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition Sunday night, an event the United States hopes will endure and promote cultural exchange among nations.

'I first played the piano when I was 3½," he told a reporter backstage at the Metropolitan Opera House. "But I didn't begin serious study until 1957."

Anievas has not wasted any time. He studied at the Juilliard School of Music and made his Town Hall debut two years ago. He has just finished a tour of Latin America for the State Department.

Anievas hasn't decided whether he will undertake further visits to other lands. If he doesn't, his music will.

The U.S. Information Agency made recordings of the performances by all four finalists and the Voice of America will broadcast them.

Adlai E. Stevenson, U.S. ambassador to the United Nations, was on hand to represent the United States. He spoke of the event in a brief address as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." Cliburn, Janis and Bernstein all have visited the Soviet Union on tour.

The judges, among whom were pianist Artur Rubinstein and conductor Leopold Stokowski, took more than a half hour deliberating the fate of the four survivors of an original field of 38 from 13 nations.

First place was worth $5,000 to Anievas. Second was Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, $3,000; third Susan Starr, 19, of Philadelphia and fourth Ralph Votapek, 22, of Milwaukee, Wis.

From DEC 18 1961
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

New Yorker Wins $5000 Piano Prize

Augustin (Gus) Anievas, 27, tall, handsome New York pianist, carried off the first $5000 Dimitri Mitropoulos International Music Award last night by outplaying 37 other young pianists from 13 countries.

He played against three other finalists in concert with the New York Philharmonic at the Metropolitan Opera House before a panel of famed musicians and an audience of 4500. Adlai E. Stevenson, ambassador to the United Nations, opened the concert by describing the new competition as "an adventure in the art of peace."

The jury awarded the $3000 second prize to Marta Pariente, 25, Buenos Aires; third prize of $1500 to Susan Starr, 19, Philadelphia, and the fourth prize of $1000 to Ralph Votapek, 22, Milwaukee.

Mr. Anievas, 960 Sheridan Ave., Bx., a native New Yorker of Mexican and Spanish decent, said he had no special plans for the prize money, adding: "I'm just going to put it in the bank."

The competition was established by the Federation of Jewish Philanthropies of New York.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»

Τρίτη 19 Δεκεμβρίου 1961

ΑΠΕΝΕΜΗΘΗ ΧΘΕΣ

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΙΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΝ

• Ἐπιτροπή ὁ Στοκόφσκυ καί ὁ Ρουμπινστάϊν

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 18 Δεκεμβρίου 'Ιδιαιτέρα 'Υπηρεσία.— 'Ο διάσημος μαέστρος Λεοπόλδος Στοκόφσκυ, ὁ μέγας πιανίστας 'Αρθοῦρος Ρουμπινστάϊν καί ἄλλοι ἐξέχοντες μουσικοί ἐβράβευσαν χθές μέ τό βραβεῖον «Δημ. Μητρόπουλου» τόν 27ετῆ 'Αμερικανόν πιανίστα Αὐγουστῖνο 'Ανιέβας. Τό δεύτερον βραβεῖον ἀπενεμήθη εἰς τήν 25έτιδα καλλιτέχνιδα τοῦ πιάνου Μάρτα Παριέντε ἀπό τήν 'Αργεντινήν, ἐνῶ τό τρίτον εἰς τήν 'Αμερικανίδα Σούζαν Στάρ. 'Ο Ανιέβας ἐξετέλεσεν ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς τήν «Ραψωδίαν σ' Ἕνα θέμα τοῦ Παγκανίνι» τοῦ Ραχμάνινωφ.

From DEC 19 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

Keyboard Contest A Rousing Success

From the standpoint of world-wide furore, the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, which was concluded Sunday night at the Metropolitan Opera House, has some way to go before it can match the shindig that made Van Cliburn famous in Moscow.

But the first run of the Mitropoulos Competition, won by a New York pianist named Augustin Anievas, was a rousing success nonetheless. Forty-seven entries from eighteen countries competed over a two-week span, and the contest, which was sponsored by the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies, had the indorsement of President Kennedy and the President's People-to-People Program. Adlai Stevenson made the opening address at the finals, and a good many diplomats—not to mention a good many pianists—were in the audience.

International music competitions certainly are no cure-all for the world's ills. But we like to think that these and similar events exercise some subtle influence over the minds of men which manages to bring them a little closer together. In any case, there's no harm trying, and we're glad to welcome the Mitropoulos International Competition to the scene.

From DEC 26 1961
EVENING STAR
Washington, D. C.

relax." . . . The Russians were invited to compete in the **Dimitri Mitropoulos** International Music Competition here, but they wanted a full year, instead of seven months, to prepare. . . .

From DEC 21 1961
POST & TIMES HERALD
Washington, D. C.

From DEC 24 1961
TIMES
New York, N. Y.

FIRST, LAST AND FIRST

By RAYMOND ERICSON

THE first shall be last and the last shall be first, the old screed runs. So it was in Agustin Anievas' recent expertences in the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition. He was the first of the thirty-two pianists in the contest to play in the preliminaries. He was the last to play in the finals, which were held in the Metropolitan Opera House last Sunday night. And, as is well known by now, he won first prize: $5,000, a gold medal, and all the recognition that accrues to the winner of a major contest.

"Playing in the preliminaries and semi-finals was nerve-racking," Mr. Anievas said the other day in discussing the ordeal. "The finals were much easier. In fact, for the first time that I can remember in any contest I walked out on the stage ready to make music, to express myself. Maybe that's why I won. Too often, in the past, I have played while part of my mind wondered what I would do with the first prize if I won."

The 27-year-old pianist is tall, slim and good-looking and reflects somewhat his Latin heritage—a Spanish father and a Mexican mother. Happy about his good fortune but tired from all the extra activity it had involved, he talked eagerly of contests in general.

"They are a necessary evil. But how can a pianist get ahead in this country except by winning one? When I was touring in South America last summer, people kept saying that I must be having quite a career in the United States. They don't realize that good pianists are a dime a dozen here and that any artist has to struggle for recognition."

An Old Hand

Mr. Anievas is an old hand at contests and knows whereof he speaks. He won the Michaels Memorial Award in Chicago in 1956, entitling him to appearances with the Chicago Symphony and other orchestras. Three years later he made his New York debut, in Town Hall, as a result of winning the Concert Artists Guild competition. Last year, he was one of a dozen finalists in the Queen Elisabeth contest, and he shared the second prize (no first prize was awarded) in the Busoni contest in Bolzano, Italy.

"Contests breed both friendship and dislike among contestants," he went on. "You meet some of the same pianists in different events and you get to know them quite well. Under certain circumstances we all cooperate with one another, too. In the Queen Elisabeth of Belgium contest, when we were all segregated in a château, we checked with each other for mistakes in learning the concerto that had been specially composed for us."

As further evidence of amicable relationships between contestants, Mr. Anievas said that he and two of the other finalists in the Mitropoulos contest sat up till 3 A. M. one night in a long, thorough post-mortem on the event.

But then the pianist grinned and stretched out one hand in a scratching gesture. "Of course, there are always those who would like to get their claws into you. But I think this is a sign of insecurity, mostly. It used to be with me. When I competed against others at the Juilliard School of Music, I would get terribly upset if I lost. I remember when Daniel Pollack beat me by a small margin in two such events, and there was some"—here Mr. Anievas groped for a tactful word—"friction between us. Since then we've become good friends, partly because we spent time in the Army together, and there are no problems when we are up against each other in the same contest now."

Early Start

The New York-born pianist has been playing ever since he can remember, being first taught at the age of 3½ by his mother, who was also a pianist. Even when he was in Juilliard, however, he was not sure he wanted to make a career in the concert field.

"At that time," he recalls, "I earned more money as a dispatcher for a moving company than I ever thought I could make playing the piano. I earned enough to buy a car, and this meant more to me than anything else."

It was another member of the female sex who brought him around to a more serious view of his talents. She was a fellow piano student at Juilliard, Carol Kreisburg, who has been Mrs. Anievas for the last five years.

Mrs. Anievas goes to hear her husband play in the contests, but neither of them listens to any of the other contestants. "You might hear some one who plays too well for comfort," Mr. Anievas admits. "It doesn't help your peace of mind."

Established as he now seems to be, it is a safe bet that Mr. Anievas will not have to go through the ordeal of future contests. If he goes to any, it will probably be as a judge, not as a competitor.

Press (e)
BRISTOL, Conn.
Circ. 14,446
DEC 18 1961

Agustin Anievas Wins Music Competition

NEW YORK (AP)—Four years after applying himself seriously to the piano, Agustin Anievas, 27, of the Bronx is the United States' newest goodwill ambassador of the arts.

He achieved that position by winning the first Dimitri Mitropoulos International Music Competition Sunday night, an event the United States hopes will endure and promote cultural exchange among nations.

"I first played the piano when I was 3½," he told a reporter backstage at the Metropolitan Opera House. "But I didn't begin serious study until 1957."

Anievas has not wasted any time. He studied at the Juilliard School of Music and made his Town Hall debut two years ago. He has just finished a tour of Latin America for the State Department.

Anievas hasn't decided whether he will undertake further visits to other lands. If he doesn't, his music will.

The U.S. Information Agency made recordings of the performances by all four finalist and the Voice of America will broadcast them.

Adlai E. Stevenson, U.S. ambassador to the United Nations, was on hand to represent the United States. He spoke of the event in a brief address as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." Cliburn, Janis and Bernstein all have visited the Soviet Union on tour.

Postlude

Mitropoulos Contest Won by Anievas

By Paul Hume

Agustin Anievas last Sunday night won the $5000 Dimitri Mitropoulos International Piano Competition, taking first place out of a field of 37 entrants from 13 countries.

Two weeks were required to play off the preliminaries and semifinals before the last round of the competition, which took place in the Metropolitan Opera House, complete with orchestra.

Anievas won the final session with his performance of Rachmaninoff's Rhapsody on a Theme of Paganini. This was the same work he played last season with the National Symphony Orchestra on its Montgomery County Series in Rockville, a performance Constitution Hall audiences did not hear.

Second place, and $3000, went to Marta Pariente, of Argentina, while Susan Starr of Philadelphia took the third prize of $1500. Miss Starr is remembered for her brilliant playing four years ago when, at the age of 14, she won the National Symphony's Merriweather Post Contest, and its top prize of $2000.

Murphy Anievas

Anievas, at 27, is the American-born son of Mexican and Spanish parents. Artur Rubinstein, who announced the judges' decision, said that the winner will appear in a New York recital shortly under the auspices of Sol Hurok, and in Washington under the sponsorship of the State Department.

OPERA TENORS: Loren Driscoll, the Tamino of the Opera Society's recent "Magic Flute," as well as its Don Jose, Gonzalve, and Fisherman, has been signed to sing 15 performances as Ferrando in Mozart's "Cosi fan tutte," in the 1962 Glyndebourne Festival.

Earnest Murphy, one of the best young tenors to sing in Washington for several years, sang Fenton in Verdi's "Falstaff," in the production of that opera given in New York on Dec. 10 under the aegis of AGMA, the American Guild of Musical Artists.

Toby Saks, who won the Friday Morning Music Club's 1959 Foundation Award, will play for the club on Jan. 12. Last October Miss Saks won top prize in the Third Pablo Casals International Cello Competition, held in Israel. Interestingly enough, the pianist for Miss Saks on Jan. 12 will be the Veromnter, Stephen Manes, who was one of the finest pianists ever to enter the National Symphony's Merriweather Post competitions, though he did not hit the top.

A group of 29 members of the Navy Band left Washington yesterday for West Berlin to take part in a special Christmas Day program for Allied forces. The group includes the Sea Chanters, tenor Ben Mitchell Morris, harmonica specialist Richard Bain, banjo man Harry Kehr, and a six-man combo. Lt. Anthony Mitchell, the band's assistant leader, is in charge.

From DEC 23 1961
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

Music

Piano Contest A Credit to All

By LOUIS BIANCOLLI

In this holiday season of good will and giving, few things can equal the generous gift to American and world music represented by the Mitropoulos Piano Competition.

Brilliantly launched with Sunday night's finals at the Metropolitan Opera House—when the 27-year-old New Yorker Agustin Anievas carried off first honors—the competition is a symbol and a milestone.

As a symbol, it combines the idealism of high-minded philanthropy and a gesture of international solidarity in a noble area of endeavor. As a milestone it establishes America in the world picture as an arena for contending talent.

Credit to Federation.

It is to the lasting credit of the Federation of Jewish Philanthropies that they undertook sponsorship of this worthy contest. Charity and art, working towards a common goal of spiritual uplift, have been handsomely served under these auspices.

From the first announcement of this project, the names associated with it have read like a veritable Who's Who. Great musicians, civic-minded patrons, and high officialdom, from President Kennedy down, have worked for and endorsed its aims.

Indeed, few enterprises in American music have enjoyed such passionate support. With very little to go on, in the way of American precedent, individual and committees gave freely of time and experience. They watched a dream slowly evolve into reality.

A Solid Foundation.

Such being the ideals and fervor that have gone into this project, a solid foundation has been laid for the future. There is no reason why, with ultimate federal help, it should not take its place among the three major competitions of world music.

In adopting the name of Dimitri Mitropoulos for the contest the founding fathers —and mothers—were guided by an inspiring memory. Here was a reminder of the irreparable loss all music suffered in the death of this great man.

Men of the caliber of Mitropoulos, when they leave us, are irreplaceable. This man served music and the community of which he was a part with whole-souled dedication. For him music was a ministry of the spirit in which all were brothers and equals.

Memorial Predicted.

The day will come when some city, preferably New York, probably Athens, will boast a "Mitropoulos Hall," where the fine performance of fine music will be mantled at all times in a memory of idealism in action.

But Mitropoulos was a practical man too—ever studying the needs of new composers and unrecognized talent of the piano and podium.

From DEC 18 1961
EVENING STAR
Washington, D. C.

Bronx Pianist Wins International Award

NEW YORK, Dec. 18 (AP). —Four years after applying himself seriously to the piano, Agustin Anievas, 27, of the Bronx is the United States' newest goodwill ambassador of the arts.

He achieved that position by winning the first Dimitri Mitropoulos international music competition last night, an event the United States hopes will endure and promote cultural exchange among nations.

"I first played the piano when I was 3½," he told a reporter backstage at the Metropolitan Opera House. "But I didn't begin serious study until 1957."

USIA Records Session

Mr. Anievas has not wasted any time. He studied at the Juilliard School of Music and made his Town Hall debut two years ago. He has just finished a tour of Latin America for the State Department.

Mr. Anievas has not decided whether he will immediately undertake further visits to other lands. But even if he does not, his music will.

The United States Information Agency made recordings of the performances by all four finalists and the Voice of America will broadcast them.

Adlai E. Stevenson, United States Ambassador to the United Nations, was on hand to represent his country, and he spoke of the event in a brief address as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein." All three have visited Russia on tour.

Last night's judges, among whom were Pianist Artur Rubinstein and Conductor Leopold Stokowski, took more than a half hour deliberating the fate of the four survivors of an original field of 38 from 13 nations.

First place was worth $5,000 to Mr. Anievas. Second was Marta Pariente, 25, of Buenos Aires, $3,000; third, Susan Starr, 19, of Philadelphia, and fourth, Ralph Votapek, 22, of Milwaukee, Wis.

Mr. Anievas is tall, dark haired and handsome. He showed his concert experience with a poised stage manner and strong command at the keyboard in music of the composer that Mr. Cliburn played in winning the Tchaikovsky competition in Moscow in April, 1958.

Mr. Anievas' performance of Rachmaninoff's "Rhapsody on a Theme by Paganini" concluded last night's concert with the New York Philarmonic under Theodore Bloomfield, regular conductor of the Rochester (N. Y.) Philarmonic. The other pianists played concerto movements.

The competition, named for the late conductor of the New York Philharmonic and the Minneapolis Orchestra, was sponsored by the women's division of the Federation of Jewish Philanthropies.

Hostesses Seek Key to Pianists' Comfort

Mrs. Leonard H. Bernheim was called upon last week to give a cram course on the care and feeding of concert pianists.

"The only advice I can give is to play it by ear," said the imperturbable Mrs. Bernheim. And the members of the women's division of the Federation of Jewish Philantropies have taken her at her word.

They are currently playing hostess to approximately 45 young pianists from 18 nations who are competing in the Dimitri Mitropoulos International Music Competition which ends Dec. 17. The contest, sponsored by the federation, is the first international contest to be held in this country.

For years Americans have trooped overseas to test their talents, but it has been almost impossible to lure foreigners here.

"We've been working on plans and arrangements for a year," said Mrs. Bernheim, a chairman of the competition committee, "and we've tried to think of everything to make our young guests comfortable — transportation, sightseeing and a practice piano in every home."

This last has been impossible in a few cases; so a piano has been made available across the street from the contestants' temporary home and even in the same apartment building.

The Oregonian
Portland, Oregon
(Cir. D. 242,211 - S. 306,168)
DEC 19 1961

Young New Yorker Wins Mitropoulos Competition

NEW YORK (AP) — Agustin Anievas, a 27-year-old New Yorker who first played the piano at 3½ but says he didn't take it up seriously until 20 years later, won the Dimitri Mitropoulos international music competition Sunday night.

Displaying a commanding stage presence and fingers of steel, the tall, handsome, dark-haired product of the Bronx played a popular virtuoso showpiece, Rachmaninoff's "Rhapsody on a Theme by Paganini."

Anievas won over three other finalists before a distinguished audience at the Metropolitan Opera House. The victory brought him $5,000 and the promise of a recital tour.

He has just finished a concert tour of Latin America for a U.S. State Department.

The final phase of the two-week competition concluded with performances of concerto movements with the New York Philharmonic under guest conductor Theodore Bloomfield, regular conductor of the Rochester Philharmonic.

The four finalists performed in recital last Thursday in the first phase of the finals.

Marta Pariente of Buenos Aires, Argentina, 25, won second place and $3,000 after her performance of the second and third movements of Chopin's "Concerto in E Minor." Susan Starr of Philadelphia took third and $1,500 with the first movement of Tchaikovsky's "Concerto in B Flat Minor." Ralph Votapek finished fourth for $1,000 with the last two movements of Beethoven's "Concerto in C Minor."

The competition was sponsored for the first time by the women's division of the Federation of Jewish Philanthropies to promote cultural exchange among nations.

The sponsors hope to promote recital tours for each of the winners.

The United States sent a cabinet rank official, U.N. Ambassador Adlai E. Stevenson, as its representative at the contest in a gesture indicating the international cultural importance it attached to the event.

In a brief address before the start of the finals, Stevenson described the international contest as an "adventure in the art of peace."

"Notwithstanding its many dialects, music is a universal tongue," he said.

"The Russians may argue with us in the United Nations, and they do, but they don't argue over Van Cliburn, Byron Janis or Leonard Bernstein."

Morning Eagle-Tribune
LAWRENCE, Mass.
Comb. Circ. 40,409
DEC 19 1961

Contest Winner

Agustin Anievas, 27, above, of New York Sunday night won the first Dimitri Mitropoulous International Music competition at the Metropolitan Opera House in New York. The competition, designed to promote cultural exchange among nations, is named for the late conductor of the New York Philharmonic and the Minneapolis Orchestra. AP Wirephoto

From DEC 16 1961
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

Pianists Nearing End Of Mitropoulos Tests

The final round in the Dimitri Mitropoulos International Music Competition will be held Sunday night at the Metropolitan Opera House.

Forty pianists from 20 countries have been taking part in the competition which began Monday. The winner will get a prize of $5000. Another $5500 will be divided among the next three finalists.

Adlai E. Stevenson, United States ambassador to the United Nations, is scheduled to represent this country at the finals. The competition is held under the auspices of the women's division of the Federation of Jewish Philanthropies.

Αὐγή
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1961.
Σελήνη 25 ἡμερῶν. Ἀκέφιμα

ΣΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μιά παγκόσμια μουσική δόξα, μὲ φανατική προσήλωση στὸ ἰδεῶδες τῆς τέχνης. Θαρραλέος ὑπερασπιστὴς τῆς Εἰρήνης

Κλείνει, σήμερα ἕνας χρόνος ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου (1896—1960). Παρὰ τὴν ὀδύνη, ποὺ ὅλοι αἰσθανθήκαμε τὸν πρῶτο καιρὸ μὲ τὸ θλιβερὸ κι' ἀπάνθρωπο ἄγγελμα, ἀκόμη, ἴσως δὲν ἔχουμε σταθμίσει τὸ βάρος τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἀπώλειας ποὺ στοίχισε ὁ θάνατός του. (Κάτι παρόμοιο συνέβη καὶ μὲ τὸ θάνατο τοῦ Νί-

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

κου Σκαλκώτα τὸ 1949. Θἄπρεπε νὰ μᾶς ἔρθει ἀργότερα ἀπ' ἔξω ἡ φήμη τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου του, ποὺ χρόνο μὲ τὸ χρόνο ἐκτείνεται σὲ παγκόσμια ἀναγνώριση, γιὰ ν' ἀναλογιστοῦμε καὶ μεῖς τί χάσαμε). "Οσο κι' ἂν ἡ προσωπικότητα τοῦ Μητρόπουλου εἶχε ἤδη καταξιωθεῖ σὲ παγκόσμια κλίμακα, καὶ πάλι ἐμεῖς ἐδῶ, φοβᾶμαι, πὼς δὲν ἔχουμε βαθειὰ συνειδητοποιήσει τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας του. Καὶ καθὼς ὑπάρχουν μικρόψυχοι ἄνθρωποι, ποὺ μὲ τὸ στεῖρο ἐπικριτικό τους πνεῦμα προσπαθοῦν νὰ μειώσουν τὶς πραγματικὲς μουσικὲς ἀξίες τοῦ τόπου — ὅπως ὁ ἀνεκδιήγητος ἐκεῖνος γέροντας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν — εἶναι ἐνδεχόμενο ν' ἀμβλυνθεῖ μέσα μας ἡ αἴσθηση τοῦ χρέους ἀπέναντι στὶς μεγάλες μορφὲς τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς ποὺ ἔλειψαν. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὄχι μόνο ὅταν μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία μιᾶς «ἐπετείου», ὅπως τώρα τοῦ Μητρόπουλου, ἀλλὰ πάντα θὰ πρέπει μὲ κάθε μέσο καὶ τρόπο νὰ προβάλλουμε ἐκείνους, ποὺ μὲ τὸ ἔργο τους, τὴν πολύμοχθη δουλειά τους, τὴν καλλιτεχνική τους ἀξία καὶ τὸ σεμνό τους ἦθος, στάθηκαν οἱ στυλοβάτες τοῦ νεώτερου μουσικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Μὲ τὰ λίγα λόγια, ποὺ εἶπε ὁ διάσημος Σοβιετικὸς βιολιστὴς Δαβὶδ Ὄϊστραχ, ὅταν πληροφορήθηκε τὸ θάνατο τοῦ Μητρόπουλου, δίνεται μὲ ἐπιγραμματικὸ τρόπο ἡ βαθειὰ ἐκτίμηση, ποὺ εἶχαν οἱ ξένοι γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ "Ελληνα καλλιτέχνη. «Στὸ μουσικὸ κόσμο, εἶπε ὁ Ὄϊστραχ, σημειώθηκε μιὰ μεγάλη ἀπώλεια. Ὁ Μητρόπουλος ὑπῆρξε ἕνας μεγάλος μουσικὸς τοῦ αἰώνα μας, ἕνας ἐμπνευσμένος μαέστρος καὶ ἄξιος προπαγανδιστὴς τῆς σύγχρονης μουσικῆς καὶ ἰδιαίτερα τῆς σοβιετικῆς».

Πραγματικὰ ὁ Μητρόπουλος, ὅπως καὶ ὁ Σκαλκώτας, ἦταν μιὰ μεγάλη μουσικὴ φυσιογνωμία τοῦ καιροῦ μας, ἕνας καλλιτέχνης προικισμένος μὲ θαυμαστὸ ταλέντο ποὺ τὸ καλλιέργησε ἐντατικά, ἐπίμονα μὲ κόπους, μόχθους καὶ συναίσθηση τῆς ἀποστολῆς του μέχρι τὴν τελευταία στιγμὴ τῆς ζωῆς του. Θύμιζε τοὺς παλιοὺς τεχνίτες, ποὺ ἀπετέλουσαν τὶς θαυμαστὲς μουσικὲς συντεχνίες τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰώνα. Παλύμορφοι στὴ μουσική τους συγκρότηση, θαυμάσιοι ἐκτελεστὲς ὀργάνων — ὁ Μπὰχ ἦταν μεγάλος τεχνίτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργάνου, τοῦ κλαβεσέν, τοῦ βιολιοῦ, τῆς βιόλας κ.λ.π. — ἀρχιμουσικοὶ ἀξίας καὶ συνθέτες ὁλκῆς, ἔδιναν τὸ μέτρο τῆς σημασίας ποὺ γι' αὐτοὺς εἶχε ἡ λέξη μουσικός. Ὁ Μητρόπουλος σπούδασε στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Εὐρώπη. Γρήγορα ἔγινε γνωστὸς σ' ὅλον τὸν κόσμο.

Στὴν Ἀμερικὴ ὁ Μητρόπουλος πρωτοεμφανίζεται τὸ 1936 μὲ τὴν ὀρχήστρα τῆς Βοστώνης. Ἡ πρώτη θριαμβευτική του ἐπιτυχία στὸ Νέο Κόσμο, τοῦ ἄνοιξε τὸ δρόμο γιὰ νὰ μπεῖ πιὰ ὁριστικὰ στὸ διεθνῆ στίβο τῆς μουσικῆς ἔριλλας καὶ νὰ πάρει θέση ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους μαίτρ τῆς μπαγκέττας. Ἀναλαμβάνει τὴ διεύθυνση τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας τῆς Μιννεάπολης ποὺ τὴν κράτησε ὡς τὸ 1949, γιὰ ν' ἀναλάβει σὲ συνέχεια τὴ θέση τοῦ μόνιμου διευθυντῆ στὴ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης, ὡς τὸ 1957. Στὸ μεταξύ, καὶ μέχρι τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του ὁ Μητρόπουλος κυριολεκτικὰ ἀλωνίζει τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ πιὸ φημισμένα μουσικὰ κέντρα τοῦ κόσμου, διευθύνοντας συμφωνικὲς συναυλίες καὶ μελοδραματικὲς παραστάσεις. Μιὰ ζωή, ποὺ δὲ γνώρισε ποτὲ ἀνάπαυλα καὶ ποὺ δὲ χάρηκε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τέχνη, τίποτε ἀπ' ὅσα κι' ὁ πιὸ ἄσημος ἄνθρωπος ἀπολαμβάνει σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Ζοῦσε ζωὴ ἐρημίτη πάνω σὲ μιὰ σοφίτα τῆς Νέας Ὑόρκης.

Σὰ νὰ μὴ ἔφταναν οἱ τόσες του πίκρες, τὰ τελευταῖα ἰδιαίτερα χρόνια, ἀντιμετώπισε στὴν Ἀμερικὴ τὴν ὀργανωμένη φατρία, τὶς σκοτεινὲς ἔντριγκες καὶ τὶς λυσσαλέες ἐπιθέσεις σκοτεινῶν ἀνθρώπων — θαυμαστή, ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ χώρα τῆς ἐλευθερίας»! Μὲ εὔσχημο τρόπο ἐκδιώκεται ἀπὸ τὴ θέση τῆς Φιλαρμονικῆς, γιὰ ν' ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ ἕνα εὐνοούμενο τῆς κλίκας τυχοδιώκτη Ἑβραῖο μουσικό. Ἡ πονεμένη του καρδιὰ δὲ μπόρεσε ν' ἀντέξει σ' αὐτὰ τὰ πλήγματα. Παθαίνει τότε τὴν πρώτη προσβολή. Ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρό, στὶς 2 Νοεμβρίου τοῦ 1960, ἔπαιψε πιὰ νὰ χτυπάει. Ὁ μεγάλος μύστης τῆς τέχνης, ὁ ἀγνὸς καὶ πονεμένος ἄνθρωπος, ἔπεφτε κεραυνοβολημένος ἀπὸ τὴν ἀδυσώπητη μοῖρα, μπροστὰ στοὺς ἐκπλήκτους μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας. Ἦταν ὁ θάνατος ποὺ εἶχε ὀνειρευτεῖ! «Δὲ θέλω νὰ πεθάνω στὸ κρεβάτι, εἶχε πεῖ κάποτε στὴν Κατίνα Παξινοῦ. "Αν μὲ ἀγαπάει ὁ Θεός, ἂς μοῦ στείλη τὸ θάνατο καθὼς θὰ στέκομαι ὄρθιος». Ἡ εὐχή του πραγματοποιήθηκε.

Ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἀπὸ τοὺς πιὸ φανατικοὺς θιασώτες τῆς διάδοσης τῆς τέχνης στὰ εὐρύτερα κοινωνικὰ στρώματα. Τὸ εἶχε πεῖ καὶ τὸ εἶχε διακηρύξει ἐπανειλημμένα καὶ ὅσο μπόρεσε τὸ πραγματοποίησε. Τὸ 1934 ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴ Μόσχα μὲ τὶς πιὸ ἐνθουσιώδεις ἐντυπώσεις γιὰ τὴ μουσικὴ πρόοδο στὴν ΕΣΣΔ. «Καὶ μόνο ὅτι εἶδα στὴν ἄθουσα τοῦ κοντσέρτου μου ἀκροατὲς μὲ ἐργατικὴ μπλοῦζα, εἶχε πεῖ στοὺς μουσικούς μας, μὲ πείθει γιὰ τὴν πρόοδο αὐτή». Τὸ μήνυμα ποὺ εἶχε στείλει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ τὸ 1955, ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη του ἐπίσκεψη στὴν Ἑλλάδα, δείχνει ξεκάθαρα τὶς προοδευτικές του σκέψεις. Γράφει ἀνάμεσα στ' ἄλλα: «Εἶναι ἀληθινὸ δυστύχημα ποὺ ἡ τέχνη, ἰδίως ἡ μουσικὴ καὶ ἰδίως ἡ δουλειά ἡ δική μου δὲ γνωρίζει φτώχεια! Ἔτσι, παρ' ὅλη τὴν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητος οἱ τέχνες ἔμειναν προνόμιο τῶν πλουσίων... Ἐν τούτοις δὲν θὰ πρέπει νὰ εἶναι προνόμιο τῶν ὀλίγων, τῶν ἐκλεκτῶν... Στὸ χέρι μας εἶναι νὰ δημιουργήσωμε σ' αὐτὸ τὸν κόσμο τὸν παράδεισό μας κι' ὅμως κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε γιὰ νὰ τὸν μετατρέψουμε σὲ κάλαση... Πίσω ἀπ' αὐτὴν τὴν ὁμορφη τελειότητα ποὺ ὀνειρευόμαστε, ἀγρυπνᾶ ὁ μεγάλος δράκος τῶν μυριάδων δολλαρίων...».

Ἐνῶ τόσα γράφτηκαν γύρω ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ προσωπικότητα τοῦ Μητρόπουλου, ἀγνοήθηκε — γιὰ νὰ μὴν ποῦμε ὅτι σκόπιμα παρασιωπήθηκε — ἡ στάση του ἀπέναντι στὴ ζωὴ καὶ τὰ σύγχρονα ζωτικὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας. Ἀλλὰ θὰ ἦταν ἀκατανόητο τὸ πῶς ἕνας καλλιτέχνης τῆς ἀξίας τοῦ Μητρόπουλου, ποὺ θαρραλέα ἀγωνίζεται γιὰ τὸ πανανθρώπινο ἰδεῶδες τῆς τέχνης καὶ πασχίζει γιὰ τὸ ἄπλωμα τῆς μουσικῆς ἰδέας στὰ εὐρύτερα κοινωνικὰ στρώματα, ν' ἀγνοεῖ αὐτὴ τούτη τὴ ζωὴ καὶ τὰ πολλαπλὰ προβλήματα, ποὺ τὴν περιβάλλουν. Ὁ Μητρόπουλος δὲν ἦταν κλεισμένος ἑρμητικὰ στὸ «γυάλινο πύργο» τῆς τέχνης του, ἄσχετα ἂν οἱ ὑποχρεώσεις του ἀπέναντι στὸ μέγα λειτούργημα ποὺ εἶχε ἐπωμιστεῖ, τὸν ἀνάγκαζαν νὰ βρίσκεται κάπως ἀποτραβηγμένος ἀπὸ τὸν κόσμο. Κατάκαρδα τὸν ἔθλιβε τὸ μεταπολεμικὸ δράμα τῆς Ἑλλάδας καὶ οἱ δηλώσεις του τὸ 1948 σ' ἐφημερίδα τῆς Νέας Ὑόρκης γύρω ἀπ' αὐτό, φανερώνουν ἕνα πολὺ θαρραλέο "Ελληνα καλλιτέχνη, ποὺ πασχίζει γιὰ τὴν εἰρήνευση τοῦ τόπου του καὶ τὸ σταμάτημα τοῦ ὀλέθριου ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Τὴν ἴδια θαρραλέα στάση τήρησε ὁ Μητρόπουλος καὶ στὸ ζήτημα τῆς ἐδραίωσης τῆς παγκόσμιας εἰρήνης. Ἐπίσης, ἡ ἔνταξή του τὸ 1948 στὸ προοδευτικὸ κόμμα τοῦ Οὐάλλας — διετέλεσε ἐνεργὸ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος στὴ Μινεσότα — εἶναι ἐνδεικτικὸ γιὰ τὶς δημοκρατικές του ἀρχές. Ἀργότερα, ἀναγκάστηκε νὰ σιωπήσει, κάτω ἀπὸ τὸ καταθλιπτικὸ κλίμα τοῦ μακκαρθισμοῦ.

Β. ΑΡΚΑΔΙΝΟΣ

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τετάρτη 8 Νοεμβρίου

Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΜΕ ΤΟΝ Θ. ΒΑΒΑΓΙΑΝΝΗ

Σολίστ ὁ Τζάκομπ Γκίμπελ

ΤΟΥ κ. ΔΙΟΝ. ΓΙΑΤΡΑ

Μόλις πρό μηνῶν, ἡ Κρατική Ὀρχήστρα εἶχε ἀφιερώσει τὴν τελευταία συναυλία της τῆς θερινῆς περιόδου πρίν ἀπό τὴν ἔναρξη τοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν στὴν μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Αὐτές τίς μέρες, πού ἔκλεισε χρόνος ἀπό τόν θάνατο τοῦ μεγάλου μας ἀρχιμουσικοῦ, ἐθεώρησε πάλι χρέος της νά ἀφιερώση στήν μνήμη του τήν πρώτη συναυλία της τῆς χειμερινῆς περιόδου. Ὀρθῶς βέβαια πράττει ἡ Κρατική Ὀρχήστρα νά μήν ξεχνᾶ ἐκείνον πού στάθηκε ὁ οὐσιαστικός δημιουργός της καί ἴσως ἕνας ἐμψυχωτής της. Πιστεύομε, ὅμως ὅτι μιά ἀπότιση φόρου τιμῆς πρέπει νά εἶναι ἕνα γεγονός ἐξαιρετικό καί ἀντάξιο τοῦ τιμωμένου νεκροῦ. Καί ὅτι, κατά συνέπειαν, δέν ἀρκεῖ νά ἀφιερώνη κάθε τόσο στόν Μητρόπουλο ἡ Κρατική Ὀρχήστρα μιά ἀπό τίς τακτικές συναυλίες της, ὑποβαλλομένη στόν κόπο νά τό ἀναφέρη στό τακτικό της πρόγραμμα ἤ ἔστω καί νά προτάσση τήν φωτογραφία του, ὅπως ἔπραξε αὐτή τή φορά. Ὑπάρχει λοιπόν τόση ἔλλειψη φαντασίας; Δέν θά μποροῦσε, ἄραγε, ἀντί τοῦ συνηθισμένου προγράμματος νά ἐκδοθῆ ἕνα πολυτελές λεύκωμα, νά παιχθοῦν συνθέσεις του, ἐπί τέλους νά γίνη κάτι πού νά ξεφεύγη ἀπό τήν ρουτίνα τῶν τακτικῶν συναυλιῶν της; Πρέπει ὡστόσο νά ἀναφέρουμε ὅτι στήν προχθεσινή συναυλία τῆς Κρατικῆς ἐδόθη σέ πρώτη ἐκτέλεση μιά νεοελληνική σύνθεση ἀφιερωμένη στόν Μητρόπαυλο. Ἀλλά ἡ προσωπική αὐτή ἀπότιση φόρου τιμῆς ἐκ μέρους ἑνός νεοέλληνος συνθέτου δέν ἀλλάζει τά πράγματα. Γιά τόν Μητρόπουλο, θά ἔπρεπε νά γίνη ἀπό τήν Κρατική Ὀρχήστρα κάτι πού νά ἀφορᾶ ἐκεῖνον, τό ἔργο του, τό ἱστορικό τῆς σταδιοδρομίας του ὡς ἀρχιμουσικοῦ. Ἂν αὐτό εἶναι δύσκολο νά γίνη, τότε εἶναι προτιμότερο νά ξεχάση ἡ Κρατική τόν παλιό ἀρχιμουσικό της, γιατί θά καταντήση νά γίνουν κοινοτοπία αὐτές οἱ ἀφιερώσεις εἰς μνήμην Δημητρίου Μητροπούλου».

Τήν πρώτη χειμερινή συναυλία τῆς Κρατικῆς διηύθυνε ὁ κ. Θεόδωρος Βαβαγιάννης μέ σολίστ τόν Πολωνοαμερικανό πιανίστα κ. Τζάκομπ Γκίμπελ. Στό πρόγραμμα: ἡ Τραγική Εἰσαγωγή τοῦ Μπράμς, ἡ Συμφωνία ἀρ. 3 τοῦ κ. Κ. Κυδωνιάτη καί τό 2ο Κοντσέρτο γιά πιάνο καί ὀρχήστρα τοῦ Ραχμάνινωφ. Θά μᾶς ἀπασχολήση ἰδιαίτερα σ' αὐτό τό σημείωμα ἡ Συμφωνία τοῦ κ. Κυδωνιάτη, πού φέρει ἐπίσης τόν τίτλο «Λειτουργική» καί εἶναι ἀφιερωμένη στόν Μητρόπουλο, γιατί πρόκειται γιά ἕνα συμφωνικό ἔργο μεγάλων διαστάσεων καί ὑψηλῶν ἀξιώσεων, πού δίνεται σέ πρώτη ἐκτέλεση. Τό **Grave**, μέ τό ὁποῖον ἄρχισε τό ἔργο, μᾶς ἔκανε νά προσμένωμε ὅτι ἕνα σημαντικό νεοελληνικό ἔργο θά προσετίθετο στήν τόσο φτηνή συμφωνική συγκομιδή μας. Δυστυχῶς, στό **Allegro moderato** πού ἐπακολουθεῖ, τό κλῖμα ἀλλάζει ὁλότελα μέ τήν στεγνή ἐπεξεργασία τῶν θεμάτων. Ἀντιθέτως, τό δεύτερο μέρος, **hento**, εἶναι μία ὡραία μελωδία καί εἶναι γραμμένο μέ συγκίνηση ἔχει δέ ἀληθινή πληρότητα καί ἐνότητα ὕφους. Στό πρῖτο μέρος, πάλι, ἡ ἑνότης διασπᾶται, δέν ὑπάρχει δέ τίποτε πού νά δικαιολογῆ τόν τίτλο «Λειτουργική συμφωνία», ὅπως ἄλλωστε καί στό φινάλε του ἔχει χορευτικό χαρακτῆρα. Γενικά στό ἔργο τοῦ κ. Κυδωνιάτη ὑπάρχουν πολλά ὡραῖα σημεῖα. Τό ἀδικοῦν ὅμως ἡ μεγάλη ἔκτασή του, οἱ μακρηγορίες τῶν θεματικῶν ἐπεξεργασιῶν, ἡ ἐπιδίωξη ἠχητικῶν ἀντιθέσεων γιά λόγους ὀρχηστρικῶν ἐφφέ, οἱ πολλές παύσεις πού ἀνακόπτουν τήν ἀνέλιξή του. Πιστεύομε ὅτι θά ἐκέρδιζε ἂν ἦταν πιό συμπυκνωμένο καί ἂν ἀπεφεύγοντο ὡρισμένα στοιχεῖα πού ἀλλοιώνουν τήν ὁμοιογένειά του. Εἶναι πάντως ἕνα ἀξιόλογο ἔργο πού ἐπιτρέπει νά περιμένη κανείς ὅτι θά τό ἀκολουθήσουν ἄλλα ὡριμώτερα.

Στό 2ο Κοντσέρτο τοῦ Ραχμάνινωφ πού παίχτηκε μετά τό διάλειμμα, ἡ συνοδεία τῆς ὀρχήστρας ἦταν τόσο ἠχηρή ἀπό τίς πρῶτες κι' ὅλας μπατοῦσες ὥστε δέν ἀκουόταν ὁ πιανίστας κ. Τζάκομπ Γκίμπελ, ὁ ὁποῖος ἐν συνεχεία παρεσύρθη σέ σκληρότητες γιά νά ἀντεπεξέλθη στούς ὀρχηστρικούς ὄγκους. Ἔτσι θαυμάσαμε στόν κ. Γκίμπελ περισσότερο τόν δυναμισμό του καί τήν δεξιοτεχνία του στό πρῶτο μέρος παρά τήν ἐκφραστική του δύναμη. Πιό ἰσορροπημένο ἀκούστηκε τό δεύτερο μέρος, ὅπου ἀπεδόθη μέ περισσότερη ἄνεση τό ἐκφραστικό μέρος τοῦ πιάνου, ὅπως καί τό τρίτο μέρος, πού εἶχε ἀδιάπτωτη κίνηση καί ὡραῖες σονοριτέ.

OCT 2 1 1961

TIMES PICAYUNE
New Orleans, La.

* * *

Ann Vicknair of New Orleans is the first recipient of the new Dimitri Mitropoulos Award for music students at Stephens college, Columbia, Mo.

A pianist, Miss Vicknair is the daughter of Mr. and Mrs. Wilfred E. Vicknair, 864 Pontalba st.

The Mitropoulos Awards were established this year by a grant of $10,000 from the Helis Foundation of New Orleans. The purpose of the awards is "to provide scholarships for exceptionally gifted music" from all parts of the country for study at Stephens.

* * *

38 MIT

NEWS Chicago, Ill.

NOV 9 1961

On the Record

Karl Bohm Takes 'Elektra' Out of B-Movie Category

BY DON HENAHAN

A first encounter with Richard Strauss's "Elektra" can be like a punch in the stomach. Hardly a pretty opera, it conquers by tramping over the listener's sensibilities with music that is sometimes a physical shock as well as, at its best, a psychic one.

Even today, when traditional dissonances are tame stuff, a conductor with sensationalism in mind can make "Elektra" sound like sustained sadism in music.

But there is another approach, one that de-emphasizes the horror-movie aspects of this score. For recording purposes it turns out to be more satisfactory.

Karl Bohm, directing a powerful cast in a new Deutsche Grammophon release of the complete work, softens the rasp of Strauss's score and permits tension to relax now and then.

* * *

IN A LIVE performance his method of conducting "Elektra" might miss the very psychopathic intensity that makes the work so compelling.

But on records, with no stage action to arrest the attention, the harsher Dimitri Mitroupolos approach is hard to bear. Bohm's is the recording to own, on technical and artistic counts.

Added to sure direction is Inge Borkh's renowned interpretation of the title part, and strong support by Jean Madeira, Dietrich Fischer-Dieskau, and Fritz Uhl. Though there is a smartly designed tri-lingual booklet about the opera and performers, no libretto is included.

ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΑΘΗΝΩΝ

•

ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ (REX)

Δευτέρα 6 Νοεμβρίου 1961, ὥρα 8.30′ μ.μ.

1η ΣΥΝΑΥΛΙΑ
ΤΗΣ
ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

●

Διευθυντὴς Ὀρχήστρας
Θ. ΒΑΒΑΓΙΑΝΝΗΣ

Σολίστ
JACOB GIMPEL
(πιάνο)

20η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ 1961—1962

Deutsche
Grammophon
Gesellschaft

1. LPM 18541
SLPM 138022. Stereo

J. BRAHMS

Τραγικὴ Εἰσαγωγὴ op. 81
+ Συμφωνία ἀριθ. 3

Φιλαρμονικὴ τοῦ Βερολίνου
ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ
Lorin Maazel.

S. RACHMANINOFF

Κοντσέρτο γιὰ πιάνο καὶ
ὀρχήστρα ἀρ. 2 σὲ ντὸ
ἔλ. op. 18+6 Πρελούδια

Svjiatoslav Richter

2. LPM 18596
SLPM 138076

Ἐθνικὴ Φιλαρμονικὴ τῆς
Βαρσοβίας
Δ/νσις: Stanislaw Wislocki

Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ Καταστήματα δίσκων καὶ
εἰς τὴν ΣΗΜΕΝΣ ΕΛΛΑΣ Ἐλ. Βενιζέλου 14

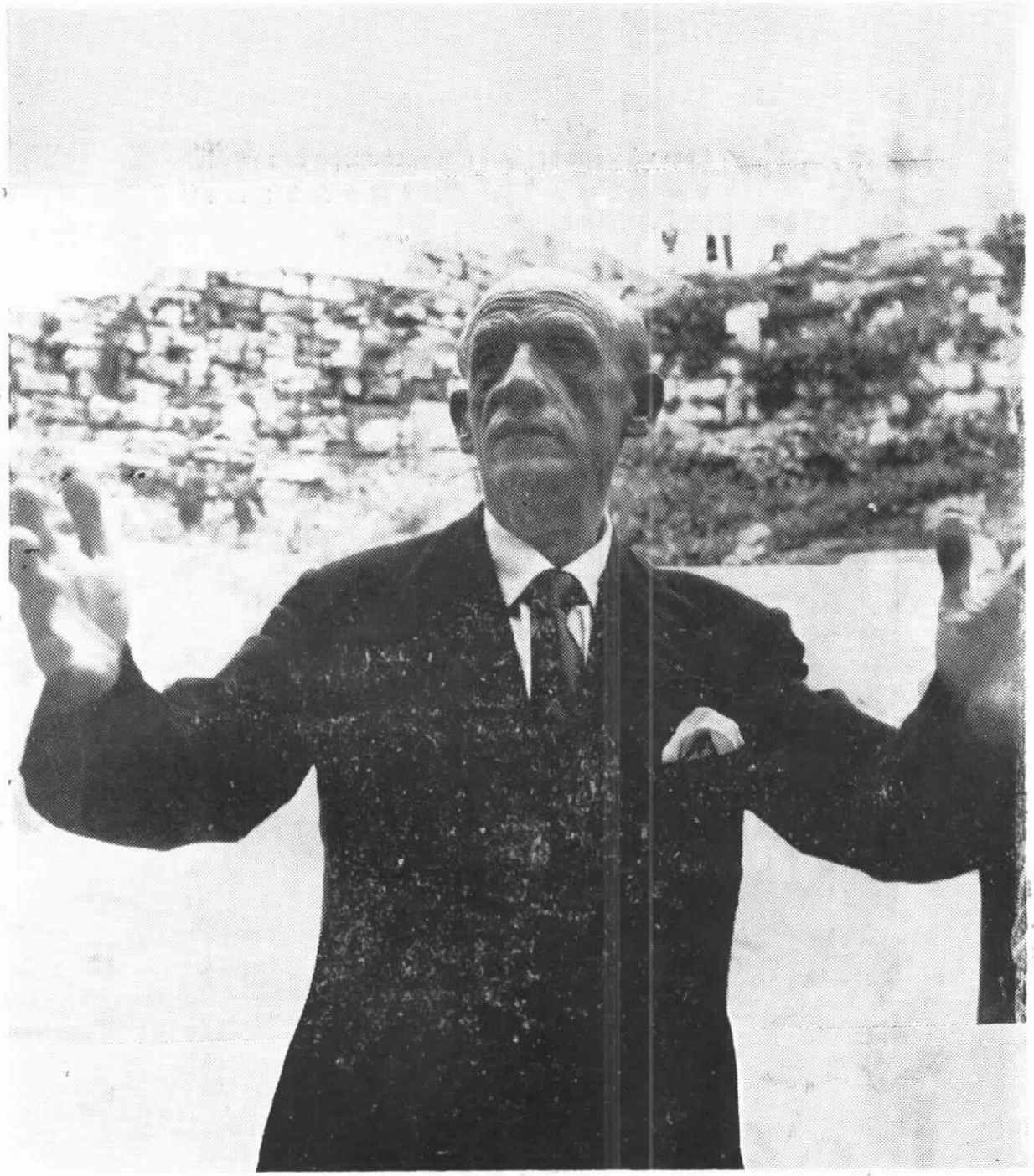

Ἀτενίζοντας μέσα ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου τὴν μεγάλη μορφὴ ποὺ χάθηκε, νοιώθουμε τὸ κενὸ νὰ συμπληρώνεται. Διότι Μεγάλος κανένας δὲν χάνεται, ὁ θάνατος εἶναι γιὰ τοὺς μικρούς τοὺς οὐσιαστικὰ ἀνύπαρκτους... Ἤδη ἀνάμεσά μας μὲ νέα μορφὴ πῆρε τὴν θέση του. Ὁδηγὸς ἡ τέχνη του ἔγινε πίστη μας, καὶ ἡ πίστη αὐτὴ εἶναι δύναμη ἀνεξάντλητη γιὰ ὅσους θεωροῦν σκοπὸ τῆς ζωῆς τὴν τελειότητα.

Θεόδωρος Βαβαγιάννης

Ὅ,τι νέον ἔχει νὰ παρουσιάση ἡ παγκόσμιος ἀγορὰ εἰς
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΠΙΠΛΩΣΕΩΝ

Μόνον
μὲ ΛΙΝΟΛΕΟΥΜ καὶ ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΔΑΠΕΔΑ
δημιουργεῖτε εὐχάριστον περιβάλλον

ΑΝΤΟΧΗ - ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Ἄνετον καὶ εὐχάριστον βάδισμα

Φ. Διαμαντῆ

ΦΩΚΙΩΝΟΣ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ · ΤΗΛ. 33.036

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

■

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ ΕΙΣ ΜΝΗΝΗΝ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου του

●

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

1. Τραγική Εἰσαγωγή, op. 81 — I. BRAHMS

2. «Συμφωνία ἀρ. 3» — Κ. ΚΥΔΩΝΙΑΤΗΣ
   Λειτουργική
   (Πρώτη ἐκτέλεσις)
   Ἀφιερωμένη στὸν Δημήτρη Μητρόπουλον

I. Grave — Allegro moderato
II. Lento
III. Scherzo — Allegretto — Spiritoso
IV. Finale — Allegro con fuoco

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

3. Κοντσέρτο γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα ἀρ. 2 σὲ Ντὸ ἔλ., op. 18 — S. RACHMANINOFF

I. Moderato — Un poco più mosso
Più vivo — Allegro — Moderato
II. Adagio sostenuto
III. Allegro scherzando

Σολίστ : Jakob Gimpel

Ἡ μόδα τοῦ 1962 εἶναι VISONLANA

Visonlana

- Ειδικη επεξεργασια τριχας "VISON,, και μαλλινου νηματος
- Ὀνειρώδης συναντησις πολυτελειας και πρακτικής παραδοσεως
- Δημιουργημα φαντασιας τῶν μεγαλουργῶν τῆς Ιταλικῆς μοδας

Visonlana, τα πλεκτα που θ' αγαπησετε.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ **amazone** ΕΡΜΟΥ 48

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΤΕΧΝΗΣ & ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ
ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ

ΑΡΙΘ. 35. ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1961

Ἡ ἀδρὴ μορφὴ τοῦ ἀξέχαστου μαέστρου Δημήτρη Μητρόπουλου προβάλλει ἀνάμεσα στὰ ἔλατα τοῦ Μαίναλου μετὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια στὶς 15 τοῦ Ὀκτώβρη.

(Βλέπε σελ. 36)

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Π.Λ.

Ἀληθινὴ μυσταγωγία ὑπῆρξε ἡ τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς τοῦ ἀξέχαστου μεγάλου Ἕλληνα ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ποὺ στήθηκε στὸ Μαίναλο τὴν Κυριακὴ 15 Ὀκτωβρίου μὲ τὴ φροντίδα καὶ τὴ δαπάνη τῆς Ἑλληνικῆς Περιηγητικῆς Λέσχης. Ἡ Λέσχη, γιὰ νὰ τιμήση καλύτερα τὴ μνήμη τοῦ Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ ἱδρυτικὰ στελέχη της καὶ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συβουλίου, εἶχε μεταφέρει ἐπὶ τόπου ὀρχήστρα ἐγχόρδων —ἀπὸ παλιοὺς συνεργάτες τοῦ Μητρόπουλου εὐγενῶς προσφερθέντες— ἡ ὁποία ἔδωσε συναυλία.

Ἡ ὡραία αὐτὴ ἐκδήλωση ὀργανώθηκε ἀπὸ τὴν Περιηγητικὴ Λέσχη Ἀθηνῶν καὶ τὸ Τμῆμα Τριπόλεως, πῆραν δὲ μέρος πνευματικοὶ ἄνθρωποι, φιλόμουσοι, φυσιολάτρες, φίλοι τοῦ Μητρόπουλου, ἐκδρομεῖς καὶ δημοσιογράφοι, οἱ ὁποῖοι πῆγαν στὴ Βυτίνα κι ἀπὸ κεῖ στὴν τοποθεσία ποὺ θὰ στηνόταν ἡ προτομή.

Ἡ πολὺ σεμνὴ τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς χάλκινης προτομῆς τοῦ ἀρχιμουσικοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἔργο τοῦ καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν γλύπτου κ. Θανάση Ἀπάρτη, ἔγινε στὶς 11.30' τὸ πρωὶ τῆς 15ης Ὀκτωβρίου, μὲ ἐξαιρετικὸ καιρό, στὴ θέση «Καμίνια», κοντὰ στὸ 57ο χιλιόμετρο τοῦ δημοσίου δρόμου Βυτίνας—Ὀλυμπίας. Ἡ τοποθεσία ποὺ στήθηκε ἡ πρότομή εἶναι μαγευτική· μιὰ φυσικὴ πλατεῖα περιτριγυρισμένη ἀπὸ πανύψηλα μυρωδάτα ἔλατα.

Στὴν τελετὴ παραβρεθήκανε τὰ μέλη τοῦ Κεντρικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Λέσχης Ἀθηνῶν κ.κ. Ὀλύμπιος, Λομβάρδος, Διγενῆς, Μπαλάσης, ὁ πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. τοῦ Τμήματος Τριπόλεως, ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Π.Λ. κ. Θ. Χοϊδᾶς, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ε.Π.Λ. καὶ Πρόεδρος τοῦ Ε.Ο.Τ. κ. Ἰωάννης Κουτσογιάννης, οἱ ἔφοροι κ.κ. Γ. Νέμπαρης, Ἑλ. Γεωργιάδου, Εὐθ. Ἡλιάδης, ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ κ. Νομάρχου, ὁ Δήμαρχος Τριπόλεως κ. Σεχιώτης, ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος Βυτίνας κ. Β. Θεοφιλόπουλος, ὁ τέως βουλευτὴς κ. Θ. Μίχας, ὁ καθηγητὴς γλύπτης κ. Ἀθ. Ἀπάρτης, ὁ πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν κ. Α. Κυριακίδης, οἱ κ.κ. Μ. Παλλάντιος, Α. Νεζερίτης καὶ Θ. Καρυωτάκης, μουσικοσυνθέτες, ὁ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ συνορειβάτης τοῦ Μητρόπουλου κ. Γ. Σταμπολῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Μετὰ τὴν ἐπιμνημόσυνη δέηση, μίλησε ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Π.Λ. κ. Χοϊδᾶς, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς:

Στὶς μεγάλες μέρες τῆς Ἑλληνικῆς Περιηγητικῆς Λέσχης θὰ περιληφθῆ καὶ ἡ 15 Ὀκτωβρίου 1961.

Ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸ φίλο Γενικὸ Ἔφορο τῆς Ε.Π.Λ. κ. Παπαευστρατίου θ' ἀκούσετε μιὰν ἀδρὴ σκιαγραφία τοῦ ἀξέχαστου φίλου μας Δημήτρη Μητρόπουλου.

Ἡ Λέσχη μας αἰσθάνεται μεγάλη τιμὴ καὶ ὑπερηφάνεια διότι συνέλαβε τὴν ἰδέα νὰ στήση σ' αὐτὸ τὸ εἰδυλλιακὸ περιβάλλον προτομὴ τοῦ Μητρόπουλου. Αἰσθάνεται ὅμως καὶ χαρὰ μεγάλη διότι εἴχαμε τὴν τύχη νὰ πραγματοποιήσουμε τὴν ἰδέα αὐτὴ κατὰ τὸν πλέον λαμπρὸ τρόπο, χάρη στὸν ἐξαιρετικὸ καλλιτέχνη κ. Ἀπάρτη.

Στὴ φύση, καὶ εἰδικώτερα στὸ δάσος, βασίσθηκε ὁ σύνδεσμός μας μὲ τὸν Μητρόπουλο, τὸν μεγάλο αὐτὸν ἄνθρωπο, ποὺ τόσο πρόωρα ἔχασε ἡ ἀνθρωπότης.

Καὶ ὁ σύνδεσμός μας αὐτὸς ἦτανε σταθερὸς καὶ ἀναλλοίωτος, γιατὶ ἔκλεινε μέσα του μιὰν ἀνιδιοτελῆ λατρεία γιὰ ὅ,τι ὡραιότερο ὑπάρχει στὸν κόσμο.

Σ' αὐτὴ τὴν πανηγυρικὴ στιγμή, μέσα στὴν Ἑλληνικὴ φύση μὲ τὰ μάγια τῆς, ἂς συγκεντρώσουμε τὶς σκέψεις μας στὸ μεγάλο μας φίλο καὶ ἂς ξαναφέρουμε στὴ μνήμη μας ὅλα ὅσα εἰπώθηκαν καὶ γράφτηκαν γιὰ τὸ μεγαλοφυὲς του ἔργο, πρὸ παντὸς ὅμως ἂς ξαναζήσουμε τὰ συναισθήματα ποὺ μᾶς γεννοῦσε τὸ ἄκουσμα κάθε μουσικῆς, ποὺ μὲ τόσο συναρπαστικὸ τρόπο ἤξερε νὰ ζωντανεύη.

Κι ἂν χάθηκε γιὰ πάντα ὁ ἀγαπητός μας φίλος, ἡ προτομὴ αὐτὴ ποὺ σὲ λίγο θ' ἀποκαλύψουμε, θὰ βοηθήση νὰ διατηρηθῆ ζωηρὴ ἡ μνήμη γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο του, ὄχι μόνο σὲ μᾶς, ἀλλὰ καὶ στὶς μεταγενέστερες γενεές, ποὺ θὰ φρονιματίζωνται ἀπὸ τὴ μεγαλόπνοη καλλιτεχνικὴ προσωπικότητά του.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Λέσχης κ. Θ. Χοϊδᾶς τὴν ὥρα ποὺ ἐκφωνεῖ τὸ λόγο του, πρὶν ἀκόμα ἀποκαλύψη τὴν προτομὴ τοῦ τιμωμένου μαέστρου ← Δημήτρη Μητρόπουλου.

Ὁ Γενικὸς Ἔφορος τῆς Λέσχης κ. Δημ. Παπαευστρατίου τὴν ἡμέρα τῶν ἀποκαλυπτηρίων, μιλάει μὲ συγκίνηση γιὰ τὸν ἀξέχαστο μαέστρο καὶ φυσιολάτρη Δημήτρη Μητρόπουλο. →

Μετὰ ὁ κ. Χοϊδᾶς ἀποκάλυψε τὴν ὡραία προτομή, ποὺ χαρακτηρίζει θαυμάσια τὸν μεγάλο μουσικό, κάτω ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα ἐκείνων ποὺ παρευρίσκονταν.

Ἐν συνεχείᾳ μίλησε ὁ κ. Κωνσταντόπουλος ἀπὸ μέρους τῆς «Ὑπαιθρίου Ζωῆς», ὁ ὁποῖος συνεχώρη τὴν Περιηγητικὴ Λέσχη γιὰ τὴν πρωτοβουλία της καὶ ἀνέφερε ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴν ὀρειβατική

ζωὴ τοῦ μαέστρου, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐπισκέφτηκε τὴ σπηλιὰ τοῦ ζωγράφου Ἰθακησίου τὸ 1934 στὸν Ὄλυμπο.

Τελευταῖος μίλησε ὁ Γενικὸς Ἔφορος τῆς Ε.Π.Λ. κ. Δ. Παπαευστρατίου, ποὺ εἶπε τὰ παρακάτω:

Θὰ ἦταν εὐχαριστημένος ὁ Μαέστρος ἂν ἦταν σήμερα μαζί μας—Στ' ὄμορφο αὐτὸ τοπίο ἀντικρὺ στὰ γνώριμα ἔλατα τοῦ Μαινάλου, καλοὶ φίλοι μαζεύτηκαν γιὰ νὰ ξεκινήσουν ἕνα ἀκόμη χρήσιμο ἔργο στὴν Ἀρκαδία.

Θὰ τὸν ἐνοχλοῦσε ἀσφαλῶς ἡ προβολὴ καὶ ἡ τιμὴ ποὺ γίνεται στὸν ἴδιο, ἀλλ' αὐτὸ δὲ θὰ στεκόταν ἐμπόδιο στὴ χαρά του.

Ὅμως δὲν εἶναι σήμερα μαζί μας. Ὅσο κι ἂν ἡ σμίλη τοῦ καλλιτέχνη ἔχη δώσει τὰ γνώριμά μας χαρακτηριστικά, δὲν μπορεῖ ἄλλο νὰ κάνη, παρὰ νὰ μᾶς θυμίζη μόνο τὸ φίλο, τὸν ἄνθρωπο, τὸν καλλιτέχνη.

Μ' ὅλα αὐτά, δὲν εἶναι καθόλου ἀπόλυτη ἡ μοιραία νίκη τοῦ θανάτου στὴν περίπτωση τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Καὶ δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ὑστεροφημία ποὺ ἐξασφάλισε στὸ μεγάλο καλλιτέχνη ἡ ἐπιβολὴ στοὺς διεθνεῖς στίβους τῆς τέχνης καὶ οἱ πυκνὲς τάξεις τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν.

Ὁ Δημήτρης στάθηκε ἱκανός, μὲ τὸ νεανικὸ πνεῦμα του καὶ μὲ τὴ ζεστὴ καρδιά του, νὰ κυριαρχήση σὲ νοήματα καὶ σὲ κόσμους ποὺ ξεπερνοῦν τὰ πρόσκαιρα ὅρια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ ξεπέρασε καὶ τὸ φθαρτὸ τῆς ὕλης καὶ ταυτίσθηκε μὲ ἔννοιες ἀθάνατες. Καὶ γι' αὐτὸ σήμερα μοιάζει ὄχι σὰν νὰ ἔφυγε, ἀλλὰ μόνο σὰν νὰ λείπη σὲ μακρινὸ ταξίδι, ἐκεῖνος ποὺ ξέφυγε πολὺ ἀπὸ τὸ μέτριο, ὄχι μόνο στὸ μυαλό, ἀλλὰ καὶ στὴν καρδιὰ καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὴ δράση.

Γιὰ τὴ νίκη του αὐτὴ τὸν εὐγνωμονοῦμε.

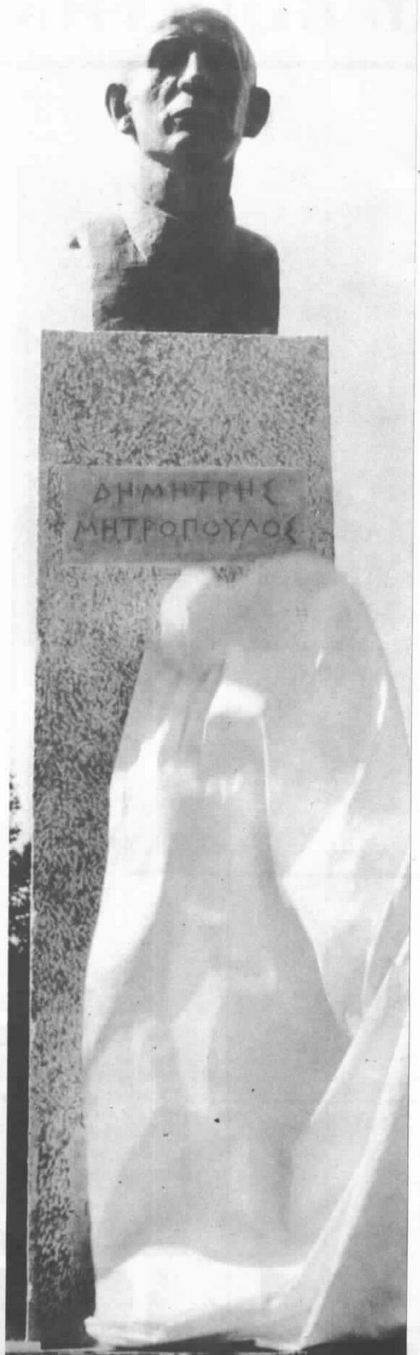

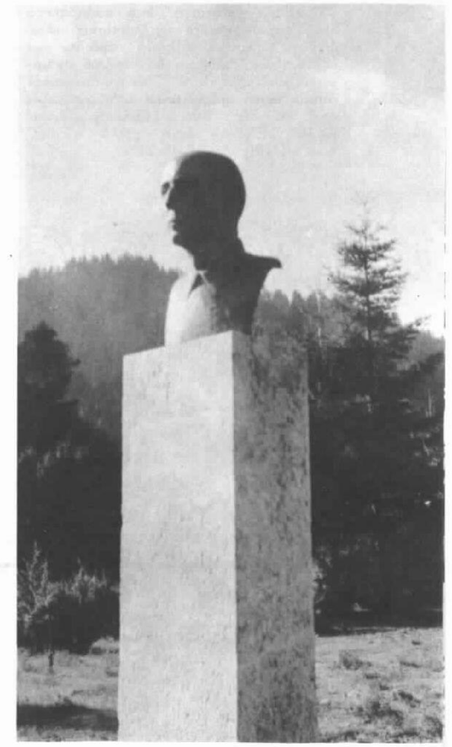

Ἡ προτομὴ τοῦ μαέστρου Δημήτρη Μητρόπουλου, ἀνάμεσα στὰ ἔλατα τοῦ Μαίναλου

Ἐν συνεχείᾳ κατατέθηκε στεφάνι ἀπὸ λουλούδια στὴ βάση τῆς προτομῆς ἀπὸ μέρους τῆς Κοινότητος Μαγουλιάνων. σ' ἔνδειξη τιμῆς γιὰ τὸ μεγάλο τέκνο τῆς Γορτυνίας. Ἡ βάση τῆς προτομῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἀπὸ μάρμαρο, ἔχει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφή: «Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἐκδήλωση ἀγάπης. Ἑλληνικὴ Περιηγητικὴ Λέσχη 1961».

Μετὰ τὶς ὁμιλίες, δόθηκε συναυλία ἀπὸ ὀρχήστρα μὲ 20 ἔγχορδα, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν παλιοὶ φίλοι τοῦ Μητρόπουλου, ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ μαέστρου κ. Βύρωνος Κολάση, μὲ ἔργα Μπάχ

Ἄκρον ἀριστερά. Ὁ κ. Κωνσταντόπουλος, τῆς «Ὑπαιθρίου Ζωῆς», ἐκφωνεῖ λόγον πρὸς τιμὴν τοῦ Δημ. Μητρόπουλου.

Ἀριστερά. Ὁ πρόεδρος τῆς Λέσχης κ. Θ. Χοϊδᾶς κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς προτομῆς τοῦ Δημ. Μητρόπουλου.

("Αρια), ἀπόσπασμα ἀπὸ κουαρτέττο τοῦ Τσαϊκόφσκυ καὶ τὶς ἐλεγειακὲς μελωδίες τοῦ Γκρήγκ «Πληγὴ καρδιᾶς» καὶ «Τελευταία Ἄνοιξη». Οἱ παλιοὶ συνεργάτες καὶ μαθητὲς τοῦ Μητρόπουλου οἱ ὁποῖοι εἶχαν πάρει μέρος στὴ συναυλία ἦταν οἱ ἑξῆς: Βύρων Κολάσης, Σύλβα Κούλα, Εἰρήνη Δρακοπούλου, Γουλ. Κοφίνο, Μιχάλης Γαβριηλίδης, Θ. Μῶρος, Κοσμᾶς Μπενετᾶτος, Α. Κυπραῖος, Ι. Βαβαγιάννης καὶ ἄλλοι μουσικοί.

Χαρακτηριστικὸ τῆς σεμνῆς αὐτῆς ἐκδήλωσης τῆς Ε.Π.Λ. καὶ τῆς συγκίνησης ποὺ προκάλεσε στοὺς παρευρισκομένους ἦταν τὰ δάκρυα ποὺ κύλησαν ἀπὸ τὰ μάτια πολλῶν φίλων τοῦ ἀξέχαστου μαέστρου καὶ φυσιολάτρη.

Ὁ Ρέπορτερ τῆς Ε.Π.Λ

Ἀκρον ἀριστερά.
Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Μαγουλιάνων, τὴν ὥρα ποὺ καταθέτει στέφανο στὸ βάθρο τῆς προτομῆς τοῦ Δημ. Μητρόπουλου.

Ἀριστερὰ ἄνω.
Ὁ γλύπτης Ἀπάρτης, ὁ μαέστρος Β. Κολάσης καὶ τ' ἄλλα μέλη τῆς ὀρχήστρας, ποὺ ἔλαβαν μέρος, τιμῆς ἕνεκεν, στ' ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ μαέστρου Μητρόπουλου.

Ἄνω καὶ ἀριστερά.
Ὁ μαέστρος Β. Κολάσης τὴν ὥρα ποὺ διευθύνει τὴν ὀρχήστρα ἐγχόρδων στὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Μητρόπουλον.

'Ο δημιουργὸς
κ. Θαν. 'Απάρτης
μπροστὰ στὴν προτο-
μὴ τοῦ Μητρόπουλου.
Δίπλα του ὁ Γεν. Γραμ-
ματεὺς τῆς Λέσχης καὶ
Πρόεδρος τοῦ Ε.Ο.Τ.
κ. 'Ιωάννης Κουτσογιάννης.

Γενικὴ ἄποψη,
μὲ δεσπόζουσα μορφὴ
τὴν προτομὴ
τοῦ Μητρόπουλου.

PERIGITIKI

A MONTHLY REVIEW OF THE HELLENIC TOURING CLUB
COVERING TRAVEL, ART AND INFORMATION

ΕΚΤΥΠ. Κ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

From NOV 26 1961
TIMES
New York, N. Y.

GETTING THEM HERE

Contest Brings Pianists From 19 Countries

By RAYMOND ERICSON

NEW YORK will be noisier by some forty-nine pianists next Friday. They will be gatherin here for the first Dimitri Mitropoulos International Musi Competition. A few of the con testants reside in this city, bu most of them will arrive b plane, automobile, ship and train from other parts of th country and from such distan places as Korea, Argentina Greece, India and South Africa

This is the first America competition for musical pe formers that has drawn a si able group of overseas cand dates. Americans have trotte off to Europe, the Middle Ea and Latin America in consider able numbers to pit their skil and talents against other pia ists, violinists, 'cellists, singer or what have you. But it ha been almost impossible unt now to lure foreigners to th country for a similar purpos

The situation has finally bee reversed by the Women's D vision of the Federation of Jew ish Philanthropies of New Yor which organized the Mitropoul competition to honor the lat great conductor. It took thr months of planning and nin more to carry out the plans t achieve their results.

No Official Support

Most foreign contests are go vernment-run or sponsore American contests, private organized, can hope at best on for the approval and good wisl es of the President and th State Department, with son actual help from the Unite States Information Agency i distributing announcement bro chures abroad.

The good women working o the contest cornered foreign cu tural attaches in their emba sies and legations in this cou try. They got in touch wi Governments all over the worl They promised to take care o the contestants' expenses an well-being once they had ar rived in New York. Throug such efforts they corraled twen ty-seven contestants from sev -enteen nations other than the United States. (The twenty-two American contestants were chosen by a group of judges who auditioned applicants in six major cities.)

In the final tally of foreign entrants, Argentina is being represented by four contestants. There will be two each from Nationalist China, West Germany, Israel, Korea, the Philippines and South Africa. One contestant will come from each of the following: Belgium, Canada, France, Greece, India, Iran, Jamaica in the West Indies, Mexico, Italy and the Netherlands.

Yugoslavia, alone among Communist countries, is sending a pianist. The Soviet Union said it would have liked a full year to prepare for the event and has expressed interest in the next Mitropoulos competition, set for 1962, in a category to be decided upon shortly. Some countries felt they had no acceptable candidate to enter. They promised to send an observer instead, to report back and make recommendations for future contests.

Having got thus far, the contest committee encountered a slight problem of logistics. All incoming contestants will be met personally and taken to the private homes where they are to stay. Practice facilities, not always available in the homes of the hosts, must be provided. Escorting around town has to be arranged.

All contestants will be kept here until the end of the contest, three weeks from today, and those eliminated in the first round will be entertained in various ways as a gesture of international goodwill. In this respect, many organizations are cooperating by contributing tickets, services, auditorium facilities, and so on.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»
Κυριακή 18 Φεβρουαρίου 1962

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΛΩΡΕΝΣ ΟΛΙΒΙΕΡ ΘΑ ΜΕΤΑΦΕΡΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΘΟΝΗΝ

Ἐγνώσθη ὅτι ἡ ἀγγλική ἑταιρεία «Γιουνάϊτεντ Ἄρτιστς» συζητεῖ τίς πιθανότητες συμπαραγωγῆς μέ ἑλληνικήν κινηματογραφικήν ἑταιρείαν ἐγχρώμου σινεμασκοπικῆς ταινίας μέ θέμα τήν ζωήν καί τό ἔργον τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Πιθανός πρωταγωνιστής τῆς ταινίας θά εἶναι ὁ Λώρενς Ὀλίβιερ, ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς δέ θά συνεργασθοῦν γνωστός συγγραφεύς καί πολλοί τεχνικοί σύμβουλοι, τόσον διά τήν συγγραφήν τοῦ σεναρίου, ὅσαν καί διά τήν κινηματογράφησίν του. Ἡ ταινία θά περιλαμβάνη ἐπίσης κινηματογράφησιν ἐκτελέσεων συμφωνικῶν ἔργων, ἀπό ἐκεῖνα πού διηύθυνε ὁ μεγάλος Ἕλλην μαέστρος.

NEWSWEEK
JAN 1 1962

Gus Played to Win

Irwin Van Cliburn who made classical piano an ex-officio factor in international relations. Since his triumph in a Russian competition in April of 1958, such musical play-offs have become news to note, even for the tone-deaf. In past weeks in New York, the U.S. has officially played host to the worldwide keyboard set for the first time. Thirty-two pianists from fourteen countries were out to win the Dimitri Mitropoulos International Music Competition (named for the New York Philharmonic's late conductor), but the home team carried the day. Three of the four finalists in the fading old Metropolitan Opera House last week were Americans, and the $5,000 first prize went to a deserving New York boy.

For 27-year-old Agustin Anievas, already a finger-hardened veteran of three international and three domestic competitions, the victory (after a brilliant romp through Rachmaninoff's showy "Rhapsody on a Theme by Paganini") came as the result of an allied effort. A piano student since he was 3, Anievas was far from dedicated to his art until 1957, when pretty, brown-haired Carol Kreisberg became his wife and Adele Marcus of the Juilliard School became his teacher. "Between them," said boyish Gus Anievas last week, "they made me toe the line. Before, I'd always had the feeling that if I ever really wanted to be a concert pianist, all I had to do was just snap my fingers. I found out it wasn't that easy."

Earlier this year, Anievas played 51 South American concerts in less than four months, under State Department sponsorship. "After my tour," he said, "I couldn't wait to start practicing for this competition. I practiced six to eight hours a day. Before, I always had the impression that four hours was enough." The prize won, Anievas will invest the money, embark next year on a European concert tour, and give up competitions for good. "You quit when you're ahead," he explained. "After you've won a major international competition, you're strictly on your own."

From
WORLD-TELEGRAM & SUN
New York, N. Y.

Gina Bachauer Performs Prokofieff's 3rd Concerto

A change of Philharmonic program Saturday night in Carnegie Hall brought Gina Bachauer into the picture with a vigorous and resounding preformance of Prokofieff's Third Piano Concerto.

Ample technic and similar quotas of tone and temperament went into the reading of a keyboard classic by a master composer who, like Rachmaninoff, was also a master pianist.

Something else may have gone into the reading—a personal tribute to a fellow-Athenian, Dimitri Mitropoulos. It was the combined playing and conducting of this "lucky Prokofieff third" in Berlin in 1930 that launched her lamented compatriot on his spectacular career.

Other music, by Verdi-Straus and Samuel Barber, completed the program conducted by Thomas Schippers.

L. B.

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» Κυριακή 18 Φεβρουαρίου 1962

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΩΝΗΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ»

Ἡ «Φωνή τῆς Ἀμερικῆς» θά μεταδώση τόν τελικόν διεθνῆ διαγωνισμόν εἰς μνήμην Δημήτρη Μητρόπουλου, τήν Κυριακήν, 18ην Μαρτίου, εἰς τό ταικτικόν πρόγραμμά της «Μουσική Ζωή εἰς τάς Ἡνωμένας Πολιτείας».

Ὁ ἐν λόγω διαγωνισμός προεκηρύχθη τό παρελθόν ἔτος, ὑπό τοῦ Γυναικείου Τμήματος τῆς Ὁμοσπονδίας Ἑβραϊκῶν Φιλανθρωπικῶν Σωματείων τῆς Νέας Ὑόρκης, εἰς μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Εἰς αὐτόν ἐλαβον μέρος πιανίσται ἡλικίας 18 ἕως 30 ἐτῶν, ἀπό 17 χώρας, οἱ ὁποῖοι ἐπελέγησαν ὑπό τῶν κυβερνήσεων τῶν χωρῶν των καί τῶν Μορφωτικῶν Ἀκολούθων τῶν Πρεσβειῶν των εἰς Οὐάσιγκτον.

Τό ἐν λόγω πρόγραμμα θά μεταδοθῆ εἰς τάς 9.15 μ.μ., εἰς τά 25, 31, 41 καί 49 μέτρα.

ASHEVILLE CITIZEN
Asheville, N. C.
JAN 31962
DATE

Pennario Will Present Concert Here Saturday

Leonard Pennario, outstanding concert pianist, will be presented by the Asheville Community Concert Association at 8 p. m. Saturday in City Auditorium.

Pennario, labeled "The People's Choice" by the Cincinnati Post sometime ago, is making his twelfth transcontinental tour.

He is a black-haired, brown-eyed six-footer whose modest manner belies his fame and reputation. When not engaged in expanding his already phenomenal repertory or trying to improve his brilliant technique, he likes to write music as an antidote to playing it. He has published many pieces for piano.

He is a bachelor, makes his home in Los Angeles. His most treasured possessions are three autographed pictures on his piano at home. They are Arturo Toscanini, President Eisenhower, for whom Pennario played a command performance in the White House, and Artur Rubinstein, inscribed "To Leonard Pennario, with great admiration for his playing. America can well be proud of him."

Another musician's quotation is this by Dimitri Mitropoulos: "Collaboration with this young musician has been one of the happiest experiences of my life. I say musician because, although he possesses the technique necessary to virtuosity, he possesses what is more important—a soul."

From NOV 21 1961
HERALD TRIBUNE
New York, N. Y.

51 Pianists In Competition

Fifty-one pianists of ages ranging up to thirty and representing eighteen countries will take part in the first Dimitri Mitropoulos international music competition which will open here Dec. 1 under the auspices of the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthrophies of New York. Those chosen in preliminary and semi-final auditions will compete for prizes amounting to $10,500 in finals set for Sunday night, Dec. 17, at the Metropolitan Opera House, with the New York Philharmonic as the accompanying orchestra.

In addition to invited guests of musical, social and political distinction, admission to the finals and other audition sessions will be open to contributors to the Women's Division's campaign for the Federation's 1961-'62 maintenance fund, which includes eight simultaneous fund-raising luncheons to be held today at the Astor and Plaza Hotels. The competition is held as a tribute to the memory of Dimitri Mitropoulos, the noted Greek conductor who died on Nov. 2, 1960.

Public Sessions

All parts of the contest will be open to the public on application to the sponsors. Preliminary hearings will be held Tuesday through Friday, Dec. 5 to 8, in Carnegie Recital Hall. Each contestant will have thirty minutes of playing time. Sixteen semi-finalists will be chosen to play again in the same hall (or Kaufmann Auditorium of the Ninety-second Street Young Men's and Young Women's Hebrew Association if the demand for seats is great enough). Appearing Monday through Wednesday, Dec. 11 to 13, they will perform for an hour each.

The four finalists will compete on two occasions. On Thursday night, Dec. 14, they will appear in Hunter College Assembly Hall, each playing for half an hour. On Sunday night, Dec. 17, the four will appear as soloists with the New York Philharmonic in the Metropolitan Opera House.

At the end of that concert the international jury will announce the winners. First prize will be $5,000; second, $3,000; third, $1,500; fourth, $1,000. Additional awards, in the way of orchestral appearances and concert tours, are being studied.

From JAN 18 1962
WEST SIDE NEWS
New York, N. Y.

Thomas Schippers Will Conduct Philharmonic Concert Next Week

Thomas Schippers will conduct music by Verdi, Shostakovich, Richard Strauss, and Samuel Barber at the Thursday, Friday and Sunday (Jan. 25-26-28) concerts of the New York Philharmonic next week. At the Saturday concert (Jan. 27) Gina Bachauer, pianist, will be the soloist.

These performances will take place during the second of Mr. Schipper's four week engagement as guest conductor of the Orchestra.

The Thursday - Friday - Sunday programs will include Verdi's Overture to "La forza del destino," Shostakovich's Symphony No. 1, Strauss's Death and Transfiguration, and Barber's Medea's Meditation and Dance of Vengeance.

At the Saturday concerts the Shostakovich work will be replaced by Prokofiev's Piano Concerto No. 3, with Miss Bachauer as soloist.

Barber's music inspired by the legend of Medea has been among his most popular. It was written first as a ballet for Martha Graham and performed in New York in May 1946 under the title "Cave of the Heart." The following year a seven - movement suite was made from the ballet music. In 1955 Medea's Meditation and Dance of Vengeance was rescored for large orchestra and is based on material from the ballet which is directly related to the principal character.

Born in Athens, Gina Bachauer has performed often with the Philharmonic in the past, her first appearance being on November 6, 1951 when she was soloist in the Rachmaninoff Piano Concerto No. 3, under the direction of Mitropoulos. Her most recent was two years ago when she played the Bliss Piano Concerto, also under the direction of Mitropoulos.

From JAN 6 1962
TIMES
New York, N. Y.

ORCHESTRA IS FORMED

Elderly Musicians to Present First Concert on Feb. 18

A new symphony orchestra has been formed in New York and will make its debut in Carnegie Hall next month. Known as the Senior Musicians Symphony, the orchestra is made up of seventy-five retired or about-to-retire members of other orchestras in the area, participating without pay.

The orchestra was formed by the Musicians Aid Society, and its musical director is Mishel Piastro, conductor and former concertmaster of the N. B. C. Symphony Orchestra.

It will first appear on Feb. 18 in Verdi's Requiem at the Dimitri Mitropoulos Memorial Concert in Carnegie Hall, with the chorus of the Schola Cantorum. The conductor for this concert will be announced at a later date. The orchestra will generally use guest conductors.

JAN - - 1962
MUSICAL COURIER

Anievas Wins Mitropoulos Contest

NEW YORK—The first Dimitri Mitropoulous Competition, one of the largest international contests ever held in the United States, closed with a final concert in which four finalists played concertos with the New York Philharmonic under Theodore Bloomfield at the Metropolitan Opera House on December 17.

Agustin Anievas, 27, of New York was judged the winner for his performance of Rachmaninoff's *Rhapsody on a Theme of Paganini*. His prize included a gold medal and a cash award of $5,000. Second prize, won by Marta Parienta, 25, of Argentina, was a silver medal and $3,000. Susan Starr, 19, of Philadelphia won the third prize, consisting of a bronze medal and $1,500. Ralph Votapek, 22, of Milwaukee was third runner-up.

Adlai Stevenson, as representative of the United Nations, made the keynote speech in the opera house, which was crowded and decorated in gala manner.

NEWS-FREE PRESS
Chattanooga, Tenn.
JAN 24 1962

Guest Conductor . . .

Symphony Program Draws Big, Appreciative Audience

By R. E. COOPER

A large audience enjoyed a fine program by the Chattanooga Symphony orchestra last night at City High School auditorium. Joseph Wincenc, until recently associated with the Buffalo Philharmonic, was guest conductor and Julius Hegyi, regular conductor of the local orchestra, was violin soloist in Lalo's Symphonie Espagnole, the sparkling highlight of the concert.

Mr. Hegyi is a violinist of impressive abilities and his performance of this showy piece of music was interesting and artistic.

The first half of the program included Weber's Overture to Oberon, the Lalo work, and A Delphic Serenade, an interesting symphonic poem by Warren Benson, a young American who composed the work after a two-year period spent in Greece on a Fulbright teaching grant. In it, he attempted "to capture the natural beauty and historic flavor of ancient Delphi," according to the program notes. He at any rate succeeded in creating a very effective orchestral mood and shows an encouraging respect for melodic structure and sound orchestration.

The second part of the concert consisted of Dvorak's Symphony No. 4 in G Major, a beautiful work and perhaps the composer's best. Mr. Wincenc's reading was intimate and moving, although his tempo of the magnificent third movement was a shade faster and more lilting than the traditional approach. This interpretation is fresh and adds an element of charm that is ordinarily missing. On the other hand, the more familiar approach, slightly slower and more deliberate, has a more profound effect and moves with a majestic pace, suggestive of Brahms' elegant romantic style.

Whatever your preference, Mr. Wincenc is a fine, authoritative conductor. His style is interesting and shows traces of what may be an influence of the late Dimitri Mitropoulos, although with less flamboyance. Obviously, he was in total command of the orchestra, which played in top form throughout the concert.

Mr. Wincenc was here on an exchange plan instituted by the American Symphony Orchestra League.

MUSIK

PROF. ERICH GRAF / MITGLIED DER WIENER PHILHARMONIKER

DIMITRI MITROPOULOS

Mehr und mehr scheint es, daß der junge Mensch von heute für seinen Standard lebt. Die tausend Dinge, die erfunden sind, das Leben leicht und angenehm und frei für Besseres zu machen, werden vom Diener zum Herrn, indem sie allmählich und unmerklich das ganze Denken und Planen auf sich ziehen und Körper und Geist, dadurch daß sie ihm die Arbeit abnehmen, schwächen und von sich abhängig machen. Man fragt nicht mehr, ob das Leben eines Menschen auch andere, sogenannte innere Werte hat, und meint, Leben und Arbeit habe keinen anderen Sinn als Geld zu machen, um seine Existenz zu sichern, leicht und angenehm zu leben und — nicht zuletzt — um jenes äußere Ansehen zu gewinnen, das man braucht, um Geltung und persönlichen Erfolg zu haben.

*

Als Béla Bartók in Berlin weilte und seinen „Wunderbaren Mandarin", den er eben vollendet hatte, hören wollte, suchte er einen Pianisten, der imstande wäre, den vierhändigen Klaviersatz mit ihm zu spielen. Es wurde ihm ein Schüler Busonis empfohlen, der bereits an der Oper als Korrepetitor tätig war. Ein magerer, armseliger junger Grieche betrat zur abgemachten Stunde schüchtern lächelnd den Raum, begrüßte freundlich die Anwesenden und setzte sich alsbald mit Bartók ans Klavier. Ohne alle Mühe spielte er die ihm völlig neuartige Musik trotz ihrer eminenten Schwierigkeit vom Blatt und erregte dadurch das Staunen der Zuhörer, zu denen sich Bartók halb umwandte mit den Worten: „Der wird richtig!" — Aus dem bescheidenen Musikstudentlein ist Dimitri Mitropoulos geworden.

Da sein Name von New York zu uns herüberklang, war er bereits von jenem besonderen Glanz umgeben, der die Namen der allergrößten Dirigenten umstrahlt. Die erste künstlerische Begegnung mit Mitropoulos bestätigte diesen außerordentlichen Ruf. Man fühlte sich tief beeindruckt von der ungeheuren Dynamik seiner Bewegungen und seiner Interpretation. Von seiner Persönlichkeit ging die überlegene Ruhe und Sicherheit des Weltmannes aus, wie die Ausstrahlung innerer Freiheit und Unabhängigkeit. Seine Äußerungen waren getragen von einem Ton natürlicher Freundlichkeit und Aufrichtigkeit, und im Gespräch spürte man immer wieder nicht etwa den Abstand des Großen, sondern liebenswürdiges Entgegenkommen eines Freundes.

*

In welchem Gegensatz aber stand der Lebensstil dieses Mannes zu der Vorstellung, die man vom Leben und Standard eines in aller Welt gefeierten Dirigenten hat, der Spitzengagen bezieht und bei dem man, seiner gesellschaftlichen Stellung gemäß, ein Leben in Luxus voraussetzt! Als Chef der New Yorker Philharmoniker, auf dem Höhepunkt seiner Karriere angelangt, lebte Mitropoulos in einem drittklassigen Hotel nächst der Philharmonie, gleich einigen Mitgliedern seines Orchesters. Sein Appartement im zwölften Stockwerk bestand aus drei Räumen. In der Mitte des Arbeitsraumes befand sich ein bequemer Fauteuil, und in Abstand davor ein Notenpult mit der eben studierten Partitur und einem Taktstock. Eine Stehlampe mit einer starken Birne sorgte, zusammen mit der Lampe in einem photographischen Beleuchtungsgestell auf dem nahestehenden Tisch, für ausgiebige Beleuchtung. Unter den vielen Dingen, die verstreut diesen Tisch bedeckten, stand griffbereit eine große Schachtel Zigaretten. Ein Flügel war dem Maestro von der Firma Steinway auf Lebzeiten zur Verfügung gestellt worden. An den Wänden hingen Photographien von griechischen Landschaften, die Mitropoulos von seinen Landsleuten zugeschickt worden waren, ferner Reproduktionen von alten Bildern des heiligen Franz von Assisi und ein Kruzifix. Es gab keinen Fernsehapparat, kein Radio, kein Magnetophon, keinen Plattenspieler. Der zweite Raum war ein einfaches Schlafzimmer, und der dritte diente der Aufbewahrung unzähliger Noten und Partituren, die durch Zusendungen der Neuerscheinungen von Verlagen aller Welt an Zahl stets noch mehr und mehr wuchsen. Als man einmal Mitropoulos fragte, warum er sich denn nicht ein eigenes komfortables Heim einrichte, antwortete er: „Ich habe von Jugend auf keinen Sinn für Besitz gehabt. Nicht aus irgendeiner Philosophie, aber ich mag keinen Besitz. So kann ich, wenn ich woanders hin will, ohne Umstände fort." — Die Hinterlassenschaft wies außer den Noten und ein paar Büchern nur einen Teil des Mobiliars als Eigentum des Maestro auf. Das unbedeutende Barvermögen reichte gerade bequem zur Begleichung der durch Krankheit und Tod aufgelaufenen Rechnungen für ärztliche Behandlung, Steuern und ähnliches.

Wie wenig Mitropoulos den Wert des Besitzes und Geldes schätzte, geht etwa auch daraus hervor, daß seine Sekretärin das Kuvert mit dem Honorar, das ihm in der Oper während der Pause der Vorstellung überbracht wurde, vorsorglich selbst in Empfang nahm, weil es geschehen konnte, daß der Maestro ohne zu zögern in die Tasche griff und das Kuvert unbesehen herschenkte, wenn ihm beim Verlassen der Oper gerade jemand begegnete, der ihm seine Not klagte. Für seine eigene Person hat Mitropoulos sehr wenig Geld gebraucht — gerade nur soviel, als er zur Bestreitung der notwendigsten Lebensbedürfnisse benötigte. Man kannte ihn nicht anders als in einem stets adretten blauen Anzug mit schwarzer Krawatte und festen Schuhen. „Wenn man alt ist, soll man nicht auffallen." Und auch die Probenkleidung bestand, solange man sich erinnern mag, aus einer bestimmten Art Pullover mit weißem übergelegtem Hemdkragen. Bei der Anschaffung des Notwendigen allerdings war er großzügig. Er wählte das Gediegenste und kaufte gegebenenfalls von derselben Sache große Mengen. So ließ er sich den blauen Anzug bei einem der bekanntesten Schneider sechsfach anfertigen, um sich für den nächsten Bedarf das Probieren zu ersparen.

Gewiß war Mitropoulos kein Asket. Er hat zum Beispiel gerne gut gegessen, und wenn er trotz seiner Vorliebe für die Küche von Sacher nicht dort speiste, so war es deshalb, weil er das Aufsehen mied, das sein Erscheinen in der Halle verursachte. Und das Rauchen war eine Leidenschaft, die er selbst dann nicht aufgab, als er dadurch seine sehr angegriffene Gesundheit aufs äußerste gefährdete. „Ich habe mir so vieles in meinem Leben versagt ..."

*

So wie Mitropoulos sich durch Besitz nicht binden lassen wollte, war er auch bestrebt, sich von menschlichen Bindungen freizuhalten. Er brauchte den ganzen Tag — oft bis spät in die Nacht — für seine Arbeit, und es lag ihm daher besonders viel daran, allein und ungestört zu bleiben. Der bloße Gedanke, auf jemanden Rücksicht nehmen zu müssen, machte ihn unruhig. So kam es, daß Mitropoulos trotz seiner liebenswürdigen und gewinnenden Art zeitlebens niemanden ihm wirklich Nahestehenden hatte.

Einladungen, besonders zu offiziellen Empfängen, folgte er nur, um den Gastgeber nicht zu kränken. Nach Möglichkeit wich er ihnen aus. Einem Souper, in dem er gesellschaftlicher Mittelpunkt sein sollte, zog er ein bescheidenes kleines Gasthaus vor, sofern die Küche gut war. „Ich bin ein einfacher Mann — zwar ein Weltmann, aber eben ein einfacher Mann." Eine Ausnahme bildeten nur die Musiker, besonders die seines Orchesters in New York, dessen Chef er zehn Jahre lang war. Sie betrachtete er als seine Familie, und in der Arbeit mit dem Orchester vollzog sich gleichsam sein Familienleben. Und wenn es sich um einen Orchestermusiker handelte, hatte er auch Zeit, zu einer Hochzeit oder zu einem Begräbnis zu erscheinen.

*

Ein besonderer Wesenszug Mitropoulos' war seine grenzenlose Hilfsbereitschaft. Griechische Studenten ließ er auf seine Kosten studieren. Orchestermitgliedern schenkte er gute Instrumente. Als ihm einmal ein Taxiunternehmer seiner Heimat schrieb, er habe im Krieg trotz größten Benzinmangels des Maestro Mutter geführt — nun sei sein Wagen alt und er bräuchte einen neuen, da schickte ihm Mitropoulos 2000 Dollar. Auf Bedenken, die geraume Zeit nachher die Sekretärin des Maestro äußerte, es sei doch merkwürdig, daß der Mann nie mehr von sich habe hören lassen, erwiderte Mitropoulos bloß: „Man hilft nicht, um Dank zu bekommen." So ist es keine Legende, daß der Maestro sein beträchtliches Einkommen zur Gänze verschenkt hat. Das war der Luxus, den Mitropoulos sich leistete.

*

Aus welcher Wurzel diese Hilfsbereitschaft entsprang, darüber gaben die Bilder des Franz von Assisi an den Wänden seines Arbeitszimmers Aufschluß sowie in seiner Bibliothek die Bücher über das Leben Christi und eben auch über Franziskus, von dessen Wirken Mitropoulos besonders beeindruckt war. Es ist bekannt, daß Mitropoulos aus einer Familie griechisch-orthodoxer Geistlicher stammte. Sein Vater war zwar ein kleiner Kaufmann, aber sein Großvater und drei seiner Onkel gehörten dem geistlichen Stand an. Diese Onkel waren es auch, die dem jungen Studenten, der in den bescheidensten Verhältnissen aufwuchs, in eines der Klöster auf dem Berg Athos brachten, um ihn für ihren Stand zu gewinnen. Aber zwei Umstände veranlaßten Mitropoulos, sich gegen den Wunsch seiner Onkel zu entscheiden: seine Begeisterung für die Musik und — die Unsauberkeit des dortigen Klosterlebens.

Mitropoulos hat sich aber zeit seines Lebens eine tiefe und echte Religiosität bewahrt. Seinen großen Vorbildern war er treu geblieben, auch als er einer der berühmtesten Dirigenten geworden war. Als ein Mann, dem jeder Luxus offenstand und dessen Anwesenheit sich die große Gesellschaft zur Ehre machte, lebte er ein geradezu mönchisch anspruchsloses Leben, das einem Ziel folgte: den Mitmenschen zu helfen und Großes und Gutes zu tun, als Künstler und als Mensch. Manches wurde mißdeutet, was Mitropoulos tat oder sagte, ohne sich dabei bewußt zu werden, daß er von Leuten, die ihn und seine besondere Eigenart nicht kannten, mißverstanden werden könnte. Es mochte vielleicht wie billige Reklame für seine Person aussehen, wo er in Wirklichkeit durch den Einsatz seiner Popularität und durch sein Beispiel der Idee des Guten dienen wollte. So etwa, als er sich im Krieg dem Roten Kreuz bei der Einrichtung von Blutbänken zur Verfügung stellte, um durch seine Mithilfe das Interesse für die gute Sache zu erwecken.

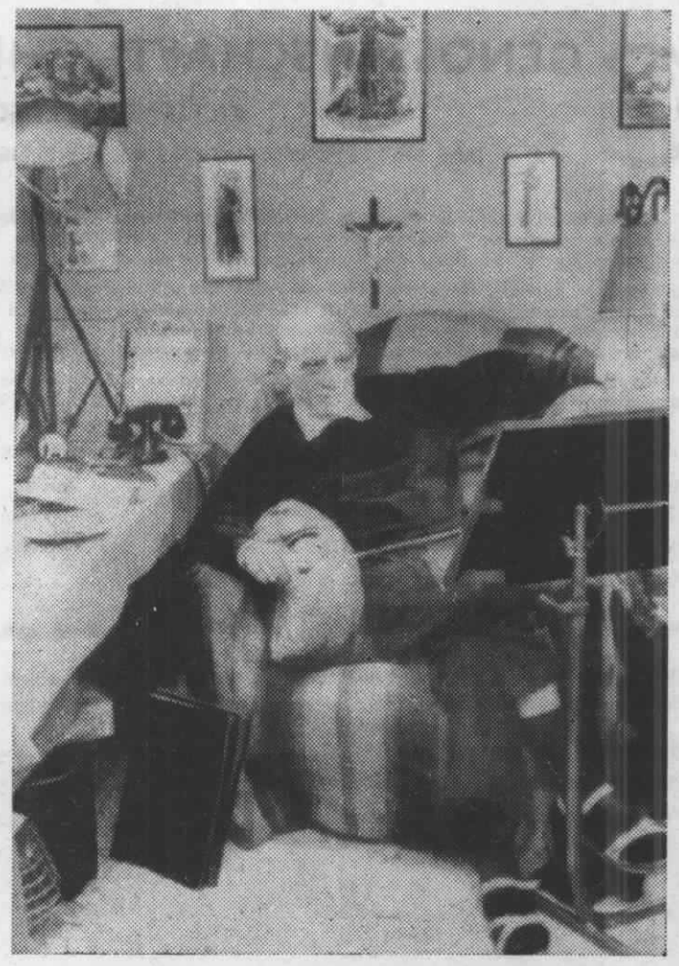

Dimitri Mitropoulos in seinem Hotel-Appartement in New York

*

Zu seinem Glauben, den auch die Auseinandersetzung mit Nietzsche und Sartre nicht erschüttern konnte, bekannte sich Mitropoulos in unbefangener Offenheit. Als einmal geäußert wurde, man könne doch so vieles, was die Religion behauptet, nicht glauben, da es einfach der Vernunft widerspreche, erwiderte er: „Man kann natürlich vieles bezweifeln, aber ich glaube daran, weil ich daran glauben will."

Musik und Religion lagen bei Mitropoulos nahe beieinander. Dies offenbarte sich einmal besonders schön in einer stimmungsvollen Probe an einem Sonntagvormittag in Salzburg. Es wurde ein Klavierkonzert von Mozart probiert. Bei einer Stelle hielt Mitropoulos plötzlich inne, sah einen Moment ins Orchester und sagte: „Es gibt Menschen, die behaupten, es gibt keinen Gott. Das hier — das Genie Mozart — ist der Beweis, daß es Gott gibt."

Manchmal, wenn der Maestro bei einer Aufführung das Podium betrat, konnte man ihn, bevor er begann, einen Moment stillstehen sehen mit geschlossenen Augen und ineinandergelegten Händen, wie bei einem kurzen Gebet. In seinem letzten Salzburger Sommer hatte er Mahlers „Symphonie der Tausend" zu dirigieren. Kaum oder, besser gesagt, gar nicht genesen von

Im Gespräch mit den Lok-Führern vor Antritt einer seiner Konzertreisen durch die USA

seiner letzten schweren Erkrankung, war er in einer der Proben, die unter einem schlechten Stern stand, zusammengebrochen. Man befürchtete das Schlimmste. Bei der Generalprobe jedoch betrat er ruhig und mit zuversichtlichem Lächeln das Podium und sagte angesichts der vor ihm versammelten Masse der Mitwirkenden: „Jetzt machen wir ein Gebet, daß es morgen gut geht."

*

Daß Mitropoulos die Arbeit nicht als Mittel betrachtete, Reichtümer zu erwerben oder Erfolg für seine Person zu gewinnen, erklärt sich aus all dem bisher Erzählten. Es bestätigt sich aber auch darin, daß Mitropoulos einen großen Teil seiner Zeit der undankbarsten Aufgabe eines Dirigenten widmete, nämlich der Aufführung unbekannter und noch nicht arrivierter zeitgenössischer Komponisten. „Ich bin nicht auf Erfolg bedacht. Es macht mir Freude, einen jungen Komponisten aufzuführen und dann sein strahlendes Gesicht zu sehen." Und für das Studium eben eines solchen Werkes konnte er — vielleicht für eine einzige Aufführung — die volle Arbeitszeit von zwei Monaten verwenden, um es genauso gründlich — mit allen Studierzahlen — auswendig zu lernen, wie die bekanntesten Werke, die von allen Dirigenten dirigiert werden und den strengsten Maßstab verlangen. „Ich habe die Aufgabe übernommen und muß sie ausführen wie jede andere."

Jeder Künstler nimmt Angebote der Schallplattenfirmen, Aufnahmen zu machen, gerne an. Sie sind gut bezahlt und tragen den Namen in alle Welt. Von Mitropoulos gibt es nur ganz wenige Platten. Er sagte, er habe dazu keine Zeit.

Natürlich erwartete sich der Maestro von seinen „Mitarbeitern" im Orchester und auf der Bühne den gleichen Einsatz. Und wenn er einmal Mangel an Aufmerksamkeit oder gar vielleicht inneren Widerstand gegen seine Auffassung zu spüren meinte, da wurde er nicht böse, aber mit verzweifeltem Ausdruck rechtfertigte er sich: „Das ist meine Auffassung. Ich sage nicht, daß sie richtig ist oder besser als eine andere, aber es ist meine Auffassung, und ich bin davon überzeugt, weil ich darüber nachgedacht habe. Vielleicht habe ich nicht recht. Aber das ist mein Gewand. Und ich muß für meine Auffassung einstehen."

„Freizeit" kannte Mitropoulos keine — vielleicht fügte es sich einmal, daß er ins Kino ging, um sich einen „Westerner" oder einen Kriminalfilm anzusehen. Wenn er aber einmal aus irgendeinem Grund keine Möglichkeit hatte, zu arbeiten, dann wußte er nicht, was er mit seiner Zeit beginnen sollte. Als ihn seine schwere Krankheit zu längerem Spitalsaufenthalt zwang und er fürchten mußte, die Ärzte würden ihm vielleicht in Anbetracht seines Zustandes nicht mehr gestatten, zu dirigieren, war er zutiefst deprimiert. Aus dem Spital entlassen, wich er ihnen aus und auch den Menschen, die ihn bereden könnten, sich zu schonen und auf seine Arbeit zu verzichten. Wie einst der musikbegeisterte Jüngling auf dem Berg Athos sah sich nun der vom Tod gezeichnete Maestro abermals vor eine Alternative gestellt, diesmal die ernsteste, nämlich sein Leben zu erhalten oder — zu dirigieren. Er entschied sich wiederum für die Musik — und starb denn auch, wie er es sich gewünscht hatte: auf dem Podium — mitten in seiner Arbeit.

So rundet sich das Bild eines Menschen, der von dem Wunsch erfüllt war, Gutes und Großes zu tun, und diese Aufgabe vor sein Leben gestellt hat. War es dies, was man aus der ungeheuren Dynamik seiner Interpretation fühlte und was ihn zur eigenartigsten Persönlichkeit stempelte? War es, was er einmal mit den Worten ausdrückte: „Bevor ich eine Note gelernt habe, habe ich gelernt, meinen Nächsten zu lieben"?

«ΤΟ ΒΗΜΑ»

Τρίτη 26 Ἰουνίου 1962

Ὁ Στραβίνσκυ γιά τόν Μητρόπουλο

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ τῶν ὀγδόντα του χρόνων ὁ διασημότερος ἀπό τούς ζῶντες συνθέτες Ἰγκόρ Στραβίνσκυ ἔδωσε σέ μεγάλη Ἀγγλική ἐφημερίδα μερικές σκέψεις ἀπό τήν ὀγδοντάχρονη πεῖρα του γιά τή μουσική καί γιά τούς μεγάλους μαέστρους πού ἐγνώρισε. Γιά τή μουσική εἶναι παράξενο αὐτό πού γράφει: Στά ὀγδόντα του χρόνια, λέει, ἀνακάλυψε ὅλο τό μεγαλεῖο τοῦ ὁλοζώντανου Μπετόβεν μέσα στή σύνθεσί του τή γνωστή ὡς «Μεγάλη Φοῦγκα». Ἡ σύνθεσι αὐτή εἶναι πραγματικά ἕνα μεγάλο ἔργο τοῦ Μπετόβεν, πού μοιάζει κάπως μέ μοντέρνα μουσική καί γι' αὐτό δύσκολα ἀρέσει καί στούς θαυμαστές ἀκόμη τοῦ συνθέτου τῆς 9ης. Ὅσο γιά τίς σκέψεις τοῦ Στραβίνσκυ πάνω στούς συνθέτες πού γνώρισε, παίρνω τά ὅσα λέει γιά τόν δικό μας Μητρόπουλο.

«Ὁ Μητρόπουλος, γράφει, εἶχε διευθύνει τόν «Πετροῦσκα» καί τήν «Ἱστορία τοῦ στρατιώτη», ἀλλά γενικά δέν εἶχε δείξει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιά τή μουσική μου. Γι' αὐτό καί ἐξεπλάγην ὅταν ἤρθε νά μέ ἐπισκεφθῆ στό Χόλλυγουντ ἕνα καλοκαιρινό ἀπόγευμα τό 1944 ἤ τό 1945. Ὁ τρόπος τῆς ὁμιλίας του — μοῦ μιλοῦσε Γαλλικά ἀνάμικτα μέ μερικές Σλαβικές λέξεις — ὅπως καί οἱ νευρώδεις καί ἀπότομες ἀθλητικές κινήσεις του, μοῦ τόν ἔκαναν ἀμέσως συμπαθῆ. Μιλήσαμε γύρω ἀπό τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τήν συλλογή εἰκόνων πού ἔχω. Τήν ἄλλη μέρα, σ' αὐτό τό μεγάλο σταυροδρόμι, τό Χόλλυγουντ Μπόουλ, τόν ἄκουσα νά διευθύνη τήν ὀρχήστρα καί νά παίζη ταυτοχρόνως στό πιάνο, μέ θαυμαστή δεξιοτεχνία, τό τρίτο Κοντσέρτο τοῦ Προκόφιεφ. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν εὐγενικός, μετριόφρων, ἀξιαγάπητος. Λυπήθηκα βαθύτατα γιά τόν θάνατό του». Σημειώνω τό γεγονός ὅτι ὁ Στραβίνσκυ πού λέει αὐτά γιά τόν Μητρόπουλο, δέν χαρίζει κάστανα σέ μαέστρους, ὅπως ὁ Φουρτβαῒγκλερ, ὁ Μέγκελμπεργκ καί ἄλλοι...

★

THE OBSERVER WEEKEND REVIEW

London, Sunday, June 24, 1962

STRAVINSKY

ERICH AUERBACH

On his eightieth birthday, Stravinsky was asked by Robert Craft to say a few words—benign, or at least printable—about some of the eminent conductors he has known: Monteux, Ansermet, Koussevitsky, Klemperer, whose names are associated with early performances of Stravinsky's music; Mengelberg, Furtwängler, Bruno Walter, with whom he has appeared as piano soloist; Stokowski and Bernstein, who have performed his works in America; Beecham and Mitropoulos, who were his personal friends. Stravinsky replies below.

CONDUCTORS: GOOD, BAD AND UNSPEAKABLE

BENIGN? I cannot go about composing testimonials, if that is what you mean, and conductors as a whole do exasperate me. To most of them the really important part of conducting is the gesture; how many scores have I seen with red-circled cymbal cues and no other marks.

Worst of all, conductors' "careers" are only secondarily determined by an ability to project music. Every member of an orchestra knows that a conductor may be less well equipped for his work than the least of his players, but whereas orchestras quickly discover this, the society women who indirectly hire conductors may never know. The successful conductor may or may not be an incomplete musician but he must be a compleat angler.

And since the conductor's work is mostly *repetition*, he often develops a deep occupational indifference to music. He is a social parasite, too, in that he lives on the creations of others; and the typical conductor is a delinquent, since he is rarely able to follow the creative musical ideas of his own age—or perhaps *arriviste* is a better word, for he cannot progress, since that would mean to abandon something that has already sold very well

The conductor is also pandered to and publicised out of all relation to his usefulness in the musical community, with the result that he is encouraged to impose a purely egotistical and therefore arbitrary and false authority. "Great" conductors, like "great" actors, are too often unable to play anything but themselves.

Some of these splenetic remarks are to be blamed on a recording of the Brahms First Symphony I have just tried to play but could not because the second beats of the 6/8 movement are so delayed that the time signature should be corrected to 6½/8. The conductor would call the distortion emphasis, no doubt, though it is only hideous exaggeration; and expressive freedom, though the natural rhythmic vitality of the music is vitiated. What one hears is not Johannes Brahms but the uninteresting emotional adventures of Mr. X in Johannes Brahms.

****

I performed my piano concerto under Furtwängler's direction in Leipzig and in Berlin. He conducted it very badly, worse even than Koussevitsky at the premiere. I was surprised by this because other musicians of his generation, and of an older generation still, had conducted it without difficulty: Frederick Stock, for instance, who supplied an impeccable accompaniment for me in Chicago in 1925. Unfortunate, too, was the fact that Arnold Schoenberg attended the Furtwängler Berlin performance.

A few years after it, while on vacation in the Villa d'Este at Como, I received a telegram from Furtwängler requesting first performance rights to my *Capriccio*. I replied that the piece had already been played 20 times — this was in 1931—but that he was welcome to play it for the twenty-first. I blame his telegram—and my less than perfect sobriety—for a misdemeanour that has troubled my conscience ever since. That night, walking between a pair of "Greek" statues on one of the garden paths of the Villa I saw that the marble figures were covered with tourists' signatures. I therefore took a pen myself and scrawled WILHELM VON DER FURTWANGLER on the *gluteus maximus* of a most obviously *ersatz* Apollo.

****

My memories of Mengelberg are also not among the most deeply cherished. The conductor of the Concertgebouw was fractious and morbidly dependent on flattery. At the first rehearsal of my *Capriccio* he began to conduct in an impossible tempo. I protested that I was unable to play it at that speed, but I should have specified for he could not tell whether I had meant he was too fast or too slow.

He flustered and embarked on a

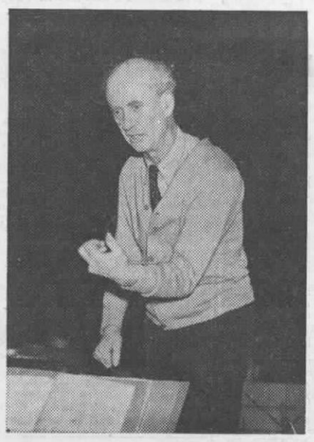

Furtwängler

self-justifying oration: "Gentlemen, in my 50 years of conducting I think I have learned to recognise the proper tempo of a piece of music, but Monsieur Stravinsky would like us to play like this—tick, tick, tick, tick—" and he cocked his forefinger to mock Herr Malzel's very useful invention.

But Mengelberg was always a speech-maker, an after-dinner Demosthenes of impressive volubility and sustaining power. I remember a dinner in Amsterdam honouring Respighi. Mengelberg delivered the toast, but glancing at me somewhere toward the tenth coda of it and finding me staring at my watch he pronounced my name at the climactic moment instead of Respighi's. Mengelberg was not wicked, of course, or ungenerous or totally devoid of musicianship. He was simply not top-drawer.

****

I met Otto Klemperer in the early 1920s in, I think, Dresden or Leipzig. He was regarded as the most skilful of the younger German conductors, and as the most sympathetically devoted to contemporary composers, a reputation he upheld throughout the 1920s as well as in his first American years. Klemperer was sometimes guilty of erratic *tempi*, but his musical impulses were usually amazingly right.

Klemperer, the man, was a profoundly droll character, though one could never be certain that drollery, in fact, was what he intended. For example, when I last saw him, a year ago, he greeted me with: "And how is Madame Soudeikine?"

****

The performance of my piano concerto with Bruno Walter, in Paris in the late 1920s, was an unanticipated pleasure. I had not expected this "Romantiker" from a *vergangenen* generation to be able to count my scrambled metres, but they gave him no trouble, and he followed me as nimbly as anyone with whom I ever played the piece. (I, on the other hand, could never have conducted any of "his" music.)

We saw each other next in New York in 1935, and after that in Hollywood, where we were neighbours for 20 years. Our temperaments and musical devoirs could not have been more unlike, of course, but we were finally in some way drawn together, if only because octogenarians come to regard each other as counterpieces in an elimination game.

Walter came to see me a few weeks before his death with an invitation, in the name of the Vienna Philharmonic, to conduct in Salzburg. I called him before his visit, aware that he had been ill, and offered to come to him instead, but he would not have it that way. He was animated and warm at that last meeting, and, as always, almost laboriously gentle.

We talked about Mahler, we talked about Tchaikovsky's operas, and he told me of his impressions of Russia during a trip there in the 1920s to conduct *Pique Dame*. We also talked about Rudolph Steiner. Bruno Walter was not a product of a dialectic culture and he was therefore not as critical as I am about that sort of thing.

As we parted I expressed my regret that I would have to wait a long time for his *Fidelio* recording. He said he hoped I would hear it one day, but this day will not come. Shortly afterwards he lay in his home, the "he" still incarnate, as Steiner would have it. On the wall above his coffin was a framed invitation to Beethoven's funeral.

****

I cannot add anything about Pierre Monteux except to say that of all conductors his signals were the clearest to the orchestra and the least for the benefit of the audience. I saw Monteux rarely, if at all, between *The Nightingale* premiere and our mutual years in California. When we met again in San Francisco in 1939 I was amazed to find him looking not an hour older than when I last saw him.

Diaghilev had been equally amazed, I remember, by Monteux's extraordinary physique: "*Probablement il fait l'amour très bien parce que les dames l'aiment beaucoup, mais comment avec ce ventre?*"

****

I met Serge Koussevitzky in company with Scriabin at Rimsky-Korsakov's, in 1905 or 1906, and

Beecham

when I first saw him conduct I think the music was Scriabin's *Poème de L'Extase*—at any rate, I have a clear memory of Scriabin at rehearsals of that piece bobbing up and down to whisper to the conductor, who I think was Koussevitsky. I knew Koussevitsky well only after Scriabin's death; from 1919, in fact, when he became my publisher for the second time with the orchestra score of *Pulcinella*. (I had already sold the vocal score to an English firm.)

My first audition of Koussevitsky in my own music was his calamitous London performance of the *Symphonies of Wind Instruments*. He came to see me in Biarritz after that, to mend relations and to invite me to conduct my *Octuor* in one of his Paris concerts. Twenty years later he commissioned my *Ode* in memory of his wife, Natalie. Madame Koussevitsky was a gentlewoman who, unfortunately and belyingly, looked like an irate hen. She was extremely pious—a character for Mauriac, in fact—and she adored Koussevitsky.

The *Ode* performance was a catastrophe. Two systems of score from the final page had been erroneously copied as one. They were played that way, too, and my simple triadic piece concluded in a cacophony that would now win me new esteem at Darmstadt. This sudden change in harmonic style did not excite Koussevitzky's suspicion, however, and some years later he actually confided to me that he preferred "the original version." Another disaster was that the trumpet player misread the key of his instrument in the third piece and failed to transpose so that chords of, let us say, *do-mi-sol* came out as chords of *do-re-sol*. But Koussevitzky was personally generous, and he did more than any conductor to help composers financially.

****

Ernest Ansermet introduced himself to me in a street in Clarens one day in 1911 and invited me to his home for dinner. Though I had heard of him as a schoolmaster and amateur musician, his appearance—the beard—gave me a start; I thought he might be someone masquerading as the Charlatan in *Petroushka*.

I accepted the dinner invitation, and when I came to his house I found my scores with Debussy's and Ravel's on prominent display. (But Ansermet was always like that. On a visit to his house in Geneva in 1951 I discovered that my photograph had been put on the wall and that Bartók's had been temporarily removed: when I commended Bartók's music, to Ansermet's apparent surprise, he withdrew to fetch a photograph of the Hungarian master and found it, framed, in a drawer on top of a pile of underwear.)

Shortly after that first dinner he became the conductor of the Montreux Kursaal orchestra. He looked very Kursaal: *un drôle de figure*. We encountered each other next in the home of the *chanson* composer Henri Duparc, a morose gentleman who lived in retirement near Clarens. (I should also mention that about this same time I met the Geneva composer Ernest Bloch. I saw Bloch often in my first years in Switzerland, and again many years later in Portland, Oregon. Bloch was an enthusiastic type of man—a monologue in fact.)

In 1914, when Pierné and Monteux left the Russian Ballet, I recommended Ansermet to Diaghilev, which is how his career began. I was on very close terms with Ansermet in the 1920s and 1930s—and, in fact, until 1946 when he began to criticise my revised versions of earlier pieces (though he had been the first to perform the revised *Firebird* and *Nightingale* music in 1919) and when he became much addicted to *a priori* arguments against the more interesting types of new music, finally even writing a book to prove that he cannot hear it.

But in spite of that I am very fond of him and I cannot forget the many merry hours we have shared together. I remember that one evening after we had drunk a bottle of framboise together he pretended to be a dog and began barking like one, under my studio piano in the Salle Pleyel. It was a most convincing performance.

****

Leopold Stokowski came to see me in Biarritz in 1922 with a prodigious monetary offer for first American performance rights to my future works. He actually paid an instalment on this sum, in fact, though he must have had afterthoughts about the agreement as I did not hear from him again until *Persephone*, which he also wished to introduce in America.

I attended a Stokowski concert in Carnegie Hall in 1935 or 1937. It was *une singerie remarquable*, but I went backstage at intermission to greet him. I saw him again in 1942 in Hollywood, when he came to study my *Symphony in C* with me, before conducting it with the N.B.C. Symphony. Few people have done as much to gain a hearing for contemporary composers as Stokowski, and perhaps no one ever built a better orchestra.

****

I hardly knew Sir Thomas Beecham as a conductor, but I did know his incomparable personal generosity. At the beginning of the 1914 war he sent me 2,500 Swiss francs to help me in the event of my isolation from Russia. The money came like manna and it paid my mother's passage back to Russia by the only route still open, the boat

Bernstein

from Brindisi to Odessa. Beecham was my first friend among English musicians and he was, first and last, the most spirited.

We continued to see each other in later years, and we were always friends—in spite of, or more likely because of, the fact that we never shared a concert together and I never heard him perform any of my music. We often met in America during the 1940s and I recall with pleasure two particularly lively evenings in his company, one in New York with Percy Grainger, the other in Mexico.

****

But two others of my now mourned English conductor friends were Edward Clark and Sir Eugene Goossens. Clark was perhaps the only English musician who understood the true importance of the Schoenberg school from its beginnings and when, some day, his efforts on its behalf at the B.B.C. are made known English musical history will receive a surprise. Clark was one of my closest friends and I wept a few weeks ago when he died.

****

Goossens, too, was a natural musician from a family of born musicians. He had a very good understanding of my music and a mastery of orchestral practice. I remember especially his brilliant performance of *Le Sacre* in London in 1921, and Diaghilev's jealous rage at the triumph which was not his.

****

Mitropoulos had conducted *Petroushka* and *Histoire du Soldat* but he was not generally interested in my music. I was surprised, therefore, when he came to call on me in Hollywood one summer evening in 1944 or 1945. His manner of speech—he addressed me in French mixed with a few words of Slavonic—as well as his nervous and wobbly athletic movements, immediately endeared him to me. We talked about the Orthodox Church, and he seemed much interested in my collection of icons.

The next day, in that cross-section of the super-womb, Hollywood Bowl, I heard him conduct and play, with amazing virtuosity, Prokofiev's Third Concerto. Mitropoulos was gentle, humble, lovable. I was profoundly moved by his death.

****

Leonard Bernstein came to see me in the Sherry Netherlands Hotel one day in 1945. His visit was to have lasted only a few minutes but it filled the entire day: the young Bernstein was one of the most attractive, most intelligent, most articulate, and most readily likeable people I have ever met. (He is still all of these things, and he is so gifted personally as well as musically beyond the routine "conductor" that probably he should not be considered in this category at all. He remains, as conductor, one of the few who obviously still adores music.)

Since then Mr. Bernstein has become rather well known. In fact, I would not be surprised to hear of him conducting several concerts at the same time, giving an opening downbeat in Carnegie Hall, then flying off to lead the first measures of another concert in Lincoln Center, and so on, while subordinates rush in and bring the various pieces through to the end.

A few days after our meeting in the Sherry Netherlands Mr. Bernstein invited me to his performance of the *Symphony of Psalms*. I went. WOW.

Concluded

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη, 9 'Απριλίου 1963

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟΝ «ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ» ΑΠΕΝΕΜΗΘΗ ΕΙΣ ΕΝΑ ΙΤΑΛΟΝ, ΕΝΑ ΑΡΓΕΝΤΙΝΟΝ ΚΑΙ ΕΝΑ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΟΝ

Τό διεθνές βραβεῖον «Δημήτρης Μητρόπουλος», πού προορίζεται γιά νεαρούς διευθυντάς ὀρχήστρας, ἀπενεμήθη ἐφέτος ἀπό κοινοῦ εἰς τόν 30ετῆ 'Ιταλόν μουσικόν Κλάουντιο 'Αμπάντο, τόν 'Αργεντινόν 'Ιγνάτιον Καλντερόν καί τόν Τσεχοσλοβάκον Ζντνέκ Κόσλερ. Οἱ τρεῖς νικηταί, οἱ ὁποῖοι ὑπερίσχυσαν εἰς Νέαν 'Υόρκην πεντηκοντάδος συναγωνισθέντων ἀπό 28 χώρες, ἐκέρδισαν τόν τίτλον τοῦ ὑποδιευθυντοῦ τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας 'Υόρκης διά τήν περίοδον 1963—64, ποσόν 5.000 δολλαρίων ἕκαστος καί χρυσοῦν μετάλλιον. 'Η ἀνακήρυξις τῶν νικητῶν ἐγένετο ἀπό τόν διευθυντήν τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Ν. 'Υόρκης Λεονάρντ Μπερνστάϊν, πρόεδρον τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ ὁποῖος εἰκονίζεται ἀνωτέρω συγχαίρων τούς τρεῖς νικητάς.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τετάρτη, 5 'Ιουνίου 1963

ΓΗΠΕΔΑ ΚΑΜΠΙΓΚ

Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Στήν καρδιά τῆς «'Ελβετίας τῆς 'Ελλάδος», ὅπως ἀποκαλεῖται ἡ περιοχή τῆς Βυτίνας (Γορτυνίας), βρίσκεται τό γήπεδο κάμπιγκ «Δημήτρης Μητρόπουλος». 'Επῆρε τό ὄνομα αὐτό ἐπειδή ἀπέχει λίγα μόνο χιλιόμετρα ἀπό τήν γενέτειρα τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ.

Τό γήπεδο ἐκτάσεως 20000 τ.μ. καί μέσα σ' ἕνα δάσος ἀπό πανύψηλα ἔλατα, εἶναι σέ ἀπόστασι 45 χλμ. ἀπό τήν Τρίπολι καί 88 χλμ. ἀπό τήν 'Ολυμπία.

Χωρητικότητος 50 σκηνῶν καί τροχόσπιτων, εἶναι ἐφωδιασμένο μέ ἠλεκτρικό φῶς καί τρεχούμενο νερό. Ἔχει κυλικεῖο, σταθμό ἀνεφοδιασμοῦ σέ τρόφιμα, πλυντήριο, 6 νιπτῆρες καί 4 ντούς. Πληροφορίες εἰς τήν εἰδική ἐπιτροπή κάμπιγκ ('Αμερικῆς 6, τηλ. 616-449).

ΒΗΜΑ

ΤΡΙΤΗ 9 'Απριλίου 1963 | 2

ΕΠΙΛΕΓΕΝΤΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΔΕΚΑΔΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

ΟΙ ΝΙΚΗΤΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 8 'Απριλίου. 'Αθηναϊκόν Πρακτορεῖον.— Χθές τήν ἑσπέραν ἐγένετο ἡ ἀπονομή τῶν τριῶν βραβείων τοῦ διεθνοῦς διαγωνισμοῦ μεταξύ νέων διευθυντῶν ὀρχήστρας, εἰς μνήμην τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

Οἱ τρεῖς βραβευθέντες εἶναι οἱ κ.κ. Κλάουντιο 'Αμπόντο ('Ιταλία), Πέντρο Καλντερόν ('Αργεντινή) καί Ζντένεκ Κόσλερ (Τσεχοσλοβακία). Οἱ βραβευθέντες, μετά τήν τελετήν τῆς ἀπονομῆς τῶν βραβείων διηύθυναν τήν φιλαρμονικήν ὀρχήστραν τῆς Νέας 'Υόρκης, εἰς τό ἐνταῦθα «Λίνκολν Σέντερ».

Καί οἱ τρεῖς βραβευθέντες ἀρχιμουσικοί διωρίσθησαν, συμφώνως πρός τούς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ, βοηθοί διευθυνταί τῆς φιλαρμονικῆς τῆς Νέας 'Υόρκης, διά τήν προσεχῆ περίοδον συναυλιῶν 1963—64. 'Η τεράστια αἴθουσα τοῦ «Λίνκολν Σέντερ» ἦτο κατάμεστος ἀπό διπλωμάτας καί φίλους τῆς μουσικῆς.

'Ο πρόεδρος τῆς Φιλαρμονικῆς 'Εταιρείας τῆς Νέας 'Υόρκης κ. Νταίηβιντ Κέιζερ ἐπέδωσεν εἰς τούς τρεῖς νεαρούς ἀρχιμουσικούς διπλώματα, εἰς τά ὁποῖα ἀνεφέρετο ὅτι διωρίσθησαν βοηθοί ἀρχιμουσικοί τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας 'Υόρκης διά τήν προσεχῆ περίοδον συναυλιῶν αὐτῆς.

Οἱ τρεῖς βραβευθέντες ἐπελέγησαν μεταξύ δεκάδων ὑποψηφίων, προερχομένων ἐξ 29 χωρῶν. 'Η ἐπιλογή διήρκεσεν ἐπί 16 ἡμέρας.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη, 20 Αὐγούστου 1963

★

«'Ηλέκτρα»

ΣΗΜΕΡΑ καί αὔριο, τό φεστιβάλ 'Αθηνῶν μᾶς χαρίζει δύο ἐξαιρετικές μουσικές θραδυές: 'Η Ὄπερα τῆς ὀραγκφούρτης, θά μᾶς παρουσιάση δύο λυρικά ἔργα τοῦ Ρίχαρντ Στράους: Τήν «Σαλώμη» καί τήν «'Ηλέκτρα». Τό ἑλληνικά κοινό πρέπει νά ἔχη ἰδιαίτερη εὐαισθησία πρός τόν μεγάλον αὐτό συνθέτη. Γιατί καί ὁ Ρίχ. Στράους εἶχε στραφῆ ἰδιαίτερα πρός τά ἀρχαῖα 'Ελληνικά θέματα. Δέν εἶναι μόνο ἡ «'Ηλέκτρα», μιά ἀπό τίς καλύτερες ὀπερές του. Εἶναι καί ἡ «'Αριάδνη στή Νάξο». Οἱ ἀρχαῖοι 'Ελληνικοί μῦθοι καί τά ἀρχαῖα 'Ελληνικά δράματα δονοῦσαν τήν ψυχή τοῦ Στράους, ὅπως εἶχαν δονήσει πρίν τήν ψυχή τοῦ Γκλούκ, τήν ψυχή τοῦ Μότσαρτ, τήν ψυχή τοῦ Κερουμπίνι καί τόσων ἄλλων. 'Η κλασική μουσική, ἡ παλιότερη καί ἡ νεώτερη, πρόσθεσαν νέα δόξα στήν ἀκατάλυτη ἀθανασία τῶν 'Ελληνικῶν θεμάτων. 'Η «'Ηλέκτρα» τοῦ Στράους ἔχει κι' ἕναν ἄλλον ἰδιαίτερο δεσμό μέ τήν 'Ελλάδα. Εἶναι τό ἔργο πού ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα ὁ μεγάλος μαέστρος Δημήτρης Μητρόπουλος καί τό ἐκτελοῦσε συχνά. Τό ἐκτελοῦσε μάλιστα τόσο τέλεια ὥστε συχνά τόν καλοῦσαν νά τό διευθύνη σέ εὐρωπαϊκά φεστιβάλ καί ἰδίως στό Σάλτσμπουργκ.

ΒΒΑΤΟΝ, 27 'Ιουλίου 1963 | 2

ΤΟ ΒΗΜΑ

—«Ἦταν ἕνας ὑπέροχος ἄνθρωπος. Μεγαλοφυής μαέστρος καί ἐξαιρετικός σύντροφος τῶν μουσικῶν, πού μοῦ ἔκανε τήν τιμή νά εἶμαι φίλος του. Μπορῶ νά σας βεβαιώσω ὅτι ἔμαθα πολλά πράγματα κοντά του. Συνεργάσθηκα μαζί του ἐπί χρόνια. Καί διεπίστωσα ὅτι ὄχι μόνο συνοδεύει ἔξοχα τούς σολίστ, ἀλλά καί τούς τονώνει, τούς ἐμπνέει».

Ἔτσι μίλησε γιά τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, χθές τό βράδυ, λίγο μετά τήν ἄφιξή του στήν 'Αθήνα ὁ διάσημος πολωνικῆς καταγωγῆς πιανίστας Βιτόλντ Μαλκουτσίνσκι. Σύντροφος τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ μας, δεξιοτέχνις τοῦ πιάνου καί ἀπαράμιλλος ἑρμηνεύτης ἔργων Σοπέν, Λίστ καί Μπράμς, ὁ Μαλκουτσίνσκι ἦρθε νά συμπράξη, τή Δευτέρα, ὡς σολίστ στήν συναυλία τῆς Κρατικῆς 'Ορχήστρας, τήν πρώτη στό πλαίσιο τοῦ Φεστιβάλ 'Αθηνῶν.

ZEICHEN DER ZEIT Samstag/Sonntag, 2./3.November 1963 DIE PRESSE / Seite III

BUSONI SCHICKTE EINEN MAGEREN JUNGEN GRIECHEN

Dimitri Mitropoulos, der in Berlin studierte, war einer der hervorragendsten Dirigenten des internationalen Musiklebens der Nachkriegszeit. Legendär war seine Freigebigkeit. Das obige Porträt entstand ein Jahr vor seinem Tod in New York.

„Da lege ich die Partitur verkehrt auf das Pult“

AM ALLERSEELENTAG 1960 STARB DIMITRI MITROPOULOS / AUS DEN ERINNERUNGEN VON GISELLA SELDEN-GOTH

Dimitri Mitropoulos lernte ich auf recht unkonventionelle Weise kennen. In diesen Blättern habe ich früher erwähnt, daß Béla Bartòk vor Jahrzehnten einmal höchst überraschend in meinem Berliner Heim auftauchte, um einen vorher entstandenen Zwist auf spontane Art aus der Welt zu schaffen. Es dürfte in der Zeit um 1920 gewesen sein; meine Busoni-Verehrung stand in voller, durch häufige persönliche Berührung genährter Blüte, ich glaube mich zu erinnern, daß ich es war, die den Meister auf den Gedanken brachte, in einem seiner damals regelmäßig geleiteten, allem „Neuen“ zugewendeten Orchesterkonzerte, in denen er den Dirigentenstab selbst zur Hand nahm, um jungen Talenten den Weg zur Öffentlichkeit zu ebnen, ihn auf die außerordentlichen Fähigkeiten des schwer zugänglichen, kaum bekannten Ungarn zu weisen; er setzte eines seiner Werke zur ersten Aufführung in Deutschland auf das Programm. Und Bartòk, so wenig beifallshungrig er auch gewesen sein mochte, konnte der Lockung, seine Musik ganz unverhofft unter den Händen des von ihm sehr bewunderten Busoni eingeführt zu wissen, nicht widerstehen, und kam kurz entschlossen nach Berlin, um sie zu hören. Er hatte gerade zu jener Zeit seinen Einakter „Der wunderbare Mandarin“ vollendet, doch noch niemandem Gelegenheit geboten, die zu jener Zeit so fremdartige, durch unerhörte musikalische Kühnheiten, wie auch durch die anstößige Sexualität des Textes aufreizende Arbeit kennenzulernen. Der von ihm selbst angefertigte Klavierauszug erwies sich als viel zu schwierig und kompliziert, um ihn irgendeinem, auch dem geschicktesten und routiniertesten Mitglied jener Musikergeneration zur Ansicht anzubieten.

So bat mich Bartòk, doch in Berlin Umschau zu halten, ob sich nicht irgendwo ein fortschrittlich gesinnter Pianist finden ließe, dem solche Schwierigkeiten nicht gleich panischen Schrecken einjagen würden. Es müßte natürlich ein in „neuen“ Ausdrucksformen durchaus bewanderter Musiker sein. „Nun, ich werde mein möglichstes tun!“ beruhigte ich ihn. — Und sprach natürlich zu Busoni von der Angelegenheit, deren Schwierigkeiten er voll begriff. Siehe, eines Tages erschien an meiner Türe ein sehr magerer, schüchterner, etwas verhungert aussehender junger Mann, der in perfektem Deutsch murmelte, er käme von Busoni. Nachdem er auch herausgestottert hatte, daß er Grieche sei und Komposition studiere, wies ihn Bartòk ohne viel Federlesens an die Baßregion der Klaviatur und legte die ominöse Partitur auf das Pult. Die beiden setzten sich auf meine Klavierbank; doch nach kaum mehr als zehn Minuten machte Bartòk Schluß, stand auf, wies auf seinen Partner und sprach: „Der ist richtig!“ Die Audienz war bis auf weiteres zu Ende.

Es war auf lange Zeit zum letztenmal, daß ich Bartòk begegnete, und auch der junge Grieche verschwand auf etliche Jahre aus meinem Gesichtskreis. Er war, ein blutarmer Junge, durch die Hilfe einiger wohlhabender, musikliebender Griechen, die seine Begabung erkannt hatten, aus Athen nach Berlin zum Studium geschickt worden, in Griechenland war um jene Zeit in jenem Fach noch nicht viel zu holen. Und so ging Mitropoulos nach Deutschland, anstatt seinen — bis an sein Lebensende ihn im Banne haltenden — tief religiösen Neigungen nachzugeben und, wie es vor ihm bereits zwei seiner Onkel getan, sich auf dem Heiligen Berg Athos in eine Mönchsklause zurückzuziehen! — Die Musik hatte sich eben doch als die Stärkere erwiesen. — Die ursprüngliche Idee hieß: bei Busoni Komposition studieren; doch der vielerfahrene Meister glaubte doch bald zu erkennen, wo die eigentliche große Begabung seines jungen Schülers zu finden sei, und verwies ihn auf das Gebiet des Dirigierens. Ob mit vollem Recht, bezweifelte ich fast, viele Jahre nachher, als ich einmal im riesenhaften Amphitheater von Epidaurus die höchst eindrucksvolle Musik zu Euripides' Tragödie „Hypolitus“, überwältigend in der Chorbehandlung, mit intimster Kenntnis von Textausdeutung und Tonwirkungen, voll Invention und Inspiration, vom Komponisten dirigiert, zu hören Gelegenheit hatte. Doch war letzten Endes Busonis Rat doch wohl richtig, denn mit der Zeit entwickelte sich Mitropoulos zu einem der bedeutendsten und geschätztesten Orchesterleiter seiner Epoche.

Es begann die Zeit, in der er überall von einem hervorragenden Orchester zum anderen sozusagen herumgereicht wurde; er geriet natürlich auch nach Amerika. Als er im Jahre 1951 auch nach Italien, sogar nach Florenz kam, beschloß ich zu versuchen, mit Berufung auf sein einstiges „Mandarin-Abenteuer“ mit ihm wieder in Verbindung zu treten. Der Versuch gelang so vollkommen, daß ich mich getraute, ihn infolge des Ausblickes auf eine künftige dauernde Bindung an das ihn vergötternde Florentiner Orchester, zu fragen, ob er — der eigentlich niemals ein ständiges Heim gehabt hatte! — sich nicht für die Dauer seiner jeweiligen Florentiner Engagements in meinem Gästehäuschen niederlassen wollte. Es war ein recht bescheidenes Häuschen, zwei Zimmer und Bad mit völlig selbständigem Ausgang, alles eher denn luxuriös eingerichtet; das war alles, was ich ihm, dem illustren Gast, zu bieten hatte; doch konnte ich ihm sagen: „Vielleicht, oder vielmehr sicherlich, sind Sie an größeren Komfort, an mehr Bequemlichkeit gewöhnt, als Ihnen dieses Quartier zu bieten hat; doch eines kann ich Ihnen versichern: es wird Ihnen niemals ein unwillkommener Besucher vor die Augen kommen. Ich bin besonders geschickt, Leute, die ich nicht haben will, abzuwimmeln — Sie werden hier vor Pianisten und Sängern, die bei Ihnen engagiert werden wollen, vor Komponisten, die Sie flehentlich bitten werden, ihre Orchesterwerke anzusehen, vor Autogrammjägerinnen und anderen begeisterten Damen vollkommen geschützt sein!“

Diese Versicherung, deren Wahrheitstreue er sofort begriff, leuchtete ihm so sehr ein, daß er innerhalb von wenigen Tagen seinen Einzug in das vertrauenerweckende Quartier bewerkstelligte. Denn Mitropoulos brauchte mehr als alles andere: Ruhe. Ruhe um zu studieren, um sich zu konzentrieren, um niemals und in nichts gestört zu werden. Diese absolute Ruhe — jene, die ich ihm versprach, und wie er oft nachher anerkannte, mein Versprechen durchaus hielt — zu genießen, war ihm im Laufe seines ruhelosen, immer wieder zerbröckelnden Lebens recht selten beschert worden. Nun hatte er Ruhe unter dem kleinen Dach, welches seine Häuslichkeit beschützte, die nie mehr anders als die „Casina Mitropoulos“ genannt wurde; mit dem blühenden Garten vor der Türe, in dem er die ganzen Vormittage, so er keine Probe hatte, mit seinen Partituren saß, studierte, sie auswendig lernte, memorierte, von meinen kleinen Hunden umgeben, die um seinen Stuhl saßen und interessiert dem Gestikulieren des Dirigentenstabes zuschauten. Mitropoulos liebte Blumen und Tiere, sein Schutzpatron war der heilige Franziskus von Assisi, dessen Leben er nie müde wurde zu studieren, zu zitieren und zu bewundern. Bilder des Heiligen hingen immer an seinen Wänden, ein Rosenkranz rollte in den Stunden, da sie nicht den Taktstock führten, zwischen seinen langen, schlanken Fingern auf und ab. Eines Morgens um sechs Uhr machte er sich ohne vorherige Meldung in dem zu seiner Verfügung stehenden Auto auf den Weg nach Assisi, um dort mutterseelenallein in der Kathedrale seines Schutzheiligen seine Andacht zu verrichten.

Da Mitropoulos viel als Orchesterleiter engagiert wurde — er erfreute sich in Italien besonderer Beliebtheit! —, fuhr er auch häufig nach Mailand, um wichtige Opernnovitäten an der Scala einzustudieren und zu leiten. Es war die Zeit, da Bergs „Wozzeck“ dort seinen triumphalen Einzug hielt; einen Einzug, wie man einen solchen gerade in jenem Verdi- und Puccini-seligen Theater nie für möglich gehalten hätte. Es gab viel Arbeit an der großen, so komplizierten Partitur, selbst für einen Musiker seines Kalibers, der sich niemals dazu verstand, seine Musik anders als bis zur vollkommenen Beherrschung ohne Noten wirklich sein geistiges Eigen zu nennen. Ich erinnere mich, wie er im Garten Wochen und Wochen über jenen so dicht bedruckten Bänden saß, und selbst seinem phänomenalen Gedächtnis fiel es offenbar nicht ganz leicht, ihren Inhalt restlos zu fixieren. Eines Tages rief er mich herbei, um — wie er sagte, jenes erstaunliche Gedächtnis bis zum letzten zu kontrollieren. Ich sollte ihm irgendwo einzelne Takte suchen und ihn nach deren Inhalt und Instrumentierung fragen. So kam es zum Beispiel zu „Dritter Akt, drei Takte vor 267?“ — „Zweite Klarinette spielt B.“

Welch erstaunliches Phänomen ist doch ein solches Gedächtnis! Ich hatte, bei einer anderen, ganz verschiedenen Gelegenheit Anlaß, dieses Gedächtnis zu bewundern. Wie es häufig geschah, präsentierte sich bei mir ein junger, unbekannter amerikanischer Pianist mit der sehr leidenschaftlich ausgedrückten Bitte, ihm doch die Gelegenheit zu vermitteln, dem berühmten Dirigenten vorzuspielen — man könne nie wissen, vielleicht käme es so zu einem Engagement, irgendwann und irgendwo, oder zumindest zu einer gewichtigen Empfehlung. Mitropoulos, der stets gewillt war, jungen und namentlich mittellosen Musikern zu Gefallen zu sein, willigte nach einigem Zögern in diese Unterbrechung seiner eigenen geliebten und streng eingehaltenen Studienroutine ein. Der Pianist spielte vor: irgendeinen Schumann oder Chopin, ich erinnere mich nicht mehr deutlich, welchen, keinesfalls schien der illustre Zuhörer sehr angetan von der Leistung. Der Pianist flehte: Nur noch eine Beethoven-Sonate möchte ich Sie hören und begutachten lassen! Es war das Op. 110 in As-Dur. Hier zeigte der illustre Zuhörer etwas mehr Interesse; um zu beweisen, wie er es „meinte“, setzte er sich selbst an das Klavier und spielte das lange, schwierige, anspruchsvolle Werk, welches er laut eigener Aussage seit seinen frühen Studienjahren, als Klavierschüler in Athen, nie wieder angesehen hatte, auswendig in so vollendeter Weise, wie sie der unglückselige Aspirant auf Beifall vermutlich nie zu hören bekommen hatte.

Natürlich dirigierte Mitropoulos nie anders als ohne Noten — seitdem hat sich die jüngere Generation durchaus zu seiner Ansicht bekannt, daß man ohne eine restlose Kenntnis nie eine Musik sich wirklich zu eigen machen kann. Zu jener Zeit war diese Art noch nicht so allgemein verbreitet oder gar angefordert, wie es heutzutage der Fall ist. „Ich weiß, es macht manchmal das Orchester nervös — es hat Angst, mir könnte ein Gedächtnisfehler passieren — und besondere Angst haben die Solisten, wenn ich ihre Konzerte ohne Noten begleite. Da lege ich manchmal die Partitur verkehrt auf das Pult — oder ich lege gar ein ganz anderes Heft hin als jenes, aus dem ich begleiten sollte ...“ sagte er schmunzelnd.

Von seiner Bescheidenheit, seiner Freigebigkeit, seiner Güte kann man sich heute nur noch schwer einen Begriff machen; es scheint, als ob Menschen dieser Art nur in grauen Vorzeiten gelebt hätten und heutzutage nicht mehr existent seien. Sprach man von seinen außerordentlichen Erfolgen, von seiner allgemeinen Beliebtheit, so meinte er nur: „Ach, ich habe eben Glück gehabt — das ist alles!“ Da seiner Ansicht nach viele andere, die nicht weniger leisteten als er selbst, eben kein Glück gehabt hatten oder zumindest kein solches wie er selbst, bemühte er sich mit allen Kräften, jenen weniger vom Schicksal Begünstigten in allen Lagen behilflich zu sein: sei es durch belehrenden Zuspruch, durch Vermittlung von Möglichkeiten, sich wunschgemäß zu betätigen, vor allem natürlich durch materielle Hilfe. Er verdiente viel, konnte sich viele Erleichterungen des Lebens leisten, doch gönnte er sich Komfort, Bequemlichkeit, materielle Sorgenlosigkeit kaum, ohne an jene zu denken, die eben „weniger Glück gehabt hatten“ und denen immerzu einiges von seinem eigenen Überfluß zugewendet werden sollte. Daß er junge, bedürftige Musiker auf eigene Kosten ausbilden ließ, sie oft Jahre hindurch betreute und ihnen ihr Studium ermöglichte, hielt er für seine selbstverständliche Pflicht. Doch so oft ihm die Gelegenheit einfiel, irgendwem „helfen“ zu können, kam es zu Gesten rührender Freigebigkeit. So, wenn er nach einem Besuch im heimatlichen Griechenland, wo ihm ein alter notleidender Chauffeur begegnet war, der ihm erzählte, er hätte in früheren Zeiten seine Mutter gefahren, einfach einen Scheck für den Ankauf eines eigenen Taxis zukommen ließ; oder wenn es ihm auffiel, daß bei manchen Orchestern, die er als Gast dirigierte, gewisse Instrumente mangelhaft erschienen, gingen sofort neue, vorzügliche Trompeten oder Baßgeigen als „Geschenk“ an die betreffenden Mitglieder.

Leider kam eine Zeit, da uns der Gesundheitszustand des Maestros ernstliche Sorgen zu machen begann. Er begann in New York, wo wir auch in den Nachkriegsjahren häufig die Wintermonate verbrachten, an Herzanfällen zu leiden; ob es seine überangestrengte Tätigkeit war — er lief immer auf Hochtouren — oder das übermäßige Rauchen, blieb dahingestellt; er mußte wiederholt Wochen und Wochen in dem einen oder anderen, nicht durchaus sympathischen New-Yorker Krankenhaus verbringen. Uns Europäern sagte die Art und Weise, wie in diesen höchst luxuriös ausgestatteten Privatkliniken die Kranken behandelt wurden, nicht zu; die Ärzte waren natürlich höchst „kompetent“ und wußten gut Bescheid, aber ihr formales Auftreten, die Geheimnistuerei, mit welcher sie den Kranken über seinen Zustand im dunklen hielten oder ihn vielmehr nicht unterrichteten, das Zeremoniell der Krankenpflegerinnen, die zu gewissen, streng eingehaltenen Stunden erschienen oder verschwanden — jeder Tag mußte seine auf drei Schwestern bis auf die Minute verteilte Achtstundentour haben, ich glaube, daran hätte auch der Fall eines gerade zu jener Ablösungsstunde sterbenden Patienten nichts geändert! —, ließen keine auch nur einigermaßen vertrauliche Beziehung zu den dauernd wechselnden Gesichtern aufkommen.

Es war natürlich, daß Mitropoulos auch diese Umgebung im Banne seines unbeschreiblich liebenswürdig und rücksichtsvoll getönten Benehmens hielt; soweit es ihre so sorgfältig eingeteilte Zeit erlaubte, schwärmten auch diese Schwestern für den so geduldigen Kranken. Dabei wurde dieser von einer höchst quälenden inneren Unruhe und Ungeduld verzehrt, sowenig er sie sich anmerken ließ; die Sehnsucht nach Podium und Dirigentenstab ließ nicht locker. Einmal ging aber auch diese so böse Zeit zu Ende, man konnte an Genesung denken, auf eine solche hoffen, und es währte nicht lange, bis das übliche, gefeierte, unruhige Leben mit den ewigen Reisen, mit Ein- und Aussteigen, Quartierwechselen, Mangel an Möglichkeit, sich zu konzentrieren, mit Menschen und Musik, alles in ewiger Wechselwirkung wieder begann. Es währte nicht lange: kaum ein Jahr. Dann kam der letzte Herzanfall, der zum endgültigen Zusammenbruch dieses überforderten Organismus führte.

Am Allerseelentag 1960 wurde ich aus Florenz nach Mailand gerufen. Bei einer Probe des Scala-Orchesters war dessen Dirigent ohne vorherige Zeichen eines akuten Unwohlseins lautlos zusammengefallen. Dimitri Mitropoulos war tot, auf seinem geliebten Podium hatte ein Herzschlag seinem Leben ein Ende gemacht

Mitropoulos hatte in seinem Testament gewünscht, daß seine Leiche verbrannt werde; Italien gewährt fremden Staatsbürgern die Einäscherung nicht, es sei denn, daß das eigenhändige, sofort zur Hand liegende Testament es bestimme. Doch war jenes Schriftstück weit in Übersee einem Anwalt anvertraut, es war unmöglich, es zur Stelle zu schaffen. So gab es nur einen Ausweg: die Leiche in die benachbarte Schweiz zu schaffen. In Lugano fand die kurze, völlig schmucklose Einsegnung statt.

Mitropoulos' Asche wurde auf dem Athener Friedhof in einem schönen, einfachen Marmordenkmal beigesetzt.

Er ist der einzige meiner Freunde in Musik, dem eine solche Heimkehr zuteil wurde. Bartòk kam nie wieder nach Ungarn, Busoni nicht nach Italien, Hubermann nicht nach Israel, Bruno Walter nicht nach Wien. Aber Dimitri Mitropoulos ruht nun in seiner Heimat.

ΤΟ ΒΗΜΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ 1 Φεβρουαρίου

Εἶχε ζητηθῆ ἀπό τήν 'Ασφάλεια 'Αθηνῶν

ΔΗΛΩΣΗ ΑΠΟΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ!

ΕΠΕΙΔΗ ΑΡΝΗΘΗΚΕ ΔΕΝ ΕΛΑΒΕ ΑΔΕΙΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΝΕΑ, ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΑ στοιχεῖα γιά τήν ζωή καί τήν δραστηριότητα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ἔρχονται σέ φῶς μέ τίς δημοσιευόμενες κατωτέρω δύο ἐπιστολές. 'Η πρώτη, τῆς κ. Καίτης Κατσογιάννη, ἀναφέρεται σέ διάφορες λεπτομέρειες τῆς ἐπαγγελματικῆς καί ἰδιωτικῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου μας ἀρχιμουσικοῦ καί ἡ δεύτερη, τοῦ κ. Σ.Ι.Λ., σέ ἕνα ἄγνωστο περιστατικό πού συνέβη στήν 'Ασφάλεια 'Αθηνῶν, ὅπου ἀνώτερος ἀξιωματικός ἀπεκάλυψε, κατά τόν ἐπιστολογράφο μας, ὅτι δέν εἶχε δοθῆ ἄδεια εἰσόδου στόν Δημήτρη Μητρόπουλο, γιατί εἶχε ἀρνηθῆ νά ὑπογράψη δήλωση ἀποκηρύξεως τοῦ κομμουνισμοῦ!

'Ιδού οἱ ἐπιστολές:

Φίλε κ. Διευθυντά,

Στό φύλλο σας τῆς 29ης 'Ιανουαρίου, στήλη «'Απ' ὅσα μᾶς γράφουν», ὁ κ. Τ.Ι.Ζ. ἐκφράζει τήν ἀπορία γιατί τάχα ὁ διάσημος ἀρχιμουσικός Δημήτρης Μητρόπουλος ἔμεινε ἐπί «20 καί περισσότερα χρόνια στήν ξενητιά». Τήν ἀπορία αὐτή εἶμαι σέ θέση νά λύσω.

1) Γιά τόν Δ. Μητρόπουλο μοναδικός σκοπός τῆς ζωῆς του ἦταν ἡ Τέχνη, ἑπομένως ἰδανικός τόπος διαμονῆς ἐκεῖνος πού τό περισσότερο τοῦ παρεῖχε τά μέσα νά τήν ἐξασκήση κατά τόν τελειότερο δυνατό τρόπο. 'Η 'Αμερική διαθέτει ὅλα τά μέσα καί τίς καλύτερες ὀρχῆστρες. "Αν ἡ 'Ελλάς διέθετε μιά ἀνάλογης ποιότητας ὀρχήστρα, ἤ ἄν ἀκόμα ὑπῆρχε ἡ προοπτική νά τήν ἀποκτήση κάποτε, ὁ Μητρόπουλος δέν θά ἔφευγε ποτέ ἀπό τόν τόπο του.

2) 'Ο Μητρόπουλος δέν ἔμεινε ἐπί 20 καί πλέον χρόνια συνεχῶς στήν ξενητιά. 'Από τό 1937 ὁπόταν διορίσθηκε μόνιμος διευθυντής τῆς ὀρχήστρας Μινεαπόλεως ὡς τό 1939, παραμονές τοῦ πολέμου, περνοῦσε τά καλοκαίρια του στήν 'Ελλάδα. Τόση μάλιστα ἦταν ἡ νοσταλγία του, ὥστε παρ' ὀλίγο νά ἔλθη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1940. Μεσολάβησε ὁ πόλεμος, ἡ κατοχή κλπ. Στό μεταξύ κατόρθωσε νά ὑπερνικήση τήν νοσταλγία του, ὄχι ὅμως καί τήν ἀγάπη του γιά τήν πατρίδα. Ξαναῆλθε στήν 'Ελλάδα τό 1955 ἐπικεφαλῆς τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας 'Υόρκης καί τό 1958 ἐπικεφαλῆς τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Βιέννης. 'Η διαμονή του, ἄν καί σύντομη, ὑπῆρξε εὐτυχής.

3) Τό 1950 ἦλθε γιά πρώτη φορά στήν Εὐρώπη. Κατά τά τελευταῖα αὐτά 10 χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ Μητρόπουλος εἶχε ἀποδώσει τήν ἱκανότητα νά ξεκουράζεται ἄεργος. 'Ανάπαυση γι' αὐτόν ἐσήμαινε ἀραιές ἐμφανίσεις, γι' αὐτό προτιμοῦσε νά περνᾶ τίς διακοπές του σέ τόπους πού τοῦ παρεῖχαν καλές ὀρχῆστρες, ὅπως ἡ Αὐστρία ἤ ἡ 'Ιταλία.

Πολλοί «μῦθοι» καθόλου καλοπροαίρετοι, ἁπλῶς ἀνακριβεῖς, κυκλοφοροῦν γιά τόν Μητρόπουλο, ὄχι μόνο σέ ξένες ἀλλά ἀκόμα καί σέ ἑλληνικές ἐφημερίδες. Μ' αὐτή τήν εὐκαιρία θά ἤθελα νά διορθώσω μερικές ἀνακρίβειες στό ἄρθρο τῆς κ. Γκιζέλλας Σέλντεν-Γκότ, πού δημοσιεύθηκε στίς 2 Νοεμβρίου 1963 στήν ἐφημερίδα «'Ο Τύπος» τῆς Βιέννης, καί πού ἀναδημοσιεύθηκε στό «Βῆμα» κατά μετάφραση τοῦ ἀνταποκριτοῦ του κ. Ποντίου:

1) Οὐδέποτε ὁ Μητρόπουλος ἐπρόκειτο νά μπῆ σέ μοναστήρι—αὐτό εἶναι ἕνας ἀπό τούς «μύθους» πού ἐπλιάσθηκαν στίς 'Ηνωμένες Πολιτεῖες.

2) 'Ο Μητρόπουλος δέν ἐσπούδασε στήν Γερμανία, ἀλλά στό 'Ωδεῖον 'Αθηνῶν—πιάνο μέ τόν Λ. Βάσσενχοβεν, σύνθεση μέ τόν 'Αρμάνδο Μαρσίκ. "Οταν τό 1920 πῆγε στό Βέλγιον γιά νά συμπληρώση τίς σπουδές του μέ τόν καθηγητή Ζιλσόν, εἶχε ἤδη συνθέσει μία ὄπερα καί πολλά ἄλλα ἔργα. Στό Βερολῖνο, ἐνάμισυ χρόνο ἀργότερα, δέν ἐπῆγε πιά σάν σπουδαστής, ἀλλά διορισμένος στήν "Οπερα ὑπό τάς φιλλύρας ὡς «Κορρεπετίτορ». Κατά τό διάστημα τῆς ἐκεῖ διαμονῆς του (ἕως τίς ἀρχές τοῦ 1924, ὁπόταν ἐκλήθη στήν 'Ελλάδα), ἐπῆρε μαθήματα συνθέσεως ἀπό τόν Φερρούτσιο Μπουζόνι.

3) 'Ο Μητρόπουλος οὐδέποτε ὑπῆρξε «πάμπτωχος», οὔτε ποτέ στή ζωή του ἀτημέλητος. 'Η οἰκογένειά του ἦταν εὐκατάστατη, ἀπόδειξη ὅτι τό «χαρτζιλίκι» πού τοῦ παρεῖχε ὁ πατέρας του τοῦ ἐπέτρεπε ἀπό τά παιδικά του ἤδη χρόνια νά σχηματίση μιά ἀξιόλογη μουσική καί λογοτεχνική βιβλιοθήκη. 'Η ὑποτροφία πού τοῦ προσεφέρθη, ὄχι ἀπό «ἕρανο φιλομούσων» ἀλλά ἀπό τόν 'Εμμανουήλ Μπενάκη, ἦταν μᾶλλον μιά τιμητική διάκριση.

4) 'Η κ. Γκιζέλλα Σέλντεν-Γκότ δέν ὑπῆρξε ποτέ ἰδιαιτέρα τοῦ Μητροπούλου. Προφανῶς ὁ κ. Πόντιος τήν συγχέει μέ τήν κόρη της δίδα Τρούντυ Γκότ, ἡ ὁποία ἐθελοντικά ἐκτελοῦσε χρέη γραμματέως κατά τήν διαμονή τοῦ μαέστρου στήν 'Ιταλία καί Αὐστρία. 'Ιδιαιτέρα τοῦ Μητροπούλου ὑπῆρξε ἐπί 12 χρόνια ἡ κ. Ρίηντ καί μετά ἀπ' αὐτήν ἡ κ. Μίλλερ.

Μετά τιμῆς
ΚΑΙΤΗ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗ

Καί ἡ δεύτερη:

Κύριε Διευθυντά,

Εἰς τό προχθεσινό «Βῆμα» δημοσιεύσατε ἐπιστολή ἀναγνώστου σας, ζητῶντας νά διευκρινισθῆ γιατί ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος «...ἔμεινε εἴκοσι καί περισσότερα χρόνια στήν ξενητιά, ἐκπατρισμένος, χωρίς ποτέ νά γυρίση στήν πατρίδα...».

Δέν γνωρίζω ἐάν ὑπάρχουν καί ἄλλοι λόγοι, ἀλλά μετά τήν ἀπελευθέρωση, ἴσως τό 1947, βρέθηκα τυχαίως στά γραφεῖα τῆς Γενικῆς 'Ασφαλείας 'Αθηνῶν γιά προσωπική ὑπόθεση, ἔχοντας φίλο ἕνα τῶν διευθυντῶν.

Στό γραφεῖο του ἦρθαν τυχαίως ἄλλοι δύο ἐκ τῶν προϊσταμένων ὑπηρεσιῶν καί σέ μία συζήτηση ἀνεφέρθη ὅτι δέν δόθηκε ἄδεια εἰσόδου στόν Δημήτρη Μητρόπουλο πού, ἄν θυμᾶμαι καλά, εἶχε ζητήσει νά ἔρθη νά ἰδῆ τήν μητέρα του.

Στήν ἀπορία πού ἐξέφρασα διά τό παραπάνω μέτρο, δόθηκε ἀπάντηση ἀπό τόν ἕνα ἐκ τῶν δύο εἰσελθόντων, πού ἀκόμα τόν βλέπω κάποτε στό δρόμο μέ τήν χαρακτηριστική του μαγκούρα, ὅτι ὁ Μητρόπουλος ἀρνήθηκε νά ὑπογράψη δήλωση ἀποκηρύξεως τοῦ κομμουνισμοῦ.

Μέ τιμή
Σ.Ι.Λ.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τετάρτη 29 'Ιανουαρίου 1964

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Κύριε Διευθυντά,

Στό «Βῆμα» τῆς 1ης καί 5.1.64 δημοσιεύθηκαν δύο ἀνταποκρίσεις ἀπό τήν Βιέννη τοῦ τακτικοῦ συνεργάτου σας Π. Πόντιου γιά τόν ἀλησμόνητο μεγάλο μας μαέστρο Δημήτρη Μητρόπουλο. Στίς ἀνταποκρίσεις αὐτές δίνονται μερικά ἀποσπάσματα ἀπό τά ἀπομνημονεύματα τῆς ἰδιαιτέρας γραμματέως του κ. Γκιζέλας Ζέλντεν-Γκότ πού ἀναφέρονται στή ζωή καί τή δρᾶσι τοῦ Μητρόπουλου στό ἐξωτερικό. Μάταια ἀναζήτησα στά ἀπομνημονεύματα αὐτά ν' ἀνακαλύψω τούς λόγους, γιά τούς ὁποίους τό δοξασμένο αὐτό τέκνο τῆς 'Ελλάδος, ἔμεινε εἴκοσι καί περισσότερα χρόνια στήν ξενητιά, ἐκπατρισμένος, χωρίς ποτέ νά γυρίση στήν πατρίδα, αὐτός ὁ παθιασμένος ἑλληνολάτρης, πού ζοῦσε πάντα μέ τό ὅραμα τῆς 'Ελλάδος μπροστά του. "Εχω ἀκούσει ὅτι σέ φίλους του ἐδῶ ἔγραψε πολλές φορές καί ἐξέφρασε τόν πόνο του πού δέν μποροῦσε νά γυρίση στήν πατρίδα. Γιά ποιό λόγο ἄραγε; Ὑπάρχει ἐδῶ ἕνα μεγάλο κενό καί μιά ἀπορία. Σέ ποιά αἴτια νά ὀφείλεται ἄραγε αὐτή ἡ ἀπουσία τοῦ Μητρόπουλου ἀπ' τήν πατρίδα πού μοιάζει κάπως σάν ἀναγκαστική; Αὐτή ἡ πολύχρονη, ἀνεξήγητη καί ἀντίνομη παραμονή τοῦ ἀθάνατου "Ελληνος ἀρχιμουσικοῦ; Γιατί ἀφήνει κάποια ἐρωτηματικά. Γιατί γύρισε μόνο σάν σποδός στήν πατρίδα ὁ Μητρόπουλος; Μήπως ὑπάρχει κανένα μυστικό πού μόνο φιθυριστά τό ἀκούει κανείς; 'Επειδή ὅσοι τιμοῦνε τή μνήμη τοῦ ἀξέχαστου μαέστρου θά ἔχουν τή δικαιολογημένη περιέργεια νά μάθουν ἄν ἔχη συμβῆ κάτι μέ τόν Μητρόπουλο, θά σᾶς ἤμουν πολύ ὑποχρεωμένος ἄν μποροῦσε «Τό Βῆμα» νά ἐρευνήση τό ζήτημα, εἴτε μέσω τοῦ συνεργάτου σας στή Βιέννη, εἴτε μέσω τοῦ Νομίζω ὅτι εἶναι χρέος πρός τή μνήμη τοῦ Μητροπούλου καί πρός τήν Ιστορία τοῦ τόπου αὐτή ἡ μικρή διευκρίνισι. 'Η ἰδιαιτέρα του γραμματεύς ἴσως θά μποροῦσε νά μᾶς λύση τήν ἀπορία.

Μετά τιμῆς
Τ. Ι. Ζ.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη 12 Μαΐου 1964

ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΣΕ ΕΝΑ ΜΟΤΕΛ

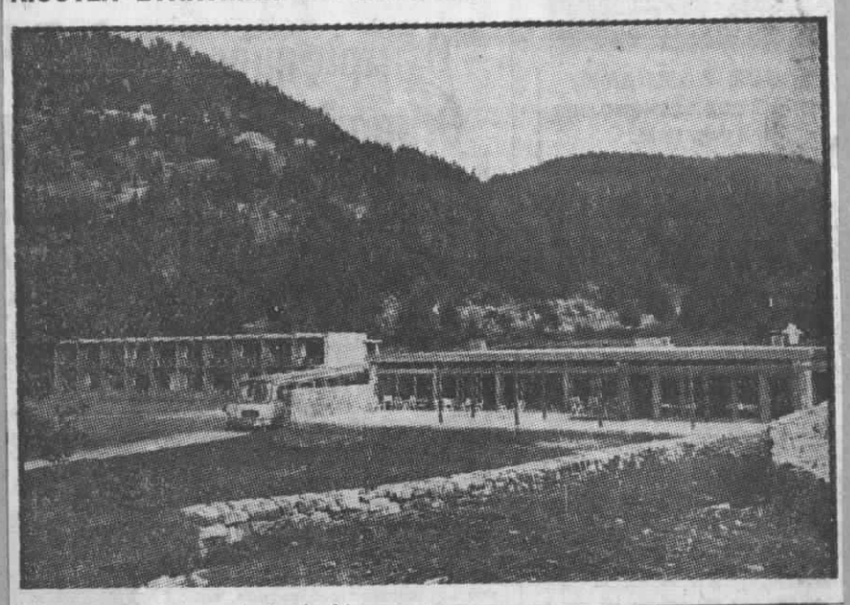

Αἴθουσα συναυλιῶν, στήν ὁποία θά μεταδίδωνται ἀπό στερεοφωνικές ἐγκαταστάσεις ἔργα κλασικῆς μουσικῆς μέ διεύθυνσι Δ. Μητροπούλου, ἀπό δίσκους καί ἠχογραφημένες ταινίες, πρόκειται νά δημιουργηθῆ στό Μοτέλ «Ξενία» τῆς Βυτίνας. 'Η αἴθουσα αὐτή δημιουργεῖται πρός τιμήν τοῦ μεγάλου μαέστρου, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπό τήν περιοχή ἐκείνη. Τό μοτέλ ἄρχισε νά λειτουργῆ πρό ὀλίγων ἡμερῶν, ἀπέχει δέ 12 χιλιόμετρα ἀπό τήν Βυτίνα. Διαθέτει 21 δίκλινα δωμάτια, πλήρως ἐξωπλισμένα, ἡ διανυκτέρευσις δέ μετά πρωϊνοῦ ἔχει διατιμηθῆ σέ 100 δραχμές, χωρίς ἀπολύτως καμμία ἄλλη ἐπιβάρυνσι. Ἄς σημειωθῆ ὅτι τό μοτέλ εὑρίσκεται στό μέσον τοῦ περιφερειακοῦ αστικοῦ δικτύου τῆς Πελοποννήσου καί ἐπί τῆς ὁδοῦ πού συνδέει τούς ἀρχαιολογικούς τόπους Μυκῆναι — 'Επίδαυρος — 'Ολυμπία

ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
— 1871 —
ΠΕΙΡΑΙΩΣ 35 - ΤΗΛ. 522.811

ΑΙΘΟΥΣΑ ΩΔΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Σάββατον 25 'Ιανουαρίου 1964, ὥρα 7 μ. μ.

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

εἰς μνήμην

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΤΕΛΕΙ

'Η Φιλαρμονική 'Ορχήστρα τῆς Ν. 'Υόρκης
ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰδίου.

•

'Η ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος γίνεται διά δίσκων, μέσω εἰδικῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων ὑψηλῆς πιστότητος.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1. Couperin-Milhaud	:	Σουλτάνα, Εἰσαγωγή καί 'Αλλέγκρο
2. Peter Mennin	:	Συμφωνία ἀριθ. 3
3. F. Mendelssohn	:	Συμφωνία ἀριθ. 3 (Σκωτική)

Τό πρόγραμμα θά παρουσιάση ὁ Διευθυντής
τοῦ 'Ωδείου 'Αθηνῶν
κ. ΜΕΝ. ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΣ

•

Πέμπτη
• 14 Μαΐου 1964

Η ΗΜΕΡΑ

ΜΕ ΕΡΓΑ ΧΑΙΝΤΕΛ, ΜΠΑΧ, ΓΕΛΕΜΜΑΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΑΡΓ

'Η σημερινή συναυλία τῆς «Καπέλλα Κολονιένσις»

«Κάθε μουσικός στήν ὀρχήστρα αὐτή εἶναι ἕνας εἰδικός τῆς παλιᾶς μουσικῆς».— 'Η χθεσινή πρὸς κόνφερανς μέ τόν ἀρχιμουσικό Φ. Λάϊτνερ καί τά μέλη τῆς ὀρχήστρας του.

Πρίν ἀκριβῶς ἀπό 10 χρόνια στίς 8 Μαΐου τοῦ 1964, ἱδρύθηκε στήν Κολωνία, ἡ Συμφωνική 'Ορχήστρα Μπαρόκ τῆς Δυτικογερμανικῆς Ραδιοφωνίας, ἡ «Καπέλλα Κολονιένσις».

Σήμερα ἡ Ορχήστρα αὐτή ἀποτελεῖται ἀπό 6 πρώτα καί 6 δεύτερα βιολιά, 4 βιόλες, 4 βιολοντσέλα, 2 κόντραμπάσα, 2 φλάουτα, 6 ὄμποε, 2 φαγότα, 2 κόρνα, 3 κλαρίνα, μερικά τύμπανα καί 1 τσέλο.

Εἶναι δέ ἡ μοναδική 'Ορχήστρα στόν κόσμο πού χρησιμοποιεῖ ὄργανα μπαρόκ τοῦ 17ου αἰώνος καί ἀνταποκρίνεται στίς ἀρχήστρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

'Η «Καπέλλα Κολονιένσις», ὑπό τήν διεύθυνσι τοῦ Τ. Λάϊτνερ, ἀρχιμουσικοῦ τῆς Κρατικῆς "Οπερας τῆς Στουτγάρδης, πραγματοποίησε αὐτές τίς ἡμέρες μία τουρνέ σέ διάφορες πόλεις τῆς 'Ανατολῆς, ἀρχίζοντας ἀπό τό Φεστιβάλ τῆς 'Οζάκα τῆς 'Ιαπωνίας, ὅπου σημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία. Κατόπιν ἡ 'Ορχήστρα ἐμφανίσθηκε στήν Ναγκόγια, στό Χόγκ Κόγκ καί στό Ν. Δελχί.

'Απόψε στίς 10 μ.μ. ἡ «Καπέλλα Κολονιένσις» θά ἐμφανισθῆ στήν 'Αθήνα σέ μιά μοναδική συναυλία πού θά δώση στό κινηματοθέατρο «Κοτοπούλη - Ρέξ».

— Εἶναι μιά ἀπόλαυσις γιά μᾶς νά παίζουμε ἔργα Μπαρόκ» εἶπαν χθές τό μεσημέρι στό ξενοδοχεῖο «'Αμπασαντέρ» στήν συνομιλία τους μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Τύπου, τά μέλη τῆς 'Ορχήστρας.

'Εν συνεχεία, ὁ ἀρχιμουσικός Φ. Λάϊτνερ εἶπε τά ἑξῆς, ἀπαντώντας στίς διάφορες ἐρωτήσεις πού τοῦ ὑποβάλαμε.

«Τό ἀκροατήριο βοηθάει πολύ τήν Ορχήστρα. Αὐτό τό παρατηρήσαμε στήν 'Ιαπωνία ὅπου συναντήσαμε ἕνα πολύ θερμό κοινό. 'Επίσης στό θέατρο «Κόλον» τοῦ Μπουένος "Αϊρες σημειώθηκε τό ἴδιο.

Στήν Εὐρώπη ἔχει παρατηρηθῆ κάτι τό παράξενο. 'Εκεῖνοι πού θά ἔπρεπε νά εἶναι ψυχροί εἶναι θερμοί καί τό ἀντίθετο. Π.χ. τό κοινό τῆς Ρώμης εἶναι πολύ πιό ψυχρό ἀπό τό κοινό τοῦ Λονδίνου καί τό κοινό τοῦ Παλέρμο πολύ πιό ψυχρό ἀπό τό κοινό διαφόρων πόλεων τῆς Β. Εὐρώπης.

»Οἱ σχέσεις μαέστρου καί μουσικῶν τῆς Ορχήστρας εἶναι τελείως διαφορετικές σήμερα. Νομίζω πώς πρέπει νά εἶναι πολύ ἀνθρώπινες.

Παράδειγμα ἔχουμε τόν Μπρούνο Βάλτερ. Βέβαια αὐτό εἶναι πάντοτε καί θέμα χαρακτῆρος. "Αλλο εἶναι νά διευθύνης μιά ὄπερα μία συμφωνική ὀρχήστρα, μία ἁπλή χορωδία καί ἄλλο τήν «Καπέλλα Κολονιένσις» Κάθε μουσικός στήν ὀρχήστρα αὐτή, εἶναι ἕνας εἰδικός τῆς παλιᾶς μουσικῆς καί ἔχει δικές του ἰδέες πάνω σ' αὐτή "Ετσι εἶμαι περισσότερο πρόεδρος Δημοκρατικοῦ κράτους- παρά Δικτάτων.

Πιστεύω ἀκόμα ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ 'Αρθοῦρο Τοσκανίνι, εἶναι ξεπερασμένη. Δέν μποροῦμε νά διευθύνουμε δικτατορικά! 'Ο μεγάλος συμπατριώτης σας Δημήτρης Μητρόπουλος, εἶχε τό ἰδεῶδες νά διευθύνη τήν 'Ορχήστρα, ἴσως μεταξύ ἴσων, σάν συνάδελφος τῶν μουσικῶν. Εἶχε ὅμως τήν δυνατότητα νά ἐπιβάλλεται μέ τήν προσωπικότητά του...

»Οἱ δίσκοι σήμερα ἔχουν κερδίσει ἀνθρώπους γιά τίς αἴθουσες συναυλιῶν... "Οπως βλέπουμε καί ἀπό τήν τηλεόρασι, αὐτοί πού χάνουν εἶναι οἱ κινηματογράφοι καί οἱ ἐπιθεωρήσεις καί ὄχι τό καλό θέατρο καί οἱ συναυλίες... Τό μόνο κακό πού κάνουν οἱ δίσκοι εἶναι ὅτι χάλασαν τό αὐτί τοῦ κοινοῦ. 'Ο ἴδιος προσωπικά ἔχω νοιάξει 300 περίπου δίσκους καί ξέρω τά ὑπέρ καί τά κατά τους».

'Η «Καπέλλα Κολονιένσις» διευθύνεται καί ἀπό ἄλλους μαέστρους. Αλλά ὅλες οἱ σημαντικές ἐκδηλώσεις της ἔχουν γίνει ὑπό τήν διεύθυνσι τοῦ Φ. Λάϊτνερ, ὅπως στίς ἐμφανίσεις της πού ἔγιναν τήν περασμένη ἄνοιξι στήν Ιταλία, πρίν ἀπό τρία χρόνια στήν Ρωσία, κ.ἄ. Τώρα ἡ «Καπέλλα Κολονιένσις» ἑτοιμάζει σάν συναυλία τήν ὄπερα τοῦ Γκλούκ, «'Ορφεύς» μέ συμμετοχή τοῦ βαρυτόνου Φίσερ Ντισκάου.

Τό πρόγραμμα πού θά παρουσιάση ἐδῶ ἡ «Καπέλλα Κολονιένσις» εἶναι τό «Κοντσέρτο γκρόσσο σέ σόλ ἔλασσον, ἔργον 6» τοῦ Χαΐντελ, τήν «Εἰσαγωγή σέ σι ἔλασσον» τοῦ Μπάχ, τό «Κοντσέρτο σέ ρέ μεῖζον» τοῦ Τέλλεμαν, τήν «Σερενάτα σέ ρέ μεῖζον 203» καί τό «Μάρς 237» τοῦ Μότσαρτ.

ΕΜΤ ΠΑΝΑΓΟΤ

'Από τήν χθεσινή πρὸς κόμφερανς τῶν μελῶν τῆς ὀρχήστρας Μπαρόκ τῆς Κολωνίας («Καπέλλα Κολονιένσις»). 'Εξ ἀριστερῶν πρός τά δεξιά οἱ κ.κ. Μούτμαν Κρόνιγκερ, Λάϊτνερ, Φίνεμαν καί Κόχ.

„Elektra" versammelte den Glanz der Premieren

august 1964

Die Aufführung im Großen Festspielhaus wurde zu einer Dokumentation des Verhältnisses Karajan—Strauss

Mit allen äußeren Anzeichen eines glanzvollen Opernabends fand Dienstag im Großen Festspielhaus die achte und letzte Opernpremiere dieses Sommers, Herbert von Karajans Neuinszenierung der „Elektra" von Richard Strauss, statt. Man spürte es an der vibrierenden Spannung im Publikum, an den zahlreichen illustren Persönlichkeiten und der betonten Eleganz, daß allgemein eine sensationelle, spektakuläre Aufführung erwartet wurde, eine Aufführung, mit der sich die Reihe „Rosenkavalier"—„Troubadour" würdig fortsetzen ließe.

Die „Elektra" nimmt unter den Strauss-Opern in mehrfacher Hinsicht eine Sonderstellung ein. Zum Ersten markiert sie den Beginn der Zusammenarbeit mit Hofmannsthal, die sich eigentlich an „Elektra" entzündete, Richard Strauss hatte die Tragödie im Berliner Deutschen Theater mit Gertrud Eysoldt in der Titelrolle gesehen, in einer ähnlichen Aufführung also, die ihn zwei Jahre zuvor zur Komposition der Wildeschen „Salome" angeregt hatte. Strauss selbst schreibt, daß er den glänzenden Operntext, den ihm die „Elektra" bot, sofort erkannt habe, daß ihn allerdings die Ähnlichkeit des Stoffes mit dem der „Salome" im dramatischen und psychischen Gehalt erschreckt habe; der Komponist fürchtete, daß er nicht die Kraft haben würde, ein so ähnliches Werk gleich überzeugend zu gestalten. Doch Hofmannsthal wußte des Komponisten Bedenken zu entkräften. Im Juni 1906 begann mit der Komposition der „Elektra" die langjährige und äußerst fruchtbare Zusammenarbeit zwischen den beiden Künstlern.

Zum Zweiten bedeutet „Elektra" die Konfrontation zweier völlig verschiedener Welten: der des Expressionismus und der der antiken Tragödie. Dieser Zwiespalt beherrscht schon den Text Hofmannsthals, der die zum Urbild des tragischen Theaters der Antike gewordene „Elektra" des Sophokles mit den Erkenntnissen der modernen Psychoanalyse und den sprachlichen Mitteln seiner Zeit neu zu gestalten unternommen hatte. Dieser Zwiespalt aber traf noch in weit stärkerem Maß den Komponisten, der einerseits dem Flakkernden, Morbiden der Hofmannsthalschen Dichtung, andrerseits dem monumentalen Anspruch der griechischen Tragödie zu entsprechen hatte. Sein musikdramatischer Instinkt und seine außerordentliche Begabung in der Wahl der kompositorischen Mittel ließen Strauss hier einen Weg finden, der vorher und nachher ohne Beispiel ist, auf dem die „Elektra" als wahrscheinlich geschlossenstes Musikdrama unseres Jahrhunderts weit über ihre Geschwister hinausragt. Strauss selbst hat von „Elektra" gesagt, daß er hier „bis an die äußersten Grenzen der Harmonik, psychischen Polyphonie und Aufnahmefähigkeit heutiger Ohren gegangen" sei.

Nun — der „Aufnahmefähigkeit heutiger Ohren" sind in den 56 Jahren seit der Entstehung der „Elektra" sicherlich ganz andere Dinge zugemutet worden. Die Grenzen der Harmonik und der psychischen Polyphonie allerdings sind dem Publikum unserer Tage noch ebenso bewußt, die „Elektra"-Musik hat nichts von ihrer aufrüttelnden Ekstase, ihrer emotionellen Maßlosigkeit verloren. Schon die ersten Schläge des Agamemnon-Motivs, die den Hörer gleichsam ohne jede Vorbereitung in die unerbittliche Atmosphäre des schicksalhaft verstrickten Atriden-Hauses werfen, setzen das Maß. Das Flackernde, von irrsinnigem Haß Erfüllte, das Elektra umgibt, erhält schroffe, harte, bizarre Klänge, die sich nur dort lösen, wo in Elektra während der Zwiesprache mit dem toten Vater der Schmerz ihren Haß für Augenblicke übertönt. Krasser noch, unheimlich in der gespenstischen Häßlichkeit der Musik wird Klytämnestra gezeichnet; Haß ist auch hier, Verderbtheit und Angst. Demgegenüber steht Chrysothemis, die sich nach der lichten Welt des normalen Menschenlebens sehnt, die nichts wissen will von ungestilltem Haß, und die mit dem Wohlklang ihrer Stimme und der sie begleitenden Musik den starken Kontrast zur Welt Elektras setzt. Und da ist Orest, der in der Vollkraft seiner Jugend stehende Mann, der gekommen ist, zu rächen, nicht im Affekt, sondern im Bewußtsein der Aufgabe, die ihm gestellt ist.

Für ihn hat Strauss auch wieder eigene Farben, die allerdings von dem aufbrechenden Strom der Erkennungsszene, von dem unvergleichlich erlebnisstarken „Orest"-Ruf der Elektra gleichsam überflutet werden. Das Außerordentliche an dieser Partitur ist, daß sie all das unter einen großen Bogen zu einer hohen Einheit spannt, daß ihre „psychische Polyphonie" stets unter dem Zwang der Tragödie steht.

Daraus aber erwächst der Interpretation eine wesentliche Verpflichtung: Sie muß den tragischen Zwang, das Unentrinnbare, Schicksalhafte, unter dem die Personen der Tragödie handeln, deutlich, ja zwingend verständlich machen. Sie muß die Vielschichtigkeit der seelischen Zustände kenntlich machen, und darf sich doch nicht an das Detail verlieren. Sie muß den monumentalen Grundcharakter der Musik bewahren, sich der äußersten Grenzen der musikalischen Erlebnisfähigkeit bewußt sein, und darf doch nie im Klang, in der äußeren Pracht des Strauss-Orchesters ihr Auslangen finden.

Musikalisch erreicht die jetzige Aufführung gerade darin nicht jenes Maß, das hier in Salzburg vor allen Dimitri Mitropoulos mit jener unvergeßlichen Aufführung in der Felsenreitschule des Jahre 1957 gesetzt hat. Herbert von Karajans Deutung der „Elektra"-Partitur ist von Anfang an mehr auf ästhetischen Glanz gestellt denn auf den dramatischen Emotionsgehalt. Dazu gehört, daß Karajan bewußt auf allzu grelle Farben verzichtet, daß er das in Hochform musizierende Orchester der Wiener Philharmoniker, wo immer dies möglich ist, in jenen typisch straussischen Klangrausch steigert, der aber gerade bei „Elektra" nicht primär sein darf. Wo es auf differenzierte musikalische Charakteristik oder auf das große tragische Pathos ankommt, da wirkt Karajans Deutung sonderbar distanziert; etwa in dem ersten Monolog der Elektra, dessen menschlich tragischer Ausdruck im Orchester nicht die rechte Entsprechung fand. Dementsprechend entbehrte dann die Begegnung der beiden Schwestern jenes scharfen Gegensatzes von Hell und Dunkel, der die dramatische Funktion dieser Szene ist. Auch die Szene der Klytämnestra mit ihren flackernd grellen Farben im Orchester, mit ihrer morbiden Stimmung bekam vom Dirigenten her nicht die volle packende Intensität, die sich gegen den Höhepunkt der Auseinandersetzung mit Elektra beinahe zur Unerträglichkeit steigern muß. In der nachfolgenden Szene, in dem Augenblick, da Elektra wild entschlossen ist, die Tat nun selbst und allein zu vollbringen, schienen sogar die extremen Reibungen im Orchester, die sonst die Seelenqual der von allen Verlassenen verdeutlichen, nur glatte, strahlende Bläserfanfaren zu sein. Ob hier ein Irrtum oder eine absichtliche Korrektur vorlag, konnte man beim Hören nicht entscheiden. Erst gegen Ende, in der Erkennungsszene und dem Finale schien Karajan sich dann zu voller Kraft zu steigern, hier erreichte der Dirigent dann jenen dramatischen Atem, der eigentlich vom ersten Schlag an vorhanden und wirksam sein müßte.

Das Fehlen dieser Spannung und des dramatischen Atems im Musikalischen wurde umso spürbarer, als die riesenhafte Bühne des Großen Festspielhauses der „Elektra" eine geradezu ideale Heimstatt bietet. Teo Otto hatte, die Dimensionen in der Breite voll ausnützend, eine Burg von Mykene erbaut, die sowohl dem Anspruch der antiken Tragödie als auch der spezifischen Atmosphäre Hofmannthal-Strauss entspricht. Sogar der nicht ganz leicht zu definierende Baum im Vordergrund bot optisch einen guten Effekt und ließ sich im Ablauf des Spiels auch vielfältig nützen. Als Regisseur folgte Karajan zu Beginn den klaren Gesetzen von Handlung und Musik und ließ sich, wie etwa beim Auftritt der Klytämnestra, der sich in gespenstischen Fackelzügen im Inneren der Burg ankündigte, keinen Effekt entgehen. Die Wiederholung dieses Effektes zum Ende wirkte allerdings weniger überzeugend, um so mehr als sie von dem Zentralgeschehen um Elektra ablenkte. Überhaupt hält die Regie ihre klare, unkomplizierte Linie nur bis zur Orest-Szene durch; hier beginnen die Eigenwilligkeiten, die sich zum Teil gegen den Sinn der Handlung, zum Teil sogar gegen den der Musik richten: Orests Auftritt etwa, der, ohne Elektra zu bemerken, in seinem stilistisch und ästhetisch äußerst unglücklichen Kostüm — was mag Prof. Otto wohl auf die Idee gebracht haben, einem griechischen Königssohn blaue Hosen anzuziehen? — über die Bühne schreitet und von Elektra angesprochen wird, anstatt sie in ihrer Tätigkeit zu stören; oder das Erscheinen und unmotivierte Wiederverschwinden des alten Dieners, der Orest erkennt; oder zum Schluß das Hereinstürzen eines in schwarze Kutten gehüllten Haufens, der im Begriff scheint, sich auf Elektra zu stürzen, ohne daß der Zuschauer versteht, in welcher Absicht und aus welchem Grund.

Am härtesten verstößt Elektras für den Schlußakkord aufgespartes Zusammenstürzen gegen die Musik. Die Partitur verzeichnet ganz exakt den Augenblick des Zusammenbrechens, dem im Orchester lähmende Stille (gehaltene Akkorde der Tuben und Fagotte) und immer wieder, aufschreiartig, das Agamemnon-Motiv folgen. Elektra über diese Stelle hinwegtanzen zu lassen, verstößt gegen den Sinn der Musik — ein Fehler, der gerade dem Dirigenten-Regisseur Karajan nicht hätte unterlaufen dürfen. Ganz abgesehen davon, daß schwer zu motivieren sein dürfte, warum Chrysothemis die Bühne nicht mehr betreten darf und ihren verzweifelten Schrei nach Orest hinter den Kulissen singen muß. — All das für einen szenischen Effekt, der kaum zur Wirkung kam!

Unter den Sängern, die für die Salzburger Festspielinszenierung zur Verfügung stehen, dominiert Astrid Varnay als Elektra, obwohl sie den mörderischen Schwierigkeiten der Rolle an diesem Abend stimmlich nicht ganz gewachsen schien. Die exponierten Höhenlagen, an denen hier wahrlich kein Mangel ist, wurden nur unter Aufbietung letzter Kräfte gemeistert. Darstellerisch hat die Sängerin allerdings für die Elektra eine beinahe quälende Intensität zur Verfügung. Sie ist in jedem Moment gegenwärtig, mehr Tier als Königskind, fast abstoßend in ihrem geifernden Haß. Ihre Ausbrüche ins Menschliche, insbesondere in der Szene mit Orest, haben dadurch aber doppelte Kraft. Nur der Schluß mit dem ästhetisch schwer zu lösenden Triumphtanz schien einfach über ihre physischen Kräfte zu gehen.

Als ihre Schwester Chrysothemis hat Hildegard Hillebrecht alle Vorzüge einer strahlenden, echt jugendlich-dramatischen Strauss-Stimme und ihr überzeugendes Äußeres einzusetzen; darstellerisch blieb sie im Konventionellen. Martha Mödl hat mit der Klytämnestra in ihr eigentliches Fach zurückgefunden, sie war stimmlich sehr überzeugend und als Darstellerin von packender Realistik. Eine große Enttäuschung bereitete Eberhard Wächter: weder die Stimme, die mit ihrem hellen Timbre keine rechte Orest-Stimme ist, noch die Gestaltung, der jede persönliche Ausstrahlung fehlte, vermochte zu überzeugen. Da hinterließ James King in der kurzen Szene des verderbten Ägisth einen wesentlich stärkeren Eindruck. Von den Nebenrollen seien noch die Mägde Helen Watts, Margarethe Sjöstedt, Cvetka Ahlin, Lisa Otto, vor allem aber Lucia Popp erwähnt, die der jungen Magd ihren schönen Sopran lieh.

Als der letzte Ton verklungen war und es im Haus, auch im Orchester, stockfinster wurde, erhob sich erst zögernd der Applaus. Man spürte und sah bald an den intensiven Diskussionen, die allenthalben einsetzten und im Foyer noch lange nach Ende der Vorstellung fortgeführt wurden, daß die Meinungen über diese Aufführung, von der man sich viel erwartet hatte, sehr auseinander gingen. Und obwohl sich der Jubel für Karajan und die Sänger dann doch auf gewohntes Maß erhitzte, hörte man doch dort und da merkwürdig oft die Namen Böhm und Mitropoulos.

Gottfried Kraus

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΙΟΥΛΙΟΥ 1964 — ΕΘΝΟΣ

Ο ΣΑΡΛ ΜΥΝΧ ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΘΑ ΔΙΕΥΘΥΝΗ ΔΥΟ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΣΤΟ ΗΡΩΔΕΙΟΝ

Διάσημος πιανίστας καί συνθέτης

30-7-64

ΒΑΝ ΚΛΑΪΜΠΕΡΝ: ΟΦΕΙΛΩ ΠΟΛΛΑ ΣΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

Ὁ κ. Χρουστσώφ, ὁ Σοπέν τό ἁρμόνιο καί τό πιάνο

ΠΑΝΥΨΗΛΟΣ, λεπτός, μέ σγουρά, καστανόξανθα μαλλιά καί γαλανά μάτια, μέ παιδική χάρη καί ἁπλούς, εὐγενικούς τρόπους ὁ διάσημος ἤδη, 30ετής Ἀμερικανός πιανίστας Βάν Κλάϊμπερν, ἔφθασε, χθές τό μεσημέρι, γιά νά ἐμφανισθῆ ἀπόψε, 8.30 μ.μ., στό πλαίσιο τοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν. Δημοφιλέστατος πιανίστας, ἀλλά παράλληλα ἀρχιμουσικός καί συνθέτης — τοῦ χρωστᾶμε μιά ἐνδιαφέρουσα σύνθεση γιά ἐκκλησιαστικό ὄργανο — ὁ Βάν Κλάϊμπερν θά πάρη μέρος σάν σολίστ, στή δεύτερη συναυλία τῆς Ὀρχήστρας Λαμουρέ ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ Σάρλ Μύνχ, στό κοντσέρτο γιά πιάνο καί ὀρχήστρα ἀρ. 2 τοῦ Μπράμς, πού εἶναι ἕνας ἀπό τούς πιό ἀγαπημένους του συνθέτες:

— Εἶναι παγκόσμιος συνθέτης, λέει. Τά ἔργα του ἔχουν μιά θαυμάσια, κλασική ἀρχιτεκτονική καί εἶναι γεμάτα ρομαντισμό.

● Ὁ Βάν Κλάϊμπερν γεννήθηκε στίς 12 Ἰουλίου 1934 σέ μιά μικρή πόλη τῆς Λουϊζιάνας ἀπό πατέρα ἐμπορικό ἀντιπρόσωπο καί μητέρα πιανίστα, πού τοῦ ἔμαθε τά πρῶτα στοιχεῖα μουσικῆς. Ἡ κλίση του γιά τή μουσική φανερώθηκε ἐνῶ ἦταν ἀκόμα 4 χρόνων. Ἔχει τιμηθῆ ἐπανειλημμένα μέ σημαντικά μουσικά βραβεῖα, ἀλλά, ἔγινε γνωστός στό πλατύτερο κοινό στά 1958, ὅταν ἀπέσπασε τό Βραβεῖο Τσαϊκόφσκυ γιά τό πιάνο, συναγωνιζόμενος μερικούς ἀπό τούς πιό προικισμένους πιανίστες τοῦ κόσμου.

Μέ τήν ἐπιτυχία του αὐτή κατέκτησε παγκόσμια φήμη καί ἔγινε δεκτός σάν ἐθνικός ἥρωας ἀπό τόν πρόεδρο Ἄϊζενχάουερ. Ἔκτοτε ἔχει περιοδεύσει σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο, παντοῦ δέ ἀπέσπασε τόν θαυμασμό τῶν κριτικῶν καί τοῦ κοινοῦ, πού ἐξετίμησαν τήν δεξιοτεχνία, τήν ζωντάνια καί τόν ἐνθουσιασμό του. Μόνο στά 1959 μία μικρή μόλυνση στά δάκτυλα φάνηκε νά τόν ἀπειλῆ. Ὕστερα, ὅμως, ἀπό λεπτή χειρουργική ἐπέμβαση διέφυγε τόν κίνδυνο, διακόπτοντας, ὡστόσο, γιά ἕξη μῆνας τίς ἐμφανίσεις του.

— Ἔρχομαι στήν Ἑλλάδα μέ ἰδιαίτερη συγκίνηση, μᾶς ἐξομολογεῖται. Τά πρῶτα μου ἐπίσημα βήματα εἶναι συνδεδεμένα μέ ἕναν μεγάλο συμπατριώτη σας τόν Δημήτρη Μητρόπουλο. Πρίν δέκα χρόνια ἔκανα τό ντεμποῦτο μου, ὑπό τήν δική του διεύθυνση. Ἐκεῖνος, πάλι, μοῦ συνέστησε τό πρόγραμμα μέ τό ὁποῖο βραβεύθηκα στή Μόσχα. Στά 1960 στή συναυλία στή μνήμη τοῦ Μητρόπουλου, πού δόθηκε στή Νέα Ὑόρκη, διηύθυνα, ὄντας παράλληλα καί σολίστ, τό Τρίτο Κοντσέρτο γιά πιάνο καί ὀρχήστρα τοῦ Προκόφιεφ. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἕνας μοναδικός μαέστρος. Τοῦ χρωστάω πάρα πολλά.

— Ποιά κρίνετε σάν βασική ἀρετή τοῦ ἑρμηνευτῆ;

— Ὁ πιανίστας, γιά νά περιοριστοῦμε σ' αὐτόν, πρέπει νά εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό πιανίστας: νά εἶναι μουσικός. Ἡ Τζίνα Μπαχάουερ εἶναι μεγάλη πιανίστα, ὄχι μόνο γιά τήν ἄριστη τεχνική της, ἀλλά, γιατί ἔχει μεγάλη ψυχή.

— Ποιά εἶναι ἡ μεγαλύτερη δυσκολία πού συναντᾶτε σάν ἑρμηνευτής;

— Δέν θά τό πιστέψετε. Εἶναι τά ταξίδια, πού δέν μοῦ ἀφήνουν καιρό νά δοθῶ στή μουσική. Γιατί ἔτσι ἀντιλαμβάνομαι ἐγώ τόν προορισμό μου: νά παίζω καί νά μελετῶ, νά μαθαίνω καινούργια πράγματα.

— Νομίζετε ὅτι ἡ ἠλεκτρονική μουσική θά παραμερίση τά ὄργανα, θά ἀχρηστεύση τούς ἐκτελεστές;

— Βρίσκω τήν ἠλεκτρονική μουσική φοβερή. Κι' ὕστερα δέν νομίζω ὅτι θά παρομερίση ποτέ τήν ἄλλη, τήν μεγάλη, τήν ἀληθινή μουσική, πού σημαίνει καρδιά, ἀνθρωπιά, μέσο ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλωστε, ἡ ἠλεκτρονική μουσική δέν ἔχει ἀνάγκη τοῦ κοινοῦ...

— Τί σκεπτόσαστε γιά τίς σχέσεις τῶν σημερινῶν νέων μέ τή μουσική;

— Ἀναπτύσσονται ἱκανοποιητικά. Νομίζω, ὅμως, ὅτι ἡ μουσική δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τή βιολογική ἡλικία: εἶναι θέμα ἡλικίας τῆς ψυχῆς.

— Τί ἐντύπωση ἔχετε ἀπό τή Μόσχα;

— Τό ρωσικό κοινό εἶναι καταπληκτικό. Μέ περιέβαλε δέ μέ πολλή ἀγάπη.

— Ἦρθε νά σᾶς ἀκούση καί ὁ κ. Χρουστσώφ;...

— Ναί, δύο φορές. Μοῦ μίλησε μέ πολλή συμπάθεια καί μοῦ ἐξομολογήθηκε ὅτι παίζει ἁρμόνιο καί πιάνο. Μοῦ εἶπε ἀκόμη ὅτι ἀγαπᾶ ἰδιαίτερα τήν Φαντασία σέ φά ἔλασ. ἀρ. 49 Γι' αὐτό καί ἔπαιξα γιά χάρη του τό κομμάτι αὐτό.

— Εἴσαστε εὐαίσθητος στίς ἀντιδράσεις τοῦ κοινοῦ;

— Εἶμαι εὐτυχισμένος ὅταν γίνομαι καλά δεκτός. Καί πάντα ἔχω τράκ. Τό κοινό ὡστόσο εἶναι τελείως διαφορετικό ἀπό χώρα σέ χώρα, ὅπως διαφορετικές εἶναι μεταξύ τους καί οἱ ἐμφανίσεις ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ μουσικοῦ.

Ε. ΨΥΡΡΑΚΗΣ

Ὁ διάσημος ἀρχιμουσικὸς Σάρλ Μύνχ στήν Ἀκρόπολι.

Τό μεθαύριον καί τήν Πέμπτην στό Ἡρῴδειον ἡ γαλλική ὀρχήστρα Λαμουρέ, στά πλαίσια τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἐφετεινοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν, ἔχει φυσιογνωμία εὐγενική, ποὺ προδίδεται, πότε - πότε, ἀπό τό ἐγκάρδιο χαμόγελό του ἤ ἀπό ἕνα ἐαφνικό σπίθισμα τῶν ματιῶν του, ζωηρός στίς ἐκφράσεις του καί θερμός στήν συζήτησι.

— Νοιώθω συγκινημένος στήν χώρα σας. Εἶναι ἡ τετάρτη φορά, που θά διευθύνω στήν Ἀθήνα καί αἰσθάνομαι ὅτι εἶναι ἡ πρώτη... Ἔχει κερδίσει τήν καρδιά μου ἡ Ἀθήνα... Ἴσως ἐπειδή ἕνας ἀπό τούς πιό ἀγαπημένους μου φίλους γεννήθηκε σέ τούτη τήν χώρα: Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἦταν ἕνας μεγάλος φίλος μου...

— Τί ἐνδιαφέρεσθε, μαέστρο, νά προβάλλετε στίς ἑρμηνεῖες τῶν ἔργων, ποὺ διευθύνετε;

— Πρῶτα - πρῶτα μ' ἐνδιαφέρει νά προβάλλω, ὅσο πιστότερα μπορῶ, τό πνεῦμα τοῦ δημιουργοῦ τοῦ ἔργου. Δέν μ' ἐνδιαφέρει αὐτό, ποὺ εἶναι γραμμένο ν' ἀκολουθῶ δηλαδή τίς νότες, ἀλλά αὐτό, ποὺ δέν εἶναι. Ζητῶ ἀπ' τοὺς μουσικούς μου νά ἀγγίξουν πρῶτα τήν ψυχή τοῦ ἀκροατή, ἀφοῦ προηγουμένως ἡ ἴδια μουσική ἀγγίξη τήν δική τους.

— Ὑπάρχει περίπτωσις ἕνας μαέστρος νά κατακτήση τήν τελειότητα;

— Μά δέν ὑπάρχει τελειότης, ἀγαπητέ μου. Ὑπάρχει ἡ ἐπιθυμία τοῦ μαέστρου, τοῦ καλλιτέχνου, νά δημιουργήση τήν τελειότητα.

— Πρέπει νά συναρπάζη ὁ μαέστρος τό ἀκροατήριό του;

— Καθήκον του εἶναι ν' ἀκούη τήν μουσική καί ὄχι νά τήν παρακολουθῆ.

63 ἐτῶν εἶναι ὁ Σάρλ Μύνχ κι' ἀκόμα ἡ Φύσις τοῦ προκαλεῖ πάντοτε τό δέος. Νοιώθει σάν παιδί ὅταν ἀντικρύζη τά φαινόμενα τῆς ζωῆς καί τίποτε δέν ἔχει ἀμβλύνει τήν εὐαισθησία του. Ὁ Σάρλ Μύνχ εἶναι ρομαντικός. Εἶναι;

— Ὑπάρχει κανένα κοινόν σημεῖον μεταξύ Μουσικῆς καί Ποιήσεως, μαέ-

στρο;

Σκέφτεται λίγο ὁ Ἀλσατὸς «μαὶτρ» κ' ἔπειτα...

— Εἶναι δυό ποταμοί, ποὺ κάποτε ἐνώνονται σέ ἕναν. Ὑπάρχει, μπορῶ νά πῶ, ἡ ἴδια σχέσις μ' αὐτήν, ποὺ ἔχουν ἡ ὅρασις καί ἡ ἀκοή. Καί τό ζήτημα αὐτό, δέν σᾶς τό κρύβω ἔχει παίξει σοβαρώτατο ρόλο στήν σταδιοδρομία μου σάν μουσικοῦ. Κάθε φορά, ποὺ διευθύνω, θέλω νά συνδυάζω αὐτά ποὺ ἀκούω μέ τά ποιητικά στοιχεῖα τῆς Φύσεως. Μ' ἀρέσει, ἄς πούμε, τήν ὥρα ποὺ διευθύνω, νά στρέφω τά μάτια μου στόν Οὐρανό, ἀναζητῶντας κάτι. Μπορεῖ τήν ἔμπνευσι.

— Ἐνδιαφέρεσθε γιά τήν κοιτική;

— Ὤ, ναί παραπολύ.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ διάσημος συνομιλητής μας μιλάει διαφορετική γλῶσσα ἀπό ἐκείνην τοῦ Στραβίνσκυ ἤ τοῦ κάθε μοντέρνου συνθέτου. Καί τό μεγαλύτερο ἑρμηνευτικό ἐνδιαφέρον του συγκεντρώνεται...

— Αἰσθάνομαι περισσότερο ἄνετα σάν μαέστρος κλασικῆς μουσικῆς.

— Δέν σᾶς ἐνδιαφέρει ἡ μοντέρνα;

— Ἕνα τεράστιο τεῖχος ὀρθώνεται μπροστά της. Ἕνα τεῖχος, ποὺ δέν μᾶς ἀφίνει νά δοῦμε τήν ἐξέλιξί της. Ὑπάρχει, ὅμως, μοντέρνα μουσική. Καί ἀφοῦ ὑπάρχει, ἔχουμε, ὄχι ἁπλῶς τήν εὐθύνη, ἀλλά τήν ὑποχρέωσι, νά ἐνδιαφεθοῦμαστε.

— Ἔχετε προτιμήσεις σέ συνθέτες;

— Ἐπικαλοῦμαι τά ὅσα εἶχε πεῖ σχετικά ὁ Γκούσταθ Μάλλερ: «Πρέπει νά ἀγαπῶ — πίστευεν ὁ κορυφαῖος συνθέτης — πάντοτε περισσότερο αὐτό, ποὺ παίζω αὐτήν τήν στιγμή».

Ἡ συνομιλία μας μέ τόν διάσημο ἀρχιμουσικό συνεχίσθηκε. Καί ἡ διαπαιδαγώγησις σήμερα τῶν μουσικῶν ἦταν τό θέμα, ποὺ μᾶς ἀπησχόλησε. Παραδέχθηκε ὁ Σάρλ Μύνχ, ὅτι πολλῶν δασκάλων οἱ συμβουλές θά μείνουν σάν φωτεινά ὀρόσημα στήν Ἱστορία τῆς Μουσικῆς. Ἀνέφερε, μάλιστα τά ὀνόματα τῶν Πιέρ Μοντέ, ὁ ὁποῖος, σημειωτέον, πέθανε τελευταῖα, Τοσκανίνι καί Μητρόπουλου.

Καί τελειώσαμε ἀφοῦ ζητήσαμε ἀπό τόν Σάρλ Μύνχ νά μᾶς πῆ τήν γνώμη του γύρω ἀπό τήν ἑλληνική Μουσική. Ἂν φυσικά ἔχη ἀκούσει.

— Μ' ἐνδιαφέρει ν' ἀκούω τά ἔργα τοῦ Νίκου Σκαλκώτα...

ΑΝΔΡ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Κυριακή 6 Σεπτεμβρίου 1964

ΟΙ «ΜΕΓΑΛΟΙ» ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΚΙΝΔΥΝΟ

ΑΧ, ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΜΑΕΣΤΡΟΙ!

"Ενας διάσημος συνθέτης όμιλεῖ γιά τούς ἀρχιμουσικούς πού ἐγνώρισε, γιά τήν ἀγάπη του γιά τόν Δημήτρη Μηρόπουλο, τήν ἀντιπάθειά του γιά τόν Λέοναρντ Μπερνστάϊν καί τήν διένεξί του μέ τόν Ἐρνέστ Ἀνσερμέ

Τοῦ διασήμου μουσουργοῦ ΙΓΚΟΡ ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΥ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ διεύθυνσις, ὅπως καί ἡ πολιτική, δέν προσελκύει ἀνθρώπους μέ πρωτότυπη διάνοια. Εἶναι περισσότερο μιά περιοχή γιά σταδιοδρομία καί γιά ἐκμετάλλευσι τῆς προσωπικότητος — καί αὐτό εἶναι μία ἀκόμη ὁμοιότης μέ τήν πολιτική — καί ὀλιγώτερο ἐπάγγελμα γιά τήν ἄσκησι ἀκριβοῦς καί πειθαρχημένης σκέψεως.

"Ενας μαέστρος μπορεῖ στήν πραγματικότητα νά εἶναι λιγώτερο προικισμένος γιά τήν ἐργασία του ἀπό ὅσο εἶναι τά καλύτερα μέλη τῆς ὀρχήστρας του, ἀλλά αὐτό δέν τό γνωρίζει κανείς ἄλλος ἀπό τούς μουσικούς. Καί ἡ σταδιοδρομία τοῦ ἀρχιμουσικοῦ δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τούς μουσικούς του ἀλλά ἀπό τίς κοσμικές κυρίες τίς ὁποῖες εἶναι ὑποχρεωμένος νά κολακεύη καί γιά τίς ὁποῖες τά μουσικά του χαρίσματα ἔχουν δευτερεύουσαν σπουδαιότητα. Ὁ ἐπιτυχής μαέστρος ἠμπορεῖ νά εἶναι ἕνας ἀτελής μουσικός, ἀλλά ὀφείλει νά εἶναι ἕνας τέλειος γόης.

Στούς ἀνθρώπους αὐτούς εἶναι πολύ διαδεδομένη ἡ ἐγωπάθεια, δέν χρειάζεται δέ νά προσθέσω ὅτι ἡ πάθησις αὐτή ἀναπτύσσεται ὡσάν τροπικός θάμνος κάτω ἀπό τόν ἥλιον τῆς διαφημιστικῆς κοινωνίας. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ ἀρχιμουσικός ἐνθαρρύνεται νά ἐπιβάλλη μιά ἐγωϊστική, πλαστή καί αὐθαίρετη ἐξουσία καί ὅτι τοῦ ἀναγνωρίζεται μιά τοποθέτησις δυσανάλογη πρός τήν πραγματική ἀξία του. Γίνεται γρήγορα «μεγάλος» μαέστρος καί οἱ «μεγάλοι» μαέστροι εἶναι, ὄχι μόνον τά χειρότερα ἐμπόδια στήν ἐξέλιξι τῆς γνήσιας μουσικῆς, ἀλλά εἶναι ἐπίσης — ὅπως καί οἱ μεγάλοι ἠθοποιοί — ἀνίκανοι νά παίξουν τίποτε ἄλλο ἀπό τόν ἑαυτό τους. Ἡ λατρεία πρός τόν «μεγάλο» μαέστρο συχνά ἀντικαθιστᾶ τήν ἀκοή μέ τήν ὅρασι καί ἔτσι καταντᾶ νά θεωροῦνται οἱ χειρονομίες ὡσάν τό πραγματικό σπουδαῖο μέρος τῆς διευθύνσεως. Ἀκόμη καί οἱ κριτικοί πέφτουν συχνά στήν παγίδα νά περιγράφουν μᾶλλον τήν ἐμφάνισι τοῦ μαέστρου παρά τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖον ὁ μαέστρος κάνει νά ἀντηχῇ ἡ μουσική. "Αν εἶσθε ἀνίκανος νά ἀκούσετε, ὁ ἀρχιμουσικός σᾶς δείχνει τί πρέπει νά αἰσθάνεσθε. "Ετσι οἱ μαέστροι τοῦ τύπου τῶν κινηματογραφικῶν ἀστέρων, ὅπως λόγου χάριν ὁ Λέοναρντ Μπερνστάϊν, παριστάνουν ὡσάν ἠθοποιοί τήν ζωή τοῦ Ναπολέοντος στήν Ἡρωϊκή «τους» Συμφωνία, παίρνουν μιά ἔκφρασι εὐγενοῦς μαρτυρίου κατά τήν ὑποχώρησι ἀπό τήν Μόσχα καί ἔπειτα παίρνουν ἔκφρασι θριάμβου στό τελευταῖο μέρος, ὅπου μάλιστα ὁ μαέστρος χορεύει καί τόν χορό τῆς νίκης. "Αν εἶσθε ἀνίκανος νά ἀκούσετε τήν μουσική, παρακολουθεῖτε τό θέαμα ἐπί σκηνῆς, ἀλλά ἄν ἠμπορῆτε νά ἀκούσετε, προτιμότερον εἶναι νά μήν πᾶτε στήν συναυλία.

Φυσικά ἔχω καί ἄλλες ἐπικρίσεις κατά τῶν ἀρχιμουσικῶν. Ἡ πρώτη ἐπίκρισις εἶναι ὅτι, ἐπειδή ἡ ἐργασία τοῦ μαέστρου εἶναι κατά τό πλεῖστον ἐπανάληψις, μερικές φορές ὁ μαέστρος ἀναπτύσσει μιά ἐπαγγελματική ἀδιαφορία πρός τήν μουσική. Ἡ δεύτερη παρατήρησίς μου εἶναι ὅτι, ὅπως ὅλοι οἱ μεσάζοντες, ὁ μαέστρος εἶναι ἕνα κοινωνικόν παράσιτον πού ἀποζῇ ἀπό τίς δημιουργίες ἄλλων ἀνθρώπων, ἐνῶ ἡ δική του δημιουργία συνήθως δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό μία κληρονομία κακῶν συνηθειῶν. Ἡ τρίτη ἐπίκρισις εἶναι ὅτι συνήθως οἱ μαέστροι σκουριάζουν γρήγορα καί χάνουν τήν ἐπαφή μέ τίς νέες μουσικές ἰδέες τῆς ἐποχῆς τους.

Ἐθαύμασα τήν ἐργασία πολλῶν ἀρχιμουσικῶν παλαιότερα, ἀλλά δέν εἶμαι βέβαιος ὅτι τήν θαυμάζω καί τώρα. "Οταν ἐκτελοῦσα τό Κοντσέρτο μου γιά πιάνο μέ διευθυντή τόν Φουρτβαϊνγκλερ στήν Λειψία καί στό Βερολῖνο, ὁ Φουρτβαϊνγκλερ διηύθυνε τόσο ἄσχημα, ἀκόμη χειρότερα καί ἀπό τόν Κουσσεβίτσκι.

Ἐγνώρισα τόν "Οττο Κλέμπερερ λίγο μετά τό 1920. Ἐθεωρεῖτο τότε ὁ πιό δεξιοτέχνης ἀπό τούς νεωτέρους Γερμανούς διευθυντάς καί ὁ πιό εὐνοϊκά διατεθειμένος πρός τούς συγχρόνους συνθέτας. Ὁ Κλέμπερερ μερικές φορές παρασύρετο σέ ἄνισους χρόνους, ἀλλά οἱ μουσικές του παρορμήσεις ἦσαν καταπληκτικά σωστές. Σάν ἄνθρωπος ἦταν παλύ ἐκκεντρικός, ἀλλά δέν εἶμαι βέβαιος ἄν αὐτή ἦταν ἡ πρόθεσίς του.

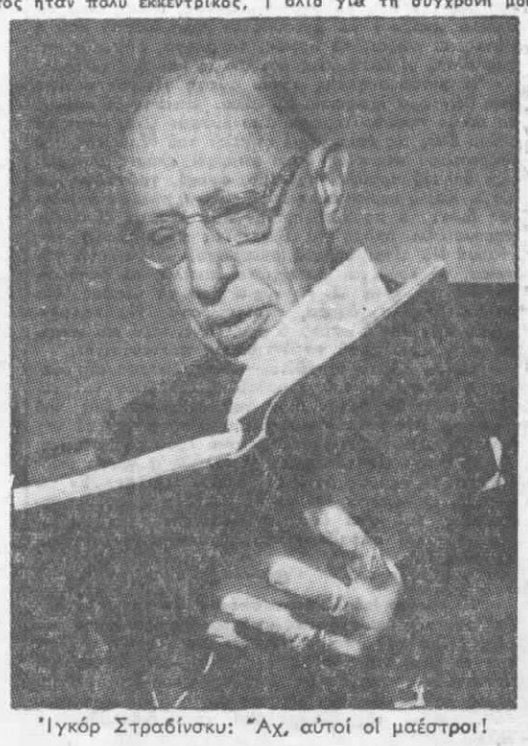

Ἰγκόρ Στραβίνσκυ: "Αχ, αὐτοί οἱ μαέστροι!

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Κοντσέρτου μου γιά πιάνο ἀπό τόν Μπροῦνο Βάλτερ στό Παρίσι ἦταν μιά ἀπροσδόκητη εὐχαρίστησις. Δέν ἐπερίμενα ἀπό τόν ρομαντικό αὐτόν μαέστρο τῆς παλαιότερης γενεᾶς νά μετρήση σωστά τά δικά μου πυκνότατα μέτρα καί νά κρατήση τούς μετρονομικούς χρόνους μου, ἀλλά ὁ Βάλτερ μέ ἀκολούθησε τόσο πειστικά καί νά χρησιμοποιήση γιά μένα τή φράση «λογαριθμική συνείδησις», πρᾶγμα πού ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἀνσερμέ δέν ἠμπορεῖ νά ἀκούση ἤ νά ἀκολουθήση τήν νέα μουσική. Παρ' ὅλα αὐτά, τόν ἀγαπῶ καί δέν λησμονῶ μιά βραδυά πού ἀδειάσαμε μαζί μιά φιάλη λικέρ καί ἐκεῖνος ἐμέθυσε καί παρίστανε τόν σκύλο.

Δέν ἄκουσα ποτέ τόν σέρ Τόμας Μπήτσαμ νά διευθύνη τά δικά μου κομμάτια, ἀλλά ἐγνώρισα τήν γενναιοδωρία του. "Οταν ἄρχισε ὁ πόλεμος τοῦ 1914, μοῦ ἔστειλε 2.500 ἐλβετικά φράγκα διότι ἔπαψαν τότε νά μοῦ ἔρχωνται ἐμβάσματα ἀπό τή Ρωσία. Ὁ Μπήτσαμ ἦταν ὁ καλύτερος φίλος μου ἀπό τούς "Αγγλους μουσικούς, ἴσως διότι δέν ἐπαίξαμε ποτέ μαζί σέ κοντσέρτο.

Ὁ Μητρόπουλος εἶχε παίξει τήν «Πετρούσκα» μου καί τήν «Ἱστορία τοῦ Στρατιώτη». Ἐνόμιζα ὅτι ὁ Μητρόπουλος, σάν ὀπαδός τοῦ Μάλερ καί τοῦ Σαϊνμπεργκ, δέν θά εἶχε ἐνδιαφέρον γιά τή δική μου μουσική. Γι' αὐτό, ἐδοκίμασα ἔκπληξη ὅταν μέ ἐπεσκέφθη στό Χόλλυγουντ ἕνα καλοκαιρινό βράδυ τοῦ 1945. Ὁ τρόπος τῆς ὁμιλίας του — γαλλικά ἀνάμικτα μέ σλαβονικές λέξεις — καί οἱ νευρικές του κινήσεις μέ ἔκαναν ἀμέσως νά τόν ἀγαπήσω. Ἐμιλήσαμε γιά τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἐξήτασε τήν συλλογή ἁγιογραφιῶν πού εἶχα στό σπίτι μου. Τήν ἄλλη μέρα τόν ἄκουσα νά διευθύνη καί νά παίζη μαζί τό τρίτο κοντσέρτο γιά πιάνο τοῦ Προκόφιεφ μέ καταπληκτική δεξιοτεχνία. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν εὐγενής, σεμνότατος καί ἀγαθώτατος ἄνθρωπος.

Ὁ Λέοναρντ Μπερνστάϊν ἤρθε κάποτε νά μέ ἐπισκεφθῇ γιά λίγα λεπτά, ἀλλά ἡ ἐπίσκεψις κράτησε ὅλη τήν ἡμέρα. Ἦταν τότε καί εἶναι ἀκόμη ἐλκυστικός καί ἀξιαγάπητος. Τώρα πιά ἔγινε πασίγνωστος καί ὑποπτεύομαι ὅτι οἱ ὑποστηρικτές του — διότι ὁ ἴδιος ἔγινε πλέον κάτι σάν κατάστημα ποικιλιῶν — ἀποτελειώνουν τίς ἐκτελέσεις. Τόν ἄκουσα γιά πρώτη φορά στή «Συμφωνία τῶν Ψαλμῶν». Θεέ μου!

Ὁ Ἐρνέστ Ἀνσερμέ διευθύνων τήν ὀρχήστραν τῆς Ρωμανικῆς Ἐλβετίας εἰς τό Φεστιβάλ Ἀθηνῶν

Ἀλλά δέν εἶμαι βέβαιος ἄν αὐτή ἦταν ἡ πρόθεσίς του.

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Κοντσέρτου μου γιά πιάνο ἀπό τόν Μπροῦνο Βάλτερ στό Παρίσι ἦταν μιά ἀπροσδόκητη εὐχαρίστησις. Δέν ἐπερίμενα ἀπό τόν ρομαντικό αὐτόν μαέστρο τῆς παλαιότερης γενεᾶς νά μετρήση σωστά τά δικά μου πυκνότατα μέτρα καί νά κρατήση τούς μετρονομικούς χρόνους μου, ἀλλά ὁ Βάλτερ μέ ἀκολούθησε τόσο πειστικά καί νά χρησιμοποιήση γιά μένα τή φράση «λογαριθμική συνείδησις», πρᾶγμα πού ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἀνσερμέ δέν ἠμπορεῖ νά ἀκούση ἤ νά ἀκολουθήση τήν νέα μουσική. Παρ' ὅλα αὐτά, τόν ἀγαπῶ καί δέν λησμονῶ μιά βραδυά πού ἀδειάσαμε μαζί μιά φιάλη λικέρ καί ἐκεῖνος ἐμέθυσε καί παρίστανε τόν σκύλο.

Δέν ἄκουσα ποτέ τόν σέρ Τόμας Μπήτσαμ νά διευθύνη τά δικά μου κομμάτια, ἀλλά ἐγνώρισα τήν γενναιοδωρία του. "Οταν ἄρχισε ὁ πόλεμος τοῦ 1914, μοῦ ἔστειλε 2.500 ἐλβετικά φράγκα διότι ἔπαψαν τότε νά μοῦ ἔρχωνται ἐμβάσματα ἀπό τή Ρωσία. Ὁ Μπήτσαμ ἦταν ὁ καλύτερος φίλος μου ἀπό τούς "Αγγλους μουσικούς, ἴσως διότι δέν ἐπαίξαμε ποτέ μαζί σέ κοντσέρτο.

Ὁ Μητρόπουλος εἶχε παίξει τήν «Πετρούσκα» μου καί τήν «Ἱστορία τοῦ Στρατιώτη». Ἐνόμιζα ὅτι ὁ Μητρόπουλος, σάν ὀπαδός τοῦ Μάλερ καί τοῦ Σαϊνμπεργκ, δέν θά εἶχε ἐνδιαφέρον γιά τή δική μου μουσική. Γι' αὐτό, ἐδοκίμασα ἔκπληξη ὅταν μέ ἐπεσκέφθη στό Χόλλυγουντ ἕνα καλοκαιρινό βράδυ τοῦ 1945. Ὁ τρόπος τῆς ὁμιλίας του — γαλλικά ἀνάμικτα μέ σλαβονικές λέξεις — καί οἱ νευρικές του κινήσεις μέ ἔκαναν ἀμέσως νά τόν ἀγαπήσω. Ἐμιλήσαμε γιά τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἐξήτασε τήν συλλογή ἁγιογραφιῶν πού εἶχα στό σπίτι μου. Τήν ἄλλη μέρα τόν ἄκουσα νά διευθύνη καί νά παίζη μαζί τό τρίτο κοντσέρτο γιά πιάνο τοῦ Προκόφιεφ μέ καταπληκτική δεξιοτεχνία. Ὁ Μητρόπουλος ἦταν εὐγενής, σεμνότατος καί ἀγαθώτατος ἄνθρωπος.

Ὁ Λέοναρντ Μπερνστάϊν ἤρθε κάποτε νά μέ ἐπισκεφθῇ γιά λίγα λεπτά, ἀλλά ἡ ἐπίσκεψις κράτησε ὅλη τήν ἡμέρα. Ἦταν τότε καί εἶναι ἀκόμη ἐλκυστικός καί ἀξιαγάπητος. Τώρα πιά ἔγινε πασίγνωστος καί ὑποπτεύομαι ὅτι οἱ ὑποστηρικτές του — διότι ὁ ἴδιος ἔγινε πλέον κάτι σάν κατάστημα ποικιλιῶν — ἀποτελειώνουν τίς ἐκτελέσεις. Τόν ἄκουσα γιά πρώτη φορά στή «Συμφωνία τῶν Ψαλμῶν». Θεέ μου!

Ὁ διάσημος βιολοντσελλίστας Πάμπλο Καζάλς, ὡς μαέστρος

IGOR STRAVINSKY

N.Y. TIMES NOV 21

By HOWARD KLEIN

Deutsche Grammophon has done modern music a great service with its new recording of "Wozzeck." It is the first in stereo and represents a major achievement musically and technically (two disks, 18991-2; stereo 13-8991-2). No performance of this opera will ever eclipse the recording made for Columbia by the late Dimitri Mitropoulos, but this one stands very high.

Mitropoulos was one of the great conductors of his age. He lacked the drill-sergeant personality needed to ensure proper orchestral discipline when he was the leader of the New York Philharmonic, but his level of musicianship would have towered in any age. A specialist in romantic and modern music, he breathed an intensity into music through an uncanny ability to stretch out musical phrases, to give the music "line."

What Mitropoulos did with "Wozzeck" was special. An epic recording in its day, many of the orchestral details are lost, but for these ears it is still strong stuff. A little too hysterical for some, this performance nevertheless gives a heightened sense of the drama and that is what is needed.

The new recording is conducted by the Richard Strauss expert, Karl Böhm, who makes the strands of the orchestra independently clear, while getting a delicately textured whole. But Böhm reminds one too much that Berg was a Viennese. The waltzes could have come from "Der Rosenkavalier," they are so buoyant. And there is a calmness to the pacing that drains some of the blood from the action. Mitropoulos's version is full of the harsh colors of Kandinsky. Böhm takes us back to the French impressionists. This serves to emphasize the debt Berg owed to Debussy, as did most musicians of his day, but the edge of cutting power is slightly dulled by this.

*

Βεβαίως ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἀνήκει στήν ἀνθρωπότητα καὶ ὄχι μόνον στήν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ νὰ ξεχνιέται καὶ νὰ μὴ μνημονεύεται ὅτι "Ελλην γεννήθηκε εἶναι πικρὸ καὶ ἀπογοητευτικό. "Εχω μπροστά μου ἀντίτυπο διαφημιστικοῦ τεύχους τοῦ διαγωνισμοῦ «Δημήτρη Μητρόπουλου» ποὺ ὀργανώνουν, κάθε χρόνο, τὰ γυναικεῖα ἑβραϊκὰ σωματεῖα τῆς Νέας Ὑόρκης. (Γιατὶ τὰ γυναικεῖα ἑβραϊκὰ σωματεῖα καὶ ὄχι τὰ γυναικεῖα ἑλληνικὰ σωματεῖα δὲν τὸ χωράει ὁ νοῦς μου. Λίγους "Ελληνες ἔχει ἡ Ἀμερική;). Τὸ τεῦχος περιέχει ἕναν ἐμπνευσμένο πρόλογο στὸν ὁποῖο ἀναφέρεται, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «σὲ ὅλες τὶς ἐποχὲς ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ποὺ μὲ τὴν τέχνη τους ἐξέφρασαν τοὺς πόθους τῶν συνανθρώπων τους καὶ ἔμειναν ἀθάνατοι καὶ ὅτι «ὁ Μητρόπουλος, ἀναμφισβήτητα, ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ αὐτούς». Ὡραῖο αὐτό. Ἀλλά, οὔτε στὸ ἐξώφυλλο τοῦ τεύχους ποὺ ἀναφέρει τὸν τίτλο τοῦ διαγωνισμοῦ σὲ πέντε γλῶσσες, οὔτε πουθενὰ μέσ' τὶς 50 τόσες σελίδες του δὲν ἀναφέρεται — οὔτε μιὰ φορὰ — ἡ λέξις «γκρήκ» ἢ «γκρὴς». Σ' ὅσους ἀντιτάσσω — καλόπιστα ἢ κακόπιστα — ὅτι ὁ Μητρόπουλος ἀφ' ὅτου ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶχε ἀποχρωματιστῆ ἀπὸ τὴν ρωμηοσύνη του θὰ εἶχα νὰ ἀπαντήσω ὅτι, σὰν πέθανε, οἱ φίλοι του ποὺ πῆγαν καὶ ἄνοιξαν τὴν μικρὴ σοφίτα ὅπου ἔμενε στὴν Νέα Ὑόρκη βρέθηκαν μπρὸς σὲ δύο κειμήλια ποὺ τὸν συντρόφευαν, μέρα - νύχτα, στὴν ξενητιά του: Καὶ ἦταν αὐτὰ τὰ κειμήλια τοῦ μύστη μιὰ φωτογραφία τοῦ ἀρχαίου θεάτρου τῆς Ἐπιδαύρου καὶ ἕνας Ἐσταυρωμένος.

*

N.Y. Times Dec 11 - 11 - 64

2 U.S. Conductors Take Prizes In the Mitropoulos Competition

Two 28-year-old Americans, Lawrence L. Smith and James DePreist, were among the six winners of the Dimitri Mitropoulos International Music Competition for Conductors that ended on Thursday night at Hunter College Assembly Hall.

The other winners were Niklaus Wyss, 28, of Switzerland, Jacques Houtman, 29, of France, Edo DeWaart, 23, of the Netherlands and Ricardo del Carmen, 27, of Guatemala.

Mr. DePreist is a nephew of Marian Anderson, the contralto. Because he once had polio, he conducted from a seat, wearing leg braces.

All six will lead the New York Philharmonic in a special concert tomorrow night at Philharmonic Hall.

Leonard Bernstein, the Philharmonic's conductor, will pick three of them to be assistant conductors with the orchestra next season.

The other three will get assistants' posts with other orchestras. All six will receive a Dimitri Mitropoulos Gold Medal designed by William Zorach, the sculptor, and $3,500.

The winners were selected from a field of 36 contestants from 18 countries. They each conducted the contest's Orchestra of America before a panel of judges headed by Mr. Bernstein. The competition started on Nov. 30.

Other panel members were Frank Brieff, Richard Burgin, Fausto Cleva, Antal Dorati, Franco Ferrara, Richard Korn, Alfred Wallenstein and Stanislaw Wislocki.

Twenty-eight contestants made the quarterfinals that began Dec. 3. Eighteen reached the semifinals on Monday and 10 the finals, which were held Wednesday and Thursday nights. Among the 10 were two women, Daliah Atlas, 30, from Israel and Keiko Kuyama, also 30, from Japan.

The competition was organized in 1961 by the women's division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York. It was dedicated to Mr. Mitropoulos, conductor of the Philharmonic, who died in 1960.

This year's competition was for conductors between 20 and 30 years old.

Mr. Smith, a native of Portland, Ore., studied at the Portland School of Music and at the Mannes College of Music here. Mr. DePreist is from Philadelphia, where he attended the Conservatory of Music.

Previous winners have included Agustin Anievas, Maria Pariente, Susan Starr and Ralph Votapek, pianists, and Zdenek Kosler, Claudio Abbado and Petro Calderón, conductors.

Mrs. Alan H. Kempner is chairman of the competition's board.

N.Y. Times Dec 13 1964

«ΤΟ ΒΗΜΑ» ΠΕΜΠΤΗ 24 Ἰουνίου 1965

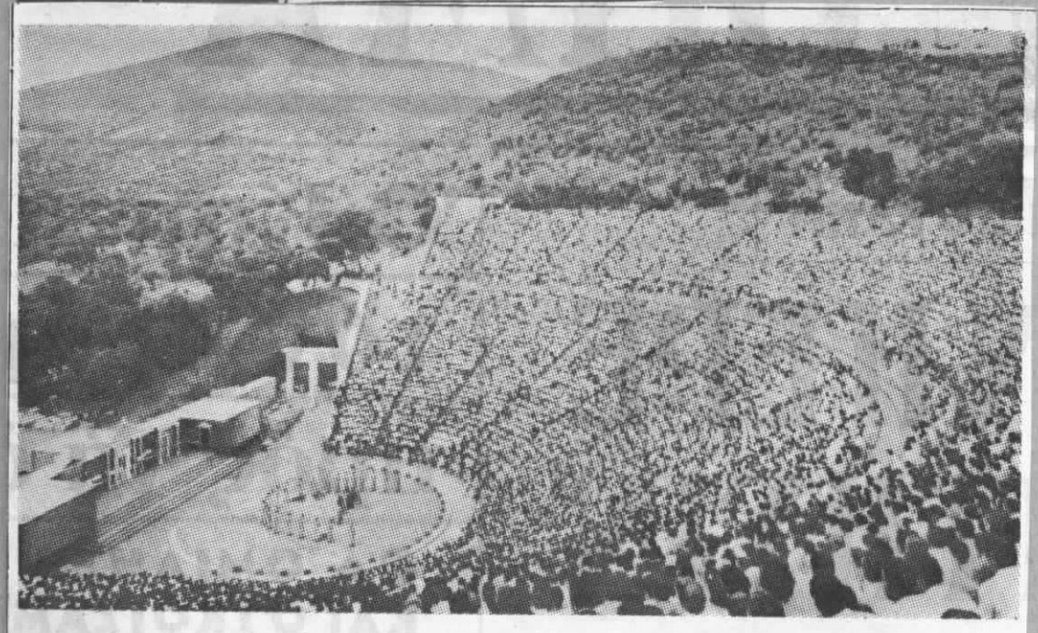

ΤΑ «ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ» ΤΟΥ 1965

ΤΟ ΒΗΜΑ

ΡΕΣΙΤΑΛ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Ἀφιέρωμα τοῦ Δ. Ροντήρη στή μνήμη τοῦ Δ. Μητρόπουλου

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ «ΠΕΙΡΑΪΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ» ΣΤΗΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟ

ΡΕΣΙΤΑΛ Ἀρχαίας Τραγωδίας ἀπό τόν Δημήτρη Ροντήρη. Ἡ εὐκαιρία ν' ἀκούσουμε τόν πολύπειρο σκηνοθέτη μᾶς δόθηκε σέ συνάντηση μαζί του χθές τό μεσημέρι. Θά μᾶς ἀνακοίνωνε τή συμμετοχή τοῦ «Πειραϊκοῦ Θεάτρου» στό Φεστιβάλ Ἀθηνῶν καί τήν ἐμφάνισή του ἀπό τό ἀρχαῖο θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου.

Ἡ συζήτηση τό ἔφερε. Κι' ὁ Ροντήρης μᾶς ἀπήγγειλε χορικά ἀπό τή «Μήδεια» καί ἀποσπάσματα ἀπό τήν «Ἠλέκτρα» σάν ἀπόδειξη τῆς μουσικότητος τοῦ Ἀρχαίου Δράματος, πού πρίν λίγο μᾶς ἔχει ἀναφέρει: Εἶναι ρυθμός. Εἶναι χορός. Καί πράγματι ἡ φωνή του μέ τίς ἄρσεις καί θέσεις πού παίρνει καί οἱ κινήσεις του αὐτό λένε.

Ὅλα ξεκίνησαν ἀπό τήν πρόθεση τοῦ διακεκριμένου σκηνοθέτη: Νά τιμήσει φέτος—καί μάλιστα στήν Ἐπίδαυρο—τή μνήμη ἀγαπημένου φίλου καί μεγάλου καλλιτέχνη: τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

Μέ πόνο μιλάει γιά τή μνήμη τοῦ Μητρόπουλου. Τιμήθηκε τόσο λίγο στή χώρα του, ἀκόμη καί νεκρός. «Ἐμεῖς δέν κάναμε τίποτε—μᾶς παρατηρεῖ μέ πικρία. Ἐμεῖς κατορθώσαμε ν' ἀνατρέψουμε κι' αὐτό πού ὑπῆρχε» Καί μᾶς διαβάζει τό ποίημα τοῦ Σολωμοῦ γιά τόν Μάρκο Μπότσαρη: «Ἡ δόξα δειλιά συντροφεύει τόν ἄνδρα...»—γιά νά καταλήξη καί πάλι στό πόσο ἀντεστράφησαν τά πάντα καί μεταθανάτια ἀκόμη στόν Μητρόπουλο. Στήν ταφόπλακά του θρονιάστηκε ὄχι ἡ δόξα, ἀλλά ὁ φθόνος!

Κι' ἔρχονται οἱ ἀναμνήσεις: «Ὁ σύνδεσμός μου μέ τόν Μητρόπουλο—ἀφηγεῖται ὁ Ροντήρης—εἶναι ἀπό τό 1938. Πήγαμε τότε μέ μέλη τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης στήν Ἐπίδαυρο, νά ἐξετάσουμε ἄν προσφέρεται τό ἀρχαῖο θέατρο γιά παραστάσεις. Κι' ἐκεῖ, μέ μουσική του πρωτοανέβηκε ἡ «Ἠλέκτρα». Τώρα ἡ τραγωδία τοῦ Σοφοκλῆ παρουσιάζεται μέ μουσική Κώστα Κυδωνιάτη, πού ἔχει πιά ἐνσωματωθῆ στό ἔργο. Ἀλλά τόν «Ἱππόλυτο» τόν ἀνεβάζω μέ μουσική τοῦ Μητρόπουλου, ὅπως τότε, πρό ἐνδεκαετίας, ὅταν ἡ τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη ἐγκαινίαζε τά «Ἐπιδαύρια». Καί οἱ δύο παραστάσεις στήν Ἐπίδαυρο, στίς 28 καί 29 Αὐγούστου, θά εἶναι ἀφιερωμένες στόν Μητρόπουλο. Θά κάνω ὅ,τι περνάει ἀπό τό χέρι μου γιά νά τιμηθῆ ἡ μνήμη του».

Ἀλλά οἱ ἀναμνήσεις δέν τελειώνουν, ὅταν μάλιστα σέ συνδέουν κοινοί ἀγῶνες καί προσπάθειες γιά κάτι ὡραῖο πού τό ἔχεις τάξει σκοπό σου. Ἔτσι συνεχίζει ὁ Ροντήρης: «Μέ τόν Μητρόπουλο ξεκινήσαμε νά δώσουμε αὐτή τή λύση: Νά φέρουμε ὅσο τό δυνατόν πλησιέστερα στό σύγχρονο θεατή, ἐκτός ἀπό τήν οὐσία—αὐτό εἶναι αὐτονόητο—καί τά συστατικά στοιχεῖα τῆς μορφῆς τοῦ Ἀρχαίου Δράματος, πού ἀκόμη κι' ἄν γνωρίζαμε πῶς παρουσιαζόταν στήν ἀρχαιότητα, ἡ ἐμφάνισή του αὐτή δέν θά εἶχε πιά παρά μουσειακή ἀξία. Θά ἔπρεπε νά βροῦμε ἄλλα, σύγχρονα ἐκφραστικά μέσα, ἀντλώντας μέσα ἀπό τήν παράδοση, πηγαίνοντας στίς ρίζες καί πού ἄλλωστε μᾶς προσφέρει ἡ ἑλληνική πραγματικότητα. Τό ἀνθρώπινο στοιχεῖο πού εἶναι ἀναπόσπαστο καί τό θρησκευτικό, ἀπόρροια τοῦ Διθυράμβου. Κι' ἡ θρησκεία μας στόν τρόπο τῆς λατρείας προσφέρεται».

«Κι' ἀκόμη—συνεχίζει ὁ Ροντήρης—νά δώσουμε ἔκφραση σ' αὐτό τό λυρικό στοιχεῖο, τόν χορό, τό μοναδικό αὐτό ἐκφραστικό μέσο, πού οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐξύψωσαν στό ἔπακρο τήν ἐνάργειά του. Κι' ἀλλοίμονο ἄν τόν δραματοποιήσουμε. Αὐτό εἶναι στοιχεῖο τῶν ἡρώων, τῶν δρώντων προσώπων. Παρ' ὅλο πού κι' ὁ χορός παρεμβαίνει καί δραματικά μέ τούς κορυφαίους».

Γι' αὐτό τό λυρικό στοιχεῖο ὁ Ροντήρης, στήν πολύχρονη σκηνοθετική σταδιοδρομία του, θά πάρη στοιχεῖα ἀπό τό Δημοτικό Τραγούδι, ἀπό τό Βυζάντιο, ἀπό τούς ψαλμούς τῆς Ἐκκλησίας, καί θά τά μετουσιώση ἔτσι, ὥστε νά ἐκφράζουν τίς ἐναλλαγές τῶν καταστάσεων πού νιώθει ὁ χορός σέ μιά κλίμακα ἀπό τήν μονόφωνη ἀπαγγελία μέχρι τό μονόφωνο τραγούδι, μεταβολή φυσιολογική καί συνεπής καθώς ὑφώνεται ὁ λυρικός τόνος.

Μ. Θ. ΔΡΑΚΟΣ

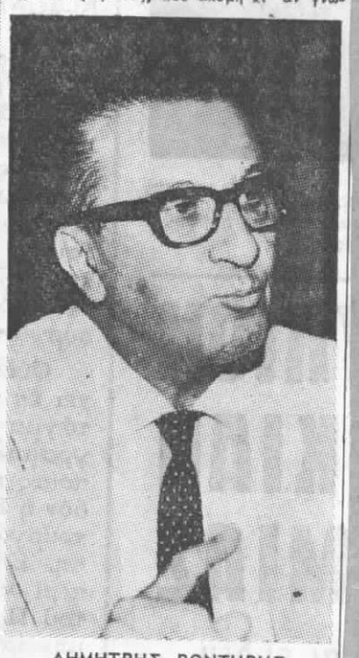

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΟΝΤΗΡΗΣ

Ο κ. Δ. ΠΑΠΑΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

«Τά Ἐπιδαύρια μπαίνουν στή δεύτερη δεκαετία τῆς ὑπάρξεώς τους, ἐδραιωμένα καί μέ διεθνῆ ἀναγνώριση καί προβολή. Τό εὐρύ ἐφετεινό πρόγραμμα καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ΕΟΤ εἶναι τό ἐπιστέγασμα μιᾶς προσπαθείας πού ἄρχισε στό ἀρχαῖο θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου, κάποτε, μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο καί ἀκροατές μερικούς περιέργους κατοίκους τοῦ Λυγουριοῦ καί ὀλιγάριθμους Ἀθηναίους. Δέν μπορῶ νά μήν θυμηθῶ, σήμερα, πού ἡ προσοχή τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος εἶναι στραμμένη πρός 50 τόσους ἑλληνικούς τόπους, ὅπου ἡ ἑλληνική τέχνη δίνει τό «παρών», τόν πρωτοπόρο αὐτό μύστη».

NEW YORK TIMES, WEDNESDAY, JULY 7, 1965.

Mitropoulos Contest Will Pick 4 Young Conductors in January

The fourth annual Dimitri Mitropoulos International Music Competition will be held next Jan. 3 to 19 at Carnegie Hall. As in the past two years, it will be for conductors. There will be fewer first prize winners, but the cash awards will be higher.

Four first prizes will be given, each consisting of a $5,000 cash award, a gold medal and an assistantship with a symphony orchestra. Last year's six winners each got $3,500, the medal and an assistantship.

Three of next year's winners will become assistants to Leonard Bernstein at the New York Philharmonic. The fourth will be assistant conductor to Howard Mitchell at the National Symphony in Washington.

Winners' Posts Are Listed

Assignments for the winners of this year's competition were announced by the Women's Division of the Federation of Jewish Philanthropies of New York, sponsoring organization of the Mitropoulos competition.

The three assistants of the New York Philharmonic for the 1965-66 season will be James De Priest, 28 years old of Philadelphia; Edo de Waart of the Netherlands, 23; and Jacques Houtmann of France, 29.

Ricardo del Carmen of Guatemala, 27, will go to the National Symphony. Lawrence Smith of Portland, Ore., 28, will be an assistant conductor at the Metropolitan Opera, and Niklaus Wyss of Switzerland, 28, will be assistant conductor with the Toronto Symphony.

Applications Being Taken

Applicants for next year's competition must be at least 20 years old and not more than 30 the day the contest ends. Applications can be had from the Secretariat of the Dimitri Mitroupoulos International Music Competition, Federation of Jewish Philanthropies of New York, 130 East 59th Street.

Mr. Bernstein is the chairman of the music committee and of the competition jury. Honorary chairmen of the competition are Mrs. Lyndon B. Johnson and Mrs. Herbert H. Lehman.

On the organizing committee are Mrs. Joseph F. Cullman 3d, Mrs. Louis B. Froelich, Mrs. Louis S. Gimbel Jr. and Mrs. Herbert W. Haldenstein.

Claire R. Reis is chairman of the advisory committee, of which William Schuman, the president of Lincoln Center, is honorary chairman. The other members are James Aliferis, John Brownlee, Helen Coates, Peter Mennin, Carlos Moseley, Mark Schubart, Davidson Taylor and William L. Weissel.

ΡΑΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

6 — 12 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1966

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΠΡΩΤΗ ΣΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ»

Τά ἀποτελέσματα τοῦ Διεθνοῦς διαγωνισμοῦ «Δημήτρης Μητρόπουλος», γιά νέους διευθυντές ὀρχήστρας, πού ἔγινε, ὅπως εἴχαμε ἀναγγείλει, στή Νέα Ὑόρκη ἀπό τίς 3 ἕως τίς 19 Ἰανουαρίου, ἐπεφύλαξαν μιάν ἔκπληξι: Στήν πρώτη σειρά, ἀνάμεσα δηλαδή στούς τέσσερις πρώτους νικητές, εἶναι μιά γυναίκα: ἡ 28έτις Σύλβια Κάρντοφ, ἀπό τήν Ἑλβετία. «Χαίρομαι», δήλωσε μετά τή βράβευσή της, «γιατί ἡ περίπτωσή μου θ' ἀνοίξη ἴσως τό δρόμο καί σ' ἄλλες γυναῖκες πού ἔχουν τή φιλοδοξία νά διευθύνουν ὀρχήστρες, ἀλλά φοβοῦνται τό συναγωνισμό τῶν ἀνδρῶν». Ἡ Σύλβια Κάρντοφ εἶναι ἀπόφοιτος τοῦ Ὠδείου τῆς Λουκέρνης καί μαθήτρια τοῦ Χέρμπερτ φὸν Κάραγιαν. Πρῶτος, ἀνάμεσα στούς τέσσερις πρώτους νικητές εἶναι ὁ Γάλλος Ἀλαίν Λομπάρ, πού ἀληθινά κατέπληξε τήν Ἑλλανόδικο Ἐπιτροπή καί ὁ Τζιανκάρλο Μενότττι τόν ἀγκαζάρισε κιόλας νά διευθύνη τό καλοκαίρι στό «Φεστιβάλ τῶν δύο κόσμων» στό Σπολέτο τῆς Ἰταλίας. Οἱ ἄλλοι δύο πρῶτοι νικητές εἶναι ὁ Γερμανός Βάλτερ Γκιλέσσεν καί ὁ Χιλιανός Χουάν Πάμπλο Ἰσκιέρντο. Καθ' ἕνας ἀπό τούς τέσσερις πρώτους νικητές ἔλαβε ἐκτός ἀπό τό «Χρυσοῦν μετάλλιο Μητροπούλου» καί χρηματικό ἔπαθλο 5.000 δολλαρίων. Ἐπί πλέον οἱ τρεῖς πρῶτοι θά προσληφθοῦν ὡς βοηθοί μαέστροι στήν Φιλαρμονική Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης, γιά ἕνα χρόνο καί ὁ τέταρτος στήν ὀρχήστρα τῆς Οὐάσιγκτων.

Ἐκτός ἀπό τό πρῶτο, ἀπενεμήθησαν δεύτερο, τρίτο καί τέταρτο βραβεῖα. Τό δεύτερο βραβεῖο, «Ἀργυροῦν Μετάλλιο Μητροπούλου» καί χρηματικό ἔπαθλο 2.500 δολλαρίων, τό κέρδισε ὁ Ἱσπανός Τέο Ἀλκανταμίλλα. Ὁ Τσεχοσλοβάκος Γιένεκ Μάκατ, πῆρε τό τρίτο βραβεῖο, «Χάλκινο Μητρόπουλου» καί χρηματικό ἔπαθλο 1.000 δολλάρια. Τέλος ὁ Ἰάπων Ταζίρο Ἰμόρι, πῆρε τό τέταρτο βραβεῖο, χάλκινο μετάλλιο Μητρόπουλου» καί χρηματικό ἔπαθλο 750 δολλάρια.

Πρόεδρος τῆς Ἑλλανοδίκου Ἐπιτροπῆς ἦταν ὁ Λέοναρντ Μπέρνστάϊν, διευθυντής τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης καί μέλη ἀνάμεσα στούς ἄλλους, ὁ συνθέτης Τζιανκάρλο Μενότττι καί οἱ γνωστοί μαέστροι Τόμας Σίππερς καί Φάουστο Κλέβα. Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ «διεθνής διαγωνισμός Δημήτρης Μητρόπουλος», εἶναι ὕβρυμα πού συστήθηκε μέ διεθνῆ συμμετοχή καί μέ πρωτοβουλία τῶν κορυφαίων παραγόντων τῆς μουσικῆς ὅλου τοῦ κόσμου γιά νά τιμηθῆ ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου Ἕλληνα μαέστρου. Σκοπός τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι νά ἀναδείχνη κάθε χρόνο τούς νέους διευθυντές ὀρχήστρας καί νά τούς παρέχη τήν ὑλική καί ἠθική του συμπαράστασι γιά νά μποροῦν νά σταδιοδρομοῦν καί ν' ἀναπτύσσουν τό ταλέντο τους. Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ φετεινοῦ διαγωνισμοῦ, παρατηρήθηκε μεγάλη ζήτησι μέ ἠχογραφήσεις τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου καί πληροφορούμεθα ὅτι μεγάλη Ἀμερικανική Ἑταιρία πρόκειται νά κυκλοφορήση σύντομα ὁλόκληρη τή σειρά τῶν δίσκων πού εἶχε ἠχογραφήσει ὁ Μητρόπουλος διευθύνοντας διάφορες μεγάλες ὀρχήστρες.

Ο ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΕΤΤΑΣ

Συμπληρώθηκαν στίς 2 τοῦ Νοέμβρη πέντε χρόνια ἀπό τόν θάνατο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Καί συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια ἀπό τότε, πού γύρισε στήν Ἑλλάδα. Κι εἶναι ἡ θύμηση ἐτούτη νωπή, κι εἶναι πάντα τωρινή, γιά κεῖνον τόν ἐρχομό του πού θάξιζε νά γίνη μέρα Γιορτῆς καί νά καθιερωθῆ σάν ἐπέτειος εὐτυχίας. Ὁ Ἀσκητής ὁ Ἐξαϋλωμένος, ὁ Ἄνθρωπος, ὁ ἁπλός, ὁ ἀληθινός Μεγάλος, μέ τό ἥμερο γέλιο, εἶχε ἔρθει στήν Ἑλλάδα. Κι εἶχα τήν τύχη νά ζήσω αὐτές τίς μέρες, νᾶμαι στό πρωΐ τῆς ζωῆς μου καί νάναι ἀμάλαγες ἀκόμη αἱ αἰσθήσεις μου καί θυμᾶμαι, πού χιλιάδες ἄνθρωποι ξενυχτήσανε προσμένοντας τό χάραμα, ἐκείνης τῆς ἄλλης Κυριακῆς τῶν Βαΐων. Θυμᾶμαι τό παραλήρημα, πού ξεσήκωνε τό ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός του καί τή Μεγάλη Ὥρα, πού φανερώθηκε στή σκοτεινή αἴθουσα τοῦ Ὀρφέα, ἐκείνη ἡ μακρουλή μαύρη, βαθειά σιωπηλή ὀπτασία του. Θυμᾶμαι μέσα στήν παραζάλη τοῦ θριάμβου του, τό ἥρεμο χαμόγελό του, τά σηκωμένα χέρια του, τά δυνατά μακριά χέρια του, πού φοβερή στάλαζε ἀπό μέσα τους ἡ Δημιουργία. Θυμᾶμαι τούς χορούς τοῦ Σκαλκώτα, τό πάθος, καί τό Μητρόπουλος: Κι ἦταν ὅλα Ἑλληνικά. Κάθε του δάχτυλο κάθε του πόρος ἀκόμη γινόταν ἔκφραση καί ἀποκάλυψη. Ἦταν ἐκεῖ ψηλά στό podium μέ τή ράχη γυρισμένη στόν κόσμο μία ὀλόρθη Ἀποκάλυψη. Ναί, μέ τήν πλάτη γυρισμένη στά ἐγκόσμια, μέ στραμμένο τό πρόσωπο στή Δημιουργία στό Μεγάλο πάθος, στή Θρησκεία τῆς τέχνης. Σάν ἀφιερωμένος, παράφορος τρομερός ἀνέβαινε κι ἀνέβαινε καί ψήλωνε μπροστά μας καί μπροστά στή ζωή καί τήν ἱστορία του κόσμου, σά λευτερωμένη, μορφή τοῦ Γκρέκο καί ὀρθωνόνταν στέρεος μαζί καί ἀχνός δίχως ὅρια, δίχως μέτρα, πέρα ἀπό χῶρο κι ἀπ' τίς αἰσθήσεις μας καί πέρα ἀπό τό χρόνο πάντα ν' ἀκούμε ὅσοι εὐλογηθήκαμε, τωρινή ἐκείνη τή θύελλα καί τό παναίσθημα, πού ξεσήκωνε μέσα στό Σύμπαν τῆς Μουσικῆς.

Κι αὐτή ἡ ἐπέτειος, εἶναι ἐπέτειος ζωῆς. Ἡ ἄλλη τοῦ θάνατου, πέντε χρόνια, ἀργότερα ἦταν ἡ ἀναπάντεχη συνέχεια, ἡ δεύτερή μου συνάντηση μέ τό Μητρόπουλο. Ἐκεῖ βαθιά καταμεσῆς στό Ἡρῶδειο, ἐκεῖ σιωπηλά στήν αἴθουσα τοῦ Ὠδείου, ἐκεῖ ἀμετάκλητα στή ρίζα τῆς ταχτιᾶς μαρμάρινης στήλης, στόν πιό σιωπηλό τάφο, στόν πιό σεμνό τάφο ὁ Μεγάλος Σεμνός... Στάχτη καί σκόρπια φύλλα δάφνης κι ἀπόηχος μουσικῆς..

ΜΑΓΙΑ ΜΑΡΙΑ ΡΟΓΣΣΟΥ

Παναθήναια

ΧΡΟΝΟΣ ΙΓ' ΦΥΛΛΟ 58

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1965

ΤΟ ΒΗΜΑ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝΑΣ σημαντικός όσον καί όγκώδης τόμος πεντακοσίων σελίδων πρόκειται σέ λίγες ήμέρες νά τεθῆ στήν κυκλοφορία: Τιτλοφορεῖται «Δημήτρης Μητρόπουλος, ἡ ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη» (ἐκδόσεις «Ἴκαρος»), προλογίζεται ἀπό τόν Γιῶργο Σεφέρη καί συνοδεύεται καί ἀπό μιά ἐκτενῆ εἰσαγωγή γραμμένη ἀπό τήν ἴδια τήν παραλήπτρια μιᾶς ἀλληλογραφίας πού καλύπτει ἕνα διάστημα 35 ὁλοκλήρων ἐτῶν—ἀπό τό 1925 ὡς τό 1960, τήν χρονιά τοῦ θανάτου τοῦ διασήμου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ.

Ὁλόκληρη ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη, μαρτυρία μιᾶς βαθύτατης φιλίας, εἶναι, ὅπως λέει ἡ ἴδια ἡ κ. Κατσογιάννη, πολύ ὀγκωδέστερη παρ' ὅ,τι τό βιβλίο—«ὑπερδιπλασία» περίπου. Στόν τόμο αὐτό, πού τήν ἔκδοσή του ἐπιμελεῖται ὁ «Ἴκαρος», δημοσιεύονται ἐν ὅλω 333 ἐπιστολές τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου πρός τήν κ. Κατσογιάννη ἀλλά καί 182 τῆς κ. Κατσογιάννη πρός τόν Δημήτρη Μητρόπουλο. Καί οἱ ἐπιστολές αὐτές ἀρχίζουν ἀπό τό 1925 καί φθάνουν ὡς τό 1960, μέ μιά διακοπή μόνο πού ἀντιστοιχεῖ πρός τά ἔτη τοῦ πολέμου: Ὁ Μητρόπουλος, ὅπως εἶναι γνωστό, βρισκόταν τότε στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καί ἡ Καίτη Κατσογιάννη στήν Ἀθήνα. Ἐπικοινωνοῦσαν ὅμως καί τότε μέ μηνύματα πού μεταβίβαζε ὁ Ἐρυθρός Σταυρός.

Στά γράμματα πού δημοσιεύονται στό βιβλίο, δέν ἔγιναν διορθώσεις. Καί ὅπου, γιά διαφόρους λόγους, χρειάσθηκε νά παραλειφθοῦν ὡρισμένες περικοπές, αὐτό ἀναφέρεται σαφῶς. Πρέπει νά τονισθῆ, ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ σημασία τῶν ἐπιστολογραφικῶν αὐτῶν ντοκουμέντων δέν ἔγκειται μόνον (ὅπως εὔλογα θά μποροῦσε νά φαντασθῆ κανείς) στό ὅτι περιέχουν ἕνα πλῆθος ἀπό ἐνδιαφέρουσες κρίσεις τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου γιά πρόσωπα καί πράγματα τῆς μουσικῆς τῆς ἐποχῆς του — ἑρμηνευτές, ἔργα, συνθέτες. Ἔγκειται κυρίως στό ὅτι μέσα ἀπό τίς σελίδες τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς περνᾶ ὁλόκληρη ἡ ζωή του, τόσο στήν καθημερινότητά της ὅσο καί στίς διάφορες ἀγωνίες πού τόν κατεῖχαν πάντοτε σάν καλλιτέχνη καί σάν σκεπτόμενον ἄνθρωπο: Ἀγωνίες πού κάποτε, ὅπως φαίνεται, τόν ὡδηγοῦσαν στό σημεῖο νά ὑποτιμᾶ καί σχεδόν νά ἐξευτελίζη τόν ἑαυτό του, τή στιγμή ἀκριβῶς πού ἡ τέχνη του τύχαινε τῶν μεγαλυτέρων ἀναγνωρίσεων ἀπό τή διεθνῆ κριτική καί τό κοινό.

Οἱ κρίσεις γιά τήν μουσική, ἐξ ἄλλου, δέν εἶναι οἱ μόνες. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἐκθέτει τίς ἐντυπώσεις του ἀπό θεατρικές παραστάσεις πού εἶδε, σχολιάζει βιβλία πού διάβασε, ἀναπτύσσει ἰδέες του προσωπικές γιά τήν φιλοσοφία, τή θρησκεία (εἶναι γνωστό τό πόσο μεγάλο ρόλο διεδραμάτισε ἡ θρησκεία στή διαμόρφωση τῆς προσωπικότητός του), τήν αἰσθητική. Κι' αὐτές οἱ ἐπιστολογραφικές ἐξομολογήσεις, γραμμένες σέ στιγμές ὅπου ὁ διάσημος ἀρχιμουσικός ἄφηνε τόν ἑαυτό του ἐλεύθερο ἀπό τίς ὑπερεντάσεις τίς ἐπιβεβλημένες ἀπό μιά σταδιοδρομία σάν τήν δική του νά ἐκδηλώνεται, δέν μπορεῖ παρά νά διαγράφουν τήν πολύπλευρη προσωπικότητά του καλύτερα ἴσως ἀπό κάθε ἄλλην μαρτυρία.

Μιννεάπολις 25 Ἰουνίου 1940

Καλή μου, ἀγαπημένη μου Καίτη,

Ἔχω μπροστά μου τό γράμμα σου ἀρ. 58. Νά ἤξερες σέ τί κατάσταση ἀπελπισίας βρίσκομαι! Τόσο γιά τά γεγονότα τῆς Εὐρώπης, ὅσο καί γιά τά ἀτομικά μου. Σέ ἱκετεύω, συγκέντρωσε ὅλο τό κριτικό μυαλό σου καί ἀπάντησέ μου σέ ὅ,τι θά σοῦ ἐκθέσω!

Ἔχω τώρα τόσα χρόνια στό ἐξωτερικό καί ἔκανα ὅ,τι μπόρεσα γιά νά προοδεύσω στήν τέχνη μου καί νομίζω πώς ἔφθασα σ' ἕνα ἀρκετά καλό σημεῖο ὡριμότητας, ἀκόμα καί φήμης. Πρέπει λοιπόν γι' αὐτό νά καταδικασθῶ νά πεθάνω καί νά μαραζώσω μακρυά ἀπό τόν τόπο μου; Ἐάν τό μέλλον μου εἶναι νά φθάσω νά εἶμαι ἐπί κεφαλῆς τῆς Boston ἤ τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅταν φθάσω ἐκεῖ, ἄν φθάσω, δέ θά χει πιά μείνει σταλαγματιά αἷμα στίς φλέβες μου!

Καταλαβαίνω πώς ἔχω τό καθῆκον νά θυσιάσω ὅλη μου τή ζωή γιά τήν τέχνη, μά καί ἡ θυσία, εἶναι τέλεια καταστροφή τῶν σπλάχνων μου, μαρασμός. Πρέπει νά βρεθῆ μιά λύση, ἔτσι δέν μπορῶ πιά νά ἐξακολουθήσω. Ὅλοι οἱ συνάδελφοί μου πού ζοῦν ἐδῶ, ἔχουν ἐδῶ τό σπιτικό τους, τούς ἀνθρώπους τους, τούς φίλους τους. Ἐγώ εἶμαι μόνος, μόνος, περιτριγυρισμένος ἀπό ἀνθρώπους πού δέν ἔχουν ἀπολύτως καμμιά σχέση μέ τόν ἐσωτερικό μου ἄνθρωπο. Φαντάζεσαι ἐσύ ὅτι αὐτό μπορεῖ νά ἐξακολουθήσει, ἔστω καί ἄν διαθέτω τά καλύτερα μέσα γιά νά ἐκφράζομαι στήν τέχνη μου; Ἔχω τήν ἰδέα ὅτι δέν ἔκανα ὅ,τι ἔπρεπε νά κάνω, καί ὅτι μποροῦσα νά ἐξακολουθήσω, ἔστω καί μέ αὐτά τά μέσα πού διαθέτει ὁ τόπος μου, νά ἐργάζομαι σ' ἕνα περιβάλλον πού θά μέ τρέφει καί ψυχικά. Ἀλλοιῶς αἰσθάνομαι πώς ὕστερα ἀπό λίγο δέ θάχει μείνει πιά τίποτε μέσα μου. Δέν ξέρω ἄν αὐτές οἱ σκέψεις μου εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀπελπισίας μου αὐτόν τόν τελευταῖο καιρό ἤ ἔχουν κάποια μαύρη ἀλήθεια μέσα τους. Δέν φοβᾶμαι τήν μοναξιά μου. Τήν χρειάζομαι ὅταν πρόκειται νά ἐργασθῶ, μά ὑπάρχουν ὅρια σέ μιά μοναξιά καί ὅταν τά ὑπερβεῖ κανείς τότε κινδυνεύει νά καταστρέψει ὅ,τι ἀνθρώπινο ὑπάρχει μέσα μας. Βρίσκομαι σέ τέτοια ψυχική κατάσταση πού δέν ξέρω πῶς νά ἐξηγήσω καλύτερα αὐτό πού μοῦ συμβαίνει. Ἐλπίζω στήν ἐξυπνάδα σου καί στήν ἀγάπη σου ὅτι, παρ' ὅλη τήν κακή ἀφήγηση, θά μπορέσεις νά μέ ἀνακουφίσεις ἀπαντώντας μου ὅσο πιό λογικά μπορεῖς.

ἀρ. 123 Μιννεάπολις 6 Ὀκτωβρίου 1940

Ἀγαπημένη μου Καίτη,

Ἀληθινά τώρα τελευταῖα αἰσθάνομαι πώς καί σύ κουράστηκες ἀπό τοῦ νά ὑποθάλπεις τήν ἰδέα πώς σοῦ λείπω καί πώς καί σύ προσπάθησες νά ἀντιδράσεις καί νά γυρέψεις ξεχασιά στήν ὡραία φύση τῆς Ἑλλάδας μας. Χαίρομαι πολύ πώς μοῦ μοιάζεις σ' αὐτό τό ζήτημα! Καί ὅτι μέ τό νά ὑποθάλπεις τήν στενοχώρια σου δέ σέ ὠφελεῖ σέ τίποτε, μᾶλλον σοῦ ἀφαιρεῖ ἐνέργεια καί νειάτα. Τό μόνο πού ἔχει σημασία εἶναι πῶς θά ἀντικρύσουμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ὅταν εὐδοκήσει ὁ Θεός νά μᾶς ἐπιτρέψει νά ξανασυναντηθοῦμε καί νά μή δεῖ ὁ ἕνας στόν ἄλλον ἕνα ἐρείπιο! Πρέπει ὅταν ξαναδοθοῦμε νάμαστε γεροί καί πιό δυνατοί, πιό προοδευμένοι ψυχικά καί πνευματικά, ὕστερα ἀπό τήν τόσο βασανισμένη ἐξάσκηση τῆς θέλησής μας προσπαθώντας νά ἐκμηδενίσουμε κάθε ἀνθρώπινη ἀδυναμία πού ἔχουμε μέσα μας. Ἔτσι ἡ συνάντηση τῶν δύο «ἡρώων» δέ θά ἔχει ἀνάγκη ἀπό «ὁπλισμένο βαγόνι», (ὑπονοεῖ τή συνάντηση τοῦ Χίτλερ καί τοῦ Μουσολίνι στά σύνορα Γερμανίας καί Ἰταλίας) στά σύνορα πού θά συναντηθοῦμε καί ὁ νέος κόσμος θά μᾶς περιμένει ἕτοιμος, χωρίς νά ἔχουμε ἀνάγκη νά τόν ξαναφτιάξουμε ἐμεῖς. No matter τί εἴδους ἀλλαγή σκέπτονται καί ἐλπίζουν νά κατορθώσουν αὐτοί οἱ δύο σκύλοι, ἐμεῖς πάντα θά ἔχουμε μέσα μας τό δικό μας κόσμο πού δημιουργήσαμε ἐμεῖς μέ τό δικό μας πόνο, τή δική μας θλίψη καί καρτερία!

Ἀλλοίμονο, πόση νοσταλγία μοῦ δωσε τό γράμμα σου μέ τήν περιγραφή τῶν βουνῶν μας καί τοῦ Κορινθιακοῦ! Πόσο τά ἔχω ζήσει αὐτά τά μέρη! Πόσο τά ξέρω! Πόσο θά θελα νά καταντήσω τσοπάνος γιά νά μποροῦσα νά ἀφοσιωθῶ ὁλότελα σ' αὐτά. Μά ἡ τύχη μέ ἔριξε στή δύσκολη εὐθύνη τοῦ νά δημιουργῶ φύση καί ὄχι νά ἀπολαμβάνω! Πληρώνουμε ἀκριβά τό ὅτι θελήσαμε νά ἀκολουθήσουμε τό δρόμο τόν πνευματικό πού μᾶς ἀπομάκρυνε ἀπό ὅ,τι περισσότερο ἀγαπήσαμε στόν κόσμο.

Αὔριο φεύγω γιά τόν Καναδᾶ γιά νά μπορέσω νά ξαναγυρίσω ἐδῶ ὡς permenent resident καί ἴσως κάτι περισσότερο. Ἐκτός ἐάν ἀποφασίσω νά τά σταματήσω ὅλα καί νά ρθῶ νά ζήσω μέ σένα σέ μιά καλύβα τοῦ Χελμοῦ, τῆς Ζήρειας ἤ τοῦ Παρνασσοῦ!

ἀρ. 143 Μιννεάπολις 6 Σεπτεμβρίου 1945

... Τώρα σέ τοῦτο σου τό γράμμα ἔθιξες ἕνα σωρό σπουδαῖα θέματα, γιά τή ζωή μου ἐδῶ γιά τήν πνευματική μου ἐξέλιξη. Τό γεγονός ὅτι εἴμουν χωρισμένος ἀπό ἐσᾶς ἐπί τόσα πολλά χρόνια ἦταν βέβαια πολύ σκληρό γιά μένα, ἐν τούτοις πολλά ἐνδιαφέροντα μοῦ συνέβησαν ἀπό ἄποψη καλλιτεχνική. Ἔτσι μπορῶ νά εἰπῶ ὅτι κατά τά χρόνια αὐτά, κατά τά ὁποῖα τόσοι ἄλλοι ἄνθρωποι κατεστράφησαν, ἐγώ αἰσθάνομαι νά κέρδισα τόσο σέ φήμη, ὅσο καί σέ καλλιτεχνική ὡριμότητα. Μπορῶ νά σοῦ εἰπῶ χωρίς νά ὑπερτιμήσω τόν ἑαυτό μου, ὅτι ἀλήθεια ἀνέπτυξα περισσότερη δεξιοτεχνία, περισσότερη αὐτοσυγκέντρωση, καί ἴσως περισσότερο ἄνετη τεχνική. Πολλοί ἄνθρωποι πού μέ γνώρισαν στήν ἀρχή καί τώρα παρατήρησαν αὐτή τή διαφορά. Ἀλλά ἀνεξάρτητα ἀπό αὐτό πού ὁ κόσμος φρονεῖ, ἄμα ἀνατρέχω σ' αὐτά πού ἔχω κάνει κατά τήν διάρκεια τῶν ἕξη αὐτῶν ἐτῶν ἀπουσίας ἀπό τήν Ἑλλάδα, αἰσθάνομαι ὅτι κάπως προόδευσα, πιθανόν ὅσο μοῦ ἦταν δυνατόν νά προοδεύσω. Δέν νομίζω ὅτι ἔχασα στιγμή χωρίς νά μελετῶ ἤ νά διδάσκομαι. Καί ἄν παρ' ὅλα αὐτά στήν πραγματικότητα —καί δέ ξέρω ποιός θά μποροῦσε θετικά νά τό διαπιστώση— ἔχω ξεπέσει, πίστεψέ με, αὐτό δέν μπορῶ νά τό ἐλέγξω. Αὐτή ἡ ἀπομόνωση καί ἡ συγκέντρωση στόν ἑαυτό μου, μέ ἀνάγκασαν νά βρῶ μόνο στήριγμα καί παρηγοριά στή δουλειά μου, καί εἶμαι βέβαιος ὅτι κάτι θά πρέπει νά ἔχει συντελεσθῆ σ' αὐτό τό χρονικό διάστημα. Πάντως, ὅσο γιά τίς συνθῆκες πού χρειάσθηκαν γιά τή «δημιουργία φήμης» ὅπως λέει ὁ φίλος μας Rilke, μπορῶ νά σέ βεβαιώσω ὅτι καί ἐγώ ἀπέκτησα κάποια φήμη καί μάλιστα ἀρκετά σημαντική μπορῶ νά εἰπῶ. Ὄχι μόνο μεταξύ τῶν συναδέλφων μου πού φαίνεται νά μέ ἀγαποῦν καί νά μέ ἐκτιμοῦν ὅπου καί ἄν πάω, ἀλλά καί ἀπό ἀπόψεως box office. Σέ περίπτωση πού δέν γνωρίζεις αὐτή τήν ἔκφραση, σημαίνει τά ἔσοδα πού ἀποκομίζει ὁ κάθε καλλιτέχνης πού προσελκύει τό κοινό καί γεμίζει τίς αἴθουσες. Ἕνας καλλιτέχνης πού ἔχει box office πρέπει νά εἶναι καλλιτέχνης ἀξίας. Βεβαίως αὐτό δέν συμβαίνει πάντα, ἀλλά σ' ἕνα τόπο ὅπου τό οἰκονομικό μέρος εἶναι τόσο σημαντικό, αὐτό τό γεγονός παίζει μεγάλο ρόλο. Θά μποροῦσες π.χ. νά κάνεις ἕνα πλῆθος ἀπό κακά καί ἄγουστα ριτενοῦτα καί ὅμως νά ἔχεις Β.Ο., ἀλλά φυσικά αὐτό δέν θά ἐμπόδιζε τούς συναδέλφους σου νά μειδιάσουν.

ἀρ. 15 29 Ἰανουαρίου 1948

Ἀγαπημένε μου Δημήτρη,

Τά ἐπιχειρήματά σου εἶναι ἀκαταμάχητα. Μοῦ μένει ὡστόσο ἡ ἀπορία: Γιατί τάχα ἡ «Τόσκα» νά εἶναι πιό «διασκεδαστική» ἀπό τήν «Ἀπαγωγή» ἤ τόν «Φίγκαρο»;

Πρέπει νά ὁμολογήσω ὅτι γιά τήν Τόσκα αἰσθάνομαι ἕνα εἶδος ἀλλεργίας καί τό μόνο ἀξιομνημόνευτο ἀπομένει μιά μακρυά οὐρά ἀπό ἄσπρο μετάξι πού ἡ Μαρία Γέριτσα φοροῦσε κάποτε στή Β΄ πράξη. Βρίσκω ὅτι ἐδῶ ὁ Puccini τσαλαβουτᾶ στά ρηχά νερά τοῦ μελοδράματος καί τοῦ λείπει ἡ δραματική ἔξαρση ἑνός Verdi γιά νά τόν ξεκολλήσει. Καταλαβαίνω ὡστόσο ὅτι ὁρέγεσαι νά διευθύνεις αὐτό τό πρᾶμα — ὄχι μόνο ἐπειδή ἡ κάθε παρτιτούρα ἑνόσω τήν μελετας παύει νά εἶναι συζητήσιμη καί γίνεται ἀπόλυτη ἀξία— ἀλλά ἐπειδή ἕνας καλλιτέχνης τόσο ἀποκλειστικά καλλιτέχνης σάν καί σένα τά πάντα τά ζεῖ μέσα στήν περιοχή τῆς τέχνης του, ἐκεῖ μέσα θ' ἀναζητήσει ἀναγκαστικά καί τήν ἀναψυχή του καί τίς παρεκτροπές του. Καί ἀφοῦ μέ τόσο ἀξιοσέβαστες κυρίες σάν τήν Λεονόρα ἤ τήν Ἰφιγένεια δέν μπορεῖ κανείς νά πάρει πολλές ἐλευθερίες —ὑπάρχουν εὐτυχῶς καί οἱ συγκαταβατικότερες! Εἶμαι βέβαιη ὅτι βάζοντας μέσα σ' αὐτό τό κατασκεύασμα ὅλη σου τήν ψυχή, ὅλο σου τό γοῦστο καί ἀναδημιουργικό δαιμόνιο θά τό κάνεις ἀγνώριστο"—καί ἀπό ἄποψη τέχνης αὐτό εἶναι σπουδαῖο ἐπίτευγμα, ἀπό παιδαγωγικῆς ὅμως; Συμβιβάζεται ἀλήθεια με τόν διαπαιδαγωγικό ρόλο τοῦ μαέστρου ὅπως ἐσύ τόν ἀντιλαμβάνεσαι, τό νά ντύνει ἕνα φτηνό ἔργο μέ τήν ἀπατηλή αἴγλη μιᾶς ἔξοχης ἑρμηνείας, προσδίδοντάς του ἔτσι στή συνείδηση τοῦ ἀκροατῆ μιά ἀξία πού δέν ἔχει; Ἀντίθετα πιστεύω ὅτι ἕνας καλλιτέχνης τόσο ὑποβλητικά συναρπαστικός σάν καί σένα ἔχει τό δικαίωμα νά ἐμπιστεύεται σ' αὐτά του τά χαρίσματα γιά νά κάνει προσιτά ἔργα πού ἀλλοιῶς τό κοινό δέν θά ἦταν ἱκανό νά καταλάβει καί ν' ἀπολαύσει.

Ἀλλά ἀφοῦ πιά γιά ἐφέτος ἐρίφθει ὁ κύβος, ἴσως νά σέ πείσω γιά τοῦ χρόνου, ὅταν μετά τήν θριαμβευτική ἐπιτυχία τῆς Τόσκα ὁ μάνατζερ δέν θά παραλήψει ἀσφαλῶς νά σοῦ προτείνει... τήν Boheme!

Οἱ μάνατζερ συχνά ὑποτιμοῦν τό γοῦστο τοῦ κοινοῦ. Εἶναι τόσο βέβαιο ὅτι τό ἀμερικανικο κοινό ἔχει ἰδιαίτερη προτίμηση γιά τόν Puccini, ἤ ἐνθουσιάστηκε μέ τή δική σου ἑρμηνεία τῆς Butterfly; Τουλάχιστον ὅλοι οἱ κριτικοί μιλοῦσαν γιά «ἀποκάλυψη», «ἀναδημιουργία» κ.λ. Θά θελα ὡστόσο νά προσθέσω ὅτι ξεχνοῦμε πώς διαφορετικά εἶναι τά κριτήρια τοῦ ἀκροατῆ ἀπό τοῦ ἑρμηνευτῆ, δέν εἶναι ἑπομένως περίεργο ὅτι ἕνας μαέστρος διαλέγει κάποτε ἔργα πού παρέχουν εὐρύτερο στάδιο στίς ἀναδημιουργικές του ἱκανότητες, ὅπως ὁ ἀληθινός γιατρός προτιμᾶ τίς καταδικασμένες περιπτώσεις ἀπό τούς ἀρρώστους πού γίνονται καλά χάρις στή γερή τους κράση. Αὐτό πού μ' εὐχαριστεῖ ἰδιαίτερα εἶναι ὅτι παρ' ὅλες τίς ἀντιδράσεις δέν παύεις νά παρουσιάζεις ἔργα πρωτοποριακά —δηλαδή μέ ἄλλα λόγια, ἀντίς «ὅπως ἔκανε ὁ Σαβοναρόλα» ν' ἀπειλεῖς τούς ἁπλοϊκούς μέ τό «πῦρ τό ἐξώτερον», τούς προσφέρεις τήν Κόλαση ἐπί τῆς γῆς! Ἡ «ἀφαίρεση»— πνευματική Κόλαση γιά τούς καημένους τούς Γιάνκηδες! Νά ἕνα μαρτύριο πού ξέφυγε τήν φαντασία τοῦ Δάντη! Μά ξεχνῶ πώς ἦταν Λατῖνος, ἑπομένως τήν τοποθέτησε στόν Παράδεισο.

ἀρ. 165 Μιννεάπολις 22 Μαΐου 1948

Ἀγαπημένη μου Καίτη,

Σ' εὐχαριστῶ γιά τό τελευταῖο σου γράμμα, ἕνα ἀκόμα τεκμήριο γιά τήν εὐθυκρισία σου, τήν γερή φιλοσοφία σου καί τίς ἴδιες πάντα ὀρθόδοξες ἀρχές δίχως συμβιβασμούς —μοῦ θυμίζεις ὅτι δέν ὑπάρχουν συμβιβασμοί στήν τέχνη, ἀκόμα καί μέ σκοπό μορφωτικό. Σέ στιγμές ἐγωϊσμοῦ ἔτσι σκέπτομαι κ' ἐγώ, ἀλλά εἶναι ἄλλες στιγμές ὅπου λυπᾶμαι βλέποντας πόσο μεγάλη ἀπόσταση χωρίζει τίς μουσικές μου ἀρχές ἀπό τίς ἀρχές πού ἔχουν ἕνα σωρό θαυμάσιοι ἄνθρωποι σ' ὅλον τόν κόσμο, πού εἶναι ἀνίκανοι νά συμμερισθοῦν τήν ἀπόλαυση πού αἰσθάνθηκα κατά τίς δύο τελευταῖες ἑβδομάδες μέ τήν Ἑταιρία Σύγχρονης Μουσικῆς. Νά ἔτσι μοῦ ρχεται ἡ συμβιβαστική, ἡ οὐτοπιστική αὐτή σκέψη —καί τό παραδέχομαι ἀπόλυτα ὅτι εἶναι τέτοια— τό νά δοκιμάσει κανείς νά συγκρατήσει κάπως τήν ἀκατάσχετη πορεία τοῦ πνεύματος πρός τήν ἀφαίρεση γιά χάρη τῆς ἀγωγῆς τῶν μαζῶν. (...) Κύτταξε τί συνέβει στόν μεγάλο καί ἔνδοξο ἑλληνικό μας πολιτισμό: Ἡ ἐπιδίωξη τῆς τελειότητας πνευματικά ξεπέρασε τά ὅριά της καί ἔφερε ὀπισθοδρόμηση καί τήν σκοτεινή περίοδο τοῦ Μεσαίωνα. Καί ὅλη αὐτή ἡ πνευματική πρόοδο τῆς Γερμανίας πού ἦταν ἕνας αὐτοσκοπός δέν τήν προστάτευσε ἀπό τήν τρομερή ἀντίδραση τοῦ νά παρουσιάσει στόν κόσμο τό θέαμα τῆς βαρβαρότητας. (...) Αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού εἶμαι τόσο ἀνήσυχος γιά τήν τάση αὐτή πρός ἀπόσχιση καί ἀποφυγή κάθε συμβιβασμοῦ. Δέν πιστεύω ὅτι ἡ τέχνη κινδυνεύει ποτέ νά καταστραφεῖ, ἀδιάφορο σέ τί συμβιβασμούς προβαίνομε. Ὁ καλλιτέχνης εἶναι πάντοτε ἱκανός νά δημιουργήσει ἀριστουργήματα ὑπό ὁποιουσδήποτε περιορισμούς. Ὅλοι οἱ καλλιτέχνες στό παρελθόν ὅπως καί στό παρόν μᾶς ἔχουν δείξει ὅτι εἶναι ἱκανοί νά δημιουργήσουν

(*) Πρῶτο θῦμα αὐτῆς τῆς μαγείας εἴμουν ἐγώ ἡ ἴδια — ὅταν ὕστερ' ἀπό χρόνια παρακολουθοῦσα μέ ἀκατάβλητη εὐχαρίστηση ἄπειρες παραστάσεις του τῆς Τόσκα καί τῆς Butterfly.

Ἡ ἀνέκδοτη ἀλληλογραφία του μέ τήν Κα Καίτη Κατσογιάννη

ὑπό ὁποιουσδήποτε περιορισμούς, κάποτε μάλιστα ὅσο μεγαλύτερη ἡ πρόκληση καί ὁ περιορισμός, τόσο πιό δυνατό καί τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας τους.

Πάντως μήν τρομάξεις — δέν πιστεύω ποτέ ὁ καλός σου φίλος, πού βεβαίως ἔχει μιά διπλῆ προσωπικότητα, μιά πολύ ἀνθρώπινη καί τήν ἄλλη πολύ ἀριστοκρατική, πού ἀρνήθηκε στόν ἑαυτό του κάθε ἰδιωτική ἀνθρώπινη ζωή γιά χατήρι τῆς πρωτοποριακῆς καί ἀφηρημένης καλλιτεχνικῆς δράσης, νά ἔχει ποτέ τό κουράγιο, ὅταν ἡ δοκιμασία τεθεῖ ὁριστικά ἀπάνω στούς ὤμους του, νά ἐγκαταλήψει τήν ἔμφυτη ἀγάπη του πρός τά πνευματικά ἐπιτεύγματα αὐτά καθ' ἑαυτά. (...)

ἀρ. 21 11 Ἰουνίου 1948

Μόλις σήμερα καταφέρνω ν' ἀπαντήσω στό τόσο ἐνδιαφέρον γράμμα σου. Εἴμουν πνιγμένη ὅλο τοῦτο τόν καιρό τώρα πού ἔχει προστεθεῖ καί ὁ Ἐρυθρός Σταυρός. Θά γελάσεις μέ τέτοιου εἴδους πνιξίματα στά ρηχά, συνηθισμένος νά πνίγεσαι σέ ὠκεανούς ἐργασίας — ἀλλά γιά τόν καθένα τό πνίξιμο τοῦ ἀναστήματός του!

Μέσα ἀπό τίς γραμμές σου βλέπω νά ξεπροβάλει μιά Καίτη πολύ ἄκαμπτη καί ἀδιάλλακτη. Ἴσως νά μήν ἐκφράσθηκα καλά — πάντως γράφοντας τό γράμμα, στό ὁποῖο μοῦ ἀπαντᾶς εἶχα τήν ἐντύπωση πώς εἴμαστε σύμφωνοι. Μήπως τάχα ἐσύ παραδέχεσαι κανένα συμβιβασμό! Τόσο αὐστηρός εἶσαι στήν τήρηση τῶν ἀρχῶν σου, ὥστε συγκατάβαση ὀνομάζεις τό νά μήν παίζεις Alban Berg ἤ Schonberg σ' ὅλα σου τά κοντσέρτα. Ἀλλά ἀκριβῶς ἐπειδή ἡ ἀφοσίωση στήν τέχνη εἶναι ἡ οὐσία τῆς ζωῆς σου, ἡ τάση πού ἔχεις πάντα νά στρέφεσαι ἐναντια στόν ἑαυτό σου, γεννᾶ μέσα σου τόν πειρασμό νά θυσιάσεις κάτι ἀπ' αὐτό πού ἀγαπᾶς γιά χατῆρι μιᾶς ἄλλης ἰδεολογίας. Παίζεις μέ τή δυνατότητα δίχως νά εἶσαι ἱκανός —εὐτυχῶς— νά πραγματοποιήσεις καί τό ἀάλτο μορτάλε. Καί γιά νά μπορεῖς καλύτερα νά κάνεις πόλεμο στόν ἑαυτό σου, διχάζεσαι σέ δύο ἀντιμαχόμενες προσωπικότητες — ἀλλά ἐμένα, Δημήτρη μου, θά μέ βρεῖς πάντα στό πλευρό τῆς μιᾶς, τῆς γνήσιας.

Ὅσο γιά τή βαθειά θλίψη πού αἰσθάνεσαι νά σέ χωρίζει τόση ἀπόσταση ἀπό τούς συνανθρώπους σου σέ στιγμές ἀνώτατης πνευματικῆς ἡδονῆς — αὐτό εἶναι ἡ μοίρα τῶν ἐκλεκτῶν. Θέλεις γι' αὐτό νά γίνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι Μητρόπουλοι, ἤ νά παύσεις νά εἶσαι Μητρόπουλος γιά νά τούς κάνεις παρέα; Γιά κάθε ψυχική κατάσταση ὅπως καί γιά κάθε πρόβλημα δέν ὑπάρχει ἡ λύση. Καί νομίζω ὅτι τό χαρακτηριστικό τοῦ φιλοσοφημένου μυαλοῦ εἶναι ἀκριβῶς νά δέχεται τήν κατάσταση προβλήματος. Μόνο οἱ ἁπλοϊκοί πιστεύουν σέ ἄμεσες ἤ βίαιες λύσεις, πού κόβουν τά προβλήματα δίχως καί νά τά λύουν.

Ἀγαπῶ πολύ τήν λεγομένη «οὐτοπία» καί ὁ τύπος πού θαυμάζω τό περισσότερο εἶναι ὁ Δόν Κιχώτης. Ἐν τούτοις τέτοιες οὐτοπίες σάν αὐτή πού σέ δελεάζει εἶναι ἀπαράδεχτες. Ὄχι ἐπειδή εἶναι παράλογη —ἔτσι μοιάζουν ὅλες— ἀλλά ἐπειδή ἀντίκειται στό πνεῦμα τῆς οὐτοπίας πού εἶναι πάντα αὔξηση, ὑπερβολή καί ποτέ ἐλάττωση.

Ὅπως καί σύ, πιστεύω στήν ἀφθαρσία τοῦ πνεύματος — εἶναι ὅμως γι' αὐτό ἀναγκη νά βάζομε τήν ἀντοχή του σέ δοκιμασία; Ἄλλωστε μπορεῖ ὁ καλλιτέχνης ὡς τώρα ν' ἀντιμετώπισε ἐπιτυχῶς ὅλων τῶν εἰδῶν τις ἀντιξοότητες — ξέρομε ὅμως μέ βεβαιότητα πώς θ' ἀντιδράσει καί στήν ὀργανωμένη ἐπιβουλή τοῦ «διακανονισμοῦ» ὅταν ἐπεμβαίνει ἀκόμα στήν ὀργανωμένη ἐπιβουλή τοῦ «διακανονισμοῦ» ὅταν ἐπεμβαίνει ἀκόμα καί σέ ζητήματα καθαρῆς τεχνικῆς;(...).

Νομίζω ὅτι συμβιβασμούς φέρνει ἀναγκαστικά ἡ ζωή στήν ἐξέλιξή της, ὁ συμβιβασμός ὅμως δέν μπορεῖ ποτέ νά γίνει ἀρχή — ἤ καλύτερα ἡ ἀρχή δέν μπορεῖ νά κλείνει ἐκ τῶν προτέρων στούς κόλπους της τό μικρόβιο τοῦ συμβιβασμοῦ. Λές ὅτι σέ στιγμές ἐγωϊσμοῦ σκέπτεσαι καί σύ ἔτσι. Πές καλύτερα σέ στιγμές καθαρῆς καλλιτεχνικῆς συνείδησης. Μέ συγχύζει νά ὑποβιβάζεις τήν ἀξία τῆς ἀποστολῆς σου. Νά ἐπιχειρεῖς νά στερήσεις τήν ἔννοια τῆς τέχνης ἀπό τό πολυτιμότερο — τήν τέλεια ἔλλειψη ὠφελιμισμοῦ. Αὐτό ἀκριβῶς πού τήν τοποθετεῖ στήν κορυφή κάθε ἄλλης πνευματικῆς ἐκδήλωσης. «Ἀνώτερη ἀπό τήν ἠθική, ἀνώτερη ἀπό τήν ἐπιστήμη καί ἀπό τήν θρησκεία — εἶναι ἡ ἴδια σκοπός —ὑπέρτατη δημιουργία— ὑπέρτατη ἀρετή, ὑπέρτατη ἀλήθεια». Καί ὁ ἀναμορφωτικός της ὁλος ἀπορρέει ἀπό αὐτήν ὅπως λέει ὁ Πλωτῖνος: «Σάν τήν ἀκτίνα ἀπό τόν ἥλιο, δίχως πρόθεση, δίχως ἐλάττωση, δίχως περιορισμό». Ὁ κόσμος θάχανε ἀπό τήν ἀξία του ἄν ἡ ἀποστολή τοῦ καλλιτεχνη ἔπαυε νά εἶναι ἡ καθαρή πραγματοποίηση τῆς ἰδέας καί ὑπαχθεῖ σέ ὁποιοδήποτε σκοπό.

ἀρ. 70 20 Μαρτίου 1953

...Σέ κανένα ἄνθρωπο δέν προσφερεται ἡ δυνατότητα νά γίνει δικτάτορας ὅσο στόν μαέστρο. Ὁ πολιτικός ἤ στρατιωτικός ἡγέτης καί ὁ πιό ἰσχυρός, διευθύνει ἐξ ἀποστάσεως —καί μπορει μ' ἕνα λόγο ἤ μέ μιά ὑπογραφή νά στείλει χιλιάδες ἀνθρώπους στό θανατο, ὡστόσο ἀπό τή διαταγή ὡς τήν ἐκτέλεσή της μεσολαβεῖ ὁλόκληρη ἡ κρατική μηχανή. Ποτέ δέν ἔχει ἄ μ ε σ η ἐπαφή. Οὔτε ὅταν βγάζει λόγους, γιατί καί τότε ἀπευθύνεται σέ ἀκροατήριο καί ὄχι σέ πρόσωπα δρώντα. Καί ὁ δάσκαλος, καί ὁ ἱερέας ἀπό τήν ἕδρα τους — ὅσο κι' ἄν κρατοῦνε τούς μαθητές ἤ τούς πιστούς ὑπό τήν πνευματική τους ἐπιβολή, ἡ μόνη ἀνταπόκριση πού νοιώθουν εἶναι ἡ προσοχή. Τό ἴδιο καί ὁ σκηνοθέτης — οἱ ἐντολές του δέν ταυτίζονται χρονικά μέ τήν σκηνική δράση, ἄλλωστε οἱ ἠθοποιοί παραμένουν ἄτομα, ὅπως γιά τόν μαέστρο οἱ σολίστες.

Νομίζω ὅτι ὁ μαέστρος εἶναι ὁ μόνος ἐμψυχωτής καί πνευματικός ἡγέτης τοῦ ὁποίου ἡ ἐνέργεια εἶναι ἀπόλυτα ἄ μ ε σ η καί ἀπόλυτα ἐ π ί κ α ι ρ η, προσδιορισμένη ἀπό ἕνα ἀπόλυτο συγχρονισμό τόπου καί χρόνου. Ἔχει μπροστά του μιά ὁμάδα ἀνθρώπους καθηλωμένους, στούς ὁποίους δέν ἀφίνει κανένα περιθώριο, καμμιά διαφυγή ἀπό ἐκεῖνο πού αὐτός ὁρίζει καί στούς ὁποίους ἐπιβάλλεται ὁλοκληρωτικά — μέ τή θέληση, μέ τό πνεῦμα, μέ τήν ὑποβολή. Βρίσκονται στά χέρια του, ἀναπνέουν μέ τόν ρυθμό του, διαπνέονται ἀπό τήν πνοή του καί ἐ κ τ ε λ ο ῦ ν τίς σκέψεις του. Ἔτσι ὁ μαέστρος εἶναι ὁ μ ό ν ο ς δημιουργός, ἐκτός ἀπό τόν θεό, πού πλάθει ζωντανό ὑλικό. Ὅλοι οἱ ἄλλοι διοχετεύουν τήν ἔμπνευσή τους σέ ἄψυχα — τό χαρτί, τόν πηλό, τά ὄργανα κλπ.

Ποιά νάναι τάχα ἡ ἀντίρροπη δύναμη πού ἐμποδίζει τόν μαέστρο, τήν ὥρα πού διευθύνει, νά μεθᾶ ἀπ' αὐτή τήν πνευματική του παντοδυναμία; Ἡ προσήλωση στό ἰδανικό πού ὁ ἴδιος μέσω τῶν ἄλλων προσπαθεῖ νά πραγματοποιήσει; Ἀλλά μήπως καί οἱ ἄλλοι δικτάτορες δέν ἐνεργοῦν τάχα ἐν ὀνόματι κάποιου ἰδανικοῦ; Τί εἶναι ἐκεῖνο πού προφυλάσσει τόν μαέστρο, τήν ὥρα πού εἶναι «θέσει» δικτάτορος νά γίνει καί «φύσει»; Ὅταν στόν δικό του μικρόκοσμο «διαγράφει τίς τροχιές», ὅταν μπορεῖ νά προστάξει: «γενηθήτω φῶς!» — δέν εἶναι φυσικό νάχει τήν αἴσθηση πώς εἶναι **θεός;**

Αὐτό ζητῶ νά μάθω ἀπό σένα — τόν κατ' ἐξοχήν ἐμφυχωτή — τόν κατ' ἐξοχήν μή δικτάτορα!

ἀρ. 227 Νέα Ὑόρκη 24 Μαρτίου 1953

...Συμφωνῶ μαζί σου ὅτι ὁ διευθυντής μιᾶς ὀρχήστρας εἶναι ὁ μόνος πνευματικός ἡγέτης πού ἐπιβάλλει τή θέλησή του τή στιγμή τῆς δημιουργίας. Αὐτό ἀσφαλῶς τοῦ δίνει τήν ἐντύπωση πώς εἶναι θεός, καί αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού πολλοί μαέστροι διέπραξαν τό ἁμάρτημα νά ἐπιτρέψουν στόν ἑαυτό τους τήν τρομερή αὐτή ἰδέα. Καί τό τραγικό μέρος αὐτῆς τῆς ἀπόλαυσης εἶναι ὅτι ἡ δικτατορία τους εἶναι ἐφήμερη καί πολύ λίγο ἀπομένει μετά τόν θάνατό τους. Προφανῶς τίποτε ἄλλο παρά μερικές χλωμές ἀνατυπώσεις σέ δίσκους δέν ἀπομένει ἀπό τίς δημιουργίες τους, οἱ ὁποῖες, ἐδῶ πού τά λέμε, δέν εἶναι κἄν δικές τους. Αὐτοί πάντοτε ἀναζωογονοῦν τις ἰδέες κάποιου ἄλλου καί ἀπολαμβάνουν αὐτή τήν ἡδονή, ἐνόσω ὁ πραγματικός δημιουργός ὁ συνθέτης, ἄν εἶναι καλός, ἀπολαμβάνει τήν αἰωνιότητα.

Ἀλήθεια ἔχω δεῖ μαέστρους πού νά παριστάνουν τόν θεό, καί πίστεψέ με, εἶναι μιά ἀξιοθρήνητη καί γελοία κατάσταση, σέ βαθμο ν' ἀμαυρώνει τήν καλλιτεχνική προσφορά.

Ὅσον ἀφορᾶ τήν δική μου στάση, ἁπλούστατα πιστεύω ὅτι εἶμαι ἕνα μέρος αὐτοῦ τοῦ συγκροτήματος ἀπό ἐκτελεστές, πού ἀναλαμβάνει τή δύσκολη ἐντολή νά μελετήσει ὁλόκληρο τό ἔργο, νά τό συναρμολογήσει καί σάν τροχονόμος νά ἐπιβλέπει τήν κίνηση παρέχοντας στό κάθε ἕνα τομο τήν ἐλευθερία νά παίζει τό μέρος του σύμφωνα βέβαια μέ κάποιο ὑπόδειγμα, ἀλλά ἐπιτρέποντας ὡστόσο στήν προσωπικότητά του, ἄν ἔχει, νά ἐκδηλωθεῖ. Γι' αὐτό οὔτε μοῦ ἔρχεται κἄν στό νοῦ ὅτι ὑφίσταται ζήτημα ἤ πρόβλημα δικτατορίας. Εἶναι ἁπλούστατα ἕνα πρόβλημα συνεργασίας καί δέν ἔχει κανείς παρά νά χρησιμοποιεῖ τήν δέουσα ψυχολογία καί κατανόηση γιά νά κάνει αὐτή τήν συνεργασία μέ τόσο πολλά ἀνθρώπινα ὄντα, δηλαδή μέ τόσες πολλές ἀνθρώπινες διάνοιες, ἐφικτή, καί ὅλα αὐτά μέ τήν ὑπέρτατη ἀνιδιοτέλεια καί ταπεινοφροσύνη καί μέ σκοπό τήν ἐξυπηρέτηση τῆς ἰδέας τοῦ δημιουργοῦ — καί παραδέχομαι ὅτι ὅσο καί ἄν ἡ ἀνταμοιβή εἶναι μιά ὑπέρτατα εὐτυχής, ἀπολαυστική, συνουσία, ἐξόχως πνευματική συνουσία, ὡστόσο εἶναι σύντομη ὅπως κάθε συνουσία.

ἀρ. 71 7 Ἀπριλίου 1953

...Τά περί «δικτάτορα» ἦταν φυσικά ἕνα ἀστεῖο — δέν ἐννοοῦσα ἄλλωστε τήν στάση ἤ τίς διαθέσεις τοῦ μαέστρου ὅσο τό φαινόμενο αὐτό καθ' ἑαυτό. Ξέρω πόσο ἀπεχθάνεσαι κάθε ἰδέα πνευματικῆς δικτατορίας, πόσο θεωρεῖς τά μέλη τῆς ὀρχήστρας σου σάν συνεργάτες καί ὄχι σάν ὄργανα — παρ' ὅλα ταῦτα, ἔξω ἀπό τό πνεῦμα συναδελφότητας καί ἰσότητας πού διέπει τίς ἀνθρώπινες σχέσεις σας, νομίζεις ἀλήθεια πῶς ἀπό καθαρά καλλιτεχνική ἄποψη, ὑπάρχει περιθώριο γιά τόν κάθε ἐκτελεστή νά ἐκφράσει ἔστω καί σχετικά τήν προσωπικότητά του; Ἄς ὑποθέσουμε πώς μέλη τῆς ὀρχήστρας ἦταν ὁ HUBERMANN, ὁ KREISLER, ὁ HEIGETZ — ποιά θάταν ἡ συμβολή τους; Θά ἦταν ἐντελῶς ἀπαράδεκτο νά ξεχωρίζει ἀκόμα καί ὁ προσωπικός ἦχος τοῦ καθενός, πόσο μᾶλλον ἡ προσωπική του ἀντίληψη!

Ὅσο γιά τά ὅρια μεταξύ δημιουργίας καί ἀναδημιουργίας — νομίζω ὅτι συγχέονται. Ὁ τοπιογράφος ἔχει μπροστά του ἕνα ἕτοιμο πρότυπο — τά δένδρα, ὁ οὐρανός, τά χρώματα — τά πάντα προϋπάρχουν. Ὁ μέτριος ζωγράφος ἀντιγράφει, ὁ μεγάλος ἑρμηνεύει, ἀποδίδει τήν ἀτμόσφαιρα, τό αἰσθητικό νόημα, προσθέτοντας τόν δικό του παλμό. Καί ὁ DAVINCI εἶχε μπροστά του τήν MONNA LISA, ἕνα μοδέλο ἄρτιο — δέν τήν ἔφτιαξε μέ τή φαντασία του, οὔτε πρόσθεσε τίποτε σ' αὐτό πού ἔβλεπε, μονάχα ἔβλεπε βαθύτερα ἀπό τούς κοινούς ἀνθρώπους, γι' αὐτό μπόρεσε ν' ἀποδώσει ὄχι μόνο τήν ὄψη, ἀλλά τήν ψυχή τῆς MONNA LISA, τήν γοητεία, τό μυστήριο ἐκείνου τοῦ χαμόγελου. Ἔτσι μένει τό μεγαλύτερο ἀριστούργημα τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Μήπως νά τοῦ ἀρνεῖσαι δημιουργική ἱκανότητα ἐπειδή τά πάντα εἶσαν μπροστά του, ὄχι σέ στοιχειώδη κατάσταση ἀλλά συντεταγμένα;

Νομίζω ἀκόμα ὅτι ἡ δημιουργία τοῦ ἑρμηνευτή δέν θά ἔπρεπε νά ὀνομαστεῖ ἐφήμερη ἀλλά ζῶσα. Καθ' ἑαυτό ἐφήμερη εἶναι μονάχα ἐκείνη ἡ καλλιτεχνική δημιουργια πού ἐνῶ διαθέτει ἀπεριόριστη δυνατότητα διάρκειας, δέν ἀντέχει στή δοκιμασία τοῦ χρόνου, τό ἔργο πού ταπεινώνεται μέν, ἀλλά ὕστερ' ἀπό μερικά χρόνια ξεπερνιέται καί παραμερίζεται. Ἀντίθετα μιά ὑποδειγματική ἑρμηνεία θά μποροῦσε νά μείνει «μνημεῖον ἐς ἀεί», ἄν ἦταν δυνατόν ν' ἀποκρυσταλλωθεῖ, ἄν ἡ φύση της δέν τήν προσδιόριζε νά χάνεται τή στιγμή πού γεννιέται. Καθαρή προσφορά, μή ἀποβλέποντας στή διάρκεια, ἀλλά συμπυκνώνοντας αἰώνιες ἀξίες στή φευγαλέα ρευστότητα τῆς στιγμῆς — ἀποτελεῖ τό κορύφωμα τῆς πιό ἀνιδιοτελης γενναιοδωρίας.

ἀρ. 253 Νέα Ὑόρκη 23 Ἰουλίου 1955

...Καινούργιες σκεψεις μοῦ γεννήθηκαν ἐν τῶ μεταξύ, τό γεγονός ὅτι οἱ συνάδελφοι μουσικοί μου κατά τίς συστάσεις τῆς UNION ντύνονται ὅλοι στή σκηνή, δηλαδή στά παρασκήνια, καί ἀμέτρητα μπαούλα, σάν σέ μουσεῖο ἀπό μούμιες, μεταφέρουν ὅλα τους τά ρούχα, παπούτσια, φράκα, καί ἄπλυτα! Τό ἴδιο φυσικά συμβαίνει καί εἰς τόν ὑποφαινόμενον. Ἕνα πελώριο μπαοῦλο μέ περιμένει κάθε βράδυ στό δωμάτιο πού προορίζεται γιά τόν μαέστρο. Ἐκεῖ ντύνομαι καί ξεντύνομαι ὕστερα ἀπό τήν συναυλία! Φαντάσου λοιπόν τήν εἰκόνα στό Θέατρο τοῦ Ἡρώδη! Ἡ μόνη λύση εἶναι νά μᾶς χτίσουν πρόχειρα παρασκήνια, ὅπως κάνουν γιά τίς δραματικές παραστάσεις, γιά ν' ἀποφύγουμε νά γίνουμε θέαμα τῶν μουσικοφίλων πρίν ἀπό τή συναυλία! Λοιπόν νέα ἀγκαρία γιά σένα, γιά τόν κύριο Γεροκωστόπουλο, νά φροντίσει καί γι' αὐτό τό τόσο σοβαρό πρόβλημα. Ἐπίσης νά ὑπάρχουν τέντες νά σκεπάσουν τά πολύτιμα ροῦχα μας ἐν περιπτώσει βροχῆς! Λάβε ὑπ' ὄψει ὅτι κανείς μας, ποτέ, δέν ντύνεται στό ξενοδοχεῖο! Ἔτσι ὅλες οἱ ἀποσκευές μας, μαζί μέ τά ὄργανα, ἀναλόγια, καί τήν μουσική, καταφθάνουν στό Θέατρο καί ἐμεῖς τα βρίσκομε ἕτοιμα μιά ὥρα πρίν ἀπό τήν παράσταση.

Ὁ κ. Γεροκωστόπουλος ἔγραψε στόν κ. Ζιρᾶτον ὅτι θά προτιμοῦσε νά δοθεῖ ἡ συναυλία στήν Ἐπίδαυρο. Αὐτό φυσικά θά προτιμοῦσα κ' ἐγώ! Ἀλλά εἶναι τελείως ἀδύνατον ἀφοῦ πρόκειται νά δώσουμε δύο συναυλίες. Τήν Δευτέρα τό πρωΐ πρέπει νά φύγουμε μέ ἀεροπλάνο γιά τό Λονδῖνο. Εἶναι περιττό λοιπόν νά σοῦ ἐξηγήσω περισσότερα, γιατί αὐτή ἡ ἰδέα ὅσο ὡραία καί ἄν εἶναι εἶναι τελείως ἀπραγματοποίητη. Χρειάζονται 4 ὧρες μέ BUSSES νά φθάσεις στήν Ἐπίδαυρο, ἐπί πλέον ἔχομε διαταγή ἀπό τήν UNION νά μή μεταχειριστοῦμε BUSSES στήν τουρνέ μας. Ἔπειτα τά κακόμοιρα τά παιδιά θέλουν ν' ἀπολαύσουν τό ὅτι ἡ Ἀθήνα θά τούς προσφέρει εἰς ἀρχαιολογικάς ἀπολαύσεις, θά ταν κρῖμα να περάσουν ὅλο τους τόν καιρό σέ αὐτοκίνητα, καί νά ἰδοῦν μόνο τό θέατρο Ἐπιδαύρου, ὅσο ὡραῖο καί ἄν εἶναι. Ἐλπίζω νά συμφωνήσεις μαζί μου.

κυριακίδης

ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ

Η ΔΟΞΑ ΚΑΙ Η ΤΕΦΡΟΔΟΧΟΣ

(Ἡ ἐξομολογητική ἀλληλογραφία τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου γιά τήν κ. Καίτη Κατσογιάννη)

ΤΟΥ

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

ΓΝΩΡΙΣΤΗΚΑΜΕ μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο μιά ὑγρή καλοκαιριάτικη νύχτα σέ μιά συναυλία του στό Στάδιο τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὅ,τι εἶχε τελειώσει τό κοντσέρτο τοῦ Προκόφιεφ. Ἔπαιξε στό πιάνο ὁ ἴδιος, ἐνῶ διηύθυνε καί τήν ὀρχήστρα. Τόν εἶχαν ἀποθεώσει. Ἔπλεε στόν ἱδρῶ, τό πρόσωπό του ἦταν κατακόκκινο, τά μάτια του ἁπλανῆ. Κόσμος πολύς περίμενε ἔξω ἀπ' τό καμαρίνι του γιά νά τόν συγχαρῆ. Σά νά γύρευε νά ξεφύγη τό πλῆθος — σίγουρα δέν ἄκουγε ὅ,τι τοῦ λέγαν: ὀνόματα, λέξεις ἐγκωμιαστικές.

— Ἔρχομαι ἀπ' τήν Ἑλλάδα. Σᾶς φέρνω χαιρετίσματα ἀπ' τή Μαγκουφάνα, τοῦ εἶπα. Ἀπ' τήν κυρία Κατσογιάννη.

Γύρισε ἀπότομα, στάθηκε, χαμογέλασε, μοῦ ἔσφιξε τό χέρι, ἦταν σάν παιδί.

Ὕστερα ἐκεῖνος ἔφυγε στά δουνά τοῦ Κολοράντο, ἐγώ ἔφυγα στή Νέα Ἀγγλία, δέ μπορέσαμε νά συναντηθοῦμε τότε. Δέν περίμενε, ὡστόσο, ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες ἕνα βράδυ. Ἦταν ἀργά ἡ νύχτα στό «Northern» τῆς Νέας Ὑόρκης.

— Ἄς πᾶμε στό δωμάτιό μου νά μιλήσουμε μόνοι, εἶπε πρόσχαρα.

Μέ ρώτησε γιά τήν κυρία Καίτη Κατσογιάννη, τήν πιστή του φίλη, ἁμά τά πεῦκα τῆς Μαγκουφάνας. Ὕστερα ἄρχισε μιά ἐξομολόγηση πού βάσταξε περίπου δυό ὧρες. Ἔλεγε γιά τή μουσική, γιά τό ἔργο του, γιά τά ὄνειρα τοῦ καλλιτέχνη, γιά τήν ἐμπιστοσύνη του στόν ἄνθρωπο, γιά τήν ἀπογοήτευσή του ἀπ' τόν ἄνθρωπο. Ὁλοένα ὁ λόγος ἀπεμόνωνε τό χῶρο ὁπού ἤμαστε ἀπ' τή γιγάντια πόλη, ἡ ψευδαίσθηση ὁλοένα γινόταν πιό ἔντονη: Δέν ἦταν πιά ἡ πόλη, δέν ἦταν τό Northern. Ἐδῶ ἦταν τό καλύβι ἑνός ἀσκητῆ, ἑνός ἀναχωρητῆ τῶν παλαιῶν θρησκευτικῶν καιρῶν. Καί ὁ λόγος ἦταν ὡς ποιό βαθμό ὁ σκοπός ἐτελειώθη: νά νικηθῆ ἡ ὕλη, νά γίνη πνεῦμα.

Νά πᾶτε τά χαιρετίσματα καί τήν ἀγάπη μου στήν Καίτη, εἶπε ξεπροβοδίζοντάς με τίς πρωΐνές ὧρες.

Ἡ κυρία Καίτη Κατσογιάννη, πού τῆς προωρίστηκε ἡ τελειότης τῆς φιλίας ὁλόκληρης ζωῆς μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, παρουσιάζει τώρα, σ' ἕναν ὀγκώδη τόμο πού ἐκδίδει ὁ «Ἴκαρος», τήν περίφημη ἀλληλογραφία της μέ τόν Μητρόπουλο.

Γράφει στήν εἰσαγωγή της:

«...Ἔχουν πλαστῆ πολλοί «μύθοι» γιά τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, γιά τόν ἄνθρωπο καί τή ζωή του. Γι' αὐτό, ὕστερα ἀπό πολλούς δισταγμούς, ἀποφάσισα νά δώσω στή δημοσιότητα τήν ἀλληλογραφία μας. Σ' αὐτά τά γράμματα ἐκδηλώνεται ὁ ἴδιος σέ μιά στενή του φίλη, περιγράφει τή ζωή του, ἐκθέτει τίς σκέψεις του, τά αἰσθήματά του, τήν ἑκάστοτε ψυχική του κατάσταση. Εἶναι σάν μιά αὐτοβιογραφία...».

Ἡ ἀλληλογραφία αὐτή καλύπτει πλήρη τόν κύκλο: τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνείρου ἑνός νέου καλλιτέχνη, τοῦ θριάμβου του καί, τέλος, τῆς προετοιμασίας τοῦ θανάτου.

Ἀρχίζει μ' ἕνα ἐπισκεπτήριο. Νοέμβριος 1925:

«Νά ἐπιτραπῆ ἡ εἴσοδος εἰς τήν κυρίαν Κατσογιάννη μετά τῆς ἀδελφῆς της εἰς ὅλας τάς δοκιμάς μου.

Δ. Μητρόπουλος.

Ἐγκρίνεται

Μιλτ. Νεγρεπόντης

Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου Συναυλιῶν».

Μέσα σ' αὐτά τά γράμματα προβάλλει ἡ ἐκπληκτική περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου: ὁ ἔρως τῆς Τέχνης, ἡ τιμιότητα, τά ἐρωτήματα, ἡ δόξα, οἱ ἀμφιβολίες, οἱ κρίσεις γιά ἔργα καί πρόσωπα, οἱ κρίσεις, γιά τόν ἑαυτό του. Ἐξομολογεῖται, στήν κυρία Κατσογιάννη, ζητᾶ τή γνώμη της, πλήρης ταπεινοφροσύνης. Καί ἐκείνη τόν θαυμάζει, τόν κρίνει, τόν ἐλέγχει, τοῦ δίδει — μέ τήν ἀφοσίωση καί μέ τήν παρρησία της— βοήθεια ἀπροσμέτρητη. Στήν κορυφή τῆς δόξας του ἡ κυρία τῆς Κηφισιᾶς εἶναι ἴσως τό μόνο πλάσμα ἐπί τῆς γῆς πού μπορεῖ νά τοῦ μιλᾶ μέ τόση ἄνεση. Κι' ἐκεῖνος τήν ἀγαπᾶ καί τή σέβεται. «Κρῖμα —γράφει ἡ κυρία Κατσογιάννη πού δέν κράτησα σημειώσεις ἀπ' τίς πολύωρες συνομιλίες μας, τούς μῆνες καί τά χρόνια πού πέρασα κοντά του, καί μάλιστα τούς τρεῖς τελευταίους χειμῶνες δίπλα του, στό διαμέρισμα τῆς Νέας Ὑόρκης, τίς ὧρες πού μελετοῦσε καί τίς ὧρες πού ξεκουραζόταν κουβεντιάζοντας μαζί μου γιά τίς πρόσφατες καί τίς ἐπικείμενες συναυλίες του, γιά τήν τέχνη, γιά τή φιλοσοφία, γιά τόν ἄνθρωπο... Τά πρῶτα δώδεκα χρόνια θλεπόμαστε σχεδόν καθημερινά, κάναμε πολύ μακρινούς περιπάτους, πήγαινα καί σέ ὅλες του τίς δοκιμές. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1929 βρεθήκαμε μαζί στό Βερολῖνο, καί τό 1932 στό Παρίσι, στήν πρώτη του ἐμφάνιση σ' αὐτήν τήν πόλη. Ὡς τήν παραμονή τοῦ Παγκοσμίου πολέμου περνοῦσε τά καλοκαίρια του στήν Ἑλλάδα — συχνά ἔμενε στό σπίτι μας τῆς Μαγκουφάνας. Καί στίς δύο φορές πού ἐπεσκέφθηκε τήν Ἑλλάδα, μετά τό τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου στά 1955 μέ τή Φιλαρμονική τῆς Νέας Ὑόρκης καί στά 1958 μέ τή Φιλαρμονική τῆς Βιέννης, ἔμεινε στό σπίτι τῆς Μαγκουφάνας».

Ἡ κυρία Κατσογιάννη παραστάθηκε τό μεγάλο της φίλο ὡς τήν εἴσοδο τῆς Στενῆς Πύλης. Ὁ θάνατος κεραυνοβόλησε τόν Μητρόπουλο στίς 2 Νοεμβρίου τοῦ 1960 ἐπάνω στό Podium τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου. Τήν ὥρα πού διηύθυνε τίς δοκιμές τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μάλερ. Ἕνα πολεμικό ἀεροπλάνο πῆγε νά πάρη τήν τέφρα του. Ἡ κυρία Κατσογιάννη συνώδευσε τό νεκρό στό Λουγκάνο, ὅπου ἔγινε ἡ καύση του. Κι' ἔπειτα, μαζί μέ τούς ἀπεσταλμένους τῆς Πολιτείας, συνώδευσε τό φίλο της στό τελευταῖο ταξίδι τοῦ γυρισμοῦ. Ἦταν μέσα σέ μιά μικρή ορειχάλκινη τεφροδόχο, ἕνα κουτάκι. Ὁ λαός τῶν Ἀθηνῶν περίμενε τό ἔνδοξο τέκνο του στό Ἡρώδειον. Καί ἡ τεφροδόχος παραδόθηκε στήν Πόλη, ἐνῶ ἡ Ὀρχήστρα τῶν Ἀθηνῶν ἔπαιξε τό Πένθιμο Ἐμβατήριο ἀπ' τήν Ἡρωϊκή τοῦ Μπετόβεν. Χωρίς ἀρχιμουσικό. Μές στά λαμπρά χρώματα ἑνός φθινοπωρινοῦ ἡλιοβασιλέματος.

Αὐτῆς τῆς πολύτιμης ἀλληλογραφίας, πού εἶναι τό χρονικό ἑνός μεγάλου βίου, τό «Βῆμα» ἔδωσε προχτές μερικές σελίδες.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΚΕ ΣΤΟ «ΒΗΜΑ» ΤΗΣ 14ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1967

ΤΟ ΒΗΜΑ

— Σάββατον 14 Ἰανουαρίου 1967 —

Ἡ ξένη καλλιτεχνική κίνηση

ΣΑΡΑΝΤΑ ΟΚΤΩ νέοι ἀρχιμουσικοί ἀπό δεκαοκτώ χῶρες ἄρχισαν, στή Νέα Ὑόρκη, νά διαγωνίζωνται γιά τά ἔπαθλα τοῦ πέμπτου ἐτησίου διαγωνισμοῦ διευθύνσεως ὀρχήστρας πού φέρει τό ὄνομα τοῦ Δημήτρη Μητροπούλου. Θά ἀπονεμηθοῦν 4 βραβεῖα, ἀπό τά ὁποῖα τό πρῶτο εἶναι 5.000 δολλαρίων. Ὅλοι ὅσοι βραβευθοῦν θά λάβουν τό χρυσοῦν μετάλλιον Μητροπούλου καί ἐτήσια συμβόλαια συμπράξεως μέ τή Φιλαρμονική Ν. Ὑόρκης καί τήν Ἐθνική Συμφωνική Ὀρχήστρα τῆς Οὐάσιγκτον. Ὁ διαγωνισμός, ὁ ὁποῖος θά διαρκέση ἀρκετές ἡμέρες καί φέτος, γίνεται στό Κάρνεγκι Χώλλ. Ἐξ ἄλλου, τό Ἰνστιτοῦτο Διεθνοῦς Παιδείας Ἐλαβε ἐπιχορήγηση ἀπό τό Στέϊτ Ντιπάρτμεντ γιά τήν ἐνίσχυση τῆς ἀμερικανικῆς συμμετοχῆς σέ διεθνεῖς μουσικούς διαγωνισμούς. Ἡ ἐνίσχυση αὐτή θά ἐπιτρέψη τή χρηματοδότηση περισσοτέρων νέων καί προικισμένων Ἀμερικανῶν μουσικῶν σέ διεθνεῖς διαγωνισμούς. Χάρη στή συμπαράσταση τοῦ Ἰνστιτούτου, ἡ Ἀμερική θά ἐκπροσωπηθῆ ἐφέτος σέ δώδεκα διεθνεῖς μουσικούς διαγωνισμούς.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΜΕ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Κυκλοφόρησε χθές στίς ἐκδόσεις «Ἴκαρος» τό βιβλίο «Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἡ ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη». Τά γράμματα τοῦ μεγάλου Ἕλληνα ἀρχιμουσικοῦ καλύπτουν μιά περίοδο 35 ἐτῶν, ἀπό τό 1925 ἕως τό 1960. Στήν εἰσαγωγή τοῦ βιβλίου ἡ Καίτη Κατσογιάννη γράφει: Ἔχουν πλασθῆ πολλοί «μῦθοι» γιά τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, γιά τόν ἄνθρωπο καί τή ζωή του. Γι' αὐτό, ὕστερα ἀπό πολλούς δισταγμούς, ἀποφάσισα νά δώσω στή δημοσιότητα τήν ἀλληλογραφία μας. Σ' αὐτά τά γράμματά του ἐκδηλώνεται ὁ ἴδιος σέ μιά στενή του φίλη, περιγράφει τή ζωή του, ἐκθέτει τίς σκέψεις του, τά αἰσθήματά του, τήν ἑκάστοτε ψυχική του κατάσταση. Εἶναι σάν μιά αὐτοβιογραφία». Τόν τόμο συμπληρώνουν φωτογραφίες τοῦ Μητρόπουλου ἀπό τό ἀρχεῖο τῆς κ. Κατσογιάννη καί μιά εἰσαγωγή ἀπό τόν Γιῶργο Σεφέρη.

ΒΗΜΑ» Σάββατον 31 Δεκεμβρίου 1

26-1-67

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ο κ. Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΚΑΙ ΑΙ ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥ

Ἀφίκετο χθές τό ἀπόγευμα ὁ Ἕλλην βαρύτονος κ. Κώστας Πασχάλης, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, θά μετάσχη ὡς σολίστ εἰς τήν συναυλίαν τῆς «Νέας Χορωδίας Κλασσικῆς Μουσικῆς» πού θά δοθῆ αὔριον Παρασκευήν 10 μ.μ. εἰς τό «Θέατρον Κατοπούλη», παρουσία τῶν Βασιλέων. Ὁ διάσημος καλλιτέχνης ὁμιλῶν πρός ἐκπροσώπους τοῦ Τύπου, εἶπε, μεταξύ ἄλλων, ὅτι δέν ἀφίνει εὐκαιρίαν ποὺ νά μή ἐπισκεφθῆ τήν Ἑλλάδα μετά τῆς συζύγου του (πρώην καλλιτέχνιδος τοῦ μελοδράματος). Ἐρωτηθείς, ἐξ ἄλλου, ὡς πρός τό μελλοντικόν του πρόγραμμα, ἀνέφερεν ὅτι μεθαύριον Σάββατον ἐπιστρέφει εἰς τήν Νεάπολιν, ὅπου θά τραγουδήση εἰς τόν «Χορόν Μετημφιεσμένων» τοῦ Βέρντι, θά ἐπανέλθη δέ τήν Κυριακήν εἰς τάς Ἀθήνας διά νά ἐμφανισθῆ εἰς τήν συναυλίαν ποὺ θά δοθῆ τήν 1ην Φεβρουαρίου εἰς τό «Χίλτον» ὑπό τήν διεύθυνσιν καί μέ ἔργα Λ. Ζώρα. Ἐπίσης, ὁ κ. Πασχάλης, ποὺ ἀπουσιάζει ἀπό τό 1958 ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς σκηνῆς, ἀνήγγειλεν ὅτι κατά τό τρέχον ἔτος θά πραγματοποιήση σειράν ἐμφανίσεων: Εἰς τό Φεστιβάλ τοῦ Γκλάϋντμπωρν (15 Ἰουνίου μέχρι τέλους Ἰουλίου) ὅπου θά τραγουδήση «Δόν Τζοβάννι». Εἰς τό Ἄλμπερτ Χώλλ τοῦ Λονδίνου τήν 1ην Αὐγούστου, ὅπου θά δώση προσωπικόν κοντσέρτο. Εἰς τήν Τηλεόρασιν τοῦ Μπί-Μπί-Σί, τόν προσεχῆ Αὔγουστον, μέ «Δόν Τζοβάννι». Ἐπίσης θά πραγματοποιήση μεγάλην περιοδείαν εἰς τάς Σκανδιναβικάς χώρας ἀπό 2—23 Σεπτεμβρίου, ὅπου θά τραγουδήση τό ἀναφερόμενον ἔργον. Πέραν τούτων, θά ἐμφανισθῆ κατά τά τέλη Σεπτεμβρίου εἰς τήν Βιέννην, τόν Ὀκτώβριον εἰς τό Βερολῖνον καί τόν Φεβρουάριον τοῦ 1968 εἰς τήν Σκάλα τοῦ Μιλάνου, ὅπου θά τραγουδήση εἰς τάς «Βασσαρίδας» τοῦ Χέντσε. Ὁ καλλιτέχνης ἐπιθυμεῖ νά ἐμφανισθῆ μέ τόν «Μάκβεθ» εἰς τήν Ἑλλάδα, ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ζώρα, ἐνεθυμήθη δέ μέ συγκίνησιν τόν Δ. Μητρόπουλον, ὁ ὁποῖος τόν παρουσίασε τό 1958 εἰς τήν Βιέννην καί λυπεῖται διότι δέν ἀνῆκει εἰς τήν Λυρικήν Σκηνήν τῆς Ἑλλάδος, ὥστε ἑκάστη ἐμφάνισίς του εἰς τό ἐξωτερικόν νά ἀποτελῆ καί ἐπίσημον καλλιτεχνικήν ἐπιτυχίαν τῆς χώρας μας, ὡς γίνεται διά μεγάλους καλλιτέχνας ἄλλων κρατῶν. Ἐπίσης, εἶπεν ὅτι μέ τάς σημερινάς δωρεάν ἐμφανίσεις του εἰς τάς Ἀθήνας θέλει νά δώση καί ἕνα μάθημα τόσον εἰς τήν Λυρικήν, ὅσον καί εἰς τό Φεστιβάλ, πού, ἐνῶ μετακαλοῦν ξένους καλλιτέχνας καί τούς ἀμείβουν ἀδρότατα, ἐπιθυμοῦν νά ἔρχωνται οἱ διαπρέποντες εἰς τό ἐξωτερικόν Ἕλληνες μέ προσδλητικῶς μικράν ἀμοιβήν. Κατόπιν τούτου, ὁ κ. Πασχάλης ἐξέφρασε τήν ἄποψιν ὅτι εἶναι καλύτερον νά τόν καλοῦν διά νά τραγουδῆ δωρεάν, ἀπό τό νά τόν μειώνουν.

Ὁ βαρύτονος κ. Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΣ κατά τήν χθεσινήν ἄφιξίν του εἰς Ἀθήνας.

ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, Παρασκευὴ 6 Ἰανουαρίου 1967

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἕνας μεγάλος Ἕλληνας αὐτοβιογραφεῖται

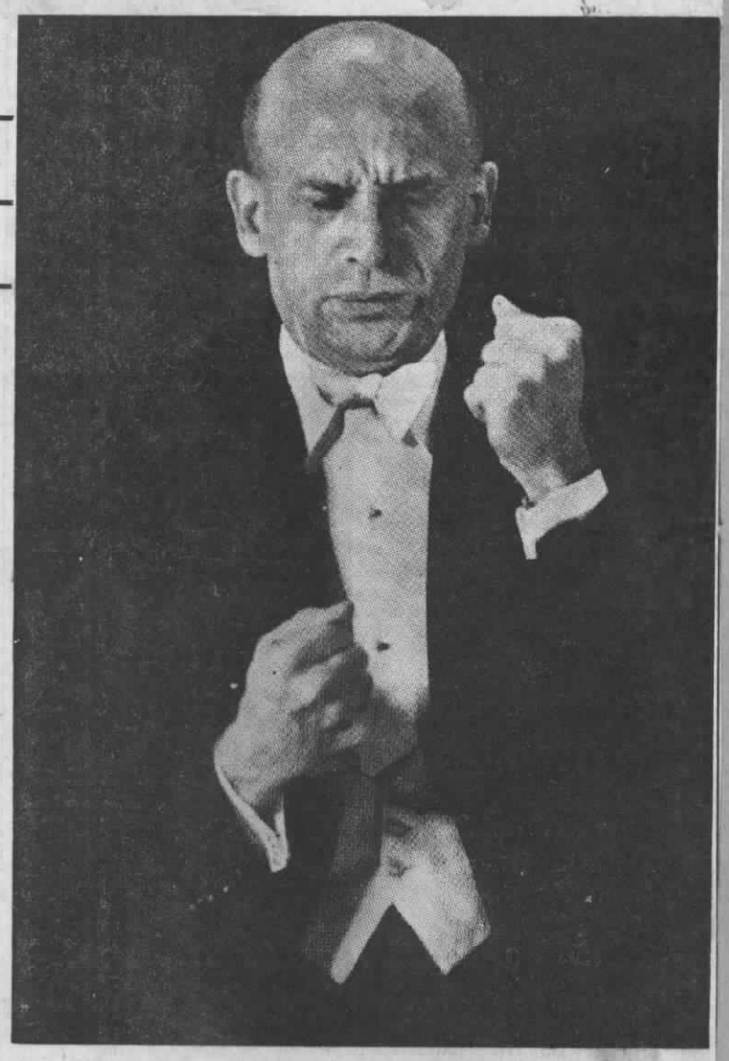

Ὁ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Μητρόπουλος διευθύνει τήν Ὀρχήστρα τῆς Μινναπόλεως. Εἶναι μιά ἀπό τίς ὡραιότατες ἐκτός κειμένου φωτογραφίες ποὺ περιελήφθησαν στό βιβλίο «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ — Ἡ ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη» («Ἴκαρος», Ἀθῆναι 1966, σελ. 432, δρχ. 150), ποὺ κυκλοφόρησε τήν περασμένη ἑβδομάδα. Ἑκατόν ὀγδόντα γράμματα ἀπαρτίζουν τόν συναρπαστικό αὐτόν τόμο, ποὺ συνθέτει μιά ἰδιότυπη αὐτοβιογραφία τοῦ μεγάλου Ἕλληνα ἀρχιμουσικοῦ. Τά περισσότερα εἶναι τοῦ Μητροπούλου, σταλμένα στήν στενή του φίλη ἀπό τά 1929 ὡς τά 1960.

«Τόλμησα νά συμπεριλάβω καί μερικά ἀπ' ὅτα δικά μου γράμματα, ὅσα ἀκριβῶς χρειάζονται γιά τήν κατανόηση τῶν δικῶν του ἢ συντελοῦν στήν κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ καλλιτέχνη — ὅσα τόν περιγράφουν ὅπως τόν εἶδε κάποιος καί τόν γνώρισε καλά καί ποὺ ἔζησε τίς θαυμάσιες ἐκτελέσεις του ἀπό τήν ἀρχή τῆς σταδιοδρομίας του ὡς τό τέλος», γράφει στήν εἰσαγωγή της ἡ κ. Καίτη Κατσογιάννη.

Τήν ἔκδοσι προλογίζει μ' ἕνα σύντομο κείμενό του ὁ ποιητής Γιῶργος Σεφέρης, ποὺ χαρακτηριστικά παρατηρεῖ:

«...πιστεύω πὼς εἶναι μεγάλη τύχη γιά μᾶς ποὺ βρέθηκε κάποιος νά φροντίσει μὲ ἀγάπη καί νά δημοσιέψει αὐτά τά γράμματα. Εὐχομαι νά βρεθοῦν καί ἄλλοι. Ἡ μοῖρα τοῦ Μητροπούλου εἶταν, θαρῶ, μοναδική στά χρονικά τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ καί δέν μᾶς ἀφήνει πολύ περιθώριο γιά τή συνηθισμένη ἀδιαφορία μας».

ΠΕΜΠΤΗ 29 Δεκεμβρίου 1966

Ἐφήμερα

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πώς δέν τόν λησμονήσαμε ποτέ. Καί ἡ μνήμη καί ἡ καρδιά μας βρισκόταν πάντα κοντά του. Ὅσο τό ἐπιτρέπουν οἱ ἔντονες, οἱ ἀσθματικές συνθῆκες τῆς σημερινῆς ζωῆς, ὁ λογισμός μας γύριζε κάθε τόσο νοσταλγικά, στόν ἄνθρωπο καί τόν καλλιτέχνη πού ἔφυγε ξαφνικά καί τόσο πρόωρα ἀπό τή ζωή, ἀφήνοντας ἕνα κενό πού δέν πρόκειται ποτέ νά καλυφθῆ. Γιατί αὐτός ἦταν χωρίς πρόδρομο καί χωρίς κληρονόμο. Μοναδικός καί ἀνεπανάληπτος.

Ἔξη χρόνια συμπληρώθηκαν ἐφέτος ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1960, ὅταν ἔφθασε ἕνα τηλεγράφημα ἀπό τό Μιλᾶνο πού συγκλόνισε τήν Ἀθήνα. Τήν Ἑλλάδα ὁλόκληρη καί τόν ἔξω κόσμο. Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος πέθανε, διευθύνοντας τήν ὀρχήστρα τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου. Καί θυμᾶμαι πώς βρισκόμουνα ἔξω ἀπ' τήν Ἀθήνα ὅταν μοῦ τηλεφώνησαν ἀπό τήν ἐφημερίδα: Ἔλα γρήγορα, πεθανε ὁ Μητρόπουλος. Πῆγα, κλείστηκα σ' ἕνα γραφεῖο καί ἀγωνίστηκα βάζοντας ὅλο μου τό πνεῦμα καί τήν ψυχή γιά νά τόν νεκρολογήσω. Καί τό ἄρθρο μου ἐκεῖνο κατέληγε:

«Ἔτσι ἔπρεπε νά τελειώση. Εἶπαν πώς ἦταν μόνος, ἔρημος καί δέν ἔχει κανένα συγγενῆ γιά νά τόν κλάψη. Λάθος. Ἔχει ὅλη τήν Ἑλλάδα. Ἔχει ὅλο τό διεθνῆ μουσικό κόσμο, τά ἀναρίθμητα, ἄγνωστα καί ἀνώνυμα πλήθη πού τούς χάρισε ὑπέρτατες στιγμές καλλιτεχνικῆς συγκινήσεως. Ἔχει τή μουσική, πάνω ἀπ' ὅλα, πού τήν ἀφήνει, χωρίς ὑπερβολή, ὀρφανή. Ἐάν ἡ ἔκφραση ἐθνική ἀπώλεια δέν ἔχη χάσει τό νόημά της, μέ τό θάνατο τοῦ Μητρόπουλου ἀποκτᾶ τήν πλήρη σημασία της...».

Πρέπει τώρα νά εἴμαστε βαθύτατα εὐγνώμονες στήν Καίτη Κατσογιάννη πού μᾶς τόν θύμισε τίς μέρες αὐτές, τόσο ἔντονα, τόσο παραστατικά. Στήν «πρώτη κυρία» πού στάθηκε κοντά στό μαέστρο μέ ἀνείπωτη ψυχική καί πνευματική ἀφοσίωση καί στοργή καί πού τώρα ἀποφάσισε νά δώση στή δημοσιότητα καί στήν ἀθανασία τήν ἀλληλογραφία πού εἶχε μαζί του. Τό θησαυρό της, πού καλύπτει ἕνα διάστημα 35 ὁλόκληρων χρόνων.

Ὁ «Ἴκαρος» ἐπιμελήθηκε μέ ἰδιαίτερη φροντίδα τήν ἔκδοση κι' ἄν κρίνουμε ἀπό τά λίγα δείγματα πού παρουσίασε τό «Βῆμα» στό φύλλο τῆς Κυριακῆς, τό βιβλίο αὐτό θά ἀποτελέση ἕνα ἀνεκτίμητο ντοκουμέντο, μιά μοναδική ψυχογραφία τοῦ Μητρόπουλου. Τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ καλλιτέχνη. Καί μαζί τό καλύτερο καί συγκινητικώτερο μνημόσυνο γιά τή θύμησή του.

κυριακίδης

κυριακίδης

ΕΘΝΟΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1967

Μουσικοκριτικά σημειώματα

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ε. Ψωμιάδης – Λ. Λεούση

Τοῦ κ. ΦΟΙΒΟΥ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ

Ἀναμεσα στὶς προσκλήσεις γιὰ τὰ διάφορα ρεσιτὰλ καὶ συναυλίες τῆς περασμένης ἑβδομάδας μᾶς περίμενε καὶ μιὰ ἔκπληξη. Οἱ ἐκδόσεις «Ἴκαρος» μᾶς ἔστειλαν ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταία τους βιβλία, ποὺ — πρᾶγμα σπάνιο γιὰ τὴν ἑλληνική, γενικά, βιβλιογραφία — ἔχει σχέση μὲ τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ ζωή.

Ἔκπληξη, λοιπόν, δικαιολογημένη, ποὺ μετετράπη σὲ συγκίνηση, ὅταν ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου μᾶς πρόδωσε τὸ περιεχόμενό του: Ἕνας τόμος ἀλληλογραφίας τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ἀσφαλῶς εἶναι κάτι ποὺ δὲν τὸ περιμέναμε.

Γνωρίζαμε, βέβαια, τὴ φιλία τοῦ μεγάλου μαέστρου μὲ τὴν Καίτη Κατσογιάννη. Δὲν εἴχαμε ὡστόσο φαντασθῆ ποτέ, ὅτι μιὰ ἐνδεχόμενη ἀλληλογραφία τους θὰ ἔβλεπε κάποτε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας.

Νά ὅμως ποὺ αὐτὸ εἶναι πιὰ πραγματικότητα. Καὶ ὅτι χάρη στὴ στοργικὴ καὶ μαζὶ συγκινητικὴ φροντίδα τῆς «ἀγαπητῆς καὶ μεγάλης φίλης» ἔχουμε σήμερα μιὰ «βιογραφία» τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Προσφορὰ διπλὰ πολύτιμη: Γιατὶ εἶναι τὸ πρῶτο βιβλίο γιὰ τὸν μαέστρο ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατό του. Κ' ἔπειτα γιατὶ ἡ «βιογραφία» αὐτὴ τοῦ Μητρόπουλου ἔχει γραφῆ ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν Μητρόπουλο.

Τριάντα χρόνια ἀλληλογραφίας — τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς τοῦ Μητρόπουλου, τὰ ὥριμα — μᾶς δίνει στὶς τετρακόσιες τόσες σελίδες τοῦ βιβλίου της ἡ Καίτη Κατσογιάννη. Σ' αὐτὰ θὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ πολλὰ γράμματα δικά της, «ὅσα ἀκριβῶς χρειάζονται γιὰ τὴν κατανόηση τῶν δικῶν του» (τοῦ Μητρόπουλου) ὅπως καὶ τὰ λίγα προλογικὰ λόγια τοῦ Γιώργου Σεφέρη. Τὸν τόμο κλείνει ἕνας «πίνακας ὀνομάτων» καὶ ἡ πληροφορία ὅτι, ἀπὸ τὰ διακόσια περίπου δημοσιευόμενα γράμματα, 121 εἶναι μεταφρασμένα ἀπ' τὰ γαλλικὰ καὶ ἀγγλικὰ ἀπὸ τὴν κ. Κατσογιάννη, καὶ ὅτι τὰ ὑπόλοιπα μόνον εἶναι γραμμένα κατ' εὐθεῖαν στὰ ἑλληνικά.

Τὰ τριάντα, λοιπόν, τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, μᾶς ἀφηγεῖται ὁ Μητρόπουλος μέσα ἀπ' τὰ γράμματά του. Κ' εἶναι ὅλα τους ἀκριβὲς μαρτυρίες ποὺ φωτίζουν, ἀπὸ σελίδα σὲ σελίδα, τὸν «Ἄνθρωπο καὶ μαζὶ τὸν Καλλιτέχνη, ἔτσι ὅπως διαμαρφώνεται μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ἀπ' τὸ ξεκίνημα ὡς τὸ μεσουράνημα — σ' ὅλες του τὶς πλευρὲς καὶ συχνὰ ὡς τὶς πιὸ μύχιες πτυχὲς τῶν συναισθηματικῶν του ἀντιδράσεων. Μαρτυρίες κούρασης καὶ ἀνάτασης· μαρτυρίες θάρρους καὶ πίστης. Συναρπαστικὴ ἀφήγηση ἑνὸς ἀγώνα, ποὺ σημαδεύει ὁ θάνατος στὸ μεσουράνημά του.

«Ἐγώ, ποὺ ἐκ γενετῆς μισοῦσα ἢ δὲν ἄνοιγα ποτὲ ἐφημερίδα νὰ διαβάσω — γράφει ἀπ' τὴ Μιννεάπολη τὸ 1940· δεύτερος χρόνος τοῦ πολέμου — τώρα δὲν μπορῶ νὰ ἡσυχάσω, χωρὶς νὰ διαβάσω τὰ νέα τῆς ἡμέρας. Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ μείνῃ οὐδέτερος, πῶς μπορεῖ νὰ μὴ μισήσῃ καὶ τὸν Μπὰχ καὶ τὸν Μπετόβεν ἀκόμη, ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὴ σωστὴ ματοποιημένη σκέψη τῆς γερμανικῆς ἀληθρίας ράτσας; Τὴν κροκοδειλίστικη σαντιματαλιτὲ τοῦ Στράους καὶ τῶν λοιπῶν ρομαντικῶν τους, τὴ μακκιαβελιστικὴ τους νοοτροπία παντοῦ, ὅς καὶ στὴν Τέχνη ἀκόμα; Μοῦ χρειάζεται μεγάλο κουράγιο νὰ ἀνθέξω στὸν πειρασμὸ τοῦ νὰ ἐξοστρακίσω, ἂν μποροῦσα, ἀπὸ τὰ προγράμματά μου τὸ ὁλέθριο αὐτὸ πνεῦμα τῆς ἀνθρωποπάτητος».

Τὸ 1953 ὁ Μητρόπουλος ἔπαθε τὴν πρώτη καρδιακὴ προσβολὴ καὶ τὸ 1959 τὴ δεύτερη· πολὺ σοβαρώτερη. «Ἦταν φανερὸ ὅτι, ἂν ἤθελε νὰ ζήσῃ, θἄπρεπε νὰ πάψῃ νὰ διευθύνῃ. Μὰ θὰ ἦταν χειρότερο ἀπὸ θάνατο, ἀφοῦ γιὰ κεῖνον ζωὴ καὶ μουσικὴ δραστηριότητα ταυτίζονταν. Ἀποφάσισε, λοιπόν, μὲ πλήρη συνείδηση νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴ δουλειά του μὲ τὴν ἴδια πάντα ἔνταση».

«Δὲν ἔχω καμμιὰ σιγουριὰ ὅτι εἶμαι ζωντανὸς ἢ θὰ μείνω ζωντανός γιὰ πολύ καιρό, σὰν νὰ περιμένω τὸ τέλος — γράφει τὸν Σεπτέμβριο τοῦ '59, ὅταν ξαναρχίζη τὴ δουλειά του — ἐλπίζω νὰ περάσῃ μὲ τὸν καιρὸ καὶ αὐτὸ τὸ συναίσθημα, ποὺ κόλλησα μέσα στὸ νοσοκομεῖο. Καὶ τρέμω μὲ τὴν ἰδέα πὼς θὰ ξαναμπῶ μέσα σ' αὐτὴ τὴ φριχτὴ ἀτμόσφαιρα τῶν νοσοκόμων καὶ γιατρῶν».

Τὸν ἴδιο χρόνο, ὡστόσο, ἀντιμετωπίζει καὶ πάλι τὸ νοσοκομεῖο. Κι' ἂν καὶ συχνὰ διευθύνει μὲ ὑψηλὸ πυρετὸ — τὴν τελευταία τῆς «Μπαττερφλάϋ» στὴ Νέα Ὑόρκη τὴ διηύθυνε μὲ πυρετὸ 39 — ἀρνεῖται. «Δὲν ἀντιλαμβάνεται — γράφει γιὰ τὸν γιατρό του — ὅτι εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ κερδίζω τὴ ζωή μου καὶ ὅτι δὲν μπορῶ νὰ ριψοκινδυνεύσω μιὰ σαιζόν, ἐκτὸς πιὰ ἂν πρόκειται πράγματι γιὰ κάτι πολὺ σοβαρό...». Καὶ σὲ ἄλλο γράμμα: «Προσπαθῶ νὰ τοῦ ἐξηγήσω, ὅτι αὐτὸ γιὰ μένα θὰ ἐσήμαινε τὴν τέλεια καταστροφὴ μιᾶς ὁλόκληρης σαιζὸν καὶ ἡ τέλεια καταστροφὴ μιᾶς σαιζὸν σημαίνει κανένα ἔσοδο καὶ ἐπομένως τίποτε γιὰ νὰ πληρώσω τὸν λογαριασμό του».

Μὰ ὁ θάνατος τὸν εἶχε ἤδη σημαδέψει. Στὶς 2 Νοεμβρίου τοῦ 1960 παθαίνει τὴν τελευταία προσβολή, πάνω στὸ πόντιουμ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου, στὴ δεύτερη κίνηση τῆς «Τρίτης» τοῦ Μάλερ. «Πέθανε μὲ τὴν μπαγκέτα στὸ χέρι, ὄρθιος. Ὅταν ἔπεσε, ἦταν ἤδη νεκρός».

Τελειώνουμε, μὲ ὅ,τι γράφει γιὰ τὴν Καίτη Κατσογιάννη στὸν πρόλογό του ὁ Γιώργος Σεφέρης: «... ὁ Μητρόπουλος ἔνιωθε πὼς ὁ ἴσκιος της τὸν προστάτευε. Εἶναι μιὰ γενναία γυναίκα, εὐλογημένη μὲ τὸ δῶρο τῆς φιλίας· θέλω νὰ πῶ μιᾶς φιλίας χωρὶς τὸ φεγγάρι τῆς νωχέλειας, ποὺ τὴν ἀσημίζει καὶ τὸ παρατηροῦμε τόσο συχνά».

⁂

Ὁμολογοῦμε ὅτι δὲν καταλαβαίνουμε τὴ σπουδὴ τῆς Κρατικῆς νὰ «ἀντικαταστήσῃ» τὸν Ἀμερικανὸ μαέστρο Σεβίτσκυ, ποὺ πέθανε στὴν Ἀθήνα τὴν προηγούμενη ἑβδομάδα σταματώντας τὴ δεκάδα τῆς ΚΟΑ. Οὔτε, βέβαια, καὶ τὸν Ἀντίοχο Εὐαγγελάτο, ποὺ δέχθηκε νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ.

Θὰ ἦταν τόσο φοβερὸ ἂν «ἔβγουσε» μιὰ ἑβδομάδα ἡ Κρατική; Ἀντίθετα, νομίζουμε ὅτι θὰ ἦταν μιὰ πράξη κατανόησης — μιὰ χειρονομία ἀνθρωπιᾶς.

Τὸ πρόγραμμα, φυσικά, δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ. Ἐξαιροῦμε μόνον τὸν σολίστα Ἐλευθέριο Ψωμιάδη, ποὺ παίζει γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὴν Κρατική.

Χαρήκαμε τὸ καινούργιο πνεῦμα μὲ τὸ ὁποῖο θέλησε ν' ἀντιμετωπίσῃ τὸν Μότσαρτ: ἀποφιλωμένον ἀπ' τὰ ρομαντικὰ κατάλοιπα τοῦ προηγούμενου χώνα καὶ τὴν γλυκερὴ γραφικότητα ἑνὸς ἐπιφανειακοῦ «περλέ». Νὰ ποῦμε ὅτι τὸ κατώρθωσε πέρα ὡς πέρα ὁ κ. Ψωμιάδης; Θὰ λέγαμε ψέματα. Ὡστόσο πολλὲς σελίδες, πολλὲς στιγμὲς εἶχαν τὴν πνευματικότητα ποὺ θέλησε νὰ τοὺς δώσῃ, μαζὶ καὶ μιὰ ζηλευτὴ δαχτυλικὴ καθαρότητα. Παράλληλα, ὅμως, ὄχι λίγες φορές, ἀναζητήσαμε μεγαλύτερη συνέπεια ἑρμηνευτικῆς γραμμῆς καὶ αὐστηρότερη τεχνικὴ καθαρότητα. Ὑποχρέωσή μας ὡστόσο νὰ προστέσουμε ὅτι δὲν εἶχε ἀπ' τὸν μαέστρο τὴ βοήθεια ποὺ τοῦ ἄξιζε. (Θέατρον «Ρέξ» ὁ.2.67).

⁂

Πίσω ἀπ' τὸ παίξιμο τῆς πιανίστας Λίντας Λεούση εἶναι φανερὴ ἡ παρουσία τοῦ καθηγητῆ της Ἄλεξ Τουρνάϋσεν: στέρεη, σωστὴ βάση. Δὲν διαφωνοῦμε ἐπίσης στὴν ἑρμηνευτικὴ γραμμὴ ποὺ ἔδειξε ὅτι θέλει νὰ δώσῃ στὰ ἔργα τοῦ προγράμματός της. Ἀλλοῦ μᾶς βρίσκει ἀντίθετους: Στὴν ἐκφραστικὴ νωχέλεια, ποὺ τόσο συχνὰ παρασύρει τὴν κ. Λεούση μακριὰ ἀπ' τοὺς στόχους της. Στὴν «μαλακότητα» τῆς τεχνικῆς καὶ τὴν ἔλλειψη ρυθμικοῦ νεύρου στὰ σύγχρονα ἔργα. Ὅπως καὶ στὴν ποιότητα τοῦ ἤχου της. Στὸ πρόγραμμα ἔργα Μπετόβεν, Προκόφιεφ, Μιχαηλίδη, Μιλώ, Μπάρτοκ, Σοπέν («Παρνασσός», 9 Φεβρουαρίου 1967).

ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙ

Σωκράτους 59 — 7ος ὄροφος
Τηλέφ.: 534-388
Ἀθῆναι — Φεβρουάριος 1967

ΟΙ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ

"ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ - Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΙΤΗ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗ,, , Πρόλογος Γιώργου Σεφέρη, "Ἴκαρος,, , Ἀθήνα 1966, σελ. 432.

Ἡ ἐπιτραπῆ ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Κυρίαν Κατσογιάννη μετὰ τῆς ἀδελφῆς της, εἰς ὅλας τὰς δοκιμάς μου». Τὸ ἐπισκεπτήριο αὐτὸ ποὺ ἔγραψε τὸν Νοέμβριο τοῦ 1925 ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, στάθηκε ἡ ἀφετηρία μιᾶς στενῆς ἰσόβιας φιλίας τοῦ διάσημου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ καὶ τῆς κυρίας Καίτης Κατσογιάννη. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ 35 χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν ὡς τὸ θάνατο τοῦ «μαέστρου», οἱ δύο φίλοι βρίσκονταν μακρυὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, συχνὰ καὶ μέ τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανὸ ἀνάμεσά τους. Καὶ τότε, μοναδικὸς δεσμός ποὺ πούς ἕνωνε ἐκτὸς ἀπὸ τὶς κοινὲς ἀναμνήσεις ἦταν ἡ τακτική τους ἀλληλογραφία. Ἕνα μέρος τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς, 182 γράμματα, τὰ περισσότερα τοῦ Μητράπουλου καὶ μερικὰ δικά της, γραμμένα ἀπὸ τὸ 1929 ὡς τὸ 1960, παρουσιάζει τώρα μὲ μία ἐκτενῆ εἰσαγωγή της σέ ἕνα ὀγκώδη τόμο ἡ κυρία Κατσογιάννη.

«Πιστεύω πὼς εἶναι μεγάλη τύχη γιὰ μᾶς ποὺ βρέθηκε κάποιος νὰ φροντίσῃ μὲ ἀγάπη καὶ νὰ δημοσιέψῃ αὐτὰ τὰ γράμματα. Εὔχομαι νὰ βρεθοῦν καὶ ἄλλοι. Ἡ μοίρα τοῦ Μητρόπουλου εἶταν, θαρῶ, μοναδικὴ στά χρονικὰ τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ καὶ δέν μᾶς ἀφήνει πολὺ περιθώριο γιὰ τή συνηθισμένη ἀδιαφορία μας», παρατηρεῖ ὁ Γιῶργος Σεφέρης πού προλογίζει τήν ἔκδοση. Καί πραγματικά, οἱ σελίδες τῆς ἀλληλογραφίας πού ἀκολουθοῦν, συνθέτουν, χωρίς τήν ὁποιαδήποτε παραμορφωτική παρέμβαση ἑνός βιογράφου, μιά ἰδιότυπη βιογραφία ἑνός μεγάλου. Ὑπάρχουνε στιγμές, πού νομίζει κανείς ὅτι ἀκούει τήν ἀνάσα ἑνός ἀνθρώπου καθώς ψιθυριστά ἐξομολογεῖται καί ἀνοίγει τά κρύφια τῆς καρδιᾶς του σέ μιά πιστή φίλη, ἐνῶ ἡ αἴγλη πού τόν περιβάλλει εἶναι ἕνα μαρτύριο καί ἕνα συνεχῶς ἐμπόδιο πρός τήν οὐσία πού στάθηκε ἡ ἀδιάκοπη ἀναζήτησή του.

«Ἀλλοίμονο, αἰσθάνομαι μερικές φορές τέτοια ψυχική κούραση νά ἀντλῶ ὁλόενα ἀπό τόν ἑαυτό μου, νά προσπαθῶ νά κάνω τίς ὧρες τῆς ἡμέρας καί τῆς νύχτας ὑποφερτές, νά προσπαθῶ νά μήν ἀηδιάσω ξαναδιαβάζοντας ὁλόενα τίς ἴδιες παρτιτοῦρες, τή ρουτίνα τῆς τέχνης μου, νά μήν ἀπελπισθῶ τέλεια ἀπό τή ζωή, νά μή στερέψῃ ἡ καρδιά μου καί ἡ ἀγάπη μου». Βρισκόμαστε στά 1940, καί ὁ Μητράπουλος, ὁλοφάνερο, διέρχεται μιά σοβαρή κρίση πού τόν κάνει νά ἀηδιάζῃ ἀκόμα καί τήν μουσική. Δέν πρόκειται ὅμως παρά γιά μιά παροδική κάμψη. Δεκαεννιά χρόνια ἀργότερα, στά 1959, σοβαρά πιά ἄρρωστος, θά θεωρήση σάν τή μεγαλύτερη δυστυχία πού μποροῦσε νά τοῦ συμβῆ τό γεγονός πώς γιά λόγους ὑγείας πρέπει νά ἐγκαταλείψῃ τήν μπαγκέττα.

«Ἠθικά μοῦ ἀφαίρεσε δύο μεγάλα γεγονότα καλλιτεχνικά, πού ζοῦσα καί ξεννιχτοῦσα λαχταρώντας γι' αὐτά, γιά νά τά δῶ ἀλλύτητα δοσμένα... Πίστεψε, χίλιες φορές καλύτερα νά σέ σταματήσουνε μονοκόμματα, παρά νά σέ ἀναγκάσουν νά ζῇς μέ δανεικά καί φυσιολογικῶς καί οἰκονομικῶς».

Καί στό μεταξύ τό φάσμα τοῦ θανάτου εἶχε ἁπλώσει πάνω του τά μαῦρα ἀφτερά του. Ἡ καρδιά του πού τόν ἐπόμενο χρόνο ἔμελλε νά πάψῃ νά χτυπάῃ ἐπί τοῦ πεδίου τῆς μάχης, πάνω στό «πόδιον», τόν ἐνοχλοῦσε συνεχῶς. Γράφει τήν ἴδια ἐποχή ἀπό τό νοσοκομεῖο: «Ἤδη ὁ γιατρός μου ἀποροῦσε πώς μέ τέτοια ταχυτική ζωή πού ἔκανα, δέν ὑπῆρχε λόγος γι' αὐτό τό χτύπημα στήν καρδιά — δηλαδή κανείς ἄλλος παρά ἡ μοῖρα, ὅπως πάντα, ξέρει πότε θά σού 'ρθει ὁ ταμπλᾶς! Ἤ οὕτως ἤ ἄλλως, ὅπως λέμε, ποτέ στή ζωή μου ἡ ἠθική μου ὑπόσταση δέν εἶχε πό συναίσθημα τῆς καταστροφῆς σ' αὐτό τό σημεῖο, πού ὄχι μόνο σοῦ ἀφαιρεῖ κάθε ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μά καί κάθε ἐλπίδα ὅταν ἔφθασες στά 63 σου χρόνια».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ, 26 Φεβρουαρίου 1967

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: «Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΙΤΗ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗ». Πρόλογος Γιώργου Σεφέρη. Σελίδες 436, μὲ πολλὲς φωτογραφίες τοῦ Μητροπούλου. Ἐκδότης «Ἴκαρος», Ἀθήνα—1966.

Τί ξέρουμε γιὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο, τὸν μεγάλο ἀρχιμουσικό, ποὺ τ' ἑλληνικό τ' ὄνομα τὸ πῆρε καὶ τὸ πῆγε τόσο μακρυά, ὅσο ἔφτανε καὶ ἡ μαγεία τῶν μουσικῶν του ἑρμηνειῶν στὰ πιὸ μεγάλα κέντρα τοῦ κόσμου; Ἀνάμεσα στὴ γενικὴ πεποίθηση πὼς ἦταν ἕνας «μεγάλος» κι' ἕνας «ἐπιτυχημένος», σκόρπια βιογραφικὰ στοιχεῖα, τὴν ἀφοσίωσή του στὴ δουλειά του —ἀσύγκριτα παραδειγματική— ἀπόψεις γιὰ τὸν χαρακτήρα του, γιὰ τὸν ψυχικό του κόσμο, κάποια ἀνέκδοτα ἀκόμα. Σ' αὐτά, πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ κάμποσες κατηγορίες ('Ελλήνων συναδέλφων του, κυρίως) πὼς ἦταν αὐτὸ κι' αὐτὸ κι' αὐτό. Μὰ δὲν ἔχουμε ἕνα βιβλίο ἀκόμη γιὰ τὸν Μητρόπουλο, αὐθεντικὰ βιογραφικό, ζωντανό, συνθεμένο κατὰ τὸ πρότυπο τῆς ζωῆς του, ποὺ νὰ μᾶς τὸν δίνει —κατὰ τὸ δυνατὸ βέβαια— στὰ μέτρα του καὶ στὶς οὐσιώδεις ἀλήθειες του. Καὶ δὲν εἶναι βέβαιο ἂν θὰ τ' ἀποκτήσουμε καὶ ποτέ, ἔτσι ὅπως πᾶμε. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ μεγάλο κενό, τὸ καλύπτει γιὰ τὴν ὥρα ἕνα ἄλλο βιβλίο, ὄχι βέβαια συνθεμένο, ἀλλὰ ἴσως πιὸ αὐθεντικὸ ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ «Βι - ρομανσέ». Μιὰ ὀγκώδης ἀλληλογραφία τοῦ Μητρόπουλου μὲ τὴν πιὸ στενή του φίλη, στὴν 'Ελλάδα, τὴν κυρία Καίτη Κατσογιάννη. Μεγάλο εὐτύχημα ποὺ σώθηκαν αὐτὰ τὰ γράμματα καὶ ποὺ ἡ Καίτη Κατσογιάννη, τὰ παρουσιάζει τώρα σ' ἕναν ὀγκῶδη τόμο, δημοσιεύοντας καὶ τ' ἀντίστοιχα δικά της γράμματα πρὸς τὸν Μητρόπουλο. Ἔτσι ὁ Μητρόπουλος δὲν ἀκούγεται μόνος σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο (ὅπως ὁ Παλαμὰς στὰ γράμματα τῆς Ραχήλ) ἀλλὰ ἔχει ἀποκατασταθεῖ ὁ ἀναγκαῖος διάλογος, ποὺ φωτίζει καλύτερα καὶ τὰ δυὸ πρόσωπα. Ὑπάρχει ἡ γενικὴ ἀντίληψη πὼς μιὰ ἐπιστολὴ μᾶς ἐκφράζει πιὸ πιστά, πιὸ εἰλικρινά, πιὸ αὐθόρμητα καὶ πιὸ ἀνόθευτα, ἀπὸ ἕνα «δουλεμένο κείμενο». Ἂν καὶ δὲν ξέρουμε ἀκριβῶς κατὰ πόσο μᾶς ἀποδίδει ἕνας προφορικὸς μας λόγος ἢ μιὰ φράση μας σ' ἕνα ἐπιστολόχαρτο, ἂς παραδεχτοῦμε γιὰ σωστὴ αὐτὴ τὴν ἀντίληψη, ἀφοῦ ἄλλος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς κουβέντας ἢ μιᾶς ἐπιστολῆς, κι' ἄλλος, ἐντελῶς, ὁ στόχος, ἑνὸς «δουλεμένου γραπτοῦ». Καὶ τὰ γράμματα τοῦ Μητρόπουλου, γραμμένα τὰ περισσότερα διαστικά, σ' ἐλάχιστες στιγμὲς διαθέσιμου χρόνου ποὺ εἶχε, —μερικὰ τὰ ὑπαγόρευε ἀπὸ τὸ τηλέφωνο στὴ γραμματέα του, γιατὶ ἔπρεπε νὰ σταλοῦν στὴ φίλη του γρήγορα— τὸν ἀποδίδουν αὐτούσιο. Εἶχε τὴν τύχη ὁ Μητρόπουλος νὰ κερδίσει τὴν ἀπέραντη ἀφοσίωση καὶ τὸν θαυμασμὸ ποὺ εἶχε ἀπολήξει σὲ μιὰ ἀκοίμητη μητρικὴ στοργή, μιᾶς ἐξαιρετικῆς γυναίκας, τῆς Καίτης Κατσογιάννη. Ἦταν ἡ προστατευτικὴ σκιά του, κι' ἀπὸ μακρυὰ κι' ἀπὸ κοντά. Τὸν ἐνίσχυε ἠθικά, τὸν βοηθοῦσε σ' ὅλα τὰ δύσκολα χρόνια τῶν προσπαθειῶν του νὰ «ἀποκρυσταλλωθεῖ σὲ κάτι τὸ μεγάλο, στὴν 'Αμερική», τὸν ἔκρινε, κάποτε καὶ τὸν ἐπέκρινε, τὸν κρατοῦσε σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ 'Ελλάδα ποὺ τόσο τὴ νοσταλγοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ ἄγχος τοῦ Νέου Κόσμου· τοῦ συμπλήρωνε μὲ πολύτιμες πληροφορίες ἀκόμα καὶ τὴ μουσική του μόρφωση, τοῦ ἔστελνε στὴν 'Αμερικὴ καὶ «παρτιτοῦρες» ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα, ποὺ τὶς εἶχε ἀπόλυτη ἀνάγκη γιὰ τὰ προγράμματά του. Κι' ὁ Μητρόπουλος, τῆς ἦταν ὁλόκληρος μιὰ ἀνταπόδωση φιλίας καὶ μιὰ εὐγνωμοσύνη — ὅσο βέβαια τοῦ ἐπέτρεπε ἡ ἀποδέσμευσή του ἀπὸ τὸ «πόδιον».

Γιατὶ ὅλος ὁ Μητρόπουλος, ὅπως σωστὰ παρατηρεῖ ὁ Σεφέρης, προλογίζοντας μὲ λίγα λόγια αὐτὴ τὴν πολύτιμη ἀλληλογραφία, ἦταν τὸ «πόδιον». Οἱ ἐπιστολές του πρὸς τὴν Κατσογιάννη ποὺ σκεπάζουν τὸ μακρὺ διάστημα 1929—1960, δὲν εἶναι παρὰ ἡ διαλλειπτικὴ καὶ ἡ ὁλόενα ἐπαναλαμβανόμενη ἀφήγηση ἑνὸς μοναδικοῦ ἀγῶνα γύρω ἀπὸ τὸ «πόδιον». Ἐμεῖς, στὴ ζωὴ τῶν μεγάλων μαέστρων, δὲν βλέπουμε παρὰ μόνο τὶς ἐπιτυχίες. Δὲν ἀκοῦμε παρὰ μόνο τὶς ἐκτελέσεις τους —καὶ τώρα πιὰ ἀπὸ δίσκους— καὶ τὰ ἀλλόφρονα χειροκροτήματα ἑνὸς κοινοῦ, ποὺ σὰ βεγγαλικά, σὲ λίγο σβήνουν μέσα στὸ κενό. Μὰ τὰ ἐνδιάμεσα; Τὰ ἐνδιάμεσα θὰ τὰ πληροφορηθεῖ κανεὶς ἀπὸ ἐπιστολὲς σὰν τοῦ Μητρόπουλου: τριγυρίσματα ἐδῶ κι' ἐκεῖ, ἀγωνιώδεις μετατοπίσεις, διαστικὲς περιοδεῖες, βασανιστικὲς πρόβες, ἀλλαγὲς ἀτμόσφαιρας, ὀρχηστρῶν, συναπαντήματα ἐμποδίων, ζηλοφθονίες, ἕνα πολύμορφο ὑλικὸ ποὺ κάθε φορὰ τὸ ἔβλεπε ἀλλαγμένο καὶ ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ διαπλάσει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σύμφωνα μὲ τὸ ἰδεώδες του, γιὰ νὰ νιώθει καλὰ ἀνεβασμένος στὸ δικό του «πόδιον». Αὐτὴ εἶναι κατ' ἀρχήν, ἡ κυρία σημασία τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μητρόπουλου, καθὼς μάλιστα οἱ περισσότερες, καθὼς ξετυλίγουνται διαστικὰ πάντα, ξετυλίγουν μαζί τους κι' ὁλόκληρη τὴν 'Αμερική. Κι' αὐτὴ εἶναι ἡ δεύτερη σημασία τους. Μέσα ἀπ' αὐτές, διαβλέπουμε τὴ μουσικὴ ἄνθιση τοῦ ἀπέραντου κόσμου, μὰ καὶ πολλὰ ἄλλα γνωρίσματά του. Ὁ Μητρόπουλος, δὲν περιγράφει, δὲν κρίνει, δὲν δίνει πληροφορίες· δὲν ἔχει καιρὸ γι' αὐτά· ἐμφιλοχωροῦν ὅμως ἀναγκαστικὰ καθὼς ἀδιάκοπα ἐξιστορεῖ στὴ φίλη του τὰ καθέκαστα —παρασκήνια, προσκήνια καὶ ἀπηχήσεις— τῆς θυελλώδους καλλιτεχνικῆς του δραστηριότητας.

Σὲ κάποιες ἐπιστολές, ὁ Μητρόπουλος ἐκφράζεται μὲ παιδικὴ ἀφέλεια καὶ ἄγνοια τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἀλλοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση ἑνὸς «ποὺ τρέχει νὰ προλάβει τὴ δουλειά του καὶ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει τίποτε ἄλλο», ὅμως ἡ ἀλήθεια ποὺ βαραίνει περισσότερο, εἶναι πὼς ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἕνα «ὑψηλὸ πνεῦμα», μιὰ ψυχὴ ποὺ πολὺ συχνὰ ἀγωνιοῦσε, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ μὲ παραδειγματικὴ ἀμεσότητα μποροῦσε νὰ ἐνδοσκοπηθεῖ καὶ νὰ ἀποτιμήσει τὴν ἀληθινὴ οὐσία καὶ ἀξία τῶν πραγμάτων. Τούτη ἡ περικοπὴ ἀπὸ ἐπιστολή του τῆς 13.11.1951 (ἀπὸ τὴ Νέα 'Υόρκη) φτάνει γιὰ νὰ μᾶς τὸ δείξει: «Τ' αὐτιά μου μὲ πονοῦν, τὰ νεῦρα μου βρίσκονται στὸ σημεῖο νὰ σπάσουν ὁριστικά. Μοναχός, ἀνάμεσα ἀπὸ τόσους ἀνθρώπους, μὲ πάρτες κακογραμμένες καὶ μὲ λανθασμένες ὀδηγίες, ἔφθασα στὸ σημεῖο γ' ἀναρωτιέμαι τί νόημα ἔχει ν' ἀγωνίζεσαι ὅταν ξέρεις ὅτι τ' ἀποτελέσματα δὲν θὰ συμβάλουν σὲ τίποτα παρὰ στὴν ἱκανοποίηση μιᾶς ὁμάδας ἀπὸ λεπτεπίλεπτους ἀνθρώπους ποὺ ἐγωϊστικὰ ἔρχονται γιὰ νὰ ἀπολαύσουν τὸν τραγικό μου ἀγῶνα. Πίστεψέ με, συγχύζουν ὅσο κι' ἐκεῖνοι ποὺ δὲν καταλαβαίνουν τίποτε. Τὸ τίμημα ποὺ πρέπει νὰ πληρώσει κανεὶς εἶναι πολὺ μεγάλο καὶ ἀναρωτιέμαι ἂν τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς διαστρεβλωμένης καὶ στρυφνῆς ὁμορφιᾶς ἔχει κάποια ὑπερβατικὴ ἀξία. Ἀναρωτιέμαι ἂν σὲ ὅλα αὐτὰ ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱκανοποίηση τοῦ 'Εγώ, τὸ ὅτι προσπαθῶ νὰ πραγματοποιήσω τὸ ἀκατόρθωτο, μιὰ γνήσια ἐγωϊστικὴ ἀπασχόληση, ποὺ αὐτὴ καθ' αὐτὴ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ εὐχαρίστηση τῆς αὐτοκαταστροφῆς».

Πάρα πολλὲς τέτοιες «αἰχμές», ψυχολογικές, καλλιτεχνικές, πνευματικές, βγαλμένες μέσα ἀπὸ τὴ σκληρὴ αὐτογνωσία, θὰ βροῦμε στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου — «αἰχμὲς» ποὺ παίρνουν γενικεύσεις καὶ προεκτάσεις. Κι' εἶναι τόσο ὡμὴ ἡ εἰλικρίνεια αὐτῆς τῆς αὐτογνωσίας, ποὺ κάποτε δὲν ξέρουμε ἂν θὰ πρέπει νὰ τὸν θαυμάσουμε ἢ νὰ τὸν συμπονέσουμε σὰν ἕνα θῦμα τῆς αὐτομοναξιᾶς. Στὸ ἴδιο γράμμα, συνεχίζει: «Κάνω ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ κάνει μιὰ ἀνόητη γάτα ποὺ βάζει τὴ γλ

ΟΠΩΣ ΤΟΥΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΦΥΕΙΣ ΚΑΙ Η ΖΟΥΓΚΛΑ

Τοῦ κ. ΦΙΛ. ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΤΗ

Τὰ Μουσικὰ Χρονικὰ—Ἀθῆναι— δημοσίευσαν τελευταίως μία μελέτη τοῦ κ. Σταύρου Προκοπίου, πάνω στὸ χαρακτῆρα, τὴ νοοτροπία καὶ γενικώτερα στὴ ψυχοσύνθεσι τοῦ Ἕλληνα μαέστρου Δημήτρη Μητρόπουλου, μὲ τὸν τίτλο «Τὸ Παιδὶ τῆς Ζούγκλας».

Δὲν ὑπάρχει δεύτερη γνώμη ὅτι οἱ μεγάλοι ἄνδρες, τὰ ξεχωριστὰ πνεύματα, ἐκεῖνοι δηλαδὴ ποὺ ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν στάθμη τῶν πολλῶν, ἔχουνε κάποια ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴ φυσιολογικὴ γραμμὴ ποὺ διέπει τὴ σκέψι καὶ τὴν πρᾶξι τοῦ μέσου ἀνθρώπου. Εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐκτροπὴ ποὺ διακρίνει τὴν ἰδιοφυΐα.

Ἔτσι, προφανῶς, συμβαίνει καὶ μὲ τὴν περίπτωσι Μητρόπουλου.

***

Ὁ ἰατροφιλόσοφος Μὰξ Ντορντάου, στὸ βιβλίο του «Ἐκφυλισμός», χαρακτηρίζει τοὺς μεγαλοφυεῖς ὅλων τῶν αἰώνων σὰν ἐγωκεντρικοὺς—ἐκφύλους. Ἀπὸ τὸ Σωκράτη ἕως τὸν Νίτσε, τὸν Γκαῖτε, τὸν Μπετόβεν, τὸν Βάγκνερ, καὶ ὅλη τὴν πλειάδα ἐκείνη τῶν ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, ποὺ ξεπερνοῦν τὴ στάθμη τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου, τοὺς χαρακτηρίζει ὡς ἀνώμαλους νευρωτικούς, ψυχοπαθεῖς, μὲ ἄλλα λόγια «βλαμένους». Καὶ ἐκεῖνοι μὲν οἱ τύποι ποὺ ξεπερνοῦν πρὸς τὰ ἄνω τὴν κοινὴ στάθμη, δημιουργοῦν σταθμὸ στὴν ἱστορία τῶν μεγάλων διανοιῶν, ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ τὴν ξε-

Συνέχεια εἰς τὴν 4 σελίδα

Καθημερινὴ Νέα 13.3.1964

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΦΥΕΙΣ ΚΑΙ Η ΖΟΥΓΚΛΑ

Συνέχεια ἀπὸ τὴν 1 σελίδα

περνοῦν πρὸς τὰ κάτω, γεμίζουν τὰ ἄσυλα καὶ τὶς φυλακὲς.

***

Ἔτσι νομίζουμε κι' ἐμεῖς, ὅτι οἱ κρίνοντες τοὺς μεγαλοφυεῖς —ὅπως ἡ περίπτωσις Μητρόπουλου — πρέπει νὰ βλέπουν τὴν πλευρὰ τοῦ νομίσματος ποὺ ἔχει τὴν ἐξαιρετικὴ λάμψι. Ἂς παραβλέψωμε τὴν ἄλλην ὄψι. Εἶναι τόσο σπάνιες οἱ μεγαλοφυΐες στὸ τόπο μας, ποὺ προτιμώτερο εἶναι νὰ τοὺς ἀγκαλιάσουμε, ἔτσι ὅπως τοὺς ἔπλασε ὁ Δημιουργός, παραβλέποντας τὰ ἐλαττώματά τους, ἔστω κι' ἂν μᾶς φαίνονται μεγάλα.

***

Ἴσως νὰ ἐπίκραναν τὸν Μητρόπουλο οἱ ἀχαλίνωτες ἐπιθέσεις τῶν μουσικοκριτικῶν μας—ἔχω ὑπ' ὄψι μου μία τοῦ κ. Πέτρου Πετρίδη, πάνω σ' ἕνα Φεστιβὰλ Σοπὲν ποὺ εἶχε πατρωνάρει ἡ Πολωνικὴ Πρεσβεία Ἀθηνῶν, ὅταν πρωτοεμφανίστηκε ὁ Μητρόπουλος στὸν Ἑλληνικὸ καλλιτεχνικὸν ὁρίζοντα—καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ ξενητευτεῖ καὶ νὰ μᾶς ἀγνοήσει.

Εἶχα τὴ μεγάλη τύχη, νὰ γνωρίσω τὸν μεγάλο μας Μαέστρο στὸ Βερολίνο, στὰ 1923, σὲ μία μεγάλη μουσικὴ ἑσπερίδα ποὺ εἶχε ὀργανώσει ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεία (Πρέσβυς ὁ Καλομενόπουλος) καὶ στὴν ὁποία ἔλαμψε ἡ πιανιστικὴ δεξιοτεχνία τοῦ Μητρόπουλου. Εἶχε παίξει, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ τρεῖς δικούς του Κρητικοὺς χορούς. Τὸ ἀκροατήριο, ποὺ περιελάμβανε κορυφαίους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καλλιτέχνες τοῦ Βερολίνου τὸν ἀποθέωσε κυριολεκτικά.

***

Σωστὰ ὁ ἐκλεκτὸς φίλος μουσικολόγος καὶ συνθέτης κ. Ἰωσὴφ Γκρέκας, προλογίζοντας τὸ πόνημα αὐτὸ τοῦ κ. Σταύρου Προκοπίου, βάζει ἀρκετὸ νερὸ στὸ κρασὶ τοῦ συγγραφέα. Φ.Π.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ

ΣΤΑΥΡΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

"ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ" ΑΘΗΝΑΙ · 1966

ΣΤΑΥΡΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

(Τὸ παιδὶ τῆς ζούγκλας)

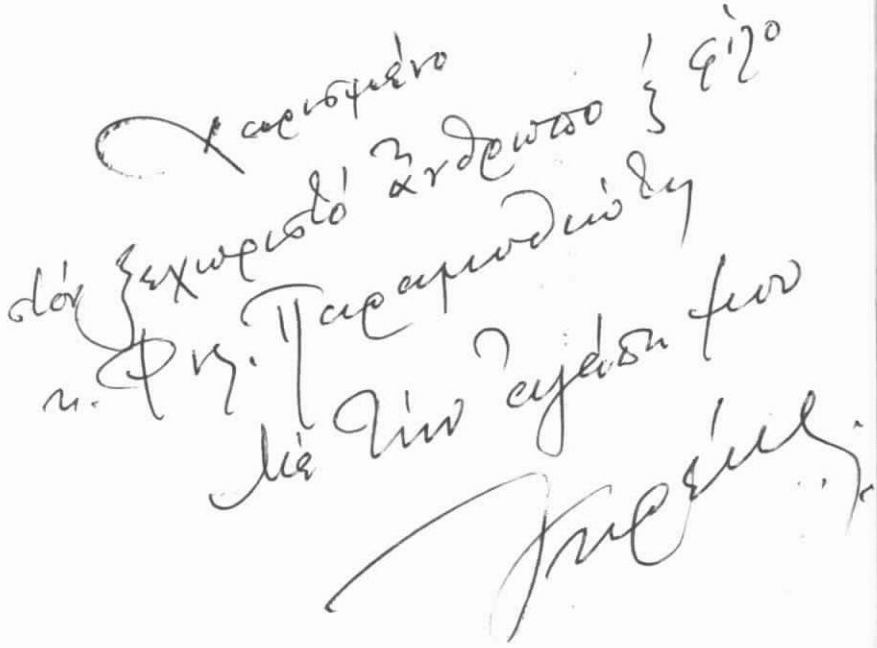

ΑΘΗΝΑ
1966

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Ι Κ Ο Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο

Μικρὸς ἀκόμη σὲ μιὰ παρωχημένη ἐποχή, πρόσεξα τὸν Μητρόπουλο, πρὶν πατήσει τὸ πόδι του στὸ ὠδεῖο. Μοῦ εἶχε κάνει ξεχωριστὴ ἐντύπωση.

Εἴχαμε μιὰ μικρὴ διαφορὰ στὴν ἡλικία, μιὰ ἦταν κι᾽ αὐτὸς ἕνα παραστρατημένο παιδὶ θαῦμα! Πιανίστας αὐτοδίδακτος, ἀπὸ μικρὸς εἶχε συνθέσει—ὄχι βέβαια καὶ στὸ πεντάγραμμο—ὁπερέττα, μὲ τὸν τίτλο: «Γ ι α τ ρ ὸ ς χ ω ρ ὶ ς ν ὰ θ έ λ η».

Οἱ πατεράδες μας εἶχαν τὴν ἴδια ἐμπορικὴ ἀπασχόληση καὶ μὲ εὔλογο ἐνδιαφέρον, χωρὶς νὰ ἔχω σχέσεις μαζί του, παρακολουθοῦσα τὸν ἐκκολαπτόμενο συνθέτη.

Τότε μιὰ παλιὰ μουσικὴ καραμπίνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ «μαέστρος» Ντελιπουόνο, ἕνας «ταπὲρ» ποὺ ἔπαιζε πιάνο σὲ μιὰ μικρὴ ὀρχήστρα, ποὺ τὴν συντηροῦσε κάθε καλοκαίρι ἐπάνω στὴν ἐξέδρα του ὁ «Φλοῖσβος», τὸ γνωστὸ κυκλικὸ μπὰρ τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου, ἔλεγε κομπάζοντας πὼς θὰ κάνῃ τὸν Δημητράκη σπουδαῖο πιανίστα... σὰν κι᾽ αὐτόν.

Ἔβαζε τὸ παιδί, ποὺ πήγαινε νὰ κάνῃ μερικὲς βουτιὲς στὴ θάλασσα, νὰ παίζῃ πιάνο ἐπάνω στὴν ὑπαίθρια ἐξέδρα, τόσο σκληρά, ὅ,τι πρόφθανε καὶ ὅ,τι τοῦ κατέβαινε, μὲ τὸν γνωστὸ χειμαρρώδη τρόπο του, χωρὶς καμιὰ μουσικοπαιδαγωγικὴν ὑπόδειξη. Αὐτὸ τοῦ ἔμεινε καὶ σ᾽ ὅλη τὴ ζωή του, γιὰ νὰ τὸν χαρακτηρίσουν μεταγενέστερα: «μ π ο ξ ὲ ρ» τοῦ πιάνου.

Ὅταν τὸν ἐπῆγε ἡ μητέρα του στὸ ὠδεῖο, γιὰ νὰ τοῦ διορθώσουν οἱ δάσκαλοι τ᾽ ἀδιόρθωτα, ἦταν ἀργά, γιατὶ αὐτὸς ἦταν πιὰ ἕνα σωστὸ ἡφαίστειο σὲ ἔκρηξη.

Τελειώνοντας τὰ μαθήματα τοῦ πιάνου στὴν τάξη τοῦ τυφλοῦ πιὰ Βα-

σενχόβεν. καὶ τ᾽ ἀνώτερα θεωρητικὰ στὴν τάξη τοῦ Ἀριάνδου Μαρσίκ, παρουσίασε μὲ τὴν συμφωνικὴ ὀρχήστρα τοῦ «Ὠδείου Ἀθηνῶν» μιὰ σύνθεσή του, ποὺ εἶχε τὸν τίτλο: «Ταφὴ» μ᾽ ἕνα μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο: «Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ ἐτύλιξεν αὐτὸ μὲ συνδόνα καθαράν...».

Τὰ νεανικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μυαλά, μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ σχολιάσω, σ᾽ ἕνα σημειωμά μου, τὶς ἐπιδράσεις ποὺ παρουσίαζε τὸ ἔργο. Αὐτό, βέβαια, ἐξόργισε τὸν φέρελπη συνθέτη καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν ἀγαπητό, κοινό μας φίλο, Λέοντα Κουκούλα, τὸν σημερινὸ πρόεδρο τῆς «Ἑταιρίας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν», νὰ μὲ γνωρίσῃ προσωπικά, γιὰ νὰ τοῦ δώσω ἐξηγήσεις. Αὐτὸ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ γίνουμε φίλοι, ἀντὶ νὰ τσακωθοῦμε.

Ἀπὸ τότε, πολλὲς φορὲς πηγαίναμε μετὰ τὶς συναυλίες, μὲ τὰ πόδια ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κάτω τὴ Λεωφόρο Συγγροῦ, γιὰ νὰ συζητήσουμε τ᾽ ἀτέλειωτα μουσικὰ προβλήματα καὶ ὁ καθένας προσπαθοῦσε νὰ πείσῃ τὸν ἄλλον ὅτι αὐτὸς εἶχε δίκιο.

Χωρίζαμε στὸ Δέλτα τοῦ Ν. Φαλήρου, γιὰ νὰ πάῃ αὐτὸς στὸ Παλαιὸ καὶ ἐγὼ γιὰ τὸν Πειραιᾶ καὶ φθάναμε στὰ σπίτια μας στὶς 3 μετὰ τὰ μεσάνυχτα.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα πάλι μαζὶ στὴν πρόβα τῆς ὀρχήστρας. Αὐτὸς ἔπαιζε τύμπανα. Τότε κι᾽ ἐγὼ διάβαζα ἐνορχήστρωση κι᾽ ἄλλοτε προετοίμαζα τὴ χορωδία στὸ μέρος της ἀπὸ τὴ «Φάουστ—συμφωνία» τοῦ Λὶστ κ.ἀ. Ὁ Μαρσὶκ ἦταν εὐχαριστημένος μαζί μας καὶ πρόθυμος πάντοτε γιὰ συμβουλὲς καὶ ὑποδείξεις. Μόνο ὁ Νάζος εἶχε ἀντιρρήσεις ὅταν ἐγὼ διηύθυνα μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ μάλιστα μπροστὰ στὴν πριγκίπισσα Ἀ λ ί κ η. Τὴν διεύθυνση αὐτὴ τὴν χαρακτήρισε «ὡς ἀντιαισθητικὴ» καὶ μόνο ἕνας φίλος μου—ὁ βραβευμένος, ἐξαίρετος σήμερα διηγηματογράφος μας Κώστας Σούκας—ἔγραψε στὴν ἐφημερίδα του πὼς «ἡ διεύθυνσίς μου, ἂν καὶ ἀριστερόχειρος ἦτο δεξιοτάτη»!

Ἡ φιλία μου μὲ τὸν Μητρόπουλο ἐξακολούθησε ἐγκάρδια. Στὶς συναυλίες του ἀχώριστοι, μπροστὰ στὸ πιάνο, ὅταν συνόδευε σὲ ρεσιτὰλ σπουδαίους ἀρτίστες ὅπως ἡ Φέρστερ κ.ἄ. πλάϊ του κι᾽ ἐγὼ νὰ τοῦ γυρνῶ τὰ φύλλα.

Στὸν ἴδιο ράφτη—τὸν Μῆτσο Μπετσᾶκο, τὸν μανιάτη ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ—ράβαμε τὰ κουστούμια μας, πάντα τὸ ἴδιο χρῶμα, καὶ στὶς ἐκδρομὲς ἀκόμα πηγαίναμε μαζὶ μὲ τὸν ποιητὴ Γεώργ. Σταμπολῆ καὶ μερικοὺς ἄλλους, σὰν δεινοὶ ὀρειβάτες καὶ μόνο οἱ δυό μας μπορούσαμε νὰ κάνουμε βουτιὲς γιὰ νὰ περάσουμε κάτω ἀπὸ τὶς «κ α ρ έ ν ε ς» τῶν φορτωμένων καϊκιῶν, σὰν τὰ δελφίνια...

Ἐκείνη τὴν ὡραία ἐποχὴ εἴχαμε πλούσια ξανθὴ κόμη, μὰ κάθε φορὰ ποὺ γύριζε στὴν Ἑλλάδα, τὰ τελευταῖα ἰδίως χρόνια, μοῦ τράβαγε μὲ μανία τὰ

δικά μου ἄφθονα μαλλιά, γιὰ νὰ τὰ ξεριζώση, ἀπ᾽ τὸν καημό του ποὺ ἦταν φαλακρός.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὁ Μητρόπουλος ξεκίνησε ἀπ᾽ τὴν Ἀθήνα καὶ πῆγε πρῶτα στὸ Βέλγιο, χωρὶς νὰ ἔχη τ᾽ ἀπαραίτητα ἐφόδια παιδαγωγοῦ ὀρχήστρας γιὰ σταδιοδρομία του, εἶχε ὅμως τὶς ἄφθαστες ἱκανότητες ἑνὸς πιανίστα ποὺ ἔφθανε στὶς περιοχὲς τοῦ θρύλου, μὲ τὴν ἀπέραντη μνήμη του καὶ τὴν εὐχέρειά του.

Εἶχε μιὰ ἔμφυτη ροπὴ στὴν ὄπερα, γι᾽ αὐτὸ ἔγραψε καὶ τὴν «Βεατρίκη» του, ποὺ τὴν «κρεάρισε», κατὰ τὸν πιὸ ὑπέροχο τρόπο, ἡ Κατίνα Παξινοῦ· καὶ μετά, ὅταν μελετοῦσε μὲ τὸν πνευματωδέστατο Φερούτσιο Μπουζόνι στὸ Βερολῖνο καὶ ἰδιαίτερα ὅταν ἔγινε βοηθὸς «κορεπετίτορ», κοντὰ στὸν ἀξιόλογο ἀρχιμουσικὸ Γουστ. Μπρέχερ, αὐτὸς πιστεύω νὰ τοῦ ὑπέδειξε τὸν προσανατολισμό του στὸ Μελόδραμα.

Εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ τὸν παρακολουθήσω ἀπὸ κοντὰ στὴ Γερμανία, ὅταν ἐδίδασκε τὰ μέρη στοὺς ἀρτίστες τῆς Ὄπερας. Τότε ὁ Μητρόπουλος ἔδωσε τὰ πρῶτα δείγματα τῆς ἱκανότητάς του, σὰν προγυμναστὴς καὶ μετὰ σὰν ἀρχιμουσικὸς καὶ ἔμεινε ἀξέχαστη μεταγενέστερα μιὰ ἀριστουργηματικὴ ἐκτέλεση τοῦ μελοδράματος: «Δακτυλίδι τῆς Μάννας» τοῦ Μανώλη Καλομοίρη, μὲ διευθυντὴ ὀρχήστρας τὸν Μητρόπουλο.

Μετὰ ξανάφυγε γιὰ τὴν Ἀμερική. Μὲ τὴν ὀρχήστρα του στὴ Μινεάπολη, δουλεύοντας σκληρά, δέκα ὁλόκληρα χρόνια, ἀπέκτησε τὴν ἐμπειρία του. Ποτέ μου δὲν κατάλαβα νὰ εἶναι ξιππασμένος καὶ ἐνῶ ἀμφισβητοῦσε πάντοτε κι᾽ ἀμφέβαλλε γιὰ τὸν ἑαυτό του τὸν ἴδιο, ἐὰν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ κινηθῆ μὲ ἄνεση στὴ σφαῖρα τῆς δημιουργίας, ἀντίθετα ἐπίστευε πὼς ἦταν ἕνα συμπτωματικὸ δημιούργημα τῆς τύχης κι᾽ εὐχαριστοῦσε γι᾽ αὐτὸ τὸν καλὸ θεό του.

Ἀπὸ τὸ 1940 ἄρχισε νὰ ἐμφανίζεται μὲ τὴ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ ἀργότερα ἀνέλαβε τὴ συνεχῆ διεύθυνσή της καὶ ὅταν προσέθεσαν κοντά του τὸν Λεονάρδο Μπερνστάϊν, αὐτὸ συνέτεινε ὥστε νὰ στρέψη τὴν προσοχή του καὶ πάλι στὸ μελόδραμα

Ἕνας διακεκριμένος ἐπίσης μουσικολόγος, ὁ Ἀρθοῦρος Χόλντε ἔγραφε στὴν ἐφημερίδα «Ἀνοικοδόμηση» Νο 46 τῆς Νέας Ὑόρκης: «Ἂν καὶ ὁ Μητρόπουλος, χάρις στὴν ἀρτίστικη διάπλασή του, εἶχε διαλέξει τὴ σταδιοδρομία τοῦ διευθυντοῦ ὀρχήστρας συναυλιῶν, ἀργότερα πῆρε μιὰ ἄλλη στροφή, ποὺ δὲν περίμενε κανείς, πρὸς τὸ μελόδραμα. Αὐτὸ ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ περισσότερο ἐκπληκτικὰ συμβάντα τῆς καριέρας του. Ἐκεῖ κατώρθωσε νὰ ἰδῆ τόσες ἐπιτυχίες, ὥστε τὸν ἔκαναν ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ περιζήτητους μαέστρους τῆς Ὄπερας».

Μετὰ τὰ προσωπικὰ κατατοπιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ βίο καὶ τὴν πολιτεία του, πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι: Στὸ «Μουσικὸ Ἱστορικὸ καὶ Φωνητικὸ Ἀρχεῖο», ὑπάρχει ἕνας μεγάλος φάκελλος (Νο 919), μὲ ἑκατοντάδες ἄρθρα, γιὰ τὸν ἀξέχαστο ἀρχιμουσικὸ Δ η μ ή τ ρ η Μ η τ ρ ό π ο υ λ ο (18 Φεβρ. 1896—2 Νοεμβ. 1960). Δυστυχῶς ἀπ᾽ ὅ,τι διάβασα, κανένας δὲν στάθηκε ἱκανὸς νὰ γράψη κάτι τὸ σωστὸ τὸ ἐμπεριστατωμένο γιὰ τὴν ἀνεπανάληπτη προσωπικότητά του, τὴν πραγματικὴν ἱστορία του, τὴν πολύπλευρη δράση του. Ἐλάχιστα ἦταν τ᾽ ἀξιόλογα κι᾽ αὐτὰ κλασματικὰ ἀποσπάσματα, σκορπισμένα μέσα στὸν καιάδα τῆς ἐφημεριδογραφίας, μαζὶ μὲ διάφορα προχειρογραφήματα καὶ ἀερολογίες τῶν αὐτοχειροτόνητων «μ ο υ σ ι κ ο λ ό γ ω ν», ποὺ δὲν συμμαζεύονται. Ἀπ᾽ ὅ,τι διάβασα ξεχώρισα τὰ ὀλίγα ποὺ ἔγραψε ἕνας πραγματικὸς μουσικολόγος, ὁ Μ ί ν ω ς Δ ο ύ ν ι α ς (20 Σεπτ. 1900—20 Ὀκτ. 1962) στὴν «Καθημερινὴ» 7 Ἰαν. 1954, 4 Σεπτ. 1958, 2 Νοεμβ. 1960 κ.ἄ. Ἐπίσης μιὰ προσεκτικὴ καὶ φροντισμένη «Δισκογραφία τοῦ Δ. Μητρόπουλου» (πρβλ. «Νέα Ἑστία» τομ. 70ος σελ. 1456—1463) τοῦ Γ. Σ. Τσουγιόπουλου.

Δυστυχῶς δὲν ἔχω ὑπ᾽ ὄψιν μου τὴν ἄπρεπη, γιὰ ἐπιμνημόσυνη ψυχοθυμικὴ ὁμιλία, ἐπὶ ἀκαδημαϊκοῦ ἐπιπέδου, τοῦ συναδέλφου του διευθυντῆ ὀρχήστρας καὶ συνθέτη—ἀκαδημαϊκοῦ Πέτρου Πετρίδη, ποὺ ἀπαρίθμησε τὰ ψυχικὰ τραύματα τοῦ Μητρόπουλου ποὺ δημιουργήθηκαν—κατὰ τὴ γνώμη του—ἀπὸ τὶς ἀποτυχίες ποὺ εἶχε σὰν ἐκτελεστὴς καὶ συνθέτης, μὲ τὸν ἰσχυρισμό, ὅτι ἔτσι τὸν παρουσίαζε στὶς πραγματικές του διαστάσεις.

Σχολιάζοντας ὅλ᾽ αὐτὰ σ᾽ ἕνα σημειωμά του ὁ Μίνως Δούνιας ἔγραψε: «Χωρὶς νὰ ἐξετάζω τὴν ἐγκυρότητα τῆς προβαλλόμενης συνάφειας αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, νομίζω πὼς ἀποτυχημένος συνθέτης δέον νὰ θεωρηθῆ μᾶλλον ἐκεῖνος ποὺ ματαίως προσπαθεῖ νὰ ἐπιβάλη στὴν κοινὴ συνείδησι τὰ ἔργα του. Ὁ Μητρόπουλος ὅμως δὲν ἔγινε ποτὲ φορτικός, οὔτε ἐκλιπάρησε ἀναγνώριση ἀπὸ οἱονδήποτε. Οἰκειοθελῶς ἐγκατέλειψε τὴν σύνθεσι εἴτε πιεζόμενος ἀπὸ μίαν ὑψηλὴν ἀντίληψι τελειότητος, εἴτε ἐπειδὴ ἡ ἐξαντλητικὴ ἀσχολία του ὡς μαέστρου ἀπορροφοῦσε ὅλες τὶς δυνάμεις του. Ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὶς συνθέσεις τοῦ Μητρόπουλου δὲν ἔχει ἀκόμη λεχθῆ ἡ τελευταία λέξις. Χρέος μας εἶναι νὰ τὶς γνωρίσουμε. Ἴσως τότε ἀνακαλύψουμε ὅτι ἀξίζουν περισσότερο ἀπ᾽ ὅ,τι νομίζουμε». (Πρβλ. «Καθημερινὴ» 15—12—1960).

Καὶ τώρα φθάσαμε στὴν ἀφορμὴ ποὺ γέννησε τὸ εἰσαγωγικό μου αὐτὸ προοίμιο, στὴ σκιαγραφία τοῦ Μητρόπουλου, ποὺ ἀκολουθεῖ.

Εἶναι γραμμένη ἀπὸ ἕναν ἰδιότυπο πνευματικὸ ἄνθρωπο, συγγραφέα καὶ συνθέτη, τὸν Σταῦρο Προκοπίου, γιὰ ν᾽ ἀποκαλύψη μιὰν ἄλλη πτυχὴ τῆς πολυκύμαντης ζωῆς του μέσα στὴ ζούγκλα τοῦ Νέου Κόσμου. Πρέπει νὰ δια-

βασθῆ προσεκτικὰ γιατὶ ἔχει βάθος, συλλογισμό, εἰλικρίνεια καὶ ἀντικειμενικόνηγα. Μόνο ποὺ παρακολουθεῖ τὰ γενόμενα μὲ τὸ φακό, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ τὰ ἐλαφρυντικά τους καὶ γίνεται ἕνας ἀδυσώπητος ἠθικολόγος. Καλὲς εἶναι οἱ προθέσεις του, ἀλλὰ δὲν δέχεται συμβιβασμοὺς καὶ τοῦ εἶναι ἀδιάφορο, τὸ ἂν θὰ μποροῦσε νὰ σταθῆ στὴν Ἀμερικὴ χωρὶς τοὺς ἀπαραίτητους γιὰ ἕναν καλλιτέχνη ἐκκεντρισμοὺς χωρὶς τὴν ἀκριβοπληρωμένη «κλάκα», χωρὶς τοὺς πιὸ ἀδίστακτους μάνατζερ-διαφημιστές, κομπάρσους στὴ δουλειά του, ποὺ θέλουν κι' αὐτοὶ νὰ ζήσουν μὲ τὸν τρόπο τους. Μὲ τὰ πιὸ θεαματικὰ πυροτεχνήματα—ρουκέττες, τὶς ἐξώφρενες δηλώσεις καὶ τοὺς ἀφορισμούς, ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς διαστρέφουν καὶ διαπλάθουν οἱ δημοσιογράφοι, γιὰ νὰ σπάσουν κέφι! Ὅταν ἐδῶ ἕνας ἄλλος σύγχρονος συνθέτης, εὐτελοῦς μουσικοῦ βάθρου, μὲ ἀδέσμευτη ἐγωκεντρικὴ διάθεση, ξεγράφει τοὺς πάντες καὶ χωρὶς νὰ διεκδικήσῃ κανεὶς ἰατρικὲς ἰδιότητες, μᾶς δίνει ἀμέσως τὸν χαρακτηρισμὸ ἡ λαϊκὴ διαίσθηση «6 λ α μ μ έ ν ο ς»!

Τὸ μελέτημα ὅμως αὐτὸ τοῦ Προκοπίου προδικάζει πὼς ὁ Μητρόπουλος δὲν πρόκειται νὰ πέσῃ σύντομα στὴ λήθη κι' ἐλπίζω κάποτε νὰ γραφῆ ὁλοκληρωτικὴ ἡ πολύπλευρη ἱστορία του. Ὅπως τοῦ ἀξίζει.

ΙΩΣΗΦ ΓΚΡΕΚΑΣ

Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Π Ρ Ο Λ Ε Γ Ο Μ Ε Ν Α

Στὰ βιβλικὰ χρόνια ὁ ἀρχιερέας Ἀαρὼν ἐκβιάστηκε στὴν ἔρημο νὰ φτιάσει ἕνα χρυσὸ Μόσχο, ποὺ ἀπ᾽ τὸ σκοτάδι του ὁ ὄχλος τὸν πίστεψε Θεό. Στὴν ἐποχή μας οἱ ἄγριοι τῆς Πολυνησίας ποὺ ζοῦνε κι᾽ αὐτοὶ σὲ ὅμοιο βάρβαρο σκοτάδι, τυφλόνονται ἀπὸ θρησκευτικὲς δοξασίες, ὥστε νὰ πιστεύουν ἕνα ἔμψυχο ἢ ἄψυχο (ἕνα δέντρο—ἕνα λιθάρι) γιὰ ἱερὸ κι᾽ ἀπαραβίαστο: εἶναι τὰ Tabou.

Εἶναι λοιπὸν βαρβαρισμὸς τὸ πνευματικὸ καὶ ψυχικὸ σκοτάδι ὅποιου λαοῦ: καὶ κεῖνοι ποὺ τὸ κάνουν ἔργο τους καὶ τὸ ρίχνουν γύρω του σὰν ὁμίχλη, εἶναι πιὸ καταραμένοι κι᾽ ἀπ᾽ τὸν Ἰούδα—γιατὶ ἀπ᾽ τὸ σκοτάδι, ὁ λαὸς γλιστράει φθάνοντας τελικὰ μέχρι τὴν ἀτίμωση τοῦ δούλου.

Δυστυχῶς σὰν κάτι τέτοιο συμβαίνει καὶ μὲ μᾶς. Δουλικὴ εἶναι κι᾽ ἡ ἀντίληψι καὶ τὸ φέρσιμο τῶν ξένων σὲ μᾶς. Μὰ τὸ χειρότερο εἶναι πὼς οἱ μαῦροι τοῦ tabou ἀφίνονται καὶ ἥσυχοι στὴ γῆ τους, ἐνῶ ὁ λαὸς αὐτὸς σέρνεται κάθε τόσο στὶς ματωμένες διαφορές τους σὰν κεσέμι κι᾽ ἀγνοοῦντες μετὰ τὴ θυσία του, τοῦ σφενδονᾶνε τὴν πισωκλωτσιά, ποῦναι τὸ διεθνὲς νόμισμα τῆς πλερωμῆς ραγιὰ καὶ δούλου (α). Αὐτὸς ὁ κλῆρος ἔγινε πιὰ τοῦ τόπου πε-

---

α) Π α λ α μ ᾶ ς

Δὲν ἔχεις Ὄλυμπε Θεοὺς
μηδὲ λεβέντες ἡ Ὄσσα
ραγιάδες ἔχεις μοναχὰ
σκυφτοὺς γιὰ τὸ χαράτσι.

Κούφιοι κι᾽ ὀκνοὶ καταφρονοῦν
τὴ θεία τραχειά σου γλῶσσα
τῶν Εὐρωπαίων περίγελως
καὶ τῶν ἀρχαίων παληάτσοι.

πρωμένο: κι᾽ οἱ αἰτίες ποῦναι πολλές, θγαίνουν ὅμως σὰν παρακλάδια ἀπὸ μιὰ μονάχα σάπια ρίζα. Εἶναι ἡ πολιτική, προσοδοφόρο ἐπάγγελμα κι᾽ Ἐλντοράδο σήμερα τῶν τυχαίων, ποὺ πλάθουν κάθε τόσο «νομοτύπως» τὴν Πολιτεία. Ἡ ἱστορία εἶναι παληά: κι᾽ οἱ Ἀαρὼν αὐτοὶ τοῦ Ἑλλ. δράματος, ὑποταχτικοὶ ξένων θελήσεων, θὰ κρατᾶνε δυστυχῶς ὅσο ὑπάρχουνε τὸ λαὸ ἀφιονισμένο κάτω ἀπ᾽ τὰ ξένα εἴδωλα, μ᾽ ὅλα τὰ μέσα ποὺ βρῆκαν τελεσφόρα (παιδεία, προπαγάνδα, τύπο καὶ τὸν ἄμβωνα ἀκόμη τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ).

Στὴν ἐποχή μας «οἱ ἐπαγγελματίες αὐτοὶ τῆς πολιτικῆς» φθάσανε στὴν ἀποθεωσή τους. Ὅποιος δὲ βλέπει τὸ μέλλον τοῦ τόπου μέσα στὰ δάκρυα, αὐτὸν τὸν ἀνάπηρο ἂς τὸν βάλει ὁ Θεὸς στὰ δεξιά Του.

*
**

Τὸ κλῖμα τοῦτο τῆς ἑλλ. ζωῆς τὸ καλλιέργησαν κακοὶ «Ταγοὶ» ἀπ᾽ τὰ παλαιότερα ἀκόμη χρόνια. Ἀπὸ κείνους σπάρθηκε βαθμηδὸν ἡ ὑποτέλεια στοὺς ξένους, ἡ περιφρόνησι κι᾽ ὁ περίγελως (ποὺ γράφει ὁ ποιητής), ἡ πνευματικὴ καθυστέρησι τοῦ λαοῦ κι᾽ ἡ στρέβλωση τοῦ ἤθους, μέχρι ποὺ οἱ πολιτικοὶ ἐπίγονοι (ἐραστὲς τῆς ἀρχῆς κι᾽ ἄλλοι χρυσοθῆρες), φθάσανε στὸν καιρό μας μέχρι τὴν καπήλευσι πατρίδος καὶ ὁσίων.

Τὸ βιογραφικὸ χρονικὸ ποὺ θ᾽ ἀκολουθήσει γιὰ ἕναν ἀξιόλογο ἕλληνα μουσικό, δὲν εἶναι ἄσχετο (πῶς θὰ ἰδοῦνε) μὲ τὰ ψεγάδια μας, τὴ μισομάθεια, τὸ σνομπισμό, τὴ σπουδαιοφάνεια, τὸ ἐπιπόλαιο κι᾽ ἐγωϊστικὸ ἦθος, (α) ἐνῶ τὸ θέμα του (θέμα μουσικό, ποὺ τὰ παιδαγωγικὰ συστήματα κι᾽ οἱ ἡγέτες πολιτισμένων λαῶν, θεωροῦνε σήμερα τὴ μουσικὴ γιὰ πεμπτουσία καὶ τὴ δίνουν ἀπ᾽ τὰ σπάργανα στὸ λαό τους) εἶναι κι᾽ αὐτὸ νύχι ἀσήμαντο γιὰ τοὺς πολιτικοὺς τυχαίους, ἀπ᾽ τοὺς ὁποίους προέρχονται ὅλα τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἑλλ. λαοῦ.

α) Π α λ α μ ᾶ ς

Σκῦλος κοκαλογλύφτης
φέρνει γύρω τῆς γειτονιᾶς τοὺς τενεκέδες
ὁ πόσα πέρνεις μὲ τὸ θεσιθῆρα
γιὰ τὴν πατρὶς καυγᾶ στοὺς κσφενέδες

Προδότες οἱ Τρικούπηδες κρεμάλα
οἱ Ψυχάρηδες γιοῦχα πληρωμένοι
Νὰ ἡ Ἑλλάδα ἀρσακιώτισσα δασκάλα
μὲ λογιώτατους παραγιομισμένη.

Κι᾽ ὁ Ρωμηὸς ἀφερὶμ μυαλὸ κουκούτσι
ἀπ᾽ τὸν καφενὲ στὴν Πόλη μπαίνει
τοῦ ναργιλὲ κρατώντας τὸ μαρκούτσι.

Δ. Μ Η Τ Ρ Ο Π Ο Υ Λ Ο Σ

(Τὸ παιδὶ τῆς ζούγκλας) (α)

—Ὁ μουσικὸς κοιμᾶται τὸν αἰώνιο ὕπνο. Ἐκεῖ στὸ Nirvanâ του, στὴ χώρα κείνη τῶν μακάρων, δὲ τὸν ὀφελεῖ πιὰ ὁ ἔπαινος τῶν σκουλικιῶν τῆς γῆς, μήτε τὰ λόγια τὸν πειράζουν. Γι᾽ αὐτὸ θέλησα σ᾽ αὐτὴ τὴν ἐργασία (σουΐτα ἀπὸ ἰδιώνυμα θέματα), νὰ σκιαγραφίσω τὸν ἄλλοτε συμμαθητή μου στὸ ὠδεῖο, ποὺ ὁ χρόνος φανέρωσε σύμπλεγμα ἀπὸ ἀρετὲς καλλιεργημένες μαζὶ μ᾽ ἀδυναμίες, πὼς εἶναι ἡ προβολή του ποὺ ζήτησε urbi et orbi, μ᾽ ὅλα τὰ μέσα τῆς τέχνης τοῦ Μακ-Φῆ. (β)

Θὰ γράψω λοιπὸν καὶ τώρα—πὼς ἔκανα πάντα—ἀπ᾽ τὸ ἴδιο βάθρο, ποὺ χρίσανε γιὰ τιμιώτερο μεγάλοι ἄνθρωποι, μὲ τέτοιους ἀφορισμούς:

«Δὲν ὑπάρχει ὡμορφότερο πρᾶγμα ἀπ᾽ τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας»

Κικέρων

«Κι᾽ ἂν πρόκειται νὰ χαθῆ ὁ κόσμος πρέπει νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια»

Μπετόβεν

«Τὸ μόνο θαυμαστὸ ἡ ἀλήθεια»

Νίτσε

*
**

Ὁ σκεπτόμενος ἄνθρωπος, ποιά γνώμη ἄραγε πρέπει νὰ ἔχει, γιὰ ὅσους λησμονᾶμε τὸ φοβερὸ «Μηδὲν» τῆς ἐφήμερης αὐτῆς ζωῆς. Σὲ πόση ἄραγε ρηχότητα πρέπει νὰ ζῆ ὁ μέσα κόσμος μας, ὥστε στὴν ἀπατηλὴ τούτη συρροὴ σκιῶν καὶ φαινομένων (γ) ποὺ καὶ μεῖς σκιὲς περνᾶμε, νὰ μοχθοῦμε μὲ ποιὸ

α) Αὐτοχαρακτηρισμὸς τοῦ ἰδίου.
β) Εὐφάνταστος διαφημιστὴς τῆς Ν. Ὑόρκης.
γ) Ὁρισμὸς τοῦ βίου ἀπ᾽ τὸν Πλάτωνα.

τρόπο θὰ διαλαλήσουμε τὴ φήμη μας, ἀπὸ σκαλωσιὲς γεμᾶτες πυγολαμπίδες.

Εἶναι γνωστὸ πὼς ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη μὲ τὸ ἐρευνητικὸ νυστέρι τῆς ψυχανάλυσης, βρῆκε στὴν ἐποχή μας καὶ προσδιώρισε ἀλάθητα, τὰ συστατικὰ καὶ τὶς ἐκδηλώσεις ὅλων τῶν ἀνθρώπινων τύπων, ἀνίχνεψε μ᾽ ὑπομονὴ μέσα στοὺς μαιάντρους τῆς ἀπύθμενης ψυχῆς, γιὰ νὰ φέρει στὸ προσκήνιο μιὰ εἰκόνα τοῦ ἐσωτερικοῦ μας κόσμου θαυμαστὴ σ᾽ ἀλήθεια καὶ νὰ μᾶς ἀναλύσει τὸ μηχανισμό του, τί θέλει, πῶς σκέπτεται καὶ ποιά τὰ ἐλατήρια τῆς ἐνέργειας τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Κανεὶς δὲ ξέφυγε ἀπ᾽ τὸν προβολέα της: μᾶς φανέρωσε τὰ κύτταρα ὅλων τῶν τύπων, τοῦ γεναίου καὶ τοῦ δειλοῦ, τοῦ συνετοῦ καὶ τοῦ κούφου, τοῦ μεγαλομανῆ, τοῦ μετριόφρονα, τοῦ μεγαλοφυῆ καθὼς καὶ τοῦ ἠλίθιου. Εἶναι ἕνα κατόρθωμα ἀληθινὰ θαυμαστὸ τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης.

Ἀλλ᾽ ἂν ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ξεδιάλυνε στὸν καιρό μας τὸν ψυχικὸν ἄνθρωπο, οἱ περασμένες μακρυνὲς ἐποχὲς τὸν εἶχαν κι᾽ αὐτὲς ἐπισημάνει, μὲ ὄργανο τὸ βαθύ τους αἰσθητήριο, ὁδηγημένο ἀπ᾽ τὴν παρατήρησι. Κοιτώντας καὶ σκεπτόμενοι πάνω στὴν πιὸ ἀσήμαντη ἐνέργεια τ᾽ ἀνθρώπου (τὸ περπατημά του, τὴν κίνηση τῶν χεριῶν του ἢ πὼς μιλοῦσε), κατέληγαν σὲ ψυχολογικὰ συμπεράσματα, ποὺ μέχρι σήμερα στὴν ἐποχὴ τῆς ψυχανάλυσης, οἱ κρίσεις αὐτῶν τῶν θυμόσοφων καὶ ἄμοιρων ἐπιστήμης, ἔμειναν σὰν ἀλάθητ᾽ ἀξιώματα. Ἀλλὰ ποιὲς ἀπορίες—λέει ἡ λογικὴ—πρέπει νὰ βασάνιζαν τοὺς μακρυνοὺς κι᾽ αὐτοσχέδιους ἐκείνους ψυχολόγους, σὰν ἔβλεπαν τ᾽ ἀνεξήγητο (γιὰ τότε) φαινόμενο, τῆς ἀντίθεσης μεταξὺ τ᾽ ἀπόκρυφου (τῆς ψυχῆς) καὶ τοῦ φανεροῦ (τοῦ τρόπου τῆς ἐκδήλωσης). Πῶς δηλαδὴ συνέβαινε ἕνας φύσει δειλὸς νὰ ξεφωνεῖ μὲ θάρρος, ἢ ἕνας ἠλίθιος νὰ μιλάει μὲ στόμφο. Γιὰ τὴ σύγχρονη ἐπιστήμη ἡ ἀντίθεση τοῦ ἔξω στοιχείου (ἐκδήλωση) μὲ τὸ μέσα (ψυχή), κρίνεται πιὰ σὰν φυσικὴ συνέπεια, ποὺ τὸ πρῶτο προσδιορίζει ἀλάθητα τὸ δεύτερο, καθὼς ἡ λάβα δείχνει τὸ κάτω της ἠφαίστειο.

Πρόσεξαν λοιπὸν κι᾽ ἀποροῦσαν γιὰ τοῦτο οἱ παλαιοί, ὅτι ὅσο περσότερο ζύγιζε ὁ ἄνθρωπος, ὅσο δηλ. σημαντικώτερα ἦσαν τὰ συστατικὰ τοῦ ψυχικοῦ του κόσμου, τόσο πιὸ ἥρεμες καὶ συνεσταλμένες ἦσαν οἱ ἐκδηλώσεις του. Ὁ ἄλλος ψυχικὰ φτωχὸς ἀπ᾽ τὴ φύση, ἔδινε διέξοδο τοῦ ψυχισμοῦ του μ᾽ ὅσο μποροῦσε χτυπητὲς προσπάθειες.

Τὴν ἐξήγησι αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, θὰ δόσω μὲ κάποιο συλλογισμὸ στηριγμένο πάνω σ᾽ ἀνάγλυφα παραδείγματα, ποὺ ἔδωσε μέχρι σήμερα ἡ ζωή. Στὸ βιβλίο «Ἰδέες καὶ Ὁράματα τοῦ Μπετόβεν» μίλησα γιὰ τὰ νήματα ποὺ ἡ Φύση ὑφαίνει τὸν ψυχικὸ κόσμο τοῦ καλλιτέχνη καὶ γενικὰ κάθε ξεχωριστῆς καὶ πλούσιας ψυχῆς. Ἐκεῖνο λοιπὸν τ᾽ ἀπόκρυφο (λέει ἡ σκέψη) ποὺ πρέπει νὰ συμβαίνει μ᾽ αὐτοὺς τοὺς προνομιούχους, εἶναι ὅτι ὁ δυνατὸς νοῦς

τοὺς ἀνεβάζει ψηλὰ (κι᾽ ἄλλους σὲ ὕψη ἀπρόσιτα), ἀπ᾽ ὅπου αἴφνης συμβαίνει ἡ ἀπογοητευτικὴ γι᾽ αὐτοὺς ἀποκάλυψη νὰ βλέπουν μιὰ ἀπεραντωσύνη πραγμάτων καὶ ἰδεῶν ἀγνώστου μεγαλείου, ποὺ τοὺς σκιάζει μοιραία τὰ ἐπίγεια, τοὺς μικραίνει τὶς διαστάσεις καὶ τὴν ἀξία τῶν γηΐνων, μ᾽ ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς γενάει τὴν ἀμφιβολία, αὐτὴ ποὺ χαρακτηρίζει πάντοτε τὰ μεγάλα πνεύματα, ὥστε νὰ ὑποτιμοῦνε οἱ ἴδιοι τὸ ἔργο τους κι᾽ ἀκόμη τὴν ἴδια τὴν ἀξία τους. Γι᾽ αὐτὸ τὸ λόγο οἱ ἐξέχουσες διάνοιες εἶναι πάντα μετριόφρονες (α) κι᾽ ἀμφιβάλλουν συνήθως γιὰ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου των ἢ καὶ στὴ σοφία τους, ἐνῶ μερικὲς κατρακυλᾶνε μέχρι καὶ τὴ φυσική τους ἐκμηδένηση—«Εἶμαι τὸ ἀθλιέστερο πλᾶσμα τῆς δημιουργίας» φώναζε ὁ δυστυχὴς Μπετόβεν.

Ἀλλ᾽ ἂς πάρουμε μι᾽ ἀνάγλυφη εἰκόνα, ποὺ μᾶς ἔδωσε παλαιότερα ἡ γρηὰ ζωή. Εἶναι τὸ γνωστὸ φαινόμενο Σωκράτη—Ἀλκιβιάδη. Παρουσιάζει δύο σύμβολα διαμετρικὰ ἀντίθετα, τῆς ἀνθρώπινης μεγαλαξίας καὶ τῆς στείρας ναρκισεμένης κουφότητας.

Ὁ μεγάλος σοφὸς τῆς ἀρχαιότητας π᾽ ἀνέβηκε μὲ τὸ φτερούγισμα τοῦ Νοῦ σὲ ψηλὲς κορφές, βλέποντας ἀπὸ κεῖ ἕναν ἀπέραντο κόσμο ἰδεῶν καὶ μυστηρίου ποὺ θὰ μένει ἐσαεὶ ἀπρόσιτος στὴν ἀνθρώπινη νόηση, μονολογοῦσε μὲ βαρειὰ καρδιὰ στὸ θαυμασμὸ τῶν μαθητῶν του γιὰ τὴ σοφία του: «Ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα». Ὁ ἄλλος ἄδειος, ψεύτης κι᾽ ἀσυνείδητος δημαγωγός, τριγύριζε στὴν ἀγορὰ μὲ τὸν ἐπίτηδες ἀκρωτηριασμένο σκύλο του, θηρεύοντας μὲ τὸ θέαμα τὴν προσοχὴ τοῦ ὄχλου.

Ὁ Νεύτων, ἄλλος κολοσσὸς τῆς σκέψης, ἔλεγε στοὺς γύρω του: «Μοιάζω μ᾽ ἕνα παιδάκι ποὺ παιχνιδίζει στ᾽ ἀκρογιάλι ἑνὸς ἀπέραντου ὠκεανοῦ».

Οἱ ὁρίζοντες π᾽ ὁραματίζονται οἱ δυνατοὶ καὶ τὸ ὑπεράνθρώπινο σ᾽ αὐτούς, ἐνεργεῖ—εἶπα—βλαβερὰ πάνω στοὺς ἴδιους, ὥστε νὰ ὑποτιμᾶνε τὸ ἔργο τους κι᾽ ἀκόμη τὴν ἴδια τὴ μεγαλοφυΐα τους. Ὁ Βάγκνερ κακολογοῦσε ὅλα τὰ ἔργα του ποὺ εἶχε συνθέσει μέχρι τὸν Τριστᾶνο (ποὺ τὸν ὑποτιμοῦσε κι᾽ αὐτόν), λέγοντας τα περιφρονητικὰ dreck (βρῶμες) (β). Τέλος ἔχουμε στὴν ἐποχή μας γιὰ κλασικὸ παράδειγμα, τὸν νέο Πυθαγόρα καὶ πατέρα τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας Ἀλβέρτο Ἀϊνστάϊν. Ἡ σεμνὴ κι᾽ ἀθόρυβη ζωὴ τ᾽ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ποὺ ἡ μεγαλοφυΐα του ὑπέκλεψε σὰν ἄλλος Προμηθέας τὰ μυστικὰ τῆς φύσης, γιὰ νὰ τὰ δώσει πρὸς εὐτυχία μας, θὰ προβάλλεται σὰν τ᾽ ὡραιότερο σέμνωμα τ᾽ ἀνθρωπίνου γένους. Μάταια θὰ ἐρευνοῦσαν τὸ διεθνῆ τύπο, ἢ μέσα στὶς ἐπιστημονικές του ἀνακοινώσεις, γιὰ νὰ βροῦνε καὶ μιὰ λέξη γιὰ τὸν ἴδιο, ἐνῶ τὸ «λάθε βιώσας» ποὺ ἔκρυψε ὅλη του τὴ ζωή, ἤτανε

α) Καὶ μελαγχολικὲς—λέει ὁ Πλούταρχος.

β) Ἀλληλογραφία Βάγκνερ—Λίστ.

διαμετρικὰ ἀντίστροφο, μὲ τὸ ὄάθος τῆς σκέψης καὶ τὴ μεγάλη του φαντασία. (α)

***

Ὁ τίτλος τῆς διατριβῆς, εἶναι—εἶπα—ἀπ' τὸν ἴδιο: χαρακτηρίστηκε «παιδὶ τῆς ζούγκλας» ὅταν κάποτε στὴν Ἀμερικὴ εἶπε «δὲν ἔχει σημασία ἂν γεννήθηκα στὴν Ἑλλάδα. Ἐγὼ ἀνήκω στὴν ἀνθρωπότητα: θὰ μποροῦσα νὰ ἔχω γεννηθῆ καὶ στὴ ζούγκλα». (6)

α) Θὰ διηγηθῶ ἕνα περιστατικὸ τοῦ μεγάλου σοφοῦ, ποὺ εἶδα αὐτόπτης. Τὸ 1923 ὁ Painlevé, μεγάλος μαθηματικὸς καὶ πρωθυπουργὸς τότε τῆς Γαλλίας, προσκάλεσε τὸν Ἀϊνστάϊν γιὰ μιὰ ἐπιστημονικὴ συζήτησι. Ὁ ἐρχομός του στὸ Παρίσι εἶχε μεγάλη ἀπήχησι μὲ τίτλους χτυπητοὺς τοῦ παρισινοῦ τύπου, καθὼς «une visite rétentissante à Paris»-Le père de la rétaluvite en France. Ἡ συνάντησι τῶν δύο σοφῶν, ἔγινε στὴ μεγάλη αἴθουσα τῆς Σορβώνης, παρουσία κόσμου καὶ πολλῶν σπουδαστῶν, ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι καὶ ὁ γράφων, φοιτώντας τότε στὴ φιλοσοφικὴ σχολή. Σὰν φάνηκε ὁ Painlevè πάνω στὸ ἀμφιθέατρο, ἀκολουθούμενος ἀπὸ ἕνα νέο δειλὸν ἄντρα (ἦταν τότες 43 ἐτῶν), ἡ θέα του μὲ τὸ πλατυμέτωπο βαγκνερικὸ κεφάλι, ἐπαλήθευε ἀκόμη μιὰ φορὰ πὼς ἡ Φύση δὲν ἐνσαρκώνει τὰ πλούσια δῶρα της σὲ συνηθισμένες μορφές.

Ὁ γάλλος πρωθυπουργὸς παρουσίασε τὸν ξένο του μὲ τὰ τιμητικώτερα λόγια στὴ μεγαλοφυΐα του, ποὺ—εἶπε—τὸ κύριο γνωρισμά της εἶναι «νὰ γκρεμίζει δίχως οἶχτο κι' ὕστερα νὰ δημιουργεῖ πάνω στὰ ἐρείπια». Μετὰ μπῆκαν κι' οἱ δύο σ' ἕναν ἀγῶνα διαξιφισμῶν μ' ἐξισώσεις κι' ἀλγεβρικὰ σχήματα, ποὺ ὅλοι μας φυσικὰ (πλὴν τῶν εἰδικῶν) εἴχαμε πυκνὸ σκοτάδι. Οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ πλήθους ἦσαν ἀντάξιες τοῦ μεγάλου σοφοῦ: ὅμως ἡ μᾶζα ποὺ ἐνθουσιάζεται εὔκολα ἀλλ' εἶναι ρηχὴ σὲ ψυχολογία καὶ πεῖρα, γελάστηκε στὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔβλεπε γιὰ πρώτη φορά: γιατὶ βγαίνοντας ὁ Ἀϊνστάϊν ἀπ' τὴ Σορβώνη, τοῦ εἶχαν φέρει οἱ θαυμαστές του μιὰ πολυτελῆ λιμουζίνα γιὰ νὰ τὸν φέρει στὸ ξενοδοχεῖο του, ποὺ αὐτὸς εὐχαριστώντας μὲ τὰ σπασμένα του γαλλικά, τὴν προσπέρασε καὶ πῆγε βιαστικὰ καὶ χώθηκε στ' ἀπέναντι Μετρό, ἄγνωστος ὁ μεγάλος σοφός, μέσα στ' ἀνώνυμο πλῆθος. Αὐτὴ ἦταν ἡ ζωή του μέχρι ποὺ πέθανε. κρυφὴ κι' ἀθόρυβη. Ἦταν ἡ ἀνάγλυφη ἐνσάρκωση τῆς μεγαλοφυΐας, μέσα στὸν ψυχικὰ τέλειον ἄνθρωπο, καθὼς ἡ Μπετόβειος μεγαλοφυΐα μέσα στὸν Μπετόβεν - ἄνθρωπο. Ἦτανε μετριόφρων, ἁπλοϊκός, εἰρηνόφιλος, ἀντιμιλιταριστής, εἰρωνευόμενος τοὺς στρατιωτικοὺς σὰν «ἥρωες κατ' ἐντολὴ» κι' ἀκόμη ἦτανε λευτερωμένος ἀπ' τὴν κατάρα αὐτῆς τῆς ζωῆς «Τὶς ἐθνικὲς προλήψεις»—πὼς ὁ ἴδιος ἔγραφε στὸν Φρόϋντ—Καὶ εἶν' αὐτὸς π' ἀρνήθηκε νὰ προσυπογράψει στὴν παγκόσμια σύγκρουση τοῦ 14, τὸ μανιφέστο γερμανῶν σοφῶν κατὰ τῆς Γαλλίας, στηλιτέψας μὲ τὴν ἀρνησί του τὸν ἄδικο πόλεμο τῆς Γερμανίας, τῆς πατρίδας του καὶ φανερώνοντας συνάμα ἕνα ψυχικὸ διαχωρισμὸ ἀπ' τὰ ἐγκλήματα ὅσο καὶ τὶς γελοιότητες τῆς διεθνοῦς ζωῆς κι' ἀκόμη μιὰ διάψευση στὴν ἔκφυλη ἐποχή μας, ποὺ ὀμφαλοσκοποῦσα δέχεται τὴ συνύπαρξη μιᾶς φωτερῆς διάνοιας, μέσα σὲ μικρόψυχο φθαρτὸ σαρκίο.

6) Λόγια ἀδιανόητα ἀπ' τὸν Πλάνκ καὶ Ἀϊνστάϊν. Ἡ περίπτωση πιθανολογεῖ καὶ κάποιο γνωμικό μας στὸ τέλος τοῦ βιβλίου «Ἀνατολίτης, δημιούργημα κουρασμένου Θεοῦ».

Ἀλλ' ἂν ὁ Μ. δὲ γενήθηκε στὴ ζούγκλα, τὸν υἱοθέτησε ὅμως μιὰ καλὴ τύχη: ἂς δοῦμε σύντομα τὴ ζωή του.

Γενήθηκε στὴν Ἀθήνα ἀπὸ δύο στοργικοὺς γονεῖς. Τελειώνοντας τὸ γυμνάσιο φοίτησε στὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, ποὺ δύο χρόνια συμφοιτήσαμε στὴν τάξη τῆς σύνθεσης τοῦ ἀξέχαστου μουσικοῦ καὶ διευθυντοῦ τότε τῆς ὀρχήστρας Ἀρμάνδου Μαρσίκ. Θυμᾶμαι πόσο εὐρύχωρες ἦσαν οἱ συνθῆκες τῆς σπουδαστικῆς του ζωῆς. Οἰκονομικὰ ἄνετος κι' ἀνόχλητος ἀπ' τὴ βιοπάλη, ἦταν συνάμα ἐργατικός, μὲ πλάϊ του ἀφοσιωμένο τὸν Μαρσίκ, γιατὶ ὁ δασκαλός του ἦτανε καὶ νοικάρης στὸ πατρικό του σπίτι, στὸ παληὸ Φάληρο.

Θυμᾶμαι ἀκόμη (μαθητὴς τότε) τὰ αἰστήματα καὶ τὶς πρώϊμες κρίσεις τῶν εἰδικῶν κείνης τῆς ἐποχῆς, ποὺ πρόβλεπαν καὶ μιλοῦσαν γιὰ τὸ μεγάλο συνθετικό του ταλέντο. (α)

Ὁ βερμπαλισμὸς αὐτὸς κεῖνα τὰ χρόνια ἦτανε συγγνωστὸς στὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ δύο αἰτίες: ἡ πρώτη ἦταν τὸ ὑποανάπτυχτο μουσικὸ κλῖμα ποὺ ζοῦσε τότε ὁ τόπος, δίχως ἀκόμη ἐπαφὴ μὲ ξένες μουσικὲς φυσιογνωμίες κι' ἡ ἄλλη, ἡ φυλετικὴ ροπὴ ποὺ ἔχει γενικὰ κάθε μεσογειακὸς λαὸς στὴ χλιδὴ καὶ στὴν ἄδεια μεγαλιγορία. Ἂς σημειωθῆ ὅτι ὁ θόρυβος κείνου τοῦ καιροῦ, γινόταν γιὰ τὸν μέλλοντα συνθέτη, γιατὶ ἡ καρριέρα τῆς μπαγκέτας ἦταν ἀκόμη ἀπρόβλεπτη στὸ σπουδαστὴ τότε Μητρόπουλο. Μόνο μὲ τὸν καιρό, σὰν ἔγραψε τὰ πρωτόλεια κι' ἦρθαν μετὰ οἱ ὥριμες συνθέσεις, κατάλαβε ὅτι ὁ Πήγασος ἦταν ἀτίθασος καὶ τ' ἀκάτι τῆς δημιουργίας δὲν θ' ἄραζε γι' αὐτὸν στὴν ὄμορφη πόλη τῆς Λαΐδας (οὐ παντὸς πλεῖν) (6). Ἔτσι ἀπὸ φρόνησι λοξοδρόμησε ἀπ' τοὺς σκοπέλους, γιὰ πιὸ ἀκίνδυνα νερά: ἀλλ' αὐτὴ ἡ αὐτογνωσία πὼς δὲν ἦτανε δημιουργός, ἔγινε ἀφορμὴ ν' ἀντιπαθήσει (πὼς θὰ ἰδοῦνε), κι' αὐτὴ τὴ μικρή μας, μουσικὴ δημιουργία.

Τὰ θυμιάματα κείνης τῆς ἐποχῆς ἐκόπασαν ὕστερ' ἀπὸ δύο γεγονότα ἀσυνήθιστα γιὰ τότε, ποὺ δικαιολογοῦνε τὴν ἄνω αἰτία περὶ ἐπαφῆς. Εἶδαν ἐπὶ τέλους κι' ἐδῶ, καθὼς κι' ὁ βάτραχος τοῦ γιαπωνέζικου μύθου, ὅτι ἔξω ἀπ' τὴ λίμνη του ὑπάρχει καὶ πλατειὰ θάλασσα.

α) Σὲ μιὰ ὁμιλία του ποὺ ἔκαμε στὴν αἴθουσα τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ὁ μακ. μουσουργὸς Μαν. Καλομοίρης, τέλειωσε, μ' αὐτὰ τὰ μελοδραματικὰ λόγια «Ὡσανά! δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ προφήτης, ἀλλ' ὁ πίσω μου ἐρχόμενος!»

6) Τὸ 1930 ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Βερολίνου, ἔπαιξε μὲ τὴν εὐγενῆ φροντίδα τοῦ προστάτη του μακ. Νεγρεπόντη, μιὰ συνθεσή του «Concerto grosso» ποὺ συνέπραξε κι' ὁ ἴδιος σὰν πιανίστας. Ἡ Βερολίνειος ἐφημερὶς «8η ἐσπερινὴ ὥρα—6)4)30» στὴν κριτική της ἔγραψε «Ὁ Ἔλλην μουσικὸς ὡς πιανίστας ἦταν μᾶλλον μποξέρ, ἡ δὲ συνθετίς του «concerto grosso» μιὰ κακέκτυπη μίμησις Στραβίνσκυ προδίδουσα ἔλλειψη δημιουργικότητος», ὑπογ. Α. Μ.

Τὸ 1914 ἡ Ἀθήνα γνώρισε γιὰ πρώτη φορὰ τὴ μεγάλη μουσικὴ τέχνη, μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ πολωνοεβραίου περίφημου βιρτουόζου πιανίστα, Λεοπόλδου Γκοντόφσκυ. Ἦταν ὁ μόνος μαθητὴς τοῦ πιάνου τοῦ μεγάλου Saint -Saëns καὶ πλὴν τῆς δεξιοτεχνίας του, ἦταν κι' ἔξοχος παιδαγωγὸς διευθύνων τὴν «Maïster Schule» τῆς αὐτοκρατορικῆς μουσικῆς Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης. Περαστικὸς γιὰ τὴν Αἴγυπτο, ἔδωσε στὴν Ἀθήνα δύο recital καὶ κατόπιν ἔπαιξε τὸ 5ο κονσέρτο τοῦ Μπετόβεν (πιάνο—ὀρχήστρα), μὲ μαέστρο τὸν Ἀρ. Μαρσίκ. Ποιές ἦταν οἱ ἐντυπώσεις τοῦ Γκοντόφσκυ ἀπ' τὴν Ἑλλάδα καὶ πῶς ζημιώθηκε ὁ τόπος ἀπ' τὰ ἤθη μας, φαίνεται ἀπ' ὅ,τι συνέβη. (α)

Μετὰ τὸν βιρτουόζο, ἡ Ἀθήνα γνώρισε τὸ φαινόμενο Κάμιλλο Saint -Saëns Ὁ μεγάλος ἑβραῖος συνθέτης διεχείμαζε τότε στὴν ἔπαυλή του στὸ Μπλιντὰ (προάστειο τοῦ Ἀλγέρη), ὅταν προσκλήθηκε ἀπὸ τὸν τότε διευθυντὴ τοῦ Ὠδείου Γ. Νάζο κι' ἦρθε στὴν Ἀθήνα στὶς 24 Ἀπρίλη τοῦ 1920. Ἦτανε μιὰ καταπληχτικὴ πολυμερὴς διάνοια τοῦ 20 αἰώνα: ἂς τὸν δοῦμε μὲ συντομία: Ἄρχισε σὰ μαθητὴς τοῦ Malden (ἁρμονία) καὶ τοῦ Halévy (φούγκα καὶ σύνθεση), γιὰ νὰ γίνει ἕνας ἀπ' τοὺς γονιμώτερους συνθέτες τοῦ μουσικοῦ Πανθέου, συνθέσας σ' ὅλα τὰ εἴδη μὲ τεχνικὴ ἀνάμιχτη ἀπ' τὴ σοφία τοῦ Μπὰχ καὶ τὴν κλασικὴ διαύγεια τοῦ Μόζαρτ. Ἀπὸ τὰ ἔργα του πολλὰ καθιερώθηκαν σὰν ἀριστουργήματα. Τὸ θρησκευτικό του δρᾶμα «Σαμψὼν καὶ Δαλιδὰ» ἔγινε τὸ κορυφωμά του, ἐνῶ ἡ 3η συμφωνία γιὰ ὀρχήοτρα καὶ ὄργανο (σὲ Ντο ἔλασσον) κατέπληξε μὲ τὴν ἐνορχήστρωσή της, σὰν τὴν τελειώτερη ἀπ' ὅσες γράφτηκαν στὴν παγκόσμια μουσική. Ὁ Saint Saëns γεννημένος τὸ 1835, ἔκλεισε χρονολογικὰ τὴ χορεία τῶν μεγάλων κλασικῶν. Σ' αὐτὸν τελείωσε ἡ ἔνδοξη πλειάδα τοῦ κλασικισμοῦ, ἦρθε κατόπιν ὁ ἰμπρεσιονισμὸς (σχολὴ τοῦ Debussy), γιὰ ν' ἀκολουθήσει ὁ μοντερνισμὸς τοῦ Στραβίνσκυ, μὲ τὸ γκρέμισμα κατόπιν τῆς ὄμορφης τέχνης, μέσα στὸν καιάδα τῶν ἀλκοολικῶν τοῦ ἀτοναλισμοῦ (Σέμπερκ—Μιλὼ) καὶ λοιπῶν Ἡρόστρατων τῆς συφορᾶς.

α) Στὸ διάσημο καλλιτέχνη παρουσίασαν μερικοὺς διπλωματούχους τότε τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν, ποὺ ἔπαιξαν ἐνώπιόν του γιὰ νὰ πάρουν τὴν κρίση του. Σὰν γύρισε στὴ Βιέννη, φημολόγισαν ἐδῶ καὶ δημοσίεψαν κρίσεις του (δῆθεν) ἐνθουσιώδεις κι' ὅτι προσκάλεσε ἕναν ἀπ' αὐτοὺς (τὸν Σ. Φαραντάτο) νὰ φοιτήσει στὴ Maister Shule ποὺ διεύθυνε, χωρὶς κἂν τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις ποὺ ἀπαιτοῦσε ὁ κανονισμὸς τῆς σχολῆς. Ὁ Γκοτόφσκυ σὰν τὸ ἔμαθε, διεμαρτυρήθη στὸν ἐκεῖ ἕλληνα δημοσιογράφο καὶ λογοτέχνη μακ. Λάμπρο Ἀστέρη (Δημ. Καραχάλιο), ὅστις ἔγραψε τότε στὴν Ν. Ἑλλάδα (ἂν θυμᾶμαι καλὰ) «ὁ Γκοντ. διεμαρτυρήθη: δὲν ἐκάλεσα (μοῦ εἶπε) κανένα στὴ Schule καὶ μάλιστα δίχως εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις. Αὐτὸ δὲν θὰ ἐγένετο οὔτε διὰ τὸν υἱόν μου—ἄλλως τε ὁ σπουδαστὴς μοῦ ἔπαιξε μετριώτατα». Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων.

Παράλληλα μὲ τὸ συνθέτη, φημίστηκε σὰν διεθνὴς βιρτουόζος τοῦ πιάνου (μαθητὴς τοῦ Stamaty —ἑλληνικῆς καταγωγῆς) καὶ δεινὸς ἀκόμη δεξιοτέχνης τοῦ ὀργάνου (μαθητὴς τοῦ Benoist),ποὺ κράτησε δυὸ 10τίες τὴν θέση τοῦ ὀργανίστα στὴ μεγάλη παρισινὴ ἐκκλησία τῆς Μαγδαληνῆς. Ἀληθινὸ παιδὶ θαῦμα, ἡ ἱστορία σημείωσε γύρω του τρεῖς χρονολογίες: Δωδεκαετὴς ἔδωσε τὸ πρῶτο recital βιρτουόζου πιανίστα, δεκαεξαετὴς φάνηκε σὰν βιρτουόζος τοῦ ἐκκλ. ὀργάνου καὶ δεκαεπταετὴς τοῦ διεύθυνε ὁ Jeghers σὲ λαϊκὴ συναυλία, τὴν πρώτη ἀνέκδοτο συμφωνία του (σὲ Λα ἔλασσον) : ἂς σημειωθῆ ὅτι πλὴν τῆς μουσικῆς του παιδαισίας, ἦταν καὶ φιλόλογος, μὲ γνώσεις ἀστρονομίας καί... βοτανολογίας (!!). Ἀλλὰ τὸ τέρας αὐτὸ τῆς μάθησης καὶ τῆς δημιουργίας, εἶχε καὶ τὶς ἀδυναμίες του (συνήθεις στοὺς μεγάλους) : ἦταν ὀξύχολος, ἀπλησίαστος κι' ὠμὸς στὰ λόγια του, ποὺ ὀνόμασε δημοσία τὴ σχιζόφρενη σχολὴ τῶν μοντέρνων, μὲ τὴν ἄσχημη λέξη τοῦ Καιπρών. (α)

Σ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν καλλιτέχνη τολμήσανε νὰ παρουσιάσουν πάλι (εἶδος μαναικὲν) τὰ παιδιὰ-θαύματα τοῦ Ὠδείου. Ὁ γράφων ἔλειπε τότε σπουδαστὴς στὸ Παρίσι κι' ἀνταποκριτὴς συνάμα τῆς «Νέας Ἑλλάδος» τοῦ γνωστοῦ πολιτευτὴ μακ. Θαλῆ Κουτσύπη. Ὅπως μάθαμε ἐκεῖ ὁ Μ. ἔπαιξε στὸ μεγάλο συνθέτη δύο μέρη ἀπὸ μιὰ ὄπερα ποὺ εἶχε συνθέσει «ἡ ἀδελφὴ Βεατρίκη» ποὺ τὴν εἴχαμε ἀκούσει πρωτήτερα ἀπ' τὸν ἴδιο κι' ἐμεῖς οἱ συμμαθητές του, μὲ αἰσθητὴ τὴν ἐπίδραση τοῦ Debussy.

Ὁ S.Saëns ἔκαμε κατόπιν δυὸ ἐμφανίσεις στὴν Ἀθήνα: τὴν πρώτη στὸ Δημοτικὸ θέατρο σὰν πιανίστας, σ' ἕνα δικό του Septuor —τὴν ἄλλη σὰν μαέστρος τοῦ Ἡρώδου - Ἀττικοῦ, ποὺ διεύθυνε τὸ συμφωνικό του ποίημα«Jeunesse d'Hercule» μὲ α' βιολὶ τὸν Ἀρμ. Μαρσίκ. Μετὰ γύρισε στὸ Παρίσι, ποὺ ὁ γράφων τοῦ πῆρε συνέντευξη γιὰ τὴν «Ν. Ἑλλάδα» στὸ σπίτι του (ὁδὸς Κουρσὲλ) καὶ δημοσιεύτηκε (8 Ἰουλίου 1920). Θυμᾶμαι ὅτι κάτω ἀπ' τὸ

α) Στοὺς κατηγόρους του ποὺ ἔψεγαν τὸ χαρακτῆρα του, ἀπαντοῦσε: λένε πὼς ἔχω κακὸ χαρακτῆρα, γιατὶ ἀκριβῶς ἔχω χαρακτῆρα.—Κάποτε ἔγινε αἴτιος μοναδικοῦ σκανδάλου ποὺ θὰ εἶχε σοβαρὲς συνέπειες, ἂν δὲν ἦτο τόσο μεγάλη φυσιογνωμία. Ἡ ὄπερα τοῦ Βερολίνου πρόκειτο ν' ἀνεβάσει τὸ ἔργο του «Σαμψὼν καὶ Δαλιδά», ὅταν ὁ τελευταῖος κάϊζερ τὸν κάλεσε προσωπικὰ νὰ τὸ διευθύνει. Μετὰ τὴν ἐπιτυχία καὶ τὶς τιμὲς ποὺ τοῦ ἔγιναν, συνέπραξε σὰν βιρτουόζος μὲ τὴν συμφωνικὴ τοῦ Βερολίνου κι' ἔπαιξε τὸ 9ο κονσέρτο πιάνου Mib τοῦ Μόζαρτ, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐνθουσιασμένος ταῦ ἔστειλε ἀπὸ τὸ θεωρεῖο του τὰ διάσημα τοῦ ἀνωτάτου παρασήμου τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ ἀδυσώπητος ἄνθρωπος χωρὶς κἂν νὰ τ' ἀγγίξει, τὰ γύρισε πίσω σὰν ..ἀπαράδεχτα!—«γιατὶ—εἶπε—ἡ Γερμανία ἀδίκησε τὴν Γαλλία μὲ τὸν πόλεμο ποὺ τῆς ἐπέβαλε (τοῦ 1870 ποὺ ἦταν τότε πρόσφατος) καὶ τῆς ἅρπαξε (attrapé) τὶς δύο ἐπαρχίες Ἀλσατία καὶ Λωραίνη»

πρόσφατο ἀκόμη αἴσθημα τῆς φιλοξενίας του στὴν Ἑλλάδα, ἀπόφευγε τὴν κρίση του γιὰ τὴν μουσικὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Ἀντὶς γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς ἐπίσκεψης μου, μονολογοῦσε μ' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ποὺ ἄξαφνα εἶδα αὐτὸν τὸ γέρο (τότε 85 ἐτῶν) νὰ μετουσιώνεται σὲ φλογερὸ θάρδο τῆς γῆς ποὺ γέννησε τόσες μεγάλες μορφὲς συγγενικὲς μ' αὐτὸν—ἐπαναφέρω τὰ ἐμπνευσμένα λόγια του ποὺ δημοσιεύτηκαν τότε.

«Ἀπὸ τὸ ταξίδι μου στὴν Ἑλλάδα, ἔμεινα εὐχαριστημένος. Πάντα ἤθελα πρὶν πεθάνω νὰ πάω στὰ χώματά της, γιὰ νὰ ἰδῶ καὶ νὰ αἰστανθῶ ἀπὸ κοντὰ τὸ ἀθάνατο μεγαλεῖο ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ σὲ μᾶς τοὺς ξένους μένει δυσπρόσιτο, ὅσο κι' ἂν μελετήσουμε τὴν ἱστορία. Σὰν εἶδα τὸ ἀρχαῖο θέατρο μὲ τὸν ὡραῖο του καὶ ἁπλὸ ρυθμό, μὲ ὅλα κεῖνα τὰ χαλάσματα τὰ ἐξαγιασμένα ἀπὸ τὸν χρόνο, ἡ φαντασία μου ἀνέτρεξε στὸ παρελθὸν κι' ἐνόμισα ὅτι βλέπω τὸν Ὀρέστη ἀπολογούμενο πρὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τὸν Φειδία στο λίζοντα τὸν Παρθενῶνα...».

Τέλος τὸν ρώτησα συγκεκριμένα γιὰ τὴν ἑλλ. μουσική, ποὺ ὁ πικρόχολος ἑβραῖος ἀπάντησε «μιὰ προσπάθεια ποὺ πηγαίνει πίσω ἀπὸ τὸ ἅρμα τοῦ μοντερνισμοῦ δουλικὰ (d'une façon servile). Γιὰ τὴν μουσικὴ ποὺ ἄκουσε καὶ τοὺς ἀνθρώπους της, δὲν εἶπε λέξη. (α)

Ὁ ἀποκρυφισμὸς μὲ τὰ μυστηριά του, δὲν εἶναι βέβαια ἔργο προσιτό

α) Ἡ κρίση τοῦ S.Saëens δὲν ἀλλοιώθηκε αὐτὴ τὴ φορά, καθὼς πρωτήτερα τοῦ Γκοτόφσκυ. Ὅμως οἱ θιχθέντες κύκλοι ἀπ' αὐτήν, στὴν ἀδυναμία τους καὶ νὰ σχολιάσουν τὸ μεγάλο συνθέτη, κατέφυγαν μὲ ἤρεμη συνείδησι στὸ θλιβερὸ τρίπτυχο (ψέμα —παραπλάνησι κι' εὐτελὴς κολακεία) ποὺ ἀπόγινε τ' ὀξυγόνο τῆς ἑλλ. ζωῆς. «Ἐκεῖνος ποὺ τὰ ἔγραψε—διέδωσαν—εἶναι ἀναξιόπιστος».

Ἀτυχῶς γι' αὐτοὺς κι' ὕστερα ἀπὸ 17 ἡμέρες ἀκριβῶς, ὁ ἴδιος ὁ συνθέτης τὰ ἐπανέλαβε ὡμότερα. Στὰ χρονικὰ τοῦ Παρισιοῦ (Annales 1935—25 Ἰουλίου 1920) γράφει ὁ ἴδιος: «Οἱ Ἕλληνες συνθέται δὲν ἐπωφελήθηκαν ἀπὸ τὸ δίδαγμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ποὺ ἔχουνε μπροστά τους. Ἔγιναν βορὰ τῆς μουσικῆς ἀναρχίας—οὔτε κανόνες, οὔτε κἂν φρένα. Ὅσω γιὰ μελωδικὲς ἰδέες, οὔτε λόγος νὰ γίνεται» ἀρνήθηκε δηλ. σ' αὐτοὺς καὶ τὸν θεματικὸ πυρῆνα, τὸ Α τῆς δημιουργίας.

Στὴν Ἑλλάδα σήμερα γίνονται κι' ἀκαδημαϊκοί!...

Ἡ ἀδιαφορία τὴν κρίση (φρονοῦμε τώρα καὶ μεῖς), ἔχει ψυχολογικὴ τὴν αἰτία. Ὁ μεγάλος συνθέτης ἐπηρεασμένος ἀπ' τὸ συναίσθημα τοῦ δικοῦ του μεγαλείου, χάνει φαίνεται, τὴν αἴσθηση, τῆς διαφορᾶς αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοτέχνων του, Ἀλλὰ στὴν προκειμένη περίπτωση, ἡ ὑπερβολή του εἶναι, ὅτι παρεῖδε τὸν νόμο τῆς ἐξέλιξης καὶ τὴν ἀνωριμότητα τοῦ τόπου κείνη τὴν ἐποχή, ἀφοῦ μόλις πρὸ αἰῶνος τὸ στασίδι του ἦταν ἀπακαρδιωτικὰ πρωτόγονο, καθὼς φαίνεται ἀπὸ περιστατικὸ ποὺ περιγράφει στὴν ἱστορία του ὁ Σπυρίδωνας Τρικούπης: «Σὲ μιὰ μουσικὴ βραδυὰ (γράφει) ποὺ κάναμε στὴν

μας, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ σκοπὸς γιὰ ἕνα βιογραφικὸ σημείωμα. Ἀλλὰ στὸν Μητρόπουλο ἔχουμε (σὲ διάσταση μινιατούρας) τὸ ἴδιο κεῖνο φαινόμενο ποὺ ἡ ἐξήγησί του ξεφεύγει τὴν ἀνθρώπινη νόησι καὶ γίνεται κάτι ἀπόκρυφο. Εἶναι τὸ φαινόμενο ποὺ φέρνει σ᾽ ἀδιέξοδο τὴ λογική μας, σὰν βλέπει κάθε προικισμένη κι᾽ ξεχωριστὴ φύσι, νὰ ρίχνεται ἀπ᾽ τὰ πρῶτα κιόλας βήματα, μέσα σὲ ζαβὸ μονοπάτι γεμάτο τριβόλους, λὲς καὶ τοῦτο εἶναι προγραμματισμένο ἀπὸ μιὰ ἀόρατη βούλησι. Εἶναι γνωστὴ ἡ Μοῖρα τῶν ξεχωριστῶν ἀνθρώπων: τὸ πάνθεο τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης ἔχει ἀνάγλυφα παραδείγματα. Νὰ μνημονέψουμε μορφὲς (Σπινόζα, Μπετόβεν, Γκόρκυ, Ροντὲν κ.ἄ) εἶναι κοινοτυπία. Ὅταν ὁ Χάϋδν διώχνεται ἀπ᾽ τὸν ἐκκλησιαστικὸ χορὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ δίχως στέγη κοιμᾶται τὶς νύχτες στὸ ὕπαιθρο, κάτω ἀπὸ ἕνα πεταμένο θρανίο, ἡ κακοτροπία τῆς Μοίρας φανερώνεται στὸν ἀποκρυφισμό της. Καὶ γίνεται πιὸ φθονερὴ ἀκόμη στὸν μεγάλο Μπέρλιοζ, τὸ μεγαλοφυῆ συνθέτη μὲ τὴν ἄπλετη φαντασία καὶ τὴ σοφὴ κουλτοῦρα, ποὺ γνώρισε ἀπὸ πολὺ νωρὶς τὴν παρανόησι καὶ τὴν ἀδιαφορία γύρω του. Γι᾽ αὐτὸν δὲν βρέθηκαν Μαικῆνες εὐεργέτες στὴ μεγαλοφυΐα του (πὼς συμβαίνει μὲ κοινοὺς θνητούς), μ᾽ ἀντίθετα, ὅταν κάποτε ζήτησε σκελετωμένος ἀπ᾽ τὶς στερήσεις μιὰ θέση γιὰ συντήρησί του, τὰ σκύβαλα ποὺ προβαδίζουν συνήθως στὶς κοινωνίες, κρίνουν καὶ δίνουν λύσεις στὰ προβλήματά τους, προτίμησαν ἀπ᾽ τὸ δημιουργὸ τῆς «Ζωῆς τοῦ Χριστοῦ» καὶ τῆς «Καταδίκης τοῦ Φάουστ», ἕναν κάποιο Κλαπισών, ὅμοιο ἄχυρο σὰν καὶ κείνους. Κι᾽ ἡ Μοῖρα του ἀποφάνηκε ζηλόφθονη, στὴν πρώτη συναυλία ἔργων του ποὺ ἔδωσε μ᾽ ἐρανικὸ χρέος. «Τὸ Παρίσι—λένε οἱ βιογράφοι του—πλημμύρισε κεῖνο τὸ βράδυ ἀπὸ ἕναν ἄγνωστο μέχρι τότε κατακλυσμό, ποὺ ὁ Μπέρλιοζ διεύθυνε τὰ ἔργα του μπροστὰ σ᾽ ἀκροατήριο ἀπὸ ἑπτὰ (7) ἀνθρώπους!».

Στὴν ἀκατανόητη αὐτὴ δικαιοκρισία ἐκ τῶν ἄνω, ποὺ εἶναι—εἶπα—ἀνεξήγητη στὴν ἀνθρώπινη λογική, ἔδωσε μιὰ ρωμαντικὴ πιθανολόγησι ὁ γλαφυρὸς συγγραφέας καὶ βιογράφος μεγάλων ἀνδρῶν Στέφαν Τσβάϊχ: «ἡ Μοῖρα—εἶπε—ὅπως κάθε θεῖον, κλείνει μέσα της τὸ φθόνο καὶ ζηλεύει τ᾽ ἀνθρώπινο ἄθυρμά της τὸ προικισμένο ἀπ᾽ τὴ Φύση». Ἐξήγησις—λέω—ποιητική, μὰ ὄχι ἀπίθανη: ὅμως θὰ μποροῦσαν νὰ προστέσουν, πὼς ἂν ἡ Μοῖρα ζηλεύει, πολλὲς φορὲς καὶ σαρκάζει. Σαρκάζει κι᾽ εἰρωνεύεται ὅταν ἀνεβάζει κάθε τυχαῖον, καθὼς ὁ ἄνεμος ἀνεβάζει ψηλὰ τὰ ξερόφυλλα τῶν δέντρων. Εἰ-

---

Κέρκυρα, γιὰ μουσικὸ ὄργανο εἴχαμε μιὰ κιθάρα μὲ μιὰ χορδή, ποὺ σὰν ἔσπασε κι᾽ αὐτή, χτυπούσαμε οἱ συνδαιτημόνες τὸ ρυθμὸ μὲ τὰ χέρια! . . .

Σ᾽ αὐτὸ τὸ σημεῖο βρίσκετο ὁ τόπος πρὸ 85 χρόνια, ἀπ᾽ τὸν καιρὸ ποὺ ἦρθε δῶ καὶ τὸν ἐπέκρινε ὁ μεγάλος καλλιτέχνης. —Ἐνῶ ἡ Γαλλία γιὰ νὰ φθάσει μέχρις αὐτόν, προδημιούργησε παράδοση αἰώνων, μέσα σ᾽ ἕναν ἀσύγκριτο πολιτισμό.

ναι συχνὸ τὸ θέαμα σὲ κάθε τόπο κι' ἐποχή, τῆς μοιραίας αὐτῆς ἀπαγωγῆς τῶν μικρῶν πρὸς τὰ πάνω: καὶ σήμερα βλέπουμε γύρω μας σταδιοδρομίες κοινῶν ἀνθρώπων π' ἀνέβηκαν συμπτωματικὰ ἀπὸ μιὰ εὔνοια, μιὰ καταγωγὴ ἢ ἀπὸ ἕνα κληρονομικὸ ὄνομα καὶ ποὺ δίχως τὸν μοιραῖον αὐτὸ σαρκασμό, οἱ τυχεροὶ αὐτοὶ θὰ περνοῦσαν ἄγνωστοι στὴ ζωή.

Ὅμως μὲ καθαρὴ συνείδησι, εἰδοποιεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ Μ. δὲν ἦταν ἀπὸ κείνους: εἶχε σημαντικὰ προσόντα ποὺ γράφονται πιὸ κάτω. Ἀλλ' ἂν αὐτὸ ἀληθεύει, ἀληθεύει ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ Μοῖρα δὲ τὸν ἀξίωσε τοῦ φθόνου της. Δὲ τὸν φθόνησε γι' αὐτὸ καὶ τὸν χειραγώγησε στὴν ὁμαλὴ στράτα τῶν τυχερῶν ἀνθρώπων, μακρυὰ ἀπ' τὸ μονοπάτι τῆς ἀλγεινῆς ἀντιξοότητας, τοῦ ἔδωσε ἀπ' τὰ πρῶτα του βήματα ἀνέσεις καὶ τοῦ βρῆκε Μαικῆνες ποὺ τὸν βοήθησαν μὲ τὴν καρδιά τους κι' ἀντὶς γιὰ παρανόησι τῆς ἀξίας (κλῆρος τῶν ἐκλεχτῶν), ὁ μοιραῖος σαρκασμὸς παιγνίδισε, μέχρι νὰ τὸν ἐκλάβει ἡ ἀνθρώπινη κρίση καὶ γιὰ συνθέτη - Μεσσία. (α)

Ἡ ἀλλαγὴ πορείας του, ὀφείλεται στὸ δάσκαλό του Ἀρμ. Μαρσίκ. Ὁ ἀλησμόνητος κεῖνος καλλιτέχνης, π' ἀνέβασε πρὸ 40 χρόνια τὸν τόπο μὲ τὴ συμφωνική του ὀρχήστρα, σὲ βάθρο εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἀντελήφθη ἔγκαιρα σὰν ἔμπειρος μουσικός, τὴν ἔλλειψη συνθετικοῦ ταλέντου καὶ τὸν χειραγώγησε προσωπικὰ σ' εὐκολώτερο δρόμο, ποὺ εἶναι ἡ τέχνη τῆς μπαγκέτας.

Μὲ συμβουλή του ὁ μαθητὴς τότε Μ. ἀσκήθηκε στὰ τύμπανα, γιὰ νὰ γίνει κατόπιν ὁ μόνιμος Timbalier τῆς ὀρχήστρας ποὺ διεύθυνε ὁ δάσκαλός του. Σὲ ἄλλη σχετικὴ ἐργασία, γράφω γιὰ τὴν συμβολὴ αὐτοῦ τοῦ ὀργάνου μέσα στὸ συμφωνικὸ σύνολο καὶ πόση ἔχει χρησιμότητα γιὰ τὸν μέλλοντα συνθέτη. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Μαρσὶκ μὲ τὴν ἐμπειρία καὶ τὸ πατρικό του ἐνδιαφέρο, τὸν ἔφερε κατ' ἀρχὴ στὴν ὀρχήστρα σὰν τυμπανιστή, μὲ σκοπὸ νὰ οἰκειωθῆ μὲ τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὶς δυσχερειές της, πρὶν τὸν ἀνεβάσει στὸ Podium: κι' αὐτὸ ἔγινε ἀργότερα, ὅταν διεύθυνε στὸ Δημοτικὸ θέατρο τὸ συμφωνικὸ ποίημα τοῦ δασκάλου του (L a s o urce). Ἡ μοῖρα—καθὼς βλέπουν—τὸν εὐνόησε ἀπ' τὰ πρῶτα του βήματα, γιατὶ μόνο ἀπὸ ἕνα καλλιτέχνη καὶ πολιτισμένο ξένο, μποροῦσε νἄβρει τόσο ἄδολο ἐνδιαφέρον, ποὺ δὲ θά 'βρισκε στὸ χαμηλὸ ἦθος συνελλήνων—συνέχεια τοῦ καλοῦ δασκάλου, ἡ μοῖρα τοῦ 'φερε καὶ τοὺς καλοὺς μαικῆνες.

Τὸ 1922 (νομίζω—γιατ' ἤμουν τότε ἀπόδημος), ὁ Μαρσὶκ ἔφευγε ἀπ'

α) Μὲ τούτη τὴν παρένθεση γιὰ τὴν ἄνιση μεταχείριση τῶν ἀνθρώπων ἀπ' τὴ θεὰ - Τύχη, ἡ πρόθεση εἶναι ὅτι ὁ Μ. τάχτηκε σ' ἄλλη χορεία κι' ὅτι ὁ θόρυβος ποὺ σήκωσ' ἐδῶ ὁ ἀμαθὴς σνομπισμὸς καὶ κυρίες ἀκόμη τῶν σαλονιῶν (στὴν Ἀκαδημία τὶς ὀνόμασαν Μαινάδες), φανερώνουν, μαζὺ μὲ τὰ κείμενα ποὺ θὰ ἔρθουν, πὼς ὁ Μ. ἦταν ὁ τύπος ποὺ ἁρμόζει στὴν ἐποχή μας.

τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἤτανε σοβαρὴ ἀπώλεια. Φημισμένος καὶ ἔξω ἀπ᾽ τὰ στενὰ ὅρια τῆς χώρας, τοῦ πρότειναν τότε καὶ δέχτηκε τὴ θέση καθηγητοῦ τοῦ Ὠδείου καὶ διευθυντοῦ τῆς ὀρχήστρας στὴν ἱσπανικὴ πόλη Μπιλμπάο.

Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τοῦ διαπρεπῆ κι᾽ ἀναντικατάστατου καλλιτέχνη, λύπησε ὅσους ἦσαν σὲ θέση νὰ γνωρίζουν τὸ ἐκπολιτιστικό του ἔργο στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ξένισε ὅσους τὸν γνώριζαν προσωπικὰ (κι᾽ ἰδιαίτερα ἐμᾶς τοὺς μαθητές του), πὼς πῆρε τὴν ἀπόφαση ν᾽ ἀφίση τὴν Ἑλλάδα ποὺ εἶχε ἀγαπήσει καὶ νὰ διακόψει τὸ ἀνεπανάληπτο ἔργο του, σὲ σημεῖο ν᾽ ἀποδιοργανωθεῖ κατόπιν κι᾽ αὐτὴ ἡ ἐξαίρετη ὀρχήστρα του.

Ὁ ἱστορικὸς ποὺ θ᾽ ἀναδιφήσει κάποτε μὲ ἱστορικὴ εὐθύνη τὴ μουσικὴ ζωὴ τοῦ τόπου, θὰ ἀπασχοληθεῖ ξεχωριστὰ μὲ τὸ φαινόμενο ὅτι ἄνθρωποι ξένοι πρὸς τὴ μουσική, οἱ «ἐξωμουσικοὶ» λεγόμενοι παράγοντες κατεύθυναν τὰ ἐδῶ μουσικὰ πράγματα, μὲ συνέπεια τῆς ἀγνοίας των νὰ ἑτεροκινοῦνται καὶ νὰ παρέχουν ὅπου νόμιζαν τὴν εὔνοιά τους. Ἀπὸ τέτοιο κλῖμα ἀναγκάστηκε νὰ φύγει ὁ Μαρσίκ: καὶ ποιό ἦταν κείνη τὴν ἐποχὴ στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν, φαίνεται ἀπὸ τοῦτο τὸ γράμμα τοῦ μακ. Σκαλκώτα.

«Βόλος 5 τοῦ Γιούνι 1921

Μεσημεριάτικο λιοπύρι

Ἀγαπητέ μου κ. Βάρβογλη,

Μὲ τὸ φιλικὸ θάρρος παίρνω τὴν πέννα νὰ σᾶς γράψω δυὸ λόγια, ἂν καὶ ἄτεχνα μὰ βγαλμένα ἀπ᾽ τὴν καρδιά.

... ...

... ...

Γράφοντας σας δὲν θέλω νὰ πάρετε τὸν κόπο νὰ μοῦ ἀπαντήσετε. Ὄχι!

Ἐγὼ ποὺ σᾶς ἔγραψα τὸ ἔκανα γιατὶ ξέρω πὼς εἶστε τὸ φυσικώτερο τὸ πιὸ ἁπλὸ πλᾶσμα μεσ᾽ τὴ β ρ ω μ ε ρ ὴ κ λ ῖ κ α τοῦ Ὠδείου.

Γιὰ τὸ Θεὸ ἐπιφύλαξη στοὺς ἄλλους.

Χαιρετισμοὺς στὴ κυρία σας καὶ νὰ φιλήσετε τὴν μπεμπέκα σας.

Σᾶς σφίγγω φιλικὰ τὸ χέρι

Ν. Σκαλκώτας»

Τὸν Μαρσὶκ φεύγοντα διαδέχτηκε ὁ Στέφανος Βαλτετσιώτης, ὁ γνωστὸς συνθέτης κι᾽ ἐξαίρετος μαέστρος, ποὺ συνέχισε ἐπάξια τὸ ἔργο τοῦ Βέλγου μουσικοῦ: παρέμεινε ὅμως λίγο διάστημα, γιατὶ παραμερίστηκε κι᾽ αὐτὸς ἀπ᾽ τοὺς «ἐξωμουσικούς», γιὰ ν᾽ ἀκολουθήσει κατόπιν μιὰ ἀπίθανη συλλογι-

κὴ μαεστρία. (α) Τί συνέβη τότε θὰ θυμοῦνται οἱ παλαιότεροι. Μὲ φιλόδοξη προσπάθεια ἀλλὰ πρωτόπειροι τῆς μπαγκέτας, ἀνέβαιναν διαδοχικὰ πάνω στὸ podium γιὰ νὰ χριστοῦν τέλος ἐπίσημα ἀπ' τοὺς «ἐξωμουσικοὺς» σὲ ταχτικοὺς μαέστρους. Ἔτσι ἡ χρυσὴ ἐλὴὰ ποὖχε φυτέψει ὁ Μαρσὶκ κι' ὅλο ἀνθοῦσε, φυλλορόησε σὰ νὰ γιόμισε δάκο. Ἡ ὀρχήστρα ποὺ ἄλλαξε κεῖνο τὸν καιρὸ ὄνομα κι' ἀπὸ «Συμφωνικὴ ὀρχήστρα τοῦ Ὠδ. Ἀθηνῶν» ἔγινε «Σύλλογος συναυλιῶν», ἄλλαξε καὶ βάθρο, μὲ ὅλες τὶς κατόπιν συνέπειες. (β)

Κεῖνο τὸν καιρὸ γύρισε ὁ Μ. ἀπ' τὴν Γερμανία, ποὺ μαθήτεψε δύο χρόνια κοντὰ στὸ διάσημο ἰταλὸ μουσικὸ καὶ βιρτουόζο πιανίστα Ferrucio Busoni. Οἱ μαέστροι τῆς ὀρχήστρας πλήθυναν τότε κατὰ μία κεφαλή, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι ὁ Μ. εἶχε ἐφόδια εἰδικῆς σπουδῆς κι' ἕνα καλλιεργημένο μουσικὸ ἔνστιχτο. Ἀλλὰ ἡ ὀρχήστρα δὲν ἤτανε κείνη ποὖχε ἀφήσει ὁ δασκαλός του. Φαλκιδεμένη στὰ προτερήματά της, δοκίμαζε κι' αὐτὸς μὲ τὸν καιρὸ τὸν ἐπηρεασμό της, μέχρι ποὺ ἀδυνατώντας νὰ τὴν ἀνεβάσει στὸ δικό του φιλόδοξο βάθρο, κατέβηκε αὐτὸς στὸ δικό της, τῆς μουσικῆς προχειρότητας καὶ παρακμῆς. (γ)

*
**

Ἕνας λόγος παμπάλαιος, λέει πὼς οἱ βουλὲς τῆς Μοίρας εἶναι ἀνεξερεύνητες: κι' ὅμως συμβαίνουν περιπτώσεις ποὺ τὰ μυστικά της διαβάζονται σὰν ἀπὸ βιβλίο, ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη νόησι. Ὅταν λ.χ. ἕνας ταξιδιώτης χάνει ἀπὸ μιὰ καθυστέρησι λίγων στιγμῶν, τ' ἀεροπλάνο ποὺ μέλλει στὸ ταξίδι του

α) Σὰν διάδοχοι ἤρθαν τότε οἱ μαϊκ. Φ. Οἰκονομίδης, Γ. Λυκούδης καὶ Ι. Μπουστέντουϊ.

Τὸν Οἰκονομίδη διέκρινε μιὰ φιλόπονη πράγματι δραστηριότητα, ποὺ θὰ ἔδινε καλοὺς καρπούς, ἂν τὴν κατέβαλε σ' ὅποιον ἄλλο τομέα, πλὴν τῆς μουσικῆς. Εἶχε ἀκόμη ὀργανωτικὴ ἱκανότητα καὶ δυνατὴ θέλησι, ποὺ χάρις σ' αὐτὲς καὶ στὴν ὑπομονή του. δημιούργησε ἕνα ἀξιόλογο μουσικὸ συγκρότημα τὴν «Χορωδία Ἀθηνῶν». Ἀλλὰ ἡ ἔλλειψη μουσικῆς ψυχῆς ἤτανε ἡ ἀχίλλεια φτέρνα του, ποὺ τὴ γνώριζε καὶ γι' αὐτὸ πολιτεύτηκε ἀνάλογα. Ὁ ἱστορικὸς θὰ γράψει κάποτε πόσα τοῦ ὀφείλουν σημαίνοντες μουσικοί, σὰν τοὺς Λαμπελέτ, Λαυράγκα, Βαλτετσιώτη, Ἀμούργη κ.ἄ.

Ὁ Λυκούδης ἤτανε κι' αὐτὸς ἀξιόλογος βιολιστής, μὲ τὴν περίεργη φιλοδοξία ν' ἀφίσει τὸ βιολὶ χάριν τῆς μπαγκέτος, ὁ δὲ Μπουστέντουϊ ἄριστος ἐπίσης βιολιστὴς παιδαγωγός.

Ἀποροῦμε λοιπὸν γιατί διαζεύτηκαν ὅλοι τους θεληματικὰ τὶς ἱκανότητες ποὺ εἶχαν, γιὰ μιὰ terra incognito σ' αὐτούς.

β) Ὁ Μπέρλιοζ στὸ σύγγραμμά του (Orchestration) γράφει γιὰ τὴν τέχνη τῆς μπαγκέτας: «Μόνο λίγοι ἀπ' τοὺς ἀκροατὲς εἶναι σὲ θέση ν' ἀντιληφθοῦν τὴ συμβολὴ τοῦ μαέστρου πάνω στὴν ὀρχήστρα κι' αὐτοὶ μόνο ξεχωρίζουν τὶς βλακεῖες, (sottises) τὰ ἐγκληματικὰ σφάλματα καὶ τὶς καταστροφὲς ποὺ προκαλεῖ ἕνας ἀδαὴς κι' ἀνίκανος. Εἶναι ὁ κακὸς δαίμων κι' ὁ μεγαλείτερος ἐχθρὸς τοῦ συνθέτη».

γ) Ἀπὸ κείνη τὴν ἐποχή, ἀρχὴ τῆς σταδιοδρομίας του, ἀντιπάθησε τὸν Ἕλληνα δημιουργὸ καὶ τὸν ἀγνόησε (πὼς θὰ ἰδοῦνε) μέχρι ποὺ πέθανε.

νὰ χαθεῖ αὐτάνδρο, ἡ σωτήρια πρόθεση τῆς Μοίρας γιὰ τὸν ἀργοπορημένο γίνεται φανερή. Ὁ Μ. μὲ τὸν καιρὸ ἀφομοιώνετο κι' αὐτὸς στὸ περιβάλλον, μέχρι ποὺ ἦρθε ἐποχὴ ἡ μπαγκέτα του νὰ κρίνεται μικρῆς διαφορᾶς ἀπ' τοὺς ἄλλους, στὴν κοινωνικὴ ἀντίληψι.

Τότες ἄρχισε νὰ κυοφορεῖται στὴ σκέψη του ὁ δρόμος τῆς ἀποδημίας, ὅταν καὶ πάλι εὐνοήθηκε ἀπ' τὴν τύχη. Ἀποφασισμένος νὰ φύγει, ἀπόφυγε μοιραῖο σφάλμα νὰ πάει ἐκεῖ, ποὺ προπολεμικὰ ἤτανε τ' ὄνειρο τῆς δράσης κάθε καλλιτέχνη μικρῆς χώρας: στὴν Ἑσπερία. Στὸ κλῖμα της μὲ τὴν πληθωρικὴ ἐκεῖ ἀξία ψηλῶν βάθρων, ὁ ἀγώνας του θὰ ἤτανε δύσκολος, ἀλλὰ τὸ σοβαρώτερο εἶναι πὼς ἡ θεομηνία τοῦ πολέμου ποὺ ξέσπασε σὲ λίγο στὴν Εὐρώπη, θὰ ματαίωνε κάθε προσπαθειά του. Ἡ καλοτυχία του λοιπὸν τὸν κατεύδωσε στὸν Νέο κόσμο, ποὺ ἔφυγε ἔγκαιρα: «Μόλις πρόλαβα» εἶπε ἀργότερα ὁ ἴδιος—γιατὶ οἱ φλόγες ποὺ ἄναψαν σὲ λίγο, θὰ τὸν ἔκλειναν στὴ καταχτημένη Ἑλλάδα, γνωρίζοντας κι' αὐτὸς τὴν κατοχὴ καὶ τὰ δεινά της. (α)

Γιὰ τὴ Συμπολιτεία τοῦ Οὐάσιγκτων καὶ τοῦ Λίνκολν, ποὺ ξελίχτηκε στὴν ἐποχή μας σ' ἕνα μεγάλο Ἔθνος, μὲ τεράστια μηχανικὴ δυναμικότητα καὶ κατάφορτο ἀπὸ εὐλογημένο πλοῦτο, εἶναι γνωστὸ ὅτι στὸν τομέα τῆς τέχνης κι' ἰδιαίτερα στὴ μουσικὴ πισωβατεῖ. (β)

Γιὰ τοῦτο τὸ λόγο ἡ καλλιτεχνική της ζωὴ ὀφείλεται σ' ἀλλόφυλες φυσιογνωμίες, π' ὁδηγοῦνται μέχρι κεῖ ἀπ' τὴ Σειρήνα τοῦ δολλαρίου, καθὼς ἄλλοτε οἱ χρυσοθῆρες ἀπ' τὸ χρυσάφι τοῦ φανταστικοῦ Ἐλδοράδο. Τὸ φαινόμενο τοῦτο ἀκολουθεῖ κι' ἐδῶ τὸ νόμο τῆς φυσικῆς ἐξέλιξης. Ἡ Ἀμερικὴ πρὶν δημιουργήσει δική της τέχνη καὶ δώσει κι' αὐτὴ ξεχωριστὲς φυσιογνωμίες, θὰ χρειαστεῖ νὰ προηγηθοῦνε ἄλλες δεύτερες, ὅπως κι' ἡ γρηὰ Εὐρώπη πού 'δωσε πρὶν ἀπὸ τὸν Μπὰχ καὶ τὸν Μπετόβεν, τὸν Παλεστρῖνα, Σκαρλάτι, Μον-

---

α) Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔφυγε τὸ 1939, μ' Ὁλλανδικὸ φορτηγὸ (κατὰ πληροφορία στενοῦ του φίλου), μόλις πρὶν ἐκραγεῖ ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος καὶ γύρισε στὶς 30 Σ)βρη ἡμ. Παρασκευὴ τοῦ 1955, ὕστερα ἀπὸ 16 χρόνια ἀποδημία. Στὴν Ἀθήνα ἔδωσε—καθὼς γνωρίζουμε—τὴν ἑπομένη καὶ μεθεπομένη (1 καὶ 2 τοῦ Ὀκ)βρη) δυὸ συναυλίες στὸ κινηματοθέατρο «Ὀρφεύς», μὲ τὴ Φιλαρμονικὴ τῆς Ν. Ὑόρκης ποὺ χρηματοδότησε τὰ ἔξοδά της ὁ ἐφοπλιστὴς Β. Γουλανδρῆς.

Μιλώντας ἐδῶ μ' ἕνα φῖλο του τὸν μουσικὸ (Σ.Γ.) σχετικὰ μὲ τὴ φυγή του ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, τοῦ εἶπε μέσα στἄλλα «μόλις πρόλαβα—ἔφυγα σχεδὸν σὰ λαθρεπιβάτης». Ἡ περιγραφὴ αὐτὴ θ' ἀλλάξει ἀργότερα, μὲ μιὰ ἄλλη ποὺ θὰ δημοσιεύσει τὸ περιοδικὸ «Life» μὲ φερόμενο συντάκτη ἕναν ὀνόματι W.Sargeant, ἐνῶ τὰ ἐδῶ ἔντυπα θὰ ἔχουν γίνει πρὸ πολλοῦ τὰ ἐρτζιανὰ μιᾶς ἐξάλλου ἐξάλλου διαφήμησις.

β) Ὁ Köstlin στὴν περιεχτική του «Ἱστορία τῆς παγκόσμιας Μουσικῆς»—μεταφ. Α.Μάλτου σελ.284—μιλάει γιὰ μιὰ παληὰ πρόληψι τῶν Ἄγγλων (ποὺ ἀποίκησαν τὴν Ἀμερικὴ) ποὺ λέει ὅτι ἡ φυλή τους εἶναι μὲν ἐπιδεχτικὴ μουσικῆς κουλτούρας, ἀλλ' εἶναι ἄμουση καὶ στερεῖται ἀπὸ κάθε δημιουργικὴ δύναμη σ' αὐτή.

τεβέρντι κ.ἄ. Ὁ ἀκούραστος λαός της ἔχει ἀκόμη σὲ τοῦτο τὸν τομέα ν' ἀντιφορίσει μακρυνὸ δρόμο. Γιὰ νὰ φτάσει στὸ λιβάδι τῆς ἐθνικῆς του μουσικῆς, θὰ χρειαστεῖ νὰ περάσει ἀπὸ σταθμούς, ἀπ' τὶς λεγόμενες προδρομικὲς σχολὲς (κλασική, ρωμαντική, ἰμπρεσιονιστική), καθὼς συνέβη μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ τελευταῖα μὲ τοὺς Ρώσους, ποὺ δημιούργησαν στὸν προηγούμενο 19ον αἰῶνα, τὴ μεγάλη ἐθνική τους Σχολή, τὴ γνωστὴ «Σχολὴ τῶν Πέντε».

Ἀλλ' ἀτυχῶς γιὰ τὴ μελλοντικὴ μουσικὴ τῆς μεγάλης χώρας, μεσοβασίλεψε στὴν πορεία της ἕνα ἀληθινὰ ἐφιαλτικὸ στοιχεῖο, ποὺ ἀναβάλλει τὴ γεννησί της ποιός ξέρει γιὰ πόσα χρόνια: Εἶναι ἡ μεσοβασιλεία τῆς σημερνῆς παρακμῆς. Ὁ νέος κόσμος πρὶν κἂν ἀρχίσει νὰ δημιουργεῖ καὶ νὰ χτίζει κεῖνο ποὺ θὰ γίνετο παράδοση, μολύνθηκε ἀπ' τοὺς Ἡρόστρατους τοῦ ἀτοναλισμοῦ (Schoemberg καὶ Σία) μαζὶ μὲ τοὺς ἀσπούδαχτους γελαδοτρόφους τῆς ἀμερικάνικης φάρμας, ποὺ μεταμοσχεύτηκαν κι' αὐτοὶ σὲ συνθέτες τοῦ Ρόκεντρολ καὶ τῆς Καλύψω. Ἔτσι ἡ μουσικὴ Τέχνη ἔδυσε κεῖ κάτω πρὶν κἂν ἀνατείλει: ἔδυσε τοὐλάχιστον γιὰ τὴν ἐποχή μας, μέχρι σημείου νὰ γίνει ἡ μουσικὴ δημιουργία σκοπὸς καὶ ὕλη κερδοσκόπου βιομηχανίας, προορισμένης νὰ παράγει ἀποκλειστικὰ γιὰ χορευτικὰ κέντρα, (muzic-hall) κι' ἄλλα τέρψης καταφύγια. Ὁ κάθε ξένος ποὺ πηγαίνει νὰ σταδιοδρομήσει στὴν Ἀμερική, γίνεται κεῖ μιὰ μηχανὴ ἀνώνυμη ποὺ δουλεύει ἐντατικὰ στὶς πιὸ ἐκκεντρικὲς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐμπόρου - ἐργοδότη. (α)

Ὁ ἐμπορικὸς πυρετὸς πάνω στὴν τέχνη τῶν ἤχων, ἔφτασε σὲ τέτοια ἐκκεντρικότητα, ὥστε κλασικὰ ἀριστουργήματα ν' ἀλλοιώνονται σὲ ρούμπες καὶ σὲ μάμπο καὶ σ' ἄλλα χυδαῖα ροκοκό. (6)

Ἄλλο ἀκόμη θέαμα (ἀσύνηθες στὴν Εὐρώπη) εἶναι: Συμφωνικὲς ὀρχῆστρες κλασικοῦ βάθρου, νὰ παίζουν σὲ ὑπαίθριες φέστες λαϊκὲς καντζονέτες, ἐνῶ γύρω τους χορεύει καὶ τραγουδᾶ τὸ πιὸ ἑτερόκλητο πλῆθος.

Στὴν Ἀμερικὴ—πῶς εἶπα—ἡ σοβαρὴ Τέχνη λαμπαδεύεται μέχρι σήμερα ἀπὸ ξένους καλλιτέχνες, ποὺ εἶναι φτασμένοι στὸν τόπο τους. Πηγαίνουν ἐκεῖ σὰν διαβατάρικα πουλιά, μὲ χαρακτηριστικὸ ὅτι, παρ' ὅλον τὸν πολιτισμό, τὸν πλοῦτο καὶ τὴν ἀνομοίοτη ἐντιμότητα τοῦ λαοῦ της, δὲν παραμένουν ὅμως μόνιμα, γιατὶ τὸ ἀνεξέλιχτο ἀκόμη μουσικὸ αἴστημα τῆς χώρας, ἐπηρεασμένο στὴν ἐποχή μας κι' ἀπ' τὸν ἀφόρητο μουζικαντισμό, δὲν ἁρμο-

α) Ὁ μακ. Γ. Βιτάλης ἔγραψε κάποτε σ' ἕνα φίλο του στὴν Ἀθήνα «ἀφ' ὅτου ἤρθα ἐδῶ, δουλεύω σὲ μιὰ ἑταιρεία ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ κάνω συνέχεια ἐνορχηστρώσεις, ἀνώνυμος, σὰν μιὰ μηχανὴ ποὺ βγάζει καπέλα».

6) Αὐτὸ συνέβη καὶ στὸν γράφοντα, ποὺ εἶχε πρὸ καιροῦ πρόταση νὰ ἐργαστεῖ στὴν Ἀμερική, ἐφ' ὅσον ὅμως θὰ μποροῦσε νὰ διασκευάσει μιὰ ἄρια λ.χ. τοῦ «Σαμψών καὶ Δαλιδὰ» σὲ χορευτικὸ (Ο ἢ σὲ τσα-τσά!!

νίζεται μὲ τὴν δική τους ἐξελιγμένη μουσικότητα. Ἔτσι συνέβη μὲ τοὺς μεγάλους Μέγκελμπερ, Βαϊγάρντερ, Σεβιγιὰρ κ.ἄ. ποὺ δὲν παρέμειναν ἐκεῖ, παρ' ὅλες τὶς δελεαστικὲς προτάσεις ποὺ εἶχαν, ἐνῶ ὁ Τοσκανίνι μεγάλος ἤδη ἀπ' τὸν τόπο του, ἐμίσεψε ἀπ' τὴν Ἰταλία μόνο σὰν ἦρθε ὁ φασισμός, καθὼς κι' ὁ περίφημος Ρῶσος συνθέτης καὶ πιανίστας βιρτουόζος Ραχμάνινωφ, καὶ ὁ Στραβίνσκυ, ἐμίσεψαν κι' αὐτοὶ ἀπ' τὴν πατρικὴ γῆ, ἅμα ἐπεβλήθη στὴ Ρωσία ὁ κουμουνισμός. Οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἀδημιούργητοι ἀκόμη στὴν πατρίδα τους, ἀποδημοῦν στὸν Νέο κόσμο ζητοῦντες τύχη σὰ μετανάστες κι' ἀποφεύγουν μὲ φρόνησι, χῶρες ἐξελιγμένες μέσα σὲ παληὲς καὶ μεγάλες μουσικὲς παραδόσεις.

Ὁ Μητρόπουλος σὰν ἔφευγε ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, γνώριζε πῶς στὴν Ἀμερικὴ θ' ἀξιοποιοῦσε εὐχερέστερα τὰ ἐφόδιά του, ποὺ εἶχε μὲ θεληματικότητα καλλιεργήσει. Γιατὶ ἀπὸ μαθητὴς ξεκινώντας—πῶς εἴδανε—μὲ τὴ φιλοδοξία τοῦ συνθέτη, εἶχε μορφωθῆ θεωρητικά, ἤτανε κάτοχος τῆς τεχνικῆς τοῦ πιάνου (α) καὶ τὸν καιρὸ ποὺ ἔφυγε εἶχε καὶ πεῖρα τῆς ὀρχήστρας, ποὺ τοῦ ἔγινε ὅμως ἀρνητικὴ καὶ τὸν ζήμιωσε, καθὼς ἀπόδειξε μετὰ ὁ χρόνος: γιατὶ μοιραζόμενος ἐπὶ χρόνια τὴ διεύθυνση ὀρχήστρας μὲ ἄλλους διάφορους ἀπ' αὐτόν, κλιματίστηκε μοιραία στὰ ἐλαττώματά της, ποὺ διετήρησε μέχρι τὸ τέρμα τῆς ἐπίγειας καρριέρας του. Καὶ μ' αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς ἐλλείψεις ἀσχολήθηκε ἀργότερα ὁ γνωστὸς κριτικὸς τῶν «Times» τῆς N. Ὑόρκης Waward Tawbmam, σ' ἕνα δίαιο ἄρθρο του ποὺ ἔγραψε (14.6.56) μὲ τίτλο

> «Ἐριζε τὸ ἐπίπεδο τῆς Φιλαρμονικῆς—ἡ περίοδος 1955—56 ἔκανε ἕνα βῆμα ἀκόμη πρὸς τὴν χειροτέρεψη τῆς ὀρχήστρας—σ' αὐτὴ τὴν περίοδο, ἡ ἀπόδοσή της ἦταν σπανίως ἀπόδοση ὀρχήστρας πρώτης κατηγορίας. Ἡ Φιλαρμονικὴ δὲν παίζει πιὰ μὲ ἀκρίβεια—δὲν ἔχει ὀργανικὴ ἑνότητα, ὁ τόνος της καταλήγει σὲ τραχύτητα, ἡ παληά της στιλπνότητα συνεχῶς ἐκλείπει» (6).

Ὁ σοβαρὸς κριτικὸς μὲ τὴν εὐθύνη ποὺ συναιστάνεται γιὰ ὅσα γράφει, ἀποδίνει καὶ τὰ τοῦ Καίσαρα.

α) Θὰ ἦταν ἐπιτυχέστερη ἡ ἐκλογὴ ἂν γινότανε πιανίστας, ποὺ τότες θὰ ξεχώριζε δίχως πλάγιο θόρυβο. Γιατὶ σὰν ἐκτελεστὴς εἶχε νευρώδη ἰδιοσυγκρασία, εἶχε μουσικότητα καὶ τὴν διαίστησι ἐκείνη ποὺ λένε οἱ Γάλλοι «Intuition» στὸν ἐσώκοσμο τοῦ ἔργου ποὺ ἑρμήνευε. Ὁ Cartot ποὺ τὸν ἄκουσε στὴν Ἀθήνα νὰ συνοδεύει στὸ πιάνο μιὰ καλλιτέχνιδα εἶπε: «il accompagne d'une façon géniale». Ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης ποὺ ἔχει τέτοια προσόντα, τὰ ἐκδηλώνει εὐχερέστερα μὲ ἄμεσο ὄργανο τὸν ἑαυτό του (δηλ. σὰν ἐκτελεστὴς) παρὰ μ' ἐνδιάμεσον τρίτον, καθὼς ἡ ὀρχήστρα, ποὺ θέλει κι' ἐπιβολή, πολυόμματη μνήμη κι' ὀξεῖα ἀκοή.

6) Μὲ τὴ λέξη ἀκρίβεια, ὁ κριτικὸς ἔθιξε τὴν ὀρχήστρα μὲ ψεγάδι περιληπτικό: δηλ. ὅτι ἔχει σφαλερὸ ρυθμὸ καὶ χρόνο κι' ἡ ὀργανική της οἰκογένεια στερεῖται συντονισμοῦ.

«Ὁ Μ. γράφει—εἶναι ἕνας σοβαρὸς ἀφοσιωμένος μουσικός, ποὺ ἔχει δυνατὴ συμπάθεια στὰ ἔργα τοῦ 19 αἰώνα καὶ γιὰ ὁρισμένα τοῦ 20ου. Τὸ στοιχεῖο του εἶναι ἡ δραματικὴ μουσική, ἔχει δὲ τὴν ἱκανότητα νὰ μεταδίνει μιὰ φλογερὴ ἔνταση. Σὰν παίζει μὲ τὴν Φιλαρμονική, Μάλερ, Σέμπεργ, Ἄλμπαν Μπέργ, (α) μπορεῖ νὰ δίνει σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Ἀλλ' ὅταν τὰ προσόντα του χρησιμοποιοῦνται στὴν κλασικὴ καὶ ρωμαντικὴ ἐποχή, τότε ἀποβαίνουν μειονεχτήματα, γιατὶ αὐτὰ ἀπαιτοῦν ἀναλογία καὶ λεπτότητα».

Ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο ὁ Μ. ἀπεχώρησε ἀπ' τὴ Φιλαρμονική.

***

Σὰν φαινόμενο ζωῆς, εἶναι παρατηρημένο—εἶπα στὸν πρόλογο—ὅτι ὁ περιεχτικὸς ἄνθρωπος, ὑποτιμᾶ καὶ σκιάζει πάντα τὸν ἑαυτό του, ἐνῶ ὁ ἄλλος τὸν ἀνεμίζει λάβαρο (β). Ὅτι ὁ Μ. ὕφανε μὲ ἄοκνες ἐνέργειες τὴν προβολή του, ἡ καλὴ πίστη (ἐκτὸς ἀπ' τοὺς ἀναιδεῖς σνομπιστὲς) θὰ κρίνει, ἀπ' ὅσα γράφτηκαν καὶ δίνονται ἐδῶ αὐτολεξεὶ (γ). Ἀλλὰ πρὶν ἀπ' αὐτά, θὰ ξεχωρίσω (γιὰ δικαιωσή του) μέσα ἀπ' τὸ μωσαϊκὸ τῶν ἀνθρώπινων τύπων, μιὰ κατηγορία ἀνθρώπων ἐγωπαθῶν, ποὺ δυναστεύονται σὰν ἀπὸ τύρανο ἀπό 'να ἀβόλευτο μέσα τους καὶ τυρανικὸ Ἐγώ. Τὸ ἔνστιχτο τοῦτο εἶναι σὲ μερικὰ ἄτομα τόσο ὑπερτροφικό, ποὺ συμβαίνει συχνὰ ἢ ἀραιὰ νὰ τὰ παρωθεῖ σ' ἐκδηλώσεις (λόγια ἢ πράξεις) ποὺ εἶναι κάποτες καὶ μεμπτές, χωρὶς μολαταῦτα νὰ τὶς υἱοθετοῦνε συνειδητά, γιατὶ σ' αὐτὲς παρωθοῦνται ἀπ' τὸ ἀμάχητο αὐτὸ ὁρμέμφυτό τους.. (δ)

α) Ὅπως βλέπουν ὁ κριτικὸς τὸν περιορίζει σὲ ultra μοντέρνους (πλὴν τοῦ Μάλερ), ποὺ τὰ κονφοὺζιά τους, δὲν προσφέρονται γιὰ ἑρμηνεία, ἐνῶ ὁ κλασικισμὸς κι' οἱ συγγενικές του σχολές, εἶναι ἡ λυδία λίθος τῶν μαέστρων. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ μεγάλοι δημιουργοὶ S.Saëns κ.ἄ. κι' οἱ ἐξέχοντες μαέστροι ἀπὸ τὸν Μέγκελμπερ καὶ Τοσκανίνι μέχρι τελευταία τὸν Μπήτσαμ, ἀγνόησαν περιφρονητικὰ τὰ κατασκευάσματά τους.

β) Ὁ Βάρναλης στὸ βιβλίο του «αἰστητικὰ—κριτικὰ» τόμος Β΄ γράφει: «ὁ Παλαμᾶς σὰ μεγάλη ψυχὴ καὶ φωτεινὸ μυαλό, πολὺ λίγο ἀσχολήθηκε μὲ τὸν ἑαυτό του» συμπληρώνουμε: Οἱ ἐξέχοντες μεγάλοι καθόλου.

γ) Ὁ ἀναγνώστης ἂς προσέξει αὐτὰ τὰ Scripta —εἶναι γραμμένα ἄλλα ἀπὸ ξένους κι' ἄλλα ἀπὸ Ἕλληνες συντάκτες. Τὰ ξενικά, ἀπ' τὸ ὕφος τους καὶ τὶς αὐτόφωρες ἀνακρίβειες, δείχνουν «ἡλίου φαεινώτερο» πὼς εἶναι ὑποβολιμαῖα, ἐνῶ στὰ ἑλληνικὰ θλίβεται κανεὶς γιὰ τὸ σκοταδισμὸ ἐκείνων ποὺ γράφουν, ἀγνοοῦντες τὴ μουσικὴ σὰν πρωτόγονοι κι' ἀνίδεοι νὰ ξεχωρίσουν καὶ τὸ συνθέτη ἀκόμη ἀπ' τὸν μαέστρο. Στὰ γραπτά τους ποὺ δίνονται αὐτολεξεί, τὰ διαφημιστικὰ εἶναι τὰ περισσότερα ἀνώνυμα καὶ σὲ μερικὰ μόνο ἔχουν τ' ἀρχικά τους, λὲς καὶ ντρέπονται γιὰ ὅσα γράφουν.

δ) Εἶναι κλασικὸ τ' ἀρχαῖο παράδειγμα: Ὁ Ἡρόστρατος ἔκαψε τὸ ναὸ τῆς Ἀρτέμιδας γιατὶ τὸν βασάνιζε τὸ τυρανικό του ὁρμέμφυτο, ν' ἀποθανατίσει ὁπωσδήποτε τ' ὄνομά του.

Πιστεύω ἀπόλυτα ὅτι τέτοιο ὁρμέμφυτο εἶχε κι᾽ ὁ ἄλλοτε συμμαθητής μου, γι᾽ αὐτὸ κι᾽ ἄρχισε (καθὼς βλέπουν) τὰ βήματά του στὴν ξενητειὰ μὲ δηλώσεις ποὺ δὲν ἔπρεπε, γιατ᾽ ἦσαν καὶ ὑβριστικὲς γιὰ τὸν τόπο του.

Ἔ θ ν ο ς 9) 2) 48—μὲ πλάϊ τὸ πορτραῖτο του.

«Ὁ Μητρόπουλος ἀρνεῖται ὅτι εἶναι Ἕλλην! ἀπίστευτη ἀντεθνικὴ στάσις. Ὁ ἀντιπρόσωπος εἰς τὸν Ο.Η.Ε. κ. Κύρου, εἶπεν ὅτι τὸ ἀνάστημα ὁποιουδήποτε καλλιτέχνου, δὲν δύναται ν᾽ ἀντιπαραταχθῇ μὲ τὸ ἀνάστημα καὶ ἑνὸς ἔστω μαχητοῦ τῆς Κονίτσης».

Συγκεκριμένα (συνεχίζει ὁ συντ. Α. Αρ.) ὁ Μ. ἠρνήθη ὅτι ἀνήκει στὴν Ἑλλάδα δηλώσας ὅτι ἀνήκει στὸν κόσμο ὁλόκληρο: «πρέπει, μοῦ ἐδήλωσε, ν᾽ ἀντιληφθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἐγὼ πιὰ δὲν ἀνήκω εἰς αὐτήν, ἀλλ᾽ εἰς τόν..... κόσμον (!! θαυμαστικὰ δικά μας) (α)—συνέχεια «τὸν ἐπεσκέφθην μετὰ τὴν συναυλία καὶ τὸν ἠρώτησα ἂν ἔχῃ νὰ εἴπῃ τί κατὰ τὴν δεξίωσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ, ὅπου ἐδήλωσε ὅτι εἶναι εὐτυχὴς διότι εἰργάσθη διὰ τὸ κολλέγιο Ἀνατόλια τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὄχι διὰ τὰς κομμουνιστικὰς ἢ τὰς βασιλικὰς συμμορίας (!) ποὺ μάχονται στὴν Ἑλλάδα» (β)

Ἀκολουθοῦνε ἄλλα ἀσήμαντα, ἀλλὰ σημάδια ἐπίσης κενῆς ματαιοδοξίας (μεταφέρονται δίχως σειρὰ χρονολογίας)

Ἔ θ ν ο ς 20) 7) 51 (ἴδιοι συντ.—μὲ πορτραῖτο)

«Ἕνας φίλος ἔγραψε στὸ Μ. ἕνα γράμμα ἑλληνιστὶ κι᾽ αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε ἀμέσως, ἀλλ᾽ ἀγγλιστί»

Ἔ θ ν ο ς 29) 12) 51 (ἴδιος συντ.—μὲ πορτραῖτο)

«Καίτοι ὁ Μ. ἐλάχιστα ἀσχολεῖται μὲ τὸ ὄνομα Ἑλλάς, εἰς τοῦτο ἔγκειται τὸ φιλοσοφικὸ καὶ κοινωνιολογικό του λάθος, ὅταν εἶπε ὅτι ἕνας καλλιτέχνης ἠμπορεῖ νὰ κατάγεται ἀπὸ τὸ Ζουλοῦ».

Καθὼς γνωρίζω προσωπικά, ὁ Μ. εἶχε μέσα στὶς ἄλλες ἀρετές του καὶ

α) Γι᾽ αὐτὲς τὶς δηλώσεις τὸν ἀπεκάλεσαν στὴν Ἀθήνα ἀρνησίπατρη: ἀλλὰ δὲν ἦταν. Γιατὶ ἕνας καλλιτέχνης ὁποιουδήποτε ψυχικοῦ κόσμου, δὲν ἀρνεῖται ποτὲ τὸ χῶμα ποὺ γενήθηκε.

β) Ἡ λέξη συμμορία εἶναι—νομίζω—κακόφημη καὶ σημαίνει συνάφι ληστῶν, κακοποιῶν ἢ ὅ,τι ἄλλο ἔκνομο στοιχεῖο. Καθὼς ἐκφράστηκε, δὲν ξεχώρισε τὸν ἀγῶνα μεταξύ τους καὶ χαρακτήρισε καὶ τὶς δύο παρατάξεις (δηλ. ὅλο τὸ λαὸ) γιὰ συμμορίαι ποὺ θὰ πῆ μιὰ τωρινὴ Ἑλλάδα - Δήλεσι, σὰν κείνη πιὸ περιέγραψε ὁ Ἐδμ. Ἀμπού. Κι᾽ ὅμως δὲ βρέθηκε μήτ᾽ ἕνας κοντυλοφόρος ν᾽ ἀπαντήσει στὴν προσβολή: κι᾽ ἡ ἀπολμία τους θὰ ξεχειλίσει ἀργότερα (σ᾽ ἄλλες προσβολὲς) σ᾽ ἕναν ἀπύθμενο ραγιαδισμὸ ντροπῆς.

μιὰ ἀκόμη: ἦταν ἁπλοχέργης κι' ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὸ χρῆμα. (α) Κι' ὅμως τὰ ἐδῶ ἔντυπα δὲν ἀσχολήθηκαν ποτὲ μ' αὐτὸ τὸ χαρισμά του καὶ μελημά τους ἤτανε πῶς νὰ παραπλανοῦν τὸ πλῆθος. Ἔγραφαν λοιπὸν μέσα στ' ἄλλα, ὅτι ἀπόφευγε τὴν ἐπίδειξη, δὲν ἐπόζαρε ποτέ, ἀντιπαθοῦσε τὶς φωτογραφίες κι' ἄλλες ἀνοησίες.

Β ρ α δ υ ν ὴ 16) 5) 56 (σκίτσο μὲ σημείωμα)

«Ὅπως ἐξομολογεῖται σ' ἕνα φιλικό του γράμμα, δὲν εἶναι εὔκολη δουλειὰ νὰ ζωγραφίσει κανεὶς τὸν Μ. Ποτὲ δὲν ἐπόζαρε: πήγαινα σπίτι του τὴν ὥρα ποὺ μελετοῦσε, ἰδιαίτερα τὴ στιγμὴ ποὺ ξεχνιόταν ὁλότελα καὶ παρασυρόταν ἀπὸ τὴν ἔμπνευση τῆς δημιουργίας».

Β ρ α δ υ ν ὴ 17) 8) 49: Καλεϊδοσκόπιο μὲ σκίτσα μιᾶς κυρίας Ρούθ Ὄρκιν στὸ περιοδικὸ «This W e e «k . Ἡ συντάκτις σχολιάζουσα τοὺς ἐκζητημένους μορφασμοὺς καὶ τὰ πληκτιζόμενα χέρια, γράφει:

«Πότε μπορεῖ νὰ τὸν ἐκλάβει κανεὶς ὡς ἄλτην, πότε ὡς πυγμάχον καὶ πότε ὡς ἀκοντιστήν».

Β ρ α δ υ ν ὴ 26) 4) 50: Τρεῖς φωτογραφίες: στ' ἀναλόγιο—στὸ πιάνο—καὶ στὴν τρίτη εἶν' ἀπορροφημένος στὸ ξεφύλλισμα μιᾶς παρτιτούρας «ἀπ' ὅπου (γράφει ὁ συν.) συνέρχεται καὶ συμπληρώνει μὲ στεναγμό: Ἔχω ἀνάγκη νὰ ἰδῶ καὶ ν' ἀναπνεύσω Ἑλλάδα!»

Β ρ α δ υ ν ὴ 17) 10) 50: Τέσσαρες πόζες, μὲ τὴν ἐπεξήγησι τοῦ «σοβαροῦ» ἀνώνυμου συντ. «Ὁ Δημ. Μητρόπουλος εἶναι εὐγενικός, μὲ τὴν ἁπαλὴ καὶ λεπτὴ φωνὴ κύριος, ὁ ὁποῖος ἕνα πρᾶγμα κυρίως ἀπεχθάνεται τή... διαφήμησι (!)».

Β ρ α δ υ ν ὴ 23) 3) 51: Τέσσαρες πόζες τοῦ Τοσκανίνι, μὲ πλάϊ του ἄλλες τέσσαρες τοῦ Μ. (β)

Β ρ α δ υ ν ὴ 22) 5) 51: Φωτογραφία μὲ τὴν λεζάντα: ὁ μέγας ἑρμηνευτὴς

α) Γνώρισα στὴν Ἀθήνα γνωστὸ ποινικολόγο τῆς Ν. Ὑόρκης κ. Bernard Constant), ὅστις σχετικὰ μὲ τὸν Μ. μοῦ εἶπε ὅτι βοηθοῦσε ἀπόρους κι' ἄλλους σπούδαζε μ' ἔξοδά του.

Ἡ κ. Ἄντια Παντούλη (σύζυγος τοῦ μαέστρου Στ. Βαλτετσιώτη), γνωστὴ ποιήτρια καὶ διανοουμένη, μοῦ εἶπε ἐπίσης, πὼς σ' ἕνα τουρνὲ διαλέξεων ποὺ ἔκαμε πρὸ ἐτῶν στὴν Ἀμερικὴ γιὰ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς, τῆς ἔστειλε στὸ ξενοδοχεῖο ποὺ ἔμενε 300 δολλάρια.

Αὐτὲς οἱ πράξεις, τιμοῦν βέβαια τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ μνήμη του.

β) Ἡ σοβαρότητα ὑποφέρει σὲ τοῦτο τὸ φωτογραφικὸ a l b u m ποὺ συμβαίνει κάτι ἄπειρες μὰ φανερὰ σκόπιμο. Ὁ «ἀφιλοκερδὴς» κριτικός, προφασίζεται μιὰ διατριβὴ (γιὰ διαφώτιση δῆθεν τοῦ πλήθους) πὼς διευθύνεται μιὰ ὀρχήστρα, ἀλλὰ μὲ κύρια πρόθεση, νὰ συμπροβάλει πλάϊ στὸ διάσημο μαέστρο καὶ τὸν ἐντολέα.

«ἀξίζει τέλος ν' ἀναφερθῆ ὅτι 13 ἑκατομ. παρακολουθοῦν ἀπὸ ραδιόφωνα τὰς συναυλίας τοῦ δαιμονίου..... μουσικοσυνθέτη (!)»

ὑπογ. Σ.ΠΣ. (α)

(συνέχεια προβολῆς)

Ἔθνος 4) 5) 46: *(πορτραῖτο, ὅπου γυμνὸς μὲ μαῦρο μαγιώ, διαβάζει μιὰ παρτιτοῦρα).*

«Ὁ διάσημος Ἕλλην διευθυντὴς ὀρχήστρας κ. Μ. κάνει πάντοτε μετὰ τὸ πρωϊνό του ρόφημα, ἕνα ἡλιόλουτρο στὸν ἐξώστη τοῦ οὐρανοξύστη τῆς Μινεαπόλεως, ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένος».

Ἔθνος 6) 1) 50 μὲ πορτραῖτο: «ὁ Μ. μὲ τὴν Παξινοῦ πίνει τὴ μπύρα του».

Ἔθνος 28) 4) 50 (ὁμοίως) «ὁ Μ. πίνει τὴ μπύρα του».

Βῆμα (6) 24) 9) 47: «Ἴσως φανῆ περίεργο πῶς ὁ κ. Μ. κατεδέχθη... (!) νὰ διευθύνει τὴν Μπατερφλάϋ». Τὴ διεύθυνε στὸ ὕπαιθρο (γ). Εἶναι μιὰ Ἰταλικὴ Ὄπερα ποὺ ἡ κριτικὴ (ποία;) τῆς ἀρνεῖται μουσικὸ περιεχόμενο (!). Ἐν τούτοις ὁ Μ. τὴν διηύθυνε καὶ ἡ ἐκτέλεσις ὑπῆρξε μιά... ἀποκάλυψις (!). Ποτὲ τὸ ὡραῖο αὐτὸ ἔργο (ποὺ μόλις τὸ χαρακτήρισε ἄμουσο) δὲ παρουσιάστηκε τόσο ὡραία».

ὑπογ. ἀνώνυμος

*
**

Τὸ «Μηδὲν ἄγαν», ξεχάστηκε πολὺ ἀπ' τὸν μακ. μουσικό. Ἔτσι ἡ προ-

---

α) Ὁ ἀνώνυμος αὐτὸς μαργαρίτης, συγχέει (πὼς βλέπουν) τὸ μαέστρο μὲ μουσικοσυνθέτη δαιμόνιο!

β) Στὰ ὅσα γράφει ἐδῶ ὁ ἀνώνυμος συντάχτης, βλέπουν σὲ σμικρογραφία τὸ θλιβερὸ φαινόμενο τῆς Ἑλλάδας, ποὺ ἀνάφερα στὰ προλεγόμενα. Ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη καὶ κάθε ἄλλος πνευματικὸς τομέας δὲ θίγονται ἀπὸ μὴ γνωρίζοντας, ἡ μουσικὴ κατάντητσ' ἐδῶ τόπος ἀσχήμιας τοῦ κάθε ἄσεμνου ἀβδηρίτη. Πηδάει σ' αὐτὴ καὶ δὲ τὸν συγκρατεῖ οὔτε νόμος (τῆς Πολιτείας τῶν τυχαίων), οὔτε αὐτοσεβασμὸς καὶ τυφλώνει τὴ μᾶζα μὲ παχυλὰ λάθη, μ' ἀνακρίβειες καὶ λογιῶν-λογιῶν ἀνοησίες. Στὰ ὅσα γράφει ὁ ἀνώνυμος, τὸ ὑπέροχο λυρικόδραμα τοῦ Πουτσίνη «Μπατερφλάϋ» ἔργο τῆς μουσικῆς του ὡριμότητας, ἔγινε ἀπ' τὴν πνευματική του ἀναπηρία «ἔργο ἄμουσο» γιὰ νὰ τὸ χαρακτηρίσει μετὰ ὁ ἴδιος «ὡραῖο ἔργο» πλαισιώνοντας μὲ ἤξεις—ἀφίξεις τὸν ὑποβολιμαῖο σκοπὸ τῆς διαφήμησις—καὶ οἱ «ἀλλότριοι» αὐτοί, γίνονται ἀκόμη καὶ ὑβριστὲς δοξασμένων ἔργων, μὲ τὸ σκοτάδι καὶ τὸ θλιβερώτερο ἦθος τους.

γ) Εἶναι ἡ συνήθεια—ποὺ ἀνάφερα—τῆς ἀμερικάνικης ζωῆς, νὰ παίζουν στὸ ὕπαιθρο κάθε εἶδος μουσικῆς, ἐνῶ συντροφεύεται συνήθως ἀπ' τὸ πλῆθος μὲ τραγούδια καὶ χορούς.

βολή του ἔξω ἀπ' τὰ ὅρια, καθώρισε ἡ ἴδια τ' ἀληθινὰ πλαίσια τῆς ἀξίας. Ὁ ἀμερόληπτος ἀναγνώστης ποὺ ζητάει ἀντικειμενικὴ κρίση ἀνεπηρέαστη ἀπ' τὴ βαβυλῶνα τῶν παρασίτων καὶ τὸ ἀβόλευτο θρᾶσσος τους, ἂς κρίνει ἀπ' τὰ ἑπόμενα scripta ποὺ βάζονται ὑπ' ὄψη του. Ἀπ' τὸ ὕφος τους, ἀπ' τὶς φράσεις καὶ τὶς ἐκζητημένες χτυπητὲς λέξεις, ἀπ' τὴν κατάχρησι τῶν ἐπιθέτων (ὅλα στὸν ὑπερθετικὸ βαθμό), ἀπ' τ' ἀσήμαντα τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς, ποὺ βγαίνουν κι' αὐτὰ σὲ προθήκη, ἀλλὰ καὶ τὶς θελημένες χρονικὲς ἀνακρίβειες μερικῶν περιστατικῶν, ἂς κρίνει—λέμε—ἀπ' τὴν ἀσύνετη μεγαλιγγορία, ἂν ὑπάρχει ἢ ὄχι ἐντολέας, μὲ παραγγελία πρὸς ἐκτέλεση (πὼς λένε οἱ νομικοί).

Καθημερινὴ 10) 4) 46: Πορτραῖτο: (Ὁ Μ γονατισμένος μπροστὰ στὸν Ἐσταυρωμένο προσεύχεται)—εἰκόνα χαρακτηριστικὰ εὔγλωτη. (α)

«Οἱ Βοστωνιακοὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν συνειθίσει νὰ νομίζουν ὅτι οἱ Ἕλληνες πλένουν πιάτα στὰ ἑστιατόρια, δὲν εἶχον ποτὲ ἀκούσει νὰ γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ. Κατὰ συμβουλὴ τοῦ διευθυντοῦ ὀρχήστρας τῆς Βοστώνης Σέργιου Κουσεβίτσκυ, προκατέβαλαν 500 δολλάρια, ἐκτὸς ἀπ' τὰ ἔξοδα ταξιδίου, γιὰ νὰ τὸν φέρουν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, διὰ μίαν ἔκτακτο ἐμφάνισι (β). Καθὼς ἐστά-

α) Ἡ προσευχὴ εἶναι μιὰ κρυφὴ ψυχικὴ συνομιλία τ' ἀνθρώπου μὲ τὸ θεῖο, δίχως θεατὲς ἢ μάρτυρες. Τὸ τυρανικὸ Ἐγώ του παγιδεύτηκε σ' αὐτὴ τὴν περίσταση τόσο ὥστε νὰ μὴν ἀποφύγει ἕνα ἀμάχητο τεκμήριο τῆς κρυμένης πρόθεσης. Γιατὶ δὲ νομίζουν ἡ μηχανὴ τοῦ φωτογράφου νὰ δούλευε τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ προσευχομένου, καθὼς τὸ κρυμένο μαγνητόφωνο κάποιου κατασκόπου τῆς ΚΥΠ.

β) Ἡ φυγή του ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ἀλλάζει αὐτὴ τὴν φορὰ (πὼς εἶπα πρωτήτερα) ἀπὸ κείνη ποὺ ἔκανε ὁ ἴδιος ὅταν γύρισε στὴν Ἀθήνα 30 τοῦ Σ)βρη 1955. «Μόλις πρόκανα: ἔφυγα σχεδὸν σὰ λαθρεπιβάτης». Ἀλλ' ἀπὸ ἕνα ἑλλ. περιοδικὸ ποὺ ἔτυχε νὰ διαβάσω (μὲ 9 φωτογραφικὰ σκίτσα καὶ τὸ 10ο μὲ στολὴ ἀεροπόρου σὲ παιδικὴ ἡλικία), βλέπουν μιά, βιογραφία ἀνυπόγραφη, μὲ τίτλο «ὁ ἀσκητὴς καὶ ὁ μύστης» ποὺ ὁ ἀνώνυμος σ' αὐτὸ συντάκτης, γράφει ἀκριβῶς τὰ ἴδια μὲ τὸν ἐπώνυμο τοῦ ἀνωτέρω, ὀνόματι W. Sargeant, πρᾶγμα ποὺ φανερώνει ὅτι κι' οἱ δύο δημοσιεύσεις ἔχουν τὴ ἴδια πηγή. Ὅμως ἀπὸ τὶς φανερὲς χρονικὲς ἀνακρίβειες (τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλη) σχετικὰ μὲ ὅσα συνέβησαν καὶ τὴν ἀδέξια μεγαληγορία, φαίνεται ἡ σκευασία τῆς προβολῆς.

«Τὸ 1926—γράφει τὸ περιοδικὸ—ὁ Κουσεβίτσκυ τὸν κάλεσε νὰ διευθύνη τὴ Φιλαρμονικὴ τῆς Βοστώνης καὶ τὸν ἑπόμενο χρόνο (δηλ. τὸ 1927) ἐκλήθη νὰ διευθύνη τὴ Φιλαρμονικὴ τῆς Μινεάπολης: νέος θρίαμβος. Καὶ καθὼς ὁ τακτικὸς διευθυντὴς ὑπέγραψε συμβόλαιο μὲ τὴ Φιλαρμονικὴ τῆς Φιλαδέλφειας, τοῦ πρότειναν νὰ τὸν ἀντικαταστήσει. Δέχτηκε. Ἀποχαιρέτησε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀθήνα. Ἦταν γραπτὸ νὰ μὴ τὴν ξαναϊδῇ παρὰ ὕστερα ἀπὸ 18 χρόνια». Καθὼς βλέπουν ὁ ἀνώνυμος τοῦ περιοδικοῦ, τὸν γυρίζει στὴν Ἑλλάδα μετὰ 18 χρόνια (ἀπὸ τὸ 1926 ποὺ ἔφυγε, καθὼς γράφει), ἤτοι τὸν φέρνει τὸ 1944, δηλ. στὸ τέρμα τῆς κατοχῆς κι' ἀπάνω στὸ συμμοριτοπόλεμο. Ἀλλὰ στὴν Ἀθήνα—(πὼς εἶδαν), γύρισε γιὰ πρώτη καὶ μοναδικὴ φορὰ ἀφ' ὅτου ἔφυγε τὸ 1955, 30 Σ)βρη, δηλ. μετὰ 16 χρόνια ἀποδημία, γεγονὸς ποὺ διαπιστώνει μαθημα-

θη εἰς τὴν θέση του, τὸ ἀκροατήριο τῆς Συμφωνικῆς ἐπῆρε τὴν συνοφρυωμένην ἐκείνη στάσιν ποὺ εἶναι συνήθης διὰ τὸ α π α ι τ η τ ι κ ώ τ α τ ο ν καὶ δ υ σ κ ο λ ώ τ α τ ο ν αὐτὸ μουσικὸ κοινὸν τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ φαλακρὸς Ἕλλην ἐπεδόθη εἰς μίαν ἀπίστευτον ἐπίδειξιν κινήσεων πυγμῆς κάμψεων καὶ σκιαμαχιῶν. Οἱ ἀκροαταὶ δὲν ἦσαν πλέον συνοφρυωμένοι (!). Ἡ ὀρχήστρα τῆς Βοστώνης ἔπαιζε τώρα ὅπως σπανίως ἄλλοτε εἶχε παίξει. Ἡ συναυλία ἐτελείωσε εἰς τοιαύτην ἔκρηξιν χειροκροτημάτων καὶ ἐπευφημιῶν ποὺ ὁ μέγας Σερ. Κουσεβίτσκυ ἠσθάνθη τοὺς νυγμοὺς μιᾶς εὐλόγου..... ἀντιζηλίας (!!). Οἱ μουσικοὶ ὡμίλουν περὶ τῆς ἀπιστεύτου μνήμης, ἡ ὁποία κατ' αὐτοὺς ὑπερέβαλε καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν μνήμη τοῦ μεγάλου Τοσκανίνι (!!). Ὡμίλουν ἐπίσης περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς του προσωπικότητος—δὲν ἦτο ὅπως ὅ λ ο ι ο ἱ ἄ λ λ ο ι διευθυνταὶ ὀρχήστρας. Ἔξω ἀπὸ τὴν αἴθουσα δοκιμῶν, ὁ θρῦλος Μητρόπουλος κατέστη περισσότερο μ υ θ ι κ ό ς. Ἡ ἐμφάνισίς του καὶ ἡ ἀσκητική του συνήθεια, ἐνίσχυσαν τὴ φήμη ὅτι ἦταν ἕνας πραγματικὸς ἀσκητής. Ἡ ὀρχήστρα Μινεαπόλεως ποὺ τὸν ἐκράτησε μονίμως, θεωρεῖται κατὰ προνόμιο χρονολογούμενο ἀπὸ τὸ 1903 ὡς ἡ ἀνώτερη ἀπὸ τὰς 350 ὀρχήστρας τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν. Ἡ ὀρχήστρα τῆς Μινεαπόλεως μαζῆ μὲ τὰς Συμφωνικὰς τῆς Ν. Ὑόρκης, Βοστώνης καὶ τῆς Φιλαδελφείας, ἀποτελοῦν τὰς 4 μεγάλας τοῦ μουσικοῦ κόσμου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Ἡ πρόσκλησις ὅμως τοῦ Μητροπούλου ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα τῆς Μινεαπόλεως, ὑπῆρξε ἀφορμή... ζηλοτυπίας (!) ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν μεγάλων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἤθελαν μὲ κανένα τρόπον νὰ χάσουν τά... μουσικὰ πρωτεῖα: γι' αὐτὸ κάθε χρόνο ἡ Μινεάπολις τὸν δ α ν ε ί ζ ε ι μὲ ὑ π ε ρ η φ ά ν ε ι α (!!) στὴ Ν. Ὑόρκη καὶ στὴ Φιλαδέλφεια» (α). Καὶ συνεχίζει μὲ διάφορα φαιδρὰ πράγματα, γιὰ κάποιον ἄτυχον ἔρωτα ποὺ τὸν ἔφερε στὸν ὅρκο μιᾶς διαρκοῦς μονώσεως, ὅτι προσεύχεται στὸ δωμάτιο ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου, ὅτι εἶναι γνωστὸς σὲ κάθε σωφὲρ καὶ γκαρσόνι, πῶς φορεῖ μιὰ φανταχτερὴ φορεσιὰ κι' ὁδηγεῖ θαυμάσια μιὰ κλειστὴ Καντιλὰκ—κι' ὁ ἀφελὴς ἐντολοδόχος δίνει τέλος καὶ τὴ διαπασῶν. «Τὴν πρώτη ἐπιτυχία—γράφει—τὴν ὀφείλει

τικὰ ὅτι δὲν ἔφυγε τὸ 1926 καλεσμένος, ἀλλὰ τὸ 1939 (αὐθόρμητα) καὶ στὸ προμήνυμα τῆς θύελλας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, καθὼς ὁμολόγησε κι' ὁ ἴδιος μὲ κεῖνο τὸ «μόλις πρόκανα.....». Ὅτι ἔφυγε τὸ 1939 βεβαιώνεται ἀκόμη ἀπ' τὸ ἐπίσημο πρόγραμμα τοῦ Φεστιβὰλ Ἀθηνῶν (24)7)63) καὶ τὴν ἐπιστολὴ στὴν «Καθημερινὴ—22)8)64». τῆς κ. Καλλιόπης Οἰκονομίδη.

α) Γιὰ μαύρους τῆς Οὐγκάντα τὰ προώριζαν αὐτά; Βέβαια αὐτὸς ὁ λαὸς ὑπῆρξε (πῶς εἶπε ὁ ποιητὴς) «πάντα εὐκολόπιστος καὶ πάντα προδομένος». Μὰ νὰ τὸν φανταστοῦν μὲ τόσο χορταριασμένο μυαλὸ καὶ τόσο ὑποανάπτυχτο, ὥστε ν' ἀφιονίζεται μὲ φύκια τοῦ βουνοῦ, βγαίνει συμπέρασμα θλιβερὸ γιὰ τοὺς ἴδιους.

Πάντως οἱ νέοι Μυνχάουζεν ξεπέρασαν τοὺς παληοὺς τοῦ Γκοντόφσκυ.

στὸ θρησκευτικὸ δρᾶμα τοῦ Μαίτερλιγκ, ποὺ προκάλεσε τὴν προσοχὴ τοῦ S. Saëns (!) καὶ τὸν ἔστειλε ἀ μ έ σ ω ς στὰς Βρυξέλλας, γιὰ μουσικὰς σπουδάς». (α)

ὑπογρ. Winthrop Sargeant

Β ῆ μ α 1) 1) 49 (σχετικὰ μὲ τὸν διορισμό του)

«Κατὰ χθεσινὸ τηλεγράφημα ἐκ Ν. Ὑόρκης, ὁ Ἕλλην ἀρχιμουσικὸς Δ. Μητρόπουλος ἀνέλαβε τὴν τακτικὴ διεύθυνση τῆς περιφήμου φιλαρμονικῆς τῆς Ν. Ὑόρκης. Ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτῆς κ. Τσάρλι Τρίλλερ. Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ συμβούλιο εἶχε ἀποφασίσει ν' ἀφίση κενὴ τὴν θέσι καὶ κατὰ τὴν νέα περίοδο, πλὴν ἡ καταπληκτικὴ ἐπιτυχία ἣν ἐσημείωσαν αἱ συναυλίαι τοῦ Μ. ἠ ν ά γ κ α σ ε τὸ συμβούλιο ν' ἀναθεωρήσῃ τὴν ἀποφασίν του. Ὑποψήφιοι διὰ τὴν Φιλαρμονικὴ ἦσαν ὁ Μπροῦνο Βάλτερ, ὁ Λεοπ. Στοκόφσκυ, ὁ Σὰρλ Μύνζ, ὁ Κλέμπερ κ. ἄ. Δεύτερος ἦλθε ὁ Στοκόφσκυ. Τὴν ἐκλογὴ τοῦ Μ. οἱ μουσικοὶ τῆς Ν. Ὑόρκης χαρακτήρισαν ὡς μίαν π α γ κ ό σ μ ι α καθιέρωσιν τῆς μεγάλης μουσικῆς του προσωπικότητος.

(ὑπογ. ἀνώνυμος)

Β ῆ μ α 21) 5) 50

«Μέχρι στιγμῆς τὸ μ ε γ α λ ε ί τ ε ρ ο μουσικὸ γεγονὸς τοῦ Φλωρεντικοῦ Μαΐου, ὑπῆρξε ἡ παράστασι τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Ρ. Στράους. Τὸ μ ο υ σ ι κ ώ τ ε ρ ο Ἰταλικὸ κοινό, οἱ α ὐ σ τ η ρ ό τ ε ρ ο ι κριτικοὶ τῆς Ἰταλίας καὶ οἱ διεθνεῖς ἐπισκέπται, μιλοῦν τώρα γιὰ τὸ θ α ῦ μ α ποὺ ξετυλίχτηκε στὴ σκηνὴ τοῦ Δημοτικοῦ, μὲ πρωταγωνιστή, ἐμπνευστὴ καὶ δημιουργὸ τὸν Ἕλληνα μαέστρο. Μόνο ὁ... Τοσκανίνι, στὶς λαμπρές του ἡμέρες, γνώρισε ἕνα τέτοιο θρίαμβο. Στὸ τέλος τῆς παραστάσεως, εἶδα ἀνθρώπους γύρω μου νὰ φωνάζουν, νὰ χειρονομοῦν, ν' ἀφίνουν τὶς θέσεις των γιὰ νὰ πλησιάσουν ἔ ξ α λ λ ο ι ἀπὸ συγκίνησι κι' ἐνθουσιασμό. Οἱ τραγουδισταί, οἱ κ α λ λ ί τ ε ρ ο ι τ ῆ ς Ε ὐ ρ ώ π η ς κι' οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας ἐνώθηκαν μὲ τὸ κοινὸ χειροκροτοῦντες τὸ μαέστρο. Οἱ τελευταῖοι μάλιστα ἀνέβηκαν πάνω... στὰ καθίσματα σηκώνοντας ψηλὰ τὰ ὄργανά τους...»

(ὑπογ. Π.)

α) Διαφημιστικὴ καὶ τούτη ἀνακρίβεια. Ὁ σπουδαστὴς Μ. ἐκτὸς ἀπ' τὴν σύντομη ἐκείνη παρουσίαση ποὺ τοῦ ἔγινε μαζὺ μὲ ἄλλους μαθητές, ἦτανε ἄγνωστος στὸν μεγάλο συνθέτη. Καὶ στὴ μόνη συνέντευξη ποὺ ἔδωσε στὸ Παρίσι στὸν γράφοντα, ἅμα ὁ S. Saëns γύρισε ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, εἶδανε τί εἶπε καὶ τί ἔγραψε μετὰ ὁ ἴδιος στὰ χρονικὰ τοῦ Παρισιοῦ—μετὰ λίγους μῆνες ὁ μεγάλος συνθέτης πέθανε. Ἑπομένως σὲ τοῦτο τὸ διαφημιστικό, ἡ ἀλήθεια, ἡ σοβαρότητα κι' ἡ ντροπή, ἔγιναν ὅλα «Γῆ Μαδιάμ».

Β ρ α δ υ ν ή 4) 6) 47

«Ὁ Δ. Μ. εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ σεμνοὺς ἀρχιμουσικοὺς καὶ ὅλοι οἱ φιλόμουσοι ποὺ παρακολουθοῦν τὸ ἔργο τοῦ Ἕλλ. μαέστρου, ξέρουν ὅτι δὲν κάνει τίποτε γιά... ἐπίδειξι καὶ ποτὲ δὲν γυρεύει ν' ἀναδείξῃ τὸν ἑαυτό του (!). Σὰν τὸν Ἀρ. Τοσκανίνι (πάλι πλάϊ ὁ Τοσκ.) ὁ Μ. ἐνδιαφέρεται πρὸ παντὸς ἄλλου γιὰ τὴ μουσικὴ ποὺ πρόκειται νὰ ἑρμηνεύσῃ».

(ὑπογρ. Ρ. Μπογκὰρ)

Ὕστερα ἀπ' τὶς δύο συναυλίες τῆς Ἀθήνας (1 καὶ 2 Ὀκτώβρη 1955), ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Ν. Ὑόρκης πῆγε στὸ Παρίσι κι' ἔδωσε μιὰ δημόσια συναυλία καὶ μιὰ ἰδιωτικὴ (γιὰ δισκοληψία) στὴν ἑταιρεία Φίλιπς. Δὲν ἔχω ὑπ' ὄψη τὴν ἡμερομηνία τῆς πρώτης (γιατὶ λείπει τὸ πρόγραμμα), βεβαιοῦνται ὅμως ἀπὸ δύο γαλλικὲς κριτικὲς μὲ ἡμερ. 20) 11) 55. (α)

«Στὸ θέατρο τῶν Ἡλυσίων ἡ ἐξαίρετη Ὀρχήστρα τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Ν. Ὑόρκης, θριάμβευσε ὑπὸ τὴν μπαγκέτα τοῦ Δ. Μητροπούλου καὶ Γκ. Καρντέλη. (6) Οἱ δύο μαέστροι ἔχουν ἐντελῶς διαφορετικὴ τεχνικὴ εἰς τὴν διεύθυνση. Ὁ Ἕλλην μαέστρος ἔχει μιὰ συγκεντρωτικὴ ὅραση ἡ ὁποία ρέει ἐσωτερικῶς κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Φουρβένγκλερ, τὸν ὁποῖον μιμεῖται καὶ παριστάνει πολλὰς στάσεις καὶ κινήσεις χαρακτηριστικάς. Ἀλλ' ἡ μπαγκέτα του ποὺ πάλλει καὶ κυματίζει ἀδιάκοπα, δὲν σημειώνει καὶ δὲν ὑπογραμμίζει οὔτε τοὺς χρόνους, οὔτε τὰ μέτρα, ἀλλὰ συνταράσσει τὸ κοινὸ μὲ τὰς μυστικὰς καὶ αἰνιγματικὰς ὑποδείξεις. Ὁ νεαρὸς ἰταλὸς ἀντιθέτως, ὁδηγεῖ συνεχῶς τοὺς ἀκροατάς, μὲ τὴν κομψὴ ἀκρίβεια καὶ τῶν δύο χειρῶν, ποὺ δὲν ἀφίνουν στὴ σκιὰ καμμιὰ λεπτομέρεια ἀπὸ τὸ ἔργο ποὺ ἑρμηνεύει. Οὗτος διευθύνει τόσο γιὰ τὴ σάλα (δηλ. γιὰ τὸ πλῆθος) ὅσο καὶ γιὰ τοὺς μουσικοὺς (δηλ. γιὰ τοὺς εἰδικούς).

Ὁ ἴ δ ι ο ς σ υ ν τ. Οἱ ἀμερικάνικες ὀρχῆστρες δυσπιστοῦν καὶ γενικὰ δὲν δέχονται νὰ ἐμπιστευθοῦν τὶς ἐγγραφές τους σὲ εὐρωπαίους τεχνικούς. Ἠρ' ὅλα ταῦτα ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Ν. Ὑόρκης θέλησε νὰ παρουσιαστῇ πρὸ τοῦ μικροφώνου τῆς «Ἑταιρείας Φίλιπς» γιὰ νὰ συνοδεύσει τὸν

α) Εἶναι λυπηρὸ ὅτι ἡ κακοποίησι τῆς ἀλήθειας, κι' ἡ περιφρόνησι πρὸς τὴν ἀντίληψι τοῦ λαοῦ ἔγινε βίωμα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Καθὼς συνέβη συχνὰ μέχρι τώρα, ἔτσι κι' αὐτὴ τὴ φορὰ παραμορφώθηκαν οἱ ἀνιδιοτελεῖς κρίσεις ξένων καὶ σοβαρῶν κριτικῶν.

6) Ἰταλὸς μαέστρος 36 ἐτῶν (ποὺ σκοτώθηκε στὸ Παρίσι σὲ ἀεροδρομικὸ δυστύχημα), μαθητὴς τοῦ Τοσκανίνι: διεδέχθη τὸν δάσκαλό του καὶ μὲ ὑπόδειξή του ἔγινε συνδιευθυντὴς τῆς Φιλαρμονικῆς.

πιανίστα P.esus Casad στὸ 5ο κονσέρτο τοῦ Μπετόβεν: καὶ εἶν' ἀλήθεια ὅτι ὁ Δ. Μ. εἶναι συνειθισμένος σὲ τέτοια κόλπα θράσους καὶ τολμηρότητας. Μήπως δὲν εἶχε σημειώσει μιὰ πραγματικὴ ἐπανάσταση, εἰσάγοντας διὰ τῆς βίας στὴ μεγάλη μουσικὴ τοῦ Μπρουντγουαίη «Τὸ καρτιὲ ντὲ Γκέρλς καὶ τῶν Σόου;» μὲ τὴ συνήθεια νὰ λέγει ὅτι «μονάχα ἡ μουσικὴ λογαριάζεται—ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος δὲν ἔχουν σημασία»—καὶ εἰρωνικὰ συμπληρώνει «ἀναμφιβόλως αὐτὴ ἡ ἰδεώδης φιλοσοφία, εἶναι ποὺ τὸν πῆγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴ Μινεάπολι καὶ στὴ Νέα Ὑόρκη.—

(ὑπογρ. Em. Garnier)

Nouvella Litteraires 20)11)55 (α)

«Διὰ τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς ὀρχήστρας τῶν Concerts Colonne ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ μικροῦ Μπέντσι (ἰταλὸς μαέστρος 16 ἐτῶν), δὲν θὰ εἶχον τίποτε νὰ ζηλέψουν ἀπὸ τοὺς συναδέλφους των, τοὺς πέραν τοῦ Ἀντλαντικοῦ, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως ταλέντου, οὔτε καὶ ἠθικῆς ἀνταμοιβῆς».

(ὑπογρ. Marc. Pechel)

Οἱ γαλλικὲς αὐτὲς κρίσεις ἄλλαξαν στὴν Ἀθήνα μὲ ὀθιδιακὴ μεταμόρφωση, ἀπ' τοὺς παραχαράκτες.

Στὶς 29) 9) 55 μιὰ ἐδῶ ἐφημερὶς ἔγραψε:

«Τὸ Παρίσι ψυχρὸ καὶ δύσκολο, γονάτισε μπροστὰ στὸ μεγάλο ἀρχιμουσικὸ Ἕλληνα». (6)

Σ' ἕνα συμπόσιο τοῦ Ἀγάθωνα ποὺ ἦταν καλεσμένος κι' ὁ Σωκράτης, ἕνας ἀπὸ τοὺς συνδαιτημόνες ἐγκωμίαζε τὸν αὐλητὴ Ἰσμηνία σὰν περίφημο μουσικό, ὅταν ὁ Ἀντισθένης (μαθητὴς τοῦ Σωκράτη κι' ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς τῶν Στωϊκῶν) τὸν διέκοψε: δὲν μπορεῖ—τοῦ εἶπε—νὰ εἶναι πῶς λές, γιατὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι κακός. Γιὰ τὸν Μ. δὲν θὰ ποῦμε βέβαια πῶς ἦταν τέτοιος, μὰ στὴν ἑλλ. μουσικὴ καὶ στοὺς συνθέτες της, δείχτηκε μέχρι τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, πικρόχολος διώχτης. Ὁ λόγος πρέπει νὰ ἦταν τὸ συναίστημα ποὺ τὸν πίκρανε γιὰ τὴν ἔλλειψη δημιουργικοῦ ταλέντου, σὰν γιὰ τοῦτο νὰ ἔφταιγαν ἐκεῖνοι.

Εἶναι μοναδικὸ τὸ φαινόμενο τοῦ συστηματικοῦ ἐκ μέρους του διωγμοῦ τῆς ἑλλ. μουσικῆς, ἰσχυριζόμενος περιφρονητικὰ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ διαπλεύσει τὸν Ἀτλαντικό, ὅταν ὁ ἴδιος διεύθυνε συχνὰ σὲ ὑπαίθριες φέστες, καντζονέτες καὶ Σόου κι' ἄλλα παρόμοια ροκοκό.

α) Κριτικὴ ποὺ ἔγινε μετὰ τὴν συναυλία, ποὺ ἔδωσε στὸ Παρίσι ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Ν. Ὑόρκης.

β) Μὲ τόση ἁπλοχεριὰ ἀφιόνιζαν τὸν ἑλλ λαό.

Ποτὲ κι' ἀπὸ κανένα δὲν εἶδαν ἀνάλογη στάση εἴτε ἀπὸ πολιτισμένο εὐρωπαῖο εἴτε βαλκάνιο κι' ἂς θυμηθοῦν πῶς ἐπρόβαλαν τὴν ἐθνική τους μουσικὴ οἱ συμφωνικὲς τῆς Ἀγκύρας καὶ τοῦ Βελιγράδη, ὅταν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔδωσαν δυὸ συναυλίες στὴν Ἀθήνα. Ἂς θυμηθοῦν ἀκόμη, ὅσοι Ἕλληνες μουσικοὶ ἔζησαν παλαιότερα στὸ Παρίσι, τὸν Ἐνέσκο, (α) ὅταν διεύθυνε τὰ Concerts Colonne, μὲ πόσο παλμὸ προπαγάνδιζε τὴν ἐθνική του μουσική, μέσα στὴν πολυσχιδῆ του δράση. Ὁ ἕλληνας τί ἔκαμε; (β)

Παραθέτουμε μερικὰ κείμενα:

Β ρ α δ υ ν ή: 26) 4) 50. «Στὴν Ἑλλάδα ἔπαιξα ἔργα ἑλλήνων συνθετῶν, χωρὶς οὔτε ἡ Ἑλλάδα νὰ ὠφεληθῆ, οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ συνθέται. Ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐδῶ στὴν Ἀμερικὴ γιὰ τὴν ἐκτέλεση μιᾶς συνθέσεως, ἡ ὑλικὴ ἀμοιβὴ ποὺ εἰσπράττει ὁ συνθέτης δὲν ξεπερνᾶ τὰ 100 δολλάρια, προκύπτει ὅτι μόνο ἡ ἠθικὴ ἀναγνώριση βαρύνει. Ἂν παίξω Ἕλληνας συνθέτας, ὑλικῶς δὲν θὰ ὠφεληθοῦν τίποτε, ἐνῶ ἠθικῶς θὰ ζημιωθοῦν ἀ π ὸ π ά σ η ς π λ ε υ ρ ᾶ ς. Τί ἀξία λοιπὸν ἔχει νὰ ἐμφανίζουμε σ' ἕνα πρόγραμμα ἕνα ἑλλ. ἔργο, ποὺ ὑστερεῖ ἀπὸ κάθε ἄποψι;—καὶ πόσες φορὲς μποροῦμε μὲ τὴν ἐπιμονὴ καὶ μόνη νὰ περνᾶμε ἔργα στὰ προγράμματα; (γ)

(ὑπογρ. Κ. Μπαστιᾶς)

Ἀπὸ ἕνα τώρα σημείωμα τοῦ γνωστοῦ συγγραφέα κι' ἄλλοτε διευθυντοῦ τῆς Λ. Σκηνῆς μακ. Θ. Συνοδινοῦ, προκλήθηκε βίαιη ἀπάντησι τῆς μακ. Σοφίας Σπανούδη, μὲ παρέμβαση κατόπιν τοῦ μουσουργοῦ Μ. Καλομοίρη καὶ ψήφισμα διαμαρτυρίας τῆς «Ἑνώσης Ἑλλήνων Μουσουργῶν».

«Κ α θ η μ ε ρ ι ν ή». 31) 10) 47.

«Ὅσοι παρακολουθοῦν τὴν παγκόσμια μουσικὴ φιλολογία, ξέρουν τοὺς ἀγῶνες ποὺ κατέβαλαν στὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ σήμερα ἀκόμη, ὅλα τὰ κράτη, πιὸ πολὺ δὲ ἡ Γαλλία, γιὰ νὰ ἐξαρθῆ στὴ διεθνῆ ἐκτίμησι ἡ μουσικὴ παραγωγή τους. Ἔτσι εἶδαν τοὺς γνωστότερους Γάλλους μουσικολόγους, νὰ κατέρχωνται σὲ μιὰ εὐγενῆ ἅμιλλα, γιὰ νὰ ἀναστηλώσουν τὸ μουσικὸ γόητρο τοῦ Ρουσσώ, νὰ ἐξάρουν τὰ χαρίσματα τῆς παλαιᾶς γαλλικῆς Σχολῆς καὶ νὰ καλοῦν τὸν πολιτισμένο κόσμο νὰ κλίνη εὐλαβικὰ τὸ κεφάλι μπροστὰ στοὺς γάλλους μουσικούς, ποὺ ἀποτελοῦν τὴ φωτεινὴ πλειάδα τῆς μοντέρνας γαλλικῆς μουσικῆς. Ἡ Ἑλλάδα ἐξακολουθεῖ δυστυχῶς νὰ εἶναι ξενομανιόπληκτη. Ἀσθένεια ἐνδημικὴ γιὰ τὸν τόπο μας, ποὺ τὰ πρῶτα κρούσματά της ἐξεδηλώθη-

α) Διαπρεπὴς ρουμᾶνος συνθέτης, βιρτουόζος βιολιστὴς καὶ μαέστρος, ποὺ ζοῦσε στὸ Παρίσι, πολιτογραφημένος Γάλλος.

β) Μόνο τρία ἑλλ. ἔργα ἔπαιξε στὴν ἔξω σταδιοδρομία του: ἑνὸς ὀνόματι Περπέσα, τοὺς ἑλλ. χοροὺς ἐνορχηστρωμένους ἀπ' τὸν Σκαλκώτα, κι' ἕνα φαιδρὸ μοντέρνο μὲ παρέμβαση γέρου διπλωμάτη.

γ) Λόγια χολῆς...

καν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι, ἀπὸ τὸν Τοῦρκο κατακτητή. Μπροστὰ σὲ κάθε ξένο ἀνοίγουμε τὸ στόμα καὶ στρογγυλεύουμε τὰ μάτια μας ἀπὸ ἔκπληξη καὶ θαυμασμό, γιατὶ δὲν εἶναι ἑλληνικὸ καὶ σὲ κάθε ἑλληνικὸ γυρίζουμε περιφρονητικὰ τὸ κεφάλι μας, γιατὶ δὲν εἶναι ξένο. Παρηκολούθησα στὴν Ἀμερικὴ σωρεία συμφωνικῶν συναυλιῶν, ποὺ τὰς διηύθυναν διεθνῶς ἀνεγνωρισμένοι ξένοι μαέστροι. Στὴ κάθε μία ἀπ' αὐτὰς ὑπῆρχε καὶ ἡ σφραγῖδα τῆς ἐθνικότητος τοῦ ἑκάστοτε Διευθυντοῦ. Μία ἢ περισσότερες συνθέσεις τῆς πατρῖδος του. Καὶ οἱ μὲν Γερμανοί, Γάλλοι καὶ Ρῶσσοι ἔχουν ἀξιόλογη συμφωνικὴ μουσική. Οἱ Ἰταλοὶ ὅμως ὄχι. Ἔτσι δίπλα ἀπὸ τὸν Μπετόβεν ἢ τὸν Ρίμσκυ Κορσακώφ, ἔβλεπες νὰ φιγουράρῃ καὶ μιὰ οὐβερτοῦρα ἀπὸ κάποιο μελόδραμα τοῦ Ροσσίνι. Καὶ τοῦτο γιατὶ ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς ἀντιλαμβάνεται τὸν ἑαυτό του σὰν ἕνα εἶδος κομιβοαγιαζὲρ τῆς μουσικῆς παραγωγῆς τοῦ τόπου του. Φιλιδοξεῖ νὰ παρουσιάσῃ καὶ νὰ πλασάρῃ τὴν ἐθνική του μουσικὴ στὸ ἐξωτερικό.

Ἄκουσα πολλὲς φορὲς τὸ Μητρόπουλο νὰ διευθύνῃ τὴν ὀρχήστρα τῆς Φιλαδελφείας καὶ τελευταῖα στὴ Ν. Γιόρκη τὴ «Μπατερφλάϋ» ὡς... ὁρατόριο. Σὲ κανένα ἀπὸ τὰ προγράμματα ποὺ διεύθυνε, δὲν ὑπῆρχε μιὰ ἑλλ. σύνθεση. Μὲ τὴ στάση του καταδικάζει τὴν ὅλη μουσικὴ παραγωγὴ τῆς πατρῖδος του, ὡς ἀνάξια νὰ κάνῃ τὴν ἐμφάνιση της καὶ στὴν Ἀμερική, ἢ μήπως ἐκδικεῖται, γιατὶ ὅταν βρισκόταν ἐδῶ τὸν πότισαν πίκρες; (α) Καμμιὰ ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς ὑποθέσεις δὲν εὐσταθεῖ. Ὁ Μ. ἐξακολουθεῖ συστηματικὰ νὰ ἀγνοῇ τὴν ἑλλ. μουσικὴ παραγωγή, γιατὶ οὐδέποτε ἡ Ἑλλάδα τὸν ἐνέπνευσε κι' οὐδέποτε αἰστάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ τὴν τραγουδήσῃ. Ἀντίθετα ὅταν πῆγε στὸ Λὸς Ἀντζελες καὶ πῆγαν ἑλληνοποῦλες τῆς Ἀμερικῆς νὰ τὸν καλοσωρίσουν στὸ σταθμό, τὶς ἔδιωξε μὲ τὸν πιὸ σκαιὸ τρόπο, γιατ' ἦσαν ντυμένες μ' ἐθνικὲς ἐνδυμασίες! «Τ' εἶν' αὐτά;—τ' εἶν' αὐτά; πηγαίνετε στὸ σπίτι σας...». (β)

Ὁ Μ. ἔχει τὴ γνώμη (ὅπως εἶπε σὲ δημοσιογράφο), πὼς ἡ ἑλλ. μου-

---

α) Βέβαια πόνεσε κι' αὐτὸς ἀπ' τὶς δαγκανιὲς τοῦ χαμαίζηλου ρωμέϊκου φθόνου, ποὺ ὑποβόσκει πιὰ μόνιμα στὴν ἑλλ. ζωή, ὥστε κάθε συνάφι λεγόμενο πνευματικὸ ἢ χειρώνακτο, νὰ ζῇ μέσα σ' ἕνα ἀέναο ἀλληλοφάγωμα. Πόνεσε κι' αὐτὸς γιατὶ ὑπονομεύτηκε ἀπ' τὸ ὠδειακὸ περιβάλλον, ποὺ ἦταν καθὼς τὸ περιέγραψε κι' ὁ Σκαλκώτας στὸ γράμμα του π' ἀνάφερα. Κι' οὔτε ξέχασε αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους μέχρι ποὺ γύρισε στὴν Ἀθήνα τὸ 1955, γιατὶ ὅταν σ' ἐπίσκεψή του στὸ Ὠδεῖον τὸν καλοσώρισε παληός του φίλος (πὼς μοῦ εἶπε ὁ ἴδιος) «γιατὶ Δημητράκη ἄργησες νὰ μᾶς ἔρθῃς;»—ἀπάντησε: «μὰ ποῦ νἄρθω καλέ μου—στὰ φείδια;» —Ἀλλ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς δὲ δικαιολογεῖ νομίζω τὴ στάση του στὴν ἑλλ. μουσική, γιατὶ ἂν τὸν ἔβλαψαν ἀσήμαντοι συνάδελφοί του, ἡ ἑλλ. κοινωνία τοῦ πρόσφερε Μαικῆνες, ὑποτροφίες καὶ μιὰ προκριματικὴ ἀναγνώριση συνθέτου - Μεσσία.

β) Μετὰ τὴ συμμορίτικη Ἑλλάδα, ἡ περιύβριση τοῦ Ἐθνικοῦ ρούχου. Καὶ στὴ νέα τούτη προσβολή, οὔτε μιλιὰ οἱ δουλόψυχοι κοντυλοφόροι.

σικὴ δὲν ἀντέχει σὲ ὑπερωκεάνεια ταξίδια. Ἔ! διάβολε! ἀπὸ τὴν Ἄρια τῆς Χώρας τοῦ Μειδιάματος καὶ τὶς ναπολιτάνικες καντζονέτες ποὺ τραγούδησε ὁ τενόρος Νέλσον στὸ Ντὲλ τῆς Φιλαδέλφειας καὶ διηύθυνε αὐτός, «ὁ θάνατος τῆς ἀντρειωμένης» τοῦ Καλομοίρη καὶ «ἡ Γιορτὴ» τοῦ Γ. Λαμπελέτ, θὰ μποροῦσαν νὰ κάμουν τρεῖς φορὲς τὸν γύρω τοῦ κόσμου». (α)

(ὑπογρ. Θ. Συνοδινὸς)

Στὸ σημείωμα τοῦ Συνοδινοῦ, ἀπάντησε ἡ μακ. Σοφία Σπανούδη (Νέα 3) 11) 47) γιὰ ν' ἀποκρούσει κυρίως τὴν μομφή, ὅτι ὁ Μ. ἐφάνη ἀρνησίπατρης: σ' ἀπάντησί της ἦρθε τὸ ἀμέσως σημείωμα τοῦ Μαν. Καλομοίρη.

Ἔ θ ν ο ς 6) 11) 47

«Δυστυχῶς τὸ σημείωμα τοῦ κ. Συνοδινοῦ, ἀκολούθησε στὰ «Νέα» τῆς περασμένης Δευτέρας μιὰ «ἀπάντηση» τῆς σεβαστῆς καὶ ἀγαπημένης μου κ. Σ. Σπανούδη, (6) ποὺ παρουσιάζει μιὰ ὑποτροπὴ τῆς ὑστερικῆς «Μητροπουλίτιδος» ποὺ τόσο κακὸ εἶχε κάνει ἄλλοτε, τόσο στὴ μουσικὴ ζωὴ τοῦ τόπου, ὅσο καὶ σ' αὐτὸν τὸν ἴδιο».

... ...

... ...

«Οἱ Ἕλληνες μουσουργοί, αὐτοὶ οἱ μικροὶ καὶ ταπεινοὶ ἐργάτες τῆς ἑλλ. μουσικῆς ἰδέας, ποὺ στὸ μικρό, φτωχό μας δοξασμένο αὐτὸ θράχο ἀγωνίστηκαν καὶ ἀγωνίζονται γιὰ νὰ στήσουν τὸν ἑλληνικὸ μουσικὸ ναό, ποὺ ἀντί, σὰν τοὺς ποντικοὺς ν' ἀφήσουν τὸ καράβι μόλις ἄρχισε νὰ κάνει νερὰ καὶ νὰ τραβήξουν στὴ ξενητειὰ καὶ ἐ κ μ ε τ α λ λ ε υ ό μ ε ν ο ι τ ὴ ν Ἑ λ λ η ν ι κ ὴ δ ό ξ α, νὰ πλουτίσουν καὶ νὰ τιμηθοῦν, ἔμειναν ἀντιθέτως στὸ πικροδεμένο αὐτὸ χῶμα καὶ πείνασαν καὶ ταλαιπωρήθηκαν κάτω ἀπ' τοὺς κατακτητές, προσπαθώντας νὰ περισώσουν ὅ,τι ἦτανε δυνατὸ νὰ περισωθῆ ἀπὸ τὸν ταπεινό μας ἑλλ. μουσικὸ πολιτισμό. (γ)

Μαν. Καλομοίρης
πρόεδρος τῆς «Ἑνώσεως Ἑλλ. Μουσουργῶν»

α) Ὁ γνωστὸς συνθέτης - μουσικολόγος κ. Ἰωσὴφ Παπαδόπουλος (Γκρέκας), διατηρεῖ στὸ ἐνημερωμένο ἀρχεῖο του μιὰ σχετικὴ φωτογραφία, ποὺ ὁ Μ. καὶ ἡ ὀρχήστρα του παίζουν μέσα σ' ἕνα λαϊκὸ ἱπποδρόμιο, ἐνῶ γύρω ἀπὸ τὸ podium φαίνονται διάφορα σύνεργα τοῦ τσίρκου: στύλοι, τέντες κι' ἀκροβατικὰ σύρματα. Τὸ ἀκροατήριο μεσαία τάξη. Κι' ὅμως ἰσχυρίζετο σὰν ἀνάξια καὶ γιὰ τέτοιο περιβάλλον νὰ ταξιδεψει ἡ ἑλλ. μουσική. Ἂς μὴ μουτρώνουν οἱ κοινωνικοὶ τερμίτες, ἀκούοντας τὴν ἀλήθεια: Ἦτανε διώχτης τῆς Ἑλλ. μουσικῆς ἀπ' τὸν ἔμφυτο ρωμέϊκο φθόνο ποὺ μᾶς κατεβάζει.

β) Ἡ γνωστὴ πολύμαθη κριτικὸς - μουσικολόγος, ποὺ προώθησε τὸν Μ. στὴν Ἀθήνα, ἀπ' τὴν μεγάλη της ἀδυναμία σ' αὐτόν.

γ) Ὁ γράφων, δὲν ἔχει καὶ λόγους ἀφίλων αἰστημάτων γιὰ τὸν μακ. Μ., γιατὶ

—ΒΑΚΧΕΙΑ—

Ὁ φημισμένος καλλιτέχνης τοῦ πιάνου Ἰγνάτιος Παντερέφσκυ, ἑρμηνευτὴς - σωσίας τοῦ μεγάλου συμπατριώτη του Fr. Chopin πῆγε κάποτε στὸ σπίτι ποὺ γενήθηκε ὁ Μπετόβεν—στὴ Μπὸν—σὰν προσκυνητὴς τῆς μνήμης τοῦ Ἡμιθέου. Μπαίνοντας στὸ δωμάτιο, εἶδε ἕναν ὅμιλο ἀπὸ Ἀμερικάνες μαζεμένες γύρω ἀπ' τὸ πιάνο τοῦ Δασκάλου, νὰ τραγουδᾶνε μὲ χάχανα μιὰ καντζονέτα τοῦ συρμοῦ, ἐνῶ ἄλλη τὶς συνώδευε στὸ πιάνο - κειμήλιο. Ἕνας τότε ἀπ' τὴ συντροφιὰ τοῦ μεγάλου πιανίστα, τὸν παρεκάλεσε νὰ παίξει κι' αὐτὸς κάτι—«Ἐγώ; ἀπάντησε. Δὲν εἶμαι ἄξιος οὔτε ν' ἀγγίξω τὸ πιάνο ποὺ ἔπαιζε Αὐτός».

Ἡ περίπτωση δείχνει γιὰ μυριοστὴ φορά, πὼς ἡ ἀξία πλὴν τῶν ἄλλων, εἶναι σεμνὴ καὶ σέβεται, ἀντίθετα μὲ τὴ ρηχότητα ποὺ παραστρατεῖ καὶ γίνεται ἀκόμη κι' ἀσεβής.

Εἶναι ὄντως ἀπίστευτο ὅτι σ' αὐτὴ τὴν πόλη, εἰπώθηκαν κι' ἀκούστηκαν μ' ἀδιαφορία, λόγια τόσο ὑβριστικὰ καὶ ἀσεβῆ, ποὺ ἔδωσαν εἰκόνα μιᾶς ἀνίερης βακχείας, ἀναπάντητης ποτὲ σ' ἄλλο μέρος γῆς. Ὁ Μ. σὰν ἦλθε στὴν Ἀθήνα (τέλη τοῦ Σ)βρη 1955), ἔδωσε μιὰ presse eonférence (μόδα τῆς ἐποχῆς) ποὺ εἶπε μέσα στ' ἄλλα:

Ἀ π ο γ ε υ μ α τ ι ν ὴ—Σάββατο 1) 10) 55:

«Μὲ ρωτοῦν γιατὶ δὲν διευθύνω συχνὰ Μπετόβεν—Μὰ ὁ Μπετόβεν... βρωμᾶ (!!).

Ὁ γράφων δὲν ἔχει βέβαια τὴν πρόθεση νὰ γίνει συνήγορος κι' ἀμύντορας τοῦ Ἀετοῦ, γιὰ τὴ φτυσιὰ ποὺ Τοῦ ἔριξε ἕνας ἐφήμερος περαστικός. Αὐτὸ θὰ ἦταν δοκιχωτισμός. Οἱ μεγαλοφυΐες σὰν φύγουν ἀπ' τὴ γῆ, δὲ γκρεμίζονται, καθὼς κι' οἱ Ἅγιοι, οὔτε κι' ἀγγίζονται. Καὶ θὰ ἦταν, νομίζω, κουβεντολόϊ νὰ προστέσουμε καὶ μεῖς γιὰ τὴ Μορφὴ ποὺ γράφτηκαν ἄπειροι τόμοι ἀπὸ εἰδικοὺς καὶ σοφοὺς διανοητὲς (συγγραφεῖς, ποιηταί, αἰστητικοί, φιλόσοφοι, ἀκόμη καὶ πολιτικοί, πὼς ὁ Ed. Herriot) καὶ τὸ ἔργο της μὲ

ἐκτὸς ἀπ' τὴν συμμαθητεία του, προσωπικὰ τοῦ ἔπαιξε καὶ τὸ συμφωνικό του ἔργο «Νοσταλγικοὶ χοροὶ» μὲ καλὴ ἐκτέλεση καὶ καλὲς κριτικές. Ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι (νομίζει) λόγος νὰ μὴ δικαιολογήσει τὴν πίκρα καὶ τὰ γραπτὰ τῶν διαμαρτυρομένων, γιὰ τὴν ὑποβίβαση στὸν ἔξω κόσμο τῆς ἑλλ. μουσικῆς—."Ας σημειωθῆ τώρα ὅτι καὶ σ' αὐτὴ τὴν διαμάχη μεταξὺ εἰδημόνων, ἔδωσαν πάλι τὸ παρὼν οἱ ἀνίδεοι, μὲ τὸ παχυλὸ δέρμα (ἐμπόροι, τυπογράφοι, θεατρῖνοι) κι' ἀκόμη πανεπιστημιακοὶ ἄνδρες, ταγμένοι γιὰ τὴν μόρφωση τῶν Ἑλληνοπαίδων. Στὴν περιπτωσή τους ἀπαντάει τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Σωκράτη «Δεῖ τοὺς Θεοὺς ἀεὶ γελᾶν, ὁρῶντας τὴν τῶν ἀνθρώπων κενοσπουδίαν—μικρὰ γαρ τὰ ἀνθρώπινα πάντα ὄντα, οὐκ ἴσης σπουδῆς (λέγε ντροπῆς) τυγχάνει».

τὰ σύγχρονα μέσα, εἶναι πιὰ γνώριμο καὶ σεβαστὸ κι' ἀπὸ τοὺς μαύρους τῆς ζούγκλας. Σὰν ἐπίγραμμα μόνο μεταφέρουμε τὰ λόγια πού 'γραψε ὁ Colonne (ἱδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τῆς ὀνομαστῆς παρισινῆς ὀρχήστρας ποὺ φέρνει καὶ τ' ὄνομά του), προλογίζοντας τὸ ἔργο τοῦ Prod - home «Συμφωνίες τοῦ Μπετόβεν».

«Beethoven, ce maître suprême le plus grand peut-être parmi les Dieux qui peuplent l'Olympe musical; Gloire à Lui sur la terre! Les Historiens proclamment sa puissance, le monde obéït a sa voix: se hausser jusqu'á Lui, c'est devenir plus grand—

—Καὶ νοερὰ δηλαδὴ ἂν ὑψωθοῦνε μέχρις Αὐτόν, γίνονται μεγαλείτεροι.

Ἡ χυδαία λέξη φάνηκε ἀπίστευτη: πολλοὶ τὴν νόμισαν γιὰ παραδρομὴ τοῦ ρέπορτερ—μ' ἀντὶς νὰ διαψεύσουν, ἀντίθετα βεβαίωσε κατόπιν τὸ κατάντημα, μία (καὶ μόνη) φωνὴ «διαμαρτυρίας» κι' αὐτὴ ἄτονη σὰν ψυχοράγημα νεκροῦ.

«Νέα» 7) 10) 55: «Μιὰ καὶ ἀνέφερα τὸ ὄνομα τοῦ Μπετόβεν, θυμήθηκα μὲ λύπη πὼς ὁ παληός μου φίλος Μητρόπουλος δὲν εἶχε ἐκφραστεῖ ποτὲ ἄλλοτε τ ό σ ο ἀ δ έ ξ ι α γιὰ τὸν Τιτᾶνα, ὅπως στὴν προχθεσινή του presse comférence.

ὑπογρ. Μ. Βάρβογλης. (α)

α) Ὁ Μπετόβεν βρωμᾶ ἔκφραση ἀδέξια (!!). Καθὼς βλέπουν ὁ θόρυβος - ὑστερία ποὺ χύθηκε μὲ σωληνώσεις - χαλκεῖα μέσα στ' ἀνίδεο πλῆθος, συνεπῆρε καὶ κείνους ποὺ (ἀπὸ τεκμήριο τουλάχιστον) ὤφειλαν νὰ ξεχωρίσουν ἀπὸ κεῖνο. Ἀτυχῶς κι' αὐτοὶ φάνηκαν τρεμαλαῖοι μ' ἀσυγχώρητες ἀδυναμίες. Ἔτσι οἱ «ἀλλότριοι» ἀδαεῖς, μαζὶ μὲ τὸν χαρισμὸ καὶ τὴν ἀτολμία τῶν ἄλλων, συνεχίζουν μέχρι σήμερα τὴν παράδοση τῶν παληῶν καὶ κρύβουν τὴν ἀλήθεια ἀπ' τὸ λαό. Στὴν ξώφρενη τούτη ἱεροσυλία ὁ παραφραστὴς βρέθηκε στὸ σταυροδρόμι τοῦ Ἡρακλῆ: ἀντὶς νὰ προτιμήσει τὴν ἐνάρετη σιωπή, κστέβηκε στὴ γλοιερὴ παράφραση, ραντίζοντας μ' ἀνθόνερο τὶς τοξῖνες τοῦ φραστικοῦ ρύπου «ὁ Μπετόβεν βρωμᾶ... ἔκφραση ἀδέξια!!.. Τί τὰ θέλουν: νοσοῦμε ἀγιάτρευτα. Ὅμως ἡ ἀντικειμενικότητα τῶν γραφτῶν, μὲ ξαναγυρίζει πίσω σὲ κεῖνο τὸ 'Εγώ του, λέγοντας πάλι ὅτι δὲν εἶχε, παρ' ὅλη τὴν κυνικὴ λέξη, τὴν πρόθεση ν' ἀσεβήσει καθὼς συνέβη καὶ μὲ τὸ παληὸ του σφάλμα, ποὺ τὸν εἶπαν τότε ἀρνησίπατρη. Γιατὶ ὅ,τι ἄκουσε τότες ἡ Ἑλλάδα καὶ τώρα ὁ Μπετόβεν, ἦσαν μόνο θεαματικὲς κορῶνες θεάτρου, βγαλμένες ἀπ' τὸν τύρανο ποὺ εἶχε μέσα του ἀσίγαστο κι' ἀβόλευτο.

'Αλλ' ἐπειδὴ ὁ «πολιτισμός» μας ἀντιπαρῆλθε τὸ συμβὰν σὰν κάτι ἀσήμαντο κι' ἐλάχιστοι εἶναι σὲ θέση καὶ νὰ ὑποπτευθοῦνε ἀκόμη τί θ' ἀκούγαμε ἐμεῖς οἱ ἀνατολῖτες (πὼς μᾶς λένε οἱ ξένοι), ἂν τυχὸν ἄκουγαν τὸ ἀσεβὲς παραλήρημα, θὰ μεταφέρω μιὰ ὅμοια περίπτωση (ἀλλὰ σὲ μινιατούρα), ποὺ συνέβη πρὸ ἐτῶν στὴν πολιτισμένη Γαλλία.

Ζοῦσε τότε στὸ Παρίσι ἕνας νέος Ἰταλὸς συνθέτης, λίγο γνωστὸς στὴ γαλλικὴ πρωτεύουσα, ἀπὸ μερικὰ πρωτόλεια (δυὸ κουαρτέτα, μιὰ passacaglia καὶ μιὰ (siciliana) Ὁ νέος αὐτὸς μὲ χρόνια ἀνέβηκε σὲ διεθνῆ στῖβο καὶ κατέληξε ὁ θεμελιωτὴς τῆς νεοϊταλικῆς σήμερα Σχολῆς: εἶναι ὁ διάσημος συνθέτης Ἀλφρέδος Καζέλλα. Γύρω του ἕνας ἀστερισμὸς ἀπὸ ὀνομαστοὺς ἐπίσης συνθέτες (Μαλισπιέρο, Πιτζέτι, Ρεσπίγκι, Καστελνουόβο καὶ Ἀλφάνο) ἐκπροσωποῦνε στὴν ἐποχή μας μ' αὐτὸν Σχολάρχη, τὴν νεώτερη ἰταλικὴ μουσική. «Ἡ μουσικὴ τοῦ Καζέλλα—ἔγραψε ὁ τεχνοκρίτης καὶ συνθέτης Λουΐτζι Περάτζιο—εἶναι φωτερὴ σὰν ἡλιόλουστη ἡμέρα, ἡ μελωδία του φυσικὴ κι' ἀβίαστη, οἱ ρυθμοί του κοφτεροί, ἐλευθερία κι' ἄνεση στὴ μουσική του εὐγλωτία καὶ μιὰ μεγαλοφυὴς ἰσορροπία στὴ μουσική του διατύπωση». Πλὴν τοῦ φυσικοῦ του ταλέντου, ὁ Καζέλλα ἦτανε κι' ἐξαίρετος τεχνίτης, δεινὸς δὲ κοντραπουντίστας, θεωρεῖται σὰν ὁ μεγαλείτερος πολυφωνίστας τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ τελειοποίησε τὴν πολυφωνία τῶν μεγάλων δασκάλων τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰώνα Βιβάλδη καὶ Κορέλη. Στὴν περίληψι τούτη, θὰ φέρουμε καὶ τὸν πολὺ Ντ' Ἀννούντσιο, ποὺ ἔλεγε γι' αὐτὸν Italianamente puro è solitario (καθαρὸς κι' ἀπόκοσμος)—πὼς εἶναι δηλ. κάθε ἀληθινὸς δημιουργὸς - καλλιτέχνης.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ νέος ποὺ θὰ γίνετο κατόπιν διεθνὴς φυσιογνωμία, ἀστόχησε κάποτε σὲ μιὰ κρίση του, ποὺ ἔκαμε γιὰ τὴ μουσικὴ τοῦ Καίσαρα Φράνκ. (α)

«Τὸ ἔργο του—εἶπε—δὲν ἔχει μεγάλη πνοή, ἀλλ' εἶναι ἔργο τεχνικῆς σοφίας». Κρίση ἄδικη βέβαια, ἀλλ' ὄχι ὑβριστικὴ καὶ μάλιστα χυδαία. Ὁ δυστυχὴς καὶ τί δὲν ἄκουσε. (β) Τὰ βέλη τοῦ ἦρθαν ἀπὸ ἐχθροὺς καὶ φίλους, ἐνῶ γνωστὸ περιοδικὸ τῆς ἐποχῆς (τὸ SEM νομίζω) ἔγραψε ἐμπαιχτηκὰ «ὁ Ἰταλὸς νὰ γυρίσει στὴν Ἰταλία καὶ ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τή... μακαρονοποιΐα».

Αὐτὰ—λέμε—συνέβησαν πρὸ ἐτῶν στὸ Παρίσι.

α) Σπουδαῖος συνθέτης - ὀργανίστας, σοφώτερος τεχνίτης. Ἦτανε βέλγος ποὺ ἔζησε στὸ Παρίσι, πολιτογραφημένος Γάλλος.

β) Τὴν ἱστορία αὐτὴ τὴν ἄκουσα ἀπὸ γάλλους συμμαθητές μου στὴ Schola-Cantorum ποὺ φοιτοῦσα.

γ) Σὲ ποιό μέρος γῆς, ἔστω κι' ἂν ἔπεφτε καβάλα στὸ Podium ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλωνας μὲ τὴ μπαγκέτα στὸ χέρι, θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ξεπηδήσει τόσος ἀμαθὴς καὶ παραλυμένος σνομπισμός, καθὼς συνέβη σ' αὐτὸ τὸν τόπο; Ὁ μαέστρος (ὅποιος κι' ἂν εἶναι), εἶν' ἐπὶ τέλους ἕνας ἐφήμερος ἠθοποιός, ποὺ εἶναι κατώτερος ἀπ' τὸν συγγραφέα—δημιουργό. Γι' αὐτὸ ὁ Μπετόβεν ἔλεγε «προτιμῶ ἕνα μέτριο συνθέτη ἀπὸ ἕνα καλὸ μαέστρο». Οἱ Γάλλοι πάλι μὲ τὸ εὐτράπελο πνεῦμα τους, τοὺς λένε ἐμπαιχτικὰ «batteurs de mesure» δηλ. χτυπομεζούρες.

Ὁ ἀγελαῖος λοιπὸν λιβανωτὸς φραστικὸς καὶ τύπου, ποὺ ἔγιν' ἐδῶ, ἐκτὸς ἀπ'

Ἀπὸ τὶς διαφορὲς τώρα καὶ τὶς ἀποστάσεις, ἂς ζυγίσουν τὶς ἠθικὲς συνέπειες ποὺ θὰ εἶχε ὁ τόπος, ἂν ἀκούγετο ἔξω ἀπ' τὰ σύνορα ὁ ἀσεβὴς φανφαρονισμός. Ὁ Φράνκ ἦταν ἀληθινὰ μεγάλος συνθέτης, ἀλλ' ὄχι Μπετόβεν: μήτε ὁ σοφὸς καὶ γεννημένος δημιουργὸς Καζέλλα, ἦτανε ἁπλῶς ἕνας μαέστρος. (γ) Ἀπὸ τὰ διάφορα λοιπὸν θάθρα ἀξίας μεταξὺ τῶν δύο, μὲ τὸν ἕνα ποὺ σχολίασε ἁπλῶς ἕνα μεγάλο μουσικὸ καὶ τὸν ἄλλο ποὺ ρύπανε ἕναν Ἡμίθεο κι' ἀπὸ τὸν θόρυβο ποὺ σήκωσ' ἐκεῖ ἕνα σεμνὸ σχόλιο, μὲ τὸ τέλμα ζεματιφουτισμοῦ ποὺ ἔπεσ' ἐδῶ ἡ ἱερόσυλη θρυσιά, δείχνουν εἰκόνα (ἤθους, νόησης καὶ πολιτισμοῦ), ποὺ καίει τὰ μάτια...

—ΤΕΛΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ (α)—

Ἡ ἑλλ. γῆ ἔχει μιὰ ἄφθιτη κληρονομιὰ τὸν Παρθενῶνα. Μέσα στοὺς αἰῶνες, δὲ τόλμησαν ποτὲ μάτια ἢ νοῦς νὰ κοιτάξουν τὸ «ἀνεπανάληπτο αὐτὸ θαῦμα» (τοῦ Ρενάν), δίχως τὸ σεβασμὸ ποὺ γενοῦν τὰ πνευματικὰ κειμήλια. (δ) Ἀλλὰ κειμήλια - κορφὲς ἔχουν κι' ἄλλοι λαοὶ κι' οἱ ἄλλες Τέχνες. Κι' ἡ Τέχνη τῶν ἤχων ἔστησε μὲ τὸν Μπὰχ μουσικὲς ἀκροπόλεις, ἐνῶ ὁ Ἄλλος, ὁ μεγάλος κουφός, ἔστησε μὲ τὴν Ἐνάτη ἰσάξιο μουσικὸ Παρθενῶνα.

Ὁ πρῶτος ἦρθε σὰν ὑπέρτατο ἄνθος τ' ἀμάραντου δέντρου, ποὺ λέγεται ἀρχαῖος ἑλλ. πολιτισμός: ὁ ἄλλος—ὁ μουσικὸς—ἦρθε σὰν φούντωμα τοῦ δάσους, ποὺ φύτεψε ἡ παράδοση μιᾶς προγενέστερης μαζικῆς μεγαλοφυΐας: ἀλλὰ

τὸ ὑποανάπτυχτο θάθρο, θύμισε καὶ τοὺς γυρολόγους θιάσους παληᾶς ἐποχῆς, ποὺ ἄναβαν στὰ μικροχώρια βεγγαλικὰ καὶ χτυπούσανε γκρανκάσες, γιὰ νὰ συνάξουνε γύρω τους τὸν ὄχλο. Καὶ στὸν πρόωρα θανατό του (ποὺ λύπησε ὅλους μας), ἕνας λογιώτατος (ποὺ λέει ὁ Παλαμᾶς) ἔγραψε «ὁ ἥλιος ἀπὸ τὴν Ἰταλία ὡς τὴν Ἑλβετία πουῦναι συνήθως λαμπρός, κείνη τὴ στιγμὴ σκυθρώπασε!» ἐνῶ ἄλλος συμπλήρωσε «αὐτὸς δὲν ἦταν θάνατος, ἦταν ἀνάληψις!... ὁ πρῶτος μαργαρίτης εἶναι καὶ ἀκαδημαϊκός! ὁ ἄλλος ποιητὴς καὶ διπλωμάτης!... Oh Grecia! Oh tempora! Oh mores!

α) Τ' ἀπευθύνουμε στὴ συνετὴ κρίση, ποὺ δὲ διέφθειρε ὡς τὰ μύχια ὁ σωβινισμὸς κι' ἡ ἐθνοκαπηλεία.

β) Μόνο ὁ μεγάλος Ἰνδὸς ποιητὴς καὶ φιλόσοφος Ραμπιτρανὰθ Ταγκόρ, εἶπε, μόλις τὸν εἶδε «Δὲ μ' ἐνδιαφέρει ἡ ἐρειπωμένη Ἀρχαιότης: Τὰ μάρμαρά του εἶναι καλὰ γι' ἀγκωνάρια». Ἂν σκεφτοῦν βαθύτερα, τὰ λόγια του ἔκλιναν ἕνα σοφὸν ὑπαινιγμό. «Μὴ πολυμασᾶτε τὰ μάρμαρα τῶν προγόνων: φροντῖστε καλλίτερα νὰ τοὺς μιμηθεῖτε». Κι' ὅμως ἐνόχλησε τόσο ὁ ὑπαινιγμός, ὥστε στὸ γιορτασμὸ τοῦ τρὶς-ἰωβιλαίου τῆς γενησῆς του, ποὺ τίμησαν ὅλα τὰ ἔθνη, ἕνας ἐδῶ πρόεδρος συλλόγου καὶ λόγιος, δήλωσε δημοσία μ' ὅλη τὴ σοβαρότητα τῆς ἀμυαλωσύνης του, ὅτι ὁ σύλλογός του δὲ θά... μετάσχη στὸ διεθνὴ γιορτασμό, γιὰ τὰ λόγια ποὺ εἶπε!»

γ) Φιλαδελφεύς: Μνημεῖα Ἀθηνῶν.

μὲ μιὰ διαφορά. Τὸν πέτρινο Παρθενῶνα τὸν δούλεψαν γενεὲς ὁλόκληρες, (γ) ἀπὸ τὸν Κλεισθένη (506 π.Χ.) μέχρι τὸν Περικλῆ καὶ μόχθησε συνεργεῖο ἀπὸ μεγάλα πνεύματα (Μνησικλῆς, Ἰκτῖνος, Φειδίας, Καλλικράτης κι' ἄλλοι δεύτεροι), ἐνῶ ὁ μουσικὸς Παρθενῶνας στηλώθηκε ἀπὸ μιὰ μονάχα μεγαλοφυΐα κι' αὐτὴ κλεισμένη σὲ μισερὸ κορμί.

Κι' ἀπευθύνουμε—λοιπὸν—τὸ παράδειγμα σ' ἀνθρώπους, ποὺ συμπαθοῦνε μόνο τὸ χρῶμα τῆς ντροπῆς καὶ δὲν ἀνοηταίνουν νομίζοντες πὼς ἡ μικρὴ τούτη χώρα, εἶναι τὸ ἐπίκεντρο τοῦ Ἀπείρου.

Ἂς ὑποθέσουν ὅτι κάποιο δίποδο πρωτόγονης χώρας (ἀλβανὸς κατσαπλιᾶς), βλέποντας τὸν Παρθενῶνα, ἔδινε κι' αὐτὸς μιὰ presse conférence (τοῦ συρμοῦ) κι' ἔλεγε μὲ τὴ βουνίσια προφορά του: Ξέρετε; ὁ Παρθενῶνας τῆς Ἑλλάδας ξεπεράστηκε πιά. Τώρα μαθὲς κάνει γιὰ μαντρί, νὰ γυροβολᾶνε γουρούνια, ἢ γιὰ μέρος (καλὴ ὥρα πὼς εἶπε κι' ὁ Ἕλληνας) ποὺ βρωμᾶ...

Νομίζουν πὼς δὲ θὰ βρίσκοντο συντοπίτες του νὰ τοῦ φωνάξουν «θεόζουρλε τ' εἶν' αὐτὰ ποὺ λὲς καὶ μᾶς ρεζιλεύεις;».

Ἐδῶ ποὺ ἔχουμε Σχολές, Πανεπιστήμια, ἀνδριάντες κι' ἕνα τέμενος μὲ «ἀθανάτους»—νεκροὺς ἀπ' τὰ σπάργανα,—ὅλοι ἔγιναν, στὸ ἀσεβὲς παραλήρημα, ἄφωνοι Ζαχαρίες μέσα στὸ ἱερό τους—ἀλλ' ὅ,τι γυαλίζει—λέει ὁ λαὸς—δὲν εἶναι χρυσάφι.

Σ υ μ π έ ρ α σ μ α: Ἡ βάναυση λέξη ἔβλαψε κι' αὐτὸν καὶ τὸν τόπο ποὺ δὲ νόησε ἢ παρεῖδε τὸ ρύπο της. Ὅσω γιὰ τὸν Ἄλλο π' ἀνέβασε τὴ λύρα του στὶς ψηλότερες κορφὲς τοῦ Ὀλύμπου καὶ Τοῦ 'μελλε μετὰ 128 χρόνια ἀπ' τὸ θάνατό του, νὰ σπιλωθεῖ ἀπὸ ἕναν ἐφήμερο θνητό, ἂς παραβλέψει. Τὸ σπίλωμα τὸ θέλησε ἡ Μοῖρα γιὰ σαρκασμό: γιὰ τοῦτο καὶ τὸν ἔβαλε νὰ φτύσει πλάϊ στὸν Παρθενῶνα, στὸ χῶμα ποὺ περπάτησαν στοχαστικὲς, τόσες μεγάλες σὰν κι' Αὐτόν, ἀθάνατες μορφές. (α)

*

Τὸ βιογραφικὸ χρονικὸ θ' ἀποδώσει τέλος καὶ τὰ τοῦ Καίσαρα. Ὁ Μητρόπουλος μ' ὅλο τὸ κρᾶμα του ἀπὸ ἀρετὲς κι' ἀδυναμίες, τίμησε τὴν πατρίδα του. Ἀλλ' ὁ ἔπαινός του εἶναι κυρίως ὅτι πρῶτος αὐτὸς—στὸν τομέα του—δημιούργησε παράδοση, ἀπ' ὅπου θὰ προχωρήσει καὶ σὲ μᾶς φυσιολογικὰ ἡ ἐξέ-

α) Πότε ἄραγε θὰ μᾶς προσγειώσει τὸ «γνώθι σ' αὐτόν;»—Μέχρι πότε θὰ νοσοῦμε ἀπ' τὴ τύφλωση τῆς σπουδαιοφάνειας, ὥστε ὁ κάθε βοσκὸς τοῦ χωριοῦ π' ἀλλάζει ροῦχο στὴν πόλη, νὰ γίνεται ἀντιπαθὴς Δονκιχώτης καὶ καλεϊδοσκόπιο ἀπὸ φιγοῦρες ἐγωϊσμοῦ, ἄρνησης, φθόνου, ἀσέβειας καὶ κάθε μικρότητας; Πότε θὰ συναπαντηθοῦμε μὲ τὴν ψυχικὴ ἀγωγή;

λιξη. Γιατὶ ἄλματα ἀπότομου ὕψους, δὲν ἔγιναν ποτὲ σὲ καμιὰ τέχνη καὶ σὲ κανένα λαό, μήτε νοοῦνται ἱστορικά, παρὰ στὸ μογγολισμὸ ποὺ ἔχουν οἱ ἄφρονες κι᾽ ὅσοι ἀργοπορημένοι ὑποαναπτυχτοι. Ὁ Μ. ξεχώρισε ἀπ᾽ τοὺς ἄλλους συνέλληνες καὶ πέταξε, πρῶτος αὐτός, μέχρι πάνω στὸν Ἑλικῶνα. Ἀλλ᾽ ὑπάρχουν ἀγνάντι μας (εἶπε ὁ Σοῦμαν) κι᾽ ἄλλα βουνὰ ψηλότερα μ᾽ ἄλλους ἀνθρώπους. Ὑπάρχουνε κι᾽ οἱ Ἄλπεις ποὺ πέταξαν πολλοί, ὑπάρχουν καὶ τὰ Ἰμαλάϊα ποὺ φτερούγισαν οἱ λίγοι.

Τὸ βιβλίο
«Δημήτριος Μητρόπουλος»
εἶναι ἀνάτυπο ἀπό τὸ βιβλίο
«3000 χρόνια μετὰ τοὺς Ἐμμαοὺς»
τοῦ ΣΤΑΥΡΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ
τυπώθηκε στὸ Τυπογραφεῖο
ἡ «Γ Λ Α Υ Ξ»
Νοταρᾶ 45 - Πειραιεύς

ΚΠ/7

'Εθν. Προγ/μα
7.4.67 ὥρα 18.05

"Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ"

Κέντρο Συντάκτων Σημάτων

ΣΗΜΑ

Σ: Τό πρῶτο βιβλίο γιά τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, τόν "Ελληνα πού τίμησε τήν μουσική καί τήν 'Ελλάδα, εἶναι ἡ ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη, πού κυκλοφόρησε σ' ἕνα τόμο 430 σελίδων. 'Εκατόν ὀγδόντα περίπου γράμματα τοῦ μεγάλου μαέστρου πρός τήν προικισμένη καί εὐαίσθητη 'Αθηναία περιλαμβάνει αὐτή ἡ ἀλληλογραφία πού κράτησε τριάντα χρόνια ἐκφράζοντας τήν ἀγάπη μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς, ἀπό τό 1929 ὡς τό καλλιτεχνικό του μεσουράνημα πού συνέπεσε μέ τό θάνατο τοῦ ἀρχιμουσικοῦ καί συνθέτη τό 1960.

Τά κείμενα τῶν ἐπιστολῶν πού δημοσιεύει ἡ Καίτη Κατσογιάννη ἀποτελοῦν τήν πιό αὐθεντική, τήν πιό ἔγκυρη βιογραφία τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Εἶναι ἡ αὐτοβιογραφία του, ἡ ἐξομολόγησή του, ἡ μαρτυρία τῆς ζωῆς του. Μιά συναρπαστική ἀφήγηση τοῦ σκληροῦ καλλιτεχνικοῦ μόχθου εἶναι τά γράμματα τοῦ Μητρόπουλου, τοῦ ἀσκητικοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου πού φλογιζόταν ἀπό τόν ἔρωτα τῆς τέχνης του καί πέθανε μέ τήν μπαγκέττα στό χέρι πάνω στό "πόντιουμ" τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου, σέ ἡλικία 64 ἐτῶν. 'Από τίς σελίδες τῆς ἀλληλογραφίας προβάλλει ὁ ἄνθρωπος καί ὁ καλλιτέχνης στίς ἐξάρσεις καί στίς σπαρακτικές δοκιμασίες του, προβάλλει μιά πολυσύνθετη προσωπικότητα, μιά φλογερή ἀνικανοποίητη φύση πού ἔζησε μέ τήν ἀγωνία τῆς μουσικῆς δημιουργίας.

'Η καλλιτεχνική σταδιοδρομία τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου στάθηκε θεωρητική καί γόνιμη. "Ελαμψε ἀπό τά 28 του χρόνια σάν συνθέτης

./.

Μικρές μουσικές εἰδήσεις

Γύρω ἀπό τό Διαγωνισμό Δημήτρη Μητροπούλου

'Επιτυχία μεγαλύτερη ἀπό κάθε ἄλλη φορά, σημείωσε καί ἐφέτος ὁ τέταρτος Διεθνής διαγωνισμός Δημήτρη Μητροπούλου. 'Η ἐπιτυχία αὐτή δέν ὀφείλεται μόνον στό γεγονός ὅτι οἱ διεθνεῖς διαγωνισμοί γιά τήν ἀνάδειξη νέων ἀρχιμουσικῶν εἶναι ἐλάχιστοι. 'Οφείλεται καί στό ὅτι ἐφέτος τό ὅριο ἡλικίας τῶν συμμετεχόντων αὐξήθηκε ἀπό τά 30 χρόνια, στά 33. "Ετσι στόν διαγωνισμό ἔλαβαν μέρος 41 ἐν ὅλῳ ὑποψήφιοι ἀπό 16 διαφορετικές χῶρες, μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ Βραζιλία, τό Περοῦ καί ἡ ἐθνικιστική Κίνα.

'Εφέτος, ἀπενεμήθησαν ἐν ὅλῳ τέσσαρα πρῶτα βραβεῖα τῶν 5.000 δολλαρίων, σέ ἰσάριθμες μελλοντικές δόξες τῆς μπαγκέτας. 'Από τούς τέσσερις, τήν ζωηρότερη ἐντύπωση ἄφησε μία γυναίκα ἀρχιμουσικός. Πρόκειται γιά τήν χαριτωμένη Κινέζα "Ελεν Κουάτς, ἡ ὁποία στόν τελικό γῦρο, προκάλεσε τεραστίαν αἴσθηση, ὅταν φάνηκε νά προχωρῆ πρός τό «πόντιουμ» φορώντας τήν ἐθνικήν ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν τῆς Κίνας. 'Η "Ελεν Κουάτς ἔδινε τήν ἐντύπωση μιᾶς ἄβρῆς καί λεπτοκαμωμένης κούκλας, ἀπό τήν ὁποία δέν θά περίμενε κανείς ποτέ ὅτι θά ἐξαπέλυε τόση δραματικότητα στήν ἑρμηνεία τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Μπετόβεν «Λεωνόρα ἀριθ. 3».

'Εκτός ἀπό τήν "Ελεν Κουάτς, πρῶτα βραβεῖα ἔλαβαν ὁ 'Ιταλός "Ελιο Μπονκομπάνι, ὁ Γάλλος παρά τό ἰταλικό του ὄνομα, Πώλ Καπολούογκο, ὁ 'Ισπανός 'Ενρῖκο Γκαρθία 'Ασσένσιο καί ὁ Γερμανός 'Αλόϋς Σπρίνγκερ. Δεύτερο, βραβεῖο, δηλαδή ἀργυροῦν μετάλλιον καί 2.500 δολλάρια, ἔλαβε ὁ Νέγρος ἀρχιμουσικός Πώλ Φρῆμαν, ἀπό τόν "Αγιο Φραγκῖσκο, ἐνῶ τό τρίτο βραβεῖο, 1000 δολλάρια καί χάλκινο μετάλλιο, δόθηκε στόν 'Αμερικανό Τζέϊμς Ρίβερ Τζόουνς ἀπό τό Πανεπιστήμιο τῆς Βοστώνης. "Οσο γιά τήν χαριτωμένη Κινεζούλα ἀρχιμουσικό, ἀξίζει νά σημειωθῆ ὅτι ἔχει γεννηθῆ στήν Σαϊγκόν καί ἔχει ζήσει καί σπουδάσει στήν Αὐστραλία. Στόν διαγωνισμό Μητροπούλου, εἶχε λάβει ἐπίσης μέρος πρό διετίας καί εἶχε καταταγῆ στούς ἡμιτελικούς. Σήμερα εἶναι ἡλικίας 26 ἐτῶν.

καί σάν πιανίστας. Ἀλλά τό μεγάλο του ταλέντο ἦταν ἀλλοῦ. Ὁ Μητρόπουλος ἀποδείχτηκε ἰδιοφυής μαέστρος. Δημιουργός τῆς ἑλληνικῆς ὀρχήστρας διετέλεσε μόνιμος ἀρχιμουσικός της ἀπό τό 1924 ὡς τό 1938. Ὕστερα ἀρχίζει ἡ μεγάλη καλλιτεχνική του περιπέτεια πού θά τόν φέρη στίς Ἡνωμ. Πολιτεῖες. Διευθυντής τῆς ὀρχήστρας τῆς Βοστώνης καί τῆς Μιννεαπόλεως. Καί τελικά τό ἀποκορύφωμα τῆς ἐπιτυχίας: Μαέστρος τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Ν. Ὑόρκης.

Δέν ὑπάρχουν λογοτεχνικές ἀξιώσεις στά κείμενα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Οἱ ἐπιστολές του πρέπει νά μελετηθοῦν σάν αὐτοπροσωπογραφίες σάν ντοκουμέντα μιᾶς ἀνθρώπινης καί καλλιτεχνικῆς ὁδοιπορίας. Οἱ ἐπιστολές ἀποκαλύπτουν πραγματικά ἕναν ἄνθρωπο μέ βαθειά ἐσωτερική ζωή, μέ ἦθος, μέ ἔντονη αἴσθηση εὐθύνης καί μέ ἀφιλοκέρδεια.

Ἦταν εὐαίσθητος δέκτης τῶν ἀναστατώσεων καί τῶν μηνυμάτων τῆς ἐποχῆς του. Ἦταν μιά ἀνήσυχη συνείδηση.

Ἡ συντριβή τῆς Γαλλίας τό 1940 τόν πικραίνει καί τόν ἀπελπίζει: Ἔγραφε ἀπό τή Μιννεάπολη τῆς Ἀμερικῆς.

Μ: Σοῦ γράφω σήμερα μέ καρδιά καταπληγωμένη. Ἡ Γαλλία ἔπεσε, καθώς καί τό Παρίσι, στά χέρια τῶν βαρβάρων. Ἔπαυσα πλέον νά πιστεύω σέ ὅ,τιδήποτε, ἀμφιβάλλω ἴσως ἄν ὑπάρχει πλέον ἀνθρωπότης.

Σ: Δυό ἑβδομάδες ἀργότερα καινούργιο μήνυμα ἀπελπισίας:

Μ: Τά γεγονότα τῆς Εὐρώπης μ' ἔχουν τελείως ἀπελπίσει. Ὅλα μοῦ φαίνονται ἀερολογήματα καί ὅτι ἕνα μόνο ἔχει πραγματικότητα, τό σύμβολο τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος: Ὁ Χίτλερ, αὐτό τό κατασκεύασμα τοῦ ἴδιου λαοῦ πού ἄλλοτε μᾶς ἔδωσε τόν BEETHOVEN, τόν BACH, τόν GOETHE. Πῶς μπορεῖς νά πιστέψεις πιά στούς ἀνθρώπους:

Σ: Μαθαίνοντας τήν γενναία ἑλληνική ἀντίσταση στήν Ἰταλική εἰσβολή, τηλεγραφεῖ στήν φίλη του:

Μ: Αἰσθάνομαι πολύ περήφανος γιά σθεναρές ἀποφάσεις πατρίδας.

./.

Σ: Λιτός,άσκητικός,μοναχικός ἄνθρωπος, ὁ Μητρόπουλος ἔζησε μέ μιά παράφορη, ἀποκλειστική ἀφοσίωση στήν τέχνη του. Ἔζησε μιά ὁλόκληρη ζωή μελετῶντας παρτιτοῦρες.

Ἔγραφε τό 1937 ἀπό τή Μιννεάπολη:

Μ: Καμμιά φορά λέω,δέν θά μποροῦσα κι'ἐγώ νά πάω λίγο νά χαρῶ σέ ἕνα κινηματογράφο;..."Οχι,τό καθῆκον πρῶτα ἀπέναντι στήν τέχνη μου, ἀπέναντι στόν ἑαυτό μου. Καί ἔτσι περνᾶνε οἱ ἡμέρες καί οἱ νύχτες μου ἀνάμεσα στίς παρτιτοῦρες μου καί στή σκέφη μου.

Σ: Τόν συντρίβει ἡ αἴσθηση τῶν εὐθυνῶν του ἀπέναντι τοῦ Κοινοῦ.

Ἔγραφε τό 1950 ἀπό τή Νέα Ὑόρκη.

Μ: Τό νά,εἶσαι μαέστρος τῆς Φιλαρμονικῆς εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι χειρότερο παρά νά εἶσαι ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Σ: Παρά τή θεαματική του σταδιοδρομία ἔζησε φτωχός καί πολλές φορές ἀντιμετώπισε ἀκόμα καί στερήσεις. Ἐξομολογεῖται στή φίλη του μ'ἕνα γράμμα τοῦ 1946 ἀπό τή Μιννεάπολη.

Μ: Δυστυχῶς ὑπῆρξα περισσότερο γενναιόδωρος ἀπ' ὅ,τι θά ἔπρεπε νά εἶμαι ὅλα τά τελευταῖα χρόνια τοῦ πολέμου,καί τώρα περιμένω μέ ἀνυπομονησία τήν πρώτη τοῦ μηνός γιά νά πάρω τόν πρῶτο μου μισθό τῆς σαιζόν, ἐπειδή ὁ λογαριασμός μου στήν Τράπεζα εἶναι μηδέν. Κανένας δέν θά τό πιστέψει,ἀλλά ἐγώ ὁ φημισμένος μαέστρος μέ τίς τόσες ἐπιτυχίες δέν ἔχω χρήματα,ἀλλά ὑποθέτω ὅτι ἐσύ γνωρίζεις πώς κανένας φιλάνθρωπος στήν ἱστορία δέν τελείωσε τή ζωή του δίχως χρεωκοπία.

Σ: Δέκα χρόνια ἀργότερα ἔγραφε ὁ ἔνδοξος μαέστρος στήν Καίτη Κατσογιάννη ἀπό τή Νέα Ὑόρκη.

Μ: Μόλις τελειώσα τό πλύσιμο τῶν πιάτων ἱκανοποιημένος καί ἀπό τή μαγειρική μου,ἡ ὁποία,σέ βεβαιώνω,εἶναι πολύ πρωτότυ-

./.

πη καί ἀρχίζει νά εἶναι ἀπαιτητική καί σοβαρή.

Σ: Ἡ νοσταλγία γιά τήν Πατρίδα τοῦ σιγοκαίει τήν ψυχή. Νοιώθει παντοῦ ξένος. Καί τά γράμματά του εἶναι θρῆνος γιά τήν ξενητιά καί βαθύς καημός γιά τόν γυρισμός στήν Ἑλλάδα.

Ἔγραφε τό 1940:

Μ: Νά σοῦ εἰπῶ τή μαύρη ἀλήθεια, ἄν ἀφαιρέσεις τό ὅτι ἔχω μιά καλή ὀρχήστρα στά χέρια μου, ὡς ζωή ἐδῶ μοῦ εἶναι ἀπολύτως ἀφόρητη καί ἄν μείνω κάμποσο καιρό ἔστω καί ἀσχολούμενος, θά πάθω ἀπό μαρασμό.

Σ: Ἡ Καίτη Κατσογιάννη ἦταν ὁ μοναδικός συνομιλητής τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου κι'ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στή ζωή του. Δέν ἦταν μονάχα ἡ τρυφερή παρουσία, ἡ συμπαράσταση, ἡ ἀφοσίωση. Ἦταν καί ὁ ἔλεγχος της ὁ αὐστηρός καί ἡ κρίση της πού, τόν ὡδηγοῦσαν στίς δύσκολες ὧρες. Ἕνα ἐπεισόδιο τοῦ 1946 ἀποκαλύπτει τήν ἐπιρροή πού ἀσκοῦσε αὐτή ἡ Ἀθηναία στό μεγάλο ἀρχιμουσικό.

Ὁ TOSCANINI κάλεσε ἐπίσημα τόν Μητρόπουλο στήν Ἰταλία τό 1946, ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπό τόν τερματισμό τοῦ πολέμου γιά νά διευθύνῃ δύο συναυλίες, στή Σκάλα. Οἱ εἰσπράξεις ἐπρόκειτο νά διατεθοῦν γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς ὄπερας τοῦ Μιλάνου.

Ὁ Μητρόπουλος βρέθηκε σέ δύσκολη θέση. Ἀλλά δέχτηκε. Καί ἀναγγέλοντας τήν ἀπόφασή του στή φίλη του γράφει:

Μ: Τρέμω νά μάθω τί σκέπτεσαι περί αὐτοῦ. Νά σοῦ πῶ τήν ἀλήθεια ἦταν πολύ δύσκολο νά τό ἀποφασίσω καί θά ἦταν δύσκολο νά τό ἀρνηθῶ χωρίς νά δημιουργήσω σκάνδαλο ἤ δυσαρέσκεια πού θά ἔβλαπτε τίς σχέσεις μου μέ τόν TOSCANINI. Φεύγω τήν ἑπομένη ἑβδομάδα γιά τήν Ἰταλία.

Ἀλλά ἡ φίλη του τοῦ ἀπαντᾶ μ'ἕνα γράμμα-κεραυνό:

Σ, Α: Πῶς μπόρεσες ἐσύ νά ὑποφέρεις μία πράξη ἠθικά τόσο κακόγουστη. Σκέφου: Ἡ ἑλληνική ὕπαιθρος ὁλόκληρη εἶναι ἐρείπια, δέν ἔχουμε μιά γεφύρια, ἐργοστάσια, λιμάνια. Κι'ὅλα αὐτά

./.

ἀποτέλεσμα μιᾶς ἄτιμης εἰσβολῆς. Καί σύ, ὁ Ἕλλην μαέστρος, ἡ πιό σημαντική προσωπικότητα τοῦ τόπου μας στήν Ἀμερική, πρίν ἐπισκεφθῆς τήν Ἑλλάδα, πρίν δείξης τήν πραγματική ἐκδήλωση συμπαθείας, τρέχεις στήν Ἰταλία γιά νά συντελέσεις ἐπισήμως στήν ἀνοικοδήμηση τῆς γαλαρίας τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου; Ἄν εἶχες πολεμήσει στό Ἀλβανικό μέτωπο, ἄν εἶχες περάσει ἐδῶ τά μαρτυρικά χρόνια τῆς κατοχῆς, ἄν οἱ Ἰταλοί σοῦ εἶχαν τουφεκίσει τόν πατέρα ἤ τόν ἀδελφό, ἄν εἶχες χάσει τό σπίτι σου, καί ἰδίως ἄν εἶχες πονέσει ὅλο τόν πόνο τοῦ τόπου σου -τότε βεβαίως μιά τέτοια χειρονομία θά ἦταν μέσα στό πνεῦμα τοῦ ἀνθρωπιστῆ - ἀποστόλου πού θέλεις νά εἶσαι.

Ὁ Μητρόπουλος, ὁ ἔντιμος Μητρόπουλος. Ἔνοιωσε βαθειά συντριβή καί μεταμέλεια. Κι'ἀποφασίζει νά ματαιώσῃ τό ταξίδι του. Ἀκοῦστε ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν ἀπάντηση του, ἕνα πικρό γράμμα ἀνελέητης αὐτοκριτικῆς:

Μ: Σ'εὐχαριστῶ γιά τή θαυμάσια νύχτα πού πέρασε χωρίς νά κλείσω μάτι ἀναλογιζόμενος τά σκληρά κι'ἀδυσώπητα λόγια σου. Τώρα θέλω νά ξέρης ὅτι ἀφοῦ διάβασα τό γράμμα σου πῆρα τήν ἀπόφασή νά μήν πάω στήν Ἰταλία ἀδιαφορῶντας γιά τίς συμπειες.

Αἰσθάνθηκα τιμημένος ἀπ' αὐτή τήν ἀπόφαση, ἀκόμη κολακεύτηκα. Δέν ὑπάρχει γι'αὐτό δικαιολογία, τό ξέρω. Ὅπως πολύ καλά λές δέν μοῦ σκότωσαν τόν πατέρα, δέν μοῦ βασάνισαν τή μητέρα, δέν μοῦ τουφέκισαν τόν ἀδελφό, οὔτε μοῦ ἀτίμασαν τήν ἀδελφή, ἐπομένως μπορεῖ νά εἶμαι ἀσυλλόγιστος καί ἀνόητος, ἤ καλύτερα διεφθαρμένος ἤ καιροσκόπος ὅπως ἀκριβῶς ὁ Πέτρος πού ἀπαρνήθηκε τόν Χριστό ὅταν ἡ ζωή του βρισκόταν σέ κίνδυνο.

Εἶμαι ἕτοιμος νά ὑποστῶ τίς συνέπειες.

Ἔτσι, ἄν αὔριο βγῆ μιά ἀνακοίνωση, μή τρομάξης ἄν ἀκούσεις ὅτι εἰσῆλθα σέ νοσοκομεῖο γιά μιά σοβαρή ἐγχείρηση, ὅσοι θέλουν νά καταλάβουν θά καταλάβουν.

ARTIST LIFE

BY DORLE J. SORIA

GINA BACHAUER, with her conductor-husband Alec Sherman, came to dinner the night after she had seen her pupil, Princess Irene of Greece, take off from Kennedy Airport. The young sister of King Constantine, who had just finished a whirlwind music tour of the States, would have missed her plane except that planes wait for royalty. She had insisted on hearing the first half of the Cleveland Orchestra under George Szell at Carnegie Hall before speeding to the airfield for a 10:20 flight to Athens.

Gina Bachauer brought with her a book, just published in Greece, of the correspondence between **Dimitri Mitropoulos** and a lifelong friend, Katy Katsoyanis, which she thought would interest the American public. The first letter dated back to 1925, when the conductor was twenty-nine; the last was written in 1960, the year he died. Oddly, Mitropoulos' letters, during his more than two decades in the States with the Minneapolis and New York Philharmonic Orchestras, were originally written in English and had to be translated back into Greek. It was tantalizing not to be able to read the book—which has an introduction by the Greek Nobel Prizewinner, poet George Seferis—especially since all the non-Greek names were listed in English in the index. What, for instance, had Mitropoulos said about Baudelaire, Bonaparte, and Busoni, about Al Capone and Churchill, about Furtwängler, Gandhi, and Goethe, about Heifetz, Hitler, and Horowitz, about Karajan, Klemperer, and Koussevitzky, about Mahler and Mussolini, Schoenberg and Spinoza, Richard Strauss and Toscanini? But eventually we may find out. Because **Bryan Holme**, music-loving editor of The Viking Press—also at dinner that evening—took the book and promised to try to do something about it. . . .

We have letters of our own from Dimitri Mitropoulos, written during the period when we headed the Philharmonic press department. Once we sent him a request from a magazine for his recommendations of recordings for children, works which would hold their interest and lay a basis for love of good music. He answered from the Coast: "It is a very difficult thing to decide and I am afraid the sun in California will not help me much. Nevertheless I will try. I will begin with Mozart—G minor Symphony, Opus 40, the entire opera of *The Magic Flute*, the Requiem; Beethoven—Fifth Symphony, Violin Concerto, and the Third Piano Concerto; Haydn—*London* Symphony, Opus 104, in D minor, *Military* Symphony; Mendelssohn—*Scotch* Symphony and Violin Concerto. The reason I have chosen these is because I do believe, for the education of a child, there is more in these pure, musically abstract works than in any of the Romantic period, or any music which tries to describe anything physical or metaphysical. I believe that the entire Romantic period is a sinful period against any pure musical art and therefore, I think it best not to bother children with this music until they have grown."

Another time, assembling background material for a proposed *New Yorker* Profile, we requested permission to use personal stories he had told us one night at dinner. (We remember the occasion well. We asked what he would like and he said fish and cherry pie, to which menu we added the usual vegetables, which he did not touch. When the fish was passed around for the second time and Mitropoulos started to take a second large helping, Mother said firmly: "First, Maestro, eat your vegetables!") We reminded him in our letter of some of the stories—about his boyhood visits to uncles who were monks at Mt. Athos; about his grandfather, a Greek Orthodox priest in a mountain village, who waged a secret battle against bedbugs by mixing insecticide with the holy water with which he blessed the houses; about his grandmother, who gave birth to his father while gathering wood and who had carried the baby and bundle of fagots for a mile up the mountainside

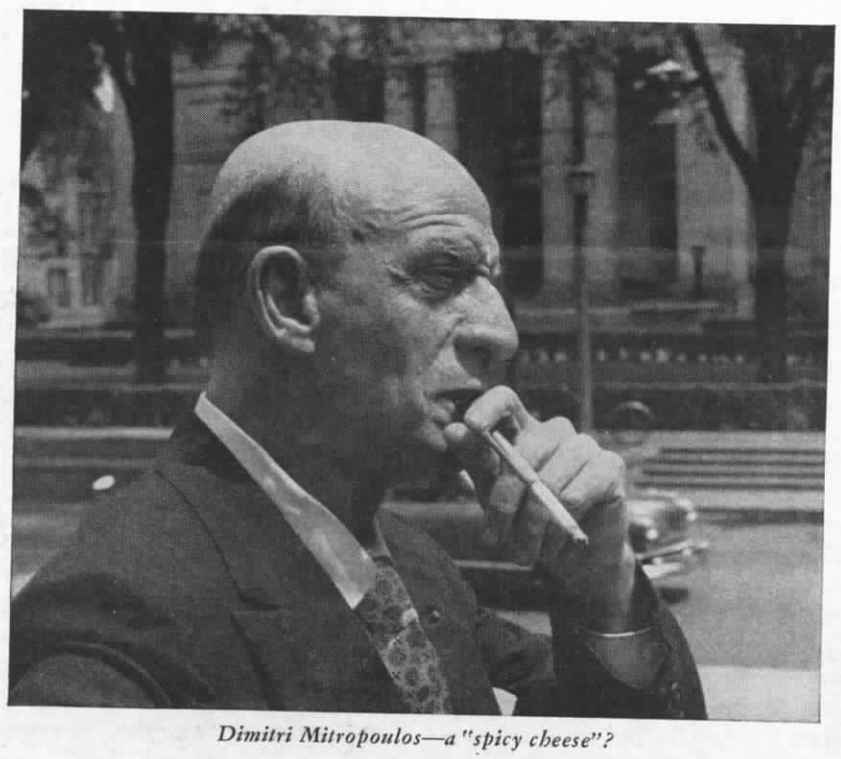

Dimitri Mitropoulos—a "spicy cheese"?

«ΤΑ ΝΕΑ» ΠΕΜΠΤΗ, 17 Αὐγούστου 1967

'Ομιλεῖ ὁ πιανίστας Βάν Κλαΐμπερν

«Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΨΥΧΗ»

Τόν εἶχε βοηθήσει ὁ Μητρόπουλος

«Οἱ συνθέτες θά πρέπει νά ἐμπνέωνται ἀπό τό θαυμάσιο ἑλληνικό τοπίο», εἶπε στήν πρές - κόνφερανς πού ἔδωσε χθές ὁ 'Αμερικανός πιανίστας Βάν Κλάϊμπερν, 32 ἐτῶν, ὁ ὁποῖος τό βράδυ, στό 'Ηρῶδειο, ἐμφανίσθηκε σέ ρεσιτάλ μέ ἔργα Μπράμς, Μπετόβεν, Μπάρμπερ καί Σοπέν.

—'Η ἐποχή μας, πού χαρακτηρίζεται ἀπό τήν μηχανική καί ἐπιστημονική πρόοδο, ἔχει ἀκόμα θέση γιά τήν καλλιτεχνική δημιουργία;

«"Οσο ὑπάρχουν ἄνθρωποι θά ὑπάρχη καί μουσική», εἶπε, ἀπαντώντας στήν ἐρώτηση αὐτή ὁ 'Αμερικανός πιανίστας.

«'Η μηχανική ἐξέλιξη στό Διάστημα καί στή Γῆ δέν εἶναι δυνατόν ν' ἀποκλείση τήν καλλιτεχνική δημιουργία, πού εἶναι μιά βασική ἀνάγκη γιά τόν ἄνθρωπο», συνέχισε ὁ Κλάϊμπερν. «"Αλλωστε — πρόσθεσε — εἶναι γνωστό ὅτι στή βάση τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ, στήν κλασική 'Ελλάδα, ἡ Παιδεία βασιζόταν σέ τρεῖς ἀρχές: τήν γυμναστική, τά μαθηματικά καί τήν μουσική. 'Υγιές σῶμα, ἀνάπτυξη τοῦ νοῦ, ἀλλά καί ἡ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς».

«'Η μουσική, αὐτό τό θεϊκό μυστήριο, εἶπε ὁ Κλάϊμπερν, εἶναι σ' ἐπαφή μέ τήν ψυχή καί τήν ἐκφράζει. 'Η ἐποχή μας, ὅσο πιό πολύ χαρακτηρίζεται ἀπό τήν μηχανική ἐξέλιξη, τόσο πιό πολύ ἔχει ἀνάγκη ἀπό πνεῦμα καί ψυχή, ἀπό τήν μουσική».

'Ο Βάν Κλάϊμπερν, ὁ ὁποῖος ἐδήλωσε ὅτι θεωρεῖ πολύ ἐνδιαφέρον νά παίζη πιάνο στό θέατρο τοῦ 'Ηρώδου στήν 'Αθήνα, εἶπε ὅτι σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα τό ρεσιτάλ αὐτό εἶναι τό μοναδικό πού δίνει στήν 'Ελλάδα μιά τόν χρόνο αὐτόν, ἄν ὅμως προσκληθῆ δέν θά εἶχε ἀντίρρηση νά παίξη καί πάλι. "Εχει ἔρθει πολλές φορές στήν 'Ελλάδα καί τό 1964 εἶχε δώσει ἀκόμα ἕνα ρεσιτάλ. Στό ἐφετεινό του πρόγραμμα περιλαμβάνεται μιά ἠχογράφηση δίσκων στήν Ρώμη γιά τό R.C.A. 'Ιταλίας, ρεσιτάλ στό φεστιβάλ τοῦ Μοντρέ στήν 'Ελβετία καί ἐπίσης συμμετοχή στόν διαγωνισμό καί τό φεστιβάλ στό Βουκουρέστι τῆς Ρουμανίας.

'Ο Βάν Κλάϊμπερν, ἐδήλωσε, ἀπαντώντας σέ ἐρώτηση, ὅτι παίζει τήν μουσική πού τοῦ ἀρέσει ὅπως Σοπέν, Μπετόβεν, Μπράμς.

— 'Η σύγχρονη μουσική;

«'Η σονάτα Νο 26» τοῦ Σάμουελ Μπάρμπερ, εἶπε ὁ Κλάϊμπερν, περιλαμβάνεται στό ρεσιτάλ στό 'Ηρῶδειο. Οἱ πιανίστες ἀγαποῦν αὐτή τήν σονάτα γιατί εἶναι «πιανιστική» καί ἔχει πολύ καλή ἀρχιτεκτονική».

— 'Η ἠλεκτρονική μουσική;

«Δυστυχῶς δέν μ' ἐνδιέφερε ποτέ ἰδιαίτερα τό εἶδος αὐτό, εἶπε ὁ Κλάϊμπερν. 'Ο λόγος εἶναι ὅτι λείπει τό μέρος τῆς ἀνθρώπινης ἔκφρασης, τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι σέ ὁρισμένα μέρη δέν εἶναι καί ἡ μουσική αὐτή ἀρκετά δημοφιλής».

— "Εχετε ἀκούσει σύγχρονη 'Ελληνική μουσική;

«Παίξαμε 'Ελληνικά ἔργα, μέ διευθυντή τόν Καρύδη στήν Λουκέρνη εἶπε ἀπαντώντας ὁ Κλάϊμπερν, καί ἐπίσης τό 1954 μέ τήν φιλαρμονική τῆς Νέας 'Υόρκης πού τήν διηύθυνε ὁ Μητρόπουλος, ὁ ὁποῖος καί μέ βοήθησε πολύ στήν κατάστρωση τοῦ ρεπερτορίου μου γιά τόν διαγωνισμό τῆς Μόσχας (ἐπῆρε τό Α' βραβεῖο, ὡς γνωστόν).

'Ο Κλάϊμπερν ἔχει σπουδάσει διεύθυνση ὀρχήστρας καί διηύθυνε 12 φορές εἶπε, ἀπ' τίς ὁποῖες ἡ τελευταία ἦταν αὐτή στήν μνήμη τοῦ Μητρόπουλου, σέ μιά μουσική ἐκδήλωση πού ὀργανώθηκε γιά τό σπίτι τῶν ἡλικιωμένων μουσικῶν. «"Εγινε τόν Μάρτιο τοῦ 1961 στό Κάρνεγκυ Χώλ καί ἦταν ἕνα πολύ μεγάλο κοντσέρτο» εἶπε ὁ Κλάϊμπερν.

— Ποιόν θεωρεῖται μεγάλον πιανίστα;

«Θαυμάζω τόν Ραχμάνινωφ — εἶπε ὁ Κλάϊμπερν. Καί ἄν ἀκόμα δέν ἦταν συνθέτης θά ἔμενε τό ἴδιο στήν μνήμη μας σάν ἕνας μεγάλος ἐκτελεστής. Τόν ἄκουσα ὅταν ἤμουν πολύ μικρός, πού ἔπαιζε στήν Λουϊζιάνα. "Ενα μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδοχῆς του ἦταν καί ἡ μητέρα μου, ἡ ὁποία ἦταν καί ἡ πρώτη μου δασκάλα στό πιάνο. "Ηταν ἕνας πολύ μεγάλος πιανίστας».

Σ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΡΑΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

13 - 19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1967

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΩΝ Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

'Ο "Εκτος Διεθνής Διαγωνισμός Δημήτρη Μητροπούλου, πού, ὡς γνωστόν, ἀποβλέπει εἰς τήν ἀνάδειξιν νέων ἀρχιμουσικῶν κάθε ἐθνικότητος, πρόκειται νά γίνη καί πάλι εἰς τό Κάρνεγκι Χώλλ τῆς Νέας 'Υόρκης, ἀπό τίς 8 ὡς τίς 21 'Ιανουαρίου τοῦ 1968. Εἰς τόν διαγωνισμό μποροῦν νά λάβουν μέρος ἀρχιμουσικοί ἡλικίας ἀπό 20 ὡς 33 ἐτῶν, ὡς προθεσμία δέ ὑποβολῆς δικαιολογητικῶν συμμετοχῆς, ὁρίζεται ἡ 1η Δεκεμβρίου τρέχοντος ἔτους.

'Αξίζει νά σημειωθῆ ὅτι ὁ διαγωνισμός αὐτός ἀποκτᾶ ὅλο καί μεγαλύτερο κῦρος καί δημοτικότητα. Αὐτό δέν ὀφείλεται μόνον εἰς τήν σοβαρότητα καί τήν αὐστηρότητα μέ τήν ὁποίαν διεξάγεται ἀλλά καί εἰς τά βραβεῖα του. Τά βραβεῖα αὐτά, εἶναι ἀπό τά πλουσιώτερα πού ἀπονέμονται σέ διεθνεῖς διαγωνισμούς, καί εἶναι τέσσερα τόν ἀριθμόν: τῶν 5.000 δολλαρίων, τῶν 2.500 δολλαρίων, τῶν 1.000 δολλαρίων καί τῶν 750 δολλαρίων. 'Επί πλέον οἱ βραβευόμενοι ἔχουν τήν δυνατότητα νά συνεργασθοῦν ἐπί ἕνα ἔτος με τήν Φιλαρμονικήν 'Ορχήστρα τῆς Νέας 'Υόρκης ἤ μέ κάποιαν ἄλλην ἀπό τίς μεγάλες ἀμερικανικές ὀρχήστρες.

'Ο διαγωνισμός γίνεται εἰς τέσσερα στάδια: Προκαταρκτικό, τακτικό, ἡμιτελικό καί τελικό, εἰς δέ τάς ἀκροάσεις τό κοινό μπορεῖ νά παρίσταται ἐλεύθερα. Οἱ ἐξεταζόμενοι ἐλέγχονται, κατά στάδια, ὡς πρός τήν πεῖρα των εἰς διαφόρους τεχνοτροπίας ὀρχηστρικῆς μουσικῆς, εἰς δέ τό τελικόν στάδιον περνοῦν ἀπό μίαν τετραπλῆν δοκιμασίαν: 'Οφείλουν νά ἑρμηνεύσουν μίαν συμφωνία, νά συνοδεύσουν ἕνα σολίστα εἰς ἕνα κοντσέρτο, νά διευθύνουν ἕνα ἀπόσπασμα κάποιας ὄπερας καί νά διευθύνουν καί κάποιο σύγχρονο ἔργο πού θά τούς εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστο καί πού θά ἔχουν πάρει εἰς τά χέρια των, μόλις μισήν ὥρα πρίν ἀνέβουν εἰς τό «πόντιουμ» γιά νά τό διευθύνουν.

"Οσοι ἐπιθυμοῦν περισσότερες λεπτομέρειες γύρω ἀπό τόν Διεθνῆ Διαγωνισμό Δημήτρη Μητροπούλου, μποροῦν νά ἀπευθυνθοῦν εἰς τήν 'Υπηρεσίαν Μουσικῶν 'Εκπομπῶν τοῦ 'Εθνικοῦ 'Ιδρύματος Ραδιοφωνίας, ὁδός Μουρούζη 16, ὥρας γραφείου.

Ο ΦΟΥΡΤΒΑΙΝΓΚΛΕΡ ΕΙΧΕ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

Στιγμές ἀπό τή ζωή ἑνός μεγάλου

ΒΙΕΝΝΗ, 21. (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας).—

Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τίς δηλώσει πού ἔκανε στήν Ἀθήνα, ὁ διεθνοῦς φήμης πιανίστας Κλάϊμπερν, θά ἤθελα νά συμπληρώσω ἀκόμη λίγα γιά τόν μεγάλο Ἕλληνα ἀρχιμουσικό Δημήτρη Μητρόπουλο, ἀφοῦ μάλιστα τόν τελευταῖο καιρό, μέρος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου ἀσχολεῖται ὁλονέν καί περισσότερο μαζί του καί θά ἤθελα νά παρακαλέσω τούς ἀναγνῶστες τῆς «Θεσσαλονίκης» νά συγχωρέσουν τήν ἐπιστροφήν μου αὐτή στό ἴδιο θέμα.

Πιστεύω πώς μόνο ἀάν βεβαιώσουμε τίς σύγχρονες δυνάμεις τῆς ζωῆς μας — σά μελετήσουμε τόν Πλάτωνα ὄχι γιατί ἔζησε πρίν δυόμιση χιλιάδες χρόνια, παρά γιατί ζῆ σήμερα, ζωντανός πρόγονός μας — ὅταν γίνουμε ἄξιοι νά αἰσθανθοῦμε λ.χ. τό ζήτημα τῆς γλώσσας μας στό ὕψος πού τό ἔζησαν οἱ μεγάλοι πρόγονοί μας τοῦ 21 κι' ὁ ἀντάξιός τους ποιητής μας, ὁ Σολωμός, ἀάν «πόθο, δηλαδή, τοῦ ἀνθρώπου γιά ἐλευθερία, πού ἕνα μονάχα σημάδι του ἦταν ὁ ἀγώνας στή γῆ καί στή θάλασσα τῶν προγόνων μας τοῦ Εἰκοσιένα», ὅπως γράφει ὁ μοναδικός μας Ἀποστολάκης, ὅταν μέ τήν ἰδια δύναμη θ' ἀντικρύσουμε καί θά ζήσουμε τόσο καί τόσα ἄλλα τῆς ζωῆς μας, τότε θά χαράξη καί γιά μάς «ἡ ἐλπίδα» στή ζωή, πού χωρίς αὐτή τό κάθε τι, ὡς κι' ἡ ἀνάσα τοῦ μωροῦ, μπορεί νά κοκκαλίσῃ.

Ἀλλά θά περιορισθῶ, ὅπως καί πρέπει, στήν περικοπή. Γράφει ὁ μουσικός Βάλτερ Μπαρύλλι, πρώτο βιολί τῆς φιλαρμονικῆς ὀρχήστρας τῆς Βιέννης: «Στό ἀναλόγιο τοῦ ἀρχιμουσικοῦ διπύθυνε ὁ Βίλχελμ Φούρτβαινγκλερ. Καί μέ τό ὄνομα αὐτό, καθώς καί μέ τοῦ Κνάππερμπους, συνδυάζονται γιά μένα (ὅπως χωρίς ἄλλο καί γιά ὅλους τούς συναδέλφους μου) οἱ πιό χαρακτηριστικά ἰσχυρές καί βαθειές ἐντυπώσεις στά πενῆντα χρόνια τῆς ζωῆς μου. Πάντα μέ συγκίνηση σκέπτομαι τίς ἡμέρες ἐκείνες στό Σάλτσμπουργκ, ὅταν ὁ Φούρτβαινγκλερ ὑπέφερε τόσο, γιατί ὅλο καί περισσότερο ἀδυνάτιζε ἡ ἀκοή του, πού σχεδόν ὕστερα ἀπό κάθε δοκιμή, κάθε συναυλία, κάθε παράσταση στήν Ὄπερα, ἀποχαιρετούσε τό ἀναλόγιο τοῦ ἀρχιμουσικοῦ καί μαζί κι' ἐμάς. Ἡμεῖς τά μέλη τῆς φιλερμονικῆς ὀρχήστρας δέν ἀμφιβάλλουμε διόλου: πέθανε γιατί τοῦ ράγισε ἡ καρδιά. Τό πιστεύω, ἡ τραγωδία, πού πέρασε κι' ὁ Μπετόβεν, αὐτή τοῦ ράγισε τήν καρδια.

Σέ μιά ἀπό τίς τελευταίες δοκιμές του μάς εἶπε: «Ὅταν ἐγώ δέν θά ὑπάρχω πιά, σκεφθῆτε τόν Μητρόπουλο». Καί τά μέλη τῆς φιλαρμονικῆς ἀκουσαν μ' εὐχαρίστηση καί πρόθυμα τή συμβουλή του. Ἡ τόσο σύντομη, ἀλλοίμονο, καλλιτεχνική συνεργασία μας καί μέ τόν μεγάλο αὐτό ἀρχιμουσικό, πού ἄρχισε στό Σάλτσμπουργκ, ἀνήκει στίς πιό ὑπέροχες στιγμές τῆς ὀρχήστρας μας. Τί σημαίνει γιά μάς ὁ ἄνθρωπος αὐτός, μπορεί νά τό ἀντιληφθῆ μόνο ἐκεῖνος πού ἔζησε μαζί μας, ὅταν ὁ Μητρόπουλος, μ' ἀφάνταστη ἐπιμονή καί μ' ἐξαντλητική ἐργασία, προσπαθούσε γιά ἔργα πού δέν τοῦ «πήγαιναν» ἀπόλυτα. Ἀζέκαστο θά μοῦ μείνη πόσο ἀγωνίζονταν γιά τήν ὀγδοη συμφωνία τοῦ Γκούσταβ Μάλεο, πώς σέ μιά δοκιμή στήν αἴθουσα τῆς σχολῆς ἱππασίας τοῦ Σάλτσμπουργκ, μ' ἕνα ἄδειο κύπελλο δυνατοῦ καφέ μπροστά του, ἔκρυβε μέ τά χέρια του τό ἀφάνταστα κουρασμένο πρόσωπό του κι' ἀναστέναζε: «δέν θά πηγαίνη». Κι' ὅμως, μ' ὅλα αὐτά, τελικά πήγε κι' ὑπήρξε μιά ἀπό τίς πιό περίφημες ἑρμηνείες πού θυμοῦμαι στή ζωή μου».

Μιά ἀνάλογη ἑρμηνεία του στήν Ὄπερα τῆς Βιέννης περιγράφει στόν πρόλογό της κι' ἡ Καίτη Κατσογιάννη, πού μάς χάρισε τό πολύτιμο βιβλίο της «Δημήτρης Μητρόπουλος. Ἡ ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη (1929 – 1960), Ἀθῆναι 1966».

«Ἀργότερα», γράφει, «οἱ μουσικοί τῆς ὀρχήστρας κι' οἱ τραγουδιστές μού ὡμολόγησαν: «Δέν ξέρομε τό γιατί παίξαμε (ἡ τραγουδήσαμε) ἔτσι ὅπως ποτέ ἄλλοτε στή ζωή μας. Ἐκεῖνος μάς ἐπέβαλε νά ξεπεράσουμε τόν ἑαυτό μας». Ὁ ἴδιος μοῦ εἶπε μέ τή συνηθισμένη του μετριοφροσύνη: «τέτοιες παραστάσεις εἶναι δῶρα θεοῦ». «Τήν ἑπομένη τόν ἀποχαιρετοῦσαμε», συνεχίζει ἡ Καίτη Κατσογιάννη. «Τήν τελευταία στιγμή μάς κοίταξε τήν ἀδελφή μου καί μένα μ' ἕνα βλέμμα ὁλο τρυφερότητα καί μελαγχολία:

—Ἄς μ' ἀξιώσει ὁ θεός νά σάς ξαναδῶ!

—Μά, Δημήτρη μου, αὐτό ἀπό σένα ἐξαρτάται!

—Ὄχι ἀπό μένα — ἀπό τή Μοίρα!

Ἦταν τά τελευταία λόγια πού ἄκουσα ἀπό τό στόμα του. Λίγες ἑβδομάδες ἀργότερα, ἐφερνα πίσω στήν πατρίδα μιά μικρή ὀρειχάλκινη τεφροδόχη — λίγη στάχτη».

Ἔτσι τελειώνει ἡ καλή φίλη. Χωρίς ἄλλο ὁμως στή ζωή μας δέν πρέπει ν' ἀπομείνη μόνο ἡ «λίγη αὐτή στάχτη» ἀπό τό μεγάλο ἀρχιμουσικό μας Δημήτρη Μητρόπουλο, πού πολλές φορές κατέπληξε τόν κόσμο ὁλόκληρο. Κι' αὐτό ἀπό μάς ἐξαρτάται.

Π. ΦΟΡΜΟΖΗΣ

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1956, σέ μιά δοκιμή μέ τήν φιλαρμονική ὀρχήστρα τῆς Βιέννης.

Κάτι πού πρέπει νά προσέξετε

ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ἑβδομάς: 16 — 22-7-67

«ΤΑ ΝΕΑ» ΣΑΒΒΑΤΟ, 5 Αὐγούστου 1967

Ἡ Μουσική ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ : Ὁ Ἕκτος Διεθνής Διαγωνισμός πού φέρει τό ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἕλληνα ἀρχιμουσικοῦ, γίνεται στό Κάρνεγκι Χώλ τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπό 8 ὡς 21 Ἰανουαρίου τοῦ '68. Σ' αὐτόν τόν διαγωνισμό παίρνουν μέρος νέοι ἀρχιμουσικοί ἀπ' ὅλον τόν κόσμο, ἡλικίας 20—23 ἐτῶν. Τά τέσσερα πρῶτα βραβεῖα εἶναι πλουσιώτατα: 5.000 δολλάρια, 2.500 δολλάρια, 1.000 δολλάρια κοί 750 δολλάρια. Ἐφέτος, ὁ διαγωνισμός εἶναι πιό δύσκολος ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Γιά τούς ἡμιτελικούς, στούς ὑποψηφίους δίνεται ἕνας κατάλογος ἀπό δεκάδες ἔργων «μπαρόκ», κλασικῶν, «μετακλασικῶν» (sic) καί συγχρόνων, ἀπό τά ὁποῖα ὀφείλουν νά διαλέξουν τρία κάθε κατηγορίας! Ἐκτός ἀπό τά ἔργα αὐτά, ὑποχρεωτικά ἐφέτος εἶναι καί τά ἑξῆς: Τό δυσκολώτερο πρῶτο μέρος ἀπό τήν Τετάρτη Συμφωνία τοῦ Μάλερ, τό ντουέττο γιά σοπράνο καί τενόρο ἀπό τήν ἀρχή τῆς τέταρτης πράξης τῆς «Κάρμεν» τοῦ Μπιζέ καί ἡ ἑβραϊκή ραψωδία «Σολομῶν» γιά βιολοντσέλλο καί ὀρχήστρα, τοῦ Μπλόχ — ὅπου ὁ ὑποψήφιος ἀρχιμουσικός θά πλαισιώση τόν σολίστα!

ΣΑΣ ΜΙΛΑ Ο ΦΙΛΟΣ ΣΑΣ

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γνωριστήκαμε μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο μιά ὑγρή καλοκαιριάτικη νύχτα, σέ μιά συναυλία του στό Στάδιο τῆς Νέας Ὑόρκης. Μόλις εἶχε τελειώσει τό Κοντσέρτο τοῦ Προκόφιεφ. Ἔπαιξε στό πιάνο ὁ ἴδιος, ἐνῶ διηύθυνε καί τήν ὀρχήστρα. Τόν εἶχαν ἀποθεώσει. Ἔπλεε στόν ἱδρο, τό πρόσωπό του ἦταν κατακόκκινο, τά μάτια του ἀπλανῆ. Κόσμος πολύς περίμενε ἔξω ἀπ' τό καμαρίνι του γιά νά τόν συγχαρῆ. Σά νά γύρευε νά ξεφύγη τό πλῆθος — σίγουρα δέν ἄκουγε ὅ,τι τοῦ λέγαν: ὀνόματα, λέξεις ἐγκωμιαστικές. Τοῦ εἶπα:

—Ἔρχομαι ἀπ' τήν Ἑλλάδα. Σᾶς φέρνω χαιρετίσματα ἀπ' τή Μαγκουφάνα. Ἀπ' τήν κυρία Κατσογιάννη.

Γύρισε πρός τό μέρος μου ἀπότομα, στάθηκε, χαμογέλασε, μοῦ ἔσφιξε τό χέρι.

Ὕστερα, ἐκεῖνος ἔφυγε στά θουνά τοῦ Κολοράντο, ἐγώ ἔφυγα στή Νέα Ἀγγλία, δέν μπορέσαμε νά συναντηθοῦμε τότε. Μέ περίμενε ὅμως, ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες, ἕνα βράδυ. Ἦταν ἀργά ἡ νύχτα, στό «NORTHERN» τῆς Νέας Ὑόρκης.

—Ἄς πᾶμε στό δωμάτιό μου νά μιλήσουμε μόνοι, εἶπε πρόσχαρα.

Μέ ρώτησε γιά τήν κυρία Καίτη Κατσογιάννη, τήν πιστή του φίλη, γιά τά πεῦκα τῆς Μαγκουφάνας. Ὕστερα ἄρχισε μιά ἐξομολόγησι, πού θάσταξε περίπου δυό ὧρες. Ἔλεγε γιά τή μουσική, γιά τό ἔργο του, γιά τά ὄνειρα τοῦ καλλιτέχνη, γιά τήν ἀπογοήτευσί του ἀπ' τόν ἄνθρωπο. Ὁλοένα ὁ λόγος ἀπεμόνωνε τό χῶρο ὅπου ἤμαστε, ἀπ' τή γιγάντια πόλη, ἡ ψευδαίσθησι ὁλοένα γινόταν πιό ἔντονη: Δέν ἦταν πιά ἡ μεγάλη πόλη, δέν ἦταν πιά τό ξενοδοχεῖο NORTHERN. Ἐδῶ ἦταν ἡ καλύβα ἑνός ἀσκητῆ, ἑνός ἀναχωρητῆ τῶν παλαιῶν χριστιανικῶν καιρῶν. Καί ὁ λόγος ἦταν ὡς ποιό θαθμό ὁ σκοπός ἐτελειώθη: νά νικηθῆ ἡ ὕλη, νά γίνη πνεῦμα.

—Νά πᾶτε τά χαιρετίσματα καί τήν ἀγάπη μου στήν Καίτη, εἶπε ξεπροθοδίζοντάς με τίς πρωϊνές ὧρες.

Ἡ κυρία Καίτη Κατσογιάννη, πού τῆς προωρίσθη ἡ τελειότης τῆς φιλίας ὁλόκληρης ζωῆς μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, παρουσίασε πρίν ἀπό λίγον καιρό σ' ἕναν ὀγκώδη τόμο τήν περίφημη ἀλληλογραφία της μέ τόν Μητρόπουλο.

Γράφει στήν εἰσαγωγή της:

«...Ἔχουν πλασθῆ πολλοί «μύθοι» γιά τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, γιά τόν ἄνθρωπο καί τή ζωή του. Γι' αὐτό, ὕστερα ἀπό πολλούς δισταγμούς, ἀποφάσισα νά δώσω στή δημοσιότητα τήν ἀλληλογραφία μας. Σ' αὐτά τά γράμματα ἐκδηλώνεται ὁ ἴδιος σέ μιά στενή του φίλη, περιγράφει τή ζωή του, ἐκθέτει τίς σκέψεις του, τά αἰσθήματά του, τήν ἑκάστοτε ψυχική του κατάστασι. Εἶναι σάν μιά αὐτοβιογραφία...».

Ἡ ἀλληλογραφία αὐτή καλύπτει πλήρη τόν κύκλο: τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνείρου ἑνός νέου καλλιτέχνη, τοῦ θριάμβου του, καί, τέλος, τῆς προετοιμασίας τοῦ θανάτου.

Ἀρχίζει μ' ἕνα ἐπισκεπτήριο:

«Νοέμβριος 1925. Νά ἐπιτραπῆ ἡ εἴσοδος εἰς τήν κυρία Κατσογιάννη μετά τῆς ἀδελφῆς της εἰς ὅλας τάς δοκιμάς μου. Δ. Μητρόπουλος».

Μέσα σ' αὐτά τά γράμματα προθάλλει ἡ ἐκπληκτική περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου: ὁ ἔρως τῆς Τέχνης, ἡ τιμιότητα, τά ἐρωτήματα, ἡ δόξα, οἱ ἀμφιθολίες, οἱ κρίσεις γιά ἔργα καί πρόσωπα, οἱ κρίσεις γιά τόν ἑαυτό του.

Ὁ Μητρόπουλος ἐξομολογεῖται στήν κυρία Κατσογιάννη, ζητᾶ τή γνώμη της πλήρης ταπεινοφροσύνης. Καί ἐκείνη τόν θαυμάζει, τόν κρίνει, τόν ἐλέγχει, τοῦ δίδει —μέ τήν ἀφοσίωσι καί μέ τήν παρρησία της— θοήθεια πολλή. Στήν κορυφή τῆς δόξας του, ἡ κυρία τῆς Κηφισιᾶς εἶναι ἴσως, τό μόνο πλάσμα ἐπί τῆς γῆς, πού μπορεῖ νά τοῦ μιλᾶ μέ τόση ἄνεσι. Κι' ἐκεῖνος τήν ἀγαπᾶ καί τή σέθεται.

«Κρῖμα — γράφει ἡ κυρία Κατσογιάννη — πού δέν κράτησα σημειώσεις ἀπ' τίς πολύωρες συνομιλίες μας, τούς μῆνες καί τά χρόνια πού πέρασα κοντά του, καί μάλιστα τούς τρεῖς τελευταίους χειμῶνες δίπλα του, στό διαμέρισμα τῆς Νέας Ὑόρκης, τίς ὧρες πού μελετοῦσε καί τίς ὧρες πού ξεκουραζόταν κουβεντιάζοντας μαζί μου γιά τίς πρόσφατες καί τίς ἐπικείμενες συναυλίες του, γιά τήν τέχνη, γιά τή φιλοσοφία, γιά τόν ἄνθρωπο.

Τά πρῶτα δώδεκα χρόνια θλεπόμαστε σχεδόν καθημερινά, κάναμε πολύ μακρυνούς περιπάτους, πήγαινα καί σέ ὅλες του τίς δοκιμές. Τήν ἄνοιξι τοῦ 1929 θρέθηκα μαζί του στό Βερολῖνο, καί τό 1932 στό Παρίσι, στήν πρώτη του ἐμφάνισι σ' αὐτήν τήν πόλι. Ὡς τήν παραμονή τοῦ παγκοσμίου πολέμου περνοῦσε τά καλοκαίρια του στήν Ἑλλάδα, συχνά ἔμενε στό σπίτι μας τῆς Μαγκουφάνας. Καί στίς φορές πού ἐπισκέφθηκε τήν Ἑλλάδα, μετά τό τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου στά 1955 καί στά 1957 μέ τή Φιλαρμονική τῆς Βιέννης, ἔμεινε στό σπίτι τῆς Μαγκουφάνας».

Ἡ κυρία Κατσογιάννη παρασταθηκε τό μεγάλο της φίλο ὡς τήν εἴσοδο τῆς στενῆς πύλης. Ὁ θάνατος κεραυνοθόλησε τόν Δημήτρη Μητρόπουλο στίς 2 Νοεμθρίου τοῦ 1960, ἐπάνω στό πόδιουμ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου. Τήν ὥρα πού διηύθυνε τίς δοκιμές τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μάλερ.

Ἕνα ἑλληνικό πολεμικό ἀεροπλάνο πῆγε νά πάρη τήν τέφρα του. Ἡ κυρία Κατσογιάννη συνώδευσε τό νεκρό στό Λουγκάνο, ὅπου ἔγινε ἡ καύσι του. Κι' ἔπειτα, μαζί μέ τόν κύριο Κουρνοῦτο, συνώδευσε τό φίλο της στό τελευταῖο ταξίδι τοῦ γυρισμοῦ. Ἡ τέφρα του ἦταν μέσα σέ μιά μικρή ὀρειχάλκινη τεφροδόχο, ἕνα κουτάκι. Ὁ λαός τῶν Ἀθηνῶν περίμενε τό ἔνδοξο τέκνο του στό Ἡρώδειον. Καί ἡ τεφροδόχος παραδόθηκε στήν Πόλη, ἐνῶ ἡ Ὀρχήστρα τῶν Ἀθηνῶν ἔπαιζε τό Πένθιμο Ἐμβατήριο ἀπ' τήν Ἡρωϊκή τοῦ Μπετόβεν. Χωρίς Ἀρχιμουσικό. Μέσα στά λαμπρά χρώματα τοῦ φθινοπωρινοῦ ἡλιοθασιλέματος.

until she reached home. We recalled his account of climbing the Grand Teton; of his Berlin Philharmonic debut as conductor-pianist when at the last minute soloist Egon Petri fell ill and could not play the Prokofiev Piano Concerto No. 3; of his conviction, at the height of World War II, that the Allies would do well to read and learn from Thucydides on the Peloponnesian War. . . . Mitropoulos wrote: "I'm willing to grant you any favor you ask of me. I realize readers always like some 'spicy cheese' in a biography of an artist so that, even though I personally deep in my heart can't say I like it very much, if you think what I have told is of any interest and if it pleases you very much, go ahead and make me a 'spicy cheese.' "

I Remember Father

Marina Chaliapin was in New York recently as a "flying ambassador" for the CIGA chain of Italian luxury hotels, which includes such favorites as the Gritti and Danieli in Venice and the Excelsior and Grand in Rome. The next-to-the-youngest child of the great Feodor, Marina is charming and elegant, with silvery blonde hair, gray-blue eyes, and a lovely speaking voice. She came to us with an introduction from Wally Toscanini in Milan, who described her friend as "*adorabile*," which she was. She lives in Italy, is married to Luigi Freddi, a pioneer of the Italian film industry, and has a daughter Angela in her early twenties. While here she flew from lunches to cocktails to dinners, from concert to opera, from business appointments to visits with old friends and with family. Towards the end of her stay she was longing for the quiet of her country house outside Rome, and for its garden.

"When I get back," said Marina Chaliapin, who uses her maiden name professionally, "there will be a *poule au pot* waiting for me. That's what Father always had after a performance. He loved boiled chicken in the pot, boiled beef, too, simple things. And I do too." Like her father, Marina also likes dogs. Chaliapin always kept two or three bulldogs because he was amused by their faces. She has boxers. Unlike her father, Marina has changed countries; she is an Italian citizen. "My father would not give up his nationality although he was offered citizenship by practically every country. We never had Nansen passports like the other Russians who emigrated to Paris. Father remained Russian. He had a passport of the *République française* with *nationalité Russe* stamped on it. There were only eight such passports. Rachmaninoff had one and so did the painter Sorin."

What was it like to be the daughter of the world-famous and temperamental bass, what kind of life did she have with father? When we saw her we had just read pianist Gerald Moore on touring with Chaliapin: "Splendid, frightening, inspiring. A man of infinite charm. And of quick temper. Like a baby. If a door didn't open readily, he'd tear the handle off." "Not so with us," said Marina. "With his children he was the most affectionate of fathers. He never raised his voice to us. When we did something wrong he would put on a sad face. And since he was a very great actor, it was the saddest face in the whole world. To see it was our greatest punishment. He would tell us stories and he made up the most wonderful fairy tales. There was one which would continue night after night, always stopping at the crucial moment. The hero had a Hungarian name which meant 'The Curly Prince.' And there was The Great Sorcerer from The North and The Great Witch from the South and all the trees were alive. Best of all we liked to hear him tell about his childhood, how he ran away from home and joined a circus and cleaned the oil lamps and the floor boards and washed and fed the animals. His voice was changing and he couldn't sing. Then, when he was fifteen, he got a job with a sort of musical comedy or operetta company. He remembered all the tunes and words of all the songs in all those shows and he used to sing them to us."

Marina Chaliapin was born in Russia and taken at ten to France. She was twenty-six when her father died and, in his last years, saw a great deal of him. She was almost the only one home, since of the eight children, six—all older than she—were married and the youngest was away at school.

Marina was brought up with an English tutor, "like in Lord Byron days." She stopped studying after a while because she wanted to be a ballet dancer. One of her teachers was the renowned Kchessinska, former prima ballerina of the St. Petersburg Imperial Theatre and wife of a Grand Duke, a cousin of the Czar. "Lenin made his first public speech after the Revolution from the balcony of her small palace in Petrograd." Eventually the girl gave up the idea of a ballet career. Her father didn't approve of ballet dancers in general. Besides, he insisted she was too tall. He told her that if she kept on dancing she would have an empty head. He said all the phosphorus in dancers' heads went to their feet.

"We lived in a large apartment in Paris on the top floor, really two apartments in one. It was always full of people. We never sat down to table with less than fifteen. Anybody who came was asked to stay. To feed all these people we had two chefs. One was a Caucasian and the other a Russian. Once I saw the Caucasian chef chase the Russian chef with a carving knife because my father had praised too highly a dish the Russian had cooked. Between the two we ate enormously. I would say: 'What kind of a ballerina will I be if I have to eat so much?' "

But the legend that Chaliapin ate and drank to excess is false. "It is untrue that he was a great drinker. It is true that he enjoyed good French wine and had a marvelous cellar. But he drank little or no hard liquor—perhaps sometimes a small cognac. You see, he had a touch of diabetes and his doctor only allowed him one bottle of wine a day. But he would say: 'When I drink a bottle I feel like another man. And that other man needs a bottle too.' And so he would drink two bottles! But if he had dissipated he would never have kept that fresh voice and splendid physique until he was sixty-five. He would say: 'It is your duty to the public to appear in the best of looks.' He was always so gay and bright that when he made an entrance into a room it seemed as if five people had come in. When he drank one glass of wine it was like drinking five."

During the season, Marina recalls, Chaliapin would get up late, read scores or books in Russian or French, and play cards. *Belote* was his favorite game. He never practiced the day of a performance except for a few scales. And he didn't eat, except for eggs and coffee. Then, after the performance, there was the boiled chicken in the pot. On holidays he loved to pile his family into the car and drive for days on end, like gypsies, stopping for the night when he saw a roadside inn or *gasthof* which attracted him. "He didn't like posh hotels, although we all would have loved to go to some Grand or Excelsior. Perhaps that's why I work for CIGA now!"

ΕΥΗΜΕΡΙΑ

ΑΞΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

Νομίζω ὅτι ὁ Χριστὸς στὴν παραβολή του «Εἶναι πιὸ εὔκολο ἡ κάμηλος» κτλ. δὲν ἐννοοῦσε τόσο τοὺς πλουσίους ὅσο τοὺς παθητικὰ κατέχοντας.

Ὅποιος προσφέρει τὰ χρήματά του, τὶς δυνάμεις του, τὸν ἑαυτό του, δίνοντας χαρὰ καὶ στοὺς συνανθρώπους του, ὅποιος ἀντικρίζει τὴ ζωὴ σὰν ἀνήφορο πρὸς κάποιο ἰδανικὸ καὶ χαίρεται ἀνηφορίζοντας, ὅποιος μεταχειρίζεται τὶς πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς ἱκανότητες ποὺ τοῦ χάρισε ὁ Θεὸς γιὰ ν' ἀπολαμβάνη τὸ θαυμάσιο: τὴ ζωή—δὲν εἶναι τάχα πιὸ ἄξιος νὰ ξαπλώση στὸ δροσερὸ χορτάρι τοῦ Παραδείσου, ἀπὸ κεῖνον ποὺ σταύρωσε μοιρολατρικὰ τὰ χέρια του πάνω σὲ μιὰ δοσμένη δυστυχία;

ΚΑΙΤΗ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗ

('Από τὴν 'Αλληλογραφία της μὲ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο)

ΕΚΔΟΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΞΟΛΟΜΟΣ

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 20 (80) — ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1967

Salzburger Festspiele
Salzburg Festival
Festival de Salzbourg
1967

26. VII. – 30. VIII. 1967

Offizielles Programm

WALTER BARYLLI, Wien

Ganz Persönliches über die Wiener Philharmoniker

Meine ersten Eindrücke von den Salzburger Festspielen erhielt ich im Schicksalsjahr 1939. Am politischen Horizont türmten sich bereits schwere Gewitterwolken, über Salzburg aber spannte sich ein Himmel von ungetrübter südlicher Bläue. Der vielberufene Schnürlregen schien eine Legende. Ich war 18 Jahre alt und erst vor wenigen Monaten zusammen mit einer Gruppe anderer neuaufgenommener junger Musiker als Primgeiger in das erlauchte Orchester engagiert worden. Alles war neu für uns, erregend und faszinierend: die wunderbare Kulisse dieser Stadt, wo man Mozart auf Schritt und Tritt begegnet, der harmonische Dreiklang von Natur, Architektur und Musik, aber auch die Probenarbeiten in dieser Atmosphäre, die Begegnung mit den Dirigentenpersönlichkeiten jener Zeit: Knappertsbusch, Clemens Krauss, Mengelberg und Böhm.

Zum erstenmal in meinem Leben fühlte ich den Anhauch der großen Welt. Und ich genoß ihn gemeinsam mit meinen jungen philharmonischen Kollegen in vollen Zügen: ungebunden wie wir waren und närrisch vor Begeisterung. Wir fanden alles herrlich, selbst als mit dem Fortschreiten des Kriegs der Brotkorb auch im festlichen Salzburg höher kletterte und wir darin wetteiferten, immer neue versteckte „Beisln" aufzuspüren, wo man für möglichst wenige Lebensmittelmarken möglichst viel zu Essen bekam. Wir Philharmoniker hatten das große Glück, in dieser schweren Zeit keinen aktiven Militärdienst leisten zu müssen. Diese Tatsache bewahrte wahrscheinlich manchen jungen Kollegen vor einem schweren Schicksal.

Nicht vergessen werde ich den Sommer 1944, in welchem die Festspiele im letzten Augenblick am 29. Juli, wegen des totalen Kriegseinsatzes abgesagt wurden, mit Ausnahme von zwei Veranstaltungen: einem hinreißenden Furtwängler-Konzert mit Bruckners „Achter", das wir vor geladenem Publikum geben durften, und der öffentlichen Generalprobe zur (nicht mehr stattfindenden) Uraufführung von Richard Strauss' „Liebe der Danae", nach der sich der tiefergriffene Meister mit den doppelsinnigen Worten verabschiedete: „Hoffentlich sehen wir uns in einer besseren Welt wieder!"

Seit dem Wiederbeginn der Festspiele nach dem Kriege habe ich — mit Ausnahme jener von 1945, die bekanntlich ohne Wiener Philharmoniker stattfanden (wir durften damals noch nicht über die Ennsbrücke) — alle Salzburger Sommer vom Konzertmeisterpult aus aktiv miterlebt. Bei den Festspielen durfte ich mein erstes großes Geigensolo als jüngster Konzertmeister der Wiener Philharmoniker spielen, es war jenes aus dem „Heldenleben" von Richard Strauss. Am Pult stand Wilhelm Furtwängler. Und mit diesem Namen sowie mit jenem von Knappertsbusch verbinden sich für mich (und wohl auch für alle meine Kollegen) die ganz starken und tiefen Eindrücke der fünfziger Jahre. Ich denke mit Ergriffenheit an jene Salzburger Tage, da Furtwängler, an einer fortschreitenden Schwächung seines Gehörs leidend, fast bei jeder Probe, bei jedem Konzert, bei jeder Oper Abschied vom Dirigentenpult und von uns nahm. Wir Philharmoniker sagen: er ist an gebrochenem Herzen gestorben. Ich glaube, es war die Beethovensche Tragödie, die ihm das Herz gebrochen hat.

In einer der letzten Proben sagte er: „Wenn ich nicht mehr bin, denken Sie an Mitropoulos." Die Wiener Philharmoniker befolgten gerne diesen Rat. Unsere leider nur allzu kurze künstlerische Zusammenarbeit mit diesem großen Dirigenten, die ja in Salzburg begann, gehört zu den Sternstunden des Orchesters. Was dieser Mann für uns bedeutete, das kann nur der ermessen, der wie wir miterlebt hat, wie sich Mitropoulos rückhaltlos und bis zur Erschöpfung auch für Werke einsetzte, die ihm nicht unbedingt „lagen". Unvergeßlich für mich, wie er um die „Achte" von Gustav Mahler rang, wie er in einer Probe in der Felsenreitschule, die geleerte Schale stärksten Mokkas vor sich, das todmüde Gesicht in den Händen barg und stöhnte: „Es wird nicht gehen!" Aber dann ging es doch und wurde eine der großartigsten Aufführungen, deren ich mich entsinne.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» | Παρασκευή 8 Σεπτεμβρίου

ΜΟΥΣΙΚΗ

● ΖΩΝΤΑΝΗ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐφέτος ἑορτάσθηκαν τά 125 χρόνια τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Βιέννης. Μ' αὐτή τήν εὐκαιρία ὁ Βάλτερ Μπαρύλλι ἐκθέτει στό ἐφετεινό ἀναλυτικό πρόγραμμο τοῦ Φεστιβάλ τοῦ Ζάλτσμπουργκ τίς προσωπικές του ἀναμνήσεις ἀπό τό 1939, τόν χρόνο δηλαδή πού εἶχε διορισθῆ πρῶτο της βιολί. Ἄλλους μαέστρους δέν ἀναφέρει παρά τόν Κνάππερτς Μπούς, τόν Κλέμενς Κράους, τόν Μένγκελμπεργκ, τόν Μπάϊμ καί τόν Φούρτβαίνγκλερ.

...«Σέ μιά ἀπό τίς τελευταῖες του δοκιμές ὁ Φούρτβαίνγκλερ εἶχε πῆ: «Ὅταν δέν θά ὑπάρχω πιά, σκεφθῆτε τόν Μητρόπουλο». Ἡ Φιλαρμονική τῆς Βιέννης ἀκολούθησε πρόθυμα τή συμβουλή του. Ἡ καλλιτεχνική μας συνεργασία — δυστυχῶς τόσο σύντομη — μέ τόν μεγάλο αὐτόν μαέστρο ὑπῆρξε ἀπό τίς κορυφαῖες ὧρες τῆς ὀρχήστρας. Τό τί ἐσήμαινε γιά μᾶς αὐτός ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ μονάχα νά τό συλλάβη ὁποιος σάν καί μᾶς ἔζησε τήν ὁλοκληρωτική του ἀνάλωση ἀκόμα καί σέ ἔργα πού ἦταν λιγώτερο τοῦ εἴδους του. Ἀξέχαστος γιά μένα θά μείνη ὁ ἀγῶνας του γιά τήν «Ὀγδόη» τοῦ Μάλερ τό 1960, ὅταν ὕστερα ἀπό μιά δοκιμή — μπροστά του τό ἀδειασμένο φλυτζάνι ἀπό δυνατό καφέ — ἔκρυψε τό ἐξουθενωμένο του πρόσωπο μέσα στά χέρια του, ἀναστενάζοντας: «Δέν θά πάει!» καί ὁμως «πῆγε»! καί ἡ ἐκτέλεση αὐτή θά παραμείνη στή μνήμη μου ὡς μιά ἀπό τίς πιό μεγαλειώδης!».

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΗ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1967

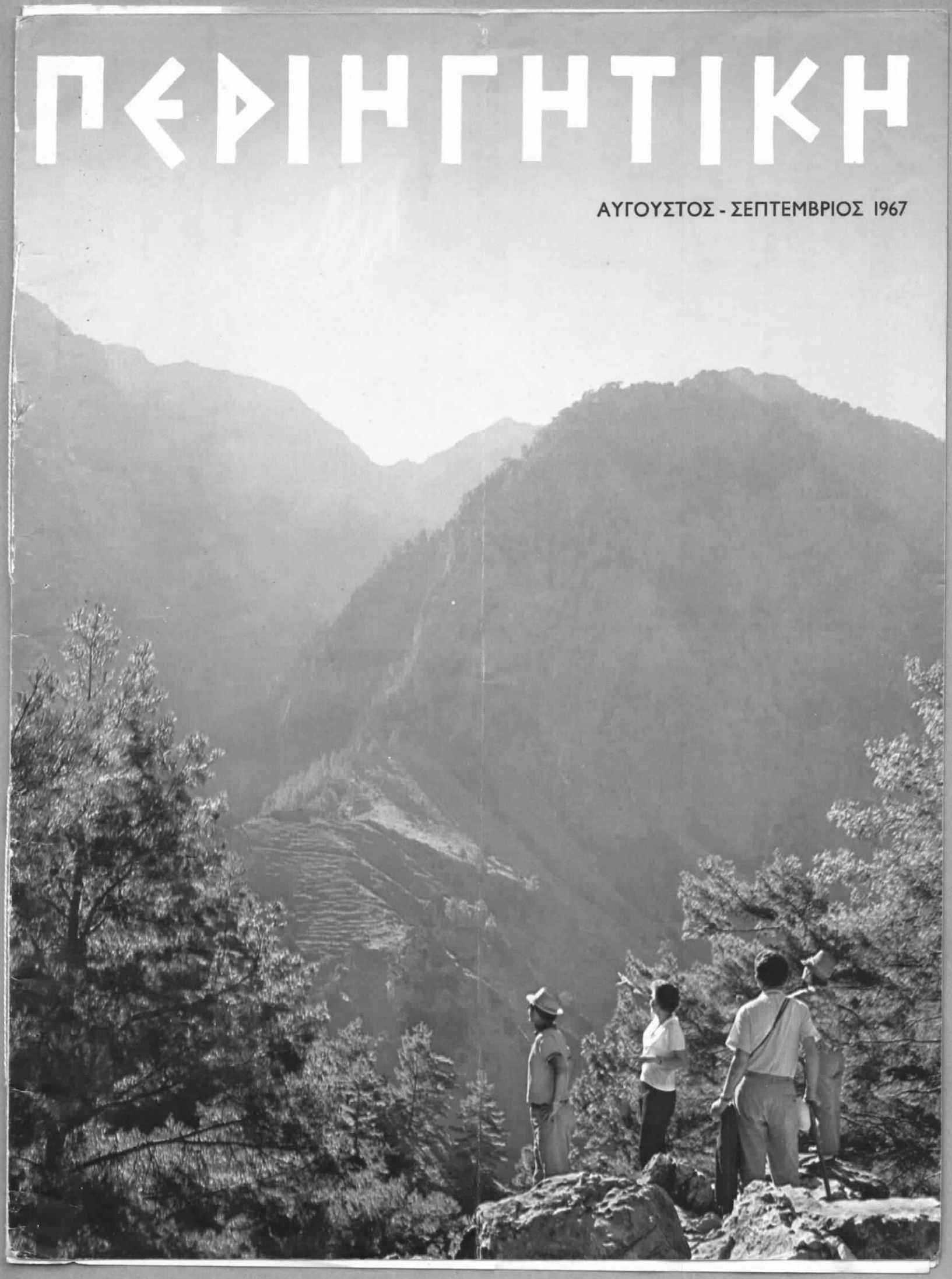

ΔΡ

ΓΥΝΑΙΚΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚ

ΟΣ 18, 6 - 19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1967, ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ

Μιὰ ἱστορία
ποὺ δὲν ἀρχίζει σὰν παραμύθι...

—Καὶ στὴ Μετροπόλιταν!

Αὐτή, ἦταν ἡ εὐχὴ ποὺ ἔδιναν στὸν Πασχάλη οἱ φίλοι καὶ οἱ θαυμαστές του, ὅταν ἀκόμη τραγουδοῦσε στὴ «Λυρικὴ Σκηνή». Ὅλοι ἀναγνώριζαν πὼς αὐτὴ ἡ ζεστὴ φωνὴ μὲ τὶς τεράστιες μουσικὲς δυνατότητες, ἔδινε εὐρωπαϊκὸν ἀέρα στὶς παραστάσεις τοῦ θεάτρου «Ὀλύμπια».

Ἦταν μιὰ εὐχὴ ποὺ δινόταν ἀπ' τὴν καρδιά τους ἀλλὰ μέσα στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα εἶχε τὴν ἴδια σημασία μὲ τὴ φράση ποὺ λέμε συχνά: «Νὰ τὰ χιλιάσης». Κάτι ποὺ εὐχόμαστε χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ. Ὡστόσο, μὲ μιὰ ξαφνική, ἐκπληκτικὴ ...ἐκτόξευση τὸ «καλὸ παιδὶ» τοῦ θεάτρου τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας κατέκτησε τὸ κοινὸ τῶν μεγαλυτέρων θεάτρων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ ἱστορία δὲν ἀρχίζει σὰν παραμύθι. Εἶναι ἡ ἴδια, ἡ συνηθισμένη ἱστορία τοῦ ταλαντούχου Ἕλληνα ποὺ κατορθώνει νὰ ξεφύγη ἀπ' τὰ δεσμὰ τοῦ περιωρισμένου χώρου τῆς Ἑλλάδος. Ἦταν καλοκαίρι τοῦ 1958. Στὸ Ὠδεῖον Ἡρώδου Ἀττικοῦ μόλις εἶχε τελειώσει ἡ παράσταση τῆς «Ἰφιγένειας ἐν Ταύροις» τοῦ Γκλούκ. Παρασκήνια - παραπήγματα ἀκόμη στὸν ἀρχαῖο χῶρο. Ζέστη. Ὁ Πασχάλης διάζεται νὰ φύγη, γιὰ τὸ καθιερωμένο μετὰ τὴν παράσταση κρασάκι μὲ τοὺς φίλους του. Ξαφνικὰ τὸν πλησιάζει ἕνας ξένος.

— Συγχαρητήρια. Σᾶς ἄκουσα στὴν παράσταση. Λέγομαι Βλαντάρσκι καὶ εἶμαι θεατρικὸς πράκτωρ. Θὰ θέλατε νὰ τραγουδήσετε τρεῖς παραστάσεις στὴν Ὄπερα τῆς Βιέννης;

— Θέλω.

— Πότε θἄρθετε; Μπορεῖτε τὸν Ὀκτώβριο;

Ὁ Κώστας, ἐκεῖνο τὸ βράδυ, δὲν σκέφτηκε οὔτε στιγμὴ πὼς ἡ τύχη τοῦ ἄνοιγε τὸ δρόμο πρὸς τὴ μεγάλη ἐπιτυχία. Οἱ παραστάσεις, δόθηκαν στὴν Κρατικὴ Ὄπερα τῆς Βιέννης καὶ ἀπετέλεσαν τὸν θρίαμβο δυὸ Ἑλλήνων: τοῦ μαέστρου Δημήτρη Μητρόπουλου ποὺ διηύθυνε τὴν παράσταση καὶ τοῦ νέου βαρύτονου ποὺ τραγούδησε τὸν ρόλο τοῦ Ρενάτο στὸ «Μπάλλο ἴν μάσκερα».

— Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω, μᾶς λέει ὁ Πασχάλης, ἐκείνη τὴν πρώτη παράσταση τῆς Βιέννης. Ὁ Μητρόπουλος εἶχε ἕνα θεό, μιὰ θρησκεία: τὴ μουσικὴ τελειότητα. Δὲν τὸν ἔνοιαζε τίποτε ἄλλο. Μόλις ἄκουσε τ' ὄνομά μου εἶπε ἀπροκάλυπτα: «Ποιόν λόγο εἴχατε νὰ παρουσιάσετε ἕναν Ἕλληνα ποὺ κανένας δὲν τὸν ξέρει; Καὶ γιατί μοῦ τὸν δώσατε ἐμένα;» Σ' ὁλόκληρη τὴν πρόβα δὲν ἀλλάξαμε οὔτε λέξη. Ἤμουν στενοχωρημένος μέχρι θανάτου. Ἀλλά, τί πρόβα ἦταν ἐκείνη! Ὁ Μητρόπουλος δὲν ξεπεράστηκε καὶ ἀμφιβάλλω ἂν θὰ ξεπεραστῆ. Δὲν ξεχνάω ποτέ, πὼς ὅσο σιωπηλὸς εἶχα μείνει στὴν ἀρχὴ ἀπὸ θυμὸ καὶ παράπονο, ἄλλο τόσο σιωπηλὸς ἔμεινα καὶ μετὰ τὴν παράσταση, ὅταν μὲ χτύπησε στὸν ὦμο καὶ μοῦ εἶπε: «Ἐσένα, σοῦ χρειάζεται λίγη τύχη καὶ ὁ θρίαμβος εἶναι ἐξασφαλισμένος...». Τὰ λόγια του, παραμένουν γιὰ μένα ἡ μεγαλύτερη φιλοφρόνηση...

Ὁ Πασχάλης γύρισε στὴν Ἀθήνα μὲ τὸ τραῖνο, κρατώντας ἕνα μπαστούνι, μιὰ ὀμπρέλα κι' ἕνα συμβόλαιο πέντε ἐτῶν μὲ τὴν Κρατικὴ Ὄπερα τῆς Βιέννης. Τὰ δυὸ πρῶτα ἦταν δῶρα γιὰ τοὺς γονεῖς του, τὴ μόνιμη, σταθερὴ ἀδυναμία του. Τὸ ἄλλο, ἦταν τὸ ξεκίνημα μιᾶς λαμπρῆς σταδιοδρομίας.

Τοῦ **ΜΑΕΣΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ**

εντυπωσεις απο μιαν αναβασιν στον ολυμπο

Εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ κ. Ἐλ. Δεληγιάννη

ΜΕ ΠΟΛΛΗ συγκίνηση ἀναδημοσιεύομε ἀπό τό περιοδικό ΕΚΔΡΟΜΙΚΑ(*), ἕνα ἀξιόλογο σκαπανέα τοῦ τουρισμοῦ στήν Πατρίδα μας, τίς ἐντυπώσεις τοῦ ἀλησμόνητου ἀρχιμουσικοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ἀπό τήν πρώτη καί μοναδική ἀνάβασή του στόν Ὄλυμπο.

Εἶναι γνωστό πώς ὁ μεγάλος μαέστρος καί συνθέτης ὑπῆρξε ἀπό τά ἱδρυτικά στελέχη τοῦ Ὀδοιπορικοῦ Συνδέσμου (1921) καί παρέμεινε μέλος του κι ὅταν τό φυσιολατρικό αὐτό κύτταρο ἐξελίχθηκε στή σημερινή Ἑλληνική Περιηγητική Λέσχη (1937).

Μέ τό κείμενο αὐτό, τό ἀφιέρωμά μας στά βουνά τῆς Ἑλλάδος ἀγγίζει δυό ψηλές κορυφές, τόν Ὄλυμπο καί τό Μητρόπουλο, καί πλουτίζεται μέ τήν εὐαισθησία ἐκείνης τῆς κορυφαίας μορφῆς πού ρύθμιζε τό πάθος καί τήν ἔκφραση τῶν ἤχων κ' ἑρμήνευε σοφά κι ἀτένιζε καί δεχόταν τήν ὁμορφιά τοῦ περιβάλλοντος κόσμου, μέσ' ἀπό τό πρίσμα τῶν ρυθμῶν καί τῶν μουσικῶν φθόγγων.

Χαρακτηριστικό τοῦ ἀναδημοσιευόμενου κειμένου εἶναι ἡ λιτότητα τοῦ ὕφους, ἡ κάποια ἰδιοτυπία στήν ἔκφραση καί ἡ ἀπουσία κάθε ἴχνους ἐπιτηδεύσεως. Δέν γνωρίζομε ἂν ἐγράφη αὐθόρμητα ἢ κατά παραγγελίαν (ἤ παράκληση) τῆς Συντάξεως τοῦ περιοδικοῦ.

Τό βέβαιο εἶναι, πώς μέσα ἀπό τίς συχνές παρεμβολές κρίσεων, τίς λεπτές αἰσθητικές ἐπισημάνσεις καί τά ἀπροσποίητα ἐπιφωνήματα, ἀναδύεται ἀνόθευτη ἡ τρυφερή εὐαισθησία τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ καί μαέστρου.

— «Πᾶμε γιά τόν Ὄλυμπο!», ἀναφωνεῖ. «Θ' ἀνεβοῦμε στόν Ὄλυμπο, θ' ἀνεβοῦμε στίς ψηλές κορφές του...».

Ἔτσι, μ' αὐτό τό ἐπιφώνημα, σάν ἐξαγγελτήριο σάλπισμα ἐπικῆς συμφωνίας, ἀρχίζει τίς ἐντυπώσεις του, μέ τήν ἔκρηξη μιᾶς ἄδολης χαρᾶς, σχεδόν παιδιάστικης, μπροστά στήν προσδοκία τοῦ ἀποκάλυπτου ὕψους.

Πόσο ἐκφραστικό γίνεται αὐτό τό λιγόλογο ἐπιφώνημα! Δείχνει συμβολικά, εὐθύς ἀπό τήν ἀρχή, τόν πόθο τοῦ ἀνθρώπου γιά τήν ἀνάτάση κ' ὑπογραμμίζει τήν ἐνυπάρχουσα ἔφεσή του πρός τήν ἀνοζήτηση τοῦ ὑπερβατικοῦ, τοῦ πέραν τοῦ ἐπιστητοῦ, ἐκεῖ στίς ψηλές βουνοκορφές πού ἀποτελοῦν τό σύνορο ἀνάμεσα Γῆς καί Ἀπείρου.

Μέ «λαχτάρα», μέ «ἐνθουσιασμό», καί μέ «ὑπερηφάνεια» γίνεται τό ξεκίνημα. Καί κάθε τόσο ἐπαναλαμβάνεται σάν ἐπῳδός:

«Ὅλοι πού μᾶς ἔβλεπαν, γνωστοί καί μή, μᾶς ρωτοῦσαν, καί μεῖς, πάντα μέ καύχημα: — Πᾶμε γιά τόν Ὄλυμπο, θ' ἀνεβοῦμε τόν Ὄλυμπο, στίς πιό ψηλές κορφές του».

Καί παρακάτω, ἡ χαριτωμένη παιδιάστικη ὑπερβολή:

«...οὔτε κοιμώμουνα κἄν τή νύχτα, ξανάγινα πάλι παιδί, γεμᾶτος ἀπό αὐτό τό μεγάλο σκοπό: Θ' ἀνέβω στόν Ὄλυμπο».

Οἱ ἀξιόλογες παρατηρήσεις, πού διάσπαρτες ποικίλλουν τήν περιγραφή, δίνουν τό ἀπόσταγμα πού προσφέρει σέ βιώματα καί σέ συγκινήσεις ὁ ἐκδρομισμός:

«Ὅλοι ἤμαστε γεμᾶτοι καλωσύνη καί ἀλτρουϊσμό ὁ ἕνας στόν ἄλλο, ὅλοι μέ τό ἴδιο τονωμένο ἠθικό πού κάνει τόν ἄνθρωπο νά γίνεται μεγάλος καί γενναιόδωρος».

«Ὁ Ἀρχηγός μας μέ δυσκολία προσπαθοῦσε πάντα στό δρόμο νά μᾶς συγκεντρώσῃ... Ἀνεβαίναμε τρέχοντας τό μονοπάτι».

«...Τά ὀρειβατικά μας πόδια ἐμοιράσθηκαν σέ δυνατά καί ἀδύνατα, ὥστε κατά τή δύσι μερικοί ἀπό τούς συντρόφους ἔφθασαν στό καταφύγιο μιά ὥρα σχεδόν πιό γρήγορα ἀπό τούς ἄλλους».

«Χρειάζεται ἀρκετή τόλμη γι' αὐτή τήν κατάβαση καί ἄλλη τόση γιά τήν ἀνάβαση. Μέ κίνδυνο ζωῆς προχωρεῖ κανείς σιγά, πολύ σιγά, περιτριγυρισμένος ἀπό βάραθρα, πότε καθιστός, πότε ὄρθιος, χρησιμοποιώντας χέρια καί πόδια, σωστή ἀγωνία. Βέβαια εὔκολα δέν μπορεῖ κανείς νά γίνῃ θεός!»

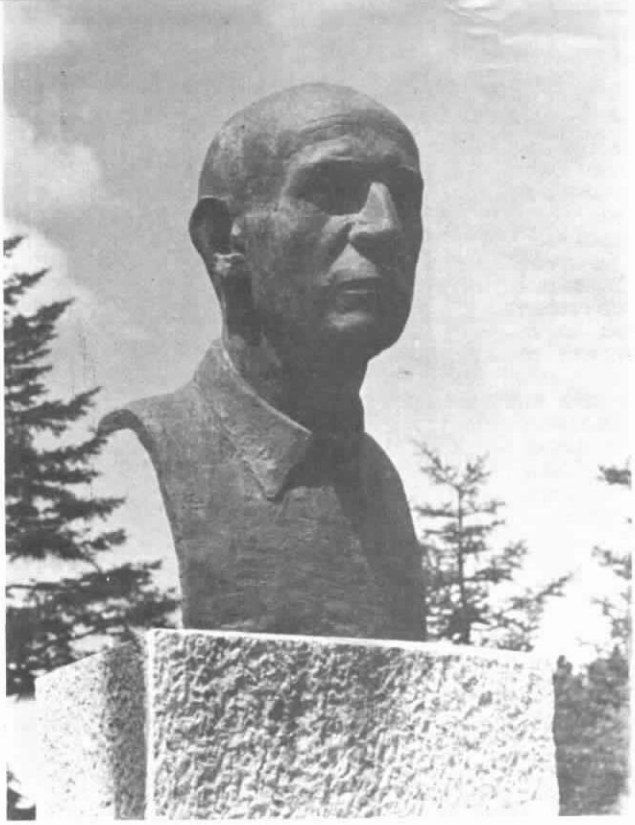

Προτομή τοῦ Δ. Μητρόπουλου στό ὁμώνυμο κάμπ τῆς Περιηγητικῆς στή Βυτίνα.

Κι ὅταν πιά ἔρχεται ἡ ἐπιτυχία, ἡ πραγματοποίηση τοῦ τολμηροῦ ὀνείρου, ἀσυγκράτητα ξεσποῦν τά συναισθήματα τοῦ μεγάλου καλλιτέχνη:

«...ξεχειλάει κανείς ἀπό ἐνθουσιασμό, αἰσθάνεται τόν ἑαυτό του θεό».

«Μόλις ἔφθασα στό Σκολιό (**), καί ἀντίκρυσα αὐτό τό μεγαλεῖον τῆς φύσης, ἐφώναξα μέ ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς μου: — Εἶναι ἡ εὐτυχέστερη μέρα τῆς ζωῆς μου. Τώρα μπορῶ πιά νά πεθάνω μέ τή θεϊκή αὐτή εἰκόνα στήν ψυχή μου».

Κι ἀκολουθεῖ ἡ διακήρυξη, χωρίς ὅρια καί μέτρο, που πλαταίνει πέρα ἀπό τή φυσιολατρεία καί γίνεται φιλοσοφία καί πίστη («ὁρισμός μου», ὅπως τόν χαρακτηρίζει ὁ Μητρόπουλος, συνεπαρμένος ἀπό ἄδολο ἐνθουσιασμό). Δέν τοῦ διαφεύγει πώς διατυπώνει μιά «ὑπερβολή», μά δέν διστάζει — ἔτσι καθώς δονεῖται ἀπό ἄμετρη ἱκανοποίηση ὁ καλλιτέχνης καί πεζοπόρος, πού ἔχει συζεύξει «ἐπί τό αὐτό» τή λατρεία τοῦ ὑπαίθρου καί τή διακονία τῆς Τέχνης:

«Νά ζῆ κανείς δέν ἔχει σημασία, νά ἀνεβαίνη ψηλές κορφές βουνῶν, ν' ἀγκαλιάζη τή φύση, αὐτό ἔχει σημασία. Γι' αὐτό μόνον οἱ ὀρειβάτες ξέρουν νά ζήσουν. Εἶναι πολύ τολμηρός αὐτός ὁ ὁ ρ ι σ μ ό ς μου, μά πρέπει νά ἔχη ἀνέβει κανείς γιά νά τόν νοιώση σέ ὅλη του τήν ὑπερβολή!».

Στήν ἀναδημοσίευση τηρήσαμε τήν ὀρθογραφία τοῦ κειμένου (ἄγνωστο ἂν ἠθελημένην ἤ κατά συμβατικότητα), πού δένεται ὅμως τόσο συμπαθητικά μέ τήν κάποια ἀτημελησία τοῦ ὕφους καί μ' ἐκείνη τήν ἀξιολάτρευτη ἰδιοτυπία κι ἀφέλεια πού ἐγγίζει τήν ὁμορφιά τοῦ πριμιτιβισμοῦ καί τοῦ αὐθορμητισμοῦ τῶν καλόχαρων παιδιῶν.

Δ.

(*) Ἰανουάριος 1933, σελ. 7 - 9 (Διευθυντής Κλ. Δενδρινός)

(**) Βουνοκορφή τοῦ Ὀλύμπου.

...Πᾶμε γιά τόν Ὄλυμπο! Θ' ἀνεβοῦμε στόν Ὄλυμπο, θ' ἀνεβοῦμε στίς ψηλές κορφές του...

Ἐννέα ψυχές, ἐννέα ἐκδρομεῖς συγκεντρωμένοι στό σταθμό τοῦ Λαρισσαϊκοῦ μέ τήν ἴδια κρυφή λαχτάρα, τόν ἴδιο ἐνθουσιασμό, καί τήν ἴδια ὑπερηφάνεια! Ὅλοι πού μᾶς ἔβλεπαν, γνωστοί καί μή, μᾶς ρωτοῦσαν, καί μεῖς, πάντα μέ καύχημα: Πᾶμε γιά τόν Ὄλυμπο, θ' ἀνεβοῦμε τόν Ὄλυμπο, στίς πιό ψηλές κορφές του. Καί γώ μαζῆ, ποῦ μούλαχε ὁ κλῆρος νά γράψω αὐτά τά λόγια, καί γώ, εἶχα τήν εὐτυχία, μαζῆ μέ τούς ἄλλους ὀκτώ συντρόφους, ν' ἀνέβω τό πολυθρύλλητο βουνό μας.

Μέ λαχτάρα περίμενα τήν ἡμέρα ποῦ θά ξεκινούσαμε, οὔτε κοιμώμουνα κἄν τήν νύχτα, ξανάγινα πάλι παιδί, γεμᾶτος ἀπό αὐτό τό μεγάλο σκοπό: Θ' ἀνέβω στόν Ὄλυμπο.

... Ξεκινήσαμε ἐπί τέλους, ὅλοι μέ ἕνα ἀπέραντο κέφι, ὁλονῶν τά μιάτια ἀστράφτανε ἀπό εὐχαρίστηση, ὅλοι γεμᾶτοι ἀπό μιά καί μόνη σκέψη: τό σκοπό ποῦ εἴχαμε. Ὅλα τά ξεχνάει κανείς, γίνεται ἄλλος ἄνθρωπος, ξαναγεννιέται, οὔτε πίκρες, οὔτε καϋμοί, γινόμαστε ὅλοι παιδιά, καμμιά φροντίδα στό κεφάλι μας, μόνον μιά σκέψη, τό ὅτι αὔριο τό πρωῒ θ' ἀρχίζαμε τήν ἀνάβαση στό πιό ψηλό βουνό τῆς Ἑλλάδος, στό φημισμένο Ὄλυμπο.

Ἔτσι σέ ὅλους μας ἐπέρασε ἡ νύχτα μέσ στό τραῖνο ἀπό τήν Ἀθήνα στό Λιτόχωρο, χωρίς

νά τήν καταλάβουμε. "Ολοι είμαστε γεμᾶτοι καλωσύνη καί ἀλτρουϊσμό ὁ ἕνας στόν ἄλλο, ὅλοι μέ τό ἴδιο τονωμένο ἠθικό ποῦ κάνει τόν ἄνθρωπο νά γίνεται μεγάλος καί γενναιόδωρος.

'Οφείλω νά πῶ πώς ὅλοι οἱ σύντροφοί μου ἦταν ἐκλεκτά παιδιά, λεβέντικα, καί ὁ ἀρχηγός μας ἕνας λεβεντάνθρωπος, καί μεταξύ αὐτῶν καί μιά λεβέντισσα κυρά, μιά κοσμογυρισμένη καί ἀτρόμητη κυρία, ποῦ ἀντιπροσώπευε τό ἀσθενές φῦλο στήν παρέα μας σέ ὅλη του τή δύναμη.

Κατά τίς τέσσερες τό πρωΐ φθάσαμε στό Λιτόχωρο. "Ενα μεγάλο «μποῦσι» μᾶς περίμενε γιά νά μᾶς μεταφέρη ἀπό τό σταθμό στό χωριό. "Ηταν ὅλα διοργανωμένα στήν ἐντέλεια, (ἀπό τόν Ε.Ο.Σ.) ὅλα εἰδοποιημένα ἀπό πρίν: «μποῦσι», μουλάρια καί ὁ ὁδηγός, ὁ περίφημος Κάκκαλος, ὁ ὁδηγός τοῦ 'Ολύμπου μέ τό γυιό του, ἕνα νεώτατο παιδί, ποῦ μπροστά σ' αὐτό θά ὠχριζαν καί οἱ πιό σπουδαῖοι 'Αλπινισταί τοῦ κόσμου, τό τολμηρότερο ἀγριοκάτσικο τοῦ 'Ολύμπου.

Ἐν τῷ μεταξύ τρία μουλάρια φορτώθηκαν τά σακκίδιά μας καί τίς κουβέρτες μας, καί ἔτσι ἕτοιμοι περιμέναμε τό σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ μας. Μά μόλις ἄρχιζε λίγο νά χαράζη, μέσα ἀπό μιά τεράστια, ἀπέραντη χαράδρα ποῦ προχωρεῖ μέσα, βαθειά ὡς τά σπλάχνα τοῦ βουνοῦ πέρα στό βάθος, πολύ ψηλά, ἕνα ἀσύγκριτο θέαμα: ροδοκόκκινες οἱ πιό ψηλές κορφές τοῦ 'Ολύμπου σάν νά μᾶς καλημέριζαν καί μᾶς προσκαλοῦσαν.

'Ο ἐνθουσιασμός μας καί ὁ πόθος μας ξεχείλισε πιά, τά πόδια μας ἔκαναν φτερά, καί ὁ 'Αρχηγός μας μέ δυσκολία προσπαθοῦσε πάντα στό δρόμο νά μᾶς συγκεντρώση... 'Ανεβαίναμε τρέχοντας τό μονοπάτι.

Κατά τό μεσημέρι φθάσαμε στό μοναστῆρι τοῦ 'Αγίου Διονυσίου ποῦ βρίσκεται στό βάθος τῆς μεγάλης χαράδρας, ὅπου καθήσαμε νά ξεκουρασθοῦμε καί νά φᾶμε.

Τό μοναστῆρι αὐτό ποῦ σέ παλιά ἐποχή ἦταν περίφημο, σήμερα δίνει μιά ἐντύπωση φτωχή, βρώμικη καί ἀσήμαντη, μά εἶναι θαυμάσια τοποθετημένο, καί ἔχει ἕνα ἔξοχο κρῦο νερό. Αὐτό, πρό παντός μᾶς χρειάζονταν, γιατί ὁ "Ολυμπος δέν ἔχει καί πολλά νερά τό καλοκαῖρι, καί οἱ πηγές του ἀπέχουν πολύ ἡ μία ἀπό τήν ἄλλη. Οἱ ἑξῆντα δυό βρυσοῦλες του μπροστά στήν ἔκτασή του εἶνει σχεδόν τίποτε, καί ὁμολογῶ πῶς ὑποφέραμε λίγο ἀπό ἔλλειψη νεροῦ.

Νωρίς τό ἀπόγευμα ξεκινήσαμε ἀκολουθώντας πάντα τή χαράδρα ποῦταν κατάφυτη καί ποῦ στίς πλαγιές της φαινόντουσαν σάν κρεμασμένα δάση ἀπό πεῦκα καί ρόμπολα. "Υστερα ἀπό δυόμισυ ὧρες φθάσαμε σ' ἕνα ἄγριο μέρος μέ ἀπότομα βράχια ποῦ εἶχε καί μιά πηγή μέ πολύ κρῦο νερό. Τό μέρος αὐτό τό λένε Πριόνι, γιατί φαίνεται πῶς σέ παλιό καιρό οἱ μοναχοί τοῦ μοναστηριοῦ εἶχαν στήσει ὑδραυλικά πριόνια στό μέρος αὐτό τῆς χαράδρας καί ἐκμεταλλεύονταν τά ξῦλα ἀπό τούς κορμούς τῶν δένδρων ποῦ ἔκοβαν.

Ἐκεῖ πιά, ὁ ὁδηγός μας, ὁ Κάκκαλος, ἀφοῦ μᾶς ἐσύστησε ἐπισήμως τή γυναῖκα του, ποῦ παραθέριζε ἐκεῖ κοντά σέ μιά καλύβα, μᾶς πληροφόρησε, πρός μεγάλη μας ἀνησυχία, πῶς ἦταν τό νερό αὐτό τό τελευταῖο ποῦ συναντήσαμε. 'Αλοίμονο, εἴμαστε ἀκόμα τρεῖς ὧρες μακρυά ἀπό τό Καταφύγιο ὅπου ἐπρόκειτο νά μείνουμε δυό μέρες. Τέλος πάντων πήραμε μαζῆ μας ὅση προμήθεια νεροῦ μπορούσαμε, γεμίσαμε τά παγούρια μας καί ξεκινήσαμε πάλι, περνώντας πάντα ἀπό γραφικώτατα ἄγρια δάση καί βράχους.

Τό μονοπάτι ἀπό τό Πριόνι καί πέρα ἀρχίζει καί ἀνεβαίνει αἰσθητά, ἔτσι ποῦ πιά τά ὀρειβατικά μας πόδια ἐμοιράσθηκαν σέ δυνατά καί ἀδύνατα, ὥστε κατά τή δύσι μερικοί ἀπό τούς συντρόφους ἔφθασαν στό καταφύγιο μιά ὥρα σχεδόν πιό γρήγορα ἀπό τούς ἄλλους.

Τό καταφύγιον αὐτό ποῦ (οἱ ἀκούραστες

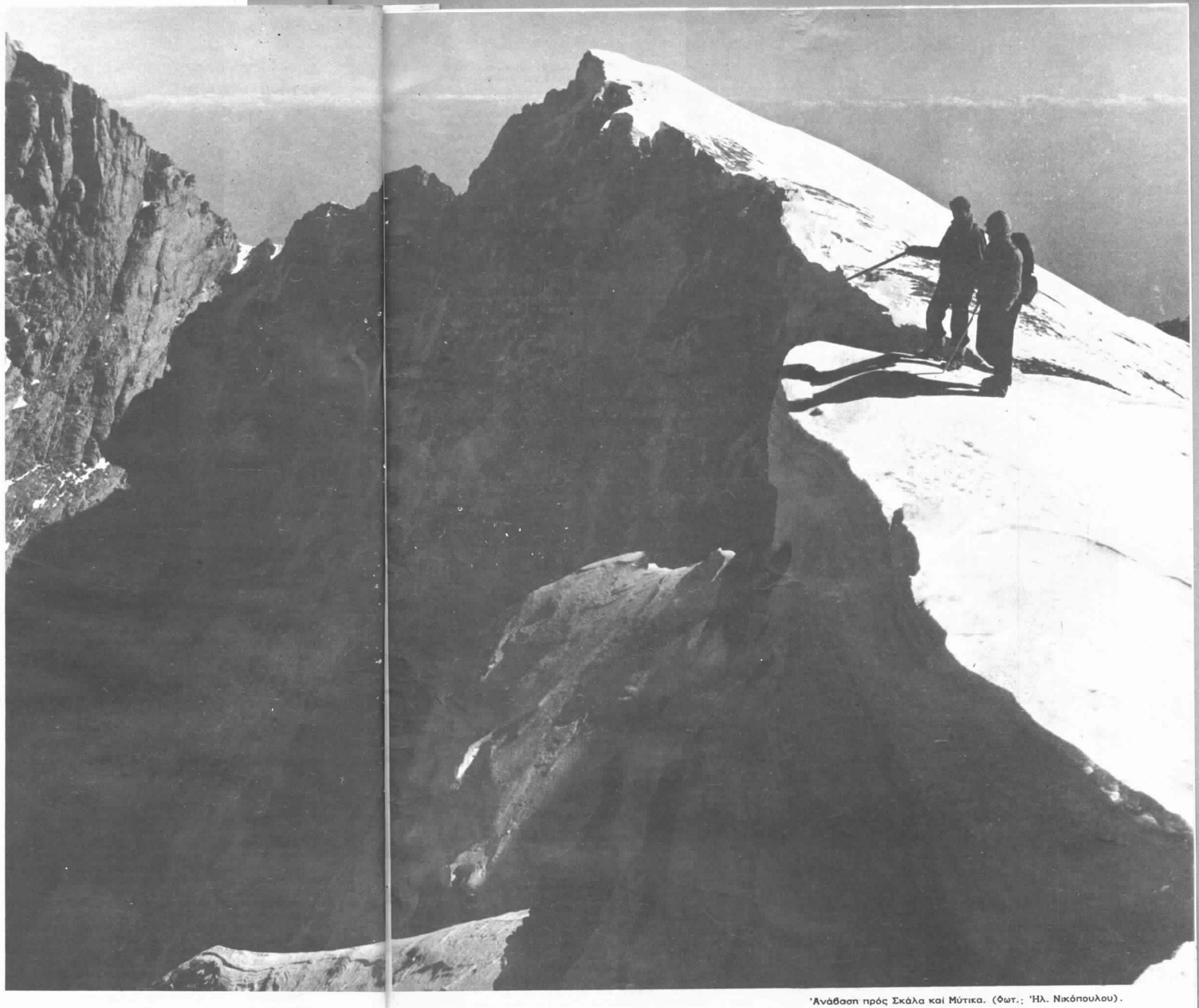

'Ανάβαση πρός Σκάλα καί Μύτικα. (φωτ.: 'Ηλ. Νικόπουλου).

Ὁ Β. Ἰθακήσιος
ὁ ζωγράφος
τοῦ Ὀλύμπου,
ζωγραφίζοντας κοντά
στήν σπηλιά του.
(Φωτ. ξένου ὀρειβάτου).

προσπάθειες τοῦ Ε.Ο.Σ.) ἔκτισαν κάτω ἀπό τίς ψηλότερες κορυφές τοῦ Ολύμπου εἶναι τοποθετημένο σέ πολύ ὡραία θέση, στό τέλος τῆς μεγάλης χαράδρας τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, στό χεῖλος ἑνός γκρεμνοῦ, περιτριγυρισμένο ἀπό γιγάντια ρόμπολα. Ἡ θέα ἀπό ἐκεῖ εἶναι σπουδαία, καί ὅλοι μας σάν εἴδαμε αὐτό τό ὡραῖο, μοναδικό, ρωμαντικό σπιτάκι, κάναμε τήν ἴδια σκέψη καί τόν πόθο: νά μπορούσαμε νάρθοῦμε νά καθήσουμε ἐκεῖ μερικές βδομάδες. Γερά κτισμένο τό καταφύγιο μ' ἕνα καλό τζάκι, μά δέν εἶναι ἀκόμα ἐντελῶς ἕτοιμο, πρόκειται νά κάμουν διάφορα πατάρια γιά νά μποροῦν νά κοιμοῦνται πολλοί. Πρός τό παρόν ἐμεῖς χρησιμοποιήσαμε διάφορες σανίδες ποῦ βρήκαμε καί τίς βάλαμε τή μιά δίπλα στήν ἄλλη γιά νά μπορέσουμε νά κοιμηθοῦμε. Ἔκανε ἀρκετό κρῦο, καί ἡ φωτιά ποῦ ἀνάψαμε στό τζάκι ἦταν μιά ἀπόλαυση. Καθήσαμε ὅλοι γύρω γύρω, κυττάζοντας μέ εὐχαρίστηση τή φωτιά ποῦ συγκέντρωνε τά μάτια μας καί τή σκέψη μας. Ἀναπολούσαμε μέ ἱκανοποίηση τό τί εἴχαμε κατορθώσει ἤ θαυμάσει ὅλην τήν ἡμέραν. Σχεδιάζαμε τήν αὐριανή ἀνάβαση στίς κορυφές. Ὕστερα γευματίσαμε, καί ἕναν ἕναν μᾶς ἔπαιρνε ὁ ὕπνος.

Τήν ἄλλη μέρα τό πρωί ξεκινήσαμε στίς ἕξη, καί μετά δύο ὧρες κοπιαστική ἀνάβαση, φθάσαμε στήν πρώτη κορυφή ποῦ ὀνομάζεται Σκολιό. Εἶναι ἀπερίγραπτο τό θέαμα ποῦ ἔχει ὁ ὀρειβάτης ἀπό ἐκεῖ πρός τίς ἄλλες κορυφές. Θά νόμιζε κανείς πῶς αὐτή ἡ κορυφή εἶναι τοποθετημένη ἐπίτηδες γιά νά προσφέρη στόν τολμηρό ἐπισκέπτη τή μεγαλείτερη ἀμοιβή, μιά ἀφάνταστη, ὑπέροχη θέα πρός τίς ψηλότερες κορυφές τοῦ Ὀλύμπου: Μύτικα καί Θρόνον τοῦ Διός, ποῦ χωρίζονται ἀπό τό Σκολιό ἀπό ἕνα ἀτελεύτητο

βάραθρο ποῦ τρέμει κανείς σάν τό κυττάζει. Ἄγριες καί ἀπρόσιτες οἱ κορυφές αὐτές δίνουν πραγματικά τήν ἐντύπωση πῶς μόνον θεοί μποροῦν νά κατοικοῦν ἐκεῖ πάνω. Εἶναι τέτοια ἡ ἐπίδραση αὐτῆς τῆς ἀσύγκριτης θέας ποῦ ξεχειλάει κανείς ἀπό ἐνθουσιασμό, αἰσθάνεται τόν ἑαυτό του θεό! Μόλις ἔφθασα στό Σκολιό καί ἀντίκρυσα αὐτό τό μεγαλεῖο τῆς φύσης, ἐφώναξα μέ ὅλη τή δύναμη τῆς ψυχῆς μου: Εἶναι ἡ εὐτυχέστερη μέρα τῆς ζωῆς μου. Τώρα μπορῶ πιά νά πεθάνω μέ τή θεϊκή αὐτή εἰκόνα στήν ψυχή μου.

Ἐκαθήσαμε κάμποση ὥρα κυττάζοντας ἀχόρταγα αὐτό τό θέαμα, καί λίγο λίγο σάν νά αἰσθανόμαστε μιά ἔλξη πρός αὐτό τό ἐπικίνδυνο μέρος, ξεκινήσαμε γιά τό τελευταῖο μας κατόρθωμα: νά ἀνεβοῦμε αὐτές τίς ἀπότομες καί ἄγριες κορυφές. Ἦσαν ἀπέναντί μας, σχεδόν κοντά μας, μιά γιά νά φθάσουμε στόν Μύτικα, ποῦ εἶναι ψηλότερη κορυφή ἀπ' ὅλες, (2.918 μ.) χρειασθήκαμε μιάμισυ ὥρα. Ἔπρεπε νά κατεβοῦμε μιά χαμηλότερη κορυφή ποῦ τή λένε Σκάλα γιά ν' ἀνεβοῦμε κατόπιν στό Μύτικα. Χρειάζεται ἀρκετή τόλμη γι' αὐτή τήν κατάβαση καί ἄλλη τόση γιά τήν ἀνάβαση. Μέ κίνδυνο ζωῆς προχωρεῖ κανείς σιγά, πολύ σιγά, περιτρυγυρισμένος ἀπό βάραθρα, πότε καθιστός, πότε ὄρθιος, χρησιμοποιώντας χέρια καί πόδια, σωστή ἀγωνία. Βέβαια εὔκολα δέν μπορεῖ κανείς νά γίνη θεός!

Μιάμιση ὥρα βάσταξε αὐτή ἡ δοκιμασία ὡς ποῦ φθάσαμε στήν ψηλότερη κορφή τοῦ Ὀλύμπου. Ἐνικήσαμε, καί ἀποθεώσαμε τούς ἑαυτούς μας.

Μά ὁ Ζεύς, σάν ἀρχηγός ποῦ ἦταν, εἶχε στήσει τό θρόνο του παράμερα καί πιό ἀπρόσιτα. Γιά νά φθάση κανείς ἐκεῖ ἔπρεπε πάλι νά κατέβη καί νά ξανανέβη μιά ἀπότομη χαράδρα.

Καί αὐτό θά τό καταφέρουμε! Ὕστερα ἀπό ἄλλη μιάμιση ὥρα, τόν ἴδιο κόπο καί τήν ἴδια τελευταία πιά δοκιμασία, φθάσαμε ἐπί τέλους καί στό θρόνο τοῦ Διός. Μποροῦμε νά ποῦμε πῶς μᾶς ἔκαμε ἐξαίρετη ὑποδοχή, γιατί εἴχαμε μιά ἔξοχη καθάρια ἀτμόσφαιρα μέ μιά θέα ἀπέραντη.

Νά ζῆ κανείς δέν ἔχει σημασία, νά ἀνεβαίνη ψηλές κορυφές βουνῶν, ν' ἀγκαλιάζη τή φύση, αὐτό ἔχει σημασία! Γι' αὐτό μόνον οἱ ὀρειβάτες ξέρουν νά ζήσουν! Εἶναι πολύ τολμηρός αὐτός ὁ ὁρισμός μου, μά πρέπει νά ἔχη ἀνέβη κανείς γιά νά τόν νοιώση σέ ὅλη του τήν ὑπερβολή!

Μόλις κατά τίς τρεῖς τό ἀπόγευμα φθάσαμε πίσω στό καταφύγιον ὅπου ἐπρόκειτο καί πάλιν νά διανυκτερεύσωμε γιά νά κατέβουμε τήν ἄλλη μέρα πίσω στό Λιτόχωρο. Ὁ Κάκκαλος, ὁ ὁδηγός μας, τό στοιχειό τοῦ Ὀλύμπου, αὐτή τή φορά μᾶς προετοίμαζε γιά τό γυρισμό, ἄλλας ἐκπλήξεις. Ἔχοντας χαραγμένο στό μυαλό του ὅλο τό πλάνο τοῦ Ὀλύμπου, μᾶς πῆγε ἀπό ἄλλα μονοπάτια. Κατά τό μεσημέρι φθάσαμε στό «Ἄσυλο τῶν Μουσῶν». Ἔπρεπε νά καθήσουμε ἐκεῖ νά φᾶμε, γιατί εἴχαμε περπατήσει πολύ, ἦταν δά καί μεσημέρι καί πεινούσαμε ἄγρια.

Μᾶς ἐχώριζαν πιά τέσσαρες ὧρες ἀπό τό Λιτόχωρο, μά ἦσαν οἱ πιό εὐχάριστες σέ ὅλη μας τήν κατάβαση. Τό μονοπάτι περνοῦσε μέσα ἀπό πυκνά δάση ἀπό ὀξυές ποῦ ξεχωρίζαμε μέ τά χέρια μας τά πυκνά φυλλώματά τους γιά νά βαδίσουμε.

Ἦταν σάν παρθένα δάση ποῦ πρώτη φορά πατοῦσε τό πόδι ἀνθρώπου. Ἡ κορώνα αὐτή, τοῦ φινάλε τῆς ἐκδρομῆς μας ἦταν πραγματικά ὑπέροχη. Αἰσθανότανε κανείς τήν ἀνάγκη νά τήν κρατήση ὅσο μπορεῖ περισσότερο. Μά καί αὐτό τό θαῦμα ἔχει τό τέλος του. Φθάσαμε πιά στό Λιτόχωρο ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπό τήν ἄφθαστη εὐμορφιά τοῦ Ὀλύμπου.

Νύχτα πάλι ταξιδεύσαμε γιά τήν Ἀθήνα, μέρα σ' ἕνα τραῖνο ὑπεργεμᾶτο. Οὔτε ἰδέα κἂν γιά ὕπνο. Μά μέ ἀνοιχτά μάτια ὀνειρευόμασταν τό τί εἴχαμε ζήσει, πῶς ἴσως εἴχαμε ζήσει τίς εὐτυχέστερες μέρες τῆς ζωῆς μας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Τό συγκρότημα τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου (Φωτ.: Ἠλ. Νικόπουλου)

LE MONDE — 23 janvier 1968

LE CONCOURS DE MUSIQUE DIMITRI MITROPOULOS

Au concours international de musique Dimitri Mitropoulos, qui a lieu actuellement à New-York, quatre jeunes chefs d'orchestre ont remporté ex-aequo le premier prix : François Huybrechts, vingt et un ans (Belgique) ; Boris Brott, vingt-trois ans (Canada) ; Gaetano Delogu, trente-trois ans (Italie), et Farhed Mechkat, vingt-neuf ans (Iran).

Ils ont reçu chacun 5 000 dollars ; trois d'entre eux seront pendant un an les adjoints de Leonard Bernstein, chef de l'orchestre philharmonique de New-York, et le quatrième ira à l'orchestre symphonique national à Washington.

Le second prix a été attribué à une jeune Française de vingt-trois ans, Constance Comet.

Quarante jeunes chefs d'orchestre de dix-neuf pays participaient au concours.

«ΤΟ ΒΗΜΑ»

Τρίτη 23 Ἰανουαρίου 1968

ΣΕ ΤΕΣΣΕΡΙΣ νεαρούς διευθυντές ὀρχήστρας, τούς Μπόρις Μπρότ (Βέλγιο), Γκαετάνο Ντελούγκου (Ἰταλία), Φρανσουά Χόϊμπρεβτς (Βέλγιο) καί Μέχκατ (Περσία), ἀπενεμήθησαν χθές τά πρῶτα βραβεῖα τοῦ ἕκτου ἐτησίου Διεθνοῦς Μουσικοῦ Διαγωνισμοῦ «Δημήτρης Μητρόπουλος», ὁ ὁποῖος διεξήχθη στό Κάρνεγκυ Χώλ τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἕκαστος τῶν βραβευθέντων ἔλαβε χρυσοῦν μετάλλιο καί τό ποσό τῶν 5.000 δολλαρίων. Οἱ τέσσερις νεαροί διευθυντές ὀρχήστρας προσελήφθησαν ὡς βοηθοί τῶν ἀρχιμουσικῶν τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης καί τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Οὐάσιγκτον.

Ἡ Γαλλίς Κατρίν Κομέ, 23 ἐτῶν, ἡ μόνη γυναίκα ἡ ὁποία ἔλαβε μέρος στόν διαγωνισμό, ἐτιμήθη μέ τό δεύτερο βραβεῖο.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τετάρτη 24 Ἰανουαρίου 1968

Μία γυναίκα - ἀρχιμουσικός ἐκέρδισε τό δεύτερον βραβεῖον τοῦ Διαγωνισμοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, γιά τήν ἀνάδειξη νέων διευθυντῶν ὀρχήστρας. Εἶναι ἡ νεαρά — ἡλικίας 23 ἐτῶν — Κατρίν Κομέ, ἡ ὁποία ἦταν καί ἡ μοναδική γυναίκα, ἡ ὁποία ἔλαβε μέρος εἰς τήν διεθνῆ αὐτή ἀναμέτρηση, πού ἐθέσπισεν ὁ ἀείμνηστος διάσημος Ἕλλην ἀρχιμουσικός. Ἡ Κομέ ἐσπούδασε κοντά εἰς τήν Νάντια Μπουλανζέ καί βραβεύθηκε ἐπίσης μέ διάκριση τοῦ Κονσερβατουάρ τῆς Μπεζανσόν, ὅπου ἐφοίτησε. Εἰς τήν φωτογραφία ἡ ἀρχιμουσικός ἐνῶ λαμβάνει τό βραβεῖον της, κατά τήν διάρκεια τῆς σχετικῆς τελετῆς πού ἔγινε εἰς τό Κάρνεγκυ Χώλλ τῆς Νέας Ὑόρκης

ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΙΟΥΛΙΟΥ 1968

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ

κ. Π. Φορμόζη.

Μέ τή ζωή, τή δράση καί τήν ἐπίδοση κάθε καλλιτέχνη συνδυάζονται σχεδόν πάντα ὡρισμένες παραδόσεις, κάποιος μῦθος, πού μ' αὐτόν προσπαθεῖ τό κοινό νά προσδιορίσῃ τήν εἰδικά χαρακτηριστική δύναμη μαγείας, πού ἀκτινοβολεῖ ἡ ὅλη ὑπόσταση τοῦ ἀφιερωμένου στήν τέχνη ἀνθρώπου.

Γιά νά περιορισθοῦμε στή δική μας περιοχή θ' ἀναφέρουμε τήν παράδοση, πώς ὁ μεγάλος μας Δημήτρης Μητρόπουλος προορίζονταν ἀπό μικρός ν' ἀφιερωθῇ στή Χριστιανική θρησκεία, στήν ἐκκλησία, νά χειροτονηθῇ ἱερωμένος. Κι' ὁ μῦθος αὐτός χαρακτήριζε τόν μαγευτικό πυρήνα, πού κυριαρχοῦσε πολλές φορές στίς ὑπέροχες ἐκτελέσεις του. Ὅπως ὁ παπᾶς «μελετᾶ τά ἅγια», μέ μιάν ἀνάλογη ἱερότητα οἱ ἐκτελέσεις τοῦ Μητροπούλου ἄγγιζαν πολλές φορές τό ὑψηλό αὐτό λειτούργημα τοῦ ἱερωμένου, ἀποτελοῦσαν «μελέτες», κι' ὡς τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, ὁ ἴδιος ὁ Μητρόπουλος, μ' ὅλα πού ἦταν γνωστό μέ πόσο κόπο τίς ἐπιτύγχανες δέν ἔπαυσε ν' ἀτίς ὀνομάζῃ «δῶρο τοῦ Θεοῦ».

«ΤΑ ΝΕΑ» ΣΑΒΒΑΤΟ, 4 Μαΐου 1968

Ἕνα Ἰωβηλαῖο

125 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗΣ Ν. ΥΟΡΚΗΣ

Ἡ προσφορά τοῦ Δημ. Μητρόπουλου

Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ τῆς Νέας Ὑόρκης, ἡ παλαιότερη συμφωνική ὀρχήστρα τῆς Ἀμερικῆς καί μία ἀπό τίς παλαιότερες τοῦ κόσμου, ὀφείλει πάρα πολλά στόν Ἕλληνα μαέστρο Δημήτρη Μητρόπουλο, πού τήν διηύθυνε ἐπί ἀρκετά χρόνια σέ μιά περίοδο ἀνανεώσεως. Ἡ σημαντική προσφορά τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ἀναγνωρίζεται τώρα, ἀκόμα μιά φορά, καθώς ἡ μεγάλη συμφωνική ὀρχήστρα γιορτάζει μέ ἕνα πρωτοφανές σέ πλοῦτο μουσικό πρόγραμμα τά 125 χρόνια ἀπό τήν ἵδρυσή της.

ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ἡ Φιλαρμονική τῆς Νέας Ὑόρκης ξαναγύρισε στήν σφαῖρα τῆς σύγχρονης μουσικῆς, πού εἶχε ἐπί πολύ καιρό παραμελήσει. Ἡ ὀρχήστρα ἀπέκτησε ἕναν καινούργιο ἦχο, πού ὁ Λεοπόλδος Στοκόφσκυ, ὁ ὁποῖος διηύθυνε ἀπό τό 1949 ἕως τό 1951 στήν ἐποχή τοῦ Μητροπούλου, περιγράφει ὡς «πολύ εὐαίσθητο». Ἄλλοι προσθέτουν, ὅτι ὁ Ἕλληνας μαέστρος ἔδωσε ἕναν χαρακτῆρα στήν Φιλαρμονική, πού ποτέ δέν εἶχε πιά στόν ἴδιο βαθμό, ἕως ὅτου ὁ σημερινός διευθυντής της, ὁ Λέοναρντ Μπερνστάϊν, ἀνέλαβε τήν διεύθυνσή της. Καί τοῦ Λέοναρντ Μπερνστάϊν ἡ συμβολή ἀναγνωρίζεται ἐπίσης σάν σημαντική. Ἐπί τῶν ἡμερῶν του ἡ Φιλαρμονική τῆς Νέας Ὑόρκης, πού κατέκτησε μιά διεθνῶς ἀνεγνωρισμένη θέση μεταξύ τῶν καλυτέρων συμφωνικῶν συγκροτημάτων ὅλου τοῦ κόσμου.

«ΠΡΩΤΕΣ» ἐκτελέσεις δεκαεπτά μουσικῶν ἔργων περιλαμβάνονται στά προγράμματα τῶν ἑορταστικῶν συναυλιῶν, πού θά δοθοῦν γιά τά 125 χρόνια τῆς Φιλαρμονικῆς Νέας Ὑόρκης. Κι' ἀνάμεσα στούς συνθέτες τῶν νέων ἔργων εἶναι οἱ Ἀμερικανοί Ἄαρον Κόπλαντ, Βίρτζιλ Τόμσον, Χόουαρντ Χάνσον, Μίλτον Μπάμπιτ, Ἔλλιοτ Κάρτερ, Οὐΐλλιαμ Σούμαν καί Οὐώλτερ Πίστον, ἀλλά ἐπίσης καί ὁ Γερμανός Κάρλαϊντς Στόκχαουζεν, ὁ Ἰάπων Τόρου Τακεμίτσου καί ὁ Σοβιετικός Ρόντιον Στσεντρίν. Αὐτοί ὅλοι ἐκπροσωποῦν μιά εὐρύτατη ποικιλία ρυθμοῦ καί τεχνοτροπίας, πού εἶναι ἐνδεικτική τῆς ποικιλίας τῶν προγραμμάτων τῆς ὀρχήστρας καί τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἀκροατηρίου της.

Η ΛΑΜΠΡΗ καί μεγαλοπρεπής ἐμφάνιση τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης στό κομψό κτίριο τοῦ Λίνκολν - Σέντερ, πού εἶναι ἡ ἕδρα της, διαφέρει πολύ ἀπό τίς πρῶτες ἐμφανίσεις της, στό νεοκλασσικοῦ ρυθμοῦ κτίριο Ἀπόλλο - Ρούμς, στήν χαμηλή, ἀνατολική πλευρά τῆς πόλεως. Στίς 7 Δεκεμβρίου τοῦ 1842 ἡ ὀρχήστρα ἔπαιξε ἐκεῖ γιά πρώτη φορά. Τό ἀκροατήριο τό ἀποτελοῦσαν σέ μεγάλο μέρος του σπουδαστεῖ τῆς μουσικῆς, συγγενεῖς καί φίλοι τους. Μερικοί ἀπό τούς μουσικούς ἐχρησιμοποιήθησαν, φοράντας ἄσπρα γάντια, ὡς ταξιθέτες, πρίν πάρουν τήν θέση τους στήν ὀρχήστρα.

ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἡ Φιλαρμονική Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης διήνυσε ἕνα μεγάλο δρόμο ὡς τήν σημερινή λαμπρή θέση της. Ὁ Ἀρτοῦρο Τοσκανίνι τήν διηύθυνε ἀπό τό 1928 ἕως τό 1936. Πολλοί ἄλλοι μεγάλοι διευθυνταί ὀρχήστρας ὑπῆρξαν μόνιμοι μαέστροι της ἢ προσκεκλημένοι στίς τελευταῖες δεκαετίες. Ὅπως ὁ Φουρτβένγκλερ, ὁ Μπήτσαι, ὁ Ράϊνερ, ὁ Μούνχ, ὁ Σζέλλ, ὁ Μπαρμπιρόλλι, ὁ Ρουτζίνσκι, ὁ Στοκόφσκυ καί ὁ Οὐώλτερ. Μέ τόν Μητρόπουλο σημειώθηκε ἡ πιό νέα λαμπρή ἐποχή της καί ἔφτασε ὡς τήν σύγχρονη θέση της μέ τόν Λέοναρντ Μπερνστάϊν.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Σάββατον 20 Ἀπριλίου 1968

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΟΥ ΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ

Ἡ ζωή καί ἡ ἄνοδος τοῦ ΦΟΝ ΚΑΡΑΓΙΑΝ

Ἡ πρώτη πλήρης καί ἀποκλυπτική ἐξιστόρηση τῆς θαυμαστῆς σταδιοδρομίας τοῦ διασήμου ἀπογόνου τῶν Καραγιάννηδων ἀπό τήν Κοζάνη...

δον

«Η ΕΜΜΥ, θυμᾶται ὁ Κάραγιαν, ἐγκατέλειψε τήν σταδιοδρομία της μετά τόν γάμο μας. Ὅταν ἔπρεπε νά διευθύνω στό Βερολῖνο, συχνά μέ συνώδευε, τίς περισσότερες ὅμως φορές ἔμενε μόνη στό Ἄαχεν. Μετά ἀπό λίγον καιρό ἀγοράσαμε ἕνα σπίτι στό Βερολῖνο, ἀλλά καί ἐκεῖ ἔμενε πολλές φορές μόνη, ἐπειδή ἐγώ ταξίδευα. Ἔτσι, μέ τόν καιρό ἄρχισε νά δημιουργῆται καί στίς δυό πλευρές ἕνα αἴσθημα ἀποξενώσεως τοῦ ἑνός ἀπό τόν ἄλλον, μιά νευρικότητα, πού σάν συνέπειά της ἦλθε τό διαζύγιο».

Φυσικά, τό Ἄαχεν δέν θά μποροῦσε νά κρατήσῃ ἕνα ἀνήσυχο πνεῦμα σάν κι' αὐτόν, γιά πολύ. Στά 1938 λαμβάνει τήν πρώτη ἐπίσημή του πρόσκλησι ἀπό τήν διεύθυνσι τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Βερολίνου, γιά μιά συναυλία. Τό πρόγραμμα περιελάμβανε τήν «Συμφωνία Χάφνερ», τό «Δάφνις καί Χλόη» τοῦ Ραβέλ καί τήν 4η Συμφωνία τοῦ Μπράμς. Τήν ἑπομένη ἕνας κριτικός γράφει, μεταξύ τῶν ἄλλων :

«Ἕνα ξένο, μέχρι στιγμῆς, γιά τό Βερολῖνο ὄνομα, ἀπέκτησε χθές τήν νύκτα ἰδιαίτερη σημασία : Ὁ Χέρμπερτ φόν Κάραγιαν κατέκτησε τό κοινό μέ πραγματικό αἰφνιδιασμό. Ὁ Κάραγιαν εἶναι ὁ ἐνδεδειγμένος σύγχρονος ἀρχιμουσικός...».

Μετά τήν ἐπιτυχία του αὐτή, μιά δεύτερη πρόσκλησι ἀκολούθησε σέ λίγο.

Ὁ Κάραγιαν εἶχε ἀρχίσει ἀπό τότε νά σχηματίζῃ καί νά ἐκφράζῃ τίς ἰδέες του γύρω ἀπό τήν δουλειά του. Πολλές φορές εὕρισκε τήν εὐκαιρία νά τίς ἐξωτερικεύῃ, ὅπως τήν φορά πού μοῦ ἐκμυστηρεύθηκε :

«Ἡ ἰδανική παράστασι γιά μένα εἶναι νά ἔχῃς στήν διάθεσί σου μεγάλους καλλιτέχνες καί νά τούς ἀφήνῃς νά κάνουν αὐτό πού ἐκεῖνοι θεωροῦν σωστότερο. Συνήθως αὐτό εἶναι τό πιό ἐνδεδειγμένο. Πῶς θά ἦταν δυνατόν νά πῶ ἐγώ σ' ἕναν Μητρόπουλο τί νά κάνῃ; Μπορεῖ νά συζητήσω μαζί του, ἀλλά ἡ τελική ἀπόφασι θά εἶναι δική του»...

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ — Κυριακή, 12 Μαΐου 1968

Παλαιό κονσέρτο τοῦ Μητροπούλου ἐπαίχθηκε τώρα στή Νέα Ὑόρκη

ΝΕΑ ΤΟΡΚΗ, Μάϊος.

ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ τοῦ Λέναρντ Μπερνστάϊν καί μέ συμμετοχήν τοῦ πιανίστα Πώλ Τζένκομπς, ἐδόθη ἐνταῦθα ἡ ἀμερικανική πρεμιέρα ἑνός ἔργου τοῦ Δημητρίου Μητροπούλου, πού εἶχε γραφῆ ὑπ' αὐτοῦ τό 1929.

Πρόκειται διά τό «Κοντσέρτο Γκρόσσο», πού εἶχε παιχθῆ ὑπό τήν διεύθυνσιν τοῦ συνθέτου τό 1930 εἰς Βερολῖνον, ἀπό τήν Φιλαρμονικήν τῆς τότε γερμανικῆς πρωτευούσης.

Ὅπως ἔγραψαν τώρα οἱ μουσικοκριτικοί, ἡ παρουσίασις τῆς συνθέσεως ἀπό τόν κ. Μπερνστάϊν ὑπενθύμισεν εἰς πάντας, τήν ἔντασιν καί μουσικήν εἰλικρίνειαν τοῦ Μητροπούλου. Εἰδικώτερον, ὁ μουσικοκριτικός τῶν «Τάϊμς τῆς Νέας Ὑόρκης» ἔκρινεν ὅτι τό συναρπαστικώτερον τμῆμα τῆς συνθέσεως ἀποτελεῖ τό τέταρτον μέρος, ὅπου ἡ ὀρχήστρα ἀποδύεται εἰς μίαν «ξιφομαχίαν» μέ τόν πιανίσταν, δίδουσα καί ἀνταποδίδουσα ἠχηρότατα μουσικά «κτυπήματα». Ὡς γνωστόν, ὁ Μητρόπουλος διηύθυνε τήν Φιλαρμονικήν τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπό τό 1950 ἕως τό 1958.

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ — Κυριακή, 6 Ὀκτωβρίου 1968

Ἡ ζωή καί τό πνεῦμα

Η ΔΟΞΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

(Τά γράμματα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου)

ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ
ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

ΒΡΕΘΗΚΑΜΕ γιά μιά ἀκόμη φορά, τίς προάλλες, στό περιβάλλον ποὺ τόσο ἀγαποῦσε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος: στό σπίτι τῆς κυρίας Κατσογιάννη με τά μεγάλα πεῦκα τῆς Μαγκουφάνας. Σ' αὐτό τό σπίτι ἐξακολουθεῖ νά λατρεύεται πάντοτε ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου μουσικοῦ. Τόν θυμίζουν τά πάντα: οἱ φωτογραφίες, τά βιβλία του, οἱ συνήθειές του, τά γράμματά του, τά ἀναμνηστικά του. Τόν θυμίζει προπάντων ἡ συνεχής, ἡ πλήρης θαυμασμοῦ καί ἀγάπης ἀναφορά τῆς οἰκοδέσποινας καί τῆς ἀδελφῆς της, στό ἔργο του καί τή ζωή του. Ὁ Μητρόπουλος ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχῃ στήν Μαγκουφάνα ὄχι ὡς ἴσκιος, ἀλλά ὡς ἐλπίδα καί ὁ-μορφιά.

ΓΝΩΡΙΣΤΗΚΑΜΕ μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλος μιά ὑγρή καλοκαιριάτικη νύχτα, σέ μιά συναυλία του στό Στάδιο τῆς Νέας Ὑόρκης καλοκαίρι τοῦ 1949. Ὅ,τι εἶχε τελειώσει τό Κοντσέρτο τοῦ Προκόφιεφ. Ἔπαιζε στό πιάνο ὁ ἴδιος, ἐνῶ διηύθυνε καί τήν ὀρχήστρα. Τόν εἶχαν ἀποθεώσει. Ἔπλεε στόν ἱδρῶ, τό πρόσωπό του ἦταν κατακόκκινο, τά μάτια του ἀπλανῆ. Κόσμος πολύς περίμενε ἔξω ἀπό τό καμαρίνι του γιά νά τόν συγχαρῆ. Σά νά γύρευε νά ξεφύγῃ τό πλῆθος — σίγουρα δέν ἄκουγε ὅ,τι τοῦ λέγαν: ὀνόματα, λέξεις ἐγκωμιαστικές. Τοῦ εἶπα:

— Ἔρχαιαι ἀπό τήν Ἑλλάδα. Σᾶς φέρνω χαιρετίσματα ἀπό τήν Μαγκουφάνα. Ἀπό τήν κυρία Κατσογιάννη.

Γύρισε πρός τό μέρος μου ἀπότομα, στάθηκε, χαμογέλασε, μοῦ ἔσφιξε τό χέρι.

Ὕστερα, ἐκεῖνος ἔφυγε στά δουνά τοῦ Κολοράντο, ἐγώ ἔφυγα στή Νέα Ἀγγλία, δέν μπορέσαμε νά συναντηθοῦμε τότε. Μέ περίμενε ὅμως, ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες, ἕνα βράδυ. Ἦταν ἀργά ἡ νύχτα, στό «NORTHERN» τῆς Νέας Ὑόρκης.

— Ἄς πᾶμε στό δωμάτιό μου νά μιλήσουμε μόνοι, εἶπε πρόσχαρα.

ΜΕ ΡΩΤΗΣΕ γιά τήν κυρία Καίτη Κατσογιάννη, τήν πιστή του φίλη, γιά τά πεῦκα τῆς Μαγκουφάνας. Ὕστερα ἄρχισε μιά ἐξομολόγησι ποὺ βάσταξε περίπου δυό ὧρες. Ἔλεγε γιά τή μουσική, γιά τό ἔργο του, γιά τά ὄνειρα τοῦ καλλιτέχνη, γιά τήν ἀπογοήτευσί του ἀπό τόν ἄνθρωπο. Ὁλοένα ὁ λόγος ἀπεμόνωνε τόν χῶρο ὅπου εἴμαστε, ἀπό τή γιγάντια πόλι, ἡ ψευδαίσθησι ὁλοένα γινόταν πιό ἔντονη: Δέν ἦταν πιά ἡ μεγάλη πόλι, δέν ἦταν πιά τό ξενοδοχεῖο NORTHERN. Ἐδῶ ἦταν ἡ καλύβα ἑνός ἀσκητῆ, ἑνός ἀναχωρητῆ τῶν παλιῶν χριστιανικῶν καιρῶν. Καί ὁ λόγος ἦταν ὡς ποιό βαθμό ὁ σκοπός ἐτελειώθη: νά νικηθῆ ἡ ὕλη, νά γίνῃ πνεῦμα.

— Νά πᾶτε τά χαιρετίσματα καί τήν ἀγάπη μου στήν Καίτη, εἴπε ξεπροβοδίζοντάς με τίς πρωινές ὧρες.

Η ΚΤΡΙΑ Καίτη Κατσογιάννη ποὺ τῆς προορίσθη ἡ τελειότητα τῆς φιλίας ὁλόκληρης ζωῆς μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, παρουσίασε πρίν ἀπό λίγον καιρό σ' ἕναν ὀγκώδη τόμο τήν περίφημη ἀλληλογραφία της μέ τόν Μητρόπουλο.

Γράφει στήν εἰσαγωγή της:

«... Ἔχουν πλασθῆ πολλοί «μύθοι» γιά τόν Δημήτρη Μητρόπουλο, γιά τόν ἄνθρωπο καί τή ζωή του. Γι' αὐτό, ὕστερα ἀπό πολλούς δισταγμούς, ἀποφάσισα νά δώσω φῶς μας. Σ' αὐτά τά γράμματα ἐκδηλώνεται ὁ ἴδιος σέ μιά στενή του φίλη, περιγράφει τή ζωή του, ἐκθέτει τίς σκέψεις του, τά αἰσθήματά του, τήν ἐκάστοτε ψυχική του κατάστασι. Εἶναι σάν μιά αὐτοβιογραφία...».

Ἡ ἀλληλογραφία αὐτή καλύπτει πλήρη τόν κύκλο: τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνείρου ἑνός νέου καλλιτέχνη, τοῦ θριάμβου του, καί, τέλος, τῆς προετοιμασίας τοῦ θανάτου.

Ἀρχίζει μ' ἕνα ἐπισκεπτήριο:

«Νοέμβριος 1925. Νά ἐπιτραπῆ ἡ εἴσοδος εἰς τήν κυρίαν Κατσογιάννη μετά τῆς ἀδελφῆς της εἰς ὅλας τάς δοκιμάς μου. Δημήτρης Μητρόπουλος».

ΜΕΣΑ σ' αὐτά τά γράμματα προβάλλει ἡ ἐκπληκτική περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου: ὁ ἔρως τῆς Τέχνης, ἡ τιμιότητα, τά ἐρωτήματα, ἡ δόξα, οἱ ἀμφιβολίες, οἱ κρίσεις γιά ἔργα καί πρόσωπα, οἱ κρίσεις γιά τόν ἑαυτό του. Ὁ Μητρόπουλος ἐξομολογεῖται στήν κυρία Κατσογιάννη, ζητᾶ τή γνώμη της πλήρης ταπεινοφροσύνης. Καί ἐκείνη τόν θαυμάζει, τόν κρίνει, τόν ἐλέγχει, τοῦ δίδει — μέ τήν ἀφοσίωσι καί μέ τήν παρρησία της — βοήθεια πολλή. Στήν κορυφή τῆς δόξας του, ἡ κυρία τῆς Κηφισιᾶς εἶναι ἴσως, τό μόνο πλάσμα ἐπί τῆς γῆς ποὺ μπορεῖ νά τοῦ μιλᾶ μέ τόση ἄνεσι. Κι' ἐκεῖνος τήν ἀγαπᾶ καί τήν σέβεται.

«Κρίμα — γράφει ἡ κυρία Κατσογιάννη — ποὺ δέν κράτησα σημειώσεις ἀπό τίς πολύωρες συνομιλίες μας, τούς μῆνες καί τά χρόνια ποὺ πέρασα κοντά του, καί μάλιστα τούς τρεῖς τελευταίους χειμῶνες δίπλα του, στό διαμέρισμα τῆς Νέας Ὑόρκης, τίς ὧρες ποὺ μελετοῦσε καί τίς ὧρες ποὺ ξεκουραζόταν κουβεντιάζοντας μαζί μου γιά τίς πρόσφατες καί τίς ἐπικείμενες συναυλίες του, γιά τήν τέχνη, γιά τή φιλοσοφία, γιά τόν ἄνθρωπο. Τά πρῶτα δώδεκα χρόνια βλεπόμαστε σχεδόν καθημερινά, κάναμε πολύ μακρυνούς περιπάτους, πήγαινα καί σέ ὅλες του τίς δοκιμές. Τήν ἄνοιξι τοῦ 1929 βρέθηκα μαζί του στό Βερολῖνο, καί τό 1932 στό Παρίσι, στήν πρώτη του ἐμφάνισι σ' αὐτήν τήν πόλη. Ὡς τήν παραμονή τοῦ παγκοσμίου πολέμου περνοῦσε τά καλοκαίρια του στήν Ἑλλάδα, συχνά ἔμενε στό σπίτι μας τῆς Μαγκουφάνας. Καί στίς φορές ποὺ ἐπισκέφθηκε τήν Ἑλλάδα, μετά τό τέλος τοῦ παγκοσμίου πολέμου, στά 1955 καί στά 1958 μέ τή Φιλαρμονική τῆς Βιέννης, ἔμεινε στο σπίτι τῆς Μαγκουφάνας».

Η ΚΤΡΙΑ Κατσογιάννη παραστάθηκε τόν μεγάλο της φίλο ὡς τήν εἴσοδο τῆς στενῆς πύλης. Ὁ θάνατος κεραυνοβόλησε τόν Δημήτρη Μητρόπουλο στίς 2 Νοεμβρίου τοῦ 1960 ἐπάνω στό πόδιουμ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου. Τήν ὥρα ποὺ διηύθυνε τίς δοκιμές τῆς Τρίτης Συμφωνίας τοῦ Μάλερ. Ἕνα ἑλληνικό πολεμικό ἀεροπλάνο ἐστάλη νά πάρῃ τήν τέφρα του. Ἡ κυρία Κατσογιάννη συνώδευσε τόν νεκρό στό Λουγκάνο, ὅπου ἔγινε ἡ καύση του. Κι' ἔπειτα, μαζί μέ τόν κύριο Κούρνοῦτο, συνώδευσε τόν φίλο της στό τελευταῖο ταξίδι τοῦ γυρισμοῦ. Ἡ τέφρα του ἦταν μέσα σέ μιά μικρή ὀρειχάλκινη τεφροδόχο, ἕνα κουτάκι. Ὁ λαός τῶν Ἀθηνῶν περίμενε τό ἔνδοξο τέκνο του στό Ἡρῴδειον. Καί ἡ τεφροδόχος παραδόθηκε στήν Πόλη, ἐνῶ ἡ Ὀρχήστρα τῶν Ἀθηνῶν ἔπαιζε τό Πένθιμο Ἐμβατήριο ἀπό τήν Ἡρωϊκή τοῦ Μπετόχεν. Χωρίς Ἀρχιμουσικό. Μές στά λαμπρά χρώματα τοῦ φθινοπωρινοῦ ἡλιοβασιλέματος.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

«ΤΑ ΝΕΑ» Δευτέρα, 14 Ὀκτωβρίου 1968

Ἡ Βιέννη θυμᾶται τόν ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

ΒΙΕΝΝΗ, Ὀκτώβριος.

ΠΟΛΛΟΙ μεγάλοι καλλιτέχνες, μαέστροι, τραγουδιστές, σκηνοθέτες, περνᾶνε κάθε σαιζόν ἀπό τό μεγάλο τοῦτο σταυροδρόμι τῆς Μουσικῆς. Μερικοί μένουν ἀξέχαστοι, ἀκόμα καί μετά τό θάνατό τους, ὅπως ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, πού εἶναι καθημερινά παρών στίς συζητήσεις τῶν μουσικῶν τῆς Ὄπερας, ἤ τῶν συμφωνικῶν ὀρχηστρῶν, ἀκόμα καί στίς ἀντιδράσεις τοῦ Κοινοῦ, πού καί στήν πιό ἄψογη ἑρμηνεία ἑνός Βέρντι ἤ ἑνός Μάλερ, τό ἀκοῦς νά λέη : «Μόνο ἕνας Μητρόπουλος εἰσχωροῦσε ὡς τά μύχια τῆς ψυχῆς τοῦ συνθέτη πού ἑρμήνευε»...

ΣΤΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης μέ τόν Μπερνστάϊν — πού ἔδωσε μιά πραγματικά θαυμάσια Πέμπτη τοῦ Μάλερ — ἄκουσα στό τέλος τοῦ κοντσέρτου ἀρκετούς Βιεννέζους νά λένε :

«Δυνατή, ρωμαλέα, ἀκριβής ἑρμηνεία, ἀλλά τῆς ἔλειπε αὐτό τό «κάτι», πού μόνο ὁ Μητρόπουλος κι' ὁ Μπρούνο Βάλτερ ἤξεραν νά βγάζουν ἀπό τά ἔργα τοῦ Μάλερ». Ἡ διπλανή μου κυρία εἶχε τήν ἴδια γνώμη. «Οὔτ' ἐγώ, οὔτε ὅσοι ἀγαπάνε τή μουσική τοῦ Μάλερ — μοῦ εἶπε — θά ξεχάσουμε ποτέ τή συγκλονιστική ἑρμηνεία τῆς 9ης Συμφωνίας ἀπό τό Μητρόπουλο στή Βιέννη. Ἦταν λίγο καιρό πρίν ἀπό τό θάνατό του». Καί ἡ διπλανή μου κυρία δέν ἦταν μιά ἀνώνυμη Βιεννέζα. Ἦταν ἡ Γερτρούδη φόν Πόρτενσλανγκ, πού ἐργάζεται στό μουσικό τμῆμα τῆς Αὐστριακῆς Ραδιοφωνίας καί Τηλεοράσεως.

ΣΤΟ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ τοῦ κοντσέρτου εἶχα τήν εὐκαιρία νά κουβεντιάσω καί μέ ὁρισμένους ἀπό τούς μουσικούς τῆς Ὀρχήστρας. Ἕνας ἀπ' αὐτούς, ὁ μίστερ Ὅρμαντυ, ἀδελφός τοῦ διάσημου μαέστρου, καθώς μιλούσαμε γιά τό Μητρόπουλο, μοῦ εἶπε :

«Πιστέψτε με : κανείς μας δέν τόν ἔχει ξεχάσει. Ἐγώ ὁ ἴδιος δέν ἔχω πιστέψει ἀκόμη πώς ἔχει πεθάνει, κι' ἄς ἔχουν περάσει ὀκτώ χρόνια ἀπό τήν ἡμέρα τοῦ θανάτου του. Ἦταν τόσο μεγάλος μουσικός, τόσο μεγάλος ἄνθρωπος...».

ΜΕ ΤΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥΣ «μεγάλος μαέστρος» καί «μεγάλος ἄνθρωπος» ἐκφράστηκε γιά τόν Μητρόπουλο κι' ὁ διάσημος μαέστρος Γιόζεφ Κρίπς, σέ μιά συναυλία πού εἶχα μαζί του.

—Ἤμαστε φίλοι μέ τό Μητρόπουλο — μοῦ εἶπε. Τόν θυμᾶμαι διαρκῶς, ὅπως τόν θυμοῦνται κι' ὅλοι ὅσοι τόν γνώρισαν. Ἦταν μιά τόσο δυνατή προσωπικότητα καί σάν καλλιτέχνης καί σάν ἄνθρωπος. Ὁ Μητρόπουλος πέθανε, ἀλλά μόνον βιολογικά. Σάν καλλιτεχνική φυσιογνωμία ἐξακολουθεῖ νά ζῆ μεταξύ μας, γιατί οἱ ἑρμηνεῖες του ὄχι μόνο δέν ξεχνιοῦνται, ἀλλ' ἐξακολουθοῦν νά ἐπηρεάζουν τή δουλειά πολλῶν μαέστρων — νέων καί παλαιοτέρων.

ΜΙΛΗΣΑ καί μέ τούς μουσικούς πού παίζουν στήν Ὀρχήστρα τῆς Ὄπερας, ὅπως καί στή Φιλαρμονική καί τή Συμφωνική τῆς Βιέννης. Ὅλοι τους θυμοῦνται κάθε μέρα τό Μητρόπουλο. Τόν συγκρίνουν — γιά τήν καταπληκτική μουσική μνήμη πού εἶχε, γιά τήν ἀπέραντη καλωσύνη, τήν ἁπλότητα καί τήν ἀνθρωπιά του — μέ ἄλλους μαέστρους, κι' ὅλοι τους συμφωνοῦν πώς «κανένας δέν συγκεντρώνει τά χαρίσματα πού εἶχε ὁ μεγάλος Μητρόπουλος».

ΕΝΑΣ ἀπό τούς σολίστες μουσικούς τῆς Συμφωνικῆς τῆς Βιέννης, πού παίζει καί στήν ὀρχήστρα τῆς Ὄπερας, ὁ διολοντσελλίστας Ἀλέξανδρος Κοβαλένκο, μιλώντας γιά τή μοναδική μουσική μνήμη τοῦ Μητρόπουλου καί τήν ἀνθρωπιά του, μοῦ εἶπε τά ἑξῆς:

— Γνώρισα τό Μητρόπουλο στά 1958. Σπούδαζα ἀκόμα στή Μουσική Ἀκαδημία, πλάϊ στόν καθηγητή Ρίχαρντ Κρότσακ. Τέλειωνα τίς σπουδές μου, ἀλλά δέν εἶχα δικό μου διολοντσέλλο. Ὁ καθηγητής μου, πού ἤξερε πώς ἡ μητέρα μου ἦταν Ἑλληνίδα, πῆγε καί βρῆκε τό Μητρόπουλο καί τοῦ εἶπε: «Ἔχω ἕνα μαθητή πού ἀξίζει νά τόν βοηθήσετε. Εἶναι ἕνας διολοντσελλίστας μέ ταλέντο, ἀλλ' εἶναι φτωχός καί δέν ἔχει δικό του διολοντσέλλο. Ὁ μαθητής μου αὐτός εἶναι, ἐπι πλέον, καί μισο-Ἕλληνας. Ὁ πατέρας του εἶναι Ρῶσος ἀλλά ἡ μητέρα του Ἑλληνίδα». Ὁ Μητρόπουλος ρώτησε: «Εἶναι ἀρκετά 500 δολλάρια;» Καί, συγχρόνως, ἔβαζε τά χρήματα σ' ἕνα φάκελλο καί τά ἔδινε στόν καθηγητή μου. Ἔτσι ἀπέκτησα ἕνα θαυμάσιο διολοντσέλλο, κατασκευασμένο πρίν ἀπό ἑκατόν τόσα χρόνια ἀπό ἕνα τέλειο τεχνίτη στήν Πράγα.

Ὁ Α. Κοβαλένκο, μέ τό διολοντσέλλο πού τοῦ χάρισε ὁ Μητρόπουλος. Πρῶτο τσέλλο στίς ὄπερες τοῦ Λύντς καί τοῦ Οὔλμ, διακεκριμένος σήμερα σολίστας στή Βιέννη.

Χάρη στήν ἀνθρωπιά τοῦ Μητρόπουλου. Τέτοια παραδείγματα ἀνθρωπιᾶς τοῦ Μητρόπουλου ὑπάρχουν ἄπειρα. Μετά τό θάνατό του μιλάνε γι' αὐτά οἱ συνάδελφοί μου καί δουρκώνουν τά μάτια τους. Βοηθοῦσε τούς πάντες, ἀθόρυβα, διακριτικά, χωρίς ἴχνος ἐπίδειξης. Τόν θυμόμαστε ὅλοι —πού ἐρχόταν πρωΐ-πρωΐ στήν Ὄπερα γιά πρόβες, μέ τό μαῦρο μπερέ στό κεφάλι— νά μᾶς καλημερίση καί νά μᾶς φωνάζη μέ τά μικρά μας ὀνόματα, νά ρωτάη: «τί κάνει ἡ γυναίκα σου;» τόν τάδε μουσικό ἤ «ἄν πέρασε στίς ἐξετάσεις τό παιδί σου;» ἕναν ἄλλο. Καμμιά φορά ἐρχόταν νωρίτερα στίς πρόβες καί τότε καθόταν μπροστά ἀπ' τήν Ὄπερα, χάμω στό πεζούλι καί μ' ἐκείνη τήν ἀσκητική του φυσιογνωμία ἔκανε τούς περαστικούς νά σταματᾶνε καί νά τόν προσέχουν, ἐνῶ ἐκεινοῦ τό βλέμμα χανόταν σέ κάποιο ἀπροσδιόριστο σημεῖο τοῦ ὁρίζοντα.

Καί ὁ Ἀλέξανδρος Κοβαλένκο πρόσθεσε:

—Ἐκεῖνο, ὅμως, πού δέν ξεχνάνε ποτέ οἱ μουσικοί στήν Ὀρχήστρα τῆς Ὄπερας ἀπό τό Μητρόπουλο καί κάθε τόσο κουβεντιάζουν πάνω σ' αὐτό, εἶναι ἡ τερατώδης μουσική μνήμη πού διέθετε ὁ ἀσύγκριτος αὐτός μαέστρος. Ἀπό τούς παλιότερους, ἔχω ἀκούσει νά διηγοῦνται τό ἑξῆς περιστατικό. Ὅταν πρωτόρθε νά διευθύνη στήν Κρατική Ὄπερα, ὁ Μητρόπουλος ἔκανε ὅλες τίς πρόβες χωρίς παρτιτούρα, ἀπό μνήμης. Μιά παράσταση μπορεῖ νά διευθύνουν πολλοί μαέστροι ἀπό μνήμη, ὄχι ὅμως καί τίς πρόβες δυό καί τριῶν ἔργων, ὅπως ὁ Μητρόπουλος. Τόσο εἶχαν ἐκπλαγῆ μ' αὐτό οἱ μουσικοί, ὥστε ἕνας ἀπ' αὐτούς, τό πρῶτο φαγκόττο, σέ συνεννόηση μέ τούς ἄλλους, θέλησε νά στήση παγίδα στό μεγάλο Μητρόπουλο καί σέ μιά στιγμή τόν ρώτησε: «Μαέστρο, στήν μπατούττα 152, τί παίζω ἐγώ: σόλ ντιέζ ἤ σόλ φυσικό;» Ὁ Μητρόπουλος σκέφθηκε μερικά δευτερόλεπτα καί τοῦ ἀπάντησε: «Ἐσύ ἐκεῖ δέν παίζεις τίποτα! Ἔχεις παύση!» Τόσο πολύ ἐκπλαγήκανε, ὕστερα ἀπό τή σωστή ἀπάντηση τοῦ μαέστρου οἱ μουσικοί, ὥστε ἀπό κεῖνη τή στιγμή δέχονταν χωρίς καμμιά συζήτηση καί τήν παραμικρότερη ὑπόδειξη τοῦ Μητρόπουλου. Καί κάθε φορά πού τέλειωνε ἡ δοκιμή, σηκώνονταν ὅλοι ὄρθιοι καί τόν χειροκροτοῦσαν μέ τό ἴδιο πάθος πού τόν χειροκροτοῦσε τό Κοινό στίς παραστάσεις καί τίς συναυλίες.

ΑΛΛΑ τό Μητρόπουλο δέν τόν θυμᾶται μόνον ἡ Βιέννη. Ἤδη, στήν Ἀμερική, πού μετά τό θάνατό του ἀποσύρθηκαν ἀπό τήν κυκλοφορία πολλές ἑρμηνεῖες του σέ δίσκους, ὁ Μητρόπουλος εἶναι καί πάλι ἕνα ἀπό τά μεγάλα ὀνόματα πού οἱ μεγάλες ἑταιρίες δίσκων διαφημίζουν στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καί στόν ὑπόλοιπο κόσμο, πού ἐξακολουθεῖ νά τόν θυμᾶται, ὅπως τόν θυμόμαστε κι' ἐμεῖς : σάν μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες μουσικές φυσιογνωμίες τοῦ αἰώνα μας.

Γ. Κ. ΠΗΛΙΧΟΣ

Τά κυριώτερα ἀπό τά ἔργα πού ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἔχει γράψει σέ δίσκους, κυρίως μέ τήν Φιλαρμονική τῆς Νέας Ὑόρκης, εἶναι τά ἑξῆς:

- ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ: «Εἰσαγωγή πάνω σ' ἕνα ἑβραϊκό θέμα» καί «Κουϊντέττο γιά πνευστά καί ἔγχορδα» DECCA 3215.
- ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ: 10η Συμφωνία COLUMBIA ML 4959 ἤ ODYSSEY 3216 0123.
- ΜΑΛΕΡ: Ὀγδόη Συμφωνία — 2 EVEREST 3189.
- ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ: «Ρωμαῖος καί Ἰουλιέττα — ODYSSEY 32 16 0038.
- ΜΠΕΡΛΙΟΖ: «Φανταστική Συμφωνία» ODYSSEY 32 16 0204 «Νύχτες καλοκαιριοῦ» COLUMBIA ML 5843.
- ΣΑΙΝΜΠΕΡΓΚ: Σερενάτα γιά σεπτέττο καί βαρύτονο — COUNTERPOINT 501.
- ΛΑΛΟ: Ἱσπανική Συμφωνία — COLUMBIA MS 6201.
- ΣΑΙΝ - ΣΑΝΣ: Τρίτο κοντσέρτο γιά διολί—μέ Φραντσεσκάττι COLUMIBA ML 4315.
- ΡΙΧΑΡΝΤ ΣΤΡΑΟΥΣ: «Ἠλέκτρα» — 2 EVEREST S 459.
- ΜΠΑΡΜΠΕΡ: «Βανέσσα» — 3 RCA—VIC. LM 6138.
- ΜΠΕΡΓΚ: «Βώτσεκ» — 2 COLUMBIA — SL 118.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Πέμπτη 30 Ἰανουαρίου 1969

Τά βραβεῖα τοῦ διαγωνισμοῦ Δ. Μητρόπουλου

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 29 Ἰανουαρίου. ΑΠΕΝΕΜΗΘΗΣΑΝ στή Νέα Ὑόρκη τά βραβεῖα τοῦ διαγωνισμοῦ στή μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, γιά νέους διευθυντές ὀρχήστρας.

Τό πρῶτο βραβεῖο μοιράστηκε στά τέσσερα καί οἱ νικητές εἶναι ὁ Μποναβέρα ἀπό τήν Ἰταλία, ὁ Μεχμέντωφ ἀπό τή Βουλγαρία, ὁ Σεγκάλ ἀπό τό Ἰσραήλ καί ὁ Τζῆροτ ἀπό τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες.

Τό δεύτερο βραβεῖο ἀπενεμήθη στόν Δυτικογερμανό Ζάϊμπελ καί τό τρίτο στόν Ἔντο, ἀπό τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Οἱ τέσσερις κάτοχοι τοῦ πρώτου βραβείου θά πάρουν ἀπό ἕνα χρυσό μετάλλιον, χρηματικό ποσόν πέντε χιλιάδων δολλαρίων καί θά γίνουν βοηθοί τοῦ διευθυντοῦ τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης, τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς Οὐάσιγκτον καί τῆς Ὄπερας τοῦ Μόντε Κάρλο. Ὁ Ζάϊμπελ θά πάρη ἀργυρό μετάλλιον καί δύο χιλιάδες πεντακόσια δολλάρια, ἐνῶ ὁ Ἔντο θά πάρη ὀρειχάλκινο καί 1.000 δολλάρια.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Παρασκευή 8 Νοεμβρίου 1968

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ γιά τόν ἐπόμενο διαγωνισμό ἀρχιμουσικῶν στή μνήμη τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, πού γίνεται κάθε χρόνο στή Νέα Ὑόρκη: Ὁ ἐπόμενος θά γίνη ἀπό 13 ἕως 23 Ἰανουαρίου 1969, εἶναι δέ ἀνοικτός σέ ἀρχιμουσικούς ἡλικίας 23—33 ἐτῶν. Πληροφορίες καί ἐγγραφές ὡς τίς 2 Δεκεμβρίου, στήν Γραμματεία τοῦ Διεθνοῦς Μουσικοῦ Διαγωνισμοῦ «Δημήτρης Μητρόπουλος», Federation of Jewish Phillanthropies, 130 East Street, New York (N.Y. 10022).

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ — ΣΑΒΒΑΤΟΝ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1969

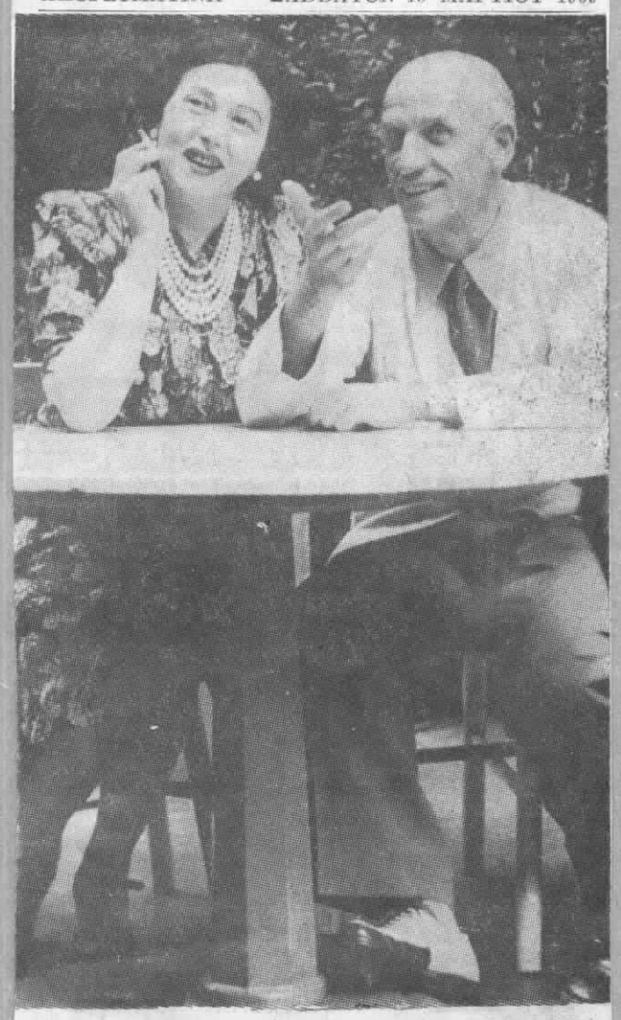

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ πέρασαν... Κι' ἡ Παξινοῦ συναντᾶ τόν Μητρόπουλο ὕστερα ἀπό πολλά χρόνια. Ὁ ἔρωτας εἶναι πιά μακρυά. Μένει ὅμως πάντα μιά τρυφερή φιλία — πού δέν θά πεθάνη ποτέ...

1969

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Πέμπτη 22 Μαΐ

Τόν ἴδιο πάνω-κάτω καιρό (ἤ μᾶλλον λίγο νωρίτερα) σέ ἕνα σπίτι στό Φάληρο, ἕνας ξανθός νεαρός πού λέγεται Δημήτρης Μητρόπουλος παίζει ἀτέλειωτες ὧρες βιολί. Τό ὄνειρό του εἶναι νά γίνη μουσικός. Ὁ μπαμπᾶς του δέν θέλει. Ἡ μητέρα του ὅμως φράζει μέ μπαμπάκι τίς χαραμάδες γιά νά μή γλιστρᾶ ἡ μουσική ἔξω ἀπ' τό δωμάτιο. «Παῖζε», τοῦ λέει. Προχώρα. Ὁ κόσμος σέ χρειάζεται..».

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ὁ πρῶτος ἔρωτας τῆς Κατίνας Παξινοῦ. Ἡ Κατίνα Παξινοῦ ἦταν ὁ τελευταῖος ἔρωτας τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Ὅταν γνωρίσθηκαν ὁ νεαρός συνθέτης ἦταν 23 ἐτῶν, λέει ἡ Παξινοῦ: «Ἦταν ψηλός καί ξανός. Εἶχε μπλέ μάτια. Καί ἦταν γεμάτα δύναμι».

Ὁ Μητρόπουλος χάρισε στήν Παξινοῦ τόν πρῶτο του ἔρωτα καί τό πρῶτο του ἔργο. Ἦταν ἡ «Βεατρίκη». Τό ἔργο παίχθηκε τό 1920 στό «Δημοτικό Θέατρο». Ἡ Παξινοῦ εἶχε τόν πρῶτο ρόλο. Ὅλη ἡ Ἀθήνα περίμενε ὅτι ἡ ἐπομένη πρεμιέρα τοῦ ζεύγους θά γραφόταν στήν ἐκκλησία.

Ὡστόσο, ὁ γάμος αὐτός δέν ἔγινε ποτέ. Ἦταν καί οἱ δύο πολύ νέοι —καί πολύ ἀνύσυχοι. Ἡ Κατίνα Παξινοῦ ἦταν ἡ πρώτη πού εἶχε τό θάρρος νά δῆ τήν ἀλήθεια κατάματα. «Πρέπει νά πετάξης ψηλά, τοῦ εἶπε. Καί θά πετάξης καλύτερα ἄν εἶσαι μόνος σου...»

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος πέταξε μακρυά καί ψηλά —ὅπως ἀκριβῶς τό εἶχε προβλέψει ἡ Κατίνα Παξινοῦ. Ἀλλά δέν μπόρεσε ποτέ νά νικήση τήν μοναξιά του.

Ὕστερα ἀπό 30 χρόνια, ὅταν συναντήθηκαν οἱ δυό τους στό φουαγιέ ἑνός θεάτρου, ὁ Μητρόπουλος τήν κύτταξε βουρκωμένος καί τῆς εἶπε :

«Τί κρῖμα, Κατίνα...»

Τρεῖς λέξεις μόνο. Τίποτε ἄλλο. Καί ἦταν σάν νά τά ἔλεγε ἐκείνη τήν ὥρα ὅλα...

ΤΙ ΘΑ ΗΤΑΝ ἄραγε διαφορετικό στήν ζωή τῆς Κατίνας Παξινοῦ ἄν δέν εἶχε φύγει τότε ἀπό τήν ζωή τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου ; Θά εἶχε ἄραγε ἀκολουθήση τήν ζωή τῆς μουσικῆς ἀντί τόν δρόμο τοῦ θεάτρου ;

Ὄχι, γιατί αὐτό ἦταν κάτι πού τό ἀποφάσισε τελικά ἡ μοῖρα. Λίγα χρόνια μετά ἀπό τόν γάμο της μέ τόν Παξινό, ἡ Πιλάρ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἔχασε ξαφνικά τήν φωνή της. «Φταίει πού ἔκανες παιδί», τῆς εἶπαν μερικοί. «Τό παθαίνουν πολλές. Πήγαινε στήν Εὐρώπη».

Πῆγε στήν Εὐρώπη Πῆγε παντοῦ. Δέν ἔγινε τίποτε. Ἦταν μοιραῖο ἡ «Βεατρίκη» νά μείνη ἡ πρώτη καί ἡ τελευταία λυρική της πρεμιέρα.

Κονσερβατουάρ, Σαίν - Σάνς, «Βεατρίκη», Μητρόπουλος. Ὅλα αὐτά βρίσκονταν τώρα πίσω της. Ἕνα κεφάλαιο εἶχε κλείσει γιά πάντα.

Ἡ ζωή ὅμως τῆς χρωστοῦσε ἀκόμη πολλά...

ΙΣΩΣ ΠΟΤΕ...

ΚΑΠΟΤΕ ὁ Μητρόπουλος τῆς εἶχε πῆ:

«Ξέρεις κάτι Κατίνα; Ὅταν χτυπήση ἡ καμπάνα γιά μένα θἄθελα νἄμαι ὄρθιος. Δέν θἄθελα νά πεθάνω στό κρεββάτι».

Ἡ Κατίνα Παξινοῦ δέν μιλᾶ ποτέ γιά θάνατο. Ὡστόσο ἕνα εἶναι τό βέβαιο: Ὅτι σάν χτυπήση ἡ καμπάνα θά τήν βρῆ κι' ἐκείνη ὄρθια.

Ἐκτός ἄν δέν χτυπήση ποτέ. Σέ τελευταία ἀνάλυσι τίποτε δέν εἶναι ἀδύνατο γιά τήν Κατίνα Παξινοῦ..

Ὁ Μπερνστάϊν ἔκαμε τήν Φιλαρμονική τῆς Νέας Ὑόρκης μιά ὀρχήστρα πού διάκειται συμπαθῶς στούς συγχρόνους καί τό ἀκροατήριό της λιγάκι ἀνεκτικώτερα πρός τή νεώτερη μουσική. Μέ τά προγράμματά της πού μεταδίδονταν ἀπό τήν τηλεόραση σέ ὅλο τό ἔθνος — προγράμματα πρός τούς νέους — ἔκαμε τήν ὀρχήστρα ἕνα ἀσύγκριτο ὄργανο μαζικῆς μουσικῆς παιδείας. Καί αὐτό εἶναι ἕνα ἀπό τά σημαντικώτερα ἐπιτεύγματά του.

Ἡ συναυλία τοῦ περασμένου Σαββάτου, ἀντιπροσώπευε τήν 943η του μέ τήν ὀρχήστρα καί τήν 835η του ὡς ἀρχιμουσικοῦ. Κανείς ἄλλος ἀρχιμουσικός στήν Νέα Ὑόρκη δέν εἶχε ποτέ στό ἐνεργητικό του τέτοιους ἀριθμούς. Ἐγγύτερα, ἔρχεται ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, ὁ ὁποῖος διηύθυνε 576 συναυλίες.

Ἀπό τά 350 ἔργα πού διηύθυνε, 100 ἦσαν Ἀμερικανῶν συνθετῶν. Καί ἀπό τούς 126 συνθέτες πού ἀντιπροσωπεύθηκαν στά προγράμματα τοῦ Μπέρνσταϊν, οἱ 44 ἦσαν Ἀμερικανοί. Δίχως νά λαμβάνωνται ἀπό τήν στατιστική αὐτή ὑπ' ὄψιν, τά ἔργα πού διηύθυναν, κατά σύστασή του, ἄλλοι ἀρχιμουσικοί. Μεταξύ 1959 καί τοῦ 1969, ἡ ὀρχήστρα παρουσίασε 25 ἔργα σέ παγκόσμια πρώτη ἐκτέλεση : Ἔργα γνωστῶν Ἀμερικανῶν συνθετῶν ὅπως ὁ Μίλτον Μπάμπιτ, ὁ Γκράντ Μπεγκλάριαν, ὁ Ἀαρών Κόπλαντ, ὁ Χένρυ Κάουελ, ὁ Νταίηβιντ Ντάϊαμοντ, ὁ Λούκας Φόςς, ὁ Τσάρλς Ἄϊβς, ὁ Ὄττο Λοϋνινγκ, ὁ Οὐώλτερ Πίστον, ὁ Νέντ Ρόρεμ, ὁ Γκύντερ Σοϋλλερ, ὁ Οὐίλλιαμ Σοϋμαν καί, φυσικά, καί ὁ ἴδιος ὁ Μπέρνσταϊν.

Ἀπό τούς ἄλλους συνθέτες πού διηύθυνε ὁ ἴδιος, ἐπί κεφαλῆς βρίσκεται ὁ Μότσαρτ, μέ 25 ἔργα, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον 5 εἶναι συμφωνίες. Ὑπάρχουν ἄφθονοι Μπετόβεν, ἀλλά, ἀνάμεσά τους δέν ὑπάρχει ἡ εἰσαγωγή «Κοριολανός». Οἱ ἕξη, λιγώτερο γνωστές, «Παρισινές» Συμφωνίες τοῦ Χάϋντν, ἀλλά μόνον δύο ἀπό τήν γνωστότερη σειρά τῶν συμφωνιῶν τοῦ «Λονδίνου». Μόνον μία ἀπό τίς συμφωνίες τοῦ Μπροῦκνερ καί τρία ἀπό τά συμφωνικά ποιήματα τοῦ Ρίχαρντ Στράους. Τέλος, ὅλα τά κοντσέρτα γιά πιάνο τοῦ Προκόφιεφ ἀλλά μόνον δύο ἀπό τίς συμφωνίες του. Καί κανένας Μπορουντίν! Καί μήτε καί μερικά ἔργα πού θά ταίριαζαν στό ταμπεραμέντο του : Ὅπως ἡ Δεύτερη Συμφωνία τοῦ Μπορουντίν, ἡ Ἕκτη τοῦ Προκόφιεφ ἤ ἡ Πρώτη τοῦ Σοστακόβιτς !

Ἴσως νά εἶναι κάτι συμβολικό, ἀλλά ἡ Φιλαρμονική τῆς Νέας Ὑόρκης, δέν ἔχει ἄμεσα σχέδια ἀντικαταστάσεως τοῦ Μπέρνσταϊν. Θά ἦταν δύσκολο νά συμπληρωθῆ ἀπό τή μία ἡμέρα στήν ἄλλη, τό κενό πού ἀφήνει.

MARTIN BERNHEIMER

ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ

ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΕΝΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ

(Τό κουτί μέ τή στάχτη)

ΤΟΥ

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ μέρες τοῦ 1970. Τελευταῖες μέρες τοῦ 1960. Δέκα χρόνια ἀκριβῶς ἀπό τόν θάνατο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Ἦταν ὁ ὡραιότερος θάνατος πού μποροῦσε νά ζητήση ἀπό τόν Θεό αὐτός ὁ βαθύτατα θρησκευόμενος καλλιτέχνης. Καί ἡ κηδεία του ἦταν ἡ πιό συγκινητική λατρευτική τελετή πού θά μποροῦσε νά περιμένη: ἔγινε στάχτη, ἡ στάχτη σ' ἕνα μικρό κουτί ἀπετέθη στή σκηνή τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ, ὅπου λίγα μόλις χρόνια πρίν εἶχε ἀποθεωθῆ. Πλάϊ στή στάχτη του ἔκαιγαν δυό πυρσοί. Στό κατάμεστο ἀρχαῖο θέατρο, χαμηλά στίς κερκίδες, ἦταν οἱ ἄνδρες πού ἐκπροσωποῦσαν τήν Πολιτεία, τήν Ἐπιστήμη, τήν Τέχνη, τά Γράμματα τῆς χώρας. Γύρω τους ὁ λαός τῶν Ἀθηνῶν. Λίγοι λόγοι, λίγα στεφάνια δάφνης. Καί ὁ ἥλιος πού βασίλευε κατά τή Σαλαμῖνα καί ἔδινε ἐκείνην τή δόνηση πού κάνει τά ἀρχαῖα ἐρείπια, τίς σπασμένες κολόνες τῶν ναῶν, νά ζοῦν καί νά ὑπάρχουν σάν πλάσματα μέ ψυχή καί μέ πάθος.

Ἡ Ἀθήνα δέχτηκε τόν Μητρόπουλο, γιά τήν τελική γαλήνην μέ τόν τρόπο πού ἔπρεπε. Ἀναθυμοῦμαι, ὕστερα ἀπό τόσο χρόνια, ἐκείνην τήν συγκλονιστική εἰκόνα, ἐκεῖνο τό μικρό κουτί μέ τή στάχτη, ἐκεῖνο τό τίποτα, τό σκεπασμένο μέ τή σημαία μας, κάτω ἀπ' τίς κόγχες τοῦ ἀρχαίου Ὠδείου. Κι' ἀπάνω του τά δουβά πρόσωπα τῶν Ἀθηναίων πού ἀποχαιρετοῦσαν τή στάχτη. Ἦταν μιά ἀποθέωση ἐν σιωπῇ γιά ἕναν καλλιτέχνη πού τοῦ εἶχε προορισθῆ ἡ ἰαχή τοῦ θριάμβου.

Θά ἀναπολήσω μιά τέτοια στιγμή θριάμβου. Ἦταν στή Νέα Ὑόρκη στήν αἴθουσα συναυλιῶν τοῦ Ν.Β.C. στό Ροκφέλλερ Σίντες. Ἡ συναυλία πού ἐδίδετο ἦταν τῆς σειρᾶς «Coast to Coast»,—δηλαδή τήν ἀναμετέδιδαν, ἀπ' τήν ἀνατολική ὣς τή δυτική ἀκτή τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου οἱ περισσότεροι ραδιοφωνικοί σταθμοί τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ὁ σπήκερ ἀνήγγειλε ἐκεῖνο τό ἀπόγευμα πώς ἡ Ἑταιρεία τοῦ Χάλυβος φιλοξενοῦσε στήν διεύθυνση τῆς Ὀρχήστρας τοῦ Ν.Β.C. τόν Δημήτρη Μητρόπουλο μέ σολίστ τήν Ἑλένη Νικολαΐδη. Ὁ σπήκερ ἄρχισε τήν ἀναγγελία τῆς ἐκπομπῆς του σά νά ἦταν παραμύθι:

«...Ἦταν—εἶπε—κάποτε ἕνας νέος ἀρχιμουσικός πού διηύθυνε τήν Ὀρχήστρα τῶν Ἀθηνῶν. Καί μιά νέα Ἑλληνίδα πού ἔκανε τά πρῶτα της βήματα, τραγουδοῦσε ὑπό τή διεύθυνσή του. Ἔπειτα ἦρθε ὁ παγκόσμιος πόλεμος. Καί τώρα ἡ Στίλλ Κόμπανυ ἔχει τήν εὐχαρίστηση νά συνδέση, γιά πρώτη φορά στήν Ἀμερικανική Ἤπειρο αὐτούς τούς παλιούς φίλους. Ὁ νέος διευθυντής ἐκείνης τῆς ὀρχήστρας τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ὁ Μητρόπουλος τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης. Καί ἡ νέα Ἑλληνίδα εἶναι ἡ Ἑλένη Νικολαΐδη τῆς Κρατικῆς Ὄπερας τῆς Βιέννης. Ξαναντιαμώνουν πάλι, ἔνδοξοι τώρα, σ' αὐτήν τήν αἴθουσα γιά τήν Ὀρχήστρα τοῦ Ν.Β.C., τήν Ὀρχήστρα τοῦ Τοσκανίνι...».

Τούς ἀποθέωσαν μόλις φάνηκαν στή σκηνή. Ὁ Μητρόπουλος παρουσιάσθηκε μέ μιά σβέλτη κίνηση, χαρωπή νεανική, κι ἄρχισε νά διευθύνη τό «Καρναβάλι» τοῦ Ντβόρζακ. Εἶχα ἤδη παρακολουθήσει τρεῖς συναυλίες του στό πελώριο Στάδιο τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ Μητρόπουλος διηύθυνε πιά μέ ἐλάχιστες κινήσεις, ἔχοντας φτάσει σέ ὕψιστο βαθμό ἁπλότητος καί σιγουριᾶς. Ὥρες-ὥρες ἦταν σά νά μή διηύθυνε καθόλου. Τά χέρια του σχεδόν ἀκινητοῦσαν. Τότε σάλευαν μονάχα οἱ πλάτες του. Τό σῶμα τήν πιό πολλή ὥρα ἦταν σχεδόν ἀσάλευτο. Ὅμως ἡ αἴσθηση ἦταν ἔντονη: γιά τή ζωή, γιά τήν ἐνέργεια πού μετάγγιζε αὐτό τό σῶμα στά μουσικά ὄργανα καί στά μέλη τῆς ὀρχήστρας. Ἦταν κάτι πολύ δυνατό καί πολύ οἰκεῖο στό ἑλληνικό πνεῦμα. Ἐρχόταν, σίγουρα, ἀπό πολύ μακριά αὐτή ἡ σύνθεση τῆς ἠρεμίας, τῆς κλασικῆς λιτότητας καί τοῦ μεγαλείου πού βρίσκει τήν τελείωσή της στίς ἀκριβώτερες ὧρες τῶν Ἑλλήνων: σ' ἕνα γλυπτό, σ' ἕνα κυκλαδικό ἀγγεῖο σ' ἕνα χορικό ἀρχαίου δράματος, σέ μιά πράξη ἀπ' τίς τόσες τῆς ἱστορίας.

Αὐτή τήν ἐντύπωση, μιᾶς δύναμης πού ὁλοένα ἀποπνευματώνεται μ' ἕναν τρόπο σχεδόν θρησκευτικό, φυλάγω καί ἀπ' τή λίγη συναναστροφή μου μέ τόν ἄνθρωπο. Τήν πρώτη φορά πού ἀλλάξαμε λίγες λέξεις ἦταν στό Στάδιο τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ Μητρόπουλος ὅτι εἶχε τελειώσει τό κοντσέρτο τοῦ Προκόφιεφ. Ἔπαιζε ὁ ἴδιος στό πιάνο ἐνῶ διηύθυνε τήν ὀρχήστρα. Εἶχε τοποθετήσει λίγο λοξά τό πιάνο, καί διηύθυνε τό μεγαλύτερο μέρος μέ κινήσεις τοῦ κεφαλιοῦ.

Τόν ἀποθέωσαν. Ἔπλεε στόν ἵδρο, τό πρόσωπό του ἦταν κατακόκκινο, τά μάτια του ἀπλανῆ. Κόσιμος πολύς περίμενε ἔξω ἀπό τό καμαρίνι του νά τόν συγχαρῆ. Φάνηκε στό ὕψος τῆς σκάλας πρῶτα ἡ γραμματεύς του—ἕνα στεγνό πλάσμα, δικτωριανό—ὕστερα μιά φιγούρα λυπητερή ἕνας Ἕλλην καλλιτέχνης μέ κομμένο χέρι, ὕστερα ὁ Μητρόπουλος. Σά νά γύρευε νά ξεφύγη τό πλῆθος—σίγουρα δέν ἄκουγε ὅ,τι τοῦ λέγαν, ὀνόματα, λέξεις. Σάν ἄκουσε πώς ἐρχόμουν ἀπ' τήν πατρίδα, γύρισε ἀπότομα, στάθηκε, χαμογέλασε, μέ ρώτησε γιά τήν Μαγκουφάνα καί τήν κυρία Καΐτη Κατσάγιανη—πού ἔμελλε νά ἐκδώση μετά τό θάνατό του, τήν πολύτιμη ἀλληλογραφία τους.

Ἀποχαιρεστιστήκαμε ἐκεῖ. Ἐκεῖνος ἔφυγε στά βουνά τοῦ Κολοράντο—δεινός ὀρειβάτης καθώς ἦταν—ἐγώ ἔφυγα στή Νέα Ἀγγλία. Ὕστερα ἀπό τρεῖς μῆνες ξανασυναντηθήκαμε πάλι στή Νέα Ὑόρκη. Ἦταν νύχτα, κοντά μεσάνυχτα, μέ περίμενε στό ξενοδοχεῖο του, τό NORTHERN.

— Ἄς πᾶμε στό δωμάτιό μου νά μιλήσουμε μόνοι εἶπε πρόσχαρα. Θάναι καλύτερα.

Ἡ πρώτη ἐντύπωση ἀπ' τό διαμέρισμα τοῦ ξενοδοχείου ὅπου ἔμενε ἦταν πάλι ἡ ἴδια: ἀσκητική. Ἕνα πιάνο, ἕνα ντιβάνι ἐλάχιστα πράγματα. Ἕνας ἐσταυρωμένος στόν τοῖχο. Κι ἔπειτα ὁ ἴδιος: τό ἰσχνό σῶμα, τό στραγγισμένο πρόσωπο. Χαμήλωσε τά μάτια του. Καί τότε αὐτός, ὁ διάσημος, ἔγινε σάν παιδί πού ἤρθε νά μιλήση ἀλλά δυσκολεύονταν, ἐπειδή θά μιλοῦσε γιά τόν ἑαυτό του.

Ἦταν ἕνας μονάλογος πού βάσταξε περίπου δυό ὧρες. Τί ἔλεγε; Ἦταν μιά ἐξομολόγηση σ' ἕναν νέο φίλο πού ἐρχόταν ἀπ' τήν πατρίδα. Ἔλεγε γιά τή μουσική, γιά τό ἔργο του, γιά τά ὄνειρα τοῦ καλλιτέχνη, γιά τήν ἐμπιστοσύνη του στόν ἄνθρωπο, γιά τήν ἀπογοήτευσή του ἀπ' τόν ἄνθρωπο. Ὁλοένα, μέσα σ' αὐτόν τόν γαλήνιο χῶρο, στήν καρδιά τῆς Νέας Ὑόρκης, ὁ λόγος ἀπομόνωνε τόν χῶρο ἀπ' τή γιγάντια πόλη, ἡ ψευδαίσθηση ὁλοένα γινόταν πιό ἔντονη: Δέν ὑπῆρχε πιά αὐτή ἡ πόλη, δέν ὑπῆρχε τό NORTHERN. Ἐδῶ ἦταν τό καλύβι ἑνός ἀσκητῆ, ἑνός ἀναχωρητῆ τῶν ἀρχαίων χριστιανικῶν καιρῶν. Καί ὁ λόγος ἦταν γιά τό πόσο, καί ὡς ποιό βαθμό, ἐτελειώθη ὁ σκοπός: νά δαμαστῆ ἡ ὕλη καί νά γίνη πνεῦμα.

Ὁ λόγος γιά μιά στιγμή ἤρθε στούς μεσαιωνικούς χρόνους, στήν Ἀναγέννηση. Ὅταν ἀναφέρθηκε στόν Φραγκίσκο τῆς Ἀσσίσης τά μάτια του πῆραν ξαφνική λάμψη. Τόν ἐπρόβαλε σάν πρότυπο βίου.

— Ἴσως τό πάθος γιά τήν τελείωση τοῦ ἀνθρώπου νά ἦταν βαθύτερο στόν καιρό τοῦ Σαβοναρόλα παρά στό νκαιρό μας, τοῦ εἶπε ὁ συνομιλητής του.

— Μπορεῖ, εἶπε λυπημένος.

Γιά τούς μουσικούς, τά μέλη τῆς ὀρχήστρας του, γιά τόν κάσμο πού τόν ἀποθέωνε, ὁ Μητρόπουλος εἶπε:

— Πρέπει νά ἀναλίσκεσαι διαρκῶς. Νά προβάλλης διαρκῶς ἕνα παράδειγμα. Τόν ἑαυτό σου, ἄν γίνεται. Γιά νά διευθύνω τούς μουσικούς μου εἶχα δυό δρόμους. Ὁ ἕνας ἦταν ὁ γνώριμος. Νά προστάζω καί νά ζητῶ νά πειθαρχοῦν τυφλά. Ὁ ἄλλος ἦταν ὁ ἄγνωστος, ὁ ἐπικίνδυνος. Τόν προτίμησα. Ἡ μουσική γιά νά περάση στόν ἄνθρωπο πρέπει νά ἀποδεσμευθῆ ἀπό κάθε τι πού τή συνδέει μέ τήν ὕλη νά γίνη πνεῦμα, δύναμη νέα. Κι ἔτσι νά μεταγγισθῆ. Δέν διευθύνω ἀπό μνήμης ἐπειδή ἔχω μνήμη ἰσχυρή—ἀλλά γιατί πρέπει νά λυτρωθῶ ἀπό τό κείμενο. Αὐτό ἀπαιτεῖ ἀγώνα καί μόχθο. Οἱ μουσικοί μου ξέρουν τό τί προσπάθησα. Καί προσφέρονται νά μέ βοηθήσουν, χωρίς νά τούς τό ἐπιβάλω, γιά νά γίνη αὐτό τό πέρασμα, αὐτή ἡ μετάγγιση τοῦ πνεύματος τοῦ συνθέτου καί τοῦ ἔργου του...

Γιά τήν Ἀμερική εἶπε:

— Σέ κάθε μέρος τῆς Εὐρώπης ὅπου διηύθυνα αἰσθανόμουν πώς εἶμαι ξένος καί πώς μέ δέχονταν ὡς ξένον. Ἐδῶ αἰσθάνομαι νά μέ δέχωνται ὡς δικό τους.

Εἶπε γιά τήν Ἑλλάδα, γιά τά πράσωπα πού ἀγαποῦσε. Εἶχε μιά ταπεινοσύνη, μιά ἀνεξικακία, μιάν ἠρεμοῦσα ἐνατένιση πρός ὅλα.

Ἦταν πιά πολύ ἀργά, μετά τά μεσάνυχτα. Ἀποχαιρετιστήκαμε. Ὅταν βγῆκα στό δρόμο, στήν παγερή νύχτα τῆς Νέας Ὑόρκης, οἱ πάμφωτοι ὄγκοι τῶν οὐρανοξυστῶν, γύρω, μοῦ φάνηκαν σάν πλάσματα φανταστικά πού τά εἶχε φέρει ἐκεῖ κάποιο δαιμόνιο γιά νά ταράζουν τήν ἠρεμία ἑνός ἀναχωρητοῦ.

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ

In memoriam Dimitri Mitropoulos

NEUE ZÜRCHER ZEITUNG.

Erstes Deutsches Fernsehen (22. November)

-df- Am 2. November 1960 starb in Mailand, während einer Orchesterprobe, Dimitri Mitropoulos. *64 Jahre alt* war er geworden — damals, im Zeitalter der greisen Maestri, beinahe ein noch junger Dirigent! Er hatte in Athen studiert; 1920/21 war er in Brüssel Schüler von Paul Gilson, 1921—1924 in Berlin Schüler von Ferruccio Busoni gewesen; gleichzeitig hatte er in der Staatsoper korrepetiert. Dann kehrte er in seine Heimat zurück, wurde Lehrer am Athener Konservatorium, Dirigent: Ihm verdankte das Athener Musikpublikum die Kenntnis zeitgenössischer und alter Musik, verdankten griechische Orchester ihre künstlerische Qualität. 1937 wurde Mitropoulos Chefdirigent des *Minneapolis Symphony Orchestra;* von 1949 bis 1959 leitete er, als Nachfolger von Leopold Stokowski, die *New Yorker Philharmoniker*. Minneapolis und New York: Das waren die Mittelpunkte seiner Dirigentenlaufbahn — Zentren einer ungeheuren Aktivität.

Das Erste Deutsche Fernsehen ist zu den Freunden des großen Dirigenten gegangen, ist Spuren, die er hinterlassen, gefolgt. Man begegnete Gina Bachauer, der griechischen Pianistin, die heute in England lebt, Katy Katsoyanis, der griechischen Musikpädagogin, dem deutschen Dirigenten Richard Kraus, Wolfgang Stresemann, dem Intendanten des Berliner Philharmonischen Orchesters, Yehudi Menuhin, Gottfried von Einem, Leonard Bernstein. Sie alle (und noch etliche andere, die hier nicht mehr genannt sein sollen) trugen, durch ganz persönliche Erinnerungen, durch Bemerkungen zu Mitropoulos' Künstlerschaft, zu einem Porträt des Dirigenten bei, das den Menschen und den Musiker gleichermaßen darstellte: eine starke, eine liebenswürdige Persönlichkeit. Den Musiker Mitropoulos erlebte man direkt eigentlich nur in einem Film aus einer Probe mit den New Yorker Philharmonikern. Sie galt Manuel de Fallas «Homenaje», zum Gedächtnis Debussys komponiert. Merkwürdig, daß vom weltweiten, bedeutsamen Wirken dieses Dirigenten an Filmdokumenten nur gerade diese Erinnerung existieren soll! Aber vielleicht ist auch das bezeichnend für Dimitri Mitropoulos: Er war, wie Leonard Bernstein, sein Nachfolger in New York, sagte, «a lonely man». Ihm galten äußere Ehren nichts, die Musik alles. (Es gibt, nebenbei gesagt, auch nur ganz wenige Schallplattenaufnahmen von ihm.) Er verehrte Franziskus von Assisi — und in fast franziskanischem Geiste hat er gelebt: für die Musik, für andere, kaum je für sich. Seine internationalen Erfolge schrieb er in erster Linie dem Glück, nicht seinen Fähigkeiten zu. Die kurzen Sequenzen aus seiner De Falla-Probe zeigten, welch ein großer Musiker, die Aeußerungen seiner Freunde, welch ein großer Mensch er gewesen ist.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Θρίαμβος τοῦ «ρόκ» καί τῆς ἠλεκτρονικῆς

Οἱ «Μπήτλς» καί οἱ Σάϊμον καί Γκάρφουνκελ ἀναδεικνύονται σέ ἀξιόλογες προσωπικότητες τῆς δημιουργίας.— Μιά γενιά μεγάλων ἀρχιμουσικῶν ξεκληρίζεται.— Ἡ μεγαλύτερη ἀπώλεια τῆς μουσικῆς: Ὁ θάνατος τοῦ Βαρέζ, τό 1965.— Δύο νέα «μεγάλα» ὀνόματα τῆς συνθέσεως: Τζινάστερα καί Πεντερέτσκι.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ, Ἰανουάριος

ΗΔΕΚΑΕΤΙΑ πού μόλις τερματίσθηκε ἦταν πιθανώτατα ἡ πιό ἐπαναστατική σ' ὁλόκληρη τήν ἱστορία τῆς ἐντεχνης μουσικῆς.

Ἡ μόνη συνεχής περίοδος πού θά μποροῦσε ἴσως νά τήν ἀνταγωνισθῆ ὡς πρός τίς τεχνικές καί θεωρητικές καινοτομίες, εἶναι ἡ λεγομένη «Ἄρς Νόβα» δηλαδή «Νέα Τέχνη», κατά τόν 14ον αἰῶνα. Ἦταν μιά ἀπότομη διακοπή μέ τό παρελθόν καί προκάλεσε ἐντονώτατες διαμάχες μέ τούς ὀπαδούς τῆς «Ἄρς Ἀντίκβα», ἤ «Παλαιᾶς Τέχνης», τοῦ προηγουμένου αἰῶνος.

Ἀλλά ἡ ἐποχή μουσικῆς ἐξελίξεως πού διανύουμε τώρα καί πού κατά τήν δεκαετία 1960 ἔφθασε σέ ἐπίπεδα ἐκρηκτικά εἶναι πολύ πιό συντριπτική στά ἀποτελέσματά της παρά ὁποιεσδήποτε μεταβολές πού σημειώθηκαν κατά τόν 15ο αἰῶνα, καί τοῦτο γιά ἕναν ἁπλό λόγο: Τά χρόνια ἐκεῖνα ἦταν μιά περίοδος ἐξελικτικῶν διαδικασιῶν στήν μουσική ὅπου ἀκόμη καί οἱ συνθέτες μέ τήν ἐπαναστατικώτερη σκέψη—πού συγκεντρώνονταν, κυρίως, σέ ἐπαναστατικούς ρυθμούς —ἀντλοῦσαν ἀπό τίς ἰδέες καί τήν τεχνική τῶν προκατόχων τους.

Σήμερα οἱ νεώτεροι καί πιό «ὠργισμένοι» συνθέτες σᾶς λένε: «Μή μᾶς ἐνοχλῆτε μέ τήν μουσική πρίν ἀπό τό 1930. Δέν μᾶς ἐνδιαφέρει. Μή μοῦ δίνετε τιά Στραβίνσκυ (ἤ Μπάρτοκ ἤ Σαϊνμπεργκ) κι' ἀφῆστε με νά δουλέψω μ' αὐτή τή μηχανή». Βρισκόμαστε λοιπόν σέ μιά ἐποχή ὅπου μόλις μπορεῖ νά περιμένη κανείς ἀπό τά ἠλεκτρονικά μέσα, τούς ὑπολογιστάς, τούς «συνθεσαϊζερς» καί τά ἄλλα μέσα αὐτοματισμοῦ νά ἀλλάξουν τήν πορεία τοῦ μουσικοῦ κόσμου — πρᾶγμα ἄλλωστε πού δέν τόν πέτυχαν.

Πάντως, κατά τήν δεκαετία τοῦ '60, οἱ ἠλεκτρονικοί ἦχοι ἀπέκτησαν μεγαλύτερη ἐκφραστική σημασία ἀπό πρίν — ὅπως λ.χ. στό Τρίτο Κουαρτέτς τοῦ Λέοντος Κίρχνερ, γιά κουαρτέττο ἐγχόρδων καί μαγνητοταινία. Ὑποσκέλισαν τελείως τήν τζάζ καί ὑποκατέστησαν, μέ τήν ἀχαλίνωτη κάποτε ἔντασή τους, τόν ἦχο ἀκόμη καί τά προοδευτικώτερα κουαρτέττα μοντέρνας τζάζ. «Μή σᾶς ἰσιάζουν τά λόγια, ξεχάστε τή μελωδία, παῖξτε μόνον!»

Ἡ ἀναπόφευκτη δύναμη τοῦ «ρόκ» δέν στάθηκε μόνον ἡ ἠχηρότερη μουσική φωνή κατά τήν δεκαετία τοῦ '60. Στάθηκε μιά φωνή πού ἔκαμε καί ἐξακολουθεῖ νά κάνη συμβολές συνεχιζομένης σημασίας καί σέ πολλά ἄλλα εἴδη μουσικῆς. Κατά τά 10 τελευταῖα χρόνια, οἱ «Μπήτλς» κατέκτησαν τά μεγαλύτερα καί διαρκέστερα ἐπιτεύγματά των: Τήν «Λέσχη Μοναχικῶν Καρδιῶν τοῦ Λοχία Πέππερ», τό «Μαγικό Κύκλο τοῦ Μυστηρίου» καί τό «Ἀμπεϋ Ρόουντ». Κινούμενοι μέ ἄνεση καί ἀσφάλεια ἀπό τό κουαρτέτο ἐγχόρδων ὡς τή συμφωνική ὀρχήστρα καί τούς ἠλεκτρονικούς ἤχους, μᾶς ἔδωσαν τραγούδια ὅπως ἡ «Ἐλινορ Ρίγκμπυ», τό «Χθές» καί ἡ «Λούσυ στόν Οὐρανό μέ τά Διαμάντια» πού κυκλοφόρησαν σέ ἑκατομμύρια ἀντίτυπα καί φρόντισαν νά τά συνοδεύσουν μέ τήν κατάλληλη συντροφιά ἄλλων, ἀνάλογης ποιότητος τραγουδιῶν.

Ὁ ἀρχιμουσικός καί συνθέτης Λέοναρντ Μπέρσταϊν ἐκτιμᾶ τόσο πολύ τούς Σάϊμον καί Γκάρφουνκελ ὥστε δέν δίστασε νά τούς χαρακτηρίση σάν τούς «πρωτοπορειακώτερους σημερινούς συνθέτες. «Ἡ κυρία Ρόμπινσόν» τους δέν στάθηκε ἁπλῶς μιά πολύ μεγάλη ἐπιτυχία ἀλλά ἔγινε καί ἕνα ἀπό τά προσφιλῆ τραγούδια τῶν «διαφωνούντων» καθολικῶν καί τῶν διαδηλωτῶν ὑπέρ τῆς εἰρήνης.

Ἦταν ἀναπόφευκτο λοιπόν οἱ πηγές παραγωγῆς ἠλεκτρονικῶν ἤχων νά γίνουν φθηνότερες καί πιό εὔκολα προσιτές. Οἱ ἀμερικανικῆς κατασκευῆς «συνθεσαΐζερ» Μόογκ (Σ.Σ. ἐπιδείχθηκε, τό 1967, καί στήν Ἑλλάδα: ἀνάγει τό ἠλεκτρο-

ΤΟ ΒΗΜΑ · The Washington Post

νικό ἐργαστῆρι σέ μέγεθος μεγαλούτσικου τηλεφωνικοῦ ταμπλώ, ἐφωδιασμένου μέ κλαβιέ!) ὄχι μόνο ἀποδείχθηκε ἕνα «μπέστ-σέλλερ», ἀλλά καθιέρωσε ἕνα τύπο πού βρῆκε μιμητές ὅπως τό «σύν-κέτ» στήν Ἰταλία καί ἄλλες ἀνάλογες συσκευές σέ πολλές χῶρες. Σήμερα, ἄνθρωποι δίχως προγενέστερη γνῶση μουσικῆς ὁποιουδήποτε εἴδους μποροῦν νά δημιουργήσουν ἤχους σχεδόν ἀπεριόριστης ποικιλίας καί κάθε εἴδους, δαπανώντας μόλις κάτι παραπάνω ἀπό μερικές ἑκατοντάδες δολλάρια.

Ἡ τελική ἀξία ὅλου αὐτοῦ τοῦ ἠλεκτρονικοῦ ἁπλώματος «δέν θά φανῆ παρά μόνον ὅταν οἱ συνθέτες, ἴσως κατά τήν δεκαετία τοῦ '70, ἀρχίσουν νά δημιουργοῦν μιάν ὡραία καί διαρκοῦς ζωντάνιας μουσική μέ τούς καινούργιους ἤχους — μιά μουσική πού θά μπορῆ νά συγκριθῆ μέ τήν νέα μουσική πού γράφηκε γιά τό τσέμπαλο ὅταν ἐξετόπισε τό βιργινάλι, μέ τήν νέα μουσική πού γράφηκε γιά τό πιάνο ὅταν ἐξετόπισε τό τσέμπαλο, μέ τήν νέα μουσική πού γράφηκε γιά τή νεώτερη συμφωνική ὀρχήστρα ὅταν ἔφθασε στό μεγαλύτερο μέγεθός της ὕστερα ἀπό τά μικρά σύνολα τῶν πρώτων ἐποχῶν τῆς ὀρχηστρικῆς μουσικῆς.

Ἀλλά ἡ ἠλεκτρονική μουσική, δέν ἦταν ἡ μόνη πού ἀπασχόλησε τήν μουσική εἰδησεογραφία κατά τήν δεκαετία τοῦ 60. Ἡ «ἀλεατορική» ἤ «στοχαστική» μουσική τράβηξε ὁρμητικά μπροστά μέ τούς σημαντικωτέρους ὀπαδούς της ὑπό τόν μεγάλο ἀρχιερέα της, τόν Γιάννη Ξενάκη, γιά νά δώση νέους τόνους σέ μιά τεχνική πού ἦταν τόσο πολύ διαδεδομένη κατά τήν ἐποχή τοῦ «μπαρόκ» ὥστε νά εἶναι οὐσιαστικά παγκόσμια. Σήμερα, ὑπό τήν ἁπλούστερη ἐτικέττα τῆς «μουσικῆς τοῦ τυχαίου», ἐφαρμόσθηκε μέ ποικίλην ἐπιτυχία ἀπό ἀνθρώπους μέ μεγαλύτερη ἤ μικρότερη φαντασία. Ὁ Λούκας Φόςς χαρακτήρισε μερικά ἀπό τά ἴδια του τά ἔργα στόν τομέα αὐτόν, σάν «ἀπάτη».

Καί ὁ Ἀργεντινός Ἀλμπέρτο Τζινάστερα, ἐπεξεργαζόμενος μελωδικά, ἁρμονικά καί ρυθμικά, διάφορα «τυχαῖα» στοιχεῖα, χρησιμοποίησε τό τυχαῖο στήν μουσική γιά νά χαρίση στήν ἐντυπωσιακή του ἐπιτυχία στόν τομέα τοῦ λυρικοῦ θεάτρου, τήν ὄπερα «Μπομάρτσο», μέ μερικά ἀπό τά ὑποβλητικώτερα ἐπεισόδιά της.

Ἀνάμεσα στούς συνθέτες ἐκείνους πού τά ὀνόματά τους ἀπέκτησαν τή μεγαλύτερη λάμψη κατά τήν περασμένη δεκαετία, οἱ σημαντικώτεροι εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Τζινάστερα καί ὁ Πολωνός Πεντερέτσκι. Ὁ πρῶτος, μέ τήν «Καντάτα του γιά μιά Μαγική Ἀμερική», τά κοντσέρτα του γιά πιάνο, γιά βιολί καί γιά ἄρπα, μέ τό κοντσέρτο του γιά ἔγχορδα καί τίς δύο ὄπερές του, τόν «Δόν Ροδρίγο» καί τόν «Μπομάρτσο», καθιερώθηκε σάν ἕνας ἀπό τούς σημαντικώτερους μουσικούς τῆς δεκαετίας. Στόν μόλις νεώτερο Πεντερέτσκι, ἡ περίφημη «Θρηνωδία γιά τά θύματα τῆς Χιροσίμα» τοῦ χάρισε μιάν ἀναγνώριση πού αὐξήθηκε ἀπίστευτα μέ τά «κατά Λουκᾶν Πάθη» καί πέρυσι μόλις μέ τήν πρώτη του ὄπερα, τούς «Διαβόλους τοῦ Λουντέν».

Τεχνολογικά, ἡ δεκαετία τοῦ '60 ἄνοιξε πόρτες, παράθυρα καί χαραμάδες πού ἀσφαλῶς, κατά τήν δεκαετία τοῦ '70 θά φαρδύνουν σέ διαστάσεις πού σήμερα μόλις μαντεύουμε. Τό ὅλο σύστημα παρακολουθήσεως συναυλιῶν, οἱ παληές μας συνήθειες ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀκρόαση τῆς μουσικῆς θά ἐπηρεασθοῦν ἀπό τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ καί τῆς ἀποτελεσματικότητος τῶν μέσων ἀναπαραγωγῆς τοῦ ἤχου πού ἤδη βρίσκονται — ἤ πού πρόκειται σέ λίγο νά βρεθοῦν— στήν ἀγορά.

Οἱ ἠχογραφήσεις δίσκων, παρ' ὅλο τό στερεοφωνικό τους μεγαλεῖο, δέχονται ἤδη τό συναγωνισμό τῆς μαγνητοταινίας, σέ κασέττες. Καινούργιο εἶναι ἐπίσης καί τό στερεοφωνικό σύστημα τῶν τεσσάρων καναλιῶν. Μέσα στόν ἑπόμενο χρόνο, εἶναι πιθανόν ὅτι θά δοῦν στήν ἀγορά δέκτες τηλεοράσεως πού ἐτελειοποιοῦντο κατά τά τελευταῖα χρόνια. Θά περιέχουν μιά ἐκπομπή ὅπου θά τοποθετῆ κανείς μιά μαγνητοταινία καί θά μπορῆ ἔτσι ὁ θεατής-ἀκροατής νά ἔχη συγχρονισμένο θέαμα καί ἦχο.

Αὐτά τά κοσμαγάπητα ἔργα θά ἐμφανισθοῦν πιθανώτατα σέ νέες διδασκαλίες καί μορφές: Βραχύτερα κατά μερικά ρετσιτατίβα, κομμένα ὡς πρός τίς σκηνές πού προσθέτουν ἐλάχιστα στή λογική κίνηση τοῦ συνόλου. Παρ' ὅλα ταῦτα, θά διατηροῦν ὅλο τό κῦρος τοῦ πρωτοτύπου. Ἁπλῶς ἡ ὄπερα θά γίνη μέ τόν τρόπον αὐτό μιά γνησιώτερα λαϊκή ψυχαγωγία ἀπ' ὅ,τι ἔχει γίνει μέχρι στιγμῆς. Οἱ πρῶτοι πειραματισμοί μέ ἕνα «Κουρέσ τῆς Σεβίλλης» ἀπό τήν Μετροπόλιταν Ὄπερα καί μιά «Κάρμεν» πού διηύθυνε καί σκηνοθέτησε ὁ Κάραγιαν, ἀποδείχθηκαν ἀποτυχίες. Ἀλλά αὐτό ὅμως δέν πρόκειται νά ἀποθαρρύνη τούς πειραματισμούς.

Ἡ δεκαετία πού μᾶς ἔφυγε ἦταν ἰδιαίτερα σκληρή γιά τούς μεγάλους ἀρχιμουσικούς. Ἄρχισε μέ τό θάνατο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου καί ἔφερε τόν θάνατο τοῦ Φρίτς Ράϊνερ, τοῦ Ἐρνέστου Ἀνσερμέ, τοῦ Μπρούνο Βάλτερ, τοῦ σέρ Τόμας Μπήτσαμ, τοῦ Πιέρ Μοντέ, τοῦ Χάνς Ρόσμπαουντ καί τοῦ Χάνς Κνάππερτσμπους: Ὅλοι τους ἦσαν πολύ μεγάλοι, ὅλοι τους ἦσαν ἀναντικατάστατοι. Δυό ἄλλοι γίγαντες τῆς μουσικῆς σκηνῆς χάθηκαν κατά τήν περασμένη δεκαετία: Ὁ μεγάλος βιολιστής Φρίτς Κράϊσλερ καί ὁ ὀργανίστας καί μουσικολόγος Ἄλμπερτ Σβάϊτσερ, πού τά μουσικά του χαρίσματα ἐπισκιάζονταν κάποτε ἀπό τά ἐκπληκτικά του ἐπιτεύγματα ὡς θεολόγου, ἰατροῦ καί ἀνθρωπιστοῦ.

Καθυστερημένη — καί δέν εἶναι παρά πολύ μικρή σέ σύγκριση μέ αὐτό πού θά εἶναι μιά μέρα — ἦλθε ἡ ἀναγνώριση γιά τήν μουσική τοῦ Ἐντγκάρ Βαρέζ, πού ὁ θάνατός του, τό 1965 στάθηκε ἴσως ἡ μεγαλύτερη ἀπώλεια τῆς δεκαετίας, ὅσον ἀφορᾶ τούς συνθέτες.

PAUL HUME

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Πέμπτη 21 Ἰανουαρίου 1971

ΜΕ ΤΗΝ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ Ν. ΥΟΡΚΗΣ

Μνήμη Δημήτρη Μητρόπουλου

● ΤΡΕΙΣ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΙ ΤΙΜΟΥΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΕΛΛΗΝΑ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟ, ΣΤΗΝ 10η ΕΠΕΤΕΙΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, Ἰανουάριος

ΣΤΙΣ 5 Ἰανουαρίου, ὁ Ὀργανισμός τοῦ Διεθνοῦς Διαγωνισμοῦ Ἀρχιμουσικῶν «Δημήτρης Μητρόπουλος», μέ τήν εὐκαιρία τῆς 10ης ἐπετείου ἀπό τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀρχιμουσικοῦ, ὠργάνωσε στή Νέα Ὑόρκη μιάν ἐπίσημη συναυλία - πνευματικό μνημόσυνο: Κατά τήν συναυλία αὐτή, τήν ὀρχήστρα πού ἐπί σειράν ἐτῶν διηύθυνε καί ἀνέδειξε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος, τήν Φιλαρμονική τῆς Νέας Ὑόρκης διηύθυναν τρεῖς, κατά σειράν, ἀρχιμουσικοί πού συνέδεσαν κατά κάποιο τρόπο τό ὄνομά τους μέ τό δικό του. Οἱ δύο, εἶναι «ἀνερχόμενοι ἀστέρες» πού ἀπέκτησαν τήν φήμη τους μέ τό νά ἀναδειχθοῦν στόν Διεθνῆ Διαγωνισμό Ἀρχιμουσικῶν «Δημήτρης Μητρόπουλος»: Ὁ τρίτος δέν ἦταν ἄλλος ἀπό τόν πολύ Λέοναρντ Μπέρνσταϊν πού, ὅπως εἶναι γνωστό, τόν διαδέχθηκε στήν Φιλαρμονική Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης.

★ ΠΡΩΤΟΣ ἀνέβηκε στό πόντιουμ ὁ Βούλγαρος Μεχροῦ Μεχμέντωφ (γενν. 1935), ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἦλθε πρῶτος στήν πατρίδα του σέ διαγωνισμό γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ ὑποψηφίου πού θά μετεῖχε τοῦ Διαγωνισμοῦ «Δημήτρης Μητρόπουλος», θριάμβευσε καί στόν ἴδιο διαγωνισμό. Διηύθυνε τήν Συμφωνίαν ἀρ. 3 (Σκωτική) τοῦ Μέντελσον.

★ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ὁ Ἀμερικανός Τζαίημς ντέ Πράϊστ (γενν. 1936) ὁ ὁποῖος ἦλθε πρῶτος στόν Διαγωνισμό τοῦ 1964, σήμερα δέ πραγματοποιεῖ λαμπρά

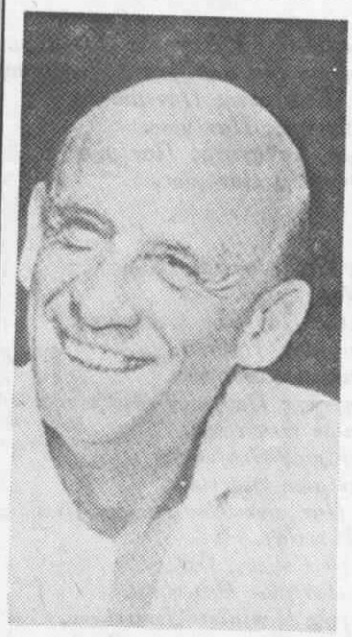

σταδιοδρομία στήν Εὐρώπη. Διηύθυνε τά τρία συμφωνικά σκίτσα τοῦ Ντεμπυσσύ «Ἡ Θάλασσα».

★ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ τῆς συναυλίας, ὁ ἴδιος ὁ Μπέρνσταϊν ἀνέβηκε στό «πόντιουμ». Ἀποτίοντας δέ, ὅπως εἶπε, ἕνα ξεχωριστό φόρο τιμῆς στήν μνήμη τοῦ Μητρόπουλου, διηύθυνε τό Φινάλε ἀπό τήν Τρίτη Συμφωνία τοῦ Μάλερ : τοῦ ἔργου τοῦ ὁποίου τίς δοκιμές διηύθυνε ὁ Μητρόπουλος τόν Νοέμβριο τοῦ 1961 στήν Σκάλα τοῦ Μιλάνου, ὅταν τόν βρῆκε ὁ θάνατος.

★ Ο ΜΠΕΡΝΣΤΑΪΝ εἶναι πρόεδρος τῆς ὑπερενενηκονταμελοῦς μουσικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ διαγωνισμοῦ, τῆς ὁποίας μετέχουν παγκοσμίου προβολῆς ὀνόματα μουσικῶν (Ἐπίτιμος πρόεδρος εἶναι ὁ Πάμπλο Καζάλς, τῆς ἐπιτροπῆς δέ μετέχουν ἡ Μαρία Κάλλας καί ἡ Τζίνα Μπαχάουερ). Στό πρόγραμμα δέ τῆς συναυλίας, πλάϊ στήν φωτογραφία τοῦ Μητρόπουλου, εἶχαν παρατεθῆ τά ἑξῆς λόγια του :

★ «ΓΙΑ ΚΑΠΟΙΟΝ σάν καί μένα πού χρόνος μπαίνει - χρόνος βγαίνει, πλανιέται μές στό δάσος τῆς μουσικῆς καί ἔχει τό προνόμιο νά χρησιμεύη σάν φύλακας τῶν γιγαντιαίων δέντρων, εἶναι καθῆκον ὄχι μόνον νά φροντίζω γιά τά δέντρα αὐτά, ἀλλά καί νά ἀφιερώνω χρόνο, προσπάθεια καί στοργή σ' ἐκεῖνα πού ἀγωνίζονται ἀκόμη γιά νά βροῦν τή θέση τους κάτω ἀπό τόν ἥλιο».

DIMITRI MITROPOULOS INTERNATIONAL MUSIC COMPETITION

For over half a century, the Federation of Jewish Philanthropies and its network of health and welfare agencies have served our home community of Greater New York and helped provide a better life for the sick, the troubled, the handicapped of all faiths.

More than 1,500,000 New Yorkers are cared for each year in Federation's 130 member agencies which include hospitals, homes for the aged, psychiatric facilities, child care and family welfare services, community centers, camps for children and adults, rehabilitation and vocational facilities for young and old.

But the real significance of the Federation, in today's troubled world, does not lie in the number of institutions or facilities it has helped to launch over the past 53 years. Important as buildings and developments are, the unique structure and position of Federation makes it the catalyst through which essential and creative change is realized more scientifically, more efficiently, and more economically.

Federation excels in this area. It has become highly skilled in community organization, and is today, the largest, most broadly based community organization in the world. From such a vantage point it is better able to teach and to train the coming generations of urgently needed social service professionals and community organizers.

For more than half a century the Federation has labored to serve the total community and make available on its behalf the benefits which science has made possible throughout the years . . . every compelling conviction of man's responsibility to man will continue to be used in the cause of Federation — *to maintain and to nourish the wonder of life and of living things.*

The artist is perhaps the finest representative of this spirit. He must always be heard. The darker the hour, the more urgent the need for his soaring spirit.

The Federation in serving its home community, hopes in some measure through its Dimitri Mitropoulos International Music Competition to go "behind the reach of man's grasp," towards the fulfillment of his highest aspirations for peace and good-will toward all mankind. The Federation is immeasurably grateful for the generous spirit of the entire community in helping to make this project possible.

TENTH ANNIVERSARY
COMMEMORATIVE CONCERT

TUESDAY EVENING, JANUARY 5, 1971

FELT FORUM

AUSPICES: WOMEN'S ORGANIZATION • FEDERATION OF JEWISH PHILANTHROPIES

DIMITRI MITROPOULOS

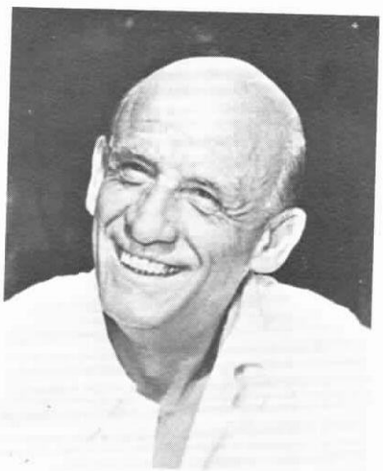

"To someone like myself, who wanders through the forest of music year in and year out, and is privileged to serve as guardian of the giant trees, it is a duty not only to care for those trees, but also to devote time, effort and affection on those that are still fighting to find their place in the sun."
– DIMITRI MITROPOULOS

Dimitri Mitropoulos, great musician and great humanitarian, set musical standards and citizenship standards of the highest quality. As a musician, he demonstrated his belief, that the privilege of great musicianship demanded that it be cherished as a vital flame, ever to be kept alight, and, as a lighted torch, be passed on to the next generation. The many fine young artists whom he helped to fame, not only in their struggles toward careerdom, but whom he sought out, and encouraged, even before they had their first opportunity for public recognition, are a testament to his way of life. As a man, he lived courageously and with convicition, passionately espousing the cause of right and freedom. And, as a citizen, he shared in the communal responsibilities from which no man is exempt. His last words to the world, in the concluding passage of his last will and testament showed his concern for others:

"Let those who, upon my death, would send flowers to my grave, better use this money for charitable purposes – to help those in need of help."

In naming this Competition for Dimitri Mitropoulos the Federation saluted the memory of one whose philosophy of life, as an individual, so closely paralleled the philosophy of the Federation itself . . . dedicated to serving those in the community who turn to it for help in time of need and crises.

On the occasion of the Tenth Anniversary of the founding of the Dimitri Mitropoulos International Music Competition, we wish to express appreciation to all whose efforts have helped it to fulfill its initial purpose.

Mrs. William Rosenwald
Mrs. Alan H. Kempner
D.M.I.M.C. Chairmen

Mrs. Louis S. Gimbel, Jr.
Board Chairman

Mrs. James J. Fuld
Campaign Chairman

WOMEN'S ORGANIZATION • FEDERATION OF JEWISH PHILANTHROPIES

ABOUT THE ARTISTS

We will not compete with the millions of words written about LEONARD BERNSTEIN, conductor . . . composer . . . pianist.

Our special notes tonight relate to Leonard Bernstein, concerned citizen. As Chairman of the Music Committee of the Competition since its inception, his deep compassion, his integrity and his sensitive concern for young artists have been at the core of the successful growth of the Competition over the past decade.

In response to our request that he serve as founding Chairman of the Competition's Music Committee he wrote: *"I know that this Competition, serving young musicians and their careers, is not only a memorialization of my late great friend, but also an implementation of the goals for which he continuously worked . . . I shall therefore deem it an honor and a privilege to serve as Chairman."*

On behalf of all, we continue to express our indebtedness, our deepest gratitude and our affection to Leonard Bernstein for continuing his humanitarian efforts to help shape a world of greater understanding, and therefore, of greater harmony.

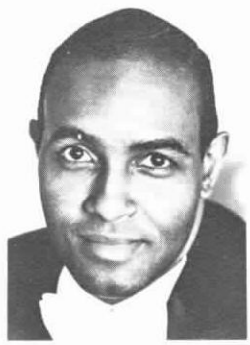

The gifted young American conductor JAMES DePREIST, was born in Philadelphia in 1936. He studied musicology at the University of Pennsylvania, theory and orchestration at the Philadelphia Conservatory and composition with Vincent Persichetti.

Stricken with polio during a State Department Far East tour in 1962, he recovered sufficiently to make a second tour in 1963. The following year he won a First Prize in the Mitropoulos Competition and was selected by Leonard Bernstein to be an assistant conductor of the New York Philharmonic for the 1965-66 season.

Mr. DePreist made his highly acclaimed European debut with the Rotterdam Philharmonic in 1969. The same year he scored a second triumph in his Scandinavian debut with the Stockholm Philharmonic. DePreist is now a frequent guest conductor with orchestras in Holland, Belgium, Sweden, Norway, Finland, Italy, and Germany

In the United States DePreist has conducted the Minneapolis, the Chicago, the Robin Hood Dell, the Pittsburgh and the National Symphony Orchestras as well as the New York Philharmonic.

Among other appearances scheduled for next season, DePreist will conduct the Radio orchestras of Belgium, Munich, Stuttgart and Berlin, the New York Philharmonic in the parks and the Philadelphia Orchestra.

He has flown back to New York, between guest appearances in Europe, just for tonight's concert.

MESRU MEHMEDOV was born in Veliko Turnovo, Bulgaria in 1935. He started his musical education at the age of eight studying with Prof. Sascha Popov in Sofia. In 1953 he won first prize in the Bulgarian National Music Festival in Sofia. In 1954 he entered the Leningrad Conservatory of Music where he studied symphonic and opera conducting with Professor Ilia A. Mussin. He graduated with honors in 1960.

Mehmedov won First Prize in a national competition held in Bulgaria in 1968 to designate the Bulgarian candidate to the Dimitri Mitropoulos International Music Competition. In the January 1969 Competition he became a First Prize Winner and served the following season as an Assistant Conductor of the New York Philharmonic under Leonard Bernstein.

He has since appeared as guest conductor in South America, Monte Carlo, and Washington, D.C. receiving tremendous recognition at each concert.

Mehmedov has recently received the signal honor of being appointed Music Director of the famed Sofia Philharmonic. Like his colleague, James DePreist, he has made a special flying trip to the United States for tonight's appearance.

DIMITRI MITROPOULOS INTERNATIONAL MUSIC COMPETITION

Honorary Chairman
Mrs. Herbert H. Lehman

Past Chairmen
Mrs. Leonard H. Bernheim
Mrs. Joseph F. Cullman, 3rd
Mrs. Louis B. Froelich
Mrs. Louis S. Gimbel, Jr.
Mrs. Walter A. Hirsch

Chairmen
Mrs. Alan H. Kempner
Mrs. William Rosenwald

MUSIC COMMITTEE

Honorary Chairman
Pablo Casals

Chairman
Leonard Bernstein

Associate Chairman
Leopold Godowsky, Jr.

COMMITTEE

Jacques Abram
Adele Addison
Licia Albanese
Marian Anderson
Claudio Arrau
Gina Bachauer
George Barati
David Bar-Illan
Leon Barzin
Karl Boehm
Jorge Bolet
Nadia Boulanger
Frank Brieff
John Browning
Richard Burgin
Maria Callas
Carlos Chavez
Fausto Cleva
Aaron Copland
Phyllis Curtin
Eleazar De Carvalho
Victoria de los Angeles
Antal Dorati
James Dixon
Lehman Engel
Franco Ferrara
Robert Fizdale
Leon Fleisher
Rudolph Ganz
Arthur Gold
Vladimir Goldschmann
Sascha Gorodnitzki
Glenn Gould
Morton Gould
Leonid Hambro
Robert A. Irving
Irene Jacobi
Byron Janis
Grant Johannesen
Thor Johnson
Milton Katims
Richard Korn
Andre Kostelanetz
William Kroll
Siegfried Landau
Hulda Lashanska
Jacob Lateiner
Robert Lawrence
Erich Leinsdorf
Rosina Lhevinne
Eugene List
George London
Moura Lympany
Fritz Mahler
Adele Marcus
Igor Markevitch
Warren Martin
Gian-Carlo Menotti
Yehudi Menuhin
Robert Merrill
Nathan Milstein
Howard Mitchell
Erica Morini
Nicola Moscona
Jan Peerce
Wilfrid Pelletier
Leonard Pennario
Roberta Peters
Leontyne Price
Regina Resnick
Richard Rodgers
Harold Rome
Leonard Rose
Artur Rubinstein
Julius Rudel
Daniel Saidenberg
Thomas Schippers
Hans Schwieger
Rudolf Serkin
Ruth Slenczynska
Tossy Spivakovsky
Eleanor Steber
William Steinberg
Rise Stevens
Hans Swarowsky
Blanche Thebom
Jennie Tourel
Richard Tucker
Rosalyn Tureck
Alfred Wallenstein
William Warfield
Akeo Watanabe
Beveridge Webster
Stanislaw Wislocki

ADVISORY COMMITTEE

Honorary Chairman
William Schuman

Chairman
Claire R. Reis

COMMITTEE

James Aliferis
John Brownlee
Helen Coates
Henry W. Levinger
Peter Mennin
Carlos Moseley
Mark Schubart
Davidson Taylor
William L. Weissel

ASSOCIATE COMMITTEE

Chairman
S. Hurok

COMMITTEE

Gordon G. Andrews
Rudolf Bing
Mrs. Arthur Bookman
Robert W. Dowling
Sampson R. Field
G. Lauder Greenway
John Gutman
Arthur Judson
Goddard Lieberson
George Marek
Mrs. Henry L. Moses
Frederick Richmond
Jack Romann
Elliot M Sanger
Mrs Elliot M. Sanger
Mrs. Mabel Schirmer
Frederick Steinway
Michael Sweeley
Mrs. Sophie Untermeyer
Bruno Zirato

DIMITRI MITROPOULOS INTERNATIONAL MUSIC COMPETITION
TENTH ANNIVERSARY COMMEMORATIVE CONCERT

LEONARD BERNSTEIN

JAMES DePREIST

MESRU MEHMEDOV

Conductors

THE NEW YORK PHILHARMONIC

PROGRAM

MENDELSSOHN — Symphony No. 3, A minor, Opus 56 (Scottish)
Andante con moto; Allegro poco agitato
Vivace non troppo
Adagio
Allegro vivacissimo

Conducted by MESRU MEHMEDOV

DEBUSSY — "La Mer," 3 symphonic sketches
1. De l'aube à midi sur la mer
2. Jeux des vagues
3. Dialogue du vent et de la mer

Conducted by JAMES DePREIST

INTERMISSION

GEORGE H. HEYMAN, JR.
President, Federation of Jewish Philanthropies

AARON COPLAND
Member, D.M.I.M.C. Music Committee

MAHLER — Symphony No. 3, D minor.
(Finale)
Langsam. Ruhevoll. Empfunden.

Conducted by LEONARD BERNSTEIN

SPECIAL PROGRAM NOTE

Mr. Bernstein has said that he always associates the Mahler Third Symphony with Dimitri Mitropoulos. This was the symphony, one of his favorites, which Mitropoulos was rehearsing at La Scala in November of 1960, when he was fatally stricken.

It was the same symphony which Mitropoulos was to have conducted several weeks later for the New York Philharmonic's Mahler Festival which Leonard Bernstein conducted in his place.

Tonight, Mr. Bernstein has chosen to conduct the "Finale" from this work as his special tribute to the memory of Dimitri Mitropoulos.

The New York Philharmonic records exclusively for Columbia Records
The Steinway is the official piano of the New York Philharmonic

Ἐννιά χρόνια ἀπό τόν θάνατό του

ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

«"Επεσε κι' ἔμεινε ἡ τέφρα του μονάχη»

«Γιά νά τόν γνωρίση κανείς σωστά, χρειαζόταν μακρύ χρονικό διάστημα. Μόνο τότε θά τοῦ δινόταν ἡ εὐκαιρία νά διαπιστώση ὅτι κάτω ἀπό αὐτές τίς ἀντιφάσεις τῆς ἐπιφάνειας ἡ γραμμή ἦταν ἐνιαία, ὁ ἄνθρωπος παρέμενε ὁ ἴδιος, ἀπό τό ξεκίνημα ὡς τό μεσουράνημα τῆς σταδιοδρομίας του. Οἱ ἴδιες αὐστηρές ἀρχές, ὁ ἴδιος ἔρως τῆς τέχνης, τό ἴδιο αἴσθημα εὐθύνης, ἡ ἴδια τιμιότητα, ἡ ἴδια μεγαλοψυχία, ἡ ἴδια ἀνθρωπιά, ὁ ἴδιος αὐτοσπαραγμός, ἡ ἴδια ἀπίστευτη ἀνιδιοτέλεια».

('Από τό βιβλίο τῆς κυρίας Καίτης Κατσογιάννη)

Τοῦ

ΜΙΧ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

'Υπάρχουν παρουσίες πού δέν σβήνουν ποτέ! Καί μνῆμες πού δέν περιμένουν. Φέτος τό Νοέμβρη συμπληρώθηκαν ἐννιά κιόλας χρόνια ἀπό τήν ἡμέρα πού, σέ μιά δοκιμή τῆς 3ης Συμφωνίας τοῦ Μάλερ, στή Σκάλα τοῦ Μιλάνου, σωριάστηκε κάτω ἀπό τό πόντιουμ, μέ τή μπακέτα στό χέρι. "Ενας θρόμβος αἵματος ξέφυγε ἀπό τήν ἀδυνατισμένη του καρδιά, χτύπησε τόν ἐγκέφαλο κι' ὅλα τέλειωσαν. "Οταν τό ἀσθενοφόρο ἔφθασε στό νοσοκομεῖο, ὁ Μητρόπουλος ἦταν πιά νέκρος.

Πέθανε ἀνάμεσα στούς μουσικούς τῆς ὀρχήστρας, στά δουβά ὄργανα, στά ἀναλόγια καί τίς νότες. Μπροστά σέ μερικούς προνομιούχους ἀκροατές πού καί σήμερα ἀκόμη δέν μποροῦν νά συνέλθουν ἀπό τό φοβερό ἀπροσδόκητο.

Τό συγκλονιστικό νέο ἔφθασε στήν 'Αθήνα καί σκόρπισε θλίψη καί ἀπόγνωση. Βρισκόμουνα στήν Κηφισιά ὅταν πῆρα ἀπό τή Διεύθυνση τῆς συντάξεως τό φοβερό τηλεφώνημα: «'Ελᾶτε γρήγορα στό γραφεῖο, πέθανε ὁ Μητρόπουλος...».

Τό ἐπάγγελμά μας δέν ἐπιτρέπει οὔτε συναισθηματισμούς, οὔτε συγκινήσεις, οὔτε κἄν τή δικαιολογία ἑνός φιλικώτατου δεσμοῦ μέ τό πρόσωπο πού καλεῖσθε νά νεκρολογήσετε. Προέχει τό γεγονός, ἡ ἐνημέρωση, τό ἀναγνωστικό κοινό. Στίς περιπτώσεις αὐτές ἡ δημοσιογραφική δεοντολογία εἶναι ἀμείλικτη. 'Ο δημοσιογράφος - ἄνθρωπος, σφίγγει τήν καρδιά του, πνίγει τόν πόνο καί τά αἰσθήματά του καί ὅ,τι ἔχει νά πῆ θά τό διατυπώση στό ψυχρό λευκό χαρτί πού ἁπλώνεται μπροστά του. Τό τυπογραφεῖο ἀναμένει χειρόγραφα καί οἱ ἀναγνῶστες τό πρωῒ τήν ἐφημερίδα γιά νά διαβάσουν μέ ἀπληστεία ὅλες τίς λεπτομέρειες μιᾶς δοξασμένης ζωῆς καί ἑνός ἀπροσδόκητου θανάτου.

Θά ρωτήσετε τώρα γιατί τόν θυμηθήκαμε σήμερα, ἀφοῦ δέν συμπληρώθηκαν οἱ καθιερωμένες δεκαετίες καί εἰκοσαετίες πού καλοῦνται οἱ ἄνθρωποι νά σταθοῦν γύρω ἀπό ἕνα τάφο ἤ νά παρευρεθοῦν σέ μιά ὁμιλία πού θ' ἀναφέρεται στή μνήμη καί στά ἔργα «τοῦ μεταστάντος».

Θά ἀναστρέψουμε ὅμως τήν ἐρώτηση: Τόν ξεχάσαμε, ἄραγε, ποτέ τόν Μητρόπουλο; Εἴχαμε τό δικαίωμα αὐτό; "Ηταν ἀπό τίς μορφές πού μποροῦν τάχα νά ξεχασθοῦν, ἀφοῦ στάθηκε ἀνάμεσά μας ἕνας καί μοναδικός, χωρίς πρόδρομο καί χωρίς κληρονόμο; Γι' αὐτό καί τό κενό πού ἄφησε αὐτός, ἔμεινε, κι' ὅσο κυλοῦν τά χρόνια ὅλο καί θά μεγαλώνη γιά νά ἀποτελῆ τήν πιό καίουσα καί συνεχῆ ἀνάμνηση.

'Η θύμηση τοῦ Μητρόπουλου τόν τελευταῖο καιρό ὅλο καί γίνεται ἐντονώτερη. Καί δέν ἀναφερόμαστε σ' αὐτούς πού τόν γνώρισαν ἀπό κοντά καί διατηροῦν μέ ἱερότητα τή μνήμη του. Μιλᾶμε γιά τόν κόσμο, τό πλατύτερο κοινό, πού δέν ἔτυχε ἴσως ποτέ νά τόν δῆ νά διευθύνη, πού τόν γνωρίζει ἀπό τούς δίσκους, τά σχόλια καί τά ἄρθρα πού ἔχουν γραφῆ γιά τήν ξεχωριστή του προσωπικότητα, ἐδῶ, στήν Εὐρώπη καί τήν 'Αμερική. Παντοῦ ὅπου πέρασε καί διηύθυνε μιά ὀρχήστρα γιά νά θέση τή σφραγίδα τῆς ἀπαράμιλλης τέχνης του καί ν' ἀφήση ἀξέχαστες καί ἀσύγκριτες ἐντυπώσεις. "Ηταν μιά ἐποχή πού στάθηκε ὁ πιό περιζήτητος ἀρχιμουσικός στόν κόσμο. Τόν καλοῦσαν ὅλοι. Τόν ἤθελαν παντοῦ.

Τώρα κυκλοφοροῦν δίσκοι του ἀνανεωμένοι, ξαναγραμμένοι σέ πιό σύγχρονα μηχανήματα ἠχοληψίας καί γράφονται ἄρθρα γιά ἐκτελέσεις πού θεωροῦνται μνημειώδεις σάν ἑρμηνεῖες καί σάν ὑποδείγματα ὕφους, ἀρχιτεκτονικῆς, αἰσθήματος καί δυνάμεως. Διάσημοι κριτικοί, θέλοντας νά θεμελιώσουν ἀπόψεις καί κρίσεις, ἀναφέρονται κάθε τόσο στίς ἑρμηνεῖες τοῦ Μητρόπουλου στόν τομέα τῆς ὅπερας καί τῆς συμφωνικῆς μουσικῆς. Μιλᾶνε γιά ἀξέχαστες καί ἀνεπανάληπτες ἐκτελέσεις. Γιά σταθμούς στήν ἱστορία τῆς ὅπερας, ὅταν κάτω ἀπό τή θαυμαστή του μπακέτα ἔβγαιναν ἀγνώριστες καί ἀνανεωμένες, ἡ Μπατερφλάϋ, ἡ Τόσκα, ἡ Δύναμη τοῦ πεπρωμένου καί τόσες ἄλλες χιλιοπαιγμένες δημιουργίες τοῦ ἰταλικοῦ ρεπερτορίου. Καί ταυτόχρονα τά ἐπιτεύγματά του στή συμφωνική μουσική, διευθύνοντας τίς καλύτερες ὀρχήστρες τῆς Εὐρώπης καί τῆς 'Αμερικῆς, μέ προγράμματα ἐξαντλητικά, στά ὁποῖα ποτέ δέν ἔλειπε ἡ προσφορά του στίς δημιουργίες τῶν νέων συνθετῶν. Κανένας μαέστρος τῆς τελευταίας τριακονταετίας δέν βασανίστηκε, δέν ἀναλώθηκε, δέν προσπάθησε νά βοηθήση, νά προβάλη καί νά ἐπιβάλη τά ἔργα τῶν νέων συνθετῶν. Τοῦ εἶχε γίνει πάθος, τόσο, πού πολλές φορές ἔφτανε σέ σύγκρουση μέ τά συμβούλια πού διοικοῦσαν τίς μεγάλες ὀρχήστρες καί μέ μερικούς βαρυεστημένους κριτικούς πού δέν τοῦ συγχωροῦσαν ὅτι ἔπρεπε νά παρακολουθήσουν τίς πρόβες τῶν νέων ἔργων καί νά χάσουν τήν... ἡσυχία τους.

'Από τήν 'Αθήνα, τό Παρίσι, τό Λονδῖνο, τό Βερολῖνο, τή Βιέννη, τό Μιλάνο, τή Φλωρεντία, ὁλόκληρη τήν 'Αμερική, παντοῦ ὅπου πρόφτασε νά ἀνοίξη τά φτερά του, νά ξαφνιάση, νά συνεπάρη, νά γοητέψη, νά σκλαβώση καί νά ἐγγράψη στή μνήμη καί στήν καρδιά τῶν ἀνθρώπων μιά μουσική ὑποθήκη πού δέν πρόκειται νά ξεχαστῆ ποτέ.

'Ο κοινωνικός ἄνθρωπος δέχεται

Πολλοί ἐπιμένουν ὅτι ἡ μουσική εἶναι ἡ τέχνη πού δημιουργεῖ ἔντονες συγκινήσεις, πού τελειώνουν μόλις οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλείψουν τήν αἴθουσα καί σβήσουν τά φῶτα τῆς ὀρχήστρας. Λάθος. Στήν περίπτωση τοῦ Μητρόπουλου συμβαίνει τό ἀντίθετο. 'Η μουσική γίνεται βίωμα καί ἡ συγκίνηση πού προκαλεῖ παραμένει ἀνεπηρέαστη ὡς τά κατάβαθα τῆς ψυχῆς. Γι' αὐτό καί ἡ μνήμη μας δέν τόν πρόδωσε ποτέ, γι' αὐτό ἐρχόμαστε σήμερα νά τόν ξαναθυμίσουμε μέ βαθειά συγκίνηση στούς παλιούς καί νά τόν γνωρίσουμε, ἄν εἶναι κατορθωτό, στούς νέους. Στά νιάτα γιά τά ὁποῖα τόσο μόχθησε καί τόσα πολλά προσέφερε. Στούς νέους ἀπευθύνεται περισσότερο ἡ σημερινή μνήμη τοῦ Μητρόπουλου, γιά νά γνωρίσουν καί νά ἐμβαθύνουν στήν πολυσχιδῆ, στήν πολυσύνθετη, στήν ξεχωριστή του μορφή πού, ὅπως εἴπαμε, δέν ἔχει τόν ὅμοιό της.

«Γιά νά τόν γνωρίση κανείς σωστά — γράφει ἡ κυρία Καίτη Κατσογιάννη στήν εἰσαγωγή τοῦ θαυμάσιου βιβλίου της — χρειαζόταν μακρύ χρονικό διάστημα. Μόνο τότε θά τοῦ δινόταν ἡ εὐκαιρία νά διαπιστώση ὅτι κάτω ἀπ' αὐτές τίς ἀντιφάσεις τῆς ἐπιφάνειας ἡ γραμμή ἦταν ἐνιαία, ὁ ἄνθρωπος παρέμενε ὁ ἴδιος ἀπό τό ξεκίνημα ὡς τό μεσουράνημα τῆς σταδιοδρομίας του. Οἱ ἴδιες αὐστηρές ἀρχές, ὁ ἴδιος ἔρως τῆς τέχνης, τό ἴδιο αἴσθημα εὐθύνης, ἡ ἴδια τιμιότητα, ἡ ἴδια μεγαλοψυχία, ἡ ἴδια ἀνθρωπιά, ὁ ἴδιος αὐτοσπαραγμός, ἡ ἴδια ἀπίστευτη ἀνιδιοτέλεια».

Καί παρακάτω: «Περισσότερο χριστιανός παρά καθαυτό θρησκευόμενος οὐδέποτε, φυσικά, εἶχε σκεφθῆ νά γίνη καλόγηρος, ὅπως τό εἶπαν. Εἶναι κι' αὐτό ἕνας ἀπό τούς μύθους πού γεννήθηκαν στήν 'Αμερική καί πού ποτέ δέν ἔκανε τόν κόπο νά διαψεύση. Σπάνια ἄνθρωπος προσπάθησε ὅσον αὐτός νά κάνη πράξη ζωῆς τή διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ἰδιαίτερα τήν ἀγάπη τοῦ πλησίον. Γι' αὐτό καί ὁ ἅγιος πού θαύμαζε περισσότερο, ἦταν ὁ "Αγιος Φραγκίσκος τῆς 'Ασσίζης. Τόν ἀγαποῦσε γιά τήν ἀλληλεγγύη του πρός ὅλα τά ἔμψυχα καί τά ἄψυχα, γιά τήν ταπεινοφροσύνη του καί τήν ποιητική του διάθεση. 'Η ἀντίδραση τοῦ Μητρόπουλου στήν κακία ἦταν ἡ ἐπιείκεια. Συμπονοῦσε περισσότερο τούς κακούς ἀπό τούς δυστυχισμένους».

'Ο Μητρόπουλος, δέν ἦταν μονάχα μεγάλος μαέστρος, ἀλλά καί ἀπό τούς πιό ὁλοκληρωμένους πού γνώρισε ὁ κόσμος. Συνεδύαζε προσόντα πού τά βρίσκουμε μοιρασμένα σέ ἄλλους μεγάλους καί πού ἀποτελοῦσαν τό κύριο γνώρισμά τους: τόν δυναμισμό καί τήν ἀρχιτεκτονική λάμψη τοῦ Τοσκανίνι, τή δραματικότητα καί τόν ρευστό λυρισμό τοῦ Φούρτβαιγκλερ, τή διαύγεια καί τή χάρη τοῦ "Εριχ Κλάϊμπερ. "Ηταν φύση δισυπόστατη, συνεδύαζε τό Διονυσιακό μέ τό 'Απολλώνιο. 'Αλλά καί τά δυό συμέ τήν ἐλπίδα ὅτι ἀνάμεσα στά ἄγρια θηρία θά ἦταν δυνατόν νά βρῆ κάποια ἀπομεινάρια ἠθικῆς. Διαπιστώνουμε μιά ἀνταλλαγή ἀγαθῶν ἀνάμεσα στίς δύο ἠπείρους. 'Η 'Αμερική ἐπιδιώκει νά διανοητικοποιηθῆ καί ἡ Εὐρώπη νά γκαγκστεροποιηθῆ. 'Αναστροφή τῶν ἀξιῶν, θά ἔλεγε ὁ Νίτσε! 'Ο "Αλ Καπόνε, μέγας 'Αμερικανός ἥρως, ἐγκατέλειψε τόν τόπο του ἀπό καιρό καί ὁ Τόμας Μάν ἀπό καιρό τόν δικό του. Σέ λίγο καιρό ἡ καινούργια τζάζ, μέ συγκοπές ἀπό κανόνια, θά παρουσιαστῆ στόν ὁρίζοντα τῆς πατρίδας τῆς φούγκας! 'Ο Μαρινέττι δέν ἐφεῦρε τίποτε! Καί σέ λίγο, κάποιος ἀπό δῶ θά πάη ν' ἀνακαλύψη τήν ἤπειρο ὅπου βασιλεύει ἕνας μαινόμενος Βόταν, ἐπειδή τσάκωσε τή Φρίκα στήν ἀγκαλιά τοῦ Ζίγκφρηντ καί τόν Πάρσιφαλ στήν ἀγκαλιά τοῦ 'Αμφόρτας...».

Λίγους μῆνες πρίν ὑποστῆ τό ὕστατο χτύπημα, ἔγραφε

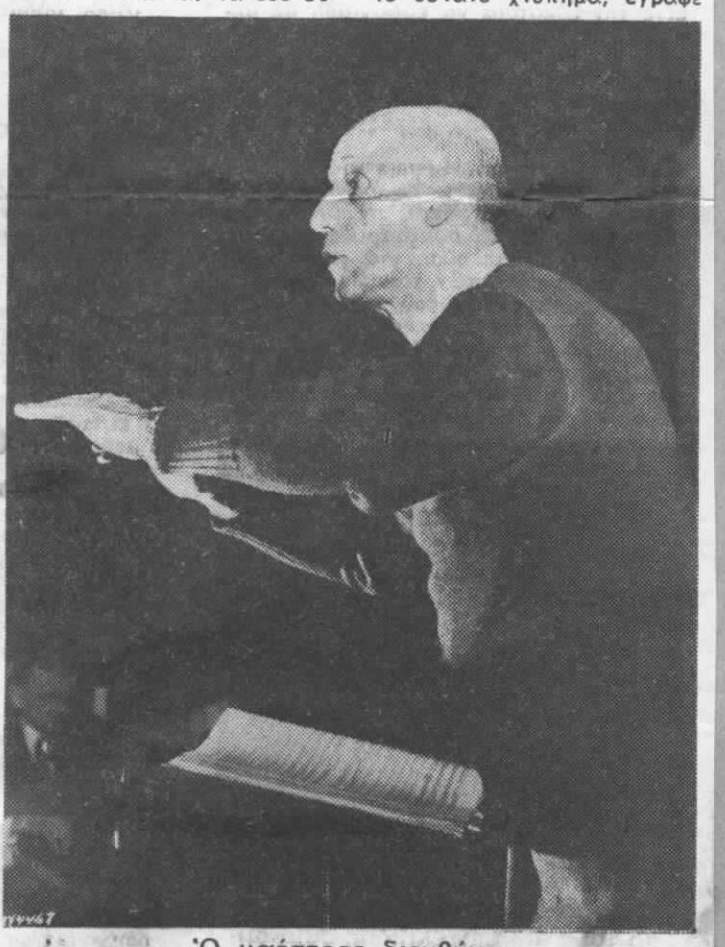

'Ο μαέστρος διευθύνει

Ο ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΤΟΥ «ΟΡΦΕΑ» ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Φάουστο Κλέβα:

Πενήντα χρόνια στήν ὑπηρεσία τῆς ὄπερας

280/281

Τρίτη 5 'Οκτωβρίου 1971
Τιμὴ Δρχ. 20

εγκυκλοπαιδεια δομη εγχρωμη

Απέθανε ὁ διάσημος μαέστρος Φ. Κλέβα ἐντὸς τοῦ 'Ηρωδείου

ΕΠΕΣΕΝ ΑΙΦΝΙΔΙΩΣ ΑΝΑΙΣΘΗΤΟΣ ΕΠΙ ΑΝΑΛΟΓΙΟΥ ΑΠΟ ΚΑΡΔΙΑΚΗΝ ΠΡΟΣΒΟΛΗΝ

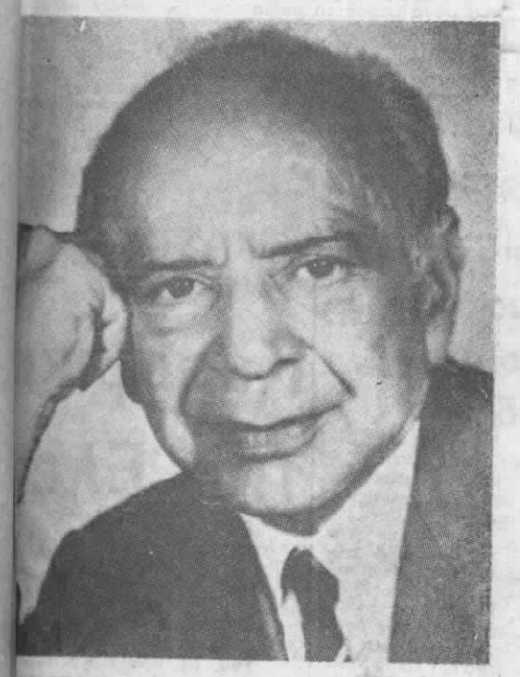

Ο ΜΑΕΣΤΡΟΣ ΦΑΟΥΣΤΟ ΚΛΕΒΑ

'Ο διάσημος διευθυντὴς ὀρχήστρας Φάουστο Κλέβα, ὁ ὁποῖος διηύθυνε τήν χθεσινήν παράστασιν τῆς "Οπερας τοῦ Γκλούκ «'Ορφεὺς καί Εὐρυδίκη» εἰς τό 'Ωδεῖον 'Ηρώδου 'Αττικοῦ, ὑπέστη ὀλίγον πρό τοῦ τέλους τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἔργου, καρδιακήν προσβολήν καί ἐξέπνευσε μεταφερόμενος εἰς τόν «Εὐαγγελισμόν».

'Η παράστασις τοῦ Φεστιβάλ 'Αθηνῶν συνεχίσθη ὑπό τήν μουσικήν διεύθυνσιν τοῦ κ. Στ. Καφαντάρη, ὁ ὁποῖος εἶχε προετοιμάσει τήν ὀρχήστρα τῆς 'Εθνικῆς Λυρικῆς Σκηνῆς, διά τήν ὅπεραν τοῦ Γκλουκ μέχρι τῆς ἀφίξεως εἰς 'Αθήνας τοῦ Φάουστο Κλέβα.

Τό δραματικό αὐτό γεγονός πού συνέβη περί τήν 10.30 μ.μ. συνεκίνησε βαθύτατα τούς πολυπληθεῖς θεατάς, οἱ ὁποῖοι εἶχον καταλάβει ἀσφυκτικῶς τό 'Ηρώδειον.

'Ολίγον μετά τήν ἔναρξιν τῆς παραστάσεως καί ἐνῶ ὁ διάσημος ἀρχιμουσικός τῆς «Μετροπόλιταν» διηύθυνε τήν εἰσαγωγήν τοῦ ἔργου, αἰφνιδίως ἔχασε τάς αἰσθήσεις του καί ἔπεσε ἐπί τοῦ ἀναλογίου. Πλησίον του ἔσπευσαν ἀμέσως οἱ παρακολουθοῦντες τήν παράστασιν ἰατροί, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ καρδιολόγος κ. Κωνστ. Σαμαρᾶς, προκειμένου νά τοῦ παρασχεθοῦν αἱ πρῶται βοήθειαι. Πλήν ὅμως, ὁ Κλέβα παρέμεινεν ἀναίσθητος. Εἰς τήν κατάστασιν αὐτήν ἐτέθη ἐπί προχείρου φορείου καί μετεφέρθη εἰς τά παρασκήνια, ὅπου οἱ ἰατροί ἐπανέλαβον τήν προσπάθειαν νά τόν διασώσουν.

Μετ' ὀλίγην ὥραν, ὁ Κλέβα μετεφέρθη διά νοσοκομειακοῦ αὐτοκινήτου εἰς τόν «Εὐαγγελισμόν», ὅπου κατεβλήθησαν προσπάθειαι ἀνατάξεως (ἠλεκτροσόκ, μαλάξεις τῆς καρδιᾶς, τεχνηταί ἀναπνοαί), χωρίς ἀποτέλεσμα. 'Ο Φάουστο Κλέβα εἶχε ἤδη πεθάνει.

Βιογραφικά

'Ο Φάουστο Κλέβα, εἶχε γεννηθῆ τό 1902 εἰς τό Μιλάνον τῆς 'Ιταλίας καί εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν, ὡς μετανάστης εἶχε προσληφθῆ εἰς τήν «Μετροπόλιταν», ὡς βοηθός τοῦ Τοσκανίνι. "Ητο ἔγγαμος καί πατήρ δύο θυγατέρων ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι τραγουδίστρια, προετοιμαζομένη νά κάνη καρριέρα εἰς τήν Εὐρώπην, μέ τήν ἐμφάνισίν της τόν χειμῶνα, εἰς τήν "Οπερα τοῦ Βερολίνου.

'Ο Φάουστο Κλέβα ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς διασημοτέρους μαέστρους, τούς εἰδικευμένους εἰς τόν χῶρον τῆς "Οπερας. Μόνιμος ἀρχιμουσικός τῆς «Μετροπόλιταν» τῆς Ν. Υόρκης, ἐφέτος εἶχε συμπληρώσει 50 χρόνια συνεργασίας, μέ τό μεγάλο αὐτό λυρικόν θέατρον, γεγονός πού ἑορτάσθη μέ πλῆθος ἐκδηλώσεων.

'Ακόμη ἦτο κάτοχος εὐρυτάτου ρεπερτορίου ἰταλικῶν κυρίως μελοδραμάτων. Ἐκτός τῆς δραστηριότητος του εἰς τήν «Μετροπόλιταν» —ὅπου εἶχεν πραγματοποιήσει ἄνω τῶν 700 ἐμφανίσεων— μετεκαλεῖτο καί ἀπό ἄλλα θέατρα, ἐνῶ συγχρόνως ἐλάμβανε μέρος εἰς τάς πλέον σημαντικάς ἠχογραφήσεις δίσκων.

Σάν ἄνθρωπος διεκρίνετο διά τό ἦθος, τήν σεμνότητα καί τήν καλλιέργειάν του. 'Εξ ἄλλου ἔτρεφε μεγάλη ἀγάπη διά τήν χώραν μας, γεγονός πού ὀφείλετο ἐως ἕνα σημεῖον εἰς τήν πολεϊά φιλία τήν ἀγάπη καί τόν θαυμασμόν πού ἔτρεφε διά τόν Δημ. Μητρόπουλον, τόν ὁποῖον δέν ἐδίσταζε νά χαρακτηρίζη σάν μία ἀπό τίς μεγαλύτερες μουσικές μορφές τοῦ αἰῶνος μας. Μεγάλη ἐκτίμησι ἄλλωστε εἶχε καί δι' ἄλλους ἰδιοφυεῖς συμπατριώτες μας, μέ τούς ὁποίους εἶχε συνεργασθῆ: τόν σκηνοθέτη Ντίνο Γιαννόπουλο, καί τήν Μαρία Κάλλας. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Φάουστο Κλέβα ἀπέθανε σάν τόν φίλον του Δημ. Μητρόπουλον, ἐπάνω εἰς τό ἀναλόγιον, διευθύνων ὀρχήστραν.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ δέν εἶμαι φίλος τῶν σημερινῶν τάσεων τῆς μουσικῆς. Δέν μπορῶ, ὅμως, νά προβλέψω τί θά συμβῆ μετά ἀπό 50 χρόνια καί πῶς θά κρίνουν τότε τήν σημερινή μοντέρνα μουσική». Τήν ἄποψη αὐτή διετύπωσε σέ χθεσινή πρές-κόνφερενς ὁ ἀρχιμουσικός Φάουστο Κλέβα, πού συμπληρώνει φέτος μισοῦ αἰῶνα συνεργασίας μέ τήν «Μετροπόλιταν "Οπερα» τῆς Νέας 'Υόρκης καί ὁ ὁποῖος στίς 4 Αὐγούστου θά διευθύνη τόν «'Ορφέα» τοῦ Γκλούκ στό 'Ηρώδειο. Καί προσέθεσε: «'Από τό μοντέρνο ρεπερτόριο πάντως μοῦ προκάλεσε ἐντύπωση ἡ «'Ανιάρα» τοῦ Σουηδοῦ Μπλόμνταλ πού ἔχει παιχθῆ στήν Στοκχόλμη καί στό 'Εδιμβοῦργο. 'Ο συνθέτης μεταχειρίζεται ἠλεκτρονικά ἐφφέ καί δίνει πραγματικά τήν ἐντύπωση στόν ἀκροατή ὅτι βρίσκεται στό Διάστημα».

Μιλώντας γιά τόν «'Ορφέα», ὁ διάσημος ἀρχιμουσικός εἶπε: «'Η ὅπερα αὐτή τοῦ Γκλούκ ἀποτελεῖ τό ἄκρο ἄωτο τοῦ ἀριστουργηματικοῦ κλασσικισμοῦ, πού σχετίζεται καί μέ τήν σημερινή μουσική. Προσφέρεται μάλιστα ἰδιαίτερα γιά κριτική ἀποδόσεως ἑνός ἀρχιμουσικοῦ. 'Αποτελεῖ μέτρο κρίσεως γιά κάθε μαέστρο. Πιστεύω ἀκόμη ὅτι ὁ ρόλος τοῦ «'Ορφέα» πρέπει νά ἑρμηνεύεται ἀπό γυναίκα γιατί κανένας ἄνδρας δέν μπορεῖ νά ἐκφράση τήν εὐαισθησία τοῦ ρόλου».

"Οπως ἀπάντησε σέ σχετική ἐρώτηση ὁ μαέστρος Κλέβα σάν συνθέτη προτιμᾶ τόν Καταλάνι, τόν τελευταῖο ἀπό τούς ρομαντικούς συνθέτες. «"Αν ὁ Βέρντι—εἶπε— εἶναι ὁ «μπαμπᾶς», ὁ Καταλάνι εἶναι ἕνας ἀπό τούς «ὡραιότερους γιούς». 'Ο Βέρντι τόν πολέμησε ὅσο ζοῦσε καί μόνο ὅταν ὁ Καταλάνι πέθανε, τόν δικαίωσε ὁ Βέρντι».

'Ο Φάουστο Κλέβα κατέχει σήμερα ἕνα παγκόσμιο ρεκόρ. Στό ἐνεργητικό του ὑπάρχουν 700 βραδυές ἀπό 27 ὅπερες στήν «Μετροπόλιταν», 36 ὅπερες στό Σινσινάτι, 15 στήν Στοκχόλμη, καί δεκάδες ἐμφανίσεων σ' ὅλες τίς Η. Π.Α., τήν Βιέννη, τό Βανκούβερ, τήν Βερόνα, τήν Ρώμη, τό 'Εδιμβοῦργο, τήν Πάρμα καί ἀλλοῦ. Φυσικά στήν καριέρα του συνάντησε πολλούς ἀπό τούς μεγάλους "Ελληνες καλλιτέχνες τῆς ὅπερας. «Μέ τόν Μητρόπουλο — τονίζει — εἴμασταν σάν δύο ἀδέλφια. Δέν διστάζω μάλιστα νά δηλώσω ὅτι ἦταν πολύ ἀνώτερός μου. 'Η Μαρία Κάλλας ντεμπουτάρισε στήν «Μετροπόλιταν» τραγουδώντας «Νόρμα» ὑπό τήν διεύθυνσή μου. Συνεργάσθηκα ἐπίσης μέ τόν Πασχάλη στόν «Ντόν Τζιοβάννι».

Καί μιά συγκινητική ἀνάμνηση ἀπό τήν ζωή τοῦ Κλέβα. Γύρω στό 1920 γνωρίστηκε μαζί μέ τόν Πουτσίνι. Σέ μιά στιγμή ὁ τελευταῖος σηκώθηκε, κάθισε στό πιάνο κι' ἔπαιξε μερικές κόρντες. Γυρίζοντας ρώτησε τόν Κλέβα τί μουσική ἦταν. 'Ο Κλέβα τοῦ ἀπάντησε ὅτι τοῦ φαινόταν μάλλον ἀνατολίτικη καί μετά τόν ρώτησε μήπως ἦταν ἀπό καμμιά καινούργια του ὅπερα. 'Ο Πουτσίνι ἀπάντησε καταφατικά καί προσέθεσε: «"Εχω μιά προαίσθηση ὅτι δέν θά τήν τελειώσω». 'Επρόκειτο γιά τήν ὅπερα «Τουραντώ».

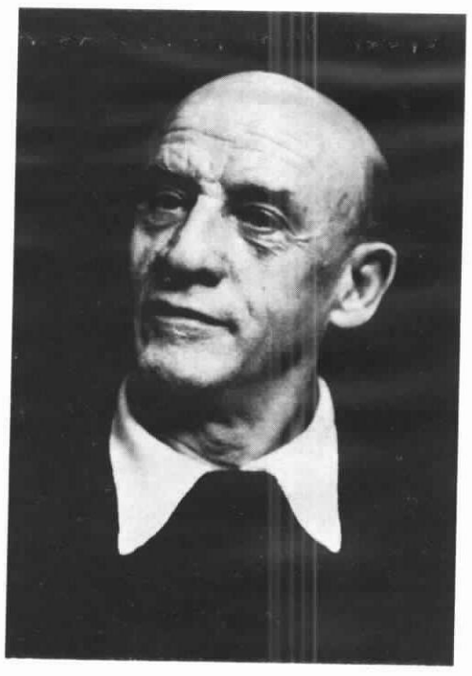

'Ο Δημήτρης Μητρόπουλος, μουσικὸς μὲ σπάνιες δημιουργικὲς ἱκανότητες καὶ μὲ τὸ πάθος πάντα τῆς τελειοποιήσεως τῆς τέχνης του, ἔδωσε ὡς ἀρχιμουσικὸς ἑρμηνεῖες ποὺ ἄφησαν ἐποχή, ὑπῆρξε λαμπρὸς πιανίστας, ἐνῶ οἱ συνθέσεις του ἀποτελοῦν γιὰ τὴν ἐποχή τους ὑποδείγματα μουσικοῦ πρωτοποριακοῦ ὕφους καὶ συνετέλεσαν στὴν προετοιμασία τοῦ ἐδάφους γιὰ τὴ δημιουργία τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς Σχολῆς Σύγχρονης Μουσικῆς.

σωπεύεται ἀκόμη μὲ πίνακες τοῦ Κορό, τοῦ Κουρμπέ, τοῦ Ντωμιέ, τοῦ Μανέ, τοῦ Μονέ, τοῦ Γκωγκέν, τοῦ βὰν Γκόγκ, τοῦ Πικάσσο καὶ πολλῶν ἄλλων. Μολονότι δὲν βρίσκονται στὸ ἴδιο κτίριο, ἀνήκουν στὸ Μητροπολιτικὸ Μουσεῖο τὰ περίφημα «Cloisters», πιστὲς ἀναπαραστάσεις μὲ αὐθεντικὰ τμήματα καὶ κομμάτια ἀπὸ ρωμανικὰ καὶ γοτθικὰ αἴθρια μοναστηριῶν. 'Απομονωμένα σ' ἕνα πάρκο στὸν ποταμὸ Χάντσον, δημιουργοῦν μοναστηριακὴ ἀτμόσφαιρα παρωχημένων χρόνων.

Μητρόπουλος, Δημήτρης. Ἕλληνας ἀρχιμουσικός, συνθέτης καὶ πιανίστας (Ἀθῆναι 1896 - Μιλάνο 1960). Σπούδασε πιάνο καὶ σύνθεση στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν, τελειοποίησε δὲ τὶς σπουδές του στὶς Βρυξέλλες (1920) καὶ στὸ Βερολίνο, ὅπου, μεταξὺ 1921 καὶ 1924, μαθητεύει κοντὰ στὸν Φερρούτσιο Μπουζόνι*, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν προτρέπει ν' ἀφοσιωθῆ στὴ διεύθυνση ὀρχήστρας. Ὡστόσο ὁ Μ., φύση δημιουργικὴ καὶ ἀνήσυχη ὁ ἴδιος ἂν καὶ λαμπρὸς πιανίστας, ἔχοντας ἐπὶ πλέον ἐπιδείξει ἀξιόλογα προσόντα ἀρχιμουσικοῦ (τὸ 1921 διετέλεσε βοηθὸς ἀρχιμουσικοῦ στὴν Κρατικὴ Ὅπερα τοῦ Βερολίνου), ἀσχολήθηκε μὲ τὴ σύνθεση ἀπὸ τὸ 1912 ὡς τὸ 1937, ἀφήνοντας συνολικὰ 31 πρωτότυπα ἔργα (ἐκτὸς ἀπὸ 6 διασκευὲς καὶ 2 ὑποκρούσεις σὲ ἀρχαῖα δράματα) ποὺ, γιὰ τὴν ἐποχή τους, εἶναι ὑποδείγματα μουσικοῦ πρωτοποριακοῦ ὕφους σὲ διεθνὲς ἴσως ἐπίπεδο καὶ συνετέλεσαν, πρὶν ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Νίκου Σκαλκώτα*, στὴν προετοιμασία τοῦ ἐδάφους γιὰ τὴ δημιουργία τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς Σχολῆς Σύγχρονης Μουσικῆς (*Ἑλλάς, Μουσική).

Μεταξὺ τῶν ἔργων του — σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα διαφαίνεται ἴσως ἡ ἐπίδραση τοῦ Μπουζόνι, ἂν κρίνη κανεὶς ἀπὸ τὴν προτίμηση τοῦ Μ. στὶς νεοκλασικὲς μορφές, σὲ συνδυασμὸ μάλιστα μὲ μιὰ πλούσια ἁρμονικὴ ἐπένδυση καί, ἰδιαίτερα στὶς διασκευές του, μὲ μιὰ φανταχτερὴ ἐνορχήστρωση — ἀναφέρονται ἡ ὅπερά του *Ἀδελφὴ Βεατρίκη* (1918) σὲ κείμενο τοῦ Μέτερλινκ*, ἔργα γιὰ πιάνο, μουσικῆς δωματίου, γιὰ ὀρχήστρα, καθὼς καὶ ἀρκετὰ τραγούδια. Τὸ 1924 διορίζεται μόνιμος ἀρχιμουσικὸς τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν (ποὺ τὸ 1943 κρατικοποιήθηκε καὶ μετονομάστηκε «Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν»), μὲ τὴν ὁποία παρουσιάζει, ἐκτὸς ἀπὸ ἔργα κλασικοῦ ρεπερτορίου, καὶ πολλὲς πρῶτες ἐκτελέσεις πρωτοποριακῶν ἔργων τῆς ἐποχῆς του, διοργανώνοντας παράλληλα καὶ τὶς πρῶτες ὑπαίθριες συμφωνικὲς συναυλίες σὲ ἀρχαῖα θέατρα, ὅπως τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ, τῆς Ἐπιδαύρου, τῶν Δελφῶν κ.ἄ. Σὲ ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς συναυλίες σὲ κλειστὸ χῶρο ἐμφανίζεται καὶ ὡς σολίστ, παίζοντας πιάνο καὶ διευθύνοντας ταυτόχρονα τὴν ὀρχήστρα. Ὡς πιανίστας ἐμφανίζεται ἐπίσης (ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα ἀτομικὸ ρεσιτάλ) εἴτε ὡς μέλος τοῦ «Τρίο Ἀθηνῶν» ποὺ ἱδρύει μὲ τοὺς Φρειδερίκο Βολωνίνη, βιολί, καὶ Ἀχιλλέα Παπαδημητρίου, βιολοντσέλλο, εἴτε συνοδεύοντας διάσημους σολίστ. Παράλληλα ἐπιχειρεῖ πολλὲς περιοδεῖες στὸ ἐξωτερικό, διευθύνοντας, μὲ ὅλο καὶ μεγαλύτερη ἐπιτυχία, συμφωνικὲς συναυλίες στὴ Γερμανία, Ἰταλία, Γαλλία, Μονακό, Πολωνία, Ρωσία καὶ Η.Π.Α.

Τὸ 1938 ἐγκαθίσταται ὁριστικὰ στὶς Η.Π.Α., ὅπου διορίζεται ἀρχικὰ μόνιμος ἀρχιμουσικὸς τῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας Μινεαπόλεως (1938 - 1949), καὶ τέλος καλλιτεχνικὸς διευθυντὴς καὶ ἀρχιμουσικὸς τῆς περίφημης Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης (1949 - 1958), μὲ τὴν ὁποία δίνει πολυάριθμες συναυλίες καὶ ἐπιχειρεῖ περιοδεῖες στὴ Βόρειο καὶ Νότιο Ἀμερικὴ καὶ στὴν Εὐρώπη, μὲ θριαμβευτικὴ πάντα ἐπιτυχία. Ἡ φήμη του, ποὺ ἀπὸ καιρὸ ἦταν διεθνής, τώρα πιὰ φθάνει στὸ κατακόρυφο. Συχνὰ προσκαλεῖται νὰ διευθύνη μελοδραματικὲς παραστάσεις στὴ Μητροπόλιταν Ὅπερα τῆς Νέας Ὑόρκης, στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου ἢ στὴν Κρατικὴ Ὅπερα τῆς Βιέννης, καθὼς καὶ συμφωνικὲς συναυλίες μὲ μεγάλες βορειοαμερικανικὲς ἢ εὐρωπαϊκὲς ὀρχῆστρες καὶ διάσημους σολίστ. Συχνὰ ἐπίσης ἐγγράφει δίσκους.

Τὸ 1959, μετὰ τὴν παραίτησή του ἀπὸ τὴ θέση του στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ παρὰ τὶς συστάσεις τῶν γιατρῶν του νὰ παύση νὰ ἐργάζεται, ὕστερα ἀπὸ δύο σοβαρότατες καρδιακὲς προσβολές, ὁ Μ., μὲ ἀπόλυτη συναίσθηση τῶν συνεπειῶν, ἐξακολουθεῖ νὰ διεύθυνη μὲ τὴν ἴδια πάντα ἔνταση. Στὶς 2 Νοεμβρίου 1960, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τρίτη, κερδανοβόλο προσβολή, τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ διηύθυνε μιὰ «δοκιμὴ» μὲ τὴν Ὀρχήστρα τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου, ἔπεσε νεκρός, σφίγγοντας ἀκόμα τὴ μπαγκέττα τοῦ ἀρχιμουσικοῦ στὸ χέρι. Ἡ τέφρα του, κατὰ γραπτὴ ἐπιθυμία τοῦ ἴδιου, μεταφέρθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ τάφηκε μὲ δημόσια δαπάνη.

Ὅ,τι χαρακτηρίζει τὸν Μ. ὡς καλλιτέχνη καὶ ὡς ἄνθρωπο εἶναι ἕνα πάθος τελειοποιήσεως τῆς τέχνης του, σχεδὸν αὐτοκαταστροφικό, ἀπέναντι στὸ ὁποῖο ὑποχωρεῖ ἀπόλυτα κάθε ἄλλη φιλοδοξία, ἀκόμα καὶ ἡ πιὸ ἀνθρώπινη.

Μουσικὸς μὲ δημιουργικὲς ἱκανότητες καθόλου κοινές, μὲ ἀξιόλογα προσόντα αὐτοσυγκεντρώσεως, «ἀπόλυτης» ἀκοῆς, καταπλήσσουσας μουσικῆς μνήμης, αὐθόρμητης ἐπιβολῆς πάνω στοὺς μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας του, ἀλάθητου ἐνστίκτου καὶ καλλιεργημένου γούστου, ὁ Μ. ἔδωσε ἑρμηνεῖες ποὺ ἄφησαν ἐποχὴ γιὰ τὴ ζωντάνια, τὴν ἀκρίβεια καὶ τὴ θαυμαστὴ συνέπεια, μὲ τὶς ὁποῖες ἀποδίδεται τὸ βαθύτερο πνεῦμα τοῦ συνθέτη καὶ τοῦ ἔργου του.

'Αποτελέσματα τοῦ διαγωνισμοῦ Δ. Μητρόπουλου

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, Δεκέμβριος.
'Ιδιαιτέρα 'Υπηρεσία

'Αποτελέσματα τοῦ 10ου διεθνοῦς διαγωνισμοῦ διευθύνσεως ὀρχήστρας «Δημήτρης Μητρόπουλος», ἑνός ἀπό τούς σημαντικωτέρους τοῦ κόσμου:

1ο Βραβεῖο (5.000 δολλάρια) συναδευόμενο ἀπό συμβόλαιο γιά νά διευθύνη τόν προσεχῆ μῆνα τήν Φιλαρμονική τῆς Νέας 'Υόρκης σέ 3 συναυλίες συνδρομητῶν: ὁ 29ετής Γάλλος, κάτοικος Βιέννης Ζάκ Ντελακότ.

2ο Βραβεῖο (3.000 δολλάρια) ὁ 30ετής Βερολινέζος Βόλφγκανγκ Μπάλτσερ, ἀρχιμουσικός τῆς "Οπερας τῆς Βόννης, στήν Δυτική Γερμανία.

3ο Βραβεῖο (2.000 δολλάρια) ὁ 29ετής "Αγγλος ἀρχιμουσικός Τίμοθυ Ράϊνις.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑ-31.7.71

ΒΙΒΛΙΑ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

'Εκυκλοφόρησεν εἰς ἐπιμελημένην ἔκδοσιν, τό βιβλίον τῆς Μαρίας Χριστοπούλου, «Δημήτρης Μητρόπουλος - Ζωή καί Ἔργον». Πρόκειται διά μίαν ἐκτενῆ βιογραφίαν τοῦ μεγάλου "Ελληνος ἀρχιμουσικοῦ, εἰς αὐτήν δέ περιλαμβάνεται ἡ ἄγνωστος ἀλληλογραφία τοῦ καλλιτέχνου, ὡς καί πλεῖσται ἀνέκδοτοι φωτογραφίαι

Τζίνα Μπαχάουερ — Ἄλεκ Σέρμαν: Χθές, στό ἀεροδρόμιο, κατά τήν ἀναχώρησή τους στή Νέα Ὑόρκη.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΣΗΜΗ ΠΙΑΝΙΣΤΑ

Ἡ Μπαχάουερ θά ἱδρύση Ἀρχεῖο Δημ. Μητρόπουλου

ΕΧΕΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΕΙ ΤΡΙΑ ΝΕΑ ΠΙΑΝΙΣΤΙΚΑ ΤΑΛΕΝΤΑ

Η ΤΖΙΝΑ ΜΠΑΧΑΟΥΕΡ πραγματοποίησε τίς ἡμέρες τῶν ἑορτῶν μιά ἀθόρυβη ἐπίσκεψη στήν Ἀθήνα καί ἤδη χθές τό μεσημέρι ἀναχώρησε ἀεροπορικῶς γιά τίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, ὅπου τούς προσεχεῖς πέντε μῆνες θά κάνη 58 ἐμφανίσεις σέ ρεσιτάλ καί κυρίως ὡς σολίστ σέ συμφωνικές συναυλίες στή Νέα Ὑόρκη, τό Σικάγο, τό Σάν Φραντσίσκο, τό Κλήβελαντ, τό Ντητρόϊτ, τό Χιοῦστον καί ἄλλες μεγάλες ἀμερικανικές πόλεις. Τήν παραμονή τῆς ἀναχωρήσεώς της, εἶχα τήν τύχη νά συναντήσω τή μεγάλη Ἑλληνίδα πιανίστα καί νά κουβεντιάσω γιά λίγο μαζί της.

● Ξέρετε — ἄρχισε νά μοῦ λέη — αὐτή εἶναι ἡ 21η κατά σειρά χρονιά πού πηγαίνω στήν Ἀμερική, ὅπου γιά τέσσερις μῆνες κάθε χειμῶνα κάνω ἐμφανίσεις σέ ρεσιτάλ καί συμφωνικά κοντσέρτα. Ἐφέτος, ἐπί πλέον, εἶμαι προσκαλεσμένη νά δώσω καί μαθήματα σέ σπουδαστές τῆς Μουσικῆς σέ τέσσερα πανεπιστήμια: στό Σικάγο, στό Μαίρυλαντ, στό Σήατλ καί σ' ἕνα ἀπό τά καναδέζικα πανεπιστήμια τοῦ Μόντρεαλ ἤ τοῦ Τορόντο. Κατόπιν, Μάϊο μέ Ἰούνιο, ἔχω νά πάω στήν Ἀγγλία, ἐπίσης γιά κοντσέρτα, ἀνάμεσα στά ὁποῖα κι' ἕνα μέ τήν Ὀρχήστρα Χαλλέ, ὑπό τόν Τζών Πρίτσαρντ (θά παίξω τό 2ο τοῦ Ραχμάνινωφ), κι' ὕστερα, ἀφοῦ κάνω ἕνα 20ήμερο διακοπῶν στήν Ἑλλάδα, θά ξαναπάω στήν Ἀμερική γιά ἐμφανίσεις σέ διάφορα μουσικά φεστιβάλ: στό Ραβίνια τοῦ Σικάγου, στό Πίτσμπουργκ σ' ἕνα κοντσέρτο μέ τόν Στάϊνμπεργκ καί στό Μπλόσσομ Φέστιβαλ σέ μιά συναυλία μέ τήν Ὀρχήστρα τοῦ Κλήβελαντ. Τό φθινόπωρο τοῦ '72, τέλος, θά γυρίσω στήν Εὐρώπη γιά καλλιτεχνικές ἐμφανίσεις στήν Ὁλλανδία κι' ὕστερα ἀλλοῦ... Κι' ἀλλοῦ... Ὅπου νέες καλλιτεχνικές ὑποχρεώσεις θά μέ καλοῦν.

ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ σημαντικές παρουσίες τῆς Τζίνας Μπαχάουερ στόν διεθνῆ χῶρο ὑπῆρξε, ἀναμφισβήτητα, ἡ ἐμφάνισή της, τόν περασμένο Σεπτέμβριο, στίς καλλιτεχνικές ἐκδηλώσεις τῶν ἐγκαινίων τοῦ περιφήμου Πνευματικοῦ Κέντρου «Τζών Κέννεντυ», στήν Οὐάσιγκτον. Ἐκεῖ, ἡ διάσημη Ἑλληνίδα πιανίστα εἶχε τήν τιμή νά συνδέση τ' ὄνομά της μέ τό πρῶτο ρεσιτάλ πιάνου πού δόθηκε στή θαυμάσια αἴθουσα συναυλιῶν «Τζών Κέννεντυ Σέντερ». Στό «ἱστορικό» αὐτό ρεσιτάλ, ἡ Τζίνα Μπαχάουερ ἔπαιξε ἔργα Μότσαρτ, Σοῦμπερτ, Μπράμς καί Ραβέλ.

● Πραγματικά, ἦταν μεγάλη τιμή γιά μένα — λέει ἡ Τζίνα Μπαχάουερ — νά δώσω τό πρῶτο ρεσιτάλ στό νεόδμητο «Κέννεντυ Σέντερ», πού εἶναι, σίγουρα, ἕνα ἀπό τά πιό σημαντικά Πνευματικά Κέντρα πού ἔγιναν ὡς σήμερα ὄχι μόνο στήν Ἀμερική, ἀλλά σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο. Ἐκεῖ εἶχα, ἐπίσης, τήν τύχη ν' ἀκούσω τήν πρώτη παγκόσμια ἐκτέλεση τῆς «Λειτουργίας» τοῦ Λέοναρντ Μπερνστάϊν πού, παρά τίς ἀντιδράσεις ὁρισμένων κριτικῶν καί τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, δέν παύει νά εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό ἀξιόλογα μουσικά ἐπιτεύγματα τοῦ καιροῦ μας. Προσωπικά, ἔνοιωσα ἀφάνταστη συγκίνηση μέ τό ἔργο καί τήν παράσταση. Μιά παράσταση μέ 120 ἐκτελεστές (τραγουδιστές, χορευτές, παιδικές χορωδίες, σολίστες) ἐπί σκηνῆς, ἕνα θέαμα κι' ἀκρόαμα μαζί, πού χαράχθηκε βαθιά στή μνήμη μου. Ἐκεῖνο, ἐπίσης, πού μοῦ ἄρεσε πάρα πολύ σ' αὐτό τό ἔργο εἶναι τό θέμα του, ἡ ἰδέα τοῦ νέου καθολικοῦ παπᾶ πού θέλει νά ξαναβάλη στήν ψυχή τῶν νέων ἀνθρώπων τοῦ καιροῦ μας, ὅποιας φυλῆς κι' ὁποιας δοξασίας, τήν πίστη καί τήν ἀγάπη γιά τή ζωή, γιά τόν ἄνθρωπο, πού φαίνεται πώς δέν λογαριάζονται στίς μέρες μας ἀπό τή σημερινή νεολαία, σ' Ἀνατολή καί Δύση. Κι' ἴσως ὄχι μόνο ἀπό τή νεολαία...

ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ αὐτῆς τῆς σύντομης συνομιλίας μέ τή διάσημη Ἑλληνίδα πιανίστα, ρώτησα τήν Τζίνα Μπαχάουερ ἄν ἔχη ἐπισημάνει νέα ἀξιόλογα πιανιστικά ταλέντα, ἄξια νά διαδεχθοῦν τούς ἐν δράσει μεγάλους πιανίστες.

● Ναί, ὑπάρχουν ἀρκετοί ἀξιόλογοι νέοι καλλιτέχνες τοῦ πιάνου — ἀπάντησε ἡ Τζίνα Μπαχάουερ — μερικοί, μάλιστα, κάνουν ἤδη μεγάλη καρριέρα στόν παγκόσμιο καλλιτεχνικό χῶρο, ὅπως ὁ Μπαρενμπόϊμ, ὁ Ἐσκενάζυ, ὁ Οὔγγρος Πήτερ Φράνκλ, ὁ Τόμας Βάσσορυ, ὁ Στήβεν Μπίσσοπ, ἡ Μάρθα Ἄρχεριτ, ὁ Ἰδιοφυής Ἄγγλος Τζών Ὄγκτον, ὁ Αἰσενεμπαχ. Μέ τήν εὐκαιρία πού μιλάμε πανω στούς ταλαντούχους νέους πιανίστες, θά ἤθελα νά μή λησμονήσω νά σᾶς πῶ ὅτι ἔχω ἐπισημάνει ἐπίσης καί τρία ἑλληνικά μεγάλα ταλέντα: τή Βίνια Τσόπελα, μιά νέα κοπέλλα ἀπό τήν Ἀθήνα, πού τήν ἄκουσα πρόσφατα στό Λονδίνο κι' ἐνθουσιάσθηκα καί πιστεύω ὅτι παίρνει σύντομα ὑποτροφία τοῦ Ἰνστιτούτου Τζούλλιαρντ γιά ἀνώτερες σπουδές, τόν Γιάννη Βακαρέλη, ἀπό τή Θεσσαλονίκη, μεγάλο, ἐπίσης ταλέντο, καί τόν μόλις 16 ἐτῶν Κύπριο Μάριο Παπαδόπουλο, μαθητή τῆς Ἰλόνα Κάμπος. Ἤδη, ὁ νεαρός αὐτός πιανίστας ἔχει ἀρχίσει μιά φανταστική καρριέρα, κάνει κοντσέρτα στό Λονδίνο, στό Βερολίνο, σέ πολλές ἄλλες μεγάλες εὐρωπαϊκές πόλεις.

ΠΡΙΝ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΗΣΩ τή μεγάλη Ἑλληνίδα πιανίστα, ἡ Τζίνα Μπαχάουερ μοῦ ἐκμυστηρεύθηκε μιά βαθειά ἐπιθυμία της: Θέλει καί σχεδιάζει νά δημιουργήση στήν Ἀθήνα, μέ τή συμπαράσταση καί ἄλλων ἀνθρώπων τῆς τέχνης, ἕνα Μουσικό Ἀρχεῖο Δημήτρη Μητρόπουλου, ὅπου νά συγκεντρωθοῦν καί νά διαφυλαχθοῦν γιά τίς ἐπόμενες γενεές ὅλες οἱ ἠχογραφημένες σέ δίσκους καί σέ τέϊπς ἑρμηνεῖες τοῦ μεγάλου Ἕλληνα μαέστρου, καθώς ἐπίσης οἱ παρτιτοῦρες ἔργων του, διάφορα ἄλλα χειρόγραφα κείμενά του, ἐπιστολές του, φωτογραφίες του, καθώς καί ὅλα ὅσα ἔχουν γραφῆ καί ἐξακολουθοῦν νά γράφωνται στόν παγκόσμιο Τύπο γιά τή μεγάλη αὐτή φυσιογνωμία τῆς Μουσικῆς τοῦ αἰῶνος μας. Ἀπό τήν πλευρά μας εὐχόμαστε ἡ ἐπιθυμία αὐτή τῆς Τζίνας Μπαχάουερ, πού εἶναι καί δική μας ἐπιθυμία, νά ἐκπληρωθῆ τό ταχύτερο.

Γ. Κ. ΠΗΛΙΧΟΣ

ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ

«Ἰπτάμενος Ὁλλανδός»

τοῦ Ριχάρδου Βάγκνερ

ΔΕΝ εναι τυχαία λεπτομέρεια τό ὅτι ἐκεῖνο πού προβάλλεται στό πράγρμμα τῆς παραστάσεως τοῦ «Ἰπταμένου Ὁλλανδοῦ» τοῦ Βάγνερ, ὕστερα ἀπό ἕνα πληροφοριακό σημείωμα ὄχι γιά τό ἔργο, ἀλλά γιά τόν δημιουργό τοῦ ἔργου, εἶναι ἡ προσφορά τοῦ σκηνοθέτη τῆς παραστάσεως, ὁ ὁποῖος σέ εἰδικό σημείωμα καθορίζει «τήν γραμμή τῆς δικῆς του ἑρμηνείας». Ἀντιθέτως μαρτυρεῖ μιά βασικῆς σημασίας διαφοροποίηση πού ἐπιχειρεῖ ἀπό ἐδῶ καί μερικά χρόνια στίς φυσικές σκηνές: Τήν μετατοπίση τοῦ κέντρου βάρους μιᾶς παραστάσεως ἀπό τό μουσικό στοιχεῖο στήν σκηνική ἀναβίβαση καί τήν υἰοθέτηση τῆς ἀντιλήψεως ὅτι τά μελοδραματικά ἔργα τοῦ παρελθόντος ἐπιβάλλεται νά προσαρμοσθοῦν «στήν δεκτικότητα τοῦ σημερινοῦ θεατῆ».

Ὡστόσο, δέν θά ἦταν ἄσκοπο νά ὑπομνήσωμε μιάν ἄλλη ἀντίληψη — πού καλλιεργήθηκε μάλιστα στά

Τοῦ
ΔΙΟΝ. ΓΙΑΤΡΑ

χρόνια μας καί καλλιεργεῖται μέ περισσή ἐπιμονή γιά νά ἐξηγηθοῦν ὡρισμένα φαινόμενα τῆς σύγχρονης καλλιτεχνικῆς ζωῆς — ὅτι οἱ μεγάλοι δημιουργοί πᾶνε μπροστά ἀπό τήν ἐποχή τους καί ἀκριβῶς γι' αὐτό τό λόγο οἱ σύγχρονοί τους, πού δέν ἔχουν ἐξοικειωθῆ μέ τά ἔργα τους, δέν μποροῦν νά τούς «καταλάβουν» καί μονάχα οἱ μεταγενέστεροι εἶναι σέ θέση νά τούς νιώσουν καί νά ἐκτιμήσουν κατ' ἀξίαν τήν προσφορά τους. Ἡ ἀντίληψη αὐτή υἰοθετήθηκε μέ πολλή αὐταρέσκεια ἀπό τούς συγχρόνους μας, πού ἔφθασαν νά πιστεύουν ὅτι ἔχουν ἱκανότητες νά προσπελάζουν τά μεγάλα ἔργα τοῦ παρελθόντος, τίς ὁποῖες δέν εἶχαν οἱ σύγχρονοι ἐκείνων πού τά ἐδημιούργησαν. Καί καθώς ἀσχολούμαστε τώρα μέ παράσταση ἔργου τοῦ Βάγνερ, δέν θά ἦταν ἄσκοπο νά ὑπομνήσωμε ἐπίσης ὅτι ἕνας ἀπό αὐτούς τούς μεγάλους παραγνωρισμένους ἀπό τούς συγχρόνους του θεωρεῖται καί ὁ Βάγνερ καί βλέπουμε συχνά νά προβάλλεται σάν μαρτυρία αὐτῆς τῆς παραγνωρίσεώς του ἡ ἱστορική «πτώση» τοῦ Τανχώϋτερ κατά τήν πρώτη ἀναβίβασή του στήν «Ὄπερά» τοῦ Παρισιοῦ — πτώση, πού σημειωτέον, ὠφείλετο σέ ἐλαττήρια ἄσχετα μέ τήν τέχνη. Φυσικά, τά πράγματα παρουσιάζονται ἐντελῶς διαφορετικά ἄν τά ἐξετάσωμε κάπως προσεκτικώτερα. Γιατί ὁ Βάγνερ εἶχε ὅσο ζοῦσε πολύ πιό φανατικούς καί, τό σπουδαιότερο, πιό συνειδητούς πιστούς ἀπό ἐκείνους πού ἔχει τώρα. Κι' ἄν εἶχε τότε ἐπικριτές καί ἀρνητές, ἔχει καί τώρα τούς ἐπικριτές του, ἀκόμη καί ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού ἀναγνωρίζουν τήν μεγαλοφυΐα του, καί, κυρίως, ἔχει τούς ἀρνητές του, πού φθάνουν μάλιστα ὡς τήν ἀπόλυτη ἄρνηση, ὅπως λ.χ. ἕνας Στραβίνσκυ. Ὡστόσο, ὅλα αὐτά δέν ἐμποδίζουν νά ὑπάρχη αὐτή ἡ ἀντίληψη ὅτι οἱ μεγάλοι δημιουργοί προηγοῦνται τῆς ἐποχῆς τους. Κι' αὐτό θά ἔπρεπε βέβαια νά ἰσχύη πολύ περισσότερο γιά ἕνα Βάγνερ πού πίστεψε πώς δημιούργησε τό «ἔργο τέχνης τοῦ μέλλοντος».

Κι' ὅμως, νά τώρα πού ὁ Βάγνερ ἀμφισβητεῖται ἀπό τούς ἴδιους τούς βαγνεριστές καί ἀπό ἐκείνους πού ἀναλαμβάνουν νά παρουσιάσουν τά ἔργα του. Αὐτό πού ὁ Βάγνερ παρουσίασε σάν κάτι τό πλῆρες, ὁλοκληρωμένο καί ἐντελές ἀποδίδοντας μάλιστα καίρια σημασία στήν ἀβίαστη ἀλληλεξάρτηση τῶν στοιχείων πού τό συγκροτοῦν, καί πού ἀπεκάλεσε «ἔργο τέχνης τοῦ μέλλοντος», τονίζοντας ἔτσι τήν πίστη του πώς θά ἔμενε ἀνέγγιχτο ἀπό τή φθορά τοῦ χρόνου, θεωρεῖται κι' ὅλας ὡς κάτι τό ξεπερασμένο, τουλάχιστον σέ ὅ,τι ἀφορᾶ ὡρισμένα στοιχεῖα του, καί χρειάζεται μιά «ἀνανέωση», μιά προσαρμογή στήν σύγχρονη δεκτικότητα καί συγκεκριμένα μιά σκηνοθετική προσαρμογή. Δηλαδή, συμβαίνει μέ τό βαγνερικό λυρικό δράμα ὅ,τι καί μέ τήν ἀττική τραγωδία, μέ τή διαφορά ὅμως ὅτι οἱ μέν σωζόμενες ἀρχαῖες τραγωδίες ἔφθασαν ὡς ἐμᾶς ἀνάπηρες καί ὑπάρχουν ἄπειρα ἐρωτήματα ἀναφορικά μέ τό τί ἦταν ὡρισμένα ἀπό τά στοιχεῖα πού τήν συγκροτοῦσαν καί πού δέν ἔχουν διασωθεῖ, καί ἀναφορικά μέ τό πῶς τίς παρουσίασαν οἱ δημιουργοί τους, ἐνῶ τά λυρικά δράματα τοῦ Βάγνερ παραμένουν ἀκέραια καί δέν προκύπτει οὔτε τό ἐλάχιστο ἐρώτημα ἀναφορικά μέ τήν ἀρχική παρουσίασή τους, πού, σημειωτέον, ἔγινε ἀπό τόν ἴδιο τόν δημιουργό τους καί μέσα στόν χῶρο γιά τόν ὁποῖον τά ἔφτιαξε καί ὁ ὁποῖος παραμένει ὁ ἴδιος.

Πρόκειται γιά τήν κίνηση πού ἐγκαινίασαν οἱ ἴδιοι οἱ θαυματοφύλακες τῆς μεγάλης βαγνερικῆς κληρονομίας καί κυρίως ὁ ἴδιος ὁ ἔγγονος τοῦ Βάγνερ, ὁ Βήλαντ Βάγνερ. Μεγάλος μελοδραματουργός καί ἀπό τούς μεγαλύτερους μουσουργούς ὁ Ριχάρδος Βάγνερ. Σκηνοθέτης, πού πειραματίζεται τήν «ἀνανέωση» τῶν ἔργων τοῦ παππποῦ του ὁ Βήλαντ. Ἡ περίπτωση αὐτή ἐντάσσεται στό γενικώτερο φαινόμενο, πού παρατηρεῖται στά χρόνια μας, τῆς προβολῆς τοῦ ἑρμηνευτῆ ἀντί τοῦ δημιουργοῦ, πού προεβάλλετο παλαιότερα, τοῦ ἑρμηνευτῆ πού μπορεῖ καί νά παρερμηνεύση ἤ καί νά παραποιήση τό ἔργο τοῦ δημιουργοῦ. Καί στήν περίπτωση τοῦ σκηνοθέτη - ἑρμηνευτῆ, πού στά χρόνια μας ἔχει ἀναλάβει δικαιοδοσίες οἱ ὁποῖες ξεπερνοῦν τίς δυνάμεις του καί τίς ἱκανότητές του, τέτοιος κίνδυνος δέν εἶναι καθόλου ἀπίθανος καί ἀκόμη λιγώτερο ἀπίθανος εἶναι ὅταν τό ἔργο πού ἀναλαμβάνει νά σκηνοθετήση εἶναι μελόδραμα. Καί εἶναι τότε ἀναπόφευκτο νά ἔρθη σέ σύγκρουση μέ τόν ὑπεύθυνο τοῦ μουσικοῦ μέρους — πού εἶναι καί τό σημαντικώτερο — τόν ἀρχιμουσικό. Αὐτό ἀκριβῶς συνέβη καί μέ τούς σκηνοθετικούς πειραματισμούς τοῦ Βήλαντ Βάγκνερ. Ἀξίζει νά ἀναφέρουμε σχετικά τήν ὑπεύθυνη, τήν ὑπευθυνότατη γνώμη ἑνός Μητρόπουλου, τήν ὁποία ἀντλοῦμε ἀπό τήν ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη. Γράφει ὁ Μητρόπουλος: «...θά ἐκπλαγῆς ἄν σοῦ εἰπῶ ὅτι τό Bayreuth τῆς σήμερον ἔχει καταντήσει ἕνα θέατρο σκηνοθεσίας γιά τήν δόξα τῶν νέων Wagner. Συμφωνῶ ὅτι ἔσωσαν τίς ὄπερες ἀπό τά θεατρικά σφάλματα τῆς δαιμονισμένης ἐκείνης μεγαλοφυΐας, τοῦ Richard, μέ τήν εἰσαγωγή μιᾶς σκηνοθεσίας πού κατά κάποιο τρόπο γεμίζει τίς ἀπεραντολογίες καί τά χάσματα τοῦ βαγνερικοῦ δράματος, ὅπου ἡ κίνηση ἀδρανεῖ — ἀλλά ἔτσι ἡ μουσική καταντᾶ ἀναπόφευκτα πρᾶγμα δευτερεῦον, σέ βαθμό πού πολλοί μαέστροι μέ τούς ὁποίους τό συζήτησα νά μοῦ εἶπαν ὅτι πονοκεφάλιασαν προσπαθώντας νά συνεργασθοῦν μέ τούς νεαρούς αὐτούς διευθυντάς, πού ἀ-

ΚΡΙΤΙΚΗ

πόλυτα παραβλέπουν κάθε μουσικό πρόβλημα τό ὁποῖον προκύπτει ἀναγκαστικά ἀπό τέτοια σκηνοθεσία...».

Ἀναφερθήκαμε στούς σκηνοθετικούς πειραματισμούς τοῦ Βήλαντ Βάγκνερ γιατί ὁ σκηνοθέτης τοῦ «Ἰπτάμενου Ὁλλανδοῦ» κ. Σπῦρος Ἀ.Εὐαγγελᾶτος τούς ἀναφέρει μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση στό σημείωμά του προσθέτοντας ὅτι: «Ἡ πρωτοπορία αὐτή τοῦ Βήλαντ Βάγκνερ καί τῶν ἐπιγόνων του ἔχει γίνει πιά «παράδοση». Ἔχει τόσο πανευρωπαϊκά ἐπιβληθῆ ὥστε σπανιώτατα τολμοῦνται ἀποκλίσεις ἀπό τήν γραμμή της». Δέν ἐπιχειρεῖ τέτοιους πειραματισμούς στήν παράσταση τοῦ «Ἰπτάμενου Ὁλλανδοῦ» — ὅπως τό εἶχε πράξει στήν παράσταση τοῦ «Φάλσταφ» — ὁ κ. Σ. Εὐαγγελᾶτος. Υἱοθετεῖ ὅμως στοιχεῖα ἀπό τέτοιους πειραματισμούς καί κυρίως υἱοθέτησε αὐτή τήν ἀντίληψη τῆς μετατοπίσεως τοῦ κέντρου βάρους τῆς παραστάσεως ἀπό τό μουσικό μέρος στά σκηνοθετικά εὑρήματα, ἰδιαίτερα δέ στά σημεῖα πού ἐπιδέχονται τέτοια «εὑρήματα», ὅπως λ.χ. εἶναι τά σύνολα τοῦ κόρου καί στίς τρεῖς πράξεις. Ἡ παράσταση μπορεῖ νά κερδίζη ἔτσι σέ κίνηση, ἀλλά ἀλλοιώνεται τό κλῖμα τοῦ ἔργου τοῦ Βάγνερ. Σ' αὐτό συμβάλλει καί ἡ συνύπαρξη ρεαλιστικῶν στοιχείων καί στοιχείων ποιητικῶν ὀπτασιακῶν, τά ὁποῖα δέν συνδυάζονται, δέν ἐναρμονίζονται, ἀλλά παραμένουν ἑτερογενῆ. Λ.χ. τό ποιητικό κλῖμα πού πρέπει νά ἔχη ἡ σκηνή — στήν δεύτερη πράξη — ὅπου ὁ Ὁλλανδός καί ἡ Σέντα πρωτοαντικρύζονται ἐκστατικοί ἀλλοιώνεται ἀπό τήν ρεαλιστική καί κάπως γελοιογραφική ἑρμηνεία τοῦ ρόλου τοῦ πατέρα τῆς Σέντας. Ὑπάρχει ὅμως καί ἕνα σκηνικό «εὕρημα» πού ἀλλοιώνει, πού παραποιεῖ αὐτό πού ἀποτελεῖ τήν κεντρική ἰδέα τοῦ ἔργου. Εἶναι ἡ τελική σκηνή ὅπου ἡ Σέντα ρίχνεται στήν θάλασσα καί πνίγεται γιά χάρη τοῦ Ὁλλανδοῦ, πού πέφτει κι' αὐτός νεκρός καί βλέπει τότε ὁ θεατής νά φαίνεται ἕνα χέρι ἀπό τό πτῶμα του καθώς εἶναι πεσμένο σ' ἕνα βράχο. Ἐνῶ ὁ Βάγγερ, παρουσιάζοντας μετά τήν θυσία τῆς Σέντας τούς δύο ἐραστές σφιχταγγαλιασμένους, σάν ὀπτασία, στήν τελική σκηνή, ἐκφράζει μέσα στό γιγήσιο κλῖμα τοῦ ἔργου καί τῆς μουσικῆς του τήν κεντρική ἰδέα τοῦ μύθου του, πού εἶναι ἡ λύτρωση διά τῆς ἀγάπης.

Δημήτρης Μητρόπουλος «Ζωή καί ἔργο»

ΤΗΣ k. ΜΑΡΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝ Η ΝΕΩΤΕΡΗ Ἑλλάδα δέν ἔδωσε ἕως τώρα στήν μουσική τέχνη κανένα ἔργο πού νά μπορῆ νά σταθῆ πλάϊ σ' ἐκεῖνα πού ἄφησαν οἱ μεγάλο Εὐρωπαῖοι δημιουργοί ἤ, ἔστω, πλάϊ σ' ἐκεῖνα πού ἄφησαν οἱ μεγάλοι μουσουργοί τῶν λεγομένων «ἐθνικῶν σχολῶν», καί πού παρά τήν ἰδιοτυπία τους ἐπέτυχαν νά διασπάσουν τά φράγματα τοῦ μουσικοῦ ἐπαρχιωτισμοῦ καί νά βροῦν παγκόσμια ἀπήχηση, ἔδωσε ὡστόσο κάτι πού γιά τήν ἐποχή μας εἶναι σημαντικώτερο: τό ἀναδημιουργικό ἔργο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Στήν ἐποχή μας, πού εἶναι μιά περίοδος κάμψεως τῆς δημιουργίας, μπορεῖ νά ὑπάρχουν βάσιμες ἀμφισβητήσεις ἀναφορικά μέ τίς πραγματικές διαστάσεις ἐκείνων πού προβάλλονται ὡς οἱ κορυφαῖες μουσικές φυσιογνωμίες της στήν περιοχή τῆς δημιουργίας, δέν εἶναι ὅμως δυνατόν νά ὑπάρξουν ἀμφισβητήσεις ἀναφορικά μέ τίς πραγματικές διαστάσεις τῶν μεγάλων ἀρχιμουσικῶν της, πού τό ἔργο τους πιθανῶς θά ἀναγνωρισθῆ ἀπό τήν ἱστορία ὡς ἡ λαμπρότερη καί γνησιώτερη προσφορά τοῦ αἰῶνα μας στήν μουσική τέχνη. Κι' ἀνάμεσα στούς μεγάλους αὐτούς ἀρχιμουσικούς τοῦ καιροῦ μας, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος εἶναι ἕνας ἀπό τούς ἀληθινά κορυφαίους.

Γι' αὐτό, μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον πήραμε στά χέρια μας τό βιβλίο τῆς κ. Μαρίας Χριστοπούλου «Δημήτρης Μητρόπουλος, Ζωή καί Ἔργο», πού ἐξέδωσε ἡ ἴδια τελευταία καί πού εἶναι ἕνας καλαίσθητα τυπωμένος τόμος ἀπό 250 περίπου σελίδες κειμένου καί ἄλλες 24 σελίδες μέ φωτοτυπίες καί εἰκόνες ἐκτός κειμένου. Στόν πρόλογο τοῦ βιβλίου της, ἡ κ. Χριστοπούλου, ἐξηγώντας τήν ἀπόφασή της νά γράψη τήν βιογραφία τοῦ Μητρόπουλου, πού ὑπῆρξε καί δάσκαλός της, λέγει τά ἑξῆς: «Μετά τόν θάνατό του (τοῦ Μητρόπουλου) τό 1960, περίμενα γιά ἀρκετό χρονικό διάστημα νά γράψη κανείς ἀπό τούς «εἰδικούς», «κάπου στήν ὑφήλιο», μιά ὁλοκληρωμένη πραγματεία γι' αὐτόν καί τό ἔργο του. Μάταιη ἀναμονή. ('Εδῶ ὑπάρχει μιά ὑποσημείωση γιά νά ἀναφερθῆ ὅτι «τό 1967 ἐξεδόθη ὑπό τῆς κ. Καίτης Κατσογιάννη ἡ ἀλληλογραφία της μέ τόν Δημήτρη Μητρόπουλο»). Τό αἰσθάνθηκα — συνεχίζει ἡ κ. Χριστοπούλου—σάν ὑποχρέωση, πρῶτα γιά τίς γενιές πού δέν τόν γνώρισαν καθόλου καί ὕστερα γι' αὐτούς πού τόν ἄκουσαν λίγες μόνο φορές, νά ἀναλάβω τήν βαρύτατη εὐθύνη ἐγώ πρώτη νά δώσω μιά ὅσο τό δυνατόν πληρέστερη ἐξήγηση τοῦ φαινόμενου πού ὀνομαζόταν «Δημήτρης Μητρόπουλος». Γιά κείνους πού τόν γνώρισαν πολύ καί τόν ἔκλεισαν μέσα τους, θά προσπαθήσω μέ κάθε τρόπο ν' ἀποδώσω τήν πολυσύνθετη μορφή του, ἀπ' ὅσες πιό πολλές πλευρές πετύχω, γιά νά σκιαγραφήσω ἕνα πορτραῖτο μέ ἁδρές γραμμές κι' ὄχι μιά ξέθωρη φωτογραφία».

Ξεκινώντας μ' αὐτούς τούς στόχους, ἡ κ. Χριστοπούλου, «ἐκτός ἀπό τήν πληθώρα τῶν στοιχείων πού διεξῆλθε», ζήτησε καί τήν συνεργασία καλλιτεχνῶν καί ξένων ὀρχηστρικῶν συγκροτημάτων, πού ἔπαιξαν κάτω ἀπό τήν διεύθυνση τοῦ Μητρόπουλου, καί περιέλαβε στό βιβλίο της κρίσεις καί ἀναμνήσεις ἀπό τήν συνεργασία τους μαζί του. Ἐπίσης περιέλαβε προγράμματα συναυλιῶν πού διηύθυνε ὁ Μητρόπουλος ἀπό τότε πού πρωτοεμφανίσθηκε στήν Ἀθήνα ὡς μαθητής τοῦ Ἀρμάνδου Μαρσίκ, ἕως τά χρόνια τῆς καθιερώσεώς του ὡς ἑνός ἀπό τούς κορυφαίους ἀρχιμουσικούς τοῦ καιροῦ μας καί τῆς περίλαμπρης προβολῆς του στά μεγάλα μουσικά κέντρα τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς, καθώς καί κριτικές πού δημοσιεύθηκαν σ' ὅλο αὐτό τό διάστημα στόν ἑλληνικό καί τόν ξένο Τύπο.

Ἔτσι, πολλές πληροφορίες καί πολλές κρίσεις πού διατυπώθηκαν κατά καιρούς καί κατά τόπους γιά τόν ἀρχιμουσικό Μητρόπουλο μπορεῖ κανείς νά βρῆ στό βιβλίο τῆς κ. Χριστοπούλου. Δέν εἶναι ὅμως βέβαιο ἄν εἶναι πράγματι βιογραφία του καί ἀνάλυση τοῦ ἔργου του καί ἄν ἀποδίδη μιά τόσο πολυσύνθετη μορφή ὅπως ἦταν ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Καί πρῶτα ἀπ' ὅλα, σχετικά μέ τό βιογραφικό μέρος τοῦ βιβλίου, ἡ ἴδια ἡ συγγραφεύς γράφει τά ἑξῆς ἀναφορικά μέ τό βιογραφικό ὑλικό πού εἶχε στή διάθεσή της: «Σάν πρώτη ὕλη τῆς βιογραφικῆς αὐτῆς μελέτης θά χρησιμοποιήσω ὅλα τά στοιχεῖα πού ἐρεύνησα στό Ὠδεῖο Ἀθηνῶν καί ὅσα—φειδωλά, δυστυχῶς, σ' ἀναλογία καί πλοῦτο κειμηλίων πού κατέχουν—μοῦ ἔδωσαν οἱ Ἕλληνες γνωστοί του καί μερικοί συγγενεῖς του». Ὡστόσο, ἐξετάζοντας τά πράγματι ἰσχνά βιογραφικά μέρη τοῦ βιβλίου, παρατηροῦμε ὅτι ἡ ἴδια ἡ συγγραφεύς δέν ἐνδιαφέρθηκε νά χρησιμοποιήση τίποτα ἀπό τό πλούσιο ὑλικό πού θά μποροῦσε νά ἀντλήση ἀπό τό βιβλίο τῆς κ. Καίτης Κατσογιάννη, πού ἀναφέρθηκε πιό πάνω, τό ὁποῖο θά τήν βοηθοῦσε οὐσιαστικώτατα νά συλλάβη ὡρισμένες πλευρές τῆς προσωπικότητας τοῦ Μητρόπουλου. Οὔτε ὅμως ἐνδιαφέρθηκε νά γνωρίση ἐργασίες πού δίνουν «τόν ἄλλο ἦχο τῆς καμπάνας», ὅπως ἐγράψαμε πρό ἐτῶν στό «Βῆμα», σχολιάζοντας τήν ὁμιλία τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Π. Πετρίδη στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἕναν ἦχο πού φυσικό ἦταν νά ἀκουστῆ τότε παράφωνα καί ἄκαιρα, ἀλλά πού ὡστόσο ἀποτελεῖ μιάν ἄποψη, τήν ὁποία δέν μπορεῖ νά ἀγνοήση ἕνας βιογράφος. Ἕνα τέτοιο περίπου ἦχο δίνει καί μιά ἄλλη μελέτη γιά τόν Μητρόπουλο, αὐτή πού περιέλαβε στό βιβλίο του «2000 χρόνια μετά τούς Ἐμμαούς» (Ἔκδοση Μουσικῶν Χρονικῶν, 1966) ὁ παλιός συμμαθητής του μουσουργός Σταῦρος Προκοπίου, καί πού ἐπίσης δέν ἀναφέρεται στό βιβλίο τῆς κ. Χριστοπούλου. Ἐπίσης, στή θεώρηση τοῦ ἔργου τοῦ Μητρόπουλου θλέπομε νά ἀγνοῆται ὁλότελα ἀπό τήν συγγραφέα μιά ἄγνωστή μας καί πιθανῶς ἐνδιαφέρουσα μελέτη του, γραμμένη στά γερμανικά, πού ἐξεδόθη στήν Βιέννη μέ τόν τίτλο «Atheismus in der musik» τό 1960, καί πού ἀναφέρεται στό βιβλίο τοῦ Friedrich Blume «Τί εἶναι Μουσική», τό ὁποῖο παρουσίασε στά Ἑλληνικά, μέ πρόλογο καί ἐπισκόπηση, ὁ ἐγκατεστημένος στήν Αὐστρία μουσικολόγος κ. Π. Ε. Φορμόζης.

Κυρίως ὅμως, δέν θλέπομε στό βιβλίο τῆς κ. Χριστοπούλου νά ἀποδίδε

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Τρίτη 5 Ἰουνίου 1973

ΕΞΕΔΟΘΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Δ. Μητρόπουλου

• ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΙΤΗ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗ

Ἐξεδόθη πρόσφατα ἀπό τόν ἐκδοτικό οἶκο τῆς Νέας Ὑόρκης «Μάρτιν Νταίηλ», σέ ἀγγλική μετάφραση ἕνα σημαντικό μέρος ἀπό τό βιβλίο «Δημήτρης Μητρόπουλος, ἡ ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη», πού ἔχει ἤδη κυκλοφορήσει στήν Ἑλλάδα ἀπό χρόνια ("Ικαρος). Τόν πρόλογο τοῦ τόμου ἔγραψε ὁ μουσικολόγος καί κριτικός Λουί Μπιανκόλλι, ὁ ὁποῖος θίγει ἀπό τήν μία πλευρά τήν προσφορά τοῦ βιβλίου καί ἀπό τήν ἄλλη τήν προσωπικότητα τοῦ ἀξέχαστου Δημήτρη Μητρόπουλου. Ἀπό τήν εἰσαγωγή αὐτή τοῦ βιβλίου παραθέτουμε μερικές περικοπές:

● Στή περιοχή τῆς ἐπιστολογραφίας θά πρέπει κανείς πολύ νά ψάξει γιά νά βρεῖ μιά ἀλληλογραφία παράλληλη μέ αὐτή. Ἡ σύγκριση μέ τήν ἀνταλλαγή γραμμάτων μεταξύ τοῦ Τσαϊκόφσκι καί τῆς Κυρίας φόν Μέκ θά ἦταν ἐν μέρει μόνο σωστή, ἐπειδή ἐκεῖνοι σπάνια συναντήθηκαν καί δέν ἐκδήλωσαν μέ πάθος τ' ἀμοιβαῖα τους συναισθήματα. Τά γράμματα τοῦ Δημήτρη καί τῆς Καίτης στό σύνολό τους, ὅσο καί ἄν ἡ σχέση παραμένει «πλατωνική» ἤ πνευματική, εἶναι γράμματα πολύ στενῶν φίλων, ἀδελφῶν ἤ ἀκόμα καί συζύγων. Συναντιόνταν στήν Εὐρώπη ἤ στήν Ἀμερική ἀπό καιρό σέ καιρό, ὡστόσο οἱ συναντήσεις αὐτές δέν ἦταν ἀπαραίτητες γιά τή διατήρηση τῆς ἐπαφῆς, τῆς ἔννοιας τοῦ ἑνός γιά τόν ἄλλον, πού διατηρεῖται στήν ἀλληλογραφία. Καί οἱ δυό ἀνήκουν ἀλήθεια σέ ἀνώτερη κατηγορία ἀνθρώπων, εἶναι δοσμένοι στίς βαθύτερες ἀξίες τῆς ζωῆς καί τῆς μουσικῆς, στοχαστές καί οἱ δυό πού ἀδιάκοπα ἐμβαθύνουν καθένας στό πνεῦμα του καί στό πνεῦμα τοῦ ἄλλου. Τό φύλο, ἡ οἰκογένεια, τά παιδιά, δέν ἀποτελοῦσαν τήν οὐσία. Ὁ κόσμος ὅπου συζοῦσαν ἦταν ἀγνός κ' ἐλεύθερος καί τόν μοιραζόνταν πάνω ἀπό μεγάλες ἀποστάσεις καί ἀκόμα μεγάλες περιόδους ἀναγκαστικῆς σιωπῆς. Ἡ γνήσια ἀνθρώπινη ἐπαφή ἀγνοεῖ τή γεωγραφία. Τόν Δημήτρη καί τήν ἐπιστολογράφο «Ὑγεία του» ἕνωνε ἕνας βαθύς δεσμός ποῦ γιά 35 χρόνια πλούτισε καί τούς δυό.

Στό τέλος, ἐκεῖνη ἦταν τό μόνο πρόσωπο μέ τό δικαίωμα νά παραλύει τήν τέφρα του στό Μιλάνο καί νά τή νφέρει πίσω στήν ἀγαπημένη τους Ἑλλάδα. Αὐτή στάθηκε ἴσως ἡ μόνη φορά πού ταξίδεψε μέ τόν ἀφοσιωμένο της φίλο. Τό ὅλο ἐπεισόδιο εἶναι ὡραῖο στήν ὑπέρτατη ἀγνότητά του. Ἀνάλογα μέ τό πῶς ἀντικρύζει κανείς τέτοια ζητήματα, ἡ ἀλληλογραφία, ἡ μόνη ἀλήθεια τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνθρώπου πού εἶδε τό φῶς τῆς δημοσιότητας—εἶναι εἴτε μιά ἀκόμη ἀπόδειξη ζωῆς ἀσκητικῆς, ἀφοσιωμένης ἀπόλυτα στήν ἐξέλιξη τοῦ Εὐαγγελίου τῆς μουσικῆς, ἡ ἀντίθετα μιά ἀπόδειξη θετική, ὅτι ἦταν ὁ,τιδήποτε ἄλλο παρά ἀσκητής.

● Βασικά ὁ Μητρόπουλος ἦταν ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος. Ποιά ἀκριβῶς ἡ πίστη του, δέν θά μποροῦσα νά τόβεβαιώσω. "Ισως ἦταν ἀπό τούς πρώτους χριστιανούς, ἡ πιό ταπεινή ἐξέχουσα προσωπικότητα πού γνώρισα ποτέ, καί ὁ πιό ἀπόλυτα ἀφοσιωμένος ἀπό τούς μουσικούς ἀνώτατης περιωπῆς. Αὐτό ἦταν ἴσως ἡ μεγαλοφυΐα του: ἡ ἄμεση κι' ἀπόλυτη συγχώνευσή του μέ τή μουσική. Τόσο ἀπόλυτος ἦταν ὁ ταυτισμός του μέ τή μουσική, τή μουσική σάν ἄρθρο ζωντανῆς πίστης καί πνευματικῆς τροφῆς, ὥστε ἀκούγοντας μιά δική του ἐκτέλεση ἔνοιωθες συχνά ὅτι ἐκεῖνος ζοῦσε μέσα της σά νά ἦταν τό σπίτι του, ἀνοίγοντας τίς θύρες γιά μᾶς τούς προνομιούχους καλεσμένους του. Ἔμοιαζε νά διευθύνει τή μουσική ἀπό μέσα καί ὄχι ἀπέξω ἀπό τήν ὀρχήστρα. Καί τίποτε δέν μποροῦσε νά παραβληθεῖ μέ τήν ἐσωτερική ἐκείνη θέρμη, τή διάπυρη λάμψη, ἀκτινοβολία καί μυστηριώδη βαθύτητα.

● Ὁ Μητρόπουλος ἀγκάλιαζε ὁλόκληρη τή μουσική δημιουργία ἔχοντας ἀκριβῆ γνώση τῆς κάθε τεχνοτροπίας καί τῆς κάθε χρονικῆς περιόδου. Δέν ὑπῆρχε συνθέτης πού νά μή τόν ἔχει ἀπόλυτα καί μέ ἀκρίβεια ἐμβαθύνει καί σωστά ἐκτιμήσει ἀπό δυό ἀπόψεις: τή μοναδικότητά του καί τό περιβάλλον του. Δέν εἶχες παρά ν' ἀκούσεις μιά ὁποιαδήποτε ὀρχήστρα νά ἐκτελεῖ ὑπό τή δική του διεύθυνση μιά συμφωνία τοῦ Μάλερ, γιά νά καταλάβεις μέ τί θαυμοτουργό τρόπο ἤξερε νά προβάλλει τό καλύτερο στό σύνολό του καί σύγχρονα νά ἐξαλείφει τυχόν μικρές προσωπικές ἀδυναμίες, ἄν ὑπῆρχαν.

● "Οταν ὁ Μητρόπουλος ἄρχισε νά διευθύνει καί στή Μητροπολιτική "Οπερα, καινούργιος ἠλεκτρισμός διοχετεύθηκε στό παληό κτίριο. Εἴτε γιά Πουτσίνι ἐπρόκειτο, εἴτε γιά Βέρντι, Στράους ἤ Βάγκνερ, ἦταν σάν ὁ διευθυντής της, ὁ Ροῦντολφ Μπίνγκ νά προσέφερε ἐντελῶς καινούργιο ρεπερτόριο. Τήν ὡστότε παροιδεκτή ρουτίνα τή διαιδέχτηκε ξανά—ἀναμένη φωτιά. Ἐκεῖ ποῦ οἱ ἀκροατές συγκέντρωναν τή προσοχή τους στή σκηνή, τώρα στραφήκαν καί πρός τήν ὀρχήστρα. Σπεύδοντας μετά τό πρῶτο μέρος μιᾶς συναυλίας στό Κάρνεγκι Χώλλ γιά νά προλάβω ὅτι ἀπόμενε ἀπό τήν Πρώτη τῆς «Βαλκυρίας» τοῦ Μητροπούλου, ἀπό τό διάβραμο κιόλας μέ συνεπῆρε ἡ ραδιενέργεια τῆς ἀτμοσφαίρας. Στάθηκα δίπλα στόν HENRY τόν ἀρχιταξιθέτη. «Σταθήκαμε» δέν εἶναι ἡ λέξη. Καί οἱ δυό μας συναρπασθήκαμε ὅπως ὁλόκληρο τό θέατρο ὡς τή σειρά τῶν ὀρθίων. Ἐκείνη τή βραδυά ὁ Βάγκνερ ἦταν θεός καί ὁ Μητρόπουλος ὁ προφήτης του. "Οσοι εἶχαν προείπει ὅτι τό ἐνδιαφέρον γιά τή μουσική τοῦ Βάγκνερ βρισκόταν σέ ὕφεση, διεπίστωσαν ὅτι, ἀντίθετα, μιά ἀναγέννηση εἶχε ἀρχίσει στό Μπρόντγουαιη καί 39ο δρόμο.

● "Οταν πέθανε ἀπάνω στό πόντιουμ τῆς Σκάλας τοῦ Μιλάνου, ἐκεῖνο τό πόντιουμ ἦταν τό σπίτι του, ἐκεῖνη ἡ ὀρχήστρα, ἡ οἰκογένειά του καί ἡ 3η τοῦ Μάλερ, ἡ τελευταία του θέληση καί ἡ διαθήκη του. Δέν ὑπῆρχε τίποτε περισσότερο ποῦ ὁ Μητρόπουλος μποροῦσε ν' ἀφίσει, τίποτε ἄλλο ἀπό τή μνήμη μιᾶς ἁγιασμένης παρουσίας στό ἱερό τῆς μουσικῆς.

Dimitri Mitropoulos a Correspondence with Katy Katsoyanis Martin Dale Books Inc. 433 East 56th Street New York N.Y. 10022.

20.00 Διευθύνει ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος
—Βέρντι: «Ἡ δύναμις τοῦ πεπρωμένου», εἰσαγωγή.
—Μπετόβεν: Συμφωνία ἀρ. 3

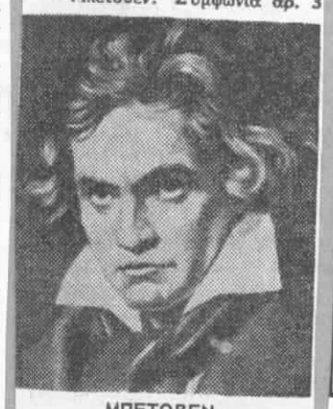

ΜΠΕΤΟΒΕΝ
(1770 — 1827)

σὲ μι ὕφ. μειζ., ἔργ. 55 «Ἡρωική». Ἀλλέγκρο κὸν μπρίο, Πένθιμο ἐμβατήριο, Σκέρτσο: Ἀλλέγκρο διβάτσε, Φινάλε: Ἀλλέγκρο μόλτο, Πόκο ἀντάντε.
—Μέντελσον: Συμφωνία ἀρ. 5 σὲ ρὲ μειζ., ἔργ. 107 «Τῆς Μεταρρυθμίσεως». Ἀντάντε — Ἀλλέγκρο κὸν φουόκο, Σκέρτσο: Ἀλλέγκρο διβάτσε, Ἀντάντε κὸν μότο — Ἀλλέγκρο διβάτσε.
—Κόνταλυ: «Χάρυ Γιάννος», σουίτα. Πρελούδιο: Τὸ παραμύθι ἀρχίζει, Βιεννέζικο μουσικὸ ρολόϊ, Τραγούδι, Ἡ μάχη καὶ ἡ ἥττα τοῦ Ναπολέοντος, Ἰντερμέτζο, Εἴσοδος τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῆς Αὐλῆς του. —Σκαλκώτας: Τέσσαρες Ἑλληνικοί χοροί: Πελοποννησιακός, Ἠπειρώτικος, Χωστιανός, Κλέφτικος. Ἡ Φιλαρμονικὴ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης.

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Πέμπτη 4 Ὀκτωβρίου 197

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΑΓΓΛΙΚΑ Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ σέ ἀγγλική μετάφραση ἕνα μεγάλο μέρος ἀπό τό βιβλίο «Δημήτρης Μητρόπουλος, ἡ ἀλληλογραφία του μέ τήν Καίτη Κατσογιάννη». Τό βιβλίο ἐξεδόθη ἀπό τόν ἐκδοτικό οἶκο Μάρτιν Νταίηλ, ὑπό τήν αἰγίδα τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Νέας Ὑόρκης καί μέ πρόλογο τοῦ μουσικολόγου Λούϊς Μπιανκόλι. Τό βιβλίο (καί στήν ἀγγλική καί στήν ἑλληνική του ἔκδοση) πωλεῖται στό βιβλιοπωλεῖο Ἐλευθερουδάκη.

ΡΑΔΙΟ Τηλεόραση

7 — 13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1973 — ΑΡΙΘ. ΤΕΥΧΟΥΣ 152)1180 — ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 5

ΔΑΥΙΔ ΑΜΡΑΜ

Ἕνα νέο μουσικό ταλέντο

ΕΙΧΕ ΑΠΟΣΠΑΣΕΙ ΤΗΝ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μιὰ νέα, πολυσύνθετη μορφή, στὸν χῶρο τῆς ἀμερικανικῆς μουσικῆς, ἔχει ἐμβληθῆ, μὲ προοπτικὴ περαιτέρω ἀνόδου στὸ στερέωμα τῆς Τέχνης: Πρόκειται γιὰ τὸν Δαυῒδ "Αμραμ, συνθέτη, διευθυντὴ Ὀρχήστρας, μουσικὸ τῆς Τζὰζ καὶ τραγουδιστὴ Πόπ! Ἡ ἀξία καὶ ἡ φήμη του (μολονότι δὲν εἶναι ἡλικίας μεγαλύτερης τῶν 42 ἐτῶν), τοῦ ἐξασφάλισαν τὴν πρόσκλησι νὰ διευθύνη ἐπανειλημμένως τὴν Ἐθνικὴ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα, στὴν Οὐάσιγκτων. Οἱ κριτικοὶ τὸν ἔχουν χαρακτηρίσει σὰν ἄσσο στὶς κλασικὲς συνθέσεις, ἀλλὰ καὶ στὸ γράψιμο τῆς μουσικῆς κινηματογραφικῶν ταινιῶν καὶ ὑποκρούσεως γιὰ σωρεία σαιξπηρικῶν ἔργων.

Τὸ μουσικὸ αὐτὸ ταλέντο, ποὺ δείχνει σὰν νέος 25 μόλις ἐτῶν, φέρεται μὲ ἀφελῆ ἐγκαρδιότητα στοὺς συνεργάτες του, χωρὶς τὶς τυπικὲς συμβατικότητες τοῦ σαλονιοῦ... Εἶναι ἕνα πρότυπο τοῦ μουσικοῦ τῆς νέας ἐποχῆς, ποὺ ἔχει θαυμαστές, προερχόμενους ἀπὸ ὅλες τὶς τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ, ἀπὸ ὅλες τὶς ἡλικίες καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς προτιμήσεις.

Ὁ Δαυῒδ "Αμραμ πιστεύει πὼς δὲν ὑπάρχει «εὐπρεπὴς» καὶ «ἀπρεπὴς» μουσικὴ καὶ πὼς ὅλα τὰ μουσικὰ εἴδη εἶναι ἐξ ἴσου ἄξια νὰ ἐμπνέουν ἕνα σύγχρονο καλλιτέχνη. Καὶ τονίζει ὅτι μὲ τὶς «σάλπιγγές» του θέλει νὰ γκρεμίση τὰ «τείχη τῆς Ἰεριχοῦς», ποὺ χωρίζουν τὰ διάφορα εἴδη τῆς μουσικῆς, τῆς ὁποίας ὑπογραμμίζει τὸ ἀδιαίρετο καὶ τὴν ἑνότητα. Ὁ ἴδιος σεβασμὸς καὶ ἡ ἴδια ἀγάπη πρέπει νὰ περιβάλλουν, λέγει, κάθε μουσικὴ δημιουργία.

Αὐτὸ εἶναι τὸ καλλιτεχνικὸ «κρέντο» τοῦ "Αμραμ, ποὺ εἶχε ἀποσπάσει, ἀπὸ πολὺ νέος ἀκόμη, τὴν συμπάθεια τοῦ ἐκλιπόντος μεγάλου "Ελληνος μουσουργοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωσε μερικὲς χρήσιμες συμβουλές, ὅπως ἡ ἀκόλουθη:

«Ἡ μουσικὴ εἶναι τὸ πᾶν, ὄχι ἡ διεύθυνσι Ὀρχήστρας. "Αν ἀγαπᾶτε τὴν μουσική, θὰ σᾶς ἀνταποδώση πολλαπλασίως τὴν ἀγάπη σας. Πρέπει νὰ εἶσθε, ὅμως, ἀφωσιωμένος θεράπων τῆς μουσικῆς καὶ νὰ δίδετε σ' αὐτὴν τὸ πᾶν! Δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾶτε τὸν ἑαυτό σας περισσότερο ἀπὸ τὴν μουσική. Ἐμεῖς, ἐρχόμεθα καὶ παρερχόμεθα, ἀλλὰ ἡ μουσικὴ παραμένει γιὰ πάντα. Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη χαρὰ ἀπὸ τὸ νὰ συνυφάνωμε τὴν ζωή μας μαζί της, ὅσον καιρὸ βρισκόμαστε στὴν Γῆ αὐτή».

Ὁ "Αμραμ ἀναφέρει καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα καὶ χαριτωμένα περιστατικὰ στὴν «Αὐτοβιογραφία» του, ποὺ ἐξεδόθη τὸ 1968. Στὸ ἔργο του αὐτό, περιέλαβε καὶ ἕνα ὡραῖο του ποίημα γιὰ τὴν «ἀθανασία τῆς μουσικῆς». Τὸ ποίημά του ἔχει ὡς ἑξῆς (κατὰ ἐλευθέραν ἀπόδοσιν καὶ χωρὶς λογοτεχνικὲς ἀξιώσεις):

«Ἡ γνήσια μουσικὴ διαρκεῖ,
μὰ ἡ ἀναγνώρισι ἀργεῖ...
Ἀργὰ τὸ «εὖγε» θὰ ἀκούσῃ
ποτέ της μὲ τὴν πρώτη κροῦσι.

★

Ὁ Μπέλα Μπάρτοκ ἔζησε φτωχός,
τὸ ἴδιο καὶ ὁ Μπέτοβεν.
Καὶ ὁ Τσάρλι Πάρκερ, μοναχός,
καυσόξυλά του ἔκοβεν.

★

Ἡ μουσικὴ εἶναι «Ἀποστολὴ»
ὑψηλή, κι ὄχι χρυσάφι,
ποὺ νὰ μπορῇ νὰ πουληθῇ
ὅσο τὸ ζύγι γράφει...

★

Ἡ μουσικὴ εἶναι βουνό,
ἔχει πολλὰ λιθάρια...
Νὰ τὰ σηκώσουνε μποροῦν
μόνον τὰ παλληκάρια!».

ΙΩ. ΦΡΑΓΚΟΣ

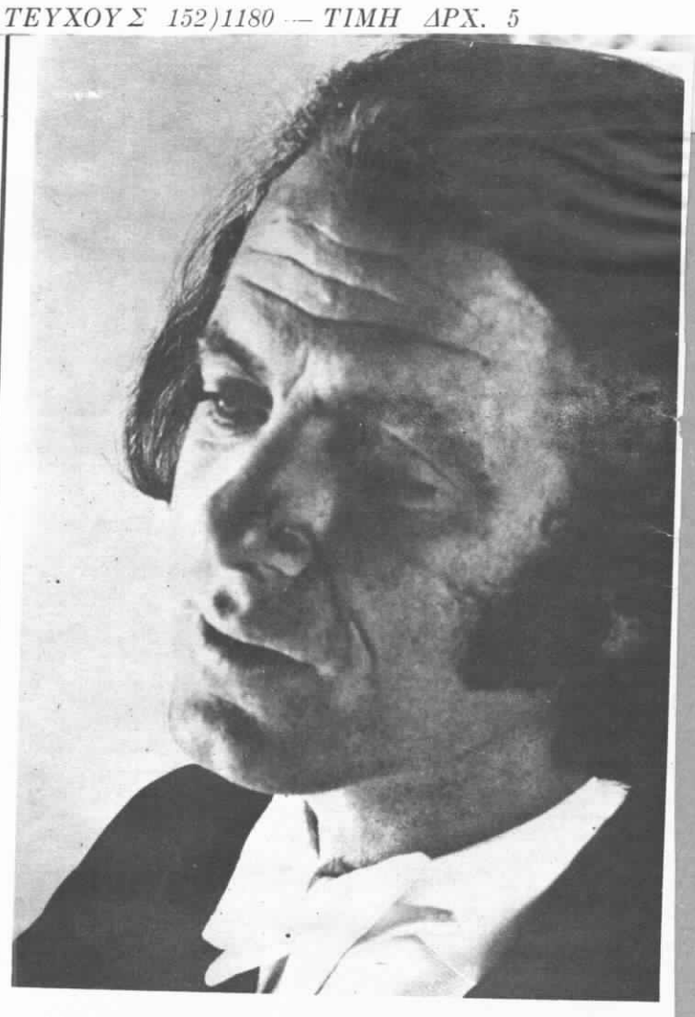

Ὁ Δαυῒδ "Αμραμ, γιά τὸν ὁποῖον ἡ μουσικὴ εἶναι ἐνιαία καὶ χωρὶς διαχωριστικὰ τείχη ἀνάμεσα στὰ διάφορα εἴδη της. Ἐντύπωσι προκαλεῖ σὲ ὅλους ἡ φρεσκάδα τῆς σκέψεώς του καὶ ἡ νεανικότης τοῦ προσώπου του, παρὰ τὰ 42 χρόνια του...

ΕΡΤ Τρίτο Πρόγραμμα — ΣΑΒΒΑΤΟ 10.4.76

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ

Ἀφιέρωμα στὸ Δημήτρη Μητρόπουλο

ΤΖΟΥΖΕΠΕ ΒΕΡΝΤΙ

«Χορὸς μεταμφιεσμένων»
Ἀποσπάσματα
Τραγουδοῦν:
Ἡ μεσόφωνος Μάριαν "Αντερσον
Οἱ ὑψίφωνοι Ζίνκα Μιλάνωφ καὶ Ρομπέρτα Πῆτερς
Ὁ τενόρος Γιὰν Πήρς καὶ
Ὁ βαρύτονος Λέοναρντ Γουῶρεν.
Τὴν Ὀρχήστρα τῆς Μετροπόλιταν "Οπερα τῆς Νέας Ὑόρκης διευθύνει ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 4Β10—74) 76
Παραγωγός: Β. Κατσούλης

ΕΡΤ Τρίτο Πρόγραμμα — ΣΑΒΒΑΤΟ 17.4.76

1. Σ. ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ:
Κοντσέρτο γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα, ἀριθμὸς 3, σὲ ντὸ μείζονα, ἔργο 26
— Ἀντάντε: Ἀλλέγκρο
— Θέμα καὶ παραλλαγές
— Ἀλλέγκρο μα νον τρόππο
Ἡ Ὀρχήστρα Ρόμπιν Χούντ Ντέλλ τῆς φιλαδελφείας
Διευθυντὴς ὀρχήστρας καὶ σολίστ
ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος
2. ΜΑΛΙΠΙΕΡΟ:
Συμφωνία ἀριθμὸς 7
Τὴν Ὀρχήστρα τῆς Ἰταλικῆς Ραδιοφωνίας
διευθύνει ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 4Γ17—128) 76
Παραγωγός: Β. Κατσούλης

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ

Μητρόπουλος — Προκόφιεφ

Μαλιπιέρο

20.00

Δημήτρης Μητρόπουλος

«ΤΟ ΒΗΜΑ» Πέμπτη 22 Ἀπριλίου 1976

Ἀπόψε τό βράδυ στίς 10, ἀπό τό Ἐθνικό Πρόγραμμα τῆς Ε.Ρ.Τ. μεταδίδεται ἡ σπάνια ἠχογράφηση τῆς παγκόσμιας πρώτης (21.12.1950) τῆς «Συμφωνίας τοῦ Χριστοῦ» (1948—50) τοῦ "Ελληνα συνθέτη Χαρίλαου Πέρπεσα, μέ τή Φιλαρμονική τῆς Ν. Ὑόρκης, ὑπό τή διεύθυνση τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου. Ἀνωτέρω, σέ μιά ἐπίσης σπάνια φωτογραφία τῆς ἐποχῆς, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος μέ τό συνθέτη.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 197

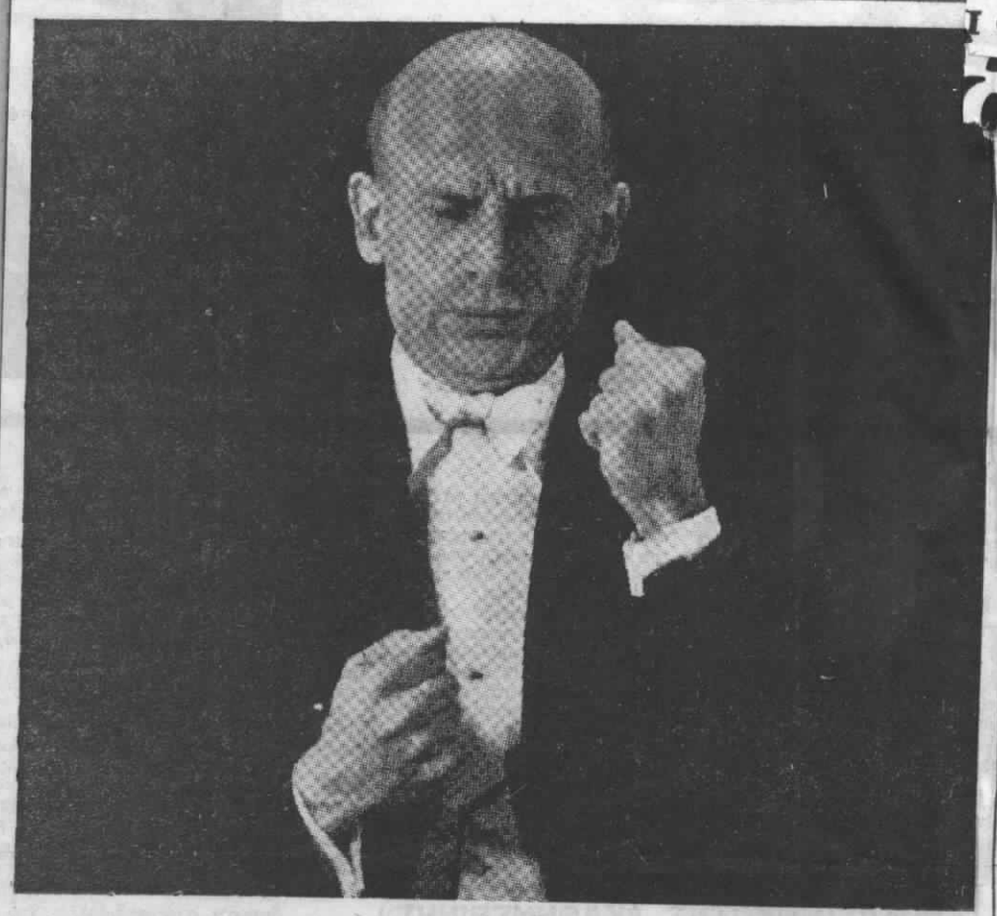

ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ μεγάλος ἀνθρωπιστής

Σὰν σήμερα, πρὶν 15 χρόνια ἀκριβῶς, πέθανε στὸ Μιλάνο, διευθύνοντας τὴν 3η Συμφωνία τοῦ Μάλερ, ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Πέθανε, ὅπως εἶχε σ' ὅλη τὴ ζωή του τὴν ἐλπίδα, κάνοντας μουσική. Πέθανε διευθύνοντας μιὰ συμφωνία τοῦ συνθέτη ποὺ λάτρευε περισσότερο καὶ ὑπηρέτησε διαδίδοντας τὸ ἔργο του. Ἦταν τὸ δίκαιο τέλος ἑνὸς ὅμορφου ἀνθρώπου. Εἶναι ἀκριβέστερο ὅταν μιλοῦμε γιὰ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο νὰ τονίζουμε αὐτὴν τὴν πλευρὰ τῆς προσωπικότητάς του, τὸν ἄνθρωπο, παρὰ τὰ καθαρὰ μουσικά του προσόντα. Περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, ὁ μεγάλος Ἕλληνας ἦταν ἕνας ἀνθρωπιστὴς καὶ σ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς βασίζεται τὸ μεγαλεῖο τοῦ μουσικοῦ του ἐπιτεύγματος.

ΤΗΣ ΚΑΙΤΗΣ ΡΩΜΑΝΟΥ

Γιὰ τὸν Μητρόπουλο, ἡ μουσικὴ ὅπως καὶ ἡ πίστη καὶ ἡ ἀγάπη ἦταν ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον πασχίζει ὁ ἄνθρωπος ν' ἀντιληφθῆ καὶ νὰ ἐκφράση τὰ νοήματα, τὶς ἀλήθειες καὶ τὶς ὁμορφιὲς ποὺ ὑπάρχουν στὸ Σύμπαν, σ' ἕναν κόσμο χωρὶς ἔκταση καὶ χωρὶς χρόνο.

Πίστευε πὼς ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ νὰ ἐκφράζη τὸν κόσμο, ἐξελίσσεται συνεχῶς. Πὼς ἡ πρόοδος τῆς τέχνης, συνεπῶς, φέρνει τὸν ἄνθρωπο πιὸ κοντὰ στὴν ἀλήθεια, τὴν ἀγάπη, τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν ἰσότητα.

Ἡ μουσικὴ ἦταν ἕνα ἔργο κοινωνικὸ καί, ἀκόμη πλατύτερα, ἀνθρωπιστικό. Ὑπηρετώντας την, ὑπηρετοῦσε τὴν ἀνθρωπότητα, ὄχι τὴν αἰσθητική.

Ὅταν ἔδινε τὰ κέρδη του στὰ μέλη τῆς ὀρχήστρας ποὺ εἶχαν περισσότερη ἀνάγκη ἀπὸ τὸν ἴδιο, ὅταν μοίραζε τὸ ποσὸν τῶν αὐξήσεων τοῦ μισθοῦ του στοὺς συναδέλφους, ὅταν ἀγόραζε καὶ ἔστελνε μὲ τὶς στερήσεις του μουσικὰ ὄργανα γιὰ τὴν ὀρχήστρα τῆς πόλεως ποὺ γιὰ χρόνια τοῦ στεροῦσε «ἕνα ζευγάρι καινούργια παπούτσια» — ὅπως ἔλεγε γιὰ τὴν Ἀθήνα — ὁ Μητρόπουλος ἔκανε πράξεις τῆς ἴδιας σημασίας μὲ τὴν διεύθυνση ἑνὸς μουσικοῦ ἀριστουργήματος: Ὅλες ἐξυπηρετοῦσαν τὴ μουσικὴ καὶ αὐτή, τὸν ἄνθρωπο.

«Θὰ ἤμουνα εὐτυχής», εἶχε πῆ στοὺς μαθητὲς μιᾶς μουσικῆς σχολῆς στὴν Ἀμερική, «μὲ ὁποιαδήποτε ἰδιότητα κι ἂν εἶχα ὑπηρετήσει τὴ μουσική. Ἀκόμα κι ἂν ἔπαιζα τὸ τρίγωνο σὲ μιὰν ὀρχήστρα. Ὅλοι εἴμαστε τὸ ἴδιο ἴσοι σὰν ὑπηρέτες τῆς μουσικῆς, ὅσο κι ἀπέναντι στὸ Θεό».

Ἂν ὅμως ὅλοι οἱ μουσικοὶ προσφέρουν ἐξ ἴσου στὴν διάδοση τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ αὐτοῦ λειτουργήματος, τῆς μουσικῆς, πόση ἰσότητα ὑπάρχει στὴν κατανομή του; Πόσος ἀνθρωπισμὸς ὑπάρχει στὴν κοινωνικὴ λειτουργία τῆς μουσικῆς;

Οἱ τέχνες, ἀντίθετα μὲ τὶς ἐπιστῆμες, πρέπει νὰ γίνωνται κατανοητὲς γιὰ νὰ εὐεργετήσουν. Πόσοι ὅμως ἄνθρωποι — μὴ μουσικοὶ — ἔχουν τὴ χρονικὴ καὶ χρηματικὴ εὐχέρεια νὰ εἶναι σὲ κάθε στιγμὴ ἐνήμεροι τῶν ἐξελίξεων ποὺ κατορθώνουν ὅσοι ἀφιερώνουν ἀποκλειστικὰ τὴ ζωή τους στὴ μουσική;

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου εἶναι τέτοια, ποὺ τὰ ἐφόδια γιὰ τὴν ἐνημέρωση καὶ κατανόηση τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ (δηλαδὴ ὁ ἐλεύθερος χρόνος, τὰ χρήματα, τὸ κατάλληλο ἀνθρώπινο περιβάλλον καὶ οἱ εὐκαιρίες ἐπαφῆς) παρέχονται σὲ μιὰ πολὺ μικρὴ μερίδα τῆς παγκόσμιας κοινωνίας, τὴν πιὸ εὐνοημένη, ποὺ προχωρεῖ παράλληλα μὲ τοὺς δημιουργοὺς στὴν κατανόηση τῶν καινούργιων ἰδεῶν. Ἡ ὑπόλοιπη μερίδα, ἡ πλειονότητα, ἀπομακρύνεται σταθερὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν «ἐλίτ».

Ἔτσι, ἡ τέχνη περιέχει αὐτὴν τὴν ἀντίφαση: Ἐνῶ τὰ περισσότερα ἀνθρωπιστικὰ προβλήματα ποὺ ἐρευνᾶ, ἀφοροῦν τὴ μεγάλη πλειονότητα, τὰ ἄτομα ποὺ τὴν ἀποτελοῦν δὲν μποροῦν νὰ τὴν κατανοήσουν.

Τί νόημα ἔχει λοιπὸν ὁ ἀνθρωπισμὸς τῆς τέχνης;

Ἀντὶ νὰ λυτρώνη τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν διασπᾶ μ' ἕνα βαθύτατο χάσμα. Παρ' ὅλο ποὺ οἱ λογοτέχνες καὶ οἱ καλλιτέχνες εἶναι οἱ πρωτοπόροι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητας, τὰ ἔργα τους καὶ τὸ σύνολό των, ὁ πνευματικὸς πολιτισμός, εἶναι ἕνας πολὺ ἰσχυρὸς καὶ σκληρὸς συντελεστὴς ἀνισότητας. Ἡ ὑπερεξέλιξη τοῦ πνεύματος ἀπὸ μιὰ κοινωνικὴ μειονότητα, ὁδηγεῖ τελικὰ στὴν ἀνισότητα καὶ τὴν κατάλυση τῆς ἐλευθερίας τῶν πολλῶν ἀπὸ μειονότητες ποὺ δὲν σχετίζονται μὲν μὲ τοὺς πρωτοπόρους τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ βασίζονται σὲ αὐτούς.

Τὰ προβλήματα αὐτά, λίγοι καλλιτέχνες τολμοῦν ἢ εὐκαιροῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν μὲ ἀπόλυτα τίμιους συλλογισμοὺς καί, ἀκόμη λιγώτεροι, μὲ ριζικὲς ἀποφάσεις καὶ πράξεις.

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος ἦταν ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πολὺ λίγους. Ἡ πνευματικότητά του ἦταν τόσο ἀνεπτυγμένη καὶ ὁλοκληρωμένη ποὺ ὄχι μόνον ἀρκέστηκε στὴν πιὸ ἀσκητικὴ ζωὴ ἀπ' ὅλες τὶς σύγχρονες καλλιτεχνικὲς διασημότητες, ἀλλὰ ποὺ ἔφτασε στὸ σημεῖο νὰ δεχθῆ νὰ χάση κι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν τροφὴ τοῦ πνεύματός του, χάριν τοῦ ἀνθρώπου.

Στὸ θαυμάσιο βιβλίο τῆς Καίτης Κατσογιάννη μὲ τὴν ἀλληλογραφία της μὲ τὸν Δημήτρη Μητρόπουλο, μιὰ ἐπιστολή του τοῦ 1948 περιέχει τὰ ἀποσπάσματα ποὺ παραθέτω πιὸ κάτω καὶ ποὺ μαρτυροῦν τὴν ἀσύλληπτη ὁμορφιὰ τῆς πνευματικότητός του. Μαρτυροῦν ἕνα πνεῦμα ποὺ παρὰ τὴν ὑπερεξέλιξή του, δὲν ξεφεύγει ποτὲ ἀπὸ τὴν οὐσία, τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἄνθρωπο. Μαρτυροῦν μιὰ πνευματικότητα τόσο ὅμορφη, ποὺ δέχεται καὶ τὴν αὐτοκαταστροφή της γιὰ νὰ ὠφελήση τὸν ἄνθρωπο:

«Νά, ἔτσι μοῦ ἔρχεται ἡ συμβιβαστικὴ αὐτὴ σκέψη, τὸ νὰ δοκιμάση κανεὶς νὰ συγκρατήση πάπως τὴν ἀκατάσχετη πορεία τοῦ πνεύματος πρὸς τὴν ἀφαίρεση, γιὰ χάρη τῆς ἀγωγῆς τῶν μαζῶν...»

«Ἀναρωτιέμαι ἂν σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τῆς σύγχυσης, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ γίνουν κάποιες παραχωρήσεις ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ μιὰ καλύτερη ἰσορροπία στὴν κατάσταση τοῦ κόσμου. Μπορεῖ νὰ μὴν πραγματοποιηθῆ στὶς ἡμέρες μας, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἐπερχόμενους αἰῶνες. Δυστυχῶς, ἐμεῖς σκεπτόμαστε μὲ μέτρα τῆς δικῆς μας ζωῆς. Ἀλλὰ ἂν ἀντικρύσουμε τὴν ἀνθρωπότητα ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς αἰωνιότητας, δὲν νομίζεις ὅτι ἕνα προσωρινὸ σταμάτημα τῆς προόδου θὰ μποροῦσε νὰ συντελέση στὴν ἀποκατάσταση τῆς ἰσορροπίας μας καὶ νὰ ἐξαλείψη τὶς παραχωρήσεις μας;».

«Κοίταξε τί συνέβηκε στὸν μεγάλο καὶ ἔνδοξο ἑλληνικό μας πολιτισμό: ἡ ἐπιδίωξη τῆς τελειότητας πνευματικά, ξεπέρασε τὰ ὅριά της καὶ ἔφερε ὀπισθοδρόμηση καὶ τὴ σκοτεινὴ περίοδο τοῦ Μεσαίωνα, ἀπὸ τὴν ὁποία αὐτὸς ὁ τόπος δὲν βγῆκε ἀκόμα. Καὶ ἔπειτα, τὸ Ἑλντοράντο τῆς σύγχρονης μουσικῆς παραγωγῆς στὴ Γερμανία... Καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ πνευματικὴ πρόοδος τῆς Γερμανίας, ποὺ ἦταν ἕνας αὐτοσκοπός, δὲν τὴν προστάτευσε ἀπὸ τὴν τρομερὴ ἀντίδραση τοῦ νὰ παρουσιάση στὸν κόσμο τὸ θέαμα τῆς βαρβαρότητας καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ἐξαφανισθῆ τελικὰ ἀπὸ τὸν χάρτη τοῦ κόσμου. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ εἶμαι τόσο ἀνήσυχος γιὰ τὴν τάση αὐτὴ πρὸς ἀπόσχιση καὶ ἀποφυγὴ κάθε συμβιβασμοῦ. Δὲν πιστεύω ὅτι ἡ τέχνη κινδυνεύει ποτὲ νὰ καταστραφῆ, ἀδιάφορο σὲ τί συμβιβασμοὺς προβαίνουμε».

NEWS — Athens News — WEDNESDAY, JANUARY 12, 1977

OPINIONS AND REFLECTIONS

It's 'Greek' to them

By HARIS LIVAS

The program of the State Orchestra keeps getting better and better. One of the most enjoyable I've heard in many years was the January 9-10 concert conducted by Cau Hui. Hui is a dynamic conductor, full of energy. He generates tension like a finely tuned violin string. His short wiry body seems to vibrate to the music and with lots of knee bends to mark off the rhythm. No Greek conductor could have made a success of this program the way Hui did as he's so much at home with modern music. The State Orchestra, in contrast, is not really at home with modern music. Although they perform it very well one senses that they would prefer to be playing the old chestnuts they've been doing for years — Brahms, Beethoven, all the stalwarts of the Romantic Period.

Sunday's concert began with Dimitris Mitropoulos' **Concerto Grosso**, its premiere performance with the orchestra (although composed in 1928). Mitropoulos, who died in 1960, was well-known in the States, first as conductor of the Minneapolis Symphony Orchestra and then from 1949 as co-conductor with Stokowski of the New York Philharmonic. Later Mitropoulos became Music Director of the Philharmonic. Born in Greece, he became a U.S. citizen in 1946.

Mitropoulos is probably better known as a conductor than as a composer; however, his **Concerto Grosso** has some quite marvelous combinations of notes, especially in the third movement, like rising and falling fountains of sound. Dribbling, pouring cascading — beautiful! The work is structured Largo — Allegro — Largo — Allegro (Slow — Fast — Slow — Fast) and the slow tempo at the end of the third gives way to an absolute frenzy of sound in the fourth movement, beginning with the kettledrums then joined by the other instruments (percussions to the fore) including the piano. In the middle of the movement things quiet down to muffled kettledrums, but then again the other instruments join in and "forte" all together they charge towards the conclusion. The work ends with some last few thumps from the drums.

I thought it was magnificent, but the rest of the audience did not seem so enthusiastic. Whereas I was inspired to rise and cheer (being a great fan of Greek music played by our Greek orchestra), my fellow concert-goers offered only polite applause. What they really enjoyed was the second work, Rachmaninoff's **Concerto Number 3 for Piano and Orchestra.** Rafael Orozzo, a Spaniard, was the soloist, and, true to the new casual style of our orchestra, he wore a black turtleneck and black bell-bottoms.

The first movement was played at a faster tempo than is usual, with the result that it sounded more sprightly. The strings made a few bumbles and Orozco seemed competent but not inspired — yet he soon rose above this preliminary judgement. The beautiful melodies scattered like nuggets of gold throughout the concerto (some of the most beautiful in the whole symphonic repertoire) he played gently and lyrically. In the faster portions he got quite carried away, mouthing emphatically Dah-Dah-Dah as he flailed away at the piano. Of course we don't really need histrionics, but we do need involvement. Orozco provided that and turned in a volatile performance.

The end of the second movement was particularly memorable with some beautiful rhythms and ascending and descending chords on the piano. And then there were those wonderful low notes in the brass section right before the piano takes over until the conclusion.

Conductor and pianist were completely attuned to each other and although this might not seem worth remarking on (aren't they **supposed** to be?) unfortunately it has not always been the case. I can remember performances in past years where they were at definite odds. Orozco paid careful attention to Hui and one got the impression that he let him be the leader (as indeed he should be, although this too in the past has not always been the case).

As I said, the audience thoroughly enjoyed this work. Bravos, acclaim, the audience on its feet, the encore. And yet this was hardly the musical event that Christou's **Sympony Number I** was. And to the latter the audience was quite cold. It seems peculiar to say "It's Greek to them," when the audience is Greek (we should say "It's Chinese to them"), but the point is that Greek audiences rarely like or understand the avant garde.

Most Greek music lovers are tempermentally conservative. I remember the Xenakis concerts — sold out and mobbed by the university students to whom Xenakis is a leftist hero if nothing else — and yet the music was completely misunderstood by anyone over 40 in the audience and by practically all the critics. This orchestra concert was crowded with students too, but they were all up in the balcony, and their 10 drs. a ticket is no; what supports the orchestra in any case, it's those well-dressed pillars of society down in the parquet circle.

The odd thing is that Christou's first symphony is not really revolutionary. What would a Greek audience make of his "Anaparastasis" **The Pianist.** This calls for an actor-pianist who is supposed to have stage fright. In a series of several musical patterns, one for each movement, we see him walking onto the stage berating, then beating the recalcitrant (to him) piano; and finally, completely overcome, collapsing to the floor unable to manage a note.

Christou was fond of mixed media works of music plus staging. His symphony doesn't have that and yet it is certainly not a true symphony. It has seven movements (called Meditativo — Deciso — Robusto — Benritmato — Andante — Allegro — Piu mosso) which all run into each other and includes a soprano with a musical treatment of T.S. Eliot's poem "Eyes that last I saw in tears." Christou used Eliot elsewhere in his music too, yet one wonders just what it was that attracted him to this enigmatic poem:

Eyes that last I saw in tears
Through division
Here in death's dream kingdom
The golden vision reappears
I see the eyes but not the tears
This is my affliction

This is my affliction
Eyes I shall not see again
Eyes of decision
Eyes I shall not see unless
At the door of death's other kingdom
Where, as in this,
The eyes outlast a little while
A little while outlast the tears
And hold us in derision.

The work begins with a long meditative passage in the second violins, then the first violins take over, then the basses and cellos join in. The work takes on more urgency with the arrival of the brasses and percussions. The Eliot poem is treated somberly. Jenny Hill-Raftopoulos gave it a beautiful performance — clear, dramatic, and with perfect enunciation. After the first rendition of the poem there is a scurry of

(Continued on p. 7)

(Continued from p. 6)

notes, then some dark chords on the piano (a few people walked out at this point.) The xylophone pings, tubas and bassoons get a work-out. Volume and pitch rise. The soprano ends with the repeated phrase. "This is my affliction."

Hui brought to this work and to the Mitropoulos just the right kind of spark. In fact, in **Symphony Number I** he looked like the Mad Magician up there, stirring up a devilish brew of sound.

I was certainly the most enthusiatic clapper in the parquet circle. The rest of the audience was hardly even polite this time. No cheers, no bravos — most didn't even bother to clap at all, they just got up and left. And yet this was the major event on the program and deserving of all kinds of raves!!

I think it was very fitting too, that a Yanni Christou piece was scheduled now, as January 8 marks the date both of his birth and of his death, at 44 in an automobile accident in 1970. He was returning with friends from a taverna where they had gone to celebrate. There were six in the car and his wife was driving. Although she was a new driver, the others were praising her for her carefulness. She replied, "Of course I'm careful. I'm thinking of the children." A few minutes later she and her husband and one other passenger were dead and the other three seriously injured.

A strange footnote to this accident is that several months before his death Christou had a premonition that his life would end soon, and he often said to his closest friends that he was in a great hurry to write all the music he felt inside him in the brief time he had remaining.

Christou left music of great value, but music that up until the time of his death had been seldom heard — and is seldom heard today. For Christou was a perfectionist. He did not want his works played unless he was sure the performance would be up to his strict standards of perfection. As this was hard to assure, he preferred that his works not be played at all.

The State Orchestra performed excellently and I think that Christou himself would have shared that judgement.

* * *

Note: Rafael Orozco will be playing in a special recital at the French Institute on Saturday.

καὶ γιὰ ἄλλα παρόμοια θέματα.

ελματική
ταναστῶν

ΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΥ

Κυβέρνηση (χαμηλότοκα δάνεια, φορολογικὲς ἐκπτώσεις κλπ.).

Τὸ ἐρώτημα ποὺ γεννᾶται εἶναι: Οἱ ἐργάτες ποὺ θὰ ἐπαναπατρισθοῦν, θὰ δεχθοῦν νὰ ἀναλάβουν παραγωγικὴ δραστηριότητα στὴ Βόρεια Ἑλλάδα ἐπενδύοντας καὶ τὶς οἰκονομίες τους ἢ θὰ ἐγκατασταθοῦν στὴν Ἀθήνα, ὅπου θ' ἀγοράσουν διαμέρισμα (παίρνοντας καὶ στεγαστικὸ δάνειο ἀπὸ τὴν Κτηματική, ἐφόσον θὰ φέρουν συνάλλαγμα) καὶ ν' ἀσχοληθοῦν μὲ ἡμιπαρασιτικὲς ἐργασίες;

ΣΤ. Π. ΔΡΟΣΟΣ

τότε ποὺ θὰ δεχτεῖ τὸ Χριστιανοδημοκρατικὸ κόμμα θὰ ἔχει ἄμεσες ἐπιπτώσεις καὶ στὴν ἔκταση τῶν πρόωρων ἐκλογῶν, ποὺ ἀναμένονται γιὰ τὸν Ἰούνιο.

Σήμερα, ὁ πρόεδρος Λεόνε ζήτησε ἀπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπή, ποὺ διερευνᾶ τὸ σκάνδαλο τῶν προμηθειῶν τῆς Λόκχηντ, νὰ ἐπαναλάβει ἀμέσως τὶς ἐργασίες της καὶ νὰ προχωρήσει χωρὶς διακοπὴ μέχρι τὴ συναγωγὴ τοῦ τελικοῦ συμπεράσματος. Ἡ παραίνεση τοῦ προέδρου πραγματοποιεῖται μιὰ μέρα μετὰ τὴ διάψευση ἀπὸ τὸν ἴδιο, τῶν πληροφοριῶν ποὺ δημοσιεύθηκαν ὅτι ἴσως εἶναι ὁ ἄνθρωπος - κλειδὶ πίσω ἀπὸ τὴ δωροδοκία τοῦ 1,6 δισεκατομμυρίου δολλαρίων.

Ἡ ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ συνῆλθε τὴν Τετάρτη καὶ χθὲς καὶ ἀνέλαβε τὶς ἐργασίες της ὡς τὴν ἄλλη Τετάρτη, γιὰ νὰ δοθεῖ καιρὸς στὰ μέλη της νὰ ἐνημερωθοῦν στὸ περιεχόμενο τῶν φακέλων. Ζητώντας ταχύτερη διεκπεραίωση τῆς ἐργασίας, ὁ πρόεδρος Λεόνε τονίζει σὲ γράμμα του πρὸς τὸ πρόεδρο τῆς ἐπιτροπῆς κ. Ἄντζελο Καστέλλι, ὅτι ἔχει κατὰ νοῦ «ὄχι μόνο κάτι ποὺ τὸν ἀφορᾶ προσωπικὰ ἀλλὰ ἐπίσης καὶ πάνω ἀπ' ὅλα τὸ θεμελιῶδες ἔργο τῆς προστασίας τῶν θεσμῶν».

Ὁ κ. Καστέλλι ὡστόσο δήλω-

ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΟΥ «ΒΗΜΑΤΟΣ»

ΡΩΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΤΑΝ Ο ΚΟΣΜΟΣ ποὺ μᾶς περιβάλλει εἶναι τόσο πονεμένος κι ἐπώδυνος ὅσο ὁ Ἑλληνικός, κι ὅταν ἡ ὀδύνη του ἔχει ποτίσει καὶ διαβρώσει τὸ ψυχικό μας κύτταρο, τότε ἡ γνώση μας τῆς Ἱστορίας εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ θητεία σὲ μιὰν οὐμανιστικὴ πειοελληνικὴ Μουσική μοιάζει σὰν νὰ ξετυλίγω τὶς λουρίδες μιᾶς ταριχευμένης μούμιας, νὰ ξεσκεπάζω πληγὲς ἐκτελώντας μιὰ νεκροψία γιὰ νὰ φτάσω ὡς ἐκεῖνο ποὺ κάποτε ἴσως ἦταν ζωντανὸς ὀργανισμὸς (ἀνατίδρομη πορεία ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωή...) κι ὄχι μῦθος δουβός καὶ δολικὸς μές στὴ σιγή του.

Κι' ὅμως τὰ πρῶτα 40—50 χρόνια τοῦ αἰώνα μας τουλάχιστον ἡ Ἔντεχνη Νεοελληνικὴ Μουσικὴ γνώρισε κάποιες καλύτερες μέρες. Ὅπως δὰ καὶ τὸ θέατρο. Στὴ μουσικὴ ζωή μας, τουλάχιστον σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν ἐκτέλεση, φαίνεται ὅτι ὑπῆρχαν κριτήρια ποιότητας πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ σημερινά. Τὴν ὑποξή τους ὑπαινίσσονται παλιὰ ἀρχεῖα μὲ προγράμματα συναυλιῶν, οἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς. Ἂν τὸν καιρὸ ποὺ οἱ συνθέτες τῆς Ἐθνικῆς Σχολῆς μας παρέτειναν τὸ χρένο τῶν σπουδῶν τους «εἰς τὴν ἀλλοδαπήν», θεωρώντας τὸ κλίμα, ἐδῶ, μᾶλλον δυσμενές γιὰ τὴν προσπάθειά τους, τὰ Ὠδεῖα μας, ὅπου δίδασκαν καὶ μπόλικοι ξένοι καθηγητές, ὡς πρὸς τοὺς ἐκτελεστές, φαίνεται ὅ-

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ

τι ἔκαναν δουλειὰ πολὺ καλύτερη ἀπ' ὅ,τι σήμερα.

Ἐντύπωση λ.χ. μοῦ ἔκαμε ἡ τόσο δύσκολη ὀργανολογικὴ γραφὴ στὸ πρόσφατα νεκροναστημένο χάρη στὴν Ε.Ρ.Τ. «Κοντσέρτο Γκρόσσο» (1928) τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

Συνέχεια στὴν = 2η σελίδα

Λυρική, Κρατική

(«ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΟΝΙΕΓΚΙΝ», ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΥ)

ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ, στὴν ὅπερα, μιᾶς ὕψιστης τεχνικῆς κυριαρχίας κι ἐκφραστικῆς ἐκλέπτυνσης ποὺ, στὴν πρόζα, μᾶς εἶχε πρόσφατα μαγέψει χάρη στὸ Θέατρο Τέχνης «Στανισλάβσκυ» τῆς Μόσχας, ἡ Ταμάρα Μιλάσκινα (Τατιάνα), ὁ Γιοὺρι Μαζούροκ (Ὀνιέγκιν — θεωρεῖται κορυφαῖος ἑρμηνευτὴς του) καὶ ὁ ἀνεκτίμητος μαέστρος Ὀδυσσέας Δημητριάδης, στὸν «Εὐγένιο Ὀνιέγκιν» τοῦ Τσαϊκόφσκυ στάθηκαν κομιστὲς ἑνὸς ὑψηλοῦ πνευματικοῦ μηνύματος. Μυνήματος ἄξιου νὰ παρακινήσει σὲ ἄμιλλα κάθε εὐαισθησία μὴ νεκρωμένη. Μυνήματος ποὺ, ἂν ἐξαιρέσουμε τὴ συχνὰ διάτορη καὶ τονικὰ ἐκτροχιαζόμενη χορωδία (Π. Τζαφέρης), τούς καλλίφωνα κραυγαλέους Ζαρέτσκυ (Β. Φοκήτσας) καὶ Γκριεμίν (Φ. Βουτσίνος — τραγούδησε τὴ γνωστὴ του ἄρια σὲ «τέμπο» ἀργότερο παρ' ὅ,τι συνηθιζόταν στὴν Ε.Λ.Σ.) ἀμφότερους δίχως πνεῦμα ὁμαδικῆς δουλειᾶς καὶ τὸν διαβλητὴ γαλλικῆς προφορᾶς κ. Τρικέ (Γ. Κρῖνος) ἀσφαλῶς δὲν ἔμεινε χωρὶς ἀπήχηση στὴ λοιπὴ διανομή ποὺ, λόγω στενότητας χώρου, ἀποσπᾶ ἐδῶ μιὰ συλλογικὴ εὔφημη μνεία. Μνεία ὅμως ποὺ δὲν ἐπεκτείνεται καὶ στὴν προφορά τῆς ρωσικῆς — ἀφοῦ τὴ γλώσσα αὐτὴ δέν τὴν ξέρομε.

Τὴν Ἑλληνοσλαβικὴ Βαβέλ (ἑλληνικὰ τραγουδοῦσε ἡ χορωδία) συμπλήρωνε μέ τὰ σέρβικά του ὁ γνωστός μας Ζβονιμίρ Κρνέτιτς, ἀνατικαθιστώντας, τελευταία στιγμή, τὸ θαυμάσιο Ἀτλάντωφ ποὺ ἀρρώστησε: μουσικότατος καὶ εὔφωνος Λένσκυ ποὺ ὅμως συχνὰ ἀναζητοῦσε τὸ σωστὸ τονικὸ ὕψος «πορταροντας». Ἥρωες τῆς βραδιᾶς ἡ Μιλάσκινα, ὁ Μαζούροκ καὶ ὁ Δημητριάδης, ἀνάσυραν μὲ πηδος ἀπὸ τὴν παρτιτούρα μύριες ἐκφραστικὲς ἐκλεπτύνσεις, ταύτισαν κάθε ἀπόχρωση μὲ τὶς ἐσώτατες συγκινήσεις πού τὶς ὑπαγόρευε καί, πρὸ πάντων, ἔκαμαν ρεαλιστικὸ θέατρο ὕψιστης ποιότητας — μὲ κορύφωμα τὸ συνταραχτικὸ ἑρμηνευμένο ντουέτο τοῦ φινάλε. Παράπεμπαν ἔτσι ὄχι μόνο στὸ λιμπρέτο τῶν Τσαϊκόφσκυ καὶ Σιλόβσκυ ἀλλὰ στὸ ὁμετρο μυθιστόρημα (ὄχι «ναυβέλα» ὅπως τὸ ἀποκαλοῦσε τὸ πρόγραμμα....) τοῦ Πούσκιν, βρυσομάνα ὅλης τῆς μεγάλης, κλασικῆς, ρούσικης λογοτεχνίας. («Ὀλύμπια» 9.1.1977).

ΑΥΤΗ τὴ φορὰ 4 μόνο ὁκτιμες (ἄγνωστο γιατί) ἀντὶ τῶν ταγμένων 6, γιὰ δυό ἀριστουργήματα τῆς Ἔντεχνης Νεοελληνικῆς Μουσικῆς, τό ἕνα γνωστὸ μόνο στούς μουσικούς τῆς Κ.Ο.Α. πού μετέχουν καὶ τῆς Συμφωνικῆς τῆς Ε.Ρ.Τ., τὸ ἄλλο ἄγνωστο σέ ὅλους: Τὸ «Κοντσέρτο Γκρόσσο» (1928) τοῦ Μητρόπουλου, πού προσωπικά, στὴν Ε.Ρ.Τ. (ἀπὸ τὴν ὁποία, προφανῶς, δανείστηκε τὶς πάρτες ἡ Κ.Ο.Α.) φρόντισα ν' ἀνασυρθεῖ ἀπὸ ἄδικη λήθη δεκαετιῶν καὶ ἡ Πρώτη Συμφωνία (1949 - 50) τοῦ Γιάννη Χρήστου.

Ἐπί κεφαλῆς τῆς ὀρχήστρας, ὁ ἀνεκτίμητος Τσοῦ Χούϊ πού στήν Ἁγ. Παρασκευή εἶχε ἠχογραφήσει θαυμαστά τό Μητρόπουλο, ἔδοσε ἀπελπισμένη μόχη ἐνάντια στόν περιορισμένο χρόνο δοκιμῶν καί στήν τεχνική μιᾶς ὀρχήστρας πού πρίν περάσει στίς «σκληρότητες» μιᾶς νεότερης πολυφωνίας (Μητρόπουλος) θά ἔπρεπε νά ἔχει ἀφομοιώσει ἐκεῖνες πού περνοῦν σάν ἀντιστικτική ἀναγκαιότητα στό ὕφος τοῦ Μπάχ. Ὅμως τό πρόγραμμα, προφανῶς ἐπιβεβλημένο «ἄνωθεν», ἀποτελοῦσε ὄψιμη «πλειοδοσία» ὑπέρ τῆς Ἑλ-

Τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ

ληνικῆς Μουσικῆς πού, ὅπως το καλοκαίρι στό Ἡρῶδειο, ἡ σύγχρονη, τελικά ζημιωνόταν ἀπό τήν ὑπερβολή τῶν ἐπιχειρημάτων.

Ἐξ ἄλλου, μ' ὅλο πού οἱ πρωτοῦρες διαγράφηκαν ἐναργέστατα, ἀνακύψαν συχνά ὁρισμένα προβλήματα συγχρονισμοῦ καί ἡ διερεύνηση τῶν ἐκφραστικῶν προεκτάσεων τῶν δύο Ἑλληνικῶν ἔργων, φανερά ὁλοκληρωμένη ἀπό τό μαέστρο, δέν βρῆκε τόν ὑλικό χρόνο νά ὡριμάσει σάν πράξη καί στούς μουσικούς. Ἔτσι, ἀνελλιπῶς προετοιμασμένα καί παραγκωνισμένα σάν ἐντύπωση ἀπό μιά ἐξευρεωτική ἐκτέλεση (βλ. κατωτέρω) τοῦ ὁλοκλήρου ἔσχετου με τό αἰσθητικό καί πνευματικό τους μήνυμα Τρίτου Κοντσέρτου τοῦ Ραχμάνινωφ, τά δυό ἑλληνικά ἔργα στερήθηκαν τό στοιχειῶδη «ἀναπεύσιμο χῶρο» πού χρειάζεται ἀκόμη καί ἕνα ἀριστούργημα γιά νά λειτουργήσει.

Σολίστ, ὁ Ἱσπανός πιανίστας Ραφαέλ Ὀρόζκο: τέρας τεχνικῆς, μέ πρόσχημα τόν Ραχμάνινωφ, ἐπιδόθηκε σ' ἕνα ὕψιστης ρυθμικῆς ἀκρίβειας ἀλλά καί παροξυστικῆς ὑπερέντασης σφυροκόπημα, τόσο πιό πεισματικό στόν ἀκραῖο ναρκισσισμό του ὅσο βαθύτερα ἔχωνε τόν ἀκροατή μές στήν ἀδιαφορία πού, φυσιολογικά, προκαλεῖ ἡ ἐπιγονικά ρομαντική αὐτή παρτιτούρα. Ὅσο γιά τή μουσικότατη Τζέννυ Χίλλ - Ραυτοπούλου, πού πῆρε μέρος στόν Χρήστου (μεσαῖο μέρος, τό τραγούδι «Μάτια πού κάποτε ἤδες δακρυσμένα», σέ στίχους Τ.Σ. Ἔλιοτ) ἡ φωνή της λυρικῆς ὑφέρωνου δέν ἐνδείκνυται γιά ἕνα τραγούδι πού, ὅσο κι ἄν ὁποφεύγει τίς ἀκραίες περιοχές τῶν γυναικείων φωνῶν, ταιριάζει περισσότερο σέ δραματική ὑφίφωνο ἢ μεσόφωνο.

Νεοκλασικό, ὄχι μόνο ἐπειδή τά 4 μέρη του ἀκολουθοῦν τήν πατροπαράδοτη ἐναλλαγή ρυθμικῶν ἀγωγῶν τοῦ Κοντσέρτο Γκρόσσο, ἀλλά καί σάν γραφή, τό ἔργο τοῦ Μητρόπουλου, ὀργανώνει μέ «μαθηματική» φιλοκαλία, σέ κάθε μέρος, τίς ἀντιστικτικές συνηχήσεις (διαστήματα) ἀλλά καί τήν ἐνορχήστρωση, ὡς πρός τήν κατανομή τῶν πνευστῶν, τῶν κρουστῶν καί τοῦ πιάνου: ἔχει αἰχμηρότητα, ὡραία σκληράδα καί ἐκφραστική εὐθυβολία πού τό κατατάσσουν ἀνάμεσα στά πιό ρωμαλέα καί λιγότερο «διακ,οσμητικά» ἔργα τῆς ἐποχῆς καί τῆς τάσης του. Εὔλογα φοβόμαστε πώς τό τίμημα γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ Μητρόπουλου σέ μεγάλο μαέστρο στάθηκε μιά ἀνολοκλήρωτη φύση μεγάλου συνθέτη.

Περισσότερο ἴσως κι ἀπό τό ἀξεπέραστο «ἔργο 1» του, τή «Μουσική τοῦ Φοίνικα», ἡ Πρώτη Συμφωνία τοῦ Χρήστου, ἤδη ἀπό τίς λιπόσαρκες, μεστές ἀπό ὑπαρξιακή ἀπόγνωση, ταυτοφωνίες τοῦ α' μέρους ἐπικυρώνει τό πόσο ὁ μεγάλος αὐτός μουσικός ἀφομοίωσε ἐξ ἀρχῆς τήν παράδοση γιά νά ἐκφράσει πρῶτα μέσα ἀπ' αὐτήν τό μεταφυσικό του ἴλιγγο. Ἂς μήν ἀποροῦμε γιά τήν εὐφράδεια καί ἀμεσότητα τῆς γλώσσας ἢ τήν πυρηνική ὡριμότητα τῆς ἐν μικρῷ καί μεγάλῳ δομῆς, ὅπου λειτουργοῦν τέτοιες δυνάμεις. Δυνάμεις πού ὁ Χρήστου ἴσως ἀκόμη νά πιστεύει ἐδῶ πώς θά μπορέσει νά ἐκφράσει καί μέ τήν πλατειά μελωδική χειρονομία — αὐτήν, πού τελικά, ἀπόφυγε σ' ὅλο σχεδόν τό ἔργο του: ἐδῶ ἐμφανίζεται ὄχι μόνο στό σπαραχτικό τραγοῦδι σέ στίχους Ἔλιοτ, ἀλλά καί στό Φινάλε (ἔγχορδα). Τό ἔργο τελειώνει μ' ἕνα ἀπό τά συνταραχτικότερα εὑρήματα ὅλη τῆς Ἱστορίας τῆς Μουσικῆς. Πρίν ἡ ὀδύνη του σβήσει μές στή σιγή, ἡ ὑψίφωνος ἐπαναλαμβάνει, ἀναπάντεχα μιά φράση τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ μεσαίου μέρους: «This is my affliction» (Αὐτή εἶναι ἡ θλίψη μου). Δέ χρειάζεται νάχει ζήσει κανείς τό συνθέτη, ὅπως ἐμεῖς, γιά νά δονηθεῖ ὡς τά μύχια τῆς ψυχῆς γι' αὐτή τήν ἐξολμόλογη ἡ ποία ἡ μεγαλοφυΐα του συμπύκνωσε σέ μιά συναρπαστικά φευγαλέα της ἔκλαμψη («Ρέξ» 10.1.1977).

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΩΤΣΑΚΟΣ

Υ.Γ. Ἐλλείψει χώρου, θά σχολιάσουμε τήν ἑπόμενη Πέμπτη τό ρεσιτάλ τῆς πιανίστας Μαρίας Χαιρογιώργου - Σιγάρα.

Το Βῆμα
13/1/77
ΚΡΙΤΙΚΗ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΛΙΤΕΧΝΙΚΑ
20-1-77

ΜΟΥΣΙΚΟΚΡΙΤΙΚΗ

Ὁ Ραφ. Ορόσκο μέ τήν ΚΟΑ

Ἕνα ἀγρίμι ὁρμητικὰ ζωντανό, ὅμορφο, εὐκίνητο, πανέξυπνο, ποὺ οὔτε κἂν ὑποψιάζεται τὶς ἀσθένειες τοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ τὶς ἐκλεπτύνσεις ποὺ ἔχουν προσδώσει στὴν εὐαισθησία μας καὶ στὴν τέχνη.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Ραφαὲλ Ὀρόσκο, ὁ νέος Ἱσπανὸς πιανίστας, ποὺ συμμετεῖχε στὴ συναυλία τῆς Κρατικῆς ζωντανεύοντας — κυριολεκτικὰ — τὸ 3ο κοντσέρτο τοῦ Ραχμάνινωφ, ἕνα ἀπὸ τὰ κοντσέρτα τὰ πιὸ ἐκτεθειμένα σ' αὐτὰ τὰ ἐποχιακὰ μικρόβια καί, συγχρόνως, στὴν δυσκολία κάθε κανονικοῦ πιανίστα νὰ παίξη τὶς «1000 νότες στὸ δευτερόλεπτο» ποὺ πολὺ συχνὰ περιέχει.

Οἱ πιστὲς στὴν παρτιτούρα ἐπιταχύνσεις καὶ ἐπιβραδύνσεις τοῦ τέμπο, ἔγιναν ἀπὸ τὸν Ὀρόσκο μὲ

ΤΗΣ ΚΑΙΤΗΣ ΡΩΜΑΝΟΥ

ὑπερβολὴ — οἱ ἐπιταχύνσεις ἰδίως — σὲ σχέση μὲ τὶς συνήθεις ἑρμηνεῖες καὶ ἦταν ἐξαιρετικὰ εὐνοϊκὲς γιὰ τὸ ἔργο, ἂν καὶ συχνὰ δημιούργησαν προβλήματα στὸν Τσοὺ Χουΐ καὶ τὴν ὀρχήστρα.

Τὰ δύο ἑλληνικὰ ἔργα ποὺ συμπλήρωναν τὸ πρόγραμμα, τὸ Κοντσέρτο Γκρόσσο τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου καὶ ἡ 1η Συμφωνία τοῦ Γιάννη Χρήστου, εἶναι ἔργα μεγάλης βαρύτητας καὶ τὰ δύο, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικῆς ἀντίληψης.

Ἡ διαπίστωση γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τοῦ ἀδιέξοδου ποὺ ὑπάρχει στὴ χώρα μας γιὰ τὴν πορεία κάθε μουσικοῦ θησαυροῦ καὶ ἡ ντροπὴ ποὺ ἔτσι, τυχαῖα καὶ καθυστερημένα, γνωρίζουμε τὰ ἔργα δύο μεγάλων, χωρὶς φήμη Ἑλλήνων συνθετῶν, ἦταν πολὺ πιὸ δυνατὰ συναισθήματα ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια γιὰ τὴν ὕπαρξη τόσο μεγάλης ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Συγκρίνοντας τὰ δύο ἔργα μεταξύ τους, βλέπει κανεὶς πὼς ὁ Γιάννης Χρήστου ἀντιλαμβάνεται τὸν χρόνο μὲ μεγαλύτερη στοχαστικὴ ἡρεμία, πλατύτερο καὶ πιὸ ἐκτεταμένο (κάτι ποὺ πρέπει νὰ σχετίζεται μὲ τὴ φιλοσοφικὴ σκέψη τοῦ συνθέτη). Ἀναγνωρίζει κανεὶς ἐπίσης στὴν ἐξέλιξη τῆς μουσικῆς του τὴν «μετάφραση» μιᾶς δραματικῆς — θεατρικῆς — ἰδέας, ἑνὸς προβληματισμοῦ συχνὰ ἀγωνιώδη, ἀλλὰ πάντα ὑπέρκοσμου. Ἡ Τζένυ Χὶλ - Ραυτοπούλου ποὺ ἑρμήνευσε τὸ φωνητικὸ σόλο τῆς Συμφωνίας, τὸ ἀπέδωσε μὲ τέχνη καὶ εὐαισθησία.

Μὲ μεγαλύτερη ἀνησυχία συλλαμβάνει ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος τὴν ἔννοια τοῦ χρόνου. Δὲν τὸν ἀντιμετωπίζει ἀπὸ ἀπόσταση, δὲν τὸν θεωρεῖ. Τὸν ζῆ. Ὑπάρχουν ἔτσι περισσότερα κάθετα καὶ πιὸ στιγμιαῖα μουσικὰ συμβάντα. Συγχρόνως, ἡ ἐξέλιξη τῆς μουσικῆς του ἀκολουθεῖ ἀφηρημένες, δηλαδὴ καθαρὰ μουσικὲς σχέσεις, πολύπλευρες καὶ πυκνές.

Ὁ Τσοὺ - Χουΐ, λεπταλόγος καὶ ἀναλυτικός, ἀπέδωσε γι' αὐτὸ πολὺ πιὸ πειστικὰ τὸ ἔργο τοῦ Μητρόπουλου, παρὰ τὴν ἤρεμη, βαθιὰ στοχαστικὴ πορεία τῆς μουσικῆς τοῦ Χρήστου, ποὺ προσπαθώντας νὰ ἀναλύση κάθε της στιγμή, μᾶς ἔκανε νὰ χάσουμε τὶς πλατιές της γραμμές.

Ὁ Ραφαὲλ Ὀρόσκο, ὁ πρῶτος ξένος σολίστας ποὺ ἔπαιξε φέτος μὲ τὴν Κρατικὴ ἐγκαινίασε τὶς παράλληλες ἐκδηλώσεις τῆς μουσικῆς δωματίου στὴν αἴθουσα τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν προμηνύεται πρωτοφανής. Στὸ ρεσιτὰλ τοῦ Ὀρόσκο θὰ ὑπῆρχαν καὶ ὄρθιοι, ἂν τὸ κοινὸ δὲν ἦταν τόσο νεανικό, ποὺ νὰ μὴν δίστάσουν, ὅσοι δὲν εἶχαν θέση, νὰ κάτσουν χάμω, στὸ πάτωμα!

Ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τοῦ νεαροῦ πιανίστα, τὸ τελευταῖο ἔργο, ἡ 7η Σονάτα τοῦ Προκόφιεφ ἦταν ποὺ περισσότερο ταίριαζε στὰ προσόντα καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, στὴν σκανδαλώδη σχεδὸν δεξιοτεχνία, τὴν ὁρμή του, ρυθμικὰ μόνο χαλιναγωγημένη, τὸ τεμπεραμέντο ποὺ δὲν σταματᾶ νὰ σὲ ξαφνιάζη μὲ τὴν ἔνταση καὶ ζωτικότητά του.

Τὰ προσόντα αὐτὰ ἀνάδειξαν τὴ δύναμη πάρα πολλῶν σημείων καὶ στοιχείων τῆς «Ἀπασιονάτας» τοῦ Μπετόβεν, τοῦ ἄλλου μεγάλου ἔργου τοῦ προγράμματος. Ὅμως, ἡ πνευματικὴ ἀγνότητα μὲ τὴν ὁποία ἐκδηλώνεται ἡ ζωντάνια τοῦ Ὀρόσκο, φάνηκε ἐδῶ ἀσυμβίβαστη. Συχνὰ ἀπορεῖ κανεὶς ἀκούγοντάς τον, πῶς μιὰ τόσο καλὰ δουλεμένη δεξιοτεχνία, δὲν χρησιμοποιεῖται γιὰ μεγαλύτερη ποικιλία στὸ χρῶμα τοῦ ἤχου, γιὰ τραγούδι μὲ περισσότερο λεγκάτο, γενικά, γιὰ πιὸ βασανισμένες λεπτομέρειες.

ΕΙΡΤ

Μήκος κύματος 451 μ. ή 665 ΚΗΖ – FM 95,6, 96,8, 92.0 ΜΗΖ

2–8 Νοεμβρίου 1975

299

Τρίτο Πρόγραμμα

ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΕΧΝΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

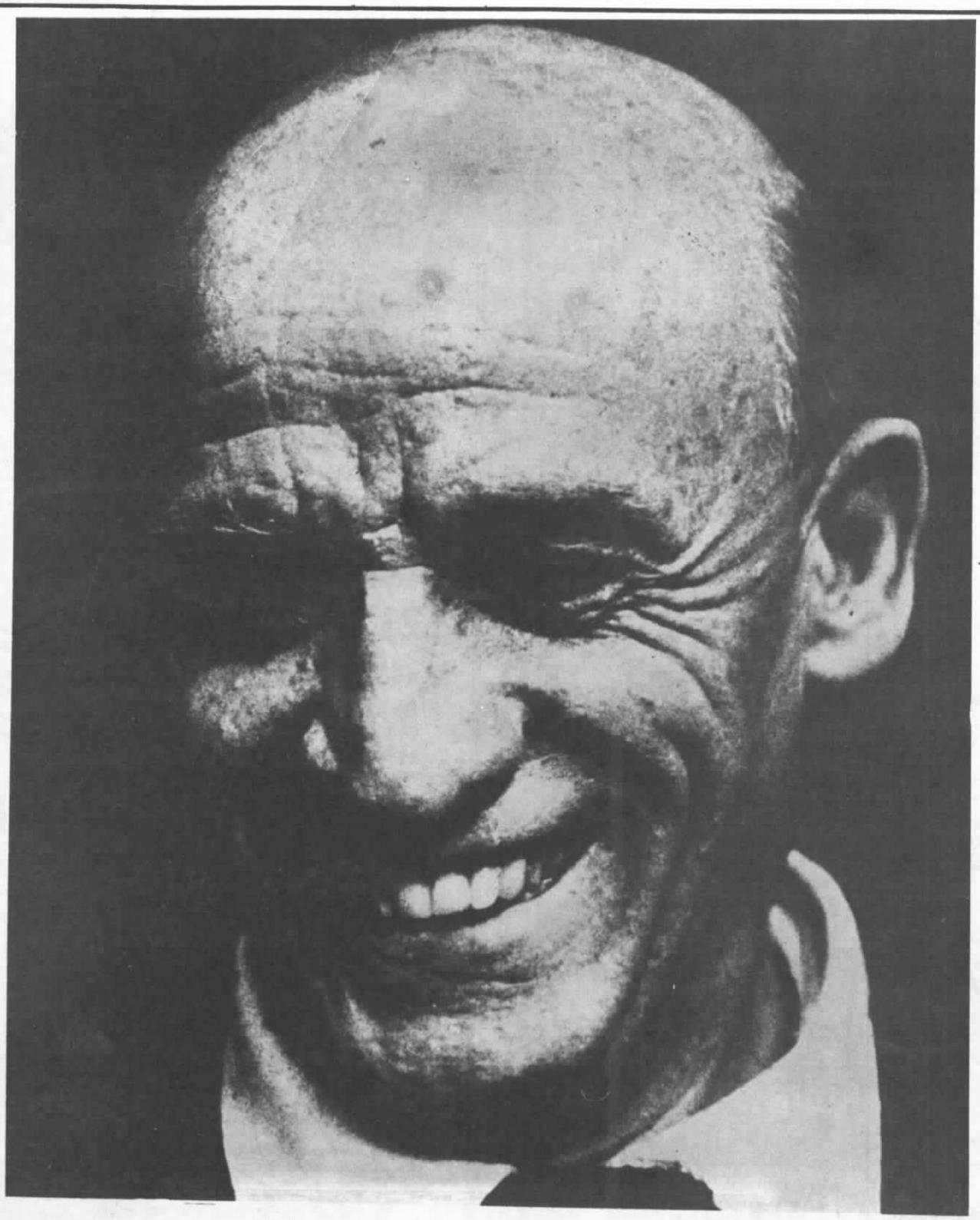

Ο αρχιμουσικός ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΑΠΟΣΠΑΣΕΤΕ ΑΠΟ ΤΟ ΚΥΡΙΩΣ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΤΟ 16ΣΕΛΙΔΟ ΠΕΥΧΟΣ ΤΟΥ Γ' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

2.11.75

Ἐπέτειος θανάτου τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου (2.11.1960)

18.00

ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἐπέτειος θανάτου τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου (2.11.1960)

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β2—7) 75
Παραγωγός: Χάρης Ξανθουδάκης

19.00

Ὁ Ἄρης Γαρουφαλῆς.

ΡΕΣΙΤΑΛ ΠΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΗ ΓΑΡΟΥΦΑΛΗ

ΜΕ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ
Γ ι ὰ τ ὰ Ἑ λ λ η ν ό π ο υ λ α
εὔκολα κομμάτια πιάνου

1) Σειρὰ πρώτη, Ἀριθ. 1—4
   — Μοντεράτο
   — Βίβο
   — Βίβο
   — Ἀλλεγκρέττο Μοντεράτο

2) Σειρὰ δεύτερη, Ἀριθ. 1—3
   — Ἀνταντίνο
   — Πατιναδούλα
   — Περπέτουουμ μόμπιλε

3) Σειρὰ τρίτη, Ἀριθ. 1—4
   — Μικρὲς παραλλαγὲς πάνω σ' ἕνα χορευτικὸ τραγούδι
   — Μικρὸ πρελούδιο
   — Φουγκίτσα σὲ 3 φωνὲς
   — Βραδυνὸ τραγούδι

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β2—8) 75
Παραγωγός: Εἰρήνη Σαλονικιοῦ

19.25

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β2—9) 75
Παραγωγός: Νῖκος Κιζῆλος

19.40

ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

ΜΙΚΛΟΣ ΡΟΤΖΣΑ (1907):
«ΜΠΕΝ ΧΟΥΡ» (1958—1959)
Εἰσαγωγή
Ἐρωτικὸ θέμα
Παρέλαση
Μητρικὴ ἀγάπη

ΜΙΚΛΟΣ ΡΟΤΖΣΑ:
«ΕΛ ΣΙΝΤ» (1961)
Εἰσαγωγή
Ἐρωτικὸ θέμα
Ἐμβατήριο τοῦ Σίντ

ΜΙΚΛΟΣ ΡΟΤΖΣΑ:
«ΚΒΟ ΒΑΝΤΙΣ» (1951)
Θριαμβικὸ Ἐμβατήριο
Ἐρωτικὸ θέμα
Κὸκὸ Βάντις Ντόμινε

ΜΙΚΛΟΣ ΡΟΤΖΣΑ:
«ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ» (1961)
Γέννηση
Ὁ δρόμος τοῦ Σταυροῦ
Πιετὰ
Θέμα — ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων
Τὴν ὀρχήστρα διευθύνει ὁ συνθέτης

(Δίσκος ANGEL S—36063)
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β2—10) 75
Ἐπιλογή: Μάνος Χατζιδάκις

20.45

ΕΘΝΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑ:

«ΠΡΩΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΙΝΔΙΚΑ ΑΕΡΟΦΩΝΑ»

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β2—11) 75
Παραγωγοί: Γ. Λεωτσάκος — Ε. Καραϊνδρου

21.15

«ΗΛΕΚΤΡΟΑΚΟΥΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ»

1) ΓΙΑΑΠ ΒΙΝΚ:
SCREEN (Ὀθόνη) γιὰ μαγνητοταινία (1968)

2) ΦΡΙΣ ΒΑ·Ι·ΛΑΝΤ:
TEXTUUR (Ὑφὲς) γιὰ μαγνητοταινία (1968).

3) ΓΙΟΣ ΚΟΥΝΣΤ:
EXPULSION (Ἐκβολὴ) γιὰ μαγνητοταινία (1969)
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β2—12) 75
Παραγωγός: Κυριάκος Σφέτσας

21.45

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ ΜΑΛΛΕΡ

ΜΑΛΛΕΡ:
α) Συμφωνία ἀριθμὸς 1, σὲ ρὲ μεῖζονα
   1) Λέντο
   2) Ἀλλέγκρο κὸν ἄνιμα
   3) Μαεστόζο ἐ μοντεράτο
   4) Ἀτζιτάτο.
Ἡ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Μιννεαπόλεως
β) Συμφωνία ἀριθμὸς 8, σὲ μὶ ὕφεση μεῖζονα
Συμφωνία τῶν χιλίων ἐκτελεστῶν
   1) Ὕμνος: Ἕνα Πνεῦμα τῆς Δημιουργίας
   2) Τελικὴ σκηνὴ ἀπὸ τὸν «Φάουστ»

Δημήτρης Μητρόπουλος.

Γκούσταβ Μάλλερ

Σολίστ, ἡ Χορωδία καὶ ἡ Ὀρχήστρα τοῦ Φεστιβὰλ τῆς Βιέννης

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11B3—13) 75
Παραγωγός: Ράνια Βισδάρδη

24.00

ΑΠΟ ΤΟΝ 16ο ΩΣ ΤΟΝ 18ο ΑΙΩΝΑ

ΠΕΡΣΕΛΛ:

Ὁ παντρεμένος ἐραστὴς (Ὀρχηστρικὴ σουίτα).
1) Εἰσαγωγὴ (Ἀντάντε μαεστόζο)
2) Χόρνπαϊπ (Ἀλλέγκρο)
3) Ἀργὴ ἄρια
4) Ἄρια τῆς τρομπέττας
5) Ζίγκ
6) Χόρνπάϊπ (Ἀλλέγκρο)
7) Ἐμβατήριο
8) Χόρνπάϊπ σὲ θέμα τοῦ μπάσσο (Βιβάτσε)

Ὀρχήστρα Δωματίου τῆς Ρουέν.
Διευθύνει ὁ Ἀλμπὲρ Μπωτιὰν

ΛΟΥΛΛΥ:

Ὁ θρίαμβος τοῦ ἔρωτα (Ὀρχηστρικὴ σουίτα)
1) Εἰσαγωγὴ
2) Ἄρια γιὰ τοὺς Ἔρωτες
3) Μινουέττα 1 καὶ 2
4) Εἴσοδος τῶν τεσσάρων Ἀνέμων
5) Εἴσοδος τοῦ Ἄρη
6) Μπουρρὲ
7) Εἴσοδος τοῦ Ἄρη καὶ τῶν Ἐρώτων

Ὀρχήστρα Δωματίου τῆς Ρουέν
Διευθύνει ὁ Ἀλμπὲρ Μπωτιὰν

Β. Φ. ΜΠΑΧ:

Συμφωνία σὲ φὰ μείζονα «Οἱ παραφωνίες»
Ἀλλέγκρο
Ἀντάντε
Ἀλλέγκρο
Μινουέττο 1 καὶ 2
Ὀρχήστρα Δωματίου τῆς Ρουέν
Διευθύνει ὁ Ἀλμπὲρ Μπωτιὰν

ΚΟΡΕΛΛΙ:

Κοντσέρτο γκρόσσο σὲ φὰ μείζονα, ἔργο 6, ἀριθ. 9
Πρελούδιο (Λάργκο)
Ἀλλεμάντα (Ἀλλέγκρο)
Κορρέντε (Βιβάτσε)
Γκαβόττα (Ἀλλέγκρο)
Ἀντάτζιο
Μινουέττο (Βιβάτσε)

Ζ. Φ. ΡΑΜΩ:

Κοντσέρτο ἀριθμὸς 2, σὲ μορφὴ σεξτέττου γιὰ ἔγχορδα καὶ τσέμπαλλο
Λαμπόρντ — Λὰ Μπουκὸν — Λ' ἀγκασάντ
Πρῶτο Μινουέττο — Δεύτερο Μινουέττο
Γοὺς Σολίστ τῆς Στουτγάρδης διευθύνει ὁ Μαρσὲλ Κουρώ

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11B2—14) 75
Παραγωγός: Νῖκος Κιζῆλος

18ος αἰώνας.

01.00 Τέλος ἐκπομπῆς.

1875 Πρώτη ἐκτέλεση τῆς Συμφωνίας 1 τοῦ Μπράμς
1883 Γέννηση τοῦ συνθέτη Ἄντον Βέμπερν

18.00

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

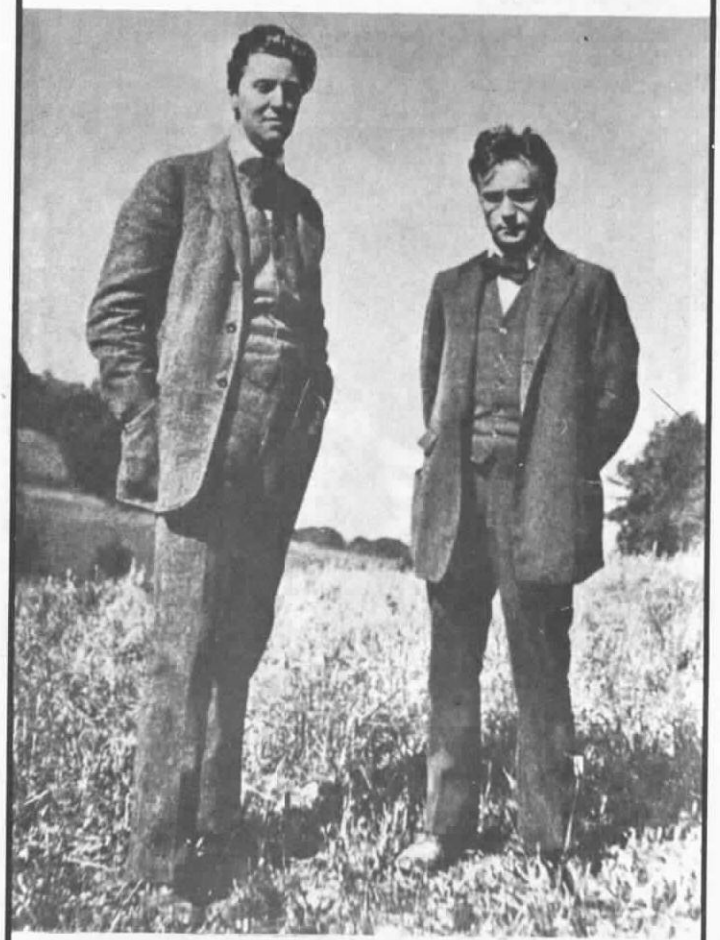

Ὁ Ἄλμπαν Μπὲργκ (ἀριστερὰ) καὶ ὁ Ἄντον Βέμπερν.

ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἐπέτειος πρώτης ἐκτελέσεως τῆς Συμφωνίας ἀρ. 1 τοῦ Μπράμς (1876) καὶ ἐπέτειος γεννήσεως τοῦ συνθέτη Ἄντον Βέμπερν (1883)

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς 11Β3—15) 75
Παραγωγός: Χάρης Ξανθουδάκης

20.00

ΣΟΥΜΠΕΡΤ ΜΕ ΤΟΝ ΒΑΛΤΕΡ ΓΚΙΖΕΚΙΝΓΚ

ΣΟΥΜΠΕΡΤ (1797 — 1828):
«Ἐμπρομπτύ» σὲ λά ὕφεση μείζονα
» μί ὕφεση μείζονα
» σέ σόλ ὕφεση μειζονα
» σὲ σί ὕφεση μείζονα
» σέ φά ἐλάσσονα

Φρὰντς Σοῦμπερτ.

Τρία κομμάτια γιὰ πιάνο (1828)
1) Ἀλλέγκρο ἀσσαΐ, σὲ μί ὕφεση ἐλάσσονα
2) Ἀλλεγκρέττο σὲ μί ὕφεση μείζονα
3) Ἀλλέγκρο σὲ ντὸ μείζονα
(ΔΙΣΚΟΣ COLUMBIA 1611 — 1612).

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β3—16) 75
Παραγωγός: Σοφία Μιχαλίτση Τάγκα.

21.00

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Μουσικὴ τοῦ ΚΛΑΟΥΝΤΙΟ ΜΟΝΤΕΒΕΡΝΤΙ.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β3—17) 75
Παραγωγός: Γιάννης Ἄννινος

21.30

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΖΑΖ

Ἡ συνεχιζομένη ἱστορία τῆς Τζάζ ὅλων τῶν ἐποχῶν ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ ὡς τὴν πιὸ προοδευτικὴ.
Παραγωγός: Τζὼν Γουίλον κριτικὸς τῆς Τάϊμς τῆς Νέας Ὑόρκης.

Παρουσίαση: Γ. Παπαστεφάνου
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β3—18) 75

22.30

ΜΟΝΑΔΙΚΕΣ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος σολίστ καὶ διευθυντὴς σὲ δοκιμὴ τῆς ὀρχήστρας τῆς Μιννεαπόλεως.

Ὁ Σέργιος Προκόφιεφ (σκίτσο).

ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΥ:
«Πετρούσκα» Μπουρλέσκ σὲ 4 σκηνές: Μπαλλέτο
1) Λαϊκὴ γιορτὴ τοῦ καρναβαλιοῦ τὰ πλήθη. Οἱ ταχυδακτυλουργοί. Ρωσικὸς χορός.
2) Στοῦ Πετρούσκα
3) Στοῦ Μαύρου, Χορὸς τῆς μπαλαρίνας.

Ὁ Ἰγκόρ Στραβίνσκυ σὲ πρόβα

4) Λαϊκὴ γιορτὴ τοῦ καρναβαλιοῦ (κατὰ τὸ βράδυ) Χορὸς τῶν τροφῶν. Χορὸς τοῦ χωρικοῦ καὶ τῆς ἀρκούδας Χορὸς τῶν τσιγγάνων. Χορὸς τῶν ἁμαξάδων καὶ τῶν ὑπηρετῶν. Οἱ μασκαράδες.
Ἐπίλογος (θάνατος τοῦ Πετρούσκα).
Ἡ Συμφωνικὴ Φιλαρμονικὴ Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης. Διευθύνει ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ:
Κοντσέρτο ἀριθμὸς 3 σὲ ντὸ μείζονα ἔργο 26, γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα
1) Ἀντάντε, Ἀλλέγκρο
2) Θέμα καὶ παραλλαγὲς
3) Ἀλλέγκρο μὰ νόν τρόππο
Ἡ Ὀρχήστρα Ρόμπιν Χούντ Ντελλ της Φιλαδελφείας. Σολίστ καὶ διευθυντὴς ὀρχήστρας ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β3—19) 75
Παραγωγός: Μάνος Χατζιδάκις.

23.45

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

Συνομιλοῦν: ἡ κ. Κ. Κατσογιάννη καὶ οἱ κ.κ. Γ.Γ. Παπαϊωάννου, Ἀπόστ. Κώστιος καὶ Τζαίημς Ἀληφέρης.
Ὁδηγὸς τῆς συζήτησης εἶναι ὁ κ. Γ. Σισιλιάνος.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β3—20) 75.

24.15

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ ΤΗΝ 10Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΣΟΣΤΑΚΟΒΙΤΣ ΣΕ ΜΙ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΕΡΓΟ 93

1) Μοντεράτο
2) Ἀλλέγκρο
3) Ἀλλεγκρέττο
4) Ἀντάντε — Ἀλλέγκρο
Ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Νέας Ὑόρκης. Διευθύνει ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β3—21) 75
Παραγωγός: Λίτσα Παρισάκη.

01.00 Τέλος ἐκπομπῆς.

4.11.75

1890 Ἐπέτειος πρώτης ἐκτελέσεως τῆς ὄπερας τοῦ Μπορονὶν «Ὁ πρίγκηπας Ἰγκόρ»

18.00

ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἐπέτειος πρώτης ἐκτελέσεως τῆς ὄπερας τοῦ Μπορονὶν «Ὁ Πρίγκιπας Ἰγκόρ» (1890).

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς 11Β4—22) 75
Παραγωγός: Χάρης Ξανθουδάκης.

19.00

ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΩΜΑΤΙΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ

ΧΙΝΤΕΜΙΤ:
Σονάτα γιὰ ὄμποε καὶ πιάνο
1) Εὔθυμο
2) Πολὺ ἀργό — ζωηρὸ
Ὁ Χάρολντ Γκόμπεργκ ὄμποε, καὶ ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος πιάνο.

ΛΕΦΦΛΕΡ:
Δύο Ραψωδίες γιὰ ὄμποε, βιόλα καὶ πιάνο.
1) Ἡ Λίμνη
2) Ἡ γκάϊντα
Ὁ Χάρολντ Γκόμπεργκ ὄμποε
Ὁ Μίλτον Κάτιμς βιολὶ
Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β4—23) 75
Παραγωγός: Λίτσα Παρισάκη.

19.25

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ στὴν ἐξελικτικὴ πορεία τῆς μουσικῆς στὸ Μεσαίωνα. Μονοφωνία καὶ πολυφωνία, λειτουργική, θρησκευτικὴ καὶ κοσμικὴ μουσική.

ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ καλύπτουν τὶς ἐκφράσεις τῆς Μεσαιωνικῆς Μουσικῆς στὴ Δύση καὶ ζωντανεύουν τὸ ἠχητικὸ κλίμα ἀπὸ τὸν 9ο αἰῶνα (ἐποχὴ ὅπου ἀρχίζουμε νὰ ἔχουμε μαρτυρίες) μέχρι τὰ τέλη τοῦ 14ου αἰῶνα.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β4—24) 75.
Παραγωγός: Ἑλένη Καραΐνδρου.

19.55

ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ:
Δραματικὸ ὀρατόριο ἐπάνω στὸ κείμενο τοῦ Αἰσχύλου.

Μουσικὴ τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΙΔΗ.
Κορυφαῖος: Φρανσουά Σωμέττ
Ἡ Βασίλισσα: Μαρία Μερίκο
Μεσάζων: Ζὰν Ἐμμάνουελ
Δαρεῖος: Ρενὲ Ἀρριέ
Ξέρξης: Κλώντ Μαρτέν
Ἡ Φιλαρμονικὴ Ὀρχήστρα καὶ οἱ χορωδίες τῆς Γαλλικῆς Ραδιοφωνίας καὶ Τηλεοράσεως.
Διευθύνει ὁ Ἀντρὲ Ζιράρ.
Διευθυντὴς χορωδιῶν: Ὁ Ρενὲ Ἀλίξ.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β4—25) 75
Παραγωγός: Ρένα Κοββατζῆ — Σκαλτσᾶ.

20.45

ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΤΟΥ ΜΟΤΣΑΡΤΕΟΥΜ
ποὺ δόθηκε τὴν Τετάρτη 20 Αὐγούστου 1975 στὰ πλαίσια τοῦ Φεστιβὰλ Σάλτσμπουργκ.
Διευθύνει ὁ Ράλφ Βάικερτ. Σολίστ οἱ Ροῦντολ καὶ Ζέλκα Κλέπατς.

ΜΠΡΟΥΝΟ ΜΑΝΤΕΡΝΑ:
Εὔθυμη μουσικὴ — Πέντε κομμάτια ἀπὸ τὸ «Βιβλίο γιὰ βέρτζιναλ τοῦ Φιτζουίλλιαμ» σὲ διασκευὴ γιὰ ὀρχήστρα δωματίου.
Σόλο βιολί: ὁ Καρλχάιντς Φράνκο. Σόλο ὄμποε ὁ Ὄτφριντ Ροῦπρεχτ.

ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΛΟΥΝΤΒΙΧ ΝΤΗΤΕΡ:
Κοντσέρτο γιὰ 2 φαγκόττα σὲ σὶ ὕφεση μείζονα
Ἀλλέγκρο — Ρομάντσα: Ἀντάτζιο — Ρόντο.

Β. Α. ΜΟΤΣΑΡΤ:
Ἐμβατήριο σὲ ρὲ μείζονα K.V. 215
Σερενάτα σὲ ρὲ μείζονα K.V. 204.
Ἀλλέγκρο ἀσσάϊ — Ἀντάντε μοντεράτο — Ἀλλέγκρο — Μενουέττο Τρίο — Ἀντάντε — Μενουέττο Τρίο — Ἀνταντίνο γκρατσιόζο — Ἀλλέγκρο
Σόλο βιολὶ ὁ Κάρλχαϊντ Φράνκς

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β4—26) 75
Παραγωγός: Εἰρήνη Σαλονικιοῦ.

22.00

Ο ΒΑΛΤΕΡ ΓΚΙΖΕΚΙΝΓΚ ΠΑΙΖΕΙ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

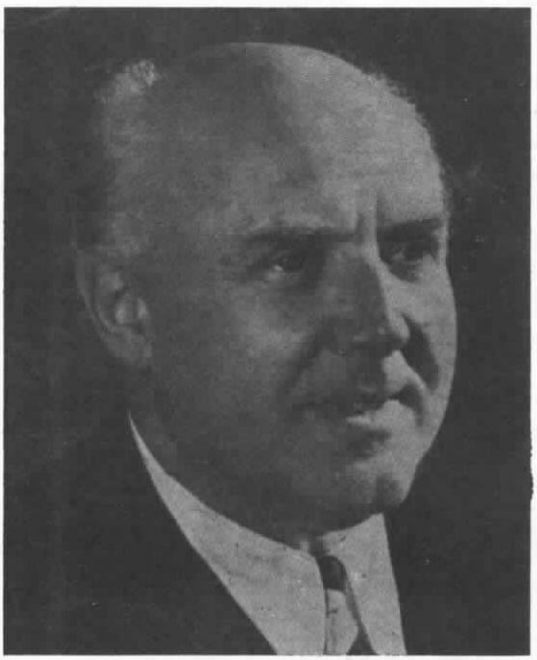

Βάλτερ Γκίζεκινγκ.

ΜΠΕΤΟΒΕΝ:
«Σονάτα» ἀριθμὸς 1 σὲ φὰ ἔλασσονα ἔργο 2 ἀριθμὸς 1
Ἀλλέγκρο — Ἀντάτζιο — Μενουέττο — Ἀλλεγκρέττο — Πρεστίσσιμο
(ΔΙΣΚΟΣ COLUMBIA MONO 1488)

ΜΠΕΤΟΒΕΝ:
«Σονάτα» ἀριθμὸς 17 σὲ ρὲ ἐλάσσονα
ἔργο 31 ἀριθμὸς 2.
Λάργκο - ἀλλέγκρο — Ἀντάτζιο — Ἀλλεγκρέττο
(ΔΙΣΚΟΣ COLUMBIA 1417 MONO).

ΜΠΕΤΟΒΕΝ:
«Σονάτα» ἀριθμὸς 18 σὲ μί ὕφεση μείζονα
ἔργο 31 ἀριθμὸς 3
Ἀλλέγκρο — Σκέρτσο - ἀλλεγκρέττο - διβάτσε
Μενουέττο - μοντεράτο - γκρατσιόζο — Πρέστο κὸν φουόκο

(ΔΙΣΚΟΣ COLUMBIA MONO 1417)
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β4—27) 75
Παραγωγός: Σοφία Μιχαλίτση — Τάγκα.

23.00
«ΟΠΕΡΑ»

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος

ΑΛΜΠΑΝ ΜΠΕΡΓΚ:
«ΒΟΤΣΕΚ»

Ὄπερα σὲ 3 πράξεις πάνω στὸ δρᾶμα τοῦ Γκέοργκ Μπύχνερ:
Ἐκτελεστές:
Βότσεκ: Μὰκ Χάρρελ — Μαρί: Ἄϊλιν Φαρρὲλ — Ἀρχιτυμπανιστής: Φρέντερικ Γιάγκελ — Λοχαγός, στρατιώτης καὶ ἡλίθιος: Γιόζεφ Μορντίνο — Ἀντρές: Νταίηβηντ Λόϋντ — Γιατρός: Ράλφ Χέρμπερτ — Μάργκρετ: Ἐντθίνα Ὄϊστις — 1ος τεχνίτης: Ἄντολφ Ἄντερσον — 2ος τεχνίτης: Χοῦμπερτ Νόρθιλ — Παιδὶ τῆς Μαρίας: Μπές Ἄνν Χέρντ.
Παιδικὴ Χορωδία, Μέλη τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς χορωδίας Καλῶν τεχνῶν, ἡ χορωδία τῆς Σκόλα Καντόρουμ καὶ ἡ Φιλαρμονικὴ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης.
Διευθύνει ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β4—28) 75
Παραγωγός: Νένη Τζήμα — Ἰωαννίδη.

Ὁ Ἄλμπαν Μπὲργκ

«Βότσεκ» στὸ Θέατρο Τέχνης.
Σκηνὴ στὸ καπηλειό. Μόρτζης καὶ Δεγαΐτης.

01.00 Τέλος ἐκπομπῆς.

1895 Πρώτη έκτέλεση τοῦ Συμφωνικοῦ ποιήματος «Τὰ φαιδρὰ καμώματα τοῦ Τίλλ Ὠνλενσπῆγκελ», τοῦ Ρίχαρντ Στράους
1895 Γέννηση τοῦ πιανίστα Βάλτερ Γκίζεκινγκ

18.00

Ρίχαρντ Στράους.

ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἐπέτειος πρώτης ἐκτελέσεως τοῦ Συμφωνικοῦ ποιήματος «Τὰ φαιδρὰ καμώματα τοῦ Τίλλ Ὠνλενσπῆγκελ» τοῦ Ρίχαρντ Στράους (1895) καὶ ἐπέτειος γεννήσεως τοῦ πιανίστα Βάλτερ Γκίζεκινγκ (1895).

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς 11Β5—29) 75
Παραγωγός: Χάρης Ξανθουδάκης.

18.55

ΑΡΙΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΥΨΙΦΩΝΟ ΤΖΟΑΝ ΣΑΔΕΡΛΑΝΤ

1) ΜΠΕΛΛΙΝΙ:
Ἁγνὴ θεά, ἀπὸ τὴν ὄπερα «Νόρμα»
Παίρνει μέρος ἡ χορωδία καὶ ἡ ὀρχήστρα τῆς Βασιλικῆς ὄπερας τοῦ Κόβεντ Γκάρντεν.
Διευθύνει ὁ Φραντσίσκο Μολινάρι — Πραντέλλι.

2) ΒΕΡΝΤΙ:
Ρετσιτατίβο καὶ ἄρια «Πάρε με μαζί σου Ἐρνάνι» ἀπὸ τὴν ὄπερα «Ἐρνάνι». Συνοδεύει ὀρχήστρα.

3) ΝΤΟΝΙΤΖΕΤΤΙ:
Σκηνὴ τῆς τρέλλας, ἀπὸ τὴν ὄπερα «Λουτσία ντὶ Λάμερμουρ». Συνοδεύει ὀρχήστρα

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Α5—29α) 75.
Παραγωγός: Ἀρίστη Γεωργοπούλου

19.30

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΘΝΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Ἰνδικὰ ἐγχορδα, μὲ δοξάρι καὶ νυκτά: «σαράνγκι» καὶ «βίνα».

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β5—30) 75
Παραγωγοί: Ἑλένη Καραϊνδρου — Γιῶργος Λεωτσάκος.

20.00

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ

ΜΠΡΟΥΚΝΕΡ:
Συμφωνία ἀριθμ. 2 σὲ ντὸ ἐλάσσονα.
Μοντεράτο — Μαεστόζο — Σκέρτσο - Πρέστο - Τρίο — Φινάλε - Πρέστο..
Τὴν Φιλαρμονικὴ Ὀρχήστρα τῆς Βιέννης διευθύνει ὁ Χόρστ Στάϊν

(ΔΙΣΚΟΣ LONDON STEREO CS 6879ἡ
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β5—31) 75
Παραγωγός: Νῖκος Κηπουργός

21.00

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Ἡ Μαρία Καραβία μιλάει μὲ τὸν ζωγράφο Γιάννη Μιγάδη μὲ θέμα: «Ἡ παλιὰ φωτογραφία στὴ ζωγραφική μου».

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β5—31α) 75
Παραγωγός: Μαρία Καραβία.

21.30

Ὁ Ἀντρὲ Πρεβὲν διευθύνει τὴν Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τοῦ Λονδίνου.

ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ
πού δόθηκε την Κυριακή 3 Αύγούστου 1975 στά πλαίσια τοῦ φεστιβάλ Σάλτσμπουργκ. Διευθύνει ὁ 'Αντρὲ Πρεβέν Σολίστ ὁ Κλαούντιο 'Αρράου.

ΕΛΓΚΑΡ:
Εἰσαγωγὴ COCKAIGNE ἔργο 40

ΜΠΕΤΟΒΕΝ:
Κοντσέρτο γιὰ πιάνο καὶ ὀρχήστρα ἀριθμὸς 3 σὲ ντὸ ἐλάσσονα ἔργο 37.
'Αλλέγκρο κόν μπρίο — Λάργκο — Ρόντο: 'Αλλέγκρο.

ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ:
Συμφωνία ἀριθμὸς 5 σὲ σὶ ὕφεση μείζονα ἔργο 100
'Αντάντε — 'Αλλέγκρο μαρκάτο — 'Αντάτζιο — 'Αλλέγκρο τζιοκόζο.

'Αριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β5—32) 75
Παραγωγός: Εἰρήνη Σαλονικιοῦ.

23.00

ΠΟΙΗΣΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΙΗΤΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΕΡΓΑ ΤΟΥΣ

'Ο ποιητὴς Νῖκος Καρούζος.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ:
'Η Τούλα Τόλια συνομιλεῖ μὲ τὸν Νῖκο Καρούζο.
'Αριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β5—33) 75.
Παραγωγός: Τούλα Τόλια.

23.30

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ ΤΗΝ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

ΣΑΙΝΜΠΕΡΓΚ:
«Νύχτα ἐξαϋλώσεως» ἔργο 4.

ΜΠΕΡΛΙΟΖ:
«Φανταστικὴ Συμφωνία» ἔργο 14
('Επεισόδιο ἀπὸ τὴ ζωὴ ἑνὸς καλλιτέχνη).

Δημήτρης Μητρόπουλος.

1) 'Ονειροπολήσεις — Πάθη.
2) Ἕνας χορός
3) Σκηνὴ στοὺς ἀγροὺς
4) Πορεία πρὸς τὸ μαρτύριο
5) Ὄνειρο μιᾶς δαιμονικῆς νύχτας τοῦ Σαββάτου.

'Αριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β5—34) 75
Παραγωγός: 'Αρίστη Γεωργοπούλου.

Ἕκτωρ Μπερλιόζ.

01.00 Τέλος ἐκπομπῆς.

6.11.75

1860 Γέννηση τοῦ Πολωνοῦ πιανίστα καὶ συνθέτη Ἰγνατίου Παντερέφσκι

18.00

Ἰγνάτιος Παντερέφσκι

ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἐπέτειος γεννήσεως τοῦ Πολωνοῦ πιανίστα καὶ συνθέτη Ἰγνάτιου Παντερέφσκι (1860).

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β6–35) 75

Παραγωγός: Χάρης Ξανθουδάκης.

18.54

ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

Σύγχρονα Οὐγγρικὰ ἔργα:

ΖΣΟΛΤ ΝΤΟΥΡΚΟ (γεν. 1934):

«Πένθιμη προσευχή» (1967–72).

ὀρατόριο πάνω στὸ ἀρχαιότερο κείμενο (τέλη 12ου αἰώνα) τῆς Οὐγγρικῆς γλώσσας, γιὰ τενόρο, βαρύτονο, μικτὴ χορωδία καὶ ὀρχήστρα.

Τὰ μέρη:

1. Χορωδία — Πρόλογος 2. Ἄρια τοῦ βαρύτονου 3. Μότο 4. Ντουέττο 5. Φούγκα 6. Χορωδιακὸ 7. Ρετσιτατίβο 8. Ἀνδρικὴ χορωδία, «ὄργκανουμ σὲ εὐθεῖα κίνηση». 9. Ἀνδρικὴ χορωδία 10. Ρετσιτατίβο 11. TURBA (Πλήθη) 12. Μότο 13. Χορωδιακὸ 14. Κύριε Ἐλέησον.

Ὁ τενόρος Ἀττίλας Φύλλεπ, ὁ βαρύτονος Ἔντρε Ὑτό, ἡ χορωδία καὶ ἡ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Οὐγγρικῆς Ραδιοφωνίας καὶ Τηλεοράσεως ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Γκυόργκυ Λέχελ.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β6–36) 75

Παραγωγός: Γιῶργος Λεωτσάκος

19.40

«ΤΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ»

Στὴ σειρὰ ἐκπομπῶν μὲ τίτλο «Τὸ Ρεμπέτικο Τραγούδι» θὰ χουμε τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε τὸ γνήσιο αὐτὸ Ἑλληνικὸ τραγούδι ποὺ γιὰ χρόνια ἦταν ἀπαγορευμένο καὶ παρεξηγημένο.

Εὐχαριστοῦμε τὸν Κώστα Χατζηδουλῆ ποὺ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς δανείσει τοὺς δίσκους τῆς συλλογῆς του.

Στὴν ἀποψινὴ ἐκπομπὴ ὑπάρχει ἠχογραφημένη κουβέντα μὲ τὴ Ρόζα Ἐσκενάζη.

ΣΕΜΣΗΣ Ο ΣΑΛΟΝΙΚΙΟΣ:

«Ἀλεξανδριανὴ φελάχα» Ρόζα Ἐσκενάζη

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ:

«Νινή» Τραγουδάει ὁ Ἴδιος συνοδεία λύρας καὶ

ΒΕΡΜΙΣΟΓΛΟΥ:

«Ὁμολογίες» Ἀγγελίνας

Μῆτσος Σέμσης, βιολί, Ἀγάπιος Ταμπούλης, οὔτι καὶ Ρόζα Ἐσκενάζυ, ντέφι

ΣΕΜΣΗΣ Ο ΣΑΛΟΝΙΚΙΟΣ:

«Καναρίνι» Ρόζα Ἐσκενάζη Τσιφτετέλι ἀράπικο.

ΜΟΝΤΑΝΑΡΗΣ:

«Δερβίσης καὶ Ἄννα» Στελλάκης καὶ Ἄννα Παγανᾶ. Ζεϊμπέκικο.

ΣΚΑΡΒΕΛΗΣ:

«Μέσα στὸ Πασαλιμάνι» Ρίτα Ἀμπατζῆ (παστουρμᾶς). Ἀϊδίνικο.

ΤΟΥΝΤΑΣ:

«Δολοφόνισα» Κ. Νοῦρος.

ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ:

«Λαχανάδες» Ρόζα Ἐσκενάζη. Ζεϊμπέκικο.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β6–37) 75.

Παραγωγός: Σοφία Μιχαλίτση - Τάγκα.

20.10

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΑΚΗΣ:

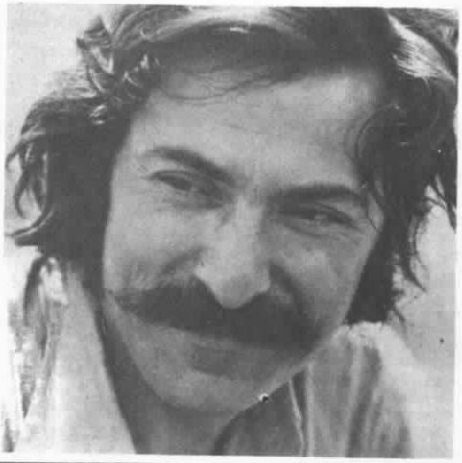

Ὁ συγγραφέας Γιώργης Χριστοφιλάκης

«Τὰ ξαδέρφια»
«Ἥλιος, ψωμὶ καὶ ζάχαρη...»
«Ὁ μεγάλος ἐπισκέπτης»
Διαβάζει ὁ ἴδιος.
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β6—38) 75
Παραγωγός: Γιώργης Χριστοφιλάκης.

20.25

ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΛΛΕΡ:

1) σὲ ρὲ ἐλάσσονα
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ
Δυνατὰ ἀποφασιστικὰ
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ
2) Τέμπο ντί μενουέττο, πολὺ συγκρατημένα, γκρατσιόζο
3) Κόμοντο, σκερτσάντο χωρὶς σπουδή
4) Πολὺ ἀργά, μυστηριόζο (Μέ σόλο γιὰ κοντράλτο πάνω στοὺς στίχους τοῦ Νίτσε: «Ὦ ἄνθρωπε».
5) Εὔθυμα στὸ τέμπο καὶ τολμηρὰ στὴν ἔκφραση (γιὰ γυναικεία καὶ παιδικὴ χορωδία καὶ σόλο κοντράλτο πάνω στοὺς στίχους «Τρεῖς ἄγγελοι τραγουδοῦσαν» ἀπὸ «Τοῦ παιδιοῦ τὸ μαγικὸ κέρας».
6) Ἀργά, ἤσυχα, μὲ εὐαισθησία
Λουκρέτσια Οὐέστ, κοντράλτο.
Ἡ γυναικεία χορωδία τῆς Ραδιοφωνίας τῆς Δυτικῆς Γερμανίας (διδασκαλία: Μπέρναρντ Τσίμμερμανν). Ἡ παιδικὴ χορωδία τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Κολωνίας. (διδασκαλία: Ἄντολφ Βέντελ). Ἡ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Ραδιοφωνίας τῆς Κολωνίας.

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β6—39) 75.
Παραγωγός: Εἰρήνη Σαλονικιοῦ.

22.00

ΡΕΣΙΤΑΛ ΠΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΑΡΗ ΓΑΡΟΥΦΑΛΗ ΜΕ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ
Εὔκολα κομματάκια πιάνου.
1. Σειρὰ πρώτη. Ἀριθμ. 1 — 4.
— Μοντεράτο. — Βίβο — Βίβο — Ἀλλεγκρέττο Μοντεράτο.
2. Σειρὰ δεύτερη, Ἀριθμ. 1 — 3.
— Ἀνταντίνο — Πατιναδούλα — Περπέτουουμ μόμπιλε
3. Σειρὰ τρίτη, Ἀριθμ. 1 — 4.
— Μικρὲς παραλλαγὲς ἀπάνω σ' ἕνα χορευτικὸ τραγούδι.
— Μικρὸ πρελούδιο
— φουγκίτσα σὲ 3 φωνὲς — Βραδυνὸ τραγούδι.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 1Β6—40) 75
Παραγωγός: Εἰρήνη Σαλονικιοῦ.

22.25

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ ΣΟΥΜΑΝ ΚΑΙ ΜΕΝΤΕΛΣΟΝ

ΣΟΥΜΑΝ:
Συμφωνία ἀριθμὸς 2 σὲ ντὸ μείζονα ἔργο 61.
1) Σοστενοῦτο ἀσσαΐ — Ἀλλέγκρο μὰ νὸν τρόππο.
2) Σκέρτσο
3) Ἀντάτζιο ἐσπρεσσίβο
4) Ἀλλέγκρο μόλτο βιβάτσε.
Ἡ Συμφων· ὀρχήστρα τῆς Μιννεαπόλεως.

ΜΕΝΤΕΛΣΟΝ:
Συμφωνία ἀριθμὸς 3 σὲ λὰ ἐλάσσονα ἔργο 56 (τῆς Σκωτίας).
1) Ἀντάντε κὸν μότο — Ἀλλέγκρο, οὔν ἀτζιτάτο — ἀσσάι ἀνιμάτο.
2) Βιβάτσε νὸν τρόππο.
3) Ἀντάτζιο.
4) Ἀλλέγκρο βιβατσίσσιμο.
Συμφωνία ἀριθμὸς 5 σὲ ρὲ μείζονα ἔργο 107 (Τῆς Μεταρρυθμίσεως).
1) Ἀντάντε — Ἀλλέγκρο κὸν φουόκο
2) Ἀλλέγκρο βιβάτσε.
3) Ἀντάντε
4) Χορικὸ πάνω στὴν καντάντα: «Ἕνα ἰσχυρὸ φρούριο εἶναι ὁ Θεός μας» (Ἀντάντε κὸν μότο — Ἀλλέγκρο βιβάτσε.).
Ἡ Συμφωνικὴ φιλαρμονικὴ ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης.
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β6—41) 75
Παραγωγός: Καίτη Γκύλλη.

24.00

ΕΡΓΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΑΝΤΟΝ ΒΕΜΠΕΡΝ (1883 — 1945):
«Καντάτα» ἀριθμὸς 1 ἔργο 29 (1929). σὲ στίχους τῆς Χίλντεγραντ Γιόνε γιὰ ὑψίφωνο, μικτὴ χορωδία καὶ ὀρχήστρα. Χαΐδερ Χάρπερ ὑψίφωνος.
Ἡ χορωδία τοῦ Τζὼν Ἄλντις
Ἀγγλικὴ ὀρχήστρα δωματίου.
Διευθύνει ὁ Γκάρρυ Μπερτίνι

ΒΕΜΠΕΡΝ:
«Τρεῖς ψαλμοὶ» ἔργο 23
1) Σκοτεινὴ καρδιὰ
2) Πέφτει ἀπὸ φηλὰ ἡ δροσιὰ
3) Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ μου
Ντόροθυ Ντόροου ὑψίφωνος
Οὔλφ Μπγαΐρλιν πιάνο

ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΥ (1882):
«Καντάτα» (1951—1952) (Κοσμική).
Πάνω σὲ Ἀγγλικοὺς στίχους ἀνωνύμων ποιητῶν τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰώνα.
Αἴντριτν Ἄλμπερτ μεσόφωνος
Ἀλεξάντερ Γιάνγκ τενόρος
Οἱ τραγουδιστὲς τοῦ συλλόγου Γκρέγκ Σμίθ καὶ ἡ ὀρχήστρα Δωματίου τῆς Κολούμπια. Διευθύνει ὁ συνθέτης.
«Λειτουργία» (1948).
Κύριε — Γκλόρια — Κρέντο — Σάνκτους — Ἄγκνους Ντέϊ
Οἱ τραγουδιστὲς τοῦ συλλόγου Γκρέγκ Σμίθ.
Τὰ πνευστὰ καὶ τὰ χάλκινα τῆς συμφωνικῆς τῆς Κολούμπια. Διευθύνει ὁ συνθέτης.

ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΥ:
«Ἀφιέρωμα στὸ Ντύλαν Τόμας (1954).
Πάνω στὸ ποίημα γιὰ τὸν πατέρα του
Ἀλεξάντερ Γιάνγκ τενόρος.
Ὀρχήστρα δωματίου τῆς Κολούμπια.
Διευθύνει ὁ συνθέτης

(Δίσκος COLUMBIA MS 6992).
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β6—42) 75
Παραγωγός: Σοφία Μιχαλίτση — Τάγκα.

01.00 Τέλος ἐκπομπῆς.

1926 Γέννηση τῆς ὑψιφώνου Τζόαν Σάδερλαντ

18.00

Ἡ ὑψίφωνος Τζόαν Σάδερλαντ

ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἐπέτειος γεννήσεως τῆς ὑψιφώνου Τζόαν Σάδερλαντ (1926)

Ἀριθμός ἐκπομπῆς: 11Β7—43) 75

Παραγωγός: Χάρης Ξανθουδάκης

19.00

Ἐπένδυση τραπεζιοῦ (Κεραμουργία Μ. Ἀσίας τοῦ 17ου αἰῶνος).

Βελοῦδο Προύσσης 16ου αἰῶνος

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

«Σιωπηλὲς ἑλληνικὲς πολιτεῖες Μικρασίας, Πόντου καὶ Θράκης».

Ἀριθμός ἐκπομπῆς: 11Β7—44) 75

Παραγωγός: Μαριάνα Κορομπλᾶ

19.30

ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΣΥΝΟΛΑ

ΑΝΤΟΝ ΦΟΝ ΒΕΜΠΕΡΝ:

Τέσσερα κομμάτια γιὰ βιολὶ καὶ πιάνο ἔργο 7
Τρία κομμάτια γιὰ βιολοντσέλλο καὶ πιάνο ἔργο 11
Τρίο γιὰ βιολὶ βιόλα καὶ βιολοντσέλλο ἔργο 20
Παίζουν οἱ Ζεράρ Ζαρρύ βιολί, Σέρζ Κολλὸ βιόλα καὶ Μισὲλ Τουρνὺς βιολοντσέλλο (Γαλλικὸ Τρίο Ἐγχόρδων) καὶ ὁ Κριστιὰν Ἰδαλντί πιάνο.

ΝΤΑΡΙΟΥΣ ΜΙΓΙΩ:

Συμφωνία ἀριθμὸς 5 γιὰ δέκα πνευστὰ
Βάρβαρα — Ἀργά — Βίαια.
Συγκρότημα Δωματίου («Ἁρμονία» τῆς Πράγας. Διευθύνει ὁ Λίμπορ Πέζεκ.

ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΑΜΑΝΤΕΟΥΣ ΜΟΤΣΑΡΤ:

Κουαρτέττο ἀριθμὸς 18 σὲ λὰ μείζονα γιὰ ἔγχορδα K.V. 464 (ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν κουαρτέττων «Χάϋντν»). Ἀλλέγκρο — Μινουέττο — Ἀντάντε — Ἀλλέγκρο. Παίζει τὸ Οὐγγρικὸ Κουαρτέττο.

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β7—45) 75

Παραγωγός: Νῖκος Κιζῆλος.

20.30

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

'Ο Δημήτρης Μητρόπουλος. 'Αναρρίχηση στὸ GRAND TETON (WYOMING) τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946.

Στὴν ἐκπομπὴ αὐτὴ θὰ διαβαστοῦν καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἰδιωτική του ἀλληλογραφία.

'Αριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β7—46) 75

Τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία του, διαβάζει ὁ κ. Γιῶργος 'Αλμυράντης.

Παραγωγός: Νένη Τζήμα — 'Ιωαννίδη.

21.50

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΜΕ ΕΡΓΑ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΟΥ ΣΚΑΛΚΩΤΑ

Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ:
«Ἡ ταφή» (1915)

Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ:
Κοντσέρτο Γκρόσσο (1928).

Ν. ΣΚΑΛΚΩΤΑ:
Κλασσικὴ Συμφωνία
— Μικρὴ εἰσαγωγὴ σὲ ἀργὸ ρυθμὸ
— 'Αλλέγκρο ἀντίκο
— 'Αντάντε μόλτο ἐσπρεσσίβο
— Σκέρτσο 'Αλλέγκρο μόλτο βιβάτσε
— Γοργὸ καὶ χαρούμενο — Εὔθυμο ἐμβατήριο
Παίζει ἡ Συμφωνικὴ 'Ορχήστρα τοῦ ΕΙΡΤ
Διευθύνει ὁ Τσοὺ Χοΰϊ.

'Αριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β7—47) 75

Παραγωγή — Παρουσίαση: Γιῶργος Λεωτσάκος

23.00

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΒΕΜΠΕΡΝ

1) Πέντε τραγούδια ἔργο 3
Αὐτὸ εἶναι ἕνα τραγούδι μόνο γιὰ σένα, 'Αρπαγμένη ἀπ' τὸ μουρμούρισμα τοῦ ἀέρα, Στὴν ὀχθη τοῦ ρυακιοῦ, Στὴν πρωϊνὴ δροσιά, Γυμνὸ τὸ δέντρο στὴ χειμωνιάτικη καταχνιά.

2) Πέντε τραγούδια ἔργο 4.
Κόσμος τῶν σκιῶν, .Η πίστη μὲ ἀναγκάζει, Νάυ, χαιρετισμὸς καὶ εὐχαριστία, Ὅταν εἶμαι λυπημένος, Προχωρήσατε στὴν ἑστία.
3) Τέσσερα τραγούδια ἔργο 12.
'Η μέρα πέφτει, 'Η μυστηριακὴ φλογέρα, Μοῦ φάνηκε κοιτάζοντας τὸν ἥλιο, Τέλειο ταίριασμα.
4) Τρία τραγούδια ἔργο 25.
Πόσο εἶμαι εὐτυχισμένη, Τὸ πορφυρὸ πουλὶ τῆς καρδιᾶς, 'Αστέρια, σεῖς ἀσημένιες μέλισσες.
Τὰ ἑρμηνεύει ἡ ὑφίφωνος Ντόρυθυ Ντόροου. Πιάνο ὁ Οὔλφ Μπγιέρλιν.

'Αριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Α7—48) 75

Παραγωγός: 'Αρίστη Γεωργοπούλου.

23.25

ΤΡΙΟ ΤΟΥ ΜΠΡΑΜΣ ΠΑΙΖΕΙ ΤΟ ΤΡΙΟ ΙΣΤΟΜΙΝ ΣΤΕΡΝ — POZ

Τρίο ἀριθμὸς 1 σὲ σὶ ὕφεση μείζονα ἔργο 8.
'Αλλέγκρο κὸν μπρίο
Σκέρτσο ('Αλλέγκρο μόλτο)
'Αντάτζιο
'Αλλέγκρο
Τρίο ἀριθμὸς 2 σὲ ντὸ μείζονα ἔργο 87
'Αλλέγκρο
'Αντάντε κὸν μότο
Σκέρτσο (Πρέστο)
Φινάλε: 'Αλλέγκρο τζιοκόζο
Τρίο ἀριθμὸς 3 σὲ ντὸ ἐλάσσονα ἔργο 101
'Αλλέγκρο ἐνέρτζικο
Πρέστο νὸν ἀσσαΐ
'Αντάντε γκρατσιόζο,
'Αλλέγκρο μόλτο.

'Αριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β7—49) 75

Παραγωγός: Καίτη Γκύλλη — 'Αλεξίου.

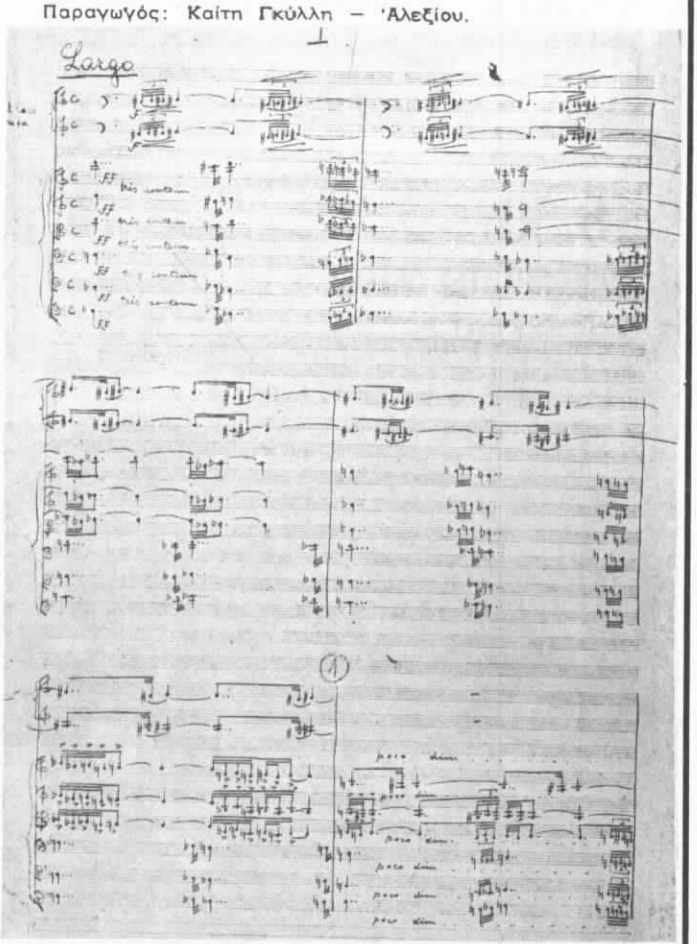

Δημήτρη Μητρόπουλου: 'Η πρώτη σελίδα τοῦ CONCERTO GROSSO.

01.00 Τέλος ἐκπομπῆς.

8.11.75

1883 Γέννηση τοῦ Ἄγγλου συνθέτη Ἄρνολντ Μπὰξ

18.00

Σὲρ Ἄρνολντ Μπὰξ

ΜΟΥΣΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ἐπέτειος γεννήσεως τοῦ Ἄγγλου συνθέτη Ἄρνολντ Μπάξ (1883)

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β8—50) 85

Παραγωγός: Χάρης Ξανθουδάκης

18.50

ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΕΣ ΟΠΕΡΕΣ

ΤΖΙΟΑΚΚΙΝΟ ΡΟΣΣΙΝΙ:

«IL SIGNOR BRUSCHINO» (Ἰλ σινιὸρ Μπρουσκίνο)
Κωμικὴ ὄπερα σὲ μιὰ πρᾶξη
Ὁ βαρύτονος Ρενάτο Καπέκι

Τζιοκκίνο Ροσσίνι (1792 — 1868)
Πίνακας τοῦ Μάγερ — Φλωρεντία

Ἡ ὑψίφωνος Ἔλντα Ριμπέττι
Ὁ βαρύτονος Καρμέλο Μωγκέρι
Ὁ τενόρος Κάρλο Ρόσσι
Ὁ τενόρος Λουΐτζι Ποντίγκια
Ὁ βαρύτονος Βάλτερ Ταρότσι
Ἡ μεσόφωνος Κλαούντια Κάρμπι
Ὁ βαθύφωνος Ἴβος Βίνκο
Ἡ Ὀρχήστρα Δωματίου τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τοῦ Μιλάνου.
Διευθύνει ὁ Ἔννιο Τζερέλλι
(Δίσκος STEREO: TURNABOUT TV 341585)

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Α8—51) 75

Παραγωγός: Ρένα Κοββατζῆ - Σκαλτσᾶ

19.50

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΕ ΔΙΣΚΟΥΣ

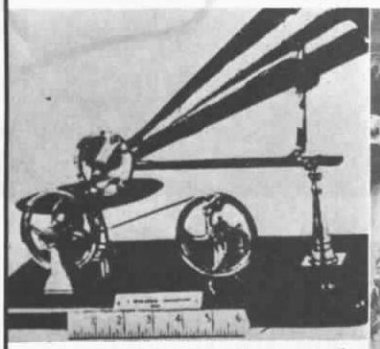

Ἄνω: Γερμανικὸ γραμμόφωνο (1894). Δεξιά: «Ὁ πρόδρομος τῆς στερεοφωνίας». Ἠχογράφηση τοῦ 1890 (γκραβούρα Γερμανοῦ καλλιτέχνη).

Ο ΝΤΑΙΝΙΣ ΜΠΡΑΙΝ ΠΑΙΖΕΙ ΚΟΝΤΣΕΡΤΑ ΓΙΑ ΚΟΡΝΟ ΤΟΥ ΜΟΤΣΑΡΤ

Ἀριθμὸς 1 σὲ ρὲ μείζονα, K.V. 412
Ἀλλεγκρο Ρόντο (Ἀλλέγκρο)
Ἀριθμὸς 2 σὲ μὶ ὕφεση μείζονα, K.V. 417
Ἀλλεγκρο μαεστόζο Ἀντάντε — Ρόντο.
Ἀριθμὸς 3 σὲ μὶ ὕφεση μείζονα, K.V. 447
Ἀλλεγκρο — Ρομάντσα (Λαργκέττο) — Ἀλλέγκρο
Ἀριθμὸς 4 σὲ μὶ ὕφεση μείζονα, K.V. 495
Ἀλλεγκρο μοντεράτο — Ρομάντσα (Ἀντάντε) Ρόντο — (Ἀλλέγκρο — Βιβάτσε).
Τὴν Ὀρχήστρα Φιλαρμόνια τοῦ Λονδίνου διευθύνει ὁ Χέρμπερτ φὸν Κάραγιαν

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β8—52) 75

Παραγωγός: Νῖκος Κιζῆλος

20.50

ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ:

«Εἰσαγωγὴ πάνω σὲ ἕνα ἑβραϊκὸ θέμα, ἔργο 34»
Τὸ συγκρότημα ὑποτρόφων τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τῆς Νέας Ὑόρκης
(COLUMBIA 4524—MONO)

ΠΡΟΚΟΦΙΕΦ:

Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ μπαλλέτο «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα» ἔργο 64

Οἱ Μοντέγοι καὶ οἱ Καπουλέτοι
Ἡ Ἰουλιέττα, τὸ μικρὸ κορίτσι
Λαϊκὸς χορὸς
Ὁ Ρωμαῖος καὶ ὁ Μερκούτιος μασκαρεμένοι
Ἡ σκηνὴ τοῦ μπαλκονιοῦ

Ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος.

Ὁ θάνατος τοῦ Τυβάλδου
Ὁ Ρωμαῖος ἀποχαιρετᾶ τὴν Ἰουλιέττα
Ὁ πάτερ Λαυρέντιος
Ὁ τάφος τοῦ Ρωμαίου καὶ τῆς Ἰουλιέττας
Ἡ Φιλαρμονικὴ Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης
(COLUMBIA ML 5267 – MONO)

ΕΡΝΣΤ ΚΡΕΝΕΚ:
Συμφωνικὴ ἐλεγεία γιὰ ὀρχήστρα ἐγχόρδων
(Εἰς μνήμη τοῦ Ἄντον Βέμπερν)

Ἡ Φιλαρμονικὴ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τῆς Νέας Ὑόρκης
(COLUMBIA ML 4524 – MONO)

ΓΚΟΥΣΤΑΒ ΜΑΛΛΕΡ:
Συμφωνία ἀριθμὸς 3 σὲ μὶ ἑλάσσονα.
Τελευταῖο μέρος:
Ἀντάτζιο Λέντο κὸν σεντιμέντο

Ἡ Συμφωνικὴ Ὀρχήστρα τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Κολωνίας
(WDR 1 – 55737 – 60 MONO)

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Α8–53) 75
Παραγωγός: Ράνια Βισβάρδη

22.50

Ο ΒΑΛΤΕΡ ΓΚΙΖΕΚΙΝΓΚ ΠΑΙΖΕΙ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ ΤΟΥ ΝΤΕΜΠΥΣΣΥ

Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β8–54) 75
Παραγωγός: Γιάννης Ἄννινος

24.00

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Ἡ Μπάρμπα Στρέιζαντ στὸ νούμερο «Βαγκτάιμ».

Μουσική: Τζύλ Στάιν
Στίχοι: Μπόμπ Μέρριλ
Πάνω στὸ βιβλίο τοῦ Ἰζομπὲλ Λένναρτ
Σκηνοθεσία: Γκάρσον Κάνιν
Χορογραφίες: Κάρολ Χάνεϋ
Παραγωγή: Ραίη Στάρκ
(«Ἕνα ἀστεῖο κορίτσι»)
Παγκόσμια πρεμιέρα στὸ θέατρο Σοῦμπερτ τῆς Βοστώνης
13 Ἰανουαρίου 1964
Πρῶτοι διδάξαντες ἠθοποιοί:
Μπάρμπαρα Στρέισαντ
Σύντνεϋ Τσάπλιν
Καὶν Μέντφορντ
Ἀριθμὸς ἐκπομπῆς: 11Β8–55) 75
Παραγωγός: Σοφία Μιχαλίτση - Τάγκα
Τέλος ἐκπομπῆς

Ἡ Μπάρμπρα Στρέιζαντ καὶ ὁ Σίντνεϋ Τσάπλιν.

01.00 Τέλος ἐκπομπῆς.

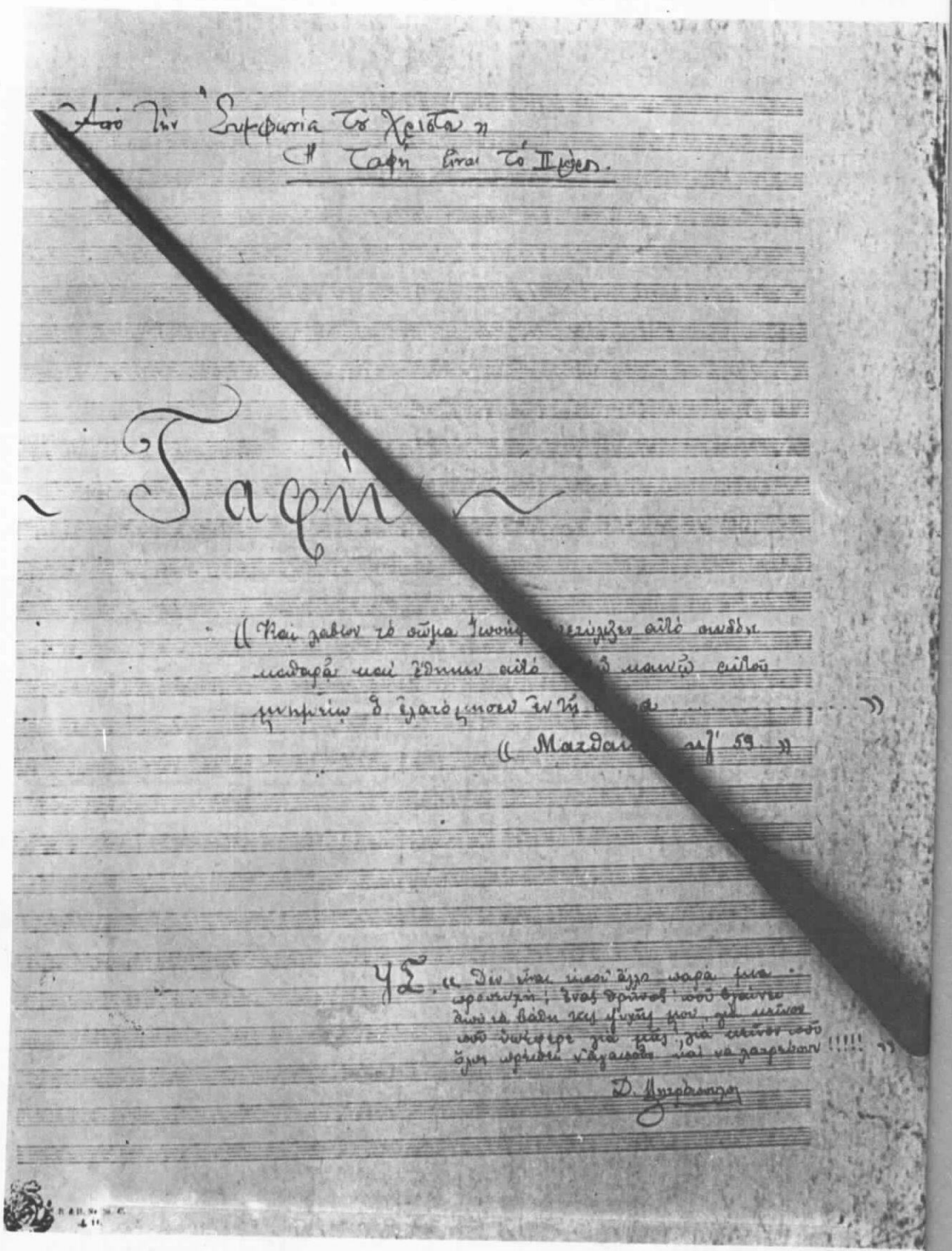

Τὸ χειρόγραφο τῆς «Ταφῆς» καὶ ἡ μπαγκέττα τοῦ Δημήτρη Μητρόπουλου.

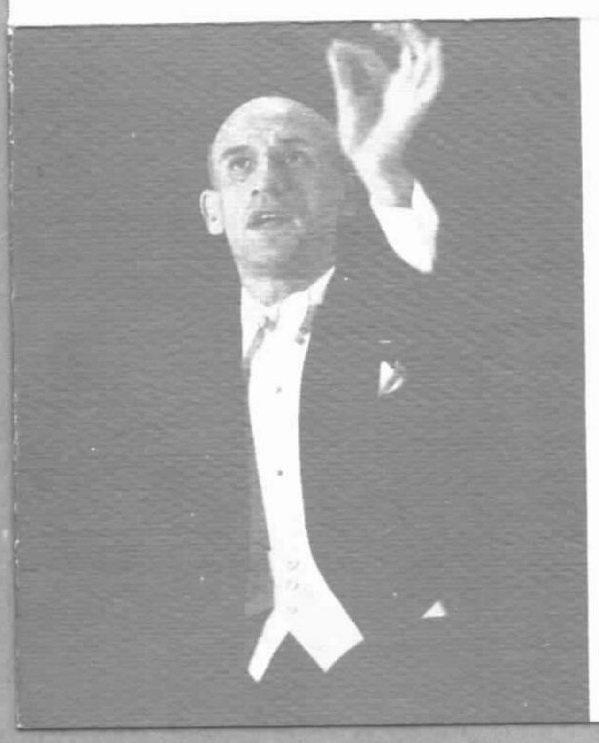

The Dimitri Mitropoulos Chair in Composition

A LIVING TRIBUTE TO DIMITRI MITROPOULOS

[1896 - 1960]

The New England Conservatory of Music

Gunther Schuller, President
requests the honor of your presence
at a Dinner Meeting
to celebrate the establishment of

The Dimitri Mitropoulos Chair

Saturday, June 11, 1977
La Scala Restaurant
[Mitropoulos' Favorite Restaurant]
142 West 54th Street
New York, N.Y.

Cocktails at 6:30 p.m. (open bar)
Dinner at 7:30 p.m. (a la carte)
Meeting at 9:00 p.m.

R.S.V.P.
Miss Marie Johnston
(617)-262-1120, extension 215

New England Conservatory
290 Huntington Avenue
Boston, Massachusetts 02115

Αὐτοί πού δέν ξέχασαν τόν Μητρόπουλο

Προσκλήσεις καί ἔντυπα ἔχουν ἕνα σκοῦρο γαλάζιο χρῶμα πού θυμίζει τήν ἑλληνική θάλασσα ὅταν τή φυσάει δυνατό μελτέμι. Οἱ ὀργανωτές τῆς πανηγυρικῆς συγκέντρωσης καλλιτεχνῶν καί προσωπικοτήτων πού γίνεται τό βράδυ τοῦ Σαββάτου, 11 Ἰουνίου στή Βοστώνη, δέν ξέχασαν ὅτι αὐτό, ἦταν τό χρῶμα πού λάτρευε ὁ Δημήτρης Μητρόπουλος. Ὅπως καί δέν παρέλειψαν νά κάνουν τή συνεστίασή τους στό ἐστιατόριο «Λά Σκάλα» — ἐκεῖ, πού τοῦ ἄρεσε νά τρώει ὅταν βρισκόταν στήν πόλη τους. Ἀλλά αὐτά, εἶναι οἱ λεπτομέρειες μόνο πού συνοδεύουν τό μεγάλο καί οὐσιαστικό γεγονός γιά τό ὁποῖο γίνεται ὁ ἑορτασμός: Τήν ἵδρυση «Ἕδρας Δημήτρη Μητρόπουλου» στό Κονσερβατουάρ τῆς Νέας Ἀγγλίας, τό διάσημο, πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου μουσικό ἵδρυμα τῆς πόλης. Γιά τήν ὀνομασία τῆς ἕδρας αὐτῆς πού προορίζεται γιά σπουδές συνθέσεως καί εἶναι μέχρι τῆς στιγμῆς προικοδοτημένη μέ 500.000 δολλάρια (δεκαοχτώ ἑκατομμύρια δραχμές) εἶχαν προταθεῖ ἐπίσης τά ὀνόματα τοῦ Ἀρτοῦρο Τοσκανίνι καί τοῦ ἀρχιμουσικοῦ Κουσελίτσκι, μαέστρου τῆς Ὀρχήστρας τῆς Βοστώνης ἐπί πολλά χρόνια. Ἡ Ἑλλάδα, πού στό ὄνομα τοῦ μεγάλου ἀρχιμουσικοῦ ἔχει ἀφιερώσει μόνο τό... «Κάμπνγκ Μητρόπουλος» — φανατικός ὀρειβάτης καί ὁ ἴδιος συνήθιζε νά πηγαίνει στήν περιοχή, κάπου κοντά στή Βυτίνα — εἶναι καιρός νά κάνει κάποια χειρονομία — κυρίως οἰκονομική — πρός αὐτή τήν ἕδρα μουσικῆς πού τιμάει τό ὄνομά του καί τό ὄνομά μας.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΕΜΠΤΗ 9 ΙΟΥΝΙΟΥ 1977

New England Conservatory of Music has established the Dimitri Mitropoulos Chair in Composition, that it might honor the memory of that great conductor and composer's best friend by recognizing and sustaining as a member of the Conservatory Faculty a composer/teacher of signal accomplishment and outstanding promise.

A Tribute to - Dimitri Mitropoulos

Dimitri Mitropoulos was not only one of the truly great conductors of the world, but in his American years had a profound influence on the musical life of this country. He was also a humanist; indeed, many thought of him as a saint. He became famous for his uncommon generosity, eschewing the accumulation of material wealth, financially aiding literally hundreds of musicians, courageously presenting young or unknown composers to the public and consistently espousing the cause of new music at the risk of displeasing that public which could have made him into one of the superstars of the 1940's and 50's.

Mitropoulos was a 20th century missionary, not for religion - although he was a deeply religious man - but for the sacred art of music in its purest and highest manifestations. His penetrating, burning eyes were those of the missionary zealot or the inspired prophets of the Old Testament, similarly unconcerned with material wealth. That he nevertheless prospered and flourished in the highest realms of our musical society is a striking tribute to his irresistible powers of expression.

Born in Athens in 1896, Mitropoulos wanted first to be a composer and pianist. Studying with Busoni in Berlin in the 1920's, he came to conducting via the time-honored medium of *repetiteur* (opera coach/accompanist), at the famed Berlin Opera. Later, as conductor of the Athens Municipal Orchestra, he was invited to conduct in the major capitals of Europe,

New England Conservatory Composition Department

The New England Conservatory's Composition Department has represented the lifeblood of the school for almost a century. The first major school of American born composers - called, in fact, the "Boston School" of composers - was associated with the New England Conservatory: composers like George Chadwick, Frederick Converse, Henry Hadley, Horatio Parker, Arthur Shepherd, Arthur Nevin, John Parsons Beach, Mabel Daniels - also such early black composers as William Grant Still and J. Rosamond Johnson.

In succeeding decades the continuity of the Composition Department as a creative core of the Conservatory was never disrupted. Wallace Goodrich, Quincy Porter, Alan Hovhaness, Daniel Pinkham, and Hector Campos Parsi.

Today the Conservatory still occupies a unique place in American composition in that, numerically alone, it can boast of the single greatest concentration of composers in any educational institution: twenty composers. These include the school's President, Gunther Schuller (incidentally, a Mitropoulos protege), Pulitzer Prize winner Donald Martino, and Guggenheim grantees Robert Selig, Robert DiDomenica, Robert Cogan, George Russell and Donald Harris, and such gifted creative talents as Malcolm Peyton, Thomas McKinley, John Heiss, Robert Ceely, Jaki Byard, Ran Blake, James Hoffmann, Lyle Davidson, John Felice, Joseph Maneri, Ezra Sims, Webster Lewis and Phil Wilson.

"To someone like myself, who wanders through the forest of music year in and year out, and is privileged to serve as guardian of the giant trees, it is a duty not only to care for those trees, but also to devote time, effort and affection on those that are still fighting to find their place in the sun."

— *Dimitri Mitropoulos*

Mitropoulos with NEC students.

often appearing simultaneously as pianist and conductor (at the time still an unheard of feat). His American debut took place in 1936 with the Boston Symphony Orchestra. One year later he was appointed Musical Director of the Minneapolis Symphony and after twelve years, during which he made that orchestra into an internationally-respected ensemble, he accepted the post of conductor of the New York Philharmonic. At first he shared conducting duties with Stokowski, but soon became the orchestra's sole Musical Director, also appearing frequently as guest conductor of the Metropolitan Opera Company. During his tenure at the New York Philharmonic he was responsible for introducing countless works to United States audiences for the first time, conducting everything from memory at a time when this was still a novelty. His prodigious memory, the result of untold hours of hard work, was capable of retaining even complex scores like Alban Berg's opera, Wozzeck, completely, including pagination and rehearsal numbers.

It is characteristic of Mitropoulos' unselfish giving of himself and his total devotion to music that, despite doctor's warnings, he could not slow his pace of conductorial activities. He died during a rehearsal of a Mahler symphony in Milan in 1960.

A unique musician, the greatest friend composers ever had, our tribute to Dimitri Mitropoulos will focus on composition. This is as he would have liked it.

Gunther Schuller
President
New England Conservatory of Music

Composition is the creative force that generates all musical activities. Performers would have nothing to perform without the works of composers, past or present. Composition permeates all activities and aspirations of the New England Conservatory, and it is to this creative energy that Dimitri Mitropoulos dedicated his life. In no greater way could we honor him than by the creation of a Chair in Composition.

The Dimitri Mitropoulos Chair in Composition at New England Conservatory

Checks should be made payable to:
The Dimitri Mitropoulos Fund

and sent to:

Dimitri Mitropoulos Fund
The New England Conservatory of Music
290 Huntington Avenue
Boston, MA 02115

All gifts are tax deductable to the limit the law allows.

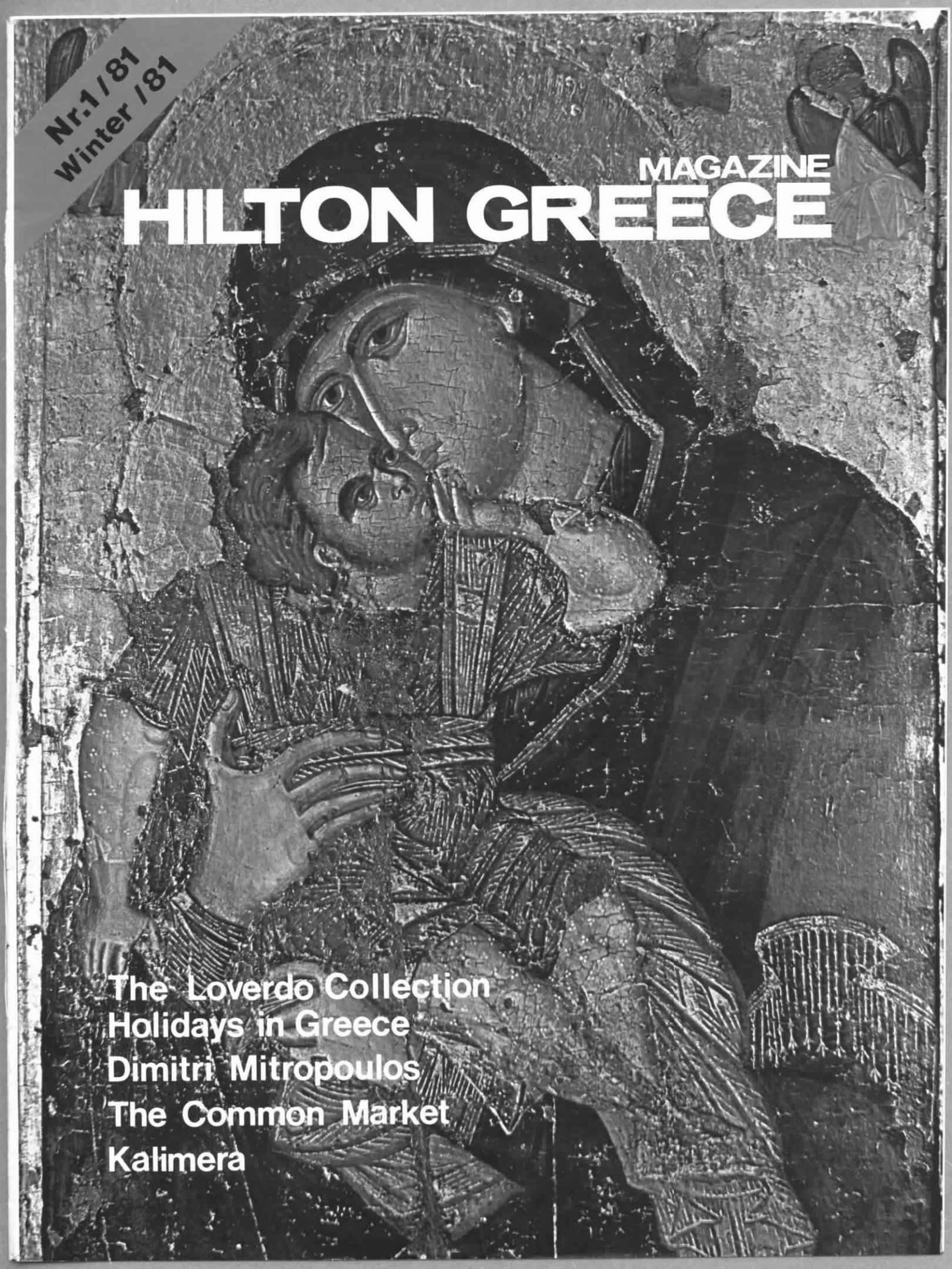

«ΤΑ ΝΕΑ», Τρίτη 2 Ἰουνίου 1981

★ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟ : Τήν Κυριακή τό βράδυ, τό γαλλικό ραδιοφωνικό δίκτυο «Φράνς - Μυζίκ» έκανε ένα ἀφιέρωμα στή μνήμη τού Δημήτρη Μητρόπουλου (1896—1960) μέ σπάνιους δίσκους, ἀπό τά ἀρχεία τής Γαλλικής Ραδιοφωνίας. Μέ τήν εὐκαιρία, οἱ ἐφημερίδες καί τά περιοδι-

κά τού Παρισιού, ἀφιέρωσαν ἄρθρα στόν Ἕλληνα ἀρχιμουσικό, ἀναλύοντας τήν πορεία του ἀπό τό 1919 (πού ἄκουσε μιά ὀπερά του στήν Ἀθήνα ὁ Καμίλ Σαίν - Σάνς κι ἔγραψε ἐνθουσιωδώς στό γαλλικό Τύπο) κι ὡς τήν ἀνοδό του στή διεύθυνση τής Συμφωνικής τής Βοστώνης. Οἱ ἐφημερίδες σημειώνουν ὅτι δέν κυκλοφορούν πολλοί δίσκοι του στήν εὐρωπαϊκή ἀγορά. Ἐξαίρεση ἡ «Φανταστική Συμφωνία» τού Μπερλιόζ, μιά παροιμιώδης ἐκτέλεση τής ὀπερας «Δύναμη τού Πεπρωμένου» τού Βέρντι καί ἡ «Ἠλέκτρα» τού Ρίχαρτ Στράους.

You will never forget
THE GREEK HOSPITALITY IN THE SKIES
when you travel with us
we know how to look after you

OLYMPIC
AIRWAYS

GOOD DAY kalimera

Good Day:Of course the Greeks have a word for it, which sounds even nicer: kalimera: and along with «efharisto» which means thank you and «parakalo» which means please, you have a good working vocabularly in Greek.

In Athens, however, many Greeks will greet you with Good Day and continue in fluent English. It is one aspect of the amazingly cosmopolitan character of the people which strikes the visitor immediately.

If you are learning and want to practice your Greek you may find it difficult because naturally every Greek leaps at the opportunity to use English. By the way, the English expression, «it's all Greek to me» has a Greek equivalent which goes, «it's all Chinese to me».

If you are looking for English language media in Greece, you will find it easily. There is a television newscast in English and two English language morning newspapers. The Athenian, a quality monthly magazine, and several other magazines such as Shipping, and Business and Finance are puplished in English. Also, the daily mimeographed news bulletin, a semi-official publication from the Athens News Agency is well worth reading. The British Council and the Hellenic American Union both maintain excellent libraries, and for serious reading the Gennadeion Library is one of the best in the world for Greek topics. At the kiosks in Athens and the suburbs you can find the popular German,English, Italian publications and of course the durable, International Herald Tribune.

The Kiosk, the most handy of all Greek institutions, has just about every small item you can think of: cigarettes, shoe laces, aspirins, notebooks, flashlights, razor blades, film, chocolate bars and literally hundreds of other sundry objects. Disabled war veterans are often the owners if not the operators.

American tourists come to Europe and especially Greece by the thousands. But an interesting trend is taking place in international travel: there is a growing influx of foreign travelers to the United States. Americans visiting foreign countries spend roughly $1.8 billion more than the United States receives from foreigners, but that amount is slowly shrinking. In 1973, visitors to the United States stayed for an average of fourteen days. Now they stay twenty-one days and spend an average of between $700-720 per stay.

For English speaking visitors to Greece a new book called, «Greece: An introduction» has been suggested. Now available in Athens bookstores, it deals with social, economic and cultural aspects of Modern Greece. What is particularly pertinent is the section on the hopes and doubts for Greece's entry into the EEC which was effective January 1, 1981.

Kalimera notes with excitement a fascinating project scheduled to begin this spring. Greece will try to raise the wrecks of the Roman fleets that sunk when Octavian (later became Roman Emperor Augustus) defeated Mark Anthony and Cleopatra in the Battle of Actium. The ungallant Cleopatra, Queen of Egypt, fled the battle and the even more pusillanimous Anthony,her lover, followed her, abandoning the fleet, which surrendered to Octavian. The battle was decisive in putting Octavian on the Imperial throne. Visitors to Greece would find a trip north to the coast surrounding Actium most enjoyable.
The beauty of sea and mountains, the unspoiled towns along the sea, like Preveza, is highly recommended, and the road is good all the way from Athens.

Kalimera congratulates Kimon Friar for his well deserved «Islands and Continents Award» for the best book of poetry published in the United States of translations into English. Friar's translation of the Greek poet, Takis Sinopoulos, «Landscape of Death» was considered by the judges not only a brilliant collection of poetry, but also a superb translation. Friar is a most

40

DIMITRI MITROPOULOS AND HIS FRIEND

Katy Katsoyanis

Dimitri Mitropoulos, the great maestro, writing in 1953 about the fate of conductors said, «very little is left after their death, probably nothing but a few pale reproductions on disques are left of their creation». But twenty years after his death in 1960, Mitropoulos lives on through more than his records, thanks to Kati katsoyanis and the correspondence he maintained with her for thirty-five years.

Mrs. Katsoyanis, now in her eighties lives in the Mangufana area of Athens, renamed Pefki, where in pre-war times some Athenians came to spend the summer. Her estate is probably the last one remaining in Mangufana. It was here that Mitropoulos used to stay when he visited the land of his birth.

Set well in from the road, it is an oasis of fruit trees and garden flowers spreading for acres out towards Mt. Parnis. The boudaries of her property are well marked by rows of grim concrete apartment buildings that have spoiled Mangufana. George Seferis, Greece's first Nobel Poet Laureate, described Mrs. Katsoyanis' sense of place. «She has the grace, in these times of rootlessness, of being rooted in the land of Attica».

On a round table in her living room is a bronze hand of pianist Gina Bachauer: a pictorial catalogue from a recent memorial exhibition for George Seferis: a thick black volume of Arnold Schonberg's «Theory of Harmony» in German which she translated into Greek: a magnificent bouquet of blood red garden flowers: and two books, one in Greek and the other in English of the correspondence between her and Mitropoulos.

Kati Katsoyanis is a diminutive lady, now frail but with an unmistakable air of intellectual vitality. «My interests are literature, philosophy, and archaeology, but my passion is music». She has had scattered training in theory, composition, harmony and piano, but does not consider herself a musician.

She loses little time with introductory remarks and moves directly to the central topic of her life, Dimitri Mitropoulos, Greece's brilliant conductor who went to the United States and held simultaneouslý two of the most prestigeus music posts in the country: permanent conductor of the Metropolitan Opera and of the New York Philharmonic Orchestra.

«I am very excited these days about Dimitri's biography which a Greek musicologist, Apostolos Kostios, has written as a doctoral dissertation for the University of Vienna. I hope it will appear in both German and Greek since there has been no biography written on Dimitri, and because the two chapters Kostios wrote on Dimitri's special technique are superb. Of course he used the archives and the correspondence for his sources».

A portion of the correspondence, published first in Greek, contains over 400 pages of letters which Mrs. Katsoyanis selected. Then in 1973,

she chose about 100 letters to be translated into English. George Seferis asked Mary Keely, a noted translater, to do the translation. «The letters of Mitropoulos were easy to translate because they are straight forward and in good Greek. I worked closely with Mrs. Katsoyanis and she was wonderfully cooperative», says Mary Keely. The publication in English is called «Dimitri Mitropoulos: A Correspondence with Katy Katsoyanis, 1930-1960», and was sponsored by the New York Philharmonic. Most of the letters in the English edition are written by Mitropoulos, but Katy Katsoyanis included some of her own to make his answers more intelligible or to contribute to the understanding of the man as an artist. Her letters are the product of an extraordinary sensibility and a philosophic, literary, and musical turn of mind.

The correspondence was the result of an intimate, intense and unique friendship that began in 1925. «We became friends the moment we met -- there was no interim period of getting acquainted», she says.

To explain their relationship she once wrote him, «it isn't strange at all that we should have the same tastes, the same passion for the abstract since as you've assured me so many times - God took care to make me to 'your measure' with the prospect of my becoming your friend on earth: I don't suppose He finds it strange that we're now so far apart from one an other since our spiritual contact is maintained in spite of distance. Believe me, never with anybody else, have I felt such an immediacy in understanding... We are... parallel natures -one 'plus' genius, and the other 'minus'.

There were few others who knew the great musician well. Seferis wrote in ths forward to the English translation, «she played an important role in his life... Mitropoulos felt her shadow protected him. She is blessed... with the gift of friendship - I mean a friendship without fault of laziness». Some of his American acquaintances were shocked when the publication appeared to learn that Mitropoulos had such a close friend, even though Kati Katsoyanis spent the winters of 1956, 1957 and 1958 with him in New York. Louis Biancolli, the music critic wrote, «I had never met the Greek lady with whom Mitropoulos had corresponded... I was delighted to know that in the life of the great solitary, there had been for so long an open channel of communication. It humanized him».

Mrs. Katsoyanis likes to talk about her winters in New York with him when he was conductor of the New York Philharmonic and the Metropolitan Opera. «He was alone, absolutely alone and had nothing but his music. He had to conduct at least three or four times a week and at the same time practice for those concerts he would give the next week. How would he have time for people?» He wrote to her, «To achieve what I have achieved, I have done it by paying the price of isolation». She attended all of his performances and rehersals in New York and at them met many giants of the music world - Bernstein, Tibaldi, Heifetz, Menuhin, Rubenstein, Casals and Barber. Mitropoulos always appreciated the talents of other musicians. He used to tell her, «I take lessons from everyone».

«He really admired Maria Callas for her contribution to opera. She made the roles she sung into real personalities. Once he received a rose from Maria and tended to it himself, changing the water daily. I remember this particularly because he hated his rooms littered with flowers and always threw them out».

Mrs. Katsoyanis believes that the art of conducting cannot be learned in school or with a teacher: it is innate. «He progressed by conducting. When he first started he used his arms extravagantly, but by the time I saw him in New York he had long ceased extravagant motion and conducted with restraint. At times you would see him even let his arms hang at his side and conduct with his eyes».

Kati Katsoyanis talks deliberately, and in heavily accented English. She does not talk with the gestures of a fanatic or the manner of a monologist, still she doesn't swerve from her subject. She brushes aside questions about herself declaring. «but why talk about me. Dimitri is the fascinating one».

«You should have seen him wipe dishes. When I was in New York every evening I would cook and then wash the dishes while he would wipe. He was so precise ever in that activity that he wiped every dish in careful measure with never an extra motion. He never broke a cish. His hands were so powerful that could drive a nail in the wall with his finger».

She places Mitropoulos with Toscanini and Furtwangler as the most gifted conductors of the past generation. When pressed to explain the exact quality of his genius she answers that it lay with his ability to make musicians surpass themselves. As she wrote in the introduction to the English edition of the correspondence, «At the Vienna Opera in September and October 1960, Dimitri Mitropoulos directed a series of performances of Verdi's «La Forza Del Destino». The rehersals were difficult, the last one stormy. His surveillance of the whole and of each scenic detail was immediate and demanding. The first performance was an achievement; it had the exaltation which is the result of overcoming difficulties. The second one was smooth, faultless, but the third: It was one of those miracles you cannot explain, nor even conceive... At the end of the performance there were a few moments of silence before the audience could recover and express its enthusiasm. Later the musicians in the orchestra and the singers confessed to me, «we don't know why but we played (or sang) as never before in our lives. He forced us to surpass ourselves».

Mitropoulos' career although not meteoric was one of continual advancement. Born in Athens in 1896 and educated there, he conducted the Athens Orchestra (it became the National Orchestra durng World War II) so superbly from 1926-1938 that he dew guests like Arthur Schnabell Fritz Kreisler, Lotte Lehmann and Pablo Casals to perform with the orchestra. In turn, he was invited to conduct some of the best orchestras of Europe.

He was brought to the United States by Serge Koussevitzky as a guest conductor for the Boston Symphony in 1936 and in 1938, the homesick Greek - «I was sad, very sad, quite desperate at the thought that I might not see for a long time people that I would always love, and i wondered if my musical talent is really worth such a sacrifice» - became musical director of the Minneapolis Symphony Orchestra where he stayed for eleven years. He felt that the United States was the great musical center and there lay his oppor-

40

GAMBLING IN CORFU AND RHODES

Open all year round from 19'oo until. 2'oo hours

ROULETTE, AMERICAN ROULETTE, CHEMIN DE FER, BLACK JACK, SLOTMACHINES.

CORFU CASINO

ACHILLION PALACE

Restaurant Piano Bar
Open air gambling and
Restaurant-Dancing
Museum Pictures Gallery
Gardens. Tel.38629

RHODES CASINO

ASTIR PALACE HOTEL

De lux accommodation
Casino Bar
Tel. 24458

WS

ternational

KUWAIT
H.E. She
Kuwait's
Deputy P
Soliman
Kuwait H
on in hon
Affairs o

BRUSS
In Brus
from e
park wi
regroup
the hug

ed their
ilton's
h their
ablos».
ace on
own in
singer
ys the
ns the